MEMBA 2

Memba

calibre 1.31.0

2. CİLT

TEVHİD

ضَرَبَ اللّهُ مَثَلًا رَجُلًا فيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا اَلْحَمْدُ لِلّهِ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَايَعْلَمُونَ

Zümer / 29. Allah, çekişip duran birçok ortakların sahip olduğu bir adam (köle) ile yalnız bir kişiye bağlı olan bir adamı misal olarak verir. Bu ikisi eşit midir? Hamd Allah'a mahsustur. Fakat onların çoğu bilmezler.

قُلْ اِنَّنى هَدينى رَبّى اِلى صِرَاطٍ مُسْتَقيمٍ دينًا قِيَمًا مِلَّةَ اِبْرهيمَ حَنيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكينَ

En’âm / 161. De ki: Şüphesiz Rabbim beni doğru yola, dosdoğru dine, Allah'ı birleyen İbrahim'in dinine iletti. O, ortak koşanlardan değildi.

وَاَنْ اَقِمْ وَجْهَكَ لِلدّينِ حَنيفًا وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكينَ

Yunus / 1O5. "Ve (bana) hanîf (Allah'ın birliğini tanıyıcı) olarak yüzünü dine çevir; sakın müşriklerden olma, diye (emredildi)."

فَذلِكُمُ اللّهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ فَمَاذَا بَعْدَ الْحَقِّ اِلَّا الضَّلَالُ فَاَنّى تُصْرَفُونَ

Yunus / 32. İşte O, sizin gerçek Rabbiniz olan Allah'tır. Artık haktan (ayrıldıktan) sonra sapıklıktan başka ne kalır? O halde nasıl (sapıklığa) döndürülüyorsunuz?

حُنَفَاءَ لِلّهِ غَيْرَ مُشْرِكينَ بِه وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللّهِ فَكَاَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ اَوْ تَهْوى بِهِ الرّيحُ فى مَكَانٍ سَحيقٍ

Hacc / 31. Kendisine ortak koşmaksızın Allah'ın hanifleri (O'nun birliğini tanıyan müminler olun). Kim Allah'a ortak koşarsa sanki o, gökten düşüp parçalanmış da kendisini kuşlar kapmış, yahut rüzgâr onu uzak bir yere sürüklemiş (bir nesne) gibidir.

قُلْ اِنَّمَا اَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحى اِلَىَّ اَنَّمَا اِلهُكُمْ اِلهٌ وَاحِدٌ فَاسْتَقيمُوا اِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوهُ وَوَيْلٌ لِلْمُشْرِكينَ

Fussilet / 6. De ki: Ben de ancak sizin gibi bir insanım. Bana ilâhınızın bir tek İlâh olduğu vahy olunuyor. Artık O'na yönelin, O'ndan mağfiret dileyin. Ortak koşanların vay haline!

وَسْلْ مَنْ اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا اَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمنِ اِلهَةً يُعْبَدُونَ

Zuhruf / 45. Senden önce gönderdiğimiz elçilerimize (ümmetlerine) sor! Rahmân'dan başka tapılacak tanrılar (edinin diye) emretmiş miyiz?

فَلِذلِكَ فَادْعُ وَاسْتَقِمْ كَمَا اُمِرْتَ وَلَا تَتَّبِعْ اَهْوَاءَهُمْ وَقُلْ امَنْتُ بِمَا اَنْزَلَ اللّهُ مِنْ كِتَابٍ

وَاُمِرْتُ لِاَعْدِلَ بَيْنَكُمْ اَللّٰهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ لَنَا اَعْمَالُنَا وَلَكُمْ اَعْمَالُكُمْ لَا حُجَّةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ اَللّٰهُ يَجْمَعُ بَيْنَنَا وَاِلَيْهِ الْمَصيرُ

Şûra / 15. İşte onun için sen (tevhide) dâvet et ve emrolunduğun gibi dosdoğru ol. Onların heveslerine uyma ve de ki: Ben Allah'ın indirdiği Kitab'a inandım ve aranızda adaleti gerçekleştirmekle emrolundum. Allah bizim de Rabbimiz, sizin de Rabbinizdir. Bizim işlediklerimiz bize, sizin işledikleriniz de sizedir. Aramızda tartışılabilecek bir konu yoktur. Allah hepimizi bir araya toplar, dönüş de O'nadır.

HADİS...

* Ebû Hüreyre radiya'llâhu anh'den: Şöyle demiştir: (Bir kere) "Yâ Resûlâ'llâh, Kıyâmet gününde Sen'in şefâatin en ziyâde kime râyegân olacak?" diye sordum. Buyurdu ki: "Yâ Ebâ Hüreyre, hadîs (bellemek) için sende gördüğüm hırsa göre bu hadîsi senden evvel kimsenin bana sormayacağını (zâten) tahmîn ediyordum. Kıyâmet gününde halk içinde şefâatime en ziyâde mazhar olacak kimse kalbinden (yâhud içinden) hâlis olarak Lâ ilâhe illâ'llâh diyendir."

* Ebû Hüreyre radiya'llâhu anh'den, Resûlullâh salla'llâhu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurdu, dediği rivâyet edilmiştir: Her doğan çocuk muhakkak İslâm fıtratı üzerine doğar. Sonra anasiyle babası onu yehûdî yâhud nâsrânî, yâhud mecûsî yaparlar. Nasıl ki, her hayvanın yavrusu tâmmü'l-a'zâ' olarak doğar. Hiç o yavrunun burnunda, kulağında eksik, kesik bir şey görülür mü? Sonra Ebû Hüreyre radiya'llâhu anh: [Habîbim! Allâh'ın insanları hakkı idrâk ve kabûle müsâid yarattığı fıtrat-ı asliyyeyi -ki, fıtrat-ı İslâmiyyedir- rehber-i hareket ittihâziyle Allâh'ın yarattığı bu İslâm ve tevhid seciyyesini şirk ile tebdîl etmek muvâfık değildir. Bu İslâm ve tevhid dîni, en doğru bir dindir] meâlindeki nazm-ı şerîfi okumuştur.

* Müseyyeb İbn-i Hazn radiya'llâhu anhümâ'dan şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Ebû Tâlib'e ölüm (alâmetleri) geldiği sırada ona, Resûlullâh salla'llâhu aleyhi ve sellem geldi. Ve amcasının yanında Ebû Cehl İbn-i Hişâm ile Abdullâh İbn-i Ebî Ümeyye'yi buldu. Resûlullâh salla'llâhu aleyhi ve sellem Ebû Tâlib'e: - "Ey ammi! (Lâ ilâhe illâ'llâh) de, nezd-i Bârî'de kendisiyle sana şehâdet ve şefâat edebileceğim (bu mübârek) kelimeyi söyle!" buyurdu. Ebû Cehl ve Abdullâh İbn-i Ebî Ümeyye: - Ey Ebû Tâlib! Abdülmuttalib milletinden yüz mü çevireceksin? diye men' ettiler. Resûl-i Ekrem amucasına bu kelime-i tevhîdi arza devâm ediyordu. Bu ikisi de mütemâdiyen o sözlerini tekrar eyliyorlardı. Nihâyet Ebû Tâlib bunlara söylediği son söz olarak: - "O, (yâni ben) Abdülmuttalib milleti üzredir" dedi, ve "Lâ ilâhe illâ'llâh" demekten çekindi. Resûlullâh salla'llâhu aleyhi ve sellem: - "İyi bil amcacığım! Yemîn ederim ki ben, hakkında mağfiret

dilemekten nehy olunmadıkça herhalde Allâhu Teâlâ'dan senin için af ve mağfiret dilerim!" dedi. Bunun üzerine Cenâb-ı Hak: (âyet-i kerîmesini) inzâl buyurdu.

* Alî radiya'llâhu anh'in şöyle dediği rivâyet edilmiştir: (Biz bir kere) Bakî-i Garkad (kabristanında) bir cenâzede bulunduk. Nebî salla'llâhu aleyhi ve sellem de yanımıza gelip oturdu, biz de etrâfına oturduk. Resûl-i Ekrem'in elinde bir asâ vardı. O hazret başını eğdi. Asâsiyle yere vurmağa başladı. Sonra buyurdu ki: - Sizden hiçbir kimse ve nüfûsu mahlûkadan hiçbir nefis yoktur ki, onun (Allâhu Teâlâ tarafından) Cennet'teki ve Cehennem'deki yeri takdîr ve ta'yîn edilmemiş olsun! Onun şakî ve saîd olduğu tesbit olunmamış bulunsun! Bunun üzerine Ashâb-ı Kirâm'dan birisi dedi ki: - Öyle ise yâ Resûla'llâh! Ameli ve ibâdeti bırakıp Cenâb-ı Hakk'ın takdîrine i'timâd edemez miyiz? Bizden, saâdet ehli (olması mukadder) olan her kişiyi kazâ-yı ilâhî, ehl-i saâdetin (hayır) ameline sevkeder, (kişi Cennet'e nâil olur). Yine bizden ehl-i şakâvetten (olması mukadder) olan her kişiyi de kazâ-yı İlâhî, ehl-i şakâvetin (şer) ameline sevkeder, (bu da Cehennem'e girer). Resûl-i Ekrem salla'llâhu aleyhi ve sellem cevâben: - Saâdet ehline, saâdet sâhiblerinin (hayır) ameli (sevdirilerek) îfâsı kolaylaştırılır. Ehl-i şakâvete de eşkıyâ zümresinin (şer) işleri (sevdirilerek) îfâsı teshîl edilir, buyurdu. Sonra Resûlullâh salla'llâhu aleyhi ve sellem şu mealdeki âyet-i kerîmeyi okudu: - O kimse ki Allah hakkını verir, Allah'tan korkar, güzel kelimeyi, (Lâ ilâhe illâ'llâh) Kelime-i Tevhîd'ini tasdîk eder, muhakkak biz o kimseye hayra karşı yüsrü mûcib bir haslet müyesser kılarız. O kimse ki, hakku'llâh'a buhl edip inâyet-i ilâhiyyeden istiğnâ ve güzel kelimeyi tekzîb eder, ona da hayra karşı usrü şiddet-i mûcib bir haslet müyesser kılarız.

* Ebû Eyyûb (Hâlid İbn-i Zeyd-i Ensârî) radiya'llâhu anh'den şöyle rivâyet edilmiştir: Bir kimse Nebî salla'llâhu aleyhi ve sellem'e: Yâ Resûla'llâh! (Kendisi ile amel edince) beni Cennet'e koyacak mûteber bir ibâdet haber verseniz, diye bir niyaz ve temennîde bulunmuştu. Mecliste bulunanlardan birisi: - Buna ne oluyor ki, ne dileği var ki? diye istifsâr etmesi üzerine Nebî salla'llâhu aleyhi ve sellem: - Bu bir gûnâ hâcet sâhibidir, nesi olacak, buyurup sâile karşı: - Allâh'ı tevhîd edersin ve Allâh'a ibâdette hiç bir şeyi şerik kılmazsın, namaz kılar, zekât verir, sıla-i rahm edersin, diye cevab verdi.

* Ebû Mûsâ (el-Eş'arî) radiya'llâhu anh'den, Nebî salla'llâhu aleyhi ve sellem'den naklen şöyle rivâyet edilmiştir: Müslümanlarla Yehûd ve Nasârâ'nın meseli, (yâni Allâh'a ve Peygamberlerine karşı bunların vaz'iyetlerinin nazîri) bir cemâatin meseli gibidir ki, bu cemâati bir gün geceye kadar kendisine iş işlemek üzere muayyen bir ücretle bir kimse istîcâr etmiştir. Fakat bunlar günün yarısına kadar müste'cîr hisâbına çalışıp sonra: - Senin bize vermeği şart kıldığın ücrete ihtiyâcımız

yoktur, işlediğimiz iş de bâtıldır, (bir ecre muâdil değildir,) demişlerdir. Müste'cîr bunlara: - Mesâînizi heder etmeyiniz, geri kalan işinizi tamamlayınız da ücretinizi kâmilen alınız! dediyse de bunlar çalışmaktan imtinâ edip terk etmişlerdir. Müste'cîr de bunlardan sonra başkalarını istîcâr edip bunlara: - Şu gününüzün geri kalan zamânını siz tamamlayınız da şunlara ücret olarak şart kıldığım ecre siz müstehak olunuz! dedi. Bu def'a bunlar çalışmağa başladılar. Tâ ikindi namazı vakti olunca bunlar da: - Şimdiye kadar işlediğimiz iş bâtıldır, (bir ecre tâbi' değildir). Bu iş senin olsun ve bu husûsta bize vermeği şart kıldığın ücret de senin olsun, dediler (çalışmadılar). Müste'cîr bunlara da: - (Öyle yapmayınız!) Geri kalan işinizi tamamlayınız (da ücretinizi alınız!): gündüzden geri kalan az bir şeydir, dediyse de bunlar da çalışmaktan imtinâ ettiler. Müste'cîr bunların bakıye-i eyyâmını ikmâl ve kendisi için çalışmak üzere bir cemâat daha istîcâr etti. Bunlar güneş gurûb edinceye kadar evvelkilerin bakıyesini tamamlıyarak çalıştılar. Ve evvelki iki kâfile amelenin ücretini istikmâl ve istîfâ ettiler. İşte bu da müslümanların ve şu (tevhîd ile nübüvvet-i Muhammediye) nûrunu kabûl edenlerin meselidir

* Ebû Zer(-i Gifârî) radiya'llâhu anh'den şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Ben (bir seferde) Nebî salla'llâhu aleyhi ve sellem ile berâber bulundum. (Avdetde) Resûlullâh onu yâni Cebel-i Uhud'u görünce: - Benim için Uhud'un altın olmasını, ondan (meselâ) bir dînârın üç günden fazla yanımda beklemesini arzu etmem. (O) bir dînârı (da) ben, yalnız borç (ödemek) için hazırla (mak iste) rim, buyurdu. Sonra Resûlullâh (devâmla): - (Malca) çok (zengin) ler vardır ki, onlar, (sevabca) çok azdırlar. Meğer ki, onlar mallarını şöyle böyle (nâsa ve vücûhü birre) sarf etmiş olalar. Bu (seciyyede insa) nlarsa her halde azdır, buyurdu. Sonra Resûlullâh bana: - (Ben yanına gelinceye kadar) yerinde dur! buyurup uzak değil (şöyle yakın) gitti. Bu sırada ben bir ses işittim de Resûlullâh'ın yanına gelmek istedim. Sonra Resûlullâh'ın: ben gelinceye kadar yerinde bekle! buyurduğunu hatırladım (da vaz geçtim). Resûlullâh gelince: - Yâ Resûla'llâh! O işittiğim (ne idi?); yâhud o işittiğim ses (ne idi?) diye sordum. Resûlullâh: - Sen de (böyle bir ses) işittin mi? buyurdu. Ben de: - Evet, dedim. Resûlullâh: - Yanıma Cebrâil Aleyhi's-selâm gelmişti de bana o: - Ümmetinden her kim Allâh'a hiç bir şey'i şerîk koşmayarak (tevhîd akîdesiyle), ölürse, Cennet'e dâhil olur, dediğini hikâye buyurdu. Ben: - (Yâ Resûla'llâh!) şöyle (zinâ gibi), şöyle (sirkat gibi) bir günâh işlerse de mi? diye sordum. Resûlullâh: - Evet! diye tasdîk buyurdu.

* Abdullâh İbn-i Selâm radiya'llâhu anh'den rivâyete göre şöyle demiştir: Nebî salla'llâhu aleyhi ve sellem zamânında bir rü'yâ görmüştüm ve onu Resûlullâh'a arzetmiştim. (Şöyle ki:) rü'yâmda kendimi sanki bir bahçede gördüm -diyerek o bahçenin genişliğini,

yeşilliğini zikretti- o bahçenin bir tarafında demir bir direk vardı. Bu direğin alt tarafı yerde, yukarısı gökte idi, yukarısında da tutunacak bir kulp, bir çenber vardı. Bana: - Haydi bu direğe çık! denildi. Ben: - Gücüm yetmez! dedim. Bunun üzerine yanıma bir hizmetçi geldi. Ve arkamdan elbîsemi çıkardı. Bunun üzerine direğin tâ tepesine kadar çıktım. Ve kulpu yakaladım. Bana: Halkayı iyi tut, bırakma! diye tenbîh edildi. Bunun üzerine direğin kulpu elimde olarak uyandım, ve bu rü'yâmı Nebî salla'llâhu aleyhi ve sellem'e arzettim. Resûlullâh (ta'bîr ederek): - Gördüğün bahçe İslâm dînidir. Direk de İslâm dîninin direği (Tevhîd) dir. O kulp da çok sağlam (olan îman) dır. Sen ölünceye kadar İslâm dîni üzerine yaşayacaksın, (Cennetlik olacaksın!) buyurdu.

* Kinde'li Mikdâd İbn-i Amr'dan rivâyete göre -ki, müşârün-ileyh Mikdâd, Zühre oğullarının andlaşmış dostu idi ve Bedir'de hazır bulunan Ashâb'dandı- şöyle demiştir: Ben bir kere Resûlullâh salla'llâhu aleyhi ve sellem'e: - Yâ Resûla'llâh! Şöyle bir mes'ele hakkında ne buyurulur? Ben kâfirlerden bir kişi ile karşılaşıp vuruşsam da, o, benim iki elimden birisini kılıciyle vurup koparsa, sonra benden kaçıp bir ağaca ilticâ etse de: Ben Allah için müslümân oldum: (لا اله الا اللّه) dese, ben onu tevhîd kelimesini söyledikten sonra öldürebilir miyim? dedim. Resûlullâh salla'llâhu aleyhi ve sellem: - Hayır, onu öldürme! buyurdu. Ben: - Yâ Resûla'llâh: O, benim iki elimden birisini kesti, kopardı da tevhid kelimesini elimi kopardıktan sonra söyledi! dedim. Bunun üzerine Resûlullâh salla'llâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: - Sakın onu öldürme! Eğer öldürürsen o, senin onu öldürmezden evvelki vaziyetindedir! (Çünkü müslümân olmuştur; kanı ma'sumdur, taarruzdan mahfuzdur). Sen de, onun söylediği tevhîd kelimesini söylemezden evvelki vaziyetindesin! (Çünkü kanın kısâs ile mubâh olmuştur.)

* Yine Enes İbn-i Mâlik'den gelen bir rivâyet tarîkında deniliyor ki: Ben dördüncü def'a dönüp geleceğim. Ve Allahu Teâlâ'ya o mehâmid-i mübâreke ile hamd ü senâ edip sonra secdeye kapanacağım. Bunun üzerine bana: - Yâ Muhammed! Başını kaldır ve söyle; sözün dinlenecek, iste, dileğin verilecek. Şefâ'at et, şefâ'atin de kabûl olunacaktır, denilecek. Ben de: - Yâ Rab! Bana müsâ'ade buyur da Lâ ilâhe illa'llah, diyen bütün ehl-i tevhîd hakkında şefâat edeyim, diye niyâz edeceğim. Bunun üzerine Cenâb-ı Hak: - İzzetim ve celâlim, kibriyâ ve azametim hakkı için Lâ ilâhe illa'llah, diyen ehl-i tevhîd'in hepsini muhakkak sûrette Cehennem'den çıkaracağım, buyuracaktır.

TEFSİR...

إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَاثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَاتَحْزَنْ إِنَّ اللّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى وَكَلِمَةُ اللّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

Tevbe / 40. Eğer siz ona (Resûlullah'a) yardım etmezseniz (bu önemli değil); ona Allah yardım etmiştir: Hani, kâfirler onu, iki kişiden biri olarak (Ebu Bekir ile birlikte Mekke'den) çıkarmışlardı; hani onlar mağaradaydı; o, arkadaşına. Üzülme, çünkü Allah bizimle beraberdir, diyordu. Bunun üzerine Allah ona (sükûnet sağlayan) emniyetini indirdi, onu sizin görmediğiniz bir ordu ile destekledi ve kâfir olanların sözünü alçalttı. Allah'ın sözü ise zaten yücedir. Çünkü Allah üstündür, hikmet sahibidir.

Eğer siz ona, o peygambere gerek topluca (nefir halinde), gerek teker teker yardım etmezseniz, Allah ona kesinlikle yardım eder. Zira bu bir hakikattir ki, Allah onu mansur kılmıştır. Yardımına mazhar etmiştir. Hem bakınız ne kadar kısa bir zamanda Kâfirler onu yurdundan çıkardıkları vakit, Mekke'den çıkmasına sebep oldukları vakit, ikinin birisi iken, ki ikisi de mağarada idiler, ikisi de o mağarada bulundukları sırada, (bu mağara Mekke'nin Güney-Doğu tarafında Sevr dağının tepesinde bulunan bir mağaradır. Enfâl Sûresi'nde "O vakit o küfredenler, seni tutup hapsetmek veya öldürmek, yahut Mekke'den çıkarmak için sana tuzak kuruyorlardı." (Enfâl, 8/30) âyetinin tefsirine bkz.) işte tam o mağarada iken o, arkadaşına, (biricik dostu ve yoldaşı olan Ebu Bekir'e): "Hiç üzülme, çünkü Allah bizimledir." diyordu. Yani yardımıyla ve korumasıyla daima beraberimizdedir, gözeticimiz ve yardımcımızdır. O, yakınlarına sahip çıkacak, onlara hüzün bile verdirmeyecek, nerede olursak olalım bizi koruyacak ve himayesi hep üstümüzde olacaktır. Artık bu kesin iken hüzne yer yoktur, diyerek arkadaşına teselli veriyordu, onu hüzünlenmekten men ediyordu. Rivayet olunduğu üzere, bu sırada müşrikler izleri takip ede ede gelmişler, mağaranın önünde ve üstünde dolaşıyorlardı. Bu anda Ebu Bekir, korkmuş ve üzülmeye başlamıştı. "Ya Resulallah, ben ölürsem, nihayet bir kişiyim, sıradan bir insanım, fakat sen öldürülürsen Allah'ın dini yok olur gider." diyerek üzüntüsünün asıl sebebini dile getirmişti. Resulullah da o durumda, yani üçüncüleri Allah olan o ikinin ikincisine "neden şüpheleniyorsun?" "Üçüncüsü Allah olan bu iki için ne diye üzülüyorsun?" Yani durum böyle iken neye endişe ediyorsun, endişen niye? "Üzülme Allah bizimle beraberdir." dedi. Allah da derhal ona, o arkadaşının üzerine sekinetini indirdi. Öyle hüzün içindeki bir anda bile peygamberinin gönlüne herhangi bir

...ün kondurmadıktan başka onun feyzi ile arkadaşı Sıddık'ın hüznünü def'edip kalbine bitmez tükenmez bir huzur ve itminan verdi, rahmetiyle onu hüzünden bir anda uzaklaştırdı. Şöyle bir düşünülsün, Mekke'de Resulullah'ı öldürmek maksadıyla evini dört bir yandan kuşattıkları ve Resulullah'ın onlara görünmeden geceleyin çıkıp Ebu Bekir'in evine gidip, onu da yanına alarak Sevr dağındaki mağaraya gittiği o hicret günleri ne tehlikeli günlerdi Ve o kadar düşmanın her

tarafı didik didik aradıkları iki zatın bir ıssız mağarada saklandıkları korkulu saatler... Ve öyle bir zamanda bile Resulullah'ın arkadaşına "Üzülme, Allah kesinlikle bizimledir." dediği anlar Ve işte böyle bir anda bile Resulullah'ın hiçbir hüznü caiz görmeyen o iman ve yakın hali, o iman, metanet ve sekineti, ne ilâhî bir kuvvet, ne i'cazkâr bir müjdedir Sonra öyle kutsal bir endişe ve hüzünle sızlayan bir gönül, bu müjde üzerine derhal onu tasdik edip ilâhî bir sekinet ile o anda huzura kavuşsun Sıddık'ın kalbindeki sadakat ve iman u nasıl bir sadakat, bu ne kadar yüksek bir iman Ve o anda hakka'lyakîn tecelli eden ilâhî beraberlik ve ilâhî rahmetten inen rabbani sekinet ne ezeli bir hakikat, ne sonsuz bir rahmet ve nusrettir.

İşte Allah, Resulünü böylesine müşkül durumlarda bile yalnızlığa terk etmedi. Daha dün denecek kısa bir zaman önce o durumlardan kurtarıp Mekke'nin fatihi durumuna getirdi. Onu işte böylesine mansur ve muzaffer kıldı ve onu sizin görmediğiniz ordularla destekledi ve o kâfirlerin kelimesini, küfre davetlerini süfli kıldı, onu alçalttıkça alçalttı. Öyle ki, en alçak kelime o oldu. Birine kâfir demek en büyük hakaret sayılır oldu halbuki Allah'ın kelimesi, (yani kelime-i tevhid ki), "Allah'dan başka tapacak yoktur." sözü en yüce olan odur. En üstün, en yüce kelimedir. Ve Allah aziz, (yani güçlüdür), hakim (hikmet sahibi)dir. Yenilmez, yanılmaz, onunla uğraşılmaz, hükmüne, kararına karşı gelinmez, O'nun koruduğu yok edilmez, kahrettiği de kurtarılamaz. Sebepler O'na değil, O sebeplere hükmeder. Hükmü ve tedbiri de ayniyle hikmettir. O'nun şanı ve celali başkalarının yardımına muhtaç olmaktan münezzehtir. Kulların Allah'ın dinine yardım ve Allah'ın kelimesini yüceltmek için nefir halinde topyekün cihadla emrolunmaları hem onun kulları üzerindeki bir hakkı, izzeti ve şanıdır, hem de onların menfaatlarının gereği olan bir hikmettir.[1]

PIRLANTA SERİSİ...

KÂİNATTA PLANSIZ HİÇBİR İCRAAT YOKTUR

Kâinatın en uzak köşelerinden Dünya'mıza kadar, en büyük galeksilerden Ay'ımıza kadar hesapsız ve nizamsız hiçbir şey yoktur. Herşeyde, her hadisede, her icraatta bir plan ve hesap vardır. Yapılan tetkikler ve araştırmalar da kâinatta derin bir hendese ve hesabın hâkim olduğu kanaatini vermektedir. Kim, hangi nazarla bakarsa baksın bunu müşahade edecektir.

Mesela, hendese ile uğraşanlar, kendi perspektifleriyle bakıp, istedikleri yerlere nazarlarını dikip, istedikleri noktayı ele alsınlar. Nerede olursa olsun, heryerde hendesî ölçüler ve şekiller göreceklerdir. Şuuraltlarındaki üçgenlerin, dörtgenlerin, helezonların, elipslerin veya sarmalların her çeşidi ve boyutu ile karşılaşacaklardır.

Mesela, matematikle uğraşanlar, içinde bulunduğumuz Güneş sistemini ele alsalar; en yakınındakinden en uzağındakine, bütün gezegenler arasındaki mesafeleri ölçseler, bu mesafeler arasında sabit oranlar, formüle edebilecekleri bağlantılar arasalar, sadece birbirleriyle değil, bütün kâinatla alakalı formüller, oranlar ve bağıntılar bulacaklardır.

Araştırmacılar, yaptıkları bir araştırmada, Mars ile Jüpiter arasındaki bilinen mesafenin belirli oranlara ve formüllere uygun gelmediğini görünce şaşkına dönmüşlerdi. Fakat, ondokuzuncu asrın başlarından yirminci asrın başlarına kadar geçen zaman içinde, bu iki gezegen arasında binden fazla meteoridin, belirli bir yörünge ile gezdiğini görünce "Burada ayrı bir hesap vardır. Bilemediğimiz bir oran, bir formül vardır. Bunu da zamanla tesbit edebiliriz" dediler.

Biz burada, meselelere birer kapı açıyor, tefekkür ufkunda bir ışık yakıyoruz. Kâinatın geniş sayfalarındaki Allah'a ait ma'nâların, ma'rifet üsareleri halinde damlamasına, cazibe ve cezbenin Allah muhabbeti ma'nâsını taşımasına, O'na ait malûmatların birer çekirdek ve nüve hâlinde takdim edilmesine -kametine uygun ifade edilemese bile- gayret ediyoruz. Onun için, Allah'ın yarattığı herşeyde bir hesap ve nizam olduğuna misaller veriyor, bundan ötesini tefekkür ufkunuza havale ediyoruz.

SEBEPLER ve TABİAT KANUNLARI YARATICI OLABİLİR Mİ?

Burada, yanlış kanaatler neticesinde revaç bulan mesnetsiz ve çürük iki anlayış üzerinde duracağız. Eşyayı sebeblere vererek "sebebler yarattı" diyenler ile fen adına ortaya çıkıp Cenâb-ı Hakk'ın icraatını "tabiat kanunları"na vererek Allah'ı inkara yeltenenlere sille-i te'dib de bulanacağız.

"Eşyayı sebebler yarattı" denilerek herşeyin bir meçhule bağlanması ilim adamı işlenen böyle bir cinayetin ifadesidir. Maalesef bu, kendini ilim adama sayan bir kısım insanlar nazarında da rağbet ve revaç bulmuştur. Hâlâ böyle bir muhal ve hurafenin tesirinde kalan bu insanlara Cenâb-ı Hakk'ın varlığını anlatmak, sebeblerin Allah'a ayine olduklarını göstermek lazımdır.

Meydana gelen herşeyin bir kısım sebeblere bağlı olduğunu görmekteyiz. Çiçeklerin tebessüm etmesi için yağmurun yağması, güneşin şualar neşretmesi, rüzgarın esmesi, toprağın tavına gelmesi, mevsimlerin değişmesi, yeryüzünün bütün gezegenler ile tenasüb içinde bulunması gibi sebeplerin içtimaı gerekmektedir. Ama bu sebebler gerçekten bir çiçeği yaratabilecek, ondaki revnekdar hayatı varedebilecek kabiliyet ve kudrette midirler? Üzerinde asıl durulacak ve düşünülecek nokta budur.

İnsanın ve diğer canlıların yaratılışını bir kısım sebeblere bağlayanlar: "Daha önce şöyle olmuştur, sonra anne ile babanın izdivacı, sonra döllenmeler, üremeler ve türemeler vuku bulmuştur..." gibi şeyler söylerler. Bir çocuğun yaratılışını, karanlıklar ve bilinmezler içindeki spermin yumurtaya ulaşmasını, yumartanın döllenmeye hazır hâle gelip beklemesini, ceninin kan ve fışkı arasında ışıksız, havasız bir ortamda beslenmesini, doğum vakti gelince en uygun pozisyonu almasını ve diğer gelişmeleri annenin meşimenine verirler. Üstelik Cenâb-ı Hakk'ın mümtaz ve antika bir sanatı olarak kıymet ve değerini ancak O'nun bildiği ve ahsen-i takvim suretinde yarattığı insanın yaratılışını, bir kadın ile erkeğin şehevî hislerinin tatminine bağlayarak, onu sefil arzuların semeresi olarak mütalaa ederler.

Resûl-ü Ekrem'in huzuruna gelen dağdan inmiş, baldırı çıplak bir bedevi şöyle diyordu: "Bir yerdeki deve pisliği, oradan devenin geçtiğine delalet etmez mi? Bir yerdeki ayak izi, orada yürüyen birisinin mevcudiyetine delalet etmez mi? Sema burç burç nizam içinde, yıldızlar ve güneşler ahenkle hareket etmekte, yeryüzü vadi vadi insanlığın ihtiyaçlarına hitab edip cevap vermekte... Bütün bunlar, herşeyi yaratan ve herşeyi bilen Alîm ve Hakîm bir Allah'ın varlığına delalet etmez mi?"(32) O baldırı çıplak bedevi, laboratuar tahlilleriyle bile Cenâb-ı Hakk'ın varlığını ve azametini göremeyen gafil ilim adamlarından daha ileriye gitmiş, esbab perdesini yırtmış, sebeplerin neticesine varıp Allah'ı bulmuş, idrak sahibi bir insandı.

Hayatın ve yaratılışın hiçbir sebebe bağlanamayacağını, "Hayat sırrı"nı izah ederken arzetmiştim. Hayat ve yaratılış bir muammadır ama, ötesinde bulunan mübeyyin kudret izleri ile müzeyyen bir muamma. Ve o muammayı çözmek, bahsi geçen bedevinin bakışı ve anlayışı içinde bakmakla mümkündür. Böylece kâinattaki çeşit çeşit eserler, çok çeşitli izler ve yollar görülecek, bilinecek, kör, şuursuz ve ma'nâsız şeylere bağlanılmayacaktır.

EŞYA BİRBİRİNE HEM MAHKUM HEM DE HAKİM OLABİLİR Mİ?

Her varlık çeşitli atomlardan mürekkeptir. Gözle görülemeyecek kadar küçük bu atomlar, kâinattaki umumi aşk, cezbe ve incizabdan nasibdar olarak birbirleri etrafında vecd ile döner, birleşir, kendilerinden büyük varlıkları meydana getirmeye çalışırlar. İnsanların ve diğer mahlûkatın vücudunu teşkil eden bu atomlar şuursuz ve cansızdırlar. Hâttâ atomun parçalanıp enerji hâline gelmesi, maddenin kaybolması durumu " Atom madde midir, değil midir?" istifahamını da karşımıza çıkarmıştır. Buna rağmen, mahiyeti tam olarak bilinemeyen, "Madde mi, değil mi?" tartışması yapılan atomda ruh, can ve hayatîyet aranması, hele ruhu, canı ve hayatı verebileceğinin düşünülmesi hangi

aklın ve mantığın tezahürüdür?

Bütün vücutlar, batbata vererek bir kubbe meydana getiren tatlar gibi birbirine dayanan atomların teşkil ettiği uzuvlardan meydana gelmiştir. Eğer, Allah'ı kabul etmez, bütün uzuvlar ile vücutları O'nun yaratıcılığına vermezsek; adeta, birlikte uzuvlar teşkil eden atomların hem emredip hem de itaat ederek, hem hâkim hem de mahkûm durumunda olduklarını kabul etmemiz gerekecektir. Herhangi bir atom diğerine: "Gel, yanyana duralım, başbaşa verelim. Sen altta kal ben üste çıkayım. Şöyle bir varlık meydana getirelim." gibi şeyler diyecektir. Veya aynı şeyleri başka bir atom söyleyecektir. Hangisi böyle şeyler dese, diğerleri ona itaat edecek, karşı koymadan kabul edecektir. Birbirinin emsali ve aynısı olan şeyler, yine birbirinin hâkimi ve mahkûmu olacaklardır. Aynı zamanda, her atom kâinattaki bütün dengelere, kanunlara ve şartlara uygun olarak istedikleri uzvu, istedikleri canlıyı meydana getirebilecek sonsuz ilme, iradeye ve ihataya sahip olacakdır.

Bu durumda, eğer, Allah'ın ilmi, iradesi ve kudreti inkar edilip, birbirinin aynı ve emsali şeylerin hem hâkim hem de mahkûm olabileceği kabul edilse bile; her zerreye Eflatun kadar akıl, Aristo kadar muhakeme ve çağları aşan dâhilerinki kadar deha vermek gerekecektir. Bu ise Cenâb-ı Hakk'a layık görülmeyip, O'na verilmeyen kudret, irâde, ilim ve hikmetin şuursuz, ruhsuz ve cansız atomlara layık görülmesi demektir. Böyle bir muhal elbette irâde, ilim ve şuurdan mahrum akılsızlara layık bir iddiadır.

Mesela, parmağınızın ucuna bakın. Oradaki başbaşa vermiş milyarlarca atom, adeta bir kubbeyi meydana getiren taşlar gibidir. Parmağı teşkil eden kemik, tırnak, kılcal damarlar, sinirler vs. hepsi de atomların birleşmesiyle meydana gelmişlerdir. Aynı zamanda kâlbinizdeki ve beyninizdeki bir kısım atomlar müstesna, -onlarda molekül halinde değişir- vücudunuzun tamamı değişmektedir. Bütün insanlar her an değişmekte ve üç-dört senede tamamen başka bir vücuda sahip olmaktadırlar.

İşte bedeninizi teşkil eden atomlar, çeşitli yollarla ayrılıp yerlerini yeni gelenlere bırakırken, çok hassas bir hesap ve plana uygun olarak hareket ederler. Öyle ki, kulağınız veya bir başka uzvunuz hiç bir zaman olduğundan küçük veya büyük hâle gelmez. Gözlerinizin rengi, çenenizin şekli, kaşlarınızın kavsi değişmez. Hastalık ve maraz belirtisi olan arızalar müstesna, vücudunuzun herhangi bir yerinde şişlikler veya yarıklar meydana gelmez. Çünkü, Cenâb-ı Hakk'ın kudret ve irâdesine ait plana göre teşkil edilen hücreler ve atomlar hadlerini aşmaya kalksalar "Dur! Hududun burasıdır. Buradan ileriye geçemezsin!" emriyle karşılaşırlar. İlmî, şuurî, iktidarî ve irâdî bir sevk

ile tedvir ve tedbir edilirler.

FARKLILIKLAR ve ZITLIKLARA RAĞMEN UYGUNLUK NASIL OLUYOR?

Yaratılan herşeyde, hâttâ zıtların biraraya gelmesinde bile, birbiriyle uygunluk görülmektedir. Vücudumuzun fizyolojik, anatomik ve ruhî yapılanışı ile yeryüzü, güneş, ay, yıldızlar ve galaksilerin yapılanışı arasında hiçbir aykırılık yoktur. Herhangi bir aykırılık mevzu bahis olsaydı, nebatlardan, hayvanlardan ve aslî unsurlardan istifade ile ihtiyaçlarımızı temin edemeyecek, böylece hayatımızı idame ettiremeyecek, mahvolup gidecektik. Cenâb-ı Hakk birbirinin zıddı şeyleri hayatîyetimize mastar yapmakta, onlar arasındaki mübayenetle hayata ayrı bir neşve katmaktadır. Artı ve eksi kutupların zıtlarını çekip, aynılarını itmesi veya erkek ile dişinin birbiriyle alakası gibi münasebetlerin yanında, insan ile nebat arasındaki tatlı alışveriş gibi... Nebatat ile insanların, biri oksijen alıp karbondioksit verirken, diğerinin karbondioksit alıp oksijen vermesi... Adeta, ellerinde bulunan emtiayı takas ederek ticaret yapmalarını, arz ve talepleri ile yeryüzündeki hayatın devamına vesile olmalarını Cenâb-ı Hakk'ın kudret ve irâdesine vermediğimiz takdirde, cansız ve şuursuz atomlara yaratıcılık vermemiz gerekecektir ki, bu yüz derece akılsızlığı gösterecek bir hurafedir, deliliktir.

Diğer bir nokta da şudur: Her varlık zamanla çeşitli suretlere girer, hergün ayrı bir şekil alır. Bazı canlılar saniyede, bazıları günde, bazıları ayda, bazıları da yılda birkaç defa değişir, farklı suretlere girerler. İşte bunlar her bir şekil, tavır ve suret için ayrı ayrı modeller ve kalıplar ister. Siz, bezlere sarılmış bir bebek, sokaklarda oynayan bir çocuk veya arzularının itişi ile sağa-sola koşan bir delikanlı iken, ayrı ayrı tavırlar ve kalıplar içinde bulunursunuz. Kudret ve İrâde elinin ahirette göstereceği filimlere, her anınız, ayrı ayrı şekiller ve pozlar olarak kaybedilmektedir. İşte bu tavırların hepsi aslî hüviyetini kaybetmeyen ayrı kalıplar ister ki, herhangi bir tavır ve hareketinizin akabinde kafanızın duruşu, vücudunuzun endamı, iç organlarınızın şekli ile ahlak, huy ve karekterinizde kalıcı değişmeler olmasın.

İlim adamları karakter, manevî yapı ve maddî sima gibi hususiyetlerin kromozonlar tarafından taşındığını ve nesilden nesile aktarıldığını söyleyerek, herşeyi onlara bağlıyorlar. Ama tamamen maddeden müteşekkil ve değişmeye mahkum olan kromozonlar bu işi nasıl yapabilirler? Bütün hususiyetlerini, şifrelerini ve sırlarını kendi yerlerine geçen zerelere bırakmaya ve değişmeye mecbur iken nasıl oluyor da hiçbirşeyi karıştırmadan aktarabiliyorlar? Hangi sırla karekteristik yapılar değişmiyor, fizyonomiler bozulmuyor da uzuvlar kemal buluyor?

Hâlbuki mütemadi değişmeler var. Yenilen şeyler, teneffüs edilen hava, içilen sular, dışarıya atılan şeylerle yer değiştirirken; aslî unsurların hiç değişmemesi ve bozulmaması gösteriyor ki, eşya var edilmeden evvel bir hesap ve hendeseye tâbi tutulmuş, o planlar ve kanunlara göre Âlem-i şehadete gönderilmiştir. Böylece hiçbir karışıklık ve hecr-ü merç meydana gelmemiş, âlemler birbiriyle çekişmemiştir.

Mesela, Allah bir ağacı yaratırken, ona öyle bir mahiyet vermiştir ki, güneşin yakıcı şualarına maruz kaldığı hâlde zarar görmez, bilakis özümleme yaparak gelişmesini temin eder. O ağaca böyle bir karakter verilmeseydi, kavurucu güneş şuaları altında hayatîyetini devam ettiremeyecekti. Keza suda bulunan erimiş ve havada gaz hâlinde bulunan oksijen ile bunlara göre yaratılmış kara ve deniz hayvanlarının ciğerleri, solungaçları ve bunun gibi binlerce misal...

Sizi, binlerce koridora açılan bir kapıdan girmeye mecbur etseler. Geçeceğiniz o koridorların herbirinin adab, usul ve kanunları farklı; giyeceğiniz kıyafetler, yiyeceğiniz şeyler ve alacağınız tavırlar değişik; giriş-çıkış şekilleri, yürüme ve durma tarzları, kapıları açıp-kapama usulleri vs. hepsi ayrı ayrı olsa, siz, hiçbir bilgi ve tecrübeniz olmadan; muhakeme, irade ve insiyatiften mahrum olarak o koridorlara itilseniz, herşeye rağmen bir baştan girip öbür başa kadar, bütün usul ve kaidelere riayet ederek geçip, hiç hata yapmadan öbür taraftan çıkabilir misiniz? Böyle bir teyin vukuu dütünülebilir mi?

Bütün mahluklar, hususiyle Ahsen-i takvim sırrına mazhar olan insan ruhî, bedenî, şehevî gadabî ve aklî yapısı, melekiyete ve şeytaniyete ait yönleriyle her an başka bir koridora, farklı bir Labirente girmekte, kendileri için meçhul olan mukadder ve muhakkak neticeye doğru, her şart ve duruma göre tavır ve şekil alırken aslî hüviyetlerini muhafaza etmektedirler. İşte bu hâl ve keyfiyet, Allah'ın siyanet bulutu hâlinde bütün eşyayı ihata eden mutlak ilmine, irâdesine ve mevcudiyetine delalet eder: "Allah vardır! Bütün sebebleri, sebeblerin de sebeblerini yaratan Müsebbib-ül Esbab O'dur." der.

TABİAT NEDİR?

"Kâinat nasıl meydana geldi?" sorusunu sorduğumuzda bazıları hiç düşünmeden: "Tabiat yarattı" derler. Biz sorulara devam edip "Tabiat nedir? Şu ağaçlar, kuşlar, sularda oynaşan balıklar, kulaklarımızda yankılanan cıvıltılar nedir?" dediğimizde de: "Bunların hepsi tabiattır. Tabiat kanunlarıdır" diyeceklerdir. "Pekala insanlar, hayvanlar ve diğer varlıklar nasıl meydana geldi?" sorumuza da "Tabiat yarattı" şeklinde cevap vereceklerdir. Nedir bu muamma? Nedir bu heyula? Nedir bu tabiat?

Ledünniyata karşı olup, hikmetlere göz kapayan ilim bilmezler

Kant'a kızarlar, Kant eşyayı "nomen-fenomen" şeklinde ikiye ayırmıştır. -Kant'ın düşüncesinin isabetliliği veya isabetsizliğini burada tartışmıyacağız- Buna bizim dilimizde "Şehadet âlemi- Gâyb âlemi" veya "mülk-melekut" denilmektedir. Eşyanın mülk tarafı yani Şehadet âlemi, gözle görülen varlık alemi ile onların tâbi olduğu ahval ve asardır. Melekut, yani gayb âlemi, hayat mekanizmasını harekete geçiren illetler, hikmetler âlemidir. Maddecilerin Kant'a kızmalarının sebebi ise inkar ettikleri madde dışı âlemi kabul etmesidir.

Tabiat, lugat ma'nâsıyla seciye, ahlak demektir. Maddecilerin anladıkları ma'nâ ise, madenler, bitkiler, hayvanlar, insanlar, sistemler, vs. herşeydir. Onların anladıkları gibi, tabiat eşyanın kendisi ise "Kâinatı kim yarattı? İnsanı kim yarattı?" sorularına "Tabiat yarattı" cevabını vermekle, "Tabiatı tabiat yarattı. Yeryüzünü yeryüzü yarattı. Taşlar, ağaçlar, kuşlar, insanlar, atomlar, galaksiler, herşey kendi kendini yarattı" demiş olmaktadırlar. Bu ise garipliğin, acaibliğin ve tenakuzun tezahürü olan bir safsatadır.

Eğer, tabiat demekle eşyanın bir kısmı hususiyetlerini, hâllerini ve vasıflarını kastederek, sıcaklık-soğukluk, çekme-itme, artı-eksi vb. gibi eşyanın arizî hallerini söylemek istiyorlarsa, biz soracağız: "Kromozonları ve taşıdıkları şifreleri kim yarattı? Karakterler, renkler, huylar vb. hususiyetleri kim verdi?" Onlar da, eşyayı vasıflarının yarattığı cevabını vererek yine gülünç duruma düşeceklerdir. Biraz iz'anları ve mantıkları kalmışsa, hiçbir cevap vermeyeceklerdir. Zira böyle birşeyi kabul etmek: "O şeyi vasıfları yarattı. İlim alimi, sanat sanatkarı, resim ressamı yarattı" demek gibidir.

Toprağa düşen bir tohum, Allah'ın icraatına perde olan nemi ve sıcaklığı da neşv ü nemasına uygun bulunca ukde-i hayatisini salıverir, başını yukarılara uzatıp hava, köklerini aşağılara bırakıp gıda alır. Şimdi tabiatçılara sorsak: "Çekirdek çatladı, kök saldı, filiz verdi. Bu iş nasıl oldu? Kendi kendine mi oldu? Su, hava veya toprak mı yaptı? Tohumdaki ukde-i hayatiye nereden geldi?" Birbirine bağlı, müteselsil yüzlerce, binlerce soru... Tohumun meydana gelmesine ve onun yeşermesine sebeb olan herşey için bir başka sebeb, o sebeb için de başka bir sebeb arayan sorular zinciri ard arda gelir. "Onu kim yaptı? O dediğinin sebebi ne? Bu nasıl oldu? Şu neden öyle? O niye böyle?" gibi mütemadi devam eden sorular...

Mekanik sistemlerle hareket eden bir otomobile bakınız. Onun hareketinin bir kısım şeylere bağlı olduğunu görürsünüz. Deposuna konulan benzini gaz pedalının püskürtmesi, bujilerin ateşlemesi, ateşlemeyi yanmanın takib etmesi, hararetin harekete dönüşmesi, hareketin tekerleklere intikali ve otomobilin uçarcasına gitmesi... Bütün bunlar, o mekaniğin vasıfları, hususiyetleridir. Bu durumda "Benzine

yanma kabiliyetini veren, pulvarize olabilmesini öğreten kimdir? Ateşlenen benzin ile ısınan hava pistonları itmeyi nereden öğrenmiştir? Mekanikî itmenin-çekmenin, dairevî hareketlerin sistematiğini ortaya koyan kimdir?" gibi sorulara: "Bu mekaniği meydana getiren benzinin yanma kabiliyetidir, havanın genleşme kabiliyetidir vs." denilemeyecektir. Çünkü bunlar birer hususiyet ve vasıftır. Vasıflar, hususiyetler ve sıfatlar zata tesir edemez.

Binaenaleyh bugün moda hâline getirilip, "Herşeyi yaratan doğa kanunlarıdır, tabiattır" denilerek, neslimize empoze edilen düşünce asılsız ve esassız, gülünç birşeydir. Eşyanın varlığını doğa ve tabiat denen şeye havale etmenin kıymet-i ilmiyesi olmamakla beraber, ahmaklık ve akılsızlık alameti olarak farklı bir değeri vardır.

Hulusa, eşya vardır, nizamlı ve hikmetlidir, her parçasında, her zerresinde Cenâb-ı Hakk'a ait ma'nâlar gizlidir. Sebeblerin tesir-i hakikileri yoktur. Tabiat kanunları denilen şeyler mahiyetleri meçhul bir kısım arizî vasıflardır. Çekme-itme kanunu, yerçekimi kanunu kılcallık ve sair tabiat kanunları mahiyetleri anlaşılamayan ama rizayi hesaplarla formüle edilmeye çalışılan birer nam, birer addır.

Yerinde kullanılmayan ilim dallarıyla neslimize dalalet ve sapıklık enjekte edilmeye, şüphe ve tereddüt tohumları ile kâlb ve ruhlarının bozulmasına çalışılmakta olan günümüzde bu mevzuda yapılacak her araştırma ve tahkik, Allah'ın ma'rifeti ile ilimlerde terakkiyi temin edecektir. Kâlbimizi îman ziyasıyla tezyin edecek, her adımla ölmezliğimizin, yokluğa atılmayışımızın bahtiyarlığı ve saadeti ile sermest olacağız. Böylesine bir îman anlayışına yükseldikten sonra Allah'ın tevfik ve inayeti ile aşamayacağımız hendek, geçemediğimiz vadi kalmayacaktır.

Resûl-ü Ekrem, insanların himmet ve gayretlerini tahkiksiz, araştırmasız, teemmülsüz ve tetkiksiz olarak birşeye bağlamalarından kurtararak, Cenâb-ı Hakk'a bağlamıştır. Tetkik, teemmül ve tefekkür neticesinde elde edilecek tahkiki îmanın yolunu göstermiştir. Bundan ötürüdür ki, hakiki îmanı elde etmiş mü'minler kâinattaki bütün hadiseler aleyhlerine dönse bile sarsılmaz, mukavemet ederler.

Cenâb-ı Hakk bizlere basiret ve ma'rifet ihsan etsin. Herşeyde O'nun varlığını ve birliğini müşahade edelim. Tefekkür, araştırma ve tahkik yoluna girerek, taklidî îmandan kurtulup, O'na îmanımızı artıralım. Amin...

LABORATUARDA CANLI YARATILABİLİR Mİ?

Bir mahlûkun, bir tek sıfatının değişebilmesi için, -Buton'un hesaplarına göre- bir milyon neslin geçmesi lazımdır. Yani burnunuzun şeklinin veya kulağınızın yerinin değişmesi için bir milyon neslin

geçmesi gerekir.

Drosophila adındaki bir çeşit meyve sineği laboratuara alınarak, üzerinde denemeler yapıldı. Çeşitli kimyasal maddeler enjekte edilmesi sonucunda kısmî değişiklikler meydana getirildi. Ama bu değişiklik, kanatlarının biraz kıvrılması, biraz daha çirkin ve anormal hâle gelmesiydi. Bunun üzerine, sevinçle: "Tamam! Canlıları bazı müdahalelerle değiştirmek mümkündür. İşte biz bunu başardık." dediler. Hâlbuki, istatistikler bu tür çalışmaların neticesinde, yüzde seksen oranındaki sineğin yapısının bozulduğunu, çirkinleştiğini ve hiçbir şekilde, daha güzel gelişmiş bir forma gelmediğini ortaya koyuyordu. Geriye kalan yüzde yirmisi ise, daha gelişmiş bir formda oluyorlar ancak kısa zamanda ölüyorlardı. En mühim problem ise, gelişmiş formların yeni nesillere aktarılamamasıydı. Neticede kendileri de tatmin olmadılar yine mağlub, yine müzmehil kaldılar. (29)

Mağlubiyete doymayıp, Allah'ı inkar için başka vesile ve vasıtalar araştırdılar. Sonra da, yeni bir iddia ile ortaya çıkıp: "Geçmiş zamanlardaki atların beş tırnağı varken, zaman ile, bu tırnaklar azaldı ve bugünün tek tırnaklı atları meydana geldi. Demek ki muhit ve ihtiyaçlar, zamanla değişiklikleri, tekamülleri meydana getiriyor. İnsan da başka bir varlıktı, zamanla değişip bu hâle geldi" dediler.

Bir lahza durup, düşünelim. Bunu yapan ve yaratan Allah olduktan sonra, tek tırnaklı olan at beş tırnaklı olsa veya beş tırnaklı at tek tırnaklı olsa ne farkeder? Allah, dilediğince yaratır, dilediği gibi yaşatır. Ama işin aslı böyle değil. Tekamülcülerin dediği gibi hiç değil.

Evveliyetle, bildiğimiz atların ceddi kabul edilecek tek tırnaklı bir at neslinin geçmiş zamanlarda yaşadığı katiyetle iddia edilemez. Ayrıca, insanın atası olduğunu söyledikleri maymunun, tekamül ederek insan hâline gelebileceğini ispat edebilmek için öne sürülen bu delil mantıkî değildir. "Beş tırnaklı at, tek tırnaklı at hâline geldi" demek, her hangi bir hayvanın at hâline gelmesi demek değildir. Aynı hayvanın bir vasfının değişmesi, beş tırnağının, tek tırnak hâline gelmesi demektir.

İddialarına mantıklı bir izah getirebilmeleri için, geçmiş devirlerde yaşayan herhangi bir hayvanın at hâline geldiğini isbat etmeleri gerekmez miydi? Tekamüle delil olarak ortaya çıkardıkları, atın tırnaklarının azalması küllî bir değişmeye misal teşkil edemez. Eğer, gerçekten, herhangi bir hayvanın tekamül edip at hâline geldiğini isbat ederek, insanın da başka bir mahlûktan tekamül edebileceğini söyleselerdi; biz de o zaman, belki inanır: "Tekamül varmış, oluyormuş" derdik. -haşa ve kella- Ama küllî bir tekamüle, vasıflarda meydana geldiği iddia edilen cüz'î bir değişmenin misal olabileceğini bile kabul etsek. Beş tırnaklı bir atın, tek tırnaklı hâle gelebilmesi için elli milyon senenin geçmesini beklememiz gerekecektir. Kendi

hesaplarına göre de, hayatın başlangıcından bugüne kadar geçen süre bu tırnakların değişmesine yetmeyecektir. O hâlde, bir atın tırnaklarının değişmesine bile yetmeyen zaman, bir maymunun insan hâline gelmesine nasıl yetecek ki!?

Bir diğer husus, beş tırnaklı at ile tek tırnaklı at arasında, birbirini bağlaması gereker milyonlarca ara nesilden ancak beş nesli sayabilmeleridir. Sadece dört tırnaklı, üç tırnaklı ve iki tırnaklı at formlarını misal verirler. Sanki bir gece önceki beş tırnaklı at, sabaha kadar dört tırnaklı hâle gelmiş. Bir başka gün, bir tırnağı daha düşmüş. İleriki günlerde veya gecelerde de diğer iki tırnak düşüvermiş ve tek tırnaklı at arz-ı endam etmiş. Buton'un tesbitine göre, bir sıfatın değişmesi için gerekli olan bir milyon ara nesil nerededir? Meçhul... İşte bu iddianın da kıymet-i harbiyesi.(30)

Kimya ve fizik laboratuvarlarında canlı yaratma sevdasına düştüklerinde de, benzeri gülünç durumlara düştüler. Maddenin terkip ve tahlilleri neticesinde canlı var etmeye uğraşanlardan Ruslar, yirmi sene çalıştıktan sonra 1962'de gazetelere de yansıyan şekliyle aynen şöyle dediler: "Biz şu kanaata vardık ki, kimya ile fizik ile fizikoşimik ile canlı varetmeye, labaratuarda bu işe muvaffak olmaya imkan yoktur. Varolan canlı başka bir elle varolmuttur."

Neticede, böyle safsata ve hezeyanları duyup, gördükçe kâinatın her vechesinde, binlerce dil ile: "Allah herşeyin yaratıcısıdır. Herşeyin dizgini O'nun elindedir. Başka bir sebeb veya şey O'nun mülkünde tasarruf edemez." hakikatının velvelelerle haykırıldığını duymanın ve o cılız iddiaların, bu velveleler arasında boğuluşunu görmenin hazzına eriyoruz.2

RİSALE...

TEVHİD KİME AİT

Her yapan, eserinin üzerine kendisine ait olduğunu göstermek için adını yazar. Bir şeyin kime ait olduğu iki türlü bilinir.

Birincisi, uzaktan uzağa ve cahilanedir ki, "Bu kadar şeyin sahibi olsa olsa o olabilir." şeklinde bir bilmedir. Böyle bir bilmede şüphesizlik yoktur. Yakınlık kazanılmamıştır. Tanıma azdır. Bilgi kulaktan dolma ve sevk iledir. 'Acaba' ya açıktır.

İkincisi, hakikî bilmedir ki, onda şüphenin zerresi olmadığı gibi, sevk değil tasdiktir. Böyle bir hale eren insan her eserin üzerinde müessirin taklit edilmez mührünü okur. 'Bu ona aittir, işte her parçasında adı silinmez kalemle yazıyor.' der. Sağdan soldan esen şüphe fırtınalarından, günahkarlık psikolojisinden gelen reddiyelerden etkilenmez. Aklı ve kalbi her zaman hakikate açıktır.

Mesela, 'Yüzlerce tırın taşıdığı bu kadar bisküvi ancak şuna aittir." dese bir insan, desiseciler tek tek bisküvilerin üzerindeki isimleri okumadığı için onu yanıltabilir. Fakat, değil tırın kapağını açmak, en küçük paketçiği bile açan bir insanı yedi düvel gelse kanaatinden şaşırtamaz.

Aynen misaldeki gibi, Allah'ı bilme de iki türlüdür. Birincisi, amiyanedir, taklididir ki, Bu kadar mevcudat sonsuz güç sahibi birisine aittir şeklindeki bir imandır. Diğeri, hakikî imandır ki, onda marifet-i İlahî, yani; her eserin üzerine Allah'ın koyduğu mührü görme, esmayı okuma vardır.

Yaratıcıyı inkar etmemek, Kur'an'ın, kâinatın ve Efendimizin (sav) tarif ettiği Allah'a iman etmek değildir. İman başka, inkar etmemek başkadır. *(22.Söz 2Makam)*

AYASOFYA'NIN KUBBESİ

Ayasofya'nın kubbesindeki taşlar, eğer mimarın emrine ve sanatına tabi olmazlarsa, her bir taşın Mimar Sinan kadar dülgerlik sanatına maharetli olması gerekir. Ayrıca, düşmemek için omuz omuza verdiklerinden, her biri, diğerine "Gel beraber omuz omuza vereceğiz." diye emir verecek kadar hakim olmalıdır. Aynı zamanda ona muhtaç olduğundan mahkumdur.

Öyle de, Ayasofya'nın kubbesinden bin defa daha sanatlı ve maksatlı olan zerreler, Allah'a verilmez ise, her birinde Sani-i Kâinat kadar vasıf bulunmalıdır.

Öyle bir tek Zat'ı kabul etmeyen adamın, o Zat'ın kudretinin kör zerreler adedince olmasını kabul etmesi ne kadar ahmakçadır. *(30.Söz 2.Maksat 2.Nokta)*

MAHLUKATIN EŞREFİ İNSAN

Bütün varlıkların etrafında pervane edildiği insan, açıkça görülmektedir ki, mahlukatın en şereflisi, iradesi ve tasarrufu en geniş olanıdır. İnsanın ise ilk akla gelen ve en kolay görünen fiilleri, yemesi, konuşması ve düşünmesidir. Halbuki, yemek, konuşmak ve düşünmek, binlerce hikmetli icraatın neticesidir. Mesela, yiyeceğin sindiriminden hücrelere gıda olmasına, oradan insan yapısına yerleşmesine kadar ki muhteşem icraatta, insanın iradesine bırakılan sadece ağzına konulan dişleri hareket ettirip çiğnemesidir. Konuşmak icraatında yaptığı ancak, harflerin kalıplarına havayı sokup çıkarmasıdır. Halbuki, ağzında bir çekirdek gibi duran kelime, bir ağaç gibi milyonlarca aynı kelimeyi meyve verir, milyonlarca vasıta ile dinleyicilerin kulağına gönderilir. Bu misali ağaca insanın hayalinin eli bile ancak yetişirken, meydana getirilmesinde ne aklının eli ve ne de iradesi yetişebilir. Havadaki zerrelere o kelimeler söylettirilmese, hangi akıl onları konuşturup

insanlar adedince dili onlara öğretebilir?

Demek, mahlukatın en eşrefinin icatta eli bu kadar bağlı ise, cansızların ve şuursuz behimî varlıkların, şuurlu gibi görünen icraatlarında tasarruftan yoktur. *(32.SÖZ 2.Mevkıf I.Maksat)*

BİR ŞEYE RAB OLMAK

Bütün tabiat perestler adına bir hayalî şahsı tasavvur edelim. O şahıs, evvela mevcudatın en küçüğü olan bir zerreye rast gelir. Ona Rabb ve malik olmak istediğini söyler. O zerre hikmet-i rabbani diliyle:

"Benim birçok görevim var. Her varlığın içine giriyorum. Bütün bunları bana yaptıracak ilini ve kudret sende varsa...

Hem benim gibi sayısı belirsiz zerreler var. Eğer hepimizi emrinin altına alacak bir iktidara sahip isen...

Bir intizam içerisinde çalıştığım ve bir parçası olduğum varlıklardan, mesela, bir canlının kanında bulunan trilyonlarca alyuvarın da sahibi isen.... Onların yaptığı bütün vazifeleri biliyorsan ve buna gücün yetiyorsa... Hem onların ait oldukları kanı, o kanın ait olduğu vücuttaki bir hücreyi, o vücuttaki bütün hücreleri, o hücrelerden oluşan vücudu, insanlar adedînce vücutları, o insanların maddi ve manevî mahiyetlerini, onların hesaba gelmez özelliklerini, her birinin üzerine vurulan şahsa hususî mühürleri, kafile kafile arkasından gelen beşer taifelerini, asırları, insanların üzerinde misafir edildiği dünyayı, dünyanın ayrı ayrı birer sahife gibi olan mevsimlerini ve coğrafyasını, atmosferi, bulutu, yağmuru, rutubeti, üzerinde yaşanılan toprağı, bir dinamit gibi patlamaya müsait merkezini, dünyanın oturduğu yörüngeyi, gök cisimlerini, onların sahip olduğu yörüngelerden ötürü milyarlarcası ile ilgili zaman ayarını, birbirine çarpmam alarmı, gezegeni olduğumuz güneşi, onun ısı ve ışığını ve daha hadsiz nice şeyleri biliyorsan, hepsine hakimsen ve sözün geçiyorsa bana da hakimlik iddia edebilirsin. Çünkü ben bütünüyle irtibatlıyım.

I Birimizi yapan kim ise hepimizi yapan da odur. Hem el de karıştıramazsın. Zira, başka bir el karışsa, hepimiz karışacağız. Beni, , yani bir zerreyi elinde tutan kim ise, koca kâinatı elinde tutan da o Zat'tır. Böyle bir Zatın sanatına, senin gibi cansız, katı, karanlık, görmez, duymaz, anlamaz, bilmez tabiat ve inkar fikri el karıştıramaz, sus ve defol git!" der.

O iddiacı, bütün madde perestler adına: "Sen kendi kendine sahip ol, ne için başkası adına çalışıyorsun?" der.

Zerre ona cevaben der ki: "Güneş gibi bir dimağım, ışıklan kadar ilmim olsa idi, her yere yetişse ve her şeyin yanında bulunabilse idim,

her şey benim sözümü dinleseydi, belki senin gibi ahmaklık yapıp böyle bir iddiada bulunurdum. Ezele, ebede, afaka ve enfüse eli yetişen ancak bir Zat olabilir. Haydi, defol. Sen, onun mahlukatı yanında kendine yer bulamazsın. Arının karnını yazan kudret ile, semaları tanzim eden kudret aynı eldir."der.

Böylece, dinin aleyhindeki felsefe hakkında verilen idam kararı Kur'an'dan alman dersler ile infaz edilir ve inkar fikri esfeli safiline kadar kovulur. *(32.Söz I.Mevkıf)*

BİR TEK ZAT

Güneş, müşahhas bir vücudu olduğu halde, havadaki zerreler ve parlak şeyler adedince yerde bulunur, onlarla adeta konuşur, biri diğerine mani olmaz. Her yerde olmasına rağmen, hiçbir yerde değildir.

Bir ağacın, bir çekirdeğinden neşet eden on bin meyve ve onların her birinde bulunan yüzlerce çekirdekte, o çekirdeğin asıl hayatı ve kanunları her birinin yanında bulunduğu halde, hiçbir yerde de bulunmaz. Onun için en uzak, en yakın gibidir.

Zat-ı Ehad-i Samedin, irade gibi bir sıfatının bir küçük cilvesi, milyonlarca yerde, milyonlarca işe vasıtasız sebep olursa, kudret ve iradesinin bütün yaratılmışlardaki tasarrufu apaçık görünür.

ORDU KUVVETİ

Bir padişahın, her bir askerinin arkasında o padişahın bütün ordusu manen hazırdır. Bir asker bîr ordu kadar kuvvetlidir. Onun içindir ki bir asker bir şahı esir edebilir, padişahı adına hükmedebilir.

Hem o padişah, saltanatının birliğinden ötürü, bir orduyu bir asker gibi idare eder. Öyle de, şu kâinatın Sanii, Vahid olduğundan, bir şeye bütün eşyada tecelli eden esmasını tahşid eder. Nihayetsiz bir sanatla, kıymetli bir şekilde icat eder. Lüzum olsa, bütün varlığı o bir tek şeye baktırır. Her şeyi, bir şeyin yardımına koşturur. Bütün eşyayı da bir tek şey gibi icat eder. *(20.Mektup 2.Makam 10.Kelime Üçüncüsü)*

HEPSİ AYNI TERZİDEN

Bir ordunun bütün askerlerinin teçhizatı aynı yerden yapılsa, bir tek asker kadar kolay olur. Eğer ayrı ayrı yerlerden teçhizatı yapılsa, bir ordunun teçhizi için gereken bütün fabrikalar bir asker için de gerekir. Mesela, askerler adedince terzi ve dikiş makinesi gerekir. Eğer, bir ağacın meyveleri bir tek köke bağlanmaz ise, her bir meyve için bir ağaç kadar müşkülat peyda olur. Her meyve bir tek köke isnad edilirse, binlerce meyve tek bir meyve kadar kolay olur.

Şu kâinatın Sanii, Vahid-i Ehad olduğu için, vahdetle iş görür. Bütün eşya bir eşya kadar kolay olur. *(20.Mektup Z.Makam 10.Kelime*

Üçüncüsü)

MAHİYET FARKI

Nasıl ki, kemerli kubbelerdeki ustalık sanatı o kubbedeki taşlara havale edilirse, o kubbe vücuda gelmez. Veya bir taburun idaresi bir nefere bırakılırsa, o taburda intizam kalmaz. O kubbe için taş nevinden olmayan bir ustaya, o taburun nizamı için de neferin ötesinde bir mertebe sahibi zabite ihtiyaç vardır.

Öyle de, Vacib-ül Vücudun kutsi mahiyeti, var ettiği mahluklar cinsinden değildir. O mukaddes mahiyetin varlığı bizzat kendindendir ve maddeden mücerreddir. Misli, misali yoktur. Onun f içindir ki, Ona, baharın icadı bir ağaç kadar, Cennet ve Cehennemin icadı, kışın ölmüş bir ağacın baharda diriltilmesi kadar kolaydır. *(20.Mektup 2.Makam 10.Kelime Üçüncüsü 2,Sır)*

ZERRE VE GÜNEŞ

Şeffaf, parlak bir zerrenin, zerre kadar bir nuru olabilir. Fakat o zerre güneşe bağlansa, güneşin ışığını, yedi rengini, hararetini, hatta mesafesini bile içine alabilir. Demek ki, o zerre kendi başına kalsa, gördüğü iş kendi kadar, güneşe bağlansa, onun memuru, bir nevi aynası olsa, güneşin bir kısım numuneleri kadar iş görebilir.

Öyle de, her zerre kendine isnad edilirse, o zaman muhit bir ilim ve kudret sahibi olması gerekirken, Vahid-i Ehade verilirse nihayetsiz bir ilim ve kudrete istinad eder. *(20.Mektup 10.Kelime Zeyl 1.Temsil)*

ASKERİN HÂLİ

Bir muharebe zamanında, iki kardeşten birisi kendine güvenip devlete intisap etmez. Bütün cihazını kendi tedarik edip taşımak zorunda kaldığı gibi, düşman ordusundan ancak bir onbaşı ile baş edebilir.

Diğeri, padişaha intisab ettiği için, koca bir ordu kadar kuvvet kazanır. Düşmanın koca bir müşirini padişahı adına esir alır.

Öyle de, Vahid-i Ehade isnad eden her zerre kendi kuvvetinin çok Ötesinde İşe muvaffak olur. Karınca Firavunun sarayını başına geçirir, sinek Nemrudu gebertip cehenneme atar, bir mikrop en cebbar bir zalimi kabre sokar, bir çam çekirdeği dağ gibi çam ağacını bütün tezgahı ile sırtında taşır.

DEVLETİN TELEFONU

İki arkadaş, hiç bilmedikleri bir memleketin haline dair istatistikli bir

coğrafya yazmak isterler. Birisi, o memleketin padişahına bağlılığını ilan edip, devletin telefon dairesine gider. Kendi telefonunun kablosunu, devletin telefon hattına bağlar. O kadarcık bir masraftan sonra her yerle görüşür, mükemmel bir eser yazar.

Diğeri, eğer devletin telefonuna bağlanmaz ise, ya elli senede o yerleri gezip bîr eser yazmalı veya çok büyük masraflar ederek o memleketteki telefon hatları kadar hat kurmalıdır.

Öyle de, Vahid-i Ehade isnad eden her zerre, her yeri gören bir göze, her şeyi işiten bir kulağa, herkese geçen bir söze sahipmiş gibi bir cilve-i Rabbaniye mazhar olur. *(20.Mektup 10.Kelime Zeyl 3.Temsil)*

SEBEP MADDİ İSE

Bir sineğin küçük bir uzvu kâinatın ekser unsurları ve kanunları ile alakadardır, belki onların bir hülasasıdır. Eğer Ezelî Kudret'e verilmez, her şey maddeye bağlanır ve mana inkar edilirse, o maddi sebepler sineğin küçücük vücudunun yanında ve içinde hazır bulunmalıdır.

Sebep maddi ise, neticenin yanındadır. Yani, sineğin iğne ucu gibi parmaklarının yerleşmediği bir hücrecikte âlemin bütün unsurları ve maddeleri bulunmalı, bir usta gibi içine girip çalışmalıdır. En ahmak felsefeciler bile böyle bir düşünceden utanmalıdır. *(23.Lem'a 1.Yol 2.Muhal)*

HER TARAFI GÖRMEK

Eğer, insan vücudundaki zerrelerin Kadir-i Ezelînin küçük birer memuru olduğu kabul edilmezse, o zaman insanın göz bebeğinde çalışan her zerreye bulunduğu vücudun her bir tarafım, irtibatta olduğu bütün kâinatı gören bir göz, geçmişini ve geleceğini, neslini ve aslını, unsurların membalarını ve rızklarını madenlerim bilecek bir akıl lazımdır.

Bütününde zerre kadar akıl olmadığı için dalalete batmış bir insanın, zerresinde bin Eflatun kadar aklın, ilmin ve şuurun bulunduğuna ihtimal vermek divaneleri bile güldürecek bir ahmaklıktır. *(23.Lem'a 2.Mesele Birincisi)*

YA HAKİM YA MAHKUM

Zerreler, eğer şu âlemin ustasının emrine tabi birer memur olmasalar, o zaman her zerrenin cesedi oluşturan diğer zerrelerin hepsine hem mutlak hakim, hem mutlak mahkum olması gerekir. Birbirinin dengi ve benzeri olduğu halde, hakimiyet açısından zıt olmalıdırlar. Vacib-ül Vücuda ait isimlerin bütününe sahip olmaları gerekirken, aynı zamanda da elleri ve imkanları dardır.

Yani, havaya, gıdaya, suya, ısıya muhtaç bir hücre; ağza, burna,

nefes borusuna, akciğere, ondaki hücrelere, atmosfere, güneşe, oksijene, alyuvarlara, ağaçlara, dile, dişlere, meyvelere, toprağa, kan damarlarına, beyne, sinir sistemine emir verebileli, "Emrimi dinlemeyenin hali perişan olur!" diyebilmeli ve hem de "İstediklerimi çabuk bana getirin!" deme ihtiyacı ile malûl olmalıdır. Eğer her şeye, her zerreye uluhîyet verilir, Allah kabul edilmezse, bir İnsanın ayağının altındaki hücre, hem dünyaya hükmü geçen bir hakim, hem de herkese yalvaran bir dilenci olur, Bir şey ya hakimdir, ya mahkumdur. Eti, Ömrü, iktidarı kısa olan mahlukat mahkum, Allah hakimdir. *(23.Lem'a 2.Mesele 2.Muhal)*

YAZI

Bir el, bir mektubun sayfalarını yazabilir. Eğer, o mektubun "Her bir harfi kendi kendine olmuş." denilirse veya tabiata havale edilirse, her bir harf için demir bir kalıp gerekir. O zaman, o ' kalıplar içinde kalemler, kalıplar, eller gerekir. Bu anlayış, bir biri içinde sayısız imkansızlıkları gerektiren bir divanelik ve deli safsatası olur. *(23.Lem'a **2.Mesele** 3.Muhal)*

TOPRAK

Gerek hayvanların ve bitkilerin tohumlarını, gerekse yumurtaları meydana getiren temel maddeler aynıdır. Hepsinde, oksijen, hidrojen, karbon ve azot karışımı vardır. Hava, su, ısı ve ışık da, basit, şuursuz, sel gibi akan, kimse ile tanışıp konuşmayan maddelerdir.

Eğer, çiçekler için saksılık vazifesini yerine getiren bir kase toprak Kadir-i Ezelîye verilmezse, o çiçeklerin yetişmesi için o kadarcık şeyin içerisinde Avrupa'daki bütün matbaalar ve fabrikalar adedince tezgahlar bulunması gerekir.

Hem, o bir kase toprak zemin bahçesinde yetişen her bitkinin ihtiyacım, şeklini, meyvesini, şurubunu, yaprağını boyunu bilmeli, ona göre dokumalıdır. işte inkar, bu kadar ahmakça bîr anlayış ve yoldur. *(23.Lem'a 3-Kelime 2.Muhal)*

TABİAT KİTAPTIR

Vahşi bir adam, boş bir sahrada kurulan ve medeniyetin bütün.eserleriyle süslenen mükemmel bir saraya girmiş. Binlerce ihtiyaca cevap veren eşyaları görmüş. Sonra kendince araştırmaya başlamış. Sarayın nakış ve sanatlarına hayran kaldıkça oranın dışında da birilerinin, bir dünyanın ve dünyaların olacağını unutmuş. O sarayın ustasını sarayın içindeki şeylerin arasında aramaya başlamış. Neye baksa, o şeyin o sarayı yapabileceğine ihtimal verememiş. Bîrine havale etmek, kendini tatmin etmek için, o sarayın fihristesinin ve geçerli kanunların yazılı olduğu defteri bulmuş. Ve hemen, "Bu sarayı

yapan bu defterdir." demeye başlamış. Vahşice hezeyanlara düşmüş.

Onun gibi, Kader-i İlahînin bir yaz boz tahtası olan, İlahî adaletin, Rabbanî fihristenin, kanunların kaydedildiği tabiat bir kitaptır, katip değildir. Gözsüz, kulaksız, şuursuz bu kitap, mutlak rububîyete ait icraatları yapamaz. *(23.Lem'a 3.Kelime 3.Muhal I.Misal)*

MANEVÎ İP

Vahşi bir adam, bir askeri kışlaya girer. Onların hareketlerini hayranlıkla seyreder. Bakar ki, hepsi, bir emirle, bîr asker gibi, birlikte hareket eder. "Ateş!" emri ile ateş eder. Vahşi aklı, padişahı, kumandanı, kanunu bilmediği için hepsinin birbirine bir iple bağlı olduğunu zanneder, O ipin ne kadar harika olduğunu düşünür.

Sonra, Ayasofya gibi bir camiye gider. Cemaatin bir adamın sesi ile hareket ettiğini görür. Semadan gelen manevî bağı ve emri bilmediğinden, onların da birbirine maddî iplerle bağlı olduğunu düşünür. En vahşi hayvanları bile güldürecek maskaraca bir fikre düşer.

İşte Ezel ve Ebed Sultanının sayısız askerlerinin bir kışlası, Mabud-u Ezelînin muntazam bir mescidi olan kâinata, küfrün vahşeti ile bakan bir münkir, Mabud-u Ezelînin kanunlarını ve Rabbani kudretinin cilvelerini, "tabiat" diye isimlendirdikleri vehimlere yükler. Nakşı nakkaş, sanatı sanatkar, hükmü hakim zannetme vahşetini gösterir. *(23.Lem'a **3.Kelime** 3.Muhal 2.Misal)*

MÜDAHALEYİ RED

Hakimiyetin gereği, müdahaleyi reddetmektir. En küçük bir hakim, bir memur, hakimiyetine oğlunun müdahalesini bile kabul etmez. Bir nahiyede iki müdürden, bir memlekette ki iki padişaha kadar, hakimiyetteki istiklalin gerektirdiği iştiraki reddetme kanunu insanlık tarihindeki bir çok karışıklıkla kendini göstermiştir. Acaba aciz ve yardıma muhtaç insan, hakimiyetin bir gölgesine mazhar iken müdahaleyi bu kadar reddederse, Zat-ı Zülcelâlin, şirki ve şirk düşüncesini reddi o hakimiyetin zaruri bir gereği olarak ne kadardır, kıyas edilebilir. *(23.Lem'a 3.Kelime 3.Muhal El cevap)*

YÜZ SUBAYA BİR ASKER

Bir subayın emrine yüz askerin verilmesi, yüz subayın emrine bir askerin verilmesinden yüz derece daha kolay bir durumdur.

Binlerce meyvenin bir meyve ağacına verilmesi, her meyvenin bir ağaca verilmesinden daha kolaydır.

İşte, bütün varlığın nihayetsiz bir Kudret tarafından icadı bir tek

varlık kadar kolay İken, bir tek varlığın sebeplere havale edilmesi bütün mevcudat kadar zordur. *(23.Lem'a Hatime 2.Sual)*

RAHMETİN İHTİŞAMI

Güçsüz ve İradesiz bir yavrunun imdadına umulmadık bir yerden, yani kan ve fışkı ortasından beyaz, saf ve temiz bir süt göndermeye, tevhid açısından bakılırsa, birden umum yavrularda harikulade görünen şefkat ve merhamet, Rahmet-i Rahmanın nihayetsiz güzelliğini mükemmel bir ihtişamla gösterir.

Müthiş bir hastalıkta, birden büyük bir hastahane gibi olan yeryüzünde, herkese âlem eczanesinden şifaların ihsan edilmesi de o rahmetin ihtişamına, azametine ve genişliğine ayinedir. *(I.Şua 1.Makam I.Meyve)*

SENİN GÖZÜNLE

Gözü veren Zat, hem gözü görür, hem ince bir mana ile gözün

gördüğünü görür, sonra verir. Evet, senin gözüne bir gözlük yapan gözlükçü usta, göze gözlüğün yakıştığını görür, sonra yapar. Hem kulağı veren Zat, elbette o kulağın işittiklerini işitir, sonra yapar, verir. Sair sıfatlar da buna kıyas edilebilir.

Evet, kendinde olmayan veremez. Görmeyi veren kendi görendir. Gözü yapan, o gözü hem kendi görür, hem o gözle görür. Hem kendi nazarıyla, hem gayrın nazarıyla asarına bakar. Mukaddes memnuniyeti ile kendi memnun olur. Sizi memnun eder. *(2.Şua I.Makam I. Meyve)*

HEDEF MEYVEDİR

Meyveli bir ağacın sahibinin, o ağaçla ilgili an fazla alâka duyduğu ve kıymet verdiği şey, o ağacın meyveleri ve tohumlandır. O ağacın sahibi onları kimseye bırakmaz ve kaptırmaz. Öyle de, şu kâinat ağacının dallan olan unsurları, o unsurların ucundaki çiçekler ve yapraklar hükmünde olan bitkileri ve hayvanla-n ve o yaprakların ve çiçeklerin en yukarsındaki meyveleri hükmünde olan insanları; onların meyvesi hükmünde olan şükürlerini, çekirdekleri olan kalplerini ve hafızalarını, bu kâinatın sahibi başka ellere bırakmaz, saltanatını ve mabudîyetini bozmaz. (*3.Şua 3.Makam Birincisi)*

KANDAKİ ZERRELER

Kandaki her bir zerre o kadar çok vazifeyi muntazam bir şekilde görür kî, yıldızlardan geri kalmaz. Kanda bulunan her bir alyuvar ve akyuvar şuurlu gibi cesedin muhafazası ve beslenmesi hususunda öyle işler görür ki, en iyi erzak memurlarından ve muhafız askerlerden daha mükemmel iş görürler.

Alyuvar, oksijeni ve besinleri taşırken hiçbir hücreyi unutmadığı gibi, hiçbir görevini de ihmal etmez. Akyuvarlar ise vücuda giren ve girebilecek olan her türlü yabancı maddeye karşı gözünü kırpmadan ve mola vermeden çarpışan ve savaşın her tür tekniklerini kullanan askerler gibidir. Vücuda giren yabancı bir maddeyi aralarındaki hafıza memurları kaydeder ve ona karşı artık her zaman hazırlıklıdırlar.

Güçlerinin yetmediği bir mikroba veya maddeye karşı omuz omuza verir, vücutlarını birleştirirler. Kimileri gerekirse ölümü seve seve göze alır. Etrafında bir çember, fibröz doku ile ördükleri bir duvar oluştururlar. Düşmanı görünce anında alarma geçer, bütün arkadaşlarına haber verirler. O düşmana göre askerler silahlanır. Gerekirse yenileri askere alınır. Ve yapacağı ise göre eğitilir.

Cesetteki her hücre en mükemmel bir saraydan daha güzel idare edilir. İnsanın haberinin bile olmadığı bu milyarlarca icraat, onun bedeninde her an bir rahmet eli tarafından yapılır. Yoksa hayat her an azab olabilir. *(4.Şua 2.Makam 3.Muktazisi)*

BANA BAK

însan adeta bu dünya misafirhanesinin seyyahıdır. Çocukluktan kabre kadar süren ömür seyahatinde her sene, her mevsim bir başka bahçededir. İnsan hayatı yavaş yavaş, alışarak tanın Ve alışmak, insanın varlıklardaki harikuladeliği görmesine mani olur. Gözüne ülfet perdesi iner.

Hayalen insanın yetişkin bir halde dünyaya geldiği düşünülür ve bir kamera ile adım adım takip edilirse, o, gördüğü her varlığa kendisini buraya getireni soracak ve her şey de ona "Bana bak, seni buraya göndereni benimle bilebilir ve bulabilirsin." diyecektir.

O adam, kendisini göndereni göklerden, gök cisimlerinden, güneşten, yerden, yağmurdan, denizlerden, dağlardan, nehirlerden, ağaçlardan ve sair bütün varlıklardan soracak ve hep aynı cevabı alacaktır. "Beni oku!" sesini duyacaktır onlardan...

Ve okudukça varlığın sim; kim tarafından gönderildiği, neci olduğu, nereden gelip, nereye gittiği apaçık ortaya çıkacaktır. *(7.Şua Ayet-ül Kübra)*

SEMAVÎ CİSİMLER

Bazıları dünyadan bin defa büyük olan gök cisimleri, fırlatılan bîr top güllesinden yetmiş kat daha süratli dönerler. Birbirine çarpmadan gezerler. Boşlukta direksiz dururlar. Sönmeden, yağlan, gazlan, benzinleri bitmeden mütemadiyen yanarlar. Hiçbir gürültü ve karışıklık çıkmaz. Hiç birisi cüssesine güvenip haddini aşmaz, isyan etmez. O kadar kalabalık içerisinde hiçbir enkaz ve kire rastlanmaz. Hepsinin

hesabı, çehresi birbirine benzer, mahiyetlerinde bir gül kadar muhteşem bir ahenk vardır. Gündüz güneşle yeryüzünü seyreden insanlar, her akşam, bir sinemadaki tablolan seyrediyormuşçasına, gece karanlıkla haşmetli manevralardan hasıl olan manzaraları seyrederler. Bu muhteşem idare ve tanzimden çıkan hakikat, kâinatın Halikının varlığına ve birliğine apaçık delildir. *(7.Şua Ayet-ül Kübra I.Basamak)*

BULUTLAR

Zemin ile asuman arasında boşlukta duran bulut, gayet maksatlı ve şefkatli bir tarzda yaşamak ateşinin hararetini söndürür, yer bahçesini sular ve yeryüzü misafirlerine hayat suyu getirir. Muntazam bir ordunun acele emirlere göre görünüp gizlenmesi gibi, birden koca gökyüzünü dolduran bulut bütün asan ile beraber gizlenir. Sonra, "Yağmur başına arş!" emrini aldığı anda, bir saat, belki birkaç dakika içerisinde semayı doldurur ve emir bekler gibi durur. Müsaade edilince yağmurunu boşaltır, çekil denilince çekilir. Ne zaman yağıp, ne zaman durması gerektiğini o şuursuz bulutlar ve onlardan hasıl olan yağmur elbette bilemez. Bir sonsuz iradenin habercisidirler. *(7.Şua Ayet-ül Kübra 1.Mertebe)*

MÜBAREK NİL

Nehirlerin faydalan, görevleri, gelir ve giderleri o kadar maksatlı ve merhametlidir ki, bir Rahman-ı Zülcelâl'in ikramı oldu

MÜBAREK NİL

Nehirlerin faydalan, görevleri, gelir ve giderleri o kadar maksatlı ve merhametlidir ki, bir Rahman-ı Zülcelâl'in ikramı olduğu, onun Rahmet hazinelerinden geldiği apaçık görünür. Hatta o kadar olağanüstü depolanıp, sarf edilirler ki, Efendimizden, "Dört nehir cennetten geliyor." diye rivayet edilmiştir. Mesela, Mısır'ın kumistanını gülistana çeviren mübarek Nil nehri, kuzeyden, Ay Dağı denilen bir dağdan, küçük bir deniz gibi tükenmeden akar. Altı aydaki akıntısı buz şeklinde toplansa o dağdan daha büyük olur. Halbuki o dağdan ona ayrılan mahzen, dağın altı da biri olamaz. Geliri ise o hararetli mıntıkaya az yağan yağmurdur. Halbuki susamış toprak, o az yağan yağmuru da mahzene inmeden yutmakta, çok az bir kısmı belki ancak ulaşmaktadır.

Yağmurun bu yağış durumu, gelir gider dengesini koruyamadığından, o gelir, bu gideri karşılamadığından, gaybî bir cennetten geliyor rivayeti gayet güzel ve manalıdır. *(7.Şua Ayet-ül Kübra 3.Mertebe)*

KALPLERİN VE AKILLARIN İCMASI

Kabiliyet, meslek ve mezhepleri bir birbirinden farklı, nurlu akılların ve selim kalplerin tevhid de, aynı noktada buluşmaları, aynı şeyi tasdiki, hakikat güneşine açılan öyle bir penceredir ki, o ittifaktan güneşe ayinedârlık eden deniz gibi büyük bir ayine hasıl olur. *(7,Şua 1. Makam 13-Mertebe)*

İBADETLER

Dünyadaki ekser insanların inançlarına göre bir ibadette bulunmaları, sair canlıların ve hatta cansızların fıtratlarının gereği olarak yaptıkları vazifelerin adeta onların bir nevi kulluğu ve teşekkürü olması, bir Mabudu Mutlak'a şehadet eder. Fıtratlara yerleştirilen kulluk şevki onun sonsuz Uluhîyet'ini ve ibadetleri kabulünü gösterir. *(7.Şua 2.Bab I.Hakikat)*

BAL ARISI

Bal ansı, öyle bir kudret mucizesidir ki, koca bir sureye "Nahl Suresi" denilerek onun adı verilmiştir. Çünkü, küçük bir bal makinesi olan arının başında, onun o çok önemli vazifesinin programını yazmak, küçücük karnında leziz gıdaların en tatlılarından olan balı pişirmek, süngücüğüne tahrib etmek ve öldürmek özelliğinde olan zehiri kendisine hiç zarar vermeyecek bir şekilde yerleştirmek, nihayetsiz bir ilme, hikmete, sanata ve iradeye şehadet eder. Adetsiz çokluktaki anların hepsi aynı kudret eline aittir. Kör, şuursuz, mizansız tesadüfün eli karışamaz. *(7.Şua İkinci Hakikat 1.Ayet)*

SÜT FABRİKALARI

Başta inek, deve, koyun, keçi olmak üzere, süt fabrikaları olan validelerin memelerine, kan ve fışkı içinde, bulaştırmadan ve bulandırmadan, saf, temiz, hoş, besleyici, beyaz sütü koymak, ondan daha şirin bir şekilde validelerin sinelerine ruhlarını feda ettirecek şefkati yerleştirmek apaçık bir Rahmet'e şahittir, hiç bir kör kuvvete havale edilemez. *(7.Şua İkinci Hakikat 2.Ayet)*

ŞEMSİN AZAMETİNDEN

Güneş, akıllı, irade sahibi farz edilirse, ışığı ile bütün âlemi aydınlatırken, pis, kokuşmuş bir zerre de onun ışığından istifade ettiği zaman, güneşe, "Niçin bu pis, bu kokuşmuş zerreyle meşgul oldu, niye ona ışığını verdi?" denilebilir mi? Bu güneşin azametine bir eksiklik getirmediği için hiçbir akıl sahibi diyemez. Zira değil noksanlık, bunun güneşin azametinden olduğu bellidir.

Öyle de, Cenab-ı Hakkın, irade, ilim, kudret gibi sair sıfatla-n da umumîdir, şamildir, her şeyi kuşatmıştır. Ve Cenab-ı Hakkın sanatını hakikî aksettiren ancak üzerinde çok özellik toplanmış, cami eserleridir. Bir eser mikyas olamaz. Cenab-ı Hakkın bir zerreyi muhatap alması,

küçük şeylerden bahsetmesi, tenezzül-ü İlahî olduğu gibi, sıfatlarının şümulünden, her şeyi içine almasındandır. *(İşarat)*

SUYUN MEMBAI

Su arayan iki şahıstan bir tanesi yukarıya, diğeri aşağıya gider. Her ikisi de pek çok su arkları görürler.

Yukarıya giden şahıs, doğru çeşmenin başına gider, suyun kaynağını bulur; tatlı, temiz bir su olduğunu anlar. O kaynaktan akan bütün su arkları hakkındaki kanaati temiz ve tatlı olduğu mevzuunda nettir. Şüphesi ve vehmi yoktur. Aşağıya giden diğer şahıs ise, suyun membaım görmediğinden arklara tek tek bakmak ihtiyacı hisseder, suyun tatlı olup olmadığını anlamak için deliller arar. Vehimlere maruz kalır, küçük bir kuruntu ile kafası karışır.

Aynaya bakan iki kişiden, şeffaf yüzüne bakan hem kendini, hem de başka şeyleri görebilir. Arkasından, karanlık yüzünden bakan hiçbir şey göremez.

Öyle de, Allah'ın sanatına Allah'a iman yönünden bakmak gerekir. Yoksa, Cudi Dağı'nı bir sineğin saklaması, görünmesine mani olabilmesi gibi, insan kendi gözünün önünü kapatan manasız bir vehimden ötürü hakikati göremez hale gelebilir. Aklı kesrette boğmadan, vahidiyet ve ehadiyet tecellîleri okunmalıdır. Membaı bulamayanın aklı karıştırabilir. *(İşarat)*

KESRET VAHDETE

Kesret vahdete verilmediği takdirde, vahdeti kesrete vermek mecburiyeti doğar. Halbuki bir subay, yüz nefere kumanda etse de, bir nefere yüz subay kumanda edemez.

Bir ordudaki askerin tamamına elbise dikmek İçin ne kadar alet, edevat ve makine lazım ise; bir asker için de o kadar lâzımdır. Bir kitabın bin nüshasıyla, bir nüshasının ücreti matbaada birdir. Bazen tek bir nüsha daha pahalıdır.

Her şeyi bir ele vermek daha kolay ve makuldür. *(Mesnevi-Lem'alar 10. Lem'a)*

İSİMLER VE CİLVELERİ

Bir canlı vücuda geldiğinde Bari (düzenle yaratan) isminin cilvesine, şekillendiğinde Musavvir (şekil veren) sıfatının cilvesine, gıdalandığı zaman Rezzak (rızık veren) isminin cilvesine, hastalıktan şifa bulduğunda Safi (şifa veren) isminin cilvesine mazhardır. Bu isim. ve sıfatların tecellileri birbirini desteklerken, aynı zamanda da hususîleşir. Biri diğerinin önüne çıkar. *(Mesnevi - Katre)*

KUDRETİN TASARRUFU

Bir salkım üzümün yapılmasına ince, cansız bir dal; bir cam parçasına güneşin sığmasına küçük bir delikten ışığın geçmesi; bir evin aydınlanmasına bîr kibritin yanması vesile olur. Böyle büyük neticelerin o küçük sebeplere bağlanması Cenab-ı Hakkın kudretine ait tasarrufu gündüz gibi aşikâre gösterir. *(Mesnevi- Katre)*

YAKINLIK UZAKLIK

Güneşin yakınlık ve uzaklık olmak üzere iki özelliği vardır. Güneşin eli, insana yetişir, ışığıyla başını okşar. Güneş insana yakındır. Fakat, insanın eli ona yetişemediği için, insan uzaktır. İnsan ondan uzak olduğu için "O bana tesir edemez." o yakın olduğu için de "Ona tesir edebilirim" derse, cehaletini ilan etmiş olur.

Yaratıcı ile insan arasında da Öyle bir yakınlık ve uzaklık vardır. Yakınlık yaratıcıdan, uzaklık insandandır. İnsan nefsinin uzaklığına bakıp Hâlık'ına 'Bana tesir edemez' derse, dalalete düşer. *(Mesnevi-Katrenin Zeyli-Remiz)*

KÜFÜRDE ISRAR

Bir insan her tarafının güneş görmesini istiyorsa, Mevlevi gibi dönerek her tarafın güneşe gösterecek veya güneşi o uzaklıktan yanma getirip kendi etrafında çevirecektir. İman yolu, suda havada, ışıkta yürümek kadar kolay, küfür yolu buzda yürümekten daha zor ve tehlikelidir. İnsan, inatla güneşi kendi etrafında döndürmek gibi bir çılgınlığa düşmemeli, muhali talep etmemelidir. İman yolu kolay ve makuldür. *(Mesnevi - Kortenin Zeyli- Remiz)*

İKİSİ BİR

Bir kelimenin işitilmesinde bir adamla, bin adam birdir. Yaratılış hususunda da, kudret-i ezelîye için bir şey, bin şey birdir. Tür ve fert arasında fark yoktur. *(Mesnevi- Katrenin Zeyli- Remiz)*

NÜKTELER...

TİTO'DAN TARİHÎ İTİRAFLAR

Ömrünün elli yılını komünist ideoloji yolunda harcayarak bu bâtıl davasında şöhreti yurt dışına kadar taşmış bir insan olan Salih Gökkaya, hayatının son yıllarında İslâm'la müşerref olarak Hakk'a rücû eder. Gökkaya, Komünizm fırtınalarının bütün dünyayı kasıp kavurduğu bu günlerin birinde "Türkiye Komünist Talebe Teşkilatı Başkanı" sıfatıyla Yugoslavya Devlet Başkanı Mareşal Josip Broz Tito'nun(1892-1980) şeref misafiri olarak Belgrad'a davet edilir.

Ömrünün son günlerini geçirmekte olan Tito'yu ziyaret ettiklerinde, hayatını komünizme adayan bu ihtiyar liderin pişmanlık içinde dudaklarından dökülen şu itiraflar, apayrı bir tarihî kıymet ifade

etmektedir:

Yoldaş, ben ölüyorum artık... Ölümün ne derece korkunç birşey olduğunu size anlatamam. Anlatsam bile sıhhatli ve genç olan sizler, bu yaşta bunu anlayamazsınız. Düşünün; ölmek, yok olmak... Toprağa kanşmak ve dönmemek üzere gidiş... işte bu çıldırtıyor beni... Dostlarımızdan, sevdiklerimizden, unvan ve makamlardan ayrılmak... Dünyanın güzelliklerini bir daha görememek... Ne korkunç birşey anlamıyor musunuz?

Yoldaşlarım, sizlere açık bir kalple itirafta bulunmak istiyorum:

Ben öldükten sonra, toprak olacaksam, diriliş, ceza veya mükafat yoksa, benim yaptığım mücadelenin değeri nedir? Söyleyin bana? Ha yoldaşlarımın kalbine gömülecekmişim veya unutulmayacakmışım veya alkışlanacakmışım neye yarar?

Ben mahvolduktan sonra, beni alkışlayanların takdir sesleri, kabirde vücudumu parçalayan yılan ve çıyanları insafa getirir mi? Söyleyin bu gidiş nereye? Bunun izahını Marks, Engels, Lenin yapamıyor.

İtiraf etmek zorundayım;

Ben Allah'a, peygambere ve ahirete inanıyorum artık. Dinsizlik bir çare değil. Düşünün, şu kainatın bir Yaratıcısı, şu muhteşem sistemin bir Kanun Koyucusu olmalıdır... Bence ölüm de son olmamalıdır...

Mazlumca gidenlerle, zalimce ölenlerin bir hesaplaşma yeri olmalıdır. Hakkını almadan, cezasını görmeden gidiyorlar. Böyle keşmekeş olamaz. Ben bunu vicdanen hissediyorum. Öyle ki, milyonlarca suçsuz insanlara yaptığımız eza ve zulümler, şu anda bağazıma düğümlenmiş bir vaziyette...

Onların ahlarına kulak verecek bir merci olmalı... Yoksa insan teselliyi nereden bulacak? Bunların bir açıklaması olmalı... Marks bu mevzuda halt işlemiş. Uyuşturmuş beynimizi ...

Nedense ölüm kapıya dayanmadan bunu idrak edemiyoruz. Belki de göz kamaştırıcı makamlar buna engel oluyor. Ben bu inancı taşıyorum yoldaşlarım, sizler de ne derseniz deyin![3]

İLİM

مَثَلُ الَّذينَ حُمِّلُوا التَّوْريةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ اَسْفَارًا بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذينَ كَذَّبُوا بِايَاتِ اللّهِ وَاللّهُ لَايَهْدِى الْقَوْمَ الظَّالِمينَ

Cum'a/:5- Kendilerine Tevrat yükletilip de sonra onu taşımayanların durumu, kitaplar taşıyan eşeğin durumu gibidir. Allah'ın âyetlerini yalanlayanların durumu ne kötüdür. Allah zalim toplumu doğru yola iletmez.

وَلَنْ تَرْضى عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَاالنَّصَارى حَتّى تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ قُلْ اِنَّ هُدَى اللّهِ هُوَ الْهُدى وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ اَهْوَاءَ هُمْ بَعْدَ الَّذى جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَالَكَ مِنَ اللّهِ مِنْ وَلِىٍّ وَلَا نَصيرٍ

Bakara / 120. Dinlerine uymadıkça yahudiler de hıristiyanlar da asla senden razı olmayacaklardır. De ki: Doğru yol, ancak Allah'ın yoludur. Sana gelen ilimden sonra onların arzularına uyacak olursan, andolsun ki, Allah'tan sana ne bir dost ne de bir yardımcı vardır.

فَهَزَمُوهُمْ بِاِذْنِ اللّهِ وَقَتَلَ دَاوُدُ جَالُوتَ وَاتيهُ اللّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْاَرْضُ وَلكِنَّ اللّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمينَ

Bakara / 251. Sonunda Allah'ın izniyle onları yendiler. Davud da Câlût'u öldürdü. Allah ona (Davud'a) hükümdarlık ve hikmet verdi, dilediği ilimlerden ona öğretti. Eğer Allah'ın insanlardan bir kısmının kötülüğünü diğerleriyle savması olmasaydı elbette yeryüzü altüst olurdu. Lâkin Allah bütün insanlığa karşı lütuf ve kerem sahibidir.

هُوَ الَّذى اَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ ايَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ اُمُّ الْكِتَابِ وَاُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَاَمَّا الَّذينَ فى قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَاْويلِه وَمَا يَعْلَمُ تَاْويلَهُ اِلَّا اللّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِى الْعِلْمِ يَقُولُونَ امَنَّا بِه كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُاِلَّا اُولُوا الْاَلْبَابِ

Al-i İmran / 7. Sana Kitab'ı indiren O'dur. Onun (Kur'an'ın) bazı âyetleri muhkemdir ki, bunlar Kitab'ın esasıdır. Diğerleri de müteşâbihtir. Kalplerinde eğrilik olanlar, fitne çıkarmak ve onu tevil etmek için ondaki müteşâbih âyetlerin peşine düşerler. Halbuki Onun tevilini ancak Allah bilir. İlimde yüksek pâyeye erişenler ise: Ona inandık; hepsi Rabbimiz tarafındandır, derler. (Bu inceliği) ancak aklıselim sahipleri düşünüp anlar.

لكِنِ الرَّاسِخُونَ فِى الْعِلْمِ مِنْهُمْ وَالْمُؤْمِنُونَ يُؤْمِنُونَ بِمَا اُنْزِلَ اِلَيْكَ وَمَا اُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَالْمُقيمينَ الصَّلوةَ وَالْمُؤْتُونَ الزَّكوةَ وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللّهِ وَالْيَوْمِ الْاخِرِ اُولئِكَ سَنُؤْتيهِمْ اَجْرًا عَظيمًا

Nisa / 162. Fakat içlerinden ilimde derinleşmiş olanlar ve müminler, sana indirilene ve senden önce indirilene iman edenler, namazı kılanlar, zekâtı verenler; Allah'a ve ahiret gününe inananlar var ya; işte onlara pek yakında büyük mükâfat vereceğiz.

قُلْ اٰمِنُوا بِه اَوْ لَا تُؤْمِنُوا اِنَّ الَّذينَ اُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِه اِذَا يُتْلى عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلْاَذْقَانِ سُجَّدًا

İsra / 107. De ki: Siz ona ister inanın, ister inanmayın; şu bir gerçek ki, bundan önce kendilerine ilim verilen kimselere o (Kur'an) okununca, derhal yüz üstü secdeye kapanırlar.

وَلِيَعْلَمَ الَّذينَ اُوتُوا الْعِلْمَ اَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِه فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ وَاِنَّ اللّٰهَ لَهَادِ الَّذينَ اٰمَنُوا اِلى صِرَاطٍ مُسْتَقيمٍ

Hacc / 54. Bir de, kendilerine ilim verilenler., onun (Kur'an'ın) hakikaten Rabbin tarafından gelmiş bir gerçek olduğunu bilsinler de ona inansınlar, bu sayede kalpleri huzur ve tatmine kavuşsun. Şüphesiz ki Allah, iman edenleri, kesinlikle dosdoğru bir yola yöneltir.

HADİS...

* Ebu Ümame radıyallahu anh anlatıyor:
"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a biri âbid diğeri alim iki kişiden bahsedilmişti. "Alimin âbide üstünlüğü, benim, sizden en basitinize olan üstünlüğüm gibidir" buyurdu."

* Yine Tirmizi'nin bir rivayetinde şöyle gelmiştir: "...Aleyhissalatu vesselam sonra buyurdular ki: "Allah Teâla Hazretleri, melekleri, semâvat ehli, deliğindeki karıncaya, denizindeki balıklara varıncaya kadar arz ehli, halka hayrı öğretene mağfiret duasında bulunur." Hadis Tirmizi'nin aynı babındadır.

* İbnu Abbas radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Tek bir fakih, şeytana bin âbidden daha yamandır."

* Hz. Ali radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Dinde fakih (bilgili) olan kimse ne iyi kimsedir! Kendisine muhtaç olununca faydalı olur. Kendisine ihtiyaç olmayınca ilmini artırır."

* Ebu'd-Derda radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın şöyle dediğini işittim: "Kim bir ilim öğrenmek için bir yola sülûk ederse Allah onu cennete giden yollardan birine dahil etmiş demektir. Melekler, ilim talibinden memnun olarak kanatlarını (üzerlerine) koyarlar. Semavat ve yerde olanlar ve hatta denizdeki balıklar âlim için istiğfar ederler. Âlimin âbid üzerindeki üstünlüğü dolunaylı gecede kamerin diğer yıldızlara üstünlüğü gibidir. Âlimler peygamberlerin vârisleridir. Peygamberler, ne dinar ne dirhem miras bırakırlar, ama ilim miras bırakırlar. Kim de ilim elde ederse, bol bir nasib elde etmiştir."

* Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İlim talebi için yola çıkan kimse dönünceye

kadar Allah yolundadır."

* Yine Tirmizi'nin Sahbere radıyallahu anh'tan kaydına göre, Aleyhissalatu vesselam: "Kim ilim taleb ederse, bu işi, geçmişteki günahlarına kefaret olur" buyurmuştur."

* İbn-i Amr İbni'l-As radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İlim üçtür. Bunlardan fazlası fazilettir. Muhkem âyet, kâim sünnet, âdil taksim."

* Hz. Ebu Hüreyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim, bir ilimden sorulur, o da bunu ketmedip söylemezse (Kıyamet günü) ateşten bir gem ile gemlenir."

* Muaz İbnu Enes'in babası anlatıyor: "Resülullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim bir ilim öğretirse ona bu ilimle amel edenlerin sevabı vardır. Bu amel edenin ücretini eksiltmez."

* Ebu Katâde babasından naklediyor: "Resülullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kişinin (öldükten sonra) geride bıraktıklarının en hayırlısı şu üç şeydir: "Kendisine dua eden salih bir evlad, ecri kendisine ulaşan bir sadaka-i cariye, kendinden sonra amel edilen bir ilim."

* Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resülullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Mü'min kişiye, hayatta iken yaptığı amel ve iyiliklerden, öldükten sonra ulaşanlar, öğretip neşrettiği bir ilim, geride bıraktığı salih bir evlad, miras bıraktığı bir mushaf (kitap), inşa ettiği bir mescid, yolcular için yaptırdığı bir bina, akıttığı bir su, hayatta ve sağlıklı iken verdiği bir sadakadır. Ölümünden sonra kişiye işte bunlar ulaşır."

* Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sadakanın en üstünü, kişinin bir ilim öğrenip sonra da onu müslüman kardeşine öğretmesidir."

* Huzeyfe radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın şöyle söylediğini işittim: "İlmi, ulemâya karşı böbürlenmek için veya cühelâ ile münakaşa için veya insanların dikkatini kendinize çekmek için öğrenmeyin. Kim böyle yaparsa yeri ateştir."

* Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resülullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim âlimlere karşı böbürlenmek, cahillerle münakaşa etmek ve halkın dikkatini üzerine çekmek maksadıyla ilim öğrenirse Allah onu cehenneme sokar."

* İbnu Amr İbni'l-As radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah ilmi (verdikten sonra), insanların (kalbinden) zorla söküp almaz. Fakat ilmi, ülemayı

kabzetmek suretiyle alır. Ülema kabzedilir, öyle ki, tek bir alim kalmaz. Halk da cahilleri kendine reis yapar. Bunlara meseleler sorulur, onlar da ilme dayanmaksızın (kendi reyleriyle) fetva verirler, böylece hem kendilerini hem de başkalarını dalâlete atarlar."

* Ebu'd-Derda radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ile beraberdik. Gözünü semaya dikti. Sonra: "Şu anlar, ilmin insanlardan kapıp kaçırıldığı anlardır. Öyle ki, bu hususta insanlar hiçbir şeye muktedir olamazlar!" buyurdular. Ziyad İbnu Lebid el-Ensari araya girip: "Bizler Kur'an'ı okuyup dururken ilim bizlerden nasıl kapıp kaçırılır? Vallahi biz onu hem okuyacağız, hem de çocuklarımıza, kadınlarımıza okutacağız!" dedi. Resulullah da: "Anasız kalasın, ey Ziyad, ben seni Medine fakihlerinden sayıyordum. (Bak) işte Tevrat ve İncil, yahudilerin ve nasranilerin elinde, onların ne işine yarıyor (sanki onunla amel mi ediyorlar)?" buyurdu. Cübeyr der ki: "Ubade İbnu's-Samit radıyallahu anh'a rastladım. Kardeşin Ebu'd-Derda ne söyledi, işittin mi? dedim. Ve ona Ebu'd-Derda'nın söylediğini haber verdim. bana: "Ebu'd-Derda doğru söylemiş, dilersen kaldırılacak olan ilk ilmin ne olduğunu sana haber vereyim: İnsanlardan kaldırılacak olan ilk ilim huşu'dur. Büyük bir câmiye girip huşu üzere olan tek şahsı göremiyeceğin vakit yakındır!" dedi."

* Ebû Mûsâ (el-Eş'arî) radiya'llâhu anh'den:

Şöyle demiştir: Nebiyy-i Ekrem salla'llahü aleyhi ve sellem buyurdu ki: Allâh'ın benim (vâsıtam) le gönderdiği hidâyet ve ilim boy yağmura benzer. (Bu yağmur, kâh öyle) bir toprağa düşer ki onun bir kısmı suyu kabûl eder de çayır ile bol ot yetiştirir. Bir kısmı da kurak olur, suyu (üstünde) tutar da Allâh (u Teâlâ) halkı onunla faydalandırır. Ondan (hem kendileri) içerler, (hem hayvanlarını) suvarırlar, ekin ekerler (Bu yağmur) diğer (bir nevi') toprağa daha isâbet eder ki düz ve kaypaktır. Ne suyu (üstünde) tutar, ne çayır bitirir. Allâh'ın dînini anlayıb da Allâh'ın benim (vâsıtam) le gönderdiği (hidâyet ve ilimden) faydamend olan ve bunu bilip (başkasına) bildiren kimse ile (bunu duyduğu vakit kibrinden) başını (bile) kaldırmayan ve Allâh'ın benimle irsâl olunan hidâyetini kabûl etmeyen kimse böyledir.

* Yine Enes (b. Mâlik) radiya'llâhu anh'den:

Şöyle demiştir: Size öyle bir söz söyliyeceğim ki, benden sonra hiç kimse onu size söylemeyecektir: Resûlu'llâh salla'llâhu aleyhi ve sellem'den işittim, buyuruyordu ki: Kıyâmet alâmetlerinden olmak üzere ilim azalacaktır, cehil yayılacaktır, zinâ şâyi' olacaktır. Kadınlar(ın mikdârı) kesret, erkekler(inki) kıllet bulacaktır. Bir derecede ki, elli kadının yalnız bir bakanı olacaktır.

TEFSİR...

مَثَلُ الَّذينَ حُمِّلُوا التَّوْريةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ اَسْفَارًا بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذينَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِ اللّهِ وَاللّهُ لَايَهْدِى الْقَوْمَ الظَّالِمينَ

Cum'a / 5. Kendilerine Tevrat yükletilip de sonra onu taşımayanların durumu, kitaplar taşıyan eşeğin durumu gibidir. Allah'ın âyetlerini yalanlayanların durumu ne kötüdür. Allah zalim toplumu doğru yola iletmez.

Bu beyandan sonra ilmiyle amel etmeyenlerin kınanması için buyuruluyor ki kendilerine Tevrat yükletilmiş, öğretilip mânâsıyla amel etmeleri teklif edilmiş olup da sonra onu yüklenmemiş; içindekini anlayıp gereğince istifade ve amel etmemiş bulunanların meseli yani mesel haline gelmiş tuhaf halleri ki, bilginiz, kendimizi Allah'a adamışız ve okur yazarız diye yüklerle kitab sırtlanmış oldukları halde, Tevrat'ın ve Beni İsrail peygamberlerinin, o Allah'ın bir fazlı olan ümmi Nebi'si son peygamber hakkındaki haberlerine itibar etmemiş, ahkâm ve ahlâkıyla doğruluk dairesinde amel etme cihetine gitmemişlerdir.

Böyle kimselerin hali o eşeğin haline benzer ki { sifirler, yani koca koca kitablar taşır da içindekinden hiç haberi olmaz, istifade etmez. Burada zikredilen "esfâr" tâbirinde Tevrat'ın kısımlarına esfâr denildiğine işaret vardır. Bak Allah'ın âyetlerini yalanlayan kavmin meseli ne çirkindir! Burada ilmiyle amel etmeyenlerin hepsinin hâl ve mesellerinin böyle çirkin olduğuna bir tenbih vardır. Allah da zalimler topluluğunu hidayete erdirmez. Doğru yola çıkarmaz. Kendilerine hakkın delilleri gösterildiği halde onlara inanmayıp da tasdik yerine tekzibi koyan haksızların, o doğru yolu bulmaları, murada ermeleri mümkün olur mu?4

PIRLANTA SERİSİ…

Canlı ve cansız her varlık bir kitaptır. Bu îtibar iledir ki, "Gör, müşâhede eyle" suretinde değil de "Oku" şeklinde bir emir vâki' olmuştur. Zîrâ, kitap ancak okunur. Her biri birer kitap olan varlıklar ile dolu ve pınl pınl bu kâinat, elbette ve muhakkak ki, ilâhî bir kütüphânedir. İnsandan gayri bütün varlıklar sadece "yazmak" ile mükellef tutuldukları hâlde, insan, hem yazmak ama ve hele mutlaka "okumak" vazifesi ile şereflendirilmiştir.

İlim, kâinatta tecellî ede gelen nizâm ve değişik şekilde tecellî eden şeylerin birbiriyle olan münâsebetlerini idrakdan ve bu idrakların tasnîfi ve bir araya getirilmesinden ibaretdir. Kâinattaki bu nizam, nizamdaki ehemmiyetli hassasiyet ve muvâzene, kat'iyyen rastlantılara verilemez. Binâenaleyh, böyle, bir nizamın elbette bir kurucusu ve vaz'edicisi vardır hem de, varlığı herşeyden daha ayân bir kurucu.

Her nizam, ortaya konmadan önce tasavvur edilir. Tıpkı, kâğıda dökülüp çizilmeden önce bir mimarî plânın, mi'mar dimağında tasavvur

edilmiş olacağı gibi... Beşerin kesâfetli yapısı ve düşüncesi, bu tasavvur ve var olmaya nasıl bir şekil verir, o bir tarafa; Kâinat çapındaki bu nizâm, Levh-i Mahfûz ise, Mukayyed nizâm da, Kur'ân-ı Kerim'dir ve Levh-i Mahfûz'un âyinesidir.

Buna göre insan okuyacaktır. Okudukça anlamaya çalışacak, zaman zaman yanlış anlayacak, hatalar yapacak; tecrübelere girişecek; hatâ-sevâb potasından geçirdiği ilim cevherini itimat ve güvenirliğe, emniyet ve sağlamlığa ulaştıracaktır. Bakmak başka, görmek başka; anlamak başka, anladığını kabullenip şuur ve gönlüne mâl etmek başka; bütün bunlardan sonra tatbik etmek başka ve tatbik ettiğini de gayra teslim ve tevdî etmek tamamen başkadır.

Evet, idrakla ilgili bütün bu başkalıklar dâima olup durmaktadır. Zîrâ, kâinatta birçok kanunlar vardır ve bunlar, kanun Vâzı'ı tarafından fevkalâde bir âhenk içinde cereyan ettirilmektedir. Bunların birkaçı şunlardan ibarettir:

1- Tek'den çok'a gidiş,

2- Çoklar arasında benzerler, farklılar ve zıtların bulunuşu,

3- Zıtlar arasında faâl bir denge ve âhenk,

4- Münâvebe (peşipeşine vazife devir teslimi),

5- Öğrenme, unutma ve yeniden öğrenme,

6- Cehd ve gayret,

7- Tahlil ve terkib, (çözülüp-sentezlenme)

8- İlham ve inkişaf, (içe doğma ve açıklığa kavuşma) . İnsan, bu kanunların bütününe tâbidir. Bu îtibar iledirki, elbette çok insan olacaktır ve insanlar arasında benzerler, farklılar ve zıtlar bulunacaktır. Kezâ; insanlar arasında benzer, farklı fikir, görüş, inanış, davranış ve hareketler de olacaktır. Ancak bütün bu fıtrî zıtlıklar durgun, boş değil, canlı ve faâl bir muvâzene içinde olacaktır.

Yine bu îtibar iledir ki, sadece imanı hedef alan bir gidişin ilmi kaybetmesi ve sadece ilmi hedef alan bir gidişin de imânı ihmâl ve kaybetmesi vukû bulacaktır.

Mevcut ilimleri donukluk ve durgunluktan, kuruluk ve abesiyetten kurtarmak; evvelâ ilimlere esas teşkil eden mes'elelerin lâyıkiyle anlaşılmasına yardım edecek; sâniyen insan irâde ve zihninin payına düşeni edâ, his ve kalbî sezişlerini, bir iç müşâhede ile müşâhede ettirmiş olacaktır.

O zaman işleyen aydın bir enfüs fasîh bir lisân kesilecek ve karşısına konulmuş kâinatı kelime - kelime, satır satır okuyacak, tıpkı bir kitap gibi. Zâten kâinatı bir kitaptan farklı görmek de âdeta

imkânsızdır. Hele hele tekvînî emirlerde ilk yaratılan "kalem" olarak anlatılıp da, tenzîlî fermanda da ilk emir "oku" olursa...

Onun için Kur'ân-ı Mu'ciz-ül Beyân'da körlük, sağırlık ve dilsizlik beraber zikredilir. Zirâ tekvînî emirler gözle okunduğu gibi, tenzîlî emirlerin ilk ma'kes bulacakları esrarlı perde de kulaktır. Ve bu müşâhede ve duyuşa tercüman ise lisândır.

Binâenaleyh, âfâk ve enfüsü göremeyen, kulağına geleni de duymayacak, duysa da anlamayacaktır. Kezâ; kulağına çarpan ilâhî emirlerle uyanmamış bir gönül, Şeriât-ı Fıtriye ile abes olarak iştigalden kendini kurtaramayacaktır.

İLİMDEN BEKLENEN GAYE

İnsanoğlu için gerçek hayat, ilim ve irfanla kabil olacağından, öğrenip öğretmeyi ihmâl edenler, hayatta dahi olsalar ölü sayılırlar. Zira, insanın yaratılışının gayesi, görüp bilmek ve öğrendiklerini başkalarına bildirmekten ibarettir.

Bir ferdin tedbir ve isabetli kararları, onun akıl ve mantıkla münasebeti nisbetindedir. Akıl ve mantık ise, ilim ve ma'rifetle aydınlığa kavuşur ve kemâle erer. Onun içindir ki, ilim ve ma'rifetin olmadığı bir yerde, akıl âtıl, mantık aldatıcı, kararlar da isabetsizdir.

Bir insanın insanlığı, öğrenip öğretmek ve başkalarını tenvir etmekle belli olur ve ortaya çıkar. Bilmediği halde öğrenmeyi düşünmeyen; öğrendikleriyle kendini yenileyip başkalarına da örnek olmayan, suretâ insan görünse bile, düşündürücüdür!

Öğrenip öğretilecek şeyler, insanın mâhiyetini, kâinatın sırlarını keşfe ma'tûf olmalıdır. Benlik sırlarına ışık tutmayan, mekândaki karanlık noktaları ve tıkanıklıkları açıp aydınlatmayan ilim, ilim değildir.

İlim ve ma'rifetle elde edilen mansıb ve pâye, başka yollarla elde edilen makamlardan daha yüksek ve daha uzun ömürlüdür. Zira ilim, sahibini, dünyada fenalıklardan uzak ve fazîletli; öbür âlemde de, irfanıyla aydınlattığı makamların temâşasıyla mest ve mutlu kılar.

Her anne ve baba, çocuklarının kafaları gereksiz şeylerle işgal edilmezden önce, onları ilim ve irfanla doyurmalıdırlar. Çünkü, hakikat adına boş gönüller ve ma'rifetden mahrum rûhlar, her türlü fena düşüncenin serpilip gelişmesine müsait birer tarla mesâbesindedirler. Önceden kim onlara sahip çıkar ve tohum saçarsa, ona teslim olur ve onu aksettirirler.

İlim öğrenmekten maksat, bilginin insanoğluna mürşit ve rehber olması ve öğrenilen şeylerle, insanî kemâlâta giden yolların aydınlığa kavuşturulmasıdır. Binaenaleyh, rûha mâl edilmemiş bir ilim, sahibinin sırtında bir yük; insanı ulvî hedeflere tevcih etmeyen ma'rifet de, bir

aldanmışlıktır.

“İlim, ilim bilmektir,
İlim kendin bilmektir;
Sen kendini bilmezsen,
Ya nice okumaktır.”

Hedef ve maksadı belirlenmiş bir ilim, sahibi için, “ile’l-ebed” devam edecek bir bereket vesîlesi ve tükenmez bir hazînedir. Bu hazîneye mâlik olanlar, yaşadıkları sürece ve ondan sonra, bir tatlı su kaynağı gibi daima ziyaret edilir ve hayra vesîle olurlar. Gönüllere şüphe ve tereddüt atan ve ruhları karartan hedefi belirlenmemiş boş faraziyeler ise, ümitsiz ve bulanık rûhların, etrafında uçuşup durduğu bir erâcif yığını ve azab vesilesidir.

İlim ve fen, çeşit çeşit dalları ve her dalın ihtivâ ettiği fâideleriyle, hemen herkes için yararlı ise de; insanın ömrü mahdût, imkânları sınırlı olduğundan, bunların hepsini belleyip istifade etmesi mümkün değildir. Bu itibarla, her fert kendisi ve milleti için gerekli olan şeyleri öğrenip değerlendirmeli, diğerleriyle ömrünü beyhûde zâyi etmemelidir.

Gerçek ilim adamı, çalışma ve araştırmalarını, en doğru haberlerin; en aldatmaz beyanların ışığı altında ve ilmî tecrübelere göre düzenleyip sürdüreceğinden, gönlü rahat, işleri de âsân olacaktır. Gerçeğin bilgisinden mahrûm bir kısım zavallı ruhlar ise, durmadan yol ve yön değiştirip bir türlü ham-hayâllerden kurtulamadıkları için, hep “âh u vah” edip inkisar içinde kalacaklardır.

Her şahsın kadir ve kıymeti tahsil ettiği ilmin muhtevâ ve zenginliğine göredir. İlmi, sırf bir “dedikodu” unsuru olarak kullananın kıymet ve değeri o kadar; onu, eşya ve hâdiseleri tanımada bir “menşûr” olarak kullanıp, mekânın en karanlık köşelerine kadar aydınlık saçan ve irfanıyla kanatlanıp “tabiat” ötesi hakîkatlarla kucaklaşanınki de o kadar...

Soru: İnsan-ı kâmil mertebesine ulaşmada ilim ve amel münasebeti inkâr edilemez. Kur’ân perspektifinden bu meseleye nasıl bakabiliriz?

Cevap: Kur’ân; “Kendilerine Tevrat yüklenip de sonra onu taşımayan (onun buyruklarını tutmayan)ların durumu, Kitaplar taşıyan eşeğin durumu gibidir. Allah’ın âyetlerini yalanlayanların durumu ne kötüdür. Allah, zalimler topluluğunu doğru yola iletmez.” (Cum’a, 62/5) ve “...Onun durumu, tıpkı şu köpeğin durumuna benzer: Üstüne varsan da dilini sarkıtıp solur, onu bıraksan da dilini sarkıtıp solur. İşte âyetlerimizi yalanlayanların durumu budur. Bu kıssayı anlat, belki düşünür (öğüt alır)lar.” (A’raf, 7/176) buyurmaktadır. Dikkatlice mütalâa edildiği takdirde görüleceği gibi, Kur’ân-ı Kerim, ilk âyet-i kerimede elde

ettiği bilgileri hayatına yansıtmayan kişileri bir teşbih ile ele alıp, nazarlarımıza sunmaktadır. Onları "yük taşıyan eşeğe" benzetmesi ise, bu tür şahısların durumlarının belki de ancak böyle ifade edilebileceğinden dolayıdır. Çünkü insan bildiği şeyleri, pratiğe döküp ferdî ve içtimaî hayatta kullanmadığı zaman, o bilgi, sahibi için taşınmaz bir yük haline gelir.

Kur'ân-ı Kerim, diğer âyette ise hakka-hakikate açık olarak yaratıldığı halde onlara karşı gözü kapalı olan insanı köpeğe benzetir. Bahis mevzuu edilen şahsın köpeğe teşbihi konusu üzerinde durmak ve buna intizarî bir teşbih nazarıyla bakmak gerekir. Köpek, yorulduğunda dilini dışarıya sarkıtır ve hararetini atmaya çalışır. Öfkelendiği zaman öfkesini ifade için dişlerini gösterir... Demek ki hakka-hakikate kapalı insanların durumu da böyledir. Aslında bu ve benzeri misallerle insan, insan-ı kâmil olmaya çağrılır. Meselâ namazdaki hâl ve hareketlerde insan hayvanî davranışlardan içtinabla insanî davranışa yönlendirilir. Kendisine kıyamın keyfiyetinden rükuya, ondan secdeye kadar bütün konularda ikazda bulunulur. Yüzün eşek suretine dönme ihtimalinden dolayı başın imamdan önce rükuya ve secdeye gitmemesi; secdede köpek gibi kolların yere serilmemesi, secde aralarında horozun yem gagalaması gibi acele edilmemesi, otururken köpek gibi oturulmaması gibi hususlar, mevzumuza misal teşkil edebilecek hususlardandır. Çünkü ekrem ve eşref olarak yaratılan insan, hareketleriyle bile olsa hayvana benzememeli; o, hep ötelere müteveccih olarak yaşamalıdır.

Vâkıa burada, âyetleri ezberleyip kafalarında tuttukları halde onları hayatlarına tatbik etmeyen Tevrat cemaati anlatılır. Fakat vakıa böyle olsa bile kendimizi bu durumdan tecrid edip sadece âyeti Tevrat ehline mahsus olarak düşünemeyiz. Kur'ân'a muhatap olup Allah'ın emirlerine mazhar olmuş, fakat hayatını bu emirlerin aydınlatıcı tayflarıyla tablolaştıramamış, sadece Kur'ân'ın hamallığını yapan insanların durumu da Kur'ân cemaati olsa bile, bu âyetin anlattığı hakikat içerisinde mütalâa edilmesi gerekir. Zira Kur'ân'ı öğrenip başkalarına anlattığı halde, kendi içinde onunla ayrı bir derinliğe ulaşamamış bir insanın halini bundan daha güzel anlatmak mümkün değildir.

"Allahümme ente Rabbî, lâilâhe illâ ente halaktenî ve ene abdüke.../ Ey Allah'ım! Sensin benim Rabbim, Senden başka ilah yoktur, beni Sen yarattın ve ben Senin kulunum" hakikatinin çerçevesinde, meydana gelen terslikleri herkes kendi nefsinden bilmeli, başkalarının ayıp ve kusurlarını örtmeye çalışmalıdır. Herkes, çözülmez gibi görünen problemlere çözüm getirmek için hata ve kusurları üzerine almalı, kendisini kötülüklerin merkezi, başkalarını da iyiliklerin merkezi olarak görmelidir.

Bütün problemlerin çözüm yolu işte bu anlayıştır ve genel terbiye de bunu gerektirir.

HÂL-İ PÜRMELÂLİMİZ

Bizim üçyüz senedir, ilim, teknik ve fende yüzümüze bakılacak hâlimiz yoktur. Yüzelli senedir sefalet solukluyoruz. Son yetmiş senenin halini söylemeye bile gerek yok.. yok zira böyle birşey, malumu îlam ve israf-ı kelâm olur.

Peki, niçin bu hâle geldik? Bir zamanlar Pierre Loti gibilere selviliklerinin gölgesi destan yazmak için yeterli olan bu şanlı medeniyete ne oldu? Neyi ihmal ettik de ihmâlimizin diyetini bu şekilde ödüyoruz?

Neyi ihmal etmedik ki!.. İhmallerimizin çokluğu, ihmal etmediklerimize nisbeten o kadar fazla ki, insan bu hale düşüşümüze değil, daha beter olmayışımıza hayret ediyor.

Bütün ihmallerimizi burada saymanın imkânı yoktur. Ama birisi var ki, onu zikretmeden geçemeyeceğim: O da bizim kendi kendimizi, yani insan unsurunu ihmal edişimizdir.

Niçin itiraf etmeyelim ki, millet olarak, insanımızı zamanla kendi özünden ve sahip olduğu bütün değerlerden uzaklaştırarak bir sefiller yığını haline getirmedik mi? Altı asır insanlığa medeniyet dersi veren bir millet, eğer bugün fikir sadakasına muhtaç duruma gelmişse, bunun başka bir izahı olamaz. Bugün insanımız, kendi enkazı altında inlemektedir. Evet, bugün onun ne bir düşüncesi, ne de istikbale âit ciddi tedbirleri vardır. Zaten kendisiyle irtibatı kopmuş bir insanın hiçbir medeniyetle bağlantısı da olamaz. Yakın geçmişimiz itibariyle biz bu hakikati görerek değil, duyarak, hem de acı acı duyarak yaşadık...

Bizim kendimizden kaçmamız, mazimizden, dolayısıyla da tarihimizden uzaklaşmamız ma'nâsına gelir. Biz, toplumların ancak tarihî dinamikleri üzerinde ayakta kalabileceklerini ya anlamadık ya da anlamak istemedik. Asırlarca çekilen onca tekevvün sancısından sonra, meydana gelen koskocaman bir kültür birikimine gözlerimizi kapadık, hatta onu inkâr etmeyi marifet saydık.

Bu yetmiyormuş gibi, bir de kültürümüzü "redd-i miras" üzerine oturtmaya çalıştık. Hayatın bizzat içinde yoğrula yoğrula olgunlaşan içtimaî tecrübelerimizi bir kalemde yok kabul ettik ve bilmediği bir oyuna zorla sürüklenmiş aktör komikliği içinde millet sahnesinde âleme maskara olduk.

Şimdi herşeye sıfırdan başlamamız gerekiyor. İnşaallah bu mevzudaki mücadele azmini rûhumuzun derinliklerinde bulabiliriz.[5]

SÖZ AMEL BÜTÜNLÜĞÜ

Bazı ilim adamları, Batılı anlayışa uyarak "İlim, ilim içindir" felsefesini düstur edinmiş görünüyorlar. Halbuki, dinî olsun, pozitif olsun, ilim dine, hayata hizmet içindir.

Müsteşrikler, İslâm'ı çoğu müslümandan iyi bilir, fakat hiç de müslüman olmazlar. Bu, öğrendiklerini hayata tatbik etmeyen müslüman bir ilim adamının, müsteşriklerden ne farkı olduğunu akla getirir. Evet, ilim bizzat hedef değildir, yani ilim için ilim yapılmaz. İlim bize Rabbimizi tanıtıyor, bizi O'na yaklaştırıyorsa, o zaman önemli bir matlub ve maksud olabilir. Efendimiz (sav)'in, ümmeti hakkında en çok korktuğu şey, alimin nifakı ve münafıkın demagojisidir. Müslüman diyalektik yapmaz; o hareket ve davranışlarıyla bir kitap olmaya çalışır Allah Rasûlü (sav) ve O'nun raşid halifeleri, hiçbir zaman süslü sözler söyleme yolunda gitmemiş, bilakis davranışlarıyla etraflarına örnek olmaya çalışmışlardır...6

HİZMETTE İLİM VE AKSİYON

Ne zaman bir at görsem, yaşadığım dünyadan sıyrılır ve mâzî ile bütünleşirim. Çünkü, atın en önemli özelliği, yorulmak nedir bilmeden, çatlayıncaya kadar koşmasıdır. Kendilerini İslâmî hizmetlere vakfedenler de, tıpkı bir küheylan gibi çatlayıncaya kadar koşmalıdırlar.

Hizmette böyle bir aksiyonun yanı sıra ilim de önemlidir. Çünkü, netice itibariyle her şey ilme bağlıdır. Cahil, kimseye bir şey anlatamaz. Bu sebeple, ilim elde edecek ve öğrendiklerimizi şuur haline getireceğiz.

Mustafa Sabri Efendi M. Abduh'u tenkid ederken, "Abduh, anlattığı şeylerin şuurunda değildi. Belki sadece kendi cephesi adına bir şeyler söylüyordu" demektedir. Yani, M. Sabri Efendi'ye göre Abduh, hakîkî ilmi elde edememişti. O halde, ilim elde etmekle kalmayacak, kazandığımız bilginin şuuruna da varacağız.

Kaba kuvvete gelince, o akıl ve mantık plânında mağlûp olanların başvurduğu bir yol vahşice bir davranıştır. Halbûki, medenîlere galebe iknâ iledir.7

İLİM

İlim, O'nu bilmektir. O'nu bilmezsen -Yunus'un diliyle- kuru emektir. Zühd ve takvâda derinleştirmeyen ilim, sahibini Allah'tan uzaklaştırmaktan başka bir işe yaramaz.8

İLİM DÜŞÜNCESİ

İlim düşüncesinin gelişmesi ve herkese mal olabilmesi, ilim sahiplerinin havass-ı hamse-i sâlime, akl-ı selim ve Batılıların akıl erdiremedikleri haber-i mütevatiri iyi değerlendirmesine bağlıdır. Ayrıca metod, metodoloji, sistem, kararlılık, ısrar ve aşk da meselenin ihmal

edilmemesi gereken önemli unsurlarıdır. Evet, ilim düşüncesiyle, ilim aşkı arasında -eski ifadesi ile- telazum vardır. Yani aşk bahis mevzuu olmazsa, ilim düşüncesi çok ciddi yara alacak ve onunla hedeflenen noktalara ulaşılamayacaktır.

Toplumun her kesiminde hatta her bir ferdinde ilim düşüncesinin yaygınlaştırılması nisbetinde o toplum, ilmin zirvelerine ulaşma adına daha şanslı hale gelir. İstidatlı, metodolojiye açık, sistemli çalışabilen, mesaisini iyi tanzim eden, müşahedelerini iyi değerlendirebilen, aklını iyi kullanabilen, haber-i mütevatirden çok iyi istifade eden insan sayısının artması ölçüsünde hedefe ulaşma kolaylaşır. Batı Rönesansının arkasında ilmin yaygınlaştırılması meselesi olduğu gözardı edilmemelidir. Öyle ki, sadece üniversitelerde veya devletin tesis ettiği laboratuarlarda değil, herkes kendi evinde ilim adına bir hedefe ulaşmaya çalışmıştır. Böylece mesele, fantastik ve Aristokrat bir meşgale olmaktan çıkmış, halka mâl olmuştur. Evet, bilim tarihi müşahede edildiği zaman görülür ki, Batının hemen her ülkesinde çok iptidaî vasıtalarla bile devamlı araştırma yapılmıştır. Ben, bizim dünyamızda bu hususta henüz ciddi bir düşüncenin geliştirildiği kanaatinde değilim.

Son zamanlarda her ilde bir üniversite açma düşüncesi var ve bu bir nisbette gerçekleştirildi. 52 üniversitenin olduğu ülkemizde, maalesef üniversite merkezleri dahil ciddi bir araştırma merkezinin olmadığı, hatta üniversitelerde ilim adına şablonculuk yapıldığı rahatlıkla söylenebilir. Buna göre, bazı mütehassısların da ifade ettiği gibi "araştırmaya yönelik imkânlar olmayınca eğitim müesseseleri dejenere oluyor, ilim ahlâkı bozuluyor, ilme karşı saygı azalıyor.. neticede seviyesiz insan yetişiyor ve kat'iyen istikbal vaad etmiyor. Bu ise kaynak, zaman, iş gücü israfından ve kendimizi kandırmaktan başka birşey değildir" düşüncelerinden hareket edip, siyasî kaygıları da bir kenara bırakıp eldeki imkânlar ölçüsünde belli merkezlerde üniversite açılmalıdır.

Burada dikkat edilmesi gereken ayrı bir husus herkesin kabiliyetleri, istekleri doğrultusunda çalıştırılması ve yönlendirilmesidir. Kim bilir, kalbinde hadis sevgisi olanlarla azıcık meşgul olunsa, onlara yol ve yöntem öğretilse, belki de onların içinde Buharî'ler, Müslim'ler, Ebu Davud'lar çıkacaktır. Bu yönlendirme düşüncesi hayata geçirilmediği takdirde bu istidatların kendiliğinden ortaya çıkmasını beklemek safdilliktir. Evet, herkes kendi istidadına uygun olan dalda başarılı olabilir. Ve bu umumî kaidenin istisnası azdır.

Öte yandan her başarı, çalışan insan için bir primdir. Hatta insanlarda çalışma aşkı olunca dünyevî hiçbir şey kazanmasalar bile hayatlarının sonuna kadar bu yoldan vazgeçmezler. Pastör, Freud,

Einstein, Edison ve daha niceleri hayatlarını daima sıkıntılar içinde geçirmişlerdir ama, ilim aşkı ve ilim zevki onlara bu yolda ilerlemeleri için yetmiştir.

Hasılı; toplum çapında herkes için bir gaye-i hayal olursa, nefislerin enelere dönmesi ve toplum bazında bir egoizmanın hâkim olması söz konusu olamaz. Aksi halde insanlar, o gaye-i hayali bulacakları âna kadar her şeyi benliklerinin etrafında örgüleyecekler ve onlar içinden, Pastör'lere, Edison'lara, Ebu Hanife'lere, Birunî'lere bedel, sadece kendi nefsini düşünen bir kısım egoistler, kendini beğenmiş hastalar ve dünyanın tamamını verseniz yine tatmin olmayacak ucube insanlar çıkacaktır.. ve maalesef bizim toplumumuzun şu anda yaşadığı ruh haleti de budur.[9]

RİSALE...
FEN VE İLİMLE GELEN KÜFÜR

Eski zamanda küfr-ü mutlak ve fenden gelen dalâletler ve küfr-ü inâdîden gelen temerrüdbu zamâna nisbeten pek azdı. Onun için eski İslâm muhakkiklerinin dersleri, hüccetleri o zamanda tam kâfi olurdu. Küfr-ü meşkûkü çabuk izâle ederlerdi. Allah'a îmân umumî olduğundan, Allah'ı tanıttırmakla ve Cehennem azâbını ihtar etmekle çokları sefâhetlerden, dalâletlerden vaz geçebilirlerdi. Şimdi ise, eski zamanda bir memlekette bir kâfir-i mutlak yerine şimdi bir kasabada yüz tâne bulunabilir. Eskide fen ve ilim ile dalâlete girip inad ve temerrüd ile hakâik-ı îmâna karşı çıkana nisbeten şimdi yüz derece ziyâde olinuş. Bu mütemerrid inatçılar firavunluk derecesinde bir gurur ile ve dehşetli dalâletleriyle hakâik-ı îmâniyeye karşı muâraza ettiklerinden, elbette bunlara karşı atom bombası gibi, bu dünyâda onlann temellerini parça parça edecek bir hakikat-ı kudsiye lâzımdır ki, onların tecâvüzatını durdursun ve bir kısmını îmâna getirsin.

İşte Cenâb-ı Hakka hadsiz şükürler olsun ki, bu zamânın tam yarasına bir tiryâk olarak Kur'ân-ı Mu'cizü'1-Beyânın bir mu'cize-i mâneviyesi ve lemeatı bulunan Risâle-i Nur, pekçok muvâzenelerle en dehşetli muannid mütemerridleri Kur'ân'ın elmas kılıncı ile kırıyor ve kâinat zerreleri adedince Vahdâniyet-i İlâhiyeyeve îmânın hakikatlerine hüccetleri, delilleri gösteriyor ki, yinni beş seneden beri en şiddetli hücumlara karşı mağlûb olmayıp galebe etmiş.

Evet, Risale-i Nurda îmân ve küfür muvâzeneleri ve hidâyet ve dalâlet mukàyeseleri bu mezkOr hakikati bilmüşâhede isbat ediyor. Meselâ 22. Sözün İki Makàmının bürhanları ve lem'alarına, ve Otuz İkinci Sözün Birinci Mevkıfına ve Otuz Üçüncü Mektubun Pencerelerine ve Asâ-yı Mûsâ'nın On Bir Hüccetine sair muvâzeneler kıyas edilse ve dikkat edilse anlaşılır ki; bu zàmanda küfr-ü mutlakı ve mütemerrid dalâletin inadını kıracak, parçalayacak, Risâle-i Nur'da

tecellî eden hakikat-ı Kur'âniyédir.

İnşâallah, nasıl Tılsımlar Mecmuasında dinin mühim tılsımlarını ve hilkat-ı âlemin muammalarını keşfeden parçalar o mecmuada toplanmış; aynen öyle de, ehl-i dalâletin dünyâda dahi Cehennemlerini ve ehl-i hidâyetin dünyâda dahi lezâiz-i Cennetlerini gösteren, ve îmân Cennetin bir mânevî çekirdeği ve küfür ise Cehennem zakkumunun bir tohumu olduğunu gösteren Nurun o gibi parçaları kısacık bir tarzda bir mecmuacık olarak yazılacak ve inşâallah neşredilecek.10

HİZMET USULÜMÜZ

Biz "Kâlû Belâ"dan Cemiyet-i Muhammedîde (a.s.m.) dâhiliz. Cihetü'l-vahdet-i ittihadımız, Tevhiddir. Peyman ve yeminimiz, îmandır. Mâdem ki muvahhidiz, müttehidiz. Her bir mü'min, İlâ-yı Kelimetullah ile mükelleftir. Bu zamanda en büyük sebebi, maddeten terakkî etmektir. Zira, ecnebiler, fünun ve sanayi silâhiyle bizi istibdad-ı mânevîleri altında eziyorlar. Biz de fen ve sanat silâhiyle, Îlâ-yı Kelimetullahın en müthiş düşmanı olan cehil ve fakr ve ihtilâf-ı efkâra cihad edeceğiz. Ama, cihad-ı hâricîyi, Şeriat-ı Garranın berâhin-i katıasının elmas kılınçlarına havâle edeceğiz. Zîra, medenîlere galebe çalmak iknâ iledir. Söz anlamayan vahşiler gibi icbar ile değildir. Biz muhabbet fedâileriyiz. Husumete vaktimizyoktur. Cumhuriyet ki, adâlet ve meşveret ve kànunda inhisâr-ı kuvvetten ibârettir. On üç asır evvel Şeriat-ı Garra teessüs ettiğinden, ahkâmda Avrupa'ya dilencilik etmek, dini İslâma büyük bir cinâyettir. Ve şimale müteveccihen namaz kılmak gibidir. Kuvvet kànunda olmalı. Yoksa istibdat tevzî olunmuş olur.

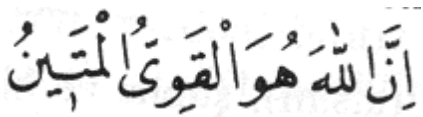

hâkim ve âmir-i vicdanî olmalı. O da; mârifet-i tam ve medeniyet-i âmm veyâhut din-i İslâm namıyla olmalı. Yoksa istibdat daima hükümfermâ olacaktır.

İttifak hüdâdadır, hevâda ve heveste değil. İnsanlar hür oldular, ama yine abdullahtırlar. Her şey hür oldu. Şeriat da hürdür, meşrutiyet de. Mesâil-i Şeriátı rüşvet verméyeceğiz. Başkasının kusuru, insanın kusuruna senet ve özür olamaz. Yeis mâni-i her kemâldir. "Neme lâzım, başkası düşünsün" istibdadın yadigârıdır... 11

NÜKTELER..

İLİM - DİN İLİŞKİSİNİ AÇIKLAYAN BAZI GÜZEL SÖZLER:

"İlim, insanlığa, telgrafı, elektriği, teşhisi ve bir takım hastalıkları tedavi çarelerini verdi. Din de ferdlerde ruhî sükûneti ve ahlâkî muvazeneyi te'min eder.

İlim ve din, kâinatın hazinelerini açmak için kullandığımız hakikî iki anahtardır.

İnsan ilimden istifade eder, fakat din ile yaşar." (William James)

"Bir tabiat kanununu ifade eden her formül, Allah'ı öven bir İlâhîdir. (Maria Mitchell)

"Hangi sahada olursa olsun, ilimle ciddî şekilde meşgul olan herkes, ilim mâbedinin kapısındaki şu yazıyı okuyacaktır: "İmân et!" İman, ilim adamının vazgeçemiyeceği bir vasıftır." (Max Planck)

"Kâinatın Yaratıcısına olan inanç, ilmi araştırmanın en kuvvetli ve en asîl muharrik gücüdür." (Albert Einstein)

"Vicdanın ziyası ulûm-u diniyyedir [dinî ilimlerdir]. Aklın nuru fünû*-u medeniyyedir [modern fenlerdir]. İkisinin imtizacı ile hakikat tecelli eder. O iki cenah ile talebenin himmeti pervâz eder [uçar]. İftirak ettikleri [ayrıldıkları] vakit, birincisinde taassub; ikincisinde hîle, şübhe tevellüd eder." (Bediüzzaman)

"Dinsiz ilim kör, ilimsiz din topaldır." (Albert Einstein)

İMAM ŞAFİ HAZRETLERİ VE İLİM HIRSI

…Hadislerden de İmamı Şâfiî'ye işaret çıkaran âlimler, Peygamberimizin şu hadîsini hatırlatırlar: "Kureyş'ten bir âlim çıkacak, yeryüzünü ilimle dolduracaktır." Bu hadîsin işaret ettiği âlimin İmam-ı Şâfiî olduğu, sonradan açıkça anlaşılmıştır.

Gazze'de oğlu için gereken öğrenim çevresini bulamayan annesi, onu bu mahrumiyet bölgesinden alır, Mekke'ye getirir. Burada geniş ilmî çevrede kısa zamanda kendini yetiştiren küçük Muhammed, dokuz yaşında iken Kur`ânı Kerim'i bütünüyle hıfzeder.

Onbeş yaşına gelince de, fetva vermeye ehil hale gelir. Onun bu kadar küçük yaşta fetva verecek bir makama erişmesinde; ilme karşı duyduğu şiddetli ilgi ve öğrenme merakının büyük hissesi vardır.

İlme duyduğu bu büyük ilgiyi bizzat kendisi şöyle ifade eder: "Bahil bir adam, mal toplamaya karşı nasıl hırs duyarsa, ben de ilme karşı öyle alâka duyuyorum:" Bir diğer sözünde de şöyle der: "Yavrusunu kaybeden anne, oğlunu bulunca nasıl sevinirse, ben de aradığım bir mes'eleyi bulunca öyle seviniyorum." Böylesine şiddetli arzu ettiği ilimden ne anladığını ise şu kısa cümle içinde özetler: "İlim, öğrenilen değil, yaşanandır. Yaşanmayan ilim, geçmeyen parâ gibidir: Sahibine gerçekte faydası olmaz."

İMAM-I AZAM VE İLİM

Hazret-i İmam, bir Arap memleketi olan Kûfe'de doğmuş olmasına

rağmen, babası Sâbit'in Fars asıllı oluşu sebebiyle aslen ve neseben Farslı sayılmıştır. Buhârî ve Müslim'deki bir hadis de bunu te'yid etmektedir: İmam-ı Süyûti, İmam-ı A'zam'ın geleceğini müj'deleyen şu hadisi delil olarak zikreder: "İlim Süreyya'da asılı bulunsaydı bile, Fars neslinden bir adam mutlaka ona ulaşıp sahip olurdu..." Bu hadis. Ebû Hanife hazretlerinin büyük bir ilim aşkına ve öğrenme merakına sahip olduğunu göstermekte ve yüksek bir ilmi pâyeye ulaşacağına işaret etmektedir. Nitekim birinci asrın sonlarında İmam-ı A'zam'a yaklaşabilecek bir başka Farslı âlim görülmemiştir.

Demek ki Resûlüllah'ın işaret buyurduğu Farslı âlim, Ebû Hanife hazretlerinin kendisidir. Ebû Hanîfe'nin hayatını yazan Seyyid Afifi der ki: "Hazreti Numan; şer'i ilimlerde, edebiyat ve hikmette geçilmesi mümkün olmayan bir iman ve aşılması kabil olmayan bir denizdir...." Ebû Hanife'nin vefat ettiği sene içinde dünyaya gelen İmamı Şâfiî de, bu sözü şöyle te'yidde bulunur:

"Bütün insanlar fıkıhta Ebû Hanîfe'nin talebesidirler." Bu mevzuda meşhur başkadı Ebû Yusufun sözü de şöyledir: "Hadîs ilminin izahını Ebû Hanîfe'den daha güzel yapan birini görmedim..." Sâbit oğlu Numan'ı böylesine eşsiz bir âlim haline getiren bir rüya hâdisesi vardır. Onu dilerseniz kendisinden dinleyelim: "Ben gece-gündüz mescidde ilme çalışıyor, arkadaşlarımla ilmi müzakerelerde bulunuyordum. Bir gece kendimi Resûlüllah'ın kabrini açıp, mübarek, kemiklerinin parçalarını bir araya getirir şekilde gördüm. Bundan ürktüm ve okumaya ara verdim.

Ancak, bu rüyanın mânâsını da meşhur rüya müfessiri İbn-i Sîrîn'den sormadan edemedim. İşte bu sualden sonradır ki daha büyük bir şevk ve aşkla okumaya başladım." Bunu dinleyen Yahya bin Nasr der ki: "Yâ İmam, İbn-i Sîrîn o rüyanızı nasıl tefsir etmişti?" "Geçmişe ait bir mes'ele. Onu şimdi sormayın, artık..." Yahya Bin Nasr ısrar eder: "Rüyanızın nasıl tefsir edildiğini mutlaka öğrenmek istiyorum." İmam kısaca şöyle cevap verir: "Resûlüllah'ın kabrini açmak, üzeri örtülü kalan ilmi açmak, kemiklerini bir araya getirmek de, sünnetini bir araya getirmektir, dedi. Benim ilmi faaliyetim buna işaretmiş...

İşte bunun için Hazret-i İmam'a derler ki: "Ûzeri kapalı ilmi açan, dağınık sünnetleri bir araya getirip insanlara toplu halde sunan ilk âlimdir." İmam-ı A'zam hazretleri, üzeri kapalı ilmi belli bahis ve fasıllara ayırıp herkesin anlayacağı şekilde tasnif eden ilk müctehiddir. Bu yeniliği ve eşsizliğidir ki, kendisini anlamayanlarca çekilememiş, dedikodu konusu yapılmıştır. Hz. İmam'ın bu dedikoduculara karşı dikkati çeken bir susma ve onlarla meşgul olmama hali vardır: Kendisine gelen her dedikoduya tekrarladığı sözü şöyleydi: "Allah, arkamdan kötü konuşanları affetsin, iyi konuşanları da rahmetine

mazhar kılsın!.." O yine dersine döner; söylentilerle uğraşmayı, fuzuli iş sayardı. Zaten Hazret-i İmam'ın susması çoktu, tefekkürü dâimi idi. Faydalı bir bahis varsa konuşur. yoksa düşünmeyi tercih ederdi.

ÜSTADIN İLMÎ CEPHESİ

Merhum Ziya Paşa, şu

"Ayinesi iştir kişinin, lafa bakılmaz;

Şahsın, görünür rütbe-i aklı eserinde"

beyti ile, nesilden nesile bir düstur halinde intikal edecek olan çok büyük bir hakîkati ifade etmiştir.

Evet, Müslüman ırkımıza Risale-i Nur külliyatı gibi muazzam bir îman ve irfan kütüphanesini hediye eden, gönüller üzerinde mukaddes bir nur müessesesi kuran mümtaz ve müstesna zatın kudret-i ilmiyesi hakkında tafsilata girişmek, öğle vakti, güneşi tarif etmek kadar fuzûli bir iştir.

Yalnız yanık bir şairimizin, "Hüsn olur kim, seyrederken ihtiyar elden gider" dediği gibi; hayatının her lahzasında İlahî tecellîlere mazhar bulunan bu mübarek zatın ilim ve irfanından, ahlak ve kemalatından bahsetmek, insana bambaşka bir zevk ve İlahî bir haz veriyor. Bunun için, sözü uzatmaktan kendimi alamıyorum. Üstad, Risale-i Nur külliyatında dinî, içtimaî, ahlakî, edebî, hukukî, felsefi ve tasavvufi en mühim mevzûlara temas etmiş ve hepsinde de harikulade bir sûrette muvaffak olmuştur. İşin asıl hayret veren noktası, birçok ulemanın tehlikeli yollara saptıkları en çetin mevzûları, gàyet açık bir şekilde ve en katî bir sûrette hallettiği gibi, en girdaplı derinliklerden, Ehl-i Sünnet ve Cemaatin tuttuğu nurlu yolu takip ederek, sahil-i selamete çıkmış ve eserlerini okuyanları da öylece çıkarmıştır. Bu sebeple, Risale-i Nur külliyatını azîz milletimizin her tabakasına kemal-i emniyet ve samîmiyetle takdim etmekle şeref duyuyoruz.

Nur Risaleleri, Kur'an-ı Kerîm'in nur deryasından alınan berrak katreler ve hidayet güneşinden süzülen billur huzmelerdir. Binaenaleyh, her Müslüman'a düşen en mukaddes vazife, îmanı kurtaracak olan bu nurlu eserlerin yayılmasına çalışmaktır. Zîra, tarihte pekçok defalar görülmüştür ki, bir eser nice fertlerin, ailelerin, cemiyetlerin ve sayısız insan kütlelerinin hidayet ve saadetine sebep olmuştur. Ah, ne bahtiyardır o insan ki, bir mümin kardeşinin îmanının kurtulmasına sebep olur![12]

HARİKA HAFIZA

…Herhangi bir kitabı eline alırsa, anlardı. Yirmi dört saat zarfında Cem'ü'l-Cevami, Şerhü'l-Mevakıf, İbnü'l-Hacer gibi kitapların iki yüz sahifesini, kendi kendine anlamak şartıyla mütalaa ederdi. O derece

ilme dalmıştı ki, hayat-ı zahiri ile hiç alakadar görünmezdi. Hangi ilimden olursa olsun, sorulan suale tereddütsüz derhal cevap verirdi…

Bitlis'te Şeyh Mehmed Emin Efendi Hazretlerinin yanına giderek, iki gün kadar dersinde bulundu. Şeyh Mehmed Emin Efendi, kendisine kisve-i ilmiyeye girmesini teklif etti.

Molla Said cevaben, "Ben henüz sinn-i bülûğa vasıl olmadığımdan muhterem bir müderris kıyafetini kendime yakıştıramıyorum. Ve ben bir çocuk iken, nasıl hoca olabilirim?" diyerek teklifini kabul etmemiştir.

Bundan sonra, Şirvan'daki biraderinin yanına gitti. Orada büyük kardeşiyle ilk görüşmede aralarında şöylece kısa bir muhavere cereyan etti.

Molla Abdullah:

"Sizden sonra ben Şerh-i Şemsî kitabını bitirdim, siz ne okuyorsunuz?" Bediüzzaman:

"Ben seksen kitap okudum."

Molla Abdullah:

"Ne demek?" Bediüzzaman:

"İkmal-i nüsah ettim ve sıranıza dahil olmayan birçok kitapları da okudum." Molla Abdullah:

"Öyle ise seni imtihan edeyim?"

Bediüzzaman:

"Hazırım; ne sorarsanız sorunuz."

Molla Abdullah, biraderini imtihan eder. Kifayet-i ilmiyesini takdir ile, sekiz ay evvel talebesi bulunan Molla Said'i kendisine üstad kabul etti ve talebelerinden gizli olarak küçük biraderinden ders almaya başladı. Ve bittabiî, daha evvel okuttuğu kardeşini kendisine üstad yaptığını sezdirmiyordu. Nihayet, talebeler Molla Abdullah'ın Molla Said nezdinde ders okuduğunu, kapıdan, anahtar deliğinden gizlice görünce taaccüb ederek sormuşlarsa da, Molla Abdullah cevaben, "Nazar değmemek için, ben ona ders veriyorum" demiş ve talebelerini aldatmıştı.

Molla Abdullah'ın yanında bir müddet kaldıktan sonra Siirt'e gelir. Orada bulunan Molla Fethullah Efendinin medresesine gider. Molla Fethullah, Molla Said'e, "Geçen sene Süyûtî okuyordunuz, bu sene Molla Cami'yi mi okuyorsunuz?" Bediüzzaman:

"Evet Cami' yi bitirdim."

Molla Fethullah, hangi kitabı sordu ise, "Bitirdim" cevabını alınca

tahayyürde kaldı. Bu kadar kitabı bitirdiğini, hem de az zamanda bitirdiğini aklına sığıştıramadı; taaccüp etti ve dedi:

"Geçen sene deli idin, bu sene de mi delisin?"

Bediüzzaman, "İnsan başkasına karşı kesr-i nefs için hakîkati ketmedebilir, fakat babadan daha muhterem olan üstadına karşı hakîkat-i mahzdan başka birşey söyleyemez. Emrederseniz, söylediğim kitaplardan beni imtihan ediniz," der.

Molla Fethullah hangi kitaptan sordu ise, cevabını güzelce verir. Bunun üzerine, bu muhavereyi dinleyen ve bir sene evvel Said'in hocasının hocası bulunan Molla Ali-i Suran namındaki zat, kendilerinden ders almaya başladı.

Molla Fethullah, `Pekala, zekada harikasınız; fakat hıfzınız nasıldır Makàmat-ı Harîriye'den birkaç satırını iki defa okumakla hıfz edebilir misiniz?" diyerek kitabı uzatır. Molla Said, alarak, bir yaprağını bir defa okumakla hıfz etti ve okudu. Molla Fethullah, "Zeka ile hıfzın ifrat derecede bir kimsede tecemmuu nadirdir" diyerek hayrette kaldı.

Bediüzzaman, orada iken Cem'ü'l-Cevami' kitabını, günde bir-iki saat iştigal etmek üzere bir haftada hıfz etti. Bunun üzerine Molla Fethullah şu kelamı söyleyerek kitabın üzerine yazdı: (

قَدْجَمَعَ فِى حِفْظِهِ جَمْعُ الْجَوَامِعِ جَمِيعَهُ فِى جُمْعَةٍ

Cemü'l-Cevaminin tamamını bir haftada ezberine aldı.)

Bu hal Siirt'te şuyû bulmuş ve Molla Fethullah ulemaya, "Bizim medreseye gàyet genç bir talebe geldi, her ne sual ettimse bilatevakkuf cevap verdi. Bu yaşta zekasına ve ilmine ve fazlına hayran kaldım" diyerek, pekçok metheder.

Bunun üzerine, ulema bir yerde toplanarak, Bediüzzaman'ı davet ederler. Bediüzzaman, intihab ettikleri bütün suallerine bilatereddüt cevap verirken, Molla Fethullah'ın yüzüne bakıyordu. Sanki kitaba bakıyor gibi kendilerinden okuyarak cevap veriyordu. Bunu gören ulema, Bediüzzaman'ın harikulade bir genç olduğuna hükmedip, fazîletini takdir ve sena ettiler. Bu hal etrafta işitilir; ahali, kendisine veliyyullah derecesinde ihtiram eder ve o nazarla bakarlar.[13]

VAAD ETMİŞİM, HİÇ KİMSEYE SORU SORMAM

Tillo'da iken, bir gece Şeyh Abdülkàdir-i Geylanî Hazretlerini (k.s.) rüyasında görür. Geylanî Hazretleri (k.s.) kendisine hitaben:

"Molla Said! Mîran aşîreti reisi Mustafa Paşaya gidiniz ve kendisini tarîk-ı hidayete davet ediniz; yaptığı zulümden vazgeçerek, namaza ve emr-i marufa müdavim olmasını tavsiye ediniz. Aksi takdirde

öldürünüz."

Molla Said, bu rüyayı görür görmez, hemen tedarikini yaparak Mîran aşîretine doğru Tillo'dan hareket eder; doğruca Mustafa Paşanın çadırına girer. Paşa orada bulunmadığından, biraz istirahat eder.

Sonra Mustafa Paşa içeri girer. Orada hazır olanların hepsi kıyam ettikleri halde, Molla Said yerinden bile kımıldanmaz. Paşanın nazar-ı dikkatini celb edince, aşîret binbaşılarından Fettah Beyden kim olduğunu sorar. Fettah Bey, meşhur Molla Said olduğunu bildirir. Halbuki, Paşa ulemadan hiç hoşlanmazdı. Şüphesiz, bunun üzerine daha fazla kızmış ise de izhar etmemişti. Molla Said'e ne için buraya geldiğini sorunca, Molla Said cevaben, "Seni hidayete getirmeye geldim. Ya zulmü terk edip namazını kılacaksın, veyahut seni öldüreceğim" demesinden, Paşa hiddetlenerek dışarı çıkar. Biraz dolaştıktan sonra yine çadıra girer ve Molla Said'e ne için geldiğini tekrar sorar.

Molla Said, "Sana söyledim ya, onun için geldim" der.

Mustafa Paşa, çadırın direğinde asılı bulunan Said'in kılıncına işaret ederek,

"Bu pis kılınçla mı?"

Bediüzzaman, "Kılınç kesmez, el keser" cevabında bulunur. Mustafa Paşa tekrar dışarıya çıkarak, biraz gezindikten sonra içeriye girer. Bediüzzaman'a:

"Benim Cezîre'de çok alimlerim var; eğer hepsini ilzam edebilirsen senin dediğini yaparım, eğer ilzam edemezsen seni Fırat Nehrine atarım."

Molla Said, "Bütün ulemayı ilzam etmek benim haddim olmadığı gibi, beni de nehre atmak senin haddin değildir. Fakat, ulemaya cevap verince sizden birşey isterim ki; o da mavzer tüfeğidir. Şayet sözünde durmazsan, seni onunla öldüreceğim" der.

Bu muhavereden sonra Paşa ile birlikte atlarla Cezîre'ye giderler. Yolda, Paşa katiyen Molla Said'le konuşmaz. Bani Hanı dedikleri mevkie gelince, yorgunluğundan, Molla Said orada biraz yatar. Uykudan uyanır uyanmaz, etrafında bütün Cezîre alimlerinin kitapları ellerinde beklediklerini görür. Biraz görüştükten sonra çay ikram edilir.

Cezîre alimleri, Molla Said'in şöhretini işittikleri için, mebhût ve hayran bir vaziyette, çaylarını bile unutarak, Molla Said'in sualine intizar etmekte idiler. Molla Said ise kendi çayını içtikten sonra dalgın dalgın karşısında bulunan bir-iki alimin çayını da içer; onlar fark edemezler.

Mustafa Paşa, hocalara hitaben:

"Ben okumuş değilim; fakat, Molla Said ile mücadelenizde mağlûp olacağınızı şimdi anlıyorum. Zîra, bakıyorum ki siz düşünmekten çaylarınızı unuttuğunuz halde, Molla Said kendi çayını içtikten başka, iki-üç bardak da sizin çayınızı içti."

Bunun üzerine, biraz latîfe ettikten sonra, Molla Said bu alimlere karşı, "Efendiler, bendeniz vadetmişim, hiç kimseye sual sormam. Binaenaleyh, suallerinize muntazırım" der.

Bu hocalar kırk kadar sual sorarlar. Umûmuna cevap verdikten sonra, her nasılsa, Molla Said bir sualin cevabını yanlış söylediği halde, karşısındakiler doğru telakki ederek tasdik etmişlerdi. Meclis dağılınca Molla Said hatırlar, hemen arkalarından koşarak, "Affedersiniz, bir sualin cevabını yanlış söylediğim halde, farkına varmadınız" diyerek, cevabını tashih eder.

Hocalar dediler:

"İşte şimdi hakkıyla bizi tam ilzam ettiniz."

Sonra, o hocalardan bir kısmı Molla Said'den ders almaya gelirler. Bundan sonra Mustafa Paşa, ahdettiği mavzer tüfeğini hediye eder ve namaz kılmaya başlar[14].

İLMİN İZZETİNİ MUHAFAZA

Evvelâ: Size hem acîb, hem elîm, hem latîf bir mâcerâ-i hayatımı ve düşmanlarımın hem şenî, hem bin ihtimalden birtek ihtimal ile hiçbir şeytan hiçbir kimseyi kandıramadığı bir iftiralarını ve Nura karşı istimâl edilecek hiçbir silâhları kalmadığını beyân etmeye bir münâsebet geldi. Şöyle ki:

Tarihçe-i hayatımı bilenlere mâlûmdur; elli beş sene evvel, ben yirmi yaşlarında iken, Bitlis'te merhum vali Ömer Paşa hânesinde, iki sene, onun ısrârıyla ve ilme ziyâde hürmetiyle kaldım. Onun altı adet kızları vardı: üçü küçük, üçü büyük. Ben, üç büyükleri, iki sene beraber bir hânede kaldığımız halde, birbirinden tefrik edip tanımıyordum. O derece dikkat etmiyordum ki, bileyim. Hattâ bir âlim misâfirim yanıma geldi, iki günde onları birbirinden fark etti, tanıdı. Herkes bendeki hale hayret ederek, bana sordular:

"Neden bakmıyorsun?"

Derdim:

"Ilmin izzetini muhâfaza etmek, beni baktırmıyor."

Hem, kırk sene evvel, Istanbul'da Kâğıthâne şenliğinin yevm-i

mahsûsunda ,

Köprüden tâ Kâğıthâne'ye kadar Haliç'in iki tarafında binler açık saçık Rum ve Ermeni ve Istanbullu karı ve kızlar dizildikleri sırada, ben ve merhum mebus Molla Seyyid Tâhâ ve mebus Hacı Ilyas ile beraber bir kayığa bindik; o kadınların yanlarından geçiyorduk. Benim hiç haberim yoktu. Halbuki, Molla Tâhâ ve Hacı Ilyas, beni tecrübeye karar verdikleri ve nöbetle beni tarassud ettiklerini bir saat seyahat sonunda îtiraf edip, dediler:

"Senin bu haline hayret ettik, hiç bakmadın."

Dedim:

"Lüzûmsuz, geçici, günahlı zevklerin âkıbeti elemler, teessüfler olmasından istemiyorum..."[15]

ARİF OLMAK

Hak dostuna sormuşlar:

-Âlim kimdir?

-Bildiğini Bilen

-Ya arif kimdir?

-Bilmediğini bilen…[16]

MARİFETSİZ İLİM

Balığın çok güzel yüzdüğü ve bu noktada onunla hiçbir insanın yarış edemediği malumdur. Fakat bu meziyeti, balığı hayvanlıktan kurtarmaya kafi gelmemektedir.

Kimya mühendisi kimya denizinde, doktor ise tıp deryasında yüzmektedir. Eğer onlar, kendi sahalarından, imanlarını ziyadeleştirecek ve tefekkür hazinelerini zenginleştirecek mücevheratları alamıyorsa, o ilme vakıf olmaları onların insaniyetlerine ve kemalatlarına hiçbir şey ilave etmez.

Aynı şekilde, inansız bir ziraat mühendisi de padişahın bahçesinde onu tanımadan çalışan bir bahçıvana benzer.

Diğer inançsız fen adamlarını bu misallere kıyas edebilirsiniz.

Diğer taraftan, bir insandan iman gittiği taktirde, onun ilmi tırnak mesabesinde, fikri ise canavar dişi olur.yani, imansız bir kimsenin, fenni bir sahada ilerledikçe elde ettiği bilgileri ve imkanları, imkansızlık hesabına geçtiğinden, bu kimse ilmen ne kadar ilerlerse cemiyete de o derece zararlı olmaktadır.[17]

MESCİDE ASILAN KANDİL

Peygamber Efendimiz zamanında Medine'de Temimdarî isimli bir tüccar yaşıyordu.

Bir gün Şam'da bir yağ kandili gördü, beğendi. "Bununla mescidimizi aydınlatır, dumanlar arasında veya karanlıkta namaz kılmaktan kurtuluruz" diye düşündü.

Çünkü Medine'de yağ kandili yoktu. Kimse de böyle birşeyin varlığını bilmiyordu. Karanlık çökünce mescidde hurma yapraklan yakılıyordu. Böylece ışık sağlanıyordu ama, etraf duman içinde kalıyordu.

Tüccar Temimdarî, yağ kandilini satın alıp Medine'ye getirdi ve mescidin tavanına astı. Görenler hem şaşırdılar, hem de biraz kızdılar. Nasıl olur da bir mescide Hıristiyan yapısı olan bir âlet sokulurdu? Herhalde Peygamberimiz bu işe kızacak, tüccar Temimdarî'yi azarlayacak-ü.

Hazret-i Peygamber akşam namazım kıldırmak için mescide gelince kandili gördü. Nereden geldiğini sordu.

— Şam'dan, Ya Resûlâllah, dediler. Temimdarî getirdi. Peygamberimiz, Temimdarî'ye döndü. Herkes kızmasını beklerken, o gayet mülayim bir sesle:

— Temimdarî, dedi. Müslümanlara yenilik getirdin. Mescidimizi karanlıktan kurtardın. Dilerim Allah da senin kabrini böyle apaydınlık etsin. Nur içinde kalasın.

Yağ kandili Müslümanlar için iyi bir örnekti. Bunu gördükten sonra artık daha iyisini yapabilirlerdi. Fakat içlerinde hâlâ bir endişe vardı: Acaba hıristiyan icadını kullanmak yerinde olur muydu?

Peygamberimize danıştılar. Peygamberimiz buyurdu: — İlim Müslümanların yitiğidir. Faydalı şeyler, Müslümanın cebinden düşen kayıp eşyasıdır. Nerede bulursa, kimde görürse almalıdır.

Anladılar ki, faydalı ve hayırlı olması şartıyla Müslümanlar her yeniliği alabilir, kullanabilirler." Gâvur icadıdır" diye faydalı şeylere sırt dönemezler.[18]

HÜSREV EFENDİDE İLİM ŞUURU

Ahmet Şahin Hoca, herşeyin ölçülerinin maddeye endekslendiği ve değer yargılarının alt-üst olduğu günümüz dünyasında gerçek bir âlimin nasıl olması gerektiğini, bizzat yaşadığı akıllara durgunluk veren şu hâtırası ile nazarımıza arz ediyor:

O devrin âlimlerinden Hüsrev Efendi vardı. Ben bunlar gibi insanları görünce "Böyle insanlar daha gelmemiştir" diye düşünüyorum. Bu âlimleri zamanımızın profesörleriyle kıyaslamak bile

yanlıştır.

Hüsrev Efendi Çengelköy'de oturur, her sabah oradan yürüyerek sahile iner, vapura binip Sirkeciye gider, oradan da otobüsle Fatih'e geçerdi. Öyleden ikindiye kadar dersini okutur, aynı yoldan geri dönerdi. Bütün bu zahmetli iş karşısında çok maaş almasını beklersiniz yanılırsınız. Çünkü değil normal maaş, bir kuruş bile almazdı. Sadece üzerine düşen Hak vazifesini yerine getirmek için bunu yapardı.

Birgün dersini anlatıyor, ama her zamankinden farklı olarak çok neşesiz ve hareketsizdir. Biz de dayanamayıp;

- Hocam bugün çok durgunsunuz, nedir bu hâl? diye sorduk.

"Yok birşey" gibilerinden birşeyler söylese de, biz çok ısrar edince söyledi:

- Tüberküloz olan kızım bugün vefat etti. Onun cenaze işleri vardı. Sonra "Cenaze şöyle de olsa böyle de olsa kalkacak, ama dersi aksatırsam mesul olabilirim" diye düşündüm ve buraya geldim. Geldim ama onun verdiği bir sıkıntıyla da durgunum, dedi.

Bu ne vazife şuuru Allah aşkına! Bu ne ilim sadâkati!

İnsanoğlu için gerçek hayat,ilim ve irfanla kabil olacağından, öğrenip öğretmeyi ihmâl edenler, hayatta dahi olsalar ölü sayılırlar. Zira, insanın yaratılışının gayesi, görüp bilmek ve öğrendiklerini başkalarına bildirmekten ibarettir. (**M. FETHULLAH GÜLEN)**[19]

DUA

اُدْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً اِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ

Araf / 55. Rabbinize yalvara yalvara ve gizlice dua edin. Çünkü O, haddi aşanları sevmez.

وَلَا تُفْسِدُوا فِىالْاَرْضِ بَعْدَ اِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا اِنَّ رَحْمَتَ اللّٰهِ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ

Araf / 56. Düzeltildikten sonra yeryüzünde bozgunculuk yapmayın. O'na, korkarak ve rahmetini umarak dua edin. Muhakkak ki Allah'ın rahmeti, iyilik edenlere yakındır.

وَاذْكُرْ رَبَّكَ فى نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْاٰصَالِ وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ

Araf /205. Sabah akşam demeden, kendi içinden, korkarak ve yalvararak, alçak sesle Rabbini an ve gafillerden olma.

لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِه لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَىْءٍ اِلَّا كَبَاسِطِ كَفَّيْهِ اِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَالِغِه وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ اِلَّا فى ضَلَالٍ

Ra'd / 14. Gerçek dua O'nadır. O'nun dışında yalvarıp durdukları ise onlara hiçbir şeyle cevap veremezler. Onlar olsa olsa ağzına su gelsin diye iki avucunu açana benzer ki, o, ona gelmez. Kâfirlerin duası hep bir sapıklık içindedir.

تَتَجَافى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

Secde / 16. Onların yanları yataklardan uzaklaşır, korku ve ümid içinde Rablerine dua ederler ve kendilerine verdiğimiz rızıklardan hayıra sarfederler.

وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونى اَسْتَجِبْ لَكُمْ اِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتى سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ

Mü'min / 60. Halbuki Rabbiniz: "Bana yalvarın, dua edin ki size karşılık vereyim. Çünkü bana ibadet etmekten kibirlenip yüz çevirenler yarın horlanmış olarak cehenneme gireceklerdir." buyurdu.

وَيَدْعُ الْاِنْسَانُ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ بِالْخَيْرِ وَكَانَ الْاِنْسَانُ عَجُولًا

İsra / 11. İnsan, hayrın gelmesine dua ettiği gibi kötülüğün gelmesine de dua eder. İnsan pek acelecidir.

HADİS...

* Nu'man İbnu Beşîr (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm): "Dua ibadetin kendisidir" buyurdular ve sonra şu âyeti okudular. (Meâlen): "Rabbiniz: "Bana dua edin ki size icâbet edeyim. Bana ibadet etmeyi kibirlerine yediremeyenler alçalmış olarak cehenneme gireceklerdir" buyurdu."

* İbnu Ömer (radıyallâhu anhümâ) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kime dua kapısı açılmış ise ona rahmet kapıları açılmış demektir. Allah'a taleb edilen (dünyevî şeylerden) Allah'ın en çok sevdiği afiyettir. Dua, inen ve henüz inmeyen her çeşit (musibet) için faydalıdır. Kazayı sadece dua geri çevirir. Öyle ise sizlere dua etmek gerekir. "

* Ubâde İbn's-Sâmit (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Yeryüzünde, mâsiyet veya sıla-i rahmi koparıcı olmamak kaydıyla Allah'tan bir talepte bulunan bir Müslüman yoktur ki Allah ona dilediğini vermek veya ondan onun mislince bir günahı affetmek suretiyle icabet etmesin. "

* Ebû'd-Derdâ (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtu vesselâm), (bir gün) sordu: "En hayırlı olan ve derecenizi en ziyade artıran, melîkinizin yanında en temiz, sizin için gümüş ve altın paralar bağışlamaktan daha sevaplı, düşmanla karşılaşıp boyunlarını vurmanız veya boyunlarınızı vurmalarından sizin için daha hayırlı olan amelinizin hangisi olduğunu haber vereyim mi ?" "Evet! Ey Allah'ın Resûlü!" dediler. "Allah'ın zikridir!" buyurdu.

* Hz. Enes (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Allahu Teâlâ hazretleri şöyle seslenir: "Beni bir gün zikreden veya bir makamda benden korkan kimseyi ateşten çıkarın!"

* Hz. Muâz (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Akşamdan (abdestli olarak) temizlik üzere zikrederek uyuyan ve geceleyin de uyanıp Allah'tan dünya ve âhiret için hàyır taleb eden hiç kimse yoktur ki Allah dilediğini vermesin."

* Hz. Câbir (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Bir kimse evine veya yatağına gir'ince hemen bir melek ve bir şeytan alelacele gelirler. Melek: "Hayırla aç!" der. Şeytan da: "Şerle aç!" der. Adam, şayet (o sırada) Allah'ı zikrederse melek Şeytanı kovar ve onu korumaya başlar. Adam uykusundan uyanınca, melek ve şeytan aynı şeyi yine söylerler. Adam, şayet: "Nefsimi, ölümden sonra bana geri iade eden ve uykusunda öldürmeyen Allah hamdolsun. İzniyle yedi semayı arzın üzerine düşmekten alıkoyan Allah'a hamdolsun"dese bu kimse yatağından

düşüp ölse şehit olur, kalkıp namaz kılsa faziletler içinde namaz kılmış olur."

* Hz.Enes (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Allah'ı zikreden bir cemaatle sabah namazı vaktinden güneş doğuncaya kadar birlikte oturmam, bana İsmâil'in oğullarından dört tanesini âzad etmemden daha sevgili gelir. Allah'ı zikreden bir cemaatle ikindi namazı vaktinden güneş batımına kadar oturmam dört kişi âzad etmemden daha sevgili gelir."

* Hz. Ebû Hüreyre (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Her gece, Rabbimiz gecenin son üçte biri girince, dünya semasına iner ve; "Kim bana dua ediyorsa ona icabet edeyim. Kim benden bir şey istemişse onu vereyim, kim bana istiğfarda bulunursa ona mağfirette bulunayım" der. " Rivayetin Müslim'deki bir vechi şöyle: "Allahu Teâla gecenin ilk üçte biri geçinceye kadar mühlet verir. Ondan sonra yakın semâya inerek şöyle der: "Melik benim, Melik benim. Kim bana dua edecek

* Ebû Ümâme (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Derdi ki: "Ey Allah'ın Resûlü! En ziyade dinlenmeye (ve kabule) mazhar olan dua hangisidir?" "Gecenin sonunda yapılan dua ile farz namazların ardından yapılan dualardır!" diye cevap verdi."

* Hz. Enes (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Ezanla kaamet arasında yapılan dua reddedilmez (mutlaka kabule mazhar olur.)" "Öyleyse, dendi, "ey Allah'ın Resûlü, nasıl dua edelim?" "Allah'tan, dedi, dünya ve âhiret için âfıyet isteyin!"

* Sehl İbnu Sa'd (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "İki şey vardır, asla reddedilmezler: Ezan esnasında yapılan dua ile, insanlar birbirine girdikleri savaş sırasında yapılan dua."

* Ebû Hüreyre (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kul Rabbine en ziyade secdede iken yakın olur, öyle ise (secdede) duayı çok yapın."

* Yine Ebû Hüreyre (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) anlatıyor: "(Allah'ın kabul ettiği) üç müstecab dua vardır, bunların icâbete mazhariyetleri hususunda hiç bir şekk yoktur. Mazlumun duası, müsâfirin duası, babanın evladına duası."

* Abdullah İbnu Amr İbni'l-Âs (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "İcâbete mazhar olmada gâib kimsenin gâib kimse hakkında yaptığı duadan daha sür'atli olanı yoktur."

* Hz. Ebû Hüreyre (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyudular ki: "Acele etmediği müddetçe herbirinizin duasına icâbet olunur. Ancak şöyle diyerek acele eden var: "Ben Rabbime dua ettim duamı kabul etmedi." Müslim'in diğer bir rivâyeti şöyledir: "Kul, günah taleb etmedikçe veya sıla-i rahmin kopmasını istemedikçe duası icâbet görmeye (kabul edilmeye) devam eder." Tirmizî'nin bir diğer rivâyetinde şöyledir: "Allah'a dua eden herkese Allah icâbet eder. Bu icâbet, ya dünyada peşin olur, ya da ahirete saklanır, yahut da dua ettiği miktarca günahından hafifletilmek süretiyle olur, yeter ki günah taleb etmemiş veya sıla-ı rahmin kopmasını istememiş olsun, ya da acele etmemiş olsun."

* Hz. Câbir (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Nefslerinizin aleyhine dua etmeyin, çocuklarınızın aleyhine de dua etmeyin, hizmetçilerinizin aleyhine de dua etmeyin. Mallarınızın aleyhine de dua etmeyin. Ola ki, Allah'ın duaları kabul ettiyi saate rastgelir de, istediğiniz kabul ediliverir."

* Hz. Enes (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Sizden herkes, ihtiyaçlarının tamamını Rabbinden istesin, hatta kopan ayakkabı bağına varıncaya kadar istesin."

* Ebû Hüreyre hazretleri (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Allah Teâla Hazretleri kendisinden istemeyene gadap eder."

* İbnu Mes'ud (radıyallâhu anh) hazretleri anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Allahu Teâla Hazretleri'nin fazlından isteyin. Zira Allah, kendisinden istenmesini sever. İbadetin en efdali de (dua edip) kurtuluşu beklemektir."

* Ebû'd-Derdâ (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kardeşinin gıyabında dua eden hiçbir mü'min yoktur ki melek de: "Bir misli de sana olsun" demesin." Ebû Dâvud'un rivâyetinde şu ziyâde vardır: "Melekler: "Âmin, bir misli de sana olsun!" derler."

* Hz. Âişe (radıyallâhu anhâ) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Her kim, kendine zulmedene beddua ederse, ondan intikamını (dünyada) almış olur."

* Fadâle İbnu Ubeyd (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) dua eden bir adamın, dua sırasında Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'e salat ve selam okumadığını görmüştü. Hemen: "Bu kimse acele etti" buyurdu. Sonra adamı çağırıp: "Biriniz dua ederken, Allahu Teâlâ'ya hamd u senâ ederek başlasın, sonra Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'e salât okusun, sonra

da dilediğini istesin" buyurdu."

* Hz. Ömer (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Dua sema ile arz arasında durur. Bana salat okunmadıkça, Allah'a yükselmez. (Beni hayvanına binen yolcunun maşrabası yerine tutmayın. Bana, duanızın başında, ortasında ve sonunda salât okuyun.)"

* Hz. İbnu. Mes'ud (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm), Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer (radıyallâhu anhümâ) beraber otururlarken ben namaz kılıyordum. (Namazı bitirip) oturunca, Allah'a sena ile zikretmeye başladım ve arkasından Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a salât okuyarak devam ettim. Sanra kendim. için duada bulundum. (Bu tarzımı beğenmiş olacak ki) Hz. Peygaınber (aleyhissalâtu vesselâm); "İşte!.İstediğin veriliyor. İşte! İstediğin veriliyor" dedi."

* Hz. Übeyy İbnu Ka'b (radıyallâhu anh) anlatıyor: Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) birisine dua edeceği vakit önce kendisine dua ederek başlardı."

* Ebû Müsabbih el-Makrâî, Ebû Züheyr en-Nümeyrî (radıyallahu anh)'den naklen anlatıyor: "Bir gece Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) ile beraber çıktık., Derken bir adama rastlatdık. Sual (ve Allah'tan talep) hususunda çok ısrarlı idi. Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) onu dinlemek üzere durakladı. Ve: "Eğer (duayı) sonlandırırsa vâcib oldu!" buyurdu. Kendisine: "Ne ile sonlandırırsa ey Allah'ın Resûlü!" denildi. "Amin ile" dedi, uzaklaştı. Adama: "Ey fülan! duanı âminle tamamla ve de gözün aydın olsun!" dedi."

* Hz. Enes (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Sizden biri dua edince "Ya Rabb! Dilersen beni affet! Ya Rabb dilersen bana rahmet et!" demesin. Bilâkis, azimle (kesin bir üslubla) istesin, zira Allah Teâlâ Hazretleri'ni kimse icbâr edemez. "

* Ebû Musâ (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Bir sefere (Hayber Seferi) çıkmıştık. Halk (yolda, bir ara) yüksek sesle tekbir getirmeye başladı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm) (müdahele ederek): "Nefislerinize karşı merhametli olun. Zîra sizler, sağır birisine hitàb etmiyorsunuz, muhâtabınız gâib de değil. Sizler gören, işiten, (nerede olsanız) sizinle olan bir Zât'a, Allah'a hitab ediyorsunuz. Dua ettiğiniz Zât, her birirıize, bineğinin boynundan daha yakındır" dedi."

* Hz. Muâz (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm), bir kimsenin: "Ya Rabbi, senden nimetin kemâlini taleb ediyorum" dediğini işitmişti. Sordu: "Nimetin kemâli nedir?" "Bu bir duadır, onunla dua edip, onunla hayır (çok mal) ümîd ettim" dedi.

Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) "Sordum, zîra, nimetin kemâli cennete girmektir, ateşten kurtulmaktır" dedi. Bir başkasının da şöyle dediğini işitti: "Ey celâl ve ikrâb sâhibi Rabbim!" hemen şunu söyledi: "Duana icâbet edilmiştir, (ne arzu ediyorsan) durma iste" Derken ,bir başkasının: "Ya Rabbi senden sabır istiyorum!" dediğini işitmişti, ona da: "Allah'tan bela istedin, afiyet de iste!" dedi.

* Hz. Âişe (radıyallâhu anhâ) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) özlü duaları tercih eder, diğerlerini bırakırdı."

* Hz. İbnu Mes'ud (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) duayı üç kere yapmaktan, istiğfarı üç kere yapmaktan hoşlanırdı."

* Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: "Resülullah şu duayı çok yapardı: "Allahümme sebbit kalbî alâ dînike.(Allahım kalbimi dinin üzere sabit kıl." Bir adam: "Ey Allah'ın Resülü! Biz sana iman ettiğimiz ve senin getirdiklerini tasdik ettiğimiz halde bizim (âkibetimiz) için korkuyor musun?" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm adama şu cevabı verdi: "Kalpler, muhakkak ki Rahman'ın parmaklarından iki parmağı arasındadır, onu (dilediği şekilde) döndürür." Ravi der ki : "A'meş iki parmağını gösterdi. "

PIRLANTA SERİSİ…

Duâ, bir ibadettir, duâ kulluğun özüdür, duâ Rabbe dönüş ve yönelişin adıdır. Kulluktan bahsedilen bir yerde, duâdan bahsetmemek mümkün değildir. Zaten, Allah (cc) da “Duânız olmazsa ne ehemmiyetiniz var!” buyurmuyor mu? ve “Duâ edin kabul edeyim” diyen de bizzat kendisi değil mi?

Duâ, Allah (cc)’la kul arasında kuvvetli bir bağdır. Başka bir ifade ile, kulun düşüncesinin Rabbe takdim edilmesi şeklidir duâ. Kul erişemeyeceği ve iktidarıyla elde edemeyeceği her şeyini, mutlak iktidar sahibi olan Kadîr-i Mutlak’tan ister; işte bu isteğin adıdır duâ. O, helezonlar hâlinde kuldan Rabbe yücelen tatlı bir nağmedir ta arşa kadar...

Günümüzde, sadece beş vakit namazın veya belli bir kısım ibadetlerin sonuna sıkıştırılarak küçültülen duâ, gerçekte hayatın ve hayat ötesinin en büyük lâzımıdır. Hayatı, duâsız düşünmek mümkün değildir. Yaşadığımız hayat, baştan sona kadar duâdan ibarettir. Duâ, Rıza-i İlâhî’nin şifresi ve cennet yurdunun da anahtarıdır. Yine duâ, “abd”den Rabbe yükselen kulluk nişanı, Rab’den “abd”e inen rahmet simgesidir. Daha doğrusu o, Allah (cc)’la kul arasında olan münasebetin tam odak noktasıdır. Duâ, bir cihetten ibadet, bir başka cihetten imkân âlemi ile lâhut âlemini birleştiren ulvî bir miraçtır. İnsanı merdiven merdiven Hakk’a yücelten mukaddes bir miraç..!

Rahmet elinin üzerimizde dolaşması, duâ sayesindedir. Duâ, aynı zamanda gazabın da paratoneridir. Evet, hakkımız-da rahmeti ve rızayı celp, gazap ve öfkeyi def edecek olan müessir bir ubudiyettir duâ. Çok defa beşer imkânının tükendiği noktada duâ şuuru -keşke tâ baştan olsa!- başlar. Haddizatında, ona başlangıç ve bitiş noktası tesbit etmek, ya yoktur veya imkansızdır. Çünkü, duâdan müstağni olacak bir ânı yoktur insanın. O hâlde kul, kendisinden tecellileriyle bir ân dur olmayacağı Rabb'ine, duâdan da bir ân dur olmaması lâzımdır. Zira, Rabbin kapısına duâ ile varılır, o kapıda duâ ile konuşurlar ve rahmeti hakkımızda sağnak sağnak celbeden de duadır.

Bize bakan yönüyle duâ, istemektir. Biz maddî-mânevî ihtiyaçlarımızı isteriz Rabb'imizden. Ne var ki, çok defa istediğimiz şeyi de, isteme şeklini de bilemeyiz, bilemeyiz de istemede bile sû-i edebde bulunuruz Zât-ı Zülcelâl'e karşı. İstenilen şeyleri, Mutlak İrade sahibinin iradesi istikametinde görmek istemeyip, kendi arzumuz istikametinde diler dururuz. Bundan dolayı da her istediğimizin âcilen yerine getirilmesini, yerine getirilmeyen arzularımızın da reddedildiğini düşünerek me'yûs oluruz. Daha açık bir ifade ile, mutlak iradeyi, her zaman kendi cüz'î irademizin peyki olarak görmek isteriz. Bütün bunlar, duâ âdap ve terminolojisine zıt olan şeylerdir. Bu niyetle yapılan duâlar, Allah (cc)'la kul arasında râbıta olmaktan çok uzaktır. Onun âdap ve erkanına riayet ise, icabete vesile olacak şartlardan birisi, belki de en birincisidir.

Duâ, bazan ciddî bir istek ve iştiyak halinde sırf bir mülahaza olarak kalpten yükselir. Bu durumda kul, hiçbir şey söylemez. Belki dudakları bile kıpırdamaz; ama, O Allâmü'l-Guyub'un, hâline nigahbân olduğunu bilerek, tam bir tevekkül içinde bulunmaya çalışır ve bulacağını bulur. Tıpkı Hz. İbrahim Aleyhisselâm'ın ateşe atıldığı andaki durumu gibi. Bütün imkânların kesildiği ve sebeplerin sükut ettiği bu noktada: "Ey ateş! İbrahim üzerine soğuk ve selâmet ol (İbrahim'i yakma)" (Enbiyâ, 21/69) ilâhî fermanı ona hiç umulmadık şekilde medet kaynağı olmuştur.

Kalpteki duyguların, lisan yoluyla Rabbe ulaştırılması; bu da duânın ikinci bir şeklidir. Burada kul, sadece hâlini arzeder, fakat isteğini dile getirmez. Bazen de, hem halini arz eder hem de isteğini dile getirir. Kur'ân, peygamber duâlarından her ikisini de misâl olarak seçmiştir ki, birinciye Hz. Eyyûb Aleyhisselâm'ın: "Ya Rabbî! Zarar bana dokundu ve Sen Erhamü'r-Râhîminsin" (Enbiyâ, 21/83) duâsıyla, Hz. Yûnus Aleyhisselâm'ın: "Senden başka hiçbir ilâh yoktur. Hakikat ben haksızlık edenlerden oldum" (Enbiyâ, 21/87) duâsı gibi.. ikinci duruma da Hz. Zekeriyâ Aleyhisselâm'dan misâl verilmiştir ki, O da, Rabb'ine:" hiçbir ilâh yok yüce katından temiz bir nesil bağışla. Muhakkak ki Sen duâları işiticisin" (Âl-i İmran, 3/38) diyerek duâda

bulunmuştu.

Ayrıca Kur'ân-ı Kerîm'in, duâ mevzûu üzerinde ısrarla durması ve yapılacak duâları Efendimiz'e bizzat ta'lim buyurması, mes'elenin ehemmiyetini göstermesi bakımından çok önemlidir. Böyle olmasaydı, Kur'ân-ı Kerîm, yüzlerce âyet-i kerime ile, duâ mes'elesi üzerinde ısrarla durur muydu? Bunun dışında, Efendimiz'den rivayet edilen, yüzlerce, hatta binlerce hadîs-i şerif de duânın ehemmiyeti hakkında hem tahşidat yapıyor, hem de hayatın her faslında, yapılması gereken duâları bu ümmete ta'lim buyuruyor. O halde insan, duygu ve düşüncelerini birer istek halinde takdim ederken, bunu en iyi şekilde ifade etmek ve az sözle çok mânâ dile getirmek ister ki, bu hususta da ona en büyük yardımcı da başta Kur'ân-ı Kerîm, ikinci derecede de Hadîs-i Şeriflerde öğretilen duâlardır.

Öyledir, çünkü, bize istemeyi veren Zât, o duâlarda nasıl isteyeceğimizi de öğretmektedir. Kendisine en güzel ve en müessir duâlar öğretilen de, hiç şüphesiz Allah Resûlü'dür. Zira, duâ ile kapısı çalınan Zât'ı en iyi bilip tanıyan O'dur.

DUA İSTEYENLER

Şimdi sizin döneminizde yüzlerce insan duası hora geçer hüsnü kabul görür zannettikleri bir insandan dua talep ederken inanır mısınız "ne olur ihlasla hizmetle devam edelim. Hayatımızın sonuna kadar bizi hizmetten bir lahza Allah hem de ihlaslı hizmetten ayırmasın."

Dua talep ediyorlar. Siz de ediyorsunuzdur. Belki sizinde isminiz defaatle gelmiştir ele. Fakat hepsinin arkasında, o isimlerin arkasında, şunu görüyorsunuz: "Ne olur Allah aşkına Allah şahadeti bizden esirgemesin" birde emcamında bu işin herhangi bir cephede bir can alıcı hasmımızla, bu millete karşı kötülük yapmış bir düşmanla orada tıpkı ibni Cahşler gibi ölmeyi bize de nasip eylesin deyen binlerce olabilir.

O devirde onların adı ibni Cahş , Musab bin Umeyr, Hamza bin Abdulmuttalip'ti. Bu devirde de namı nişanı belirsiz. Ve ben bunların isimlerini o kadar aziz tutuyorum ki, hafta geçmiyor ki, siz bir Pazar günü bir Cuma günü kürsüde görüyorsunuz. Kürsüden inerken avucuma bir tomar kağıt tutuşturuyorlar. Ve elime alıyorum. Hiç birini tanımıyorum. Bir şafak vakti kalkıyor, bir elhamdülillah diyorum, bir salat-u selam okuyorum, bir de bunların adlarını teker teker zikrediyorum. Ve sonra istedikleri duayı yerine getiriyorum. "Allah'ım beni de bunların içinde kabul buyur. İhlasla, samimiyetle, yürekten dini mübini İslam'a hizmete bizleri muvaffak eyle. Bahtına düştüm muvaffak eyle. Boyunduruğun yere konduğu günde muvaffak eyle. Alemin şehvetini yaşadığı günde , kadın kız peşinde koştuğu günde bu levent

delikanlılar, bu gençler, bu yiğitler yaşlısıyla genciyle yani. Hepsi dua talep ediyorlar. Hiç birinin simasını bile tasavvur edemiyorum. Hayalimde canlandıramıyorum. Kim bilir çehreleri ne kadar temizdir diyorum bunların Allah'ım. Yürekleri ne kadar temizdir. Muhakkak ki bu temiz yüreklere zarf olan çehreler de çok temizdir, kametlerde çok temizdir. İsteklerini sana arz ediyorum. Perişan ifadelerimle değil, tertemiz duygularıyla nasıl ifade ediyorlarsa öyle."

Ve sonrada birisini çağırıyorum, bu isimleri yakmıyorum yok ederken. Bu isimleri çöplüğe atmıyorum. Çöp tenekesine de atmıyorum. Çünkü o isimler benim nazarımda Cebrail'in, Mikail'in, İsrafil'in, Azrail'in adı kadar kıymetlidir. En emin, en güvendiğim birisinin eline tutuşturuyorum ayak değmediği çiğnenmediği bir yere götür göm bunları diyorum. İnanıyorum ki kendileri gibi bu isimlerde bir gün ruşeymler gibi başlarını çıkaracak, başaklar gibi salınacak ve duygunuza düşüncenize dünyanın dört bir yanında musalla, küfrü mutlaka karşı bir set teşkil edecek. Ruhani ordular haline gelecekler.

O devirde bunların adı ibni Cahşlerdi, Musab bin Umeyrlerdi. Ben hayatım boyunca onların hayranlığını yaşadım. Hayatım bir dua gibi onları görebilir miyim hülyasıyla, rüyasıyla geçti. Bütün bu tatlı rüyaları yaşadım. Sekiz on yaşında – bağışlayın – kendi koyunlarımızın arkasında sirete dair kitap koltuğumun altında okurken acaba bir daha böyle insanlar görülür mü. Ellerimi kaldırıp diyebilirim. "Allah'ım sana binlerce hamd ve sena olsun, kaddin büküldüğü dönemde dahi olsa yaşın öbür tarafa döndüğü dönemde dahi olsa bana Ebu Bekirleri, Ömerleri, Osmanları, Alileri gösterdin" ibni Cahş'a çok hayrandım rüyalarımda görmek için bile. Ömer'e çok hayrandım. Minnacık ellerimi açıp yatağımda sekiz on yaşımda göster Ömer'i bir göreyim çehresi nasıl.

Ve bu gün ben onları aranızda gördükçe fehir fahur Rabbime karşı şükranla iki büklüm oluyor "sana binlerce hamd ve sena olsun." Ad başka ama peygamber bezmi (s.a.s.) yenileniyor. Allah'ım senin lutfun bir devirde bitmiyormuş demek ki. Sen deyince ve isteyince her devrin insanını lutfunla kereminle yine doyuruyor, tatmin ediyorsun...[20]

SONSUZ NURDAN

O, bir istikamet insanıdır. Zâten kulluk da istikamet demektir. Cenâb-ı Hakk: "Bana kulluk edin. Müstakim yol budur" (Yâsin, 36/61) derken bu hakikata işaret buyurmaktadır. Allah Resûlü'nün bütün hareketlerin-de, bir ölçü ve denge vardır. O, cihanı fethedecek orduları şuraya-buraya sevkederken, bir karıncayı dahi incitmeme prensibini de her zaman korumuştur. Hep sebeplere tevessül etmiştir; ama duâyı da hiçbir zaman ihmal etmemiştir.

Gece-gündüz münacaat ve inleme içinde geçen bir ömür görmek isteyen, Resûlullah'ın hayatına baksın! Baksın ve insanlık, duânın ne demek olduğunu, duâ etmenin âdâbını ve duânın, insana maddî-manevî kazandırdıklarını görsün, görsün ve ibret alsın.

Yüzlerce insan, Efendimiz'in duâlarını bir araya getirip, duâ mecmuaları te'lif etmişlerdir. Cenâb-ı Hakk, böyle bir lütfu, şu satırların yazarından da esirgemedi.. zaten o esirgemez! "Mecmuatü'l-Ed'iyyeti'l-Me'sûre" adı altında, Efendimiz'in duâları bir araya getirildi. Mümkün mertebe, bu eser ebat olarak küçük tutulmaya çalışıldı. Bu mini esere bakanlar dahi göreceklerdir ki, duâda dahi Allah Resûlü'ne ulaşmak mümkün değildir. Sanki O, hayatının her ânını duâ ile geçirmiş gibidir. Bir insan, başka hiçbir iş yapmasa ve sadece duâ etse, onun bir ömrü dolduran duâsı, ancak Allah Resûlü'nden mervî duâlar kadar olabilir...

Allah Resûlü, duâlarını hayatının içine paylaştırmış ve hep bu nurdan kristaller üzerinde yürümüştür. Duâ, O'nun dudaklarından eksik olmayan virdi, gönlünde tütüp duran âh u efganıydı. O, bir an dahi duâsız olmamış, dudaklarını ıslatan bu kevser dolu kadeh, hiçbir zaman elinden düşmemişti. Aksiyon adamıydı, muhakeme insanıydı; fakat ibadet ve duâda da eşimenendi yoktu.

Sahâbe de bir ibadet topluluğuydu. Ancak O'nunla yürümeye kalktıkları zaman dökülüp kalırlardı. -O dökülüp kalanlara kıtmirin ruhu feda olsun- O ise yorulma nedir bilmeden hep yürürdü. Çünkü Allah (cc), O'nu hep ileriye doğru yürüsün ve hep önde bulunsun diye yaratmıştı. Mi'rac'da Cibrîl bile O'nunla yürümeye kalkmış da, nihayet bir noktadan sonra onun da dermanı kesilmişti.. kesilmişti de "Yürü ya Resûlallah! Top senin çevgân senin" demişti.. evet O adetâ meleklerle maraton yapan bir insandı…(Geniş bilgi Sonsuz Nur'da)

ALLAH'I ANMA VE DUA

Hak dostları evrâd u ezkâra (Kur'an ve dua okumaya, Allah'ı anmaya) çok önem verirler. Hergün bir miktar Kur'an okuma ve değişik dualarla Allah'a niyazda bulunmanın O'nunla irtibatımız açısından çok önemli olduğunu söylerler. Her fert kendi gücü nisbetinde bir şeyler belirlemeli ve onu hergün okumalıdır, derler. Üstad Hazretleri'nin Mecmuatü'l-Ahzâb'ı onbeş günde bir hatmettiğini bir yakınından bir kaç defa dinledim. O kitap üç cilttir; demek ki, ciltlerden her birini beş günde bir okuyor. Onca kitap yazma; te'lîf, tashîh, arkadaşlarıyla görüşme, yaşadığı ağır şartlar; hapishaneler, takipler, tevkîfler, tarassutlar, tehcîrler.. bütün bunlara rağmen evrâd u ezkârında hiç kusur etmiyor.

Bazıları "Duada mübâlağa etmemeli, aşırı gitmemeli" falan derler. Zannediyorum aşırı gitme meselesini Ubâde b. Samit'in kendi oğluna

yaptığı vasiyetteki ifadelerini yanlış anlayarak ortaya atıyorlar. O dua ederken, mesela; bazılarımızın "Allahım, şöyle bir Cennet, yamacında şöyle bir köşk, köşkün yanından akan pırıl pırıl bir çay..." dediği gibi teferruata ait şeyler zikrediyor; ayrıntılara dalıyor. Bu sebeple Hz. Ubâde, "Oğlum, ben Rasûlullah'tan duada ifrattan sakındıran sözler duydum." diyor. O ifratı (aşırılığı) meselenin keyfiyetiyle alâkalı detaylarla uğraşma şeklinde anlıyor. Yoksa, Cenâb-ı Hak "Ya eyyuhellezîne âmenu'zkürullâhe zikran kesîrâ - Ey iman edenler, Allah'ı çok anın, çok yâd edin." derken, bir insan sabahtan akşama kadar durmadan "Sübhanallâhi ve bihamdihî sübhânallahil azîm" dese yine duanın hakkını eda etmiş olamaz. Efendimiz bu duanın sabah akşam yüzer defa söylenmesini tavsiye ediyor. Ümmü Seleme validemiz de taşları veya fasulye tanelerini yanına koyuyor ve onlarla sayarak hergün yüz defa söylüyor.

Birbirini tanıyan, bilen insanlar değişik gruplar halinde dua okuyabilirler. Mesela, Büyük Cevşen'i birkaç kişi paylaşıp okuyabilir. Paylaşıldıktan sonra artık her insanın kendisine ayrılan bölümü okuması onun için gerekli olur. Yani "Allah'ı anma, zikretme hususunda ben hergün şu kadar bir şey yapacağım." diyen insan üzerine bir sorumluluk almış olur ve bu sorumluluğu yerine getirmesi artık zarurîdir. İsteyenler Büyük Cevşen dediğimiz hizbi baştan sona kadar kendi başlarına da okuyabilirler. Fakat, bir hey'et halinde okuyunca, herkesin defter-i a'mâline o okumanın bütününden hâsıl olan sevap yazılır. Hakikî şahs-ı manevî teşekkül edince herkes bütünün okuduğu kadar okumuş olur.

Bu hususta özellikle Mecmuatü'l-Ahzâb'ın çok istifadeli olacağını düşünüyorum, çünkü o kitap, oldukça geniş ve pek çok velînin dualarından değişik bölümler ihtiva ediyor. Gümüşhânevî Hazretleri onları toplarken bugünkü ölçülerde tashîh etme imkanı olmamış. Üstad'ın eline de O'ndan geçmiş. O okuduğu yerleri kısmen tashîh etmiş. Keşke bir-iki gayretli insan yeniden onun üzerinde çalışsa ve o kitabın elden geldiğince hatasız olarak basılmasına vesilelik etse.

O basıldıktan sonra duaya iştiyaklı müminler aralarında taksim ederler. Öyle bir metod geliştirirler ki, herkes farklı zamanlarda farklı yerleri okur. Meselâ, bir ay boyunca şu bölümü okuyan insan, ikinci ay diğer arkadaşının yerine geçer. O üçüncü arkadaşın, o da dördüncü arkadaşın yerine.. Böylece herkes Mecmuatü'l-Ahzâb'ın her yerini okumuş olur. Gördüğü duaların orijinal, yepyeni olması insanda ayrı bir heyecan uyarır. Mesela, Şâh-ı Geylânî'nin insanın gönlünde ürperti hasıl eden duasını bile otuz gün üst üste okuyan biri zamanla onu ilk gün okuduğu gibi duyamayabilir. Fakat bu duayı ikinci ay biraz bekletir, başka dualar okur, ona karşı içinde hasıl olan ülfeti giderir ve bir müddet sonra tekrar o bölüme dönerse yine ilk defa okuyormuş gibi

duyup hissedebilir. Benim ömrüm vefa eder mi bilemiyorum ama istiyordum ki, ben de onu birkaç arkadaşımla paylaşıp okuyayım? Bunun nasip olmasını çok arzu ederim.

Bazen şu husus kafama takılıyor: İşin esası bir kenara çekilip kimseye demeden dua okumaktır. Fakat burada "Ben de böyle bir kenarda dua okuyabilirim, kimseye ihtiyacım yok." gibi bir gizli bencillik var mıdır, bilemiyorum. Eğer varsa bu çok tehlikelidir. Meselâ, bir başkası da "Ben kendim bir kenara çekilip dua okuyabilirim, ama arkadaşların dualarının arasında olursa benim dualarımın da kabule daha yakın olacağını umarım." düşüncesinde olabilir. Böyle bir yaklaşımla duanın hiç olmazsa bir parçası, yarısı veya çeyreği okunabilir. Fakat bu ikincisinde de görünme, duyulma hissi bulunabilir. Bunların hepsi tehlikelidir. Dua öyle halis olmalı ki ona hiç bir mülahaza bulaşmamalı. Onun sağından-solundan, altından-üstünden, neresinden bakılırsa bakılsın şeffaf, saydam bir şey gibi hep Zat-ı Ulûhiyyet tecellileri görülmeli.

Bazen de, meselâ aynı camide namaz kılan insanlar birbirlerine "Gelin selef-i salihînden rivayet edilen şu duaları okuyalım. Meselâ, bir gece kalkalım, iki-üç saat sürse de 19 defa Fetih Suresini okuyalım." diyebilirler. Ama herkes içinden gelerek katılmalıdır böyle bir dua şirketine. Fırlamalı, kalkmalı yerinden.. bir hâcet namazı kılmalı, Büyük Cevşen'i, Evrad-ı Kudsiye'yi, Sekîne'yi... okumalı.. arkadaşlarıyla beraber onbeş yirmi dakika okuyorsa, sonra da kimsenin görmeyeceği, aklına herhangi bir mülâhazanın gelmeyeceği bir yere gitmeli, bir yarım saat de orada okumalı.

Evet, yalnız başına okurken "Bak arkadaşlardan kaçtım, kendi kendime kimse görmeden yapıyorum, daha ihlaslıca oluyor." duygusuna kapılma veya "insanlar duysun, görsün" diye başkalarına sesini duyurma; ikisinde de şeytana kapı aralama olabilir. Üstad Hazretleri, sesli okuyup insanlara duyurmayı İmam Gazali'ye dayandırarak istihsan ediyor: "Ben önceleri sesli okuyordum, ama işin içine riya girer mi diye de endişe ediyordum. Sonra gördüm ki, İmam-ı Gazali 'Başkalarını uyarma ve teşvik etmeye matûf olunca mahzursuzdur.' diyor." Fakat bütün bunlarla birlikte kalbimiz Üstad'ın kalbi de değil. Cennet'ten içeriye gireceğimiz ana kadar bizim kalbimize her şey girebilir. Kırdaki, bayırdaki deliklerde yılan, çıyan arayacağına elindeki fenerini kalbine tevcih etmesi gereken bizlerin her hâlükârda çok dikkatli olması gerekir.[21]

DUA VE YAKARIŞTAKİ GÜÇ

Geceler, o tertemiz siyah örtüsüyle bütün bir varlığı sarınca, bir kısım karanlık ruhlar kendilerini herşeyden kopmuş, yalnız ve garib hissederler. Oysa ki, en karanlık anlarda, en tenha yerlerde, en

kimsesiz çöllerde dahi O, hep bizimle beraberdir. O gariblerin enîsi (1), kimsesizlerin kimsesi ve çare-sizlerin çaresidir.

Kırık gönüllerin inkisârını bilen, onulmaz dertlere derman gönderen, ikliminden gelen esintilerle ruhlarımızdaki yalnızlık ve vahşetleri silen yalnız O'dur. O'na yönelen, açılacak bir kapıya yönelmiş olur; O'na yalvaran matlûbuna ermiş sayılır.

Eserlerinde O'nu bilip, vicdanında O'nu duyup tanı-yanların, bilip öğrenecekleri başka şey kalmamıştır. O'nun marifetine erenlerin dimağında bilgi parçaları, elmas sütunlar üzerinde fîrûze kubbeler haline gelir. O'nu tanımayan ruhlarda ilimler evhâma inkılâp eder; ilimlere mevzû teşkil eden varlık ise cansız cenazelere dönüşür.

O'na inancın aydınlık ikliminde bütün varlık bir baştan bir başa alabildiğine netleşir; eşyâ ve hâdiseler üzerindeki duygu ve düşünceler durulardan duru hâle gelir ve herşey akar O'na ulaşır. Bu saf duygu ve düşünceler ile, O'na yaklaşıp, O'na yalvarıp yakarmasını bilenler insanların en tali'lileridir.

Bunu böyle bilerek, dağ-bayır, çöl-şehir, gece-gündüz yalnızlığını hissettiğin vakitlerde, kalk bütün benliğinle O'na yönel; kalbinin kapılarını O'na aç, büyük-küçük acı ve ıztıraplarını, arzu ve isteklerini bir bir O'na şerhet! Acılarının dindiğini, ızdıraplarının, yerlerini huzurlara, itminanlara bıraktıklarını duyacak ve ruhunun dörtbir yandan iltifât esintileriyle sarıldığını hissedeceksin.

Belki, sen O'nu, cismaniyete ait kıstaslar içinde hiçbir zaman görüp duyamayacaksın. Ama O, her lâhza binbir emâre ve işaretlerle varlığını senin vicdanına duyuracak, yakınlığını sana hissettirecek ve yer yer gönlünün dudaklarını tebessümlerle süsleyecektir.

Geceler bu vâridâta açık yamaçlar gibidir. Kalbini Hakk tecellîleri karşısında pırıl pırıl bir ayna haline getiren hakikate uyanmış ruhlar, gecenin gelişiyle seccadelerinde pusuya yatar ve tecellî avına çıkarlar. Sen de yapayalnız kaldığın zamanlarda gecenin yamaçlarını kolla! Oraların Dost'a halvet yeri ve gurbet dakikaları da halvet zamanı olduğunu bil; bütün hissiyatınla O'nun huzuruna gir ve kalbinin sırlarını bir bir O'na say, dök! Dertlerini sadece O'na aç; O'nun huzurunda inle ve başını O'na giden yollarda ilk eşik sayılan secdegâha koy ve bekle..! Gönül dünyâna doğru içiçe kapıların açıldığını duyacak, O'nun varlığının ışıkları altında eridiğini hissedecek ve deryâya düşen bir damla gibi kendi hesabına kaybolup gidecek, sonra da hesaplar üstü bir kuşakta okyanusların dev dalgaları ile bütünleşeceksin...

Senin varlığın içinde bir iç, için içinde ayrı bir iç ve iç içe içler seni, sürekli, daha derinliklere, daha genişliklere ve daha zirvelere doğru çekip götürecek. Bu iç içe derinliklere yelken açabildiğin ölçüde,

kendini ötelerin en baş döndürücü bâkir iklimlerinde, Cennet'in o sonsuza açık yamaçlarında tenezzühe çıkmış gibi duyacak ve her yeni adımda Allah'a yaklaşmanın ayrı bir lütfunu göreceksin.

Dışdan başka birşey görmeyip, içindeki büyüklüklere, ihtişamlara, derinliklere ulaşamayan ruhlar, sürekli karanlıklar içinde bocalar durur ve bir türlü hasretlerden, buhranlardan kurtulamazlar.

Keşke onlar da, pırıl pırıl bu semâlar kadar derin, cihanlar kadar geniş, kendi mahiyetlerindeki derinlikleri sezebilselerdi..! Keşke onlar da, gerçek insanlar gibi içlerindeki aydınlığa açık noktaları keşfedip vicdanın dümdüz yollarında, Yüce Yaratıcı'nın gönül gözlerine saldığı ışıklarla o âlemlere ait sırları avlayabilselerdi.

Birer nüve halinde, içlerindeki bu aydınlık yolları bulamayanlara, bir ömür boyu en yüksek hakikatten habersiz yaşayanlara ve maddî mesâfelere takılıp kalarak, sonsuzluk mesâfelerini sezemeyenlere bilmem ki, acısak mı; üzülsek mi; yoksa, gözlerinin açılması için duâ duâ yalvarsak mı..?[22]

RİSALE...

İmân, duâyı bir vesîle-i katiye olarak iktizâ ettiği; ve fıtrat-ı insaniye onu şiddetle istediği gibi, Cenâb-ı Hak dahi "Duânız olmazsa ne ehemmiyetiniz var?" meâlinde,

قُلْ مَا يَعْبَؤُا بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ

ferman ediyor. Hem,

ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ

emrediyor.

> Eğer desen: "Birçok defa duâ ediyoruz, kabul olmuyor. Halbuki, âyet umumidir; her duâya cevap var," ifade ediyor.

Elcevap: Cevap vermek ayrıdır, kabul etmek ayrıdır. Her duâ için cevap vermek var; fakat kabul etmek, hem ayn-ı matlûbu vermek Cenâb-ı Hakkın hikmetine tâbidir. Meselâ, hasta bir çocuk çağırır: "Yâ hekim, bana bak."

Hekim "Lebbeyk," der. "Ne istersin?" Cevap verir.

Çocuk "Şu ilâcı ver bana" der.

Hekim ise, ya aynen istediğini verir, yahut onun maslahatına binâen ondan daha iyisini verir, yahut hastalığına zarar olduğunu bilir, hiç vermez.

İşte, Cenâb-ı Hak Hakîm-i Mutlak, hâzır, nâzır olduğu için, abdin

duâsına cevap verir. Vahşet ve kimsesizlik dehşetini, huzûruyla ve cevabıyla ünsiyete çevirir. Fakat, insanın hevâperestâne ve heveskârâne tahakkümüyle değil, belki hikmet-i Rabbâniyenin iktizâsıyla, ya matlûbunu veya daha evlâsını verir veya hiç vermez.

DUADAKİ GAYE

Hem, duâ bir ubûdiyettir; ubûdiyet ise, semerâtı uhreviyedir. Dünyevî maksadlar ise, o nevi duâ ve ibâdetin vakitleridir; o maksadlar, gàyeleri değil. Meselâ, yağmur namazı ve duâsı bir ibâdettir. Yağmursuzluk, o ibâdetin vaktidir; yoksa, o ibâdet ve o duâ, yağmuru getirmek için değildir. Eğer sırf o niyet ile olsa, o duâ, o ibâdet hâlis olmadığından, kabule lâyık olmaz.

Nasıl ki, güneşin gurûbu, akşam namazının vaktidir; hem güneşin ve ayın tutulmaları, küsûf ve husûf namazları denilen iki ibâdet-i mahsusanın vakitleridir. Yani, gece ve gündüzün nurânî âyetlerinin nikaplanmasıyla bir azamet-i İlâhiyeyi ilâna medâr olduğundan, Cenâb-ı Hak, ibâdını, o vakitte bir nevi ibâdete dâvet eder. Yoksa, o namaz, açılması ve ne kadar devam etmesi, müneccim hesâbiyle muayyen olan ay ve güneşin husûf ve küsûflarının inkişafları için değildir. Aynı onun gibi, yağmursuzluk dahi, yağmur namazının vaktidir. Ve beliyyelerin istilâsı ve muzır şeylerin tasallutu, bâzı duâların evkàt-ı mahsusalarıdır ki, insan o vakitlerde aczini anlar; duâ ile, niyaz ile Kadîr-i Mutlakın dergâhına ilticâ eder. Eğer duâ çok edildiği halde, beliyyeler def' olunmazsa, denilmeyecek ki, "Duâ kabul olmadı." Belki denilecek ki, "Duânın vakti, kazâ olmadı." Eğer Cenâb-ı Hak, fazl ve keremiyle, belâyı ref' etse, nurun alâ nur, o vakit duâ vakti biter, kazâ olur.

Demek duâ, bir sırr-ı ubûdiyettir. Ubûdiyet ise, hâlisen livechillâh olmalı. Yalnız aczini izhâr edip, duâ ile Ona ilticâ etmeli; Rubûbiyetine karışmamalı. Tedbîri Ona bırakmalı, hikmetine itimad etmeli, rahmetini ittiham etmemeli.

Evet, hakikat-i halde, âyât-ı beyyinâtın beyânıyla sabit olan budur ki: Bütün mevcudât, herbirisi birer mahsus tesbih ve birer hususi ibâdet, birer has secde ettikleri gibi; bütün kâinattan dergâh-ı İlâhiyeye giden, bir duâdır.

Ya istidad lisâniyledır-bütün nebâtât ve hayvanâtın duâları gibi ki, herbiri lisân-ı istidadıyla Feyyâz-ı Mutlaktan bir sûret talep ediyorlar ve esmâsına bir mazhariyet-i münkeşife istiyorlar. Veya ihtiyac-ı fıtrî lisânıyladır-bütün zîhayatın, iktidarları dahilinde olmayan hâcât-ı zarûriyeleri için duâlarıdır ki, herbirisi o ihtiyac-ı fıtrî lisâniyle Cevâd-ı Mutlaktan idâme-i hayatları için bir nevi rızık hükmünde bâzı metâlibi istiyorlar. Veya lisân-ı ıztırârıyla bir duâdır ki, muztar kalan herbir zîruh,

katî bir ilticâ ile duâ eder, bir hâmî-i meçhûlüne ilticâ eder, belki Rabb-i Rahîmine teveccüh eder.

Bu üç nevi duâ bir mâni olmazsa dâimâ makbuldür.

Dördüncü nevi ki, en meşhurudur, bizim duâmızdır. Bu da iki kısımdır: Biri fiilî ve hâlî, diğeri kalbî ve kàlîdir. Meselâ, esbâba teşebbüs, bir duâ-i fiilîdir. Esbâbın içtimâı, müsebbebi icad etmek için değil, belki lisân-ı hal ile müsebbebi Cenâb-ı Haktan istemek için, bir vaziyet-i marziye almaktır. Hattâ çift sürmek, hazîne-i rahmet kapısını çalmaktır. Bu nevi duâ-i fiilî, Cevâd-ı Mutlakın isim ve ünvânına müteveccih olduğundan, kabule mazhariyeti ekseriyet-i mutlakadır.

İkinci kısım, lisân ile, kalb ile duâ etmektir; eli yetişmediği bir kısım metâlibi istemektir. Bunun en mühim ciheti, en güzel gàyesi, en tatlı meyvesi şudur ki: Duâ eden adam anlar ki, birisi var; onun hâtırât-ı kalbini işitir, her şeye eli yetişir, herbir arzusunu yerine getirebilir, aczine merhamet eder, fakrına meded eder.

İşte ey âciz insan ve ey fakir beşer! Duâ gibi hazîne-i rahmetin anahtarı ve tükenmez bir kuvvetin medârı olan bir vesîleyi elden bırakma. Ona yapış; âlâ-yı illiyyîn-i insaniyete çık. Bir sultan gibi, bütün kâinatın duâlarını kendi duân içine al, bir abd-i küllî ve bir vekil-i umumi gibi

إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

de, kâinatın güzel bir takvîmi ol.

MÜMİNİN EN İYİ DUASI

Sual: Mü'minin mü'mine en iyi duası nasıl olmalıdır?

Elcevap: Esbab-ı kabul dairesinde olmalı. Çünkü bazı şerâit dahilinde dua makbul olur. Şerâit-i kabulün içtimaı nispetinde makbuliyeti ziyadeleşir.

Ezcümle, dua edileceği vakit, istiğfar ile mânevî temizlenmeli; sonra, makbul bir dua olan salâvat-ı şerifeyi şefaatçi gibi zikretmeli ve âhirde yine salâvat getirmeli. Çünkü, iki makbul duanın ortasında bir dua makbul olur.

• Hem bizahri'l-gayb, yani gıyaben ona dua etmek,

• Hem hadiste ve Kur'ân'da gelen me'sur dualarla dua etmek; meselâ,

اَللّٰهُمَّ اِنِّی اَسْاَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ لِی وَلَهُ فِی الدِّينِ وَالدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ

رَبَّنَآ اٰتِنَا فِى الدُّنْيَا حَسَنَةً وَّفِى الْاٰخِرَةِ حَسَنَةً وَّقِنَا عَذَابَ النَّارِ

gibi câmi dualarla dua etmek

• Hem hulûs ve huşû ve huzur-u kalble dua etmek,

• Hem namazın sonunda, bilhassa sabah namazından sonra,

• Hem mevâki-i mübarekede, hususan mescidlerde,

• Hem Cumada, hususan saat-i icabede,

• Hem şuhur-u selâsede, hususan leyâli-i meşhurede,

• Hem Ramazan'da, hususan Leyle-i Kadirde dua etmek, kabule karin olması rahmet-i İlâhiyeden kaviyen me'muldür.

O makbul duanın ya aynen dünyada eseri görünür; veyahut dua olunanın âhiretine ve hayat-ı ebediyesi cihetinde makbul olur. Demek, aynı maksat yerine gelmezse, dua kabul olmadı denilmez, belki daha iyi bir surette kabul edilmiş denilir.

DUANIN BİR MEYVESİ

Duanın en güzel, en lâtîf, en leziz, en hazır meyvesi, neticesi şudur ki:

Dua eden adam bilir ki, birisi var ki onun sesini dinler, derdine derman yetiştirir, ona merhamet eder. Onun kudret eli herşeye yetişir. Bu büyük dünya hanında o yalnız değil; bir Kerîm Zat var, ona bakar, ünsiyet verir. Hem onun hadsiz ihtiyâ-cât̂ını yerine getirebilir ve onun hadsiz düşmanla-rını def edebilir bir Zât̂ın huzurunda kendinitasavvur ederek bir ferah, bir inşirah duyup, dünya kadar ağır bir yükü üzerinden atıp

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ

der.

EĞER VERMEK İSTEMESEYDİ

Dua ubudiyetin ruhudur ve hâlis bir imanın neticesidir. Çünkü dua eden adam duasıyla gösteri-yor ki:

"Bütün kâinata hükmeden birisi var ki, en küçük işlerime ıttılaı var ve bilir. En uzak maksudları-mı yapabilir. Benim her halimi görür, sesimi işitir. Öyleyse, bütün mevcudatın bütün seslerini işitiyor ki, benim sesimi de işitiyor. Bütün o şeyleri O yapıyor ki, en küçük işlerimi de Ondan bekliyorum, Ondan istiyorum."

اَگَرْ نَه خَواهِی دَادْ نَه دَادِی خَواهْ

denildiği gibi, eğer vermek istemeseydi, istemek vermezdi.

TEFSİR…

وَاِذَا سَاَلَكَ عِبَادى عَنّى فَاِنّى قَرِيبٌ اُجيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ اِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجيبُوا لى وَلْيُؤْمِنُوا بى لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ

Bakara/186. Kullarım sana, beni sorduğunda (söyle onlara): Ben çok yakınım. Bana dua ettiği vakit dua edenin dileğine karşılık veririm. O halde (kullarım da) benim davetime uysunlar ve bana inansınlar ki doğru yolu bulalar.

Allah değişik münasebetlerle kullarına olan yakınlığını ifade ettiği gibi burada da “ ben kullarıma çok yakınım” buyuruyor. Evet Allah kullarına çok yakındır ama , kul O’nu ancak, amellerinde hulusu, duygularında inkişafı… vs. ile ulaştığı mertebeye göre bilebilir. Takdir edersiniz ki, Hz. Muhammed (s.a.s.) ‘in Allah’ı tanıyıp vicdanında hissetmesiyle , ümmetinden her hangi birinin – velev ki evliya bile olsa- Allah’ı tanıması bir değildir. Böyle bir konuda mühim olan kişinin bir taraftan marifetullah adına derecesini arttırması için çabalayıp, gayret göstermesi; öte taraftan da ulaşabileceği bu mertebelerin hakkını vermesi veya verebilmeye çalışmasıdır. Yani ferd, o mertebede nasıl bir irtibat içinde bulunmalı, nasıl bir duygu ve düşünce atmosferi içinde yaşamalı, nasıl bir ameller kuşağında imrar-ı hayat etmesi gerekiyorsa, onu mutlaka yapmalıdır. Aksi taktirde yüksek bir kulenin tepesinden düşüyor gibi derin bir çukura sukut edebilir.

Burada her şeyden önce Allah’ın yakınlığı, duaya süratle cevap verme beşaretiyle irtibatlandırılmış ve bu yakınlık kemi, keyfi buutların dışına çekilerek o konudaki mülahazaların menfezleri kapatılarak inanarak yapılan dua ile, böyle bir duaya icabet mantukundan hasıl olan netice-i kurbet nazara verilmiştir.

Bundan başka, duanın esbab üstü tesirine dikkatler çekilerek, duanın bir yararı olmadığı kanaatini taşıyan bütün natüralist, materyalist hatta monitislerin ağzına birer ikaz şamarı vurarak , esbab ve tabiat kanunlarının Allah’ın mahlukları olduğu ve onların Zat-ı Uluhiyetin irade ve meşietini bağlamadığını, bağlamayacağını; tabiattaki ıttıradın yanında O istediğinde her şeyi değiştirebileceğini mucizeler, kerametler gibi harikulade hadiseleri yaratmanın yanında, sırf dua ve yakarışlara da cevap vererek esbab üstü pek çok şey yaratacağını ihtar etmektedir…

Hakk tecelli eyleyince her işi âsân eder,

Halk eder esbabını bir lahzada ihsan eder.[23]

NÜKTELER...

Meşahiytan Ebul Garip el-İsfehani hazretleri

Tarsus'u çok severdi. Şiraz'da hastalandı, ölüm döşeğine yattı. Etrafında toplananlara:

"Ben ölürsem beni burada kafir kabristanına gömün. Ben bunu sizden Allah hakkı için istiyorum. Sizden başka hiçbir isteğim yok" dedi.dostları şeyhin bu sözlerine mana verememişlerdi. Hayret ederek:

"Bu nasıl söz neden seni kafir kabristanına gömeceğiz?" Dediler. O şöyle buyurdu:

"Hak tealaya yalvarıp duruyorum. Eğer senin yanında benim bir kıymetim varsa beni Tarsus'da vefat ettir diyorum. Ama şimdi burada vefat edeceğime göre, demek ki yanında kıymeti olmayan kullarındanmışım. Ondan dolayı ben burada ölürsem kafir kabristanına defnedin" dedi.

Fakat ölümünün vukuunu beklerken o vefat etmedi ve kısa zaman içinde az miktar iyileşti. Tarsus'a gelerek orada çok geçmeden vefat etti. Kabri şerifi Tarsus şehrindedir.

GEYİK VE YAVRULARIN DUASI

Azizlerden birisi daima bir arkadaşına ziyarete gider ve evinde misafir olarak kalırdı. Hane sahibi de her defasında kendisine av eti ikram ediyordu. Bir gün yine misafir olarak gittiğinde, başka şeyler ikram edilir ve ev sahibine:

"Her zaman bana av eti ikram ederdin , bugün başka bir şey ikram etmene sebep nedir?" diye sorar. Ev sahibi de şöyle anlatır:

"Benim adetim daima av yapmaktır. Bir gün yine su içersine tuzağımı kurmuş ve bir yere gizlenmiştim. Biraz sonra yanında üç tane yavrusu olduğu halde bir geyik geldi. Su içmek için suya yaklaştığı zaman tuzağı görünce, içmekten vazgeçip gittiler. Ertesi gün tekrar geldiler. Fakat tuzağı görüp yine içmeden gittiler. Üçüncü gün geldiklerinde susuzluktan ayakta duracak halleri kalmamıştı. Yine su içmek için yaklaştıkları zaman tuzağı gördüler. Fakat bir türlü cesaret edip yaklaşamıyorlardı. Suyun etrafında dolaşmaya başladılar. Başka bir suda bulamayınca, geyik yüzünü semaya doğru kaldırdı gözlerinde yaşlar aktığı halde tazarru etmeye başladı. Bir müddet sonra bulutlar peyda oldu. , gök gürleyip şimşekler çakmaya başladı. O derece yağmur yağdı ki, dereler ve göller dolup taştı. Geyik ve yavruları da sulanıp gittiler. Ben de bir hayvanın dergah-ı izzette duası kabul olduğu halde, insan olan niçin gafletten uyanmaz diyerek o günden sonra avlanmayı bıraktım" diye hikaye eder.

DUANIN KABULÜNÜN SIRRI

Şeyh İshak hazretleri bir köye giderken, yolda salih bir derviş ile karşılaşırlar. Derviş "subhanallah! Biz zatınıza dua ettirmek için

geliyorduk, burada tesadüf ettik" deyince Şeyh hazretleri:

Sizlere ne oldu ki, dua ettirmek üzere bana geliyordunuz, der. Derviş:

Sultanım, emirimiz bize iki köle emanet etmişti. Bir kere kaçtılar, Cürcan vilayetinde bulduk. Bu defa yine kaçtılar. Eğer bulunmazsa, hepimizi öldürecek. Şeyh hazretleri hemen bineğinden iner ve iki rekat namaz kılarak dua etmeye başlar. Biraz sonra kölelerin bulunduğuna dair haberci gelir. Şeyh İshak hazretlerinin hizmetinde olan derviş:

"Efendim bunca zamandır hizmetinizde bulunuyorum. Hiç kusur etmeden daima rızanızı tahsil etmeye gayret gösterdim. Kıldığınız şu iki Rekat namaz ile yaptığınız duayı , bu fakire de öğretinde, bir hacetim zuhur ettiğinde benim de duam hemen kabul buyrulsun," der. Hazret ise:

"Ey derviş, bu duanın kabulü şimdiki kılınan iki rekat namaz için olmayıp belki 30 seneden beri nefsimi haram lokmadan muhafaza ile kılınan namaz içindir," buyurdular.

EN MAKBUL DUA

Duaların en makbulü hangisidir biliyor musunuz? Belki biliyorsunuz, belki de şu anda hatırlamıyorsunuz, ben söyleyeyim:

-En makbul dua, haberiniz olmadan sizin için yapılan duadır?

…Vezirin biri daha uzun seneler yaşamasını istediği padişah için dua ettirmek istiyormuş. Makbul duanın habersiz yapılan dua olduğunu bildiğinden bunu nasıl temin edeceğini düşünüp dururken aklına gelen fikri hemen tatbik safhasına koymuş.

Ülkenin ihtiyaç sahiplerini çağırmış, onlara bol miktarda ödünç para vermiş, verdiği bu borç paranın ödeme günü olarak sultanın ölüm gününü göstermiş.

-Ne zaman sultan öldü diye bir haber duyarsanız işte o gün parayı getireceksiniz, ödeme gününüz sultanın ölüm günü, demiş.

Bunu duyan padişah çok kızmış, sadık sandığı vezirinin böyle bir kötülük yapacağını sanmadığından çağırıp sormuş:

- Sen benim bir an evvel ölmemi mi istiyorsun?

Vezir şöyle cevap vermiş:

- Hayır sultanım! Tam aksine, çok uzun yaşamanı istiyorum. Bunun içinde haberin olmadan senin uzun ömürlü olmana dua ettiriyorum. Zira borçlular parayı daha geç ödemek için senin daha geç ölmeni, yani uzun ömürlü olmanı isteyecekler!

Sultan buna çok sevinmiş, gerçekten de yapılan dualar tesirini göstermiş, uzun zaman ülkeyi huzur içinde idare etmiş.[24]

BİR ANNENİN DUASI

Hastanede oğlumun baş ucunda kalmama, bir anne olduğum için değil, doktor olmam sebebiyle müsaade ettiler. Çocuk felci salgını son hadde yükseldiğinden, oğlum da çocuk felcine müptela oldukları sanılan diğer çocuklarla beraber hastanenin hususi bir koğuşunda nezaret altına alınmıştı.

Koridorun öbür ucundaki odalarda çocukların ağladığını duyuyordum. Fakat zavallı oğlum, belkemiği muayene edilirken korku içinde "anne" diyebilmiş, sonra da buhranlı bir uykuya dalmıştı.

Muayene bittikten sonra mütehassıs doktor bana döndü, yüzünde yorgun ve üzüntülü bir ifade vardı.

- Çok müteessirim, doktor, galiba çocuk felci, dedi.

(…Kadın doktor eve gider. Burada bir telefon gelir. Telefonda yeni bir çocuk felci vakasının olduğunu anlar ve oraya doğru gider. Gittiği yer oldukça yoksul bir ailenin evidir. Burada, iki zayıf çocuk ve bir de ağır hasta bir çocukla karşılaşır…)

-"Çocuğunuz çok hasta, fakat elimizden geleni yapacağız" dedim.

Anne, çocuğunun saçlarını okşadıktan sonra bana dönerek:

- "Dua edelim" dedi.

Senelerden beri doktorluk yaptığım halde, bana dua etmemi teklif eden bir müşteriye rastlamıştım. Bu kadının benim bilmediğim bir bilgiye sahip olduğunu hissedip teklifini kabul ettim. Çocuklar ve annesiyle birlikte ben de yere diz çökerek duaya başladım. Kadının vecd halinde tatlı bir sesle söylediği dualar, kalbime saplanıyordu.

…Birden bire onların derin imanı bana tesir etmiş olacak ki, yüksek sesle:

- Allah'ım, sen bu duaları kabul et, diye yalvardım.

Duası bittikten sonra kadın doğrularak, çocuğun başucuna gitti. Hasta, sakin bir şekilde uyuyordu. Bunun üzerine annesi bana dönerek:

- Gördünüz mü? Allah duamızı kabul etti, dedi.

Söyleyecek söz bulamadım. Çocuk cankurtarana nakledilirken uyanmadı. Geçen yarım saat içersinde, nefes alması ve nabzı normal hale girmişti. Kulübeden ayrılırken para çantamı, annesinin avucuna sıkıştırdım. "Yarın gece gelirim" dedim.

Otomobilime doğru yürürken başımı kaldırıp göğe baktım. Sabah oluyordu. Hastaneye yaklaşırken hiç korkmuyordum. İçimden bir ses, oğlumun bana bakarak gülümseyeceğini fısıldıyordu.[25]

DUANIN ADABI

Öyle bir Allah'a kulluk ediyorsun ki, o Allah senin her yaptığını, daha yaptığın meydanda yokken bilen ve öyle bir Allah'a dua ve niyazda bulunuyorsun ki, senin için hayırlı olanı senden daha iyi anlayandır.

Öyleyse dua yapıyorum diye o deve böğürüşü gibi haykırışlar, sağıra seslenir gibi bağırışlar neye?

Eğer sen, bid'ate değil de, sünnete meyilli, gösteriş ve beğendiriş meraklısı değil de, kulunun kalbinden geçenleri bile çok iyi bilen, nefsin vesvese ve gizli emellerinden her an haberdar olan Allah'ın rızasını istiyorsan, iyi bil ki, tumturaklı ve debdebeli amel, nefsin heva ve arzusundadır. Ona olan dua ve niyazını gizle. İyice gizle…Alenen ve bağıra çağıra yapılan dualar nefsin isteğidir. Nefsin her isteğini kes. Onu arzularından mahrum et.

Devenin ve yayın iyisi, sessiz olanıdır. Mektubun ve şurubun hayırlısı da, ağzı kapalısıdır.[26]

Duan her zaman bu alemde makbul olmaz. Çünkü burada istenenlerin çoğu, zamansız ve yersiz isteniyor. Ama yine de dua et, her an Allah'a. yalvar; ancak duan kabul olmayınca Allah'a sitem etme!..

- "Niçin kabul olunmadı?"

Diyerek şaşma.. Zamanı gelince olan olur, burada bir şey olmazsa, öbür alemde sana sevap olur. Ama bağırıp çağırırsan mahcup olursun... Derim ki: Daima dua edeceksin.. Çünkü her şeyden evvel sen bir kulsun. Allah'ın emirlerine uymaktasın. Allah-ü Teâlâ Hazretleri (c.c.):

- "Bana dua edin, kabul ederim/' Buyuruyor. Diğer bir yerde de:

- "Allah'tan (c.c.) fazilet isteyin."

Deniyor. Bu mevzuda daha birçok ayetler vardır.

ALLAH'A DARILMAMAK

...Duan her zaman duyulur, ama ihtiyacın kadar verilir. Sonrası öteki aleme kalır. İhtimal ki her arzunun bu alemde yerine gelmeyişi bir hikmet icabı ve senin hayrın olmaktadır. Sonra her olan şey, Allah'ın kaza ve kaderine uygundur.

Arzun yerine gelince Hakkı itham etme!.. Kabul olmadı, diye

ümitsizliğe de düşme.. Daima dua et. Kârın olmazsa bile zarar da etmezsin. Hemen olmasa bile bir zaman sonra olur.

Bir Hadis-i Şerifte şöyle buyuruluyor:

- "Kıyamet günü hesap defterinde insan, yaptığı ibadet haricinde birçok iyilik bulur. Bunları bilemez, sorar; ona şöyle denir:

- "Bunlar dünyada kabul olunmayan dualaın karşılığıdır. Kader-i İlahı icabı orada yerine getirilmedi; fakat sana mükafat olarak burada veriliyor."

En azından halin, zikir olmalı. İhtiyacını ona aç! Başkasına bir şey deme!.. Onu tevhid ederek her derdini arzet. Başkasına bir şey söyleme!.. Duanın kabul edilmesi işini Allah'a bırak. Sebepleri de onun için gör!..

Tekrar hatırlatmak yerinde olacak.. Sana iki yoldan başka yol yoktur ve olmaz.. Gecen de gündüzün de aynı.. Sağlığın da hastalığın da öyle.. Darlık olsun genişlik olsun değişmez. Ki o, dua ve sabırdır; yani rıza...

İyi zamanda, darlıkta, genişlikte hep böyle ol.. O iki hali biraz açalım:

En iyisi benlik davasını bırakıp Hakka bağlı olmandır. Tıpkı bir ölü gibi Hakka karşı iradesiz halde kalman.. Bir süt çocuğu gibi tam teslim olman-dır. Senin için hak fiil ve irade önünde topçu önündeki top gibi olmak var. İlahî irade böyle çevirir. Bu halinle sana nimet gelirse şükür edersin.. Şükür ettikçe de nimetin artar.. Çünkü Allah: - "Şükür ederseniz nimetinizi arttırırım.

Diye vaad ediyor. Darlık baş gösterince de sabredersin. Bu da senin için bir nimettir. Darlık zamanı sabreder, günlerin peygambere salât ve selâmla geçerse daha ne istiyorsun... Bu, Allah'ın sana en büyük nimetidir; her kula nasip olmaz, bir ayetin:

- "Allah, sabırlı kullarla beraberdir/'

Mealinde buyrulan yüce manâsında bu bâbta kayıt vardır.

Allah, kullarına yardımıyla koşar; sebatını verir. Nefse, şeytana galebe çalması için kula yardımcı olur.. Bir ayette:

- "Eğer Allah 'tan yana olursanız, o da size yardımcıdır. Dizlerinize kuvvet verir." Buyuruluyor..

Nefsine muhalif ol; Allah'tan yana olmuş olursun. Allah yoluna muhalif olan her şeye muhalif ol. Hak emirlerini itirazla karşılama; kabul et, darılma.. Nefsine muhalif ol; Hak fiillerin içine düş, onlarda kaybol... Bunu yaptığın takdirde Hak için bir mücahid sayılırsın... Nefsin her

başım kaldırdığında Allah'ın emriyle vur. Onun karşısına kalkanla dur; bu kalkan: Sabır, muvafakat, sükûn, hak emirlere teslim olmaktır. Bunları yapabildiğin an Hak Teâlâ sana en büyük yardımcıdır.

Bütün bunların sonunda bir de büyük rahmete ermek vardır, ona "Salavat" derler. Bu makam peygamberlere hastır. Bu "Salavat'[1] onlarındır. Sen bir günahkâr olduğun halde günahların bağışlanıyor; nebiler için verilen hisseden hisse alıyorsun... İşte bu manayı ifade eden bir ayet-i kerime:

- "Onlara musibet veya bela karşı geldiği zaman, biz Allah içiniz dönüşümüz O'nadır. Derler. Onlara Rablarmdan salavat olsun. Rahmet onlaradır. Hidâyete eren onlardır.

Buraya kadar anlatılan yaşamak zorunda olduğun iki halin ilkiydi.

İkincisine gelince; Sen Rabbına yalvardıkça O'na yaklaşmış olursun. O'na yalvardıkça yaklaşırsın. Allah'ın emirlerini tut. Senin yalvarmak hakkındır; ayrıca bir vazifedir. Hakka tazarru ve niyaz ettikçe, bu vazifeyi yerine getirmiş olursun.

Sakın dualarına yanlış bir şey girmesin. Bu mühim vazifeyi Hakk'a imanla yap!.. Duanı aziz bir yolcuyu uğurlar gibi yap. Çünkü dua Hak katında bir yer hazırlar; elçilik yapar.

Şunu tekrarlamakta fayda görüyorum. Duana derhal icap olunmazsa hemen bağırıp çağırmaya kalkma. Dua hem kabul olunur, hem de kabul olunmaz. Her ikisi de senin için müsavi olmalı. Sonra bu olanlardan bir ibret almalısın. Sakın Haddi aşanlardan olmayasın... Çünkü başvuracak kapı yoktur... Sakın, nefsinin iyiliğini veya kötülüğünü bilmeyen zalimlerden olmayasın. Hiçbir şey bu helak işinden Hakkı alıkoyamaz. Geçmiş ümmetleri de helak etti! Şöyle ki: Dünyada içinden çıkılmaz bela ile öldürür; kıyamet günüde en kötü azaba sokar.[27]

DUA ETMEK

- “Ben Allah'a dua etmem.” Deme, sonra nasıl olsa gelecek gelir; gelmiyorsa olan da gelmez gibi sözlerfni de bir mazeret olarak gösterme. Bunlar boş sözdür. Daima dua et. Dua etmek bir vazifedir, görevdir; kulluk icabı sayılır. Dünya ve âhirete ait işlerin için Allah'a yalvar, dua et ve iste. Haram olmayan, ahlâkına bir zarar vermeyecek olan her şeyi ondan talep et Çünkü Cenab-ı Hak bizi dua etmeye teşvik ediyor, emir veriyor:

- "Bana dua edin, icabet ederim. Allah'ın güzel nimetlerim isteyin, ama o nimetleri birbiriniz için böbürlenme vesilesi yapmayın/'

Dua üzerine Peygamber (s.a.v.) Efendimiz hayli emirler vermiştir. Ümmetini dua etmeye teşvik etmiştir. Bunların birkaçım zikretmek

yerinde olur:

- "Kabul olacağına inanarak dua edin. Allah'a yalvaracağınız zaman ellerinizi açınız."

İş bu Hadis-i Şerifler senin; "dua etmeye lüzum yok. Etsem de gelir etmesem *de."* Şeklinde söylediğin sözlerin yersiz olduğunu gösteriyor.

Daima Allah'tan iste. Kısmetinde varsa gelir; bu geliş senin imanını arttırır. Duaya alıştığın için halka yüz suyu dökmekten de kurtulursun. Şayet kısmetin değilse yine duan iyi olur, Allah'a imanın olduğu anlaşılır. Ayrıca bütün hallere karşı sende bir uysallık olur. Asabiyete kapılmadan işlerin kolaylıkla hal yolunu bulursun. Borçlu isen kolaylıkla ödeme yollarını ararsın. Sakin olduğun için herkesin itimadını kazanırsın. Çünkü imanlısın, işlerini Allah'a bırakıyorsun.

Yaptığın duaya dünyada karşılık verilmese bile âhirette bol ecir alırsın. Günahların, hataların bağışlanır. Allah kullarına bol ihsanlar yapandır. Acır, dualarını kabul eder.

Duanın kabul olunacağı muhakkaktır. Ya bu âlemde ya öbür âlemde karşılığı görülür.

Peygamber (s.a.v.) Efendimiz bir Hadis-i Şerifinde şöyle buyurur:

- "Kıyamet günü imanlı kimse amel defterinde birçok iyi işlerin mükâfatı şeklinde bazı şeyler görür, hayret eder. Sonra ona sorulur:

- Bunları biliyor musun? Haliyle bilmez ne olduğunu:

- Bilmiyorum..Der. Buna karşılık ona şöyle anlatılır:

- İşte bunlar senin dünyada dua yoluyla istediğin şeylerin karşılığıdır. Kaderinde olmadığı için orada verilmedi; burada onların mükâfatını alıyorsun.

Her iman sahibi Allah'a dua eder.. İman sahibi, Yaradanım her zaman anandır. Her hakkı yerine getiren iman sahibidir.

Sonra dua eden bilir ki her şeyi veren Allah'tır.

Dua eden kibirli değildir. İşte bundan ötürü dua iman sahibinin huyları arasında olmalıdır.

Ehl-i iman, duadan kaçınmamalıdır.[28]

ALLAH KUŞU İMDADINA GÖNDERDİ

Velîlerden Mâlik bin Dinar hacca gidiyordu. Bir kuşun yol kenarındaki kayalıklara ağzından ekmekle indiğini gördü. Merak edip kuşa dikkatle bakdığında anladı ki, kuş kayalığa iniyor, ağzındaki ekmeği bırakıp havalanarak yeniden ekmek getiriyor.

Burada bir şeyler oluyor galiba, diyerek kayalıklara yukarı tırmandı. Biraz ilerleyince hayrete düşüren bir manzarayla karşılaştı.

Eli ayağı bağlı, çukura bırakılmış bir adam.. Güneş vücudunu yakmış, yüzündeki deriler pul pul olup yolunmaya başlamıştı.

— Bu ne hâl ey Allah'ın kulu, sen in misin, cin misin? Mecalsiz adam, güçlükle cevap vermeye çalıştı:

— Sorma başıma gelenleri?

— Ne oldu anlat!

— Meçhul adam başına gelenleri söyle anlattı:

— Ben hacca gidiyordum, içinde bulunduğum kafileye eşkıyalar hücum ettiler. Bütün arkadaşlarımı soyup soğana çevirdiler. Fakat ben güçlü kuvvetli biri idim. Beni kolayca yakalayamadılar. Sonunda burada arkamdan erişip elimi ayağımı bağladılar. Üzerimde ne var, ne yoksa hepsini aldıktan sonra, beni bu çukura bırakıp gittiler. Tam bir haftadır burada güneş karşısında eli ayağı bağlı kaldım. Her geçen gün biraz daha zayıflıyor, açlıktan, susuzluktan ölüme doğru adım adım yaklaşıyordum. Sonunda dedim ki:

— Ey Rabbim, biliyorsun ki, senin rızan için yola çıktım, senin emrini yerine getirmek için bu çöle açıldım. İşte görüyorsun ki, zalim eşkıya beni bağlayıp bu çukura bıraktı. Kimsenin hâlimden haberi yok, ama senin ilminden gizlenmek mümkün değil. Sana iltica ediyorum, beni şu açlık ve susuzluk felâketinden kurtar!..

Ben bu duamı bitirir bitirmez bir kuşun ağzında ekmek parçasıyla bana doğru indiğini gördüm. Kuş, ekmeği ile göğsümün üzerine kondu, gagasıyla koparıp koparıp bana verdi, karnımı doyurdu. Sonra gitti. Hangi çadırdan kaldırdı ise kaldırmış, bir kab dolusu su getirip yine göğsümün üzerine konarak, kabı ağzıma doğru eğdirip bana su verdi.

Böylece beni açlık ve susuzluk felâketinden kurtardı. Yine biraz önce ekmek getirmişti ki, arkasından sen geldin.

Mâlik bin Dinar hayretler içinde kalmıştı. Adamın elini ayağını çözdü, güçlükle kaldırıp kervana eriştirdi. Ancak bu sırada kendisine ekmek ve su getiren kuşun başlarında bir müddet uçarak garip sesler çıkardığını gördüler. Büyük veli Mâlik, kuşun bu hareketini şöyle izah etti:

— Bu kuş seni selâmlarken diyor ki, Allah'a tam bir ihlâs ve iltica ile dua ederseniz, Allah duanızı kabul eder, görünmezlerden kapılar açar, kuşları bile yardımcı gönderir. Yeter ki, duanızda tam bir teslimiyet içinde olun ve Allah'a gönülden yalvarın.[29]

EN GÜZEL DUA

Bir baba ile oğul oltalarını göl kenarına atıp otele döndüler. Bir saat sonra gittiklerinde oltaya dört beş balığın takıldığını gördüler. Çocuk:

- Ben balıkların oltaya takılacaklarını biliyordum, dedi. Babası sordu:

- Nereden biliyordun?

- Dua ettim de onun için, dedi çocuk.

Cevaptan babası hoşnuttu. Oltayı yeniden hazırladılar, îkisi de hallerinden memnun öğle yemeği yemek için otele döndüler. Yemekten sonra göle gittiler. Yine birkaç balık yakalanmıştı. Çocuk:

- Böyle olacağını biliyordum, dedi.

- Nereden biliyordun?

- Dua ettim de onun için.

Baba oğul oltayı tekrar gole attı ve otele gittiler. Yatmadan önce, göle gidip oltaya baktıklarında bu defa bir tek balığın bile oltaya takılmadığını gördüler. Çocuk yine ama bu kez:

- Ben oltaya balık gelmeyeceğini biliyordum, dedi. Babası gelecek cevabı tahmin eder gibi sordu:

- Nereden biliyordun?

- Dua etmedim de onun için, dedi çocuk.

- Niçin dua etmedin.

Cevap enfesti ve asıl merak edilen de oydu.

- Oltaya yem takmayı unuttuğun aklıma geldi de ondan.

Balığın da, nehrin de, oltanın da, insanın da sahibi Allah'tır. Mahlûkatı birbirine göre yaratan, insan midesi ile balık arasındaki İrtibatı kuran, dile tat alma kuvvetini, balığa lezzeti veren Odur. öyle ise hadiselere tek yönden bakılmamalı, sebep, netice bir arada düşünülmeli, insan bütün dünyayı verse, O vermedikten sonra bir tek lokmayı yiyemeyeceğini, bir damla suya eremeyeceğini unutmamalıdır.

Esbaba müracaat, Onun Rahmet hazinelerinin kapısının tokmağını tıklatmaktır. Fakat, kapı çalınmadan açılmadığı gibi, kapıyı çalmak da açılması için yeterli şart değildir.

Kapıyı çaldıran da, açtıran da, hakikatte açan da Odur, Onun içindir ki dua yürekle ve dille yapıldıktan sonra fiil onu desteklemelidir. Evet bir şeyi istediğini söyleyen adam elini uzatmazsa alamaz.

Balık tutma isteği dilin ve yüreğin duasıdır, yem takmak halin ve

fiilin duasıdır. Hal dili yüreği yalanlamamalıdır.[30]

DEĞİŞİK BİR DUA

"Dua, bizim karanlıkta Allah'ı gördüğümüz aynadır," (**Friedrich Hippel)**

Bir büyükbaba aksamları çocuk bakıcılığı yaparken, torununun odasından garip, anlamsız sesler duyar gibi olur. Odaya yaklaştığında, kapı aralığından torununun alfabenin harflerini tuhaf biçimde saygıyla tekrar ettiğini görür.

"Ne yapıyorsun?" diye merakla sorar dede...

Küçük kız bütün şirinliği ile "Duamı ediyorum." der ve devam eder: "Ama bu gece tam olarak ne diyeceğimi bilemiyorum. Bu sebeple sadece harfleri söylüyorum. Allah onları benim için sıraya dizecek, çünkü ne düşündüğümü biliyor."[31]

ZİKİR

اَلَّذينَ امَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللّهِ اَلَا بِذِكْرِ اللّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ

Ra'd / 28. Bunlar, iman edenler ve gönülleri Allah'ın zikriyle sükûnete erenlerdir. Bilesiniz ki, kalpler ancak Allah'ı anmakla huzur bulur.

يَا اَيُّهَا الَّذينَ امَنُوا اذْكُرُوا اللّهَ ذِكْرًا كَثيرًا () وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَاَصيلًا

Ahzab / 41-42. Ey inananlar! Allah'ı çokça zikredin. Ve O'nu sabah-akşam tesbih edin.

اَلَمْ يَاْنِ لِلَّذينَ امَنُوا اَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذينَ اُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْاَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ

Hadid / 16. İman edenlerin Allah'ı anma ve O'ndan inen Kur'an sebebiyle kalplerinin ürpermesi zamanı daha gelmedi mi? Onlar daha önce kendilerine kitap verilenler gibi olmasınlar. Onların üzerinden uzun zaman geçti de kalpleri katılaştı. Onlardan bir çoğu yoldan çıkmış kimselerdir.

فَاذْكُرُونى اَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوالى وَلَا تَكْفُرُونِ

Bakara / 152. Öyle ise siz beni (ibadetle) anın ki ben de sizi anayım. Bana şükredin; sakın bana nankörlük etmeyin!

فَاِذَا قَضَيْتُمْ مَنَاسِكَكُمْ فَاذْكُرُوا اللّهَ كَذِكْرِكُمْ اٰبَاءَكُمْ اَوْ اَشَدَّ ذِكْرًا فَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا اٰتِنَا فِى الدُّنْيَا وَمَالَهُ فِى الْاٰخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ

Bakara / 200. Hac ibadetlerinizi bitirince, babalarınızı andığınız gibi, hatta ondan daha kuvvetli bir şekilde Allah'ı anın. İnsanlardan öyleleri var ki: Ey Rabbimiz! Bize dünyada ver, derler. Böyle kimselerin ahiretten hiç nasibi yoktur.

اَلَّذينَ يَذْكُرُونَ اللّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلى جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فى خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ رَبَّنَا مَاخَلَقْتَ هذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

Al-i İmran / 191. Onlar, ayakta dururken, otururken, yanları üzerine yatarken (her vakit) Allah'ı anarlar, göklerin ve yerin yaratılışı hakkında derin derin düşünürler (ve şöyle derler:) Rabbimiz! Sen bunu boşuna yaratmadın. Seni tesbih ederiz. Bizi cehennem azabından koru !

HADİS…

* Hz. Ebu Hüreyre (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Allah'ın, yollarda dolaşıp zikredenleri araştıran melekleri vardır. Allahu Teâlayı zikreden bir

cemaate rastlarlarsa, birbirlerini "Aradığınıza gelin!" diye çağırırlar. (Hepsi gelip) onları kanatlarıyla kuşatarak dünya semasına kadar arayı doldururlar.

Allah, -onları en iyi bilen olduğu halde- meleklere sorar: "Kullarım ne diyorlar?" "Seni tesbih ediyorlar, sana tekbir okuyorlar, sana tahmid okuyorlar. Sana tazim (temcid) ediyorlar" derler.

Rabb Teâla sormaya devam eder: "Onlar beni gördüler mi?" "Hayır!" derler. "Ya görselerdi ne yaparlardı?" "Eğer seni görselerdi ibâdette çok daha ileri giderler; çok daha fazla ta'zim, çok daha fazla tesbihde bulunurlardı" derler. Allah tekrar sorar: "Onlar ne istiyorlar?" "Senden, derler, cennet istiyorlar." "Cenneti gördüler mi?" der. "Hayır ey Rabbimiz!" derler. "Ya görselerdi ne yaparlardı?" der. "Eğer görselerdi, derler, cennet için daha çok hırs gösterirler, onu daha ısrarla isterler, ona daha çok rağbet gösterirlerdi." Allah Teâla sormaya devam eder: "Neden istiâze ediyorlar?" "Cehennemden istiâze ediyorlar" derler. "Onu gördüler mi ?" der. "Hàyır Rabbimiz, görmediler!" derler. "Ya görselerdi ne yaparlardı?" der. "Eğer cehennemi görselerdi ondan daha şiddetli kaçarlar, daha şiddetli korkarlardı" derler. Bunun üzerini Rabb Teâla şunu söyler: "Sizi şâhid kılıyorum, onları affettim!"

Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm) sözüne devamla şunu anlattı: "Onlardan bir melek der ki: "Bunların arasında falanca günahkar kul dahi var. Bu onlardan değil. O başka bir maksadla uğramıştı, oturuverdi." Allah Teâla.. "Onu da affettim, onlar öyle bir cemaat ki onlarla oturanlar da onlar sayesinde bedbaht olmazlar" buyurur."

* Yine Ebü Hüreyre (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kim bir yere oturur ve orada Allah'ı zikretmez (ve hiç zikretmeden kalkar) ise AIlah'tan ona bir noksanlık vardır. Kim bir yere yatar, orada AIlah'ı zikretmezse, ona AIlah'tan bir noksanlık vardır. Kim bir müddet yürür ve bu esnada Allah'ı zikretmese, Allah'tan ona bir noksanlık vardır."

* Ebü Müslim el-Eğarr (rahimehullah) diyor ki: "Ben şehâdet ederim ki Ebü Hüreyre ve Ebü Said (radıyallâhu anhümâ) Resülullah (aleyhissalâtu vesselam)'in şöyle söylediğine şehâdet ettiler: "Bir cemaat oturup Allah'ı zikrederse, mutlaka melekler etraflarını sarar, AIlah'ın rahmeti onları bürür, üstlerine sekine iner ve Allah onları yanında bulunan (büyük melek)lere anar."

* Hz. Ebü Musâ (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "İçerisinde Allah zikredilen evlerin misali ile içerisinde AIlah zikredilmeyen evlerin misâli, diri ile ölünün misali gibidir."

* Hz. Ebü Hüreyre'nin rivâyetinde şöyle gelmiştir: "Resülullah (aleyhissalatu vesselâm) buyurdular ki: "Allah Teâla hazretleri diyor ki: "Kulum, hakkımda nasıl bir zan yürütürse ben öyleyimdir. O, beni zikredince ben onunla beraberim. O beni içinden geçirirse, ben de onu içimden geçiririm. O, beni bir cemaat içerisinde anarsa, ben de onu, onunkinden daha hayırlı bir cemaatte anarım. O, bana bir karış yaklaşırsa ben ona bir arşın yaklaşırım. O bana bir arşın yaklaşırsa, ben ona bir kulaç yaklaşırım. O bana yürüyerek gelirse ben ona koşarak giderim."

* Ebü Ümâme (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalatu vesselam) buyurdular ki: "Kim yatağına temiz (abdestli) olarak girer ve uyku bastırıncaya kadar AIlah'ı zikrederse gecenin herhangi bir saatinde uyanıp da AIlah'tan dünya veya âhiret hayırlarından bir şey isterse AIlah Teâla, istediğini mutlaka ona verir."

* Hz. Muaz İbnu Cebel (radıyallahu anh) anlatıyor: "Kul, kendini Allah'ın azabından kurtarmada zikrullahtan daha müessir bir ameli işlememiştir."

TEFSİR...

يَا اَيُّهَا الَّذينَ امَنُوا اذْكُرُوا اللّهَ ذِكْرًا كَثيرًا () وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَاَصيلًا

Ahzab / 41-42. Ey inananlar! Allah'ı çokça zikredin. Ve O'nu sabah-akşam tesbih edin.

Çok zikir, zamanlara üstün gelen, ve takdis (ululama) temcid (Ululama), tehlil (la ilahe illallah sözü) tahmid (Hamd etme, elhamdülillah deme) gibi Allah'a layık zikrin çeşitlerini içine alır. Bununla birlikte zikir çeşitleri içinde tesbih'in (sübhanellah kelimesini söyleyerek Allah'ı ululama) vakitleri içinde sabah ile akşamın özellikle önemi ve faziletine işaret için de ve sabah-akşam O'nu tesbih edin buyurmuştur. Çünkü "tesbih" zikirlerin temeli, sabah ile akşam da meşhur zamanlardır. Bununla birlikte sabah akşam ifadeleri Türkçe'de olduğu gibi Arapça'da da bütün vakitleri içine almakla, devam anlamına kinaye de olur. Öte yandan zikir ve "tesbih" namazı dahi kapsar. Hem kendisi, hem de melekleri üzerinize, "salat" yağdırıyor.

SALAT, Allah'tan rahmet, meleklerden istiğfar, müminlerden dua demektir. Burada aynı fiilin, Allah'a ve meleklerine isnad edilmiş olması açısından rahmet ve istiğfarı kapsayan özel bir yardım mânâsını ifade etmesi gerekir. O'na kavuşacakları gün, öldükleri veya kabirden çıktıkları, yahud cennete girdikleri gün esenlik dilekleri selamdır. Her türlü sakınca, afetlerden selamet, uzaklık haberidir.

Güzel bir mükafat cennet, bir şahit, tanık olmak üzere. Allah'ın birliğine şahit, Allah'a nasıl kulluk edileceğine delil gösterilecek örnek

ümmetin, tasdik, yalanlama, uymak veya uymamak gibi durumlarına, amellerine, yarın ahırette ilâhî huzurda tanıklık edecek şahit Allah'ın izniyle bir davetçi, Allah'ın birliğine ve iman vacip olan sıfat ve hükümlerine iman ile rızasına, O'na kavuşmaya, doğru gitmeye çağırıcı, hem de kendi kendine değil, Allah'ın izni ve müsadesiyle yardım ve başarılı kılması ile çağırıcı. Yukarıda "Ey Peygamber! Biz seni tanık müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik." (Ahzab, 33/45) buyrulduğu halde, burada bir de "O'nun izni ile" kaydı ile kayıtlanması, bu çağrının Allah tarafından özellikle yardım olmayınca yapılamayacak gayet zor bir iş olduğuna işaret ifade eder.

Nurlandırıcı, aydınlatıcı parlak bir kandil, cehalet ve şaşkınlık karanlıklarında akılları, gönülleri aydınlatıp doğru yolu gösteren bir ışık Allah'tan büyük bir lütuf. Allah'ın Muhammed ümmetine vaad edilmiş olan lütuf ve ihsanı, başka ümmetlere verilmiş olandan çok fazla ve çok büyüktür.[32]

PIRLANTA SERİSİ…

Anmak, hatırlamak, yâdetmek ma'nâlarına da gelen zikir; sofîlerce, Allah'ın ad ve ünvanlarının teker teker veya birkaçının birarada tekrar edilmesinden ibarettir. Zikir, Allah'ı münferiden veya topluca anma yollarının (tarikatlar) bazılarında ò«Ó§Ôå, bazılarında mürşid ve rehberin tayinine göre bazılarında da daha değişik isim ve ünvanlarla edâ edilir.

Zikir de, tıpkı şükür gibi hem lisân, hem kalb, hem beden, hem de vicdanın bütün erkânıyla yerine getirilen bir vazife ve bir kulluk borcudur. Cenâb-ı Hakk'ı bütün esmâ-i hüsnasıyla, bütün sıfât-ı kudsiyesiyle yâd etmek, hamd ü senâsıyla gürlemek, tesbih u temcîdlerle gerilmek, kitabını okumak, O'nun rehberliğine sığınmak; kâinat kitâbındaki âyât-ı tekvîniyesini ma'nâyı harfiyle mırıldanmak; aczini, fakrını duâ ve münâcât lisânıyla ilân etmek... Evet, bütün bunların hepsi lisâna âit birer zikirdir.

Başta "Latîfe-i Rabbaniyye" olmak üzere vicdanın bütün rükünleriyle Allah'ı yâdetmek, yâni O'nun varlığına dair delillerin mülâhazasıyla oturup-kalkmak, varlık kitabında sürekli parlayıp duran ve her an bize ayrı ayrı şeyler fısıldayan ilâhî isim ve sıfatları düşünmek; sonra da O'nun cihan çapındaki rubûbiyet ahkâmını, bu ahkâm karşısında sorumluluklarımızla alâkalı mes'eleleri, emr ü nehiyleri, va'd u vaîdleri, mükafât u mücazâtları tefekkür etmek; enfüsî ve âfâkî yollarla varlık ve varlığın perde arkası sırlarını araştırmak; bu araştırmalar esnasında basar ve basîrete açılan uhrevî güzellikleri tekrar ber tekrar temâşâ etmek.. zerreden seyyârelere kadar herşeyin, "âlem-i kuds" hesabına atan birer nabız, âlem-i lâhut'a nûrefşan birer tercüman ve "Hakîkatü'l-Hakâik"a birer menfez olduklarını tasavvur

etmek de bir kalbî zikirdir. Her zaman bir nabız gibi atan varlığı duyabilenler, bir hatîb gibi konuşan âlem-i lâhutu dinleyebilenler ve bu menfezlerden celâl ve cemâl tecellilerini temâşâya muvaffak olanlar, gözlerin görmediği, kulakların işitmediği öyle rûhanî zevklere ulaşırlar ki bu zevk zemzemesi içinde geçen hayatın bir saati yüzlerce seneye muâdil gelebilir.. gelebilir ve bu kudsî seyahat o zevkli sonsuzluğuyla, vâridât ve manevî hazlar "salih dâiresi" içerisinde köpüre köpüre devam eder gider. Sübühât-ı Vechin nurları her yanı sardığı bu noktada insanın müşâhedeleri insanı aşar. Aşar da her gönül erbâbı ve her isti'dât, zâtü'l-emre muvâfık olsun-olmasın, duyup hissettiği şeylerle bir zikir velvelesi içine çekilir; derken, ihtiyârî-gayri ihtiyârî, esmâ-i ilâhîyi mırıldanmaya başlar.

Herhalde böyle bir kurbiyet, böyle bir maiyyet atmosferinde geçen saniyeler, -tabiî vâridâta açık münevver saniyeler- kapalı ve nursuz senelerden daha bereketli ve daha ebediyet buudludurlar. Bu mübârekiyete işâret için hadîs olarak rivâyet edilen bir kutlu sözde: " -Benim Allah ile öyle bir ânım vardır ki o esnâda Bana ne bir mukarreb melek ne de bir nebiyy-i mürsel ulaşamaz" buyurulur.

Emir ve yasakları ciddî bir duyarlılıkla hayata taşıyıp yaşamak, her emir ve her yasakla kendisine yapılan teklifleri vicdanında hissederek, iştiyakla emirlerin ifâsına koşmak ve derin bir mes'ûliyet şuuruyla yasaklardan kaçınmak da bedenî zikirdir ki lisânla yapılan zikrin derinliği de büyük ölçüde bu ikinci zikirden kaynaklanmakta ve bu "anilmerkez" güçle bir ölümsüz ses hâline gelmektedir. Bedenî zikir daha çok, ulûhiyet kapısının tokmağına dokunarak, o dergâha kabul yollarını araştırarak ve beşerî olan acz u fakrimizi îlân ederek İlâhî kudret, İlâhî kuvvet ve İlahî gınâya ihtiyacımızı arz hamlesidir.

Evet, zikreden ve zikrinde ısrarda bulunan zâkir, Cenâb-ı Hakk'la mukâvele yapmışçasına hıfz u himâye ve inâyet seralarına alınmış olur ki " -Anın Beni ki anayım sizi" (Bakara, 2/152) İlâhî fermânı da fakrın ayn-ı kuvvet, aczin ayn-ı gınâ hâline geldiği bu sırlı keyfiyeti ifâde etmektedir.

Yani siz, Allah'ı zikr u fikr u ibadetle yâdedeceksiniz, O da sizi teşrîf ve tekrîmle anacak.. siz duâ ve münacâtlarla O'nu mırıldanıp duracaksınız, O da icâbetle size lütuflar yağdıracak.. siz dünyevî işlerinizin arasında O'nu unutmayacaksınız, O da dünya ve ukbâ gâilelerini bertaraf ederek sizi ihsanla şereflendirecek.. siz yalnız kaldığınız zamanlarda da O'nunla dolup taşacaksınız, O da yalnızlıklara itildiğiniz yerlerde size "Enîs u Celîs" olacak.. siz rahat olduğunuz zamanlarda O'nu dilden düşürmeyeceksiniz, O'da rahatınızı kaçıran hâdiseler karşısında rahmet esintileri gönderecek.. siz O'nun uğrunda cihad edip O'nu cihana duyuracaksınız, O da sizi dünya ve

ukbâ zilletlerinden kurtaracak.. siz O'nun yolunda ihlâslı olacaksınız, O da sizi gözlerin görmediği, kulakların işitmediği, insan tasavvurunu aşan hususî iltifat ve hususî pâyelerle şereflendirecek... Böylece, zikir arzusu, zikir cehdi, zikre mazhariyet nimetiyle kıymete ulaşacak, derken Allah da bu tevfîk ve hidâyet lütfunu hususî ihsanlarıyla daha bir buudlaştıracaktır ki, " Bana sürekli şükredin ve sakın nankörlüğe düşmeyin!" (Bakara, 2/152) Emr-i Rabbanisi de işte, zikirden şükre, şükürden zikre bu salih dâireyi ihtar etmektedir.

Zikir bütün ibâdetlerin özüdür ve bu özün özü de Kur'ân-ı Kerîm'dir. Ondan sonra da, Hazret-i Sâhib-i Şeriat'tan sâdır olan nurlu sözler gelir.

Cehrî, hafî her şekliyle zikir, duygu, düşünce ve şuur çevresinde halkalanan ziyâ-i sübuhât-ı vechin bedene taşınması ve rûha mâl edilmesi ameliyesidir.

Zikir, Cenâb-ı Hakk'ın gizli-açık nimetleri karşısında O'nu ins-cin herkese ilân etmenin ünvânıdır. Bu ilân kesildiği an yeryüzü ve ondaki varlıkların da hikmet-i vücudu kalmaz. Peygamber beyânıyla -aleyhi ekmelü't-tehâyâ- yeryüzünde "Allah Allah" diyenlerin kalmayışı Kıyametin kopmasıyla irtibatlandırılmıyor mu?..

Hangi şekliyle olursa olsun "zikrullah" yolu Hakk'a ulaşma yollarının en kavîsi ve en emînidir. O olmadan Hakk'a vuslat zordur. Evet, vicdanların şuurla O'nu anması, letâifin O'na dem tutması ve lisânın bu armoniye tercümân olması sonsuzluk yolunun yolcuları için ne tükenmez bir zâd u zahîre ve ne bereketli bir kaynaktır!

Zikrullah, kurbet helezonunda bir seyahattır; dil, duygu, gönül bir koro teşkil edip de Allah'ı anmaya durdu mu insan bir anda kendini sırlı bir asansör içinde bulur ve bir lahzada rûhların uçuşup durduğu iklime ulaşır. Ulaşır da gök kapılarının aralığından neler neler seyreder..!

Zikrullahın muayyen bir vakti yoktur. Namaz bütün ibâdetlerin pîri ve din sefinesinin direği olduğu hâlde belli zamanlarda edâ edilir ve edâ edilmesi caiz olmayan vakitler de vardır.

Zikrullah ise, zamanın her diliminde serbest dolaşıma sahiptir ve herhangi bir hâl ile de mukayyet değildir. " -Onlar Allah'ı ayakta, oturarak, hatta yan gelip yatarken de anarlar" (Âl-i İmrân, 3/191) fehvâsınca, ne zaman itibâriyle ne de hâl itibâriyle zikrullah'a tahdid konmamıştır.

Kitab, sünnet ve selef-i salihînin eserlerinde, zikrullahdan daha fazla birşeye tergîb ve teşvîk yapıldığını hatırlamıyorum. Namazdan, cihada kadar o, her ibadetin içinde can gibidir, kan gibidir.

Ancak, herkesin zikri, zikredilenin onun duyguları üzerinde te'siri

ölçüsündedir ki; sofiler buna “müşâhede” veya “huzur-u kalb” derler. Bazıları, Cenâb-ı Hakk’ı anarak bir sırlı yol ile kalbinde O’na ulaşır. Bazıları da vicdanlarında O’nu “kenzen” bilir ve derûnlarındaki nokta-i istinât ve nokta-i istimdât sayesinde sürekli maiyyette olur. Bu seviyenin insanları için her yeni anış, bir inkıtâ vesilesi olması itibariyle cehalettir. “ - Allah biliyor ki ben O’nu şimdi anmıyorum, anmak ne demek, ben O’nu hiç unutmadım ki..!” sözü de bu anlayıştaki insanların düşüncelerini ifâde etmek için sadır olmuştur.[33]

ALLAH’I NE KADAR ZİKRETMELİYİZ YA DA ZİKİR NE ÖLÇÜDE OLURSA YETERLİ DENEBİLİR?

Zikir; anma-hatırlama, belli duaları belli bir sayı ve şekilde okuma, Allah’ı dil ve kalb ile yâdetme ve hayatı duyarak yaşayıp varlığın koridorlarında gezerken hemen her nesneden Allah’a ait bir mesaj alma demektir. Her ne kadar zikir dendiğinde, Esma-i Hüsnâ’dan bazılarını veya bir kısım duaları tekrar etme anlaşılıyorsa da asıl olan kalb ve latîfe-i Rabbaniye’nin bu hatırlama ve anmaya bağlanmasıdır.

Dille yapılan zikirde özellikle Cenâb-ı Hakk’ın isimleri tekrar edilmektedir. Bir mürşidin irşadı ve gözetiminde, o En Güzel İsimler’den bazıları belli bir sayıya göre söylenmektedir. Sayı mevzuunda Kitap ve Sünnet’te kat’i bir şey yoktur. Fakat selef-i salihinden bazıları, o mübarek isimleri ebced hesabındaki karşılıklarına göre çekmişlerdir. Meselâ, Allah lafz-ı celâlinin ebced karşılığı 66’dır. Zikir sırasında bu lafz-ı celâl’i bazıları 66 kez, bazıları da 66’nın katları adedince tekrar etmişlerdir. Bununla beraber, Esma-i İlâhî’den hangisinin sizin üzerinizde galip ve hakim olduğunu biliyorsanız, o isme devam etmenizi tavsiye etmişlerdir. Meselâ “**Latîf**” ismine mazhar olabilirsiniz. O zaman her namazdan sonra onu 129 defa söylersiniz; çünkü bizim bildiğimiz iki ebced hesabından birine göre Latîf ismi 129’a denk düşmektedir.

Zikir adına bazıları “**Lâ mevcûde illallah**” bazıları “**Lâ meşhûde illallah**” ya da “**Lâ ilâhe illallah**” ve bazıları da “**lâ**” dan sonra bütün esmâ-i ilâhîyi birden mülâhaza ederek “**illallah**” demişler ve böyle küllî bir şuur ve küllî bir mülâhaza ile “**kelime-i tevhîd**”e devam etmişlerdir. Tekyelerde zikir dendiğinde çoğunlukla “**Lâ ilâhe illallâh**” çekme anlaşılmıştır. Bu zikir “**O’ndan başka Ma’budu bi’l-Hak, Maksûdu bi’l-istihkak yok, sadece O var.**” manasını ifade etmesi açısından kamil bir zikirdir. Hemen hemen bütün değişik tasavvuf yolları veya tarikat versiyonları “**Lâ ilahe illallah**”ta birleşir, onu çeker, sonra da “**Muhammedu’r-Rasulullah**”la zikri bağlarlar.

Aslında zikir daha şümullü düşünülmelidir; yani anma, unutan bir insanın hatırlaması olarak değil de hatırlamanın sürekli olması, her fırsatta O’nu bir kere daha yâdetme ve bunun insan tabiatının bir yanı

haline gelmesi şeklinde anlaşılmalıdır. Bu zaviyeden namaz, oruç, zekat, hac ve tefekkür de bir zikirdir.

Meselâ namaz, zatında potansiyel olarak hatırlatıcı bir güce sahiptir. Kur'an-ı Kerim, "**ve ekımi's-salâte lizikrî - Beni hatırlamak için namaz kıl**" (Taha/14) ayetiyle bu hakikati nazara verir. "**Gündüzün her iki tarafında ve gecenin saçaklarında (gündüze yakın olan saatlerinde) namaz kıl! Muhakkak ki, iyilik kötülükleri giderir. İşte bu, (Allah'ı) ananlar için bir hatırlatmadır.**" (Hûd/114) ayeti de bu hususu ifade eder. Bu ayetten anlaşılan şey, kılınan her namazın, yekün bir hasenat teşkil etmesi ve bu hasenatın seyyiatı silip süpürüp götürmesidir. Ayrıca ayet-i kerimenin sonunda, "**Zâlike zikrâ li'z-zâkirîn - İşte bu, Allah'ı ananlar için bir hatırlatmadır**" denilerek, namazın hatırlatıcı gücü bir kere daha nazarlara verilmektedir.

İşte zikri, Esmâu'l-Hüsnâ'dan bazı isimleri çokça tekrarlama, O'nu anma; hatırlamayı namaz, oruç gibi ibadetlerimizle sürekli hale getirme ve bu yâdetmeyi tefekkürle iyice derinleştirerek bütün benliğimize mâl etme çerçevesinde anlamak lazımdır.

Zikirde zirve nokta başta "**Latîfe-i Rabbaniye**" olmak üzere vicdanın bütün rükünleriyle Allah'ı yâdetmek, yâni varlık kitabında sürekli parlayıp duran ve her an bize ayrı ayrı şeyler fısıldayan ilâhî isim ve sıfatları düşünmek; enfüsî ve âfâkî yollarla varlığı ve varlığın perde arkası sırlarını araştırmak; her zaman bir nabız gibi atan varlığın O'na şahitlik edişine dair mülâhazalarla oturup-kalkmak şeklindeki kalbî zikirdir.

Zikrullahın muayyen bir vakti yoktur. Zikretme, zamanın her diliminde serbest dolaşıma sahiptir ve herhangi bir hâl ile de mukayyet değildir. "**Onlar Allah'ı ayakta, otururak, hatta yan gelip yatarken de anarlar**" (Âl-i İmrân/191) fehvâsınca ne zaman, ne de hâl itibârıyla zikrullah'a tahdid konmamıştır.

Ayrıca, Cenab-ı Hak Kur'an-ı Kerim'de "**Yâ eyyuhe'llezîne âmenü'z-kürullâhe zikran kesîrâ ve sebbihûhu bükraten ve asîlâ - Ey iman edenler! Allah'ı çok zikredin, sık sık anın. O'nu sabah akşam takdis ve tenzih edin**" (Ahzâb/41-42) buyurmaktadır. Bu, bize gösterilen bir hedef, yakalamamız gereken bir ufuktur. Cenâb-ı Hakk'ı bize bahşettiği nimetler ölçüsünde anmaya çalışmamız gerekir. Ne var ki, hiç bir zaman Rezzâk-ı Kerîm'in nimetlerine gereğince karşılık veremeyiz.. veremeyiz zira, her gün binlerce defa O'nu ansak, nimetlerine şükretsek de bu Cenab-ı Allah'ın üzerimizdeki nimetlerine karşı çok az bir şükür sayılır. Çünkü "**Ve in teuddû ni'metallahi lâ tuhsûhâ - Allah'ın nimetlerini saymaya kalksanız sayamazsınız**" (İbrahîm/34) fehvasınca O'nun sayılamayacak kadar çok nimeti vardır üzerimizde..

NAMAZIN ZİKİR VE TEVBE BUUDU

Soru: "Beni (zikir) hatırlamak için namaz kıl" ayetindeki namaz ile zikir arasındaki münasebeti biraz açar mısınız?

Zikir, mümini Allah'a en seri şekilde yaklaştıran bir ibadet ve gaflet bulutlarını dağıtan en tesirli bir rüzgardır. Zikir; anma-hatırlama ve insanın hayatı duyarak yaşaması ya da varlığın koridorlarında gezerken hemen her nesneden Allah'a ait bir mesaj alması demektir. Bu mânâda zikir ile namaz arasında sıkI bir irtibat söz konusudur. Hatta diğer ibadetlerdeki zikir, namazdaki zikrin yanında ancak, tâli bir mübarekiyeti hâizdir. Zaten o ölçüde Allah'ı hatırlatacak ve insanın görme, düşünme, anlama ve değerlendirme ufkundan gafleti izale edecek başka bir ibadet olsaydı, Allah, namazın yerine o ibadeti emir ve tavsiye buyururdu.

Namaz, zatında potansiyel olarak hatırlatıcı bir güce sahiptir. Kur'ân-ı Kerim, "ve ekimi's-salate lizikrî; Beni hatırlamak için namaz kıl" (Taha, 20/14) ayetiyle bu hakikati hatırlatır. Evet, ayette de ifade edildiği gibi hatırlama (zikır) ile namaz arasında sıkı bir münasebet vardır. Namazın bu ölçüdeki öneminden ötürü Kuı'an'da Allah (c.c), günde beş vakit namazı sık sık vurgulamıştır.

Oruç, gizli bir ibadettir ve oruçlu bir kimsenin oruçlu olduğunu kimse bilemez. Vakıa oruç, gizliliğinden ötürü nezd-i uluhiyette de ayrı bir hususiyet arz eder ki, Allah (c.c), onu da kudsî bir hadisiyle tebcil ederken, "Oruç bana aittir ve mükafatını da ben veririm" buyurur. Ancak eğer Allah (c.c), oruçta da namazdaki zaruri temadî söz konusu olsaydı, bize savm-ı Davud gibi gün aşın oruç tutmayı farz kılardı. Bu itibarla denebilir ki, namazın bu çok güçlü hatırlatma tesiri, kat'iyen başka bir ibadette mevcut değildir. Belki cuma namazı veya hac gibi küllî ibadetlerde böyle güçlü bir tesirden söz edilebilir ve bunların hatırlatıcılığı önemli seviyede bir zikir sayılabilir. Ancak, bunlar dahi namaz gibi her gün ve aynı zamanda günde beş defa olmadığı için namazın yerini tutmaları mümkün değildir.

Namaz, insanları günahlardan arındıran ve ondaki isi-pası temizleyen bir kurna gibidir. Her gün onda beş defa yıkananlar günahlarından arınır ve tertemiz hale gelirler. "Gündüzün her iki tarafında ve gecenin saçaklarında (gündüze yakın olan saatlerinde) namaz kıl! Muhakkak ki, iyilik kötülükleri giderir. İşte bu, (Allah'ı) ananlar için bir hatırlatmadır." (Hûd, 11/114) ayeti, bu gerçeği delillendirmektedir. Bu ayetten anlaşılan şey, kılınan her namazın, yekün bir hasenat teşkil etmesi ve bu hasenatın seyyiatı silip süpürüp götürmesidir. Ayrıca âyet-i kerimenin sonunda, "Zâlike zikrâ li'z-zâkirîn; İşte bu, Allah'ı ananlar için bir hatırlatmadır" denilerek, namazın hatırlatıcı gücü bir kere daha nazarlara verilmektedir.

Zikir ile namaz münasebetini bu şekilde tesbit ettikten sonra, tevbe ile namaz arasındaki irtibata gelince; tevbe, kişinin Allah'a yönelmesi ve kendi içini Allah'a (c.c) açıp dökmesidir. Tevbe, Allah'ın, bizim mahiyetimize dercettiği günahlarla deformasyona uğrayan temiz ve latif duygularda, yeniden bir yapılanma meydana getirme ameliyesidir.

Her günah işleyen insan, sevaptan yüzünü çevirip küfre doğru bir adım atmış sayılır. Evet Üstad Hazretleri'nin de ifadeleriyle "Her günah içinde küfre giden bir yol vardır." Öyleyse her günah işleyen, bir adım Allah'tan uzaklaşmış ve bir adım da şeytana yaklaşıyor demektir. Tevbe ile insan, "Eyledim hadsiz günah, nihayet tasmalı boynumla döndüm sana hâhî" diyerek, tekrar Allah'a dönmüş olur ki, böyle bir insan aynı zamanda seyyiatını da hasenata çevirmiş sayılır. Üstad'ın yaklaşımı ile tevbe, insanı sürekli kötülüklere açık olan kabiliyetlerini, hayra tevcih etmektedir ki, bu da potansiyel olarak insanın hayır yapması demektir. İşte namazda da bu durum söz konusudur. Zira namaz, insanda gerçek mânâda bir tevbe şuuru meydana getirir. Her ne kadar insan, günde beş defa kavlî olarak tevbe etmese bile, onun kılmış olduğu namazlar, fiilî bir tevbe yerine geçmektedir. Kaldı ki, namazda okunan evrad u ezkarda, tevbe-istiğfar mânâsı taşıyan birçok dua ve ayetler vardır. Mesela; mümin namaza, "Allahu ekber" sözüyle başlamaktadır. Allahu ekber'le başka işlerden kopma ve kesilme adına âdeta eldeki fikir ve şuur balyozu malâyanî şeylerin üzerine indirilmekte ve Allah (c.c)'a teveccüh edilmektedir. Evet namazda, masivadan kopma ve Hakk'ın davetine icabet edip, ' O'na yönelme söz konusudur. Ne var ki, böyle bir teveccühü, herkes ancak kendi kamet-i kıymetine göre gerçekleştirebilmektedir.

Daha sonra "Subhanekallahümme ve bihamdik" gelir ki, bu, makam-ı cem'in ifadesi bir sözdür. Subhaneke, "Şu varlık içinde Sana şerik koşulabilecek hiçbir şey yoktur. Sen, zatında, sıfatlarında ve icraatında teksin. Ne benim ef'alim, ne de kainatta cereyan eden hadiseler, Senden başkasına verilemez. İşte ben, böyle bir şirk düşüncesine sırtımı dönüyor, Seni tesbih ve takdis ediyorum" demektir.

Ve bihamdik, "hamd yalnızca Sana mahsus" anlamına gelir. Subhaneke sözünde Cenab-ı Hakk'ı bütün noksanlıklardan tenzih ederek, vâhidî tecelliye karşı tam bir ubudiyet ortaya koyma mânâsı, böyle bir tenzih ifadesinden sonra gelen 'Ve bihamdik'le insan, "Ben, bu mânâyı ihata edemem ama Sen, bana bunu duyuruyorsun. Zira Sen bunları bana duyurmazsan ben duyup hissedemem. Öyleyse ben Seni bir taraftan tesbih ederken, aynı zamanda hamdle medyuniyet ve şükranlanlarımı da sadece sana takdim ederim demektir.

Ve tebareke'smük, "Senin ismin bereket kaynağıdır. Benim gibi

boynu tasmalı, ayağı pırangalılara, o engin hazinenden bir şeyler versen ne çıkar! Zira Sen, Seni inkar edip, şirke koşanlara bile nice nimetler bahşediyorsun. Ben de bütün günah ve inhiraflarıma rağmen, Sana teveccüh ederek, Senin bereket kaynağı mübarek ismine sığınıyor ve Alvar İmamı edasıyla;

Kerem kıl, kesme Sultanım keremin bînevâlerden,

Kerem kesmek yakışır mı Keremkâne gedâlerden"

diyerek huzurunda inim inim inliyorum, demektir.

'Ve teâlâ ceddük'te, "Senin şanın mütealdir. Nitekim Sultana sultanlık, gedaya da gedalık yaraşır. Ben çok düşüp kalkmış olabilirim, ancak şimdi iki büklüm olup kapına geldim; zira Sen'den başka gidecek melce ve menca yoktur.. ve bu mülâhazada; evet günah bana yaraşmaz doğru, fakat af da Senin şanındır" mânâsı vardır.

'Ve lâ ilâhe ğayruk' ise, "Başkasına nasıl dönebilirim ki; Sen'den başka Mabud u bi'l-hak ve Maksud u bi'1-istihkak yoktur" demektir.

Evet, namazda Allahu ekber'den başlayıp selam verene kadar hep böyle tevbe yörüngeli bir teveccüh sözkonusudur ve işte bu teveccüh zamanla kulu, adım adım ihsan yamaçlarına doğru götürebilir...[35]

RİSALE…

İ'lem Eyyühel-Aziz! Tohum olacak bir habbenin kalbi, yani içi delindiği zaman, elbette sünbüllenip neşv ü nema bulamaz; ölür gider. Kezalik ene ile tabir edilen enaniyetin kalbi, Allah Allah zikrinin şua ve hararetiyle yanıp delinirse, büyüyüp gafletle firavunlaşamaz. Ve Hâlık-ı Semavat ve Arz'a isyan edemez. O zikr-i İlahî sayesinde, ene mahvolur.

İşte Nakşibendîler, zikir hususunda ittihaz ettikleri zikr-i hafî sayesinde kalbin fethiyle, ene ve enaniyet mikrobunu öldürmeğe ve şeytanın emirberi olan nefs-i emmarenin başını kırmağa muvaffak olmuşlardır. Kezalik Kadirîler de zikr-i cehrî sayesinde tabiat tagutlarını tar ü mar etmişlerdir.

KELİME-İ TEVHİDİN TEKRAR ZİKRİ

İ'lem Eyyühel-Aziz! Kelime-i Tevhid'in tekrar ile zikrine devam etmek, kalbi pek çok şeylerle bağlayan bağları, ipleri kırmak içindir. Ve nefsin tapacak derecede sanem ittihaz ettiği mahbublardan yüzünü çevirtmektir. Maahaza, zâkir olan zâtta bulunan hasse ve latifelerin ayrı ayrı tevhidleri olduğuna işaret olduğu gibi; onların da onlara münasib şerikleriyle olan alâkalarını kesmek içindir.

ALLAH NE FİAT İSTİYOR?

Sual: Tablacı hükmünde olan insanlara bir fiat veriyoruz. Acaba asıl mal sahibi olan Allah, ne fiat istiyor?
Elcevab: Evet o Mün'im-i Hakikî, bizden o kıymettar ni'metlere, mallara bedel istediği fiat ise; üç şeydir. Biri: Zikir. Biri: Şükür. Biri: Fikir'dir. Başta "Bismillah" zikirdir. Âhirde "Elhamdülillah" şükürdür. Ortada, bu kıymettar hârika-i san'at olan nimetler Ehad-i Samed'in mu'cize-i kudreti ve hediye-i rahmeti olduğunu düşünmek ve derketmek fikirdir. Bir pâdşahın kıymettar bir hediyesini sana getiren bir miskin adamın ayağını öpüp, hediye sahibini tanımamak ne derece belâhet ise, öyle de; zâhirî mün'imleri medih ve muhabbet edip, Mün'im-i Hakikî'yi unutmak; ondan bin derece daha belâhettir.

Ey nefis! böyle ebleh olmamak istersen; Allah nâmına ver, Allah nâmına al, Allah nâmına başla, Allah nâmına işle. Vesselâm.[36]

ZİKİR VE FİKİR

> Bu seyr ü sülûk-u kalbînin ve hareket-i ruhaniyenin miftahları ve vesileleri, zikr-i İlâhî ve tefekkürdür. Bu zikir ve fikrin mehasini, ta'dad ile bitmez. Hadsiz fevaid-i uhreviyeden ve kemalât-ı insaniyeden kat-ı nazar, yalnız şu dağdağalı hayat-ı dünyeviyeye ait cüz'î bir faidesi şudur ki: Her insan, hayatın dağdağasından ve ağır tekâlifinden bir derece kurtulmak ve teneffüs etmek için; herhalde bir teselli ister, bir zevki arar ve vahşeti izale edecek bir ünsiyeti taharri eder. Medeniyet-i insaniye neticesindeki içtimaat-ı ünsiyetkârane, on insanda bir ikisine muvakkat olarak, belki gafletkârane ve sarhoşçasına bir ünsiyet ve bir ülfet ve bir teselli verir. Fakat yüzde sekseni ya dağlarda, derelerde münferid yaşıyor, ya derd-i maişet onu hücra köşelere sevkediyor, ya musibetler ve ihtiyarlık gibi âhireti düşündüren vasıtalar cihetiyle insanların cemaatlerinden gelen ünsiyetten mahrumdurlar. O hal onlara ünsiyet verip teselli etmez.

İşte böylelerin hakikî tesellisi ve ciddî ünsiyeti ve tatlı zevki; zikir ve fikir vasıtasıyla kalbi işletmek, o hücra köşelerde, o vahşetli dağ ve sıkıntılı derelerde kalbine müteveccih olup "Allah!" diyerek kalbi ile ünsiyet edip, o ünsiyet ile, etrafında vahşetle ona bakan eşyayı ünsiyetkârane tebessüm vaziyetinde düşünüp, "Zikrettiğim Hâlıkımın hadsiz ibadı her tarafta bulunduğu gibi, bu vahşetgâhımda da çokturlar. Ben yalnız değilim, tevahhuş manasızdır." diyerek, îmanlı bir hayattan ünsiyetli bir zevk alır. Saadet-i hayatiye mânasını anlar, Allah'a şükreder.

NÜKTELER…

ANAHTARIN DİŞLİLERİ

Bir hadis meâlini hatırlayanlar, Veheb bin Münebbih'e sordular: "Cennetin anahtarı "Lâ ilâhe illâllah" değil midir?" Cevap verdi: "Evet, Cennetin anahtarı Kelime-i Tevhid'dir. Ancak anahtarın dişleri eksik olmamalıdır. Sadece söylenip şuurla düşünülmeyen bir Kelime-i Tevhid, dişleri eksik anahtar gibidir. Dualar okunup zikirler yapılırken mânâya dönülmeli, iç âleme dalınmalı, tefekkür ve vicdani muhasebe yapılmalı ki, maksat hâsıl olsun: Anahtarın Cennet kapısını açacak dişleri de te'min edilmiş olunsun."

KASAP TAHİRİN TESBİHİ

"O'nu tanıyan ve itaat eden zindanda dahi olsa bahtiyardır. O'nu unutan saraylarda da olsa zindandadır, bedbahttır." (**Bediüzzaman)**

Kunduracılar esnafından iri yan, cesur bir adam. Afyon ve civarını haraca bağladığı için "Belâlı Tahir" diye tanınırken, karısına sarkıntılık eden bir alçağı kösele bıçağıyla doğrayınca, "Kasap Tahir" diye anılmaya başlamış.

Hem ellerinden hem ayaklarından prangaya vurulan idam mahkûmu Tahir, hücresinden hava almak için hapishane bahçesine çıkarıldığı zamanlarda bile bu zincirlerle dolaşırken, bir gün bahçede Üstad Bediüzzaman'la karşılaşır.

Üstad'ın "sûreti"nden "siyref'ini okuyan Kasap Tahir, derdini ummana atmanın kıvranışı içinde:

-Ne olur bana dua buyurun! Kurtarın beni bu halden Hocam!., diye yalvarıp yakarınca, Üstad:

-Bu sana takılan şeyler, senin idam mahkûmiyetinin zincirleri değildir! Senin tesbihindir bunlar!.. Sen namazına başla, teşbihini çek, ben de dua edeceğim, inşaallah kurtulursun!., diye nasihatte bulunur.

O andan itibaren Allah dostunun gönül frekanslarıyla ihtizaza gelen Tahir, madden ve manen temizlenip tahir hale gelir ve namaza başlar. Namaz sonunda kendisini bağlayan zincirlerin halkalarını bir bir sayar. Bir de ne görsün; tamı tamına otuz üç halkadır zincir. O andan itibaren o zinciri de teşbih edinir temiz Tahir...

Ve günler, haftalar, aylar derken, bir süre sonra Üstadının kerameti gerçekleşir ve daha önce ruhu hürriyetine kavuşan Tahir, 1950 affıyla da cismi hürriyetine kavuşur.[37]

ALLAH'I ANMAK

Sen bil ki, bütün ibadetlerden murad Allahü Teâlâ'yı anmak, zikretmektir. Ve Allahu Teâlâ da şöyle buyurur

"Gerçektir kî, namaz, kötü işlerden, inkâr edilmiş şeylerden insanı uzaklaştırır. Ve gerçektir ki, Allah'ın zikri amellerin en yücesidir." (Ankebud sûresi: 45). Kur'ân okumak bütün ibadetlerin en fazileti i sidir. Çünkü Allahü Teâla'nın sözleri, kelâmıdır. Allahü Teâlâ'yı yâd ellincidir. Kur'ân-ı Kerim'de her ne şey varsa Allahü Teâlâ'nın zikrini tazeleyicidir. Oruç'tan maksat, şehvetleri zayıf kılmaktır. Çünkü vücut şehvetten kurtulunca, temiz ve safı hale gelir. Ve Allahü Teâlâ'nın zikrine karargâh olur. Eğer gönül şehvetle dolu olursa Allahü Teâlâ'nın zikri onda karar bulmaz. Ve zikir, zikredene tesir etmez. Hac ise Allahü Teâlâ'nın Evi'ni ziyaret etmektir. Bundan da maksat yine Allahü Teâlâ'yı zikretmek, anmaktır. Ve Allahü Teâlâ'nın huzuruna ermeğe şevki arttırmaktır. Böylece bütün ibâdetlerin ruhu ve en seçkini Allahü Teâlâ'nın zikridir. Halta Müslümanlığın temeli, aslı olan tevhid kelimesi ki, "La İlahe illallah — Allah'tan başka Allah yoktur" sözüdür, o dahi zikrin kendisidir. Öteki ibâdetlerin hepsi de zikri desteklemek ve kuvvetlendirmek içindir. Allahü Teâlâ'nın seni anması da senin onu zikrinin bir semeresi, bir yarandır. Ve sana bu yarardan da daha nice yararlar hâsıl olur. Bundan ötürüdür ki, Hak Teâlâ Hazretleri şöyle buyurmuştur: "Beni anın ki, ben de sizi anayım." (Bakara Suresi: 152). Bu anış süresiz, devamlı, her zaman olmalıdır. Her zaman olmazsa, bari çok zamanlarda olmalıdır. Ve kurtuluş bulmak ancak bu anışlarla, mümkün olur. Cenâb-ı Hak şöyle buyurmuştur; "Eğer felah (kurtuluş) dilerseniz felah bulmanın anahtarı Allah'ı çok zikretmektir." (Enfâl Sûresi: 45). Allahü Teâlâ, az zaman değil çok zaman zikredilmelidir. Bundan ötürüdür ki, Allahu Teâlâ Kur'ân-ı Kerim'inde şu buyruğu bildirmiştir: "Ne mutlu o **kavme ki,** ayak **üzeri olsalar,** yatsalar **ve otursa**lar Allah'ı **her** zaman **zikrederler."** (Âl-i İmran Sûresi: 19). Yine Allahu Teâlâ, zikir için Kur'an-ı mübininde şöyle buyurmuştur: "Sabah ve **akşam Allahu** Teâlâ'yı gizlice, **içten** an, zari **zari** ağla. Hiç bir vakit **gafil** olma." (A'râf Sûresi: 205). Resûlullah Efendimiz'e Ashab-ı kiramı: Yâ Resûlâllah, dediler, amellerin hangisi daha faziletlidir? O da şöyle buyurdu: Öldüğün halde dilinin Allahü Teâlâ'nın zikri ile yaş olmasıdır. Sonra da ashabına şöyle bir soru sorup dedi ki: Size amellerinizin en hayırlısından, sadaka verilen altın ve gümüşten daha hayırlı olanından, kâfirle gaza edip onlar sizin, siz onların boyunlarını vurmanızdan daha hayırlı olan amellerden söz açayım mı? diye sordu. Sahabeleri: Ey Allah'ın Resulü, O nasıl bir ameldir? dediler. Resûlullah Efendimiz: Allahü Teâlâ'yı anmaktır! diye buyurdu.[38]

ZİKRİN HAKİKATİ

Sen bil ki, zikir dört derecedir:

Birinci Derece: Dil ile olan zikirdir. Ama gönül ondan gafildir. Bunun tesiri zayıftır. Lâkin bütün bütün de tesirsiz değildir. Zira hizmetle meşgul edilen dilin fazileti, boş şeylerle uğraşan dilden daha

üstündür. Abes şeylerle uğraştırılan ya da hiç bir sele meşgul edilmeyen dil muattal, tembel bırakılmış olur.

İkinci Derece: Bu zikir gönülde olan zikirdir. Ama orada karar tutmamıştır. Gönlü ona karar tutturulur. Eğer bu cehd ve gayret olmazsa gönül gaflette ve nefsin endişesinde olur.

Üçüncü Derece: Zikrin gönülde yerleşmesi, karargâh kurmasıdır. Kalb ancak onunla meşgul olmaktan başka şeylerle uğraşamaz.

Dördüncü Derece: Bu türlü zikir, kişinin gönlüne galip değildir. Belki zikrolunanın zatı galiptir ki, bu da Allahü Teâlâ'dır. Bu ikisi arasında fark vardır. Birinin gönlü zîkrolunanı dost tutar, öteki ise zikri dost tutar, Kemal derecesinde olanı, zikir sevdasının gönülden gitmesi, yalnız zikrolunan zatın, yâni Allahü Teâlâ'nın gönülde kalmasıdır. Eğer zikir, Arapça ya da Farsça olsa veya başka ne dille olursa olsun endişelerden uzak olmalıdır. Belki bu bile endişe olabilir. Ve hiç bundan başka bir şeyin oraya sığması mümkün değildir. Bu derecede olan halel, aşın sevginin, çok muhabbetin neticesidir ki, bu muhabbete **Gaşy** (kendisinden geçme) diye ad vermişlerdir. Ziyâde âşık olanın bütün fikri ziyadesiyle Maşukadır. Kimi zaman olur kî, muhabbeti kendisini o kadar sarar ki, Öz benliğini unutur. Vakta ki o kişiyi bu derecede muhabbet sarar ve o sevgiye başlarsa kendisini ve Hak Teâlâ'dan başka her ne varsa hepsini hatırından çıkarır, unutur. İşte bu anda tasavvuf yolunun başlangıcına erişir. Bu hâle Sofiler (Mutasavvıflar) **Fena** derler. Fena hali denildiği gibi **yokluk** da derler. Öyle ki, dünyada her şey o fenaya kavuşan kişinin hatırından gider, yok olur. Belki kendi özü de yok olur. Çünkü kendini de unutmuş olur. Nitekim Allahü Teâlâ'nın öyle âlemleri vardır ki, onların varlıklarından bilgimiz yoktur. Bizim bilgimizde var ola şunlardır ki, biz ondan haberdârızdır. Bunun gibi bu âlem de yok olur. Eğer, sen de kendi varlığını unutursan, sen de kendi katında yok olursun. Vakta ki, sende Allahü Teâlâ'dan başka bir şey kalmazsa senin varlığın da böylece Hak'la olur. Nitekim yere ve göğe baksan, yerde ve gökte mevcut olan şeyleri görsen, hattâ fazla olanları görmesen dersin ki:

—Bu âlem, bu kâinat bu kadardır. Bundan fazla değildir.

Yalnız: Allahü Teâlâ'yı gören, başka bir şey görmeyen kimse de der ki:

—Bütün her şey Odur. Allah'tan, O'ndan başka hiç bir nesne yoktur.

Bu makamda bulunan kişi ile Hak Teâlâ arasında ayrılık kalkar, birlik meydana gelir. Bu İse tevhid ve vahdaniyet âleminin evveli, başlangıcıdır. Yani o kişi o makama erişmiştir ki, Allahü Teâlâ ile kendi arasında ayrılık kalkar. Kendisinin ayrı kalışından ve ıraklığından hiç

haberi olmaz. Çünkü ayrılığı o kişi bilir ki, kendisini ve Hakka birbirinden ayrı iki varlık bilir. Bu iki şeyi tevhid edemez.

Oysa bu kişi bu hale gelince kendisinden hiç haberi olmaz. Birliği bilmeyince ayrılığı nasıl bilir! Bu dereceye erişilince o kimseye Melekût âlemi açılmaya. Meleklerin, Nebilerin ruhları en güzel şekilde ona görünmeğe başlar. Ve Hazret-i Ulûhiyetin hassaları olan şeyler ona zahir olur. Şu haller meydana gelir ki, onlar ne tâbir edilir, ne anlatılabilir. Vakta ki, o kimse kendisine gelir, ona görünen bu hallerin bir kısmının bilgisi onda kalmıştır. Ve kendisinde baki kalan o hallere dönme şevki kendisini kaplar, benliğine galip gelir. O zaman dünyada olan her şey ve dünya halkının gördüğü her iş onun gönlüne hoş gelmez. Bedeni her ne kadar halk arasında olursa da gönlü halktan ıraktır, kaybolmuştur sanki. Halkın bu aziz işlerle uğraşmasına şaşar kalır. Onlara şefkat gözü ile bakar, acır. Onların ne büyük bir şeyden yoksun kaldıklarını anar. Halk da ona şaşkın şaşkın bakar, gülerler.

—O da ne için bizim gibi dünyasını kabul etmez? derler. Sanki, divanelik onu sarmıştır sanırlar.

Eğer bir kimse — yukarıda açıkladığımız— **fena** derecesine ve **yokluk** âlemine gelmemiş olsa, bu hallerle sırların açılması, keşifler ona zahir olmaz. Ama zikir ona galip olursa bu da ona bir Kimyâ-yı Saadet, bir mutluluk kaynağıdır. Çünkü zikir onu kaplayınca o hale gelir ki, Allahü Teâlâ'nın muhabbetline enis olmak daha da artar. Tâ öyle olur ki, Allahü Teâlâ'yı bütün dünyadan ve dünyada olanlardan daha çok dost tutar. İşte asıl Saadet budur ki, onun meali (mâna ve kavramı) ve mercii (dönülecek makamı) Allah'tır.

Ölüm anında (Allah'a dönüşte) O'nu müşahede lezzeti, o kişinin Allah sevgisine göre olur. Bir kimsenin sevgilisi dünya olursa, onun dünyadan ayrılığının acısı ve belâsı dünyayı sevmesine göre olur.

Eğer bir kimse çok zikirde bulunur da sofilere görünen haller ona görünmezse, zikirden soğuması ve ondan vazgeçmesi gerekmez. Kimyâ-yı Saadete kavuşmak, bu hallerin âhir olmasına bağlı değildir. Çünkü gönül marifet nuru ile süslenirse, saadetin kemali için hazırlanmış olur. Bir nesne ki, bu dünyada görünmezse, o, Öldükten sonra görünür, zahir olur. Gönüle, daima teveccüh etmeli. Murakabede bulunmalı, Allahü Teâlâ'ya her zaman yönelmelidir. Hazret-i Ulûhiyetin ve Melekût âleminin perdesini açacak tılsımı sürekli şekilde zikreylemek olduğundan gaflet edilmemelidir. Allah'ın Resulü (sallâllahü aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

—Bir kimse Cennet bahçelerini seyretmeyi dilerse Allahü Teâlâ'nın zikrini dilinden düşürmesin.

Bunun da anlamı, zikirler çok edilsin demektir. Bu açıklanan

işaretlerden bilinmiş oldu ki, bütün ibâdetlerin en faziletlisi zikirdir. Gerçek zikir odur ki, her buyruk ve yasak vaktinde, Yüce Yaratan'ı her hatırlayışta, meselâ günah işleme ânında Allahü Teâlâ zikredilmeli (hatırlanmalı) ve o günahları el çekmelidir. Allah buyruğunu yerine getirme vaktinde, sadece Allahü Teâlâ anılma)), buyruğu da yerine getirilmelidir. Eğer zikredilen kişinin zikri bu yolda, bu üslûp üzere olmazsa bu ancak dil lâklâkası olur ki, zikrin hakikati olamaz.[39]

TEHLİL, TAHMİD, SALA VAT VE İSTİĞFARIN FAZİLETİ

"La ilahe illallah — Allah'tan başka Allah yoktur." kelimesi İle **"El hamdülillâhi"** kelimesinin ve salâvat getirmenin Allahü Teâlâ'dan mağfiret dilemenin fazileti şudur ki, bunun için Resûlullah Efendimiz şu hadisi buyurmuştur:

—Kulun işlediği iyiliği kıyamet günü teraziye vururlar. Ama "La ilahe illallah",teraziye konulma?.. Şayet konulmuş olsaydı, yedi kat göğün, yed kat yerin, yerlerde ve göklerde olan şeylerin tümünden ağır gelirdi.

Yine Resûlullah Efendimiz buyurmuştur ki:

-Eğer **"La** ilahe illallah" diyen kişi, onu, sıdk ile demiş olsa, o kişinin yeryüzündeki topraklar sayısınca günahı olsa bağışlanır.

Resul aleyhisselâm yine buyurdu ki:

-Bir kimse, her namazın ardında otuz üç kere "Sübhânallah" ve otuz üç kere "Elhamdülillah" ve otuz üç kere **"Allahü** Ekber" dese ki, hepsi 99 olur, yüzüncüde de:

—"Allah'tan başka ilâh yoktur. BİR'dir, O'nıın ortağı yoktur. Bütün mülk onundur. Her şeyi yapmağa kudreti yetişir."

Dese onun bütün günahları yargılanır, eğer çöllerin kumlan kadar da olsa o günahlar affedilir. Eğer bir kişi, "La ilahe illâllahu vahdehu la serikeleh, lehülmûlkü ve lehül hamdü ve hüve âlâ külli şey'in kadir" kelimesini günde yüz kere okusa, on köle azat etmek kadar sevaba da erer. O kişinin defterine 100 sevap (hasenat) yazılır. Yine Resûlullah Efendimiz şöyle buyurmuştur: Tehlil'de bu sevaplardan başka 100 günah silinir, o gün akşama kadar şeytanın şerrinden emin olunur. Hiç bir kimse, hiç bir ibadetle bu dereceye varamaz. Resul aleyhisselâm yine buyurdu ki: Bir kimse la ilahe illallah kelimesini ihlâsla, yüreğinin bütün hâlisiyeti ile söylemiş olsa, o kişi cennete girer. Haber-i Sahih'te bildirilmiştir ki, bir kimse bu tahlili yaptıktan sonra Hazret-İ İsmail sülâlesinden dört köleyi azal etmiş gibi olur.[40]

ALLAH (CC) ZİKRETMENİN KARŞILIĞI

Adamın biri her zaman "Allah Allah" diye zikreder bu zikirden

dolayı ağzı bal yemiş gibi tatlanırdı.

Bir gün şeytan gelip:

"Ne durmadan Allah Allah deyip duruyorsun bunca zamandır Allah demene karşılık bir kerecik olsun Allah (c.c.) "lebbeyk kulum." dedi mi sana. Hiç sende utanma sıkılma yok mu? daha ne kadar Allah deyip duracaksın?" dedi.

Bunun üzerine adam utandı sıkıldı zikri bıraktı. Gönlü kırılmış bir hâlde yattı uyudu.

Rüyasında Hz. Hızır'ı gördü. Hızır ona:

"Neden yaptığın güzel İşi terk ettin "Allah Allah" diye zikretmeyi bıraktın." dedi.

Adam:

"Yaptığım onca zikre karşılık verilmedi, "lebbeyk buyur-" sesi gelmedi. Kapıdan kovulmaktan korktum." dedi.

Bunun üzerine Hz. Hızır:

"Senin Allah demen, Allah'ın (c.c.) lebbeyk kulum -buyur kulum demesidir, Allah (c.c.) isminin zikrini herkese nasip eder mi, bunu sana nasip etmesi az şey mi?" dedi.[41]

DİL

قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا اَذًى وَاللّٰهُ غَنِىٌّ حَلِيمٌ

Bakara/263- Bir tatlı dil ve kusurları bağışlamak, arkasından eza ve gönül bulantısı gelecek bir sadakadan daha hayırlıdır. Allah, hiçbir şeye muhtaç değildir, halimdir, yumuşak davranır.

وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ اَمْوَالَكُمُ الَّتى جَعَلَ اللّٰهُ لَكُمْ قِيَامًا وَارْزُقُوهُمْ فيهَا وَاكْسُوهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا

Nisa/ 5- Allah'ın, sizi başına diktiği mallarınızı aklı ermezlere vermeyin; o mallarla onları besleyin, giydirin ve onlara güzel söz söyleyin.

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً اِلى عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَحْسُورًا

İsra/28- Eğer Rabbinden beklediğin bir rahmet (rızık) için, onlardan yüz çevirmek mecburiyetinde kalırsan, o vakit de onlara yumuşak ve tatlı bir söz söyle.

لَا يَسْمَعُونَ فيهَا لَغْوًا اِلَّا سَلَامًا وَلَهُمْ رِزْقُهُمْ فيهَا بُكْرَةً وَعَشِيًّا

Meryem/ 62- Onlar orada boş bir söz işitmezler. Ancak "Selam" işitirler. Orada sabah akşam rızıkları da hazırdır.

وَاِذَا يُتْلى عَلَيْهِمْ قَالُوا امَنَّا بِه اِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّنَا اِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلِه مُسْلِمينَ اُولئِكَ يُؤْتَوْنَ اَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا وَيَدْرَؤُنَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ وَاِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ اَعْرَضُوا عَنْهُ وَقَالُوا لَنَا اَعْمَالُنَا وَلَكُمْ اَعْمَالُكُمْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَانَبْتَغِى الْجَاهِلِينَ

Kasas/ 53-55 Onlara (Kur'ân) okunduğu zaman "O'na iman ettik. Çünkü o, Rabbimizden gelmiş hakikattir. Esasen biz daha önce de müslüman idik" derler.İşte onlara, sabretmelerinden ötürü mükafatları iki defa verilecektir. Bunlar kötülüğü iyilikle savarlar, kendilerine verdiğimiz rızıktan da Allah rızası için harcarlar. Onlar, boş söz işittikleri zaman, ondan yüz çevirirler ve "Bizim işlerimiz bize, sizin işleriniz size. Size selam olsun. Biz kendini bilmezleri istemeyiz" derler.

اِنَّ الَّذينَ يُحِبُّونَ اَنْ تَشيعَ الْفَاحِشَةُ فِى الَّذينَ امَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ اَليمٌ فِى الدُّنْيَا وَالْاخِرَةِ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ وَاَنْتُمْ لَاتَعْلَمُونَ

Nur/ 19- İnananlar arasında kötü söz ve davranışın yayılmasını arzulayan kimseler için dünyada da, ahirette de acı veren bir azab vardır. (Her şeyi) Allah bilir; siz bilmezsiniz.

اِنَّ نَاشِئَةَ الَّيْلِ هِىَ اَشَدُّ وَطْئًا وَاَقْوَمُ قيلًا

Müzzemmil/ 6- Çünkü gece kalkışı hem daha etkili, hem de söz bakımından daha sağlamdır.

وَلَاتَسُبُّوا الَّذينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ فَيَسُبُّواااللّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ كَذلِكَ زَيَّنَّا لِكُلِّ اُمَّةٍ عَمَلَهُمْ ثُمَّ اِلى رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

En'am/108- Onların Allah'tan başka yalvardıklarına sövmeyin ki, onlar da bilmeyerek sınırı aşıp Allah'a sövmesinler. Biz, her ümmete yaptıkları işi böyle süslü gösterdik. Sonunda dönüşleri Rablerinedir. O, onlara ne yaptıklarını haber verir.

HADİS...

* İbn-i Abbâs radiya'llahu anhümâ'dan rivâyete göre, müşârün-ileyh: "Ebû Hüreyre radiya'llahu anh'in Nebî Salla'llahu aleyhi ve sellem'den şu rivâyetinden daha küçük günâha benzer hiç bir şey görmedim" demiştir: Ebû Hüreyre Nebî Salla'llahu aleyhi ve sellem'den rivâyet ederek der ki: Allah Âdem-oğluna zinâdan nasîbini takdîr etmiştir. Hiç şüphesiz Âdem-oğlu (ezelde) mukadder olan bu âkıbete erişecektir. İmdi göz zinâsı (mahremi olmıyan kadına şehvetle) bakmaktır. Dil zinâsı da (zevkle) görüşmektir. Nefsin de (zinâ) temmenî ve iştihâsı vardır (bu arzu da nefsin zinâsıdır). Tenâsül uzvu ile bu a'zânın hepsinin arzularını ya gerçekleştirir (fi'ile çıkarır) yâhut (bırakarak) yalanlar.

> * Abdullâh İbn-i Ömer radiya'llâhu anhumâ'dan şöyle rivâyet edilmiştir: İbn-i Ömer demiştir ki: Sa'd İbn-i Ubâde (bir kere) kendisine ârız olan bir hastalıktan dolayı (mizâcından) şikâyet ediyordu. Nebî salla'llâhu aleyhi ve sellem Abdurrahmân İbn-i Avf, Sa'd İbn-i Ebî Vakkâs ve Abdullâh İbn-i Mes'ûd ile birlikte Sa'd'i iyâde ve ziyârete gelmişlerdi. Resûlullâh Sa'd'in yanına girdiğinde onu âilesi tarafından dikkat ve ihtimâmla ihâta edilmiş bir halde buldu. Resûlullâh aleyhi's-selâm:

- Yoksa Sa'd öldü mü? diye sordu.

- Hayır yâ Resûla'llâh! Ölmedi, diye cevâb verdiler. Aleyhi's-salâtü ve's-selâm (müteessir olup) ağladı. Resûlullâh'ın ağladığını görünce oradakiler de ağlaştılar. Bunun üzerine Resûlullâh:

- İşitmediniz mi? Allah gözyaşı ile, iç üzüntüsü insanı azâb etmez. Ve eliyle (mubârek) dilinde işâret ederek: İşte bunun yüzünden (ya) azâb eder, yâhud (vaîdini infâz etmez,) merhamet eder. Ve meyyit, âilesinin kendisine (menhî bir şekilde) ağlamasından dolayı azâb olunur, buyurdu. Ömer radiya'llâhu anh de (câhiliyet âdeti üzere) ağlandığında (te'dîb için) sopa ile döver, çakıl attırır, toprak saçtırır.

* Sehl İbn-i Sa'd radiya'llahu anh'den rivâyete göre, Resûlu'llah Salla'llahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: Her kim ağzın iki kemiği arasındaki dilini ve iki budu arasında bulunan (uzv-ı tenâsül)ünü (şerden esirgemeyi) bana tazmîn (ve te'mîn) ederse ben de, o kişiye

Cennet'i te'mîn ederim.

* Abdullah İbn-i Amr radiya'llahu anhümâ'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir kerre Resûlu'llah Salla'llahu aleyhi ve sellem:

- "Büyük günahların en büyüğünden birisi, kişinin anasına, babasına lâ'net etmesidir." buyurmuştu. Mecliste bulunanlar tarafından:

- Yâ Resûla'llah! Kişi anasına, babasına nasıl söver? Diye soruldu. Resûl-i Ekrem:

- O kimse birisinin babasına söver, o da (bi'l-mukabele) onun babasına söver, yine o kişi birisinin anasına söver, o da (bi'l-mukabele) onun anasına söver, buyurdu.

* Enes İbn-i Mâlik radiya'llahu anh'den şöyle rivâyet olunmuştur: Nebî Salla'llahu aleyhi ve sellem kimseye sövmez (ve nesebine ta'n etmez) di. Ne lüzûmundan fazla söylerdi, ne de lâ'net ederdi. O, bizim birimize itâb edip darıldığında "Ona ne oldu? A alnı toprak olasıca!" buyururdu.

* Ebû Mûsâ (el-Eş'arî) radiya'llâhu anh'den:

Şöyle demiştir: (Bir kere) Nebiyy-i Ekrem salla'llâhu aleyhi ve sellem'den hoşlanmadığı bâzı şeyler soruldu. (Bu gibi) suâller çoğalınca gazab etti. Ondan sonra "Bana istediğinizi sorunuz." diye buyurdu. Birisi (kalkıp) "Benim babam kimdir?" dedi. "Baban Huzâfe'dir." buyurdu. Bir diğeri kalkıp "Yâ Resûlâ'llâh, ya benim babam kimdir?" dedi. "Şeybe'nin âzâtlısı Sâlim'dir." buyurdu. Ömer (b. el-Hattâb radiya'llâhu anh) vech-i Risâlet-Penâhî'deki (âsâr-ı) gazabı görünce "Yâ Resûlâ'llâh, Azîz ve Celîl olan Allâh (u Teâlâ'y)a tevbe ediyoruz." dedi.

* Enes (b. Mâlik) radiya'llâhu anh'den:

Şöyle demiştir: (Bir def'a) Resûlullâh salla'llâhu aleyhi ve sellem güneş (nısfü'n-nehârdan) meylettiğinde (Hücre-i Saâdetten) çıktı. Öğleni kıldırdıktan sonra minbere (çıkıp) ayakta durdu. Kıyâmetten bahis buyurdu. O gün (pek) büyük şeyler olacağını haber verdi. Sonra: "Bana bir şey sormak isteyen varsa (şimdi) sorsun. Bu makâmımda durduğum müddetçe bana her ne sorarsanız (hemen) haber vereceğim." buyurdu. Halk (Nebî aleyhi's-salâtü ve's-selâm'ın gazabından müteessir olarak) pek ziyâde ağlaştılar. (Resûlullâh salla'llâhu aleyhi ve sellem de) tekrar tekrar hep "Sorsanıza!" diyordu. Derken Abdullâh b. Huzâfe es-Sehmî (radiya'llâhu anh) ayağa kalkıp "Benim babam kimdir?" diye sordu. "Baban Huzâfe'dir." buyurdu. Sonra yine: "Sorsanıza!" (diye ilhâh) buyurdu. Bunun Üzerine Ömer b. el-Hattâb (radiya'llâhu anh) iki diz üstü gelip: "Yâ Resûlâ'llâh bu kadarı elverir. Biz) Allâhu Teâlâ'yı Rab, İslâm'ı din, Muhammed (salla'llâhu

aleyhi ve sellem)'i Nebî olarak kabûl ve tasdîk ettik." dedi. Bunun üzerine (Resûlullâh salla'llâhu aleyhi ve sellem biraz) sükût buyurduktan sonra: "Demincek Cennet ile Cehennem şu duvarın yüzünde bana arz olundu. Ne böyle hayrın, ne de böyle şerrin mislini görmüş değilim." buyurdu.

Bu hadîsin bir parçası "Kitâbü'l-İlm"de Ebû Mûsâ (el-Eş'arî radiya'llâhu anh) rivâyeti olarak geçmişti. (81 inci hadîs.) Ancak buradaki rivâyette hem ziyâde, hem de (bâzı) elfâz mugâyereti vardır.

* Ebû Hüreyre radiya'llahu anh'den rivâyete göre, Nebî Salla'llahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: Bir kul Allah'ın hoşnûd olduğu (mübârek kelimeler) den bir kelimeyi (o kelimeye hiç ehemmiyet vermiyerek) mübâlatsız söyleyiverir. Halbuki Allahu Teâlâ o kelime sebebiyle o kimsenin derecesini yüceltir. Şu bir kul da vardır ki, Allahu Teâlâ'nın gazâbını mûcib bir kelimeyi (ona ehemmiyet vermiyerek) mübâlatsız söyleyiverir. Halbuki Allahu Teâlâ o kötü söz sebebiyle o kimseyi Cehennem'in dibine indirir.

* Abdullah İbn-i Ömer radiya'llahu anhumâ'dan şöyle rivâyet olunmuştur:

Nebî salla'llahu aleyhi ve sellem (Rumlar üzerine göndermek üzere) bir fırka mücâhid techîz etmiş ve buna Üsâme İbn-i Zeyd'i emîr ve kumandan ta'yîn etmişti. Bâzı kimseler Üsâme'nin emâretine i'tirâz ve dedikodu etmişlerdi. Bunun üzerine Nebî salla'llahu aleyhi ve sellem (asabîleşerek bir hutbe îrâd etti. Ve hutbesinde):

- Siz, şimdi Üsâme'nin kumandanlığına ta'n ediyorsunuz. (Size hatırlatırım ki): Siz, bundan önce onun babasının emâretine de dil uzatmıştınız. Allah hakkı için Zeyd emârete nasıl tâmamiyle lâyıksa ve o, bana nâsın en sevimlilerinden biri ise, hiç şüphesiz şu Üsâme de babasından sonra bana nâsın en sevimlilerindendir, buyurdu.

* İbn-i Abbâs radiya'llahu anhümâ'dan rivâyete göre, müşârün-ileyh: "Ebû Hüreyre radiya'llahu anh'in Nebî Salla'llahu aleyhi ve sellem'den şu rivâyetinden daha küçük günâha benzer hiç bir şey görmedim" demiştir: Ebû Hüreyre Nebî Salla'llahu aleyhi ve sellem'den rivâyet ederek der ki: Allah Âdem-oğluna zinâdan nasîbini takdîr etmiştir. Hiç şüphesiz Âdem-oğlu (ezelde) mukadder olan bu âkıbete erişecektir. İmdi göz zinâsı (mahremi olmıyan kadına şehvetle) bakmaktır.

Dil zinâsı da (zevkle) görüşmektir. Nefsin de (zinâ) temmenî ve iştihâsı vardır (bu arzu da nefsin zinâsıdır). Tenâsül uzvu ile bu a'zânın hepsinin arzularını ya gerçekleştirir (fi'ile çıkarır) yâhut (bırakarak) yalanlar.

وَلَاتَسُبُّوا الَّذينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ فَيَسُبُّواااللّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ كَذلِكَ زَيَّنَّا لِكُلِّ اُمَّةٍ عَمَلَهُمْ ثُمَّ اِلى رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

En'am/108- Onların Allah'tan başka yalvardıklarına sövmeyin ki, onlar da bilmeyerek sınırı aşıp Allah'a sövmesinler. Biz, her ümmete yaptıkları işi böyle süslü gösterdik. Sonunda dönüşleri Rablerinedir. O, onlara ne yaptıklarını haber verir.

Ey müminler, Allah'tan başkasına yalvaranlara, tapanlara sövüp de cahillikle atılarak Allah'a sövmelerine sebep olmayın. Yani onlara taptıkları, kendilerince hürmet ettikleri şeyleri karıştırarak mesela "kahrolsun taptığınız" veya "dini şöyle böyle" gibi bir sövme ve küfretmekle hitap ederek söğerseniz, vicdanlarına, hissiyatlarına basmış olursunuz. Onlar da kızarak ve bilgisizliklerinden dolayı ayniyle karşılık verdikleri zannında bulunarak, "biz de sizinkine" diye, sizin söylediklerinizi iade eder ve bunun ona denk olmadığını bilmezler ve bu şekilde hak sınırını aşarak Allah'a sövmüş olurlar. Ve siz bu küfretmeye sebep olmuş olursunuz. Şu halde siz onların küfürlerine, şirklerine söveceğiz diye böyle küfretmeye sebep olmayın.

Küfretme ve sövme, genelde ahlâka uygun bir şey olmadığı gibi, aslı itibariyle batılı, küfrü hakir görmek ve değersiz göstermek gibi meşrû ve güzel sayılmış da olsa, böyle küfretmeye ve küfrün artmasına sebep olacak olan sövme ve küfretmeye sebeb olmak sûretiyle bir küfür demektir. Bundan dolayıdır ki, Fıkıh kitaplarında, her kim olursa olsun, dinine küfretmek elfâz-ı küfür (küfür lafızların)den sayılmıştır.

Hasılı, herhangi bir milletin, ne kadar batıl olursa olsun mukaddes saydıkları şeylere sövmekten sakınmalıdır. Biz, böyle her ümmete amelini süslemişizdir. Kimisinin iyiliğine başarı, kimisinin kötülüğüne alçaltma olmak üzere her birine çeşitli duygular, karekterler, zevkler, telakkiler vererek yaptıklarını hoş göstermişizdir. İşin aslı hayır olsun, şer olsun, küfür olsun, iman olsun, taat olsun, isyan olsun, hepsi, yaptıklarını beğenerek, güzel kabul ederek yaparlar. Ve sevdiklerini müdafaa etmek için heyecanlara düşerler. Hoşlanıp hoşlanmamak gibi duygular isteğe bağlı değil zorlamakladır. Gerçek ve hayrın yolu, sırf zevk ve duygularda değil, yukarda açıklandığı üzere basiretlerdedir.

> Basireti bırakıp da yalnız zevk, süs ve duyguların arkasından gidenler, birçok kötü şeyleri iyi kabul ederek yapmaya mecbur olurlar. Allah, onları yanlış telakkilerinden korumaz, tersine kendilerine iyiyi kötü, kötüyü iyi gösterir. Hepsi yaptığını kendi lehine iyi yapıyorum diyerek yapar. Fakat yalnız onların değer

yargılarıyla ve özellikle Allah'ın rızasını gözetmeyip yalnız süse, zevke uyan telakkileriyle ve yalnız kendi hoşlanmalarına dayanan amelleriyle iş bitmez. Sonra dönüşleri, müracaatları, hepsinin Rabb'ı, işin sahibi olan Allah Teâlâ'da biter. O süsün ilk neşesi geçer, nöbet sonuna, neticelerine gelir. O ilk oluşun bir son oluşu, öldükten sonra bir dirilmesi ve o zaman âlemlerin Rabbi'nin huzurunda bir dikilmesi vardır. O zaman âlemlerin Rabb'i onların önce yaptıkları amellerinin ne olduğunu kendilerine derhal haber verir. O günde süslü görüp beğenerek yapmayı âdet haline getirdikleri işlerin süslü mü, süssüz mü, acı mı, tatlı mı, güzel mi, çirkin mi, ne olduğunu sonunda anlarlar.

PIRLANTA SERİSİ…

...Az konuşma, güzel ahlâka ait prensiplerin -zannediyorum- başında gelir. Efendimiz'in beyanına göre çok konuşanın çok sakatatı olur. İşte bu çok sakatat da hiç farkına varılmadık şekilde insanı cehenneme götürür. Onun için Allah Rasulü (s.a.s), kendisine soru sorulmadan ya da bir maslahat gözetmeden asla konuşmazdı. O'ndan bu dersi alan Sahabe-i izâm hazerâtı da hep aynı şekilde hareket ederdi.

Meselâ, sadakat kahramanı Hz. Ebu Bekir -sahih kaynaklarda şimdiye kadar rastlamadığım ama doğru olmasa bile, hiç yadırgamadığım ve yadırgamayacağım bir menkıbeye göre- ulu orta konuşmamak için ağzına küçük bir taş koyarmış; konuşması gerektiği zaman onu çıkartır, konuşur, sonra tekrar koyarmış. Evet, onun gibi bir temkin insanı, kendini zabt u rabt altına almak için böyle bir şey yapmış olabilir. Bu menkıbeye, sahih kaynaklara dayanarak hicretten sonra, Hz. Ebu Bekir'in Nebiler Serveri Hz. Muhammed (s.a.s)'in yanında birkaç yüz kelimeyi geçmeyen konuşmaları mesned olarak gösterilebilir.

İnsan kalbî, ruhî ve fikrî hayatı adına birşeyler anlatıyor, anlattığı şeylerle muhataplarının ufkunu açıyorsa, onun konuşmasında yarar vardır. Aksi halde, bütün konuşmaları israf-ı kelam cümlesi içinde mütalâa edilebilir. Rica ederim, akan bir derenin kenarında abdest alırken suyu israf etmemeyi emreden bir dinin, insan için sudan çok daha önemli cevher gibi kelimelerini israf etmesi nasıl caiz olabilir! Öyleyse hiçbir gereği yokken bir mânâ ifade etmeyen boş ve abes yere konuşmalara çok rahatlıkla sakıncalı nazarıyla bakabiliriz. Mesela; "Buradan taksiye bindik; Akhisar'a, oradan Balıkesir'e gittik. Balıkesir'in içinde iken bir tır yanımızdan geçti...vs." Böyle Dudu nineler gibi

durmadan, hiçbir şey vaadetmeyen ve muhteva derinliği olmayan sözlerle laf ebeliği yapmak elbette mahzurludur. O halde yeme, içme, giyim ve kuşamda olduğu gibi, konuşmada da iktisadî olacak, şu tema, şu anafikir kaç kelime ile anlatılabilir, hesap edilecek ve öyle konuşulacaktır. Öyle konuşulacaktır ki, kat'iyen israf-ı kelâm ve bu suretle israf-ı zaman olmasın.

Zaten ehlullah "kıllet-i kelâm", "kıllet-i taam", "kıllet-i menâm" diyerek insanın dünya ve ukbâ hayatı adına bu çok önemli üç meseleyi, kendilerine düstur-u hayat edinmişlerdir.

İşte böyle sözü tartarak, süzerek, ağızdan çıkacak her kelimeyi düşünceye vize ettirerek konuşma bir ahlâk işidir. İnsanın bu ahlâkı kazanabilmesi ve fıtratının bir parçası haline getirebilmesi de bir hayli zaman ve bir hayli çaba ister...

SONSUZ NURDAN

Cevâmiu'l-kelim'den, Buhâri'nin naklettiği bir hadîste Efendimiz, şöyle buyurmaktadır : "Gerçek müslüman, elinden dilinden müslümanların emniyet ve esenlikte olup (zarar görmedikleri) kimsedir. Hakiki muhacir de, Allah'ın yasak ettiği şeylerden uzaklaşıp onları terk edendir."

Hakiki müslüman, emniyet ve güven insanıdır. Öyle ki, diğer bütün müslümanlar, zerrece herhangi bir kuşku ve tereddüte düşmeden ona sırtlarını dönebilirler. Zira bilirler ki, ondan kimseye zarar gelmez. Ailelerini birine emanet etmeleri icap etse, gözleri arkada kalmadan ona emanet edebilirler. Çünkü onun elinden ve dilinden asla kimseye zarar gelmez. Onunla bir mecliste beraber bulunduktan sonra, o meclisten ayrılan insan, arkasından emindir; zira bilir ki, arkada kalan o insan, ne kendisi gıybet eder, ne de yanındakilerinin gıybetini dinler. O, kendi haysiyetine, şerefine düşkün olduğu kadar, bir başkasının haysiyetine, şerefine de o kadar düşkündür. Yemez, yedirir. İçmez, içirir. Yaşamaz, yaşatır. Ve bir başkası için füyûzat hislerinden dahi fedakârlıkta bulunur. Biz, bütün bu ma'nâları, lâm-ı tarifin aynı zamanda "hasr" ifade etmesinden çıkarıyoruz.

Niçin El ve Dil

Efendimiz'in her ifadesinde olduğu gibi, söz konusu ettiğim ifadesinde de kullanılan her kelime, dikkatle seçilmiştir. Görülüyor ki burada da yine elden ve dilden bahsedilmektedir. Diğer azaların değil de sadece bu iki uzvun zikredilmesinde elbette birçok nükte vardır. İnsan bir başkasına vereceği zararı iki türlü verir. Bu, ya vicâhî, yüz yüze veya gıyabî yani arkadan olur. Vicâhî zararı el, gıyabîyi de dil temsil eder. İnsan karşısındakine ya bizzat tecavüzde bulunur ve onun hukukunu çiğner, ya da, gıyabında onun gıybetini yaparak, hakir ve

küçük düşürerek hukukuna tecavüz eder. Bu iki çirkin durum da mü'minden hiçbir zaman sadır olmaz. Çünkü o, ister yüz yüze olduğu insanlara, isterse hazır bulunmayanlara karşı hep mürüvvetle davranır.

Ayrıca Efendimiz, lisanı elden önce zikrediyor. Çünkü, elle yapılacak zarara, karşı tarafın mukabele imkânı ihtimal dahilindedir. Halbuki, arkadan yapılan gıybet veya atılan iftira, ekseriyetle karşılıksız kalır. Dolayısıyla, rahatlıkla böyle bir hareket, fertleri, cemiyetleri hatta milletleri birbirine düşürebilir. Dille yapılabilecek zararların takibi, vicâhî olarak yapılmak istenenlere nisbeten daha zordur. Onun içindir ki, Efendimiz, dili, ele takdim etmiştir. Diğer taraftan, bu ifadede, müslümanın Allah katındaki değer ve kıymetine de işarette bulunulmuştur. Müslüman olmanın Allah katında öyle bir değer ve kıymeti vardır ki, bir başka müslüman ona karşı elini ve dilini kontrol altında bulundurması gerekmektedir.

Cihanşümul emniyet ve esenlik düşüncesiyle gelen İslâmiyetin önemli bir ahlâkî buudu, müslüman ferdin, maddî-ma'-nevî kendine zarar veren şeylerden uzaklaşması ise, diğer ehemmiyetli bir derinliği de, az dahi olsa, başkalarına zarar vermemektir. Zarar vermek bir yana, toplumun her kesiminde, emniyet ve güveni temsil etmektir. Evet, müslüman, sînesinde taşıdığı emniyet duygusu ve yüreğinin güvenle atması ölçüsünde hakîkî müslümandır.. ve hakîki bir müslüman da gezip-dolaştığı; oturup-kalktığı hemen her yerde "esselâm"kaynaklı bu hisse tercümandır: O, mü'minlere uğradığında selâm verir, emniyet soluklar.. onlardan ayrılırken esenlik diler, ayrılır.. namazın tahiyyatlarını selâmlarla süsler.. ve Hakk'ın huzurundan ayrılırken de mü'minleri selâmlayarak ayrılır. Artık, bütün hayatını böyle selâm yörüngesinde sürdüren bir insanın, kendi temel düşüncesine rağmen, emniyete, güvene, sağlığa ve maddî-ma'nevî, dünyevî-uhrevî selâmete ters bir yola girmesi, kendine ve başkalarına zarar vermesi herhalde düşünülemez...

Hadîsle alâkalı bu kuşbakışı ilk mülâhazadan sonra, yine onun ruhundan fışkıran şu hususlara da bir göz atıp geçelim:

a- Hakiki müslüman, yeryüzünde cihanşümul sulhün en emin temsilcisidir.

b- Müslüman, ruhunun derinliklerinde yaşattığı bu yüksek duyguyu her yerde soluklar-gezer.

c- O, ezâ, cefâ etmek ve zarar vermek bir yana, hatırlandığı her yerde emniyet ve selâmetin remzi olarak hatırlanır.

d- Onun nazarında, elle yapılan tecâvüz ile gıybet, bühtan, tahkîr, tezyîf gibi dil ile yapılan tecavüz ve çekiştirme arasında fark yoktur. Hatta bazı durumlarda, ikincisi birinciden daha büyük cürüm sayılır.

e– Bir mü'min bu günahlardan bazılarını irtikap etse de yine mü'mindir ve dinden çıkmış sayılmaz. Yani akîdemizce küfür-îmân arası bir mevkî söz konusu değildir.

f- Her mes'elede olduğu gibi, îmân ve İslâm mes'elesinde de, himmetler âli tutulup kemâlât-ı insaniyyeye yani herhangi bir müslüman değil, kâmil müminliğe talip olunmalıdır gibi pek çok şey o mu'ciz beyân lisanda tek bir satıra sığdırılmıştır.

Dil Belası ve İffet

İmam Buhari'nin Sahih'inde rivayet ettiği bir başka hadîslerinde Allah Rasûlü, şöyle buyurmaktadırlar : "Kim bana, iki çene ve apış arası mevzuunda söz verir kefil olursa, ben de ona cennet için kefil olurum."

Bunu söyleyen, Allah Rasûlü'dür. O, bir insanın neye kefil olup neye olamayacağını herkesten iyi bilir. Cennet'e kefil olacağını söylüyorsa, mutlaka olacaktır. Zira, kardeşim deyip bağrına bastığı Osman b. Maz'ûn gibi bir sahabî hakkında hanımlarından birinin: "Cennet kuşu oldun gittin" demesine karşı çıkmış ve: "Ben Allah'ın Rasûlü olduğum halde bilmiyorum, sen onun cennetlik olduğunu nereden bildin?" 309 demişti.

Demek oluyor ki, ağzına ve apış arasına sahip çıkacağına dair söz veren ve verdiği sözde duran bir insana, Allah Rasûlü cennet sözü verirken, bunu hevâ ve hevesine göre söylemiyor. Mutlaka Cenâb-ı Hakk'ın bu mevzuda bildirdiği bir şeye binaen böyle bir vaadde bulunuyor.

Zaten O, hiçbir zaman Cenâb-ı Hakk'ı kendi hevâ ve hevesine göre konuşturmadı. Böyle bir sükûttan O, her zaman muallâ ve müberrâ bulunmaktadır. Öyle ise dedikleri, aynı hak ve hakikattır, va'dettiği de günü gelince muhakkak olacaktır.

Eğer sen, iki çene arasındaki dilini koruyabilir ve apış aranı muhafaza ile iffetli yaşayabilirsen, hiç tereddüt etmeden söylüyorum ki şayet ahirette, zebaniler seni derdest edip Cehenneme doğru götürecek olurlarsa, avazın çıktığı kadar bağırıp, Rasûlullah'ın sana kefil olduğunu haykırabilirsin. Senin bu sadâna: Hz. Muhammed Mustafa (sav)'nın şefaat ve kefaleti bir imdad olarak yetişecektir.

Konuşmak Bir Nimettir

Aslında insanın ağzı, beyan nimetine mazhar, değer ve kıymeti ölçülemeyecek kadar büyük bir uzuvdur. Ancak böyle mübarek bir uzuv, kötüye kullanıldığı takdirde, insanı helâkete, felakete götüren en zararlı bir âlet haline gelir ve onu mahveder. Ağız ki, insan onunla Cenâb-ı Hakk'ı tesbih ve takdis eder. Ma'rûf'u emir, münkeri nehiy

ağızla yapılır. İnsan ağızla, Kainat kitabını ve onun ezeli tercümesi olan Kur'ân'ı tilavet eder, âyât u beyyinâtı ağzıyla okur ve başkalarına anlatır. Bazan, inanmayan bir insanı ifade ve beyanı vasıtasıyla imana getirir.. böylece üzerine güneşin doğup battığı her şeyden daha hayırlı bir iş yapmış olur.. ve insan, ağzıyla a'lây-ı illîyîne çıkar, sıddîkiyetin zirvesine taht kurar.

Ancak aynı ağız, insanın felaketini de hazırlayabilir. Bütün küfür ve küfrana vasıta ağızdır. Allah'a ve O'nun şânı yüce Nebisi'ne ağız dolusu sövenler, bu iğrenç günahı ağızlarıyla işlemektedirler. Yalan, gıybet, iftira hep ağızla yapılır ve insan ağızla, Müseyleme'nin yalan çukuruna düşer.

İşte Allah Rasûlü, sadece bir kelime söylüyor, bir uzva dikkati çekiyor... İşte bu tek kelimede, daha yüzlerce dile getirilmemiş hakikat ve bizim bir nebze işaret ettiğimiz hususlar bütünüyle matvi bulunuyor. "Ağzı, meşru dairede kullanın ki, ben de size cenneti söz vereyim" diyor. Bu, "ağzınızı kapayıp bir köşede oturun" demek değildir; meşru dairede kullanın demektir.

KONUŞMADA EDEB

Allah Rasulü, mahrem uzvun adını söylemiyor.. onun yerine iki bacak arası tabirini kullanıyor. Bu, O'nun yüce edebinin bir tezahürüdür. Zaten O, her zaman bizler için, gayet tabiî ve fıtrî olan şeyleri ifade ederken dahi, öyle kendine has derin bir edep içinde olmuştur ki, bazılarımızca en sevimsiz gibi görünen şeyler dahi, birden insanın gözünde sevimli birer tablo haline gelivermiştir. O, ahlâk; karakter, seciye ve tabiatıyla güzelliklere programlanmış bir insandı.

İşte bak, insanlar arasında zikri utandırıcı olan bir uzvu zikredilecekken, Allah Rasûlü, kendine has güzellik içinde bu uzva telmihte bulunuyor, "iki bacak arası", tabirini kullanıyor. Ne diyeyim, "güzellere peyrev olan elbet güzeldir.."

ÇOK SORU

Yerli-yersiz sual sorma veya ihtiyacı olmadığı halde dilenme, hatta dilenmeyi âdet haline getirme şeklinde yorumlanabilir ki, ikisi de mezmum; ikisi de zararlıdır. Kur'ân-ı Kerim ve sünnet-i sahîhada, mecburiyet ve ihtiyaç hali dışında dilenmek kınandığı gibi, ulu orta her zaman sual sorup durma da zem edilmiş ve hemen her fırsatta insanların duygu ve düşünceleri yararlı şeyleri öğrenmeye yönlendirilmiştir. Mamafih, Kur'ân-ı Kerim'de, makbûl ve mezmum olmak üzere suallerin iki kısma ayrıldığını görürüz. Makbûl ve müstahsen suâle misal olarak : "Ashabın Sana neyi infâk edeceklerini sorarlar" âyetini; mezmûm ve hoş karşılanmayan suâle de "Sana ruhun hakikatından soruyorlar" nazm-ı celilini gösterebiliriz.

Sual sorma veya sormama, dilencilik yapma veya yapmama, bir zarurete dayanıp-dayanmama veya bir ihtiyaçtan kaynaklanıp-kaynaklanmamaya göre, ef'âl-i mükellefîn arasında, çizginin altında veya üstünde yerlerini alarak vâcip, haram veya mübah olurlar. Bu itibarla da, ayrı ayrı gibi görünen bu iki mes'elenin, işaret ettiğimiz "cihetü'l-vahdet" etrafında, müşterek mütâlaa edilmelerinin ve müşterek yorumlanmalarının daha isâbetli olacağı kanaatindeyim.

Maddî-ma'nevî, dünyevî-uhrevî herhangi bir fayda gözetilmeden servetin, şuraya-buraya saçılıp savrulması şeklinde tarif edilebilir ki; hem ferdî hem de içtimaî bir hastalıktır. Evet, bir insanın, kendi servet ve kendi malını olmayacak yerlerde zâyi etmesi, evvelâ, sadece ferde ait bir zarar gibi görünse de, kendi malının zımnında millî serveti de hebâ etmesi bakımından, topyekun bir milleti alâkadar eden bir hâdisedir ve topyekun toplumun ızrâr edilmesi söz konusudur.

Günümüzde bir hayli önem arzeden ve gelecekte daha da arzedeceğe benzeyen bu iktisat ve tasarruf ihtivâlı son mes'eleyi de noktalarken, bir kere daha, Söz Sultanı'nın, seçip isti'mal ettiği kelimelere kullandığı yerler itibariyle kazandırdığı derinlikleri, vüs'at ve televvünü hatırlatmak istiyoruz.

MÂLÂYANİYATI TERK İSLÂM'IN GÜZELLİĞİNDENDİR

İki Cihan Serveri buyuruyor ki: "Müslümanın İslâmiyetine ait güzelliklerindendir malayaniyi terketmesi..."

Elbetteki, sadece böyle bir tercüme ile Efendimiz'e ait bir sözün derinliğini anlamak, bu kısa ifadenin şumûlünü kavramak mümkün değildir.

Hadîste; mü'minin İslâmiyetinin, ihsan ve itkana ulaşabilmesinin sırrından bahsedilmektedir. Yani pratikte ve dış yönü itibariyle, sağlam, arızasız ve kusursuz bir seviyeye; iç yönü itibariyle de ihsan sırrını temsile ulaşmış bir mü'min, mutlak surette, mâlâyaniyatı terk etmelidir.. terkeder de...

İÇTEKİ CİDDİYET DIŞA AKSEDER

Ciddiyetsiz ve lâubâli insanların, ibadetlerinde de ciddiyet yoktur. Böyle bir insan, belki namaza durduğu zaman ciddi gibi görünebilir; fakat eğer, iç dünyasında, kalb ve vicdanında ciddiliğe ulaşamamışsa, o sadece yıldız görünme sevdasında bir ateş böceğidir. Uzun zaman da böyle görünebilmesi mümkün değildir. Karakterler gizlenemez. Her insan, er veya geç karakterinin muktezasını mutlaka yerine getirir. Meğer ki ciddiyet onda değişmeyen bir karakter haline gelmiş olsun! Temrin ve sıkı kontrolle bu seviyeyi yakalamak mümkündür. Eğer böyle bir temrin ve kontrol varsa "olma", " görünme"nin önüne geçer.. bir serçe uzun müddet tâvûs kuşu olarak arz-ı endam edemez. Yani

insan şuurunun ve zihin-altının çocuğudur. Onlardan kaçıp kurtulamaz.

Meseleyi şöyle toparlayabiliriz: İçte ihsan olmalı ki, dışta itkan olsun! Dış, daima içten destek almalıdır. İnsanın iç dünyası ciddi olmalı ki, bu onun dış dünyasına da sirayet etsin.

Hz. Ömer, hilafet makamına tavsiye edilen büyük bir sahabi için şöyle demiştir:“ Denilen kişi her yönüyle hilafete layıktır. Ancak şakası biraz fazladır. Halbuki hilafet, bütünüyle ciddiyet isteyen bir meseledir.”

İnsanları idare durumunda hilafet, ciddiyet ister de, yeryüzünde Cenâb-ı Hakk’ın temsilcisi olma ma’nâsına hilafet ciddiyet iktiza etmez mi?

Allah huzurunda, O’nun boynu tasmalı bir kulu olma mevzuunda gerekli ciddiyeti elde edememiş bir insan, diğer hususlarda nasıl ciddi olabilir ki?

SÖZ

İlk yaradılış; yokluğun bağrına atılan iki harf ve bir heceden ibaret olan “Kün” * sözüyle başlamıştır. Tekden çoğa, vahdetten sonsuza uzayıp giden yollar sözle açığa çıkmış ve kelimelerle aydınlanmışlardır. Söz, gönüllerde yankılanmadan önce, insanın hayvandan, hayvanın da taştan, topraktan farkı yoktu.

Kalem ilk yaratıldığında neyi yazacağını bilememiş ve hayrette kalmıştı. Neden sonra kulağına “söz”un sırrı fısıldanınca, o feryad, mürekkeb de ağlamaya başladı. Ve o gün-bugündür, kalem söze ulaşınca hep çığlık koparır, mürekkep de yaş döker...

Söz olmasaydı, bizler, ezele ait hiçbirşeyi duyamaz ve Yüce Yaratıcı’nın, gönlümüzü, gözümüzü dolduracak esrarını anlayamazdık... Söz sayesinde kâinat bir meşher, Hak’dan gelen kitablar da birer dellâl kesildi. Söz, zeberced kakmalı bir tâc gibi yeryüzü halifesinin başına konunca, varlığın mânâsı ayân oldu ve biz de bütün bütün ondan ibaret hâle geldik...

Yeri-göğü bir araya getirip, birbirine bağlayan, dünyayı ukbâ ile bütünleştiren sözdür. Her ne kadar onun güzelliği ve yüceliği kendiliğinden görülmese de herşey ona muhtaç, her gizli güzelliğin kaynağı da odur.

O, burçları deviren öyle bir sancak ve kaleler fetheden öyle bir bayraktır ki; onun vesâyâsına girmeyen cihangirler bir köyü bile fethedememişlerdir. Fatih kumandanlar onun girdikleri yerlere girememiş, sultanlar onun ulaştığı ihtişama ulaşamamış ve hiçbir fâni onun kadar uzun ömürlü olamamıştır. Gelenler gitmiş; gidenler unutulup hâfızalardan silinmiş; ama o, hep taptaze ve olduğu gibi kalmıştır.

Söz erleri semavî bülbüllerdir. Onların dilleri, dostların sînelerinin inşirahı, düşmanların da korkulu rüyalarıdır. Bunların dillerinden dökülen söz süngüleri, muhariblerin kılıçlarından daha keskin, mızraklarından daha ürperticidir. Hekimler, kılıç yaralarını, ok yaralarını tedavi edebilmişlerdir ama, söz yaralarını tedavi ettikleri görülmemiştir. Sözün en müessir ve en içlisini peygamberler, sonra da derecesine göre ilhâma açık saf gönüller söylemişlerdir. Söylemiş ve yerinde karanlığın bağrına yağdırdıkları söz oklarıyla zulmetleri delik-deşik etmiş; yerinde sînelere saldıkları beyân kıvılcımlarıyla ruhlarda yangınlar meydana getirmiş ve yerinde de rahmet damlaları şeklindeki kelimeleri dört bir yana saçarak heryeri cennetlere çevirmişlerdir.

Hele ilham üveyklerinin kanatlandığı vakit, dudaklarından saçılan incileri toplamak için melekler bile onlara koşmuş ve onların dizlerine kapanmışlardır.

Söz erleri güneş gibidirler; kendilerine rağmen durmadan çevrelerini aydınlatırlar.. derya gibidirler. Dünyanın en zengin hazinelerini hem de hiç hissettirmeden sînelerinde taşır ve bir mum gibi etraflarına ışık verir; fakat, başlar önlerinde mahçup ve iki büklüm yaşarlar. Halk içinde mütevâzilerden daha mütevâzi, Hak'la beraber olunca da fevkalâde uyanıktırlar. Çevrelerine yığın-yığın cevherler dağıtır dururlar da bunun farkında bile olmazlar. Olmazlar; zira, iç dünyalarında her an daha kıymetli pırlantalar peşindedirler.

Buldukları o, zebercedden nükteleri açıklarken, sesleri kıyamet sûru gibi çınlar; sihirleri insi-cinni büyüler; meyhanedekiler de mesciddekiler de heryandan onların cevherlerine koşar.

Bugün o, Hârut ve Mârut'un bile büyülerini bozan söz sihirbazları var mıdır, yok mudur bilemiyeceğim.. Bildiğim birşey varsa, o da sözün elden ayağa düşmüş olmasıdır. Günümüzde, söz sarrafı gibi görünenlerin çoğu ilhamsız, ötelere kapalı ve Allah'tan kopuk kimseler... Bu itibarla da, beyân sanatı büyük ölçüde başıboşların elinde.. ilham perisinin kanatları kırık ve ilhama muhtaç, gönüllerde de taklid cadıları çadır kurmuş.. bütün bunlardan dolayı dilencilere dendiği gibi "inayet ola!" demekten başka elimizden birşey gelmiyor.[42]

RİSALE...

Birinci Düstur: Sen mesleğini ve efkârını hak bildiğin vakit, "Mesleğim haktır veya daha güzeldir" demeye hakkın var. Fakat "Yalnız hak benim mesleğimdir" demeye hakkın yoktur.

وَعَيْنُ الرِّضَا عَنْ كُلِّ عَيْبٍ كَلِيلَةٌ ۝ وَلَكِنَّ عَيْنَ السُّخْطِ تُبْدِي الْمَسَاوِيَا

(*Rıza gözü, ayıplara karşı kördür. Kem göz ise kusurları araştırır."*) sırrınca, insafsız nazarın ve düşkün fikrin hakem olamaz, başkasının

mesleğini butlan ile mahkûm edemez.

İkinci düstur: Senin üzerine haktır ki, her söylediğin hak olsun. Fakat her hakkı söylemeye senin hakkın yoktur. Her dediğin doğru olmalı; fakat her doğruyu demek doğru değildir. Zira senin gibi niyeti hâlis olmayan bir adam, nasihati Bazen damara dokundurur, aksülâmel yapar.

DİNSİZLİĞİ İŞMAM EDEN DEHŞETLİ KELİMELER

Ey insan! Bil ki, insanların ağzından çıkan ve dinsizliği işmam eden dehşetli kelimeler var; ehl-i iman bilmeyerek istimal ediyorlar. Mühimlerinden üç tanesini beyan edeceğiz.

* Birincisi: Evcedethu'l-esbab, yani, "Esbab bu şeyi icad ediyor."

* İkincisi: Teşekkele binefsihî, yani, "Kendi kendine teşekkül ediyor, oluyor, bitiyor."

* Üçüncüsü: İktezathu't-tabiat, yani, "Tabiîdir, tabiat iktiza edip icad ediyor."

Evet, madem mevcudat var ve inkâr edilmez. Hem, her mevcut san'atlı ve hikmetli vücuda geliyor. Hem madem kadîm değil, yeniden oluyor. Herhalde, ey mülhid, bu mevcudu, meselâ bu hayvanı, ya diyeceksin ki, esbab-ı âlem onu icad ediyor, yani esbabın içtimaında o mevcut vücut buluyor; veyahut o kendi kendine teşekkül ediyor; veyahut, tabiat muktezası olarak, tabiatın tesiriyle vücuda geliyor; veyahut bir Kadîr-i Zülcelâlin kudretiyle icad edilir.

Madem aklen bu dört yoldan başka yol yoktur. Evvelki üç yol muhal, battal, mümteni, gayr-ı kabil oldukları katî ispat edilse, bizzarure ve bilbedâhe, dördüncü yol olan tarik-i vahdâniyet şeksiz, şüphesiz sabit olur.[43]

NÜKTELER…

AZ FAKAT ÖZ KONUŞABİLME

…Şüphesiz ki ifadenin en sihirlisi de muhatabın idrakine göre ayarlanabilenidir. İmam-ı Azam Hazretleri de bu had seviyede görülmektedir. Kendisine itiraz maksadıyla pürhiddet gelenlerin, seviyelerine uygun şekilde aldıkları cevap yüzünden hiddetleri sönmüş, öfkeleri dinmiş olarak döndükleri anlaşılmaktadır.

Nitekim bir gün kendisine güvenenlerden bir gurup yine Hz. İmam'a müracaat ederek derler ki:

-Sen mihrabda imamın Fatiha okuyuşu, cemaate kafi gelir, demişsin, bu doğru değildir! İmamın okuyuşu cemaat hesabına nasıl geçer?

Hazret-i İmam sakin, muhatapların seviyesini tespitle meşgul. Meseleye ayet ve hadisle ispat etme tarafını düşünmez, sadece muhatabın seviyesini hesaba katarak sorar:

-Bu meseleyi sizin hepinizle ayrı ayrı mı görüşeyim, yoksa içinizden birini vekil seçeceğiniz de onunla mı konuşayım?

İtirazcılar düşündüler, her biri ilim ve irfanda kendisine güvenemediği için içlerinden en alim ve en ediblerini kendilerine sözcü olarak seçmeyi tercih ettiler:

-İşte bu zat bizim sözcümüzdür. Onunla bu mes'eleyi konuşabilirsin? Derler. İmam-ı Azam:

-Onu ilzam edersem sizi de ilzam etmiş olur muyum?

-Elbette. Çünkü biz onu vekil seçtik. Onun sözü bizim de sözümüz, onun müdafaası bizim de müdafaamızdır. O galip gelirse biz de galip geliriz.

Hazret-i İmam burada cevabı yetiştirir:

-İşte biz de mihraktaki imamı vekil seçtik. Onun okuyuşu cemaatin de okuyuşu, onun kıraati bizim de kıraatimizdir. Nitekim farkına varmadan bunu siz de kabul etmekte ve benimle konuşanı kendinize vekil olarak seçmiş olmaktasınız!

O, bize her bakımdan imamdır! Konuşma usulünü de onu taklid edebiliriz.[44]

DİL BAŞKA, KONUŞMA BAŞKA

Devenin dili bizim dilimizden çok daha büyük olduğu halde konuşamıyor. Demek ki dil başka, konuşma başkadır. Aynen göz ile görmenin farklı olması gibi. Dilde konuşmayı yaratan ancak Mütekellim-i Ezeli'dir.

Diğer hayvanattan farklı olarak bizim dilimize takılan bu mücevherat ve bize yapılan bu hususi lütuf, elbette ki müstehcen şarkılar söyleyelim, başkalarına hakaret edelim veya malayani sözler konuşalım diye değildir. Cenab-ı Hakk, Kur'an-ı Kerim'in de bize neleri konuşmamızı bildirmişse onları konuşacak ve neleri konuşmaktan men edilmişse dilimizi onlardan uzak tutacağız.[45]

KONUŞMA

…Ağzımızdan dökülen kelimeler bir fabrikanın mamul maddelerini andırır. Bu sözler, önce bir tezgahta dokunmuş, bir süzgeçten geçmiş, bir neticeye ulaşmış ve konuşmaya karar vermemizle birlikte, kelimeler, izahından aciz olduğumuz bir gaybi faaliyetle seslendirilmiş ve iç alemimizdeki gizli sözler böylece açığa çıkarılmıştır. Bütün bu

faaliyetlerin hiç mi hiç farkında olmayız.

Ağzımızdan çıkan her kelimede ses-mana işbirliği mevcut… Sözümüz muhatabımızın kulağına varıca sesin vazifesi biter. Artık bu vazifeyi titreşim yüklenmiş ve kelime apayrı bir hale girmiştir. Çekiş-örs-üzengi menzillerinden geçilir ve işitme merkezinin kapısı dövülür. Her kelimenin titreşimi farklı olduğundan akıl, kapının çalınış biçiminden kimin geldiğini anlar. Ve yeni bir ameliye ile titreşim yeniden bir kelime haline gelir. Böylece zihnimizde teşekkül eden bir kelime, çok kısa bir zaman içinde birkaç inkılap geçirerek karşımızdaki şahsa ulaşmış olur...

Telefon görüşmesi yapan iki insanın düşününüz. Bütün bir telefon şebekesi bu görüşmeye hizmet etmekte…Bu insanlar bir araya gelebilseler, artık telefonsuz görüşürler. Sadık rüyalar bunun en güzel misali değil midir?

İşin bir başka yönü de şu: konuşma hadisesinde birbirine zıt "iki ayrı doğuş" söz konusu… Konuşanda manadan kelime doğuyor, muhatapta kelimeden mana… "Ölüden diri çıkarırsın, diriden ölü çıkarırsın" mealindeki ayet-i kerime her konuşmada defalarca tasdik edilmekte…[46]

KILIÇ GiBi KESKİN DİL

Hicri üçüncü asrın yarısında, Abbasiler devrinde, Ibnurrumi diye bilinen, Ali ibni Abbas, Kasım Ubeydullah adındaki Abbasi vezirinin meclisinde oturmuştu.O daima mantık ve beyan gücü olan kılıç gibi keskin diliyle gururlanırdı. Kasım bin Ubeydullah, Ibnurrumi'nin dil yarasından çok korkuyordu ve endişeliydi. Fakat rahatsızlık göstermiyor ve öfkesini belli etmiyordu.

Aksine, öylesine bir tavır takınıyordu ki Ibnurrumi; bütün kötümserliği, kuruntuları ve sahip olduğu, ihtiyatlı davranma, ve her şeyi kötüye yorma sanatına rağmen, onunla muaşeret etmekten çekinmiyordu.

Kasım gizlice, Ibnurrumi'nin yemeğine, zehir koymalarını emretti. Ibnurrumi yemeği yedikten sonra döndü ve hemen gitmek için kalktı.

Kasım :

- Nereye gidiyorsun?

- Beni gönderdiğin yere.

- O halde, anne ve babama da selam söyle.

- Fakat, ben cehennem yoluna gitmiyorum, dedi.

Ibnurrumi evine gitti ve tedaviye başladı. Fakat tedaviler fayda

vermedi ve böylece sonunda, dilinin kılıç gibi keskin olmasının, cezasını buldu.[47]

YEDİ BİN HAYIR

Ehli hikmetten bir zata göre yedi bin hayır vardır. Tüm bu hayırlar her söze bin hayır düşecek şekilde şu yedi cümlede toplanmıştır:

1. Susmak, emeksiz bir ibadettir.
2. Susmak, takısız bir zinettir.
3. Susmak, otoriteye dayanmayan bir heybettir.
4. Susmak, sursuz bir kaledir.
5. Susmak, hiç kimseden özür dilemeye hacet bırakmaz.
6. Susmak, amelleri zapteden meleklerin rahatıdır.
7. Susmak, kusurların örtüsüdür.

Söylendiğine göre susmak alimin zineti ve cahilin örtüsüdür.[48]

BÜLBÜL

Oğlu ağır hastalanan Büveyhoğulları hükümdarlarından Adudüddevle son derece üzgündü. Abidlerden biri dedi ki:

"Şu yabani kuşları kafesten salıver. Belki oğlun iyileşir."

Adudüddevle makul bir hükümdar idi. Bu düşünceyi kabul ederek kafeslerini kırıp kuşları serbest bıraktı. Yıkılan zindanda mahkum kalır mı? hepsi uçup gittiler. Fakat bülbül müstesna, padişah tatlı sesli bülbülü kafesinden salıvermemişti.

Çocuk iyileşti ve sarayın bahçesine çıktı. Sabah vakti idi. Güzel sesli bülbül tatlı tatlı ötüyordu. Çocuk bülbülü görünce gülerek dedi ki;

"Ey hoş sesli güzel bülbül! Sen dilin yüzünden kafeste kalmışsın"[49]

AĞZIN GONCA GİBİ KAPALI KALMASI

Adamın biri kavga ederken fena sözler söyledi. Hemen yaka paça edip ensesine tokatı patlattılar. Üstü başı parça parça oldu. Oturup ağlamaya başladı.

Gün görmüş bir ihtiyar oradan geçiyordu. Onun bu halini görünce durumu kavradı ve dedi ki:

-"Ey kendini beğenmiş! Ağzın gonca gibi kapalı kalsaydı, gül gibi göleğini yortmazdın"[50]

SUSMANIN FAZİLETİ HAKKINDA

Dağ gibi ayağını eteğe çekersen, başı göklerden daha yüksek olur.

Ey çok bilgili insan, dilini tut! Yarın dilsizlere sorgu yoktur.

İçinde hakikat cevheri olanlar, sedef gibi ağızlarını açınca inci saçarlar.

Çok konuşanın kulağı tıkalıdır. Nasihat ancak susana tesir eder.

Nefes nefese durmadan konuşacak olursan kimse sözün zevkine varamaz. Sen kendin de o sözün tatlılığından fayda sağlayamazsın.

Ölçülmemiş kumaş nasıl biçilmezse tertibe konulmamış söz de söylenmemeli.

Yanlış fakat düşünülerek söylenmiş bir söz, düşünülmeden söylenmiş doğru sözden iyidir.

İsabetsiz yüz tane ok atacağına, bir tek ok at, fakat hedefe isabet ettir.

Kalb sırların zindanıdır. Dikkat et kapısı açık kalmasın.

Bir söz ağzından çıkmadıkça sen o söze hükmedebilirsin ama söyledikten sonra o sana hükmeder.

Ey alim! Susmak sana vakar verir. Ey cahil! Susmak sana perde olur. Alim isen mehabetini elden bırakma. Cahil isen perdeni yırtma.

Ey akıl sahibi! Halkın ayıbını açıklama. Kendi ayıbını gör ve onunla meşgul ol.

İşittiğin batıl söze kulak asma. Birisini çıplak görsen gözünü kapa.[51]

BELALAR AĞIZDAN ÇIKAN SÖZÜ TAKİP EDER

Yusuf (as) uzun zaman hapiste kalınca Cenab-ı Hakk'a bu halini arz etti. Allahu Teala da cevaben şu vahyi indirdi:

- Ey Yusuf, sen kendi kendini hapsettin. Zira kendin "hapsi daha çok severim" dedin. Eğer "afiyeti daha çok severim" deseydin sana afiyet verilirdi.

Bu sırra işaretten Peygamberimiz:

- "Belalar, konuşulanları takip eder" buyurmuştur.[52]

DİLİ KOPARILAN ANNE

Ali yaramazdı. Ama iş yaramazlıkla kalmıyor, komşularına zarar da veriyordu. Biraz büyüyünce hırsızlığa da başlamıştı. İşin kötüsü bu yaptıklarına annesi kızmıyor, hatta teşvik ediyordu.

önce bir yumurta çalıp getirdi Ali. Annesi sevinerek başını okşadı:

— Aferin oğluma, artık çalışıyor, dedi. Bundan cesaretlenen Ali, ertesi gün bir tavuk getirdi. Annesi yine sevindi. Derken bir koyun getirdi. Ve büyüdükçe, büyük hırsızlıklar yapmaya, karşı koyanları da öldürmeye başladı. Bir cani, bir katil olup çıktı.

Bir gün saklandığı bodrumda polislerin eline geçti. Karşı koydu, ateş açtı, ama yakalandı. Kollarına kelepçeyi vurdukları gibi karakola götürdüler. Yazdılar, çizdiler. Sonra hâkim karşısına çıkardılar.

Sorgulamada bir sürü suç işlediği anlaşılıp idama mahkûm edildi. Hırsız, uğursuz Ali asılacaktı.

Bir sabah idam sehpasının altına götürdüler onu. Âdetti, idam mahkûmlarına son isteklerinin ne olduğu sorulurdu.

Ali'ye de soruldu:

— Son bir isteğin var mı?..

— Var, dedi Ali. Şu kenarda ağlayıp sızlayan kadın benim annemdir. Buraya getirin. Annemi dilinin ucundan öpmek istiyorum. Çocukluğumda onu hep böyle Öperdim. O günleri tekrar yaşamak İstiyorum.

izin verildi. Hırsız Ali'nin annesi getirildi.

Ağlıyordu. Hem de hüngür hüngür ağlıyor, görevlilere oğlunu şerbet bırakmaları için yalvarıyordu. Tabii bu mümkün değildi. Ali suçluydu ve suçunun karşılığı idamdı. Cezasını çekecekti.

Ali annesine sokuldu. Onunla kucaklaştı. Çocukluğunda yaptığı gibi şimdi de dilinden öpmek istediğini söyledi.

Annesi dilini çıkarıp uzattı. Ali annesinin dilini öyle bir ısırma ısırdı ki yansı kopup ağzında kaldı, yere tükürdü. Annesi cıyak cıyak bağırırken etraftan yetişenler

— Bunu niçin yaptın?., diye sordular Ali'ye. Sen ne uğursuz evlatsın! Hiç annenin dili koparılır mı?

Hırsız Ali sakin sakin konuştu:

— Böyle anne olursa koparılır. İdamıma sebep onun bu dilidir. Çocukluğumda yaptığım ufak-tefek hırsızlıkları hoş görüp sözleriyle beni teşvik etmeseydi şu idam sehpası altında bulunmayacaktım.

— Haklı konuştu, dediler.

Eskiden ülkelerin birinde haksızlıklara karşı savaş açmış bir Padişah vardı. Günlerden bir gün, memleketin tanınmış tüccarı Abdullah öldürülmüş, ama katili bir türlü bulunamamıştı.

Aradan yıllar geçmiş olmasına rağmen, Padişah üzgündü. Katili yakalayamamak onu düşündürüyordu. Kendi idaresi altında olanlardan biri büyük bir haksızlığa uğrardı da, kendisi nasıl rahat edebilirdi?

Bir gün hem bunları düşünüyor, hem yemek yiyordu. Yoldan yaşlı bir adam geçmekte olduğunu bildirdiler. Çok misafirperver ve yardımsever olan Padişah, yaşlı adamın hemen içeri alınmasını emretti. Adamı getirip Padişahın sofrasına oturttular.

Çorbalar içildikten sonra Padişah, misafirine kim olduğunu sordu. Misafir:

Eskiden yol keser, adam soy ardım, dedi. İhtiyarladığım için aynı işi yapamaz oldum. Yapamaz olunca da uslandım.

— Yani şimdi gençleşsen, dinçleşsen soygunculuğa

devam eder miydin?

— Elbette.

Bu sırada sofraya gümüş kaplı bir tepsi içinde iki ördek geldi. Bu gören ihtiyar misafir, kıkır kıkır gülmeye başladı. Padişah merakla sordu:

— Niçin gülüyorsun? Misafir:

— Sofraya gelen ördeklere gülüyorum Padişahım, diye

cevap verdi.

— Bunda gülecek ne var?

— İzin verirseniz anlatayım. Demiştim ya yol keser, adam soyardım diye. Vaktiyle birini yakalamıştım. Üstünden çokça altın çıkmıştı. Altınları aldım. Fakat adamın beni şikâyet edeceğinden korkup öldürdüm. Öldürmek üzere bıçağımı çektiğim sırada üstümüzden iki ördek uçuyordu. Adam ördeklere baktı ve, "Ördekler şahidim olsun" dedi. Hiç ördekten şahit olur mu? Konuşamazlar ki... Onu hatırladığım için güldüm.

Padişah hiddetle yerinden kalktı:

— Sen Abdullah'ın katilisin!., diye bağırdı. Şu sofradaki ördekler de Abdullah'ı öldürürken üstünüzden uçan ördekler olmalı, öyle güzel şahitlik ettiler ki, seni bir tamam konuşturdular.

Nöbetçilere emretti:

— Bu katili derhal yakalayın.

Adam yakalandı. Dışarı sürüklendi. Padişah da rahat bir nefes aldı. Nihayet katili bulmuş, cinayete şahit olan ördekler sayesinde

büyük bir haksızlığı tamir etmişti.

— Yüceler Yücesi Allah'ım , dedi. Sen istersen kızarmış ördeklere bile bir katili ihbarlatırsın.[53]

BİLGİN OLMANIN İLK ŞARTI

İmam-ı Malik Hazretleri büyük bir din âlimidir. İmam-ı Azam'dan sonraki sırada yer alan bu eşsiz âlim, bunca ilmine rağmen bazen bilmediklerine de rastlar, "Bunu bilmiyorum" derdi.

Bir gün kendisine gelenler tam kırk sual sordular.

Ne yazık ki, büyük âlim bu kırk sualin ancak ikisine doğru cevap verebildi. Geride kalan otuz sekiz soruyu bilmediğini söyledi. Sual soranlar şaşırmışlardı:

— Ya imam, kırk sualin ancak ikisine cevap verebildiniz, otuz sekizini ise bilmediğinizi söylediniz, bu nasıl olur?

İmam şöyle karşılık verdi:

— Bilmiyorum demek hiçbir zaman âlimin değerini düşürmez. Aksine değerini arttırır. Sakın siz de şunun bunun tesirinde kalıp, bilmediğinizi bilir görünmeyiniz. Bilmediğini bilir gibi görünüp cevap vermeye kalkışmak cahilliktir. Bilmediğine "bilmiyorum" demek ise, bilgin olmanın işaretidir.

Bağdat âlimlerinden Kasım bin Muhammed de şöyle der:

— Bilmediğim bir suale biliyorum diyerek yanlış cevap vermektense, dilimin kesilmesi daha iyidir. Birçok büyük âlime eriştim, hiç birinin "bilmiyorum" sözünden rahatsızlık duyduklarını görmedim. Onlar bildiklerine cevap verirler, bilmediklerini ise öğrenmeye gayret ederlerdi.

Bir büyük din âlimi kürsüde vaaz ediyordu. Aşağıdan biri bir takım sualler sordu, kürsüdeki âlim de "Bilmiyorum" diye cevap verdi. Bunun üzerine yerdeki adam şöyle dedi:

— Madem biliniyordun da o yüksek yere niçin çıktın? Alim şöyle cevap verdi:

— Ben ilmim kadar yükseldim, eğer bilmediklerim kadar yükselecek olsaydım, başımın göğe değmesi gerekirdi.[54]

FOTOĞRAF ŞAKASINDAN GERÇEĞE

Dil, Allah'ın âdemoğluna bahşettiği en büyük nimetlerden biridir. Fakat insan bu nimeti kullanmadan önce çok düşünmeli, maksadını ifade ederken ağzından çıkanlara özen göstermelidir. Çünkü insanın ağzından çıkan bu sözler dua yerine geçip insanı o ifadenin anlamı

çerçevesinde bir neticeye mahkûm edebilir. Tıpkı aşağıda anlatılan ibretli hadisede olduğu gibi:

Yaz sezonunda arkadaşlarıyla birlikte Bozcaada'da tatil yapan Gökşin Özbak, burada bir hurda araba görünce, hemen aklına bir espri geldi. Genç adam, arabanın içine girip, sağ arka koltuğuna oturdu ve ölmüş gibi poz vererek fotoğrafını çektirdi.

Gökşin, tatil dönüşünde bu fotoğrafı arkadaşlarına gösterip şaka yapacak ve "Trafik kazası geçirdim ve Öldüm, Bakın bu da ölümümün fotoğrafı... Ben aslında bir hortlağım." diyecekti. (...)

Tatil bitti ve Gökşin memleketine döndü. Kısa bir süre sonra gelen Ramazan bayramı vesilesi ile Gökş'in ailesi izmir'e gitmeye karar verdiler.

Otomobili Gökşin'în babası kullanıyordu. Manisa Kırkağaç girişinde bir süre rnola veren aile, biraz dinlendikten sonra tekrar yola koyuldular. Yola çıkalı henüz birkaç dakika olmuştu ki, önlerine aniden bir yaya fırladı. Baba Hikmet Bey, direksiyonu kırdı ama yayaya çarpmayı engelleyemedi. Kazanın etkisiyle Hikmet Bey direksiyon hakimiyetini kaybetti. Ön cam patladı ve araba dört takla atarak bir hendeğe yuvarlandı.

Gökşin, tıpkı 7 ay önce şaka olsun diye çektirdiği fotoğraftaki gibi, arabanın arka koltuğunda oturuyordu. Görüntüsü de, fotoğraftakine çok benziyordu; bir farkla..! Bu şaka değil, gerçek bir görüntüydü ve kan ile renklenmişti. Fotoğraf şakası ne yazık ki, gerçek olmuştu.[55]

EŞEĞİN GÖLGESİ

Milattan önce 322-384 yıllan arasında yaşayan ve baştan kekeme İken ciddi çalışmalarla Yunanlıların meşhur hatibi olan Demosten, ülkeyi ilgilendiren Önemli bir meseleyi Atinalılara anlatıyor, fakat halk pek ilgilenmiyordu. Bunun üzerine Demosten anlattığı konuyu değiştirdi:

"Bir adarn, evindeki eşyalarını diğer köye taşıması İçin bir eşek kiraladı. Eşeğin sahibi, eşeği ile birlikte gideceğini söyledi, işi bitince hayvanı geri getirecekti. Öğle üzeri, yemek için mola verildi. Güneş, yakarcasına kızdırıyordu. Eşeği kiralayan, hayvanın gölgesine uzanarak dinlenmek istedi. Eşeğin sahibi 'Olmaz!' dedi, 'sen sadece eşeği kiraladın, gölgesini değil. Gölgesinde ben dinleneceğim.'

Eşeği kiralayan, eşeği her şeyi ile kiraladığını söylüyor, hayvanın gölgesinde dinlenme hakkının da kendisinin olduğunu iddia ediyordu."

Demosten, sözü bu noktaya getirince durdu. Kürsüden ayrılmak istedi. Dinleyiciler hep bir ağızdan, kürsüden inmemesini, eşeğin gölgesinin kimde kaldığını anlatmasını istediler.

Meşhur hatip o zaman bağırarak dedi kî: *"Siz ne garip insanlarsınız? Sizi çok yakından ilgilendiren hayatî bir mesele üzerindeki konuşmayı dinlemek istemiyor, . ama eşeğin gölgesi ile ilgileniyorsunuz."*

İnsanların bahsettiği, bahsinden hoşlandığı öyle malayanî meseleler vardır ki, ağızlarını geveze, akıllarını çöplük haline getirmekten başka hiçbir faydası yoktur.

Belki de o boş sözler, akılları, vicdanları atık laflarla kirlettikleri gibi peşlerine gıybet, sefahet ve günahları takıp getirmektedir.

İlter Türkmen, *"Toplumsal Küstahlık"* başlıklı yazısında *"Türkiye'yi Batılı ülkelerden farklı kılan önemli bir özelliği, günlük yaşamı kapsayan gürültüdür"* derken, Mısırlı tarihçi Ahmet Emin 1878-1953 yılları arasındaki hatıralarını anlatırken bir yerde şöyle diyor: *"Türklerin iki huyu hoşuma git*-! *ti: Temizlikleri ve sakinlikleri... Kaldığımız kırk gün içinde caddelerde ve tramvaylarda ne bir kavga ne de bir kargaşa gördük. Kahvehaneler insanlarla dolu olduğu halde gözlerini kapatırsan, kimse yok zannedersin. Gerçekten, Türkler, bu iki konuda söylendiği gibi doğunun İngilizleridir, Belki de bu konuların dikkatimi çekmesi, bu iki özelliğin Mısır'da hemen hemen hiç olmamasından dolayıydı."*

Sükûnet, bir fazilettir, asalettir. Az konuşmak, tekke adabıdır. Dilin Onu anması, malayanî, abes, boş laflar konuşmaktan efdal olduğu gibi, kalbe huzur verir.

Ve özellikle de, bir nizaya bile değmeyen dünya için kavgalara girmek, gönlü, dünyanın ötelere bakmayan dar ve sığ meselelerine bağlamak, gaye öteler olması gerekirken hep dünyadan konuşmak, kıymet itibariyle eşeğin gölgesinden bahsetmekten farksızdır ki, insanı korkunç bir sükuta atar.

Onun içindir ki Efendiler Efendisi (a.s.v.), Allah'tan bahsedilmeden dağılan bir meclisi, bir leşin etrafına toplanıp dağılanlara benzetir. Bu korkunç bir akıbettir. Zira leşlerin etrafına çakallar, sırtlanlar toplanıp dağılır. Dertleri sadece dişleridir.

İnsan, her gün hayalî dünyalarda memleketler kurmaktan vazgeçmeli, imara yüreğinden ve aklından başlamalı, kendisini ulvî meselelerin bahsinden hoşlanmaya alıştırmalı ve boş sözlerin insanî İzzeti lekelediğini unutmamalıdır.

Kâinatın en kerim varlığı en abes şeylerle uğraşsın diye yaratılmamıştır.[56]

KISA SÖZ

ABD'nin eski başkanlarından Roosevelt, avukatlığının ilk yılında

çok zor bir davayı üzerine almıştı. Karşı tarafın avukatı jüriye nasıl hitap edilmesi gerektiğini çok iyi bilen birisi İdi ve genç rakibinden çok daha inandırıcı deliller ortaya koydu. Fakat, son konuşmasını saatlerce uzatmak gibi bir hata işlemişti. Jürinin, onun söylediklerini pek takip edemediği Roosevelt'in dikkatini çekti. Jüriye hitap etme sırası kendisine geldiğinde:

"Efendim, mükemmel bîr hatip olan muhterem meslektaşımı dinlediniz. Eğer ona inanır ve delillere inanmazsanız, onun lehinde karar vermek zorundasınız. Söyleyeceklerim bundan İbaret" dedi.

Kendi odalarına çekilen jüri üyeleri sadece beş dakika sonra Roosevelt'in lehinde karar verdiler.

Çok konuşmak, ne sözü güzelleştirir, ne de tesirini artırır. Bilakis, maksadın net, kısa, anlaşılabilir ifadelerle takdimi güzel ve etkili konuşmanın temel şartıdır.

Kısa konuşmuş olmak için, anlatılması zaruri şeylerden feragat etmenin gereği olmadığı gibi, gereksiz bilgiler ve tekrarlarla sabırları zorlamanın, kafaları şişirmenin mânâsı da yoktur.[57]

PAPAĞANIN HİKAYESİ

Bir tacirin bir papağanı vardı. Kafeslere mahkum edilmiş güzel bir kuştu. Bir gün tüccar Hindistan'a gitmek için yol hazırlığına başladı. Kölelerinin, cariyelerinin her birine ayrı ayrı:

"Sana Hindistan'dan ne getireyim ne istersin?" diye sordu.

Her biri ayrı bir şey istedi. Tüccar papağanına da sordu:

"Ey güzel kuşum sana ne getireyim Sen Hindistan'dan ne istersin?" dedi.

Papağan:

"Oradaki papağanları görünce hâlimi anlat ve de ki falan papağan benim mahpusumdur, ben onu kafeste besliyorum. Size selâm söyledi. Ben gurbet ellerde kafeslerde sizin hasretinizle can vereyim, sîz serbestçe ağaçlıklarda kayalıklarda dolaşın bu reva mıdır. Hiç değilse bir seher vakti ben garibi de hatırlayın ki bende birazcık mutlu olayım, dedi." de. Başka da bir şey istemem." dedi.

Tüccar kervanını düzdü yola koyuldu. Günler geceler boyu yol gitti nihayet Hindistan'a vardı. Giderken birkaç papağan gördü kayalıklara konmuş, bekliyorlardı, atını durdurup seslendi:

"Ben falan memlekette filan kişiyim ticaret yapmak için buralara geldim. Benim bir papağanım var size selâm söyledi ve böyle böyle dememi istedi." dedi.

Tüccar sözlerini bitirir bitirmez o papağanlardan birisi titredi, nefesi kesildi düşüp öldü.

Tüccar bu haberi verdiğinden dolayı bin pişman oldu.

"Ne yaptım, bu zavallı kuşun ölümüne sebep oldum. Galiba bu benim kuşumun bir yakını, candan seveni olsa gerek." diye düşündü.

Aradan bir hayli zaman geçti tüccar alışverişini bitirip memleketine döndü. Herkesin istediğini bir bir verdi.

Kuş kafesinde bu olanları seyrediyordu. Sonunda dayanamayıp tüccara sordu:

"Benim istediğim nerede. Hemcinslerimi, papağan zürbelerini gördün mü, ne söyledin ne gördünse bana anlat beni de mutlu et." dedi.

Tüccar:

"Sevgili kuşum kusura bakma fakat söylemesem daha iyi olacak sanıyorum, çünkü hâlâ o saçma sapan haberi götürerek yaptığım akılsızlığa ve cahilliğe yanmaktayım, onun için anlatmasam daha iyi." dedi.

Papağan ısrar etti; bunun üzerine tüccar istemeye istemeye olanları anlattı:

"Tarif ettiğin yere varıp dostların olan papağanları görünce senin söylediklerini ve selâmını söyledim içlerinden biri buna dayanamadı üzüldü titredi ve hareketsiz kaldı, öldü patladı dayanamadı öldü gitti." dedi. Bunu görünce çok pişman oldum fakat nafile bir kere söylemiş bulundum." dedi.

Tüccarın sözlerini duyan papağan kafesin içinde titredi hareketsiz kaldı ve biraz sonra düşüp öldü.

Tüccar bunu görünce aklı başından gitti ağlayıp sızlamaya başladı, külahını yere vurdu.

"Ey güzel sesli kuşum sana ne oldu neden bu hâle geldin, ben ne yaptım başıma ne işler açtım." diye dövündü. Ağladı ağıtlar söyledi. Sonunda ölü papağanı kafesten çıkarıp pencerenin kenarına getirdi, getirir getirmez papağan hemen canlanıp uçtu bir ağacın en yüksek dalına kondu.

Tüccar buna şaşıp kaldı.

"Ey güzel kuş bu ne iştir bu ne haldir, bana anlat, bu hileyi nasıl öğrendin de beni kandırdın." dedi.

Papağan konduğu yerden seslendi:

"Sevgili efendim o Hindistan'da gördüğün papağan benim selâmımı alınca düşüp ölmüş gibi yaparak bana bu haberi gönderdi. "Eğer kurtulmak istiyorsan öl!" dedi. Ben de gördüğün gibi onun dediğini yaparak hapisten kurtuldum. Kısaca öldüm kurtuldum kafeslerde tutulmaktan." dedi.

• **Ey dil sen hem bitmez tükenmez bir hazinesin hem de dermanı olmayan bir dertsin.**[58]

ŞİİR…

Ömrün aşkına, yerini bildiğin şeyler arasıda
Küçük düşüren dil kadar hapse layık olanı yoktur.
Seni ilgilendirmeyen bir söz dilin ucuna gelince
Onu olduğu yere sağlam bir kilitle kitle,
Ağzından çıkan nice söz,
Zamansız öldüren okla karşılanır.
Susmak yersiz konuşmaktan daha hayırlıdır,
Sus ki, selamete eresin, konuşunca da mutedil ol,
Dostlarına karşı aşırı olma,
Nefret ettiklerine karşı ölçüyü kaçırma,
Çünkü, dostundan ne zaman nefret edeceğini bilemezsin,
Tıpkı, nefret ettiklerinle ne zaman dost olacağını bilmediğin gibi, aklını başına topla.

Delikanlının ölümü dil sürçmesinden olur.
Yoksa o ayak sürçmesinden ölmez.[59]

NAMAZ

فَاِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلوةَ فَاذْكُرُوا اللّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلى جُنُوبِكُمْ فَاِذَا اطْمَاْنَنْتُمْ فَاَقيمُوا الصَّلوةَ اِنَّ الصَّلوةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا

Nisa / 103. Namazı bitirince de ayakta, otururken ve yanınız üzerinde yatarken (daima) Allah'ı anın. Huzura kavuşunca da namazı dosdoğru kılın; çünkü namaz müminler üzerine vakitleri belli bir farzdır.

وَاَقيمُواالصَّلوةَ وَاتُواالزَّكوةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعينَ

Bakara / 43. Namazı tam kılın, zekâtı hakkıyla verin, rükû edenlerle beraber rükû edin.

حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلوةِ الْوُسْطى وَقُومُوا لِلّهِ قَانِتِينَ

Bakara / 238. Namazlara ve orta namaza devam edin. Allah'a saygı ve bağlılık içinde namaz kılın.

قُلْ اِنَّ صَلَاتى وَنُسُكى وَمَحْيَاىَ وَمَمَاتى لِلّهِ رَبِّ الْعَالَمينَ

En’am / 162. De ki: Şüphesiz benim namazım, kurbanım, hayatım ve ölümüm hepsi âlemlerin Rabbi Allah içindir.

وَاَقِمِ الصَّلوةَ طَرَفَىِ النَّهَارِ وَزُلَفًا مِنَ الَّيْلِ اِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّاَتِ ذلِكَ ذِكْرى لِلذَّاكِرينَ

Hud / 114. Gündüzün iki ucunda, gecenin de ilk saatlerinde namaz kıl. Çünkü iyilikler kötülükleri (günahları) giderir. Bu, öğüt almak isteyenlere bir hatırlatmadır.

أُتْلُ مَا أُوحِىَ اِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَاَقِمِ الصَّلوةَ اِنَّ الصَّلوةَ تَنْهى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللّهِ اَكْبَرُ وَاللّهُ يَعْلَمُ مَاتَصْنَعُونَ

Ankebut / 45. (Resûlüm!) Sana vahyedilen Kitab'ı oku ve namazı kıl. Muhakkak ki, namaz, hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoyar. Allah'ı anmak elbette (ibadetlerin) en büyüğüdür. Allah yaptıklarınızı bilir.

اِنَّمَا يُريدُ الشَّيْطَانُ اَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِى الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللّهِ وَعَنِ الصَّلوةِ فَهَلْ اَنْتُمْ مُنْتَهُونَ

Maide / 91. Şeytan içki ve kumar yoluyla ancak aranıza düşmanlık ve kin sokmak; sizi, Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık (bunlardan) vazgeçtiniz değil mi?

فَوَيْلٌ لِلْمُصَلّينَ () اَلَّذينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ () اَلَّذينَ هُمْ يُرَاؤُنَ () وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ

Maun / 4-7. Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki, Onlar namazlarını ciddiye almazlar. Onlar gösteriş yapanlardır, Ve hayra da mâni olurlar.

اِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَاِذَا قَامُوا اِلَى الصَّلوةِ قَامُوا كُسَالى يُرَاؤُنَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللّهَ اِلَّا قَلِيلًا

Nisa / 142. Şüphesiz münafıklar Allah'a oyun etmeye kalkışıyorlar; halbuki Allah onların oyunlarını başlarına çevirmektedir. Onlar namaza kalktıkları zaman üşenerek kalkarlar, insanlara gösteriş yaparlar, Allah'ı da pek az hatıra getirirler.

HADİS...

* Hz. Ebü Hüreyre (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'in şöyle söylediğini işittim: "Sizden birinizin kapısının önünden bir nehir aksa ve bu nehirde hergün beş kere yıkansa, acaba üzerinde hiç kir kalır mı, ne dersiniz?" "Bu hal, dediler, onun kirlerinden hiçbir şey bırakmaz!" Aleyhissalâtu vesselâm: "İşte bu, beş vakit namazın misalidir. Allah onlar sayesinde bütün hataları siler" buyurdu."

* Sa'd İbnu Ebî Vakkas (radıyallâhu anh) anlatıyor: "İki erkek kardeş vardı. Bunlardan biri öbür kardeşinden kırk gün kadar önce vefat etti. Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm)ın yanında bunlardan birincinin faziletleri zikredildi. Bunun üzerine Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm): "Diğeri müslüman değil miydi?" diye sordu. "Evet, müslümandı ve fena da değildi!" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm: "Öldükten sonra, namazının ona ne kazandırdığını biliyor musunuz? Namazın misali, sizden birinin kapısının önünde akan ve her gün içine beş kere girip yıkandığı suyu bol ve tatlı bir nehir gibidir. Bu (nehrin) onun üzerinde kir bıraktığını göremezsiniz. Öyleyse, siz ona namazının neler ulaştırdığını bilemezsiniz."

* Ebü Ümâme (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm) ile beraber mescidde idik. O esnada bir adam geldi ve: "Ey Allah'ın Resülü, ben bir hadd işledim, bana cezasını ver!" dedi, Resülullah adama cevap vermedi. Adam talebini tekrar etti. Aleyhissalâtu vesselâm yine sükut buyurdu. Derken (namaz vakti girdi ve) namaz kılındı. Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm) namazdan çıkınca adam yine peşine düştü, ben de adamı takip ettim. Ona ne cevap vereceğini işitmek istiyordum. Efendimiz adama: "Evinden çıkınca abdest almış, abdestini de güzel yapmış mıydın?" buyurdu. O: "Evet ey Allah'ın Resülü!" dedi. Efendimiz: "Sonra da bizimle namaz kıldın mı?" diye sordu. Adam: "Evet ey Allah'ın Resülü!" deyince, Efendimiz: "Öyleyse Allah Teâlâ hazretleri haddini -veya günahını demişti- affetti" buyurdu."

* Hz. Enes (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Ben Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın yanında idim. Bir adam huzuruna gelerek:

"Ey Allah'ın Resülü, dedi, ben bir hadd (suçu) işledim, cezasını tatbik et!" Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm) adama (birşey) sormadı. Derken namaz vakti girdi. Resülullah'la birlikte o da namaz kıldı. Aleyhissalâtu vesselâm namazını tamamlayınca, adam yanına geldi ve: "Ey Allah'ın Resülü! dedi, ben hadd (çeşidine giren bir suç) işledim. Bana Allah'ın Kitabını tatbik et!" Efendimiz: "Sen bizimle birlikte namazını eda etmedin mi?" diye sordu. Adam: "Evet!" dedi. Efendimiz: "Öyleyse git. Zîra Allah, senin günahını affetti" veya -hadd'ini affetti" dedi."

* Âsım İbnu Süfyan es-Sakafi (radıyallâhu anh)'nin anlattığına göre, bunlar Selâsil gazvesine gitmişler. Fakat fiilen gazveye iştirak edememişlerdi. Bunun üzerine kendilerini Allah yoluna verdiler. Sonra Hz. Muâviye (radıyallâhu anh)'nin yanına döndüler. Hz. Muâviye'nin yanında Ebü Eyyüb el-Ensârî ve Ukbe İbnu Âmir vardı. Âsım: "Ey Ebü Eyyüb! dedi. Bu sene gazveyi kaçırdık. Bize, (bunun telafisi için bir çare) haber verildi. Buna göre, kim dört mescitte namaz kılarsa, günahları affedilirmiş." Ebü Eyyüb: "Ey kardeşimin oğlu! dedi. Ben sana bundan daha kolayını haber vereyim. Ben Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın şu sözünü işittim: "kim emredildiği şekilde (mükemmel olarak) abdestini alır, emredildiği şekilde namazını kılarsa, önceden yapmış olduğu (kusurlu) ameli sebebiyle affolunur. " Ey Ukbe! (Resülullah'ın tebşiri) böyleydi değil mi?" Ukbe: "Evet!" dedi."

* Ukbe İbnu Amir (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın şöyle söylediğini işittim: "Rabbin, koyun güden bir çobanın, bir dağın zirvesine çıkıp namaz için ezan okuyup sonra da namaz kılmasından hoşlanır ve AIlah Teâlâ hazretleri şöyle der: "Benim şu kuluma bakın! Ezan okuyor, namaz kılıyor, yani benden korkuyor. Kasem olsun, kulumu affettim ve onu cennetime dahil ettim."

* İmam Mâlik (radıyallâhu anh)'e ulaştığına göre, Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm) şöyle buyurmuştur: "İstikamet üzere olun. (Bunun sevabını) siz sayamazsınız. Şunu bilin ki, en hayırlı ameliniz namazdır. (Zâhirî ue bâtînî temizliği koruyarak) abdestli olmaya ancak mü'min riayet eder."

* Hz. Huzeyfe (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ı herhangi bir şey üzecek olursa namaz kılardı."

* Abdullah İbnu Selmân, Resülullah (aleyhissalâtu vesselam)'ın ashabından birisinden naklediyor: "Hayberin fethedildiğii gün bir adam Hz. Peygamber'e gelerek: "Ey Allah'ın Resülü, bugün ben öyle bir kâr ettim ki böyle bir kârı şu vadi ahalisinden hiçbiri yapmamıştır" dedi. Efendimiz: "Bak hele! Neler de kazandın?" diye sordu. Adam: "Ben alıp satmaya ara vermeden devam ettim. Öyle ki üçyüz okiyye kâr ettim

dedi. Aleyhissalâtu vesselâm efendimiz: "Sana kârların en hayırlısını haber vereyim mi?" diye sordu. Adam: "O nedir, ey Allah'ın Resülü?" dedi. Efendimiz açıkladı: "(Farz) namazdan sonra, kılacağın iki rekattir."

* Hz. Enes (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Bana kadın ve güzel koku sevdirildi, gözümün nuru namazda kılındı."

* Rebî'a İbnu Ka'b el-Eslemî anlatıyor: "Ben Resülullah (aleyhissalatu vesselâm) ile beraber gecelemiştim, kendisine abdest suyunu ve başkaca ihtiyaçlarını getirdim. Bana: "Dile benden (ne dilersen)!" buyurdu. Ben: "Senden cennette seninle beraberlik diliyorum!" dedim. Bana: "Veya bundan başka birşey?" dedi. Ben: "Hayır, sadece bunu istiyorum!" dedim. "Öyleyse kendin için çok secde ederek bana yardımcı ol!" buyurdu."

* Ma'dan İbnu Ebî Talha el-Ya'merî (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın azadlısı Sevbân (radıyallâhu anh)'a rastladım. Kendisine: "Bana bir amel söyle de onu yapayım. Allah da onun sayesinde beni cennetine koysun" dedim. -Veya şöyle demişti: "Dedim ki: "..Allah nezdinde en hayırlı ameli bana bildir."- Sevbân sükut etti. Sonra ben tekrar aynı şeyi sordum. O yine sükut etti. Ben üçüncü sefer sordum. Sonunda dedi ki: "Aynı şeyleri ben de Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm)a sormuştum. Bana şu cevabı vermişti: Çokça secde yapman gerekir. Zîra sen secde ettikçe, her secden sebebiyle Allah dereceni artırır, onun sebebiyle günahını döker." Ma'dan der ki: "Sonra Ebu'd-Derdâ'ya geldim. Aynı şeyi ona da sordum. O da Sevbân'ın bana söylediğinin aynısını söyledi."

* Osman İbnu Affan radıyallahu anh anlatıyor: "Resulullah aleyhissalatu vesselam'ın şöyle söylediğini isittim: "Birinizin evinin avlusunda bir nehir aksa da bunun içinde günde beş sefer yıkansa acaba bedeninde hiç kir kalır mı?" Aleyhisalatu vesselam'ın muhatabı: "Hiçbir şey kalmaz!" dedi. Resulullah da: İşte namaz da böyledir, suyun kiri, pası giderdiği gibi o da günahları giderir."

* İbnnu Abbas radıyallahu anhüma anlatıyor: "Peygamberiniz (Mirac gecesinde) elli vakit namazla emrolundu. Sonra bunu beşe indirinceye kadar Rabbinize müracaatta bulundu."

* Ebu Katade İbnu Rıb'i anlatıyor: "Resulullah aleyhissalatu vesselam buyurdular ki: "Allah-u Zülcelal hazretleri buyurdu ki: "Senin ümmetine beş vakit namazı farz kıldım ve kim bunu vaktinde kılmaya devam ederse onu cennete koyacağım diye katımda ahidde bulundum. Kim de bunu vaktinde kılmaya devam etmezse katımda onun için hiçbir ahid yoktur."

* Ubade İbnu's-Samit radıyallahu anh anlatıyor: "Resulullah

aleyhissalatu vesselam buyurdular ki: "Allah için secde eden herkese Allah bir sevap yazar ve bu secde sebebiyle bir günahını affeder, makamını da bir derece artırır; öyleyse secdeyi çok yapın."

* Osman İbnu Ebi'l-as radıyallahu anh anlatıyor: "Resulullah aleyhissalatu vesselam buyurdular ki: "Ben namazda çocuk ağlaması işitir, bunun üzerine kıraatimi kısa tutarım."

* Ebu Musa anlatıyor: "Resulullah aleyhissalatu vesselam buyurdular ki: "Ben artık ihtiyarladım. Ben rükuya gittim mi siz de rükuya gidin. Rükudan kalktım mı siz de kalkın. Secde yaptım mı siz de secde yapın. Benden önce rüku ve secdeye giden kimseyi görmeyeyim."

* Hz. Ebu Hüreyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resulullah aleyhissalatu vesselam buyurdular ki: "Kişinin namazda iken (yapışan öteberiyi gidermek için) alnını silme işini çok yapması namazın edebine aykırıdır."

* Hz. Ali radıyallahu anh anlatıyor: "Resulullah aleyhissalatu vesselam buyurdular ki: "Namazda iken sakın parmaklarını çıtlatma!"

* Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resulullah aleyhissalatu vesselam buyurdular ki: "Biriniz esneyince elini ağzına koysun ve (haaah! diyerek) ses çıkarmasın. Çünkü bu hale şeytan güler."

* Adiyy İbnu Sabit, babası kanalıyla dedesinden, Resulullah aleyhissalatu vesselam'ın şu sözünü rivayet etmiştir: "Namazda tükürmek, sümkürmek, hayız haline girmek ve uyuklamak şeytandandır."

* İbnu Ömer radıyallahu anh anlatıyor: "Resulullah aleyhissalatu vesselam buyurdular ki: "Gözlerinizin hızla kör olmaması için, namazdayken onları semaya kaldırmayın."

* Hz. Enes İbnu Malik radıyallahu anh'ın anlattığına göre: "Resulullah aleyhissalatu vesselam şöyle buyurmuşlardır: "Kulla şirk arasında sadece namazın terki vardır. Onu terketti mi şirke düşmüş demektir."

* Asım İbnu Amr anlatıyor: "Irak ahalisinden bir grup, Hz. Ömer'e gitmek üzere yola çıktı. Yanına geldikleri vakit Hz. Ömer onlara: "Siz kimlerdensiniz!? diye sordu. Onlar: "Biz Irak ahalisindeniz!" dediler. "İzinli olarak mı geldiniz?" dedi. Onlar: "Evet!" dediler. Onlar Hz. Ömer radıyallahu anh'tan kişinin evde kıldığı namazın hükmünü sordular. Hz. Ömer: "Ben Resulullah'a bu hususta sormuştum da: "Kişinin evinde kıldığı namazı nurdur, öyleyse evlerinizi nurlandırın" buyurdu" dedi."

* Ebu Saidi'l-Hudri anlatıyor: "Resulullah aleyhissalatu vesselam

buyurdular ki: "Sizdenbiri namazını kılınca, ondan evi için de bir nasib ayırsın. Zira Allah Teala hazretleri, onun evine, namazından bir hayır bırakır."

* Abdullah İbnu Sad radıyallahu anh anlatıyor: "Ben Resulullah aleyhissalatu vesselam'a: "Evdeki namaz mı, mesciddeki namaz mı daha efdal?" diye sordum. Şu cevabı verdi: "Evime bakmıyor musun, mescide ne kadar yakın! Farzlar hariç, evimde kılmam, benim nazarımda mescidde kılmamdan daha makbuldür."

TEFSİR...

حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلوةِ الْوُسْطى وَقُومُوا لِلّهِ قَانِتِينَ

Bakara / 238. Namazlara ve orta namaza devam edin. Allah'a saygı ve bağlılık içinde namaz kılın.

Böyle olabilmek için de bilinen namazları ve hele orta namazı üstlerine düşerek muhafaza ediniz. Her birini dikkatle gözetip vaktinde eksiksiz olarak yerine getirmeye devam ediniz. Ve Allah için ayağa kalkıp divan durunuz, yani Allah için kalkıp, önünüze bakarak, ellerinizi güzel bir şekilde tutup oynatmayarak sessiz ve sakin ve bir boyun eğme tavrı içinde Allah diyerek namaza durunuz.

KUNUT: Bir şeye öyle devam edip durmaktır ki taat, huşu, sukünet ve ayakta durmak mânâlarını içerir ve dilimizde buna "divan durmak" denir. Bunun için kunut taattir, kunut uzun süre ayakta durmaktır, kunut susmaktır; kunut huşu ve tevazu kanatlarını indirmek ve azaların sükuna kavuşmasıdır diye çeşitli bakımlardan tarif edilmiştir. Bir hadisi şerifte "Namazın en faziletlisi kunutu (kıyamı) uzun olandır." buyurulmuştur ki kıyam demektir. Buna göre namazda kıyam ve kırâeti, duayı veya huşû ve süküneti uzatmaya da kunut denir. Nitekim, "Hazreti Peygamber bir ay kunut yaptı, bunda Arap kabilelerinden biri aleyhine dua ederdi." diye rivayet olunan Peygamber fiilinde kunut, duaya kıyamı (dua için ayakta durmayı) uzatmak demektir. İşte bu "Allah için kunut yaparak ayakta durunuz." emriyle namazda özellikle Allah için niyetin ve iftitah (başlangıç) tekbirinin, kıyamın ve huşû ile dünya kelâmından sükut etmenin farz oluşu anlatılmıştır.

Bu şekilde kıyam (ayakta duruş) namazın ilk rüknüdür (temelidir). "Okuyunuz", "Rüku ediniz", "Secde ediniz" emirleri gereğince kırâet, rükû, secdeler, kâde (oturma), sıralamada bundan sonradır. Her namazda önce divan durmak vardır. Bu sebeple namaz aslında bir kunuttur. Fakat vitir namazı gibi bazı namazlarda kıyam (ayakta durma) esnasında bir tekbir ile daha dua için kıyamı uzatmaya da özel

mânâsıyla kunut denir ki kunut içinde kunut demek olur. Bundan dolayı, "kânitîn" namaz kılanlar, huşû içinde bulunanlar, susanlar demek olur. Asıl kıyam, "Allah için ayakta durun." ifadesinden açıkça anlaşıldığı için "kunut yaparak" ifadesi, daha çok Allah'ın zikri ile durup huşû ile susmak mânâsına yorumlanmıştır. Ebu Amr eş-Şeybanî'den rivayet edilmiştir ki: "Biz başlangıçta Resulullah zamanında namazda konuşurduk. Allah için kunut yaparak ayakta durun." âyeti indi, bize susmak emredildi." demiştir. Abdullah b. Mes'ud da demiştir ki: Biz Habeşistan'a gitmeden önce Hz. Peygamber'e namazda olduğu halde selâm verirdik, O da bize karşılık verirdi. Habeşistan'dan geldiğimde selâm verdim, karşılık vermedi, sonra bunu kendisine arz ettim. "Cenab-ı Allah dilediği emri yaratır, namazda konuşmamanızı da kesinlikle emretti." buyurdu. Ebu Said el-Hudrî'den rivayet edilmiştir ki: Bir adam Hz. Peygambere namazda selâm verdi. O da işaretle aldı. Selâm verdikten sonra buyurdu ki: "Biz namazda selâm alırdık, ama ondan menedildik. Muaviye b. el-Hakem es-Sülemî hadisinde de Peygamber (s.a.v.) buyurmuştur ki: "Bizim şu namazımız yok mu, bunda insan kelâmından hiç bir şey yaraşmaz. O tesbih, tekbir ve Kur'an kırâetidir. Bu âyetin inişinden sonra ashab-ı kiramdan her hangi birisi, namaza durduğu zaman, Allah korkusu ile uzağa bakmaktan, sağa sola dönmekten, bir çakılı itmekten, gönlünde dünya işleriyle ilgili bir kuruntu yapmaktan sakınırdı.

VUSTÂ: Evsat müennesi (dişili) olarak ism-i tafdildir ki orta veya en faziletli demektir. Bunun için salat-ı vüstâ anlam itibarıyla orta namaz veya efdal (en faziletli) namazdır diye ancak iki görüş vardır. İsm-i tafdil, fazlalık ve eksikliği kabul eden şeylerden yapıldığı cihetle "mevt (ölüm)"ten "emvet (daha çok ölüm)" denmediği gibi; bir şeyin vasat (orta) olması da fazlalık ve eksikliği kabul etmeyeceği için, "evsat" ve "vustâ" kelimesinin tafdil mânâsında kullanılmasının doğru olmayacağı ve bu bakımdan "evsat" en hayırlı, en mütedil demek olup, salatı vüstanın da "efdal namaz" (en faziletli namaz) mânâsına olması gerekeceği de hatırlatılmıştır. Bununla beraber ism-i tafdilin, fiilin asıl mânâsına gelmesi de inkâr edilemeyeceği gibi, tavassutun (ortada olmanın) izafî veya hakikîsini düşünmek de mümkündür. Şu halde salât-ı vustâ "namazların en ortası" veya "ortası" demek de olabilir.

İşin aslına gelince, atıf, tegayür (başkalık) gerektireceğinden "orta namaz", "essalevat"tan yani bilinen namazlardan başka bir namaz gibi görünürse de aslında "namaz", "namazlar" da dahil olduğundan bu atfın, fazla itina göstermek için hassı âmma (özel olanı, genel olana) atıf cinsinden bulunduğu en küçük bir düşünce ile anlaşılır ki genel olarak tefsircilerin rivayetleri de böyledir. Şu halde bu atıf, "ve melâiketihî ve Cebrail" (Allah'ın melekleri ve Cebrail) diye meleklere Cebrail'i atıf gibidir ve farz namazlar içinde salat-ı vüstâ (orta namaz)

melekler içinde Cebrail'e benzer. Acaba bu hangi namazdır? Bunu kesin bir şekilde tayin etmek mümkün değildir. Tabiin'in büyüklerinden Said b. Müseyyeb hazretleri, salat-ı vüstâ hakkında Resullullah'ın ashabı şöyleydi, demiş ve parmaklarını birbirine geçirmiştir. Bu konudaki görüşlerin özeti şöyledir:

1- Bu, ikindi namazıdır. Bu görüş, Hz. Ali'den, İbnü Mes'ud'dan, Ebu Ey-yub'dan, bir rivayette İbnü Ömer'den, Semre b. Cündeb'den, Ebu Hüreyre'den, Utayye rivayetinde İbnü Abbas'tan, Ebu Said el-Hudri'den, bir rivayette Hz. Âişe'den, Hz. Hafsa'dan (R. anhüm), birçok tabiînden, İmamı Azam Ebu Hanife'den, bir kavlinde İmam Şafiî'den, Ahmet b. Hanbel'den ve Malik'in bazı arkadaşlarından rivayet edilmiştir ki Resulullah Efendimiz "Ahzab" savaşı günü, "Bizi, orta namazı olan ikindi namazından meşgul ettiler. Allah kalblerine ve evlerine ateş doldursun."<D> buyurmuştur. Çünkü düşmanların savaş için hücumlarından dolayı "korku namazı" şeklinde olsun vaktinde kılamamışlar, güneşin batışından sonra kılmışlardı. Hz. Ali de "Biz orta namazı sabah namazı zannederdik. Nihayet Resulullah söyledi de bunun ikindi namazı olduğunu öğrendik." demiştir. Ebu Malik Eş'ari ve Semre b. Cündeb hazretleri de Resulullah'ın, "Orta namaz, ikindi namazıdır."<D> buyurduğunu rivayet etmişlerdir. Bunun sebebi ve hikmeti olarak denilmiştir ki ikindi namazı vakti, herkesin ticaret ve geçim için en çok meşgul oldukları bir vakittir. Gece ve gündüz meleklerinin toplanma zamanıdır. Bir de şer'î günle, iki gündüz iki gece namazlarının ortasındadır. Bu bakımdan her iki mânâsıyla ortadır.

2-Sabah namazıdır. Bu da Hazreti Ömer'den, bir rivayette Hz. Ali'den, Ebu Musa, Muaz, Cabir, Ebu Ümame ve bir rivayette İbnü Ömer hazretlerinden ve Mücahid'den ve İmam Malik'ten ve bir kavilde İmam Şafiî'den rivayet edilmiştir. Bunun hakkında da Resullullah'ın, bir gün sabah namazını kılıp rukudan önce kunut da yaptığı, elini kaldırıp dua ettiği ve sonunda: "İşte bu, içersinde kunut yaparak (boyun eğerek) kılmamız emredilen orta namazıdır." buyurduğu Ebu Reca Utaridî hazretlerinden rivayet edilmiş ve Fahreddin Razî, tefsirinde daha çok buna atıfta bulunup delil getirmiştir.

3-Öğle namazıdır. Bu da İbn Ömer, Zeyd, Üsame, Ebu Said, Aişe hazretlerinden ve bir rivayette İmam-ı Azam'dan rivayet edilmiştir. Zeyd b. Sabit (r.a.) şöyle rivayet etmiştir ki: "Hazreti Peygamber, öğle sıcağında namaz kılar, insanlar da kendilerini sıcaktan koruyacak barınaklarında bulunurlar, Cemaate gelmezlerdi. Resulullah, bu hususta söylendi. Cenab-ı Allah: 'orta namazı' âyetini indirdi ki maksat öğle namazıdır." Yine rivayet olunmuştur ki o zaman öğleyin Hz. Peygamberin arkasında ancak bir iki saf cemaat bulunurdu. Resulullah: "Vallahi şu namaza gelmeyen kavmin üzerlerine evlerini yakayım, diye gönlüme geldi. buyurmuş, bunun üzerine bu âyet

inmiştir; bir de öğle namazı, Resulullah'ın ilk defa Cebrail'in imamlığı ile kıldığı ilk namazdır. Bundan başka cuma namazı bu vakittedir. Bunun fazileti ise bilinmektedir.

4- Akşam namazıdır. Bu da Ebu Ubeyde es-Selmanî ve Kubeysa b. Züveyb (r. anhüma)dan rivayet edilmiştir. Çünkü bu namaz, ikâmet halinde ve yolculukta hep üç rekat olarak sabittir.

5- Yatsı namazı olduğu da bazı zatlardan nakledilmiştir.

6- Beş vakit namazın tamamıdır ki Muâz b. Cebel (r.a.) bu görüştedir. Gerçekte namaz, imanın aslı ile diğer ameller arasında ortada bulunan bir ibadettir. Bu itibarla "vüstâ" (orta oluşu) sıfat-ı kâşifedir (açıklayıcı bir sıfattır). Diğer taraftan namazda tertip sahibi olmanın, daha faziletli olduğunda söz yoktur. Bu ise, her gün beş vakit namazın tamamı itibariyledir.

7- Beş vakit namazdan, belirsiz olarak bir tanesidir. Tabiînin büyüklerinden Said b. Müseyyeb ve Ebu Bekir Varrak bu görüşe sahip olmuşlardır. Cenab-ı Allah, Ramazan ayında kadir gecesini, Esmâ-i Hüsnâ'sında (en güzel isimleri içersinde) İsm-i Azam'ını (en büyük ismini), cuma gününde icabet saatini gizlediği gibi; namazlar içinde de orta namazını gizlemiş ve bununla beraber muhafazasını emretmiştir ki; namazların hepsine devam ve muhafazasına itina gösterilsin.

Böyle olduğunu Nafi, İbn Ömer'den rivayet etmiş, Rebi' b. Heysem de bu görüşe sahip olmuştur. Bir de bu âyet önce, "orta namazını, ikindi namazını..." diye inmişti. Hz. Hafsa'nın, kölesine yazdırdığı ve bu âyete gelince özellikle imla suretiyle yazdırdığı mushafta ve yine Hz. Aişe'nin mushafında böyle ve bir rivayette: "o ikindi namazıdır" şeklinde olduğu, fakat bunun daha sonra neshedilip (kaldırılıp) yalnız, kırâetının kaldığı mütevatir kırâetlerle sabit ve Bera' b. Âzib hazretlerinden de özellikle rivayet edilmiş bulunduğu cihetle anlaşılıyor ki bu önce ikindi namazı olmak üzere tayin edilmiş olduğu halde, daha sonra tayini neshedilip kapalı bırakılmıştır. Tefsirci Kurtubî demiştir ki, sahih olan budur; çünkü deliller, birbirine zıt ve tercih şekli de yoktur.

Meşhur olan görüşler bunlardır. Bunlardan başka:

8- Cuma günü cuma namazı, diğer günlerde öğle namazıdır. Bu da Hz. Ali'den rivayet edilmiştir.

9- Yatsı ve sabah namazlarıdır ki Ebu Hayyan'ın anlattığına göre Hz. Ömer ve Hz. Osman bu görüşe sahiptirler.

10- Sabah ve ikindi namazlarıdır ki Malikî fıkıhçılarından Ebu Bekir Ebherî'nin görüşüdür.

11- Özellikle cuma namazıdır.

12- Farz namazların hepsinde cemaattir.

13- Korku namazıdır.

14- Vitir namazıdır. Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed es-Sehâvî bunu tercih etmiştir.

15- Kurban bayramı namazıdır.

16- Ramazan bayramı namazıdır.

17- Kuşluk namazıdır.

Tefsirci Ebu Hayyan Endelûsî, bunları özetleyerek der ki: "Bu görüşlerden her biri söylediği namazın fazileti hakkında vârid olan hadislerle, bir de bazısının, şu ve şu arasında ortada bulunmasıyla tercih edilmesi istenilmiştir. Halbuki bu bir delil değildir. Belirli bir namazın özel bir faziletinin bulunması; ne hepsinden faziletli olmasına, ne de orta namazdan Allah'ın muradının, o namaz olduğuna delâlet etmez. Bütün bu rivayetler arasında itimada en uygun olan görüş; Hz. Peygamberin salat-ı asır (ikindi namazı) diye açıklamasıdır..."

İbn Cerir Taberî de tefsirinde bunu doğru göstermiştir. Hanefîlerin de en çok taraftar olduğu görüş budur. Böyle olmakla beraber, bu kadar ihtilaf içinde bunun kesin bir tefsir olduğu iddia edilemez. Çünkü âyetten "salâtü'l-asr" (ikindi namazı) açıklamasının, okunuşunun neshedilmiş olarak kalması, belirleme hükmünün kaldırılmış olmasına yorumlanır. Yalnız okunuşun neshedilmiş olması, orta namazın bilinmesinin, beş vakit namaz gibi yerleşip tevatürle bilinmesine ve tayin edilmiş olmasına bağlıdır. Halbuki görüldüğü üzere beş vakit namaz, kesin olarak bilindiği halde bu öyle değildir. Bu ancak genel anlamı ile bilinmektedir. Gerçi "Ahzab" günü (Hendek savaşı günü) hadisi, en kuvvetli bir açıklamadır. Fakat bunun, o günkü ikindi namazına mahsus olması da muhtemeldir. Çünkü en çok engelle karşılaşan o olmuştur. Ve çok meşguliyet hikmetine bakılarak orta namazın, çoğunlukla ikindi namazı olduğunun söylenmesi, insanların çoğu için ikindi namazının, meşguliyetin çok olduğu bir zamana rastlamış olmasından ve böylece ortada kalmasındandır. Halbuki genel duruma bakılırsa, meşguliyetin çokluğu ve engeller, diğer namazlara da rastlayabilir. Bu bakımdan denilebilir ki her şahıs için engellerin çokluğu sebebiyle kılınması zor ve en çok ortada kalıp geçmesi muhtemel olan namaz hangisi ise, onun hakkında namazların en faziletlisi ve orta namazı da odur. Ve yukarıdaki şekilde her namaz hakkında rivayet bulunması, bu şekilde izah edilebilir ve ilk inişteki "salâti'l-asr" (ikindi namazı) açıklamasının, neshedilmiş bulunması da bunu teyid etmektedir. O halde orta namazı hakkında en sahih ve en itidalli söz, beş vakit namazdan herhangi birisinin olmasıdır.[60]

Namaz müminin miracı, mirac yolunda ışığı-burağı.. yollardaki inanmış gönüllerin sefinesi-peyki-uçağı.. kurbet ve vuslat yolcusunun ötelere en yakın karargâhı, en son otağı, gaye ile hemhudut en büyük vesilelerden biridir.

Kıyamet gününde, ak alınlı, aydın bakışlı; secde ve abdest uzuvlarındaki emarelerle öndekilerden de önde; elleri, yüzleri tertemiz, vicdanları göktekilerin iç âlemleri kadar nezih olmanın yolu da yine namaz ve namaz öncesi amellerden geçer. Aynı zamanda, Allah'a yakınlığın ayrı bir ünvanı da sayılan ve çok farklı derinlikleri bulunan bu namaz ibadetine; kulluk düşüncesine kilitlenip ömrünü Hakk karşısında geçirme mânâ-sına "ribat" da diyebiliriz.

Abdest -ileride müstakillen ele alınıp işleme düşüncesi mahfuz- namaz yolunda ilk tembih ve en birinci hazırlık; ezan ise -o da müstakillen anlatılmalı- ikinci uyarı ve önemli bir "metafizik gerilim" yoludur. Abdestle, bedeni nâpâk şeylerden ve sezildik-sezilmedik menfîliklerden arınan insan, ezanla vicdan ve tasavvurlarını dinler.. ilk kılacağı namazla da özündeki sesi-soluğu bulmaya çalışır.. ve ancak cemaatle gerçekleştirilebilecek büyük hareketin startını beklemeye koyulur.

İnsanı, arşiyeler gibi döndüre döndüre sonsuzluğun semâ-larında dolaştıran ve götürüp tâ melekler âlemine ulaştıran mirac enginlikli bu mübarek ibadet, günde beş defa kendimizi içine salıp yıkanacağımız bir çay gibidir ki, her dalışımızda bizi hatalarımızdan bir kere daha arındırır; alır ummâna taşır ve sürekli başlangıçla son arasında dolaştırır ki, bu da buudlarımız dışında bir uhrevîleşme ve ebedîleşme temrinâtı demektir.

Namazla, gece-gündüz sırlı bir taksime tâbi tutulur. Hayat, ibadet eksenli bir zaman anlayışına göre tanzim edilir.. ve bu sayede davranışlarımızın, Hakk murâkabesi altında hüsn-ü cereyanı sağlanır.. derken, ibadet dışı hareketlerimiz de, ibadet halini alır.. ibadet rengine bürünür.. ve yeryüzündeki fâni hayatımız göklerdekilerin rengiyle tüllenmeye başlar.

Dünyevî gürültüler veya umûmî sükût içinden ezanın taşacağı an; saatlerin ibreleri, güneşin yer değiştirmesi, cami çevresindeki sesin-soluğun çoğalması, her yanda ebediyet heyecanının yaşanması, müezzinlerin gırtlak kontrolü ve hoparlörlerin hırıltılı-gürültülü sesleriyle belli olunca, sînelerde sessiz sessiz konuşmalar, henüz uykudan yeni kalkmış insanların dağınıklığı içinde sayıklamalar, dünya-ukbâ arası bir berzah yaşanıyor gibi buudlarımızı aşan sözler duyulmaya başlar.. ayrıca, düşüncelerin yeni bir mecrâ arayış manevraları ve henüz namaza girilmediği halde, namaz yolu mülâhazasıyla daha bir sürü his ortaya çıkar.. dünya kadar şey mırıldanılır.. ve biraz sonra

gerçekleştirilmesi plânlanan ibadet adına metafizik gerilim ve konsantrasyon aranır.. ve bütün rûhî melekelerle kıvama erilmeye çalışılır.

Mescide doğru yürüyüş, yol mülâhazası, abdestle gerçekleştirilen ilk gerilim ve akordasyon hep birer kıvama erme cehdi sayılabilirler. Ezan, âdeta harem dairesine alınma daveti, ruhumuzun derinliklerinde bizi konsantrasyona hazırlayan ledünnî bir ses ve duygularımız üzerine inip-kalkan bir mızrap gibidir. Her gün tekerrür ettiğinden kulaklarımız ona alışmış olsa da, düz mantığımız ona karşı bir kanıksama hissetse de, ezan, her zaman ötelerle aramızdaki tepelerin arkasından tıpkı bir ay gibi birdenbire zuhur eder.. yıldırımlar gibi gürler ve bir anda arzî olan nazarlarımızı semâya çevirir.. ve derken her yanda şadırvanlar gibi ince ince çağlayan, şelâleler gibi ihtişamla coşan yepyeni ilâhî bir fasıl başlar.. ve başlar-başlamaz da ruhlarımıza dünyanın en enfes, en çarpıcı ve en diriltici musıkîsini boşaltır. Onunla da kalmaz, bizi çağrışımların atlas iklimine çeker ve gönüllerimize aydınlık çağların büyülerini fısıldar. Zaman üstülüğe açık hayallerimizi, tarihin değişik dönemeçlerinde kaybettiğimiz şeyleri bulup, getirip iâde etmekle coşturur.. ve her defasında bize taptaze bir demet ses, bir demet şiir, bir demet âhenk bahşeder. Biz, ezanı her zaman, bir musıkî banyosu alıyormuşçasına bütün benliğimizle duyar ve her duyuşumuzda, bilemediğimiz bir büyü ile bir başka tat, bir başka letâfet, bir başka hazza uyanırız. Bu duyuş ve bu seziş çok defa bizde, bir sihirli helezonla göklere doğru yükseliyor veya bir balonla çok yukarıda dolaşıyormuş gibi bir his uyarır. Hele bir de ezan, usulüne uygun ve vicdanın sesi, soluğu olarak icrâ ediliyorsa.. göklerin nûra gark olduğu, ruh-i revân-ı Muhammedî'nin şehbal açtığı ve lisan-ı Ahmedî'nin arz u semâyı çınlattığı ezan dakikaları ne nurlu ve hislidir! İnsan o dakikalarda rûhunun derinliklerine inip vicdanını dinleyebilse, ne keşfedilmedik mânâların içine aktığını ve kendi derinliklerinde ne çağrışımların kaynaştığını duyacaktır!

Her zaman kendini yenileyip kalbî ve rûhî hayatı itibâriyle taze kalabilen canlı vicdanlar, her ezan vaktinde, onun ilk gökten indiği dönemin halâvet ve tarâvetini duyar ve minarelerden yükselen sesin içinde peygamberlerin çağrılarını dinlerler.. gönlünde meleklerin tekbir, tehlil, şehadet korosuna erer.. ve âdeta Cibrîl'in dirilten nefeslerini, İsrâfil'in hayat veren soluklarını duyar gibi olurlar.

Ezanla, namaz dışı gerilim ve doyum tamamlanınca, henüz farzla gerçek kurbet enginliklerine açılmadan evvel, ılgıt ılgıt ilâhî rahmet esintilerinin ruhları kuşatma faslı sayılan ilk nafile namaz ve kametle, o dakikaya kadar adım adım derinleştirilen konsantrasyon bir kere daha kontrol edilir; nihâî huzura ait teveccüh ve temkin bir kere daha gözden geçirilir ve miraca yürünüyor gibi namaza yürünür. O âna kadar

gönlümüze çarpan, insanî yanlarımızı alarma geçiren ve bizi ebedî mihrabımıza yönlendiren ses, söz ve davranışlar, vicdan tellerinde gönlümüze ait hakiki nağmeleri bulabilmek için bir akort ameliyesi gibidir. İbadette asıl ses ise, o biricik mihrap karşısında, duygu, düşünce birliğine ulaşmış ve bir imam arkasında elpençe divan durmuş; eğilip saygı ve hürmetini ifade eden, kalkıp Hakk karşısında temennâ duran; yerlere kapanıp baş ve ayaklarını aynı noktada birleştirerek Allah'a yürüyen cemaatin müşterek davranışlarıyla başlar. Bizler cemaat şuurunu vicdanlarımızda duyduğumuz ölçüde, peygamberlerle yaşanmış aydınlık çağların bütün güzellik ve cümbüşünü duyuyor ve hissediyor gibi oluruz.

Evet, namazın göklerdeki âhengiyle bütünleşmiş olanlar için imamın arkasındaki her hareket, her söz, insanoğlu için yitik cennet adına bir hasret ve bir dâussıla sesi verir, bir ümit ve bir vuslat duygusuyla tüllenir. Kendini, namazın mirac buudlu havasına salan hemen herkes için o, cennet dönemlerimizin ve ötedeki cennetlerin nazlı, hülyalı günlerinin fecir tepelerine benzer. Bizler, his dünyamızın vüs'ati ölçüsünde, her namaza duruşumuzda, cennet güzelliklerinden tâ bizim altın çağlarımıza uzanan bütün bir ışık kuşağının safvetini, sükûtunu yudumlar ve neşeyle geririz. Bu sayede, dünyanın binbir dağdağasıyla dağınıklığa uğramış zihinlerimiz toparlanır.. ruhlarımız cismâ-niyetin kasvetli atmosferinden sıyrılır ve gönül dünyamız bir kere daha vuslat mülâhazasıyla köpürür. Her namaz vakti ve her farz edasında olmasa bile, ruh ve gönül erleri hiç olmazsa her gün birkaç kez, ezel ve ebed arası gelir-gider.. sık sık geçmişi geleceği birden düşünce menşurundan geçirir.. ve geçmiş gibi görünen zamanın altın dilimlerini, geleceğin ümitle tüllenen yemyeşil zümrüt tepeleriyle bir arada temâşâ eder.. ve başkalarının yaşadıkları hayatla bizim ömürlerimizi aynı anda duyar ve yaşar, kevser yudumluyor gibi içimizde binbir lezzet ve mutluluğun hatıralarını buluruz. Tıpkı rüyalarda olduğu gibi mesafeleri aşar.. zamanüstü âlemlerde dolaşır.. fevkalâdelik-lerin bütün zevklerini duyar.. duygudan duyguya, fikirden fikire geçer.. her ânı, ayrı bir marifet, ayrı bir muhabbet ve ayrı bir zevk tûfânı içinde geçiririz. (Bu mülâhazalar irfan ufku bu noktaya ulaşanlar içindir.)

Hele bir de ruh ve gönül namazlaşınca, artık bu nurânî keyfiyet evirir-çevirir, her zamanki amelimizin yerine kendi âhengini, kendi şiirini ve kendi semâvîliğini getirir ikâme eder.

Günde birkaç defa, düşünce ve hülyalarımızı besleyen namaza ait sırlı ve sihirli hareketler, her zaman bizi mâverâîliğe taşıyabilecek bir yol ve bir menfez bulur ve gönüllerimize:

"Mekânım lâ mekân oldu

Bu cismim cümle cân oldu
Nazar-ı Hakk ayân oldu
Özüm mest-i likâ gördüm" Nesîmî

dedirtir.. ve böylece ibadet, gönüllerde gizlenen, gizlenip kenzen bilinen o ezelî güzellik ve bütün vâridâtların kaynağını, buudlara sığmayan derinlikleriyle bir kere daha fâş eder. Bu itibarladır ki, namazın içinde açıktan açığa bilinen ve net olarak görünen hususlardan daha çok, azamet ve heybet buğulu, kemmiyet ve keyfiyetleri aşan bir his tûfânı ve bir duygu anaforu yaşanır. Namazda, hep söylenemez şeyler beyan ufkumuzu sarar.. ifadesi imkânsız hisler ruhumuza garip bir mûsıkî fısıldar.. gündelik lisana sığmayan engin duyuşlar, düşünüşler benliğimizi işgal eder.. ve maddî aklın, mücerret mantığın sınırlarını aşan gaybûbet renkli bir fetânet, peygamber çizgisindeki meâdî bir düşüncenin kapılarını aralar. Bu açıdan da diyebiliriz ki, kulun namazdan daha büyük bir ibadeti ve namaz içinde köpüren tasavvur ve tahayyüllerden daha sıhhatli ve engin bir hali yoktur.

İnsan ruhunun, duyuş ve sezişleriyle şuhud ve vücudu aşıp gayb noktasına ulaştığı namaz ufku, onu duyan ruhların bütün hasretlerini, hicranlarını ve dâussılalarını söyler. Aynı zamanda kalbin itmi'nânını, insanî duyguların revh u reyhânını, varlığın ezelî serencâmesini, yıldızların yeryüzünü temâşâsını, göklerin sırlarını, ukbânın ışıklarını, cennetin yamaçlarını, yamaçlarda salınan ağaçlarını, ağaçların altında her zaman çağlayan ırmaklarını söyler.. rükünleriyle söyler, içindeki Kur'ân'la söyler, duâlarla söyler; söyler ve söylediklerini yepyeni bir edâ ve üslupla ruhlarımıza kevserler içiriyor gibi tekrarlar...

Kıyamdan sonra, kulluğa kilitli bu sadık bendeler, saf ruhlarının heyecanlarını, müstakîm düşüncelerinin ra'şelerini bir kere de rükû kürsüsünden haykırmak isterler. Azamet ve ceberûtun, rahmet ve lütfun halitasından hasıl olan bir duyguyla ve heybete bürünmüş bir edâ içinde âdeta bir asâ gibi bükülürler.. bükülür ve iliklerine kadar işleyen bir kulluk şuuruyla hep ilâhî azameti mırıldanır ve bir kısım gök sakinlerinin Allah'a yöneliş üslupları sayılan rükû ile "Hazîratü'l-Kuds"ün kapılarını zorlar ve o kapıların aralanması ölçüsünde kendi rûhî âlem-lerinin derinliklerine kavuşurlar. Hacda ve başka yolculuklarda, tepelere tırmanılması, tepelerin aşılıp düzlüklere varılması tekbir, tehlil fasıllarıyla seslendirildiği gibi, namaz ünvanı altında ruhun mirac yolculuğu da, bir bölümden diğer bölüme geçişte hep aynı mübarek duygu ve düşüncelerle ve hep aynı mübarek kelimelerle ifade edilir. Hemen her rükünde, Allah'a karşı saygılı olmayı en iyi şekilde dile getirmek üzere söylenilen tekbirlerle, tahmidlerle ve bu kelimelerin çağrıştırdığı mülâhazalarla yüce divânın kapı tokmaklarına dokunulur; sonra da, bir eşref saati en mükemmel şekilde

değerlendirme dikkat, teyakkuz ve temkiniyle beklemeye geçilir; geçilir ve avını bekleyen bir kedi hassasiyeti, bir örümcek sabrıyla ilâhî vâridât ve tecelliler avlanmaya çalışılır.

Namazda rükû, kıyamdan bir adım daha ileride üzerimize nefehâtını salar, ruhlarımıza hayattan daha güzel, cismânî zevklerden daha enfes ve bu sınırlı dünyada gerçekleştirilmesi imkânsız bir rüyadan, hem de tasavvur edemeyeceğimiz ölçüde bir rüyadan neler neler fısıldar. Gönüllerimize, istediğimiz, beklediğimiz nesnelerin ötesinde zümrütten günler, saatler ve dakikalar vaadeder. Zaten, hepimiz biraz da ümitlerimizin, mefkû-relerimizin, hülyalarımızın, beklentilerimizin çocukları değil miyiz? Hemen hepimiz, bugünkü tersliklerle hırpalanıp da gerçeğe uyanınca, içinde bulunduğumuz zamanı aşar ve ileride elde edeceğimiz hayat ve saadetin ümidiyle "gelecek zaman" der ve tebessümlerle cennetin yamaçlarını süzeriz.

Rükû, Hakk karşısında iki büklüm olma mânâsındaki buuduyla, bütün kaddi bükülmüşlerden bir ses alır; yer yer "Rabbim bana zarar dokundu", zaman zaman da "Dağınıklık ve tasamı sadece sana açıyorum" der ve bize hayat ırmağından bir çağlayış, Yusuf ilinden de bir gömlek kokusu duyurur.. duyurur, hep hakikatlerin ötesinden gelecek hârikulâdeliklerin zuhur edeceği neşesiyle bizleri coşturur. Hem öyle bir coşturur ki, benliğimizden fışkıran bir hamd ü senâ tûfânıyla belimizi doğrultur ve O'na, bir ara fasıl minneti daha sunarız. Bu kısacık ayakta duruş, ilkinden farklı ve ayrı bir Hakk'a yürüme limanıdır. Bu nurlu limanda kıyamı, kıraati, rükû tesbihlerini, bir kere daha gönlümüzün derinliklerinden geçirir; hislerimizin sınırsızlığını, hayallerimizin sonsuzluğunu, bu kısacık tevakkuf içine sıkıştırarak duymaya çalışır ve bütün his gücümüzü vâridât avlamak üzere seferber eder ve yakaladığımız "kenz-i mahfî" tayflarıyla kendimizi daha engin ve kurbet renkli bir yeni duyuş çağlayanına salıveririz. Namazı rükûda duyup kıyamda dinleyenlerin nasıl bir haz ve lezzete erdiklerini, nasıl bir haşyet ve saygıyla kıvrandıklarını, nasıl bir ümitle gerilip nasıl bir korkuyla ürperdiklerini kestirmek zordur. Bu duyuş, bu dinleyiş, vuslata atılan adımların en ciddilerinden ilki, secde de bunun ikincisidir.

Secde, namazın içindeki mevhibe ve vâridâtın şükür zemini, erimiş gönüllerin kulluk kalıbına tam olarak döküldükleri mehâbet potası, duâlarla Hakk'ın kabulü, ortasında iki nokta arasındaki doğru çizgi ve bulunup bilinecek, bilinip sevilecek Zât'a karşı duyguların, düşüncelerin visâl koyu ve buluşma arsasıdır. Bizler, gerçek konumu içinde secdeyi duyup dinledikçe, imandan, İslâm'dan, ihsandan süzülmüş bir usârenin, namazlarımızın kıyam, rükû ve kavmesinden geçerek gönüllerimizin zümrüt tepelerine aktığını hissederiz.

Secdede baş ve ayaklarımızı aynı noktada birleştirerek yusyuvarlak hâle gelir; bir yay gibi gerilir; bir ses, bir soluk olur inler ve ümitlerimizin ameller önündeki herşeye yeten enginliğini, rahmetin herşeye sebkat eden öndeliğini imanımızla birleştirir, bütünleştirir; bir ucu dünyada bir ucu ukbâda âdeta bir gökkuşağına benzeyen bu alâim-i semâ altından geçmek suretiyle tâliimizi değiştirmeye çalışırız.

İnsan, secdedeki duyuş ve sezişlerin kendisini yükseltmiş bulunduğu bahtının zirvesinden bakıp gerçeği temâşâ ettiği bu noktada, kalbinin dilini kullanarak, hislerinin bütün kelimelerini ortaya dökerek, dünyayı biraz âhirete doğru yönlendirip, öteleri de biraz ruh dünyasının içine aksettirerek kulluğunun destanını okuyor gibi bir mazhariyeti duyabilir, yaşayabilir.

Evet onun, kulluk şuuruyla coşan duâları, Allah'ın rahmet ve lütuf çağlayanlarıyla karşılaşıp birbirinin içine akıp da duâ ve icabet buluşunca, duygularımız cennet hayatı gibi güzel, vuslat gibi engin çağlamaya başlar. Anlayanlar için bu güzelliklerin tadı o kadar keskin, şivesi o kadar büyüleyicidir ki, onu bir kere duyup yaşayanlar bu nimetlere ve nimet sahibine nasıl şükredeceklerini bilemezler.

Başı yerde ve ışıktan bir helezonla en ulaşılmaz zirvelere tırmanıp ve semâvî seyahatle Hakk'a yakınlığı derinleştiren bir kurbet eri, "Hazîratü'l-Kuds"e ermiş olma his, şuur ve mahmurluğuyla vuslatını bir başka buudla daha da renklendirmek üzere Hakk'a tazim ve tekrimini arzederek saygıyla başını kaldırır ve huzurda bulunmanın bütün âdâbıyla "et-tahiyyât..." diyerek vecde gelir ve artık bir yeryüzü varlığı değilmişçesine tabiatüstü bir hal, bir mânâ ve bir büyüye bürünür.

Öyle ki, bu engin hazlarla coşan namaz kahramanı, doyma bilmeyen bir hisle, kemmiyet ve keyfiyet sınırlarının üstünde, niyetle derinleştirip sonsuzlaştırdığı; yakîniyle Hakk'la irtibatlandırıp hulusuyla ebedîleştirdiği, mal, can ve bütün ilâhî mevhibeler adına Hakk'a karşı minnet borcunu edâya yönelir; gönlünün bütün duyarlılığıyla Allah'ı anar ve inler.. Nebî'yi yâdeder, içi inşirahla dolar.. kendisiyle aynı mutluluğu paylaşan insanları düşünür, hayır duâlarıyla gürler.. ve tekbirlerle başlattığı bu mirac yolculuğunu, dinin temeli sayılan şehâdetlerle noktalar...

Namaza alışmış ve onunla beslenen insanlar, ona hiçbir zaman doymazlar. Doymak şöyle dursun, her namaz bitiminde "daha yok mu?" der, nafileden nafileye koşar; duhâ ile güneş gibi yükselir, evvâbinle gidip kurbet tokmağına dokunur, teheccüdle berzah karanlıklarına ışıklar gönderir ve ömrünü âdeta ibadet atkıları üzerinde bir dantela gibi örmeye çalışır ve kat'i-yen içinde yaşadığı nurlardan, ruhunu saran mânâlardan ayrılmak istemez.. istemez ve hep ibadetin vaadettiği güzelliklere koşar.[61]

GELİN İŞE NAMAZDAN BAŞLAYALIM!..

Kalıplar Manaları Taşıyıcı Olmalı İnsanın Rabbiyle münasebetinde asıl olan manadır, özdür, ruhtur. Fakat onları taşıyan lafızlardır, şekillerdir, kalıplardır. Bundan dolayı mutlaka o lafızlara, kalıplara dikkat edilmeli. Esas alınan manayı, mazmunu o kalıpların taşıması lazım. Dolayısıyla kalıp ve şekillerin hiçbir manası yok denilemez. Zâhirî ahkam onlara bina edilir. Ne var ki, namaz vardır namazdan içeri, oruç vardır oruçtan içeri. Onun için buyurulur ki "Kad eflehal mü'minûn. Ellezîne... -Mü'minler kurtuldu. O mü'minler ki..." İsm-i mevsûlün sılası "hüm fi salâtihim hâşiûn" şeklinde geliyor. Yani "Onlar, her zaman namazlarında huşû içindedirler." "Hüm yusallûn - Onlar namaz kılarlar" demiyor. Sebata ve devama işaret eden bir kalıp kullanılıyor. Yani buyuruluyor ki; ne zaman olursa olsun namazda haşyet yaşayanlardır; huşû arayanlardır kurtulanlar.

Bir insanın sadece namazına bakarak onun namazda huşû arayan biri olup olmadığını biz belirleyemeyiz. Bu, insanın vicdanı ile Allah arasındadır. Dolayısıyla biz kendimizi hüsnü zan etmeye zorlarız. Ama bazı kimseler namazlarında, oruçlarında öyle dikkatsizdirler ve iffetleri mevzuunda çarşıda pazarda öyle sulu hareket ederler ki; insan ne kadar hüsnü zan ederse etsin, şahit olduğu hareket hakkında olumlu düşünceyi İslami çerçevede bir yere koyamaz. Mesela; hemen tekbir alır, sen daha Fâtiha'nın yarısına gelmeden rükua varır. Burada kendini ne kadar zorlarsan zorla ona namaz kıldı diyemezsin. Mesela, rükuda hakkını vere vere, kelimeleri güzelce telaffuz ederek bazı fukahaya göre bir kere "Sübhâne rabbiyel azîm" demeli. Çok hızlı söylüyorsa manası yoktur onun. Bazı fukahaya göre ise onu en az üç defa söylemeli. Onun için rükuda ve secdede lâakal üç defa yavaş yavaş, kelimeleri tam telaffuz ederek bu tesbihi söylemeliyiz. Daha az söylüyorsak başkalarını hüsnü zanlarında zorlamış oluruz. Böylece bazı kalıplar, bizim onunla eda etmeye çalıştığımız mana, muhteva ve mazmunu taşıyıcı olmaz. Dolayısıyla hakkımızda hüsnü zan edenler vehme ve kuruntuya hüsnü zan etmiş olur.

Çok kimselerin hızlı hızlı okuduğu Fâtiha Kur'an değildir. Çünkü Kur'an öyle inmemiştir. Böyle alelacele okunan Fâtiha ile kılınan namaz namaz değildir. Bir nefeste, o nefes bitmeden sureyi sona erdirme telaşıyla, soluğun tıkandığı yerde hızlıca ve can havliyle alınan ara nefeslerle okunan Kuran'la kıraat farzı yerine gelmiş olmaz. Lafızlar manaların kalıbıdır ama kalıp manaya uygun olması lazım. Bast-ı zaman olabilir o ayrı. Birisi bana demişti ki; "Hakkını vere vere okuyarak beş dakikada kırk veya doksan rekat kıldım."Âdet-i ilahi açısından bu her zaman olmaz. Bir kere müyesser olan da caka yapıyorum diye onu söylerse bir daha ona da müyesser olmaz.

Namazda Huşû ve Hudû Namazda "iç tâdil-i erkân" sözü çok kullanılmamıştır. Bu huşû ve hudû ile alakalı. Huşû ve hudû, namazın mazmununa bağlı meseleyi götürmektir. Rica ederim, namazda huşû ile alakalı bu kadar tahşidât-ı çok bulmayın. İman ve namaz ikiz kardeştir; şu kadar var ki, iman az önce doğdu. Üstad namazın beş vakte tahsisini anlattığı yerde onun manasının ne olduğunu da açıklıyor. Muhyiddin İbn Arabi Fütühat-ı Mekkiye'de namazın manasıyla alakalı şeyler ortaya koyuyor. Şah Veliyyullah Dehlevî namazla alakalı bir kısım hususlar söyleyip onun ehemmiyetine dikkat çekiyor. Ben onun için bazı arkadaşlara rica ettim; ne olur arkadaşlardan bir kaçı doğru dürüst namaz kılsalar da örnek olsalar. Yoksa bu işin içinde olan kimseler arasında dahi -hakîkî manasıyla- namaz kılınmıyor. Beş vakit yatılıyor kalkılıyor ama namaz kılınmıyor.

Ayrıca, "feveylün lilmusallîn" de anlatılan sadece sehiv meselesi değildir. Namazla alakalı o kadar çok eksiğimiz var ki. Mesela; "ve izâ kamû ilassalati kamû küsâlâ - Namaza kalktıkları zaman tembel tembel kalkarlar" bunlardan birisi. Hadislerde insanın o türlü namazı insanî davranışın dışında addediliyor. Namaz bir insanî davranıştır. Fakat o çizgi içinde kalınmadığı zaman yapılan hareketler hayvanî hareketlere benzetiliyor. Mesela, imamdan önce rükua giden kimse için "İster misiniz Allah rükudan kalkarken suretlerinizi eşek suretine çevirsin!.." deniliyor. Demek ki imamdan evvel harekete geçme meselesi kulluk çizgisinden çıkma manasına geliyor. "Herhangi biriniz secdeye gittiği zaman horozun daneyi gagaladığı gibi yapmasın" deniliyor. Bakın o bir hayvan davranışı: Alnını yere vurup kaldırma bir hayvan davranışı. Allah (celle celâlühü) O'na karşı yapılan ubudiyette bizi insanî davranışa çağırıyor. "Köpek gibi ellerini yere sermesin" deniliyor. Oturmadan secdeye, secdeden rükûya, rükûdan kıyama kadar davranışların hayvan davranışlarından farklı olmasına dikkat çekiliyor. Allah Rasulü (sallallahu aleyhi ve sellem) bu mübarek sözleriyle bizi bir insanî davranış mecmuasına çağırıyor. Evet, huşû ve hudû ancak o kalıplarla ifade edilir. "Ben huşû ve hudû içindeyim." dediğin zaman hayvanî kalıpları aşman gerekir. Allah'ın huşû ve hudû atiyyesini ancak o atiyyeyi taşıyabilecek matiyyesi götürebilir.

Namazın İnkişafı Bir de namazın ruhu, manası hemen inkişaf etmeyebilir. Kendisinde namazın ruhu inkişaf eden bir insan en tatlı bir işle meşgulken fırlayıp namaza durmak ister ve namazdan zevk alır. Her zaman olmasa bile çok defa der ki: "Keşke dünya hiç bitmese ve ben hep ayakta dursam böyle." Ama bunun inkişaf etmesi için insana bazen yirmi, bazen otuz, bazen kırk sene lazımdır. Kırk sene kemerbeste-i ubudiyet içinde o kapıda durursun ve namaz ancak o zaman inkişaf eder. Namazın mahiyeti inkişaf ederse ne olur: sen o zamana kadar hep bir altın namaz damarını aramak için madende toz-

toprak içinde dolaşmıştın, fakat ısrar ettin. Bu damardan oraya gidiliyor dedin. Bu damar, o damar; bu damar, o damar dedin ve birgün kendini o hazine içinde buldun. O ana kadar o çalışmaların hepsi altın olur mu olmaz mı?

Ayet-i kerimede "Ve tebettel ileyhi tebtilâ" buyuruluyor. Fiil tefâul babında olduğu için bir zorlama ifade ediyor. Ve başlangıçta Hazreti Peygamberimize böyle hitap ediliyor. Ama Efendimiz zamanla o hale geliyor ki, "Sizin yeme içme ve cinsî münasebete karşı duyduğunuz arzuyu ben namaza karşı duyuyorum." diyor. Aynen öyle de bu hususta gereğince ısrarlı olsan ve sabretsen, namazın mana peçesinin senin içinde açılmasını beklesen, sonunda sana deseler ki "cennette sofralar hazırlanmış"; sen, "Namazımı kılayım ondan sonra. Namazımı feda edemem ben." diyecek hale gelirsin. Azrail aleyhisselam gelse "Müsâde edersen vakti giren namazımı kılayım, kaçmasın. Ondan sonra ne yapıyorsan yap." dersin. Öyle bir ruh haleti hasıl olur ki; ölecek bile olsan namazını eda etmeye çalışırsın. Namazlaşırsın artık. Hazreti Hubeyb'in şehid edilmeden önce bütün teklifleri geri çevirip sadece namaz kılmak istemesini de bu şekilde anlayabiliriz; artık namaz onun ruhuna mal olmuştur.[62]

NAMAZ KORİDORU

Namazı vaktinde kılmak çok önemlidir; ilk vaktinde kılmak evlâdır. Bütün fakihler, muhaddisler, müfessirler bu noktaya dikkat çekerler. Bununla beraber, siz hayatınızı öyle standart hale getirmişsinizdir ki; kerahet vaktine girmeden namazlara belli vakitler tahsis edersiniz. Namazı ve ona bağlı ibadetleri huzur-u kalb ile edâ etmek için o vakti kollarsınız. Ezanın ezan, kâmetin kâmet olması lazımdır. Onların duaları var. Bunların hepsi adım adım konsantrasyon adına çok şeyler ifade eder. Bir sofranın bile bir adabı vardır. Önce ne konacak sonra ne konacak bir usulu bir adabı vardır. Yemekten tam lezzet almak için bunlara uyulur. Namaz mâide-i semâviyesinin tadını çıkarmak için de onlara uymak lazım.

Namaz Allah ile senin arandaki bir alış-veriştir. Seni Allah'a o kadar hızlı ve o kadar yakın hale getirecek namazdan başka bir şey yoktur. Bir kere başta nazarî planda senin zihninde o asıl kıymetine ulaşmalıdır. Yani; henüz tatmamışsın, duymamışsın, hissetmemişsindir ama nazarî planda "bu, budur" demen lazım. Çünkü sendeki arayış duygusunu bu kabullenme meydana getirecektir. Arayış duygusunu tetikleyecek, ona start verecek şey budur. Böyle bir duygun yoksa, namazın içinde buna ulaşma düşüncen yoksa, neyi hedefleyeceksin ki sen onda? "Rabbim bana burada O'na kul olma fırsatı veriyor. Ben şimdi kemâl-i edeble, kemerbeste-i ubudiyet içinde bu taabbüdî işi O'na bir arzedeyim. O ne kadar büyük, ben ne kadar küçüğüm; O ne

kadar sonsuz, ben ne kadar sıfırım.. işte ona göre ben bunu edâ edeyim. Kulluğumu ifade etme fırsatıdır bu, küçüklüğümü haykırma fırsatı, azametini ilan etme fırsatı." Evet, önce bu duyguyla dopdolu olmak lazım.

Huzurun iki manası var: Birincisi, zevk-i ruhânîye erme. İnsan "keşke olsa" diye düşünebilir ama bana göre ona da talip olmamak lazım. Huzur, senin küçüklüğün, sıfırlığın ve hiçliğinle beraber kabul buyurulman.. huzur anını ve huzurda kendini ifade etme imkanını elde etmen. İşte bu huzura bağlı olarak O'nun huzuruna talip oluyoruz.[63]

ŞEYTANIN NAMAZ HIRSIZLIĞI

Namazda sağa sola bakmaya şeytanın namazdan hırsızlaması denilir. Yani; o, namazı tamamen çalamıyor da ondan bir kısmı hırsızlıyor. Erkânı çalamıyor. Son kozunu nazarları çalma ile kullanıyor. "Sağa baktırabilir miyim, sola baktırabilir miyim" diye çabalıyor.

Mevzumuz kalıplar-manalardı. Elfaz ve kalıplar, mana ve muhtevayı taşımalı diyorduk. Sen bana desen ki "Ben üç metrelik mekanda atımı bir koşturdum, bir koşturdum neredeyse çatlayacaktı!". Yapma yâhû! Üç metrelik yerde at koşturulmaz. Şimdi namazı öyle hareketlerle eda ediyorsun ve diyorsun ki "Bunun içine huşuu sıkıştırdım, huduu sıkıştırdım." Yapma yâhû! Bu hareketlerin içine huşû, hudû sıkışmaz.

Var mısınız namazdan başlayalım işe! Üstadımız ne kadar edepli insan. Ne diyor bakın: "İnşaallah tam ihlasa mazhar olursunuz. Beni de tam ihlasa sokarsınız." Ben de onun gibi diyorum: "İnşaallah tam namaz kılarsınız. Bana da tam namaz kılmanın adab ve erkanını talim edersiniz." O zaman kim kimin arkasına takılırsa kurtulur. Gelin hep beraber kurtulmaya karar verelim.

Namazdan hiçbir şey çaldırmamak lazım. O bir emanettir. Şeytan ne bakmadan çalsın, ne yatmadan kalkmadan çalsın, ne şundan ne de bundan. Tam tekmil namaz emanetinin emini insanlar olarak; hakikat-ı namaz misalî mahiyetiyle neden ibaretse ona uygun şekilde namazı edâ etmeli. Mesela, ben namazı ebedi yolculukta refik olacak, gökçek yüzlü, boyu posu, edası endamıyla hiçbir tarafı tenkit edilemeyecek uhrevi bir misalî vücuda sahip görüyorum. Şimdi bir yerde şeytanın hırsızlığına mani olamazsanız, o onun bir kulağına vurur, bir burnuna vurur, bir dudağına vurur. Bir yandan kolunu götürür, bir yandan ayağını... o hale getirir ki onun misâlî vücudu ahirette size ne der bilemiyorum. Mutlaka diyeceği şeyler vardır. "Allah hayrınızı versin beni zayi ettiniz" mi der, "beni berbat ettiniz" mi der, bir şey der mutlaka. Fakat orada rahatsızlık yaşamamak için sizin burada namaza

rahatsızlık vermemeniz ve hırsız elinin ona uzanmasına mani olmanız gerekir. Hiçbir yerinden bir şey çalınmamalı. Bütün kalbiniz, hissiyatınız ve letâifinizle Allah'a müteveccih olmalısınız. Mebdedekilerin o meseleyi duyarak yapması zor. Yalan olur "duydum" derse. Fakat Allah bir gün o kapıyı aralar. Hele siz dişinizi sıkın; en önemli, en müsait vaktinizi ona verin ve zorlayın kendinizi. İnşaallah, bir gün gelir onu güzel edâ etme imkanı doğar.

İhtimal, hâkikat-ı salata ulaşmak için bazıları her gece bin rekat namaz kılıyordu. Üstadın ilk talebeleri özene özene namaz kılıyordu. Ben gerçekten namaz kılan insanlar gördüm. Bir kaç yüz rekat kılan çoktu, sayılamayacak kadar. Bu millet namaz kılmayı unuttu. Camiler şekillere bağlı kaldı. O halılar gözyaşına hasrettir şimdi. Seccadeler temiz alınlara hasrettir...

Namaz ibadetin kalbidir. Namazın her rüknünün kendine göre bir kıymeti vardır. Ama onun en kıymetli parçası alnın yere konması halidir, secdedir. "Kulun Allah'a en yakın olduğu yer secdedir" buyurulur. Namaz secde ile taçlanır.[64]

BİR HATIRA VE NAMAZA DİKKAT

Hiç unutamayacağım insanlardan birisi de muhterem Mehmet Kırkıncı Hoca'nın rahmetli babası, Celal Efendi'dir. Celal Efendi, Medine'de mücâvir (mübarek bir yerde inzivaya çekilip ibadet eden, kendini o yerin hizmetine adayan), kıymetli bir insandı. Orada vefat etti ve oraya defnedildi. Yanına gittiğimde çok yaşlanmıştı. İlerleyen yaşına ve rahatsızlıklarına rağmen namazlarını aksatmıyor, sünnetleri de ayakta kılıyordu. Ama oturup kalkmakta zorlandığı için namazlarını yatağının yanında kılıyor; ayağa kalkabilmesi için yatağa tutunması gerekiyordu. Bu şekilde tamamladığı bir namazdan sonra bana demişti ki, "Hocam, ben böyle namaz kılarken yatağa tutunarak kalkıyorum, oluyor mu namazım?" O tabloyu hiç unutamayacağım. O ne güzel şuur.. herşeye rağmen kulluğunu gereğince eda etmeye çalışmak ama yine de yaptığıyla yetinmemek ve daha iyisini aramak. Evet, namaz bizi ahirette kurtaracak bir sermayedir. Onun için namaz hususunda çok hassas davranmak gerekir. Allah onun kıymetini ruhlarımıza duyursun ve eksiğiyle gediğiyle namazlarımızı kabul buyursun.[65]

CENÂB-I HAKK'IN HUZÛRUNA GİRERKEN NE GİBİ FİKRÎ BİR HAZIRLIK YAPMALI VE O'NUN HUZÛRUNDA NELER DÜŞÜNMELİYİZ?

Huzûr derken daha ziyade namaz gibi ibadetlerdeki huzûr kasdediliyor zannediyorum. Eğer sorudaki huzûr bu ma'nâda sorulmuşsa, zaten namaz bizzat kendisi huzûrdur. Aleyhissalâtü

Vesselâm Efendimiz, Mi'rac gibi huzûrun en mükemmel ve en münevveriyle şereflendirilmişti.. bu çok önemli hâlin bizim mahiyet menşûrumuza aksi namaz şeklinde olmuştu. Evet O'nun Mi'racdan bize getirdiği en kıymetli hediye namaz olmuştur. Bizler için mikro plânda namaz bir Mi'rac demektir. Bunu duyup doyabilmemiz için, bir rahmet eseri olarak, günde beş defa namazla huzura alınıyor ve Rabbimiz'e muhatap olma bahtiyarlığıyla şereflendiriliyoruz.

Efendimiz'in Mi'rac'da semaları dolaşması, Rabbimiz'le bizzat vicâhî olarak, perdesiz konuşması ve kendi idrâki vüs'atinde Cenâb-ı Hakk'ı, minvechin, perdesiz hicapsız müşâhedesi ve ardından namazı, bir armağan ve hediye olarak bize getirmesi, evet bu iki hâdise birbiriyle o denli irtibatlıdır ki,namazı Mi'rac'tan ayrı düşünmek mümkün değildir. Evet, namaz, Mi'rac'ın ve herkes için bu kavsî urûcun, semere ve meyvesidir.

Tüccarlar, sağa-sola gider; alış-veriş yapar ve gelirken de birşeyler alır, öyle dönerler. Allah Rasulü de tamamen ebediyyet gamzeden bir mukaddes alış-veriş için Rabb'inin huzuruna çıkmıştı. Kudsî yolculuğun daveti.. bu âdetâ bir alış-verişti; Cenâb-ı Hakk'dan gelmişti. Bu alış-verişte Rabb'imizin bizden istediği de sadece itaat ve kulluktu. Buna mukabil O da, namazımızı, Efendimiz'in Mi'racı gibi kabul buyuracaktı. Biz O'nun yolunda olacaktık, O da bizim elimizden tutacak ve bizi zâyi etmeyecekti. Biz görmeden O'na inanacaktık, O'da bir ma'nâda namazımızda bize görünerek gözlerimizi aydın kılacaktı. Ortada böyle bir alış-veriş vardı; ama, hiç bir surette pazarlık yoktu. Çünkü verilenlerin hepsi bir lütuftu...

Allah (cc) lütfuyla O'nu huzûruna aldı. Ve en çok sevdiği bu insanı bizim nâmımıza konuşturdu. Tahiyyatı ile O'na selâm verdi ve bize de selâm gönderdi. Efendimiz (sav) istifade ettiği gibi, biz de o teveccühten istifade ettik. Namaz işte böyle bir huzûru sembolize eder.

İnsan namaza gelirken, bu anlayış ve bu düşünce ile gelmelidir. Böyle kudsî bir işe hazırlanma çok önemlidir. Herşeyden evvel namaza hazırlanırken abdest alınır. Bazı hallerde de abdest yerine gusül yapılır. İnsan, abdestte her uzvunu yıkayışıyla ayrı bir mesafe alır, ayrı bir aydınlık idrak eder ve ayrı bir canlılığa ulaşır.. abdest içinde okunan duâlarla da belli bir metafizik gerilim içine girer. Bu arada camiye giderken yapılacak bir kısım duâlar da vardır ki, insan bunlarla adım adım Rabb'-inin huzuruna gelişini hisseder ve yaptığı duâlarla âdeta semavîleşir. Bu kapı, herkese olmasa bile çoklara açıktır. Hz. Ali (ra) gibi insanlar her namaz vakti sararıp solar ve âdeta bayılacak hâle gelirlerdi...

Zira namaz İlâhî huzûra ermek ve o âdeta, vicâhî olarak Hakk'la görüşmek demektir.

Bir insan düşünün ki, kendisine çok mühim bir mes'elede, seçkin bir topluluk karşısında, bir konuşma teklifi yapılmıştır.. ve o insan ilk defa böyle bir topluluk huzuruna çıkacaktır. Dinleyenler arasında her sınıfın en üst seviyedeki temsilcileri de bulunmaktadır. O insan böyle bir durum karşısında nasıl sararır, solar, bocalar, kem-küm eder ve müthiş bir heyecan içine girer; öyle de kul, namazında bu kişinin durumundan bin misli daha fazla bir heyecan ve helecan içine girer.. tabiî ne yaptığının şuurunda ise... Çünkü biraz sonra onun konuşacağı meclis, sadece misâl olsun diye sözünü ettiğimiz meclisten kıyas kabul etmeyecek ölçüde daha mehabetli ve daha yücedir.

Evet bu insan, her an ayrı bir şe'n ve tecellide olan Rabb'in huzûruna girecektir. Ve daha önceki namazdan bir sonraki namaza ülfet adına intikal edecek heyecan yatıştırıcı müsekkinlere karşı dikkatli olmalıdır.

Düşünmeli ki, Hz. Musa (as) gibi ulü'l-azm bir peygamber, Cenâb-ı Hakk'a ait mehabetle dopdolu olduğu halde, yine de Firavunun yanına girmeden evvel (Rabbişrahlî..) (Tâhâ, 20/25) demek suretiyle bir iç hazırlık yapıyordu; vicdanını konuşturuyor ve mukavemetini arttırması için Cenâb-ı Hakk'a duâ ve niyazda bulunuyordu...

Mü'minin abdesti ve mescide gidişi bir ilk hazırlıktır sanki. Hayalinde Allah Rasulü (sav) temessül etmiş ve biraz sonra da namazında O'na cemaat olacaktır... Bu şuur ve bu iştiyak içinde namaza duracak.. ve namazında okuduğu Kur'ân'ı bizzat Cenâb-ı Hakk'a takdim ediyor gibi okuyacaktır. Belki yer yer, mescidin dışında bırakmaya çalıştığı uygunsuz düşünceler onu rahatsız edecek; fakat o böyle eşkiya ve yol kesicilere kat'iyyen teslim olmayacak ve yoluna devam edecektir. Ayakta durmaya dermanı kalmadığını hissedince de, Rabb'in azameti karşısında iki büklüm olup rüku'a varacak, rüku'dan kalkarken de vicdanında Cenâb-ı Hakk'ın kendisine Rahmet nazarıyla bakışını yakalamaya çalışacak.. çalışacak ve o bakışı yakalamış gibi, hayretinden dizlerinin bağı çözülecek, tam ve ciddi bir teslimiyet içinde, kulun Rabb'ine en çok yaklaşabileceği sınır nokta olan secdeye kapanacak. Ümmetlerin âhirette diz çöküp oturmasına mukabil, o, bu ızdırarî hâli ihtiyarî olarak dünyada yapacak ve diz üstü çöküp, yalvarış ve yakarışlarla Rabb'ine müracaatta bulunacak ve gönül dünyası huzurun ışıklarıyla dolup taşacaktır. O, böyle yapıp ve bunlara mazhar olunca, âhirette böyle bir duruma düşmekten de -İnşaallah- kurtulacaktır. Zira Allah (cc) iki korkuyu bir arada vermiyeceğini va'd etmektedir. İki emniyetin bir arada verilmediği ve verilmiyeceği gibi.

Bu seviyeyi elde edebilmenin kendine göre yolları vardır. Bunlardan bazılarını şöyle sıralamamız mümkündür:

Birincisi: Âfakî ve enfüsî tefekkürde ısrar... İnsan hiç durmadan

âyât-ı tekvîniyeyi düşünmeli, âfâktan enfüse ve enfüsden âfâka düşünce mekiğini gezdirip durmalıdır. Evet insanın tefekkürü, onu, bir taraftan semânın yıldızlarla yaldızlanmış ufuklarına götürmeli, diğer taraftan da mahiyetinin derinliklerinde seyahat ettirmelidir ki "kör ve sağırların" yediği damgayı yemiş olmasın. Çünkü böyle olanlar, kalblerini terk ve rabbanî latîfelerini ihmâl ettiklerinden dolayı, körler, sağırlar ve dilsizler gibi yaşamaktadırlar. Kendi mahiyetlerini görüp dururken de durumları daha farklı değildir.

İnsan tefekkürle, bir saatlik ibadetini bin senelik ibadet hükmüne getirebilir ve bu seviyede sevap kazanabilir. Ve işte, bu tefekkür şuuruyla namaz onu, esmâ dâiresinden sıfat dâiresine, oradan da Zât dâiresine sıçratır ve insan âdeta sonsuzluğa yelken açmış gibi olur.

İkincisi: "Râbıta-i mevt" dediğimiz ölümün düşünülmesidir. Bu yapılırken de ihtimal ve faraziyelerle değil, bizzat ölümle burun buruna gelmiş bir insan hâletiyle yapmalıdır. Zaten Kur'-ân-ı Kerim'de "Küllü nefsin zâikatü'l-mevt" (Âli İmran 3/185) âyetiyle bu hakikata arzedilen çizgide parmak basmaktadır. Bir kısım tefsir ve mealcilerin söylediği gibi âyetin ma'nâsı "Her nefis ölümü tadacaktır" şeklinde ifade edilmesi oldukça eksik bir ma'nâdır. "Her nefis bilerek veya bilmeyerek ölümü tadıp-durmaktadır" şeklindeki ifade öncekinden daha tutarlıdır. Çünkü Türkçe'de "Her nefis ölümü tadacaktır" ifadesinin arapça karşılığı "Küllü nefsin seyezûku'l-mevt" şeklinde olur. Halbuki âyetteki ifade yukarıda söylediğimiz şekildedir. Âyetin Türkçeye en yakın ve az kusurlu meâli ise "Her nefis ölümü tatmaktadır" şeklinde olmalıdır. (Âli İmran, 3/185). Evet, her nefis her an ölümü tadıp durmaktadır ve burada başka herhangi bir ma'nâ da bahis mevzuu değildir.

Bu hususu da kısaca izâh etmek uygun olacak:

Biz her an ölüp dirilmekteyiz. Zira bizler, Cenâb-ı Hakk'ın tecellilerinin akislerinden ibaretiz. Bu tecelliler o kadar seri bir şekilde ve peşipeşine gelmektedir ki, biz, kendimizi inkıta'sız ve devamlı kabul ederiz. Bu aynen sinema şeridindeki karelerin çok hızlı dönüşüyle, oradaki nesnelerin hareketli görünmesi gibidir. Aslında, biz, her an -ki an kelimesiyle zamanın en küçük parçası neyse onu kasdediyoruz- var olup yine yok olmaktayız. Bu tecelliler O feyz-i akdesten geliyor ve biz de daimî bir var ve yok olmayla karşı karşıya bulunuyoruz. Bu durumda sanki biz, saatin akrep veya yelkovanı üzerindeymişiz gibi oluruz. Yani ilk hareketin bizi her an öbür tarafa atması ihtimaliyle karşı karşıya bulunuruz.. ve zaten sonunda da bu durum kaçınılmaz bir netice olacaktır. Öyleyse, ölümü, istikbalde vâki olacak bir hâdise gibi değil, her an yaşanmakta olan bir vak'â gibi değerlendirmeliyiz.

Bu değerlendirme bizi, daima âhirete hazır hâle getirecek ve namazımızı da, âhiret hazırlığı içinde olan bir insan edâsıyla kılmaya

vesile teşkil edecektir.

Üçüncüsü: Namazı huzur dolu insanların yanında kılmak da bir yoldur. Zira, başını secdeye koyduğu zaman soluklarında Muhammedîlik esip duran birinin yanında kılınan namaz da insanın o havaya bürünmesine bir vesiledir. Ondandır ki, cemaat olma tavsiye ve emredilmiştir. Çünkü ferdin iç mukavemeti her zaman huzur temin etmeye yetmeyebilir. Bu durumda, cemaat içindeki fertlerin ma'nevî desteği onun imdadına yetişir ve ona da huzur kazandırır.

Göz yaşı içinde namaz kılan bir insanın hâl ve durumu, en azından, onun yanında namaza duran insanın da kalbini yumuşatır, hatta bazan ona da göz yaşı döktürür. Bir çoğunuz müşahede etmişsinizdir? Ravza-i Tâhire'de ve Beytullah'da öyle namaz kılan, secde ve ruku'uyla öyle ubudiyette bulunan insanlar vardır ki, bizler onları seyrederken kalbimiz duracak hâle gelir...

"Ruku' edenlerle beraber siz de ruku' edin" (Bakara, 2/43) âyetinin işaretinden biz bunu anlıyoruz. Kişi sevdiğiyle beraberdir. Onun için evvela bu türlü ibadetle Rabb'ine kulluğunu takdim edenleri sevecek ve sonra da hep onlarla beraber olmaya çalışacağız. Bu arada namazlarımızı da onlarla beraber kılacak ve onlarla huzur-bahş olan bir iklimde bulunmaya çalışacağız.

Hz. Aişe (r.anh) validemiz, Allah Rasulü'nün namazını anlatırken şöyle der: "Allah Rasulü'nün iki rekat namazına şahid oldum. Öyle bir kıyamda durdu ve kıyamını öyle uzattı ki, o kıyamın güzelliğini ne sen sor ne de ben söyliyeyim. Sonra ruku'u da böyle oldu. Ardından secde etti; secdesi de en az ruku'u kadar güzeldi..." İşte biz de bir taraftan namazımızı Allah Rasulü'nün bu namazına benzetmeye çalışacak, diğer taraftan da namazı Hakk dostlarıyla beraber kılacak ve onların kulluk keyfiyetini gönüllerimizde yakalamağa çalışacağız.

Dördüncüsü: İrâdemize hürmet ve saygı duyarak ve irâdeli bir varlık olmanın gereğini yerine getirerek, namazımıza biraz çeki-düzen vermeliyiz. Evet irâdemize temrinler yaptırmalı ve huzûra giden yolda biraz da onun mevcudiyeti esasına göre yürümeliyiz.

Namaz, öyle dünyevî işlerimiz arasından geçiştiriliverecek kadar ehemmiyetsiz bir vazife değildir. O bizim için en mühim bir meşgaledir. Namaz ciddiyetle ele alınmalı ve öyle edâ edilmelidir. Değil başka bir iş yüzünden onun ihmâle veya aceleye getirilmesi, gerektiğinde her türlü işimiz ona fedâ edilmelidir.

Aynı zamanda cemaatin ehemmiyeti de unutulmamalıdır. Sadece Hanefî mezhebinde cemaat sünnet-i müekkededir. Halbuki diğer üç mezhebe göre cemaat farz veya vaciptir. Onlar "Ferke'û maa'rrakiîn" âyetinden bu hükmü çıkarmışlardır.

Son olarak şunu da ilâve edeyim ki, huzur içinde ve erkânına riâyet edilerek kılınan bir namazın mü'minde hasıl edeceği haz ve zevki,ona başka hiç bir mazhariyet kazandıramaz.Yeter ki insan, bu mazhariyetin şuurunda olabilsin ve namazın kıymet ve değerini idrâk etsin!...

BİR KERE DAHA NAMAZ

Soru: İşlerin yoğunluğunu bahane ederek namaz kılmaya vakitlerinin olmadığını söyleyenler var. Bu konudaki düşünceleriniz nelerdir?

Her meselenin başı ve esası iman olduğu gibi, bu meseleye de öncelikli olarak bu çerçeveden yaklaşmak gerekir. Şöyle ki, imanın şartları arasında sayılan esaslar, ferdin dünyaya bakış açısını şekillendirmektedir. Buna göre Allah'a iman, kalbî huzurun yegane esası ve teminatıdır. Allah'a imandan nasibi olmayan kalbler, bu boşluğu kat'iyen başka bir şeyle kapatamazlar. "Dikkat edin. Kalbler başka değil ancak Allah'ı zikir ile tatmin olur."(Râd, 13/28) âyeti bu hakikatı hatırlatır.

Peygamberlere iman; maziyi karanlık, geleceği ise endişeler içinde görme bahtsızlığından kurtaran önemli bir faktördür. Biz, onlara ve hususiyle de Nebiler Sultanı'na iman sayesinde, dünya ve ukbanın en tehlikeli yerlerini berk-i hâtif gibi geçeceğimize inanır, O'nun şefaat-i uzması ile hayal ufuklarımızı aşan nimetlerle serfiraz olacağımıza iman ederiz.

Meleklerine iman; bize, en yalnız kaldığımız anlarda dahi onlarla beraber olduğumuz, onların kontrol ve gözetimi altında bulunduğumuz hissini verir. Bu mülâhaza ile davranışlarımızı kontrol altına alır ve hayatımızı duyarak hissederek yaşarız.

Kadere iman; musibet veya meserret televvünlü başa gelen her şeyin O'ndan olduğuna, aksine ihtimal vermeyecek kat'iyette inanma demektir.

Âhirete iman; iman esasları içinde yer alan ve davranışlarımızı murakabe altına almamızı sağlayan en büyük unsur olmanın yanında, hadd ü hesaba gelmeyen nice dünyevî faydalar da sağlamaktadır. Ayrıca her bir müminin gaye-i hâyâli olan, Allah Rasulü ile vicahî görüşmek, ancak ahirette olacaktır. Enbiyâ-yı izâm, selef-i salihin, evliya-yı kiram, asfiya-yı fihâm hazerâtının hemen hepsi ahirettedir. Dolayısıyla bunlarla kavuşma aşk u şevki içinde bulunan müminlerin, ahirete imanı ve o imanın kazandırdıkları bir başkadır.

Şimdi, bu esasların bütününe iman etmek, kişiyi, öncelikle akide konusunda, oturması gereken yere oturtacak ve onu gerçek huzura kavuşturacaktır. Bundan sonra da, bu huzuru ihlal eden unsurlar iradî

olarak def edilecek ve yine huzurun devamını sağlayacak ibadetler yerine getirilecektir. Dolayısıyla, soruda bahsedilen husus, şayet vâki ise, bu problemin menşei ibadet öncesindeki icmalen arzettiğimiz iman esaslarında aranmalıdır. İmanı tam tekmil olanlar için böylesi problemler aslâ bahis mevzuu olamaz.

Burada soruya cevap ararken, namaz ile ilgili bazı mücmel değerlendirmeler de yapılabilir zannediyorum. Namaz, yukarıda kısaca üzerinde durduğumuz iman esaslarını teker teker hatırlatan bir ibadettir. Namazda her zaman, potansiyel bir hatırlatma ve derin bir zevk vardır. O, insana, Rabb karşısındaki acz ve fakrını hatırlatır. Üstesinden gelinmesi mümkün olmayan ya da öyle gözüken problemleri çözme yollarını gösterir ki, bunun aslı ve esası da her şeye gücü yeten bir Kadîr-i Mutlak'a imandır. Bu son hususu, Fatiha ayetleri üzerinde durarak biraz daha açabiliriz:

Elhamdü'lillahi rabbi'1 alemin: Hamd, zerrelerden sistemlere kadar her şeyi terbiye eden, yetiştiren. olgunlaştıran Allah'a mahsustur. Binbir hadise karşısında elimizden tutan ve bizi boğulmaktan kurtaran böyle bir Rabbe inandıktan sonra ben ne için ümitsiz olacağım ki?

Er-IZahmani'r-Kahim: O dünya ve ukbada, kafirlere de müminlere de merhametlidir. Rahmeti, gadabını ve öfkesini aşkındır. Öyleyse ne diye ümitşiken olacağım ki?

Mâliki yevmi'd-din: O, ceza gününün tek sahibidir. Her kulun burada yapmış olduğu en küçük amelleri dahi, kendisine arzedecek ve hesabını soracaktır. Ama rahmeti gadabını geçmiş olan Allah'ım bana orada da yardım elini uzatacaktır.

İyyake na'büdü ve iyyake nestain: Kulluğumuzu sadece Sana hasrettik.. ve sadece Senden yardım diliyoruz. Senin Rububiyetin, Uluhiyetin karşısında boynumuzda tasma ve kulağımızdaki küpe ile kapına geldik. Bu halimizle sana köle olduğumuzu ilan ve itiraf ediyoruz. Fakat bu ne şerefli bir kölelik; Sultanımız, Sultanlar Sultanı olan Sensin Allah'ım. Ayrıca bizler, hiçbir mahlûka boyun eğmeyecek kadar aziz ve şerefliyiz. Senin hoşnutluğunun olmadığı her şeye başkaldırmaya hazırız.. ve biz sadece Seni dileriz. Yunus'un ifadeleri içinde

"Cennet cennet dedikleri Birkaç köşkle birkaç huri İsteyene ver onları

Bana Seni gerek Seni" diyoruz.

Şimdi, her tarafında tevhid akidesi nümayan ve şuurla yapılan bu kulluğun arzedilmesi ve yardım dileme aslında Allah'ın lütuf ve ihsanları karşısında yapılması gerekli olan şükrün, ibadetin tam yapılamadığının bir itirafıdır. Hâlık-Mahlûk münasebetini kavramış

olmanın esprisi içinde âciz ve fakir olunduğunun beyanıdır. Öyle ise, bu anlayış ve bu düşünce içinde bulunan bir insan nasıl ümitsiz olur ki?

Fatihâ'nın devam eden cümleleri de aynı minval üzere değerlendirilebilir. Ancak ifade edilmek istenen mânâ anlaşıldığı zannıyla kısa kesiyorum. Evet, bu duygu ve düşüncelerle namaz kılmaya muvaffak olabilen bir insanın, dünyevî işlerini bahane ederek namaz kılmaması düşünülemez. Öyleyse imanın yanı sıra, namaz hakikatinin de bu insanlara anlatılması ve mümkünse, bunları duymasına yardımcı olunması şarttır.

İnsan, namaz ibadeti ile, tıpkı günebakan çiçeklerinin güneşe bakarak gelişimlerini tamamlamaları gibi gelişmesini tamamlayabilir. Günde 5 defa Rabbisine teveccüh ederek, pörsüyen duygularını, solan şuurunu yeniden canlandırabilir.. ve tekrar zindelik kazanabilir.. kazanabilir ve böylece Rabbisine olan ahd ü peymanını yeniler. Bu yönüyle namaz, Allah'ın bizlere en büyük bir lütfudur. Bunun yokluğu, güneşin yokluğu gibidir. Nasıl güneş olmadığında -sebepler plânında- günebakan çiçekleri de yoktur; öyle de ibadet olmadığında, bir anlamda insan da yoktur. Öyleyse ibadete gerçek anlamda muhtaç olan bizleriz.

Namaz kılan ve Rabbisinin huzurunda şarj olan bir insan, atılacağı ticarî hayatında haramlardan, mekruhlardan olabildiğine kaçınır. Özellikle gün ortasında kıldığı öğle, ikindi namazları, insanın murakabe ve muhasebe hislerini çoşturur. O mekanizmayı harekete geçirir ve insanı yanlışlar içine düşmekten kurtarır. Akşam, yatsı, teheccüd ve sabah namazları ise

"Nâçar kaldığı yerde nâgah açar ol perde

derman olur her derde" dizeleriyle anlatılmak istenen esrarın tecelli merkezleridir.

Ve namaz Müslümanın günlük hayatını düzen ve nizam altına alan cebrî bir faktördür. Günde 5 defa Rabbin huzuruna çıkan insan, ister-istemez, hayatını bir düzen içine sokar. Sabah namazından sonra işine başlar. 6-7 saatlik bir yoğun mesai ile yeniden yorulunca, öğle namazı ile yeniden zindelik kazanır. Döner ikindiye kadar tekrar çalışır. İkindi namazı ile yeniden zihnî ve bedenî dinlenme faslı yaşar. Zaten böyle bir mesaî tanzimi olmasa, o iş yerinden netice almak, adeta imkansız denecek ölçüde azalır. Namazdaki bu esasları bilemeyen, sezemeyen insanlar huzursuzluk girdabına kapılır ve bunalımdan bunalıma sürüklenir giderler.

Hasılı, işlerinin çokluğundan namaza vakit bulamayanlar, İlâhî gerçeklere gözleri kapalı olanlardır. Buna göre imandaki zafiyet, iman esaslarına inanılması gerektiği ölçüde inanmama ve bir-iki noktasına

temas ettiğimiz namaz hakikatini kavrayamama, maalesef insanımızı bu türlü düşünceler içine sokabilmektedir. Bunlardan kurtuluş yolu ise, yukarıda kısmen izah etmeye çalıştığımız gibi, yakîn derecesinde bir iman ve onun hayata yansıtılmasıdır.[66]

RİSALE...

Bir zaman sinnen, cismen, rütbeten büyük bir adam bana dedi: "Namaz iyidir. Fakat her gün her gün beşer defa kılmak çoktur. Bitmediğinden usanç veriyor."

O zâtın o sözünden hayli zaman geçtikten sonra nefsimi dinledim, işittim ki, aynı sözleri söylüyor. Ve ona baktım, gördüm ki, tembellik kulağıyla şeytandan aynı dersi alıyor. O vakit anladım, o zât, o sözü bütün nüfûs-u emmârenin nâmına söylemiş gibidir veya söylettirilmiştir. O zaman, ben dahi dedim: "Mâdem nefsim emmâredir. Nefsini ıslah etmeyen başkasını ıslah edemez. Öyle ise nefsimden başlarım."

Dedim: Ey nefis! Cehl-i mürekkeb içinde, tembellik döşeğinde, gaflet uykusunda söylediğin şu söze mukabil "Beş İkaz"ı benden işit.

* Birinci İkaz

Ey bedbaht nefsim! Acaba ömrün ebedî midir? Hiç kat'î senedin var mı ki, gelecek seneye, belki yarına kadar kalacaksın?

Sana usanç veren, tevehhüm-ü ebediyettir. Keyf için ebedî dünyada kalacak gibi nazlanıyorsun. Eğer anlasa idin ki, ömrün azdır, hem fâidesiz gidiyor; elbette onun yirmi dörtten birisini, hakiki bir hayat-ı ebediyenin saadetine medâr olacak bir güzel ve hoş ve rahat ve rahmet bir hizmete sarf etmek, usanmak şöyle dursun, belki ciddî bir iştiyak ve hoş bir zevki tahrike sebep olur. İkinci İkaz

Ey şikemperver nefsim! Acaba, her gün her gün ekmek yersin, su içersin, havayı teneffüs edersin; sana onlar usanç veriyor mu?

Mâdem vermiyor; çünkü ihtiyaç tekerrür ettiğinden usanç değil, belki telezzüz ediyorsun. Öyle ise, hâne-i cismimde senin arkadaşların olan kalbimin gıdâsı, ruhumun âb-ı hayatı ve latîfe-i Rabbâniyemin hava-i nesîmini cezb ve celb eden namaz dahi seni usandırmamak gerektir.

Evet, nihayetsiz teessürât ve elemlere mâruz ve mübtelâ ve nihayetsiz telezzüzâta ve emellere meftun ve pürsevdâ bir kalbin kùt ve kuvveti, herşeye kàdir bir Rahîm-i Kerîmin kapısını niyaz ile çalmakla elde edilebilir.

Evet, şu fânî dünyada kemâl-i sür'atle vâveylâ-i firâkı koparan giden ekser mevcudâtla alâkadar bir ruhun âb-ı hayatı ise, herşeye bedel bir Ma'bud-u Bâkînin, bir Mahbub-u Sermedînin çeşme-i

rahmetine, namaz ile teveccüh etmekle içilebilir.

Evet, fıtraten ebediyeti isteyen ve ebed için halk olunan ve ezelî ve ebedî bir Zâtın aynası olan ve nihayetsiz derecede nâzik ve letâfetli bulunan zîşuur bir sırr-ı insanî, zînur bir latîfe-i Rabbâniye, şu kasâvetli, ezici ve sıkıntılı, geçici ve zulümâtlı ve boğucu olan ahvâl-i dünyeviye içinde, elbette teneffüse pekçok muhtaçtır. Ve ancak namazın penceresiyle nefes alabilir.

* Üçüncü İkaz

Ey sabırsız nefsim! Acaba, geçmiş günlerdeki ibâdet külfetini ve namazın meşakkatini ve musîbet zahmetini bugün düşünüp muztarip olmak, hem gelecek günlerdeki ibâdet vazifesini ve namaz hizmetini ve musîbet elemini bugün tasavvur edip sabırsızlık göstermek hiç kâr-ı akıl mıdır?

Şu sabırsızlıkta misâlin şöyle bir sersem kumandana benzer ki: Düşmanın sağ cenah kuvveti onun sağındaki kuvvetine iltihak etmiş ve ona taze bir kuvvet olduğu halde, o tutar, mühim bir kuvvetini sağ cenâha gönderir, merkezi zayıflaştırır. Hem, sol cenahta düşmanın askeri yok iken ve daha gelmeden büyük bir kuvvet gönderir. "Ateş et!" emrini verir. Merkezi bütün bütün kuvvetten düşürtür. Düşman işi anlar, merkeze hücum eder, târ ü mâr eder.

Evet, buna benzersin. Çünkü, geçmiş günlerin zahmeti, bugün rahmete kalbolmuş. Elemi gitmiş, lezzeti kalmış; külfeti, kerâmete iltihak ve meşakkati, sevâba inkılâb etmiş. Öyle ise, ondan usanç almak değil, belki yeni bir şevk, taze bir zevk ve devama ciddî bir gayret almak lâzım gelir. Gelecek günler ise, mâdem gelmemişler, şimdiden düşünüp usanmak ve fütur getirmek, aynen o günlerde açlığı ve susuzluğu ile bugün düşünüp, bağırıp çağırmak gibi bir divâneliktir.

Mâdem hakikat böyledir, âkıl isen, ibâdet cihetinde yalnız bugünü düşün. Ve, "Onun bir saatini ücreti pek büyük, külfeti pek az, hoş ve güzel ve ulvî bir hizmete sarf ediyorum" de. O vakit senin acı bir fütûrun, tatlı bir gayrete inkılâb eder.

İşte ey sabırsız nefsim! Sen, üç sabır ile mükellefsin: Birisi tâat üstünde sabırdır, birisi mâsiyetten sabırdır, diğeri musîbete karşı sabırdır. Aklın varsa, şu Üçüncü İkazdaki temsilde görünen hakikati rehber tut. Merdâne, "Yâ Sabûr" de, üç sabrı omuzuna al. Cenâb-ı Hakkın sana verdiği sabır kuvvetini, eğer yanlış yolda dağıtmazsan, her meşakkate ve her musîbete kâfi gelebilir. Ve o kuvvetle dayan.

* Dördüncü İkaz

Ey sersem nefsim! Acaba, şu vazife-i ubûdiyet neticesiz midir? Ücreti az mıdır ki, sana usanç veriyor? Halbuki, bir adam sana birkaç

para verse veyahut seni korkutsa, akşama kadar seni çalıştırır. Ve fütursuz çalışırsın. Acaba, bu misafirhâne-i dünyada âciz ve fakir kalbine kùt ve gınâ ve elbette bir menzilin olan kabrinde gıdâ ve ziyâ ve herhalde mahkemen olan Mahşerde senet ve berat ve ister istemez üstünden geçilecek Sırat Köprüsünde nur ve burak olacak bir namaz, neticesiz midir? Veyahut ücreti az mıdır?

Bir adam sana yüz liralık bir hediye vaad etse, yüz gün seni çalıştırır. Hulfü'l-vaad edebilir. O adama itimad edersin, fütursuz işlersin. Acaba hulfü'l-vaad, hakkında muhâl olan bir Zât, Cennet gibi bir ücreti ve saadet-i ebediye gibi bir hediyeyi sana vaad etse, pek az bir zamanda, pek güzel bir vazifede seni istihdam etse; sen hizmet etmezsen veya isteksiz, suhre gibi veya usançla, yarım yamalak hizmetinle Onu vaadinde ittiham ve hediyesini istihfaf etsen, pek şiddetli bir te'dibe ve dehşetli bir tâzibe müstehak olacağını düşünmüyor musun? Dünyada, hapsin korkusundan, en ağır işlerde fütursuz hizmet ettiğin halde, Cehennem gibi bir haps-i ebedînin havfı, en hafif ve latîf bir hizmet için sana gayret vermiyor mu?

* Beşinci İkaz

Ey dünyaperest nefsim! Acaba ibâdetteki fütûrun ve namazdaki kusurun, meşâgil-i dünyeviyenin kesretinden midir? Veyahut derd-i maîşetin meşgalesiyle vakit bulamadığından mıdır? Acaba sırf dünya için mi yaratılmışsın ki, bütün vaktini ona sarf ediyorsun?

Sen istidad cihetiyle bütün hayvanâtın fevkında olduğunu ve hayat-ı dünyeviyenin levâzımâtını tedârikte, iktidar cihetiyle, bir serçe kuşuna yetişemediğini biliyorsun. Bundan neden anlamıyorsun ki, vazife-i asliyen hayvan gibi çabalamak değil, belki hakiki bir insan gibi, hakiki bir hayat-ı dâime için sa'y etmektir.

Bununla beraber, meşâgil-i dünyeviye dediğin, çoğu sana âit olmayan ve fuzûlî bir sûrette karıştığın ve karıştırdığın mâlâyânî meşgalelerdir. En elzemini bırakıp, güyâ binler sene ömrün var gibi en lüzumsuz mâlûmât ile vakit geçiriyorsun. Meselâ, "Zühalin etrafındaki halkaların keyfiyeti nasıldır?" ve "Amerika tavukları ne kadardır?" gibi kıymetsiz şeylerle kıymettar vaktini geçiriyorsun. Güyâ, kozmoğrafya ilminden ve istatistikçi fenninden bir kemâl alıyorsun!

Eğer desen: "Beni namazdan ve ibâdetten alıkoyan ve fütur veren, öyle lüzumsuz şeyler değil, belki derd-i maîşetin zarûrî işleridir." Öyle ise, ben de sana derim ki: Eğer yüz kuruş bir gündelik ile çalışsan, sonra biri gelse, dese ki, "Gel on dakika kadar şurayı kaz. Yüz lira kıymetinde bir pırlanta ve bir zümrüt bulacaksın." Sen ona, "Yok, gelmem. Çünkü on kuruş gündeliğimden kesilecek. Nafakam azalacak" desen, ne kadar divânece bir bahane olduğunu elbette bilirsin.

Aynen onun gibi, sen, şu bağında nafakan için işliyorsun. Eğer farz namazı terk etsen, bütün sa'yin semeresi, yalnız dünyevî ve ehemmiyetsiz ve bereketsiz bir nafakaya münhasır kalır. Eğer, sen, istirahat ve teneffüs vaktini ruhun rahatına, kalbin teneffüsüne medâr olan namaza sarf etsen, o vakit bereketli nafaka-i dünyeviye ile beraber, senin nafaka-i uhreviyene ve zâd-ı âhiretine ehemmiyetli bir menba olan iki mâden-i mânevî bulursun:

• Birinci mâden: Bütün bağındaki yetiştirdiğin, çiçekli olsun, meyveli olsun, her nebâtın, her ağacın tesbihâtından, güzel bir niyet ile, bir hisse alıyorsun.

• İkinci mâden: Hem, bu bağdan çıkan mahsülâttan kim yese-hayvan olsun, insan olsun, inek olsun, sinek olsun, müşteri olsun, hırsız olsun-sana bir sadaka hükmüne geçer; fakat o şart ile ki, sen, Rezzâk-ı Hakiki nâmına ve izni dairesinde tasarruf etsen ve Onun malını Onun mahlûkatına veren bir tevzîât memuru nazarıyla kendine baksan.

İşte, bak, namazı terk eden ne kadar büyük bir hasâret eder, ne kadar ehemmiyetli bir serveti kaybeder! Ve sa'ye pek büyük bir şevk veren ve amelde büyük bir kuvve-i mânevî temin eden o iki neticeden ve o iki mâdenden mahrum kalır, iflas eder. Hattâ, ihtiyarlandıkça bahçecilikten usanır, fütur gelir. "Neme lâzım," der. "Ben zâten dünyadan gidiyorum. Bu kadar zahmeti ne için çekeceğim?" diyecek, kendini tenbelliğe atacak. Fakat evvelki adam der: "Daha ziyâde ibâdetle beraber, sa'y-i helâle çalışacağım. Tâ, kabrime daha ziyâde ışık göndereceğim. Âhiretime daha ziyâde zahîre tedârik edeceğim."

Elhâsıl: Ey nefis! Bil ki, dünkü gün senin elinden çıktı; yarın ise, senin elinde senet yok ki, ona mâliksin. Öyle ise, hakiki ömrünü bulunduğun gün bil. Lâakal, günün bir saatini ihtiyat akçesi gibi, hakiki istikbâl için teşkil olunan bir sandukça-i uhreviye olan bir mescide veya bir seccâdeye at.

Hem bil ki, her yeni gün, sana, hem herkese bir yeni âlemin kapısıdır. Eğer namaz kılmazsan, senin o günkü âlemin zulümâtlı ve perişan bir halde gider. Senin aleyhinde âlem-i misâlde şehâdet eder. Zîrâ herkesin, her günde, şu âlemden, bir mahsus âlemi var. Hem o âlemin keyfiyeti o adamın kalbine ve ameline tâbidir. Nasıl ki aynanda görünen muhteşem bir saray, aynanın rengine bakar. Siyah ise, siyah görünür; kırmızı ise, kırmızı görünür. Hem, onun keyfiyetine bakar; o ayna şişesi düzgün ise sarayı güzel gösterir, düzgün değil ise çirkin gösterir. En nâzik şeyleri kaba gösterdiği misillü, sen kalbinle, aklınla, amelinle, gönlünle kendi âleminin şeklini değiştirirsin; ya aleyhinde, ya lehinde şehâdet ettirebilirsin. Eğer namazı kılsan, o namazın ile, o âlemin Sâni-i Zülcelâline müteveccih olsan, birden sana bakan âlemin

tenevvür eder. Âdetâ, namazın, bir elektrik lâmbası ve namaza niyetin, onun düğmesine dokunması gibi o âlemin zulümâtını dağıtır. Ve o herc ü merc-i dünyeviyedeki karma karışık perişâniyet içindeki tebeddülât ve harekât, hikmetli bir intizam ve mânidar bir kitâbet-i kudret olduğunu gösterir,

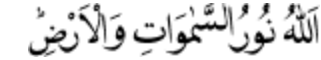

âyet-i pürenvârından bir nuru senin kalbine serper. Senin o günkü âlemini, o nurun in'ikâsıyla ışıklandırır. Senin lehinde nurâniyetle şehâdet ettirir.

Sakın deme, "Benim namazım nerede, şu hakikat-i namaz nerede!" Zîrâ bir hurma çekirdeği, bir hurma ağacı gibi, kendi ağacını tavsif eder. Fark yalnız icmâl ve tafsil ile olduğu gibi, senin ve benim gibi bir âmînin -velev hissetmezse-namazı, büyük bir velînin namazı gibi, şu nurdan bir hissesi var, şu hakikatten bir sırrı vardır-velev şuurun taallûk etmezse. Fakat, derecâta göre inkişaf ve tenevvürü ayrı ayrıdır. Nasıl bir hurma çekirdeğinden tâ mükemmel bir hurma ağacına kadar ne kadar merâtib bulunur; öyle de, namazın derecâtında da, daha fazla merâtib bulunabilir. Fakat bütün o merâtibde, o hakikat-i nurâniyenin esâsı bulunur.[67]

NÜKTELER...

SECDESİZ BAŞ

Şeytan, namaz kılmayan bir adamla arkadaş olmuş. Adamın Rahman'a secde etmediğini görünce şöyle derniş:

- Ben Hazreti Adem'e bir kerecik secde etmediğim için dergâh-ı Rabb-ı izzetten kovuldum. Sen ise her gün beş vakit namazın bu kadar secdesini terk ediyorsun. Acaba sen ne olacaksın?

İnsanlar, namaz kılmadıklarında kimin huzuruna çıkmadıklarını, nasıl bir davete iştirak etmediklerini, bugün gitmedikleri huzura bir gün eli kolu bağlı götürüleceklerini düşünüp ürpermelidirler.

İnsanda "namazsız olmaz" anlayışı hakim olmalıdır ki, elhak doğrudur. Zira her şeysiz olur, ama ebedî hayatın havası ve suyu olan namazsız olmaz, yaşanmaz.

İnsanların beynamaz olduğunu görenler, birlikte ateşe atlar gibi bunu çok normal zannetmektedir.

Anneler, aileler, evlatlarına namazsız da yaşanılabilir izlenimi vererek zulmetmekte, onları korkunç bir akıbetin ve çirkinliğin içine atmaktadır. Merhametli bir annenin evladını böyle bir ateşe atması

düşünülemez.

"Kulun Allah'a en yakın olduğu an secde anıdır" ki, sonlunun Sonsuz'la randevusu, buluşup konuşma şerefidir.[68]

ÖMER VE NAMAZ

Ateşgede, İranlı bir köle, Hz. Ömer Efendimizi namaz kılarken sırtından hançerlemişti. Namazını tamamlamak için belini doğrultmaya çalışıyordu. Yanındakiler, "Sen namaz kılamazsın." dedikçe, o "namaz" diyor, Rabb'ine "namaz" diyerek yürüyordu. Kendini kaybetmeye başlamıştı. Adeta komaya girmişti. Uyandırmaya çalışıyorlar, bir türlü muvaffak olamıyorlardı.

Bir ara içeriye ashabın gençlerinden Misver Ibn-i Mehrame girdi. "Emir-ül Mü'minin'i uyandıramıyoruz!" dediler. Yaşı gençti ama, Ömer'i çok iyi anlamıştı:

-Emir-ül Mü'minini namaza çağırın, dedi. Birisi, ağzını kulağına doğru yaklaştırdı:

-Es salâh Ya Emir-ül Mü'minin, dedi. "Namaza ey mü'minlerin emiri!" diyordu.

Bıçak keser, ateş yakar, su ıslatır, Ömer namaza çağrılınca kalkardı. Uyuyan ve birkaç defa çağrıldıktan sonra "Geliyorum!" diyen bir insanın telaşıyla:

- Ha Allahi izen. "Tamam şimdi kalktım!" diyerek doğrulmaya çalıştı.

Fethullah Gülen Hocaefendi, bu hâdiseyi anlatıyor ve şöyle yorumluyordu. "Eğer sizde, Ömer vefat ettikten sonra sesinizi ona duyurabilecek ses olsaydı ve siz ona "Es salâh Ya Emir-ül Mü'minin" diye seslenseydiniz, toprağın altından, "Ha Allahi izen" diyerek doğrulduğunu görecektiniz."

Hz. Ömer'deki namaz aşkı bu idi.[69]

KELEPÇELERİN ÇÖZÜLMESİ

Bediüzzaman Hazretleri, Mardin'de iken Molla Said diye anılır. Molla Said 'in Mardin hayatı hâdiseli geçtiğinden, şehirdeki dalgalanmayı durdurmak maksadı ile Mardin Mutasarrıfı, Molla Said 'i Savurlu Mehmet Fatih ve İbrahim isimli iki jandarmanın nezaretinde Mardin'den çıkarır.

Savur ilçesinin Ahmedi köyü yakınından geçerken, namaz vakti gelir. Molla Said kelepçelerinin açılmasını ister. Jandarmalar kabul etmezler. Bunun üzerine kolundaki demir kelepçeler çözülür. Yere bırakır. Jandarmaların şaşkın bakışları altında abdestini alıp, namazını

kılar. Namazdan sonra:

"Biz şimdiye kadar muhafızınız idik, bundan sonra sizin hizmetkârınızız." diyen jandarmalardan, kendi vazifelerini yapmalarını ister.

Bu hâdise o günden sonra her sorulduğunda: "Olsa olsa namazın kerametidir." diye cevap verir.

Allah'a o kadar bağlı, O'nunla o kadar dolu, şirkin en küçük ve en gizlisine bile o kadar karşıdır ki, bir sefer ol sun nefsine tek pay biçmemiştir. O öyle olduğu için Bediüzzaman'dır.[70]

NAMAZINI KAÇIRMAMIŞ

Zenbilli Ali Efendi, Bayezid-i Veli camisinin açılışında namaz için toplanmış olan cemaate mihraba yakın bir yerden şöyle diyordu:

- Cemaat-i Müslimin! İçimizde ilk namazda imamlık yapmaya lâyık bir çok zevat vardır. Hangisini ötekisine tercih edeceğimizi bilemez hâle geldik. Bu durumda sizlere şöyle bir teklif sunuyorum. Baliğ olduğu günden şu ana kadar hiçbir namazını terk etmemiş kim varsa namazı o kıldırsın. Şimdi lütfen böyle olan zat mihraba geçsin, bekliyoruz.

Cemaat bir anda sükut kesilmişti. Kimse yerinden kalkmıyor, mihraba geçmiyordu. Bir kişi Zenbilli'ye doğru yürüdü, kulağına eğildi ve:

-Rabb'ime şükürler olsun, şehzadeliğimde ve sultanlığımda, hazarda da, seferde de bir vakit namazımı terk etmedim, dedi.

Bu sözlerden sonra mihraba geçti. Yüreklerde coşku ve ürperti hasıl eden bir sesle ellerini kaldırdı ve:

-Allahu Ekber! dedi.

İmam, Sultan İkinci Bayezid Han'dan başkası değildi.

Bir millet nasılsa, öyle idare edilir. Bir şeyin içinde ne varsa üzerindeki onun kaymağıdır, o şeyin özelliklerine daha çok havidir. Bu hâdisede olduğu gibi, ihtimal Osmanlı süzülse idi, Sultan olarak karşımıza yine aynı şahıslar çıkardı.[71]

KASAP TAHİRİN TESBİHİ

"O'nu tanıyan ve itaat eden zindanda dahi olsa bahtiyardır. O'nu unutan saraylarda da olsa zindandadır, bedbahttır." (**Bediüzzaman)**

Kunduracılar esnafından iri yan, cesur bir adam. Afyon ve civarını haraca bağladığı için "Belâlı Tahir" diye tanınırken, karısına sarkıntılık eden bir alçağı kösele bıçağıyla doğrayınca, "Kasap Tahir" diye

anılmaya başlamış.

Hem ellerinden hem ayaklarından prangaya vurulan idam mahkûmu Tahir, hücresinden hava almak için hapishane bahçesine çıkarıldığı zamanlarda bile bu zincirlerle dolaşırken, bir gün bahçede Üstad Bediüzzaman'la karşılaşır.

Üstad'ın "sûreti"nden "siyref'ini okuyan Kasap Tahir, derdini ummana atmanın kıvranışı içinde:

-Ne olur bana dua buyurun! Kurtarın beni bu halden Hocam!., diye yalvarıp yakarınca, Üstad:

-Bu sana takılan şeyler, senin idam mahkûmiyetinin zincirleri değildir! Senin tesbihindir bunlar!.. Sen namazına başla, teşbihini çek, ben de dua edeceğim, inşaallah kurtulursun!., diye nasihatte bulunur.

O andan itibaren Allah dostunun gönül frekanslarıyla ihtizaza gelen Tahir, madden ve manen temizlenip tahir hale gelir ve namaza başlar. Namaz sonunda kendisini bağlayan zincirlerin halkalarını bir bir sayar. Bir de ne görsün; tamı tamına otuz üç halkadır zincir. O andan itibaren o zinciri de teşbih edinir temiz Tahir...

Ve günler, haftalar, aylar derken, bir süre sonra Üstadının kerameti gerçekleşir ve daha önce ruhu hürriyetine kavuşan Tahir, 1950 affıyla da cismi hürriyetine kavuşur.[72]

HZ. ÖMER'İN TEKRARLATTIĞI NAMAZ

Bedevinin biri mescidde acele ile öyle bir namaz kılar ki, durumu seyreden halife Hazret-i Ömer ikaz etmek zorunda kalır.

— Ey Allah'ın kulu, bu nasıl namaz böyle? Tavuğun yem yediği gibi. İyisi mi, sen şu namazını yeniden kıl!

Adam tutar yeniden kılar. Ama nasıl lalar? Acelesiz, tadil-i erkana riayet ederek.

Durumu seyreden Halife, namazdan sonra sorar:

— Sen söyle şimdi, hangi namazın daha güzel oldu?

Adam cevap verir:

— İlk namazım daha güzeldi?

— Niçin?

— Çünkü, der, onu sadece Allah rızası için kılmıştım, bu ikincisini senin nezaretinde, senin rızan için kılmış oldum da ondan!

Bu sözün gerçekten payı vardır. İnsan sadece Allah nzasını esas maksad yapmalı, çevresinde şunun bunun görmesini, beğenmesini

asla hatırına bile getirmemeli. Farzına, vacibine, sünnetine dikkat etmelidir.

Bununla beraber, farzlarda riya olmaz hükmü kesindir. Nerede olursa olsun namazınızı kılın, riya korkusunu hatırınıza bile getirmeyin. İnsanların oldukça derin gaflete daldıkları şu devirde hemen her yerde çekinmeden ibadetler eda edilmeli, görenlerin vicdan muhasebesine de vesile olmalıdır. Bu halinizle siz Rabbınızın rızasını düşünürsünüz, onlar da vicdanlarının sesini dinlerler.[73]

HZ. ALİ (R.A.) EFENDİMİZ NASIL NAMAZ KILARDI?

Hz. Ali (R.A.) Efendimiz öyle bir huzur-u kalb ile (kalb huzuru) ile namaz kılardı ki, bütün dünya alt üst olsa dünya yıkılsa hiç haberi olmaz {duymaz)dı.

Hz. Ali {R.A.) Efendimizin menkıbelerinde denilir ki: "Bir harpte Hz. Ali Efendimizin mübarek ayağına bir ok gelmiş, okun demir kısmı kemiğe işlemiş saplanmıştır. Bu yüzden okun demirini çekip çıkaramadılar. Bir cerrah bulup getirdiler. Cerrah demiri görünce Hz. Ali (R.A.) Efendimize:

—Size aklı gideren, bayıltıcı bir ilâç vermeli ki, ancak o zaman bu demiri çekip almak mümkün olur. Yoksa bunun ağrısına tahammül edilemez dedi. Emirül-Mü'minin (Müminlerin emin-Halifesi) Hz. Ali Efendimiz:

—Bayıltıcı ilâca lüzum yok. Biraz sabredin. Namaz vakti gelsin. Namaza durunca çıkarırsınız buyurdu.

Namaz vakti geldi. Hz. Ali (R.A.) namaza başladı. Cerrah da Emirül-Mü'minin Hazretlerinin mübarek ayağını yarıp demiri çıkardı. Yarayı sardı. Hz. Ali (R.A.) namazı bitirince cerraha:

— Demiri çıkardın mı? buyurdu. Cerrah:

— Evet, çıkardım efendim dedi. Hz. Ali (R.A.):

— Hiç farkına varmadım. Ayağımdaki demiri çıkardığınızı duymadım buyurdu.[74]

GARİP BİR SUAL

Bir kişi gizlice müftüye sordu dedi ki:

"Bir kimse namazda iken feryat ederek ağlasa, acaba namazı bozulur mu, namazda ağlamak caiz midir?" Müftü:

"Adamın neden ağladığına bakmak lâzımdır. Acaba adam ne gördü de namazda huzuru ilâhide iken ağladı. Eğer ağlayan kişi öbür âlemi görerek, onun heybetiyle ağladıysa namazı daha makbul hâle gelir. Yok eğer bedeninde hasıl olan bir ağrıdan dolayı ağladıysa o

zaman ip de kırıldı iğne de; ne namazı kaldı ne niyaz." dedi.[75]

NAFİLE NAMAZ

وَمِنَ الَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِه نَافِلَةً لَكَ عَسى اَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا

İsra / 79. Gecenin bir kısmında uyanarak, sana mahsus bir nafile olmak üzere namaz kıl. (Böylece) Rabbinin, seni, övgüye değer bir makama göndereceğini umabilirsin.

تَتَجَافى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

Secde / l6. Korkuyla ve umutla Rablerine yalvarmak üzere (ibadet ettikleri için), vücutları yataklardan uzak kalır ve kendilerine verdiğimiz rızıktan Allah yolunda harcarlar.

قُمِ الَّيْلَ اِلَّا قَلِيلًا () نِصْفَهُ اَوِ انْقُصْ مِنْهُ قَلِيلًا

Müzemmil / 2-3. Birazı hariç, geceleri kalk namaz kıl. (Gecenin) yarısını (kıl). Yahut bunu biraz azalt.

كَانُوا قَلِيلًا مِنَ الَّيْلِ مَايَهْجَعُونَ () وَبِالْاَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ

Zâriyat / 17-18. Geceleri pek az uyurlardı. Seher vakitlerinde de istiğfar ederlerdi.

يَا اَيُّهَا الَّذِينَ امَنُوا اِذَا نُودِيَ لِلصَّلوةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا اِلى ذِكْرِ اللّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ () فَاِذَا قُضِيَتِ الصَّلوةُ فَانْتَشِرُوا فِى الْاَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللّهِ وَاذْكُرُوا اللّهَ كَثيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

Cum’a / 9-10. Ey iman edenler! Cuma günü namaza çağırıldığı (ezan okunduğu) zaman, hemen Allah'ı anmaya koşun ve alış verişi bırakın. Eğer bilmiş olsanız, elbette bu, sizin için daha hayırlıdır. Namaz kılınınca artık yeryüzüne dağılın ve Allah'ın lütfundan isteyin. Allah'ı çok zikredin; umulur ki kurtuluşa erersiniz.

فَاِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا اَوْ رُكْبَانًا فَاِذَا اَمِنْتُمْ فَاذْكُرُوا اللّهَ كَمَا عَلَّمَكُمْ مَالَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ

Bakara / 239. Eğer (herhangi bir şeyden) korkarsanız (namazlarınızı) yürüyerek yahut binmiş olarak (kılın). Güvene kavuştuğunuz zaman, siz bilmezken Allah'ın size öğrettiği şekilde O'nu anın (namaz kılın).

وَاِذَا ضَرَبْتُمْ فِى الْاَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ اَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلوةِ اِنْ خِفْتُمْ اَنْ () يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا اِنَّ الْكَافِرِينَ كَانُوا لَكُمْ عَدُوًّا مُبِينًا

وَاِذَا كُنْتَ فيهِمْ فَاَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلوةَ فَلْتَقُمْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَكَ وَلْيَاْخُذُوا اَسْلِحَتَهُمْ فَاِذَا سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِنْ وَرَائِكُمْ وَلْتَاْتِ طَائِفَةٌ اُخْرى لَمْ يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ وَلْيَاْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَاَسْلِحَتَهُمْ وَدَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ اَسْلِحَتِكُمْ وَاَمْتِعَتِكُمْ فَيَميلُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً وَاحِدَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ اِنْ كَانَ بِكُمْ اَذًى مِنْ مَطَرٍ اَوْ كُنْتُمْ مَرْضى اَنْ تَضَعُوا اَسْلِحَتَكُمْ وَخُذُوا

حِذْرَكُمْ اِنَّ اللّهَ اَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا

Nisa / 101-102. Yeryüzünde sefere çıktığınız zaman kâfirlerin size kötülük etmelerinden endişe ederseniz, namazı kısaltmanızda size bir günah yoktur. Şüphesiz kâfirler, sizin apaçık düşmanınızdır. Sen de içlerinde bulunup onlara namaz kıldırdığın zaman, onlardan bir kısmı seninle beraber namaza dursunlar, silahlarını (yanlarına) alsınlar, böylece (namazı kılıp) secde ettiklerinde (diğerleri) arkanızda olsunlar. Sonra henüz namazını kılmamış olan (bu) diğer gurup gelip seninle beraber namazlarını kılsınlar ve onlar da ihtiyat tedbirlerini ve silahlarını alsınlar. O kâfirler arzu ederler ki siz silahlarınızdan ve eşyanızdan gafil olsanız da üstünüze birden baskın yapsalar. Eğer size yağmurdan bir eziyet olur yahut hasta bulunursanız silahlarınızı bırakmanızda size günah yoktur. Yine de tedbirinizi alın. Şüphesiz Allah, kâfirler için alçaltıcı bir azap hazırlamıştır.

وَمِنَ الَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا

İnsan / 26. Gecenin bir kısmında O'na secde et; gecenin uzun bir bölümünde de O'nu tesbih et.

HADİS...

* Hz. Bilal (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyudular ki: "Size geceleyin kalkmayı tavsiye ederim. Çünkü o, sizden önce yaşayan salihlerin âdetidir; Rabbinize yakınlık (vesîlesi)dir; günahlardan koruyucudur; kötülüklere kefarettir, bedenden hastalığı kovucudur."

* İbnu Amr İbni'l-As (radıyallalhu anhümâ) anlatıyor: "Reulullah (alyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kim geceyi on âyet, okuyarak ihya ederse gafiller arasına yazılmaz. Kim de yüz âyetle gecesini ihya ederse "kânitîn" zümresine yazılır.Kimde bin âyet okuyarak geceyi ihya ederse mukantırîn arasına yazılır."

* Yine Ebu Davud'da Abdullah İbnu Habeşî anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a: "Hangi amel efdaldir? " diye sorulmuştu: Şu cevabı verdi: " Kıyamı uzun olan."

* Ubâdetu'b'nu's-Sâmit (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Geceleyin kim uyanırsa şunu söylesin: "Allah'tan başka ilâh yoktur, O birdir, ortağı yoktur. Mülk O'nundur, hamd de O'na aittir, O herşeye kâdirdir. Hamd Allah'a aittir, Allah münezzehtir, Allah büyüktür, bütün amel ve ibadetler için gereken güç ve kuvvet Allah'tandır. Sonra aleyhissalatu vesselam buyurdular: "Rabbim beni affet!" desin veya dua ederse duasına cevap verilir. Eğer abdest alır ve namaz kılarsa namazı kabûl edilir."

* Muğîre İbnu Şu 'be (radıyallhu anh) anlatıyor: "Resulullah

(aleyhissalâtu vesselâm) ayakları kabarıncaya kadar geceleri kalkıp namaz kılardı. Kendisine: "Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını affetti (niye kendini bu kadar hırpalıyorsun?)" denildi. . "Şükredici bir kul olmayayım mı?" cevabını verdi."

* Hz. Aişe (radıyallahu anhâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) gece namazını hiç terketmezdi. Öyle ki hastalanacak veya ağırlık hissedecek olsa oturarak kılardı."

* Hz. Ebu Hüreyre (radıyallalhu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdularki: "Allah, geceleyin kalkıp namaz kılan ve hanımını da uyandıran, hanımı imtina ettiği taktirde yüzüne su döken kula rahmetini bol kılsın. Allah, geceleyin kalkıp namaz kılan, kocasını da uyandıran, kocası imtina edince yüzüne su döken kadına da rahmetini bol kılsın."

* Yine Ebu Hüreyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Biriniz uyuyunca ensesine şeytan üç düğüm atar. Her düğümü atarken, düyüm yerine eliyle vurarak üzerine uzun bir gece olsun, yat" dileğinde bulunur. Adam uyanır ve Allah'ı zikrederse bir düğüm çözülür, abdest alacak olursa bir düğüm daha çözülür, namaz kılarsa bütün düğümler çözülür ve böylece canlı ve hoş bir hâlet-i ruhiye ile sabaha erer. Aksi halde habis ruhlu (içi kararmış) ve uyuşuk bir halde sabaha erer."

* İbnu Mes 'ud (radıyallahu anh) anlatıyor: ``Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) 'ın yanında bir adamın zikri geçti ve sabaha kadar uyuduğu, namaz kılmadığı söylendi. Aleyhissalatu vesselam: "Bu adamın kulağına şeytan işemiştir" buyurdu.. "

* Hz. Aişe (radıyallahu anhâ) anlatıyor: "Resulullah (alehissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "(Mûtad olarak) geceleyin namaz kılan bir kimse, uykunun gâlebe çalmsıyla (bir gece uyuya kalsa ve namazını kılamasa) Allah'u Teâlâ hazretleri onun namazının sevabını yine de yazar, onun uykusu (Allah'ın ona yaptığı bir ikram) bir sadaka olur."

* Yine Hz. Aişe (radıyallahu anhâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) 'ı Allah Teâlâ Hazretleri geceleyin uyandırmışsa seher vakti geçinceye kadar, hizbini tamamlardı."

* Mesrûk (rahimehullah) anlatıyor:"Hz. Aişe (radıyallahu anhâ) 'ye sordum: "Resullullah (aleyhissalâtu vesselâm) 'a göre hangi amel efdaldi ? " Bana: "Devamlı olan !"diye cevap verdi. Ben tekrar: "Gecenin hangi vaktinde kalkardı?" dedim "Bağıranı -yani horozu- işittiği zaman kalkardı!" diye cevap verdi."

* Hz. Aişe (radıyallahu anhâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) 'ın gece namazı on rek'atti. Bir rek'at de tek kılardı. Sabahın sünnetini iki rek'at kılardı. Böylece hepsi onüç rek'at olurdu."

* Hz. Ebu Hüreyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Biriniz gece namazına kalkınca ilk önce iki hafif rek'atle namaza başlasın."

* Hz. Aişe (rdıyallahu anhâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) kuşluk namzını her kılışında mutlaka ben de kıldım."

* Abdurrahman İbnu Ebî Leyla (rahimehullah) anlatıyor: "Bize, Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın kuşluk namazı kıldığını Ümmü Hâni 'den başka kimse anlatmadı. O dedi ki: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) Fetih günü, benim eve geldi, yıkandı ve sekiz rek'at namaz kıldı. Ben bundan daha hafif bir namazı hiç görmedim. Ancak rükû ve secdeleri tam yapıyordu."

* Ebu Hüreyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Dostum aleyhissalatu vesselâm, bana her ay üçgün oruç tutmamı, iki rek'at kuşluk, yatmazdan önce de vitir' namazı kılmamı tavsiye etti."

* Ebu Zerr (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Her gün, sizin her bir mafsalınız için bir sadaka terettüp etmektedir. Her tesbih bir sadakadır. Her tahmîd bir sadakadır, her bir tehlîl bir sadakadır. Emr-i bi'l-ma'ruf bir sadakadır. Nehy-i ani'l-münker de bir sadakadır. Bütün bunlara, kişinin kuşlukta kılacağı iki rek'at nemaz kâfi gelir."

* Büreyde (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "İnsanda üçyüzaltmış mafsal vardır. Her bir maf sal için bir sadakada bulunması gerekir. " (Bunu işitenler): "Buna kimin gücü yeter?" dediler: Aleyhissalatu vesselam: " Mescidde toprağa gömeceği bir balgam, yoldan bertaraf edeceği, bir engel... Bunları bulamazsa, kuşluk vakti kılacağı iki rek'at namaz!"

* Ebu Zerr ve Ebu 'd-Derdâ (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Allah Teâlâ hazretleri dedi ki: "Ey Ademoğlu! Günün evelinde benim için dört rek'at namaz kıl, ben de sana günün sonunu garantileyeyim. "

* Hz. Ebu Hüreyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kim kuşluğun bir çift (namaz)ına devam ederse, deniz köpüğü kadar çok da olsa, Allah günahlarını affeder."

* Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdularki: "Kim kuşluk namazını oniki rek'at kılarsa Allah Teâlâ Hazretleri, cennette onun için altından bir köşk bina eder."

* Hz. Aişe (radıyallahu anhâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) kuşluğu dört kılar, (bazan) dilediğince de artırırdı."

* Zeyd İbnu Erkam (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah

(aleyhissalâtu vesselâm) buyundular ki: "Kuşluk namazı, boduğun (yani deve yavrusunun) ayağı kumdan yanmaya başladığı andan itibaren kılınır."

* Hz. Ebu Hüreyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Şu gününüzde iki bayram bir araya geldi. Dileyene (bayram) cum'a için de yeterlidir. Biz her ikisini birleştiriyoruz."

* Ebu Ubeyd Sa'id İbnu Ubeyd'in anlattığına göre, Hz. Ömer (radıyallahu anh) ile bir bayramda beraber olmuştur. Hz. Ömer önce namaz kıldırmış, sonra hutbe okuyup halka şöyle hitab etmiştir: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) sizleri bu iki bayram gününde oruç tutmaktan men etti. Bu iki bayramdan biri oruç tuttuğunuz aydaki ramazan bayramınızdır. Diğeri de kurbanlarınızdan yediğiniz günün bayramıdır!" Ebu Ubeyd der ki: "Ben Hz. Osman (radıyallahu anh) ile de bayram geçirdim. O da hutbeden önce namaz kıldırdı. Hatta bu bir cum'a günüydü. Avâli halkına şöyle dediler: "Kim cumayı beklemek isterse beklesin, kim de ailesine dönmek isterse dönsün, kendisine izin verdik."

* Atâ İbnu Ebi Rebâh merhum anlatıyor: "İbnu'z-Zübeyr (radıyallahu anhümâ), bize bir cum'a günü gündüzün başında (bayram) namazı kıldırdı. Sonra biz (öğle vakti) cum'a namazı kılmak üzere (mescide) gittik. İbnu'z-Zübeyr, bize (namaz kıldırmak üzere mescide) gelmedi. Biz de tek başımıza (öğle namazlarımızı) kıldık. O sırada İbnu Abbâs (radıyallahu anhümâ) Tâif'te idi. Medine'ye döner dönmez durumu ona açtık. "Sünnet'e uygun haçeket etmiş!" dedi.

* Bir başka rivâyette şöyle gelmiştir: "İbnu'z-Zübeyr zamanında ramazan bayramı cum'a gününne rastlamıştı." "İki bayram, aynı günde bir araya geldiler"! dedi. Sonra ikisini birleştirip iki rek'at hâlinde sabah erkenden kıldırdı. Artık, ikindiyi kılıncaya kadar başka bir şey kılmadı."

* Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm), Ramazan bayramında, sayıca tek olan birkaç hurma yemedikçe namaza gitmezdi."

* Hz. Ali (radıyallahu anh) demiştir ki: "Bayram namazına yaya gitmen, çıkmazdan önce birşeyler yemen sünnettendir."

* Büreyde (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm), ramazan bayramı namazında bir şeyler yemeden çıkmazdı. Kurban bayramında ise, namazdan dönünceye kadar bir şey yemezdi."

* İbnu Ömer (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) bayram namazına giderken bir yoldan gider, dönerken başka bir yoldan dönerdi."

* Ümmü Atiyye (radıyallahu anhâ) anlatıyor: "Resulullah bize, bayram namazlarına genç kızları, çadırda kalan genç bâkireleri, ve hayızlı kadınları da çıkarmamızı emretti. Hayızlıların da katılmaları müslümanların cemaatlerini görmeleri, dualarında hazır bulunmaları içindi, bunlar namazgahların dışında kalacaklardı."

* İbnu Ömer (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) Ramazan ve Kurban bayramlarında yanında bir mızrak olduğu halde musallaya çıkıyor, (namaz sırasında kıble cihetine) sütre olarak dikiyor, ona doğru namazını kılıyordu."

* Sa'lebe İbnu Zehdem anlatıyor: "Hz. Ali (radıyallahu anh) Ebu Mes'ud (radıyallahu anh)'u paymıh başına koyup kendisi bayram günü namaza gitti ve: "Ey insanlar! dedi, imamdan önce namaz kılmak sünnette yoktur!"

TEFSİR...

قُمِ الَّيْلَ اِلَّا قَلِيلًا () نِصْفَهُ اَوِ انْقُصْ مِنْهُ قَلِيلًا

Müzemmil / 2-3. Birazı hariç, geceleri kalk namaz kıl. (Gecenin) yarısını (kıl). Yahut bunu biraz azalt.

Bu üç görüşe göre, bu âyetin inmesinden itibaren Peygamber (s.a.v)'e müzzemmil ismiyle hitapta şu mânâlardan birisinin düşünülmesi gerekir. Birinci mânâ, "Beni örtün, beni örtün" diyen; ikincisi, "ey namaz kılmak, ibadet etmek için giyinip hazırlanan"; üçüncüsü, "ey nebilik ve resullük yükünü yüklenen," gece kıyam et kalk. Gece kıyam yani kalkış, maksada göre kapsamlı mânâlar ifade eder. Burada sözün devamında "Kur'ân'ı yavaş oku", "rabbının ismini zikret" ve "Rabbine yönel" gibi sözlerin gelmesinden anlaşıldığına göre, maksat, ibadet için kalkmaktır. Tefsirciler bunun "namaza kalk" demek olduğunu açıklıyorlar ki bunun iki izah şekli vardır. Birisi, "namaza kalk" takdirinde olması; birisi de "kıyam" tabirinin doğrudan doğruya namaz mânâsına olmasıdır. Onun için "kıyam-ı leyl" sözü, "gece namazı"nı ifade etmekte şer'î örf olmuştur. Devamlı ibadet eden kimseye "gece kaim, gündüz saim", yani "gece namaz kılar, gündüz oruç tutar" denilir. Gece kaim olmak, yatmazdan önce de, uyuyup sonra kalkmak suretiyle de olabilir. İkincisine teheccüd denilir. "Gece kalk" dediğimizde bizim dilimizde uykudan kalkmak anlaşılırsa da "gece kaim ol" sözü her iki mânâya da gelebilir. Burada açık olan budur.

İslâm'da beş vakit namaz farz kılınmazdan önce başlangıçta Peygamber'e bu emirle gece namazı farz kılınmış olup Peygamber (s.a.v) ve ashabının Ramazan'da olduğu gibi her gece uzun uzadıya namaz kıldıkları, sonra bu sûrenin sonunda gelecek olan "Rabbın biliyor ki sen kalkıyorsun.." âyetiyle miktarı değiştirilip hafifletildiği;

bazılarının görüşüne göre bundan maksadın teheccüd olduğu ve beş vakit namaz farz kılındıktan sonra teheccüdün vacipliğinin ümmet hakkında kaldırıldığı, Peygamber (s.a.v) hakkında da "Gecenin bir kısmında da sana mahsus bir nafile kılmak için uyan."(İsra, 17/79) emrinin yürürlükte olduğu açıklanıyor.

Bazılarının görüşüne göre ise gece namazının vacip oluşu hiç kaldırılmamış, ancak hafifletilmiştir. Diğer bazıları ise bu ilk "gece kâim ol" emrinin farz için olmayıp mendub olmak suretiyle bir emir olduğu, "yarım" veya "daha az" veya "daha çok" diye miktar hakkında bir tercih hakkı tanınmasının bunu gösterdiği ve dolayısıyle teheccüdün ne başta, ne sonda, ne Peygamber (s.a.v)'e, ne de ümmete farz kılınmadığı görüşünü benimsemişlerdir.

PIRLANTA SERİSİ....

İnsanı Allah'a yaklaştırma yollarının en emini, en kestirmesi ve en makbulü, farzları eda yoludur. Fakat bunun yanında insan gerçek mahbubiyet ve kurbete sınırlı ve kayıtlı olmayan nafilelerin namütenâhi, engin ve sefa tüten ikliminde ulaşabilir. Evet, Hakk yolcusu, her an ayrı bir nafilenin kanatları altında ve sonsuza uzanan yeni bir koridorda kendini bulur, yeni bir mazhariyete ulaştığını hisseder; derken farzları edaya daha bir iştihalı ve nafilelere karşı da daha bir iştiyaklı hâle gelir. Bu nokta ve bu ma'nâya uyanan her rûh, Allah tarafından sevildiğini de duyar.. ve kudsî hadîsde de ifade buyurulduğu gibi, artık onun işitmesi, görmesi, tutması, yürümesi doğrudan doğruya "Meşiet-i Hassa" dâiresinde cereyan etmeye başlar. İşte bir bakıma "marifetullah" da budur. O, bilmenin bilinenle bütünleşip onun tabiatı hâline gelmesi ve (bilenin her hâlinin bilinene) tercüman olması mertebesidir. Marifeti, vicdanî bilginin zuhûr ve inkişâfı şeklinde ta'rif edenler de olmuştur ki, bu zuhûr ve inkişâf aynı zamanda insanın kendine has değerlerle zuhûr ve inkişâfı sayılır. "Nefsini bilen Rabbini bilir" sözünün bir mahmili de bu olsa gerek.[76]

KAZÂ NAMAZLARI

Kazâya kalmış namazların kazâsı da farzdır. Esâsen, namazı bile bile kazâya bırakmak büyük günahtır.

İmam Şafiî ve İmam Malik'e göre, farz namazların sünnetleri, kazâ niyetiyle o namazın kazâsı olarak kılınabilir. Çünkü farz, sünnetten çok daha faziletlidir.

Hanefî fukahâsı, sünnetlerin kaza yerine kılınmasına yumuşak bakmamıştır. "Sünneti sünnet yerine, kazâyı da kaza yerine kılmak gerekir" demişlerdir. Gerçi İbn Nüceym, bu hususta İmam Şafiî ve İmam Mâlik'in görüşünü benimsemişse de, farz namazını terkle, zaten büyük bir günaha girmiş olan insanın, o açığını kapatmak için bir de

sünnetleri terk etmesi pek uygun olmasa gerek. Namazı kazaya kalan kişinin sabah-akşam Rabbisine duâ ve tazarrûda bulunması gerekirken, Allah Rasûlü (sav)'nün seferde ve hazerde terk etmediği ve kılana cennet köşk ve saraylarının va'dedildiği, tamamı 12 rek'atı bulan revâtib sünnetlerin kazâ namazına fedâ edilmesi akla da, tab'a da münâsip gelmemektedir.

Ayrıca, Allah Rasûlü (sav), bir hadis-i şeriflerinde, Cenâb-ı Hakk (cc)'ın, kulunun eksik farzlarını kıldığı nâfilelerle tamamlayacağını beyân buyurmuşlardır. Bu sebeple, fevt edilmiş farz namazlar kazâ edilmeli, nâfileler de nâfile olarak kılınmalıdır. "Kazâ namazım çok, ömrüm hepsini kılmaya yetmez" diyenler varsa, Allah böyleleri için inşâallah, o âna kadar kazâ adına sergiledikleri gayret ve kalplerinde taşıdıkları azim, niyet ve kararlılığına göre hüküm verir.[77]

İKİNCİ FITRAT

Evrad u ezkâr, duâ, nafile namaz gibi ibadetler, sürekli olarak ve ısrarla yerine getirmeli ki, bunlar, zamanla bizde ikinci bir fıtrat hasıl etsin. Meselâ, iki rekatlık bir nafileyi dört rek'at kılmaya alışır, bir daha da bırakmazsanız, bırakmaya kalksanız, "Eyvah, bugün de falso yaptık" dersiniz.

Böyle bir anlayış, insanda zaten mevcud olan birtakım kabiliyetlerin kullanılarak inkişaf etmesi ve insan ruhuna hakim olmasından kaynaklanmaktadır.[78]

A'ZAMÎ TAKVA, ZÜHD, İHLÂS VE VELÂYET İÇİN UMÛMÎ PRENSİP

Takva'nın zühdün, ihlâsın, velâyetin a'zamîsi kişiye göre değişir mi, yoksa bu hususlarda umûmi bir prensip var mıdır?

Kişiye göre mertebeleri veya bu hedeflere ulaşma yolları bulunsa da, takva için de, zühd için de, ihlâs ve velâyet için de umûmi prensipler vardır. Takvanın ilk derecesi, farzları işleyip büyük günahlardan kaçınmaktır; daha sonra vacipleri, sünnetleri işlemek ve mekruhlardan kaçınmak, daha sonra da, her türlü şüpheliyi günah olur endişesiyle terk etmek ve nafilelere müdavemette bulunmak gelir. Allah'ı görmese de, O'nun kendisini sürekli gördüğü şuuruyla Allah'ı görüyormuşçasına ibadet etme demek olan ihsan da, bir bakıma takvanın nihaî sınırıyla alâkalı bir mazhariyettir.

İhlâs, insanın her yaptığını Allah için yapması demektir. Bunun ilk mertebesi, ibadetlerde, Allah için hizmet etmede, başkasının görüyor olmasını nazara almadan, sadece Allah'ın hoşnutluğunu düşünmek, yapılanı O emrettiği için yapmaktır. A'zamî mertebesi ise, insanların kendisi hakkında ne düşündüğünü hiç mi hiç hesaba katmamaktır.

Meselâ, bir mertebede, insanların sizi teheccüdde veya Pazartesi-Perşembe orucunda görmesinden rahatsızlık duyabilirsiniz; ama nihaî mertebede, insanların sizi görüp görmemesi, ne yaptığınızı bilip bilmemesi sizi hiç alâkadar etmez ve bu türden mülâhazalar aklınıza bile gelmez. Bu, Allah'ın rızasında fânî olmanın ifadesidir. İnsan, her zaman bu mertebede bir ihlâsa muvaffak olamayabilir. Meselâ, iman hakikatlerinin neşri için ölesiye çalışabilir; fakat bir yandan bunu yaparken, bir yandan da, "arkadaşlarım niye bu işte bana destek olmuyor?" gibi düşüncelerde taşıyabilir. Halbuki önemli olan, insanın üzerine düşen vazifeyi hakkıyla yerine getirip, ötesinde hiçbir şeyle meşgul olmamaktır.

Bunun gibi, zühdün de, velâyetin de asgarî ve a'zamî mertebeleri vardır. Meselâ, dünyayı kasten değil, kalben terk etmek zühdde bir mertebedir. Dünya adına insanın eline geçenlere hiç sevinmemesi, elinden gidenler karşısında ise hiç üzüntü duymaması, zühdün nihâi mertebesidir. Eviniz yanmış, yiyecek bir şeyiniz kalmamış, her şeyinizi kaybetmişsiniz, bunları hiç mesele yapmadan yolunuza ve kulluğunuza devam etme, zühdde nihaî mertebelerdendir.[79]

RİSALE...

Gece vakti ise, hem kışı, hem kabri, hem âlem-i Berzahı ifham ile, ruh-u beşer rahmet-i Rahmân'a ne derece muhtaç olduğunu insana hatırlatır. Ve gecede teheccüd ise, kabir gecesinde ve Berzah karanlığında ne kadar lüzumlu bir ışık olduğunu bildirir, îkâz eder ve bütün bu inkılâbat içinde Cenâb-ı Mün'im-i Hakikî'nin nihayetsiz nimetlerini ihtar ile ne derece hamd ve senaya müstehak olduğunu ilân eder.[80]

ÜSTAD

Üstadımızın nefisle mücahedede bir rüsuh ve ihtisası vardır ki, asla huzûzat-ı nefsaniyelerine hizmet etmezler. Bir insana kâfi gelmeyecek kadar az yerler ve az uyurlar. Gecelerde, sabaha kadar câlib-i dikkat bir hal-i hâşiâne ile ubudiyette bulunurlar. Yaz ve kış, bu âdetleri tahallüf etmez. Teheccüd ve münâcat ve evradlarını asla terketmezler. Hatta bir Ramazan-ı Şerifte pek şiddetli hastalıkta, altı gün birşey yemeden savm-ı visâl içinde ubudiyetteki mücahedelerini terketmediler. Komşuları her zaman derler ki: "Biz, sizin Üstadınızın sekiz sene yaz ve kış geceleri, aynı vakitlerde sabaha kadar hazin ve muhrik sadasıyla münâcat seslerini dinler ve böyle fasılasız devamlı mücahedesine hayretler içinde kalırdık."[81]

DUANIN VAKİTLERİ

Yağmur namazı ve duası bir ibâdettir. Yağmursuzluk, o ibâdetin vaktidir. Yoksa o ibâdet ve o dua, yağmuru getirmek için değildir. Eğer

sırf o niyyet ile olsa; o dua, o ibâdet hâlis olmadığından kabûle lâyık olmaz. Nasılki güneşin gurubu, akşam namazının vaktidir. Hem Güneş'in ve Ay'ın tutulmaları, küsuf ve husuf namazları denilen iki ibâdet-i mahsusanın vakitleridir. Yâni gece ve gündüzün nuranî âyetlerinin nikablanmasıyla bir âzamet-i İlahiyeyi ilâna medâr olduğundan, Cenâb-ı Hak ibâdını o vakitte bir nevi ibâdete davet eder. Yoksa o namaz, (açılması ve ne kadar devam etmesi, müneccim hesabıyla muayyen olan) Ay ve Güneş'in husuf ve küsuflarının inkişafları için değildir.[82]

NÜKTELER...

GECELERİ NAMAZ KILMAK

Hz. Dâvûd (A.S.) Cenâb-ı Hakk'a niyazda bulunarak şöyle der:

— Yâ Rabbi! Geceleri sana ibâdet etmeyi çok seviyorum. Sana daha candan ibadet etmek istiyorum der. Cenâb-ı Hak:

—Yâ Dâvûd! Gecenin başında (evvelinde) kalkma istirahat et. Gecenin sonunda (sabaha yakında) da kalkma. Zira gecenin bu saatlerinde kalkan kullarım vardır. Bazı kullarım gecenin evvelinde, bazı kullarım da gecenin sonunda kalkıp ibâdet ederler. Sen gecenin ortasında kalk ibâdet et ki, bu kullarım seninle karışmasın. Gecenin ortasında seninle baş başa kalalım. Bana ne diyeceksen, bana nasıl ibâdet edeceksen o zaman et. Buyurmuştur.[83]

TEHECCÜT (GECE) NAMAZININ SEVABI

Geceleri Teheccüd namazı kılan Allâh'ın sevgili kullarından bir zât, devamlı ibâdet eder. Geceleri tatlı uykusundan .kalkıp gece namazı kılardı. Bu zatın ailesi de ibâdet eder, namazlarını devamlı kılardı. Bu hanım bir gün kocasına:

— Efendim, kadınlar da cennete girecekler mi? diye sorar. Zahid ve âbîd kocası cevab verir:

— Elbette girecekler hanım, kadınlar da cennete girecekler der..

Kadın, kocasının bu müjdeleyici cevabından çok sevinir ve heyecanından bayılır. Kadın ayıklığında kocası, kendisine sordu.

- Niçin bayıldın hanım dedi. Kadın:

—Hemen cennete girmek istemiştim, dedi. Kadın o gece rüyasında bir köşk görür ki, köşkün

süsleri ve ziynetleri son derece göz kamaştırıcıdır. Kadın:

— Bu köşk kimindir? diye rüyada sorar. Kendisine:

—Bu köşk, geceleri sıcak yatağından kalkıp da Allah için teheccüd

namazı kılan Allanın sevgili kullarına mahsustur. Onlar için hazırlanmış, yapılmıştır, diye cevab verilir.

Bu sâliha ve mümine hanım o günden sonra artık gece namazına devam eder. Ve kendi kendine devamlı söylenir: "Ne varsa *gece* namazında var" dermiş.

Ey Hak Yolcusu! İnsanın yaradılışı ibâdet içindir. Bu dünyaya geliş gayesini anlayan bahtiyarlar, hep ibadetle, Allâh'ın huzuru izzetinde bulunmakla neşelenmişlerdir.

Ne varsa geceleri kılınan iki rek'atlık gece namazında vardır, demişlerdir. Bütün evliyaullâh bu namaza devam edegelmişlerdir. Çünkü Allah'ın yüce Peygamberleri gece namazına "teheccüd namazına" devam edip kılmışlar ve ümmetlerine örnek olmuş, sünnet bırakmışlardır. Gece kılınan iki rek'atlık namazlar insanı cennete ulaştırır.[84]

GECE İBADETİNİN BAZI ÖZELLİK VE GÜZELLİKLERİ

a. Bizden Önceki Ümmetlerde de Vardı

İlk peygamber olan Hz. Âdem'e gönderilen din İslâm olduğu gibi son peygamber olan Hz. Muhammed'e de yine İslâm dinini tebliğ görevi verilmiştir. (Al-i İmran, 3/85, Nisa, 4/163, Şura, 42/13) Dolayısıyla Allah katında din, sadece İslâm'dır. (Al-i imrân, 3/19) Buna Yahudilik, Hıristiyanlık veya başka bir ad verilmesi, tahrif edilmemiş olmak şartıyla, bir şey değiştirmeyecektir. Nitekim Allah da birdir; ister O'na Allah denilsin ister Rahman denilsin.

Ancak belli bir gelişim süreci yaşayan insanoğluna gönderilen bu İslâm adlı dinin, peygamberlik dönemlerine göre, ibadetlerin, özellikle, şekline veya teferruatına ait bazı değişik uygulamaları görüle gelmiştir. Bir peygamber döneminde yapılan bir ibadet daha sonra görevlendirilen peygamber döneminde ya olmayabilir veya uygulama şekli değişmiş olabilir. Bazı ibadetler ise, önemlerine binaen her peygamberin ümmetine emredilmişlerdir. İşte konumuz olan gece ibadeti, ikinci şık ibadetlerdendir. Yani önemine binaen hem bizde hem de bizden önceki ümmetlerde yapılagelen ibadetlerden birisidir.

Allah, ehl-i kitaptan, ayetlerini inkâr eden, haksız yere peygamberleri öldüren, dolayısıyla isyan edip haddi asanlardan özettikten sonra şöyle buyuruyor: "Hepsi bir değildir; ehl-i kitap içinde, gece saatlerinde ayakta durup Allah'ın ayetlerini okuyarak secdeye kapanan bir topluluk da vardır." (aı-i İmran, 3/113) Bu kişileri, ayetin nüzul sebebinde adı geçen Abdullah b. Selam (43/663) ve benzerleriyle sınırlı tutmayı gerektirecek herhangi bir ifade veya işaret bulunmamaktadır. Diğer taraftan Hz. Peygamber'in "Sîze gece

namazını tavsiye ediyorum; şüphesiz o, sizden önceki salih kulların âdetidir, sizin için de Rabb'inîze yakınlık, günahlarınıza keffaret, hatalardan selamet ve bünyeyi hastalıklardan koruma vesilesidir" şeklindeki kudsî beyanları, gece ibadetinin bizden önceki ümmetlerde, özellikle de seçkinleri arasında, yapılageldiğini açıkça göstermektedir,

Abdullah b. Mesud (32/652) şöyle der: Tevrat'ta, "Allah, gece yanlan yataklarından uzaklaşanlar için, öyle mükâfatlar hazırlamıştır kî, onları ne bir göz görmüş, ne bir kulak duymuş, ne de herhangi bir insanın hayalinden geçmiştir. Bunu, Allah'a yakın olan melekler de bilmez, nebiler de..." ifadeleri yazılıdır...

Zebur'da geçen şu ayetler de gece ibadeti adına manidardır: "Kulum! Beni gece karanlığında bulursun. Çünkü, sana en yakın olduğum anlardır. Beni ara, bulursun!"[35] Hz. İsa da, "Gece ve gündüz iki (amel) sandığıdır. Onlarda neyi koruyacağınıza dikkat edin! Gece ne yapılması gerekiyorsa onu; gündüz de ne yapılması gerekiyorsa onu yapın", der.[36]

Kendisine Zebur nazil olan Hz. Davud'un annesi ise şu tavsiyede bulunur: "Yavrum! Geceleri fazla uyuma. Çünkü fazla gece uykusu, kişiyi kıyamette fakir bırakır."[37] Annesinden bu tavsiyeyi alan Hz. Davud'un, en mükemmel şekliyle geceyi ihya ettiğini, Efendimizin şu övücü sözlerinden anlıyoruz: "Allah'ın yanında en sevimli gece namazı Davud'un namazıdır, O gecenin yansını uyur, sonra kalkar ibadet eder sonra tekrar dinlenirdi...

b. Allah'a Şükretme Yollarından Biridir

Şükür, kendisine teşekkür edeceğimiz zat tarafından, bize ihsan edilen nimetlere karşı yaptığımız bir teşekkürdür, Allah'ın sayısız nimetlerini kullanan (Lokman, 31/20, İbrahim, 14/34, Nahl, 16/18) insanın, bu nimetlerin sahibini düşünmesi ve hizmetine sunulan nimetlerden duyduğu mutluluğu birtakım davranışlarla ortaya koymasıdır. Şükür, insana verilen duygu, düşünce ve organları, yaratılış gayeleri doğrultusunda kullanmaya da denmiştir ki, kalple ve dille ifa edilebileceği gibi, bütün organlarla da yerine getirilebilir...

c. Allah'ın Sevgisini Kazandırır

Sevgi, kalbî ilgi, herhangi bir şeye veya herhangi birine düşkünlük, mânâlarına gelir ki; insanın duygularını bütünüyle etkisi altına alırsa aşkı, kavuşma arzusuyla yanıp tutuşma şeklinde daha derin boyutlara ulaşması durumunda ise *şevk ve iştiyak* adını alır.

"Allah şöyle buyurdu: Kim veli bir kuluma düşmanlık ederse, ben de ona savaş açarım. Kulum bana, kendisine farz kıldığım şeylerden daha sevgili bir şeyle yaklaşmaz. Kulum bana nafile ibadetlerle de yaklaşmaya devam eder. Nihayet onu severim. Ben kulumu sevince de

artık onun işiten kulağı, gören gözü, tutan eli, yürüyen ayağı mesabesinde olurum. Diliyle de her ne isterse muhakkak onları kendisine ihsan ederim. Bana sığınmak isteyince de onu korurum."

"Allah, bir kulu sevdiğinde Cibril'e:

-Allah falan kulu seviyor; sen de onu sev! diye emreder. Cibril de o kulu sever. Sonra Cibril gök halkına :

-Allah, falanı seviyor; siz de onu seviniz! diye seslenir. Göktekiler de o kimseyi severler. Sonra yerdeki insanların gönlüne o kimse hakkında bir sevgi konulur da insanlar arasında da sevilir ve iyi kişi olarak anılır." "Her kim Allah'a kavuşup görmeyi arzu ederse, Allah da ona kavuşup görmesini sever." "Kimde üç şey bulunursa imanın tadını almış olur: Allah ve Resulü'nü, ikisi dışında kalan, herkes ve her şeyden daha çok sevmek.. ."

Bu karşılıklı sevginin mahiyeti hakkında çeşitli izahlar yapılmıştır. Kul, derecesine göre Allah'ın sıfat ve zatını sever. Bazılarının dediği, Allah'ın taatını, hizmetini, sevabını, ihsanını ve yakınlığını sevmek, ikinci derecede, düşük bir sevgidir. Çünkü, herhangi bir sebepten değil, bizzat sevilen, kemâl, ilim, güzellik ve benzeri hususların hepsi en kâmil mânâda Allah'ta bulunmaktadırlar. Yani sevilen şeyler niçin seviliyorlarsa o, kâmil mânâda Allah'ta var. Dolayısıyla asıl sevilmesi gereken O'dur. O'nun dışında sevilenler ise, O'nun sevgisine tâbidir.

Ayrıca Allah, insanı, iyiliğe (ihsan) sevgi gösterecek bir özellikte (fıtratta) yaratmıştır. Kimden ve ne şekilde gelirse gelsin, bütün ihsan ve nimetlerin tek kaynağı Allah olunca, gerçek sevgi ancak O'na beslenir...

d. Makam-ı Mahmud'a Yükseltir

Teheccüd kelimesinin geçtiği tek yer olan İsrâ sûresinin 79. ayetinde Allah, şöyle buyuruyor: "Gecenin bir kısmında, sana mahsus bir nafile namaz (teheccüd) kılmak üzere uyan; böylece Rabb'in seni, övülmüş bir makama (makam-ı mahmud) ulaştırır." (isrâ, 17/79) Ayette geçen makamın, şefaat-ı uzma makamı olduğu hemen hemen bütün müfessirlerin ortak görüşüdür.[6*]

Şefaat, aracılık etmek, yardım etmek; kendisine karşı suç İşlenen yüce bir makam sahibinin, suçunu affetmesini sağlamak için, bir kimsenin o yüce makam sahibine, daha yakın olduğuna inandığı, bir şahsı aracı (vasıta-vesîle) kılması mânâsına gelir.[65] Yüce makam Allah, O'na en yakın olan şahıs Hz. Muhammed, günahkârlar da diğer insanlar olunca, şefaatin din dilindeki anlamı ortaya çıkar. İşte, iman barajını aşan her insanı kapsayacak olan bu şefaata, şefaat-ı uzma'nın yanısıra makam-I mahmud da denilmektedir.

Allah'ın izniyle, nebiler başta olmak üzere, kendilerini aşmış, yani derecesine göre Allah'a yaklaşmış bazı şahıslar, kıyamet günü şefaat edeceklerdir. Melekler, sıddıklar, şehitler, veliler, bulûğ çağına ermeden ölen çocuklar... şefaat edecekleri gibi, Kur'ân-ı Kerim ve diğer bazı ibadetler de şefaatçi olacaklardır.[66]

Makam, özelliği gereği derecelere sahiptir. Bundan hareketle şefaat iznini alan her şahıs, makam-ı mahmud basamaklarına adım atmıştır, demek yanlış olmasa gerek. Nitekim ilgili ayet (isrâ, 17/79} bu makamı, kıldığı gece namazlarına karşılık olarak Hz. Peygamber'e verilen bir ruhsal eriş şeklinde sunmaktadır. Yukarıda geçen kudsî hadiste[67] nafile ibadetlerle Allah'a yaklaşan kişinin duyu organlarında doğrudan doğruya İlahî güçle idrak yeteneğinin gelişeceği belirtilmektedir. Bahsimize konu olan ayeti açıklayan hemen bütün müfessirler makam-ı mahmud'u, bu kudsî hadisle irtibatlandırırlar. Buna dayanarak diyebiliriz ki, makam-ı mahmud, ruhsal yüceliş için gösterilen gayretlere ödül olarak sunulan manevî eriş ve oluşların genel adıdır.[68] Ancak, bu makamın zirvesi, zirve insan Hz. Muhammed'e aittir.

Neticede diyebiliriz ki, gece ibadeti, Kur'ân'ın nassıyla, bu makama yücelten sebeplerin başında gelir. Kendisini Allah'tan uzaklaştıracak ve gereğine uygun tevbe edilmemiş bir günahı olmadıktan sonra, gece ibadetine, özellikle teheccüde devam eden her mü'min, Allah'a yakınlık kazanacak ve neticede makam-ı mahmud dairesi içine girerek, Allah'ın izniyle, şefaat edecektir.

e. Davetçinin Vazgeçilmez İbadetidir

Tarih boyunca iyiye, güzele, doğruya... çağıran kimseler, çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalmışlardır. Günümüzde böyle olduğu gibi, bu kuralın daha sonra da değişeceğini gösterir bir işaret bulunmamaktadır. Bu zorlukların en büyüğünü, şüphesiz peygamberler çekmişler ve birçokları canlarından olmuşlardır....

f. Bir Ayrıcalıktır, Faziletli Kılar

Kur'ân-ı Kerim, mü'mimlerden, cennetliklerden, Allah'ın rızasını kazananlardan, yani ayrıcalıklı ve faziletli kişilerden, sözettiği hemen her yerde, onların gece ibadetine müdavim olduklarını özellikle vurgulamıştır. Şu ayetleri beraber okuyalım: "Rahman'ın kullan ki, yeryüzünde mütevâzi olarak yürürler, cahiller kendilerine laf atarsa "selam" derler. Onlar ki, gecelerini secde ederek (O'nun huzurunda) ayakta durarak geçirirler." (Furkan, 25/63-64) "Bizim ayetlerimize o kimseler inanırlar ki onlar, kendilerine hatırlatıldığı zaman derhal secdeye kapanırlar; Rab'lerini Överek teşbih ederler, büyüklük taslamazlar. Yanları yataklardan uzaklaşır, (gece ibadetine kalkarlar).

(Secde, 32/15-16) "(Allah'ın azabından) korunanlar, cennetlerde, çeşme başların-dadırlar... Çünkü onlar geceleri pek az uyurlardı. Seherlerde istiğfar ederlerdi." (Zariyat, 51/15,17-18)

Sondaki ayetlerden, cennetliklerin, gecenin büyük bir kısmını ihya ettikleri halde, seher vakti girince, sanki günah işleyerek gecelemişler gibi, tevbe ve istiğfara durdukları anlaşılmaktadır. Bu, kerem sahibi, faziletli insanların karakteridir. İyiliğin her çeşidini yaparlar da, yaptıklarını az görerek, bir de özür dilerler. Fazilet yoksunlarına gelince, yaptıkları bir fındık kabuğunu doldurmadığı halde, çok göstererek bir de başa kakarlar, itaatkâr olanlar da böyledir; hiç bir hizmetten geri kalmadıkları halde, "bize düşeni yapamadık" diyerek, kendilerini tenkit ederler.

Hz. Peygamber (sav) de, "gece ibadeti mü'minin şerefidir, "«o "Allah için sabahlayan göz ateşi görmez,"«ı "Gece teheccüd kılanın gündüz yüzü ak olur"82 "Ümmetimin en şereflileri Hamele-i Kur'ân ve gece ehlidir"[83] ve benzeri sözleriyle, söz konusu ayrıcalık ve fazilete parmak basmıştır.

Hz. Cebrail de Efendimiz'e gelerek şöyle demişti: "Ey Muhammedi İstediğin kadar yaşa, neticede öleceksin. Ne yaparsan yap mutlaka karşılığını bulacaksın. Dünyada kimi seversen sev bir gün ondan ayrılacaksın. Bil ki, mü'minin şerefi gece yaptığı ibadette, izzeti ise insanlardan müstağni yaşamasında-dır."84

Konumuzla ilgili, asr-ı saadetten iki tablo sunmak istiyoruz: Hz. Peygamber, ikinci halifenin kızı, mü'minlerin annelerinden Hz. Hafsa'yı boşamaya niyetlenmişti. Bütün davranışları örnek olacağından, kontrol altında olan Yüce Nebi'ye Cebrail gelerek, şöyle dedi: "Hafsa'yı yanında tut! Çünkü o, gündüzleri çok oruç tutar, geceleri de çok ibadet eder."[85]

Bu tablomuzun kahramanı da, ikinci halifenin oğlu, Abdullah'tır (74/693). Olayı şöyle anlatıyor: "Hz. Peygamber'in sağlığında ashabdan birisi bir rüya görünce, onu Hz. Peygamber'e anlatırdı. Ben de bir rüya görmeyi ve Resûlüllah'a anlatmayı çok arzu ederdim. O sırada ben, gencecik bir delikanlıydım ve mescidde uyurdum. Bir gün, şöyle bir rüya gördüm: İki melek beni yakalayarak Cehenneme götürdüler. Cehennem, kuyu duvarı gibi taşla örülmüş olarak görünüyordu. İki boynuz gibi iki yanı vardı. Burada, kendilerini yakından tanıdığım kimseler de vardı. O anda "Cehennem'den Allah'a sığınırım!" demeye başladım. Bu sırada yanımıza başka bir melek gelerek bana, "Korkma, sen buraya atılmayacaksın. Senin için tasa ve endişe yoktur" dedi.

Bu rüyayı gören, Hz. Ömer'in oğlu Abdullah'tı. O, her yönüyle

babasıyla atbaşı giden bir insandı. Düşünün ki, babasından sonra onu, hem de o günün insanları, başlarında halife görmek istiyorlardı. Eğer Hz. Ömer bizzat buna mani olup "bir evden bir kurban yeter!" demeseydi, belki de ümmet onu halife seçecekti. O, hem bir ilim okyanusu hem de takva ve zühdün zirvesinde bir insandı.

Abdullah şöyle devam ediyor: "Bu rüyamı Hz. Peygamber'in hanımı olan ablam, Hafsa (v.45)'ya anlattım. O da Hz. Peygambere anlatınca O, şöyle buyurmuş: "Abdullah ne iyi adamdır. Keşke gecenin bir kısmında kalkıp da ibadet etmeyi âdet edinseydi!" Zira, cehennem şeklinde onun nazarına arz edilen, berzah azabına ait bir tablodur. O tabloyla gösterilen azaba maruz kalmamanın tek yolu ise, gecenin ibadetle aydınlatılmasıdır. Abdullah'ın kölesi Salim/'bu olaydan sonra Abdullah, az bir kısmı hariç, geceleri uyumazdı" der.

Aynî, bu hadisin şerhinde, "gece ibadetine kalkan kişi övülmeye layıktır. Eğer gece ibadeti, üstün bir fazilete sahip olmasaydı, yapan kişi övülmezdi. Nitekim, bu hadisin diğer bir rivayetinde "Abdullah salih bir adamdır, bir de gece ibadetine kalksaydı!" denilmiştir. "Hz. Peygamber'in bu ifadesi, gece ibadetine ayrı bir boyut kazandırmakta, bir insan salih bile olsa, gece ibadeti olmadan kemâlâtında eksiklik olduğu hissini vermektedir" notunu düşmüştür.

Muaviye b. Kurre anlatıyor: Biz, Hasan-ı Basrî'nin yarımdaydık. Bir ara, "hangi amel en faziletlidir," şeklinde bir soru ortaya atıldı. Neticede gece ibadetinde sözbirliğine varıldı. Ben, "hayır, en faziletli amel haramlardan kaçınmaktır," deyince, Hasan-ı Basrî, söze karışarak "konu kapanmıştır" dedi.

Muafı b. İmran (0.186) ise, Hz. Cebrail'in Efendimize söylediği sözü tekrarlayarak "mü'minin izzeti, halktan istiğnası; şerefi ise gece ibadetidir" der.

g. Manevî Zevklerin Kaynağıdır

Marifet ehline göre *zevk,* Allah'ın, veli kullarının kalbine tecelli ederek kalplerine attığı marifet nurudur. Bu nurla, herhangi bir kitap veya şahıstan ilim almadan hakla bâtılı ayırırlar.

Sûfîler, zevk ve şürb kelimeleriyle tecelli meyvelerinden, keşf neticelerinden ve *varidatın* tesiriyle aniden gelen hallerden olmak üzere, içlerine doğan hususları kastederler. Bunlardan ilkine zevk, ikincisine şürb (şirb), üçüncüsüne de reyy derler. Muamelelerindeki safvet, sûfilerin mânâların zevkini tatmalarını; makamlarının bütün hakkını yerine getirdikten sonra bir üst makama yükselmeleri şürb halini; vuslatlarının devamlı oluşu reyy halini gerektirir.

Bu arada tasavvuf ehlinin, zevke dayalı ilimleri vehbî ilimlerden ayırdıklarını belirtmeliyiz. Onların, zevk, şürb, reyy, müşahede,

mükâşefe, muhâdara vb. sözkonusu ettikleri şeyler, ilmin genel tarifi içine sokulamayacak, ancak kalple anlaşılabilen sırlardan ibarettir. Onun için Beyazıd-ı Bistamî (261/874)'ye zevk ilminden sorulunca, "siz ilminizi ölüden aldınız, o da bir başka ölüden almıştı. Biz ise ölmeyen Hayy'dan alıyoruz!" cevabını vermiştir

Bediüzzaman Said Nursî (1876-1960) de, namaz vakitlerinin hikmetlerini sayarken şöyle diyor: "Gecede teheccüd ise, kabir gecesinde ve berzah karanlığında ne kadar gerekli bir ışık olduğunu bildirir, ikaz eder ve bütün bu inkılâbât içinde Allah'ın sonsuz nimetlerini ihtar ederek ne derece hamd ve senaya layık olduğunu ilan eder."

L Gece ibadetinin Diğer Bazı Özellikleri

1. Dünya'ya bedel bir ibadettir

"Kulun, gecenin derinliklerinde kıldığı iki rekat namaz, dünya ve içindekilere bedeldir. Eğer ümmetime ağır geleceğinden endişelenmeseydim bu iki rekâtı onlara gerekli kılardım"[117] diyen Hz. Peygamber, bir gün gece ibadetinden sözetmiş, ihtimal ki, bu kadar önemli olmasına rağmen kılanların az[118] olmasına üzülerek ağlamış ve mü'minlerin sıfatını anlatan "Yanlan yataklarından uzaklaşır, korkarak ve umarak Rab'lerine dua ederler ve kendilerine verdiğimiz rızıktan harcarlar"{Secde,32/i6) ayetini okuyarak, ashabını uyarmıştı.

2.Hayır kapılarından biridir

Hz. Muaz'ın, Efendimiz'e sorduğu sorunun cevabı içinde şunlar da vardı: "Sana hayır kapılarını haber vereyim mi? Oruç (kötülüklere ve cehenneme karşı) bir kalkandır; su, ateşi söndürdüğü gibi, sadaka hataları siler; ve *kişinin gece yarılarında kıldığı namaz."* Sonra, bir üstte geçen ayetleri (Secde, 32/16) okudu.

3.Terkeden hoş karşılanmamıştır

Hz. Peygamber, daha önce gece ibadetine kalkıp, sonra terkeden bir şahsı sözkonusu ederek, Abdullah b. Amr'ı şöyle uyarır: "Abdullah! Gece ibadetine kalkıp, şimdi terk eden falan adam gibi olma sakın!"

Bu uyandan Hz. Peygamber'in geceleri, düzenli bir şekilde dolaşıp ashabının neler yaptıklarını öğrenmek, henüz İslâm'a tam alışamadıkları için varsa hatalarını düzeltmek ve teşvik için güzellikleri gündüz söyleyip övmek gayesini taşıdığını anlamak mümkün olduğu gibi, ashabın yaptıklarının Cebrail vasıtasıyla O'na bildirildiğini çıkarmak da mümkündür.

Kamil Miras da bu hadisi izah ederken sözlerini şöyle bitirir: "Hadis-i şerif, hem gece namazına teşvik ve terğibi, hem de bu feyizli ibadete alışıp da sonra terketmekten sakınmak gerektiğini ihtiva

etmektedir. Çünkü gece namazını âdet edinen bir kimsenin daha sonra terketmesi, ibadetten yüz çevirmeyi hatırlatır ki, gerçekten sakınılması gereken bir durumdur."

4.Felâketlerden korur

Kur'ân-ı Kerim, bizden önceki ümmetlerin bir çoğunun, gece gaflet uykusunda iken veya seher vaktinde, dünyanın hayata, yeni günle gözlerini açtığı saatlerde, belaya maruz kaldıklarını ve helak olduklarını bildirmektedir. Sadece iki örnek verelim: "Nice kentler helak ettik, gece yatarlarken, yahut gündüz kaylûle yaparlarken azabımız onlara geliverdi" (Araf, 7/4) "O'na (Hz. Lut) kesin olarak şu emri bildirdik: "Sabaha girerlerken şunların arkalan kesilecektir (helak olacaklardır)" (Hicr, 15/66).

Meşiet-i İlahî, namazı, özellikle de gece namazını birçok felâketi önlemede veya etkisini azaltmada, yine bir meşiet cilvesiyle, paratoner olarak kullanmakta ve insanları uyanıklığa davet etmektedir. Allah'ın Resulü, şöyle buyuruyor: "Allah'tan korkan gençler, dışarda otlayan hayvanlar, beli bükülmüş İbadet eden yaşlılar ve süt emen bebekler olmasaydı, gökten başınıza belalar sel gibi yağacaktı." Diğer bir hadiste de, "Namaz ve sadaka, mala ve aileye gelen belalara engel olur" denilmektedir.

Adı açıklanmayan ululardan biri, gece Rabb'in divanında, kendinden geçmiş bir halde ibadet ederken şöyle diyen gaybî bir ses duyar: "Gece *virdiyle* uğraşanlar ve gündüz orucunu kaçırmayanlar olmasaydı, seherlerde altınızdaki yer sarsılacak, helak olacaktınız. Çünkü siz, azabı hak etmiş kötü kimselersiniz':

5. Bedenin şifası, kalbin devâsıdır

Hz. Peygamber, gece ibadetinin bazı özelliklerini birarada sayıyor: "Sadece sizden önceki seçkin insanların âdeti olduğu için değil, aynı zamanda, Allah'a bir yakınlık, günahlara keffaret, vücut hastalıklarını giderici ve kötülüklerden alıkoyucu olduğu için, size gece ibadetini tavsiye ediyorum."

İbrahim Havvas (291/903) da, "Beş şey kalbin devalarındandır" deyip şunları sayar: "Tedebbürle Kur'ân okumak, mideyi

doldurmamak, gece ibadet etmek, seherlerde Allah'a yalvarmak ve dostlarla sohbet etmek."[128] Yahya b. Muaz (258/871) da aynı şeyleri, değişik bir ifadeyle dile getirmiştir.[129]

Ata b. Ebi Rabah (114/732) ise bu namazı, şöyle tanımlıyor:

"Gece namazı, bedene ve bütün organlara kuvvettir. Bu namazına kalkan kimse, sevinçli ve huzurlu olur. Kalkmayan, üzüntülü Ve kalbi kırık olur. Kendini bir şey kaybetmiş gibi hisseder. Gerçekten de o çok

faydalı bir şey kaybetmiştir."

6.Gece kalkmayan gafil sayılmıştır

İbn Ömer'den gelen bir hadis-i şerifte, şu ifadelere yer veriliyor: "Kim gece on ayetle ibadet ederse *gafillerden* sayılmaz. Kim yüz ayetle ibadet ederse, kanitinden (boyun eğerek itaat Ve ibadet eden) sayılır. Kim de bin ayetle ibadet ederse, *mükantarînden* (çok ibadet eden) sayılır."

Bir başka hadis-i şerifte ise, "Adam, gece hanımını uyandırır ve beraber iki rekat namaz kılarlarsa, Allah'ı çokça zikreden erkek ve kadınlardan sayılırlar" (Ahzap, 33/35) denilmektedir.

7.Bilen insanların tavrıdır

Kur'ân, insanın nankörlüğünü, şirk bataklığına düşüşünü ve Allah'ı unutmasını dile getirdikten sonra, şöyle devam eder: "Yoksa o, gece saatlerinde secde ederek, ayakta durarak ibadet eden, ahiretten korkan ve Rabb'inin rahmetini uman gibi midir? De ki, "hiç bilenle bilmeyen bir olur mu?" Doğrusu an-i çak akl-ı selim sahipleri öğüt alır." (Zümer, 39/8-9) Halk arasına bir atasözü gibi yerleşen bu cümle, sadece ilim sahiplerinin üstünlüğünü dile getirmemekte, ilmiyle amil olan ve özellikle de gece ibadetine devam eden kimselerin, dini daha iyi anladıklarını vurgulamaktadır.

8. Hz. Peygamberin en çok arzuladığı ibadettir

Efendimiz, bu arzuyu şöyle dile getirir: "Her peygamberin hoşlandığı bir şey vardır. *Ben de gece ibadetinden hoşlanırım.* Ben gece namaza durunca, (dikkat ve huzurum bozulmasın diye), kimse arkamda namaza durmasın! Her peygamberin, dünya malından bir pay yiyeceği vardır. Benim de payım humus (ganimetin beşte biri)' tur. Humus benden sonra da, idareye geçenin hakkıdır."

Konuyu, gece ve gündüzün sözleriyle bitirelim, imam Mücahit (0.102) anlatıyor: "Her yeni gün, 'ey insan, şu anda bana kavuşmuş bulunuyorsun, ama bir daha sana dönmeyeceğim. Bende ne yapacağına dikkat et' der. Sonra da dürülerek ağzı mühürlenir ve kıyamet günü Allah'ın huzurunda, hesapta kullanılmak üzere kaldırılır. Her yeni gece de aynı şeyi söyler."[85]

MELEKLERE İMAM OLAN ZAT

Kûfeli Arfece, gündüz beş vaktinin yanına beş daha katmakla kalmaz, gecenin büyük bir kısmını da ibâdetle geçirmeye devam ederdi. Bir gece yatsıdan sonra ziyaretçiler geldiler Arfece ise o saatte ziyaretçi kabûl etmezdi. Meşgul olduğunu, boş vaktinde gelmelerini

söylerdi. Ne var ki, annesi bu defa ziyaretçilerin boş çevrilmesine razı olmadı, oğlunun izni olmadan ziyaretçileri içeri alıp, gece yarısına kadar sohbet etmelerine sebeb oldu. Gece yarısından sonra giden ziyaretçileri müteâkip uykuya yatan Arfece'nin annesi, gördüğü rü'yasını sabah şöyle anlattı: - Rü'yamda büyük bir cemaatla karşılaştım. Dizilmişler, bana şöyle sitem ediyorlardı: "Arfece'nin annesi! Bizim imamımıza niçin mâni oldun, bizi gece yarılarına kadar ibâdetten niçin men'edip imamsız bıraktın?"

Anlaşılan, Arfece gece namazı kılarken melekler de gelip ona uyar, cemaat olurlarmış. O gece imamlarının sohbetle meşgul olduğunu görünce buna sebeb olan anneye sitem etmiş, imamlarını niçin meşgul ettiğini sormuşlardı. Bundan dolayıdır ki, gece namazlarını tek başına kılan kimse, isterse imam gibi sesli okuyarak kılar. Umulur ki, melekler ona uyup cemaatını teşkil ederler. Nitekim ashabdan birçok zat, çölde namaz kılarken sahra dolusu meleğe imamlık etmiş, kuşlar gibi uçup gelen ruhanîler, tek başına sesli ibadet eden o muhterem zâtlara cemaat olmuşlardır. Hâtıra gelen odur ki, insan meleklerin imamlığa kabûl edeceği şekilde günahtan uzak olmalı, yalnız kıldığı namazlarda bu mânâyı daima hatırda tutmalıdır.[86]

NAMAZ VAKİTLERİ

اَقِمِ الصَّلوةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ اِلى غَسَقِ الَّيْلِ وَقُرْاٰنَ الْفَجْرِ اِنَّ قُرْاٰنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا () وَمِنَ الَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِه نَافِلَةً لَّكَ عَسى اَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا

İsra / 78-79. Gündüzün güneş dönüp gecenin karanlığı bastırıncaya kadar (belli vakitlerde) namaz kıl; bir de sabah namazını. Çünkü sabah namazı şahitlidir. Gecenin bir kısmında uyanarak, sana mahsus bir nafile olmak üzere namaz kıl. (Böylece) Rabbinin, seni, övgüye değer bir makama göndereceğini umabilirsin.

فَاصْبِرْ عَلى مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا وَمِنْ انَاۤئِ الَّيْلِ فَسَبِّحْ وَاَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضى

Tâhâ / 130. (Resûlüm!) Sen, onların söylediklerine sabret. Güneşin doğmasından önce de batmasından önce de Rabbini övgü ile tesbih et; gecenin bir kısım saatleri ile gündüzün etrafında (iki ucunda) da tesbih et ki, sen, Allah'tan hoşnut olasın, (Allah da senden!).

يَا اَيُّهَا الَّذينَ امَنُوا اِذَا نُودِىَ لِلصَّلوةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا اِلى ذِكْرِ اللّٰهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ () فَاِذَا قُضِيَتِ الصَّلوةُ فَانْتَشِرُوا فِى الْاَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ وَاذْكُرُوا اللّٰهَ كَثيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

Cum’a / 9-10. Ey iman edenler! Cuma günü namaza çağırıldığı (ezan okunduğu) zaman, hemen Allah'ı anmaya koşun ve alış verişi bırakın. Eğer bilmiş olsanız, elbette bu, sizin için daha hayırlıdır. Namaz kılınınca artık yeryüzüne dağılın ve Allah'ın lütfundan isteyin. Allah'ı çok zikredin; umulur ki kurtuluşa erersiniz.

فَسُبْحَانَ اللّٰهِ حينَ تُمْسُونَ وَحينَ تُصْبِحُونَ

Rum / 17. Haydi siz, akşama ulaştığınızda (akşam ve yatsı vaktinde) sabaha kavuştuğunuzda, gündüzün sonunda ve öğle vaktine eriştiğinizde Allah'ı tesbih edin (namaz kılın), ki göklerde ve yerde hamd O'na mahsustur.

فَاصْبِرْ عَلى مَايَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ

Kaf / 39. (Resûlüm!) Onların dediklerine sabret. Güneşin doğuşundan önce de, batışından önce de Rabbini hamd ile tesbih et.

وَمِنَ الَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَاِدْبَارَ النُّجُومِ

Tur / 49. Gecenin bir kısmında ve yıldızların batışından sonra da O'nu tesbih et.

وَاَقِمِ الصَّلوةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفًا مِنَ الَّيْلِ اِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّاٰتِ ذلِكَ ذِكْرى لِلذَّاكِرِينَ

Hud / 114. Gündüzün iki ucunda, gecenin de ilk saatlerinde namaz kıl. Çünkü iyilikler kötülükleri (günahları) giderir. Bu, öğüt almak isteyenlere bir hatırlatmadır.

HADİS...

* Hz. Ebü Müsa (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resülullah (aleyhissalatu vesselâm)'a bir zat gelerek namaz vakitlerini sordu. Efendimiz ona hiçbir cevap vermedi." (Sabah vaktinde) şafak sökünce, henüz kimse kimseyi tanıyamayacak kadar ortalık karanlık iken Bilâl'e emretti, sabah ezanını okudu. Sonra, güneş tam tepe noktasından batıya dönme (zeval) anında yine Bilâl'e emretti, öğle ezanını okudu. Bu vakit için, -öbürlerinden daha iyi bilen- birisi: "Bu, gün ortası (nısfu'n-Nehar)" demişti. Sonra, güneş henüz yüksekte olduğu zaman emretti, Bilâl akşam narnazı için ezan okudu. Sonra ufuktaki aydınlık (şafak) kaybolunca yatsı için emretti, Bilâ! yatsı ezanını okudu. Sonra ertesi gün, sabah namazını tehir etti. O kadar geciktirdi ki, kişinin, "sabah vakti çıktı veya çıkmak üzere" demesi ânında namazı tamamladı. Sonra öğleyi tehir etti, öyle ki, öğle namazını dün ikindiyi kıldığımız âna yakın bir vakitte kıldı. Sonra ikindiyi tehir etti. Bir kimsenin, "Güneş (ikindi) kızıllığına büründü" diyebileceği bir vakitte namazdan çıktı. Sonra akşamı, nerdeyse ufuktan aydınlığın (şafak) kaybolduğu âna kadar tehir etti."

* Bir rivayette de şöyle gelmiştir: Akşamı, ikinci günde, ufuktaki aydınlığın kaybolmasından önce kıldı. Sonra yatsıyı, gecenin ilk üçte birine kadar tehir etti. Sonra sabah oldu ve soru sahibini çağırdı: "İşte namazın vakti bu iki hudud arasındadır" buyurdu.

* Ebü Dâvud'un bir rivayetinde şöyle denmiştir: "Sabah namazını kişi arkadaşının yüzünü tanıyamayacak -veya kişi yanındakini tanımayacak- kadar (ortalığın karanlık olduğu) bir anda kıldı. Sonra ikindiyi öylesine tehir etti ki, namazdan çıktığı zaman güneş sararmıştı..." Rivayetin sonunda Ebü Dâvud der ki: Bu hadisi rivayet edenlerden bazısı şöyle dedi: "sonra yatsıyı gece yarısına kadar tehir ederek kıldı."

* Hz. Büreyde (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Bir adam Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a namazların vaktinden sormuştu. Ona: "Şu (önümüzdeki) iki günde namazları bizimle kıl!"buyurdu. (O gün) güneş tam tepe noktasından (batıyor) kayınca ezan için Bilâl'e emretti. O da öğle ezanını okudu. Sonra öğle için kâmet okumasını emretti. Sonra güneş yüksekte, beyaz parlak iken emretti ve ikindi için kâmet okudu. Sonra güneş batınca emretti, akşam için kâmet okudu. Sonra ufuktaki aydınlık kaybolunca emretti, yatsı için kâmet okudu. Sonra şafak sökünce emretti sabah için kâmet okudu. İkinci gün olunca, Bilâl'e ortalığın serinlemesini beklemeyi emretti. O da öğleyi, ortalık iyice

serinleyinceye kadar geciktirdi. İkindiyi, güneş yüksekten, dünkü vakitten biraz sonra kıldı. Akşamı ufuktaki beyazlık kaybolmazdan az önce kıldı. Yatsıyı gecenin üçte biri geçtikten sonra kıldı. Sabahı ortalık iyice ağarınca kıldı. Sonra: "Namaz vakitlerinden soran kimse nerede?" diye sordu. Soru sahibi: "Benim ey Allah'ın Resülü!" dedi. "Namazlarınızın vakti dedi, gördüğünüz (iki vakit) arasındadır."

* İbnu Abbâs (radıyallâhu anhümâ) anlatıyor: "Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Cibril (aleyhisselâm) bana, Beytullah'ın yanında, iki kere imamlık yaptı. Bunlardan birincide öğleyi, gölge ayakkabı bağı kadarken kıldı. Sonra, ikindiyi her şey gölgesi kadarken kıldı. Sonra akşamı güneş battığı ve oruçlunun orucunu açtığı zaman kıldı. Sonra yatsıyı, ufuktaki aydınlık (şafak) kaybolunca kıldı. Sonra sabahı şafak sökünce ve oruçluya yemek haram olunca kıldı. İkinci sefer öğleyi, dünkü ikindinin vaktinde herşeyin gölgesi kendisi kadar olunca kıldı. Sonra ikindiyi, herşeyin gölgesi kendisinin iki misli olunca kıldı. Sonra akşamı, önceki vaktinde kıldı. Sonra yatsıyı, gecenin üçte biri gidince kıldı. Sonra sabahı, yeryüzü ağarınca kıldı. Sonra Cibrîl (aleyhisselam) bana yönelip: "Ey Muhammedl Bunlar senden önceki peygamberlerin (aleyhimüssalatu vesselâm) vaktidir. Namaz vakti de bu iki vakit arasında kalan zamandır!" dedi. "

* Nesaî'nin Hz. Câbir (radıyallâhu anh)'den yaptığı bir rivayette şöyle denmiştir: "Sonra O'na (Cibrîl), Fecr uzayıp sabah olunca daha yıldızlar parlak ve cıvıl cıvıl iken geldi. Dünkü yaptığını aynen yaptı, sabah namazını kıldı. Sonra da: "Namaz vakti, işte gördüğünüz bu iki namaz arasıdır" dedi."

* Bir diğer rivayette şöyle denmiştir: "...Öğleyi, güneş (tepeden batıya) meyledince kıldı. (Bu sırada) gölge ayakkabı bağı kadardı. Sonra ikindiyi, gölge ayakkabı bağının misli ve adam boyu olunca kıldı. Sonra akşamı, güneş batınca kıldı. Sonra yatsıyı, ufuktaki aydınlık kaybolunca kıldı. Sonra, sabahı, şafak sökünce kıldı. Sonra ertesi günün öğlesini, gölge, adam boyu olunca kıldı. Sonra ikindiyi, kişinin gölgesi iki misli olunca kıldı. Sonra akşamı, güneş batınca kıldı. Sonra yatsıyı, gecenin üçte birine veya yarısına doğru kıldı. Sonra sabahı kıldı ve ortalık ağardı."

* Hz. Ebü Hüreyre (radıyallâhu anh) anlatıyor: Resülullah (aleyhissalâtu vesselam) buyurdular ki: "Bilesiniz, namazın bir ilk vakti bir de son vakti vardır. Öğle vaktinin evveli güneşin tepe noktasından batıya meyil (zeval ânıdır. Son vakti de ikindinin girdiği andır. İkindi vaktinin evveli, vaktinin girdiği andır. Vaktin sonu da güneşin sarardığı andır. Akşam vaktinin evveli, güneşin battığı andır. Vaktin sonu da ufuktaki aydınlığın (şafak) kaybolduğu andır. Yatsı vaktinin evveli, ufuğun kaybolduğu andır. Vaktin sonu da gecenin yarısıdır. Sabah

vaktinin evveli fecrin (aydınlığı) doğmasıdır. Vaktin sonu da güneşin doğmasıdır."

* Ebü'l-Minhâl Seyyâr İbnu Selâme (rahimehullah) anlatıyor: "Ben ve babam birlikte Ebü Berze el-Eslemî (radıyallâhu anh)'nin yanına girdik. Babam ona: "Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm) farz namazları nasıl kılardı?" diye sordu. Şu cevabı verdi: "Efendimiz sizin "el-Evvel" dediğiniz öğle namazını güneş (tepe noktasından) batıya kayınca kılardı. Birimiz ikindiyi kılınca, Medîne'nin en uzak yerindeki evine dönerdi de güneş hâlâ canlılığını korurdu. Akşam namazı hakkında ne söylediğini unuttum. Sizin atame dediğiniz yatsıyı geciktirmeyi iyi bulurdu (müstehap addederdi). Yatsıdan önce uyumayı, sonra da konuşmayı mekruh addederdi. Kişi (yanında beraber oturduğu) arkadaşını tanıyınca sabah namazından ayrılırdı. Namazda altmış-yüz âyet miktarınca Kur'ân okurdu."

* Mersed İbnu Abdillah el-Müzenî (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Ebü Eyyüb, gâzi (mücahid) olarak yanımıza geldi. Bu sırada Ukbe İbnu Amir de Mısır'da vali idi. Ukbe, akşam namazını tehir etti. Ebü Eyyüb ona yönelerek: "Ey Ukbe! dedi. Bu kıldırdığın namaz ne namazıdır?" Ukbe, hatasını anlayarak: "Meşguliyetimiz vardı" diye özür beyan etti. Ebü Eyyüb: "Sen Resülullah (aleyhissalatu vesselâm)'ın şu sözünü işitmedin mi? Buyurmuştu ki: "Ümmetim, akşam namazını, yıldızlar cıvıldayana kadar geciktirmedikçe hayır üzere -veya fıtrat üzere demişti- olmaktan geri kalmaz. "

* Hz. Ali İbnu Ebî Tâlib (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm) bana şu tembihte bulundu: "Ey Ali, üç şey vardır, sakın onları geciktirme: Vakti girince namaz, (hemen kıl!) Hazır olunca cenaze, (hemen defnet!) Kendisine denk birini bulduğun bekar kadın, (hemen evlendir!)"

* Hz. Ebü Hüreyre (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kim sabah namazından bir rek'ati güneş doğmazdan önce kılabilirse, sabah namazına yetişmiş demektir. Kim ikindi namazından bir rek'ati güneş batmadan önce kılabilirse ikindi namazına yetişmiş demektir."

* Buhârî ve Nesâî'de gelen bir diğer rivayette şöyle denmiştir: "Sizden kim, ikindi namazının bir secdesini güneş batmazdan önce kılabilirse, namazını tamamlasın, sabah namazının da bir secdesini güneş doğmazdan önce kılabilen, namazını tamamlasın." Ancak Nesâî (bir rivayetinde de) şöyle der: ". . ilk rekatinde kılarsa. . . "

* Yine Ebü Hüreyre (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Hararet şiddetlenince namazı (vakit) biraz serinleyince kılın. Çünkü, şiddetli hararet cehennemden bir

kabarmadır.

* İmam Mâlik in bir rivayetinde (Resülullah'ın şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir): "Cehennem, Rabbine (ey Rabbim! bir kısmım, diğer bir kısmımı yiyor diye) şikayet etti. Bunun üzerine Rab Teâlâ ona yılda iki kere teneffüs etmesine izin verdi: Kışta bir nefes, yazda bir nefes. (İşte, hararetten en şiddetli hissedilen ve soğuktan en şiddetli hissedilen şey bu soluklardır)."

* Ebü Zerr (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Biz bir sefer sırasında Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm) ile beraberdik. Müezzinimiz öğle namazı için ezan okumak istedi. Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm) ona: "Serinlemeyi bekle!" dedi. Bir müddet geçince müezzin ezan okumak istemişti, yine ikinci ve hatta üçüncü defa: "Serinlemeyi bekle!" dedi. (Bekledik), hatta tümseklerin (doğu cihetindeki) gölgelerini gördük. O zaman aleyhissalâtu vesselâm: "Şiddetli hararet cehennemin bir kabarmasıdır. Öyleyse, hararet şiddetlenince öğle namazını (vakit) serinleyince kılın" dedi.

TEFSİR...

وَاَقِمِ الصَّلوةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفًا مِنَ الَّيْلِ اِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّاَتِ ذلِكَ ذِكْرى لِلذَّاكِرينَ

Hud / 114. Gündüzün iki ucunda, gecenin de ilk saatlerinde namaz kıl. Çünkü iyilikler kötülükleri (günahları) giderir. Bu, öğüt almak isteyenlere bir hatırlatmadır.

Ve namazı kıl, ve kıldır, gündüzün her iki tarafında ve gecenin zülfelerinde yani gündüzün başlıca değişme saatlerinin ikisinde ve gecenin zülfeleri, saçakları demek olan eteklerinde, gündüze yakın olan saatlerinde.

Zülef: Zülfe'nin çoğuludur ve Arapça'da çoğul en az üç sayıdan oluştuğu için bu âyetteki ifadeden anlaşılan sonuç, ikisi gündüzün taraflarında, üçü de gecenin eteklerinde olmak üzere tam beş vakit namaz emredilmiş olduğu açıkça bellidir. Gündüz namazlarının kırâetinde cehir (sesli okuma) meselesinde sabah namazı gece namazlarından sayıldığı için "tarafeyi'n-nehar" dan murad öğle ve ikindi vakitleri, "zülefen mine'l-leyl"den maksat da akşam, yatsı ve sabah namazları olmak lazımgelir ki, İsra Sûresi'nde de "Güneşin öğle vakti zevalinden, gecenin karanlığına kadar namaz kıl. Bir de sabah namazını kıl. Çünkü sabah namazı gerçekten de şahitlidir." (İsra, 17/78) diye buyurulmuştur. Böylece öğle ile ikindiye tarafeyi'n-nehar denilmesinin sebebi şudur: Sabah gündüzün kökü, güneşin doğuşundan öğleye kadar geçen vakit ise gövdesidir. Zevalden sonra öğle ile ikindi de, ta batıncaya kadar olan kısım da taraflarıdır. Şer'an de gündüz vaktinin sabah, öğle ve ikindi olmak üzere başlıca, üç

bölümü, üç tarafı vardır. Nitekim bir başka âyette "Gündüzün tarafları" (Tâhâ, 20/130) diye gündüzün üç tarafından söz edilmiştir. Sabah namazı güneş doğmadan önce olduğu için, sabah ve akşam namazları "zülefen mine'l-leyl" in kapsamı içinde kalmış olurlar. Böylece gündüz namazına iki taraf kalmış olur. Bununla beraber mutlak anlamda "gündüzün iki tarafı" tabiri gündüzün iki ucu veya ortasının iki yanı mânâsına geldiğinden, şer'î anlamda gündüz de fecir vaktinden geçerli olduğundan birçok âlim, bunun "Güneş doğmadan önce ve batmadan önce Rabbini hamd ile tesbih et." (Tâhâ, 20/130) âyetini örnek alarak sabah namazı ile ikindi namazı olması gerektiğini öne sürmüşlerdir. Fakat bu şekilde tefsir edildiği takdirde, başka âyetlerde sarahatle yer almış olan öğle vakti burada hiç zikredilmemiş olur. Keşşaf sahibi gibi, birçokları da iki taraftan maksadın bir tarafın öğleden önce, bir tarafın da öğleden sonra demek olduğunu ifade etmişler, yani "gudüvv ve aşiyy" şeklinde anlamışlardır. Böyle alındığı takdirde birinci tarafta sabah namazı, ikinci tarafta da öğle ve ikindi namazları yer almış olur ki, böylece gündüz namazı olarak üç vakit namaz bulunmuş olur. Bu şekilde "tara-feyi'n-nehar" ifadesi ile diğer âyetteki aynı anlama gelmiş olur. Ve sabah namazı onun biri olur, diğer ikisi de öğle ve ikindi namazları olmuş olur.

Gündüzün iki tarafında üç namaz yer almış olursa "zülefen mine'l-leyl" sözü de çoğul olduğudan ve en az üç namazı ifade etmesi gerektiğinden, o takdirde farz namazların sayısı beş değil, altı vakit olmuş olur, ki, bu altı vaktin biri bizzat peygamber efendimiz hakkında "Ve gece namazından olmak üzere teheccüd namazını da kıl, sırf sana mahsus nafileten bir namaz olarak." (İsrâ, 17/79) uyarınca fazla olarak teheccüd, ümmet hakkında da vitir altıncı namaz olmuş olur.

Nitekim "Gecenin bazı saatlerinde ve gündüzün etrafında da tesbih et." (Tâhâ, 20/130) ifadeleri de en az altı sayıyı içerir. Şu kadar var ki, beş, bütün vecihlerce kesin, altıncısı ihtimal olarak vitir itikadi farz değil, ameli farzdır, başka bir deyişle vaciptir. Gerçekten de mutlak anlamda gündüzün iki tarafı denildiği zaman sabah ve ikindi, hatta sabah ve akşam dahi açıklık kazanırsa da burada bu iki tarafın karşılığı olan "zülefen mine'l-leyl" den olmadığı da belli olmak karinesiyle "tarafeyi'n-nehar" ifadesinden gündüzün iki ucu veya ortasının iki yanı demek olmayıp örfte başlıca üç kısım sayılan etrafı nehardan ikisi demek olması bizce bütün açılardan tercih edilmesi gereken bir tefsirdir. Gündüzün taraflarından iki taraf: Öğle ile ikindi ve geceden üç zülfe: Akşam, yatsı ve sabah olmak üzere hepsi tam beş vakit namazdır ki, ikamet aynı zamanda namaz kıldırmak anlamına da geldiğinden bunlar cemaatle kılınan namazlardır, ikamet sünnet, cemaat vaciptir.

Hasılı işte bu beş vakit namazı ikame et. Zira şurası kesindir ki,

iyilikler kötülükleri giderir. Yani her namaz bir hasenedir, beş vakit ise hasenattır. Hasenata devam edildikçe seyyiat, yani kötülükler silinir gider, işte bu muhakkaktır. Binaenaleyh beş vakit namaza devam edildikçe arada beşeriyet icabı işlenen bazı seyyiat da silinir gider. Beş vakit namaz, arada meydana gelebilecek küçük günahlara keffaret olur. Nitekim bir hadisi şerifte de varid olmuştur ki "Namazdan namaza kadar ikisi arasındakilere keffarettir, büyük günahlardan uzak durulduğu sürece". Ayrıca {*} "Muhakkak ki, namaz, çirkin ve kötü şeylerden uzak tutar." (Ankebut, 29/45) buyurulduğundan, namaza devam edildikçe, genellikle namaz kılanda kötülüklere ve günahlara karşı nefret duygusu gelişir. Böylece namaz insanları büyük günanlardan da uzaklaştırmaya, şayet alıştığı şeyler varsa onda pişmanlık uyandırıp tevbeye de sebep olur...

PIRLANTA SERİSİ...

Beş vakit namaz sayesinde mütenahi olan bizler başımız namütenahiye erer. Beş vakit namaz sayesinde fecirle başlayan öğlende kemale eren ikindiyle olgunluğu geçen akşamla biten yatsı ile unutulan parçalanmış bir ömrün parçalarına işaret eden beş vakit namaz. Kulluk dairesinde bize mütenahi olan bizlere sonsuz bir iktidar kazandırır.

Allah'a teveccüh etmemiz sayesinde, O'nun nazarında sözümüz geçer olma sayesinde çok büyükler bu sayede bize musahhar olur. Yıldızlar ay ve güneş bize musahhar olur. Kevni mekan kevni fesad bize musahhar olur. Nefsimiz bize musahhar olur. Şeytan bize musahhar olur. Beş vakit namazla zamanı parçalamamız sayesinde.

Bütün aczi fakrı, bütün ihtiyaç ve zaruretleri sırtına yüklenmiş bir insan nasıl gafletle yatabilir. Hazreti Hakkı'nın ifadesiyle "gafletle uyumak ne revadır aba-i hakire, şefkatle nida eyle rahman gecelerde" Rabcin sana şefkatle nida ettiği gecelerde aczin ve fakrın seni ne hale getirdiğini düşüneceksin. Bir sinekten bir akrebe kadar ısırmalarından ve sokmalarından müteessir olan perişaniyetini düşüneceksin. gökte çakan bir şimşekten korkunla evde meydana gelen bir haşereden korkuya kadar bunları sırtında taşıyan sen nasıl bir iradesizlik içinde bulunduğunu düşüneceksin. Havadaki teneffüsünle senin büyük bir ihtiyacını karşılıyan havanın zerrelerinden şakır şakır akan sulara kadar ondan ağaçların sofralarında sana meyve sofraları halinde kedilerine arz eden Allah'ın meyvelerine kadar

muhtaç olduğun şeyleri düşüneceksin ve bunların yanı başında düşüneceksin ki, ben şahsi ve zati iktidarımla bunların onda birini değil onda birini yüzde birini binde birini temin etmeye muktedir değilsin.

İhtiyaç dairesi namütenahi, iktidar dairesi alabildiğine dar; acz-u fakr namütenahi halbuki muhtaç olduğun şey ve karşılarında tahassun etmen gereken hasımlar ve düşmanlar namütenahi. Bu kadar sırtında büyük bir yük taşıyan bir insan olarak fecirde Rabbinin adının minarelerden semalara doğru şehbal açışıyla Allahu Ekber, Allahu Ekber sadalarıyla Rabbine karşı tazimin yapındığı hengamda kendinden geçmiş gibi yerinden fırlaman, Cenab-ı Hakk'ın emrine fiilen tercüman olarak yerinde fırlamak Rabbin huzuruna koşma el pençe divan durma büyüklüğü onun hakkında itiraf etme, küçüklüğünü dile getirme, vermezsen alamam ihsan etmezsen sahip olamam, lütfetmezsen bu geniş dairede hükmedemem, kainata sözümü geçiremem, ağaca laf dinletemem, meyveyi alamam, suyu akıtamam bütün bunların hepsi senden nimet senden şükürde sana ait hamd da sana ait. Lehül mülk velehül hamd; mülk bütünüyle senindir. Bana gelen her şey senindir. Minnet ve şükran da sanadır Allah'ım. Elhamdulillahi Rabbil alemin demek, Rabbin huzurunda el pençe divan durmak ruhun teneffüs etmesine medar olabilecek öyle faziletli bir vaziyettir ki, bu meselede ki gerçek neşveyi ancak insan melekiyet yönüyle veya melek kendine has keyfiyetle idrak edebilir. Cenab-ı Hak bize idrak ettirsin inşallah-u teâla.

Öğlen zamanı, belli şeylerin kemale erdiği bir zamandır bir andır. Günlük işlerin kemale erdiği bir andır. İnsanın delikanlılığı ile kemale erdiği anı hatırlatır. Allah'ın nimetleri doruğa ulaştırdığı anı hatırlatır. Günlük işlerin sıkıntı içinde insanı boğduğu anı hatırlatır. Bir taraftan bu sıkıntıdan kurtulmak, bir taraftan günün o saatine kadar Rabbin başından aşağıya kadar yağdırdığı nimetlere karşı şükürde bulunmak için teneffüs etmek maksadıyla, bunanılmış olmayı sırtından atma maksadıyla. Mescide koşma, dünyanın işlerinden muvakkaten sıyrılma Rabbin huzuruna gelme, yeniden aczını fakrını itiraf etme, Allahu Ekber deme ; büyük sensin yani küçük benim deme. Subhane Rabiyel azim deme; azameti karşısında rükuya Başımı senin için inkıyat etti. Kemiklerim senin için eğildi, yüzüm sana

rükuya kapandı, bütün uzuvlarım senin karşıda inkıyat içindedir, manasında rükuya gitme ve bunu az görüp secdeye kapanma ruh için öyle bir teneffüstür ki, insan gerçekten ruhunu dinlese, kalbinin laflarına eğer kulak veriverse, mektepte dersten bunalan talebenin teneffüse çıkmak için teneffüs heyecanı ve helecanını duyduğu gibi ruhunuzun mescide koşma heyecanını ve helecanını duyacaksınız.

Öğlen namazını kılmak için bir heyecan ve helecan duyacaksınız. Cehennemin şiddetli hararetine işaret eden aynı cinsten bir hararetin başınızı okşadığı zamanda "....cehennem" 'le bu iki mesele arasında münasebet kuran Hz. Muhammed (a.s.m.) sözünün gerçek manasını anlama manasında öğlen zamanında mescide koşma, hararette başını gölgeye sokma ve aynı zamanda başında hiçbir gölgenin bulunmayacağı o günde Rabbin gölgesi altında tahassun etme yolunu imkanını bulma, böylece Allah'a dehalet etme Resulü Ekrem (s.a.s.) 'in zılli altına girme. Ümmeti mahmude ve merhume olarak Ahmed-i Mahmud olan Hz. Muhammed (a.s.m.) 'ın sancağının altına girme imkanını kazanma. Bu manada öğlen namazına gelme, ruh ve kalbin teneffüsünden ibarettir. Cismaniyeti muvakkaten bırakma hayvaniyeti muvakkaten terk etme, kalbin feryadına kulak verme muvakkaten ruhun terminolojisini dinleme ve bu hava altında ciddi bir inkıyat ve şuuru neşvesi içinde Rabbin huzuruna gelme aynı huzur ve saadettir. Cenab-ı Hak bizi serfiraz kılsın.

İkindi zamanı, güneşin guruba meyil hengamı. Aynı zamanda insanın ihtiyarlık anını hatırlatır. Fahri kainat efendimizin tuluu ile beraber gurubunu hatırlatır. İkindiyi kılarken her şeyin guruba doğru yüz tuttuğunu hatırlarız. Birkaç saat sonra artık yeryüzünde hiçbir şey görülmeyecektir. Her şey silinip gidecektir. Biz ayaklarımızdaki sızıyla, belimizdeki ağrıyla başımızdaki beyaz tüylerle fani olduğumuzu hatırlayacağız. Tam ümitsizliğe ve inkisara düşeceğimiz zaman ezan sesi kulağımıza gelecek, bu fani hayatı bakileştirme yolunu bulduk diye sevineceğiz. Karanlık alemimize yeni nur serpildiğini müşahede edeceğiz. Günümüz kararırken yepyeni bir günü aydınlatma havası ve neşvesi içine gireceğiz. Sana binlerce hamd ve sena olsun Allah'ım deyecek asır namazına koşacağız. Kur'an ona kasem ediyor "vel asr innel insane lefi husr..."çeşitli manaları

içinde salatı vusta diye Kur'an-ı Kerimde anlatılan ikindi namazını Allah (c.c.) kasem ediyor. İkindi namazına koşma ,ümidin kırıldığı anda, kalbin inkisara uğradığı anda, doğan her şeyin batmaya meylettiği hengamda hatta bu arada canımızdan malımızdan, evladımızdan daha fazla –inşallah öyledir- bağlı olduğumuz Resulü ekrem (s.a.s.) gurubunu dahi tahattur etme hengamında, bu fani şeyleri bakileştirme yolunu araştıracağız. insaniyetimizi yitirmedikten sonra, kalp ve ruhumuzu tamamen kaybetmedikten sonra bu fani ve zail olma havası içinde veya eşyanın fenası ve zevali seyli içinde akıp gitmesi karşısında bunu bakileştirme yolunu araştıracağız.

Birden bire minarelerden bize can getirecek, hayat nefk edecek Mesih enfal sesleri duyulacak. "Allahu Ekber, Allahu Ekber" bunu arıyorduk diyeceğiz. Mescide koşacağız, bu fani alemi bakileştirme yolunu bulacağız. Burada ölüyoruz biz. Ama hay-u kayyum olan Allah bakidir "kullü men aleyhe fean ve yebka vechü rabbike zülcelali vel ikram" ayetiyle kendisini bize anlatan ve hatırlatan Hz. Allah baki lemyezel ve layazeldir. Binaenaleyh ona intisab sayesinde beka bulacağız. Cenab-ı Hak gerçek vefayla bizleri serfiraz eylesin.

Akşam, bir gurub başında ya ağlamak ya inkisara dem tutmak veya öbür aleme gitme, öbür alemdeki durumumuzu mamur kılma heyecan ve helecanını yaşamaktır. Gurub olunca her şey biter. El ayak birbirine elveda eder. Elini gözüne götürsen görmez. Ağzına koyacağın lokmayı hangi yolla oraya götüreceğini bilemezsin. Karanlık çökünce sen böyle bir hale maruz kalırsın ve aynı zamanda senin bir bez içine sarınıp kolların da bağlanıp , parmakların da birbirine bağlanıp, çenen de bağlanıp, gözün de kapanıp kabre konduğun anı hatırlatır. Kavim kabile her şeyden tecrid edildiğin anı hatırlatır. Başına bir mezar taşının dikilip nişan edilip terk edildiğin anı hatırlatır. " ....minel dünya" denen anı hatırlatır. İşte böyle bir anda elveda el firak dediğin hengamda, bin bir vavelayla inkisarını dile getirmek istediğin zamanda akşam ezanlarını duyarsın.

Gurubun içinde dahi fecrin sesini duyarsın. Ölümünle sen yeniden doğuş, diriliş ve var oluşu ruhunda duymaya çalışırsın. Allahu Ekber, İsrafil'in kıyamette haşir için sura üflediği bir ses gibi sana gelir.öldük, bittik, gittik ama yeniden dirilme var. Yeniden

Rabbin huzuruna gitme var. İşte bu hava ve bu manada Allah'ın huzuruna koşma. Batıp gidenlerle münkesir gönlünle Hz. İbrahim gibi " La uhibbul afilin" diyerek, Batıp gidenleri sevmem, gurub edenleri sevmem, bana daima hemdem olamayanları sevmem, sabah akşam benimle bulunmayanları sevmem, ebedi ve ezeli olmayanları sevmem, bel bağlayamam. Acizler benim sonsuz dertlerime derman olamazlar. Ay, güneş, yıldızlar benim yaralarıma merhem olamazlar.

Bana öylesi gerek ki, bâki ve lemyezel olsun; bana öylesi gerek ki, batanlar karşısında batmasın; gidenler karşısında gitmesin; gurub onu zevale mahkum etmesin. Bu Allah'tır ehad ve samed olan Allah'tır. Batanları O batırır, kalkanları o kaldırır. Zevale mahkum olanları zevale mahkum eder. Yeniden O doğurur. Yokta varlık cilveleri O gösterir. Varı O yok eder. "..malikel mülk.....inneke ala külli şeyin kadir" fermanı subhanisi ile anlatılan, karanlığı aydınlatacak olan : Allah. Yokluğu varlığa çevirecek :Allah. Söndükten sonra canlılık getirecek: Allah. Devlet zeval bulduktan sonra devlet ihsan edecek: Allah. Müslümanların aşk ve heyecanı öldükten sonra aşk ve heyecan verecek: Allah. Miskinleştikten, kafalarında fikir adına her şey silindikten İslamın ilmini unuttuktan sonra mürde gönülleri hayata kavuşturacak: Allah(c.c.) "le hü mekalidi semavati vel ard" göklerin ve yerin kilidi ve anahtarı elinde yeniden her şeyi değiştirmeye muktedir olan Allah'tır (c.c.).

İşte bu manada akşam namazına koşma. Karanlık hayatına nur serpme. Karanlık ufkunda yepyeni şafakların mevcelendiğini görme manasında akşam namazını kılma ruha inşirah verici bir husustur. Cenab-ı Hak bu manayı ruhumuzda hissederek akşam namazına koşmaya muvaffak kılsın, mukadder kılsın.

Yatsı her şeyin yetsen mensinya.. gidiş hengamıdır. Bütünüyle bir bitişten haber verir. Gündüzden bir ışık parıltısı, en küçük bir lem'ası ve şulesi bulunmama hengamı ve zamanıdır. Zamanlar içinde zamanın en karanlık anıdır. Veya karanlığa meyletme ,süratle karanlığa dalma avanıdır. Böyle bir zamanda insan tamamen kabre girip unutulduğunu hatırlar. Kavim ve kabilesinin bir fatiha ile bile kendisini hatırlamadığını hatırlar. Evlerde artık adından bahsedilmediğini hatırlar. Dedemin dedesi ve onun dedesi, geldi gitti. Kin bilir ben onları kaç salatta hatırlıyor. Hatırladığım zaman da

isimleriyle zikredemiyor, etme imkanını bulamıyor, mutlak ve mübhem ifadelerle ancak onları bulanık anabiliyorum. İşte bunu hatırlatır.

Böyle bir durumda; İnsan fatiha bekleme durumunda, rahmetle anılmayı bekleme durumunda, mağfiretle anılmayı bekleme durumunda,bir de minarelerin başında Allah'ın yüce ve yüksek adının yükselmesi, senin berzah hayatına nur serpmesi, öbür alemini tamamen aydınlatması. Sen orada, kabrin bahçesi içinde, yalnız değilsin. Salihat ve tayyibatın orada seni intizar ediyor. Namazın baş ucunda temessül etmiş seni bekliyor. Sadakaların ayak ucunda intizar ediyor. İyiliklerin, hüsnü niyetlerin sağında ve solunda seni bekliyor. Her şeyin ötesinde dünyada ruh ve kalbinle enis-i celis sana olan rabbin rahmetiyle seni orada intizar ediyor. Kabrin vahşetine seni terk etmeyecek, seni orada yalnız bırakmayacak. Dostun, akraba her şeyin terk etmesine rağmen "lebbeyk" sözleriyle seni orada intizar edecek.

İşte yatsı bunu hatırlatıyor. Herkesin senden elini ve eteğini çektiği anda kimsenin derdine derman maksadıyla sana koşamadığı zamanda karanlığın kıskıvrak seni kıstırdığı anda, kabrin senin kemiklerini birbirine geçirdiği anda, münker ve nekir'in sualleri altında yerle bir olduğun hengamda Rabbinin sana elis-i celis olması "Fezkuruni ezkurküm" beni hatırlayın ki, sizi hatırlayayım. hatırlayın dünyada hatırlayım hatırlanması gereken yerlerde. Beraber olun ki beraber olayım. Enis-i celis olun ki enis-i celis olayım. Meclislerinizi benimle süsleyin ki, süslemem gereken meclisleri süsleyeyim; adımla namımla, rahmetimle, inayetimle. Rabbimizin rahmet ve inayetini bulacağız inşallah-u teala. Cenab-ı Hakk vahşet-i kabirle bizleri baş başa bırakmasın.

Gecenin teheccüdün ayrı neşvesi var. Yer yer üstünde durdum ve anlatmaya çalıştım. İşte böylesine acz-ı fakr içindeki bir insan günde beş defa teheccüdle altı defa Rabbisine teveccüh etmesi, yirmi dört saatini altıya bölmesi ve zamana böylece Allah'ın adını işlemesi, itibari bir hattan ibaret olan zamana ebedilik kazandırması. Batılı mütefekkirin Eistain izafi bir hattan ibarettir dediği zamana böylece bir renk bir şekil kazandırma. Müminin onu parçalayıp namaz tezgahında veya potasında şekil vermesiyle ayrı bir hüviyet arz eder ki, ne Eistain akılı ne de Jean'ın aklı ulaşır ona. Onu

ancak muhbir-i sadık sadık-ı masduk olan Hz. Muhammed (a.s.m.) bilir.

Onun içindir ki, her namazı vaktinde kılacaksın. Ta kalbine rein gelmesin. Kalbinizde pas meydana gelmesin. İbadetin neşvesinden mahrum kalmayasınız. Binaenaleyh beş vakit namazla beraber teheccüddür ki gönlünüzde bir heyecan ve helecan meydana getirecek. Rabbinizin huzuruna geldiğiniz zaman edebli bir tavır takınacaksınız. Etrafınızı göremeyeceksiniz. Çevrenizde olan sesleri duyamayacaksınız. Daha evvel hadislerde ifade ettiğim gibi sahabe, biz Resulü Ekrem (a.s.m.) tanımazdık namaz hengamında. O da bizi tanımazdı. Konuşur ahbaplık yapardık. Namaz vakti gelince Rabbin huzurundan çıkma hengamının içinde ne o bizi görür tanırdı ne de biz onu görür tanırdık.

Dolu gönül bunu yapacaktır. Siz beni burada göremeyeceksiniz, ben de sizi karartılar halinde göreceğim, gönlümü Rabbime vermişsem. Değil esnemeler, gerilmeler, değil rehavet, değil ölü gönülle Rabbin huzurunda durma serapasinin haline gelmiş gibi veya elektriklenmiş bir tel gibi burada tir tir titreyecek, bir tül gibi esecek, sabahın tatlı şafaklarını berrak simanızda göstereceksiniz. Cenab-ı Hak “simahum fi vucuhuhim min eseri sucud” ile anlattığı müminleri gerçekten bu neşveye ulatırsın. İç ve dışlarını tenvir buyursun. Ölü gönülleri ihya eylesin İnşallah-u Teala.[87]

RİSALE...

Ey birader! Benden namazın şu muayyen beş vakte hikmet-i tahsîsini soruyorsun. Pekçok hikmetlerinden yalnız birisine işaret ederiz:

Evet, herbir namazın vakti, mühim bir inkılâb başı olduğu gibi, azîm bir tasarruf-u İlâhînin aynası ve o tasarruf içinde ihsanât-ı külliye-i İlâhiyenin birer ma'kesi olduğundan, Kadîr-i Zülcelâle o vakitlerde daha ziyâde tesbih ve tâzim ve hadsiz ni'metlerinin iki vakit ortasında toplanmış yekûnuna karşı şükür ve hamd demek olan namaza emredilmiştir. Şu ince ve derin mânâyı bir parça fehmetmek için "Beş Nükte"yi nefsimle beraber dinlemek lâzım.

Birinci Nükte: Namazın mânâsı, Cenâb-ı Hakkı tesbih ve tâzim ve şükürdür. Yani, celâline karşı, kavlen ve fiilen "

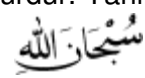

" deyip takdîs etmek; hem, kemâline karşı lâfzen ve amelen "

اَللّٰهُ اَكْبَرُ

" deyip tâzim etmek; hem, cemâline karşı kalben ve lisânen ve bedenen "

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ

" deyip, şükretmektir.

Demek tesbih ve tekbir ve hamd, namazın çekirdekleri hükmündedirler. Ondandır ki, namazın harekât ve ezkârında, bu üç şey, her tarafında bulunuyorlar. Hem, ondandır ki, namazdan sonra, namazın mânâsını te'kid ve takviye için şu kelimât-ı mübâreke, otuz üç defa tekrar edilir. Namazın mânâsı, şu mücmel hulâsalarla te'kid edilir.

İkinci Nükte: İbâdetin mânâsı şudur ki: Dergâh-ı İlâhîde abd, kendi kusurunu ve acz ve fakrını görüp, kemâl-i Rubûbiyetin ve kudret-i Samedâniyenin ve rahmet-i İlâhiyenin önünde hayret ve muhabbetle secde etmektir.

Yani, Rubûbiyetin saltanatı, nasıl ki ubûdiyeti ve itaati ister; Rubûbiyetin kudsiyeti, pâklığı dahi ister ki, abd, kendi kusurunu görüp istiğfar ile ve Rabbini bütün nekâisten pâk ve müberrâ ve ehl-i dalâletin efkâr-ı bâtılasından münezzeh ve muallâ ve kâinatın bütün kusurâtından mukaddes ve muarrâ olduğunu tesbih ile, "

سُبْحَانَ اللّٰهِ

" ile ilân etsin.

Hem de, Rubûbiyetin kemâl-i kudreti dahi ister ki, abd, kendi zaafını ve mahlûkatın aczini görmekle, kudret-i Samedâniyenin azamet-i âsârına karşı istihsan ve hayret içinde "

اَللّٰهُ اَكْبَرُ

" deyip, huzû ile rükûa gidip, Ona ilticâ ve tevekkül etsin.

Hem, Rubûbiyetin nihayetsiz hazîne-i rahmeti de ister ki, abd, kendi ihtiyacını ve bütün mahlûkatın fakr ve ihtiyacâtını suâl ve duâ lisâniyle izhâr ve Rabbinin ihsan ve in'âmâtını şükür ve senâ ile ve "

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ

" ile ilân etsin.

Demek, namazın ef'âl ve akvâli, bu mânâları tazammun ediyor ve bunlar için taraf-ı İlâhîden vaz' edilmişler.

Üçüncü Nükte: Nasıl ki, insan, şu âlem-i kebîrin bir misâl-i musağğarıdır. Ve Fâtiha-i Şerîfe şu Kur'ân-ı Azîmüşşânın bir timsâl-i münevveridir. Namaz dahi, bütün ibâdâtın envâını şâmil bir fihriste-i nurâniyedir. Ve bütün esnâf-ı mahlûkatın elvân-ı ibâdetlerine işaret eden bir harita-i kudsiyedir.

Dördüncü Nükte: Nasıl ki, haftalık bir saatin sâniye ve dakika ve saat ve günlerini sayan milleri birbirine bakarlar, birbirinin misâlidirler ve birbirinin hükmünü alırlar. Öyle de, Cenâb-ı Hakkın bir saat-ı kübrâsı olan şu âlem-i dünyanın, sâniyesi hükmünde olan gece ve gündüz deverânı ve dakikaları sayan seneler ve saatleri sayan tabakàt-ı ömr-ü insan ve günleri sayan edvâr-ı ömr-ü âlem birbirine bakarlar, birbirinin misâlidirler ve birbirinin hükmündedirler ve birbirini hatırlatırlar. Meselâ fecir zamanı-tulûa kadar-evvel-i bahar zamanına, hem insanın rahm-ı mâdere düştüğü âvânına, hem semâvât ve arzın altı gün hilkatinden birinci gününe benzer ve hatırlatır ve onlardaki şuûnât-ı İlâhiyeyi ihtar eder.

Zuhr zamanı ise yaz mevsiminin ortasına, hem gençlik kemâline, hem ömr-ü dünyadaki hilkat-i insan devrine benzer ve işaret eder. Ve onlardaki tecelliyât-ı rahmeti ve füyüzât-ı ni'meti hatırlatır.

Asr zamanı ise güz mevsimine, hem ihtiyarlık vaktine, hem âhirzaman Peygamberinin (Aleyhissalâtü Vesselâm) Asr-ı Saadetine benzer. Ve onlardaki şuûnât-ı İlâhiyeyi ve in'âmât-ı Rahmâniyeyi ihtar eder.

Mağrib zamanı ise, güz mevsiminin âhirinde pekçok mahlûkatın gurûbunu, hem insanın vefâtını, hem dünyanın Kıyâmet ibtidâsındaki harâbiyetini ihtar ile, tecelliyât-ı Celâliyeyi ifham ve beşeri gaflet uykusundan uyandırır, ikaz eder.

İşâ vakti ise, âlem-i zulümât, nehar âleminin bütün âsârını siyah kefeni ile setretmesini, hem kışın beyaz kefeni ile ölmüş yerin yüzünü örtmesini, hem vefât etmiş insanın bakıye-i âsârı dahi vefât edip nisyan perdesi altına girmesini, hem bu dâr-ı imtihan olan dünyanın bütün bütün kapanmasını ihtar ile, Kahhâr-ı Zülcelâlin celâlli tasarrufâtını ilân eder.

Gece vakti ise hem kışı, hem kabri, hem âlem-i berzahı ifham ile, ruh-u beşer rahmet-i Rahmâna ne derece muhtaç olduğunu insana hatırlatır. Ve gecede teheccüd ise, kabir gecesinde ve berzah karanlığında ne kadar lüzumlu bir ışık olduğunu bildirir, ikaz eder. Ve bütün bu inkılâbât içinde, Cenâb-ı Mün'im-i Hakikinin nihayetsiz ni'metlerini ihtar ile, ne derece hamd ve senâya müstehak olduğunu ilân eder.

İkinci sabah ise, sabah-ı haşri ihtar eder. Evet, şu gecenin sabahı ve şu kışın baharı ne kadar mâkul ve lâzım ve kat'î ise, haşrin sabahı da, berzahın baharı da o kat'iyettedir.

Demek bu beş vaktin herbiri, bir mühim inkılâb başında olduğu ve büyük inkılâbları ihtar ettiği gibi, kudret-i Samedâniyenin tasarrufât-ı azîme-i yevmiyesinin işaretiyle hem senevî, hem asrî, hem dehrî

Kudretin mu'cizâtını ve Rahmetin hedâyâsını hatırlatır. Demek asıl vazife-i fıtrat ve esâs-ı ubûdiyet ve kat'î borç olan farz namaz, şu vakitlerde lâyıktır ve ensebdir.

Beşinci Nükte: İnsan fıtraten gayet zayıftır; halbuki herşey ona ilişir, onu müteessir ve müteellim eder. Hem gayet âcizdir; halbuki belâları ve düşmanları pekçoktur. Hem gayet fakirdir; halbuki ihtiyacâtı pek ziyâdedir. Hem tenbel ve iktidarsızdır; halbuki hayatın tekâlifi gayet ağırdır. Hem, insaniyet onu kâinatla alâkadar etmiştir; halbuki sevdiği, ünsiyet ettiği şeylerin zevâl ve firâkı mütemâdiyen onu incitiyor. Hem, akıl ona yüksek maksadlar ve bâkî meyveler gösteriyor; halbuki eli kısa, ömrü kısa, iktidarı kısa, sabrı kısadır.

İşte bu vaziyette bir ruh, fecir zamanında bir Kadîr-i Zülcelâlin, bir Rahîm-i Zülcemâlin dergâhına niyaz ile, namaz ile mürâcaat edip arz-ı hal etmek, tevfîk ve meded istemek ne kadar elzem ve peşindeki gündüz âleminde başına gelecek, beline yüklenecek işleri, vazifeleri tahammül için ne kadar lüzumlu bir nokta-i istinad olduğu bedâheten anlaşılır.

Ve zuhr zamanında-ki o zaman-gündüzün kemâli ve zevâle meyli ve yevmî işlerin âvân-ı tekemmülü ve meşâgilin tazyikinden muvakkat bir istirahat zamanı ve fânî dünyanın bekàsız ve ağır işlerin verdiği gaflet ve sersemlikten ruhun teneffüse ihtiyaç vakti ve in'âmât-ı İlâhiyenin tezâhür ettiği bir andır. Ruh-u beşer o tazyikten kurtulup, o gafletten sıyrılıp, o mânâsız ve bekàsız şeylerden çıkıp, Kayyûm-u Bâkî olan Mün'im-i Hakikinin dergâhına gidip el bağlayarak, yekûn ni'metlerine şükür ve hamd edip ve istiâne etmek ve celâl ve azametine karşı rükû ile aczini izhâr etmek ve kemâl-i bîzevâline ve cemâl-i bîmisâline karşı secde edip hayret ve muhabbet ve mahviyetini ilân etmek demek olan zuhr namazını kılmak ne kadar güzel, ne kadar hoş, ne kadar lâzım ve münâsip olduğunu anlamayan insan, insan değil.

Asr vaktinde-ki, o vakit-hem güz mevsim-i hazinânesini ve ihtiyarlık hâlet-i mahzunânesini ve âhirzaman mevsim-i elîmânesini andırır ve hatırlattırır; hem yevmî işlerin neticelenmesi zamanı, hem o günde mazhar olduğu sıhhat ve selâmet ve hayırlı hizmet gibi niâm-ı İlâhiyenin bir yekûn-u azîm teşkil ettiği zamanı, hem o koca güneşin ufûle meyletmesi işaretiyle insan bir misafir memur ve herşey geçici, bîkarar olduğunu ilân etmek zamânıdır.

Şimdi, ebediyeti isteyen ve ebed için halk olunan ve ihsana karşı perestiş eden ve firâktan müteellim olan ruh-u insan, kalkıp, abdest alıp, şu asr vaktinde ikindi namazını kılmak için Kadîm-i Bâkî ve Kayyûm-u Sermedînin dergâh-ı Samedâniyesine arz-ı münâcât ederek; zevâlsiz ve nihayetsiz rahmetinin iltifatına ilticâ edip, hesabsız

ni'metlerine karşı şükür ve hamd ederek; izzet-i Rubûbiyetine karşı zelilâne rükûa gidip, sermediyet-i Ulûhiyetine karşı mahviyetkârâne secde ederek; hakiki bir teselli, bir rahat-ı ruh bulup, huzur-u kibriyâsında kemerbeste-i ubûdiyet olmak demek olan asr namazını kılmak ne kadar ulvî bir vazife, ne kadar münâsip bir hizmet, ne kadar yerinde bir borc-u fıtrat edâ etmek; belki gayet hoş bir saadet elde etmek olduğunu, insan olan anlar.

Mağrib vaktinde-ki, o zaman-hem kışın başlamasından, yaz ve güz âleminin nâzenin ve güzel mahlûkatının vedâ-i hazinânesi içinde gurûb etmesinin zamanını andırır. Hem, insanın, vefâtıyla bütün sevdiklerinden bir firâk-ı elîmâne içinde ayrılıp kabre girmek zamanını hatırlatır. Hem, dünyanın, zelzele-i sekerât içinde vefâtıyla, bütün sekenesi, başka âlemlere göçmesi ve bu dâr-ı imtihan lâmbasının söndürülmesi zamanını andırır, hatırlatır. Ve zevâlde gurûb eden mahbublara perestiş edenleri şiddetle ikaz eder bir zamandır.

İşte, akşam namazı için böyle bir vakitte, fıtraten bir cemâl-i bâkîye âyine-i müştak olan ruh-u beşer, şu azîm işleri yapan ve bu cesîm âlemleri çeviren, tebdil eden Kadîm-i Lemyezel ve Bâkî-i Lâyezâlin Arş-ı Azametine yüzünü çevirip, bu fânîlerin üstünde

اَللّٰهُ اَكْبَرُ

deyip, onlardan ellerini çekip, hizmet-i Mevlâ için el bağlayıp, Dâim-i Bâkînin huzurunda kıyam edip;

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ

demekle kusursuz kemâline, misilsiz cemâline, nihayetsiz rahmetine karşı hamd ü senâ edip;

اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

demekle muînsiz Rubûbiyetine, şeriksiz Ulûhiyetine, vezirsiz saltanatına karşı arz-ı ubûdiyet ve istiâne etmek;

hem nihayetsiz kibriyâsına, hadsiz kudretine ve âcizsiz izzetine karşı rükûa gidip, bütün kâinatla beraber zaaf ve aczini, fakr ve zilletini izhâr etmekle

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ

deyip, Rabb-i Azîmini tesbih edip; hem zevâlsiz cemâl-i Zâtına, tegayyürsüz sıfât-ı kudsiyesine, tebeddülsüz kemâl-i sermediyetine karşı secde edip, hayret ve mahviyet içinde terk-i mâsivâ ile muhabbet ve ubûdiyetini ilân edip, hem bütün fânîlere bedel bir Cemîl-i Bâkî, bir Rahîm-i Sermedî bulup

demekle zevâlden münezzeh, kusurdan müberrâ Rabb-i Âlâsını takdîs etmek; sonra teşehhüd edip, oturup bütün mahlûkatın tahiyyât-ı mübârekelerini ve salâvât-ı tayyibelerini kendi hesâbına o Cemîl-i Lemyezel ve Celîl-i Lâyezâle hediye edip ve Resûl-i Ekremine selâm etmekle bîatını tecdid ve evâmirine itaatini izhâr edip ve imânını tecdid ile tenvir etmek için şu kasr-ı kâinatın intizam-ı hakîmânesini müşâhede edip Sâni-i Zülcelâlin vahdâniyetine şehâdet etmek;

¨ Hem, saltanat-ı Rubûbiyetin dellâlı ve mübelliğ-i marziyâtı ve kitâb-ı kâinatın tercüman-ı âyâtı olan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmın risâletine şehâdet etmek demek olan mağrib namazını kılmak ne kadar latîf, nazîf bir vazife, ne kadar azîz, leziz bir hizmet, ne kadar hoş ve güzel bir ubûdiyet, ne kadar ciddî bir hakikat ve bu fânî misafirhânede bâkiyâne bir sohbet ve dâimâne bir saadet olduğunu anlamayan adam, nasıl adam olabilir? İşâ vaktinde ki, o vakit gündüzün ufukta kalan bakıye-i âsârı dahi kaybolup, gece âlemi kâinatı kaplar.

olan Kadîr-i Zülcelâlin, o beyaz sayfayı bu siyah sayfaya çevirmesindeki tasarrufât-ı Rabbâniyesiyle, yazın müzeyyen yeşil sayfasını kışın bârid beyaz sayfasına çevirmesindeki

olan Hakîm-i Zülkemâlin icraat-ı İlâhiyesini hatırlatır. Hem, mürûr-u zamanla ehl-i kuburun bakıye-i âsârı dahi şu dünyadan kesilmesiyle bütün bütün başka âleme geçmesindeki Hàlık-ı Mevt ve Hayatın şuûnât-ı İlâhiyesini andırır. Hem, dar ve fânî ve hakîr dünyanın tamamen harab olup, azîm sekerâtıyla vefât edip, geniş ve bâkî ve azametli âlem-i âhiretin inkişafında, Hàlık-ı Arz ve Semâvâtın tasarrufât-ı Celâliyesini ve tecelliyât-ı Cemâliyesini andırır, hatırlattırır bir zamandır. Hem, şu kâinatın Mâlik ve Mutasarrıf-ı Hakikisi, Ma'bud ve Mahbub-u Hakikisi o zât olabilir ki; gece gündüzü, kış ve yazı, dünya ve âhireti bir kitâbın sayfaları gibi sühûletle çevirir, yazar, bozar, değiştirir; bütün bunlara hükmeder bir Kadîr-i Mutlak olduğunu ispat eden bir vaziyettir.

İşte, nihayetsiz âciz, zayıf, hem nihayetsiz fakir, muhtaç, hem nihayetsiz bir istikbâl zulümâtına dalmakta, hem nihayetsiz hâdisât içinde çalkanmakta olan ruh-u beşer, yatsı namazını kılmak için şu mânâdaki işâda,

İbrâhimvârî

لَآ اُحِبُّ الْاٰفِلِيْنَ

deyip, Ma'bud-u Lemyezel, Mahbub-u Lâyezâlin dergâhına namaz ile iltica edip ve şu fânî âlemde ve fânî ömürde ve karanlık dünyada ve karanlık istikbâlde, bir Bâkî-i Sermedî ile münâcât edip, bir parçacık bir sohbet-i bâkîye, birkaç dakikacık bir ömr-ü bâkî içinde dünyasına nur serpecek, istikbâlini ışıklandıracak, mevcudâtın ve ahbabının firâk ve zevâlinden neş'et eden yaralarına merhem sürecek olan Rahmân-ı Rahîmin iltifat-ı rahmetini ve nur-u hidâyetini görüp istemek;

Hem, muvakkaten onu unutan ve gizlenen dünyayı o dahi unutup, dertlerini kalbin ağlamasıyla dergâh-ı rahmette döküp;

Hem ne olur ne olmaz ölüme benzeyen uykuya girmeden evvel son vazife-i ubûdiyetini yapıp, yevmiye defter-i amelini hüsn-ü hâtime ile bağlamak için salâta kıyam etmek, yani bütün fânî sevdiklerine bedel, bir Ma'bud ve Mahbub-u Bâkînin ve bütün dilencilik ettiği âcizlere bedel, bir Kadîr-i Kerîmin ve bütün titrediği muzırların şerrinden kurtulmak için bir Hafîz-i Rahîmin huzuruna çıkmak;

Hem Fâtiha ile başlamak, yani, birşeye yaramayan ve yerinde olmayan nâkıs, fakir mahlûkları medih ve minnettarlığa bedel, bir Kâmil-i Mutlak ve Ganî-i Mutlak ve Rahîm, Kerîm olan Rabbü'l-Alemîni medh ü senâ etmek, hem

اِيَّاكَ نَسْتَعِيْنُ

hitâbına terakkî etmek, yani küçüklüğü, hiçliği, kimsesizliği ile beraber, Ezel ve Ebed Sultanı olan

مَالِكِ يَوْمِ الدِّيْنِ

'e intisabıyla şu kâinatta nazdar bir misafir ve ehemmiyetli bir vazifedar makamına girip,

اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِيْنُ

demekle bütün mahlûkat nâmına, kâinatın cemaat-i kübrâsı ve cemiyet-i uzmâsındaki ibâdât ve istiânâtı Ona takdim etmek; hem,

اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيْمَ

demekle, istikbâl karanlığı içinde saadet-i ebediyeye giden nurânî yolu olan sırat-ı müstakîme hidâyeti istemek;

Hem, şimdi yatmış nebâtât, hayvanât gibi gizlenmiş güneşler, hüşyâr yıldızlar, birer nefer misillü emrine musahhar ve bu misafirhâne-i âlemde birer lâmbası ve hizmetkârı olan Zât-ı Zülcelâlin kibriyâsını düşünüp,

اَللّٰهُ اَكْبَرُ

deyip rükûa varmak;

Hem bütün mahlûkatın secde-i kübrâsını düşünüp, yani şu gecede yatmış mahlûkat gibi her senede, her asırdaki envâ-ı mevcudât, hattâ arz, hattâ dünya birer muntazam ordu, belki birer mutî nefer gibi, vazife-i ubûdiyet-i dünyeviyesinden emr-i

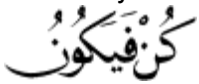

ile terhis edildiği zaman, yani, âlem-i gayba gönderildiği vakit, nihayet intizam ile zevâlde gurûb seccâdesinde,

deyip secde ettikleri; hem emr-i

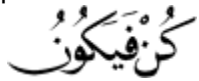

'den gelen bir sayha-i ihyâ ve ikaz ile yine baharda kısmen aynen, kısmen mislen haşrolup, kıyam edip kemerbeste-i hizmet-i Mevlâ oldukları gibi; şu insancık, onlara iktidâen o Rahmân-ı Zülkemâlin, o Rahîm-i Zülcemâlin bârgâh-ı huzurunda hayretâlûd bir muhabbet, bekàâlûd bir mahviyet, izzetâlûd bir tezellül içinde,

deyip sücûda gitmek, yani, bir nevi Mi'raca çıkmak demek olan işâ namazını kılmak ne kadar hoş, ne kadar güzel, ne kadar şirin, ne kadar yüksek, ne kadar azîz ve leziz, ne kadar mâkul ve münâsip bir vazife, bir hizmet, bir ubûdiyet, bir ciddî hakikat olduğunu elbette anladın.

Demek, şu beş vakit, herbiri birer inkılâb-ı azîmin işârâtı ve icraat-ı cesîme-i Rabbâniyenin emârâtı ve in'âmât-ı külliye-i İlâhiyenin alâmâtı olduklarından, borç ve zimmet olan farz namazın o zamanlara tahsîsi nihayet hikmettir.[88]

ZEKAT

وَاَقيمُوا الصَّلوةَ وَاتُوا الزَّكوةَ وَمَا تُقَدِّمُوا لِاَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللّهِ اِنَّ اللّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصيرٌ

Bakara / 110. Namazı kılın, zekâtı verin, önceden kendiniz için yaptığınız her iyiliği Allah'ın katında bulacaksınız. Şüphesiz Allah, yapmakta olduklarınızı noksansız görür.

يَا اَيُّهَا الَّذينَ امَنُوا اَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ اَنْ يَاْتِىَ يَوْمٌ لَا بَيْعٌ فيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ

Bakara / 254. Ey iman edenler! Kendisinde artık alış-veriş, dostluk ve kayırma bulunmayan gün (kıyamet) gelmeden önce, size verdiğimiz rızıktan hayır yolunda harcayın. Gerçekleri inkâr edenler elbette zalimlerdir.

يَا اَيُّهَا الَّذينَ امَنُوا اَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا اَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْاَرْضِ وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِاخِذيهِ اِلَّا اَنْ تُغْمِضُوا فيهِ وَاعْلَمُوا اَنَّ اللّهَ غَنِىٌّ حَميدٌ

Bakara / 267. Ey iman edenler! Kazandıklarınızın iyilerinden ve rızık olarak yerden size çıkardıklarımızdan hayra harcayın. Size verilse, gözünüzü yummadan alamayacağınız kötü malı, hayır diye vermeye kalkışmayın. Biliniz ki Allah zengindir, övgüye lâyıktır.

وَمَااتَيْتُمْ مِنْ رِبًا لِيَرْبُوَا فى اَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرْبُوا عِنْدَ اللّهِ وَمَا اتَيْتُمْ مِنْ زَكوةٍ تُريدُونَ وَجْهَ اللّهِ فَاُولئِكَ هُمُ الْمُضْعِفُونَ

Rum / 39. İnsanların mallarında artış olsun diye verdiğiniz herhangi bir faiz, Allah katında artmaz. Allah'ın rızasını isteyerek verdiğiniz zekâta gelince, işte zekât veren o kimseler, evet onlar (sevaplarını ve mallarını) kat kat arttıranlardır.

اِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكينِ وَالْعَامِلينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِى الرِّقَابِ وَالْغَارِمينَ وَفى سَبيلِ اللّهِ وَابْنِ السَّبيلِ فَريضَةً مِنَ اللّهِ وَاللّهُ عَليمٌ حَكيمٌ

Tevbe / 60. Sadakalar (zekâtlar) Allah'tan bir farz olarak ancak, yoksullara, düşkünlere, (zekât toplayan) memurlara, gönülleri (İslâm'a) ısındırılacak olanlara, (hürriyetlerini satın almaya çalışan) kölelere, borçlulara, Allah yolunda çalışıp cihad edenlere, yolcuya mahsustur. Allah pek iyi bilendir, hikmet sahibidir.

اَلَّذينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعينَ مِنَ الْمُؤْمِنينَ فِى الصَّدَقَاتِ وَالَّذينَ لَا يَجِدُونَ اِلَّا جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ سَخِرَ اللّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَليمٌ ()

اِسْتَغْفِرْ لَهُمْ اَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ اِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللّهُ لَهُمْ ذلِكَ بِاَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللّهِ وَرَسُولِه وَاللّهُ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الْفَاسِقينَ

Tevbe / 79-80. Sadakalar hususunda, müminlerden gönüllü verenleri ve güçlerinin yettiğinden başkasını bulamayanları çekiştirip onlarla alay edenler var ya, Allah işte onları maskaraya çevirmiştir. Ve onlar için elem verici azap vardır. (Ey Muhammed!) Onlar için ister af dile, ister dileme; onlar için yetmiş kez af dilesen de Allah onları asla affetmeyecek. Bu, onların Allah ve Resûlünü inkâr etmelerinden ötürüdür. Allah fâsıklar topluluğunu hidayete erdirmez.

HADİS...

* İbnu Abbâs (radıyallâhu anhümâ) anlatıyor: "Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm) Hz. Muâz (radıyallâhu anh)'ı Yemen'e gönderdi. (Giderken) ona dedi ki: "Sen Ehl-i Kitap bir kavme gidiyorsun. Onları davet edeceğin ilk şey Allah'a ibâdet olsun. Allah'ı tanıdılar mı, kendilerine Allah'ın zekâtı farz kılmış olduğunu, zenginlerinden alınıp fakirlerine dağıtılacağını onlara haber ver. Onlar buna da ittaat ederlerse kendilerinden zekatı al. Zekat alırken halkın (nazarlarında) kıymetli olan mallarından sakın. Mazlumun bedduasını almaktan kork. Zira Allah'la bu beddua arasında perde mevcut değildir.

* Hz. Ebü Hüreyre ve Hz. Câbir (radıyallâhu anhümâ) anlatıyor: "Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Deve, sığır veya davar sâhibi olup da, bunlardaki Allah'ın hakkını eda etmeyen herkese Kıyamet günü, bu mallar, olduğundan daha çok ve mümkün olduğunca iri ve şişman olarak geleceklerdir. Adam, onlar için, düz ve geniş bir yere oturtulacak, hayvanlar bacakları ve tabanlarıyla onun üzerinden geçecekler. Geçiş sırasında boynuzlarıyla tosluyacaklar ve ayaklarıyla ezecekler. İçlerinde boynuzsuz veya boynuzu kırık biri bulunmayacak. Bu şekilde sonuncusu da onun üzerinden geçince, birincisi aynı geçişe tekrar başlayacak. Mahlükatın hesabı tamamlanıp hüküm verilinceye kadar bu hâl devam edecek. Keza "kenz', (hazine) sâhip olup da ondaki (Allah'ın) hakkını ödemeyen herkese, Kıyamet günü hazinesi, dazlak başlı bir yılan olarak gelecek, ağzını açıp peşine düşecektir. Yılan yaklaştıkça adam ondan kaçacak. Sonunda yılan ona: "Gizlediğin hazineni al! Ben ondan müstağniyim!" diye bağırır. Adam, neticede yılandan kaçma çaresinin olmadığını anlayınca, elini ağzına sokar. Yılan da onu, aygırın (alafı) kemirmesi gibi kemiriverecek."

* Hz. Muâz (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kim malının zekâtını sevab umarak verirse, ona sevap verilir. Kim de zekâtını vermezse biz zekâtı ve malın yarısını (cezâlı olarak, zorla) alırız. Bu, Rabbimizin kesin kararlarından biridir. Al-i Muhammed'e ondan bir hak yoktur."

* Hz. Ebü Hüreyre (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm) vefat edince, ondan sonra Hz. Ebü Bekir (radıyallâhu anh) halife seçildi. Bunun üzerine bedevilerden bir kısmı

"irtidât" etti. (Hz. Ebü Bekir halife olarak onlarla savaşmaya karar verince) Hz. Ömer, "Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm): "İnsanlar lâilaheillallah deyinceye kadar onlarla savaşmaya emrolundum. Bunu söylediler mi, benden mallarını ve nefislerini korurlar. (İslâm'ın) hakkı hâriç artık hesapları da Allah'a kalmıştır!" demiş iken, sen nasıl insanlarla savaşırsın?" dedi. Hz. Ebü Bekir: "Allah'a yemin olsun, namazla zekâtın arasını ayıranlarla savaşacağım. Zira zekât, malın hakkıdır. Vallahi, Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a vermekte oldukları bir oğlağı vermekten vazgeçseler, onu almak için onlarla savaşacağım" dedi. Hz. Ömer sonradan demiştir ki: "Allah'a yemin ederim, anladım ki, Hz. Ebü Bekir'in bu görüşü, Allah'ın savaş meselesinde ona ilhamından başka bir şey değildi. İyice anladım ki, bu karar hakmış."

* Hz. Ali (radıyallâhu anhümâ) anlatıyor: "Hz. Abbâs (radıyallâhu anhüm), Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a hayırda acele etmek maksadıyla daha senesi dolmadan, erken vakitte zekâtın verilmesi husüsunda sormuştu. Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm) bu hususta ona müsâade etti."

* Zübeyr'in azadlısı Muhammed İbnu Ukbe'den yapılan rivâyete göre, Kâsım İbnu Muhammed'e, mukâtebe akdi yaptığı köle (sin)den aldığı para sebebiyle kendisine zekât düşüp düşmeyeceğini sormuştu. Kâsım, kendisine şu cevâbı verdi: "Hz. Ebü Bekir (radıyallahu anh) üzerinden bir yıl geçmeyen maldan zekât almazdı." Kâsım ilâveten der ki: "Hz. Ebü Bekir (radıyallâhu anh), halk kendisine bağışlarda bulunurken onlardan her birine: "Sana zekâtı vâcib kılacak miktarda malın var mı?" diye sorardı. Adam: "Evet!" derse, onun getirdiği bağıştan, malına düşecek miktarda zekât alırdı. Adam: "Hayır!" diyecek olursa, bağışını adama teslim eder ve hiçbir şey almazdı." ı

* Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resulullah aleyhissalatu vesselam buyurdular ki: "Zekat verdiğiniz zaman: "Allahım! Bu zekatı büyük bir sevaba vesile kıl, (hak sahibine ödenip sevap beklenmeyen) bir borç kılma" demek suretiyle zekatın sevabını istemeyi unutmayın."

* Bera İbnu Azib radıyallahu anh'tan rivayet edildiğine göre, bu yüce sahabi "Ey iman edenler! Kazandığınız şeylerin) ve yerden sizin için çıkardığımız şeylerin temizlerinden infak ediniz ve malın kötüsünden infak etmeye kalkmayın!" (Bakara 267) mealindeki ayet-i kerime hakkında şöyle demiştir: "Bu ayet-i kerime Ensar radıyallahu anhüm hakkında nazil oldu. Onlar, hurma toplama mevsimi gelince, kendi bahçelerinden taze hurma salkımlarını devşirip Resulullah'ın mescidinde sütunlar arasına gerilmiş iplere asarlardı. Bunlardan fakir muhacirler yerlerdi. Ensarilerden biri, bu kadar çok salkımın arasında

bir tane adi hurmalı salkımın bulunmasını caiz sanarak adi hurmalar da bulunan bir salkım sokuşturmuştu. İşte bunu yapan zat hakkında buyrularak "Zekatınızı, bozuk ve kötü hurmadan vermeye kalkmayın" ihtarında bulunulmuştur. "Öyle kötü hurmalar ki, eğer size hediye edilmiş olsaydı işinize yaramayan bir şeyi size gönderdiği için hissedeceğiniz öfkeden dolayı, sahibinden utanç duyarak kabul edecektiniz" denmek istenmiştir. Hak Teala hazretleri, bizim sadakalarımıza muhtaç olmadığını belirterek, sadakayı kendi menfaatimiz için verdiğimizi, öyleyse iyi şeylerden vermemiz gerektiğini ihtar etmiştir."

* Hz. Ebü Hüreyre (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Hasan İbnu Ali (radıyallâhu anhümâ) zekât hurmasından bir tanesini alıp, hemen ağzına attı. Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm): "Hişt, hişt at onu! Bilmiyor musun, biz zekât yemiyoruz!" -veya: "Bize zekât helâl değildir!-" diye müdâhale etti."

* Yine Sahiheyn'de gelen bir diğer rivayette şöyle denmiştir: "Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Ben bâzan evime dönüyor, yatağımda veya odamda yere düşmüş bir hurma buluyorum. Onu yemek üzere kaldırdığım vakit, "bu, sadaka hurması olmasın?" diye aklıma geliyor, korkup (tekrar yere) atıyorum."

* Yine Ebü Hüreyre (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm) efendimiz, kendisine bir yiyecek getirilince, mahiyeti hakkında sorardı. Eğer "hediye olduğu" söylenirse ondan yerdi, "sadaka olduğu" söylenirse yemeyip Ashabına, "Siz yiyin!" derdi."

* (Peygamberimizin azadlısı) Ebü Râfi' (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resülullah (aleyhissalatu vesselâm), Beni Mahzüm'dan bir adamı zekât toplamak üzere gönderdi. Adam bana: "Benimle sen de gel, zekâttan sana da bir pay düşsün" dedi. Kendisine "Hele Resülullah'a bir sorayım" cevabını verdim ve sordum. Efendimiz: "Bir kavmin âzadlısı o kavimden sayılır, bize sadaka helâl değildir" buyurdu."

Hadisin metni Ebü Dâvud ve Tirmizi'nin metnidir. İbnu'l-Esir der ki: "Bütün mezheplerce meşhur olan görüşe göre, Beni Hâşim ve Beni Muttalib'in âzadlılarına zekât haram değildir. Bu meselede Şâfi mezhebinde iki görüş mevcuttur: Birine göre, Beni Hâşim ve Beni Muttalib'e zekâtı haram kılan sebebin sona ermesi ve zekâta bedel pay aldıkları humus hissesinin ortadan kalkmış olmasından dolayı zekat haram olmaz. Diğerine göre, bu hadis sebebiyle haramdır. Ortadaki bu ihtilafın -yani sadaka Beni Hâşim ve Muttalib âzadlılarına haram değil diyen görüşle haram olduğunu söyleyen bu hadisin te'lifine gelince: Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm) bu sözü, Ebü Râfi'e, tenzihen ve kendilerine benzemeye ve sünnetine uymaya teşviken söylemiş

olmalıdır (gerçek mânada haram etmek ve kesin bir hükümle yasaklamak maksadıyla değil.)"

* Abdullah İbnu Amr İbni'l-Âs (radıyallâhu anhümâ) anlatıyor: "Resülullah (aleyhissalâtu vesselam) buyurdular ki: "Sadaka, ne zengine ne de sakatlığı olmayan güçlüye helâl değildir."

* Atâ İbnu Yesâr merhum anlatıyor: "Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Sadaka şu beş kişi dışında zengine helâl değildir: 1- AIlah yolunda gazveye çıhan, 2- Sadakayı toplamak için çalışan 3- Borçlanan, 4- Sadaka malını kendi parasıyla satın alan, 5- Komşusu fakir olan kimse. Şöyle ki: Bu fakire sadaka verilir, o da bundan zengin komşusuna hediyede bulunur."

TEFSİR...

يَا اَيُّهَا الَّذينَ امَنُوا اَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا اَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْاَرْضِ وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِاخِذيهِ اِلَّا اَنْ تُغْمِضُوا فيهِ وَاعْلَمُوا اَنَّ اللّهَ غَنِيٌّ حَميدٌ

Bakara / 267. Ey iman edenler! Kazandıklarınızın iyilerinden ve rızık olarak yerden size çıkardıklarımızdan hayra harcayın. Size verilse, gözünüzü yummadan alamayacağınız kötü malı, hayır diye vermeye kalkışmayın. Biliniz ki Allah zengindir, övgüye lâyıktır.

Ey müminler! Kazandıklarınızın temizlerinden; kaynağı ve elde edilme yolu helâl olan, helâl kazanç ile ele geçirdiğiniz her çeşit mal varlığınızın iyi ve hoşlanılanlarından, bu cümleden olmak üzere ticaret mallarından ve nakit paradan ve size yerden çıkarıverdiğimiz ürünlerden; tahıl, meyveler ve madenler gibi yerden çıkan şeylerden, bunların iyilerinden infak ediniz.

Açıkçası zenginlik kaynakları ikidir: Birincisi, kazanç adı verilen genellikle kişinin kendi emek ve gayretiyle bilgi ve sanatıyla doğrudan veya dolaylı olarak elde ettiği gelirlerdir ki, miras da bunun içindedir. İkincisi yerden çıkanlardır ki, bunda kara, deniz ve hava da dahildir. Denizden çıkan balık, inci ve benzeri şeyler de yerden çıkmış hükmündedir. Geriye bu iki kaynağın birlikte harekete geçirilmesi sonucunda elde edilen kazanç şekli kalır ki, onda da kısmen emeğin, kısmen de yerin payının büyük olduğu görülür. Hangisi daha ağır basıyorsa o tarafa bakarak durum değerlendirmesi yapılır. Sonuçta bütün kazanç yolları bu iki sebepten birine dönüşür. Öne alınmış olmasından anlaşılıyor ki, kendi emeğine dayanan kazanç yolu insanlar için daha yakın bir sebeptir. Genellikle yerden mal çıkarmak dahi bir anlamda yine buna bağlıdır. Fakat aynı zamanda kazanç, doğanın zenginliği ile de yakından ilgilidir. Çünkü bu şekilde emek ve gayret, yaratılıştan ihsan edilmiş olan sebep ve aletlerin kullanılması demek olduğundan, bunlar da bir anlamda hiçbir emek karşılığı

olmadan doğuştan ihsan edilmiş güçler, kabiliyetler ve sebeplerdir. Emek dediğimiz şey de işte bu güç ve kabiliyetlerin geliştirilmesi ve yerli yerinde kullanılması anlamına gelir. Bundan dolayı kesb, hiçbir zaman tek başına kazanç için bağımsız bir sebep olmadığı halde, yerden çıkanlar bağımsız ve yeterli kazanç sebebi olabilir. Demek ki kesb, aslında bir katılıma da yönelik olduğundan kesb yolu ile yerden çıkanın birleşmesinden meydana gelen üçüncü bir kazanç yolundan söz etmeye gerek yoktur. Bu zaten sözün sonucundan çıkan bir şeydir. Bu konuda insanların başlıca iki türlü hata yaptıkları görülür: Birincisi servette emek ve çalışmayı, tek başına yeterli bir sebep gibi kabul edip, öteki bütün sebepleri ve sermayeleri buna borçlu saymak ve onların hepsini geçersiz sanmaktır ki, bu hataya genellikle emek harcayıp, zahmet çeken ve sermaye kullanmayan çalışan insanlar düşer. Bunlar sermaye sahipleriyle derin ve köklü bir didişmeye girerler. Bunlar emek ve çalışmanın, kazanmanın değerinin, aynı zamanda sermayenin değeri demek olduğunu görmek istemezler. Eğer çalışıp kazanmanın amacı sermaye biriktirmek olmasaydı, tek başına çalışmanın bir değeri olmazdı. Kendi amacını gözardı eden her fikrin boş bir çelişki olduğu aşikârdır. Para biriktirmenin, sermaye elde etmenin çalışmanın hedefi ise yalnızca tüketim açısından değil, yukarıda açıklanan, değerlerin karşılıklı olarak birbirine bağımlılığı kanunu gereğince, üretilen malın yeni yeni işlemlere malzeme teşkil etmesi ve kazanç yollarını çoğaltması ve kolaylaştırması açısından da önemli olmasından dolayıdır.

Bunun için emekleriyle geçinen insanların, sermayeye düşmanlık duyması, kendi zahmet ve yoksulluklarının daha da artmasını istemesi demektir. Bunun içindir ki, emekten sonra özellikle yerden çıkarılanlardan da sözedilmektedir. Üstelik emeğe karşılık olarak zikredilmiştir. İkinci hata, sermayeyi mutlak kazanç sebebi olarak kabul edip, emek ve çalışmayı geçersiz saymaktadır. Bu hataya da bizzat çalışmak ihtiyacını duymayan ve başkalarının emek ve çalışmalarından zahmetsizce yararlanmak isteyen sermaye, yani para sahipleri düşerler. Bunlar paraya öncelikli kaynak olarak bakarlar ve her türlü kazancın, onun eseri olduğuna inanırlar ve çalışmadan yaşamak mümkünmüş gibi zannederler. Bunun için çalışanları küçümseyerek ve kendi paralarına fazlaca önem vererek, emekleri zora koşmak ve sermayelerinin karşılığını fazla fazla almak, daha doğrusu sermaye gücüyle çalışanların emeklerini ucuza almak ve gasbetmek suretiyle kendileri hiç çalışmadan ve yorulmadan yaşamak isterler. Düşünmezler ki, bunların elindeki değerler aslında sermaye olarak doğmuş değil, emek ve çalışmanın birikiminden oluşmuş olan kazançlardır. Para, emek ve çalışmayı kolaylaştırıp geliştirmeye hizmet eden bir maya ise de, kaynağı bakımından yine de sermaye değil, birer emek birikimidir. Sermayenin, emeği sıkıştırması ve onu hareketsiz

bırakması, kendi bindiği dalı kesmesi ve dayandığı temeli yıkması demektir. Gerçi asıl sermaye büsbütün yok değildir, fakat o, olsa olsa yerin zenginliği ve yaratılışın ihsanı olan şeydir. Bundan dolayı para sahiplerinin hiç çalışmadan yaşama sevdasına kalkışmaları ve çalışanları sıkıntıya sokacak bir tutum izlemeleri büyük bir hatadır. Herhangi bir toplumda para ve sermaye bu duruma gelir, para ve para sahipleri mutlak hükümran kesilirse, buna tepki olarak birinci hata kendini gösterir. O zaman sermaye ile emek arasında kavga başlar. Cemiyet düzeni altüst olur. İşte sermaye adı verilen paranın, kaynağı bakımından sermaye olmayıp, kazanç birikimi olduğu, hatta iyi yollarla elde edilmişse kazançların en hoşa gideni olduğu, en temizi bulunduğu gerçeğini hatırlatmak için, "kazandıklarınızın en güzelinden" buyurulmuştur. Asıl sermayenin yeryüzü zenginlikleri olduğu, öteki bütün zenginliklere göre emeğin de bir anlamda sermaye durumunda bulunduğu ve hatta bunun, yerin sermayesinden daha önce gözönünde tutulması gerektiği gösterilmiştir. "Kazandıklarınızın en güzelinden" ilâhî sözü, şunu da anlatıyor ki, kazançların bir temizi ve güzeli, bir de bunun zıddı olan kötüsü vardır. Her kazanılmış olan şey iyi ve temiz olmaz. Bu da ya kazanılan şeyin doğrudan doğruya kendisine veya elde edilme yollarına göre maddî veya manevî anlamda iki bakımdan ele alınır. Yukarıda açıklandığı üzere, infak sonsuz bir bereketin tohumu ve ebedî hayatın bir parçası olduğundan, bu tohumun en temizinden seçilmesi lazım gelir.

Bunun için bunları iyi düşünüp akla ve şeriate uygun olarak çalışınız da kendi emeğinizin ve yerin sermayesinin ürünü olan gelirlerin temiz ve iyilerinden infak ediniz. Ve öyle habîsini, yani kötüsünü veya haramını vermeye yeltenmeyiniz ki; siz onu başkasına infak edersiniz de kendiniz gözünüzü yummadan, sıkılmadan hediye diye veya hoşgörüyle alacağınızın yerine almazsınız. Böyle kötü, bayağı ve değersiz şeyleri kendiniz almayı düşünmezken, Allah'a olan borcunuzu bu aşağılık şeylerden vermeye kalkışmayınız.

Rivayetlere göre, başlangıçta sadaka ile ilgili emirleri bildiren âyet indiği zaman ashabdan bir kısmı hurma salkımlarını getirir, muhtaç olanlar yesin diye Mescid'e asarlardı. Bir kısım ashab da caiz zannıyla döküntü, bozuk, çürük çarık şeyler getirmişlerdi. Sonra bu âyet indi. Bununla verilecek vergilerin, zekât ve sadakaların ne gibi mallardan verileceği böylece açıklanmıştır. Her malın vacip olan vergisi kendi cinsindendir. Mesela altına altın, gümüşe gümüş, paraya para, hayvana kendi cinsinden hayvan, deveye deve, sığıra sığır, davara davar, ata at; tahıl ürünlerinde de böyledir, buğdaya buğday, arpaya arpa... Madenler ve daha başka gelirler için hep böyledir. Hepsi de daha aşağı kalitede olmamak şartıyla malın vergisi kendi cinsinden ödenir. Bunların değer bakımından düşük kalitelisini ve yüksek

kalitelisini birbirinin yerine vermek, ancak kıymet ve fiyatını iyice hesap edip tam karşılığını vermek suretiyle yine caizdir. Bu husus, mükellefin seçimine aittir. Bu şekilde esnek ödeme tarzı halk için kolay bir yol olduğundan dolayı İslâm dini bunu emretmiş idi. Bunun, İslâmiyet'in yayılmasına ve İslâm adaletinin kök salmasına büyük katkıları olmuştur. Başka ülke insanlarından mutlaka nakit olarak vergi topladıkları ve toplama masraflarını da yine halkın üzerine yıktıkları için, diğer devletlerin harcama yerleri de yine İslâm'ın gösterdiği sarf yerleri gibi tamamen hayra yönelik olmadığından dolayı, İslâm dininin infakı böylece tam bir adalet uygulamasına dönüşmüş olup "Allah size kolaylık diler." (Bakara, 2/185) ilâhî hükmünün yerine gelmesi demek olduğundan, çeşitli devletlerin tebaası durumunda bulunan insanlar bu kolaylık ve adaleti yakından gördükleri zaman büyük bir memnuniyetle bunu kabul etmişlerdir. Fakat bunun bir devlet için böyle büyük bir yarar sağlaması, bir şarta bağlıdır ki, o da bunu uygulayacakların Allah'ı tanıyan, dindar ve ahlâklı vergi memurları olması, ellerine verilen görevi, kendi öz mallarından daha fazla bir özenle yerine getirmeleri ve emaneti iyi korumaları meselesidir. Bu olunca toplanan malların bir çoğu değiştirmeye gerek kalmadan devlet ve milletin ihtiyacına harcanabileceği gibi, değiştirilmesi gerekenler de en iyi şekilde değerlendirileceğinden hiçbir şekilde kötüye kullanılması söz konusu olmaz. Böyle olunca da hem milletin masrafı azalır, hem de devletin gelir kaynakları sürekli olarak gelişir. Ancak böyle olmayıp gerek vergi mükellefleri, gerek vergi toplayan memurlar arasında ahlâksızlık yayılır, görevler gereğince yapılmaz, emanetler korunmaz ve suiistimal edilirse, adam kayırma, çalma çırpma, israf, aldırmazlık ve ciddiyetsizlik meydanı almış bulunursa, malın cinsinden alınan vergiler pek çok kayba ve suiistimale elverişli olduğu gibi, masrafların artmasını ve gelirlerin azalmasını gerektireceğinden, hükümetler ayniyatı bırakıp vergilerini nakit yoluyla toplamayı daha uygun bulurlar. Nakit para ise mal ile değişime tabi tutulmadan hiçbir iş göremeyeceğinden, yine mal değişimi olacak ve yine olan olacak demektir. Devletin harcamaları durmadan artar, arttıkça da milletin vergi yükü artar ve herkes sıkıntıyı çeker, fakat sadece para hükümran olur. Bu arada en çok kazananlar da para işleriyle uğraşanlar olur. Fakat yine de diğer üretim alanlarında çalışanlar sıkıştırıldıkça para ile uğraşanların da geleceği tehlikeye düşer. Bütün bu gibi tehlikelere sebep olan şey ise, bu gibi hizmetlerde çalışan görevlilerin, görevlerini kötüye kullanmaya elverişli olan ahlâksızlıklarıdır. Bunu gerçek anlamda ortadan kaldıracak ve yok edecek olan da din ve dindarlıktır. Bunun için insanların dinden ve dindarlıktan kaçınmaları, infak görevlerini en iyi şekilde yerine getirmekten ve en iyi şekilde idare etmekten uzak kalmaları, ilâhî hikmetin gereği olarak acı çekmelerinin ve felâketlerinin başlangıç noktasını oluşturur. Bundan dolayı bu ilâhî

emir gereğince hareket etmeyenler, ilim ve hikmet iddiasında ne kadar ileri giderlerse gitsinler, hikmetin tam aksi olan bir yöne gitmiş olurlar ve kendi elleriyle geleceklerini tehlikeye atarlar. Bu âyet, bu gerçekleri de gözeterek zekât ve sadakası gerekli malların usulünü açıklamış, bununla beraber bunun nafile cinsinden olan sadakaları da kapsamına alıp almadığı söz konusu olmuştur. Yani aşağılık ve haram şeylerden, farz cinsinden vergi yoktur ve verilemez. Lâkin nafile olarak sadaka verilebilir mi? Burası ihtilaflıdır. Doğrusu haramdan nafile sadaka dahi caiz olmaz. Bunun Allah katında bir sevabı olmaz. Fakat aşağılık yani, düşük kaliteli maldan nafile sadaka caiz olur. Ancak mendub olan en iyisinden vermektir. "kötüsünü vermeye yeltenmeyin!" yasağı farz olan sadakalarda haram, nafile olanlarda ise kerahet demektir. Âyetin zahiri her çeşit maldan zekât verilmesi gerektiğini gösteriyor gibidir. Fakat malın nisabı ve miktarı hakkında hiçbir açıklama yapmadığı gibi, "tayyib ve habis" gibi özelliklerle belirgin olduğundan hangi malları içine aldığı da mücmel ve açıklamaya muhtac bulunduğundan, bu mallar Hz. Peygamber'in uygulaması ve çeşitli hadisler ile açıklığa kavuşmuştur. Daha geniş bilgi edinmek isteyenler, fıkıh kitaplarının zekâta tabi mallar bölümüne başvurabilirler.

Hasılı, Allah buyuruyor ki: Ey müminler, sizin kazandıklarınızın ve bizim yerden çıkardıklarımızın temizlerinden infak ediniz ve kendinizin gönül rahatlığı ile almadığınız, kabul etmediğiniz kötü şeylerden zekat ve sadaka vermeye kalkmayınız! Ve biliniz ki, Allah, kesinlikle zengindir, sadakalarınıza muhtaç değildir, sadakalarınız kendi faydanız, kendi menfaatiniz içindir. Ayrıca Allah hamîddir, yani övgüye lâyıktır. Herkes O'na şükür ve hamd borçludur. İşte böylesine zengin ve övülmüş olan Allah'ın rızasına ermek için kötü ve bayağı şeyler nasıl olur da sunulabilir? Diğer bir mânâ ile Allah hamîddir, kendi adına yapılan hayır ve hasenatı daha yüksek ikram ve ihsanlarla karşılar. Rızası uğrunda ortaya konan emekleri ve çabaları makbul ve meşkûr eder. Böyle bir Allah adına en temiz, en güzel şeyler sunulmalı değil midir?[89]

PIRLANTA SERİSİ...

Bu mevzûda Rasûl-i Ekrem (sav)'in bir te'yidini de şu hadiste görüyoruz:

"Gaziyi techiz eden, aynen gazaya gitmiş gibidir. Gazinin ehline bakıp gözeten de gaza yapmış gibidir". Bir insanın kendisi bizzat ve fiilen mücahedeye katılamıyor, fakat mücahedeye omuz veriyor, müesseseleriyle mücahidleri kucaklıyor ve onları koruyup kolluyorsa, o da fiilen mücahedede bulunmuş gibidir. Bedir'de kılıç çalanlarla, onlara destek verenler; Uhud'da savaşanlarla onları techiz edenler, Tebûk'e çıkanlarla, çıkamayıp servetiyle o yola koyulanlar, Huzûr-u Rabb-ül

Alemîn'e beraber gidecekler ve beraber haşr ve neşr olacaklardır. Zira, Rasûl-i Ekrem'in "Seferber olunuz!" emrine onlar da icabet etmiş ve her ne kadar birtakım geçerli maniler sebebiyle fiilen harbe iştirak edememişlerse de, harp için seferber olmaktan geri kalmamışlardır.

> Bilhassa günümüzde, cihadın terke uğraması gözönünde bulundurulacak olursa, cüz'i-küllî bu işe iştirak edenlerin mutlaka cihad sevabından hisselerini alıp payidar olacaklarına yakînimiz vardır. Ve kat'i kanaatımız odur ki, Cenab-ı Hakk bizi bu yakînimizde yalancı çıkarmayacaktır.

Zira, Allah yolunda yapılan işlerin küçüğü de büyüğü de farksızdır. Allah (cc), küçüğün küçük işini bu noktada büyük kabûl eder. Binaenaleyh, "Sizin tarif ettiğiniz ma'nâda kavga veremem, irşad ve tebliğde anlatılan meseleleri anlatamam, ciddî mâlî yükler altına giremem, bu işin altından kalkamam" gibi mazeret ileri sürenler bilsinler ki, bir kaşıkla da olsa bu örfaneye iştirak eden insan, hiç farkına varmadan belki deryalarla, ummanlarla iştirak edenler gibi sevap kazanacaktır.

Şanlı Devlet-i Âliye döneminde her paşa ve padişah için, memleketinde bir sadaka-i câriye yapıp, ahirete öyle gitme, en büyük ideal ve ümniye idi. Bu sebeple, fethedilen yerlerde her biri bir cami, bir külliye veya bir şifâhane yapıp gitti. Ecdâdımız, kendi devirlerinin kültürünün gerektirdiği müesseseleri kurdular. İnsan nerde neyi tahsil ederse etsin, ama, Rabbiyle her zaman irtibatlı olsun diye camisiz yer bırakmadılar. Zira camisizlik, cemaatsizlik; cemaatsizlik de, Allah'tan uzaklaşma demektir. Bu sebeple ecdadımız, yapılan her müessesenin yanına bir de cami yapmıştır.

İşte bu düşünce Kanunî'ye de Süleymaniye Camiini yaptırdı. Ancak o, yaptıracağı eserin yalnız kendi defterine kaydolmasını arzu ediyor ve Rabbi'ne böyle bir armağan takdim etmek istiyordu. Onun için, ustalara sıkı sıkıya tenbihatta bulundu ve "Kimseden yardım kabul etmeyin" dedi. Cami duvarları her gün yükseledursun, karşıdan bu camii mahzun mahzun seyreden bir nine vardı. İnekleriyle başbaşa, onların sütüyle geçinen bu yaşlı kadın, inkisar içinde kendi kendine, "Ey Allahım, Kanunî'ye servet verdin, malk-mülk verdin, Senin uğrunda bir cami yaptırıyor. Bu fakir kuluna birşey vermedin; ne yapayım da, ben de Senin rızanı kazanayım. Benim elimden böyle işler gelmez. Elimden gelen, ustalara bir tas yoğurt ikram etmekdir." der ve ustalara müracaat eder. Onlar, padişahın izni olmadığını söylerlerse de, kadının ısrarına dayanamayıp, yoğurdu alıp yerler. Büyük hükümdar, o gece rüyada, yaptığı işin mizanda tartıldığını görür. Terazinin bir kefesine Süleymaniye camii, diğerine ise bir tas yoğurt konulmuş ve yoğurt,

camiden ağır basmıştır. Sabah olur; Kanunî, ayakları titreye titreye ustaların yanına gelir: “Ne yaptınız, kimden ne aldınız?” diye sorar. “Yaşlı bir nine geldi; çok ısrar etti; yalvarıp yakarmalarına dayanamadık ve bir tas yoğurt aldık.” derler. İşte, Süleymaniye’ye ağır basan yaşlı kadının o bir tas yoğurdudur. Kanunî, gördüğü rüyayı oradakilere nakleder.

Evet, Hakk’ın rızası istikametinde amelin küçüğüne büyüğüne bakılmaz. Belki o istikamette zerre, batmanlara üstün gelir. Bazan o yolda atılan bir adım, insana öyle yümün ve bereket getirir ki, insan onunla ebedî hayatını ma’mur eder. Onun için, halis bir niyetle kendinizi Allah yoluna veriniz. Elinizden geleni kullanınız. Barutunuzu son atımına kadar atınız. Allah’ın inayeti mutlaka sizinle beraberdir; bunda şüpheniz olmasın.

ZEKÂT VE CÖMERTLİK

Cömertlik, Allah’ın “Cevâd” ismiyle rezonansa geçmenin adıdır. İnsan, yaptığı işlerde ne ölçüde esma-i ilâhî ile münasebet halinde ise, neticesinde elde ettiği faydalar aynı nisbette olacaktır. Bir hadîslerinde Allah Rasûlü (sav), şöyle buyurmaktadır: “Allah “Cevad”dır; cömertliği sever ve güzel ahlâkı sevmesine mukabil çirkin huyları kerih görür.”

Vermek Allah ahlâkıdır. Allah ahlâkıyla ahlâklanmak ise, her zaman ve her yerde, ayağın sağlam bir zemine basması demektir.

Demek ki zekât, fakiri zenginin yanına yaklaştırdığı gibi, zengini de Ganiy-yi Mutlak olan Allah’a yaklaştırmakta ve kul ile Rabb arasında ciddi münasebet temin etmektedir

ZEKAT VERENE MELEKLER DUÂ EDER

Zekatı verilen bir malın artması için her gün meleklerin duâ etmeleri mevzuubahistir ki, bunu da yine Allah Rasulü’nden öğreniyoruz. “Her gün iki melek inerek, onlardan biri: “Allah’ım, infak edenin (malını bereketlendirmek suretiyle) arkasını getir” diye duâ ederken, diğeri de, “malı tutup cimrilik edenin malını telef et” diye bedduada bulunur

ZEKAT MALI BEREKETLENDİRİR

Zekatı verilen mal zâhiren eksiliyor gibi görülse de, Allah’ın bereketine mazhariyetle devamlı artmaktadır. Zira bütün kevn ü mekân elinde olan Allah, malının zekatını veren insana malını artırma yollarını ilham etmektedir ki, bu hükmü aydınlatan pek çok müşahhas misal bulmak mümkündür.

Kalpler Allah’ın elindedir. O, istediği ve hikmeti iktiza ettiği zaman, kalpleri, emrini yerine getirip zekatını veren kimselere doğru yöneltir ve o insanın ticaretinde ciddi canlanmalar görülür. Bu Allah’ın, zekatı

verilen mala bahşettiği bereketten başka birşey değildir.

Aynı zamanda bu mes'ele, sadece tecrübelerin ürünü olarak ortaya çıkmış bir hüküm de değil, Allah'ın va'di, Rasûlü'nün müjdesi ve meleklerin de duâsının neticesidir.

Allah (cc) yüce beyanında meâlen: "İnsanların malları içinde, artması için verdiğiniz faiz, Allah katında artmaz. Fakat Allah'ın rızasını isteyerek verdiğiniz zekata gelince işte onu verenler, (sevap ve mallarını) kat kat artıranlardır" buyurmak suretiyle, mallarını artırma düşüncesiyle faize yatıranların gerçekte, maksatlarının aksiyle tokat yediklerini; Allah'ın rızası istikametinde tasaddukta bulunanların ise, daha fazlasıyla berekete nail olduklarını anlatmaktadır.

Bununla ilgili başka bir ayette de: "Allah, faizi mahveder. Sadakaları ise artırır" denilmektedir.

Bir başka ayette de: "De ki: "Rabbim kullarından dilediğine rızkı yayar (geniş rızık imkânı verir) (dilediğinin de) rızkını kısar. Allah için infak ettiğiniz her şeyin (mutlaka Allah) arkasını getirir. (Çünkü) O, rızık verenlerin en hayırlısıdır" te'minâtı vardır.

ZEKAT MALIN GARANTİSİDİR

Allah Rasûlü (sav) sadaka ve zekatın malı eksiltmediğini bilakis artmasına sebep olduğu üzerinde ısrarla durur: "Sadaka (zekat), maldan hiçbirşey noksanlaştırmaz"

Rasûlullah (sav)'ın bu ifadesinden, Allah'ın emtiaya bereket vermesi neticesinde, zâhirdeki noksanlaşmanın, bu bereketle izale edilmesi anlaşılabileceği gibi; getirdiği sevap cihetiyle, az fedakârlıkla çok sevap kazandırması da anlaşılabilir.

Zekatın hem Hakk'a hem de halka karşı bir te'minât unsuru olduğunu Muhbir-i Sadık olan Efendimiz (sav)'den öğrenmekteyiz:

"Mallarınızı zekatla koruyun, hastalarınızı sadaka ile tedavi edin, belalara karşı duâlarla hazırlıklı olun."

Yani fakirin eli ve dili zekatla başkalarına zarar veremez hale gelecek ve siz, başkaldırmaya müheyya bir sınıfın önünü, hem de daha onun aklına kötü duygular gelip taht kurmadan evvel izale etmiş; malınızı, sağlam kalelerin, yüksek surların koruması altına almış ve onu emniyete, güvene kavuşturmuş olacaksınız.

"İnfak et ki, infaka mazhar olasın" diyen Allah Rasulü (sav), sadakanın, Allah tarafından artırılacağını da şu ifadeleriyle anlatmaktadır: "En temizinden -ki Allah en temizini kabul eder- veren birisinin sadakasını Rahman olan Allah alır. Bu bir hurma bile olsa, Rahman'ın elinde öyle bereketlenir ki, Uhud'dan daha büyük olur.

Aynen sizden biriniz, tayını veya deve yavrusunu besleyip büyüttüğü gibi, Allah da (cc) sizin sadakalarınızı öyle geliştirir.”

Görüldüğü gibi zekatı verilen mal, Allah’ın teminatı altında ve Rasûlü’nün müjdeleriyle, eksilme değil bilakis artma durumundadır: Zaten, yaşanmış ve yaşanmakta olan birçok hâdise de bunun açık delilidir.

MALINIZLA CANINIZLA CİHAD EDİNİZ” BUYURULUYOR. HALBUKİ BİZ İMKANLARIMIZ NİSBETİNDE VEREMİYORUZ. VEREMEDİĞİMİZİN SEBEBİ NEDİR?

Kur’an’da, Allah-u Teâlâ “Malınızla canınızla cihad edin” diye pek çok yerde emir buyuruyor. Evet, Kur’an’da şahsi hayatımızın tekamülü, ailevi hayatımızın müslümanca teminat altında olması, cemiyet içinde İslâmi hayatın üfül üfül esip durması ve bulunduğumuz memlekette İslâmi ruh ve şuurun hakim olması mevzuunda açık kapalı pek çok emir mevcuttur. Esasen, böyle bir ruh ve şuur hâkim olmadıktan sonra insanın beş başı mamur bir müslüman olması, müslüman kalması, müslümanlığı yaşaması mümkün değildir desek, mübalağa yapmış olmayız. Bilhassa günümüzde İslâmi hayat çok fena darbelenmiş ve âdeta onun her müessesesi temelinden sarsılmış gibidir.. Oysaki İslâm içtimaiyatçıları, gerçek bir müslümanlığın ancak İslâmi bir toplum içinde mümkün olabileceği hususunda ittifak halindedirler. Çarşı İslâmî düşünceye göre tanzim edilmemişse, pazar ona göre değilse, insanlığı, insanlığa yükseltme müesseseleri sayılan maarif yuvaları, aynı duygu ve düşüncede elinizden tutmuyor ve bir Hızır gibi dâima gideceğiniz yolda önünüzde yürümüyor ve sonsuzluk yolunda size ışık tutmuyorsa, bir kaç adım yürüseniz bile bir yerde takılır kalır, bir yerde düşer, bir yerde sürçer, bir yerde müslümanlık adına çok tâvizler verirsiniz.. Ve neticede beş başı mamur müslüman olarak yaşamaya muvaffak olamazsınız. Çünkü bir yerde toplum önünüzü keser, bir yerde sokak önünüzü keser. Hepsinden fenası da bir yerde öğretilen yanlış şeyler ve eğitimdeki yanlışlıklar dev gibi, ejderha gibi önünüzü keser. Binaenaleyh, müslümanca yaşamanın yolu, ancak, müeyyidâtın kemal-i ciddiyetle ele alınması ile mümkün olacaktır. Müeyyide; dinin anlatılması, insanların vicdanlarının uyarılması, insanın bu dünyada bir yolcu ve burasının da uğrayacağı çok yerlerden sadece bir yer olduğunu; onun için de buraya geldiği gibi, buradan da esas yurduna gideceğinin kendisine hatırlatılmasıdır. Evet, müeyyide olarak bu hatırlatma işinin yapılması lazımdır ki, insan, diğer bir müeyyide olan malıyla canıyla cihad vazifesini eda edebilsin.

Bu işe teşne gönüller için, bu mevzuda söylenecek her şey fazladandır. Cenab-ı Hakk’ın bir lütfu olarak diyebiliriz ki, bugün İslâmiyete hizmet eden öyle fedâkar müslümanlar var -hüsn-ü

zannımıza verilsin- Sahabenin arkasında yerlerini alabilecekleri her zaman söylenebilir... Cenab-ı Hakk'ın bu nimet ve ihsanını yadeder, minnet ve şükranla O'nun huzur-u kibriyasında iki büklüm oluruz. Çünkü çok kurak bir dönemde; evet zeminimizin hiç bir şey bitirmediği; semamızın bir damla yağmur vermediği bir dönemde, Cenab-ı Hak bu kadar hiss-i semâhatle coşmuş, îmâna ve Kur'ân'a hizmetle gerilmiş mü'minleri, yeniden İslâm'a ve Kur'ân'a bağışladı.. Ve bir milleti geriye döndürdü, haristanımızı yeniden bir bağistana, bir bostana ve âdetâ bir cennete çevirdi -O'na binlerce hamd ve sena olsun!- Umumiyet itibariyle, sînesi bu mevzuda coşmuş ve ciddi gerilime geçmiş, samimi vicdanların sorduğu bu sorunun altındaki maksat -hissettiğim kadarıyla- şu olsa gerek: Acaba ma'şeri vicdanda, malla ve canla hizmet duygu ve düşüncesini nasıl uyarabiliriz? Nasıl uyarabiliriz ki, geçmekle mükellef olduğumuz zaman tünelini, biraz daha hızlı aşalım. Hariçte ve dahilde müslümanın her halini gözetleyen ve kontrol eden, onun her müsbet davranışını engellemek isteyen, Kur'an'ı Kerim'in "Hâinet'el-a'yün = Hâin gözler" dediği gözler (Mümin Suresi, 40/19) görmeden, varılacak yere varılsın, aşılması gerekli olan sarp tepeler aşılsın, geçilmesi gerekli olan tehlikeli yerler ve kandan-irinden deryalar da geçilmiş olsun. Yoksa binbir mâniâ arasında yürüyen müslümanların karşısına bütün bir dünya çıktığı zaman şimdi bir senede aşabildikleri yeri, belki o zaman 10 senede ancak aşabileceklerdir. Ayrıca, küfrü de uyardıklarından dolayı, varacakları yere kat'iyyen varamayacaklardır. İşte bu noktadan, müslümanların mes'eleyi daha hızlıca ele almaları îcabetmektedir. Diyelim ki, şimdi ellerindeki imkanlarla neslimize hizmet verecek bir irfan yuvasını bir senede dikebiliyor, ihya edebiliyorlarsa, kendilerini biraz daha sıkıp bir senede iki tane ihya etmelidirler. İhyâ etmeleri lazımdır; çünkü, onlar böyle yapmakla yarınları, daha sonraki nesiller de kendilerinden sonraki devirleri ihya etmiş olacaklardır. Eğer bugün, bugünün insanına düşen vazife bihakkın yapılmazsa, yarın bizim şu andaki güç ve kuvvetimiz şu haliyle kalsa bile yine hiç bir şey yapılamayacaktır. Zira, yarın karşımıza daha güçlü engeller, daha kuvvetli mâniâlar çıkabilir ki, bu güçle, onları aşmamız mümkün değildir. Bu itibarla, Sahabe-i Kiram'ın kendilerinden sonra 30 sene içinde fethedip Rasulüllah'ın zimamdarlığına teslim ettikleri bir dünya, kemmî ve keyfî buudlarıyla kendilerinden sonra gelen Emeviler, Abbasiler, Selçuklular ve Osmanlılarınkine hemen hemen denktir. İsterseniz dünya haritalarına bir bakıverin. Bu kadar geniş bir saha 4 büyük halife döneminde elde edilmiştir ki, izah etmek mümkün değildir. Hatta denebilir ki, hayret edilen bu noktaya tâ seyyidina Hz. Osman döneminde ulaşılmıştır. Bu, mes'elenin bir yönüdür. İkinci yön olarak şunlar ifade edilebilir: Bu fetihler zâhiri bir istibdat ve zorbalık ile elde edilmiş değildir. Bu fütuhat esnasında kat'iyyen kalblere ve vicdanlara

baskı yapılmamıştır. Bilakis kalplerin teshiri, İslâm'ın gönüllere sevdirilmesi, akılların emre âmâde kılınması şeklinde olmuştur. Dolayısiyle de Sahabelerin gittikleri yerlerde müslümanlık adeta çığ gibi gelmiş ve bu gelişmeyi bir kültür, bir ilim ve irfan devri tâkip etmiştir. O gün yapılanlar hâlâ dünyayı hayran bırakmaktadır. Diyeceksiniz ki, bıraksa ne olur, bırakmasa ne olur; ama, bu bir fazilettir ve düşman dahi bu fazîleti îtiraf etmektedir. Evet, dünyayı hayran bırakacak bir ufka, bir noktaya, bir kuşağa ulaştırdıkları kültür ve medeniyet eserleri, İslâmiyeti iyi temsil, insanları cezbetmiş ve müslümanlaştırmada da rol oynamıştır. Bugün dahi oralarda, müslümanlık hesabına bir kaynaşma varsa, onların, o mübarek, nurlu, bereketli, ihlaslı elleriyle atılan tohumların neticesidir. Bence bu mes'ele çok önemlidir. Evet, Sahabelerin bu samimiyetleri karşısında insanın hayranlık duymaması mümkün değildir. Onlar, mal ve can adına her şeyin fedâ edilmesi gerekli olan zamanı çok iyi ayarladılar. Meselâ, bir gün kendilerine "Mekke'den dışarıya çıkın!" dendiğinde, arkalarında ağlayan çocukları, meleyen koyunları, böğüren sığırları vardı. Arkalarına dönüp bakmadan, İbrahimî bir ruhla, Halîlî bir anlayışla çocuklarını, hanımlarını bırakıp gittiler. Eğer Hz.Ebu Bekir'e: "Niçin arkana dönüp bakmadın?" diye sorsalardı, "Bir insanım, Aişe'nin; "Baba, baba!" diye yalvarışlarına dayanamaz ve ihtimal ki, kalbî alâka duyardım.. duyardım da bana denirdi ki "Ya Eba Bekir, bir kalpte iki muhabbet olmaz! Ben de al birini, diyebilirdim." Bu ruhla hiç tereddüt etmeden, zamanı çok güzel ayarladılar ve o gün için her şeyin feda edilmesi gerektiğinden dolayı, gerekeni yaptılar. Daha sonra, o zaman feda ettikleri şeyler, maddi ve mânevî olarak, kat kat Allah tarafından kendilerine ihsan edildi. Mü'min, Mekke'de servetini bırakmıştı ama, Medine'de Allah, üç-beş sene içinde bıraktıklarının kat katını ona verdi.. Evet, meselâ Mekke'de Efendimizin kerime-i muhteremesi olan Rukiye validemizi dahi bırakıp ayrılan Hz. Osman, Medine'ye gittikten sonra o kadar zengin olmuştu ki, "Ceyşül-usre" dediğimiz, Tebük'e giden orduyu techiz etme mevzuunda, 300 deveyi yüküyle beraber vermişti. Belki aklımız, kısa zaman içinde bu servetin nasıl kazanıldığını almayabilir ama; Allah, Mekke'de bıraktıkları her şeyi Medine'de adeta (Men câe bilhase - neti felehü aşru emsâlihâ) (En'am Suresi, 6/160) yani "Kim bir hasene ile gelirse, karşılığını Allah 10 kat verir" sırrıyla buldular. Aslında bu, geri verişin en asgarisidir. Yoksa Allah 100 verir, 1000 verir... Evet onlar, mevsiminde verilmesi gerekli olan şeyi çok iyi verdiler ve Allah tarafından birkaç katını elde ettiler. Bugün de "Siz Allah için verin, eğer Allah 10 kat vermezse ben vereceğim" diyen fedakâr mü'minler mevcuttur.

Eğer Hz.Ebu Bekir, Hz.Ömer efendilerimizin dünyaya az buçuk meyilleri olsaydı, daha sonra, dünyanın en zengin insanları olurlardı; ama, Efendimizin yolunda, O'ndan (a.s.) ayrılmak istemediler. Bir

ellerine geçeni öbür elleriyle hemen tasaddukta bulundular. Böylece, gelen gitti. Yoksa Abdurrahman b. Avf gibi kimseler diyorlardı ki, "Biz servetimizin sayısını bilmiyoruz." Mesela, Hz.Enes gibi fakir, Efendimizin kapısında büyümüş, Efendimiz (a.s.v.)'in duâsına mazhar olmuş ve bir mevsimde Efendimize hizmet etmiş -zayıf bir rivayette doğrudan doğruya annesi Ümmü Süleym tarafından "Ya Rasulallah! Herkes sana armağanla geldi, benim verecek birşeyim yoktur, ben de Enes'i sana armağan ediyorum. Lütfen kabul buyurun." denilerek-10 yaşında Efendimiz'in hizmetine takdim edilmiş bu insan, halifeler döneminde zenginler arasında sayılıyordu. Efendimiz dar-ı fenâya gözlerini kapadığı zaman Hz.Enes 20 yaşındaydı. Bu şanlı sahabi gün gelip şöyle diyecekti: "Çocuğumun çocuğunun çocuklarını gördüm. Belki torunlarımdan elimle gömdüklerimin sayısı 100'ü aşkındır. Servetime gelince, ne koyunlarımın hesabını biliyorum, ne de başka varlığımın." Demek ki, Enes o kadar Allah'ın lütfuna mazhar olmuştu. Bütün bunlar mallarını ve canlarını vermeleri gerekli olan mevsimde vermiş, mevsimi gelince de, dünyevî ve uhrevî semerelerini dermişlerdi. Nasıl bahar mevsiminde toprağın bağrına tohumlar atılır.. kilerde, ambarda ne varsa hepsi toprağa emanet edilir.. ve sonra toprak daneyi başak veya başaklar haline getirir ve iade eder. Öyle de insan, bütünüyle toprağa dökülmeli, bütünüyle tohum haline gelmeli ve onun vefalı bağrına kendini salıvermelidir. Böyle olduğu takdirde göreceğiz ki, her bir tohum mevsimi gelince beşer-onar başakla karşımıza çıkacak ve Kur'an'ın ifade ettiği gibi ve belki de 70 dane ile arz-ı endam edecektir. Evet, o gün Allah'ın verdiği karşısında herkes şaşkınlığa düşecek ve o tohumu ekenler dahi hayret ve hayranlık içinde kalacaktır. Bazıları da bu bereket ve kilerlerin, ambarların dolması karşısında gayz içinde yutkunacaktır ve "Liyağîza bihimül küffar" (Feth, 49/29) sırrı zuhur edecektir. Öyleyse, "şimdi, bahar mevsimidir" deyip döküleceksiniz, vereceksiniz, "Ben şu kadar verdim yetmez mi?" demiyeceksiniz. İlle de sizin önünüzü almak için bir ta'dil bahis mevzu ise, ta'dil eden insanlar önünüzü almalı ve "Hayır o kadar ileri gitmeyin demeli." Şimdi o kadar infak etmeyin ki, ilerde infak edeceğiniz anlar gelecektir. Eğer yarınlara ait infak mülâhazası olmasaydı, size, "bugün herşeyinizi harcayın" diyebilirdik. Pekala, "yarın ne olacak?" mes'elesine gelince? Yarın Allah'ın taahhüdü altındadır. İşte Halîlane bir ruhla, yani nasıl Halil İbrahim (a.s.) evladına, zevcesine arkasını dönüp gitmiş ve geriye dönüp bakmamışsa.. bize de öyle yapmak yaraşır. Allah Rasûlü (a.s.) buyuruyor ki: "Eğer Allah için Ashab içinde birisini dost edin denseydi, ben Ebu Bekir'i dost edinirdim. Ama Allah benim için Kendisi'nden başkasının dostluğuna râzı değil." İşte Hz.Ebu Bekir'de öyle bir dostluk mevkiini ihraz etmiş ve İbrahim (a.s.) Halîlürrahman olduğu gibi, o da halîlürrasül olmuştu. Efendimiz sormuş: "Ebu Bekir! Çoluk çocuğuna

birşey bırakmadın mı?" Sıddıkiyete yakışır bir eda ile cevap vermişti?: "Onları Allah'a bıraktım!" Evet Sıddık-ı Ekber'in bu tavrı hadd-i zatında zamanı çok iyi değerlendirmenin ifadesidir. "Ve câhidü bi emvâliküm ve enfüsiküm fî sebîlillah" (Tevbe, 9/41) âyetinden anladığımız da, mevsimin çok iyi değerlendirilmesidir. Bu yüce anlayışın bugün çokları tarafından, çok iyi değerlendirildiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Evet, eğer, bugünkü mü'minlerin civanmertliklerini destanlaştırmak için Firdevsî'nin Şehnamesi gibi dâsitâni bir havada, bir destan yazılacaksa, o destan altmış bin beyitlik değil, altmış milyon beyitlik bir destan olarak yazılmalıdır. Bu asırda böyle civanmert davranışlara karşı, kadirşinaslığın ifadesi de ancak bu olabilir. Rabbim semâhat hissiyle coşmuş ve gerilmiş mü'minlerin cömertliklerini kat kat arttırsın. Biz bu işin baharını yaşıyoruz ve baharda açan çiçeklerin arasında bulunuyoruz. Bu bizim için beklenilen bir mevsimdir. Şimdi gençler her yerde kendilerine tevdi edilen vazifeyle kendilerine düşeni yapsınlar! Tohumu 60-70 sene önce saçıp giden büyük ruh ve yüce kâmetin etrafında pervaz eder-döner gibi hizmetlerini sürdürdükçe, herhalde o da olduğu yerde bütün bunları hissedecek ve belki de: "İşte şimdi bahar hediyeleriyle kapıma geldiler.. Ben de, senelerce evvel kendilerine vadettiğim, "Henien leküm" sadâsıyla onları karşılıyorum" diyecektir.

Evet, zannediyorum şimdi manzara ve durum budur. Ama İslâmî hizmetlerin hızlandırılması seviyesini, böyle bir fedakârlık ve civanmertliğin, Cenab-ı Kibriyanın huzurunda nasıl kabule karin olduğunu, Hz.Cenab-ı Rasulullah'ın huzurunda nasıl hora geçeceğini ve bu çığırı açan, bu mevzuda bize ışık tutan ve en karanlık dönemde bir ışık ordusu hazırlayan büyük dimağların nasıl hoşlarına gideceğini, nasıl memnun ve mesrur olacaklarını; ruhaniler âleminde bu işin nasıl karşılanacağını ben kendi idrak ve isti'dadımla ifade etme gücünde değilim. Onu sizin yüksek tasavvurlarınıza, idraklerinize havale ediyorum..

Bu mes'elenin diğer bir yanı da: "Malımızla, canımızla nasıl mücadele edeceğiz" hususudur. Bu da herşeyden evvel yine, inanca bağlı bir şeydir. Çünkü çiftçiler eğer saçtıkları tohumların toprağın altında çürümeyeceğine inanıyorlarsa, ellerindeki bütün tohumları tereddüt etmeden toprağın bağrına döker-saçar; sonra da beklemeye dururlar. Eğer bahçıvanlar diktikleri fidelerin ve fidanların hepsinin tutacağına inanıyorlarsa, hiç durmadan ellerindeki fidanların bir tanesini dahi ihmal etmeden, hepsini toprağın bağrına gömmeye çalışırlar. Elinde yumurtaları ve civciv makinası olan kimseler de, ellerindeki yumurtaların boş yere kokuşmaması ve çürümemesi için, hepsini ya o kuluçka makinasına kor veya bir kuluçka hayvanının altına yerleştirir. Ama dediğimiz kişilerin inancı bu seviyede değilse.. bazı

tohumların çürüyeceğinden endişe ediyor; bazı yumurtalardan civciv çıkmayacağı kanaatını taşıyor veya o mevsimi, tam tohum atma mevsimi olarak görmüyorlarsa, elbetteki böyleleri, bütün tohumu kullanmıyacak ve geriye bir şeyler bırakacak, kenz yapacak hatta torunlarına bile birşeyler bırakmayı hedefleyip bu mevzuda civanmerdane davranamayacak ve vicdanlarında böyle mânevî bir gerilim ve heyecanı duyamayacaklardır.. bu bakımdan, diyebiliriz ki, Allah yolunda, dökülüp saçılma, Allah'a çok iyi inanmaya bağlıdır. Şu anda, mevcudiyetimize inandığımız kadar, O'nun mevcudiyetine inanma ve O'nun uğrunda, şu anda yaptığımız her şeyin kat kat ve muzaaf şekliyle, dal budak salmış, çiçek açmış, meyve vermiş hüviyette, öbür âlem hesabına çalışan bir çark olduğuna.. hadisin beyanıyla "Ed-dünya mezratül-âhirah" dünyanın tamamen ahiretin bir tohum yeri, bir tarlası, bir ekin yeri, bir bağı, bir bahçesi olduğuna inanmamıza bağlıdır. Evet, kim ne kadar inanıyorsa, o kadar gerilime geçecek, o kadar açılacak, o kadar saçılacak, o kadar toprağın bağrına tohum dökecektir. Müslümanların şu âna kadar gösterdikleri cömertlik, izhar ettikleri hiss-i semahat bize, bu mevzuda daha büyük şeyler yapabilecekleri fikrini vermektedir. Bildiğiniz gibi Muhbir-i Sâdık'ın gelecek hakkında, beşaretleri ve müjdeleri var. Onlara mazhar olmaya çalışalım ve öyle davranalım ki, gökten bakanlar, desinler ki: "Ya Rasulallah! Acaba bunlar, onlar mıdır?" Evet Melekler de sorsunlar, "Bunlar onlar mıdır?" Evet, İslâm'a hizmet edenler ne kadar gerilir, ne kadar açılır, ne kadar koşar, ne kadar küheylanlar gibi şahlanırlarsa, gelecekte varılması mutasavver olan noktaya o kadar hızlı, o kadar derli-toplu ve o kadar avantajlı olarak ulaşacaklardır..

Soru: Malî ve bedenî ibadetler hakkında bilgi verir misiniz? Günümüzde malî ibadet adına imkânı olan mü'minler için bir ölçü söyleyebilir misiniz?

Cevap: Dînimizde ibadetler, esas itibariyle iki bölümde mütalâa edilir: 1 Malî ibadetler. 2. Bedenî ibadetler. Yalnız bu taksimi birbirinden kesin hatlarla ayrılmış, birinin diğeri ile uzaktan yakından ilgi ve alâkası olmayan bir ayrım şeklinde düşünmek doğru değildir. Belki bu ikisi birbiri ile iç içe, ve omuz omuzadırlar. Meselâ namaz bedenî bir ibadettir ama, namazı bütün bütün maddeden tecrid etmeniz mümkün değildir. Namazda zaman, mekân unsurları tamamen madde ile izahı yapılabilecek hususlardandır ki, namazın içindeki ve dışındaki şartları tetkik edildiğinde bunlar apaçık görülecektir. Hem meselâ zekât malî bir ibadettir ama, kişinin zekât verebilecek seviyeye gelinceye kadar çarşıda-pazarda çalışması, çabalaması da onun bedenle olan ilgisini gösterir. Bir de hac vazifesi vardır ki, bu da, bir yönüyle malî, bir yönüyle bedenî bir ibadettir. Hac farizasını ifada harcanacak paraları temin, işin malî cihetini teşkil ederken, uzun hac yolculuğu, tavaf,

vakfe, şeytan taşlama sa'y vs. gibi menâsik de işin bedenî cihetini teşkil eder. Oruç da bu çerçeve içinde değerlendirilebilir. Görüldüğü gibi, İslâm'ın şartları içinde yer alan 4 ana unsurun mânâ ile olduğu gibi madde ile de çok ciddî bir alâkası vardır. Dolayısıyla Allah'a karşı yapılan ubudiyetlerin âdetâ maddeden tecerrüdü imkânsız gibidir.

Bu kısa açıklamadan sonra, soruya esas teşkil eden mevzuya geçebiliriz: Günümüzde, imân ve Kur'ân'a sahip çıkmada ve onu neşretme vazifesini üzerine alma konusunda, çok defa, madde ön plâna çıkmaktadır. Meselâ; malıyla Allah yolunda mücadele etme, yani onu hak yolunda, zekât ve zekâtın ötesi hibe, vakıf, sadaka vs. şeylerle destekleme.. (Yalnız burada yanlış anlamalara sebebiyet verebilecek ince ve dakik bir noktaya işaret etmek istiyorum). Allah'ın kendilerine mal-mülk ihsan ettiği insanlar, zekâtlarını versinler, hatta zekâtın ötesinde ve onun çok çok üstünde infaklarda bulunsunlar, ama bedenen hizmet yolunda koşmasalar da olur demek doğru değildir. Bu konudaki mütalâalarımı farklı yerlerde ve defaatle arz etmişimdir. Yeri geldiği için kısaca tekrar etmek istiyorum: Meselâ, Hz. Ebû Bekir (ra), İnsanlığın İftihar Tablosu (sav)'nu tanıdığında, Mekke'nin ileri gelen zenginleri arasındaydı. Vefat ettiğinde ise geride bıraktıkları hepimizin mâlumu!. Evet O, Allah Rasûlü'nü (sav) tanıdıktan sonra, bütün mal varlığını İslâm yolunda harcamış ve bitirmişti. Ama beri taraftan da, başta hicret olmak üzere, Bedir, Uhud, Hendek, Hayber, Tebük vs. bütün muharebelere, bütün mücahedelere bedenen de iştirak etmişti. Görüldüğü gibi malın hepsini Allah yoluna infak etmek, bedenen yapılan mücadelelere katılmaya engel değil. Farz-ı muhal, Hz. Ebû Bekir (ra), bunlardan birisine katılmasaydı, belki de Allah Rasûlü (sav) Tebuk hareketi dönüşü, Ka'b b. Malik'e, dediği şeyleri ona da diyecek; Ka'b b. Malik ve arkadaşlarına uyguladığı boykotu ona da uygulayacak ve hakkında semavî afv fermanı gelinceye kadar onunla konuşmayacak, kimseyi de konuşturmayacaktı. Nereden biliyorsunuz?

Evet, başa dönecek olursak, İslâm ve Kur'ân'a hizmette bazen madde ön plâna çıkar.. çıkar ama, bu mutlak bir hakikat değildir. Zamana, mekâna ve kişilerin durumuna göre değişkenlik arz eder şekilde çıkar.

Bunu böylece tesbit ettikten sonra, mes'eleyi iki ayrı açıdan değerlendirebiliriz: 1. İnsanların az veya çok sahip oldukları maddî imkânları Allah yolunda harcamaları ve infak etmeleri. 2. Bu mevzuda yapılabilecek fedakârlığın, İslâm'ın getirmiş olduğu sınırlar içinde ele alınması.

Evet; günümüzde, mü'minler arasında çok çarpık ve çarpık olduğu kadar da yanlış bir anlayış var. Diyorlar ki; "benim maddî imkânlarım geniş değil, servetim yok, dolayısıyla malî ibadetler, yani zekât, hibe,

vakıf, sadaka vs. benim işim değil." Hayır. Bu düşünce kat'iyen doğru değil. Herkes, Allah'ın kendisine bahşettiği imkânlarla, O'nun yolunda kullukta bulunmakla mükelleftir. Öyleyse, on milyona sahip olan da, yüz milyara sahip olan da, elinde bulundurduğu meblağ içinde, Allah'ın hakkını araştırarak, halkın hakkını araştırarak infakta bulunup Rabbisinin rızasını kazanmaya çalışacaktır. Hususiyle günümüzde, Allah'ın yüce dîninin yüceltilmesi ve yükseltilmesi uğrunda, bu yüce davaya inanan herkesin ama herkesin, sahip bulunduğu imkânlarla bu kervana katılması şarttır. Dolayısıyla "şu anda fakirim, zengin olayım da, ondan sonra infak ederim" mü'min anlayışı değildir ve olamaz da.

Evet, Allah kendi katında amelleri değerlendirirken, onun azlığına ve çokluğuna göre değil, o işin ihlaslıca yapılıp yapılmadığına bakar. Onun için Bediüzzaman'ın ifadeleriyle "bazen bir zerre ihlaslı amel batmanlarla halis olmayana racih gelebilir."

Netice itibariyle; herkes sahip bulunduğu imkânlarla Allah yolunda seferber olmakla mükelleftir. Birinin atı vardır; o atını alıp gider ve kervana katılır; bir diğerinin atı da yoktur, arabası da, o da o haliyle orduya katılır; bir başkasının atı hatta atları yanında, birçok askerî teçhizatı vardır, o da onları alır askere gider ve hep birlikte, Allah yolunda mücadele ederler. İşte bütün bunlar belki de Cenab-ı Hakk indinde atbaşı sayılabilir ve hepsi de aynı sevabı alır. Çünkü, bunların hepsi sahip oldukları bütün imkânlarıyla seferber olmuşlardır.

Burada bir ayrı hususa bilhassa temas etmekde fayda mülâhaza ediyorum: Bir insanın hem çok vermesi hem de ihlasını koruması olabildiğine zordur.. zordur ama "meşakkat miktarınca sevap" kaidesince böyle bir davranışın sevabı da çok fazladır. Evet, maddî imkânların bir yandan refah, ferah va'dettiği, bir yandan da riya ve sum'aya kapılar açtığı bir dönemde, insanın ihlasını, samimiyetini ve Rabbisi ile irtibatını koruması elbette onun ecir ve sevabının da çok olmasını netice verecektir.

Mes'elenin diğer yanı, İslâm'ın fedakârlıklar adına getirmiş olduğu ölçü ile alâkalı idi. Şahsen ben bu mevzû üzerinde sabit bir ölçü bilmiyor ve hatırlamıyorum. Gerçi zekât ve öşür adına âyet ve hadîslerle tesbiti yapılan sabit miktarlar vardır.. ve bu miktarlar insanı mes'uliyetten kurtaracak minimum sınırları bildirirler. Meselâ; altın, gümüş ve ticarî emtia'da nisab 20 miskal altın, tarladan elde edilen ürünlerde onda bir vb. gibi. Yalnız bu miktarlar, işin minimum yanıdır.. ve bu, zekât veya öşür verilirken bu İlâhî kıstasların altına düşülmemesi demektir. Tıpkı namazlarda olduğu gibi... Yani biz nasıl 5 vakit namazı 4'e, 3'e indiremiyor 6'ya, 7'ye çıkartamıyoruz; vakitlerde veya rekât adetlerinde değişiklik yapamıyoruz; aynen öyle de zekât veya öşürde de aynı şekilde yorumlama mecburiyetindeyiz. İbn-i

Mace'nin rivayet ettiği bir hadîse göre sahibi bulunduğumuz mallar üzerinde zekâtın haricinde hak vardır ki, hadîs şarihlerinin ifadelerine göre, devlet reisi ihtiyaç anında bunu teb'asından talep edebilir. Nitekim devlet ve millet bütünlüğünün tehlikeye düştüğü dönemlerde, sadece mallar değil, canlar da istenmiş ve millet seve seve bunu vermiştir. İşte bu duruma düşmemek için, malların infakı hem de zekât miktarından çok çok üstün ölçülerle infakı gerekiyorsa, bu mutlaka yapılmalıdır.

Bu perspektifle günümüze bakacak olursak; günümüzde din-i mübin-i İslâm payimaldir... Allah Rasûlü (sav)'nün yâd-ı cemili unutturulmak istenmektedir.. yeryüzünde İslâm âlemi adına muvazene unsuru olabilecek şerefli, haysiyetli, ağırlıklı bir devlet yoktur... Amerika, Rusya ve sair devletlere karşı Müslümanın hak ve hukukunu koruyabilecek ve onu müdafaa edebilecek güçte değildir. İşte bütün bunlar, Müslümanın değil malının yarısını, hatta hepsini, canını dahi bir kesenin içine koyup mücadele ve mücahedeye atılması için yeterli sebeptir. Evet bu gayret Müslümanın ma'kus talihinin değişmesi, cereyan eden her şeyin Müslümanın lehine cereyan edebilmesi için yapılacak zarurî faaliyetlerdir ve bunlar kırkta bir ölçüsünde verilecek zekât ile olacak şeyler de değildir. Onun için dava şuuruna sahip her ferd, ukba-dünya muvazenesini çok çok iyi değerlendirip, inancı ve imânı ölçüsünde minimum zekât miktarının üstünde yapacağı infaklarla mutlaka bu kervana katılmalıdır. Hatta katılmak zorundadır. Bana öyle geliyor ki, bugün Allah adına ne verilirse verilsin, Hakk katında çok hora geçecek ve bire binler sevap verilecektir.

Evet, herkes inandığı ölçüde Allah yolunda -malıyla, canıyla- hizmet etmekle mükelleftir. Bunun ölçüsü de bir manâda yoktur veya bunun ölçüsü izafîdir. Yani kim ne kadar Allah'a ve O'nun yüce adının ufkumuzda şehbal açmasının lüzumuna, Rasûlullah nam-ı cemilinin sinelerimizin dermanı olduğuna inanıyorsa, değil sadece malını, o canını dahi verecektir.. verecek ve "ah keşke, kırk canım olsaydı onu da verseydim" diyecektir. Tıpkı Abdullah İbn-i Hüzafetü's-Sehmî gibi. Hani onu, Bizanslılar esir edip, işkencenin akla-hayale gelmeyenini tatbik ettikten sonra idamına karar kıldıklarında Abdullah İbn-i Hüzafetü's-Sehmî ağlamaya başlar. Ona: "Niçin ağlıyorsun?" diye sorarlar. O dakikaya kadar defalarca kafasını kaynar suya sokmuşlar, atların arkasına bağlayıp sürüklemişler ve Abdullah'ın dayanıklılığı karşısında hayran olup "Keşke Hristiyan olsa" düşüncesine kapılmışlar.. onu çok iyi tanıyorlar, tanıyorlar ve bütün bunlara katlanan birinin ağlamasını görünce de hayrete düşüyorlar.. düşüyor da "Korkuyor musun?" diye soruyorlar. Abdullah ise; "Hayır! Böyle bir tek canla gideceğim için üzülüyorum. Arzu ederdim ki, başımdaki saçlarım adedince canlarım olsun da, onları sevdiğim Allah ve Rasûlünün

uğrunda feda edeyim. Ama şu anda buna sahip değilim ve ben burada çok basitçe, sadece bir insan olarak ölüyorum...”

Bizler de, o şanlı sahâbi gibi varımızı-yoğumuzu Allah yolunda infak etsek, ikame etmeyi düşündüğümüz hakikatin ikame edilmesi karşısında yine de az görmemiz, “keşke başımızdaki saçlarımız adedince başlarımız olsaydı da, hepsini feda etseydik” düşüncesine iştirak etmemiz gerekir.

RİSALE...

Beşerin hayat-ı içtimaîsinde bütün ahlâksızlığın ve bütün ihtilâlâtın menşe'i iki kelimedir:

Birisi: "Ben tok olduktan sonra, başkası açlıktan ölse bana ne?"

İkincisi: "Sen çalış, ben yiyeyim."

Bu iki kelimeyi de idame eden, cereyan-ı riba ve terk-i zekattır. Bu iki müdhiş maraz-ı içtimaîyi tedavi edecek tek çare, zekatın bir düstur-u umumî suretinde icrasıyla, vücub-u zekat ve hurmet-i ribadır. Hem değil yalnız eşhasta ve hususî cemaatlerde, belki umum nev'-i beşerin saadet-i hayatı için en mühim bir rükün belki devam-ı hayat-ı insaniye için en mühim bir direk, zekattır. Çünki beşerde, havas ve avam iki tabaka var. Havastan avama merhamet ve ihsan ve avamdan havassa karşı hürmet ve itaatı temin edecek, zekattır. Yoksa yukarıdan avamın başına zulüm ve tahakküm iner, avamdan zenginlere karşı kin ve isyan çıkar. İki tabaka-i beşer daimî bir mücadele-i maneviyede, bir keşmekeş-i ihtilafta bulunur. Gele gele tâ Rusya'da olduğu gibi, sa'y ve sermaye mücadelesi suretinde boğuşmaya başlar.

Ey ehl-i kerem ve vicdan ve ey ehl-i sehavet ve ihsan!

İhsanlar zekat namına olmazsa, üç zararı var. Bazan da faidesiz gider. Çünki Allah namına vermediğin için, manen minnet ediyorsun; bîçare fakiri minnet esareti altında bırakıyorsun. Hem makbul olan duasından mahrum kalıyorsun. Hem hakikaten Cenâb-ı Hakk'ın malını ibadına vermek için bir tevziat memuru olduğun halde, kendini sahib-i mal zannedip bir küfran-ı nimet ediyorsun. Eğer zekat namına versen; Cenâb-ı Hak namına verdiğin için bir sevab kazanıyorsun, bir şükran-ı nimet gösteriyorsun. O muhtaç adam dahi sana tabasbus etmeğe mecbur olmadığı için, izzet-i nefsi kırılmaz ve duası senin hakkında makbul olur. Evet zekat kadar, belki daha ziyade nafile ve ihsan, yahut sair suretlerde verip riya ve şöhret gibi, minnet ve tezlil gibi zararları kazanmak nerede? Zekat namına o iyilikleri yapıp, hem farzı eda etmek, hem sevabı, hem ihlası, hem makbul bir duayı kazanmak nerede?[90]

SADAKANIN ŞARTLARI

وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

Şu cümlenin hey'âtı, sadakanın şerâit-i kabulünün beşine işaret eder.

• Birinci şart: Sadakaya muhtaç olmamak derecede sadaka vermek ki,

وَ مِمَّا

lâfzındaki

مِنْ

-i teb'îz ile o şartı ifade eder.

• İkinci şart: Ali'den alıp Veli'ye vermek değil, belki kendi malından vermektir. Şu şartı

رَزَقْنَا

lâfzı ifade ediyor. "Size rızık olandan veriniz" demektir.

• Üçüncü şart: Minnet etmemektir. Şu şarta

رَزَقْنَا

'daki

نَا

lâfzı işaret eder. Yani, "Ben size rızkı veriyorum. Benim malımdan Benim abdime vermekte minnetiniz yoktur."

• Dördüncü şart: Öyle adama veresin ki, nafakasına sarf etsin. Yoksa, sefâhete sarf edenlere sadaka makbul olmaz. Şu şarta

يُنْفِقُونَ

lâfzı işaret ediyor.

• Beşinci şart: Allah nâmına vermektir ki,

رَزَقْنَا

ifade ediyor. Yani, "Mal Benimdir; Benim nâmımla vermelisiniz." Şu şartlarla beraber, tevsî de var. Yani, sadaka nasıl mal ile olur; ilim ile dahi olur, kavl ile, fiil ile, nasihat ile de oluyor. İşte şu aksâma,

مِمَّا

lâfzındaki

مَا

umumiyetle işaret ediyor. Hem şu cümlede bizzat işaret ediyor; çünkü mutlaktır, umumu ifade eder.

İşte, sadakayı ifade eden şu kısacık cümlede, beş şart ile beraber geniş bir dairesini akla ihsan ediyor, heyetiyle ihsâs ediyor.

İşte, heyette böyle pekçok nazımlar var. Kelimâtın dahi, birbirine karşı, aynen, geniş, böyle bir daire-i nazmiyesi var; sonra, kelâmların da.[91]

NÜKTELER...

Hazret-i Ebû Bekir'in halifeliği sırasında Medine'de büyük bir kıtlık başgöstermişti. Halk ekmek yapmak için bir buğday tanesini bile bulamaz olmuştu.
Bu durumu gören Medineli tüccarlar, ellerindeki bütün parayı buğday alıp satmaya yatırmışlardı.

Hazret-i Osman da bu arada Şam'a bir ticaret kafilesi göndermişti. Oradan yüz deve yükü buğday satın alarak Medine'ye getirtmişti. Bu miktar, halkın buğday ihtiyacını büyük ölçüde karşılayabilirdi.

Bâzı tüccarlar derhal Hz. Osman'a müracaat ettiler. Şam'dan getirttiği bu buğdayı satın almak istediler. Buğdayın bir mennesine (5 kilo 12 gram ağırlığındaki bir ölçü birimi) 4 dirhem veriyorlardı. Fakat Hz. Osman, tüccarların verdiği fiyatı az buldu. "Sizden fazla veren var," dedi ve buğdayını hiç kimseye satmak istemedi. Tüccarlar bu durumda teklif ettikleri fiyatı arttırdılar. Fakat yine Hz. Osman'dan "Sizden fazla veren var" cevabını aldılar. Nihayet buğdayın bir mennesine 7 dirhem vermeye bile râzı oldular. Bu, verebilecekleri en son ve en yüksek fiyattı. Fakat Hz. Osman'ın ağzından "Sizden fazla veren var" sözünden başka lâf çıkmıyordu.

Bâzıları onun bu tutumunu, fırsat düşkünlüğüne ve çok kazanmak hırsına veriyordu. Halk şiddetli ihtiyaç içinde kıvranırken, onun böyle davranmasını kendisine hiç yakıştıramıyordu.

Nihayet mes'eleyi Halife Hz. Ebû Bekir'e anlatmaya karar verdiler. Ondan, Hz. Osman'la aralarını bulmasını isteyeceklerdi.

Halifenin huzuruna çıkarak, durumu olduğu gibi anlattılar. Hz. Ebû Bekir anlatılanları sonuna kadar dinledi. Ve onlara:

"Bu işte bir gariplik var," dedi. "Bana öyle geliyor ki, siz Hz. Osman'ın sözünü iyi anlayamadınız. O, Resûlüllah'ın dâmadı ve Cennet'te arkadaşıdır. Halkın ihtiyacını fırsat bilip ondan kâr ve çıkar elde edecek kimse değildir. Böyle davranışının mutlaka bir hikmeti vardır. Haydi, beraber gidip mes'eleyi bizzat kendisinden öğrenelim."

Hep birlikte Hz. Osman'ın yanına vardılar. Hz. Ebû Bekir tüccarların anlattıklarını Hz. Osman'a söyledi. Ondan, niçin malını verilen fiyata satmadığını sordu.

Hz. Osman'ın bu suâle cevabı şaşırtıcıydı:

"Ey Resûlüllah'ın halifesi! Bunlar benim bir menne buğdayımı 7

dirheme satın almak istiyorlar. Yani, bire 7 veriyorlar. Halbuki, ben onu, bire 700 veren birine satmak istiyorum. Yüce Allah, her bir hasenata karşılık 700'e kadar ecir ve mükâfat vereceğini va'detmiyor mu? Böyle kârlı bir ticaret varken, ben ne diye malımı onlara satayım."

Hazret-i Osman'ın bu cevabı üzerine, tüccarlar derin bir düşünceye daldılar. Onun hakkında kötü düşünmekle ne kadar hatâ ettiklerini anlamışlardı.

Hz. Osman, bundan sonra 100 deve yükü buğdayının hepsini de Medine halkına sadaka olarak dağıttı. Fakir ve yoksulların yüzünü güldürdü. Şehirdeki kıtlık da böylece büyük ölçüde giderilmiş oldu.

Şuurlu bir Müslüman, işlediği bütün işlerde Allah rızâsını ön plânda tutar. Halkın yardımına koşmayı, fakirlerin dertlerine derman olmayı, insanlara faydalı bulunmayı en büyük fazilet bilir...

MALLARIN SİGORTASI

Peygamber Efendimiz (A.S.M): "Zekât vererek mallarınızı kal'a içine alınız" buyurmuştur ki, malını korumak istiyen kişinin en büyük mânevî sigortası zekâttır. Hattâ hadis ve siyer kitablarında beyân edildiğine göre: bu hadîs-i şerîf, Efendimiz tarafından Ashâbına îrad edildiği sırada, oradan geçmekte olan bir Hristiyan Arab durup Peygamberimize: "Ben şimdi gidip zekâtımı hesaplayıp vereceğim, bakalım dediğin olacak mı?" demiş. Zât-ı Risâlet-penâhi tebessüm buyurmuşlar. Adam, evine gidip dediğini yapmış. Bir müddet sonra, Şam'a hareket edecek olan bir ticaret kafilesine iştirâk etmek istemiş; ancak kendisince mühim başka ticaret işlerinin zuhur etmesi üzerine, kafileye katılan komşularından, kendinin bir deve yükü eşyasını da yanlarına almalarını ricâ etmiş. Komşusu muvafakat ederek Şam'a hareket edilmiş. Aradan bir hafta geçtikten sonra, şehirde eşkiyanın ticaret kafilesini soyduğu haberi yayılmış. Hâdiseden iki cihetle müteessir olan Hristiyan tâcir, Efendimize müracaata karar verdiği günün ferdâsı, komşusundan kendisine bir haber gelmiş: "Kafileyi eşkiya vurdu. Ancak son menzile gelirken senin devenin ayağı burkulmuştu, yürüyemiyordu, mecburen deveyi eşya ile birlikte menzilde bırakıp yola çıkmıştık. Başımıza bu felâket geldi. Senin eşyan ve deven kurtuldu."

Haberi alınca sevinçten doğruca huzur-ı Risâlet'e gidip: "Yâ Muhammed, sen hak Peygamber'sin. Dediğin çıkmıştır. Ben İslâm'a giriyorum. Bana onu öğret..." diyerek mu'cizat-ı nebeviyyeden birinin zuhuruna sebeb olmuştur.

MALLARIN EN İYİSİ

Resûlüllah Hazretleri, Ashâbından bâzılarını zekât toplamak için vazifelendirmişlerdi. Ensâr'dan Übey bin Kâ'b, zekât toplamak üzere

vazifelendirilenden biriydi. Kendisine bildirilmiş olan mıntıkanın Müslümanlarını bir bir gezer, Allah'ın farz kıldığı zekâtlarını, Beytü'l-Mâl'e teslim etmek üzere kendisine getirmelerini isterdi.

Bizzat kendisi bâzı hâtıralarını anlatırken oldukça ibretli bir vak'a nakleder. O günün Müslümanlarının zekât gibi malî ibâdetlere nasıl bir hisle baktıklarını gösteren bu tarihî hâdiseyi, aynen nakletmekte büyük fayda mülâhaza etmekteyim.

Şimdi söz, zekât toplama me'muru Übey bin Kâ'b'tadır. Diyor ki:

- Resûl-i Ekrem Hazretlerinin emirleri üzerine Benî Kudâ, Benî Üzre ve Benî Saad kabilelerinin sadakalarını toplamaya gitmiştim. Bunların hepsinin sadakalarını topladım, yalnız bir adam kalmıştı. Onun yanına gittim. Zekât toplamak üzere geldiğimi söyledim, beni sürünün içine götürdü:

- Dilediğini alıp götür, dedi.

Ben de gezdim, malların içinde ne en iyisi, ne de en kötüsü olan orta bir inek seçtim.

- Bu kâfidir, alıp götürürüm, dedim. Bana itiraz etti:

- Ben böyle süt vermeyen bir ineği zekât olarak önüne katıp da Resûlüllah'ın huzuruna göndermekten hayâ ederim, bu süt vermeyen ineği bana bırak, şu genç ve semiz deveyi bari al! dedi.

Ben, kendisine cevap verdim:

- Bunu alamam. Zira, bu senin mallarının en iyisidir. Resûlüllah Hazretleri bana, zekâtları malların ne en iyisinden, ne de en kötüsünden seçmeyip, orta olanından almamı emrettiler. Bunu alabilmem için Resûlüllah'ın izni olmalıdır.

Konuşmamız bu minval üzere uzadı. O:

- Ben, Resûlüllah'ın huzuruna süt vermeyen bir ineği, zekât olarak göndermekten utanırım, diyor, ben ise: - Bundan başkasını almaya me'zûn değilim, diye ısrar ediyordum.

Bir ara şu teklifi yaptım:

- Sen şu deveni al, birlikte Resûlüllah'ın huzuruna gidelim, mes'eleyi kendisine anlat. Resûlüllah emir verirse kabûl ederim!

Adam teklifimi kabûl etti. Birlikte deveyi de alarak Resûlüllah'ın huzuruna geldik. Şöyle konuştu:

- Yâ Resûlâllah! Zekât me'murunuz geldi. Ona malımı arzettim. İçlerinden bir sütsüz inek seçti. Ben de ona râzı olmadım, benim verdiğim genç ve semiz deveyi de o kabûl etmedi. Şimdi deveyi buraya

getirdim, lütfen kabûl buyurun!

Malının en iyisini zekât vermek isteyen bu zâta karşı Resûlüllah Hazretleri gülümseyerek şöyle buyurdular:

- Übey senin malından vermek mecburiyetinde olduğunu ayırmış, sen ise daha fazla vermek hamiyetini göstermişsin. Allah niyetini kabûl buyursun. Bundan sonra:

- Übey, bu deveyi al ve zekât malları içine kaydeyle, diyerek ellerini açıp o zâta duada bulundular. Resûlüllah'ın o duasından sonra, o zâtın Medine'nin sayılı zenginlerinden biri olduğu görüldü.[92]

ÜÇ TİP İNSAN

Hayırseverler; çakmak taşı, sünger ve arı kovanı olmak üzere üç sınıfa ayrılabilir.

Çakmak taşından bir şey alabilmek için ona çekiçle vurmak gerekir. Ve alabildiğiniz ancak çakmak taşı ve kıvılcımdır.

Süngerden bir şey alabilmek için onu sıkmak gerekir. Ne kadar çok sıkarsanız o kadar çok şey alırsınız.

Ama, arı kovanının balı ve tadı dışarı taşar.

Cimri insan, bir şey vermek mevzuunda taş gibi katıdır. Esnemez, yumuşamaz, hissetmez, anlamaz. Bir şey vermek zorunda kalırsa, yüreğinden hiddet, dilinden övünmek ateşi yayılır.

Bazı insanlar iyi tabiatlı olmalarına rağmen, hayra teşviğe ihtiyaçları vardır. Vakıa birçok insan yer yer nefsine, şeytana, şeytanın vazifesini fahrî üstlenen yakınlara ve çevreye karşı manevî desteğe ihtiyaç hissedebilir. Bu yumuşak .tabiatlı insanlar ne kadar sıkıştırılırsa o kadar verir. "Bizi hayra zorlayın" diyen çok insan vardır.

Fıtratlarını Hz. Ebubekir'lerin, Ömer'lerin, Osman'ların, Ali'lerin rengine boyamaya muvaffak olmuş İnsanlar vermekten zevk alır. Ve İncil'in de dediği gibi, "Allah (c.c.), neşe ile vereni sever."[93]

CİMRİ ZENGİNİN PABUÇLARI

Bir zamanlar, Bağdat'ta Ebûlkasım Tanburî adında bir zengin varmış. O kadar cimri biriymiş ki ayağındaki pabucuna yama üstüne yamalar vurdurur, dikiş üstüne dikişler diktirirmiş. Yeter ki, yeni bir pabuç alma masrafına girmesin.

Kimseye fark para yardım etmeyen, ömründe tek defa olsun bir yaralı parmağı sarmayan bu cimri zengin, nihayet halkın bedduasına uğramış; pabucunu yamata yamata biriktirdiği parasını, yine pabucu yüzünden basma gelen olaylarda, ceza parası olarak vere vere bir güzel harcayıp bitirmiş.

Olaylar şöyle gelişmiş:

Tanburî, bir cuma günü hamama gitmiş. Orada karşılaştığı bir dostu:

- Şu ayakkabınızı bir daha tamir edeyim, yine yırtığı görünüyor, diye şakalaşmış. Hamamdan çıkarken yamalı ayakkabısını bulamamış Tanburî, orada yeni bir ayakkabı bulunca, dostunun tamir için kendi ayakkabısını götürüp, yenisini bıraktığını düşünmüş. Yeni ayakkabıları giyip hamamdan çıkmış. Neden sonra şehrin Kadısı da hamamdan çıkınca, yepyeni ayakkabısının yerine, bir köşede Tanburî'nin yamalı ayakkabısını bulmuş.

- Kadı efendinin ayakkabısını Tanburî çalmış! diye olay yorumlanmış. Bu yüzden Tanburi yi derhal yakalayıp hapse atmışlar. Bir süre hapis yatıp epey para harcadıktan sonra çıkan Tanburî'ye, yamalı ayakkabısı teslim edildiğinde, götürüp başına bu belayı açan ayakkabıyı hemen Dicle'ye atmış. Ama nehirdeki balıkçılar, ağlarını içinde o meşhur ayakkabıyı bulunca derhal tanımışlar ve getirip Tanburî'nin penceresinden içeri fırlatmışlar.

Rafta gül yağı şişelerine çarpan ayakkabı, gül yağının yere dökülüp ziyan olmasına sebep olmuş.

Başına gelen olaylar yüzünden iyice çileden çıkan Tanburî, bu defa onu evinin yanından akan bir akar suya atmış. Aşağıda suyu içenler ise Tanburi'nin ayakkabısıyla suyun kirlendiğini anlayınca yine onu alıp şehrin kadısının huzuruna çıkarmışlar ve çevreyi kirletmekten bir hayli ceza almasına sebep olmuşlar. Tanburî cezayı ödedikten sonra, meşhur ayakkabısı yine kendisine teslim edilmiş.

Artık hiddetten deliye dönen Tanburî, kurusun da ateşe atayım, diyerek onu çatıya fırlatmış. Ama ayakkabıyı çatıdan kapan bir köpek, bir diğer çatıya atlarken ağzından ayakkabıyı yere düşürmüş. Aksilik bu ya, havadan düşen ayakkabı, duvarın dibinde bulunan üzeri yüklü bir kadının korkudan çocuğunu erken doğurmasına sebep olmuş. Kadın şikayetçi olduğundan, Tanburi'ye yeniden yüklüce bir tazminat cezası daha vermişler.

İşin sonunun gelmeyeceğini anlayan Tanburî, nihayet bir gün Bağdat'ın en geniş meydanına çıkıp, halka hitaben şöyle bağırmak zorunda kalmış:

- Ey ahali, bundan sonra hepinizin malûmu olsun ki, bu ayakkabı ile uzaktan ve yakından hiçbir ilgim kalmamıştır. Onun yüzünden işlenecek suçlara bundan 'sonra iştirak etmiyorum. Ama bununla beraber dayanıklı ve antika bir ayakkabıdır. Biri alıp uzun zaman yine de giyebilir. Hediyem olsun! Böylece bana cimri diyenler de utansınlar.94

YARDIM EDEN YARDIM GÖRÜR

Irak-İran Savaşı sırasında, Irak'ta büyük bir açlık ve yoksulluk yaşanmaktadır.

Genç bir kadın, Kerkük'te, bir taksi şoförüne gelerek, Allah rızası için yardım etmesini ister. Günlerdir kendisinin ve çocuklarının aç olduğunu, artık tahammüllerinin kalmadığını, yardım edecek bir el bulamazsa, kötü yollara düşmekten korktuğunu söyler.

Taksi şoförü de, fakir biridir. Kıt kanaat, kendisini ve ailesini geçindirmektedir. Aylardır çalışması sonunda, taksisinin artık iyice eskiyen lastiklerini değiştirmek için bir miktar para biriktirmiştir. Kadının bu sızlanışı ve de kötü yollara düşmekten korkuyorum sözü karşısında dayanamaz. Lastikler için ayırdığı parayı "Allah Kerim" diyerek genç kadına verir. Kadın, "Allah ve Peygamber, senden razı olsun" diye dua ederek sevine sevine gider. Evden şoföre sık sık:

- Lastikleri ne zaman değiştireceksin? diye sorarlar.

O da bir bahane ile ev halkını oyalayıp durur. Bir yandan da ne yapacağını düşünür. Çünkü lastiklerin mutlaka değişmesi gerekmektedir.

Bir gün kendisi evde yokken bir zat gelir. Bir lastikçi adresi bırakır. Bu adrese mutlaka uğramasını ister. *Ev* halkı, bunu tabii karşılar. Çünkü lastik değiştirme konusu evde her gün konuşulan konudur. Şoför eve gelince, bir lastikçi tarafından arandığını öğrenir. Meraklanır, çünkü kendisinin bu konuda hiçbir teşebbüsü olmamıştır. Ertesi gün, lastikçiye uğrar. Lastikçi onu karşısında görür görmez, ağlayarak boynuna sardır.

- Kardeşim, sen ne iş yaptın Allah aşkına söyle. 3 gecedir rüyamda Allah Resulünü görüyorum. Bana senin ismini ve adresini veriyor. Arabasının tüm lastiklerini ücretsiz değiştir, diye emrediyor. Sen, Allah Resulünü hoşnud eden ne amel yaptın söyler misin?

Şoför bu sözler karşısında çok duygulanır. O da ağlamaya başlar. Başından geçen olayı lastikçiye anlatır.

Bu olay, darda ve zorda kalan birine yapılan yardımın Allah katında ne kadar makbul bir davranış olduğunu gösteren yaşanmış bir olaydır. O makbûliyetin alâmeti de, lastik parasını, ihtiyaç sahibi kadına verip onu kötü yola düşmekten kurtaran şoförün yardımına, bizzat Allah Resulünün yetişmesidir.[95]

HAC PARASINI MUHTAÇ KOMŞUSUNA VERİNCE...

Hicri İkinci asır gönül sultanlarından Abdullah bin Mübarek hacca gidiyordu. Günlerce tozlu yollarda mesafe alıp nihayet Mekke'ye ulaştı.

Gözyaşları içinde Kabe'yi tavaf edip Arafat'a çıktı. Mina'da şeytan taşladı, vicdan huzuru içinde tekrar Mekke'ye dönüp tavsifim yaptı.

Ayrılacağı son gecede bir rüya gördü. Abdullah'a gelen iki melek onun yanında şöyle konuşuyorlardı. Biri diyordu ki:

- Bu sene üç yüz bin hacı geldi, ama içinden haccı kabul olacak biri çıkmadı! Abdullah buna çok üzüldü ve dayanamayıp sordu:

- Bütün hacıların emeği boşa mı gitti? Hiç birininki de kabul olmadı mı? Melek şöyle açıkladı:

- Şam'da Emeviye Camii cemaatından Abdullah bin Muvaffak adında hacca niyetlenip de gelemeyen bir kişi var. işte o kişinin hürmetine Allah, bu seneki hacıların haccını kabul etti, yoksa durum tehlikeydi.

Abdullah bin Mübarek, hemen yola koyulup Şam'a varmaya niyetlendi. Hacca gelmediği halde bütün hacıların baççının kabul olmasına sebep olan o zatı görmeyi istiyordu. Dere tepe demeden yol alan Abdullah bin Mübarek, nihayet Şam'a geldi. Emeviye Camii cemaatından Abdullah bin Muvaffak'ı arayıp buldu. Kendisinde misafir olmayı istediğini söyledi. Adam bu isteği kabul etti. Akşam sohbet ederken, Ona niçin hacca gelmediğini sordu. O da başından bir olayın geçtiğini, onun için üç senedir hac için hazırladığı parayı harcayıp gelemediğini söyledi. Abdullah:

- Neymiş başından geçen bu olay anlatır mısın? Diye sordu. O da anlatmaya başladı:

- Hac paramı uzun zamandır biriktirip tam yola çıkmaya niyetlendiğim günlerdi. Hamile eşim bir gün ısrar etti:

- Komşunun evinden et kokusu geliyor, ne olur bana bir parçacık et getir! Canım çok çekti. Ben de gidip komşunun kapısını çaldım. Durumu anlattım. Gözü yaşlı, benzi solmuş komşu kadını, titrek sesle özür dileyerek bu etten veremeyeceğini söyledi. Ben de merak ettim:

- Bizden ne kötülük gördün ki, üzeri yüklü hanımımın istediği bir lokma eti esirgiyorsun, dedim. Kadın mecbur kalınca şöyle konuştu:

- Benim çocuklarım çoktur. Ne var ki hepsi de bir haftadır yiyecek bir şey bulamadılar, aç yatıp kalkıyorlardı. En son gün hayattan tehlikeye girdi. Ben de gidip çöplüğe atılmış bir hayvan leşi buldum. Ondan et kesip getirdim. Şimdi kokusunu duyduğunuz et, o leşin etidir. Biz aç kaldığımızdan bize helaldir, yiyebiliriz, ama siz maşallah hacca niyetlenecek kadar zenginsiniz. Bu etten yemeniz size haramdır. Onun için size veremem!..

Ben bu açıklama karşısında başımdan vurulmuşa döndüm.

Hemen eve gelip nafile hac için hazırladığım paranın tümünü de, işte bu komşuya verdim. Tekrar hacca gidemeyişim bundandır. Çok üzgünüm. Demek ki Rabbim bana nafile haccı nasip etmeyecekmiş ki karşıma böyle bir durum çıkardı. Abdullah bin Mübarek derhal şu açıklamayı yaptı:

- Üzülme, Allah senin bu yaptığın yardımı öyle bir hac yerine saydı ki, bütün hacıların haccını da bu yüzden kabul etti.96

BEDEVİNİN ARMAĞINI

Zamanın birinde cömertliği dillere destan bir halife vardı. O kadar cömertti ki yaptığı bağış ve ihsanların haddi hesabı yoktu. Bu halifenin devrinde son derece fakir bir bedevi bir çölde karısıyla birlikte yaşıyordu. Bir gün karısı fakirlikten usanıp şikâyete başladı. Dünyayı adama zindan etti. Adam kadına diller döktü nasihatler etti, sabrın fazi(etlerini anlattı fakat nafile kadın dinlemedi, sonunda da ağlayıp gözyaşı dökmeye başladı. Bunun üzerine adam dayanamadı.

"Ağlamayı bırak bir çare biliyorsan onu söyle." dedi. Kadın fırsatını yakalamıştı biraz daha ağlayıp nazlandıktan sonra:

"Halifeye git derdini anlat o sana ihsanda bulunur, çünkü halife İhsanda nisan bulutunu geçmiştir fakir fukaranın ümit kapısıdır." dedi.

Adam: "Yahu hatun iyi diyorsun da koskoca halîfenin huzuruna eli boş varılır mı, benim götürecek bir hediyem yok ne götüreyim, o kutlu kişinin huzuruna nasıl varayım?" dedi. Kadın:

"Sen halifeye bir testi yağmur suyu götür, çünkü tatlı su çok değerlidir. Halifenin suyu kim bilir nasıl acı ve içilmez bir sudur." dedi. Bu iş adamın da aklına yattı ertesi gün bir testi suyu alarak yollara düştü, günlerce gittikten sonra nihayet halifenin sarayına vardı.

Halifenin mihmandarları adamı karşılayıp güler yüzle tatlı sözler söyleyerek saraya aldılar. Halifenin sarayı Dicle nehrinin kıyısındaydı. Adam testideki suyu halifeye sundu, sonra getirdiği o suyu öve öve bitiremedi.

Halife suyu teşekkür ederek aldı. Testiyi altınla doldurarak adama geri verdi. Adamlarına:

"Çöl yolu uzundur bu zavallı adamı Dicle yoluyla, gemiyle gönderin." diye tembihledi.

Halifenin adamları bedeviyi gemiye bindirmek üzere Dicle'nin kenarına götürdüler. Bedevi gürül gürül akan tatlı sulu Dicle'yi görünce mahcup oldu. Halifenin bu ihsanı karşısında hayretler içinde kaldı.97

HZ. ÖMER'İN YANGINI SÖNDÜRMESİ

Hz. Ömer döneminde bir yangın çıktı bu o kadar şiddetli bir yangındı ki ateş taşları bile kuru odun gibi rahatlıkla yakıyordu.

Yangın çok büyüktü ve her an daha da büyüyordu. Yangın büyüdükçe büyüdü; evleri, yapıları hatta kuşların kanatlarını ve yuvalarını tutuşturmaya başladı.

Kısa bir sürede alevler şehrin yansını sardı: Artık su kâr etmiyordu. Halk ateşe kova kova su ve sirke döküyordu, fakat nafile. Yangını söndüremeyen halk Ömer'e koşmaktan başka çare bulamadı.

"Ya halife yangını söndüremiyoruz, bize yardım et." diye yalvardılar.

Hazreti Ömer işin aslını ve sırrını biliyordu.

"O yangın Allah'ın (c.c.) alâmetlerindendir. Sizin cimrilik ateşinizin bir şulesidir. Yangına su serpmeyi bırakın cömertlik edip fakirlere, yoksullara yardım edin, yiyecek içecek dağıtın, cimriliği bırakın." dedi.

Bunu duyan halk itiraza başladı:

"Biz cömert insanlarız fakirleri doyuruyor yoksullara yardımda yarışıyoruz." dediler. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a.):

"Siz âdet hâline getirdiğiniz İçin yoksula yardım ediyorsunuz, Allah (c.c.) rızası için değil. Sizin derdiniz, maksadınız, övünmek, gösteriş yapmak. Yoksa siz Allah'ın (c.c.) rızasını gözetmiyorsunuz. Bunu terk edin ki Rabbim size merhamet etsin." buyurdu.

• **Dış alemdeki ateşi su söndürür. Fakat şehvet ateşi kıyamete kadar sürüp gider.**[98]

HELVACI ÇOCUK

Cömertliğiyle tanınmış bir şeyh vardı. Bu yüzden bir türlü borçtan kurtulmazdı.

Şeyh yıllarca bulduğunu dağıttı, bundan dolayı da borcu arttıkça arttı, nihayet dört yüz dinara yükseldi.

Bir gün şeyh hastalandı öleceğini anlayan alacaklıları başına toplandılar. Şeyhe kötü kötü bakıyor, onun hakkında fena fena şeyler düşünüyorlardı. O sırada helva satan bir çocuk sokaktan geçiyordu. Şeyh hizmetçisine:

"Git şu çocuktan helvanın tamamını satın al da bu alacaklılar yesin, hiç olmazsa bir süre gönülleri hoş olsun." dedi.

Hizmetçi çıkıp helvacı çocuğu çağırdı, helvayı yarım dinara satın aldı, getirip şeyhin borçlularına ikram etti. Borçlular helvayı yiyip bitirdiler. Helvacı çocuk boş tepsiyi eline aldı ve ücetini istedi. Ölmek

üzere olan Şeyh:

"Ben zavallı ve ölmek üzere olan bir adamım bende para ne arar." dedi.

Bunu duyan helvacı çocuk ağlayıp İnlemeye, feryada başladı. Alacaklıların buna iyice canları sıkıldı ileri geri söylenmeye başladılar. Çocuk ta ikindi vaktine kadar ağlayıp durdu. Şeyh bu sırada gözlerini yummuş çocuğa hiç bakmıyordu.

İkindi vaktinde bir hizmetçi elinde bir tabak içeriye girdi tabağı şeyhin önüne bıraktı. Şeyh hizmetçiye tabağı alacaklılarına vermesini söyledi. Hizmetçi tabağı alacaklıların önüne koydu. Tabağın örtüsünü açtıklarında herkes hayretler içinde kaldı. Zira tabakta -Şeyhin borcu olan-dört yüz dinar vardı. Tabağın bir kenarında da kağıda sanlı yarım dinar vardı. O yarım dinar da helvacı çocuğun parasıydı. Bu duruma şaşıran alacaklılar, utandılar şeyh hakkındaki kötü sözlerine ve yanlış zanlarından dolayı pişman oldular. Şeyhin ellerine sarıldılar:

"Ey ulu kişi bu işin sırrı, hikmeti nedir anlat bize." dediler. Bunun üzerine Şeyh:

"Ey insanlar bunun sırrı şudur. Ben bunu Allah'tan (c.c.) diledim. Cenabı Allah (c.c.) bana doğru yolu gösterdi. O paranın gelmesi çocuğun ağlamasına bağlıydı. Helvacı çocuk ağiamasaydı rahmet denizi coşmazdı." dedi.

*** Ey kardeş, çocuk, senin cisim çocuğundur. İyi bil ki muradına erebilmen de ağlamana bağlıdır.**[99]

ZENGİN İLE FAKİR

Vaktiyle çok zengin bir adam vardı. O kadar zengindi ki. malının ve parasının hesabını bilmezdi. Yine de son derece cimriydi.

Günlerden bir gün kapısına bir fakir geldi. yardım edeyim.

— Allah nzası için karnımı doyurun, diye yalvardı. Merhametsiz zengin:

— Defol kapımdan. Çalışıp kazanacağın yerde dilenmekten utanmıyor musun? Defol, dedim...

Fakir boynunu büktü.

— Ne tuhaf. Hadi ben fakir olduğum için yüzümü buruşturuyorum, sen zengin olduğun halde gülmeyi, güzel söz söylemeyi unutmuşsun.

— Defol dedim, defol..

— Kibirlenme, ne fakirlik, ne zenginlik ebedidir.. Bir gün bütün malını kaybedip fakir olabileceğini hiç düşündün mü?

Merhametsiz zengin büsbütün sinirlendi. Hizmetçisine bağırdı:

— Defet şu herifi başımdan! Hizmetçi ezile-büzüle fakiri kovdu. Bir kaç yıl geçti...

Merhametsiz cimri zenginin işleri bozuldu. Her şey ters gitmeye başladı. Sanki altını tutsa kömür oluyordu. Bütün parası kısa süre içinde erimiş, elinde avucunda hemen hiçbir şey kalmamıştı.

Ve bir gün hizmetçisi karşısına dikildi:

— Bana izin, dedi. Ücretimi veremediğin için yanında çalışamam. Kendime başka bir kapı aramalıyım.

Eski zengin bağıra çağıra hizmetçiyi kovdu. Hizmetçi gitti, merhametli bir zenginin yanında iş buldu. Yeni efendisi çok iyi kalpliydi. Kapısına gelen her fakirin karnım doyurur, elbise verir, cebine de bir miktar harçlık koyup duasını alır, öyle gönderirdi.

Bir gün yine kapısına bir fakir geldi. Adam perişan haldeydi. Günlerce yemek yemediği ilk bakışta anlaşılıyordu. Kapıdan elini uzattı:

— Allah rızası için bir dilim ekmek verin.

İyi yürekli, merhametli ve cömert zengin hizmetçisini çağırdı. Kapıdaki dilenciyi gösterip:

— Yemek ver, diye emretti, sırtına elbise giydir, cebine harçlık koy...

Hizmetçi kapıdaki dilenciye yemek götürdü. Ama yüzünü görür görmez hayretler içinde kaldı. Efendisine koştu, nefes nefese:

— Efendim, diye konuştu, kapıdaki dilenci kim biliyor musunuz?..

— Kim?..

— Benim eski efendim! Yanından ayrıldığım cimri zengin!..

Merhametli zengin gülümsedi.

— Ya beni tanıdın mı? diye sordu. Sen onun yanında çalışırken kapısına gelmiştim. Beni kovmanı söylemişti. Çalış ve kazan, dilenmeye utanmıyor musun? demişti. Allah'ın hikmetine bak ki o fakirleşti ben zengin oldum. Kimse servetine güvenmemeli, kimse de fakirliğinden utanmamalı. Allah herkesin Rabbidir, bol hazinesinden istediğine verir. Kul kendisine verilen serveti Allah yolunda harcamalı...100

CİMRİ ZENGİNİN PİŞMANLIĞI

Çocuklarına ekmek alacak parası kalmayan fakir baba,

yakınlarındaki zengin komşusuna gider, durumunu anlatarak: — Ciddî sıkıntı içindeyim, bana yardım eder misiniz? der.

Yardım sözünü duyan zengin birden rahatsızlanmış gibi yüzünü buruşturup, çehresini ekşiterek:

— Sorma kardeşim, bugünlerde işler kesat gidiyor, fazla kâr edemiyorum, maalesef yardım edemeyeceğim, cevabını verir.

Çocukları aç bekleyen baba, çaresiz kalkıp gider. Bu defa tanıdığı bir fakir dostuna varır:

— Birader, senin durumunu da biliyorum, ama mecbur kaldığım için geldim, çocuklar bütün gün aç beklediler, bir tek ekmek alacak kadar olsun para bulamadım, der.

Kendisi de muhtaç olan bu fakir dost, hemen ayağa kalkar, öbür odaya gider, çekmecede bulunan parasını kavradığı gibi alıp getirir dostunun eline uzatın

— Aziz kardeşim, Allah kimseyi sıkıntı içine düşürmesin, ben çoluk çocuğun aç kalmasının ne demek olduğunu çok iyi bilirim, biz büyükler çöp tenekesinden de olsa ekmek bulur yeriz ama çocuklar bunu anlamazlar. Sen hemen evine git ve çocuklarına gereken ekmek ve katığı da yoldaki bakkaldan alıp, yavrularına ulaştır, der.

Sıkıntı içinde bunalmış olan baba eline geçen bu parayla dünyanın en zengin adamı olduğu hissine girerek hemen bakkala koşar, ekmek ve katık olarak da kucak dolusu yiyecekle eve gelir. Bekleşen çocuklar, babalarını bayram havasıyla karşılarlar. Karınlan doyunca da birer köşede uykuya dalarlar. Çocukları seyrederken derin bir nefes alan baba da, sıkıntısını atmış olarak uykuya dalar.

Beri tarafta zengin adam, o gece uykusunda enteresan bir rüya görür. Rüyasında gökyüzünde herkesin hayranlıkla seyrettiği iki tane köşk görür.Yıldızlarla süslenmiş köşkün birinden diğerine uçan melekler, kanatlarında köşkün sakinlerini götürüp getirirler. Zengin sorar:

— Bu köşkü satın almak isterim, kimindir acaba? Cevap verirler:

— Bu köşkün ikisi de falan mahalledeki fakir adamındır. Sıkıntı içinde kalan bir baba kendisine gelmiş, çocuklarının karnını doyuracak kadar olsun bir yardımda bulunmasını istemiş. O da çekmecesindeki son parasını vermiş, hemen gidip çocuklarına yiyecek almasını te'min etmiş. Onun bu yardımı Allah'ın hoşuna gittiğinden dolayı bu iki Cennet köşkünü ona verdi.

Heyecanla uyanan zengin sabahı iple çeker, hemen gidip yoksul adamı bulur ve teklifini yapar:

— Dün sana gelen yoksul babaya ne verdiysen iki mislini vereyim de o yardımı ben yapmış olayım olur mu? Yoksul adam, cimri zenginin yüzüne dikkatle bakar ve şöyle cevap verir:

— Olmaz! Çünkü senin gördüğün rüyayı Allah bana da gösterdi. Ve iyi kalpli yoksul adam şunu da söyler:

— Hem senin vereceğin bu parayı alsam bile, sen o köşkü alamazsın.

— Neden? Sen aldın ya?

— Ben o yardımı yaparken sırf Allah rızası için yaptım. Sen ise bu parayı bana Allah için değil, rüyada gördüğün köşke sahip olmak için vereceksin. Anladın mı şimdi aradaki farkı?

— Keşke, der, böyle cimri zengin olacağıma, senin gibi iyi kalbli, dindar, kanaatkar biri olsaydım da o köşklere ben sahip olsaydım.101

AĞACA ASILAN ZEKAT PARASI

Fatih Sultan Mehmet Han devrinde bir Müslümanın, günlerce dolaşıp yıllık zekatını verebileceği fakir birini arayıp bulamadığını...

Bunun üzerine zekatının tutan olan parayı bir keseye koyarak Cağaloğlu'ndaki bir ağaca asıp, üzerine de:

"Müslüman kardeşim, bütün aramalarıma rağmen memleketimizde zekatımı verecek kimse bulamadım. Eğer muhtaç isen hiç tereddüt etmeden bunu al" diye yazdığını...

Ve bu kesenin üç ay kadar o ağaçta asılı kaldığını...102

ALLAH'LA ORTAKLIK

Yıllarca önce William Colgate isimli Amerikalı bir genç, kendi özel hayatını kurmak için Baltimore şehrinden New York'a gitti. Yola çıkmadan önce akrabalarından birisi:

- Yapmayı bildiğin şey nedir? diye sordu. Genç Colgate:

- Sadece mum ve sabun yapmayı biliyorum, dedi. Bunun üzerine o dostu ve akrabası genç Colgate'e şu nasihatte bulundu:

- Öyle ise, yapabileceğin en iyi mum ve sabunu yap ve Allah'ı da kendine ortak al. Genç adam. bu öğüdü yürekten benimsedi ve zamanla büyük bir sabun fabrikasının sahibi oldu. Günümüzde o gencin adını taşıyan sabun ülkemizde de satılmaktadır.

İnsan, bir işi yaparken Rabbine arz ediyormuşçasına yapmalıdır. Allah (c.c.) güzeller güzelidir, Kâinatı mükemmel yaratmıştır. Ve Allah kulunun yaptığı İşi güzel yapmasını ister, ona verdiği güzellikleri ve kabiliyetleri onun üzerinde görmekten hoşnut olur. Kabiliyetin ve

gayretin hakkı eserin güzelliğiyle verilir. Bu dikkat ve hassasiyet de insanın kendisine yapılan ihsanın kıymetini bildiğini, hakkı takdir ettiğini göstermesi hasebiyle, manevî bir şükürdür.

İnsan, taleb ettiğine erer.

"Vermek istemeseydi, istemek vermezdi."

Her şey düşlerle başlar. Talep bir şeye kavuşmanın İlk şartı ve duasıdır. Güzel şeyler hedefleyip düşlemenin zorluğu da, mahzuru da yoktur.

İnsan yaptığı işin hakkını vermeye çalışmalı, daha güzeli olmayacak şekilde işini yapmayı istemelidir.

Ümit ve gayret aç gözlülük olan hırstan farklıdır.

İşin hakkını verdikten sonra netice Allah'a bırakılmalı, hayatın ağır hadiselerinin ve mükellefiyetlerinin altından onun yardımı olmadan kalkılamayacağı unutulmamalıdır.

Allah'a dayanan sağlam bir ortaklık kurmuş demektir.[103]

EKONOMİK KRİZ

İzzeddin bin Abdusselam'ın Şam'da bulunduğu yıllarda büyük bir kıtlık olmuş, halkın bir kısmı bahçelerini ve arazilerini ucuz fiyata satıp başka yerlere göç etmişlerdi. Hanımı, boynundaki gerdanlığını vererek bir bahçe satın almasını İstemişti.

İzzeddin bin Abdusselam, gerdanlığı sam. Aldığı parayı da fakirlere dağıttı.

Eve dönünce hanımı, bahçeyi satın alıp almadığını sordu. Hanımına *şu* cevabı verdi:

- Gerdanlığı sattım, onunla bir bahçe satın alacaktım. Fakat, baktım ki insanlar çok zor durumdalar. Kıtlıktan sonra muhtaçların sayısı da, ihtiyaçları da artmış. Bunun üzerine, Şam'dan bir bahçe satın almaktan vazgeçip cennetten bir bahçe satın almaya karar verdim. Ve gerdanlığın parasını halka sadaka olarak dağıttım. Şam'da bir bahçe satın alamadım ama, inşallah cennette bir bahçe satın almışımdır.

Hanımı, beyinin bu ticaretini büyük bir memnuniyetle karşıladı:

- Çok iyi yapmışsın, dedi.

Ahirete yatırım yapmak, birilerine yardım yapmak değildir, insan, o eller ve bahanelerle erzakını ebed diyarına göndermekte; karanlığını aydınlığa, ateşini esenliğe çevirmeye çalışmaktadır. Herkesin yardımı kendinedir.

Evinizi taşıyan nakliye firmalarına ücretini ödemek, hayırseverlikten öte, vazifedir.

Vermenin zor olduğu günler, hasenatın bire bin katlandığı günlerdir. Böyle zamanlarda hayırlı hizmetlerden el gevşetmek yerine, neslin imdadına koşmak için yapılan fedakârlıkları ve gayreti artırmak gerekir. Unutulmamalıdır ki, insanın kendi nefsini kurtarması, neslinin kurtuluşu için çalışmasına bağlıdır.[104]

ZEKATTA ÖLÇÜ

İmam-ı Şiblî'yi çekemeyen birisi İmtihan niyeti ile:

- Ey Üstad, beş devenin zekatı ne kadardır? diye sordu. Hazret-i Şİblî cevap vermek istemedi. Adam ısrar ediyordu.

- Normalde bir koyun vermek vaciptir, fakat bizim gibiler için usul hepsini vermektir, dedi.

Adam şaşkınlıkla tekrar sordu.

- Bu hususta kime uyuyorsunuz, İmamınız kim? Şiblî Hazretleri:

- Hazreti Ebubekir, dedi, ona uyuyoruz.

- Hangi sebeple?

- Çünkü o evine gidip nesi varsa Efendirniz'e (a.s.v.) getirmiş ve "Evdekilere ne bıraktın?" dendiğinde, "Allah ve Resulünü..." demişti.

Adamın cevap çok hoşuna gitti, İmam-ı Şiblî'nin aleyhinde olmaktan vazgeçti.

Fedakârlık, sizden ayrıldığında yokluğunu fark ettiren şeydir. Küçük şeylerle büyük neticelere ulaşılacağı düşünülemez.

İslam, verme mevzuunda bal kovanı gibi taşıp boşalamayanlara vermeleri gereken en alt sınırı göstermiştir.

On dört asır evvel, cemiyette yangın varken nasıl fedakârlıklar ince hesaplarla yapılmamışsa, felaket ve helaket tufanının dünyayı kasıp kavurduğu günümüzde de o hesaplarla yapılmamalıdır. insanların imanı bahis mevzuu iken başka şey düşünülmez.

Önce Allah'ın bilinmesi muraddır.[105]

KİME VERMELİ

Muhyiddin-i Arabi Hazretleri, Fütuhat isimli eserinde anlatıyor:

"Bir gün İşbiliye'de, hocam Ebü'l Abbas'ın meclisinde bulunuyorduk. İçimizden biri, birisine sadaka olarak bir şeyler vermek istedi. Bir diğeri:

- Sadakayı neseben yakın olanlara, (akrabaya) vermek daha evladır, dedi.

Bu sözü duyan hocam Ebü'l Abbas:

- Sadakayı Allah'a yakın olanlara vermek daha evladır, buyurdu.

Bazen, yakın akrabaya yardım etmek, nefislerin hayırlı işlere koşmasına manı bahaneler haline dönüşüyor.

Az şeyle teselli arayanlar, insanların karınlarını doyurmaktan bahsettikleri kadar, ebedî açlıklarına çare bulmaktan bahsetmiyorlar. Keşke birincisini bari ciddi olarak dert etselerdi...

İnsanları Allah'a yaklaştırmak, insanın en büyük muradı ve vazifesidir. Din, önce Allah'a ait meseleleri, Onun davasını emreder. Sair her şey ondan sonra gelir.

Verirken öncelik Onun yolunda yapılan gayretlerdedir. Öyle olmasaydı, Ebubekir Efendimiz (r.a.), arkada bırakır, akrabasına bırakır, her şeyini alıp gelmezdi.[106]

BAŞARI GETİREN ORTAKLIK

Geçen yüzyılın sonunda Baltimore'lu bir delikanlı kendine yepyeni bir hayat kurmak üzere New York'a gidiyordu. Yaşlı aile dostu kaptan ona, hayatını kazanmak için orada ne yapacağını sordu.

"Ben, her işi yapabilen kişilerden değilim." diye cevap verdi genç adam ve devam etti: "Sabun ve mum yapmaktan başka bir şey gelmez elimden." Aile dostu kaptan ona küçük bir nasihatte bulundu:

"Rabbin ile ortakmışsın gibi çalış ve kazancının onda birini onun payı olarak ayır," dedi. "Göreceksin... O zaman işin her zaman iyi gidecek."

Genç adam, kısa bir süre sonra, kendi işini kurdu. Kaptanın nasihatini unutmamıştı. Kazancının onda birini ayırıyor; ihtiyaç sahiplerine, yardım kuruluşlarına bağışlıyordu. İşini giderek geliştirdikçe kazancının onda birlik payını onda ikiye yükseltti. Daha sonra ise, zamanla artıra artıra kârının yarısını bu iş için ayırdı.

Genç adamın işindeki başarısı, iyilikseverliği oranında artıyordu.

Sabun üreticisi genç adam, sabun kralı olarak tanınabilecek düzeye geldikten bir süre sonra öldü. Fakat onun işinin başarısındaki "sır", önce hikaye olarak, daha sonraları ise, bir hâtıra olarak uzun yıllar canlı kaldı.

İhtiyar bir dostun nasihatine uyarak işinde Yaratıcısı ile ortak olan bu adamın adı William Colgate'tir.

Colgate'in adı, bugün dünya çapında bir sabun ve diş macunu firmasından başka, Amerika'nın önde gelen üniversitelerinden birinde; Colgate Universitesi'nde varlığını sürdürmektedir.[107]

ORUÇ

يَا اَيُّهَا الَّذينَ امَنوُا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ () اَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَريضًا اَوْ عَلى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ اَيَّامٍ اُخَرَ وَعَلَى الَّذينَ يُطيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكينٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَاَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ () شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذى اُنْزِلَ فيهِ الْقُرْانُ هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدى وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَريضًا اَوْ عَلى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ اَيَّامٍ اُخَرَ يُريدُ اللّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُريدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللّهَ عَلى مَا هَديكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

Bakara / 183-185. Ey iman edenler! Oruç sizden önce gelip geçmiş ümmetlere farz kılındığı gibi size de farz kılındı. Umulur ki korunursunuz. Sayılı günlerde olmak üzere (oruç size farz kılındı). Sizden her kim hasta yahut yolcu olursa (tutamadığı günler kadar) diğer günlerde kaza eder. (İhtiyarlık veya şifa umudu kalmamış hastalık gibi devamlı mazereti olup da) oruç tutmaya güçleri yetmeyenlere bir fakir doyumu kadar fidye gerekir. Bununla beraber kim gönüllü olarak hayır yaparsa, bu kendisi için daha iyidir. Eğer bilirseniz (güçlüğüne rağmen) oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır. Ramazan ayı, insanlara yol gösterici, doğrunun ve doğruyu eğriden ayırmanın açık delilleri olarak Kur'an'ın indirildiği aydır. Öyle ise sizden ramazan ayını idrak edenler onda oruç tutsun. Kim o anda hasta veya yolcu olursa (tutamadığı günler sayısınca) başka günlerde kaza etsin. Allah sizin için kolaylık ister, zorluk istemez. Bütün bunlar, sayıyı tamamlamanız ve size doğru yolu göstermesine karşılık, Allah'ı tazim etmeniz, şükretmeniz içindir.

اَلتَّائِبُونَ الْعَابِدُونَ الْحَامِدُونَ السَّائِحُونَ الرَّاكِعُونَ السَّاجِدُونَ الْاٰمِرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللّهِ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنينَ

Tevbe / 112. (Bu alış verişi yapanlar), tevbe edenler, ibadet edenler, hamdedenler, oruç tutanlar, rükû edenler, secde edenler, iyiliği emredip kötülükten alıkoyanlar ve Allah'ın sınırlarını koruyanlardır. O müminleri müjdele!

وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْاَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْاَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ اَتِمُّوا الصِّيَامَ اِلَى الَّيْلِ

Bakara / 187... Sabahın beyaz ipliği (aydınlığı), siyah ipliğinden (karanlığından) ayırt edilinceye kadar yeyin, için, sonra akşama kadar orucu tamamlayın...

وَالصَّائِمينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرينَ اللّهَ كَثيرًا وَالذَّاكِرَاتِ اَعَدَّ اللّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَاَجْرًا عَظيمًا

Ahzab / 35...oruç tutan erkekler ve oruç tutan kadınlar, ırzlarını koruyan erkekler ve (ırzlarını) koruyan kadınlar, Allah'ı çok zikreden erkekler ve zikreden kadınlar var ya; işte Allah, bunlar için bir mağfiret

ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır.

HADİS...

* Hz. Ebu Hüreyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Ademoğlunun her ameli katlanır. (Zira Cenab-ı Hakk'ın bu hususstaki sünneti şudur:) Hayır ameller en az on misliyle yazılır, bu yediyüz misline kadar çıkar. Allah Teâla Hazretleri (bir hadis-i kudside) şöyle buyurmuştur: "Oruç bu kaideden hariçtir. Çünkü o sırf benim içindir, ben de onu (dilediğim gibi) mükâfaatlandıracağım. Kulum benim için şehvetini, yiyeceğini terketti." "Oruçlu için iki sevinç vardır: Biri, orucu açtığı zamanki sevincidir; diğeri de Rabbine kavuştuğu zamanki sevincidir. Oruçlunun ağzından çıkan koku (halüf), Allah indinde misk kokusundan daha hoştur."

* Bir rivayette de şöyle buyrulmuştur: "Oruç perdedir. Biriniz birgün oruç tutacak olursa kötü söz sarfetmesin, bağırıp çağırmasın. Birisi kendisine yakışıksız laf edecek veya kavga edecek olursa "ben oruçluyum!" desin (ve ona bulaşmasın)."

* Yine Ebu Hüreyıe (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kim Allah Teala yolunda bir gün oruç tutsa, Allah onunla ateş arasına, genişliği sema ile arz arasını tutan bir hendek kılar." 3085 - Ebu Ümâme (radıyallahu anh) anlatıyor: "Ey Allah'ın Resülü dedim, bana öyle bir amel emret ki (yaptığım takdirde) Allah beni mükâfaatlandırsın." "Sana dedi, orucu tavsiye ederim, zira onun bir eşi yoktur."

* Sehl İbnu Sa'd (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Cennette Reyyân denilen bir kapı vardır. Oradan sadece oruçlular girer. Oruçlular girdiler mi artık kapanır, kimse oradan giremez." Buhari, Tirmizi'nin rivayetinde şu ziyâde var: "Oraya kim girerse ebediyyen susamaz."

* Hz. Ebu Hüreyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselam) buyurdular ki: "Kim bir oruçluya iftar ettirirse, kendisine onun sevabı kadar sevap yazılır. Üstelik bu sebeple oruçlunun seyabından hiçbir eksilme olmaz."

* Yine Hz. Ebu Hüreyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Ramazan ayı girdiği zaman cennetin kapıları açılır, cehennemin kapıları kapanır ve şeytanlar da zincire vurulur."

* Nesâi 'nin bir rivayetinde şöyle gelmiştir: "Bir münâdi, her gece şöyle nida edip bağırır: "Ey hayır isteyen, gel! Ey şer isteyen kendini şerden tut!"

* Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm): "Ramazandan sonra hangi oruç efdaldir?" diye sorulmuştu, şu cevabı verdi: "Ramazanı ta'zim için Şa'bân!" Tekrar soruldu: "Hangi sadaka efdaldir?" "Ramazanda verilen!" cevabını verdi."

* Hz. Cabir radıyallahu anh anlatıyor: "Her iftar vaktinde Allah tarafından (cehennemden) azad edilen kimseler bulunur. Bu, (Ramazanın) her gecesinde olur."

* Hz. Enes İbnu Malik radıyallahu anhuma anlatıyor: "Ramazan ayı girmişti. Resulullah aleyhissalatu vesselam buyurdular ki: "Bu mübarek aya girmiş bulunuyorsunuz. Bu ayda bir gece vardır ki bin aydan hayırlıdır. Bu gecenin hayır ve bereketinden mahrum kalan bir kimse, bütün hayırlardan mahrum kalmış gibidir. Onun hayrı ise sadece (uhrevi saadetten) mahrum kimseye haramdır."

* Abdullah İbnu Amr radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resulullah aleyhissalatu vesselam'ın: "Nuh aleyhisselam Ramazan ve Kurban bayramları hariç, yıl orucu tutmuştur" dediğini işittim."

* Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resulullah aleyhissalatu vesselam buyurdular ki: "Herşeyin bir zekatı (temizlenme vasıtası) vardır, cesedin zekatı oruçtur." Muhrız rivayetinde şu ziyadede bulundu: "Resulullah aleyhissalatu vesselam şunu ilave etti: "Oruç, sabrın yarısıdır."

* Abdullah İbnu'z-Zübeyr radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resulullah aleyhissalatu vesselam Sa'd İbnu Muaz'ın yanında iftar açmıştı. Şöyle buyurdular: "Yanınızda oruçlular iftar etti. Yemeklerinizden ebrâr olanlar yedi, size de melaikeler rahmet duasında bulundular."

* Abdullah İbnu Amr İbni'l As radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resulullah aleyhissalatu vesselam buyurdular ki: "Şurası muhakkak ki, oruçlunun iftarını açtığı zaman reddedilmeyen makbul bir duası vardır."

TEFSİR...

يَا اَيُّهَا الَّذينَ اٰمَنوُا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ () اَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَريضًا اَوْ عَلى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ اَيَّامٍ اُخَرَ وَعَلَى الَّذينَ يُطيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكينٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَاَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ () شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذى اُنْزِلَ فيهِ الْقُرْانُ هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدى وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَريضًا اَوْ عَلى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ اَيَّامٍ اُخَرَ يُريدُ اللّٰهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُريدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللّٰهَ عَلى مَا هَديكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

Bakara / 183-185. Ey iman edenler! Oruç sizden önce gelip geçmiş ümmetlere farz kılındığı gibi size de farz kılındı. Umulur ki

korunursunuz. Sayılı günlerde olmak üzere (oruç size farz kılındı). Sizden her kim hasta yahut yolcu olursa (tutamadığı günler kadar) diğer günlerde kaza eder. (İhtiyarlık veya şifa umudu kalmamış hastalık gibi devamlı mazereti olup da) oruç tutmaya güçleri yetmeyenlere bir fakir doyumu kadar fidye gerekir. Bununla beraber kim gönüllü olarak hayır yaparsa, bu kendisi için daha iyidir. Eğer bilirseniz (güçlüğüne rağmen) oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır. Ramazan ayı, insanlara yol gösterici, doğrunun ve doğruyu eğriden ayırmanın açık delilleri olarak Kur'an'ın indirildiği aydır. Öyle ise sizden ramazan ayını idrak edenler onda oruç tutsun. Kim o anda hasta veya yolcu olursa (tutamadığı günler sayısınca) başka günlerde kaza etsin. Allah sizin için kolaylık ister, zorluk istemez. Bütün bunlar, sayıyı tamamlamanız ve size doğru yolu göstermesine karşılık, Allah'ı tazim etmeniz, şükretmeniz içindir.

Oruç, dinin en büyük rükün (esas)lerinden ve güçlü şeriatın en kuvvetli kanunlarındandır. Nefs-i emmare, bu cihadla terbiye edilir. Kötülüğe olan hırslar, bununla sakinleştirilir. Oruç, bir kalb işi, bütün gün yiyecek, içecek ve cinsî münasebet gibi isteklerden nefsi alıkoymaktan oluşan kutsal bir cihaddır. Hayatın lezzetini, iradenin kıymetini tattıracak en güzel bir özelliktir. Fakat insan nefsine, ilâhî emirlerin en meşakkatlisi görünür. Bunun için, Allah'ın hikmeti, derece derece, önce şer'î emirlerin en hafifi olan namazın, ikinci olarak ortası olan zekatın, üçüncü olarak da en zoru olan orucun emredilmesini gerektirmiş ve böylece mükelleflere bir alıştırma yapılmıştır.

Bunun için "Mütevazi erkeklerle mütevazi kadınlar, sadaka veren erkeklerle sadaka veren kadınlar, oruç tutan erkeklerle oruç tutan kadınlar..." (Ahzab, 33/35) âyetinde övgü makamında bile bu tertip gözetildiği gibi, İslâm'ın binası hadisinde de "Kelime-i şehadet, Namaz kılmak, zekat vermek, Ramazan orucu tutmak, Kâ'be'yi haccetmek" diye bu tertib gösterilmiştir.

Peygamberimizin Medine'ye hicretinin ilk zamanlarında Hz. Peygamber tarafından ayda üç gün, bir de aşûre gününde oruç tutmak, bir nafile olmak üzere emredilmişti ki, buna ilk oruç denir. Hicretten birbuçuk yıl sonra kıblenin değişmesinden sonra Şaban ayının onunda Ramazan orucu farz kılınmıştır.

Bazıları bu âyetlerin ve buradaki sayılı günlerin, ilk oruc hakkında olduğu ve bunun Ramazan âyetiyle tamamen neshedildiği görüşüne sahip olmuşlarsa da, doğrusu bu âyetler hep Ramazan orucu hakkında inmiştir. Şöyle ki: Ey iman ile sorumlu bulunup da iman etmiş olanlar! Ey akıllı ve büluğ çağına ermiş iman ehli!, Sizden önceki peygamberlere ve ümmetlerine yazıldığı gibi sizin üzerinize de oruç yazıldı, yani farz kılındı. Bundan dolayı oruc meşakkatinin sadece size

yüklendiğini zannedip de gocunmayınız. Oruç, öteden beri tatbik edilegelen ilâhî bir kanundur. Buna insanlığın, terbiye ve düzen bakımından büyük bir ihtiyacı ve tatbikinde hesapsız menfaati vardır.

Dilimizde oruc demek olan "sıyâm, savm", sözlükte nefsi meylettiği şeylerden, isterse bir söz olsun alıkoymak yani kendini tutmaktır. "Ben Rahmân'a bir oruç adadım." (Meryem, 19/26) âyetinde bu mânâyadır. Mutlak olarak tutmak mânâsına da gelir. "Tutulan atlar ve tutulmayan atlar" gibi.

Bu konudaki âyetlerden ve Peygamberimizin öğrettiklerinden anlaşıldığına göre şeriattaki mânâsı ise, nefsin en büyük istekleri olan yeme, içme ve cinsel ilişki gibi bilinen zaruri ihtiyaçlardan, niyet ederek bütün gün kendini tutmaktır. Tam anlamıyla tarif edilmek üzere: Ehliyetli bir insanın sabahın başlangıcından güneşin batışına kadar karın hükmünü taşıyan, içine herhangi bir şeyi sokmaktan ve cinsî ilişkiden, ibadet niyetiyle nefsini alıkoyması yani kendini tutmasıdır.

Buna göre ağzına veya burnuna bir şey giderse bozmaz. Fakat dimağına ve bedenin içine bir şey girerse bozar. Demek ki bedene şırınga ve aşağıdan lavman yapılması da orucu bozar. Söz orucu bozmaz. Fakat nefisle cihad için susmak, zikir ve fikirle meşgul olmak mendub ve daha uygundur.

Niyetsiz ve yalnız geceleyin kendini tutmaya oruc denmez. Bu şekilde şer'î oruç, sözlükteki orucdan daha özeldir. Burada geçmiş ümmetlere benzetmekten maksadın, vacib oluşunun aslında, orucun sıfatında veya sayısında veya vaktinde olması muhtemeldir.

Bir rivayete göre Ramazan orucu ve aynı miktar oruç yahudilere ve hıristiyanlara da farz kılınmıştı. Yahudiler, bunu terk etmişler ve yılda bir gün oruç tutmaya başlamışlar ve bu günün, Firavun'un suda boğulduğu gün olduğu iddiasında bulunmuşlardır. Oysa bunda da yanılmışlardır. Çünkü Firavun'un boğul-ması, aşûre gününde olmuştu.

Hıristiyanlara gelince, onlar da Ramazan'da oruç tutarlarmış. Nihayet pek şiddetli bir sıcağa tesadüf etmişler. Bunun üzerine yaz ile kış arasında mutedil, sabit bir mevsim tayin edilmesinde âlimlerinin görüşü toplanarak orucu bahara tahsis etmişlerdir. Bu değişikliğe keffâret olmak üzere de on gün daha ilave etmişler. Böylece oruçları kırk güne çıkmıştır. Sonra hükümdarları hastalanmış veya aralarında salgın ölüm olayı meydana gelmiş, bunun için de on gün daha ilave etmişler ve orucu elli güne çıkarmışlardır. Daha sonraları, şeklinde de değişiklik yaptılar ki, buna perhiz denir.

İşte burada bu değişikliği dikkate almadan esas itibariyle, orucun sıfatında, veya sayısında yahut da vaktinde olmak üzere üç noktadan biriyle benzetme yapılmış ve bu kanunun eskiliği gösterilmiştir. Fakat

bu benzetme, mücmel olduğundan açıklamaya muhtaçtır. İlerde geleceği şekilde sırasıyla açıklanacaktır.

İşte ey müminler! Size de oruç farz kılındı ki, korunabilesiniz. Oruç sayesinde nefsinize ve şehvetlerinize hakim olma alışkanlığını elde ederek günahlardan, tehlikelerden sakınıp takva mertebesine erebilesiniz.

Çünkü oruç, şehveti kırar, nefsin heveslerini mağlub eder. Azgınlıktan, kötülükten meneder. Dünyanın âdi lezzetlerini, makam ve yükselme davalarını küçük gösterir, hayatın lezzetini tattırır, kalbin Allah'a bağlılığını artırır, ona bir meleklik zevki ve saflığı bahşeder. Çünkü, "Kişi, karnı ve tenasül organı olmak üzere iki deliği için koşar." darb-ı meseli hükmünce insanları her derde sokan şehvetlerin esası, karın ve tenasül organı şehvetidir. İnsanın insanlığı da bunlara hakim olmasındadır.

Oruç ise ilk önce bu ikisini kırar, düzene koyar. Onların mecbur ettiği şeyleri, zarurilikten kurtarıp, isteğe bağlı bir hale çevirir. Öyle ki, oruç tutmayan insanlar, şehvetli arzularının önünde bir oyuncak gibi yuvarlanıp kıvrandıkları, akıl ve iradelerine sahip olmayarak gelişi güzel günahlara sürüklendikleri halde, oruç tutanlar, tersine bunlara hakim olur. Kendini zaptetmesini ve nefsinin arzularını da ihtiyacına göre kullanmasını bilir. Bunun için Peygamber (s.a.v.) Efendimiz, nefisleri azgın olanlar hakkında "Oruç tutsun, çünkü orucun güzel bir tesiri vardır." buyurmuştur.

Oruç tutmayan, sabretmesini bilmez, nefsini normal şekilde kullanma yollarını gözetmez. Hele refah içinde yaşayanlar, hiç oruç tutmazlarsa, bütün hürriyetlerini şehevi arzularına kaptırırlar. Şunun bunun ırzına ve malına tecavüzden kendilerini alamazlar, haram helal seçmezler. Hatta vicdanları da istemeye istemeye, rezaletlere atılırlar. Nihayet nefislerine de zulmederler, kendilerini akıl ve vicdanın, din ve imanın aksine telef ederler.

"Kimi vicdana dokundu kimi cism ü cana

Zevk namına ne yaptımsa peşiman oldum" diyerek inlerler giderler.

Böyle şehvet esiri olanlar, o kadar sabırsız ve o kadar aç gözlü olurlar ki, bir gün aç kalmakla hemen ölüvereceğiz zannederler. Bu zanla da orucu zararlıymış gibi kabul ederler. Halbuki oruç, gerek fert ve gerekse toplum açısından büyük bir ruh terbiyesini içerdiği gibi, aynı zamanda midenin ve bedenin dinlenmesiyle sıhhî ve tıbbî vücuda ait birtakım faydaları bulunan bir beden eğitimini de içine almaktadır.

Oruc, "Çaresiz sizleri biraz korku ve biraz açlıkla imtihan edeceğiz." (Bakara, 2/155) âyetinde işaret buyurulan "biraz açlık"tan

bir hissedir ki, bu sayede uzun uzadıya ahiret açlıklarının önüne geçilecek ve büyük sabır müjdelerine erişilecektir.

İnsanlık tarihinde öyle zamanlar olur ki, günlerce açlığa dayanmayı alışkanlık haline getirebilecek bir beden terbiyesinin, hayatın ayrılmaz parçalarından birisi olduğu takdir edilir.

Bu cümleden olarak, büyük savaş devirlerinde böyle bir melekenin gerekli olduğu daima hissedilegelmiştir. Bu bakımdan "Oruç, ateşten koruyan bir kalkandır." hadis-i şerifi ifade buyurulmuştur.

Orucun bu şekilde bedene kuvvet, dayanıklılık nefsin arzularına ölçü bahşeden birtakım ruhî ve bedenî faydaları; hayatın ve insanlığın tadını tattıran ve fakirlerin hallerini hissettiren, sosyal ve ahlâkî yönden güzel menfaatleri bulunmakla beraber bunların hepsi birer fayda olup, vacib (farz) oluşunun sebebi ve hikmeti değildirler. Orucun vacib (farz) oluşunun asıl hikmeti, Allah'ın emrine boyun eğmekle kulluk zevkini tatmak; ruhu, riyâ eserlerinden temizleyerek kuvvet ve ihlası artırmak ve kendini bizzat Allah'ın korumasına teslim etmek için nefisle cihad etmektir.

Nitekim Cenâb-ı Allah, bir kudsî hadiste "Oruç, benim içindir. Onun mükafatını ancak ben veririm." buyurmuştur. Böylece "gerek ki sakınasınız" ifadesi, orucun hikmet ve menfaatlerini, faydalarını ve yararlarını, sebep ve maksatlarını bütün genişliğiyle ifade eden ilâhî bir beyandır ki hepsini maddî, manevi, din ve dünyaya ait maksatları içine alan "sakınma" özelliğinde toplamıştır.[108]

PIRLANTA SERİSİ...

O'nun, günlerce ağzına bir tek lokma koymadığı çok olurdu444. Zaten hayatı boyunca, arpa ekmeğiyle dahi, karnını bir kere doyurduğu vâki değildir445. Aylar geçer O'nun evinde bir çorba kaynatmak için ateş yanmazdı.446

Bir gün namazını oturarak kılıyordu. Kıldığı nâfile bir namazdı. Ebu Hüreyre (ra), namazdan sonra sordu: Ya Resûlallah! Bir hastalığınız mı var? Namazı oturarak kılıyorsunuz? Verilen cevap cihanı ürpertecek şekildeydi: "Ya Eba Hüreyre, günlerdir ağzıma götürecek birşey bulamadım. Açlık takatımı kesti, ayakta duracak dermanım kalmadı, onun için namazımı oturarak kılıyorum."

Ebu Hureyre diyor ki, bunu duyunca ağlamaya başladım. Allah Resulü kendi durumunu unutmuş, bana teselli veriyordu: "Ağlama Ya Ebâ Hureyre! Burada çekilen açlık, insanı âhiret azabından kurtarır."447

O, bir liderdi. Raiyyetinin arasında günlerce aç kalanlar vardı448. İşte, Allah Resûlü de kendi hayat standardını onlara göre ayarlamıştı.

Teb'ası içinde, maddî hayat itibariyle en fakirâne hayatı O yaşıyordu.. hem de bunu kendi ihtiyarıyla yapıyordu. İsteseydi müreffeh bir hayat yaşayabilirdi. Bu, O'nun için hiç de zor değildi. Zira, sadece kendisine hediye olarak gelenleri dağıtmayıp yanında bırakmış olsaydı, o gün için en mesudâne bir hayat yaşamasına kâfi gelirdi; ama O böyle yapmayı hiç düşünmedi.

Bu, kat'iyen O'nun ve yetiştirdiği cemaatinin dünyaya küsmüşlüğü veya dünyayı terketmişliği ma'nâsına alınmamalıdır. Mesele bir kısım şom ağızların, "Bir lokma, bir hırka" deyip Allah Resulüne ait bir ahlâk ölçüsünü alaya aldıkları gibi değildir. İsteyen, kazanır, zengin olur ve Allah (cc)'ın emrettiği ölçüde zekatını verir, infakta bulunur; evet kimse böyle bir kazancın karşısında değildir.. hatta helâlinden kazanmak İslâm'da teşvik bile görmüştür. Bununla beraber, Allah Resulü'nün ve O'nun has dairedeki bir kısım arkadaşlarının, yukarıda müşahhas misâllerini verdiğimiz anlayışa ve idrake sâdık kalmaları gerekir. Aksi halde, hergün hızla büyüyen, Mekke ve Medine sınırlarını çoktan aşan bu cemaati, ilk günkü saffet ve duruluğunda tutmak mümkün değildir. Bu cemaat, sırf bir beden ve cismaniyet cemaati değildir. Bu cemaat, aynı zamanda, ruh, kalp, irade ve vicdan cemaatidir. Ve işte Allah Resulü, cemaatini bu dinamiklerle ayakta tutmaya çalışıyordu. Onlardan istediği her fedakarlığı da, evvela kendisi gösteriyor ve her mes'elede olduğu gibi bu mes'elede de çıraklarına örnek oluyordu. İşte, en çarpıcı örneklerden bir tablo:

Gecenin yarısıydı. Açlık Allah Resûlü'nün bütün dermanını tüketmiş ve artık gözüne uyku da girmez olmuştu. Belki biraz uyuyabilseydi, açlığın o şiddetli ızdırabından geçici de olsa kurtulacaktı. Ne var ki açlık, O'nu terkedeceğe benzemiyordu. Evinden çıktı, bir tarafa doğru yürümeye başladı. Biraz sonra da bir karartı hissetti. Gelen biri vardı. Dikkatini oraya çevirdi.. tanımıştı... Bu hayatının hiçbir ânında O'ndan ayrılmayan insandı. Düşüncede, aksiyonda hep O'nunla beraber olmuşdu. Şimdi de gecenin yarısında, Medine'nin bu tenha köşesinde randevulaşmış gibiydiler. Gelen, Hz. Ebu Bekir (ra)'di ve Allah Resûlü, ona selâm verdi. Ardından da sordu: "Yâ Eba Bekir! Gecenin bu vaktinde seni dışarıya çıkaran nedir?" Ebu Bekir (ra), Allah Resûlü'nü görünce derdini unutuvermişti. Zaten o, hep öyle idi. Hani Mekke'de Allah Resûlü'nü kurtarmak için girdiği kavgada komalık olmuş.. bir gün baygın kalmış ve gözlerini ilk açtığında "Allah Resûlü'ne ne oldu?" diye sormuştu. Anası Ümmü Ümâre kızmış:. "Ölüyorsun; fakat hâlâ O'nu düşünüyorsun"449 demişti. O, bilmiyordu ki, Ebu Bekir (ra), O'nu düşünmediği zaman ölürdü. Çünkü Allah Resûlü, onun hayat kaynağıydı. İşte şimdi de O'ndan ayrı kalamamış ve bilemediği bir his, onu buraya kadar sürüklemişti. Sürüklemişti ve Resûlullah'ın sorusuna "Açlık" diye cevap veriyordu. "Evde yiyecek

birşey bulamadım, gözüme uyku girmedi ve dışarıya çıktım." Aynı dünya..!

Hemen ardından ekledi: "Anam babam Sana feda olsun Yâ Resûlallah, Sen niye çıktın?" Cevap aynıydı. Allah Resûlü de açlıktan dolayı çıkmıştı.

Tam bu esnada bir karartı daha belirdi. Belli ki bu uzun boylu, görkemli insan Ömer'di. Zaten, tablonun tamamlanması gerekiyordu. Allah Resûlü, sağ tarafına Hz. Ebu Bekir (ra)'i almıştı; ama, henüz sol tarafının her zamanki konuğu yoktu; sanki tabloyu yarım bırakmamak için o da koşup geliyordu. Evet gelen Hz. Ömer (ra)'di. Karşısında bu iki dostu görünce O da şaşırıp kalmıştı. Selam verdi, selamı alındı. Ve Söz Sultanı, Ömer (ra)'e de niçin çıktığını sordu. O da, aynı cevabı verdi: "Açlık, Ey Allah'ın Resûlü, açlık beni dışarıya çıkardı" dedi.

Efendimiz'in hatırına Ebu'l-Heysem (ra) geldi. Evi o taraflardaydı. İhtimal gündüz de onu bağında görmüştü. Hiç olmazsa onlara hurma ikram eder ve açlıklarını yatıştırırlardı. "Gelin Ebu'l-Heysem'e gidelim" dedi.

Ebu'l-Heysem (ra)'in evine vardılar. Ebu'l-Heysem (ra) ve hanımı, uyuyordu. Evde, bir de küçük bir çocukları vardı. Yaşı, beş veya altıydı. Önce kapıyı Hz. Ömer (ra) çaldı. O gür sesiyle "Ya Ebe'l-Heysem!" diye seslendi. Ne Ebu'l-Heysem (ra) ne de hanımı sesi duymadı. Fakat, yatağında mışıl mışıl uyuyan o yavru, birden yatağından fırladı, "Baba! kalk Ömer geldi" dedi. Ebu'l-Heysem (ra), çocuğunu rüya görüyor sandı. "Yat oğlum, gecenin yarısı, bu vakitte burada Ömer'in işi ne!" Çocuk yattı. Kapı açılmayınca, bu defa da o nârin sesli Ebû Bekir (ra), gelip seslendi: "Yâ Ebe'l-Heysem!" Çocuk yine fırladı, kalktı ve "Baba! Ebu Bekir geldi" diye bağırdı. Babası onu tekrar yatırdı. Fakat son gelen, sesi soluğu cenazeleri dahi dirilten Allah Resûlü'ydü. O, "Ya Ebe'l-Heysem!" diye seslenince, çocuk, artık yayından fırlayan bir ok olmuştu. Hem kapıya doğru koşuyor, hem de "Baba kalk, Resûlullah geldi!" diyordu. Ebu'l-Heysem (ra), neye uğradığını şaşırmıştı. Hemen kapıya koştu. Gözlerine inanamıyordu. Gecenin bu saatinde, hanesine, Sultanlar Sultanı nüzûl etmişti. Hemen onları içeri aldı. Gidip bir oğlak boğazladı. Bu şeref, insana hayatta belki bir kere nasip olurdu. Hayatının en mes'ûd anını yaşıyordu. Canını bile sofraya koysa azdı. Hurma getirdi, süt getirdi, et getirdi ve bu aziz misafirlerine ikram etti...

Açlıklarını bastıracak kadar yediler. Ardından da yine Allah Resûlü'nün gözleri dolu dolu oldu. Ve her hâdiseye ayrı bir buud ve derinlik kazandıran dudaklarından şu sözler döküldü:

"Allah'a kasem ederim, işte şu nimetlerden yarın hesaba

çekileceksiniz.” Ardından da şu âyeti okudu: “O gün, muhakkak bütün nimetlerden hesaba çekileceksiniz”(Tekâsür, 102/8).

İşte O, hayatını bu kadar hassas ve bu kadar derin ölçüler içinde geçiren müstesna bir insandı. Böyle bir insanın hayatında inhiraf bulmaya çalışmak, ya garaz, ya da cehalettir.

Hz. Ömer (ra) O’na en yakın olanlardandı ve O’nun hayatının zühd yanını şöyle anlatıyordu: “Allah’a yemin ederim, ben, Resûlullah’ın, sabahtan akşama kadar kıvrandığını bilirim. Zira, hurmanın en kötüsü olan (dakal) denen hurmayı dahi bulup karnını doyuramıyordu.”

Halbuki O, kimden isteseydi, O’nun için en mükellef sofralar hazırlardı. Hem buna ne hacet? Kendisine gelen hediyeler, her gün O’na ve ailesine, müreffeh bir hayat yaşatacak ölçüdeydi. Ancak O, geleni dağıtıyor ve yarınlara birşey bırakmıyordu.

Kendisine, niçin dünya nimetlerinden istifade etmediği sorulunca da O, şöyle cevap veriyordu:“Dünya nimetlerinden istifadeyi nasıl düşünebilirim ki, İsrafil sûru eline almış, Cenâb-ı Hakk’ın emrini beklemektedir. Böyle bir durumda olan insan, gelişigüzel, dünya nimetlerinden nasıl istifade eder ki?”

ORUÇ, RÛHU GELİŞTİRİR

İnsanlarda rûh cesedin, cesed de rûhun rağmına gelişir. Rûhanî yönleri itibariyle gelişmek isteyenler, mutlaka oruç tutmalıdırlar. Bunu şöyle de ifade edebiliriz: Oruç tutmayanlar, cesedlerinin altında kalır ve hiçbir zaman tam olarak rûhanî olgunluğa ulaşamazlar.

ORUÇ, NEFSİ GEMLER

Nefsin gemlenmesi, frenlenmesi bakımından oruç, ciddi bir dinamiktir. Onun içindir ki, ehlullah sürekli riyazat yaparak rûhî formlarını korumaya çalışmışlardır. Hatta yogilerin aç-susuz durmakla rûhî güç ve kuvvetlerini kazandıkları hepimizin malumudur. Bazı mistiklerin nefislerine bir kısım eza ve cefa çektirmek suretiyle belli nisbette rûh yüceliğine ulaştıkları öteden beri bilinen bir vakıadır. Ama ne yoginin ne de mistiklerin ahiret adına elde edecekleri hiçbir şey yoktur. Zira aç ve susuz kalma ve riyazat yapma ancak ibadet niyetiyle yapılırsa bir değer ifade eder. Bu niyet Müslümanlıkta oruç şeklinde tecelli eder. Öbür türlü, insan, sadece harikulâde bazı hâllere mazhar olur ki, bu da kat’iyen gaye ve hedef değildir ve olmamalıdır da...

ORUCUN VEFA YÖNÜ

Oruç, vefa duygusunun tezahür ettiği en güzel bir ibadettir. Zira oruç, Allah ile kul arasında yapılmış bir ahiddir. Kul, belirli zaman dilimlerinde, belirli şeylerden vazgeçer ve bu hareketleriyle, ahdinde

vefalı olduğunu gösterir. Aynı zamanda insan, tuttuğu oruçlarla vefa duygusunu öyle geliştirir ki, vefa onun ayrılmaz bir parçası hâline gelir. Bu durumu kazanan kimse, içtimaî, ailevî ve ferdî hayatında zamanla âdetâ "vefa"dan bir abide durumuna yükselir.

ORUÇ, VESVESEYE SED ÇEKER

Oruçla insan, nefsin kendisine fısıldamaya çalıştığı şeytanî vesveselerin önüne bir sed çeker.. derken zimamı eline alır ve nefsini yönlendirmeye çalışır. Zira o artık, yemeğe, kadına ve dünyaya karşı kapalı bir durumdadır.. ve bu sayede o, dünya adına gelecek baskılardan azade olarak, izzetli bir hayat yaşamaya namzet demektir ki, böyle birisi ise, Cenab-ı Hakk'ın hakiki mü'minleri şereflendirdiği izzet duygusunu yakalamış olur. "İzzet (üstünlük), ancak Allah'a, elçisine ve mü'minlere mahsustur."

ORUÇLUNUN AĞIZ KOKUSU

Oruç tutanın ağız kokusu açlıktan kaynaklanır. Kıyamet günü Cenab-ı Hakk katında, bu kokunun miskten, anberden daha şirin ve daha enfes bir semereye vesile olacağına işâret buyurulmuştur. Melâike-i kiram, arş u ferşi çınlattıracak bir velvele içerisinde Allah'a karşı kulluk vazifesini yapmaktan hoşlandıkları gibi, hoşlandıkları birtakım kokular vardır. Onlar, gül kokusundan çiçek kokusuna, miskten anbere kadar bütün güzel kokulardan lezzet alırlar. Mele-i a'lâda güzel kokular sırlı hazineleri açan anahtar hükmündedir ve işte oruçlunun ağız kokusu da perde arkası dalga boyuyla bu güzel kokular cümlesindendir.

ORUÇ BEDENİ DİNLENDİRİR

Faaliyet içinde olan her makina bir müddet sonra bakıma ve dinlenmeye tâbi tutulmazsa, verimli çalışamaz. Aksine dinlendirilmediği takdirde ya makina tamamen harap olur ya da ömrü kısalır. Bir talebe, belirli bir süre tedrisat gördükten sonra dinlendirilir. Bir işçi sabahtan akşama kadar çalışabilir, gelir akşamleyin istirahata çekilir. Evet böyle bir mola ve dinlenme olmadan aynı tempoda çalışma ve hele semereli olma mümkün değildir.

İnsanın vücûdu da tıpkı bir fabrika gibi farzedilecekse, onun azaları o fabrikanın aletleri hükmündedir. Oruç ise, vücut fabrikasının dinlenmesine, eskimemesine ve mükemmel bir şekilde çalışmasına en önemli bir vesiledir. Oruçla, vücutta biriken zararlı yağlar, şişmanlık vesilesi fazla etler atılmış ve vücut belli ölçüde tutulmuş olur. Bugün şişmanlıktan dolayı şikayet eden ve buna çare arayan dünya kadar insan var.. ve bu şişmanlığın kanın deveranına, beynin yavaş çalışmasına sebep olduğu da yine erbabının kabul ettiği gerçeklerden.

Bu itibarla, orucu, maddî-ma'nevî hem değişik dertlere çare, hem de sevap kazanmanın önemli bir vesilesi saymak mümkündür.

ORUÇ ŞEFAAT EDECEKTİR

Oruç kıyamet günü oruçlu için şefaat edecek ve Cenab-ı Hakk'a niyazda bulunarak: "Ya Rabbi! Ben onu gündüzleri yiyip içmekten ve zevklerinden alıkoydum. Bunun için onun hakkındaki şefaatimi kabul buyur" diyecektir.

RİSALE...

Ramazan-ı Şerifteki savm, İslâmiyetin erkân-ı hamsesinin birincilerindendir. Hem şeâir-i İslâmiyenin âzamlarındandır.

İşte, Ramazan-ı Şerifteki orucun çok hikmetleri, hem Cenâb-ı Hakkın rububiyetine, hem insanın hayat-ı içtimaiyesine, hem hayat-ı şahsiyesine, hem nefsin terbiyesine, hem niam-ı İlâhiyenin şükrüne bakar hikmetleri var.

Cenâb-ı Hakkın rububiyeti noktasında orucun çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

Cenâb-ı Hak, zemin yüzünü bir sofra-i nimet suretinde hâlk ettiği ve bütün envâ-ı nimeti o sofrada

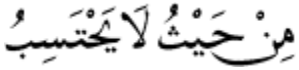

bir tarzda o sofraya dizdiği cihetle, kemâl-i Rububiyetini ve Rahmâniyet ve Rahîmiyetini o vaziyetle ifade ediyor. İnsanlar, gaflet perdesi altında ve esbab dairesinde, o vaziyetin ifade ettiği hakikati tam göremiyor, bazen unutuyor. Ramazan-ı Şerifte ise, ehl-i iman, birden muntazam bir ordu hükmüne geçer. Sultan-ı Ezelînin ziyafetine davet edilmiş bir surette, akşama yakın "Buyurunuz" emrini bekliyorlar gibi bir tavr-ı ubudiyetkârâne göstermeleri, o şefkatli ve haşmetli ve külliyetli Rahmâniyete karşı, vüs'atli ve azametli ve intizamlı bir ubudiyetle mukabele ediyorlar. Acaba böyle ulvî ubudiyete ve şeref-i keramete iştirak etmeyen insanlar, insan ismine lâyık mıdırlar?

* İkinci Nükte

Ramazan-ı Mübareğin savmı, Cenâb-ı Hakkın nimetlerinin şükrüne baktığı cihetle, çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

Birinci Sözde denildiği gibi, bir padişahın mutfağından bir tablacının getirdiği taamlar bir fiyat ister. Tablacıya bahşiş verildiği hâlde, çok kıymettar olan o nimetleri kıymetsiz zannedip onu in'âm edeni tanımamak nihayet derecede bir belâhet olduğu gibi; Cenâb-ı Hak, hadsiz envâ-ı nimetini nev-i beşere zemin yüzünde neşretmiş, ona mukabil, o nimetlerin fiyatı olarak şükür istiyor. O nimetlerin zâhirî esbabı ve ashabı, tablacı hükmündedirler. O tablacılara bir fiyat

veriyoruz, onlara minnettar oluyoruz. Hattâ, müstehak olmadıkları pek çok fazla hürmet ve teşekkürü ediyoruz. Halbuki, Mün'im-i Hakikî, o esbabdan hadsiz derecede, o nimet vasıtasıyla şükre lâyıktır. İşte Ona teşekkür etmek, o nimetleri doğrudan doğruya Ondan bilmek, o nimetlerin kıymetini takdir etmek ve o nimetlere kendi ihtiyacını hissetmekle olur.

İşte, Ramazan-ı Şerifteki oruç, hakikî ve hâlis, azametli ve umumî bir şükrün anahtarıdır. Çünkü, sair vakitlerde mecburiyet tahtında olmayan insanların çoğu, hakikî açlık hissetmedikleri zaman, çok nimetlerin kıymetini derk edemiyor. Kuru bir parça ekmek, tok olan adamlara, hususan zengin olsa, ondaki derece-i nimet anlaşılmıyor. Halbuki, iftar vaktinde, o kuru ekmek, bir mü'minin nazarında çok kıymettar bir nimet-i İlâhiye olduğuna kuvve-i zâikası şehadet eder. Padişahtan tâ en fukaraya kadar herkes, Ramazan-ı Şerifte o nimetlerin kıymetlerini anlamakla bir şükr-ü mânevîye mazhar olur.

Hem gündüzdeki yemekten memnûiyeti cihetiyle, "O nimetler benim mülküm değil. Ben bunların tenâvülünde hür değilim. Demek başkasının malıdır ve in'âmıdır; Onun emrini bekliyorum" diye, nimeti nimet bilir, bir şükr-ü mânevî eder.

İşte, bu suretle oruç çok cihetlerle hakikî vazife-i insaniye olan şükrün anahtarı hükmüne geçer.

* Üçüncü Nükte

Oruç, hayat-ı içtimaiye-i insaniyeye baktığı cihetle çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

İnsanlar maişet cihetinde muhtelif bir surette hâlk edilmişler. Cenâb-ı Hak, o ihtilâfa binaen, zenginleri fukaraların muavenetine davet ediyor. Halbuki, zenginler fukaranın acınacak acı hâllerini ve açlıklarını, oruçtaki açlıkla tam hissedebilirler. Eğer oruç olmazsa, nefisperest çok zenginler bulunabilir ki, açlık ve fakirlik ne kadar elîm ve onlar şefkate ne kadar muhtaç olduğunu idrak edemez. Bu cihette insaniyetteki hemcinsine şefkat ise, şükr-ü hakikînin bir esasıdır. Hangi fert olursa olsun, kendinden bir cihette daha fakiri bulabilir; ona karşı şefkate mükelleftir. Eğer nefsine açlık çektirmek mecburiyeti olmazsa, şefkat vasıtasıyla muavenete mükellef olduğu ihsanı ve yardımı yapamaz, yapsa da tam olamaz. Çünkü, hakikî o hâleti kendi nefsinde hissetmiyor.

* Dördüncü Nükte

Ramazan-ı Şerifteki oruç, nefsin terbiyesine baktığı cihetindeki çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

Nefis, kendini hür ve serbest ister ve öyle telâkki eder. Hattâ,

mevhum bir rububiyet ve keyfemâyeşâ hareketi, fıtrî olarak arzu eder. Hadsiz nimetlerle terbiye olunduğunu düşünmek istemiyor. Hususan, dünyada servet ve iktidarı da varsa, gaflet dahi yardım etmişse, bütün bütün gasıbâne, hırsızcasına, nimet-i İlâhiyeyi hayvan gibi yutar.

İşte, Ramazan-ı Şerifte, en zenginden en fakire kadar herkesin nefsi anlar ki, kendisi mâlik değil, memlûktür; hür değil, abddir. Emrolunmazsa, en âdi ve en rahat şeyi de yapamaz, elini suya uzatamaz diye, mevhum rububiyeti kırılır, ubudiyeti takınır, hakikî vazifesi olan şükre girer.

* Beşinci Nükte

Ramazan-ı Şerifin orucu, nefsin tehzib-i ahlâkına ve serkeşâne muamelelerinden vazgeçmesi cihetine baktığı noktasındaki çok hikmetlerinden birisi şudur ki:

Nefs-i insaniye gafletle kendini unutuyor. Mahiyetindeki hadsiz aczi, nihayetsiz fakrı, gayet derecedeki kusurunu göremez ve görmek istemez. Hem ne kadar zayıf ve zevâle maruz ve musibetlere hedef bulunduğunu ve çabuk bozulur, dağılır et ve kemikten ibaret olduğunu düşünmez. Adeta polattan bir vücudu var gibi, lâyemûtâne, kendini ebedî tahayyül eder gibi dünyaya saldırır. Şedit bir hırs ve tamahla ve şiddetli alâka ve muhabbetle dünyaya atılır. Her lezzetli ve menfaatli şeylere bağlanır. Hem kendini kemâl-i şefkatle terbiye eden Hâlıkını unutur. Hem netice-i hayatını ve hayat-ı uhreviyesini düşünmez; ahlâk-ı seyyie içinde yuvarlanır. İşte, Ramazan-ı Şerifteki oruç, en gafillere ve mütemerridlere, zaafını ve aczini ve fakrını ihsas ediyor. Açlık vasıtasıyla midesini düşünüyor; midesindeki ihtiyacını anlar. Zayıf vücudu ne derece çürük olduğunu hatırlıyor. Ne derece merhamete ve şefkate muhtaç olduğunu derk eder. Nefsin firavunluğunu bırakıp, kemâl-i acz ve fakr ile dergâh-ı İlâhiyeye ilticaya bir arzu hisseder ve bir şükr-ü mânevî eliyle rahmet kapısını çalmaya hazırlanır-eğer gaflet kalbini bozmamışsa!

* Altıncı Nükte

Ramazan-ı Şerifin sıyâmı, Kur'ân-ı Hakîmin nüzulüne baktığı cihetle ve Ramazan-ı Şerif, Kur'ân-ı Hakîmin en mühim zaman-ı nüzulü olduğu cihetindeki çok hikmetlerinden birisi şudur ki:

Kur'ân-ı Hakîm, madem şehr-i Ramazan'da nüzul etmiş. O Kur'ân'ın zaman-ı nüzulunu istihzar ile, o semâvî hitabı hüsn-ü istikbal etmek için Ramazan-ı Şerifte nefsin hâcât-ı süfliyesinden ve mâlâyâniyat hâlâttan tecerrüt ve ekl ve şürbün terkiyle melekiyet vaziyetine benzemek ve bir surette o Kur'ân'ı yeni nâzil oluyor gibi okumak ve dinlemek ve ondaki hitâbât-ı İlâhiyeyi güya geldiği ân-ı nüzulünde dinlemek ve o hitabı Resul-i Ekremden (a.s.m.) işitiyor gibi

dinlemek, belki Hazret-i Cebrâil'den, belki Mütekellim-i Ezelîden dinliyor gibi bir kudsî hâlete mazhar olur. Ve kendisi tercümanlık edip başkasına dinlettirmek ve Kur'ân'ın hikmet-i nüzulünü bir derece göstermektir.

Evet, Ramazan-ı Şerifte güya Âlem-i İslâm bir mescid hükmüne geçiyor. Öyle bir mescid ki, milyonlarla hâfızlar, o mescid-i ekberin köşelerinde o Kur'ân'ı, o hitab-ı semâvîyi arzlılara işittiriyorlar. Her Ramazan,

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ

âyetini, nuranî, parlak bir tarzda gösteriyor; Ramazan Kur'ân ayı olduğunu ispat ediyor. O cemaat-i uzmânın sair efradları, bazıları huşû ile o hâfızları dinlerler. Diğerleri kendi kendine okurlar.

Şöyle bir vaziyetteki bir mescid-i mukaddeste, nefs-i süflînin hevesâtına tâbi olup, yemek içmekle o vaziyet-i nuranîden çıkmak ne kadar çirkinse ve o mesciddeki cemaatin mânevî nefretine ne kadar hedef ise, öyle de, Ramazan-ı Şerifte ehl-i sıyâma muhâlefet edenler de o derece umum Âlem-i İslâmın mânevî nefretine ve tahkirine hedeftir.

* Yedinci Nükte

Ramazan'ın sıyâmı, dünyada âhiret için ziraat ve ticaret etmeye gelen nev-i insanın kazancına baktığı cihetteki çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

Ramazan-ı Şerifte sevab-ı a'mâl, bire bindir. Kur'ân-ı Hakîmin, nass-ı hadisle, herbir harfinin on sevabı var; on hasene sayılır, on meyve-i Cennet getirir. Ramazan-ı Şerifte herbir harfin on değil, bin; ve Âyetü'l-Kürsî gibi âyetlerin herbir harfi binler; ve Ramazan-ı Şerifin Cumalarında daha ziyadedir. Ve Leyle-i Kadirde otuz bin hasene sayılır. Evet, herbir harfi otuz bin bâki meyveler veren Kur'ân-ı Hakîm, öyle bir nuranî şecere-i tûbâ hükmüne geçiyor ki, milyonlarla o bâki meyveleri Ramazan-ı Şerifte mü'minlere kazandırır. İşte, gel, bu kudsî, ebedî, kârlı ticarete bak, seyret ve düşün ki, bu hurufâtın kıymetini takdir etmeyenler ne derece hadsiz bir hasârette olduğunu anla.

İşte, Ramazan-ı Şerif adeta bir âhiret ticareti için gayet kârlı bir meşher, bir pazardır. Ve uhrevî hasılat için gayet mümbit bir zemindir. Ve neşvünemâ-i a'mâl için, bahardaki mâ-i Nisandır. Saltanat-ı rububiyet-i İlâhiyeye karşı ubudiyet-i beşeriyenin resmigeçit yapmasına en parlak, kudsî bir bayram hükmündedir. Ve öyle olduğundan, yemek içmek gibi nefsin gafletle hayvanî hâcâtına ve mâlâyâni ve hevâperestâne müştehiyâta girmemek için, oruçla mükellef olmuş. Güya muvakkaten hayvaniyetten çıkıp melekiyet vaziyetine veyahut

âhiret ticaretine girdiği için, dünyevî hâcâtını muvakkaten bırakmakla, uhrevî bir adam ve tecessüden tezahür etmiş bir ruh vaziyetine girerek, savmı ile Samediyete bir nevi aynadarlık etmektir.

Evet, Ramazan-ı Şerif, bu fâni dünyada, fâni ömür içinde ve kısa bir hayatta, bâki bir ömür ve uzun bir hayat-ı bâkiyeyi tazammun eder, kazandırır. Evet, birtek Ramazan, seksen sene bir ömür semerâtını kazandırabilir. Leyle-i Kadir ise, nass-ı Kur'ân ile, bin aydan daha hayırlı olduğu, bu sırra bir hüccet-i kàtıadır.

Evet, nasıl ki bir padişah, müddet-i saltanatında, belki her senede, ya cülûs-u hümayun namıyla veyahut başka bir şâşaalı cilve-i saltanatına mazhar bazı günleri bayram yapar. Raiyetini, o günde umumî kanunlar dairesinde değil, belki hususî ihsânâtına ve perdesiz huzuruna ve has iltifatına ve fevkalâde icraatına ve doğrudan doğruya lâyık ve sadık milletini has teveccühüne mazhar eder. Öyle de, Ezel ve Ebed Sultanı olan on sekiz bin âlemin Padişah-ı Zülcelâli, o on sekiz bin âleme bakan, teveccüh eden ferman-ı âlişânı olan Kur'ân-ı Hakîmi, Ramazan-ı Şerifte inzal eylemiş. Elbette o Ramazan, mahsus bir bayram-ı İlâhî ve bir meşher-i Rabbânî ve bir meclis-i ruhanî hükmüne geçmek, mukteza-yı hikmettir.

Madem Ramazan o bayramdır. Elbette bir derece süflî ve hayvanî meşagilden insanları çekmek için, oruca emredilecek. Ve o orucun ekmeli ise, mide gibi bütün duyguları, gözü, kulağı, kalbi, hayali, fikri gibi cihazat-ı insaniyeye dahi bir nevi oruç tutturmaktır. Yani, muharremattan, mâlâyâniyattan çekmek ve herbirisine mahsus ubudiyete sevk etmektir. Meselâ, dilini yalandan, gıybetten ve galiz tabirlerden ayırmakla ona oruç tutturmak; ve o lisanı, tilâvet-i Kur'ân ve zikir ve tesbih ve salâvat ve istiğfar gibi şeylerle meşgul etmek; meselâ gözünü nâmahreme bakmaktan ve kulağını fena şeyleri işitmekten men edip, gözünü ibrete ve kulağını hak söz ve Kur'ân dinlemeye sarf etmek gibi, sair cihazata da bir nevi oruç tutturmaktır. Zaten mide en büyük bir fabrika olduğu için, oruçla ona tatil-i eşgal ettirilse, başka küçük tezgâhlar kolayca ona ittibâ ettirilebilir.

* Sekizinci Nükte

Ramazan-ı Şerif, insanın hayat-ı şahsiyesine baktığı cihetindeki çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

İnsana en mühim bir ilâç nevinden maddî ve mânevî bir perhizdir. Ve tıbben bir hımyedir ki, insanın nefsi yemek, içmek hususunda keyfemâyeşâ hareket ettikçe, hem şahsın maddî hayatına tıbben zarar verdiği gibi, hem helâl-haram demeyip rast gelen şeye saldırmak, adeta mânevî hayatını da zehirler. Daha kalbe ve ruha itaat etmek, o nefse güç gelir, serkeşâne dizginini eline alır. Daha insan ona

binemez; o insana biner.

Ramazan-ı Şerifte, oruç vasıtasıyla bir nevi perhize alışır, riyazete çalışır ve emir dinlemeyi öğrenir. Biçare zayıf mideye de, hazımdan evvel yemek yemek üzerine doldurmakla hastalıkları celb etmez. Ve emir vasıtasıyla helâli terk ettiği cihetle, haramdan çekinmek için akıl ve şeriattan gelen emri dinlemeye kabiliyet peydâ eder. Hayat-ı mâneviyeyi bozmamaya çalışır.

Hem insanın ekseriyet-i mutlakası açlığa çok defa müptelâ olur. Sabır ve tahammül için bir idman veren açlık, riyazete muhtaçtır. Ramazan-ı Şerifteki oruç, on beş saat, sahursuz ise yirmi dört saat devam eden bir müddet-i açlığa sabır ve tahammül ve bir riyazettir ve bir idmandır. Demek, beşerin musibetini ikileştiren sabırsızlığın ve tahammülsüzlüğün bir ilâcı da oruçtur.

Hem o mide fabrikasının çok hademeleri var. Hem onunla alâkadar çok cihazat-ı insaniye var. Nefis, eğer muvakkat bir ayın gündüz zamanında tatil-i eşgal etmezse, o fabrikanın hademelerinin ve o cihazatın hususî ibadetlerini onlara unutturur, kendiyle meşgul eder, tahakkümü altında bırakır. O sair cihazat-ı insaniyeyi de, o mânevî fabrika çarklarının gürültüsü ve dumanlarıyla müşevveş eder. Nazar-ı dikkatlerini daima kendine celb eder. Ulvî vazifelerini muvakkaten unutturur. Ondandır ki, eskiden beri çok ehl-i velâyet, tekemmül için riyazete, az yemek ve içmeye kendilerini alıştırmışlar.

Fakat Ramazan-ı Şerif orucuyla o fabrikanın hademeleri anlarlar ki, sırf o fabrika için yaratılmamışlar. Ve sair cihazat, o fabrikanın süflî eğlencelerine bedel, Ramazan-ı Şerifte melekî ve ruhanî eğlencelerde telezzüz ederler, nazarlarını onlara dikerler. Onun içindir ki, Ramazan-ı Şerifte mü'minler derecâtına göre ayrı ayrı nurlara, feyizlere, mânevî sürurlara mazhar oluyorlar. Kalb ve ruh, akıl, sır gibi letâifin o mübarek ayda oruç vasıtasıyla çok terakkiyat ve tefeyyüzleri vardır. Midenin ağlamasına rağmen, onlar mâsumâne gülüyorlar.

* Dokuzuncu Nükte

Ramazan-ı Şerifin orucu, doğrudan doğruya nefsin mevhum rububiyetini kırmak ve aczini göstermekle ubudiyetini bildirmek cihetindeki hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki: Nefis Rabbisini tanımak istemiyor; firavunâne kendi rububiyet istiyor. Ne kadar azaplar çektirilse, o damar onda kalır. Fakat açlıkla o damarı kırılır. İşte, Ramazan-ı Şerifteki oruç, doğrudan doğruya nefsin firavunluk cephesine darbe vurur, kırar. Aczini, zaafını, fakrını gösterir, abd olduğunu bildirir.

Hadisin rivayetlerinde vardır ki:

Cenâb-ı Hak nefse demiş ki: "Ben neyim, sen nesin?"

Nefis demiş: "Ben benim, Sen sensin."

Azap vermiş, Cehenneme atmış, yine sormuş. Yine demiş: "Ene ene, ente ente." Hangi nevi azâbı vermiş, enâniyetten vazgeçmemiş.

Sonra açlıkla azap vermiş. Yani aç bırakmış. Yine sormuş: "Men ene? Ve mâ ente?"

Nefis demiş: "Ente Rabbiye'r-Rahîm., Ve ene abdüke'l-âciz." Yani, "Sen benim Rabb-i Rahîmimsin. Ben senin âciz bir abdinim.

NÜKTELER...

Peygamberimizin ahlakıyla ahlaklanmayan birisi bir gün rüyasında peygamberimizi görür. Fakat Allah Resulü O'na hiç alaka göstermez. Adam der ki:

Ey Allah'ın Resulü bana kırgın mısınız

Efendimiz: hayır

Adam: o halde bana niçin bakmıyorsunuz

Efendimiz: çünkü seni tanımıyorum

> Adam: nasıl tanımazsınız. Ben senin ümmetinden birisiyim. Halbuki alimler senin ümmetinden birisini anananın evladını teşhisinden daha iyi teşhis ettiğini söylemişlerdi

Efendimiz: doğru söylemişler. Fakat ben senin üzerinde benim güzel ahlakımdan bir şey görmüyorum ve senin bana hiç salat-i selamın gelmedi. Benim ümmetimden birini tanımam O'da benim ahlakımın bulunması nisbetindedir.

Adam uyanınca bunları düşündü ve hemen peygamberin güzel huyları nelerse onları yaşayışına tatbik etmeğe karar verdi. Bir müddet sonra tekrar Allah Resulünü rüyada gördü. Peygamberimiz hemen:

Şimdi seni tanıyorum ve senin için şefaat edeceğim. Buyurdular.

Çünkü artık o peygamberimizi seviyor demekti. Çünkü O'nun güzel ahlakına uymuştu.

Bişr Hafi anlatıyor:

Bir gün rüyada peygamberimizi gördüm. Bana "Allah seni akranın arasında ne ile yükseltir, biliyor musun?" dedi. Ben "hayır" diye cevap verince şunları söyledi:

Salih kişilere hizmet etmek, müslüman kadeşlerine öğütle bulunmak, müminleri ve benim sünnetime tabi olanları sevmek ve benim güzel ahlakıma uymakla!

DUA

Allah'ım, kalplerimizi imân ve Kur'ân nuruyla nurlandır. Allah'ım, bizi Sana muhtaç olduğumuzun şuuruyla zenginleştir; Senden müstağnî durma fakirliğine düşürme. Kendi güç ve kuvvetimizden teberrî ediyor, Senin havl ve kuvvetine sığınıyoruz. Bizi Sana tevekkül edenlerden kıl. Bizi nefsimizin eline bırakma. Bizi, koruyuculuğunla muhâfaza eyle. Bize ve erkek, kadın bütün müminlere merhamet et. Kulun, peygamberin, seçtiğin, dostun, mülkünün güzelliği, masnuâtının melîki ve sultanı, inâyetinin gözbebeği, hidâyetinin güneşi, hüccetinin lisânı, rahmetinin timsâli, mahlûkatının nuru, mevcudâtının şerefi, mahlûkatının çokluğu içinde birliğinin kandili, kâinat tılsımının keşşâfı, rubûbiyet saltanatının dellâlı, hoşnut olduğun şeylerin tebliğ edicisi, gizli isimlerinin tanıtıcısı, kullarının muallimi, âyetlerinin tercümânı, rubûbiyet güzelliğinin aynası, şuhud ve işhâdının medârı, âlemlere rahmet olarak gönderdiğin habîbin ve resûlün olan Efendimiz Muhammed'e, onun bütün âl ve ashâbına, kardeşleri olan diğer peygamber ve resûllere, melâike-i mukarrebîne ve sâlih kullarına salât ve selâm eyle.

Rahmân-ı Rahîm olan Allah'ın, Furkan-ı Hakîmi Arş-ı Azîmden üzerine indirdiği zât olan Efendimiz Muhammed'e (a.s.m.) ümmetinin iyilikleri adedince milyon salât ve milyon selâm olsun.

Risâletini İncil, Tevrat ve Zebûr'un müjdelediği; nübüvvetini doğduğundan hemen önce ve doğumu ânında meydana gelen hârikulâde hallerin, cinnî hâtiflerin, insanlardan evliyâ ve kâhinlerin haber verdiği; işaretiyle ayın ikiye bölündüğü Efendimiz Muhammed'e (a.s.m.) ümmetinin alıp verdiği nefesler sayısınca milyon salât ve milyon selâm olsun.

Çağırmasıyla, ağaçların, yanına geldiği, duâsıyla yağmurun süratle yağdığı, bulutun sıcaktan korumak için başında gölge yaptığı, bir kilelik yiyeceğinden yüzlerce insanın doyduğu, parmakları arasından suyun üç defa Kevser gibi aktığı; Allah'ın kertenkeleyi, ceylanı, kuru hurma direğini, koyun paçasını, deveyi, dağı, taşı ve çakıl taşlarını onun için konuşturduğu; Mi'racın ve, "Göz ne şaştı, ne de başka bir şeye baktı" (Necm Sûresi: 17.) âyetinin sahibi Efendimiz ve

şefaatçimiz Muhammed'e, (a.s.m.) ilk indiği andan itibâren Kıyâmete kadar Kur'ân'ın, her okuyanın okuduğunda hava dalgalarının aynalarında Allah'ın izni ile temessül eden her kelimesindeki her harfi sayısınca salât ve selâm olsun. Bu salâvâtların herbirisi hürmetine bizi bağışla, bize merhamet et, ey İlâhımız! âmin.

AZ YEMEK

Muhammed b. el-Yeman, oruca verdiği önemi şöyle anlatıyor: *"Altı kişiye, altı şey sordum, fakat hepsi bu altı soruma tek bir cevap verdi. Doktorlardan, İlaçların en şifa verenini sordum. Onlar: 'En şifa verici ilaç açlık ve az yemektir' dediler. Filozoflardan hikmeti aramak hususunda en büyük şeyi sordum. 'Açlık ve az yemektir' dediler. Abidlerden, Allah'a ibadet etmek hususunda en faydalı şeyi sordum. 'Açlık ve az yemektir' dediler. Bilginlere: 'İlmi hatırda tutmak için en faydalı şey nedir?' diye sordum. 'Açlık ve az uyumaktır' dediler. Padişahlardan en iyi yemekleri sordum. 'Açlık ve az yemektir' dediler. Aşıklardan, İnsanı sevgiliye neyin ulaştırdığını sordum. 'Açlık ve az yemektir' dediler."*

İnsanın bir uzvu çalışırsa, diğer uzuvları tadil-i eşgal eder. Mide çalışırken, maddî bünye çalıştığı için, manevî kabiliyetler tatile girer, daha az çalışır.

Ebu Talib-i Mekkî: *"Mümin fülüt gibidir, ancak içi boş olursa sesi güzel çıkar"* der.[109]

SİZİ TOKLUK ÖLDÜRDÜ BİZİ DE AÇLIK DİRİLTTİ

İnsanı öldüren tokluk, yaşatan ise açlıktır.

Evet, yanlış okumuyorsunuz, gerçeğin ta kendisidir bu söz.

Devamlı tok olan insanda hem maddî, hem de manevî hastalık başlar. Maddî hastalığın başlayacağını tıp adamları açık seçik söylemekteler. Manevî hastalığın olacağı ise, yaşanan hayatta da bellidir. Midesi tıka basa dolan insana vaaz, nasihat tesir etmez. Hikmetli sözlerin en cazibini söyleseniz, en değerlisini anlatsanız, kılı bile kıpırdamaz. Çünkü mide dolu, göz ve gönül de ölüdür.

Bundan dolayıdır ki bir maneviyat büyüğü şöyle demiştir:

— Sizleri tokluk öldürdü, bizleri de açlık diriltti!

Bu sözde büyük gerçek saklıdır. Kimilerini hep tok kalmak öldürür, kimilerini de aç kalmak diriltir. Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'ni, sık sık aç halde görmekteyiz.

Bir gün Patıma validemiz (r.a.) bir parça ekmek alıp Efendimiz (s.a.v.)'in huzuruna girerek kendisine uzatmış-ü:

— Taze ekmek pişirmiştim, bir parçasını da sana getirdim, babacığım, demişti. Efendimiz (s.a.v.) ekmeği alırken şöyle buyurdu:

— Kızım, baban üç günden beri ilk defa bir ekmek parçası eline alıyor!

Âişe validemiz bu konudaki rivayetinde şöyle demiştir:

— Biz Muhammed (s.a.v.) ailesi, ay geçerdi de ocağımızda duman tütmezdi. Yiyeceğimiz, iki tane siyah hurma ile içeceğimiz sudan ibaret olurdu. Bazan yakınımızda bulunan Ensar hanımları Resûlüllaha süt gönderirler, onunla kendimizi ayakta tutardık.

Resûlüllah (s.a.v.) Hazretlerinin bu halini örnek alan bazı İslâm büyükleri, açlığı çokça yaşamayı tercih etmiş, gönüllerim ve kalblerini açlıkla diri tutmaya çalışmışlardır.

Nitekim tasavvuf büyüklerinden **Sehl bin Abdullah,** örnek aldığı Resûlüllah'in (s.a.v.) açlığını tam yaşamaya çalışırken ona gelen biri sormuştu:

— Günde bir öğün yemeye ne dersin?

— Sıddıkların yemesidir, derim.

— Ya iki öğün yemeye?

— Ona da müminlerin yemesidir, derim.

—Peki üç öğün yemeğe ne diyeceksin? deyince, kızan Sehl:

— Sen git, ailene söyle, sana bir ahır yapsınlar, orada istediğin kadar ye, demiştir.

Maneviyat büyükleri açlığı, tokluğa isteyerek tercih etmişler, yaşadıkları iradî açlıktan sonra, kendilerinde inkişaflar olmuş, ilim ve hikmetlere vakıf olmaya başlamışlardır.

İsimleri kitaplara yazılacak kadar itibara sahip bir çok büyüklerde hep mahrumiyet esas olmuş, nefsin arzu ve isteklerine set çekmek ilk hedef halini almıştır. Bizlerde ise nefsin isteklerini yerine getirmek gaye halini almış, birazcık mahrumiyet dünyamızı karartacak duruma düşürmüştür. Yani büyüklerin irade ile yaşadıklarına biz bazen mecburen maruz kalsak ürperiyor, bundan istifade yerine yeise düşüyor, bunalımlara maruz kalıyoruz.

Ebû Türab-ı Nahşebîye bir mescidde rastlayan biri, kaç gündür aç beklediğini sorunca, yedi gün, cevabını almıştı.

Böyle zatların yanında bir kuru ekmek parçası, Allah'ın en büyük nimeti olarak görülüyor, buna sahip olduklarında kendilerini en mesud ve bahtiyar insan olarak biliyorlardı.

Şimdi bizlerin sofrasında Allah'ın lütfettiği nimetlerin bütün çeşitleri var, ama bizler mesud ve bahtiyar değiliz. Kendimizi büyük nimetlere sahip insan duygusu içinde bulamıyor, hâlâ, mahrumiyet hissiyle boğuluyoruz. Yani onları açlık diriltiyor, bizleri de tokluk öldürüyor, anlaşılan...[110]

HİCRET

اَلَّذينَ امَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فى سَبيلِ اللّهِ بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ اَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللّهِ وَاُولئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ

Tevbe / 20. İman edip de hicret edenler ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenler, rütbe bakımından Allah katında daha üstündürler. Kurtuluşa erenler de işte onlardır.

اِنَّ الَّذينَ امَنُوا وَالَّذينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فى سَبيلِ اللّهِ اُولئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللّهِ وَاللّهُ غَفُورٌ رَحيمٌ

Bakara / 218. İman edenler ve hicret edip Allah yolunda cihad edenler var ya, işte bunlar, Allah'ın rahmetini umabilirler. Allah, gafûr ve rahîmdir.

وَمَنْ يُهَاجِرْ فى سَبيلِ اللّهِ يَجِدْ فِى الْاَرْضِ مُرَاغَمًا كَثيرًا وَسَعَةً وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِه مُهَاجِرًا اِلَى اللّهِ وَرَسُولِه ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ اَجْرُهُ عَلَى اللّهِ وَكَانَ اللّهُ غَفُورًا رَحيمًا

Nisa / 100. Allah yolunda hicret eden kimse yeryüzünde gidecek bir çok güzel yer ve bolluk (imkân) bulur. Kim Allah ve Resûlü uğrunda hicret ederek evinden çıkar da sonra kendisine ölüm yetişirse artık onun mükâfatı Allah'a düşer. Allah da çok bağışlayıcı ve esirgeyicidir.

وَالَّذينَ هَاجَرُوا فِى اللّهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظُلِمُوا لَنُبَوِّئَنَّهُمْ فِى الدُّنْيَا حَسَنَةً وَلَاَجْرُ الْاخِرَةِ اَكْبَرُ لَوْكَانُوا يَعْلَمُونَ

Nahl / 41. Zulme uğradıktan sonra Allah yolunda hicret edenlere gelince, onları dünyada güzel bir şekilde yerleştireceğiz. Eğer bilirlerse ahiretin mükâfatı elbette daha büyüktür.

فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ اَنّى لَا اُضيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ اَوْ اُنْثى بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ فَالَّذينَ هَاجَرُوا وَاُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَاُوذُوا فى سَبيلى وَقَاتَلُوا وَقُتِلُوا لَاُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّاتِهِمْ وَلَاُدْخِلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ ثَوَابًا مِنْ عِنْدِ اللّهِ وَاللّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ

Al-i İmran / 195. Bunun üzerine Rableri, onların dualarını kabul etti. (Dedi ki:) Ben, erkek olsun kadın olsun -ki hep birbirinizdensiniz- içinizden, çalışan hiçbir kimsenin yaptığını boşa çıkarmayacağım. Onlar ki, hicret ettiler, yurtlarından çıkarıldılar, benim yolumda eziyete uğradılar, çarpıştılar ve öldürüldüler; andolsun, ben de onların kötülüklerini örteceğim ve onları altlarından ırmaklar akan cennetlere koyacağım. Bu mükâfat, Allah tarafındandır. Allah; karşılığın güzeli O'nun katındadır.

HADİS...

* Hz. Ömer radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalatu vesselâm buyurdular ki: "Ameller niyetlere göredir. Herkese niyet ettiği

şey vardır. Öyleyse kimin hicreti Allah'a ve Resülüne ise, onun hicreti Allah ve Resülünedir. Kimin hicreti de elde edeceği bir dünyalığa veya nikâhlanacağı bir kadına ise, onun hicreti de o hicret ettiği şeyedir."

* Abdullah Ibnu Sa'dî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına bir heyet olarak geldik. Ben: "Ey Allah'ın Resülü! Muhakkak ki ben, arkamda, artık hicretin sona erdiğini zanneden bir kavim bıraktım" dedim. Aleyhissalâtu vesselâm: "Küffârla kıtal edildiği müddetçe, hicret sona ermeyecektir" buyurdu."

* Ya'la İbnu Ümeyye anlatıyor: "Fetih günü babam Ümeyye'yi getirip: "Ey Allah'ın Resûlü! Babamla hicret şartı üzere bey'at yap!" dedim. Ama O: "Onunla cihad etme şartı üzerine bey'at yaparım, artık hicret sona ermiştir" cevabını verdi."

* Safvan İbnu Abdirrahman el-Kureşi anlatıyor: "Fetih günü babamı Aleyhissalatu vesselam'ın yanına getirdim ve: "Ey Allah'ın Resulü! Babama hicretten birpay ayır!" dedim. Resulullah: "Artık hicret kalmadı" buyurdular. Ben de gidip (Resulullah'ın hatırını hiç kırmadığı sevgili amcası) Abbas radıyallahu anh'ın yanına gittim, "Beni tanıdın mı?" dedim. "Evet!" deyince, arzumu ona açtım, babama hicretten bir nasip ayırması için Resulullah nezdinde şefaatte bulunmasını rica ettim. Kabul etti ve Abbas, üzerinde cübbesi olmaksızın gömlekli olarak evinden çıktı (huzur-u nebeviye gelip:) "Ey Allah'ın Resulü! Falancayı ve onunla aramızdaki (dostluğu) biliyorsun. O, size hicret üzere biat etmesi (ve böylece muhacir olma sevabından bir pay alması) için, babasını getirdi" dedi. Bunun üzerine Aleyhissalatu vesselam: "Artık hicret yok!" buyurdular. Abbas hazretleri: "(Bu adamın babası ile hicret şartıyla biat etmesi için) senin üzerine yemin ettim" dedi. Aleyhissalatu vesselam elini uzatıp adamın elini meshetti ve: "Amcamı yemininden kurtardım, hicret yoktur!" buyurdular."

* Bera İbnu'l-Âzib radıyallahu anh anlatıyor: "Hz. Ebu Bekr radıyallahu anh, evinde babama uğradı. Ondan bir semer satın aldı. (Babam) Azib'e: "Benimle oğlunu gönder, onu evime kadar götürüversin!" dedi. Babam bana: "Hay onu götürüver!" dedi. Ben de götürüverdim. Babam onunla beraber çıktı, bedelini alacaktı.

Babam, Ebu Bekr'e: "Ey Ebu Bekr! Resülullah aleyhissalâtu vesselâm'la (hicret ettiğin) gece ne yaptınız?" diye sordu. "Evet o gece yürüdük. Ertesi günü de öğle vaktine kadar yürüdük. Yolumuz tenha idi, hiç kimseye rastlamadık. Önümüze uzun bir kaya çıktı. Kayanın henüz güneşin değmediği bir gölgesi vardı. Yanına konakladık. Ben kayanın yanına geldim. Resülullah aleyhissalâtu vesselâm'ın duldasında uyuması için elimle bir yeri düzledim. Sonra oraya bir post yayıp: "Ey Allah'ın Resülü! (Siz biraz istirahat buyurup şurada) uyuyun, ben etrafınızı gözetlerim!" dedim.

Derken yatıp uyudu, ben de çıkıp etrafını gözetlemeye başladım. Kayaya doğru sürüsüyle gelmekte olan bir çobanla karşılaştım. O da bizim gibi gölgeye sığınmak istiyordu. "Sen kimlerdensin ey delikanlı?" diye sordum. Medine veya Mekke'den bir adama aitti. Ben tekrar: "Koyununda süt var mı?" dedim. "Evet!" dedi. "Sağar mısın?" dedim. Tabii dedi ve sağmak üzere bir koyun yakaladı. "Memede kıl, toz-toprak çer-çöp olabilir, bunları bir çırp!" dedim. Dediğimi yaptı, beraberindeki bir kaba bir miktar süt sağdı. Benim de yanımda Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm için taşıdığım bir kap vardı. İçmede, abdestte onu kullanırdı. (Sütü kendi kabıma aktararak) Aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına geldim. Uyuyordu. Uyandırmak istemedim. Uyanıncaya kadar yanında durdum. Süte biraz su kattım, dibi serinledi. "Ey Allah'ın Resülü, buyurun için!" dedim. O içti ben de memnun oldum. Sonra: "Yola koyulma vakti gelmedi mi?" dedi. "Evet!" dedim. Güneşin zevâlinden sonra hareket ettik. Peşimize Sürâka İbnu Mâlik İbni Cu'şem düştü. Biz sert bir arazide yürüyorduk. "Ey Allah'ın Resülü, bize yaklaştı!" dedim. "Üzülme! Allah bizimledir!" buyurdu. Aleyhissalâtu vesselâm, Sürâkaya beddua etti. Derhal atının ön ayağı karnına kadar yere saplandı.

Sürâka: "Anladım ki, siz bana ilendiniz. Ne olur benim için dua edin. Allah için ben de takipçileri sizden geri çevireceğim!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm dua ediverdi, adam kurtuldu ve geri döndü. Yol boyu her kime rastladı ise: "Ben size bedel burada gereken (aramayı) yaptım (kimse yok)!" dedi. Böylece her kime rastladı ise geri çevirdi. Hülasa, bize verdiği sözü tuttu."

* Hz. Ebu Bekr radıyallahu anh anlatıyor: "Biz mağarada iken müşriklerin ayaklarını görüyordum. Onlar bu sırada başlarımızın üstünde idiler. "Ey Allah'ın Resûlü dedim, onlar ayaklarının aşağısına bir bakacak olsa bizi mutlaka görürler!" dedim. Bunun üzerine:

"Ey Ebu Bekr!" buyurdular, "Üçüncüleri Allah olan iki kişi hakkında ne zannediyorsun?"

* Abdullah Ibnu Sa'dî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına bir heyet olarak geldik. Ben: "Ey Allah'ın Resülü! Muhakkak ki ben, arkamda, artık hicretin sona erdiğini zanneden bir kavim bıraktım" dedim. Aleyhissalâtu vesselâm: "Küffârla kıtal edildiği müddetçe, hicret sona ermeyecektir" buyurdu."

* Ya'la İbnu Ümeyye anlatıyor: "Fetih günü babam Ümeyye'yi getirip: "Ey Allah'ın Resûlü! Babamla hicret şartı üzere bey'at yap!" dedim. Ama O: "Onunla cihad etme şartı üzerine bey'at yaparım, artık hicret sona ermiştir" cevabını verdi."

* Sehl İbnu Sa'd radıyallahu anh anlatıyor: "(Sahabîler Islâmi

takvimin başlangıcını tesbit ederken) ne Resulullah aleyhissalâtu vesselâm'ın bi'set zamanına, ne de vefat zamanına itibar etmediler. Fakat Medine'ye gelişine itibar ettiler."

* İbnu Amr (radıyallahu anh) anlatıyor: "Bir adam, cihada iştirak etmek için Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'den izin istedi. Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm): "Annen baban sağlar mı?" diye sordu. Adam: "Evet" deyince: "Onlara (hizmet de cihad sayılır), sen onlara hizmet ederek cihad yap" buyurdu.

* Ümmü Seleme (radıyallahu anhâ) anlatıyor: "Ey Allah'ın Resûlü, Allahu Teâla'nın kadınları hicretle ilgili olarak zikrettiğini hiç işitmiyorum, niçin? diye sordum. Bu sorum üzerine şu âyet indi: "Rableri dualarını kabul etti: Bir birinizden meydana gelen sizlerden, erkek olsun, kadın olsun iş yapanın işini boşa çıkarmam. Hicret edenlerin, memleketlerinden çıkanların, yolumda ezâya uğratılanların, savaşan ve öldürülenlerin günahlarını elbette örteceğim. And olsun ki, Allah katında bir nimet olarak, onları içlerinden ırmaklar akan cennetlere koyacağım. Nimetin güzeli Allah katındadır." (Âl-i İmrân, 195).

* İbnu Abbas (radıyallahu anhüma) şu iki ayet hakkında aşağıdaki açıklamayı yapmıştır: "Doğrusu inanıp hicret edenler, Allah yolunda mallarıyla canlarıyla cihâd edenler ve Muhâcirleri barındırıp onlara yardım edenler, işte bunlar birbirlerinin dostudurlar" ve "İnanıp hicret etmeyenlerle, -hicret edene kadar- sizin dostluğunuz yoktur. Fakat din uğrunda yardım isterlerse, aranızda anlaşma olmayan topluluktan başkasına karşı onlara yardım etmeniz gerekir. Allah işlediklerinizi görür. İnkar edenler birbirlerinin dostlarıdır. Eğer siz aranızda dost olmazsanız yeryüzünde kargaşalık, fitne ve büyük bozgun çıkar. İnanıp hicret eden, Allah yolunda savaşanlar ve Muhacirler'i barındırıp, onlara yardım edenler, işte onlar gerçekten inanmış olanlardır. Onlara mağfiret ve cömertçe verilmiş rızıklar vardır. Sonra inanıp hicret eden ve sizinle birlikte savaşanlar, işte onlar sizdendir." Bedeviler muhacire varis olmazdı, muhacir de ona varis olmazdı. Bu durum nesh edildi. Ayet şöyle buyurdu: "Birbirinin mirascısı olan akraba Allah'ın kitabına göre birbirine daha yakındır. Doğrusu Allah her şeyi bilir" (Enfal, 22-25).

* İbnu Abbâs (radıyallahu anhümâ), "Ey iman edenler, eşlerinizin evlatlarınızın içinde hakikaten size düşman olanlar da vardır. O halde onlardan sakının.." (Teğâbün 14) meâlindeki ayet hakkında şu açıklamayı yaptı: "Bu hitaba maruz kalan kimseler bir kısım Mekkeli erkeklerdir. Bunlar, hicret ederek Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'e gelmek isterler, fakat kadın ve çocukları kendilerini terketmelerini istemeyerek hicretlerine mümânaat etmişlerdir. Bu

kimseler bilâhare hicret edip gelince, halkın, din hususunda çok şey öğrenmiş olduğunu görürler. Bunun üzerine (kendilerinin önceden hicret etmelerine mâni olan) zevce ve evlâtlarını cezalandırmak istediler. Bu hâl karşısında Cenab-ı Hakk mezkur âyeti inzâl buyurdu."

* Hz. Enes (radıyalahu anh) anlatıyor: "Muharcirler hicretle Medine'ye gelip (Ensar'ın yardımlarını gördükleri) vakit şöyle dediler: " Ey Allah 'ın Rasûlü ! Biz, çok maldan böylesine cömertce veren, az maldan da yardımı böylesine güzel yapan aralarına inmiş bulunduğumuz şu Medinelilerden başka bir kavmi hiç görmedik! Bize bedel işlerimizi yaptılar, hayatımızı düzene koymada yardımcı oldular. Biz (hicret ve ibadetlerimizle kazandığımız) sevapların hepsini onlar alacak diye korkuyoruz !" Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) onlara şu cevabı verdi: " Hayır! Onlar sizin dua ve teşekkürlerinizden hâsıl olan sevabı alacaklar. "

* Şeddâd İbnu'l-Hâd (radıyallahu anh) anlatıyor: "Bir bedevî gelerek Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a iman etti. Sonra da sordu: "Seninle hicret edeyim mi?" Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) onu ashabından birine teslim edip meşgul olmasını söyledi. Sonra yapılan gazvede Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm), bir miktar ganimet elde etmişti. Bunu taksim etti ve bedevîye de bir pay ayırdı. Bedevî: "Bu nedir?" diye sordu. Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm): "Bu payı sana ayırdım" dedi. Adam: "Ben bunun için sana tâbi olmuş değilim, ben -eli ile boğazını göstererek- şuraya bir ok atılıp ölmem ve cennete gitmem için sana tâbi oldum" dedi. Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) da: "Sen Allah'a sâdık oldun mu o da sana sâdık olur (dilediğini verir)" dedi. Askerler bir müddet durdular. Sonra düşmanla mukâtele etmek üzere kalktılar. Adamcağızı, az sonra sırtlayıp Hz.Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'e getirdiler. Tam gösterdiği yere bir ok isabet etmiş ve ölmüştü. Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm): "Bu, o adam mı?" diye sordu: "Evet, odur!" dediler. "Öyleyse o Allah'a doğru söyleyip sadâkat gösterdi, Allah da ona sadâkat gösterdi" dedi. Adam, Resûlullah (aleyhissalâtu vessselâm)'ın cübbesi ile kefenlendi. Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) cenazeyi öne çıkardı, üzerine namaz kıldı. Okuduğu duadan işitilenler arasında şu da vardı: "Ey Allahım, bu senin bir kulundur. Senin yolunda hicret etmek üzere memleketinden ayrıldı. Şehid olarak öldürüldü. Ben buna şâhidlik ediyorum."

TEFSİR...

وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ يَجِدْ فِي الْاَرْضِ مُرَاغَمًا كَثِيرًا وَسَعَةً وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِه مُهَاجِرًا اِلَى اللّٰهِ وَرَسُولِه ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ اَجْرُهُ عَلَى اللّٰهِ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُورًا رَحِيمًا

Nisa / 100. Allah yolunda hicret eden kimse yeryüzünde gidecek bir çok güzel yer ve bolluk (imkân) bulur. Kim Allah ve Resûlü uğrunda

hicret ederek evinden çıkar da sonra kendisine ölüm yetişirse artık onun mükâfatı Allah'a düşer. Allah da çok bağışlayıcı ve esirgeyicidir.

Ve her kim, yolunu bilip de Allah yolunda hicret ederse yeryüzünde birçok gidecek, sığınacak veya düşmanların zıddına hareket edecek yer ve genişlik bulur. Dolayısıyla yaşadıkları yerde bir tür rahat ve bolluk bulunanlar, oradan ayrılınca mutlaka sıkıntılara ve darlıklara düşeceğini zannedip de korkmamalıdırlar. Bir de, her kim Allah'a ve Resulüne hicret etmek üzere evinden çıkar da sonra amacına ulaşamadan ölüm kendisine yetişirse onun ecrini vermek Allah'a düşer. Yani amelini tamamlamış gibi, ulaşacağına ulaşmış olarak ecir elde eder. Dolayısıyla bu konuda, "yerimden ayrılırsam amacıma ya ulaşırım ya ulaşamam, iyisi mi elimdekini de kaybetmeyeceğim; Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan da olmayayım." diye düşünmemelidir. Allah için hareket eden, kaderde öyle yazıldığı için yarıyolda da kalsa yine tam sevap alacağını bilmelidir. " Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir."

Az önce nakledildiği gibi Cündüb b. Damre Medine'ye gelirken yolda "Ten'im" denilen yerde öleceğini hissederek sağ elini sol eline koymuş, "Allah'ım, şu senin, şu da Resulünün. Resulün sana ne ile biat ettiyse ben de öyle biat ediyorum." demiş ve ruhunu teslim etmişti. Bu haber Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ashabına ulaştığı zaman, "Medine'de vefat etseydi sevabı eksiksiz olurdu." demişler, bu âyet de bunun üzerine inmiştir. İlim aramak, haccetmek, cihad etmek veya bunlar gibi herhangi bir dini amaçla Allah rızası için yapılan her hicretin Allah ve Resulüne yapılmış bir hicret olduğunu da açıklamışlardır.[111]

اَلَّذينَ امَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فى سَبيلِ اللّهِ بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ اَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللّهِ وَأُولئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ

Tevbe / 20. İman edip de hicret edenler ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenler, rütbe bakımından Allah katında daha üstündürler. Kurtuluşa erenler de işte onlardır.

İman ve hicret edip Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenler, Allah katında derece bakımından en büyüktürler. Bunların yücelik mertebeleri ve üstün değerleri hepsinden yüksektir. Başkaları sakalık ve imaret de dahil olduğu halde diğer olgunluk ve faziletlerin hepsini elde etmiş olsalar bile, bu mücahidlerin, sırf mücahid oldukları için, Allah katındaki rütbe ve dereceleri yine de hepsinden üstündür. Ve işte gerçekten kurtuluşa erenler bunlardır. "Acaba", "belki" "umulur ki" gibi ihtimal ve tereddüt bildiren edat ve fiileri olmayan gerçek ve mutlak anlamdaki kurtuluş işte bunlara mahsustur. Bunların kurtuluş ve necatına göre diğerlerinin durumu, sanki bir fevz ü necat bile değildir. Nisa Sûresi'nde "Müminlerden özür sahibi olmaksızın evlerinde oturanlarla Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenler eşit

olamazlar." (Nisa, 4/95), "Allah cihad edenleri, evlerinde oturanlara pek büyük ecirlerle üstün tutmuştur. Onlara katından derece derece lütfederek bir mağfiret ve rahmet ihsan etmiştir..." (Nisa, 4/95-96) âyetiyle de mücahitlerin Allah katındaki yerlerini belirlemiştir. (Bu âyetlerin tefsirine bkz.)

Bu âyetlerin sebeb-i nüzulünde rivayet olunduğuna göre; Müşrikler, Yahudilere "Biz hacılara sakalık yapıyoruz, Mescid-i Haram'ın imarını ve bakımını üstlenmişiz. Biz mi efdaliz, Muhammed ve ashabı mı?" demişler. Onlar da "Siz efdalsiniz" cevabını vermişler. Ayrıca Hz. Ali, amcası Hz. Abbas İslâm'a girdikten sonra, ona "Amca, hicret edip Resulullah'a katılsanız." demiş, o da "Ben hicretten daha efdal bir halde değil miyim? Beytullah'ı ziyaret edenlere su veriyorum ve Mescid-i Haram'ı imar edip bakımını sağlıyorum." diye cevap vermiş. Bunun üzerine bu âyetler nazil olunca Hz. Abbas "Bana öyle geliyor ki, bu sakalık görevini bırakacağım." demiş. Hz. peygamber de kendisine "Sakalık işinize devam ediniz, çünkü sizin onda hizmetiniz vardır." buyurmuş.

"Sahih-i Müslim"de rivayet olunduğu üzere Numan b. Beşir demiştir ki, "Resulullah'ın minberi yanında idim, bir adam, ben hacılara sakalık etsem de başka hiçbir amel işlemesem gam yemem, dedi. Bir başkası da ben Mescid-i Haram'ı imar etsem de başka hiçbir amel işlemesem kendime dert etmem, dedi. Bir diğeri de Allah yolunda cihad etmek bu sizin söylediklerinizden daha efdaldir dedi. Bu bir Cuma günü idi. Derken Ömer (r.a.) bunlara, susun, Resulullah'ın minberinin dibinde böyle sesinizi yükseltmeyin. Maamafih namazı kıldıktan sonra bu ihtilaf ettiğiniz meseleyi Resulullah'dan sorup öğreneyim, dedi. Daha sonra Allah Resulü'nden meseleyi sordu, Allah Teâlâ da bu âyeti inzal buyurdu".

PIRLANTA SERİSİ…

Soru: Allah Resul'ünün nam-ı celil'i üzerinde güneşin doğup battığı her yere ulaşacağını ifade ediyorsunuz. Bu, bizim için bir emir midir? Bu açıdan hicreti değerlendirir misiniz?

Bu söz onun sözüdür. Buyuruyor ki, "bir gün benim adım güneşin doğup battığı her yere ulaşacak" diyor. Demek ki, kutuplarda azıcık yarım saatliğine bile güneşin doğup battığı yerler vardır. Oraya bile ulaşacak.

Aslında meseleyi öyle almamalı. Mekanı zikredip o mekanda mekana hulul edecek insanı anlamak lazım. Yani gecesi gündüzü olan insanların bulunduğu her yere benim namım ulaşacaktır.

Şimdi bu gaybi bir haberdir. Fakat gaybi haberden daha çok, bizim

için gösterilen bir ufuktur, bir gaye-i hayaldir. Bize verilmiş bir hedeftir. Diyor ki, siz benim adımı nam-ı celilimi güneşin doğup battığı her yere götürün. Götürmek için o bir avuç atında eğeri olmayan, atının ağzında gemi olmayan –baldırı çıplak derken takdir sözüyle söylüyorum- Hicaz'dan ayrılan baldırı çıplak – o baldırı çıplaklara ruhum kurban olsun- atları ciriko kemikleri üzerinde dünyanın dört bir yanına o nam-ı celili Muhammedi'yi götürmek için at koşturdu durdular. O anil merkez hareketin, merkez kaç hareketin, gücü bir yere kadar gitti durdu. O merkezden hızını alan güç bir yerde bitti durdu. Bayrak taşıyan kollar birden yerde yoruldu, bayrak bırakıldı. At çatladı, silah işlemez oldu, kılıç körerdi, yay açılmaz oldu, ok gitmez oldu. Ve gele gele size geldi. Götüre bildikleri yere kadar götürdüler. Bize getirenlerin de ruhu şad olsun.

Biz bir Asya milletiyiz. Onlar hicret-i seniyenin sekseninci senesinde Buhara'ya gelmeselerdi, kırkıncı senesinde Manevarun Nehir'e ulaşmasalardı biz nerden Müslümanlığı öğrenecektik. O ilk Müslümanlar İslamı çok iyi yorumlamasalardı, bizim anladığımız manada seslendirmeselerdi nasıl böyle bir Müslümanlığı anlayacaktık.

Ama her bir fani gibi onlarında bir ömrü vardır. Onlarda ömürlerini, ömrü tabilerini, tamamladılar ve göçüp gittiler Allah'a. Vazife başında gittiler. Şimdi gele gele bu vazife size düştü. Ama acıdır çok, Allah Resul'ünün nam-ı celili güneşin doğup battığı her yere gidemedi henüz.

Sizin arkadaşlarınız Sibirya'larda yaz günlerinde sıcağın otuz kırk derece olduğu kış günlerinde soğuğun altmış derece olduğu bir yerde o nam-ı celili Muhammedi'yi şöyle veya böyle tutturabilir miyiz diye, buza yazı yazar gibi oraya o namı yazmaya çalışıyorlar. Eski Moğolların ülkesine, bilmem ki Güney Kutup'ta insan var mıdır? Oralara kadar dünyanın her yerine nam-ı celili Muhammedi'nin götürülmesi.

Bırakın buralara da bir Almanya'ya gidin, dünya kadar yer gezersinizde ruhi revani Muhammedi minarelerde şehbal açmaz. İngiltere'de dünya kadar yer dolaşırsınız da ezan sesi duymazsınız. Camileri vardır ama sizin camilere benzemez. Müezzinleri kapalı yerlerde ezan okur. İmamların sesi sokağa taşmaz. Oralarda sokakları da alacak şekilde gürül gürül namaz kılınmaz. Itri'nin bestesiyle salat-u selamlar okunmaz. Allahu Ekberler denmez.

Ve Allah Resul'ünü kaldığın sürelerce ben oralarda çok garip hissettim. "Çok az anılıyorsun ya Resulullah, herhalde çok gurbet yaşıyorsun buralarda" dedim kendi kendime. Bir senden evvel ama senden küçük o peygamberlerin haline bakıyorum. Bir Amerika'da bakıyorum Davud'un sesi senden yüksek çıkıyor. Süleyman'ın sesi

senden yüksek çıkıyor. İsa'nın sesi senden yüksek çıkıyor. Musa'nın sesi senden yüksek çıkıyor. O seslere de ruhum kurban. Ama senin sesin bir sporda başarılı olamamış takımın bayrağının birkaç adım aşağıda olması gibi nam-ı celiline baktıkça aşağıda görüyorum. Ve içim içimi yiyor adeta.

Oralara bile nam-ı celili Muhammedi götürülememiş. Biz mi vefasız, bize yakın olan bizden evvelkiler mi vefasız, tarih mi vefası, tarihseller mi vefasız kim vefasız bilemeyeceğim. Ama herhalde dostun vefasızlığı bahis mevzu düşmanın husumetinin yanı başında.

Bunun için güneşin doğup battığı her yere mutlaka ulaşmamız lazım. Bunu ister bir emir telakki edersiniz sahabinden. İster bir gaye-i hayal telakki edersiniz. Sizin için bir ufuk, bir hedeftir. Buraya ulaşın demiştir ümmetine. Ve isterseniz onu henüz vakti gelmemiş gaybtan verilen bir haber telakki edersiniz. Demek ki, Allah resulü olacak bir şeyi söylüyor. Madem bu olacaktır öyleyse bence bunu oldurmaya çalışmalıyız.

O olacak şeyin yanında Allah'ın inayeti vardır. Allah'ın keremi vardır, Resul'ün şefaati vardır. Allah (c.c.) sizi tutup kaldıracaktır. Allah sizi tutup kaldıracaktır. Allah'ın inayet ve keremiyle. Bunu ben bir işarete binaen söylüyorum. Sizin tutulup kaldırıldığınıza dair bir işarete binaen söylüyorum ama müsaadenizle onu açamayacağım. Mezun değilim onu açmaya. Onu O'nunla benim aramda bir sır olarak kabul edeceğim.

Eğer tutulup kaldırılmayı düşünüyorsanız, dağınıklığınızın giderilmesi ve toparlanmayı düşünüyorsanız bu işe sahip çıkın. İslamın dağınık şemnini bir araya getirin ki Allah'ta sizi dağınıklıktan kurtarsın, derlenip toparlanmanıza yardımcı olsun ve tutsun sizi tutup kaldırdığınız hakla beraber kaldırsın. Hakkı koyacağı yere koysun. Hak sahiplerini, ihkak-ı hak yapanları hakkı kaldırıp koyduğu yere koysun.

Ben sizden fazla bir şey istemiyorum, istemeye hiç hakkım yok. O konumda da değilim. Ama başlattığınız şu şeyi devam ettirmenizi istirham ediyorum. Allah aşkına, Resulün hatırına, şanlı tarihinizin hatırına. Tarihinizde sizin garip bir hadise değil bu. O kadar çok tekerrür etmiş. O kadar çok baskısı yaşanmış, o kadar çok şablonu var ki. Size diyorum bu kanaviçe üzerinde hayatınızı ördüğünüz zaman, örgülediğiniz zaman bu kendi kendine gerçekleşecektir Allah'ın inayet ve keremiyle.

Başlamış bir iş, yarıda bırakmayın. Bir kırık plak gibi kalmasın. Bu ses bu beste tamamlasın Allah aşkına. Bunu arkadan gelenler dinlerken yahu tamam olmuyor bu şiir demesinler. Bu beste tamam olmuyor demesinler. Dinlesinler ve tamamlayanlara rahmet desinler.

Başlamış bir şey. Başlamışı bitirin inşallah. Siz bitirmeye azmederseniz Allah sizi çoğaltmakta, sizi ikmal etmekte, itmam etmekte ve bu işi bitirmede size yardımcı olacaktır.

HİCRET

Mukaddes Göç'ten kastımız Hicret'tir. Hicret, altında çok büyük ma'nâ ve büyük hakikatlar yatan oldukça büyük bir mes'eledir. Bu kelime, insanın, bir beldeden bir beldeye hicret etmesini ifade ettiği gibi, insanın bir düşünceden başka bir düşünceye hicret etmesini de ifade eder. Ve, yine insanın kendi özünden kendi özüne hicretine de delâlet eder. Ben bu çok geniş, çok derin, çok muhtevalı kelimeyi, hem kelimenin kâmet-i kıymetine uygun şekilde hem de bugünkü önemi ölçüsünde ifade etmeye muktedir olabilir miyim bilemem, ama, Rabb'imin ihsanı ölçüsünde arzetmeye çalışacağım.

Hicret, her yüce da'vâda çok önemli bir esastır. Evvelâ şu kaziyye ile başlayalım: Hicret etmedik büyük bir da'vâ adamı, büyük bir mefkûre adamı, büyük bir vazifeli ve ideal adamı yok gibidir (dikkatli konuşuyorum). Bugüne kadar hemen herkes, doğduğu yeri, o yüce da'vâsı uğruna terketmiş ve başka bir yere gitmiştir. Hicretin, Allah emri olarak yapılmış olması, onun en bereketli, en ağırlıklı tarafıdır. Çünkü, hicret eden şahsın, ileride vereceği hizmet adına bu göçle gelen bir kısım ma'nâlar var ki, o yönüyle de çok ehemmiyetlidir. Hz. İbrahim (as)'a, -şimdiye kadar O'na bu ismi hiç kimse takmamıştır ama- O'na "Seyyah Nebî" dense sezâdır. Nakil imkânlarının çok dar olduğu bir dönemde Babil'de sesini duyuyoruz. Bakıyoruz ki, Hz. İbrahim (as) Babil'i velveleye vermiş. Sonra Kenan ilinde kendisini görüyoruz. Sonra bakıyoruz ki Suriye'de... Hz. İbrahim Aleyhisselam Suriye'de bulunan Firavun'un, -bir kısım tarihçilerin kaydettiklerine göre Saduk denen zalim hükümdar-karşısında ve yanında da pâkize eşi Sârâ orada şöyle niyaz ediyor: "Allahım bu mücadelede, bu yaka-paça olmada, eğer bizi mağlub edersen, yeryüzünde Senin adını anacak kimse kalmayacak." Demek, yanında mübarek zevcesi, belde belde, diyar diyar dolaşıyor ve herkese birşeyler fısıldamaya çalışıyor. Sonra O'nu, yerle bir olmuş Harem-i Şerif'in başında görüyoruz... Evet Hz. İbrahim Aleyhisselam ,yeryüzünde bütün canlıların, ezelden ebede kadar hem mihrabı hem de göbeği sayılan ve bağrında Hz. Muhammed Aleyhissalatü Vesselam'ı geliştiren, kıyamete kadar da saygıyla anılacak olan, hatta yıkılışı da kıyametin en büyük alâmeti sayılan Mekke-i Mükerreme'ye de uğradı...

Evet, Hz. İbrahim (as) Harem-i Şerif'e kadar gelmiş ve orada maddî-ma'nevî sellerin önüne katıp sürüklediği yığın yığın çerçöple karşılaşmıştı. Yani küfür ve dalâlet selleri ile Betha'nın dağlarından coşup gelen maddî seller omuz omuzaydı. Sanki, karanlıkların

karanlıklarla savaştığı o kapkara günlerde Cenâb-ı Hakk, Ka'be'yi maddesiyle, ma'nâsıyla nezdine almış gibiydi.. İbrahim Aleyhisselam bunları gördükten sonra, Ka'be'nin bilinen bir kalıntısına işaret buyurmuş ve oğluyla beraber, orada Ka'be'nin yeniden inşâsına çalışmış.. sonra insanları O'na çağırmış, vicdanıyla insan olan insanlar Hz. İbrahim'in sesine icabet etmiş ve Ka'be'ye koşmuşlardı. Bu arada şunu da kaydedelim: Ezan-ı Muhammedî'nin yine Hz. İbrahim'in o çağrısından istinbat edildiğini muhakkıkîn söylüyor. "Ve ezzin finnâsi bilhacci..." (Hac Sûresi, 22/27). "Çağır herkesi, ata binerek, süvari olarak, koşa koşa gelsinler ve burayı ziyaret etsinler." Bu makam öyle bir makam ki; insanlar buradan açılan bir menfezle, Allah ile münasebete geçebilirler. Zira Ka'be, Sidret'ül-Münteha'ya kadar rûhanilerin, meleklerin metafı (tavaf yeri)'dır. İnsanların bu metafta dönüp durmaları tasavvurlar üstü bir mazhariyettir. Efendimiz Aleyhissalatü vesselam: "İmam, veleddâllîn" deyince, siz "amin" deyin. Çünkü veleddâllîn'e gökte melekler "amin" derler. Kimin amin'i meleklerin amin'ine denk gelirse, onun geçmiş günahları mağfiret edilir. Tavaf öyle bir hâdisedir ki, biz o tavafı ifâ ederken Allah (cc) oraya bakar, Enbiya-i izâmın ervahı o tavafa iştirak eder.. ve tâ Sidret'ül-Münteha'ya kadar melekler de bu nûranî amud etrafında döner dururlar. Evet, tavaf eden her insan bilmelidir ki, o tavaf ederken, sağında solunda rûhâniler, yerin altına doğru cinlerin mü'minleri, Sidret'ül-Münteha'ya kadar da meleklerin, çevresinde tavaf ettikleri, Allah'ın: "Beytim" dediği bir kudsî bina etrafında dönüyor.

Efendimiz Sallallahü aleyhi ve sellem, böyle mukaddes bir yerde dünyaya teşrif buyuruyor.. ve bu yer Hz. İbrahim hicretinde önemli bir konaktır. Evet, Hz.İbrahim (as) uzun seyahatı neticesinde oraya gelmiş, orada karar kılmış, orada oturmuş ve sanki bu mukaddes göçü de orada bitirmiş.. ve derken göç orada göçe gaye tohumla buluşmuş, tohum ulu bir çınara dönüşmüş ve çınar iki önemli dalıyla ebediyete yönelmiş. O iki daldan biri birkaç fasıl meyve vermiş ve kökle bütünleşmiş; diğeri ise "ezeliyetin hakkıdır" deyip ebediyete uzanmıştır. Evet, İsmail dalı da öyle bir meyve vermiştir ki o meyve terazinin bir kefesine konduğu zaman, bütün Enbiya-ı izâmdan daha ağır gelecek ve arkasından gelenler için vesile-i iftihar olacaktır. Bu muhteşem meyve insanlığın Emîn'i, büyük Fetânet, büyük Sıdk Sahibi Hz.Muhammed Aleyhissalatü vesselam'dır ve Hz. İbrahim (as)in seyahatı olan mukaddes göçün de neticesidir.

Hz. İsa (as)'a niye Mesih dediler? "Mesih" in ma'nâla-rından biri de seyahat eden demektir. Evet, Mesih, fail sığası olarak çok mesheden, yani çok gezen, çok seyahat eden insan demektir. Hz. İsa (as) da hep hakikate aşina, hakikate dilbeste gönül ve çehre aramış, sağda solda dolaşmış durmuştur. Bu uzun seyahatları neticesinde, 12

havari elde etmiş, rahle-i tedrisine aldığı bu insanlarla cihanın fethine koyulmuş ve Allah'ın kendine tevdi ettiği mukaddes emanet ve büyük da'vâyı onlarla tahakkuk ettirmeye çalışmıştır. Bir de bunlardan bir tanesinin de ihanetini düşünecek olursak, sadece 11 insanla cihanın fethine çıkmış olduğunu anlarız. Seyyidina Hz. Mesih (as)'in nerede doğduğu bilinmiyor ama, mukaddes göçü, hicreti biliniyor. Hatta tâ Anadolu içlerine kadar geldiğini bazı tarih kitapları haber veriyor. O, Filistin çevresinde dolaşmış, Arap Yarımadası'nı gezmiş ve 33 yaşında, bizim buudlarımız, bizim ölçülerimiz içinde, bu fâni âlemden ayrılıp, kendine has bir âleme yükselirken, dünyanın büyük bir kısmını, en büyük seyyahlardan daha çok gezmiş ve âşina gönül, temiz simâ aramış durmuştu...

Hz. Musa (as), Firavun'un sarayında büyümüş ve belli ölçüde sarayın sımsıkı ve yumuşak hayatına alışmış olmasına rağmen, O da hicret etmiştir. Evet, eğer araştırabilsek, bütün Enbiya-ı izâmın hayatında, hicreti bir esas olarak görürüz.

Hiç şüphe yok ki bu kudsî muhacirler arasında en büyük Muhacir, Efendimiz sallallahü aleyhi ve Sellem'dir. Çünkü hicret, her şey gibi O'nunla (sav) tam doruğa ulaşmıştı. Efendimiz (sav)'le ubudiyeti, ibtidâ ile intihayı cem' buudluydu. Evet O, kullukta, en mübtediyane mebde'li ve en müntehiyâne edâlıydı. Semavî sofrasında Cibril (as) bir bedevi ile aynı kaşığı kullanabiliyordu. O'nun hicreti de bu çizgide cereyan etmişti. Evet, Mekkeli Medine Efendisi'nin göçü çok meşakkatli ve o kadar da derin, çok muhataralı ve o kadar da muhtevalı gerçekleşmişti. Başka Peygamberlerde hicretin ne seviyede ele alındığını bilemiyoruz; ama O, "Hicret etmen şartıyla." deyip herkesin elini sıkıyordu. Hatta hicret etmeyene o gün, münafık nazariyle bakılıyordu. Ancak, Velid İbn-i Velid, Ayyaş İbn-i Rebia, Seleme İbn-i Hişam gibilere hicret etme fırsatı verilmemişti ve bunlar mâzur görülmüşlerdi. Evet sadece bu üçü hicret edemeyen talihlilerdendi. Onların hayatlarında meydana gelen bu gayr-i iradî boşluğu da Allah Resulü (sav) dualarıyla doldurmaya çalışıyordu. Ve bu hâl "O mevzu seni çok alâkadar etmez" buyurulacağı ânâ kadar da devam etti.. evet, Efendimiz (sav) hiç durmadan ellerini kaldırıyor: "Allahım Velid İbn-i Velid'e, Allahım Seleme İbn-i Hişam'a, Allahım Ayyaş İbn-i Rebia'ya necat ver!" diye yalvarıyor ve inliyordu. Zira bunlar ilk müslüman olanlardandı. Ayyaş, Ebu Cehil'in anne bir kardeşiydi. "Lâilâhe illallâh Muhammedurrasulüllâh" dediği andan itibaren zincire vurulmuştu. Mekke fethedilinceye kadar da ayağında zincir, boynunda bukağı, yer yer ağabeyi Ebucehil'in tokatlarıyla inleyip durdu; zaman zaman da -İslâm'la şereflenince Yermuk'un kahramanları arasına katılan- yeğeni İkrime'nin tekmeleriyle... Seleme İbn-i Hişam, Ebu Cehil'in baba bir kardeşidir ve O da zincirli ve bukağılıydı. Velid İbn-i Velid de Halid İbn-i

Velid'in büyük kardeşi ve Velid İbn-i Mugîre'nin oğludur. İşin garibi, bunların hepsi de Mahzum oymağından müslüman olmuş kimselerdi. Bütün güç ve kuvvetlerini sarfetmiş, Aleyhissalatü Vesselam'a ulaşmaya çalışmış, hicret etmek için uğraşmış, fakat bir türlü engelleri aşamamışlardı. Onun için de Allah Resulü (sav) sabah namazında rukudan kalktıktan sonra, ellerini kaldırıyor, bunlara dua ediyor ve "Necat ver!" deyip inliyordu. Hatta; öğlen, akşam ve yatsıda da duâ ettiği oluyordu.

Hicret o kadar önemlidir ki, bir taraftan Efendimiz Sallallahü aleyhi ve Sellem, elini sıktığı herkese "Göç edeceksin" buyurur, diğer taraftan da bu göçü, iradesiyle yapamayan kimselere göç edebilmeleri için de duâ ediyordu.

Sa'd İbn-i Ebi Vakkas Fetih'ten sonra Mekke'de hastalanınca, çok ürperdi, ve fevkalâde rahatsız oldu. Öyle ki Efendimiz (sav) kendilerini ziyaret ederken; meâlen:"Ya Resûlallah! Arkadaşlarım hicret etti ve Medine'ye gittiler, ben ise ölüp burada kalacağım. Halbuki bizim için hicret yeri çok önemliydi. Biz oraya Allah için gitmiştik. Şimdi Mekke'de vefat edip kalacağımı düşündükçe çok üzülüyorum" diyordu. Mekke o kadar mukaddes, o kadar mübarek olmasına rağmen hicret ettikleri yurdu terk etme endişesi her an onlar için en büyük endişe kaynağı olmuştu.

Hicret, gerçekten Allah'ın hoşuna giden makbul bir ameldir. Çünkü hicret eden kimse Allah için çok büyük bir fedakârlığa katlanmaktadır. Evet, dünyada bir insan ailesini, evlad ü ıyâlini, doğduğu yeri çok sever. Dâussıla (sıla hasreti) dediğimiz şey, şairlerin şiirlerine kadar girmiştir. Pekçok insan bu hasreti terennüm etmiş, pek çok kimse bunu şiirleştirmiştir. Bu his hemen herkeste vardır. Tabiî ve fıtrî olduğu için de insanın bunu içinden söküp atması mümkün değildir. Nitekim Seyyidina Hz. Bilal, Medine-i Münevvere o kadar güzel olmasına rağmen, kalkmış Peygamber köyünde hıçkıra hıçkıra ağlamış ve Mekke için destanlar koşmuştur. Hz. Ebubekir dahil başkalarının hasreti de bundan geri değildi. Bunlar bir da'vâ uğruna Medine'ye gelmişlerdi ama, dâussıla içlerini yakıyordu. Mesela; Hz. Ebu Bekir Efendimiz (ra) gibi, bir lahzâ Efendimiz (sav)'den ayrılmayı düşünmeyen bir insan bile, Mekke'yi özlüyor ve müşrikler hakkında için için intizarda bulunuyor, "Bizi yurtlarımızdan yuvalarımızdan ettiniz" diyor ve inliyordu. En mevsûk hadîslerde Efendimiz (sav) bile şöyle diyordu: "Mekke! Seni o kadar çok seviyorum ki, eğer beni çıkarmasalardı -vallahi- ben senden çıkmazdım." İşte bu duygu, bir dâussıla duygusudur. Evet, hicreti ele alırken, mes'eleye bir de bu zâviyeden bakmak lâzımdır. Şimdi bir düşünün, Sahabi Mekke'de doğmuş, orada büyümüş ve oraya alışmışlardı. Hele orada ataları Hz. İbrahim (as)'in bir evi vardı ki, her sene binlerce ve binlerce insan,

dünyanın dört yanından kopar gelir ve orayı ziyaret ederlerdi. Onlar da bu Ka'be'nin efendileriydi. Çünkü kimisi orada yeme-içme işini üzerine almış, kimisi zemzem suyu işini idare ediyor, kimisi de hacıların kurban kesme işiyle meşguldu.. işte hemen hepsinin böyle alışageldikleri güzel şeyler vardı. Aslında hepimize, alışageldiğimiz şeylerden ayrılmak zor gelir: Mesela Ramazan'da alıştığımız iftarları, imsakları, teravihleri ve oruçları içimizde derin derin hissederiz.. ve yine Ka'be'ye giderken, Ka'be'den de buraya dönerken, şu muvakkat ayrılışlarda ve firaklarda, içimizde ne türlü hicran esintilerinin bulunduğunu, çoğumuz kimbilir kaç defa yaşamışızdır. Halbuki hicrette Ashab Efendilerimiz, yurtlarını yuvalarını, evlâd ü ıyâllerini de terkediyorlardı. Mesela, Hz.Ömer (ra) giderken zevcelerini götürmüyor. Hz. Ebu Bekir (ra) giderken, O'nun yanında da, Hz. Aişe (r.anh.) yoktur. Efendimiz (sav)'le arasında küçük bir bağın teessüs etmeye başladığı o dönemde, evet o azîzelerden azîze olan kadının ayrı bir izzet kazandığı o dönemde neredediir acaba Hz. Aişe (r.anh.) validemiz? Nerede isimlerini bile bilmediğimiz Hz. Ebu Bekir'in zevceleri, nerede o çok yaşlı ve gözleri görmeyen babası Ebu Kuhafe..? Nasıl bunları bırakıp gitmişti? Bu şefkat kahramanlarının şefkatsiz olduklarını söyleyebilir miyiz? Hayır, onların hepsi de birer merhamet âbidesiydi ve her türlü takdîrin üstünde kuvvetli aile bağlarına sahip idiler.. ama Hakk mülâhazası ve Hakk yolunda hicret herşeyin önüne geçiyordu.. geçiyordu da, kimileri böyle bütün varlıklarını Mekke'de bırakıp ayrılıyor.. kimileri güpegündüz ve herkese meydan okuya okuya Medine yollarına dökülüyor.. kimileri de Allah yolunda hicretin dışında hiçbir şey bilmeden bir meçhûle doğru "şedd-i rihâl" ediyordu. Ayrıldıkları yerde yurt-yuva, evlâd u ıyâl, mal-menâl her şeye sahip idiler; gidecekleri yerde ise onları, yalnızlık, gurbet, fakr u zaruret bekliyordu. Medine'deki babayiğitlerin, evlerini onlara tahsis edip, onları bağırlarına basacakları henüz belli değildi. Bu itibarla onlar bir insanlık kıvamını temsil ettikleri gibi, aynı zamanda müstesna bir topluluk olan Ensar cemaatinin ortaya çıkmasına da yardımcı oluyorlardı.. ve böylece Ensar kudsiler ölçüsünde havarileşiyor, Muhacirler de Ensar oluyordu. O gün için bu iki cemaatin hayat stilleri birbirini tutmuyor, düşünce ufuk ve kutupları birbirinden farklıydı. Muhavere ve müzakere seviyesi ise kat'iyyen aynı derecede değildi. Ve işte Muhacirin-i Kirâm bütün bunların yanında daha nelere nelere katlanmış, hayatlarını Hicretleştirmişlerdi. Ve bu işten hiç mi hiç dönen de olmamıştı. Evet, talihsiz bir şairden başka yeniden Mekke'ye gitmeyi düşünen olmamıştı. Onun da imânı henüz içine oturmamıştı.

Ashâb-ı Kirâm'ın müslümanlığını derinleştiren ve müslümanlığı bir başka türlü renklendiren Hicret, günümüzde de ayniyle bahis mevzuudur.

Ayrıca Hicret'in, Kur'ân talebesine kazandırdığı çok şey vardır. Çünkü herkes doğup büyüdüğü yerde, iyi şeylerle beraber bir kısım menfi izler de bırakır. Evet, her insan doğduğu köyde, şehirde, kasabada, onu tanıyan emsallerinin, yaşıtlarının arasında bıraktığı menfi izler vardır. Kavga ettiği günler, yumruk salladığı zamanlar vardır. Ma'rifet olsun diye yapıp sergilediği şarlatanlıklar vardır. Halbuki bütün bunlar, daha sonra Rabbin, ihsan-ı İlâhi olarak onun omuzuna yükleyeceği vazifenin tebliğinde, o iş için gerekli olan vakar ve ciddiyet ile telifi kat'iyyen imkânsızdır. Çünkü daha sonraki dönemde da'vâsı itibariyle, onun bidâyet-i hayatındaki bu çocuksu tavırları, bir kısım kimselerin kafalarını bulandırabilir, vazifesine gölge düşürebilir ve o döneme ait kaçınılması imkânsız bazı tavırlar onların çevrelerinde menfi değerlendirmelere sebep olabilir. Nitekim Efendimiz'e Mekkeliler Ebu Tâlib'in yetimi diyorlardı. Evet, Cihanların uğrunda fedâ olması gerekli O Zât (sav)'a, O Dürr-i Yektâ'ya (binler rûhumuz olsa fedâ olsun) Ebu Tâlib'in yetimi diyorlardı. Aslında onların böyle düşünmesi O'nun getirdiği mesaja karşı bir tavrın ifadesiydi; ama onlar, bu yetimliği kullanmak istiyorlardı. Yani, "yahu dün sokakta bizimle beraber koşuşuyordu. Şimdi kalkmış semâların üstünde dolaştığını iddia ediyor, bizim aklımızın eremeyeceği şeyler getiriyor." diyorlardı. Kaldı ki, O nezîh rûh ve O dâmen-i muallâ (sav), daima Allah tarafından korunmuş ve Peygamberliğe hazırlanmıştı. Yani tâ ilk günlerinde, bir gaybî inayetle sonraki vazifesine göre hazırlanmıştı. Buyuruyor ki "Ben hayatımda iki defa düğüne niyet ettim, çıktım giderken, yolda bir gaflet bastı, bir yerde çömeldim oturdum, ancak güneşin ışınlarının başımı okşamasıyla uyandım. Bir başka sefer yine bir düğüne gitmeye teşebbüs ettim.. yine yolda uyuyakaldım, anladım ki Allah benim düğüne gitmeme müsaade etmiyor." Evet, Allah Celle Celalühü O'nu birşeyler için hazırlıyordu. 25 yaşlarındaydı. Ka'be-i Muazzama yıkıldıktan sonra inşâsı için çalışılıyordu, O da taş taşıyordu. Zaten böyle şerefli ve kıymetli bir işte, O'nun çalışmaması da düşünülemezdi. Bir aralık amcası ve sırdaşı Hz. Abbas (ra) O'na (sav): "Belindeki peştemalin bir ucunu omuzuna koy, taşlar omuzunu incitmesin." Peştemalin ucunu omuzuna koydu ama, vücudunda açılmaması gerekli olan bazı yerleri açılmıştı. O esnada gözüne melek göründü.. ve O birdenbire sırtüstü yere yıkıldı, derken gözleri yukarıya dikildi... O günden sonra da bir daha dizinin üstünden itibaren vücudunu açtığı müşahede edilmedi. Allah O'nu büyük da'vâ için hazırlıyor ve onu gelecekteki vazifesi adına zararlı herşeyden koruyordu. Koruyordu ama, Mekke'liye göre yine de O, Ebu Tâlib'in yetimiydi. Ve işte Aleyhissalatü Vesselam'a, Efendiler Efendisi'ne "Ebu Talib'in yetimi" dendiği ve kendisine bu nazarla bakanlardan destek bulamadığı bir dönemde, Ensar Efendilerimiz O'na sînelerini açtılar.. sîneleriyle beraber yurtlarının yuvalarının kapılarını da açtılar. Yetmiş

şu kadar erkek ve birkaç kadın O'na: "Medine'ye gel Ya Rasulüllah!" dediler. "Malını malımız, canını canımız gibi bilip koruyacağımıza ve İslâm uğrunda herşeye katlanacağımıza söz veriyoruz" dediler. Ve Allah Rasulü (sav) kendini, böyle kuşluk güneşi hüviyetinde pırıl pırıl tanıyan, tepeden tırnağa hürmet hisleriyle dopdolu bir cemaatin sımsıcak kucağında buluyordu. Bu cemaat O'nu tanıdığı gün Peygamber olarak tanıyor, peygamberliğe has vakar ve ciddiyet içinde görüyor ve çocukluğunu da hiç bilmiyorlardı...

Ashâb Efendilerimiz (r.anhüm) de ilk memleketleri olan Mekke'de hep hor ve hakir görülmüştü. Hz. Bilâl-i Habeşî'yi anlamaları ancak Mekke fethinden sonra müyesser olmuştu. Bilâl-ı Habeşî ve onun gibi temiz ruh, sağlam karakter nice kimseler vardı ki, Mekke'deki içtimaî telakki ve o günkü bakış açısından dolayı hep horlanıp hakir görülmüşlerdi.. ve bunların Medine'de el-üstü bir cemaat oldukları ortaya çıkmıştı. Diğer Ashab Efendilerimizi de böyle kabul edebiliriz. Mekkelilerin yukarıdan baktıkları kimseler için Medineliler ağlıyor, "Ya Rasulallah! Malımıza, evimize, barkımıza ortak olsunlar, şu fedakâr arkadaşlarımız, hicret edip geldiler, biz de malımızdan, canımızdan fedakârlıkta bulunmak suretiyle katkıda bulunalım istiyoruz" diyorlardı. Bu da hicretin bir başka yanı...

Kaldı ki onlar, ısmarlama Nebî'nin hususî ihtimama mazhar cemaatiydi... Hicretin başını çeken o şanlı Nebî ise, en küçük yaşından peygamberlik dönemine kadar hep korunmuş, hep himaye altında yetişmiş ve gelişmişti.

Bizler için de hizmet adına hicret çok önemlidir. Evet, her birerlerimiz, mukteza-yı beşeriyet olarak bazı karışık işlere girdiğimizden ve elimizde olmayarak bazılarının hakkımızda bir kısım bulanık şeyler söylediğinden ve söyliyeceğinden ötürü bulunduğumuz yerden hicret edip ayrılmamız elzemdir. Zira niyetler ne kadar halis de olsa, tam bir emniyet ve güven telkin edebilmek için, muhatapların dimağlarında en küçük bir bulantıya meydan vermeyecek şekilde nezih bulunmamız, şarttır. Bu da ancak, bizim, yanlış ve eksiklerimizi bilmeyenlerin yanında mümkün olur ki, dilimizde bunu "gökten inmiş gibi" sözcüğüyle ifade ederiz ve böyle olmamız, böyle görmemiz hizmetin te'siri açısından çok önemlidir.

Allahü Teâlâ gönderdiği bütün müceddîdleri, mürşîdleri hicret ettirmesi de bunun ilâhî bir kanunu olduğunu gösteriyor. Allah bu kanunla bütün mürşîdleri, mübellîğleri âdeta hicrete mecbûr kılıyor.. biri şarkın yalçın kayaları arasında zuhûr ediyor, sesi orada değil de daha ziyade Batı Anadolu'da ve İstanbul âfâkında yankılanıyor. İmam Gazali'nin gezmediği yer kalmıyor. İmam-ı Rabbani Hazretleri bir baştan bir başa Hindistan'da seyahat ediyor. Bu müstesna

büyüklerimizden hangisinin mücadelesini tetkîk etsek, hayatlarında hicretin ağırlık ifade ettiğini görürüz. Mukaddes göç, hizmetimiz açısından eski devirlere nisbeten daha da önemlidir. Evet, bir mü'min kardeşimiz, buradan kalkıp diyar-ı küfre hicret ediyorsa, biz buna küçük nazarıyla bakamayız. Bugün bir Medine yoktur ama, her yere Medine'nin boyasını çalmak, Medine misal şehirler kurmak vardır.. bir diğer tâbirle, Medine sahibinin huzûruna çıkabilmek için, pek çok Medine meydana getirmek vardır. "Medineleri arkamıza bırakıp, senin 'Medine' ne koştuk ya Rasulallah!" diyebilmek için, bugün hicrete, hicret beldelerine ihtiyaç vardır. Sırf Allah rızası için ve İslâm'ı neşretmek için dünyanın dört bir yanına göç edenlerin durumunu hafife alamaz ve basite ircâ edemeyiz. Çünkü bu muhacirlerin herhangi bir maddi çıkarları ve menfaatleri yoktur; yaptıkları ve yapacakları şey sadece İslâm'ı tebliğ ve bekledikleri de sadece ve sadece Allah'ın rızasıdır. Türkiye'nin içinde ve dışında ve âlem-i İslâm'ın sair yerlerinde, Hakk da'vâsı için hicret eden kimseler, "innemel-a'mâlü binniyat ve innemâ liküllimriin ma nevâ" fehvasınca niyetlerine göre mükafaat elde edecek ve ilk hicret edenlerin arkasında -inşaallah- yerlerini alacaklardır! Yani Allah, muhacirleri muhacirlerle Ensar'ı da Ensar'la haşredecektir! "Muhacirler toplansın!"dendiğinde bu mukaddes göçün heyecanıyla yollara düşmüş olanlar, muhacirlerin arkasında yerlerini alacaklardır. Kimbilir sizde herhangi birinizin önüne Ebu Bekir (ra) mı rastlayacak, Ömer (ra) mı rastlayacak, Osman (ra) mı rastlayacak.?! Bunları, Rabbine hesap verme mevkiini her an idrâk, bir ayağının mezarda bulunduğunu his ve idrâk eden bir insanın ağzından dinliyor gibi dinleyin; eğer bu mevzûda hilâf-i vâki ve mübalağalı beyânda bulunuyorsam, Allah'a hesap vereceğim demektir...

Uğrunda hicret ettiğimiz yüksek mefkûreyi her zaman tahakkuk ettiremeyebiliriz. Ama hâlis bir niyetle, "Keşke bize de nasip olsa, biz de gitsek, hiç olmazsa gidip bir kaç hafta kalabilsek.. kalabilsek de yüksek mefkûremize hizmet edebilsek" niyetlerini içlerinde yaşattıkları sürece kazanırlar. Efendimiz (sav)'in bir beyânıyla izâh edeyim, buyuruyorlar ki, "Bir insan yürekten, ihlâsla şehâdeti taleb ederse, yatağında ölse dahi şehid olur." Evet bir insan, sadece ve sadece Allah da'vâsı için, Rabb'imizin yüce adının en ücrâ yerlerde dahi şehbâl açması için, kafasında hicret kurup duruyorsa, "Gidelim, görelim, gezelim, anlatalım, İbrahim'lerin yolunda, Musa'ların, Mesih'lerin (Alâ Nebiyyinâ ve aleyhimusalâtu vesselâm) yolunda ve insanlığın İftihar Tablosu'nun yolunda, biz de bu vazifeyi yapalım" düşüncesiyle yatıyor, kalkıyorsa, o kimse memleketinde de kalsa, orada ölse, ümid ediyoruz ki Allah (cc) bu düşünce sahibini muhacirler defterine kaydeder. Rabbim, boyunduruğun yere konduğu bu devirde, İslâm dünyasına sahip çıkanları hem muhacirlikle, hem de şehâdet sevabıyla serfirâz

kılsın! Evet bu yönüyle de “Mukaddes Göç” çok önemlidir ve üzerinde daha çok şey söylenebilir...[112]

HİCRET RUHU

Bizler için hizmet adına hicret çok önemlidir. Evet, her birerlerimiz, mukteza-yı beşeriyet olarak bazı karışık işlere girdiğimizden ve elimizde olmayarak bazılarının hakkımızda bir kısım bulanık şeyler söylediğinden ve söyleyeceğinden, doğup büyüdüğümüz yerden hicret edip ayrılmamız elzemdir. Zira niyetler ne kadar halis de olsa, tam bir emniyet ve güven telkin edebilmek için, muhatapların dimağlarında en küçük bir bulantıya meydan vermeyecek şekilde nezih bulunmamız, nezih tanınmamız şarttır. Bu da ancak, bizim, yanlış ve eksiklerimizi bilmeyenlerin yanında mümkün olur ki, dilimizde bunu “gökten inmiş gibi” sözcüğüyle ifade ederiz.. ve böyle olmamız, böyle görmemiz hizmetin te’siri açısından çok önemlidir.

Allahu Teâlâ gönderdiği bütün peygamberleri ve onların arkalarındaki müceddidleri, mürşidleri hicret ettirmesi de bunun âdetâ ilâhî bir kanun olduğunu gösteriyor. Allah bu kanunla bütün mürşidleri, mübelliğleri âdetâ hicret yolundan geçmeye zorluyor gibidir. Çağımızda biri, şarkın yalçın kayaları arasında zuhûr ediyor, sesi orada değil de daha ziyade Batı Anadolu’da ve İstanbul âfâkında yankılanıyor. İmam Gazalî’nin gezmediği yer kalmıyor. İmam-ı Rabbanî Hazretleri bir baştan bir başa Hindistan’da seyahat ediyor. Bu müstesna büyüklerden hangisinin mücadelesi tetkik edilse, hayatlarında hicretin ağırlık ifade ettiği görülür.

Mukaddes göç, hizmetimiz açısından eski devirlere nisbeten daha da önemlidir. Evet, bir mü’min kardeşimiz, buradan kalkıp diyar-ı küfre hicret ediyorsa, biz bunu önemsiz göremeyiz. Bugün bir Medine yoktur ama, her yere Medine’nin boyasını çalmak, Medine misal şehirler kurmak vardır.. bir diğer tabirle, Medine sahibinin huzuruna çıkabilmek için, pek çok Medine meydana getirmek şarttır. “Medineleri arkamıza bırakıp, senin Medine’ne koştuk ya Rasulallah!” diyebilmek için, bugün hicrete ve hicret beldelerine ihtiyaç vardır. Evet, sırf Allah rızası için ve İslâm’ı neşretme yolunda, dünyanın dört bir yanına göç edenlerin durumunu hafife alamaz ve basite ircâ edemeyiz; çünkü bu muhacirlerin herhangi bir maddî çıkarları ve menfaatleri yoktur.. yaptıkları ve yapacakları şey sadece İslâm’ı tebliğ, bekledikleri de sadece ve sadece Allah’ın rızasıdır. Türkiye’nin içinde ve dışında ve âlem-i İslâm’ın sair yerlerinde, Hakk da’vası için hicret eden kimseler, “inneme’l-a’malü binniyât ve innema liküllimriin ma neva” fehvasınca, niyetlerine göre mükafat görecek ve ilk hicret edenlerin arkasında -inşaallah- yerlerini alacaklardır! Yani Allah, Muhacirleri Muhacirlerle, Ensarı da Ensarla haşredecektir! Bu itibarla da, “Muhacirler toplansın!”

dendiğinde bu mukaddes göçün heyecanıyla yollara düşmüş olanlar, Muhacirlerin arkasında yerlerini alacaklardır. Kimbilir sizden herhangi birinizin önüne Hz. Ebu Bekir (ra) mi rastlayacak, Hz. Ömer (ra) mi rastlayacak, Hz. Osman (ra) mı rastlayacak.?! Bunları her an Rabbinin huzurunda hesap vereceğine inanan ve bir ayağının mezarda bulunduğunu his ve idrak eden bir insanın ağzından dinliyor gibi dinleyin; eğer bu mevzuda hilaf-ı vaki ve mübalâğalı beyânda bulunuyorsam, Allah'a hesap vereceğim demektir...[113]

İDEAL MUHACİRİN VASIFLARI

Kelime mânâsı olarak, bir yerden bir yere göç etmeye hicret, bu ameliyeyi pratiğe döken kişiye de muhacir denir. Daha geniş ifadesiyle hicret, içteki duygu ve düşüncenin aksiyona dönüşmesidir. Bu mânâda hicretin, hemen her yüce davada çok önemli bir yeri vardır.

Biz burada hicret mevzuundan ziyade, ideal mânâda bir muhacirde mutlaka olması gereken bazı esaslar üzerinde durmak istiyoruz:

1. Hicrette iç dizayn ve iç kontrol çok önemlidir. Bu açıdan muhacir olarak bir yere göç edilirken, sadece bu "gitme" meselesi nazar-ı itibara alınıp hâlisane bir niyetle gidilmelidir. Sahabe Efendilerimiz (ra) Mekke'den Medine'ye hicret ederken, yurdu-yuvayı bütünüyle terk etmişler ve daha sonra arkada bıraktıkları şeyleri hayallerinden bile geçirmemişlerdir. Oysa ki Mekke, öyle kolay kolay terk edilecek bir şehir değildi. Bir kere o zamanlar, Medine halkının yarısı çoban, yarısı çiftçi ve sınıf itibariyle de ikinci-üçüncü sınıf insanların yaşadığı bir yerdi. Hâlbuki Mekke, hem ilim hem de ekonomik seviye olarak o zamanki Arap yarımadasının en medenî şehirlerinden biriydi. Buna rağmen Sahabe-i Kiram, Mekke'yi kafalarından öylesine söküp atmışlardı ki, daha sonraki dönemlerde değişik vesilelerle Mekke'de kalan muhacirler hastalandıkları zaman, "Burada ölüp kalacağız ve hicretimiz bâtıl olacak" endişesiyle tir tir titrerlerdi. Bu sebeple, yüce bir mefkûre uğruna göç eden insanlar, hep ihlâs ve samimiyetle hareket etmelidirler.

2. Hiçbir beklentiye girmeden bu şerefli işi gerçekleştirmelidirler. Bu sayededir ki, Cenâb-ı Hakk'ın, hicret uğrunda terk edilen şeylere mukabil büyük lütuflarda bulunması beklenir. Evet Allah (cc), niyetin hulûsuna göre terk edilen şeylere karşılık olarak, bazen bir, bazen on, bazen yüz, bazen bin kat karşılık verebilir. Bir kere daha hatırlatalım ki, bunun yegane şartı beklenti içinde bulunmamaktır. Buna rağmen Allah, çeşitli lütuf ve ihsanlarda bulundu ise, insan "Rabbimizin meşiet-i Subhâniyesi öyle gerektirmiş ki, hiç lâyık olmadığımız halde bize bunları bahşetmiş" demeli, şükran duyguları içinde iki büklüm olmalıdır.

3. Muhacir, hicret edeceği yere giderken, "bir daha geri dönmemek" üzere gitmelidir. Çünkü muhacirin mezar taşları, hicret ettiği yeni dünyaların bir nevi tapu kayıtları gibidir. Hatta muhacir, kendi ülkesinin yemyeşil yamaçlarını, bağlarını ve diğer bütün güzelliklerini düşündüğünde "Aman Allah göstermesin burada ölmek mi!" duygusuyla Sahabe gibi tir tir titremelidir.

Evet, ideal muhacir, niyetini hâlisane yaptıktan sonra gideceği yere gitmeli, "Senede bir defa olsun gelip ülkemi göreceğim" gibi mülahazalara kapılmamalı ve bir daha da geriye dönmeyi düşünmemelidir. Hatta o ilk garipler gibi yerlerini terk etmeyi, savaşta cepheyi terk etmekle eş tutmalı ve bir adım bile yerlerinden ayrılmamalıdırlar.[114]

HİCRET'TE MEBDE'DEN MÜNTEHAYA MESAFE

Namazda okunan hutbede, hicretle ilgili olarak müşahhastan mücerrede çok güzel bir geçiş vardı: Mebde'den müntehâya mesafenin insafsızlığı, yoldaki gulyabaniler... Buradaki mesafe, hicretin başladığı yer ile bittiği yer arasındaki mesafe midir; yoksa hicretten nihaî hedefe uzanan mesafe midir?

Çekilen ızdırap ve sıkıntı, hedefin büyüklüğü ile mebsûten mütenasiptir (doğru orantılı). Meâlîye ulaşmak için, kalbî ve rûhî hayata açılmak gerekir. Orada ifade edilmesi gereken bir husus daha vardı: Hadis-i şerifte, "Muhacir, günahlardan hicret edendir" buyurulur. Nefisten rûha, cismânî hayattan kalb ve rûhun derece-i hayatına hicret. Böyle kalbî ve rûhî seyahatle maddî hicret arasında zorluk ve keyfiyet bakımından herhangi bir fark yoktur. Her ikisinde de, mebde' ile müntehâ arasındaki mesafe çok uzundur; yolculuk da çok zordur ve çok meşakkatlidir. Ama kalbinde böyle bir yolculuğu duymayan, böyle bir yolculuğa hiç çıkmamış insan, hep düz bir Müslüman olarak kalır ve hadis-i şerifte belirtilen hicretin ne olduğunu asla anlayamaz.

Hicret, insanlık tarihinin en önemli realitelerinden biridir. O, Sahâbe-i Kirâm ve Havârî efendilerimizde en üst seviyede temsil edilmiştir. Bugün de onlara yakın seviyede bir hicretin yaşandığı söylenebilir. Ne var ki, bir sahada yaşanan böyle bir hicretin, yaşanması gereken başka sahalarda da aynı noktaya ulaşıldığını söyleyemeyeceğim. Meselâ, Türk işadamları dünyanın her tarafına bu ruh ve bu manâ ile açılmalıydı. Bugün Türkiye, ekonomisi açısından da, içindeki nüfus ve işadamı ağırlığını artık kaldıramamaktadır. Kaldı ki, hemen her yeni medeniyet bir hicret neticesinde kurulmuştur. Bu bakımdan, hicretin ehemmiyeti çok iyi kavranmalı ve onu da böyle yeni bir medeniyet adına ciddî bir ceht ve gayret takip etmelidir.[115]

DİĞER PEYGAMBERLERİN VE HZ. MUSA'NIN HİCRETİ

Diğer peygamberlerin hemen hepsinin misyonlarının bir noktasında hicret olmasına mukabil, Hz. Musa da (as) risaleti öncesi bir hicret var. Bunun hikmeti nedir?

Hicret'in temel esprisi, temel manâsı, bir misyon sahibinin, doğup büyüdüğü, çocukluğunu geçirip tanındığı yerden, tanınıp bilinmediği bir başka yere göç etmesi ise, bütün hicretleri bu manâ zaviyesinden ele alabiliriz. Bir insana, doğup büyüdüğü yerde fazla itibar edilmez. Çocukluğundaki bir kusuru, gençliğindeki bir hatası göze batar; ayrıca, o orada, "bizim falanca"dır. Fakat bir misyon ve o sahada hizmet aşk ve şevkiyle bir başka diyara giden insan, orada yepyeni biri olarak karşılanır. Hz. İbrahim, (as) doğup büyüdüğü Irak'tan Kenan diyarına gelmiş; Hz. Lût (as), Sodom ve Gomore'ye gitmiş, Efendimiz (sav) ise, Medine'ye hicret buyurmuşlardır. Hz. Musa ise, kendisine risalet verilmeden önce Medyen'den 10 yıl kadar kalmıştır ki, bu, onun için sanki bir eğitim ve risalete hazırlık dönemi olmuştur. Daha önce de bahsi geçtiği gibi, Firavun'dan firarla, Cenab-ı Hakk'a mülâkî olma dönemi geçirmiş ve 10 yıl önce geldiği yerden, hüküm sahibi bir Rasûl olarak dönmüştür.[116]

HİCRET VE DİL BİLME

Sahabe olsun, öncekiler olsun, gittikleri yerlerin dilini bilmiyorlar mıydı?

Dil, o zaman çok problem değildi. Sahabe içinde başka dilleri öğrenenler olmuştu. Efendimiz (sav), Zeyd ibn Sabit'e, "Süryanice'yi öğren" deyince, hem de o dilde diplomatik mektup yazacak ölçüde onu 15 günde öğrenebiliyordu. Ubeyy ibn Ka'b için de aynı şey söz konusudur. Yani dil öğrenmek, şimdi olduğu gibi o zaman problem değildi. Bununla birlikte, dini tebliğde dilin ikinci derecede bir önem taşıdığını defalarca arz etmeğe çalıştım. Önemli olan, hal dilidir ki, bu dil, evrenseldir. Her yerde geçer ve anlaşılır. İnsanlar, size, davranışlarınıza, ahlâkınıza, ilim ve irfanınıza, ortaya koyduğunuz işe baktıkları zaman, "İşte bunların tâbî olduğu din, hak din olabilir" diyorlarsa, o zaman dil, aradaki boşlukları doldurmada bir hizmet görebilir. Biz, cihan çapında geriler ve yıkılırken, bütün İslâm âlemi, hâlâ belini doğrultamadığı bir hezimeti yaşarken, belki her evde Kur'an-ı Kerim vardı; çok güzel daha başka kitaplar da vardı... Fakat, Kur'an-ı Kerim mehcur olmuş, arkaya atılmışsa, Kur'an'la insanlar arasına mesafeler girmişse; bir hadis-i şerifte buyurulduğu gibi, Kur'an bir vadide, insanlar bir başka vadide ise, dil bilseniz dahi ne işe yarar ki?[117]

GÜNAH

قُلْ اِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّیَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَالْاِثْمَ وَالْبَغْیَ بِغَیْرِ الْحَقِّ وَاَنْ تُشْرِکُوا بِاللّٰهِ مَالَمْ یُنَزِّلْ بِه سُلْطَانًا وَاَنْ تَقُولُوا عَلَی اللّٰهِ مَالَا تَعْلَمُونَ

Â'raf / 33. De ki: Rabbim ancak açık ve gizli kötülükleri, günahı ve haksız yere sınırı aşmayı, hakkında hiçbir delil indirmediği bir şeyi, Allah'a ortak koşmanızı ve Allah hakkında bilmediğiniz şeyleri söylemenizi haram kılmıştır.

یَمْحَقُ اللّٰهُ الرِّبوا وَیُرْبِی الصَّدَقَاتِ وَاللّٰهُ لَا یُحِبُّ کُلَّ کَفَّارٍ اَثیمٍ

Bakara / 276. Allah faizi tüketir (Faiz karışan malın bereketini giderir), sadakaları ise bereketlendirir. Allah küfürde ve günahta ısrar eden hiç kimseyi sevmez.

وَالَّذینَ اِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً اَوْ ظَلَمُوا اَنْفُسَهُمْ ذَکَرُوا اللّٰهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ یَغْفِرُ الذُّنُوبَ اِلَّا اللّٰهُ وَلَمْ یُصِرُّوا عَلی مَا فَعَلُوا وَهُمْ یَعْلَمُونَ

Al-i İmran / 135. Yine onlar ki, bir kötülük yaptıklarında, ya da kendilerine zulmettiklerinde Allah'ı hatırlayıp günahlarından dolayı hemen tevbe-istiğfar ederler. Zaten günahları Allah'tan başka kim bağışlayabilir ki! Bir de onlar, işledikleri kötülüklerde, bile bile ısrar etmezler.

وَذَرُوا ظَاهِرَ الْاِثْمِ وَبَاطِنَهُ اِنَّ الَّذینَ یَکْسِبُونَ الْاِثْمَ سَیُجْزَوْنَ بِمَا کَانُوا یَقْتَرِفُونَ

En'am / 120. Günahın açığını da gizlisini de bırakın! Çünkü günah işleyenler, yaptıklarının cezasını mutlaka çekeceklerdir.

وَیْلٌ لِکُلِّ اَفَّاکٍ اَثیمٍ

Câsiye / 7. Vay haline, her yalancı ve günahkâr kişinin!

کَلَّا بَلْ رَانَ عَلی قُلُوبِهِمْ مَا کَانُوا یَکْسِبُونَ

Mutaffifin / 14. Hayır! Bilakis onların işlemekte oldukları (kötülükler) kalplerini kirletmiştir.

اِنْ تَجْتَنِبُوا کَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُکَفِّرْ عَنْکُمْ سَیِّاتِکُمْ وَنُدْخِلْکُمْ مُدْخَلًا کَریمًا

Nisa / 31. Eğer yasaklandığınız büyük günahlardan kaçınırsanız, sizin küçük günahlarınızı örteriz ve sizi şerefli bir yere sokarız.

اَلَّذینَ یَجْتَنِبُونَ کَبَائِرَ الْاِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ اِلَّا اللَّمَمَ اِنَّ رَبَّکَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ هُوَ اَعْلَمُ بِکُمْ اِذْ اَنْشَاَکُمْ مِنَ الْاَرْضِ وَاِذْ اَنْتُمْ اَجِنَّةٌ فی بُطُونِ اُمَّهَاتِکُمْ فَلَا تُزَکُّوا اَنْفُسَکُمْ هُوَ اَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقی

Necm / 32. Ufak tefek kusurları dışında, büyük günahlardan ve edepsizliklerden kaçınanlara gelince, bil ki Rabbin, affı bol olandır. O, sizi daha topraktan yarattığı zaman ve siz annelerinizin karınlarında

bulunduğunuz sırada (bile), sizi en iyi bilendir. Bunun için kendinizi temize çıkarmayın. Çünkü O, kötülükten sakınanı daha iyi bilir.

HADİS...

* Hz. Aişe radıyallahu anh anlatıyor: "Resülullah aleyhissalatu vesselâm bana: "Ey Aişe! Ehemmiyetsiz görülen amellere karşı aman dikkatli ol! Çünkü onlar için de Allah (tarafın)dan (vazifelendirilmiş) araştırıcı bir melek vardır."

* Sevbân radıyallahu anh anlatıyor: "Resülullah aleyhissalâtu vesselam buyurdular ki: "Ümmetimden birkısım insanları bilirim ki, Kıyamet günü Tihâme dağları emsalinde bembeyaz (tertemiz) hayırlarla gelirler. Aziz ve celil olan Allah Teâla hazretleri o sevapları saçılmış toz haline getirir (değersiz kılar, kabul etmez)." Sevban dedi ki : "Ey Allah'ın Resülü! Onları bize tavsif et, durumlarını açıkla da, bilmeyerek biz de onlardan olmayalım!" Aleyhissalâtu vesselâm açıkladılar: "Onlar sizin din kardeşlerinizdir. Sizin cinsinizden insanlardır. Sizin aldığınız gibi onlar da gece (ibadetin)den nasiplerini alırlar. Ancak onlar, Allah'ın yasaklarıyla tenhâda başbaşa kalınca o yasakları ihlâl ederler, çiğnerler."

* (Ümmü'l-Mü'minîn) Âişe radiya'llâhu anhâ'dan: Şöyle demiştir: Resûlu'llâh salla'llâhu aleyhi ve sellem Ashâbına emrettiği zaman (dâimâ) ellerinden gelebilecek amelleri emrederdi. (O zaman Ashâb-ı Kirâm'ı): "Yâ Resûlâ'llâh, biz Senin gibi değiliz. Allâhu Teâlâ Senin olmuş ve olacak günahlarına meydan vermemiştir." derlerdi de (âsâr-ı) gazab vech-i mübârekinde belirecek kadar kızar ve ondan sonra da: "En ziyâde sâhib-i takvânız, Allâh'ı en çok bileniniz şüphesiz ki benim." buyururlardı.

* Yine Ebû Hüreyre radiya'llahu anh'den Nebî Salla'llahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim, dediği rivâyet olunmuştur: Bir kula (bilmiyerek) bir günâh isâbet edip veyâ bir günâh işleyip de: - Yâ Rab! Ben (bilerek) bir günâh işledim, yâhut (bilmiyerek) ben bir günâhla musâb oldum, kusûrumu afv ü mağfiret eyle! Diye (günâhını i'tirâf ve) niyâz ederse, o kulun Rabbi: - Demek ki, kulum, (dilerse) günâhımı afvedecek, (dilerse) cezâlandıracak muhakkak bir Rabbi olduğunu bildi. Şu halde ben de kulumu mağfiret ettim, buyurur. Sonra bu kul Allah'ın dilediği kadar bir zaman (günâhsız) yaşar. Sonra bir günâh daha isâbet edip veyâ bir günâh işleyip de: - Yâ Rabbî! Ben (bilerek) bir günâh işledim, yâhut (bilmiyerek) bir günâhla musâb oldum. Kusûrumu afv ü mağfiret eyle, diye niyâz ederse, o kulun Rabbi: - Demek ki, kulum, günâhını affedecek veyâ

cezâlandıracak bir Rabbi bulunduğunu gereği gibi bildi, şu halde ben de bu kulumu mağfiret ettim, buyurur. Sonra bu kul Allah'ın dilediği kadar bir zaman günâhsız yaşar. Sonra bir günâh isâbet edip veyâ bir günâh işleyip de: - Yâ Rab! Ben bir günâh işledim veyâ bir günâhla musâb oldum, kusûrumu afv ü mağfiret eyle, diye Allah'a yalvarırsa, o kulun Rabbi: - Demek ki, kulum, günâhımı affedecek veyâ cezâlandıracak bir Rabbi olduğunu bildi, ben de üç def'a kendisini afv ü mağfiret ettim. Artık (günâh işlediğinde tevbe etmesini bilen) bu kulum dilediği işi işlesin, buyurur.

* 'Âişe radiya'llahu anhâ'dan rivâyete göre, Nebî Salla'llahu aleyhi ve sellem şöyle du'â ederdi: Allah'ım! Tenbellikten, bunaklık derecesinde ihtiyarlıktan, günâhtan, ödeklikten, kabir suâlinden ve kabir azâbından, Cehennem ateşinden ve Cehennem azâbından, zenginlik gurûrunun şerrinden, yoksulluk sefâletinden Sana sığınırım!. Allah'ım! Bir gözü silik Deccâl'in şerrinden Sana sığınırım!. Allah'ım! Günâhlarımın kirini (el deymedik) kar, buz suyu ile yıka, kalbimi de günâhlardan -beyaz elbîseyi kirden temizler gibi- pâkla; benimle günâhlarımın arasını da doğu ile batı arası uzaklığı kadar uzak kıl!.

* Şeddâd İbn-i Evs radiya'llahu anh'den rivâyete göre, Nebî Salla'llahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: Seyyidü'l-istiğfâr (yâni istiğfâr du'âlarının ulusu) Allahu Teâlâ'dan şu yolda mağfiret dilemektir: Allah'ım! Sen Rabbimsin, ibâdete lâyık hiç ilâh yoktur, yalnız Sen varsın; beni Sen yarattın, şüphesiz Sen'in kulunum ve gücüm yettiği kadar ezelde Sana verdiğim ahd ü va'ad üzere sâbitim. Allah'ım işlediğim kusurların şerrinden Sana sığınırım. Bana ihsan buyurduğun ni'metini zât-ı ulûhiyetine i'tirâf ederim. Günâhımı da î'tirâf ederim. Binâenaleyh günâhımı Sen yarlığa! Çünkü günah yarlığamak, kimsenin haddi değildir, ancak Sen yarlığarsın!. Resûl-i Ekrem buyurur ki: Bu seyyidü'l-istiğfâr du'âsını her kim kalbiyle sevab ve fazîletine inanarak gündüz okur da o gün akşam olmadan ölürse, o kimse ehl-i Cennet câmiasındandır. Her kim de sevam ve fazîletine inanarak gece okur da sabah olmazdan önce ölürse, o kimse de ehl-i Cennet zümresindendir

* (Abdullah) İbn-i Mes'ûd radiya'llahu anh'den şöyle dediği rivâyet olunmuştur: Bir kere Resûl-i Ekrem'e bir kimse: - Yâ Resûla'llah! Câhiliyet zamânında (Müslüman olmazdan önce) işlediğimiz günâhlardan dolayı cezâ görecek miyiz? Diye sordu. Resûlu'llah şöyle cevâb verdi: - Her kim müslümanlıkta güzel hareket ederse, câhiliyet hayâtında işlediği günâh ile muâheze olunmaz. Fakat her kim müslümanlıkta (sebât etmeyib irtidâd etmek) fenâlığında bulunur (ve küfr üzerine ölür)se o, hem evvelce câhiliyetteki ameliyle, hem de

sonra müslümanlıktaki küfr ve intidâdiyle muâheze olunur (ebedî Cehennemde kalır).

* Ebû Hüreyre radiya'llahu anh'den Resûlu'llah Salla'llahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim, dediği rivâyet olunmuştur: Ümmetimin hepsi (Allah tarafından) afvolunmuşlardır. Yalnız açık günahkârlar değil, bu (günahkâr) delilerden öyleleri vardır ki: Kişi geceleyin bir günâh işler, sonra: "Şöyle (bir gece hayâtı) yaşadım!" der. Halbuki o, Rabbi günahkâr (sabahleyin şuna buna): "Ey falan, ben dün gece şöyle şöyle (bir gece hayatı) yaşadım!" der. Halbuki o, Rabbi günâh işini ört bas ederek gecelemişti. Fakat bu deli Allah'ın örttüğü perdeyi açarak sabahliyor (fıskını gösteriyor).

* Ebû Hüreyre radiya'llahu anh'den rivâyete göre, Nebî Salla'llahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: Hiç bir kişi Cennet'e giremiyecektir, ancak o, dünyâda günâh işlediyse muhakkak Cehennemdeki makkarını görecektir. Tâ ki Cennet'e girdiği zaman bu ni'mete ziyâde şükür ede. Hiç bir kişi de Cehennem'e giremiyecektir. Ancak o, dünyâda sevâb işlediyse Cehennem'e girmezden önce muhakkak Cennetteki ebedî makamını görecektir. Tâ ki (Cehennem'de bulunduğu müddetce) Cennet'teki makamına mütehassir olsun (Cehennem âzâbını iyice tatsın).

* Nu'mân İbn-i Beşîr radiya'llâhu anhümâ'dan Nebî salla'llâhu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğu rivâyet edilmiştir: Halâl olan şeyler bellidir; haram olanlar da bellidir. Fakat halâl ile haram arasında birtakım şübheli şeyler vardır (ki bunlar halâl mıdır, haram mıdır? Çok kimseler bilmezler). Kim ki, kendisince günah olması sezilen bir şey'i terk ederse, o, hürmeti âşikâr olan şey'i çoktan bırakmış demektir. Kim ki, günah olması şübheli olan şey'e cür'et ederse, bu da hürmeti vâzıh muharremâta dalmağa yaklaşmıştır. Günahlar (, haramlar) Allâh'ın korusudur (yasak yeridir). Hangi çoban ki, (davarlarını) koru etrâfında otlatırsa, çok sürmeden koruya dalabilir.

* İbn-i Ömer radiya'llâhu anhümâ'dan Resûlullâh salla'llâhu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim, dediği rivâyet edilmiştir: (Kıyâmet günü) muhakkak Allah mü'mini yaklaştırır ve onun üstüne cenâh-i şefkatini ve hicâb-i hıfzını örter de onu (ehl-i mevkifin gözünden) esirger. Ve: - (Ey kulum! İşlediğin) fülân günâhı bilirsin değil mi? Fülân günâhı (da) bilirsin değil mi?; diye sorar. Mü'min de: - Evet, Rabbim! diye tâ bütün günâhlarını takrîr ve i'tirâf ettiği ve içinde helâkine kanâat geldiği zaman Cenâb-ı Hak: - (Ey kulum!) Aleyhindeki bu günâhları dünyâda (halktan) gizledim. Bu gün de senin lehine bunları mağfiret ediyorum! buyurur. Ve mü'minin hâssaten defteri (sağından) kendisine verilir. Kâfirlere, münâfıklara gelince: (onlar için de Peygamberlerden, Meleklerden bir çok) şâhidler: - Ha şunlar,

Rablarına (şerîk zu'm ederek) yalan söyliyenlerdir; Allâh'ın lâ'neti (o) zâlimler üzerine olsun! derler.

TEFSİR...

وَذَرُوا ظَاهِرَ الْاِثْمِ وَبَاطِنَهُ اِنَّ الَّذينَ يَكْسِبُونَ الْاِثْمَ سَيُجْزَوْنَ بِمَا كَانُوا يَقْتَرِفُونَ

En'am / 120. Günahın açığını da gizlisini de bırakın! Çünkü günah işleyenler, yaptıklarının cezasını mutlaka çekeceklerdir.

Ve günahın açığını da, gizlisini de terk edin. Kötü fiilin açığını da yapmayın, gizlisini de. Günahın açığı, kötü fiilin açığı deyimi, ilk önce iki mânâyı içine alır: Birisi açıktan açığa, alenî olarak yapılan kötü fiil; diğeri de, isterse gizli yapılsın kötülüğü, kötü olduğu açık ve besbelli olan fiil demektir. Buna karşılık günahın gizlisi de iki çeşit demek olur ki, birisi gizli yapılan kötü fiil, birisi de isterse açıktan yapılsın kötülüğü gizli, yani fenalığı baştan açıktan açığa anlaşılmaz, sonradan meydana çıkar ve bundan dolayı ilk önce günah olduğunun anlaşılması bir delil ve habere dayanan kötü fiildir. Bundan başka bir fiil ya zina, hırsızlık vesaire gibi uzuvlar ile yapılır veya inançsızlık, hased, kibir gibi sırf kalb ile yapılır. Ve "günahın açığı ve gizlisi" deyimi bu farkı da içerse, bu öncekilerin içinde dahildir. Kısaca günah, kötülük, kötü fiil demektir. Ve bunun bir zahiri (görüneni) vardır, bir de batını (görünmeyeni). Zahiri, ya kendisi, ya kötülüğü veya her ikisi açık ve belli olan; batını da buna karşılık ya kendisi, ya kötülüğü veya her ikisi gizli olanıdır. Kendisini gizli olması da ya sırf kalbe ait işlerden olmasıyla olur veya tenhada yapılmasıyla olur. Ve bunların hepsinden sakınmak gerekir. Çünkü ne olursa olsun günah kazananlar, kazandıkları günahlarıyla ilerde cezalanacaklardır. Şu halde açık olanın cezası var da, gizli olanın cezası yok zannetmemeli, hepsinden sakınmalıdır.

Bu âyet, bütün haram olanların hükümleri hakkında bir tümel (küllî) esası beyan etmektedir.Yani Allah'ın yasakladığı, haram kıldığı şeyler, açıktan açığa herkesin anlayıvereceği açık fiillerden, açık kötülüklerden ibaret değildir. Öyle gizli ve batınî fenalıklar da vardır ki, herkes için keşf ve değerlendirmesi, anlama ve idraki zor veya imkansızdır. Ve işte Allah'ın açıklayıp ve beyan ettiği haramların, günahların bir kısmı ve hatta çoğunluğu böyle insanların kendi akılları ve takdirleriyle anlayıp idrak edemiyecekleri gizli kötülüklerdir ki, bunlar ancak şeriatin gelmesi, haber vermesi ve Allah'ın irşadı ile bilinebilir. Ve bu şekilde herkes için aklen açık ve malum bulunan kötülüklerden başka, aklen gizli ve batın olan birçok kötülükler de dinen açık ve malum bulunur. Ve hepsinin zararından, cezasından çekinmek, ancak şeriata yapışmakla mümkün olur. Ve böyle şer'î açıklama ile "Helal açıktır ve haram da açıktır." Bununla beraber bu ikisinin ortasında şüpheli görülecek gizli bazı şeyler daha vardır ki, bunlar da gizli

günaha dahildirler. Bunları anlayıp terkedebilmek de "Seni şüpheye düşüreni, seni şüpheye düşürmeyene bırak" hadisinin delaletince, açık, belli ve kesin şekilde bilinen şer'î bir beyan ve ilmî bir asla ictihad ile irca edilerek ve katılarak şüpheli tarafın atılması ile mümkün olur ki, nefse ait isteklere dayanmakla ilme dayanma farkının en çok dikkatle gözetileceği nokta da bu noktadır.[118]

PIRLANTA SERİSİ...

İşlediğimiz pek çok günahlar yıllar geçmesine rağmen aklımızdan gitmiyor, hatta aynı günahlara teşvikçi oluyor. Sokakları bu tür günahları hatırlatan manzaralar istila etmiş durumda. Ne yapacağımızı bilemez olduk. Sadece dua ediyoruz ki, şehid olalım ve günahlardan temizlenme yolunu bulalım.

Bu soru değil, samimi bir gönülden gelen talep. Sahâbîye yanaşma ve yaklaşma yolunda atağa kalkmış bir kalbin ızdıraplarının ifâdesi. Biz, çarşısı, pazarı günâhlarla dolup taşsa da, bu toplumun içinde kalmaya karar vermişiz. Burada çeşitli münâsebetlerle anlattığım; şu anda hatırladığım bir hissimi, müsâdelerinizle, bu münâsebetle bir kere daha anlatmak istiyorum.

İlk defa Allah Rasulünü ziyaret nasip olduğunda, Ravza-i Tâhireye giderken nerede ise cinnet geçirecektim. Sanki bana, kendisini bizzat göreceğim gibi geliyordu. Acaba nerede diye diye durmadan sağıma soluma bakıyor ve O'nu arıyordum.0 anda Cennetin bütün kapıları açılsa ve bana gir denseydi, reddedecek bir ruh hâleti sarmıştı benliğimi. İsterseniz buna peygamberin köyüne âşık olma diyebilirsiniz.

Fakat benim arkadaşlarıma bir vasiyetim var. Eğer diyorum, birgün buraları terkeder ve oraya gidersem, ben bunu şahsî füyüzâtım için yapmış olacağım. Beni yakamdan tutup sürüye sürüye buraya getirsinler. Aksi halde Rabbîmin huzurunda iki elim iki yakanızdadır...

İşte mes'elenin iki ayrı yüzü. Bir tarafında peygamber köyüne duyulan dayanılmaz hasret: diğer yanda burada düşen boyunduruğu kaldırma mecbûriyeti. Birincisi, tamamen şahsî, ikincisi ise bütün bir milletin, hatta topyekün İslâm âleminin kaderiyle alâkalı bir husus.

Teker teker hepimiz de aynı tercîhle karşı karşıya bulunuyoruz. Siz de en az benim kadar oralara âşıksınızdır. Fakat buralarda kalmaya kendinizi mecbûr biliyorsunuz. Çünkü bayrak burada yere düşmüş. nesil burada mahvolmaya başlamış ve herşey burada bitmiştir. Eğer yeniden birşey başlayacaksa buradan başlayacaktır. Biz de. ızdırâp çekecek, maddî ma'nevî füyûzât hislerinden fedakârlıkta bulunacak ve burada kalacağız.

Evet, kabul ediyorum, günâhlar yollarımızı alıyor ve her ân rûhumuzun yaralanmasıyla karşı karşıya kalıyoruz. Fakat buna rağmen, niyetlerimiz sağlam ve hâlistir. Gönlümüzü süsleyen tek düşünce vardır. O da. Rabbîmizin dinine omuz vermek. Allah Rasûlünü neslimizin kalplerine yerleştirmek, ve bu uğurda başımıza gelecek bütün belâ ve musibetlere baştan râzı olarak, buralarda kalmada azimli olmaktır. Onun içindir ki, insanlar arasında kalıp onların cefâsına katlanmayı, dağlara çekilip inzivâ etmeye ve köşemize kapanıp zikir çekmeye tercih ediyoruz. Toplumun içinde duracak, arasıra onun paletleri arasında ezilecek; fakat yine o toplumun içinde kalmaya devam edeceğiz. Zira, burada vazife yapmaya mecbûr, hatta mahkumuz!...[119]

TEVBE VE İSTİĞFAR

Soru: Günahlar karşısında nasıl bir tavır takınmalıyız?

İnsanın, günahtan bütün bütün hâlî kalması mümkün değildir. Zaten o, temelde melekler gibi günahtan masun tutulmamıştır. Bu açıdan o her zaman hata işlemekle yüz yüzedir. İnsan için asıl önemli olan, sürçüp düştükten sonra tekrar ayağa kalkmak ve eskisinden daha bir temkinle yoluna devam edebilmektir. İşte, onu meleklerden daha yüksek seviyeye ulaştıracak şey de budur.

Evet, günümüz dünyası çarşısıyla, pazarıyla âdeta bir günah deryası haline gelmiş ya da getirilmiştir. Bugün şeytan ve onun avanesi her yerde kol gezmekte, her köşe başında kendi ağına düşecek kurbanlarını beklemektedir. Her mümin, böyle bir toplum içinde "her günah içinde küfre giden bir yol vardır" anlayışıyla hareket etmek zorundadır. O, beyninin bütün fakülteleriyle Allah'a müteveccih olmalı, duygu ve düşüncelerinde günaha asla yol vermemelidir. Yanlışlıkla gözüne, kulağına birşey iliştiği zaman, hemen tevbe ve istiğfarla Rabbine yönelmeli ve: "Allah'ım, bunu nasıl yaptım bilemiyorum! Böyle bir günah işlemekten dolayı Senden çok utanıyorum" deyip o günahtan duyduğu üzüntüyü dile getirmelidir. Öyle ki bu pişmanlıktan kaynaklanan hüzün, onun bütün benliğini sarmalı ve kalbinin ritmini değiştirmelidir. Aksine böyle bir yakarış ve hüzünle pişmanlığın dile getirilmemesi, o günaha giden yollann açık bırakılması demektir ki, şeytanın o kapıdan tekrar girmesi her zaman mümkündür.

Bu hususta yapılacak olan diğer birşey de, işlenen günaha hiç mi hiç hakk-ı hayat tanınmamasıdır. Mümin, herhangi bir hata karşısında, ya bir iyilik yapmak suretiyle onu izale etmeli ya da hemen secdeye kapanıp gözyaşlarıyla o günahın kirlerinden arınmalıdır. Bunu yapma adına da hiç vakit fevtetmemelidir. Zira ecel gizlidir. Her an gelebilir.

Burada istidradî olarak bir hususa işaret etmek istiyorum; bütün

gayretine rağmen kendi zaaflarına yenilip nefsin ve şeytanın etkisinde kalarak günah işlemeye devam eden bir mü min, bana göre her günah işlediğinde adeta: "Allah'ım ben kendime bir kuyruk daha taktım. Sen bana ister hilebaz bir tilki, ister insanları sokmak için kuyruğunu dikip gezen bir akrep, isterse bir yılan nazarıyla bakabilirsin.." demeli ve mutlaka kendini sorgulamalıdır. O, bu şekildeki hareketiyle, Cenab-ı Hakk'ın kendisine bahşetmiş olduğu insanî değerleri tezyif ve tahkir edip bir kenara attığını; bunun aksine hayvanlığı benimsediğini itiraf etmiş olacaktır. Efendimiz (s.a.s) de, namazda yapılan bir takım yanlış hal ve hareketleri, bazı hayvanî hallerle özdeşleştirerek bazı mü minlerin vasıfları itibarıyla deformasyona uğrayacaklarına işaret etmiştir. Mesela O, rükudan tam doğrulmadan doğrudan secdeye gitmeyi devenin hareketine, iki secde arasında tam-tekmil oturmadan tekrar secdeye kapanmayı horozların yem gagalamasına ve yine secdede kolların yere yapıştırılmasını köpeğin oturuşuna benzetmektedir. Demek namazın içinde dahi olsa birtakım hareketler, insanı siret itibarıyla aşağılara çekebilmektedir. Nitekim modern çağ psikologları, insanları davranışlarıyla analiz ettiklerinde hayvana benzer özelliklerini tespit edip ortaya koymuşlardır. Mesela Alexis Carrel, böyle bir araştırma sonucu kendi dönemi açısından bazı gençlerin tavırları itibarıyla, serseri köpek formülüyle aynı çıktığı tesbitini ortaya koymuştu...

Hasılı; insanın, günahın nerede ve ne şekilde karşısına çıkacağını bilemediği için, Üstad'ın ifadeleri içinde öncelikle "günahlardan, yılandan çıyandan kaçar" gibi kaçması; ona maruz kaldığında da tevbe ve istiğfarda bulunup ondan arınmaya çalışmalıdır.[120]

MÜSBETİN PEŞİNDE OLMA

Mü'minler alabildiğine derin olmalı, yoksa hayat-ı içtimaiyenin içinde zedelenebilir, yara alabilirler; düşüncelerinde, duygularında çatlamalar ve kırılmalar olabilir. Dinî duygular açısından çok sağlam olmalıyız. Yaptığımız küçük-büyük günahlardan dolayı odamıza çekilip gözyaşı dökmüyorsak kalbimizde çok şey kaybetmişiz demektir. Hatalarımızın ezikliğini yirmi dört saat yaşamıyorsak ruhumuz mukavemetini yitirmiş demektir.

Vücudun sıhhat emarelerinden bir tanesi, değişik virüsler, mikroplar karşısında hararetin yükselmesidir. Vücudun böyle bir mukavemet göstergesi yoksa onun durumu çok vahimdir. Artık onda ne bir çırpınma, ne bir helecan vardır. Bunun gibi şayet yapılan ma'siyetlere karşı bir iç tepki yoksa, şayet vicdanın ona karşı bir "hayır" demesi yoksa o ruh ölmüş manâsına gelir. Onun için bir taraftan ruhumuzu öldürmeden, olumsuzluklara karşı tepki gösterecek kadar kararlılık sergileyip, diğer taraftan da gözlerimizi çok ilerilere çevirerek

devamlı terakki peşinde olmalıyız.[121]

GÜNAHKÂRI KINAMA

Hiç kimseyi büyük-küçük günahlarından dolayı kınamayın. Bazen, "daha" bile demeden, içinden geçenlerden dolayı itab gördüğüm olmuştur. Artık, birine zina isnadını, küfür isnadını siz düşünün. Ta'yir geri tepen bir silahtır. Ama, maalesef müslümanlar arasında bugün çok kullanılıyor.[122]

GÜNAHLAR KARŞISINDA

Günah, insanın içinde burkuntu yapıyorsa, bu bir mü'minlik alâmetidir. Ama, rahatsız etmiyorsa o da nifaka alâmettir. Zira, nifak ve günah aynı cinstendir. Günah ancak münafığı rahatsız etmez.[123]

HARAMLAR KARŞISINDA GENÇLERE TAVSİYELER

Çarşı ve sokakta kol gezen haramlar karşısında gençlere şu tavsiyelerde bulunulabilir:

a. İşleri biriktirip, dışarı çıkıldığında birkaç işi birden görmek.

b. Bir kısım işlerimizi her gün çeşitli sebeplerle dışarı çıkma mecbûriyetinde olanlara gördürmek.

c. Sokağa yalnız çıkmayıp, bir veya iki kişi ile birlikte çıkmak.

d. Her an günahlardan ve kayıp gitmekten Allah'a sığınmak.

Ayrıca, her hususta olduğu gibi, bu hususta da başkalarına örnek olma mevkiinde bulunan şahıslar, hayatlarına çok dikkat etmelidirler. Zira, "âlimin sürçmesi âlemin sürçmesi, veya, âlimin ölümü âlemin ölümüdür" fehvasınca, onların yapacağı küçük bir hata veya dikkatsizlik binlere, milyonlara sirâyet edebilir, binleri ve milyonları sarsabilir.[124]

FÂSİT DAİRE

Günah ile insan arasında irade bağı var. O bağ günah tarafına meyledince fâsit daire başlar. Bu daire içinde, fesad fesadı doğurur ve böylece silsile devam edip gider.[125]

KÜÇÜK GÜNAHLAR

Büyük günah işlemek, bazen küçük günahları ehemmiyetsiz görmekten daha ehven olabilir. Meselâ, zina etmek, nefsin altında kalıp ezilmişliğin ifadesidir. Buna karşılık, sürekli olarak harama bakmak, hafife alındığı takdirde zina derecesinde bir günah olabilir. Aynı şekilde, bir-iki gıybetle, bir yerde köçeklik yapma ölçüsünde günaha girilebilir. İnsan, insan ise, harama bakma günahından da,

gıybet günahından da ömür boyu ızdırap duymalıdır.

Bir başka misal olarak, namazı cemaatle kılmak, fukaha-ı kiramdan bazılarına göre farz-ı ayn, bazılarına göre farz-ı kifayedir. Hal böyleyken, cemaati beklemeden namazı geçiştirircesine kılıvermek, namaza karşı bir istihfaftır. "Birisine emredeyim, ezanı okusun; bir diğeri de imamete geçsin. Ben de Medine'nin sokaklarını dolaşıp, cemaate gelmeyenlerin evlerini yakıp, başlarına geçireyim" şeklindeki peygamber beyanı ne kadar üzerinde durulsa azdır.

Cemaati terk edip, namazı tek başına aceleyle kılıverme belki küçük bir günahtır ama, zamanla büyür ve büyük günah halini alır. Bu şekilde cemaati terk, âdetâ namazı terk etmek ölçüsünde büyük bir günah olur. Namazı terk etmek, büyük günahlardandır. Bu sebeple, mü'min, bir vakit namazı terkettiğinde ağlar, sızlar, dövünür ve tevbe eder. Fakat, cemaati terk ettiği zaman ağlamaz ve tevbe etme gereği de duymaz. Sonra bu, alışkanlık haline gelir ve neticede insan üst üste pek çok günaha girmiş olur. Daha başka şeyleri de bunlara kıyas edebilirsiniz.

Bir de, büyük günahlardan daha büyük bir günah vardır ki, o da, insanın neyi veya neleri kaybettiğinin farkına varmamasıdır. Mânen terakki edemediği gözlenen çok kimseler var ki, zannediyorum bunlar, küçük günahları ehemmiyetsiz görmekte, bu da, onların terakkilerine mâni olmaktadır.[126]

GÜNAHLAR VE LATİFE-İ RABBANİYE

Bazı latifeler, ruh ve kalbin kayyimi durumundadır. Cenâb-ı Hakk'ın engin rahmetindendir ki, bunların pek çoğu pörsüyüp solsalar da ölmezler. Dolayısıyla belli günahlar neticesinde yaprak dökümüne uğrayan bu latifeler, tevbe mevsiminde tekrar yeşerir, çiçek açar ve meyve verirler.

İmam Şa'ranî'nin şu ifadesi bu hükmümüze delil kabul edilebilir. Diyor ki: "Ben namazsız bir insanla biraz yan yana otursam kırk gün namazımın bereketini bulamam." Onun bu sözünden, namazsız insanlarla düşüp-kalkmama ma'nâsının anlaşılması yanında, kırk gün sonra namazın bereketinden istifade edilebileceği ma'nâsını anlamak da mümkün... Zaten bazı hadisler de buna işâret eder mahiyettedir. Meselâ "içki içenin kırk gün namazı kabul olmaz" meâlindeki hadis buna örnek gösterilebilir. Bunun ma'nâsı, aslî ma'nâda namaz kabul olmaz demek değildir; belki namazla ulaşılabilecek öyle noktalar vardır ki, içki içen bir insan, kırk günlük bu ölü zaman içinde o önemli noktaya ulaşamaz, demektir. Bundan, aynı zamanda, kırk gün sonra tekrar istenen mükemmeliyette namaz kılabilir ma'nâsını anlamak mümkündür... İçki içenin namazının makbul olmamasını ise eskiler,

“kemaline masruf” diye anlatırlar.. Yani o namaz, “namaz” kelimesiyle anlaşılan ihatalı, derin ve kurbete vesile olabilecek ma’nâdan yoksundur. Meselâ namaz kılar da yine kendisini münkerattan alıkoymaz. Halbuki hakiki namaz, münkerata girmeme hususunda ilâhî bir garantidir. Demek ki, içki içenin kırk günlük namazı böyle bir garantiden mahrumdur. Yani o, mükemmel bir namaz olmaktan uzaktır. Bununla beraber, içki bütün hayatî latifeleri öldürmüş de sayılmaz; zira kırk günün sonunda, eğer aynı cinsten günah işlenmezse, o kişinin pörsüyen, solan latifeleri tekrar yeşerip hayatiyet kazanabilmektedir...

Bazı latifeler ise, işlenen bazı günahlar neticesinde ebediyyen kurur, söner ve ölürler. Ama öyle anlaşılıyor ki, bu latifeler, insanın ruhî ve kalbî hayatı adına asıl hayat kaynağı olan latifelerden değildirler.

Şimdi de mes’elenin bir başka yönüne bakalım. Şayet günahlar böyle hayatî latifeleri bütün bütün öldürmüş olsaydı, küfür ve Allah’ı inkâr haydi haydi onları öldürürdü. O zaman da küfürden sonra imân, irtidattan sonra da geri dönüş kapıları tamamen kapalı demek olurdu ki; bu da pek çok şeyi içinden çıkılmaz hâle getirirdi. Hz. Ebû Bekirler, Hz. Ömerler böyle kapalı bir dönemden sonra imâna uyanmışlardı.. uyanmış ve insanlığın ebedî sultanları olmuşlardı. Demek ki, onlardaki hayatî latifeler cahiliye döneminde bütün bütün ölmemiş ve her zaman imâna açık kalabilmişti. Sadece kalabilmiş de değil; ardından bir başkasının ulaşması imkânsız mertebe ve derecelere yükselmişlerdi..

Ayrıca, İslâm, insanın aslî fıtratına dönmesidir. Böyle bir dönüşle insan ikinci bir fıtrat kazanır. Eğer küfür ve inkâr, belli dönem itibariyle sahabenin aslî hüviyetini tamamen değiştirmiş olsaydı, o insanlardan hiçbiri imân edemez ve tabii gökteki yıldızlar haline gelemezlerdi. Aynı şeyi bazı büyük veliler için de söylemek mümkündür...

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki, günahlar bazı latifeleri öldürür; bu doğrudur; fakat bu latifeler ruh ve kalbin asıl dinamikleri değildirler.. Ne var ki, insan her zaman bütün latifelerini hüşyar ve uyanık tutmakla mükelleftir. Onun içindir ki, Bediüzzaman “Hazer et, dikkatle bas, batmaktan kork.. Bir dane, bir lokma, bir öpmekle batma..” buyurur. Zira bazı duygular çok naziktir, çabuk kırılırlar. İşlenen küçük bir günah bile onun mahvına sebep olabilir.

Velilerin ekserisi böyle bazı latifelerinin ölüp gittiğinden bahisle, kendi kendilerinden şikayette bulunmuşlardır. Çünkü ölen latifeler, önemli ölçüde onların terakkilerine mâni’ olmuştur. İnsanı keşfe hazırlayan latifeler ölmüşse, o insan ne kadar uğraşsa keşfe açılamaz; eşyanın perde arkasını müşahede edemez. Keşif ve keramet ne kadar ve ne derece önemlidir? Bu ayrı bir konu... Bizim burada söylemeye çalıştığımız sadece bir vak’anın raporu mahiyetindedir. Ancak şu

hususu da ısrarla ve altını çizerek tekrarlamakta fayda görüyorum: Ölen latifeler kat'iyen hayatî latifeler değildir. Eğer bunun aksi olsaydı, tevbeye çağrılmamızın bir ma'nâsı kalmazdı..[127]

İÇ-DIŞ AHENGİ VE GÜNAH KARŞISINDAKİ TAVIR

İnsan, dış görünüşüne önem verdiği gibi kalbî ve ruhî hayatı itibariyle de dikkatli yaşamasını bilmelidir. Mesela, insanın bir yerinde göze batacak bir şey varsa, dikkat çeker diye onu gizler.. yakası kıvrık kalmıştır, pantolonun paçası bozulmuştur; farkına varınca hemen onu düzeltir. Bunun gibi, kalbde bir inhiraf olduğunda, ruhta hedefinden sapma meydana geldiğinde insanın hemen orada yeniden harekete geçmesi lazımdır.. harekete geçip onun çaresine bakması, yoluna koyması lazımdır. Mesela, göz yoluyla kalbe bir şey gelebilir; kulak veya ağız vesilesiyle kalbe bir şey bulaşabilir. İnsan görünüşündeki dağınıklık kadar belki ondan daha fazla gönül hayatındaki bu tür dağınıklıklara da dikkat etmeli ve devamlı hassas yaşamalıdır. Hiç olmayacak şekilde, mesela konuşurken ağzından kaçırıverirsin: "Filanca yüzüme bakarken biraz aval aval baktı." O şahıs kendisine söylenince bundan rahatsızlık duyacaktır. Hemen arkasından koşup, ona yetişip "Ağzımdan bilmeyerek böyle bir şey çıktı, hakkını helal et." demek icap eder. Aynen bunun gibi, "Niye hava soğuk?" diye aklından geçti. Hemen arkasından "Estağfirullah ya Rabbi, senin soğuğuna sıcağına karışamam." demelidir. İnsanın üstüne-başına, yakasına-paçasına dikkat ettiği gibi kalbî ve ruhî hayatı itibarıyla Allah'ın ölçüleri içinde O'nun sevimsiz kabul ettiği şeyleri de hemen gidermeye çalışması lazımdır. Bazı dış yüzü itibarıyla hassas tipler vardır. Giysisiyle, oturduğu-yattığı yeriyle düzen arayışı içinde olan bu tipler, ruhi hayatında duyarlı olmayabilir. Bazı insanlar da düzensizdir, çevresi, eşyaları karışıktır. Fakat, ruhi hayatı itibarıyla fevkalade bir insandır. Bunlar birbirine uymayabilir. Ama bazıları da vardır ki, hem dış görünüşü itibarıyla hem de iç hayatı, ruhi ve kalbi yönüyle her zaman hassastır, duyarlıdır. Herhalde en iyi insan da odur: İç-dış ahengi mevzuunda fevkalade hassas ve duyarlı yaşayan, eğri-büğrü şey görmek istemeyen insan... Bu çok önemlidir. İnsana bazen bazı şeyler ağır gelebilir. Fakat aklımızdan geçen şeylerden dolayı bile marz-ı ilahiye (Allah'ın rızasına) muvafık değildir korkusuyla günah işlemiş gibi davranılmalı. Günah dediğimiz şeyin sürekli kendisini hissettirmesi mü'minin kalbinin cilasındandır. Çok parlak bir kalbe bir kere bile kir düşmüşse aradan elli sene geçse dahi o kalbin sahibi o günahı sanki o gün işlemiş gibi duyar. Günaha karşı koymanın en güçlü yolu da budur. Bir kere yapmışsa bir masiyet, onu yeni yapmış gibi vicdanını incitici olarak bulur. "Keşke" der. "Keşke…" Bu önemlidir.

Siz günahınızı unutursanız o öbür tarafta başınıza gâile (dert, felaket) olur. Allahın rahmeti unutulmamalı, günah da unutulmamalı. O'nun affediciliği unutulmamalı ama günahın çirkinliği de unutulmamalı. Mümin bir kere hata etse bir ömür boyu onun için gözyaşı döker.[128]

RİSALE...

Hazret-i Eyyub Aleyhisselâmın zâhirî yara hastalıklarının mukabili, bizim bâtınî ve ruhî ve kalbî hastalıklarımız vardır. İç dışa, dış içe bir çevrilsek, Hazret-i Eyyüb'den daha ziyade yaralı ve hastalıklı görüneceğiz. Çünkü işlediğimiz herbir günah, kafamıza giren herbir şüphe, kalb ve ruhumuza yaralar açar. Hazret-i Eyyüb Aleyhisselâmın yaraları, kısacık hayat-ı dünyeviyesini tehdit ediyordu. Bizim mânevî yaralarımız, pek uzun olan hayat-ı ebediyemizi tehdit ediyor. O münâcât-ı Eyyübiyeye, o hazretten bin defa daha ziyade muhtacız.

Bahusus, nasıl ki o hazretin yaralarından neş'et eden kurtlar kalb ve lisanına ilişmişler. Öyle de, bizleri, günahlardan gelen yaralar ve yaralardan hasıl olan vesveseler, şüpheler-neûzu billâh-mahall-i iman olan bâtın-ı kalbe ilişip imanı zedeler ve imanın tercümanı olan lisanın zevk-i ruhanîsine ilişip zikirden nefretkârâne uzaklaştırarak susturuyorlar.

Evet, günah kalbe işleyip, siyahlandıra siyahlandıra, tâ nur-u imanı çıkarıncaya kadar katılaştırıyor. Herbir günah içinde küfre gidecek bir yol var. O günah, istiğfarla çabuk imha edilmezse, kurt değil, belki küçük bir mânevî yılan olarak kalbi ısırıyor.

Meselâ, utandıracak bir günahı gizli işleyen bir adam, başkasının ıttılaından çok hicap ettiği zaman, melâike ve ruhaniyâtın vücudu ona çok ağır geliyor. Küçük bir emâre ile onları inkâr etmek arzu ediyor.

Hem meselâ, Cehennem azâbını intaç eden büyük bir günahı işleyen bir adam, Cehennemin tehdidâtını işittikçe istiğfarla ona karşı siper almazsa, bütün ruhuyla Cehennemin ademini arzu ettiğinden, küçük bir emâre ve bir şüphe, Cehennemin inkârına cesaret veriyor.

Hem meselâ, farz namazını kılmayan ve vazife-i ubudiyeti yerine getirmeyen bir adamın, küçük bir âmirinden küçük bir vazifesizlik yüzünden aldığı tekdirden müteessir olan o adam, Sultan-ı Ezel ve Ebedin mükerrer emirlerine karşı farzında yaptığı bir tembellik, büyük bir sıkıntı veriyor. Ve o sıkıntıdan arzu ediyor ve mânen diyor ki, keşke o vazife-i ubudiyeti bulunmasaydı! Ve bu arzudan, bir mânevî adâvet-i İlâhiyeyi işmam eden bir inkâr arzusu uyanır. Bir şüphe, vücud-i İlâhiyeye dair kalbe gelse, katî bir delil gibi ona yapışmaya meyleder; büyük bir helâket kapısı ona açılır. O bedbaht bilmiyor ki, inkâr vasıtasıyla, gayet cüz'î bir sıkıntı vazife-i ubudiyetten gelmeye mukabil, inkârda milyonlarla o sıkıntıdan daha müthiş mânevî sıkıntılara kendini

hedef eder. Sineğin ısırmasından kaçıp yılanın ısırmasını kabul eder. Ve hâkezâ, bu üç misale kıyas edilsin ki,

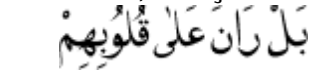

sırrı anlaşılsın.129

BÜYÜK GÜNAH İŞLEYEN

Nefs-i insaniyye, muaccel ve hazır bir dirhem lezzeti; müeccel, gâib bir batman lezzete tercih ettiği gibi, hazır bir tokat korkusundan, ileride bir sene azabdan daha ziyade çekinir. Hem insanda hissiyat gâlib olsa, aklın muhakemesini dinlemez. Heves ve vehmi hükmedip, en az ve ehemmiyetsiz bir lezzet-i hâzırayı, ileride gâyet büyük bir mükâfata tercih eder. Ve az bir hazır sıkıntıdan, ileride büyük bir azâb-ı müecceleden ziyade çekinir. Çünki: Tevehhüm ve heves ve his, ileriyi görmüyor belki inkâr ediyorlar. Nefs dahi yardım etse, mahall-i îman olan kalb ve akıl susarlar, mağlûb oluyorlar...
Şu halde kebairi işlemek, îmansızlıktan gelmiyor, belki his ve hevesin ve vehmin galebesiyle akıl ve kalbin mağlûbiyetinden ileri gelir.

Hem sâbık işaretlerde anlaşıldığı gibi; fenalık ve hevesat yolu, tahribat olduğu için gâyet kolaydır. Şeytan-ı ins ve cinî çabuk insanları o yola sevkediyor. Gâyet cây-ı hayret bir haldir ki: Âlem-i bekanın nass-ı Hadîsle sinek kanadı kadar bir nuru, ebedî olduğu için, bir insanın müddet-i ömründe dünyadan aldığı lezzet ve nîmete mukabil geldiği halde; bazı bîçare insanlar, bir sinek kanadı kadar bu fâni dünyanın lezzetini, o bâki âlemin, bu fâni dünyasına değer lezzetlerine tercih edip şeytanın arkasında gider. İşte bu sırlar içindir ki; Kur'an-ı Hakîm, mü'minleri pek çok tekrar ve ısrar ile, tehdid ve teşvik ile günahtan zecr ve hayra sevkediyor.

Bir zaman Kur'an-ı Hakîm'in bu tekrar ile şiddetli irşâdatı bana bu fikri verdi ki; bu kadar mütemâdi ihtarlar ve îkazlar, mü'min insanları sebatsız ve hakikatsız gösteriyorlar. İnsanın şerefine yakışmıyacak bir vaziyet veriyorlar. Çünki bir me'mur, âmirinden aldığı bir tek emri itaatine kâfi iken, aynı emri on defa söylese, o memur cidden gücenecek. Beni ittiham ediyorsun, ben hâin değilim, der. Halbuki en hâlis mü'minlere Kur'an-ı Hakîm musırrane mükerrer emrediyor. Bu fikir benim zihnimi kurcaladığı bir zamanda iki üç sâdık arkadaşlarım vardı. Onları şeytan-ı insînin desiselerine kapılmamak için pek çok defa ihtar ve îkaz ediyordum. "Bizi ittiham ediyorsun" diye gücenmiyorlardı. Fakat ben kalben diyordum ki: "Bu mütemadiyen ihtarlarımla bunları gücendiriyorum, sadakatsızlıkla ve sebatsızlıkla ittiham ediyorum." Sonra birden sâbık işaretlerde izah ve isbat edilen hakikat inkişaf etti. O vakit o hakikatla hem Kur'an-ı Hakîm'in tam mutabık-ı mukteza-yı hal ve yerinde ve israfsız ve hikmetli ve ittihamsız bir surette ısrar ve tekraratı yaptığını ve ayn-ı hikmet ve mahz-ı belâgat

olduğunu bildim. Ve o sadık arkadaşlarımın gücenmediklerinin sırrını anladım.O hakikatın hülâsası şudur ki: Şeytanlar tahribat cihetinde sevkettikleri için, az bir amel ile çok şerleri yaparlar. Onun için tarîk-ı hakda ve hidayette gidenler, pek çok ihtiyat ve şiddetli sakınmaya ve mükerrer ihtârâta ve kesretli muavenete muhtaç olduklarındandır ki, Cenab-ı Hak o tekrârât cihetinde binbir ismi ile ehl-i imânâ muavenetini takdim ediyor ve binler merhamet ellerini imdadına uzatıyor. Şerefini kırmıyor, belki vikâye ediyor. İnsanın kıymetini küçük düşürtmüyor, belki şeytanın şerrini büyük gösteriyor.

İşte ey ehl-i hak ve ehl-i hidayet! Şeytan-ı ins ve cinînin mezkûr desiselerinden kurtulmak çaresi: Ehl-i Sünnet ve Cemaat olan ehl-i hak mezhebini karargâh yap ve Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın muhkemat kal'asına gir ve Sünnet-i Seniyyeyi rehber yap, selâmeti bul!..130

FİTNE-İ AHİRZAMAN

Rivayette var ki: "Fitne-i âhirzaman o kadar dehşetlidir ki, kimse nefsine hâkim olmaz." Bunun için, binüçyüz sene zarfında emr-i Peygamberîyle bütün ümmet o fitneden istiaze etmiş, azab-ı kabirden sonra vird-i ümmet olmuş.

Allahu a'lem bissavab, bunun bir tevili şudur ki: O fitneler nefisleri kendilerine çeker, meftun eder. İnsanlar ihtiyarlarıyla, belki zevkle irtikâb ederler. Meselâ; Rusya'da hamamlarda kadın-erkek beraber çıplak girerler ve kadın kendi güzelliklerini göstermeğe fıtraten çok meyyal olmasından seve seve o fitneye atılır, baştan çıkar ve fıtraten cemalperest erkekler dahi, nefsine mağlub olup o ateşe sarhoşane bir sürur ile düşer, yanar. İşte dans ve tiyatro gibi o zamanın lehviyatları ve kebairleri ve bid'aları birer cazibedarlık ile pervane gibi nefisperestleri etrafına toplar, sersem eder. Yoksa cebr-i mutlak ile olsa ihtiyar kalmaz, günah dahi olmaz.131

BİRDEN İHTAR EDİLEN BİR MES'ELE:

Âhir zamanda bir şahsın hatîat ve günahlarının gayet dehşetli bir yekûn teşkil ettiğine dair rivayetler vardır. Eskide, «Acaba âdi bir adam, binler adam kadar günah işleyebilir mi? Ve o âhir zamanda bildiğimiz günahlardan başka hangi günahlardır ki kâinatın heyet-i mecmuasına dokunur, kıyametin kopmasına ve dünyaları başlarına harab olmasına sebebiyet verir?» diye düşünürdüm. Şimdi bu zamanda müteaddid esbabını gördük.

Ezcümle: Müteaddid o vücuhundan «radyom ile» anlaşıldı ki: O bir tek adam bir tek kelime ile, bir milyon kebairi birden işler. Ve milyonlarla insanı dinlettirmekle günaha sokar.

Evet, küre-i havanın yüzbinler kelimeleri birden söyliyen ve bir dili olan radyo unsuru, nev-i beşere öyle bir nimet-i İlâhiyedir ki: Küre-i

havayı bütün zerratıyle şükür ve hamd ü senâ ile doldurmak lâzım gelirken, dalâletten tevellüd eden sefahet-i beşeriye, o azîm nimeti şükrün aksine istimal ettiğinden elbette tokat yiyecek.

Nasılki havârik-ı medeniyet nâmı altındaki ihsanat-ı İlâhiyeyi, bu mimsiz, gaddar medeniyet hüsn-ü istimâl ile şükrünü edâ etmiyerek tahribata sarfedip küfran-ı nimet ettiği için öyle bir tokat yedi ki, bütün bütün saadet-i hayatiyeyi kaybettirdi. Ve en medenî tasavvur ettiği insanları, en bedevi ve vahşi derekesinden daha aşağıya indirdi. Cehenneme gitmeden evvel, Cehennem azâbını tattırıyor.

Evet radyonun küllî ni'metiyet ciheti, küllî bir şükür iktiza eder; ve o küllî şükür de, Hâlık-ı Arz ve Semâvât'ın Kelâm-ı Ezelîsinin şimdiki bütün muhatablarına birden yetiştirmek için, küllî yüzbin dilli semavî bir hâfız hükmünde, her vakit kâinatta Kur'an'ı okumalıdır, tâ o nimetin küllî şükrünü idame etsin.[132]

NÜKTELER...

ÇARŞI-PAZARA ÇIKANLAR

Sokaklara ve Pazar yerlerine çıkmak birkaç bölüme ayrılır. Elbette ki bunların, yani iman sahiplerinin pazara çıkmaları dünyaya ve dine dair vazifelerini yerine getirmek için gereklidir. Bunları birkaç kısma ayırmak sureti ile anlatmak yerinde olur.

Bunlardan bir kısmı sokağa çıkar; yalnız şehevî şeylere bakar. Kötü şeylere bağlanır. Onların geçici zevkleri kalbini bozar. Devam ederse helak olur; dinini bırakır. Ahlakı bozulur. Tabiatın verdiği adi zevkleri yapar, bütün fazilet duygularını söndürür. Ancak aradan geçen devrede kötülüğünü sezer, tevbe ederse onu o kötülükten Allah kurtarır.

Çarşı-Pazar işiyle uğraşanlardan diğer bir kısmı ise gördüğünü görür. Mahvolacağı sırada aklı başına gelir. Dinî inançlarını düşünür, yaptığı işin hatalı olduğunu derhal anlar; nefsiyle mücadele etmeye başlar. Buna bir mücahid payesi verilir. Yaptığı iş dolayısıyle öbür alemin bol mükafatım kazanmaya namzet sayılır. Buna dair bir Hadis-i Şerif vardır. Onda şöyle buyurulur:

- "Bir kimse, kötülük yapamayacak halde iken kötü işlere yanaşmazsa ona bir sevap; yapmaya gücü yettiği halde yapmazsa ona da yetmiş sevap verilir."

Bu çarşı pazarlarda dolaşanlardan diğer kimse ise gider, alır, yer, içer. Allah'a şükreder. Kötülüğe meyil etmez. Hepsini Allah'ın vermiş olduğu bir nimet olarak kabul eder.

Yine onlardan bir kısmı çarşıya çıkar, gezer; fakat ilahî hikmetlerden gayri bir şey görmez. Sanki gördüğü Allah'ın nurudur. Ve

bundan gayrısına kördür, sağırdır. Bunun derecesi yüksektir. Bu dereceye erenler, Hak 'tan gayrisini bilmezler. Söz gelişi buna:

- Çarşı da bir şey gördün mü? Diye sorarsan şöyle der:

- Hayır..

Hakikatte görmüştür. Ama bu gördüğü kalbini sarmamıştır. Ani bir bakışla geçmiştir. Uzun boylu ve kötü arzularla bakmış değildir.

Bu zat, her şeye değeri kadar önem verir. Dışıyla halka bakar, ama kalbi Hak'tadır.

Bu anlattıklarımızın son kısmına dahil olanların kalbi Allah sevgisiyle doludur. Kalbinde yalnız onun sevgisi ve onun yarattıklarının sevgisi vardır. Çarşıları, pazarları dolaşır; ağzından hikmetler çıkar. Dualar okur, Allah'a yalvarır. Hamd eder.

Bu, büyük insandır. Buna kulların hamisi denir. Buna arif de denir. Bedel ismi de verilebilir. Zâhid, alim ve yeryüzünde Allah'ın halifesi ismi de kullanılır. İlahî bir elçi adı da takılır.. Ne dense yakışır.

Allah bunlara, bütün iman sahiplerine rahmet ve rızasını ihsan eylesin. Doğru yola Allah hidayet eder.[133]

AZİZ İNSAN

İmam Tirmizi'ye sordular:

- Ya imam, aziz kime denir?

- Aziz, dedi, kendisini günahın zelil kılmadığı insandır.

İnsanı vicdanında mahkûm eden, kendinden utandıran, aynalara baktırmayan günahlarıdır. Cemiyette ve ötede rezil, rüsva eden yine günahlarıdır.

Aziz, vicdanında hür, sokağında hür olan; günahla kirlenmeyen; günahını istiğfar kurnasında yıkayan adamdır.[134]

BİR LEKE

Oğlunu sağlam karakterli ve çirkine kapalı yetiştirmek isteyen bir baba, ondan, kötü bir şey yaptığında bahçedeki direğe bir çivi çakmasını, İyi bir şey yaptığında da direkten bir çivi çıkarmasını istedi.

Çocuk babasının dediğini yaptı. Fakat heyhat ki direkteki çivi delikleri tamamen kaybolmuyordu. Çok üzüldü.

Günahın, hatanın hafife alınması laubaliliktir ki, birçok insanın heba olmasını netice verir.

Günah İnsanın kanına damladı mı nefse bağımlılık yapar. Bir kere nezih ve nurlu vicdan günahla karardı mı kalbe zift düştü demektir.

Tövbe ile çabuk yıkanmaz ve temizlenmezse taştan daha katı ve kara hale getirir.

Bazı şeylerin bir defası olmaz, olmamalıdır. Bir defa ölmek, bir defa yanmak, bir defa uçurumdan yuvarlanmak denemez. Zira sonrasının ne olacağı meçhuldür. Nefsin, şeytanın vazifesini yapan cemiyetin ve arkadaşın en büyük hilesi insanlara hatayı bir defa işletmektir. Anneyi bir defa reddetmek, ona bir defa eziyet etmek hafife alınacak bir şey olmadığı gibi, Allah'a isyanın da bir defası olmaz. Günümüzde günahın çok yaygınlaşmasının ve insanların günah karşısında laubalileşmesinin arkasında cehalet kadar alışkanlık da vardır.

Allah'ın merhametiyle insanı affettiği, Sonsuz Rahmetinin sinesini ona açtığı doğrudur ama, hep iyiliği görülen ve lütfunu esirgemeyen O Zat'a karşı günah işlemek doğru değildir.

Bugün nesillerin manevî sahada kanatlanamamasında şöyle veya böyle bulaşan ve izi kalan günahların tesiri çok büyüktür. Beyaz sayfa, silinse de leke değmemiş gibi olmayacaktır.

Evladının manevî mahiyetini imha etmeye kimsenin hakkı yoktur.135

FARENİN HİLESİ

Adam, buğday ambarına buğdaylarını biriktirir. Fakat ambar bir türlü dolmaz. Sırrını anlayamaz adam... O sürekli buğday İlave ettiği halde buğdayı eksilmektedir. Günleri, aylan, yılları bu uğurda harcamış, fakat bir türlü maksadına muvaffak olamamıştır.

Farenin ambarın her tarafında delikler açtığını ve buğdayların onun için uçup gittiğini bilmeyen adam, derdini tespitte ve çarede acze düşer.

İnsanların kırk yıllık ibadet ambarlan bir türlü dolmuyor; insan arzu ettiği kemalatı yakalayamıyor, içinde derinleşemiyorsa, ambarında fare var demektir. Günahlar onun bütün hayrını ve faziletini bitirmekte, yok etmektedir.

Salih amelle ambarını dolduran insan, günah faresinin zararına uğramamak için takva zırhına bürünmelidir. Takva, günahlardan sakınmaktır.136

DİKEN EKEN ADAM

Birisi yolun kenarına diken ekmişti. Dikenler büyüyüp gelişti, İnsanları rahatsız etmeye başladı.

- Dikenleri sök artık, dediler.

- Tamam, dedi, yakında sökeceğim.

Adam sürekli yarın diyor, fakat dikenler büyüyüp güçleniyordu.

Bir Hak dostu:

- Bu İşi sürüncemede bırakma, vaadinde dur, dedi. Adam yine;

- Bugün... Olmazsa yarın, diye cevap verince Hak dostu:

- Sen hep "yarın" diyerek erteliyorsun. Dikenler büyüyüp güçleniyor, gençleşiyor; sen ihtiyarlıyor, güç kaybediyorsun. Korkarım yakında dikenleri sökmeye güç yetiremeyeceksin, dedi.

Günahlar, tekrarlandıkça beslenir, kökleri derinleşir, alışkanlık yapar, adeta insanın kanına işler, insan, bir uyuşturucu müptelası gibi alıştığı o şeylerin terkine muvaffak olamaz. Onun İçindir ki "Her bir günah içerisinde küfre giden bir yol vardır." Zamanla o kurt, imanın nurunu karartır, keşke "günah olmasa idi" dedirtir. Adeta çirkinliğe taraftar eder. Ve bir gün insan yaşadığının müdafii haline gelir, ona inanır.

Günahta ısrar etmemek, tevbe ve pişmanlıkla temizlemek, büyük bir hasenatla şeytanı pişman etmek, insanın elinin kolunun dikenli tellerle sarılı bir mahkum haline dönüşmesini önler.

Günaha erken müdahale olmazsa kökünün kurutulması zorlaşır.[137]

KALPLERİN KİRİ

Hazreti Mevlana bir ırmağın kenarında durdu. Tabakhaneden gelen su o ırmağın kirlenmesine sebep oluyordu. Bulanık ve kirli suya uzun uzun baktıktan sonra şöyle dedi:

- Ey zavallı su, git de bu şehir halkının kalbinden geçmediğine şükret. Eğer onların kalbinden geçseydin ne kadar kirlendiğini görürdün. Tertemiz olan Allah, Küddüs isminin tecellileri ile seni arındıracaktır.

Necip Fazıl, insanın bu halini konuştururken,

"Ben ki suçumu yusam, Su biter kurnalarda." der.

Günah, İnsanı vicdanında mahkum eden korkunç bir kirdir. Onda bütün kâinatın hakkına tecavüz vardır, haddi aşma vardır, nankörlük vardır.

Suyun arındırdığı kir, ateşin arındıracağı kirin yanında çok nezihtir. İnsan eli değmeyen yerler Küddüs isminin cilvesi ile pak ve temizdir.

Kokuşmaya müsait deryaların yüzü insana gülmekte, onu sonsuza

davet etmektedir. Semada hiçbir atık, kir ve toz parçası yoktur. İnsan kapısının önünü temizleyemezken, dağlar, bağlar, kuşlar pırıl pırıldır.

İnsanın kalbini ifsad etmesinden hasıl olan kirlerin zerresi denizlere düşse, belki de deryaları bulandırmaya yetecektir. İnsan kin, kibir, hırs, şehvet, nefret, haset, zulüm, gıybet gibi kirlerle kalbini kirletmişse, kalbi bir kısım atık maddelerden daha fazla kokuşmuş demektir.[138]

ADALET

اِنَّ الَّذينَ يَكْفُرُونَ بِاٰيَاتِ اللّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيّنَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَيَقْتُلُونَ الَّذينَ يَاْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ اَليمٍ

Al-İ İmran/21- Allah'ın âyetlerini inkâr edenler ve haksız yere peygamberleri öldürenler, insanlar içinde adaleti emredenlerin canına kıyanlar yok mu? Bunları acıklı bir azapla müjdele!

اِنَّ اللّهَ يَاْمُرُكُمْ اَنْ تُؤَدُّوا الْاَمَانَاتِ اِلى اَهْلِهَا وَاِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ اَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ اِنَّ اللّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِه اِنَّ اللّهَ كَانَ سَميعًا بَصِيرًا

Nisa/ 58- Allah size, emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emrediyor. Allah, bununla size ne güzel öğüt veriyor. Şüphesiz ki Allah her şeyi hakkıyla işiten, hakkıyla görendir.

يَاَيُّهَا الَّذينَ امَنُوا كُونُوا قَوَّامينَ لِلّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَايَجْرِمَنَّكُمْ شَنَانُ قَوْمٍ عَلى اَلَّا تَعْدِلُوا اِعْدِلُوا هُوَ اَقْرَبُ لِلتَّقْوى وَاتَّقُوا اللّهَ اِنَّ اللّهَ خَبيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

Maide/ 8- Ey iman edenler, Allah için hakkı ayakta tutanlar ve adaletle şahitlik yapanlar olunuz. Bir kavme olan kininiz, sizi adaletsizliğe sevketmesin. Adaletli olun, çünkü o, takvaya daha yakındır. Allah'tan korkun. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.

وَاِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ اِنَّ اللّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطين

Maide/ 42- …Eğer aralarında hükmedersen adaletle hükmet. Şüphesiz Allah, adaletli davrananları sever.

وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِه وَهُوَ السَّميعُ الْعَليمُ

En'am/115- Rabbinin sözü hem doğrulukça, hem de adaletçe tamamlanmıştır. O'nun sözlerini değiştirebilecek hiç kimse yoktur. O, işitendir, bilendir.

وَلِكُلِّ اُمَّةٍ رَسُولٌ فَاِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ قُضِىَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

Yunus/ 47- Her ümmetin bir peygamberi vardır. O peygamberleri gelince aralarında adaletle hüküm verilir. Onlar hiç zulüm görmezler.

HADİS...

* İbnu Sîrîn (rahimehullah) anlatıyor: "Bir adam Hz. Ömer (radıyallahu anh)'e gelerek: "Ben ve arkadaşım ihramlı olduğumuz halde Akabe'deki bir tepeye doğru atlarımızla yarış yaptık ve bu

esnada bir ceylan öldürdük. Bu fiilimize hükmünüz nedir?" diye sordu. Hz. Ömer (radıyallahu anh), yanında bulunan birine: "Gel beraber hükmedelim"dedi. (İbnu Sîrîn) der ki: "İkisi birlikte bir keçiye hükmettiler. Bunun üzerine adam döndü ve (yanındakilere): "Ömer'e bakın, mü'minlerin emîri ama, bir ceylan hakkında hüküm veremiyor, yardımcı olarak bir adam çağırıyor!" dedi. (Bu sözü işiten) Hz.Ömer (radıyallahu anh), adamı çağırtıp: "Sen Mâide süresini okudun mu?" diye sordu. Adam: "Hayır!" deyince: "Pekiyi (hüküm vermede yardımını istediğim) bu adamı tanıyor musun?" dedi. Adam bu soruya da: "Hayır!" deyince Hz. Ömer: "Eğer, Mâide süresini okuduğunu söyleseydin dayakla canını yakacaktım" dedi ve ilâve etti: "Cenâb-ı Hakk Kitab-ı Mubîn'inde: "Ey iman edenler... İçinizden adalet sahibi iki adam hüküm (ve takdir) edecektir..." (Mâide 95) buyurmuştur. Ve şu da Abdurrahman İbnu Avftır."

* Hz. Ali (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kim bir hadd cürmü işler de, cezası dünyada verilirse, Allah'ın adaleti kuluna âhirette ikinci sefer ceza vermeye müsaade etmez. Kim de bir hadd cürmü işlemiş, Allah da onun günahını örtmüş ve affetmiş ise, Allàh'ın keremi affettiği.şeyden dolayı ona dönüp ceza vermeye müsaade etmez."

* Hz. Ebu Hüreyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resulullah aleyhissalâtu vesselâm'ı şu âyetleri okurken işittim. (Meâlen): Hiç şüphesiz Allah size emânetleri ehline teslim etmenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size ne güzel öğüt veriyor. Şüphesiz Allah işitir ve görür" (Nisa 58). Bu sırada Resülullah aleyhissalâtu vesselam'ın baş parmağını kulağına, onu takib eden (şahâdet) parmağını da gözünün üzerine koyduğunu gördüm."

* Büreyde radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kadı üçtür: Biri cennetlik, ikisi cehennemliktir. Cennetlik olan, hakkı bilip öyle hükmedendir. Hakkı bilip hükmünde (bile bile) adaletsiz davranan cehennemliktir. Halka câhilâne hükümde bulunan da cehennemliktir."

> * Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim müslümanların kadılık hizmetini talep edip elde etse, sonra adaleti zulmüne galebe çalsa cennete girer. Zulmü adaletine galebe çalsa, ateş onundur."

* Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resulullah aleyhissalâtu vesselam buyurdular ki: "Kimin iki hanımı olur ve aralarında adaletli davranmazsa Kıyamet günü (vücudunun) yarısı düşük olarak gelir." Diğer bir rivayette "Bir tarafı eğri (mefluç) olarak"

denmiştir."

* Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm gece taksiminde adalete riayet eder ve derdi ki: "Ey Allahım! Bu taksim benim iktidarımda olanda yaptığım bir taksimdir. Senin muktedir olup benim muktedir olmadığım şeyden dolayı beni levmetme!" Benim muktedir olmadığım" dediği şeyle kalbi kastederdi."

* Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Cürrâne'de, işlenmemiş altın ve ganimetleri taksim ediyordu. Taksim edilen mal Hz. Bilal'in eteğinde idi. Bir adam: "Ey Muhammed adil ol! Çünkü adalet etmiyorsun!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Yazık sana! Eğer ben de adil olmazsam, benden sonra kim daha âdil olur?" diye mukabele etti. Hz. Ömer, (Resûlullah'ın üzüldüğünü farkederek): "Ey Allah'ın Resülü! Bana müsaade buyurun, şu münafığın kellesini uçurayım!" talebinde bulundu. Aleyhissalâtu vesselâm: "İşte bu adamın mutlaka arkadaşları -veya arkadaşcıkları- var. Bunlar Kur'ân'ı okurlar, ama okudukları gırtlaklarından aşağı geçmez. Bunlar, okun avı delip geçmesi gibi dinden çıkıp giderler!" buyurdular."

* Ebû Hüreyre radiya'llahu anh'den Resûlullah salla'llahu aleyhi ve sellem'in: ben size ne bir şey verebilirim, ne de (verileni) karşılayabilirim. (Veren, vermeyen Allah'tır.) Ben nasıl emr olunduysam (aza az, çoğa çok) öyle taksîm ederim! buyurduğu rivâyet olunmuştur.

* Cübeyr İbn-i Mut'im radiya'llahu anh'den (oğlu Muhammed İbn-i Cübeyr'in) rivâyetine göre Cübeyr, Resûlullah salla'llahu aleyhi ve sellem ile berâber bulunduğu ve Resûlullah ile birtakım kimseler Huneyn (seferin) den döndüğü sırada birtakım bedevî araplar ganîmet isteyerek Resûlullah'ın etrâfına takılmışlardı. Hattâ Resûlullah'ı (son derece ta'cîz ederek) Semüre (denilen dikenli bir) ağaç altına ilticâya mecbûr etmişlerdi de o ağaç (ın iri dikenleri) Resûlullah'ın ridâsını (takılıp) kapmıştı. Bu cihetle Resûlullah' salla'llahu aleyhi ve sellem bir müddet orada tevakkuf buyurup:

- Bana ridâmı veriniz! demiş ve müteâkıben (îrâd ettiği bir nutkun sonunda):

- Şu iri dikenli ağacın dikenleri sayısınca ganîmet devesi ve sığırı farz olunsa, muhakkak ben onları aranızda taksîm ederim. Sonra siz beni ne cimri, ne yalancı, ne de korkak diye ithâm edebilirsiniz! buyurmuştur.

* İbnu Ömer (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Hayber halkı dediler ki: "Ey Muhammed, bizi bırak, burada kalalım, araziyi ıslâh edip işleyelim." Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) da her ekinin ve Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın uygun göreceği. her bir şeyin mahsulünün yarısı onların olmak şartıyla araziyi onlara bıraktı.

Abdullah İbnu Revâha (radıyallahu anh), her yıl oraya gelir, miktarı tahmin eder ve yarısının karşılığını onlardan alırdı. Yahudiler, Abdullah'ı tahminde gösterdiği titizlik sebebiyle Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'e şikâyet ettiler. Hatta bir ara (lehlerine gevşek davranması için) rüşvet vermek istediler. Abdullah onlara: "Bana haram mı yedirmek istiyorsunuz. Vallahi ben en ziyâde sevdiğim insanın yanından geldim. Sizin topunuz bana maymunlar ve hınzırlardan daha menfurdur. Buna rağmen, benim size olan buğzum, size karşı âdil olmama mâni değildir." Yahudiler, Abdullah (radıyallahu anh)'ı takdir edip:

"İşte bu adalet ve doğrulukla semâvat ve arz nizam içinde ayakta durur" dediler. Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm), her bir hanımına her yıl seksen vask hurma, yirmi vask arpa veriyordu. Hz. Ömer (radıyallahu anh) zamanında, Yahudiler Müslümanlara hile yaptılar İbnu Ömer (radıyallahu anh)'i bir evin damında uyurken geceleyin aşağı attılar, el ve (ayak) bileklerini çıkardılar.

Hz. Ömer İbnu'l-Hattâb: "Hayber'de hissesi olan hazırlansın, aralarında taksim edelim" dedi. (Taksim edileceği zaman) reisleri: "Bizi buradan çıkarma. Bizi Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) ve Hz. Ebu Bekir'in yaptıkları gibi yerlerimizde bırak" dedi. Hz. Ömer (radıyallahu anh) ona: "(Kararımızda) Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın sözüne ters düştüğümüzü mü zannediyorsun?l) Bineğin seni Suriye'ye doğru bir gün, sonra bir gün, sonra bir gün daha koşturmasına ne dersin?" diye cevap verdi. Hz. Ömer (radıyallahu anh), Hayber'i, Hudeybiye ashâbından Hayber Seferi'ne iştirak etmiş olanlar arasında taksim etti.

PIRLANTA SERİSİ…

Adâlet, ifrat ve tefrit arasında bir orta hâldir. Yani: Aşırılıkla, alâkasızlık arası dengeli bir yoldur. Adâlet, pek çok hayra vesile olmak üzere insanın mâhiyetinde bulunan bir kısım istidatların, yaratıcı tarafından belirlenen yönde kullanılmasından ibarettir. Evet, insanda bulunan şehvet, öfke, vehim ve akıl gibi kuvva ve istidatlar, güzelce kanalize edilirse adalet; ifrat ve tefrite düşülürse, sapıklıklar meydana gelir.

Meselâ: İnsandaki şehvet duygusu ki; umumî mânâsı itibariyle hem ferdin hayatının devamına, hem de insan nev'inin devamına vesile olan şeylere arzu duyma anlamına gelir. Bu duygunun bir yönü olan yeme, içme ve sâire gibi şeylerle insan, cismani varlığını ve sıhhatini devam ettirmeye muvaffak olur. Şimdi, bu duyguya, arzedilen mülâhazanın dışında bakıldığında, ya onu, kemâle giden yolda önümüzü kesen bir cellâd görerek ve kilise babalarının yâptığı gibi, ondan tamamen uzaklaşacağız ki, işte bu bir tefrit ve alâkasızlıktır.

Veya günümüzün sefil anlayışı içinde, hiçbir ölçü tanımadan bu mevzûda her münasebeti meşrû sayacağız ki, bu da bir ifrat ve taşkınlıktır.

Öfke de öyledir; hiç olmayacak şeyler karşısında feve, ran ve halk dilinde "*pireye kızıp yorgan* yakmak" bir ifrat en aziz ve mukaddes şeylerin pâyimâl oluşu; ırzın çiğnenip, namusun doğranması karşısında sükût da, bir tefrittir. Adâlet ise, küfür, zulüm ve cevr karşısında bir kükreme ve bunların berisinde ve bilhassa sabır ve hayra vesile olacak yerlerde de, müsâmahalı ve yumuşak olma hâlidir.

Aynı durum, vehimde na de cereyan eder; olmayacak şeylerden korku ve endişe, hayatı azaba çeviren bir ifrat; korkulması, endişe edilmesi gereken şeylerden korkup endişe etmeme işi, bir tefrittir. Birinde kâinattaki her şeyden korkup, her şeye ulûhiyet isnâd etme düşüncesi vardır ki; Ganj dolayları, bu telâşın doğurduğu putlarla doludur. Diğeri de, yerde ve gökte kimseden endişe etmeme gibi bir cinnet, kendini ve kendine bağlı olanları ölümlere sürükleyebilecek bir çılgınlıktır. Adâlet ise, hayâtî ehemmiyet arzeden şeyleri hesaba katarak, ihtiyat ve tedbire riâyetle beraber, çok uzak ihtimâllerle melhuz olan bir kısım endişe verici şeylere karşı da olduğundan fazla ehemmiyet vermemekten ibarettir.

Akıl için de benzeri mütalâalar serd edilebilir: Müşahede ve hissin ürünlerini hesaba katmadan, sadece akla itimad bir ifrat; aklı tamamen azl edip, katı bir pozivitizme girme veya sadece vicdânı esas alıp; onun dışındaki her şeyi inkâr etmek de bir tefrittir. Birincisinde eski mantıkçıların cerbezelerini, şimdiki materyalistlerin de diyalektiğini; ikincisinde de, Auguste Comte pozitivizmini ve hıristiyan mistisizmini görürüz. Akılda adâlet, his ve müşâhedenin mahsüllerini değerlendirerek yeni terkibler yapma, bununla his ve müşâhede altına girmeyen şeyleri kavramaya çalışmaktır. Aklın istikâmeti ise, ancak vahyin aydınlatıcı tayfları altında mümkün görülmektedir. Semavî esintilere sırtı dönük bir akıl, ya Aristotales gururu içinde bir fir'avun veya kilise duvarları içinde acezeden kış sineği gibi bir şey olmaya mahkûmdur.

Hâiz olduğumuz bu duygularda adâlet bir esas olduğu gibi, mükellef olduğumuz şeylerin bütününde de bir esastır. Bu cümleden olarak îtikadda adâlet şarttır ve en başta da, bir ilâhın vücudunu tasdik ve O'nun kemâl sıfatlarıyla muttasıf, noksan sıfatlardan da münezzeh olduğu gelir. Zîrâ; bir ilâhın vücudunu veyahut sıfatını kabul etmeme bir ilhâd ve ta'til olduğu gibi, *"Allah cisimdir, cevlıerdir, uzuvlardan meydana gelmiştir ve bir mekânı vardır"* demek dahi bir teşbih ve küfürdür. *"Allah vardır, kemâl sıfatlarıyla vardır, cisim, cevher; azâ ve âlet gibi şeylerden münezzehtir. Mekândan müstağnidir"* düşünce ve

akîdesi ise, evvelki iki inhiraf arasında orta bir yol ve adalettir.

Diğer itikadî meseleleri de aynı usûlle ele almak mümkündür. Meselâ, *"İnsanın kudreti ve ihtiyârı yoktur"* demek bir cebir, *"İnsan, kendinden meydana gelen bütün işlerin mûcid ve hâlıkıdır"* demek de, ifratkâr bir irâdeciliktir. Şart-ı âdî kaydıyla, insan irâdesini kabul etmek ve herşeyi Allah'ın yaratması esasıyla ele almak ise, bir adâlettir.

Amelî hususlarda da adâletin cereyanına şâhid oluruz. Evvelâ, mutlak olarak bütün işlerimizi dünya ve ukbâ, ruh ve cesed müvâzenesi içinde ele almak bir adâlettir. Buna rağmen cismanî yaşayış ve hayvanî hayat; âhirete ve kalbî hayata baktırmayacak şekilde ise, bu bir maddiyecilik ve ifrattır. Cismâniyeti nefy ve inkâr eden mistikce bir spritüalizm ise, bir tefrittir. Ve, bu iki şey arasındaki müvâzene ise istikâmettir.

Bu hususlardan birini yahudilik temsil ediyorsa diğerini de hıristiyanlık temsil etmektedir. Meselâ, yâhudilikte kasden adam öldürüldüğünde afv tarafına gidilmeden behemehal kâtilin öldürülmesi gerekmektedir. Hıristiyanlıkta ise mutlaka afvedilmesi lâzımdır. Bu hâliyle birinde ifrat, diğrinde de tefrit vardır. Adâlet ise, afv yolu açık olmakla beraber kısasın yapılmasıdır. Nazarî ve amelî bütün bir hayat içinde bu şekilde adâleti görmek ve göstermek mümkündür.

Günümüzde çok bahis mevzûu edilen *"sosyal adâlet"* ise, adâlet anlayışının içtimâiye akseden bölümlerinden sadece biridir. Tasavvurda ve pratikte istikâmete ermiş kimselerin adâletsizliği düşünülemeyeceği gibi, onlar arasında içtimâi adaletsizlikten söz etmek de, asla bahis mevzûu olmayacaktır.

Belki sosyal-adâletten ne anladığımızı merak edip soranlarda olacaktır. Ne var ki, sual-cevap mevzûu içine sıkıştıramayacağımız böyle bir hususu tahlilde, şimdilik fâide mülâhaza etmemekteviz.[139]

HAK VE ADALET

Adalet, adedi bilinmeyen mekanize birliklerden daha güçlüdür.

Hak, tepene inen bir kılıç da olsa, boynunu uzatmaktan çekinme..!

Hak, anlatanla anlayanı, temsil edenle alâka duyanı bulunca kanatlanır.

Adâlet, heryerde geçerli olan bir sermayedir.

Adâlet, Allah'a yakın olma yollarındandır ama, nedense insanların çoğu ondan uzak kalmayı tercih etmiştir.

İslâm'ın surları hak, kapısı adalet; içi de saadettir.

Adâletin hükümfermâ olduğu harabeler saraylardan daha değerli, zulmün hay - huyuna boğulmuş saraylar harabelerden daha perişandır.

Öteler hakkında yakînin kuvvetli olması, hak ve adalet düşüncesinin de kuvvetli ve sağlam olması demektir.

Hakla çarpışan er-geç yenik düşer.

Başkalarını ezerken, seni ezebilecek bir gücün bulunduğunu da kat'iyyen hatırdan çıkarma![140]

ZULÜM CEZASIZ KALMAZ

Efendimizin şu beyanı:

"Allah, zalime mehil verir. Bir de onu yakaladı mı, artık iflah etmez." Sonra da Allah Rasûlü sözlerine şu âyetle devam ettiler: "İşte Rabbinin yakalaması böyledir. O zalim ahaliyi böyle yakalar. Zira O'nun yakalaması çok can yakıcı, çok şiddetlidir." (Hûd 11/102) .334

Allah, zalime mehil üstüne mehil verir. Zulmedeni, kendine baş kaldıranı ve kendisine isyan edeni, hep mehillerle karşılar. Ama bir kere de yakaladı mı gayri onu iflah etmez. Demek ki, yapılan şeyler artık gayrete dokunmuş ve bir son damla gibi bardağı taşırmıştır..

Cenab-ı Hakk'ın kâinatta câri bazı kanunları vardır. Bunlar asla değişmezler. âyeti de bize bunu anlatmaktadır. "Allah'ın yarattığında değiştirmek yoktur.." (Rûm,30/30). Bu kanunlardan biri de, zalimin Allah'ın kılıcı olma keyfiyetidir. Efendimiz bu durumu bildirirken: "Zalim Allah'ın adaletidir. Onunla intikam alır, sonra da o zalimden intikam alınır"335 buyurmaktadırlar.

Zalim seyfullah'tır. Haddini bilmezlere Allah, zalimle haddini bildirir. Sonra da zalimden bir intikam alır ki, siz de şaşar kalırsınız. Zalimler, bugünkü halleriyle, gemi azıya almış gidiyorlar. Ancak sakın siz bu duruma bakıp ümitsizliğe düşmeyin. Nice "karye"lere Allah böyle mehil, müddet vermiş, ve âdeta onlara "yiyin, için, yaşayın" demiştir; ama bir de bakmışsınız derdest etmiş ve işlerini bitirmiştir.336

Şöyle etrafınıza ibretle bir bakıverseniz, arzettiklerimizin müşahhas manzaralarını siz de apaçık göreceksiniz. Sodom, Gomore ve Pompei, bunun sadece üç misali... Kimbilir daha adını bilmediğimiz veya onlar kadar ibret verici olmadığı için unutulmuş daha nice misaller var ki, hepsi de, bu ilâhî kanuna hâl dilleriyle şahidlik yapmaktadır.

Uzağa gitmeye ne gerek var? Bir zamanlar şu üzerinde yaşadığımız topraklarda bir Devlet-i Aliyye vardı. Onun yıkılması, rüyalarda bile görülecek şey değildi. Kimsenin aklının köşesinden geçmeyen bu yıkılış, bugün ciğerleri sızlatan acı bir duygu olarak tarihin hafızasına kaydedilmekten kurtulamamıştır. Bugün, bir avuç

insan, Misak-ı Millî ile hudutları çizilmiş bu küçücük ülkede varlıklarını koruma mücadelesi vermekte... Hatta haricî, dahilî şekâvet cereyanları, onlara bu kadarcık hayat hakkını bile çok görmektedir...

... Ve değişmeyen kanun: “ İşte Rabbinin derdest etmesi böyledir..!” Hakiki tarihçi ve içtimaiyatçılar, Cenab-ı Hakk’ın bu değişmeyen kanunundan ve onun tarih mezarlığındaki misallerinden çok istifade edecekler. Belki de bu istifadeleri onların asırlar boyu canlı kalmalarını sağlayacaktır.

RİSALE…

BÜYÜK VAADLER VE KORKUNÇ TEHDİTLER

Şu âciz ve nihayetsiz zayıf ve nihayetsiz fakir ve nihayetsiz muhtaç ve yalnız cüz'î bir ihtiyâr ile icada kabiliyeti olmayan zayıf bir kisb ile mücehhez benîâdem'e karşı şedid şikâyât-ı Kur'âniyesi ve azîm tehdidâtı ve müthiş vaîdleri haktır ve adalettir.

Birinci temsil: Meselâ, şâhâne bir bağ var ki, nihayetsiz meyvedar ve çiçekdar masnular içinde bulunuyorlar. Ona nezâret etmek için pekçok hademeler tâyin edilmiş. Bir hizmetkârın vazifesi dahi, yalnız o bağa yayılacak ve içilecek suyun mecrâsındaki deliğin kapağını açmaktadır ve şu hizmetkâr ise, tembellik etti, deliğin kapağını açmadı. O bağın tekemmülüne halel geldi veyahut kurudu. O vakit, Hàlık'ın san'at-ı Rabbâniyesinden ve Sultanın nezâret-i şâhânesinden ve ziyâ ve hava ve toprağın hizmet-i bendegânesinden başka bütün hademelerin, o sersemden şekvâya hakları vardır. Zîrâ, hizmetlerini akîm bıraktı veya zarar verdi.

İkinci temsil: Meselâ, cesîm bir sefine-i sultaniyede, âdi bir adam, cüz'î vazifesini terk etmesiyle bütün gemideki vazifedarların netâic-i hidemâtına halel getirdiğinden ve bâzı da mahvettiğinden, bütün o vazifedarlar nâmına, gemi sahibi ondan şedid şikâyet eder. Kusur sahibi ise, diyemez ki, "Ben bir âdi adamım, ehemmiyetsiz ihmâlimden şu şiddete müstehak değildim." Çünkü, tek bir adem, hadsiz ademleri intâc eder. Fakat, vücud kendine göre semere verir. Çünkü, bir şeyin vücudu, bütün şerâit ve esbâbın vücuduna mütevakkıf olduğu halde, o şeyin ademi, intifâsı, tek bir şartın intifâsıyla ve tek bir cüz'ün ademiyle, netice itibâriyle, mün'adim olur. Bundandır ki, tahrip, tâmirden pekçok defa eshel olduğu, bir düstur-u müteârife hükmüne geçmiştir. Mâdem küfür ve dalâlet, tuğyan ve mâsiyetesasları, inkârdır ve reddir, terktir ve adem-i kabuldür; sûret-i zâhiriyede ne kadar müsbet ve vücudlu görünse de, hakikatte intifâdır, ademdir. Öyle ise, cinâyet-i sâriyedir. Sâir mevcudâtın netâic-i amellerine halel verdiği gibi, esmâ-i İlâhiyenin cilve-i cemâllerine perde çeker.

İşte, bu hadsiz şikâyete hakları olan mevcudât nâmına, o

mevcudâtın Sultanı, şu âsi beşerden azîm şikâyet eder ve etmesi, aynı hikmettir ve o âsi, şiddetli tehdidâta elbette müstehaktır ve dehşetli vaîdlere, bilâşüphe sezâdır.[141]

ALLAH'IN ADALETİ

…Hem, adâlet ve mîzan ile iş görüldüğüne bürhan mı istersin? her şeye hassas mîzanlarla, mahsus ölçülerle vücud vermek, sûret giydirmek, yerli yerine koymak, nihayetsiz bir adâlet ve mîzan ile iş görüldüğünü gösterir.

Hem, her hak sahibine istidadı nisbetinde hakkını vermek, yani vücudunun bütün levâzımâtını, bekàsının bütün cihazâtını en münâsip bir tarzda vermek, nihayetsiz bir adâlet elini gösterir.

Hem, istidad lisâniyle, ihtiyac-ı fıtrî lisâniyle, ıztırâr lisâniyle suâl edilen ve istenilen her şeye dâimî cevap vermek, nihayet derecede bir adl ve hikmeti gösteriyor.

Şimdi, hiç mümkün müdür ki, böyle en küçük bir mahlûkun, en küçük bir hâcâtının imdadına koşan bir adâlet ve hikmet, insan gibi en büyük bir mahlûkun bekà gibi en büyük bir hâcetini mühmel bıraksın, en büyük istimdâdını ve en büyük suâlini cevapsız bıraksın; Rubûbiyetin haşmetini, ibâdının hukukunu muhâfaza etmekle, muhâfaza etmesin? Halbuki, şu fânî dünyada kısa bir hayat geçiren insan, öyle bir adâletin hakikatine mazhar olamaz ve olamıyor. Belki bir mahkeme-i kübrâya bırakılıyor. Zîrâ, hakiki adâlet ister ki, şu küçücük insan, şu küçüklüğü nisbetindedeğil, belki cinâyetinin büyüklüğü, mahiyetinin ehemmiyeti ve vazifesinin azameti nisbetinde mükâfat ve mücâzât görsün. Mâdem, şu fânî, geçici dünya, ebed için halk olunan insan hususunda öyle bir adâlet ve hikmete mazhariyetten çok uzaktır; elbette, Âdil olan o Zât-ı Celîl-i Zülcemâlin ve Hakîm olan o Zât-ı Cemîl-i Zülcelâlin dâimî bir Cehennemi ve ebedî bir Cenneti bulunacaktır.[142]

SEMAVİ TOKAT

Niçin gâvurların memleketlerinde, bu semâvî tokat, başlarına gelmiyor; bu bîçare Müslümanlara iniyor?

Elcevap: Büyük hatâlar ve cinâyetler, tehir ile büyük merkezlerde ve küçücük cinâyetler, tâcil ile küçük merkezlerde verildiği gibi; mühim bir hikmete binâen, ehl-i küfrün cinâyetlerinin kısm-ı âzamı, mahkeme-i kübrâ-i haşre tehir edilerek, ehl-i imânın hatâları, kısmen bu dünyada cezası verilir.[143]

DENGE VE ORTA YOL

Bazen tevazu, küfrân-ı nimeti istilzam ediyor; belki küfrân-ı nimet olur. bazen da tahdis-i nimet, iftihar olur. İkisi de zarardır. Bunun çare-i

yegânesi-ki ne küfrân-ı nimet çıksın, ne de iftihar olsun-meziyet ve kemâlâtları ikrar edip, fakat temellük etmeyerek, Mün'im-i Hakikînin eser-i in'âmı olarak göstermektir.

Meselâ, nasıl ki murassâ ve müzeyyen bir elbise-i fâhireyi biri sana giydirse ve onunla çok güzelleşsen, hâlk sana dese, "Maşaallah, çok güzelsin, çok güzelleştin." Eğer sen tevazukârâne desen, "Hâşâ, ben neyim? Hiç! Bu nedir, nerede güzellik?" O vakit küfrân-ı nimet olur ve hulleyi sana giydiren mahir san'atkâra karşı hürmetsizlik olur.

Eğer müftehirâne desen, "Evet, ben çok güzelim. Benim gibi güzel nerede var? Benim gibi birini gösteriniz." O vakit, mağrurâne bir fahirdir.

İşte, fahirden, küfrandan kurtulmak için demeli ki: "Evet, ben güzelleştim. Fakat güzellik libasındır ve dolayısıyla libası bana giydirenindir; benim değildir."144

GÜNAHIN AF OLMASI

Cenab-ı Hakk'ın günahkarları affetmesi fazl'dır. Ta'zib etmesi adl'dır.

Evet zehiri içen adam, adetullaha nazaran hastalığa, ölüme kesb-i istihkak eder. Sonra hasta olursa, adl'dır. Çünkü cezasını çeker. Hasta olmadığı taktirde, Allah'ın fazl'ına mazhar olur.145

TEFSİR...

اِنَّ اللّٰهَ يَاْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْاِحْسَانِ وَايتَائِ ذِىالْقُرْبى وَيَنْهى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

Nahl/90. Muhakkak ki Allah, adaleti, iyiliği, akrabaya yardım etmeyi emreder, çirkin işleri, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.

Bu ayet-i kerime pozitif ve negatif altı önemli esas ihtiva eden câmi bir ilahi beyandır.

Adalet; dinde hayati ehemmiyeti haiz bir disiplindir. Ve bazıları onu, dinin dört temel esasından biri kabul etmişlerdir. Bazan ubudiyet, bazan adalet şeklinde Kur'an ve Sünnet-i sahihada geçen bu kavram, pekçok şeyin kendisine irca edeceği genel bir kavramdır. Mesela mealini sunduğumuz ayette, iyilik yapma, akrabaya yardımda bulunma ve ihsan şuuruna ulaşma gibi hususların hemen hepsi irca edilebilir. Zaten ubudiyet manasında adalet bir insanda veya bir toplumda tam anlamıyla oturmamışsa, böyle birinden sair hususların beklenmesi de beyhudedir. Evet, adaletsiz ihsan olmaz. Onsuz yakınlara, akrabaya bakmak gerçekleşmez. Hele ihsanın bir hadis-i şerifte beyan edilen o enfes manasıdır ki, "Allah'ı görüyor gibi kullukta bulunma" hiç mi hiç

hayata geçirilemez…

Hülasa İbni Mesud Hazretlerinin de ifade ettikleri gibi, Kur'an-ı Kerim'de hayrı-şerri bundan daha câmi bir ayet yok gibidir…ve tek başına mücelletlere sığmayacak bir muhtevayı haizdir.[146]

NÜKTELER...

Bir Yahudi ile Hz. Ali arasında bir anlaşmazlık vuku bulmuştu. Meselelerin halli için zamanın halifesi Hz. Ebu Bekir'in huzuruna çıktılar. Hz. Ebu Bekir (r.a.) yahudiye ismi ile hitap ederek yerini gösterdikten sonra Hz. Ali'ye:

"Buyurun ya eba Hasan" diye hitap ederek yahudinin yanında yer gösterdi. Bunun üzerine Hz. Ali'nin yüzünde üzüntü ve hiddet işareti belirmeye başlayınca, Hz. Ebu Bekir, yahudinin geç dediğim için mi üzüldün diye sordu. Hz. Ali:

"Hayır! Bilakis yahudinin yanına geç dediğin için değil, ona ismiyle hitap ettiğin halde bana en çok hoşuma giden künyem olan Ebu Hasan ismimle hitap etmeniz bana iltimas gibi geldi de ondan üzüldüm" der.

Bu manzarayı gören yahudi İslamın inceliği karşısında Müslüman olur.

İSLAM ADALETİNİN TATBİK EDİLDİĞİ MEMLEKET

İstanbul'un fethinden sonra Hz. Fatih, bütün mahkumları serbest bırakmıştı. Fakat bu mahkumların içinden iki papaz zindandan çıkmak istemediklerini söyleyerek dışarı çıkmadılar. Papazlar Bizans imparatorunun halka yaptığı zulüm ve işkence karşısında ona adalet tavsiye ettikleri için hapse atılmışlardı. Onlarda bir daha hapisten çıkmamaya yemin etmişlerdi.

Durum Hz. Fatih'e bildirildi. O, asker göndererek, papazları huzuruna davet etti. Papazlar hapisten niçin çıkmak istemediklerini Hz. Fatih'e de anlattılar. Fatih o dünyaya kahreden iki papaza şöyle hitap etti:

"Sizlere şöyle bir teklifim var. Sizler İslam adaletinin tatbik edildiği memleketimi geziniz. Müslüman hakimlerin ve Müslüman halkımın davalarını dinleyiniz. Bizde de sizdeki gibi adaletsizlik ve zulüm görürseniz, hemen gelip bana bildiriniz ve sizlerde evvelki kararınızı gereğince uzlete çekilerek hâlâ küsmekte haklı olduğunuzu ispat ediniz"...

Hz. Fatih'in bu teklifi papazlara çok cazip gelmişti. Hemen padişahtan aldıkları tezkere ile İslam beldelerine seyahate çıktılar. İlk vardıkları yerlerden birisi Bursa idi. Bursa'da şöyle bir hadiseyle

karşılaştılar:

Bir Müslüman bir yahudiden at satın almış, fakat hiçbir kusuru yok diye satılan at hasta imiş. Müslüman ahırına gelen atın hasta olduğu daha ilk akşamdan anlaşılmış. Müslüman sabırsızlıkla sabahın olmasını beklemiş. Sabah olunca da atını alıp kadının yolunu tutmuş. Fakat olacak ya kadı o saatte de henüz dairesine gelmemiş olduğundan bir müddet bekledikten sonra adam kadının gelmeyeceğine hükmederek atını alıp ahıra götürmüş. Atını alıp götürmüş ama at da o gece ölmüş.

Hadiseyi daha sonra öğrenen kadı, atı alan Müslümanı çağırtıp meseleyi şu şekilde halletmiş:

“Siz ilk geldiğinizde ben makamımda bulunsa idim, sağlam diye satılan atı sahibine iade eder, paranızı alırdım. Fakat ben zamanında makamımda bulunamadığımdan hadisenin bu şekilde gelişmesine madem ki ben sebep oldum, atın ölümünden doğan zararı benim ödemem lazım” deyip atın parasını Müslümana vermiş.

Papazlar İslam adaletinin bu derece ince olduğunu görünce parmaklarını ısırmışlar ve hiç zorlanmadan bir kimsenin kendi cebinden mal tazmin etmesi karşısında hayret etmişler. Mahkemeden çıkan papazların yolu İznik’e uğramış. Papazlar orada şöyle bir mahkeme ile karşılaşmışlar:

Bir Müslüman diğer bir müslümandan bir tarla satın alarak ekin zamanı tarlayı sürmeye başlar. Kara sabanla tarlayı sürmeye çalışan çiftçinin sabanına biraz sonra ağzına kadar dolu bir küp takılmaz mı. Hiç heyecan bile duymadan Müslüman bu altınları küpüyle satın aldığı öbür Müslüman götürüp teslim etmek ister:

“Kardeşim ben senden tarlanın üstünü satın aldım, altını değil. Eğer sen tarlanın içinde bu kadar altın olduğunu bilseydin herhalde bu fiyata bana satmazdın. Al şu altınları” der. Tarlanın ilk sahibi ise daha başka düşünmektedir. O da şöyle der:

“”Kardeşim yanlış düşünüyorsun, ben sana tarlayı olduğu gibi , taşı ile toprağı ile beraber sattım. İçini de dışını da bu satışla beraber sana verdiğimden , içinden çıkan altınları almaya hiçbir hakkım yoktur. Bu altınlar senindir dilediğini yap” der. Tarlayı alanla satan anlaşamayınca mesele kadıya, yani mahkemeye intikal eder. Her iki taraf iddialarını kadının huzurunda da tekrarlarlar. Kadı, her iki şahsa da çocukları olup olmadığını sorar. Onlardan birinin kızı, birini de oğlu olduğunu öğrenir ve oğlanla kızı nikahlayarak altını çeyiz olarak veriri.

Papazlar daha fazla gezmelerinin lüzumsuz olduğunu anlayıp İstanbul’a Hz. Fatih’in huzuruna gelirler ve şahit oldukları iki hadiseyi de aynen nakledip şöyle derler:

“Bizler artık inandık ki, bu kadar adalet ve birbirinin hakkına saygı ancak İslam dininde vardır. Böyle bir dinin saikleri başka dinden olanlara bile bir kötülük yapamazlar. Dolayısıyla biz zindana dönme fikrinden vaz geçtik, sizin idarenizde hiç kimsenin zulme uğramayacağına inanmış bulunuyoruz” der.

HALİFENİN TORUNUNU TANIYAMAMASI

Hazreti Ömer, hilafeti zamanında , yanında oğlu Abdullah ve Hz. Hasan olduğu halde Medine sokaklarında dolaşıyordu. Bir sokaktan geçerken gayet zayıf kalmış, bakımsız bir çocuk görüp:

“Bunun hiç kimsesi yok mu acaba? Nasıl insan bunlar, çocuğa hiç bakmamışlar” dedi. Oğlu Abdullah:

“Baba tanıyamadın mı? O senin torunun, benim de kızımdır, deyince, Hz. Ömer kızdı ve:

“Yazıklar olsun sana” dedi. Babasının öfkelendiğini anlayan oğlu:

“Baba ne yapayım, sen halifesin bana biraz daha imkan versen çocuğa daha iyi bakardım. Elindeki imkanları kullanıp bana daha fazla fırsat vermiyorsun ki” dedi. Bu söz üzerine halife:

“Vallahi oğlum, diğer Müslümanlara yaptığımdan daha fazlasını sana yapamam. Onlara ne yapıyorsam sana da ancak o kadar yapabilirim. Bunu böyle bil” dedi.

FATİH’İN ADALETİ

Hazreti Fatih. İstanbul’u fethettikten sonra, hemen kendi ismiyle anılan bir cami ve etrafına da büyük bir medrese yaptırdı. Bugünün üniversitesi sayılan medresede, Fatih de bir oda almak istiyordu. Fakat Fatih’in bu isteğini medresenin ilim heyeti:

“Siz ne talebesiniz, ne de hacegan sınıfındasınız. Bu durumda bir odaya sahip olmanız mümkün değildir” derler. Hz. Fatih, aldığı bu cevaba kızmadığı gibi :

“Medresede bir odaya sahip olabilmem için ne yapmam lazım?” dedi.

“İmtihan olmanız lazım” dediler.

Fatih aynı talebe imiş gibi imtihana girdi ve imtihanı kazanarak kendi yaptırdığı medresede bir odaya sahip oldu.

BİR TUTAM SAKAL

Köylü dayının biri vergi memurlarını valiye şikayete gitmiş:

“Vali bey demiş, senin memurların benim yirmi çuval çıkacak buğdayımı, yüz çuval diye yazıp getirdiler.” Vali hemen köylüye:

“Bir kalbur sakalınla yalan söyleme. Memurlar bu kadar büyük hata yapmazlar” deyince: köylü büsbütün kükremiş:

“Yaparlar vali bey yaparlar. Siz onların amiri olduğunuz halde, benim ancak bir tutam gelecek olan sakalıma on kilo derseniz, memurların bundan fazlasını bile yaparlar” diye cevap vermiş.

ALLAH’IN LÜTFU VE ADALETİ

Nişaburlu alim Ebu Hafs Haddad Hz.’leri bir gün çarşıda giderken, bir Yahudi ile karşılaştı.

Yahudiyi gören Ebu Hafs, baygınlık geçirerek yere düştü. Kendisine geldiğinde bu durumun sebebi soruldu. Uyurdu ki:

-Ben Müslüman olduğum için, Allah’ın fazlı ve lütufları içindeyim. Bu Yahudi ise, Allah’ın adaleti ile muamele ettiği, layığı ne ise onu verdiği birisi.

Eğer Allahu Teala ona lütfüyle, bana da adaletiyle muamele etseydi, halim nice olurdu, diye düşündüm. Baygınlık geçirmemin sebebi budur.[147]

KADERİN ADALETİ

İbrahim Edhem Hazretleri Horasan'dan başlayarak bütün İslâmi merkezleri gezer; mâneviyat büyüklerini görür, dersini alıp, istifadesini sâğlar. Hattâ Kûfe'ye de uğrar. İmamı A'zam Hazretleriyle de görüşür. Hazret-i İmam eski Belh Sultanının mânevi sahalarda katettiği mertebeleri hemen anlar ve kendisine, "Seyyidinâ" diye iltifatta bulunur. Neden seyyid olduğunu soranlara da: "Halka hizmet ettiğinden" diye cevap verir. Sultan olarak kendine hizmet ettirmeyi bırakıp, mâneviyat eri olarak hizmete başladığını ifade etmek ister.

Artık belde belde dolaşıp ikaz ve irşadlarda bulunan İbrahim bin Edhem, kimi yerde bir mâneviyat büyüğü olarak görünür, kimi yerde de bir hizmet eri, bir bağ, bostan bekçisi olarak vazife alır. Böylece tasavvufun icabı olan çeşitli meslekleri nefsinde yaşayıp, gereğini hissetmek ister.

Nitekim bir ara Belh'e doğru yol alırken uğradığı bir köyde kendisini bağ bekçisi tutarlar. O sırada yoldan geçen bir ham anlayışlı âdam; İbrahim'den üzüm ister: O da, bağ sahibinden isteyene üzüm vermek hususunda kendisine izin vermediğini söyleyince herif elindeki sopayla başına gözüne vurmaya başlar. İbrahim'in buna verdiği karşılık şudur. Vur, vur! Allah'a isyan edenin başına vur. Ben emanete riayet ettiğim için bana vuruyor, sen zulmediyorsun, ama kader, Allah'a isyan ettiğim için vurduruyor, adâlet ediyor. Onun için bu sopalar bana haktır, vur vurabildiğin kâdar...

Zâlim adam bu cevaptan hayrete düşüyor, kendine gelip tevbe, istiğfara başlıyor. Kendini açlığâ ve çeşitli mahrumiyete pek fazla alıştırıp tam bir nefis cihadı veren İbrahim bin Edhem bir arâ kendi ayarında bir tasavvuf eri olan dostu Şâkik-i Belhi'ye rast gelir ve onun yaşadığı mahrumiyeti merak ederken şöyle sorar:

Ey Şakik, nâsıl geçiniyorsun?.. Nasıl olacak, bildiğiniz gibi. Bulduğumuz zaman yiyoruz, bulmadığımız zaman ise sabrediyoruz! Belh'in köpekleri de öyle yapalar. Bulurlarsa yerler, bulamazlarsa sabırla beklerler. Ya sen nasıl yaşıyorsun ey İbrahim? Ben bulmazsam sabrediyorum, bulursam bulamayana veriyorum! :

Bu cevaba boynunu büken Şâkik-'i tecrübe etmiş olan İbrahim bin Edhem, onu kucaklar. "Benim sabır ve tevazu kahramanı kardeşim" diyerek iyi bir imtihan verdiğini imâ etmek ister.

ZEHİRLİ EKMEK

"Her ne doğranan aşına, o çıkar karşına," (**Atasözü)**

Sık sık evinin kapısını çalıp bir şeyler dilenen kadından bıkıp, oldukça rahatsız olan evin hanımı, bir gün yine aynı dilenci kapısını çaldığında ondan kurtulmaya karar verir. Dilenciye biraz beklemesini söyleyip mutfaktan bir ekmek alır ve ortasından yararak arasına peynir, zeytin yerleştirir. Tabii bu arada arasına haşarat öldürmede kullandığı kuvvetli zehirden dökmeyi de ihmal etmez.

Dışarıya çıkıp ekmeği dilenciye uzattığında, kadın "Allah razı olsun." deyip evden ayrılır.

iyice acıkan kadın bir caminin avlusunda biraz önce kendisine verilen ekmeği çıkarıp tam yiyeceği esnada elini yüzünü yıkamakta olan bir askerin kendisine baktığını görür. Askerin halinden, yoldan geldiği ve yorgunluğu anlaşılmaktadır. Dilenci, askerin bakışlarından onun aç olduğunu ve sanki "Biraz da bana ver." mânâsını çıkarmıştır. Gencin haline acıyan kadın ekmeğin hepsini askere buyur eder ve oradan uzaklaşır.

Dilenci kadının verdiği ekmeği iştahla yiyen asker, çok geçmeden acıyla kıvranmaya başlar. Bir müddet sonra camiye gelen cemaat yerde kıvranan gencin kimin nesi olduğunu sorup öğrendikten sonra alıp evine götürürler.

Evin hanımı, aylardır binbir ümitle terhisini beklediği yeni terhis olmuş oğlunu perişan vaziyette karşısında görünce çırpınmaya, dövünmeye başlar. Biraz zaman geçip de sakinleşen kadın, oğluna ne olduğunu, niçin kıvrandığını sorup öğrenmeye çalışır.

Delikanlı biraz önce, cami avlusunda bir dilenci kadının kendisine ekmek verdiğini, onu yedikten sonra bu hale geldiğini söyleyince kadın

ona verdiği ekmeği hatırlar ve başından aşağıya kaynar sular dökülür. "Ben ne yaptım?" diye dövünmeye başlar ama iş işten geçmiştir, Arslan gibi delikanlı oracıkta hayata gözlerini yumar.148

ZULMETMEDİYSEN ZULÜM GÖRMEZSİN

İran'da bir zamanlar zalim bir hükümdar yaşıyormuş. Saltanatını halka zulüm ve baskı ile yürütüyor muş.

Bir gün, şehirde gezerken bir evin bahçesinde gördüğü bir kadına göz koymuş, adamlarına onu sarayına getirmelerini emretmiş. Adamları zalim hükümdara:

- Efendimiz, o göz koyduğunuz kadın, şehirde bir marangozun karışıdır. Kendisi ve kocası çok dindar, çevrede oldukça sayılıp sevilen kimselerdir. Düşmanlarınız sizin bu arzunuzu duyup, aleyhinize işi büyütebilirler. Siz marangoza bu gece sabaha kadar yapamayacağı bir iş teklif ediniz. Sonra da emrinizi yerine getirmedi bahanesiyle, kendisini idam ediniz. O zaman göz koyduğunuz karısı dul kalır, kendiliğinden size gelir, aleyhinizde herhangi bir dedikoduya da sebebiyet verilmemiş olur.

Zalim hükümdar, akılcılarının verdikleri bu aklı pek beğenerek, marangozu çağırtmış, şöyle konuşmuş:

- Bu gece sabaha kadar, öd ağacından olmak şartıyla, on tane süslü sandık yapacak; şafak vakti göndereceğim adamlarıma teslim edeceksin haberin olsun!..

İyi kalpli Marangoz buna imkânı olmadığını, verdiği mühleti birkaç hafta uzatmasını istemişse de, zalim Hükümdarı kararından döndürememiş.

- Şafak vakti göndereceğim adamlarıma, ya on sandığı teslim edersin, yahut da buna mukabil kendi kelleni verirsin.

Marangoz heyecan ve telâş içinde evine gelmiş, gözyaşı döküp ağlamaya başlamış. Ailesinin ısrarı üzerine de, zalim hükümdarın teklifini anlatmış. Hanımından gözyaşları içinde helâllik (dilemeye başlamış. Kadın kocasına:

- Dur bakalım, acele etme, demiş ve ilave etmiş:

- Sen hiç kimseye zulmettin mi?

- Hayır, ben hiç kimseye ne zulmettim, ne de birinin namus ve ırzına yan baktım, îşimde ve evimde, kendi halimde yaşayıp duruyordum işte!

Bu sözler üzerine kadın:

- Öyleyse, boşuna telâş etme! Zulmetmediysen zulüm görmezsin,

demiş. Fakat adamda ümit iyice kaybolduğu için, "Şunun şurasında ne kaldı ki, neredeyse Hükümdarın adamları gelecek diye hayıflanıyormuş.

Kadın ise:

- Hiç telâş etme! Zulmetmediysen zulme uğramazsın. Bakalım Mevlâ neyler? diyerek serinkanlılığını muhafaza etmekteymiş.

Sabaha doğru kapı güm güm vurulmuş. Marangoz, heyecandan elleri, ayaklan titreyerek:

- Eyvah, işte geldiler; halbuki sandıkların bir tanesi bile meydanda yok!... Demiş, korkudan ecel terleri dökmeye başlamış. Kapının açılması üzerine hızla içeri giren hükümdarın adamları:

- Çabuk marangozhaneye, demişler. Adam hanımına:

- Görüşmek artık mahşere kaldı, haydi Allah'a ısmarladık!... Deyip vedalaşmış. Hükümdarın adamları bu sözlere kızmışlar:

- Neden görüşmeniz mahşere kalsın? Yapacağın, sadece bir tabuttan ibarettir, demişler.

Marangoz arılamayınca da şu izah vermişler:

- Bu gece yansı, hükümdar anî bir kalb krizi neticesinde öldü. Onun cenazesi için bir tabut yapmanı, yeni hükümdar emretti. Yapacağın bundan ibarettir!..149

ZULMÜN İÇİNDE ADALET TECELLİSİ

Bir gün Musa Peygamber dış görünüşünde adaletsizlik ve zulüm görünen gizemli olayların, iç yüzündeki adaleti görmek ister, bunun için, Allah'a yalvarır. Hikmetler sahibi Allah bu duayı kabul eder. O'na dört yol kavşağında bulunan bir çeşmenin karşısında saklanarak, cereyan edecek olayları dikkatle izlemesini emreder.

Hazret-i Musa, kendine bildirilen çeşmenin karşısındaki ağaçlığın içine oturur, yollardan gelip geçen yolculara dikkatle bakmaya başlar.

Bir süre sonra tozu dumana katan bir atlı gelir. Çeşmenin başında bir müddet dinlenir. Daha sonra atına binerek yoluna devam eder. Ancak atlı, istirahat sırasında içi altın dolu kemerini çözüp ağacın altına bırakmıştır. Çeşme başından ayrılırken, geri kuşanmayı unutur. Para çeşmenin başında kalır. Atlının arkasından gelen bir delikanlı ise çeşmeden suyunu içip yoluna devam edeceği sırada, içi altın dolu kemeri görür. Heyecanla kemeri kaptığı gibi o da başka bir yola doğru gider.

Çok geçmeden iki gözü de âmâ olan bir ihtiyar çeşme başına gelir. Soğuk sudan bir yudum içip şöyle bir nefes alırken, parayı unutan

atlı pürtelâş geri döner. Kemerini çözdüğü yerleri araştırdıktan sonra, ihtiyara:

- Burada unuttuğum para kemerimi sen aldın. Ya paramı verirsiri; yahut da boynunu vururum, der.

İhtiyar:

- Evlâdım! Ben iki gözü de görmeyen bir adamım. Senin paranı almadım, derse de atlı onu dinlemez. Parasını sakladığı iddiasıyla ihtiyarı bir kılıç darbesiyle oracıkta hemen öldürür. Sonra da atına binerek oradan uzaklaşır.

Bu manzarayı seyreden Musa Peygamber:

- Yâ Rabbi! Bu olayların içinde ben adalet göremedim. Bu adamın parasını daha evvel gelen bir çocuk aldı, fakat para sahibi, iki gözü de görmeyen bir zavallıyı öldürdü, der.

Mutlak hikmet ve adalet sahibi olan Allah şöyle cevap verir bu soruya:

- İnsanlar böyledir zaten yâ Musa! Olayların dışına bakarlar, zulüm var sanırlar. İç yüzünü bilemezler.

- Bu olayların iç yüzü nedir yâ Rabbi!

- Parasını çeşme başında unutan adam, vaktiyle yanında çalıştırdığı bir fakire hakkını vermemişti. Parayı bulan delikanlı o fakirin oğludur. Çeşmenin başındaki parayı buldu ve alıp götürdü. Aldığı para vaktiyle babasının çalışıp da alamadığı ücretin ta kendisiydi. Bu sebeple çocuk, babasından kendisine miras olarak intikal eden hakkını almış oldu.

Ölen âmâ ihtiyara gelince, o da vaktiyle zâlim biriydi. Astığı astık, kestiği kestikti. Hattâ gözleri kör olmadan önce en son olarak da, parayı unutan adamın babasını öldürmüştü. Bu güne kadar yaptığı zulümler hep yanına kâr kalmıştı. Şimdi vaktiyle öldürdüğü adamın oğlu gelip, parasını aldı zannıyla babasının katilini öldürdü. Bu suretle (zahirde adaletsizlik gibi görünmesine rağmen) gerçekte adalet yerini buldu.

Yâ Musa, söyle! İnsanlar sebebini bilmedikleri şeylere itiraz etmesinler. Mutlaka bir sırrı var deyip, rıza göstersinler.[150]

ÖMER BİN ABDÜLAZİZ'İN ADALETİ

Bu tabiri herhangi bir şahsa izafeden ziyade İslâm'ın ruhunda varolan bir adaletin, tatbikçiliği şeklinde anlamak iktiza eder. Yoksa hiçbir ferdin, belli sahalar dışında, sadece kendine bakan yönüyle, adaletli davranması ve bunu hayatın her sahasına da tatbik etmesi

mümkün değildir. Meseleye bu zaviyeden baktığımızda, İslâm'da herhangi bir şahısla kâim adalet anlayışı yoktur. Ondandır ki "Ömer'in Adaleti" tabiri çok kusurlu olmasa bile hatadan hâli değildir. Çünki. "Adalet İslâm'ındır" ve şahıslar sadece ve sadece bu adaleti tatbik eden vasıtalardır.

Adaleti tatbikte dedesi Hz.Ömer'e benzetilen Ömer b. Abdülaziz yine dedesi Hz.Ömer tarafından yeryüzünü adaletle dolduracak evlat olarak müjdelenmiş, mutlu ve bahtiyar bir insandı. Halifeliği anında bir lahza dedesinin yolundan ayrılmadı. Hatta Hz.Ömer'in hayatını yazıp göndermesi için yine Hz.Ömer'in torunlarından ve Ömer'e çok benzeyen insan olan ve daha evvel hayatına kısaca temas ettiğimiz Salim b. Abdullah b. Ömer b. Hattab'a bir haber göndermiş ve ondan şu cevabı almıştı: "Sen Ömer zamanında değilsin ve yanında da Ömer'in yanında olanlar yok. Eğer sen, şu zamanda ve şu yanındakilerle Ömer'in kendi zamanında ve kendi yanında bulunanlarla yaşadığı gibi yaşarsan, onun gibi olabilirsin.."

Onun adalet tatbiki bütün icraatında görüldüğü gibi yine kendi nefsinden başlar.. Kendinden evvelki halifelerin sırf sihriyet bağlarından dolayı yakın akrabalarına, fakat haksız olarak dağıttıkları mallar vardı. Kimin elinde haksız yere alınan ve tesâhüb edilen mal varsa, ya hak sahibini bulup iade edecek ya da Beyt'ülmal'e koyacaktı.. Fakat işe kendi nefsinden başlamak iktiza ediyordu. Menkul-gayr-i menkul ne kadar malı varsa tetkik ve tahkik etti. Öz ve helal malından geri kalan neyi varsa hepsini hazineye teslim etti. Bir ara gözü parmağındaki yüzüğe ilişti. Düşündü: Bu yüzüğün taşını ona Velid b. Abdülmelik vermişti. O da onu mağrip diyarından getirmişti.. Bu da onun hakkı değildi.. Hemen yüzüğünden o kıymetli taşı çıkardı ve Beyt'ülmal'e iade etti.

Kendi nefsinde bizzat bunu tatbik ettikten sonra düşüncelerini tatbik sahasına koydu. Etrafa gönderdiği tamimlerde Hz.Muaviye zamanından kendi zamanına kadar meydana gelen ne kadar haksız temellük varsa geriye iadesini istedi.. Ve hayatının sonuna kadar bu mücadelesinden vazgeçmedi..

Hukuk karşısında bütün insanlar müsavidir. Soy, sop ve hanedandan olmak, hiçbir surette üstünlük payesi ve tahakküm vesilesi olamaz.. Mertebe, ferdin takva derecesine göre ayarlanır. Bunun da mükafatı, Allah katında aranır. Dünya hayatında bu manevi otorite dahi nazara alınmaz ve hüküm tatbikinde tercih ettirici bir amil olamaz.. Ömer b. Abdülaziz'in, Medine valisi, Ebu Bekir b. Muhammed'e yazdığı bir mektubu, bu mânâya işaret eden yönüyle zikre değer kanaatındayım:

"..Evinde oturup durmaktan sakın. İnsanlar arasına gir ve

meclislerinde hiç kimseyi yek diğerine tercih etme. 'Bu Emir'ül Mü'minin hanedanındandır, onun akrabasıdır' deme. Zira bugün ehlimle diğer şahıslar, benim yanımda müsavidirler. Hatta ben, kendileriyle münazara ve münaşaka edenlere zulmedebilirler düşüncesiyle, kendi ehlimden olanların durum ve vaziyetlerini diğerlerinden daha çok araştırıp tetkik ve tahkik ettiriyorum.. Bir meselede müşkilatın olur ve zorlanırsan, hemen bana yazarsın!"

Emevî devrinde Aristokrat sınıf ve bilhassa Emevî sülalesinden olanlar kendi özel işlerinde halkı karşılıksız olarak kullanmayı bir âdet haline getirmişlerdi. Buna "Suhra" tabiri kullanılıyordu ki, karşılıksız bir insanı kullanma ve çalıştırma demektir. Ancak, bu haksız âdet o kadar yaygınlaşmıştı ki, kimse böyle bir davranışı yadırgamıyordu. Ömer b. Abdülaziz halife olunca bu haksız davranışın da karşısına dikildi. O'nun adalet anlayışı böyle davranmasını gerektiriyordu. Suhra yoluyla kim bir başkasını kullanırsa onun yanında suçluydu ve mutlaka cezalandırılması gerekiyordu.

Rabiat'uş-Şa'zevî anlatıyor: "Birgün posta arabasıyla Ömer b. Abdülaziz'i ziyarete gittim. Ancak posta arabaları Şam'ın belli bir yerinde kesiliyordu. Halbuki benim Hunâsara'ya gitmem gerekiyordu. Çünkü halife oradaydı. Suhra usulüyle bir ata bindim ve Ömer b. Abdülaziz'e ulaştım. Bana: "Müslümanların kanadı ne durumda?" diye sordu. Ben de: "Ey mü'minlerin emiri! Müslümanların kanadı da nedir?" diye karşılık verdim. "Posta arabaları" dedi. Ben de durumu anlattım. Şam'ın bir yerinde posta arabalarının kesildiğini söyleyince: "Peki sen buraya nasıl geldin?" diye sordu. Suhra usulüyle geldiğimi söyledim. Canı sıkıldı. "Benim zamanımda mı bunu yaptın?" dedi ve bana kırk kırbaç vurulmasını emretti..

O'nun yanında raiyeti nerede olursa olsun birdi. Hatta uzaktakileri daha çok düşünürdü. Kendisine gelenlere "Memleketlerinize gidin. Zira ben sizi kendi memleketlerinizde hatırlar, fakat yanımda unuturum. Ancak kim benim memurlarımdan bir zulüm veya haksızlık görmüş ise o, benim yanıma gelsin. Çünki, benim asla zulme rızam ve iznim yoktur.." diyordu.

Kureyş'den bir cemaat, aralarındaki bir meseleden dolayı davalaşmak üzere Ömer b. Abdülaziz'in karşısına geldiler. Halife iki tarafı iyice dinledikten sonra hükmünü verdi. Aleyhinde hüküm verilen itiraz ederek "Allah seni ıslah etsin! Benim gizli bir delilim var" dedi. Ömer b. Abdülaziz, "Ben hakkı gördükten sonra hükmü tehir edemem. Fakat, sen delilini getirirsen, hükmümden ilk dönecek ben olurum" cevabını verdi. Bu hareketiyle, onun için mühim olanın "şahıs" değil, "haklı olan" olduğunu, açıkça göstermiş oluyordu. Aleyhinde hüküm verilen, "o" olduğu için değil, belki hüküm aleyhinde olduğu için bu

hükme müstehak oluyordu ki, bu hareket, adaletli davranmanın ruhunu teşkil ediyordu..

Abdülhamid b. Abdurrahman, yazdığı bir mektupta, halife Ömer b. Abdülaziz'e "Benim yanıma sana söven bir adam getirildi. Boynunu vurdurmayı düşündüm. Fakat bir de sana sorayım, dedim" diyordu. Halifenin bu mektuba cevabı şu oldu: Eğer sen onun boynunu vursaydın, ben de senin boynunu vururdum. Zira Allah Rasulü'nden maada, hiçbir şahsa sövmek, ölümü mucib bir suç değildir. En fazla sen de ona söver veya salıverirsin.."

Hazineden halifeye gösterilmek üzere, çıkarılan misk, yanına getirilince, burnunu kapadı. Sebebini soranlara: "Hakkım olmayan bir kokuyu koklamaktan, Allah'a sığınırım," (50) dedi. Bu ne müthiş ve bu ne derin bir adalet anlayışı idi ki, hakkı olmayan bir kokuyu dahi koklamıyor ve burnunu tıkıyordu. Acaba milletine ait bir kokuyu koklamak kadar, milletine haksızlık etmeyen ve böyle bir hareketi yapmaktan Allah'a sığınan bir insan, idare ettiği raiyetine daha büyük meselelerde zulmedip, adaletsizlik edebilir mi?

Hanımı hamileydi. Canı süt arzulamış, kölesi de fakir ve yoksullara ait aş evinden bir bardak süt alıp, efendisine götürmek istemişti. Yolda Ömer b. Abdülaziz'le karşılaştı. Halife, sütü nereden aldığını sorunca, meseleyi olduğu gibi söyledi ve "Eğer bu sütü içmezse, çocuğu düşürebilir" dedi. Bunu duyan halifenin kanı beynine sıçramıştı. Köleye hitaben "Git, bu sütü geri götür. Eğer fakirin hakkı midesine girmeden olmayacaksa, Allah ona kamındakini tutturmasın." dedi. Böylece fakire ait bir yudum sütü, dünyaya gelecek evladına tercih etmiş oluyordu. Meselenin edebiyatını yapmak değil, bunu yaşamak meseledir. Ve yediği bir lokmada, binlerce tüyü bitmemiş yetimin damla damla kanı saklı olan insanların Ömer b. Abdülaziz'deki bu ruh haletini anlaması -yaşamasını bırakalım- mümkün değildir.

".. Sabahlan bir miktar Kuran okurdu. Bir gün Müzahime kendisi için bir rahle almasını söylemişti. Müzahim rahleyi getirdi. Halife rahlenin zarafetini ve güzelliğini çok beğenmişti.. Sordu: "Bunu nereden aldın?" Müzahim "Tahtasını beyt'ül-mal'den aldım ve rahleyi de kendim yaptım" dedi. Bunu duyan Ömer b. Abdülaziz "Git çarşıda buna bir fiat biçsinler ve öyle getir." emrini verdi. Yarım dinarlık bir fiat biçildi. Durum halifeye söylenince, "Ya Müzahim acaba, bir dinar versem mesuliyetten kurtulabilirim miyim?" diye endişeyle sordu. Müzahim "Ey Müminlerin Emin! Sadece yarım dinar fiat biçildi" deyince de, "Sen yine iki dinar ver de!" dedi.

Kendilerine fikir danışıp istişarede bulunduğu arkadaşlarında ilk şart olarak adalet mefhumunu arıyor ve şartlarını şöyle sıralıyordu:

1) Bana adaleti göstermek

2) Hayırda yardımcı olmak

3) İhtiyacını söyleyemeyenlere aracılık yapmak

4) Yanımda kimseyi gıybet etmemek

5) Yüklendiği vazifeyi yerine getirmek[151]

ŞİİR…

Güçlü iken zulmetme,
Çünkü zulmün sonu pişmanlığa döner.
Gözlerin uyur, fakat mazlum uyanıktır,
Hep beddua eder sana, Allah'ın gözleri de uyanıktır.

Zalim yeryüzünü binek hayvanına çiğnetip,
Kötülük kazanmada gemiyi iyice azıya takınca,
Onu zamanın gelişmelerine bırak,
Çünkü bu gelişmeler onun karşısına hesabında olmayan şeyler çıkarır.[152]

CEMAAT

كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللّهِ وَاللّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ

Bakara / 249…Allah'ın huzuruna varacaklarına inananlar: Nice az sayıda bir birlik Allah'ın izniyle çok sayıdaki birliği yenmiştir. Allah sabredenlerle beraberdir, dediler.

وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلوةَ وَأَمْرُهُمْ شُورى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

Şûra/ 38. Yine onlar, Rablerinin davetine icabet ederler ve namazı kılarlar. Onların işleri, aralarında danışma (istişare) iledir. Kendilerine verdiğimiz rızıktan da harcarlar.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ امَنُوا بِاللّهِ وَرَسُولِه وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلى اَمْرٍ جَامِعٍ لَمْ يَذْهَبُوا حَتّى يَسْتَأْذِنُوهُ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ أُولئِكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللّهِ وَرَسُولِه فَإِذَا اسْتَأْذَنُوكَ لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ فَأْذَنْ لِمَنْ شِئْتَ مِنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمُ اللّهَ إِنَّ اللّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Nur / 62. Müminler, ancak Allah'a ve Resûlüne gönülden inanmış kimselerdir. Onlar, o Peygamber ile ortak bir iş üzerindeyken ondan izin istemedikçe bırakıp gitmezler. (Resûlüm!) Şu senden izin isteyenler, hakikaten Allah'a ve Resûlüne iman etmiş kimselerdir. Öyle ise, bazı işleri için senden izin istediklerinde, sen de onlardan dilediğine izin ver; onlar için Allah'tan bağış dile; Allah mağfiret edicidir, merhametlidir.

وَيَوْمَ نَحْشُرُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا مِمَّنْ يُكَذِّبُ بِايَاتِنَا فَهُمْ يُوزَعُونَ

Neml / 83. O gün, her ümmet içinden âyetlerimizi yalan sayanlardan bir cemaat toplarız da onlar toplu olarak (hesap yerine) sevkedilirler.

يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ أُنَاسٍ بِإِمَامِهِمْ فَمَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِه فَأُولئِكَ يَقْرَؤُنَ كِتَابَهُمْ وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا

İsra / 71. Her insan topluluğunu önderleri ile birlikte çağıracağımız o günde kimlerin amel defteri sağından verilirse, onlar, en küçük bir haksızlığa uğramamış olarak amel defterlerini okuyacaklar.

HADİS…

* Hz. Ebu Hüreyre (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Allah'ın, yollarda dolaşıp zikredenleri araştıran melekleri vardır. Allahu Teâlayı zikreden bir cemaate rastlarlarsa, birbirlerini "Aradığınıza gelin!" diye çağırırlar. (Hepsi gelip) onları kanatlarıyla kuşatarak dünya semasına kadar arayı doldururlar.

Allah, -onları en iyi bilen olduğu halde- meleklere sorar: "Kullarım

ne diyorlar?" "Seni tesbih ediyorlar, sana tekbir okuyorlar, sana tahmid okuyorlar. Sana tazim (temcid) ediyorlar" derler.

Rabb Teâla sormaya devam eder: "Onlar beni gördüler mi?" "Hayır!" derler. "Ya görselerdi ne yaparlardı?" "Eğer seni görselerdi ibâdette çok daha ileri giderler; çok daha fazla ta'zim, çok daha fazla tesbihde bulunurlardı" derler. Allah tekrar sorar: "Onlar ne istiyorlar?" "Senden, derler, cennet istiyorlar." "Cenneti gördüler mi?" der. "Hayır ey Rabbimiz!" derler. "Ya görselerdi ne yaparlardı?" der. "Eğer görselerdi, derler, cennet için daha çok hırs gösterirler, onu daha ısrarla isterler, ona daha çok rağbet gösterirlerdi." Allah Teâla sormaya devam eder: "Neden istiâze ediyorlar?" "Cehennemden istiâze ediyorlar" derler. "Onu gördüler mi ?" der. "Hàyır Rabbimiz, görmediler!" derler. "Ya görselerdi ne yaparlardı?" der. "Eğer cehennemi görselerdi ondan daha şiddetli kaçarlar, daha şiddetli korkarlardı" derler. Bunun üzerini Rabb Teâla şunu söyler: "Sizi şâhid kılıyorum, onları affettim!"

Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm) sözüne devamla şunu anlattı: "Onlardan bir melek der ki: "Bunların arasında falanca günahkar kul dahi var. Bu onlardan değil. O başka bir maksadla uğramıştı, oturuverdi." Allah Teâla.. "Onu da affettim, onlar öyle bir cemaat ki onlarla oturanlar da onlar sayesinde bedbaht olmazlar" buyurur."

* Efendimiz (s.a.s.) şöyle buyurmuştur:

“Ümmetimden hak üzerine galip olarak duran bir gurup daima bulunacaktır. Onlardan ayrılıp yardıma koşmayanlar, Allah’ın emri gelinceye kadar onlara zarar vermeyecektir.”

* Efendimiz (s.a.s.) şöyle buyurmuştur:

“Şüphesiz Allah, ümmetimi (veya Muhammed (s.a.s.)’in ümmetini dedi) sapıklık üzerine toplamaz. Allah’ın (şefkat, himaye ve kudret) eli cemaatle beraberdir. Cemaatten ayrılan kimse, ateşe ayrılmıştır.”

* Ebû Hüreyre radiya'llâhu anh'den:

Şöyle demiştir: Resûlullâh salla'llâhu aleyhi ve sellem buyurdu ki: Nâs, ezan (okumak) da ve saff-ı evvelde (bulunmakta) ne (bereketler, hayır)lar olduğunu bilseler de (onlara nâil olmak için) kur'a atmaktan başka çâre bulamasalar kur'a atarlar. (Her namazın) ilk vaktinde (ki cemaatler) de olan (fazîlet)i bilseler (onlara yetişmek için) yarış ederler. Yatsı ile sabah (cemâatlerin) deki Eltâf-ı İlâhiyyeyi bilseler emekliye emekliye, (yâhud sürtüne sürtüne) de olsa onlara gider (terketmez)ler.

* Amr İbnu Şuayb an ebîhî an ceddihi (radıyallâhu anh) tarikinden naklediyor: "Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Bir atlı bir şeytandır, iki atlı iki şeytandır, üç atlı bir gruptur."

* Ebu Hüreyre (radıyallahu anh) anlatıyor: Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdu ki: "Allah bir kulu sevdi mi, Cebrâil (aleyhisselam)'e şöyle seslenir: "Ben falanca kişiyi seviyorum, sen de sev!" Bunun üzerine semâda aynı şekilde nida edilir. Sonra, arz ehli arasına onun sevgisi indirilir. Bunu şu ayet ifade etmektedir: "İnanıp hayırlı iş işleyenleri Rahmân sevgili kılacaktır" (Meryem 96). "Allah bir kula buğzettimi, Cibril (aleyhisselam)'e seslenir: Ben falancaya buğz ediyorum. Bu şekilde semâda nida edilir. Sonra, yeryüzüne onun hakkında buğz indirilir."

* Ebü Müslim el-Eğarr (rahimehullah) diyor ki: "Ben şehâdet ederim ki Ebü Hüreyre ve Ebü Said (radıyallâhu anhümâ) Resülullah (aleyhissalâtu vesselam)'in şöyle söylediğine şehâdet ettiler: "Bir cemaat oturup Allah'ı zikrederse, mutlaka melekler etraflarını sarar, Allah'ın rahmeti onları bürür, üstlerine sekine iner ve Allah onları yanında bulunan (büyük melek)lere anar."

* Hz. Ebü Hüreyre'nin rivâyetinde şöyle gelmiştir: "Resülullah (aleyhissalatu vesselâm) buyurdular ki: "Allah Teâla hazretleri diyor ki: "Kulum, hakkımda nasıl bir zan yürütürse ben öyleyimdir. O, beni zikredince ben onunla beraberim. O beni içinden geçirirse, ben de onu içimden geçiririm. O, beni bir cemaat içerisinde anarsa, ben de onu, onunkinden daha hayırlı bir cemaatte anarım. O, bana bir karış yaklaşırsa ben ona bir arşın yaklaşırım. O bana bir arşın yaklaşırsa, ben ona bir kulaç yaklaşırım. O bana yürüyerek gelirse ben ona koşarak giderim."

TEFSİR...

اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ امَنُوا بِاللّهِ وَرَسُولِه وَاِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلى اَمْرٍ جَامِعٍ لَمْ يَذْهَبُوا حَتّى يَسْتَاْذِنُوهُ اِنَّ الَّذِينَ يَسْتَاْذِنُونَكَ اُولئِكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللّهِ وَرَسُولِه فَاِذَا اسْتَاْذَنُوكَ لِبَعْضِ شَاْنِهِمْ فَاْذَنْ لِمَنْ شِئْتَ مِنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمُ اللّهَ اِنَّ اللّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Nur / 62. Müminler, ancak Allah'a ve Resûlüne gönülden inanmış kimselerdir. Onlar, o Peygamber ile ortak bir iş üzerindeyken ondan izin istemedikçe bırakıp gitmezler. (Resûlüm!) Şu senden izin isteyenler, hakikaten Allah'a ve Resûlüne iman etmiş kimselerdir. Öyle ise, bazı işleri için senden izin istediklerinde, sen de onlardan dilediğine izin ver; onlar için Allah'tan bağış dile; Allah mağfiret edicidir, merhametlidir.

Müminler ancak onlardır ki, Allah'a ve Resulüne hakikaten iman etmişlerdir. Yukarıda zikri geçenler gibi yalnız iman ettik demekle kalmayıp samimi kalpten inanmışlardır. Ve maiyyetinde, yani Peygamberin yanında ki, müslümanların emirinin maiyyeti de aynı hükme tabidir. İctimaî bir işle meşgul oldukları zaman, cuma, bayram, istişare, savaş gibi toplanmayı gerektiren ya da faydası veya zararı umumî olan bir iş üzerinde bulundukları zaman ondan izin almadıkça

gitmezler. Münafıklar gibi kaçmazlar. İşte o senden izin isteyenler yok mu onlar Allah'a ve Resulüne iman eden kimselerdir. Bundan dolayı bazı işleri için senden izin istediklerinde sen de onlardan dilediğin kimseye izin ver. Yani her izin isteyene izin vermek vacib değildir. Hikmet ve işin gereğini gözetmek lazımdır.

Bir de Berâe (Tevbe) Sûresi'nde geçen "Allah seni affetsin! Doğru söyleyenler sana iyice belli oluncaya kadar onlara niçin izin verdin?" (Tevbe, 9/43) âyet-i kerimesi unutulmamalıdır. İzin ver ve onlar için Allah'a istiğfar eyle; zira izin istemek, her ne kadar şiddetli bir özür ile doğruluğa dayansa da, dünya işini ahiret işine takdim ve tercih etmek gibi bir kusur töhmetinden uzak olmaz. Sen istiğfar edersen şüphe yok ki Allah, mağfiret edicidir, merhametlidir.[153]

PIRLANTA SERİSİ…

Allah, insanı toplum içinde yaşayacak bir varlık olarak yaratmış ve onu hem cinslerinin arasına salmıştır. İnsan, maddî ve mânevî yönleriyle ancak toplum ve cemaat içinde yaşayabilir. Onun içindir ki, Hz. Âdem'den bu yana hep cemaat öne çıkmış, fert arka plânda kalmıştır. Şu kadar ki, bazı devreler ve zaman dilimlerinde bu mes'ele, diğerlerine nazaran daha bir ehemmiyet kesbetmiş ve âdetâ bir zaruret halini almıştır. Kaldı ki, büyük çoğunluğu itibariyle hayvanlar bile toplu halde yaşarlar; öyle ise en mükerrem varlık olan insan, hayatının her safhasında toplu halde yaşamak mecbûriyetindedir. İslâm, bu mes'eleyi daha bir pekiştirir ve öne alır. Öyle ki, mü'min tek başına namaz kılarken bile, 'İyyâke na'büdü ve iyyâke nestaîn - Ancak Sâna ibâdet ederiz ve ancak Sen'den yardım bekleriz" der; "ederim, beklerim" demez. Bir mü'min, günlük şahsî işlerinden ibadetlerine kadar her mes'elesinde Kur'ân ve Sünnetle cemaat içine itilir, kendisine cemaat olmanın avantajları gösterilir ve hayatının büyük bir bölümü cemaatle irtibatlandırılır.

a) Cemaatleşme, bugün her zamankinden daha zarûrîdir:

Bugün küre-i arz, bütün milletleri ve devletleriyle tek bir ülke görünümü almıştır. Ulaşım ve haberleşme, çeşitli vasıtalarla çok kısa zamanda temin edilir olmuş, milletlerin birbiriyle yakın münasebetlerde bulunması sayesinde teknolojik, iktisadî, siyasî ve silah üstünlüğü bakımından dünya birbiriyle yarışır hale gelmiştir. Bu yarış, her milleti kendi bünyesinde cemaatleşmeye götürmüş, hattâ asrın getirdiklerinin zarurî bir neticesi olarak topyekün insanlık, kendini bu yarış ruh ve şuuru içinde bulmuştur.

Dünyâ çapında ideolojiler, 18'inci asırdan bu asra genç fidanlar gibi sarkmış ve orijinal bulunarak, Hiristiyanlığa da bir reaksiyon olarak kendilerine sahip çıkılmış, o fidanları gövdeleştirmek isteyenler,

dünyânın hemen her yerinde topluluklar meydana getirmek ve kitleleşmek için var güçleriyle ve bütün imkânlarıyla mücâdele vermişler ve cihan harplerinde yenik düşenler, önde görünenlere yetişme, hatta geçme hırs ve azmiyle ayrı bir cemaatleşme yoluna girmişlerdir. Asırların dev çınarı Osmanlı Devleti'ne karşı devam edegelen Haçlı seferleri, esasen yine birlik içinde toplum oluşturmanın örneklerini teşkil etmekteydi. Bugün, aynı topluluklar çok değişik nam ve ünvanlarla kendilerini hissettirmekte ve paktlar, pazarlar, bloklar şeklinde ortaya çıkmış bulunmaktadır. Bunun ötesinde, kendi bünyelerinde tabiî seyirlerini tamamlayan ya da tamamlamış görünen milletler, görünen ve görünmeyen kollarıyla başka milletlerin içine sızmaya ve oralarda kendi türkülerini söyleyecek cemaatler teşkil etmeye başlamışlardır. Burada, nezahet ve nezaketinize sığınarak, inkâr-ı ulûhiyetin baş temsilciliğini yapan, hasm-ı a'zam Rusya ile Çin'i misal olarak vermek istiyorum: Geriye dönüşe ve tepeden hızla inişe geçtikleri şu dönemde, geçmişte milletimize yaptıklarının cezası olarak baş aşağı gelişlerini -inşaallah- göreceğiz.(*) Siz isterseniz, ülkemizdeki kolejleri, kültür hareketleri, beşinci kol faaliyetleri, her çeşit neşriyatları ve nefsanî hayat anlayışları ile Amerika, İngiltere, Fransa ve Almanya'yı ve daha başkalarını da yapıp ettikleri ve başlarına gelenlerle düşünebilirsiniz.

Memleketimiz, memerr-i efkârdır, yani Doğu ve Batı kültürlerinin uğrak yeridir. O, asırlar boyu ipek yoluyla Doğu-Batı ticaretinin uğrak yeri olduğu gibi, bütün fikirlerin de uğrayıp geçtiği veya yerleşip kaldığı bir ülke olmuştur. Sanki her geçen, her uğrayan bu verimli toprağa bir kaç tohum atıp, öyle gitmiştir.

Şimdi siz söyleyin: Tarih boyunca sağlı-sollu, önlü-arkalı bunca toslamalar, vurup geçmeler.. tarihî, millî ve dînî kaynaklı düşüncelerle toplu atan hasım yürekler ve bütün bunların hâsıl ettiği korkunç dalga ve esintiler karşısında eğer bir ve beraber olmasaydık, bu günlere gelip ulaşmamız mümkün olur muydu? Bu soruyu çevirip şöyle de sorabiliriz: Sayısız dişlerin ve dişlilerin (tek dişi kalmışlar birleşince, cemaatler halinde çok dişliler olur) peş peşe amansız saldırıları karşısında mukavemet edebilmemiz, millî bütünlüğümüzü koruyabilmemiz, hayatiyetimizi hem de başkalarına hayat nefhederek sürdürebilmemiz için cemaatleşmeye, evet, sağlam ve sarsılmaz bir cemaat teşkil etmeye ihtiyacımız var mıdır, yok mudur? Dünyâ üzerimize cemaatler halinde ve mekanize birliklerle gelirken, onların karşısına fertler halinde ve tüfeklerle nasıl çıkabiliriz? Gerçek şu ki, toplu atan yürekleri top da sindiremez Topumuzun, tüfeğimizin olmadığı yerde, hiç olmazsa yüreklerimiz, vahdetle gürül gürül olmalıdır.

Farklı kültürlerden farklı cemaatler ortaya çıkar. Önceki devirlerde farklı doktrinler, değişik fikrî cereyanlar ve kültürler gelişip boy atmadığı

ve insanların çoğuna tek tip kültür hâkim olduğu için, tek bir kişinin arkasından -hak veya bâtıl adına- büyük topluluklar sürüklenip gidebiliyordu. Belli bir kültür ve anlayış içinde yetişen insanlar, daha saf olup, daha kolay yönlendirilebiliyor ve bugünkü anlayışla, kitle ruh haletinden, yani toplum psikolojisinden istifâde etmek çok daha rahat ve kolay oluyordu. Bu sebeple bir Hasan Sabbah, bir Bedrettin yığınları harekete geçirebiliyor ve onları apaçık bâtılların duyguları, düşünceleri kanlı delileri haline getirebiliyorlardı.

Bugün ise, yukarıda da kısmen temas ettiğimiz gibi, herkes ayrı ayrı kültürlerden istifâde edebilmekte ve çok farklı dünyâ görüşleri insanlar arasında çok çabuk yayılmaktadır. Evet, her seviye ve anlayışta, her inanç ve düşüncede dünyânın öbür ucunda yazılan herhangi bir eser, çok kısa zamanda beri ucunda alıcı, okuyucu bulmakta ve te'sir icra etmektedir. Bu, şu demektir : Böyle farklı kültürlerin içiçe yaşadığı bir devirde insanlar birbirlerinden kopuktur; toplum hayatı yerine ferdî hayat hâkimdir. "Ben de okuyorum; dünyâyı senin kadar ben de biliyorum" gibi, bilmekten, ilme vukuftan, kültürlü olmaktan doğan "Ben de" anlayışıyla herkes âdeta arslandır. Bu insanlar, dünyaya ait mes'eleleri öğrenip, dünyâyı tanımada sanki müsavi gibidirler. Denk olanlar ise birbirini iter. Böyle bir vasatta her fert, kendi bilgisi, kendi iktidarı, kendi kabiliyeti ve kendi kapasitesinin kendisine kâfî geldiği inancıyla, "Orman bana ait" deyip, tek başına dolaşmak istemekte, kimsenin vesaya ve koruması altına girmeyi düşünmemekte, hattâ bunu lüzumsuz saymaktadır.

Önce şurası iyi bilinmelidir ki, bir ferd, dalâlet adına tahripkâr cemaatler karşısında tek başına mukavemet edemez. Bir insan, 'gavs' bile olsa, şahsi dehâsıyla, kültür ve ilim dünyâsıyla, hattâ keşif ve kerametleriyle asrımızın dalâletleri ve günah tufanları karşısında tek başına yaşayamaz; yaşasa da, sürüden ayrı kaldığı için her zaman kurtlara yem olabilir. Ayrıca, cemaat içinde bulunmanın getireceği feyizlerden, sağlayacağı avantaj ve lütuflardan da mahrum kalır. Ayakları cemaat zeminine basmayan insan, ayaklar altında bir yaprak ve bir tüy gibidir; bu yandan üflesen öte yana, öte yandan üflesen bu yana savruluverir. Bu yüzdendir ki, Gavs-i A'zamlar, İmam-ı Rabbânîler, Muhyiddin İbn Arabîler bile bu asırda yaşasalardı, herhangi bir cemaatin bir uzvu olmak isteyeceklerdi. Sahâbe devrinin o en kuvvetli, en iktidarlı ve meleklere parmak ısırtacak insanları bile cemaatleşme ve birlik teşkil etme lüzumunu duymuşlardı. Bu sebeple, hasımlarımızın içtimaî kanal ve kollarla geçeceğimiz yollarda kurdukları sayısız tuzaklara ve onların cemaatçe hücumlarına, ayrıca, mânevî hasımlarımız olan şeytana, nefse ve günah tufanlarına karşı yem olmaktan, boğulmaktan bizi koruyacak en mühim sığınak, cemaatleşmedir. Evet, bu fikre davet, günümüzün en hayâti mes'eleleri

arasındadır.

b) Cemaatte her zaman kuvvet vardır.

İki fert ayrı ayrı olduklarında ‘1’i aşamazken, yan yana gelince ‘11’ olur. Üç ayrı ‘1’ yanyana geldiğinde ‘111’e ulaşır. Şimdi, basitçe rakam bazında ifâde etmeye çalıştığımız bu durumu, karanlıkta elinde meş’ale tutan bir kişinin meydana getireceği aydınlıkla, 11 ya da 111 kişinin meydana getireceği aydınlığı mukayese ederek düşünün. Bir hazineyi kaldırmada da aynı durum söz konusudur. Buna bir de pâzu kuvvetinin yanında kabiliyetlerin, ilmin, idrakın ve düşüncelerin ittifakını ekleyin. Ayrıca gaye ve ideâl birliği ve cehd ve azim müşterekleri de varsa, işte o zaman, gerçekten topların sindiremeyeceği yürekler gürül gürül ses getirmeye başlar. Aynen bunun gibi, iç âlemlerinin, ruh ve kalb dünyâlarının hayat dereceleri çok ulvî olan ve sîmalarında melek çehrelerini müşahede edebileceğiniz, arkadaşların şefkat, merhamet ve nurdan tebessümlerle süslenmiş aydın bakışları altında ışıklaştığınızı düşündüğünüzde, şeytanın aldatmalarına ve günahların yakıcılığına karşı nasıl bir atmosfer içinde bulunduğunuzu daha iyi anlayacaksınız. Bu atmosfer içinde direnç kazanacak olan zayıf kalbiniz ve irâdenizin fer ve kuvveti de artacaktır. Bu sayede, zülcenaheyn, yani iki kanatlı, çift yönlü bir kuvvete sahip olacaksınız.

c) Cemaatte rahmet ve cemaatle dualarda makbûliyet vardır:

Hadîsin beyanıyla, Allah’ın rahmeti cemaatle beraberdir. Cemaat üzerinde dolaşan bir bulut, âdeta altına girene rahmet yağdırır. Bir kişinin duası, sadece bir ferdin duası olup, taşıdığı rahmet damlaları da o kadardır. Halbuki, tam olarak ittihad etmiş, ağız gönül birliği içindeki bir cemaatin duasının karşılığı, tek tek her ferde inen miktarın kat kat üstündedir ve sağanak sağanaktır. Eğer rahmete açık semereli bir ağaç olmak istiyorsanız, orman içinde bir ağaç olmaya bakınız; tek başınıza kaldığınızda hiçbir rahmet düşmez.. kuruyup gidebilirsiniz; ama ormana mutlaka rahmet inecek ve siz de o rahmetten bol bol yararlanacaksınız. Yine diyelim ki, siz bir sivilsiniz, silahınız yok; kuvvet ve kudretiniz de sermayeniz kadar.. Oysa, askerde tek başınıza bile olsanız, iktidarınız, silahınız, ferdî kabiliyet ve cesaretinizin yanısıra, içinde bulunduğunuz birliğin kuvvet ve iktidarını da yanınızda bulur ve yerinde bir paşayı, hattâ bir orduyu bile esir edebilirsiniz.

İster hayır adına, isterse şer adına olsun, her hal û kârda cemaatin işgücü ve te’siri her türlü tasavvurun üstünde olduğu gibi, böyle bir şahs-ı manevinin Allah'a teveccüh edip yalvarması da, Cenâb-ı Hakk’ın rahmetini ihtizaza getirmesi ve İlâhî imdada vesile olması bakımından çok önemlidir. Hattâ o kadar ki, ehl-i dalâlet bile bir cemaat halinde duâ etse, bazı ahvalde sizin tek başınıza yaptığınız duaları geri çevirebilir. O halde, dalâlet cemaatlerine karşı mukabele

ve mukavemet edebilmek için, mü'minlerin de cemaatleşmeye, cemaat halinde müdafaaya ve cemaat ruhuyla duâya ihtiyaçları vardır.

Cemaat içinde bulunmanın bir büyük faydası da şudur: Kişinin masiyetleri, günahları, dualarının kabul semasına yükselmesine engel olabilir; cemaatin dualarının kabul olacağı ise, kat'i gibidir. Bir kudsî hadisde Allah (cc) şöyle buyurur: "Hümü'l kavmü lâ yeşkâ bihim celîsühüm- Onlar öyle bir cemaattir ki, onlarla bir arada bulunan bedbaht olmaz." Evet, gül bahçesinde bulunan, hiç olmazsa o bahçenin kokusundan istifâde eder.

d) Cemaat, paratoner gibidir:

Cemaat, İlâhî rahmeti câzibesi ve duasıyla davet edip sînelere ulaştırmada vasıta olduğu gibi, belâ ve musibetlerin def'ine de önemli bir vesiledir. Semâ, kendine açılan semâvî sîmalıların elleri ve gönülleriyle çok alâkadardır. Evet, cemaat halinde dua ve yakarış, Rahmete açılan avuçlara semâvî tebessümleri celbederken, aynı zamanda yere uzanan âfet ve musibetlerin de def'ine sebeptir. Paratonerden uzak kalanlara, şeytanın şimşekten okları her an isabet edebilir. Bazen de ondan iki gün uzak kalan dört gün, dört gün uzak kalan sekiz gün uzaklaşmış gibi, kendini boşluk ve kasvet içinde bulabilir. Bu, tıpkı ışığın kaynağından uzaklaştıkça, karanlığın ziyadeleşmesi gibidir.[154]

CEMAATTE KUVVET VARDIR

İki fert, ayrı ayrı olduklarında 1'i aşamazken, yan yana gelince "11" olur. Üç ayrı '1' yan yana geldiğinde "111"e ulaşır. Şimdi, basitçe rakam oyunlarıyla ifade etmeye çalıştığımız bu durumu, karanlıkta elinde meş'ale tutan bir kişinin meydana getireceği aydınlıkla, 11 ya da 111 kişinin meydana getireceği aydınlığı mukayese ederek düşünün!. Bir hazineyi kaldırmada da aynı durum söz konusudur. Buna bir de, pazu kuvvetinin yanında kabiliyetlerin, ilmin, idrakin ve düşüncelerin ittifakının eklendiğini düşünün..! Ayrıca bir de, gaye ve ideâl birliği, cehd ve azim müşterekleri de varsa, işte o zaman, gerçekten topların sindiremeyeceği ölçüde gürül gürül ses getiren yüreklerin gücü kendiliğinden ortaya çıkar.

Aynen bunun gibi, iç âlemlerinin, ruh ve kalp dünyalarının hayat dereceleri çok ulvî olan ve simalarında melek çehrelerini müşahede edebileceğimiz arkadaşların, şefkat, merhamet ve nurdan tebessümlerle süslenmiş aydın bakışları altında ışıklaşmaların yaşandığını düşündükçe, şeytanın aldatmalarına ve günahlarının yıkıcılığına karşı nasıl bir atmosfer içinde bulunduğumuzu daha iyi anlarız. Bu atmosfer içinde direnç kazanacak olan zayıf kalb ve iradelerimizin, fer ve kuvvetinin arttığını ve zülcenaheyn, yani iki

kanatlı, çift yönlü bir kuvvete sahip olduğumuzu hissederiz.[155]

KAYMA NOKTALARI

Cemaatın içinde bulunma bu da değişik zamanlarda arz etmişimdir. Kaymalara karşı çok önemli bir faktördür. Ayetler, sünnet bu mevzuda önemli teminat kaynaklarıdır. Fert kayabilir, birkaç insan da kayabilir. Hatta sahibi şeriat, tek başına kalana şeytan demiş, cemaatten ayrılana. Ve yine "tek başına kalan mutlaka canavarlar tarafından parçalanır" sürüden ayrılanı kurt yer sözcüğüyle tercüme etmişiz onu. Teyid-i ilahi ancak cemaatin mazhar olabileceği bir şeydir. İlahi teyidata, nebevi teyidata onlar mazhar olabilirler. Cemaatla uygun adım yürüyüş içinde insan tavrını değiştirmeden sonsuza kadar yürüyebilir. Cemaattan ayrılınca onlarla uygun adım içinde olup olmadığı belli olmaz. Oysaki, uygun adım olma önemlidir. Hem fikirde olma önemlidir.

Ben değişik zamanda hep arz etmişimdir. Şu hizmetin içinde pratikte, aktif planda bir hafta ayrı düşen insanla ben karşılaşınca hem yüzlerinin keyfiyetlerinden, simalarından tanıyorum. Hem de adımlarını çarpık atışlarından anlıyorum hemen. Bunların bir beş on günlük uzak kalmaları söz konusu. Çünkü bu süre zarfında duyguda, düşüncede, davranışta belli gelişmeler olduğu halde bunlarda fevkalade bir yabancılık var. Ve bu yabancılıkla onlar yadırganınca iyice uzaklaşırlar. Şeytanın bir yoludur. Yani siz onları yadırgarsınız. Üslubun başka, bakışın başka dersin, tavrın başka, hatta yüzün bile kararmış dersiniz. Bu onları yadırgamadır. Onlar bu yabancılıklarını hissedip yakınlıklarını kazanmaya çalışacaklarına kendilerini müdafaa ederek, bencillik varsa, daha uzaklaşabilirler hafizan Allah.

Onun için dairenin içinde bulunmak, kitlenin içinde bulunmak çok yönlü besleyici bir faktördür, bir kaynaktır. Nasıl ki, böyle Kabe'yi tavaf ederken o duvarlara daha yakın dönmek, nasıl ki zemzemin başından onun suyunu içmek- Allah herkese nasip etsin- nasıl ki, kevserin başında doğrudan doğruya efendimizin sunacağı kaselerle içmek herkesin arzuladığı bir şeydir. Aynen öyle de bu işin başında bulunmak doğrudan doğruya maşrapayı almak eline o temiz membaa salmak, doldurmak ve sürekli içmek bunu, kana kana içmek. Her gün bu işin içinde bulunduğunu iliklerine kadar duymak. Bilemeyeceğimiz şekilde ayrı bir beslenme unsurudur. Ve kaymalara karşı önemli bir zırh, önemli bir kaledir, koruyucudur. Denebilir, cemaatin içinde bulunma.[156]

CEMAAT VE CEMİYET

Cemaat ve cemiyet kavramlarının ifade ettikleri ma'nâlarda bir kısım farklılıklar söz konusudur.

a. Cemaat, aynı duygu ve düşünceyi paylaşan ferdlerden

meydana gelir. İslâm'ın cemaat anlayışında bu çok önemlidir ve üzerinde durulmaya değer. Günde beş vakit namazda birleşme, bütünleşme bunun göstergesi olduğu gibi, senede bir kere dünya çapındaki cemaatleşmeyi sembolize eden "hac" da, bunun zirve noktada bir göstergesidir.

b. Cemaate katılım, isteyerek ve insiyaklar içinde cereyan eder. Halbuki cemiyetteki beraberlik belli bir disiplin ve programla gerçekleşir. Zaten cemiyette ferdlerin aynı duygu ve düşünceyi paylaşması da şart değildir. Çok defa cemaatteki ülkü birliğinin yerini cemiyette menfaat birliği alır.

c. Cemaatlerde hiyerarşinin sunîliği ve soğukluğu söz konusu değildir. Halbuki cemiyetlerde hiyerarşi bir esasdır ve can simidi gibidir.

d. Cemaatlerde hasbîlik, diğergâmlık, sevgi ve hoşgörü olduğundan ömürleri uzundur. Oysaki cemiyetler, program ve tüzükleriyle sınırlı bir ömre sahiptir.[157]

SORU: "CEMAAT VELİLİĞİ" ÇOK SIK TELAFFUZ ETTİĞİNİZ KAVRAMLARDAN BİRİ. BUNUNLA NEYİ KASDETTİĞİNİZİ AÇIKLAR MISINIZ?

Cevap: Cemaat belli bir duygu, düşünce, inanç ve doktrinin etrafında şuurluca toplanmış insanların meydana getirdiği bütündür. Cemiyet ise duygu, düşünce inanç ve doktrin birliği olsun olmasın, belli bir hedefe ulaşmak, belli bir gayeyi gerçekleştirmek için bir araya gelmiş kitle demektir. Cemiyeti meydana getiren insanlar, her ne kadar aynı hedef etrafında birleşmiş gözükseler de, herbirinin amacı, düşüncesi farklı da olabilir.. ve o gayelere ulaşılamadığı zaman da dağılmalar, ayrılmalar her zaman ihtimal dahilindedir.

Cemaate gelince orada farklı gaye, farklı beklenti bahis mevzuu olmadığı gibi, içtihat ayrılıkları müstesna dağılma, ayrılma da söz konusu olmaz. Zira inanılan şeyler etrafında bütünleşme, hem bir vazife hem de ibadet olduğu için değerler üstü değerlere sahiptir. Meselâ hac esnasında "Arafat'a çıkmam. Bayram günü namazı camide kılmam" deyip topluluktan ayrılan Müslüman.. veya bu yerlere, Allah'ın rızası haricinde, farklı gayelerle gelen bir tek insan yoktur. Evet, bizi orada toplayan, Allah'ın emridir ve gayesi de bellidir. Bu emir yanında dünya ve dünya içinde bulunan şeylerin zerre kadar kıymeti yoktur. Yalnız, hemen ifade edelim ki, her küllî kaidenin mutlaka istisnası vardır. Dolayısıyla genelleme yaparak seslendirdiğimiz bu düşüncelerde de istisna kategorisine girebilecek şahısların olabileceği hatırdan çıkarılmamalıdır. Ancak bunlar, o "cemm-i gafir / büyük çoğunluk" yanında bir kıymet ifade etmezler.

Cemaatin, cemaat olmanın yanında, cemaat prensipleri ile

yürümesinin de insan ve topluma kazandırdığı pek çok şey vardır. Bunlar bilhassa globalleşen bir dünyada, bugün daha fazla ehemmiyet kazanmış durumdadır. Şöyle ki; ferd, dâhi bile olsa ve dâhiyâne teşebbüsleriyle ortaya harikulade işler dahi koysa, cemaat düşüncesi ve beraberliği ile ortaya konan şeyler, onu rahatlıkla çok gerilerde bırakır. Zira, bir Arap atasözünde de ifade edildiği gibi "iki kafa bir kafadan hayırlıdır." Kafa yani düşünen beyin sayısı, alınan kararları uygulamada omuz veren insan sayısı ne kadar çoğalırsa, ortaya konan performans doğrultusunda istenilen neticeye ulaşmak da o kadar kolay ve mükemmel olur. Bütün bunları, tek bir ferdin -dâhi de olsa- başarması, yapması düşünülemez.

Ayrıca cemaatte, müsademe-i efkâr, müdavele-i efkâr yani fikir tartışması, fikir alış-verişi sayesinde bârika-i hakikat ortaya çıkar. Bu sayede insan hayatına, kâinatın sırlarına ait nice gizli perdeler kaldırılır ve insanlar değişik duygulara uyanır. Bir ferdde aynı şeyleri görmek oldukça zordur; hatta imkânsızdır. Bazen ferd, bozuk bir plak gibi, bir şeye takılır kalır. Kendi doğru bildiği -ki aslında yanlıştır- saplantıların peşinde koşar. İşte, böyle bir saplantıdan kurtulmanın yolu, cemaat içinde kendini eritmektir. Hele dünyamızın, ilerleyen bilim ve teknolojisi sayesinde küçük bir köy haline geldiği günümüzde, yukarıda ifade ettiğimiz gibi fertler dâhi de olsalar, yetersiz kalmaya mahkûmdurlar. Bu itibarla, bundan sonra ferdî dehalar, cemaatin himmeti ve meşveret havuzuna sığınmakla, büyüklüklerini ortaya koyabilir, kendilerini gösterebilirler. Hatta benim kanaatime göre, karizmatik özelliklere sahip insanlar bile, hâlâ eski dönemlerde olduğu gibi müstakil hareket etmeye kalkarlarsa kat'iyen başarılı olamazlar. Onun için bir buz parçasının havuzla bütünleşmesi misüllü, karizmatik şahsiyetler de, mutlaka kendilerini cemaat havuzu içine salmalı ve eritmelidirler. Böyle yaptıkları, yapabildikleri takdirde, o karizmanın ağırlığı daha da artar ve fikirleri, yüksek performansı ile toplumun içinde çoklarımızın idrak edemeyeceği ağırlığa ulaşır; ulaşır ve yine çoklarımızın hayal bile edemeyeceği toplum yararına yapılan işlerdeki başarılara imzasını atar.

Bu noktada bir hakikatin perdesini azıcık aralamama lütfen müsaade edin: Bu tür düşüncelerle bir araya gelmiş ve cemaat oluşturmuş 5-10 ferd, insanlığı asırlar boyu hep aydınlık iklimlerde dolaştıran Ebu Hanife, Muhammed Bahauddîn Nakşibendi, Abdulkâdir Geylanî, İmam Gazzalî ve emsâli kimselere nasip olan mazhariyetlerin çok çok ötesinde, mazhariyetlere sahip olabilirler. Bu o büyük zatları tezyif veya misyonlarını inkâr olarak anlaşılmamalı; bu, Allah (c.c)'ın cemaate hususî ihsanı şeklinde yorumlanmalıdır.

İsterseniz vilayet açından bu meseleyi, biraz daha açmaya gayret edelim: Vilayet bir ölçüde, insanın mâsumiyete kilitlenmesi, günahlara

girmeden safvet-i aslîyesi ile bütünleşmesi sayesinde gerçekleşir. İnsanın, bahsini ettiğimiz türden bir masumiyete kilitlenmesi veya düğümlenmesinde en büyük rol, şahsın iradesine, sonra da aile ortamı başta olmak üzere çevreye aittir. Bazen de Cenâb-ı Hakk, ileride büyük bir misyon yükleyeceği böylesi kişileri ilahî serasına alabilir. İşte bana göre cemaat böyle ilahî bir seradır. Ona dehalet eden insanlar, vilayet mertebesine yükselmede temel şartlardan biri olan masumiyete kilitlenmiş demektir.

İkinci olarak vilayette azamî zühd, azamî takva, azamî ihlas çok önemli esaslardır. İster bunlar, isterse ahlâk-ı âliye-yi Muhammediye'ye ait -diyelim ki yüz esas var- esasların hepsini bir şahsın kendine has tonları ile temsil etmesi çok zordur. Evet, bu mesele o kadar zordur ki, Hulefa-i Raşidîn bile bu esasları âdeta -usûlün dışında olanlar itibarıyla- kendi aralarında paylaşmışlar, herbiri bir meselede daha ön plana çıkarak, birlikte cemaat oluşturmuşlardır. İşte, böyle cemaat içinde yerini bulan kişiler, ahlâk-ı âliyeye ait bu esasları, teker teker ve ayrı ayrı temsil ederek, böyle bir havuzu oluşturabilirler. Meselâ; biri zühdde, biri ihlâsta, biri samimiyette zirve noktaya çıkabilir ve böylece, bir mânâda kutbiyet, gavsiyet, kutbu'l-irşadlık vb. şeylerin temsili cemaat tarafından gerçekleştirilmiş olur ki, siz isterseniz buna "cemaat veliliği" de diyebilirsiniz. Bu hâl günümüzde, ferdî velilikten çok daha öndedir. Öyle zannediyorum ki, bu mânâda veliliği temsil eden cemaatler, her zaman nazar-kadem bütünlüğüne ulaşabilirler. Şimdiye kadar nice ferd ü ferîdlerin yakalayamadığı bir ufku, belki bazı cemaatler yakalamış, hatta bir adım daha öteye geçmeye muvaffak olmuş olabilirler.

Ayrıca cemaat halinde veliliği temsil eden kişiler gurur, fahr ve ucb içine de girmez, hatta giremezler. Zira o gayeye ulaşmada ve o noktaya yükselmede kendisinin olduğu kadar cemaatin sair fertlerinin de payı vardır ve belki de onunkinden daha yüksektir. Burada görüldüğü gibi cemaat içinde bulunma, aynı zamanda ucb, gurur, fahr gibi ahlâk-ı seyyienin de önünü kesebiliyor.

Cemaat kavramını anlatmaya çalıştığımız bu fasılda, üzerinde mutlaka durulması gereken bir başka nokta da; Allah'ın inayetinin cemaat üzerinde tecelli etmesi gerçeğidir. Allah Rasûlü (s.a.s) buna "Allah'ın inayet ve kudreti cemaatle beraberdir" (Tirmizî, Fiten, 7; Neseî, Tahrim, 6) hadisleri ile işaret buyurur. Bu ise nihayetsiz acz ü fakr içinde bulunan insanın nihayetsiz güç ve kudrete sahip olan Allah'ın desteği ile yürümesi, iş yapması demektir.

"Ümmetim dalâlet üzerine içtima etmez" hadisi zaviyesinden cemaat gerçeğine bakılacak olduğunda, yanılma oranının cemaatlerde daha az olacağı da unutulmamalıdır.[158]

SAF DEĞİŞTİRENLER

Soru: Cemaatlerin birbirlerinden adam kazanmalarını nasıl değerlendirebiliriz?

Cevap:

1. Gidip başkalarına iltihak edecek arkadaşlar hakkında endişe edip de, diğer cemaatleri kötülememek lazımdır. Çünkü bir cemaati gıybet eden, o cemaatin bütün fertlerini gıybet etmiş sayılır. Ve o ferdlerin bütünü, haklarını helâl etmedikçe de, ihtimal kurtulamaz. Oysa biz, kurtulalım diye uğraşıyoruz.

2. Giden arkadaş veya gittiği cemaat hakkında arkadan konuşma, gıybet etme, zaten var olan ayrılığı körüklemek ve yangına benzin ile gitmek demektir. Böyle bir davranış ise, tevfik-i İlahî'den mahrum kalmaya sebeptir. Halbuki bu şahıs, sanki birinci bölükten ikinciye veya ikinciden üçüncüye geçmiş veya aynı evde oda değiştirmiş gibi kabul edilmelidir.

3. Bu gibi durumlarda, herhangi bir hizmete dilbeste olmuş insanların rahatsız olmaması mümkün değil ise de, bu rahatsızlıktan onları günaha sokmamalarına da çok dikkat etmelidirler. Evet, bu husus dikkate alınarak, aleyhte söylenebilecek şeylerin şartlandırma kabilinden önceden anlatılmasında fayda mütalâa edilebilir. Bütün bunlara rağmen, kanaat değiştiren insanlara karşı da tavır almamak gerektir ve hatta bu şarttır.[159]

ZAMAN CEMAAT ZAMANIDIR

Cemaat, ahir zamanın eritici ve öğütücü dalgalarına karşı koruyucu bir sed ve siperdir. Ferdî yaşanan bir müslümanlıkta, pek çok yanlışlıkların olma ihtimaline karşılık, cemaatleşmede bu ihtimal daha azdır. Ayrıca ferdî yaşayanlar cemaate açılan ve lütfedilen nuranî atmosfer ve iklimlerden mahrumdurlar.

Cemaatte müşterek hareket vardır ve olmalıdır. Ve yine cemaatte istikamet ve isabet şansı daha fazladır. Zira, bir yanda elli-yüz insanın düşünce muhassalası, diğer yanda da, dâhi bile olsa, tek başına bir insanın karihası; evet, kıyas bile edilemez. Bu sebepledir ki Allah (cc) cemaat ile beraberdir.[160]

UHREVÎ MES'ELELERDE İŞ ORTAKLIĞI

Toplum adına yapılan dinî ve kültürel hizmetlerde çeşitli üniteler var. "İştirak-ı amal" düsturuna bu zaviyeden bakılmalıdır. Yoksa, bir iğne yapımında "kimisi delik deler, kimisi ucunu sivriltir" vs. şeklindeki tatbik, manevî iş ortaklığı bakımından bir eksiklik olur. Yani iş, sadece bir noktaya teksif edilir. Halbuki bu doğru değildir. Hizmeti bir bütün olarak kucaklamak gerekir. O da hizmete ait bütün ünitelere sahip

çıkmakla olur. Ve işte gerçek ortaklık da bu bütüne yöneliktir. Bunun için de, her istidat ve kabiliyetten, istidat ve kabiliyeti ölçüsünde istifade etmek şarttır. Yoksa istidatlar israf edilmiş olur; işler de akîm kalır.

Ortada umumî bir tablo var. O tabloya bütününü içine alacak bir çerçeveden bakmak gerekir. Karada bir gemi yüzdürülecekse, herkesin gayreti gemiyi yüzdürmek olmalıdır. İşte ortak çizgi budur. Ne yazıktır ki, İslâm aleminde henüz bu ortak çizgiye gelinememiştir. Bizler için de aynı şeyleri söylemek mümkündür.

Evet, insanlar aynı çizgide fikir birliği eder ve gayretlerini de aynı noktada birleştirirlerse, bütüne gelen sevaptan her ferd ayrı ayrı aynı ölçüde istifade etmiş olur. Ferdî amellerin hiçbirinde böyle bir kazanç elde etmek söz konusu değildir. Çünkü ferdin sevabı sadece kendisiyle sınırlı kalır, başkasına yansımaz. Bu yönüyle de iştirak-ı amal çok önemli bir hazine sayılır.[161]

CEMAATLER VE BİRLİK

Cemaatleşme tabiî ve normaldir; anormal olan cemaatleşmeyi tefrikaya vesile yapmaktır.

Herhangi bir cemaati meydana getiren fertler arasında nasıl ciddi bir irtibat söz konusu ise, cemaatler arasında da aynı oranda irtibat şarttır ve zaruridir. Bu yapılamadığı takdirde, cemaatleşmeler, bölünmeyi, ufalanmayı, eriyip gitmeyi netice verir. Bu ise İslâm adına büyük bir zarardır. Bundan kurtulmanın yegâne çaresi de, bütünleşmek, birlik ve beraberliği korumaktır. Bu konuda ütobik laflar etmeye de hiç gerek yok. Bazı temrinlerle böyle bir noktaya ulaşmak her zaman mümkündür.

Ancak, bu hususta bazı prensiplerin hatırlatılmasında yarar var: Evvelâ, hiçbir cemaat bir diğerinin aleyhinde bulunmamalıdır.

İkincisi, cemaat ferdleri, diğer cemaat büyüklerine karşı saygılı davranmalı ve onları daima edeple anmalıdır.

Üçüncüsü, bütün bu cemaatler, birbirlerinin dertleriyle dertlenmeli, sevinçlerinde de onlara ortak olmalıdırlar.

Önceleri bunlar bize zor gelse de; nefisler zorlanmalı ve bu mevzuda ikna edilmelidir. Nasıl ki Efendimiz (sav),“Ağlayın, eğer ağlayamıyorsanız kendinizi ağlamaya zorlayın” buyurarak bizleri ikinci bir fıtrat kazanmaya teşvik ediyor ve bunun yolunu gösteriyor. Öyle de, cemaatleri sevin, sevemiyorsanız kendinizi sevmeye zorlayın. Böyle bir görünme şekline ısrarla devam ederseniz birgün bütün cemaatleri hakikaten sevmeğe başlarsınız. Evet, temrinler uzun süreli olursa mutlaka bizde ikinci bir fıtrat meydana getirir. Zaten İslâm’ın gaye ve hedefi de insanda böyle ikinci bir fıtrat meydana getirmek değil midir?

Bu zaman, ehl-i hakîkat için, şahsiyet ve enaniyet zamanı değil, zaman, cemaat zamanıdır. Cemaatten çıkan bir şahs-ı mânevî hükmeder ve dayanabilir. Büyük bir havuza sahip olmak için bir buz parçası hükmündeki enaniyet ve şahsiyetini, o havuza atmaktır ve eritmek gerektir. Yoksa, o buz parçası erir, zayi olur; o havuzdan da istifade edilmez.163

Salisen:Bu zaman, cemaat zamanıdır. Ferdî şahısların dehası ne kadar harika da olsalar, cemaatin,sahs-ı manevîsinden gelen dehasına kar,sı mağlûp düşebilir. Alem-i İslamı bir cihette tenvir edecek ve kudsî bir dehanın nurları olan bir vazife-i îmâniye, bîçare, zayıf, mağlûp, hadsiz düşmanları ve onu ihanetle, hakaretle çürütmeye çalışan muannid hasımlan bulunan bir şahsa yüklenmez. Yüklense, o kusurlu şahıs ihanet darbeleriyle düşmanları tarafından sarsılsa, o yük düşer, dağılır.164

ZAMAN CEMAAT ZAMANIDIR

Şu inkılâb-ı azîmin temel taşları sağlam gerek. Şu meclis-i âlinin şahsiyet-i mâneviyesi, sahip olduğu kuvvet cihetiyle, mânâ-yı saltanatı deruhte etmiştir. Eğer şeâir-i İslâmiyeyi bizzat imtisal etmek ve ettirmekle mânâ-yı hilâfeti dahi vekâleten deruhte etmezse, hayat için dört şeye muhtaç, fakat an'ane-i müstemirre ile günde lâakal beş defa dine muhtaç olan şu fıtratı bozulmayan ve lehviyat-ı medeniyeyle ihtiyâcât-ı ruhiyesini unutmayan bu milletin hâcât-ı diniyesini Meclis tatmin etmezse, bilmecburiyye mânâ-yı hilâfeti, tamamen kabul ettiğiniz isme ve lâfza verecek. O mânâyı idame etmek için kuvveti dahi verecek. Halbuki, Meclis elinde bulunmayan ve Meclis tarikiyle olmayan böyle bir kuvvet, inşikak-ı âsâya sebebiyet verecektir. İnşikak-ı âsâ ise

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللهِ جَمِيعاً

âyetine zıttır.

Zaman cemaat zamanıdır. Cemaatın ruhu olan şahs-ı mânevî daha metindir. Ve, tenfiz-i ahkâm-ı şer'iyeye daha ziyade muktedirdir. Halife-i şahsî, ancak ona istinadla vezâifi deruhte edebilir. Cemaatin ruhu olan şahs-ı mânevî eğer müstakim olsa, ziyade parlak ve kâmil olur. Eğer fena olsa, pek çok fena olur. Ferdin iyiliği de, fenalığı da mahduttur. Cemaatin ise gayr-ı mahduttur. Harice karşı kazandığınız iyiliği, dahildeki fenâlıkla bozmayınız. Bilirsiniz ki, ebedî düşmanlarınız ve zıtlarınız ve hasımlarınız İslâmın şeâirini tahrip ediyorlar. Öyleyse, zarurî vazifeniz, şeâiri ihyâ ve muhafaza etmektir. Yoksa, şuursuz olarak şuurlu düşmana yardımdır. Şeâirde tehâvün, zaaf-ı milliyeti

gösterir. Zaaf ise, düşmanı tevkif etmez, teşci eder.[165]

NUN NÜKTESİ

Arkadaş!

نَعْبُدُ

'deki

ن

'un ifade ettiği cem' ve cemaat, fikri ve kalbi ayık olan musallînin nazarında sath-ı arzı bir mescid şekline getirir. Ve bütün mü'minlerden teşekkül etmiş, şarktan garba kadar dizilmiş safları hâvi o cemaat-i kübrâ içinde namaz kıldığını ihtar ettirir.

Ve keza,

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ

olan kelime-i zikriyeyi bir insan vird-i zeban ettiği zaman, zamanı bir halka-i zikir tahayyül etmekle, o halkanın sağ tarafı olan mâzi cihetinde enbiyanın, sol tarafı olan istikbal cihetinde de evliyanın oturup cemaatle zikrettiklerini ve kendisi de, o cemaat-ı uzmâ içinde bulunarak şu kubbe-i minâyı dolduran yüksek, İlâhî ve tatlı sadâlarına iştirak ettiğini tahayyül etsin. Kuvve-i hayaliyesi daha keskin olanlar da kâinat mescidinde bütün masnuatın teşkil ettikleri halka-i zikirlerine girsin, şu fezayı velvelelendiren o sadâları dinlesin.[166]

EN BÜYÜK ZULÜMLERDEN BİRİ

İ'lem eyyühe'l-aziz! İnsanların en büyük zulümlerinden biri de şudur ki: Büyük bir cemaatin mesaisine terettüp eden-hasenatı intaç eden-semeratı bir şahsa isnad ve ona mal ederler. Bu zulümde bir şirk-i hafî vardır. Çünkü, bir cemaatin cüz-ü ihtiyârîsiyle kesb ettikleri mahsulâtı bir şahsa atfetmek, o şahsın, icad derecesinde harikulâde bir kudrete mâlik olduğuna delâlet eder. Hattâ eski Yunanîlerin ve Vesenîlerin ilâheleri, böyle zâlimâne tasavvurat-ı şeytaniyenin mahsulüdür.[167]

NÜKTELER...

UMUMİ RAHMETE CELB YOLU

Müminlerin ettiği dualar, tesbihler, tekbirler ve Hamdler, alem-i manada ittifak ederek umumi rahmetin celbine vesile oluyorlar. Bunun mücessem bir misalini yağmur hadisesinde görmemiz mümkün olmaktadır. Şöyle ki:

Gökyüzünde sadece bir tek bulutun gözükmesi halinde yağmur

beklenmemekle beraber, bulutlar bir araya geldikçe yağmur yağma ihtimali kuvvet kazanmakta ve bir noktadan sonra da rahmet yağmaya başlamaktadır.

Cemaat halinde çalışmanın tevfikat-ı sübhaniye medar olacağına da bu misal ile bakılabilir.[168]

MANEVİ ŞİRKET

İnsanlar şirket kurarken varlarını ortaya koyarlar. Yoklarla şirket kurulmaz. Yani şirketteki her şahsın kaç liralık serveti olduğuyla alakadar olunur, bu servetler bir araya getirilerek şirket teşekkül ettirilir. Yoksa her şahsa kaç liralık servetin yok, veya senin neden şu kadar paran yok, denilmez.

Şirket-i manevide de durum yukarıdaki gibidir. Şöyle ki:

Her kardeşimizin müsbet tarafları, güzel hasletleri veya İslamiyet için sarf ettiği mesainin derecesi, onun sermayesi hükmündedir. Biz bununla alakadar olmak durumundayız. Yoksa onların sadece noksan taraflarıyla alakadar olursak veya niye daha fazla hizmet etmiyor? Diye devamlı tenkid edersek, bu manevi şirkete zarar vermiş oluruz.[169]

MUSİBETLERE PARATONER OLANLAR

Erzincanlı büyük veli Pir Muhammed Erzincani Hazretleri bir yaz günü, sabah namazından sonra talebelerine:

-“Erzincan’a inmek isteriz, arzu edenler bizle gelsin,” buyurdular.

40 talebesiyle birlikte Erzincan’a gelen Hazret, halvete girmek niyetiyle Doğruca Camii’ne gider. Onun bu haline şaşıran talebeleri kendisine:

-“Efendim şimdi hasat mevsimidir. Erbaine girmek, halvete çekilmek münasip midir?” diye hatırlatmada bulunurlar. Muhammed Erzincani Hazretleri, onlara şu cevabı verir:

-Doğru söylersiniz. Şimdi halvet zamanı değildir. Ama Allahu Teala, bu beldeye yakın bir zamanda, büyük bir zelzele takdir etmiştir. Bu belanın geri çekilmesi için, birilerinin müracaat ve duası lazımdır. Umulur ki, içimizden birinin duası kabul olur da halk bu zelzeleden kurtulur.”

Doğruca Cami-i Kebir’inde halvet hali sürerken, bir ara Muhammed Erzincani Hazretleri’nin dudaklarından şu sözler dökülür:

-“Bize ilham edildi ki, bu belanın geri çevrilmesi için bizim bu dünyadan göçmemiz gerekir.” Sonra talebelerine dönüp:

-“Kim bizimle beraber şehadet şerbeti içmek isterse, camide kalsın. Eğer yaşamak arzu edenler varsa, izin veriyoruz dışarı

çıkabilirler…bu gece bizle beraber olmasınlar" dedi.

Has talebelerinden 7 kişi hariç, diğerleri camiden dışarı çıktılar. O gece gerçekten çok şiddetli zelzele oldu. Cami-i Kebir yıkıldı ve 7 talebesiyle birlikte Muhammed Erzincani Hazretleri de şehadet rütbesiyle şereflendiler.

Caminin dışında ise hiçbir yerde bir zarar olmadığı gibi, can ve mal kaybı da görülmedi.[170]

CEMAAT RUHU

…Cemaat ruhunda Allah'a kadar uzanan bir sevgi vardır. Geceleri, halkın durumunu öğrenmek için dolaşan Hz. Ömer, Hakk'a ve insanlara hizmetten başka bir şey yapmıyordu. Bu hizmet duygusu, insan sevgisi olmadan yeşermez. İnsanları hatasıyla, muvaffakiyetiyle, fakir ve zenginliğiyle, güzel ve çirkiniyle, her şeyiyle sevmiştir o. Cemaat ruhunun en iyi örneğini gördüğümüz Ashab devri, Peygamberimizin ümmetini sevdiği kadar hiçbir şeyi sevmeseydi olur muydu? Ebu Cehil'in yaptıklarından sonra her seferinde onun Hakk'a davet edilişi sevgi değil midir? Sevgi olmadan hizmet etmeyi düşünmek, güneş görmeyen ağaçtan meyve beklemektir. Milletini sevmeyen bir kimse ona hizmet edebilir mi?

…Cemaat ruhunda yeşermiş büyük zaferler, büyük aşklar, erişilmez adalet ancak bunların fiilen birer ibadet haline getirilmesiyle anlaşılabilir ve milli ruhun temelleri olabilirler. Aksi takdirde cemaat unutkan dinamiği süfli değerlerin neşvunema bulmasını sağlar. İnsan iradesinin hakkı arayan mefhumlarına ise ancak ulu devletin kapısından girilerek varılır. O kapıda mihrabın önündeki gibi ruhumuzla secde etmenin ve davanın en çılgın neferi gibi ortaya atılmanın tam zamanıdır.[171]

CEMİYETİ TERKETMEK FAZİLET DEĞİLDİR

Asr-ı Saâdet'te, adamın biri dağda bulduğu suyu bol, toprağı verimli ıssız bir mağarada kendi başına inzivaya çekilip, cemiyetin kötülüklerinden, fitne ve dedikodularından kurtulmayı düşünür. Ancak kararını bir de Resûlüllah Efendimiz'e açmak, O'nun bu konudaki görüşünü almak ister. Huzura gelerek der ki:

- Yâ Resûlâllah, ben bir mağara buldum. İçinde suyu, önünde toprağı var. Orada inzivaya çekilerek kendimi tamamen dünyevî şeylerden tecrid etmeyi; uhrevî işlere, ibadet ve taata vermeyi düşünüyorum. Bu hususta siz ne dersiniz?"

Adamın cemiyet hayatını terkedip, ibadet için mağarada inzivaya çekilme fikrine Allah Resûlü şu ibretli cevabı verir:

- Ben, Yahudilikle, Hristiyanlıkla gönderilmedim. (Yani cemiyetten

kaçma fikri onlara aittir.) Ben dosdoğru olan İslâm'la gönderildim. Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin olsun ki, mağarada tek başına gündüz akşama kadar nafile ibadetlerle meşgul olmaktansa, cemiyet içinde sabah, yahut akşam, Allah için azıcık yol yürümek, (İslâm'a hizmet için zahmet çekmek) dünyadan ve dünya içindeki her şeyden kat kat hayırlıdır." Ve sözlerine şunu da ilâve eder:

- Cemaat içinde safta yer almanız da, inzivadaki 60 sene ibadet ve namazdan hayırlıdır...

Cemiyeti terkederek inzivaya çekilmek isteyene, Allah Resûlünün verdiği bu karşılık, din düşmanlarının İslâmiyetin insanları cemiyetten el etek çektirdiği yolundaki menfî propagandalarına güzel bir cevab teşkil etmektedir.172

MELEKLERE İMAM OLAN ZAT

Kûfeli Arfece, gündüz beş vaktinin yanına beş daha katmakla kalmaz, gecenin büyük bir kısmını da ibâdetle geçirmeye devam ederdi. Bir gece yatsıdan sonra ziyaretçiler geldiler Arfece ise o saatte ziyaretçi kabûl etmezdi. Meşgul olduğunu, boş vaktinde gelmelerini söylerdi. Ne var ki, annesi bu defa ziyaretçilerin boş çevrilmesine razı olmadı, oğlunun izni olmadan ziyaretçileri içeri alıp, gece yarısına kadar sohbet etmelerine sebeb oldu. Gece yarısından sonra giden ziyaretçileri müteâkip uykuya yatan Arfece'nin annesi, gördüğü rü'yasını sabah şöyle anlattı:

- Rü'yamda büyük bir cemaatla karşılaştım. Dizilmişler, bana şöyle sitem ediyorlardı: "Arfece'nin annesi! Bizim imamımıza niçin mâni oldun, bizi gece yarılarına kadar ibâdetten niçin men'edip imamsız bıraktın?"

Anlaşılan, Arfece gece namazı kılarken melekler de gelip ona uyar, cemaat olurlarmış. O gece imamlarının sohbetle meşgul olduğunu görünce buna sebeb olan anneye sitem etmiş, imamlarını niçin meşgul ettiğini sormuşlardı. Bundan dolayıdır ki, gece namazlarını tek başına kılan kimse, isterse imam gibi sesli okuyarak kılar. Umulur ki, melekler ona uyup cemaatını teşkil ederler. Nitekim ashabdan birçok zat, çölde namaz kılarken sahra dolusu meleğe imamlık etmiş, kuşlar gibi uçup gelen ruhanîler, tek başına sesli ibadet eden o muhterem zâtlara cemaat olmuşlardır. Hâtıra gelen odur ki, insan meleklerin imamlığa kabûl edeceği şekilde günahtan uzak olmalı, yalnız kıldığı namazlarda bu mânâyı daima hatırda tutmalıdır.173

PADİŞAHIN ŞÂHİDLİĞİNİ KABÛL ETMEYEN KADI

Osmanlı Padişahı Yıldırım Bâyezid Han'ın bir mes'eleden dolayı mahkemeye gelip şâhidlik yapması gerekmişti. Ancak Bursa Kadısı

Molla Fenârî, hiç çekinmeksizin Padişah'ın şâhidliğini reddetmiş, mahkemede şâhidlik yapma liyâkatinde olmadığını iddia etmişti. Gerekçe olarak da, Padişah'ın cemaatle namaz kılmakta ihmali olduğunu ileri sürüyor; cemaati terkederek, dînin mühim bir şeâirinde lâubali davranan birinin şehâdetinin kabûl edilemiyeceğini söylüyordu. Molla Fenârî'nin bu kararı ve gerekçesi hukuka uygundu. Bu yüzden Yıldırım Bâyezid ona hiçbir itirazda bulunmadı. Gerçi o devirde kadıları tâyin eden Padişah olduğu için, istese onu görevden alabilirdi. Fakat o, böyle bir davranışın hukuka en büyük saygısızlık ve adâleti ayaklar altına almak olacağını bildiğinden, bu yola da başvurmadı. Bil'akis Kadı Efendi'nin adâlet işlerindeki tarafsızlığından, hükümdara karşı bile hakkı söylemek cesaretini göstermesinden çok memnun oldu. Kısa bir süre sonra da, Kadı Efendi'nin ileri sürdüğü kusurunu giderdi. Sarayın önünde bir cami yaptırdı. Ve bundan böyle beş vakit namazı bu camide cemaatle kılmaya başladı.[174]

GÖZDE CEMAAT

Efendimiz (s.a.s.) şöyle buyurmuştur:

“Ümmetimden hak üzerine galip olarak duran bir gurub daima bulunacaktır. Onlardan ayrılıp yardıma koşmayanlar, Allah’ın emri gelinceye kadar onlara zarar vermeyecektir.”

Diğer bir hadis ise:

“Şüphesiz Allah, ümmetimi (veya Muhammed (s.a.s.)’in ümmetini dedi) sapıklık üzerine toplamaz. Allah’ın (şefkat, himaye ve kudret) eli cemaatle beraberdir. Cemaatten ayrılan kimse, ateşe ayrılmıştır.”

NURLU MECLİSLERİ

Süfyan b. Üyeyne Hazretleri anlatıyor: "insanlar bir yerde toplanıp Allah (c.c.)'tan bahsederlerse, şeytan ve dünya oradan uzaklaşır. Şeytan üzüntü ile dünyaya:

- Şu insanların yaptığını görüyor musun? der. Dünya da onu teselli eder:

- Sen onlara şimdi yaklaşma... Buradan ayrıldıkları zaman ben onları tek tek yakalar ve sana teslim ederim.

Sohbet meclisleri, Allah'ın anıldığı ve anlatıldığı meclislerdir. Allah'ın (c.c.) hoşnutluğu Zat'ının anlatılmasındadır. En fazla sevdiği insanlar da Onu anlatanlardır.

Hz. Hanzala gibi (r.a.), insan, Ondan bahsedilirken yüreğinin sesini dinler. Sonsuzluğa yelken açar. Rahmet deryasından gelen esintilerle soluklanır. Tenini ruhunun dengi yapar. Basit, behimî hallerini aşar.

Onun içindir ki Allah'ın rahmeti cemaat üzerindedir. Ve birçok hayırlı icraatın kararları oralarda alınmış, bereketli neticenin İlk tohumları o türlü bir araya gelişlerde atılmıştır.

İnsan, o meclislerde ne kadar çok bulunur, evini, işini o hale ve havaya getirirse, şeytanın ve dünyanın tuzaklarından o denli kurtulmuş olur. O meclislerin havası her yere taşınmalı, her yerde orda konuşulanlar konuşulmalı, hayata oradaki nurlu mütalaalarla renk verilmelidir.

"Ben gelmesem de sizinleyim" diyenler, nur sağanağının yağdığı o İklimi ve o. hazineyi hissedemeyenlerdir. Ve mahrumiyetleri burada hallerinden belli olduğu gibi, ötede o nurlu topluluklara hediyeleri verilirken de belli olacaktır.

"Yüreğim sizinle" diyenlerin sözü, ziyafet sofrasındaki insanlara "aklım sizinle" diyen insanın sözü kadar geçersiz, tıp fakültesine gitmeden diploma isteyen ve "gönlüm sizinleydi" diyen bir talebenin serzenişi kadar yetersizdir.[175]

BENİ SİZDEN SAYDILAR

Safa isminde, Orta Asya'da çalışan ve aynı zamanda orada üniversitede okuyan bir genç anlatıyor:

"Devlet bursu İle okumaya hak kazanan bir arkadaşımız vardı. Aynı fakültede, aynı sınıfta okuyorduk. Meslek lisesi mezunuydu. Burada devlet üniversitesine ait bir yurtta kalıyordu. Yaz tatilinde memlekete gittiğinde babası, oğlunu gönderdiği gibi bulamamış. "Oğlum, sana her şey meşru olmuş, ben seni bir daha oraya göndermem!" demiş. Arkadaş ısrar etmiş, fakat bir türlü babasını razı edememiş. Arkadaşımızın uzun ısrarlarından, "Baba eğitimim..." diye yakarmalarından sonra babası, "Eğer, orada ahlâklı, eli yüzü temiz insanlarla birlikte kalırsan, seni oraya göndermeyi kabul ederim" diye şart koşmuş. Arkadaşımız kabul etmiş, söz vermiş. Ders yılı başında, aynı sınıfta olduğumuz için geldi, beni buldu. Durumunu anlattı, adeta yalvarıyor gibi ısrar etti. "Okumam için sizinle birlikte kalmam lâzım. Bu babamın şartı, yoksa beni burada bırakmayacak" dedi. Ben, "Olabilir, ama arkadaşlarla görüşmem lazım" dedim. Hemen arkadaşlarla görüştüm. Namı pek iyi olmadığı İçin kimse sıcak bakmadı. "Adımızı kötüye çıkarır" dediler... "O çok kötü bir örnek" dediler. Ne kadar ısrar ettimse kabul ettiremiyordum. O her gün beni okulda yakalıyor, "Ne oldu?" diyordu. Ben, "Görüştük, görüşeceğiz..." diye geçiştirmeye çalışıyor, anlasın istiyordum. Israrlarının arkası kesilmedi, ben arkadaşlarımı ikna etmeye çalıştım. Sonunda birlikte kaldığımız arkadaşlarım bana: "Eğer çok istiyorsan, sen onunla birlikte kal!" dediler. Ben bu teklifi kabul ettim ve yanıma birkaç arkadaş daha

alarak tuttuğum bir eve o arkadaşı da davet ettim. Çok geçmeden arkadaşımızın hali, tavrı değişmeye, yanlış alışkanlıklarını terk etmeye başladı. Bir süre sonra tamamen değişmiş, yüzü ve yüreği aydınlanmıştı. Mahalleden gençler, komşular ziyaretimize geliyor, herkes onu çok seviyordu. Bir gün aniden rahatsızlandı. Hastaneye kaldırdık. Doktor, "Çok^geç kalmışsınız!" dedi. Apandis'i patlamış, nasılsa uzun bir süre fark edememiş, sızıntı zamanla iç organlarına yayılıp tamamen imha etmiş, "isterseniz yakınlarını çağırın, son bir defa görsünler" tavsiyesinde bulundu. Hemen ailesini aradık. Gerçekten de babası son nefesine yetişti.

Aradan birkaç ay geçmişti. Bir gece rüyamda o arkadaşımızı gördüm. Yere oturmuş çay içiyor, bir yandan da sohbet ediyorduk. Bir yanımda o vardı, bir yanıma da başka bir arkadaş oturmuştu.

- Sana nasıl muamele ettiler? diye sordum.

- Beni, dedi, sizin gibi insanlardan kabul ettiler. Burada sizin gibi olanları cehenneme atmıyorlar. Onun için beni cennete aldılar.

Uyandım. Hıçkıra hıçkıra ağlıyordum. Saatlerce tesirinden kurtulamadım. İnşaallah bu farklı rüya, sadık bir rüyaydı."

Bediüzzaman Hazretleri, bu zamanda iman ve Kur'an hizmetinde bulunanların, inşaallah kurtulacaklarını müjdeliyor, *"Ehl-i iman ve ehl-i necattırlar"* diyor.

Allah, Onu ve Onun yolunu tercih edenlerin azını çok saymaya muktedirdir. Keremi sonsuzdur. Rahmet kapısı samimiyetle yapılan her müracaatta ardına kadar açılacaktır. Yeter ki Onun sonsuzluk kervanından, nurlu yollarından, haktan, hakikatten ayrı düşülmesin...[176]

ALLAH'IN SİZE İHSAN ETTİĞİ İHSANLARA GÖRE BİR ŞEY OLMAYA ÇALIŞIN.

Şahsi hayatınız, şahsi hayatınızın refahı, çoluk çocuğunuzun refahı adına bütün hayatınızı o işe bağlamanız düşünülemez reva değildir. İslam bağrından hançerlenirken, müslümanlar bağrından hançerlenirken, yeryüzünde müslümanlığın ve müslümanların gördüğü zilleti hiç bir devirde hiç bir kimse görmez durumda iken sizin kalkıp şahsi refahınızı düşünmeniz sizin vicdanıza sizin izanınıza telif edilmesi mümkün değildir. Bu itibarla ben deyeceğim ki, kendiniz olun. Hakkınızda kesilip biçilen taktirlere göre bir şey olmaya çalışın. Allah'ın size ihsan ettiği ihsanlara göre bir şey olmaya çalışın. Mele-i âlanın sakinlerini yalancı çıkarmayın. Razzede size dua edenleri yalan çıkarmayın. Kabe'de size el kaldırıp dua edenleri yalan çıkarmayın.

Senelerce evvel birisi, bazı şeyler arz edeceğim size, bana dedi

ki, önemli bir zat. Huzuru risalet penahide idim. Ümmeti Muhammedin hususiyle Türk insanın derdiyle iki büklümdüm. Bir inledim. Bir de sonra murakabe yaptım. Sonra ya resulullah dedim, halimiz ne olacak bizim. Birden bire resulü ekrem temessül buyurdu. Rüya değil, buyurdular ki, Türkiye'nin meselesini falanlara bıraktık biz. Bakış bu. Sizin hakkınızda nebinin hüsnü zannı bu. Haşa, o doğru söyler doğru görür. Siz bilmem bu hüsnü zannı nereye koymayı düşünürsünüz. Bence ramazanlarda öpüp başınıza koyduğunuz rıhle-ı şeriften çok mukaddestir. Bırakın onu da onu öpün başınıza koyun ve kemer beste-i ubudiyet içinde işinize sahip çıkın.

Bir başka arkadaşımız, şunu ifade ettiler. Yani size bakışı arz ediyorum ben. Bana da olabilir, ben bana öyle bir bakış olursa hep şöyle dedim. Şahsı manevi içinde, bu cemaat içinde şöhret-i kazibe olarak daha çok senin adın ayaklar altında dolaşmaya, ayaklara dolaşmaya bir ölçüde hüsnü zannına binaen başlarda olduğu için belki ona teveccüh ediyor. Öpülen alın sizin alınlarınız. Beytullahta birine namaz kıldırma düşünce bu cemaatten bir tanesi geçirdiler durdu oda. Ve adeta ruhaniler gelmiş o cemaate iştirak ediyorlardı. İşin garip tarafı işini yapmış, düzenini kurmuş ve öbür aleme gitmiş asrımızda çığır açan büyük zat, gerçek imam o da cemaat içinde bulunuyordu. Tevili ne ola ki dediklerinde orda bu davaya öteden beri bağlı bir zat, önemli bir zat, onun adından bahsedilirken Medine-i münevverede mühim bir alim olarak kitaplarda geçiyor. Demek ki işi artık emin insanlara teslim etmiş rahat-ı kalbi öbür tarafa gitmiş siz kendi işinize bakın diyor. Bu iltifat karşısında bu iltifatı nereye koymayı düşünürsünüz. İpekten bohçalara koysanız hakkını eda etmiş olamazsınız. Bunu götürseniz bir sanduka içine koysanız ve sonra ramazandan ramazana en mübarek gününde kadir gecesinde el pençe divan dursanız. "Essalatu vessalamu aleyke ya resulullah" deseniz. Hakkını eda etmiş olamazsınız. Kalbinize yerleştirin. Ve onun hasıl edeceği dinamizim ile harekete geçin. Nebini bakışını çok kısa zamanda doğru çıkarmaya çalışın. Sizin için böyle bakıyorlar. Dediklerini diyorum ben yani. Sizin için dediklerini deyiyorum. Bunu bir yere oturtmak lazım yani. Nebi size öyle baksın. Siz yazı yaz evinde kışı kış evinde geçirin olacak şey mi. Revamı bunca mescitler küffara meyhane olurken. Revamı ibadet haneler put hane olurken. Revamı mabetler meyhane olurken. Revamı müminler ayaklar altında çiğnenirken. Ve revamı sen bu mevzuda hak ihraz edememişken, liyakatını gösterememişken resulü ekrem seni başından öpsün, seni alkışlasın sen rahat otur, revamı. Ne o ona reva ne de olanlar ümmeti Muhammed'e reva. Fakat oluyor. Oluyor ama merkezde bu işin çok küçük çıkıntısına dahi islam hatırına resulü ekrem (a.s.m.) temenna duruyor. Temenna duruyor. Merkezde çok küçük bir çıkıntıya zira o inanıyor ki muhit hattında o kocaman bir açı meydana getirecek. İlerde zuhur edecek Saidler, Ahmetler, Mehmetler,

Osmanlar,Aliler, Veliler asrın muzdarip insanının dediği gibi “lebbeyk” deyecekler. Elpençe divan duracaklar. Ve bestesi başlanan bu şiir, bu güfte tamamlanacak ve sadece o okunacak Allah’ın inayet ve keremiyle.

Ve yine görüp naklediyorlar. Ordular resmi geçitten geçiyor gibi geçiyorlar fakat bu geçen ordular sanki sahabi döneminde ki insanlar değil de aynı duygu aynı düşünce paylaşılırken paylaşılmış olursa şayet insan bu asırda yaşıyorken farkına varmadan isterse alem-i misalde sahabi içine karışır. İsterse bizim gibi ümmiler ümmiler dünyasında rüyalar alemine girer sahabe-i kiram içinde bulunur. O kadar çok vakıa var ki bu asırda yaşıyor Allah Allah diyor ben Bedir ashabı arasında bulunuyorum ama on dört asır sonra gelmiştik diyor. Ve işte bu ordular resmi geçit yapıyorlar. Rüyada nebiler nebisine evet demiş bir ordu resmi geçit yaparsa onu kim teftik edecek kim bakacaktır. Resmi geçidi kim kabullenecektir. Resulü ekrem (a.s.m.). Fakat hayret ediyorum, hayret ediyorum zira efendimiz (s.a.v.)’in hani resmi geçitte kendilerini kontrol ettiği teftiş buyurduğu kimseler asrı saadet insanı değildi. Bizim günümüzdeki insanlardı bunlar. Yusuflardı, Kemallerdi, Avşarlardı, Mustafalardı, Alilerdi, Velilerdi bunlar. Nereye koyacaksınız bunu. Bunu bir kenara atabilir misiniz bunları. Şu cüzzi şu küçük hizmetle Allah’ın bu kadar ihsanına mazhar olduktan sonra, bu kadar avanslar aldıktan sonra bir zaman alnından öpme demiştim. Bazıları tenkit edebilir. Alnından öpme değil de nedir bunlar rica ederim. İçinizde değildir de nerededir sallallahu aleyhi ve sellem. İç dış siz neye diyorsunuz. İçine hapsolduğunuz üç buutlu mekana siz mekan mı diyorsunuz. O bir anda milyonlarca yerde bulunur. Belki sesi daha gürdür. “essalatu vessalamu aleyke ya resulullah”, “essalatu vessalamu aleyke ya habiballah”, “essalatu vessalamu aleyke ya eminlavahilla”

Yer durdukça, biz yaşadıkça vücudumuzun zerratı adetince ona selat ve selam olsun. Evet belki şu anda oda, kulaklarımız duymadı ama duyan da olabilir, vicdanlarımıza duyuracak şekilde “ve aleykumüsselam” diyor. Rica ederim bunu bir yere koyun. Aziz bir yere koyun. Aziz bilin aziz bir yere koyun. Veliye gelip diyorlar ki, rüyamda gördüm. Resulü ekrem (s.a.v.) vardı. Senin hal ve hatırını sordu. Ve dedi ki ona selam söyleyin. Yerinden ok gibi fırlıyor ve aleykes selam ya resulullah diyor. Rüyada selam veriliyor ve selam alınıyor. Allah resulü (s.a.v.) aranızda, içinizde, başınızda teftişinizi deruhte etmiş. Nereye koymayı düşünürsünüz. Değiştirip şöyle deyeyim, ne zaman yerinizden ok gibi fırlayacak elinizi göğsünüze vuracak ve aleykes selam ya resulullah deyeceksiniz. Size teveccühleri karşısında bunu sizden bekliyor. On dört asırlık teveccühleri sonunda bunu sizden bekliyor. Yaranlarıyla beraber bekliyor. Meleği âlanın sakinleriyle

bekliyor. Ve gelin daha fazla bekletmeyin. Daha fazla ayakta tutmayın. Teftişi uzatmayın. Mevzilenin tabiyelerinizi yapın. Ve taarruza geçin. taarruza geçin. Ellerinizde meşale taarruza geçin. Muhammedi ruhla ok gibi gerilin taarruza geçin. Dünyanın dört bir yanında sizi bekleyen karanlıkları aydınlatmak için taarruza geçin. Berlin'de yazılan nameler vardır. Belgrat'tan giden nameler vardır. Moskova'dan giden nameler vardır. Meded ey sultanı resul diye, meded ey sahibi merkez diye.

Ne diyor acaba resulullah bu isteklere karşı. Elimden gelmez diyorsa ne diyeceksiniz. Elimden ne gelir diyorsa ne diyeceksiniz. Dünya bir inilti olmuş adeta. Dünya küfür ve delalet içinde bir inilti olmuş inliyor. Arş-u arz iniltiyle ihtizaz içindedir. Ve bunları Hz. seyid-ül enam duyuyor. Ve mahsun mahsun bakışını size çeviriyor. Derman diyor.

Hissiyatınızı ve heyecanınızı Allah devam ettirsin. Bu iş devam ederse gülecek, bu iş devam ederse sevinecek. Bu ruh haleti içinde sizi bekleyen işlerin başına koşarsanız senelerden beri çektiği ızdıraplar sona erecek. Ben şuan ki ruh haletinize fevkalade bir itimat içinde Hz. ruhu seyid-ül enamı senelerce evvel Hz. Muhammed İkbal'in gördüğü gibi şayet müşahede etseydim. Şayet görseydim, deyecektim ki ya resulullah bir buçuk asırdan beri sana takdim edeceğimiz ettiğimiz herhangi bir hediye olmadı olamadı. Fakat ciddi bir gerilimin metafizik gerilimin ifadesi olarak şu farklı gecede ki, manzarayı bir zarf içine koyuyor sana takdim ediyorum.

Gayri bundan öte bundan öte benim elimden bir şet gelmez. Günahlarına kefaret arayan bir insan olarak vicdanlarınızın hüşyarlığına sığınıyorum. Gerilime geçmiş ruhunuza sığınıyorum. Hz. Muhammed hatırına (s.a.v.) idrak ve anlayışınıza sığınıyorum. Ağladığınız gibi dünyanın dört bir bucağında ki ağlamaları dindirmek için Allah aşkına resulullaha tam bir kere olsun evet deyelim. Evet deyelim. Ömrümüz oldukça evet deyelim. Allah sizden ebeden hoşnut olsun. Asırlardan beri ümmet ehli insaf bekleyen hizmetimizi sona erdirmek için size güç versin. Kuvvet versin. Enerji versin. Ve tarihin bir döneminde islamı insanlığın kaderine hakim kılan dinamikleri yeniden kullanmaya bizi muvaffak eylesin.

MUSİBETLERE PARATONER OLAN CEMAAT

...Arzi ve semavi bütün afetler için paratoner olabilecek şuurlu bir cemaat bir belde de varsa size katiyen teminat verebilirim. O beldeye ne arzi ne de semavi bela ve musibet gelmeyecektir. Eğer ben burada böyle bir cemaatın mevcudiyetinden emin isem, gönlünü Allah'a vermiş bir delikanlılık topluluğunun mevcudiyetinden emin isem yer ikaz için sarssa bile fakat orası yıkılmayacaktır. Allah koruyacaktır, çünkü paratoneri vardır. Başkaları da bu sayede yaşayacaktır.

Sema yüzünü ekşitirse,yerde bulanıklık hissedilirse, vicdanlar bunu duyarsa, hissi kablel vuku bulursa katiyen anlıyor ve hükmediyorum, katiyen anlayıp hükmedebiliriz ki cemaatımızın içinde arıza vardır. Biz içimizde bozulursak bela ve musibetler bize gelmek için fırsat bulurlar ve gelirler. İşte bu zaviyeden hareket ederek havamızdaki bulanıklığı bahis mevzu edip başımızda dönen musibetleri vicdanın hissetmesiyle arkadaşlarımızda bizim yüzümüzden geliyor diye üç beş tane genç topluluğa getirdim meseleyi. Üç beş tane genç topluluğa. Dedim ki, Allah bize bakıyor ve sonra kainata bakıyor. Allah bize bakıyor zemine öyle bakıyor. Siz katiyen bileceksiniz ki, yeryüzünde siz Allah'ın matmahı nazarısınız. O tabloyu unutamayacağım.

Bana öyle geliyor ki dedim, içinizde ben de dahil cürüm yapan var. ben kendi kendimi yokladım. Dövündüm sızladım, ellerimi dizime vurdum. Eğer eski günahlarımla çevremizi ve muhitimizi mahvedeceksen ya rabbi ben onları senin settar ismine havale etmiştim, postalamıştım. Ümit ediyorum ki, beni bağışlayacaksın. Benim yüzümden beni mahvet fakat ümmeti Muhammedi mahvetme. Kendi kendime hesabımı yaptım. Bir kaç gün dövündüm, vurundum fakat baktım ki, benden başka işin içinde benim cürümümle beraber başkası da var.

Yunus'un diliyle, benden kemter kula benzer günahı pek çoğa benzer, her biri bir dağa benzer bunlara Allahu Allahu dedirtmek lazım dedim. Ve arkadaşlarıma içimi şerh ettim. Hislendim durum budur dedim. İstikametimiz alemin huzurunun teminatıdır. Artık gayri siz ne düşünürseniz düşününüz. Kapayınız gözlerinizi, gidiniz hayalen huzuruna. İçinizde aydınlık berileceği âna kadar bütün sergüzeşti hayatınızı göz önüne getiriniz. Ona göz yaşı dökünüz. İksir olan o göz yaşlarıyla seyiatınızı eritiniz. Şahitleri vardır şu cemaat içinde.

İki dakika sonra karanlık kubbenin altında bir parmak yavruların estağfurullah deyişleri, secdeye kapandım da belimi kaldıracak gücü hissedemedim kendimde. Dayanamayacak halde hissedince kalktım aralarından ayrıldım. Saatlerce orada estağfurullah dedikçe gözlerinin yaşıyla halı ve seccadeleri ıslatırken camiden toprak dökülüyordu. Katiyen kanaat getirdim ki, kasvetli bulutlar bu hicranla, o kasvetli bulutlar bu firkatle bu içten yanışla bertaraf edilecektir. Ve hakikaten de cenab-ı hak lütfetti. Aydınlık getirdi. İçimize inşirah verdi. Ben şimdi bütün bir cemaatın, şu camiyi dolduran cemaatın vesilelerle başkalarına intikal edecek cemaatin böyle bir bezme evet deyip gelmelerini istirham ediyorum.

Mevsim yakalasınlar, bir karanlık gecede kalksınlar, rabbileri için iki rekat namaz kılsınlar. Huzurunda el pençe divan dursunlar. Sonra

dize gelsinler, gözlerini kapasınlar. Onun aleminden içlerine aydınlık geleceği âna kadar bütün bir serencamelerini gözlerinin önünden geçirsinler. Yakarsınlar, yalvarsınlar içlerini yaksın ve desinler ya rabbi bizim günahlarımızdan ötürü ümmeti Muhammedi mahvetme. Zira, katiyen emin olalım ki yeryüzünde umumi sulh ve sükun umumi huzur ve emniyet ancak şu camiye gelen başını yere koyan rabbine secde eden içini günde birkaç defa yıkayan cemaatlerin mevcudiyetlerine cemaatın mevcudiyetine bağlıdır.

Ben bunu sizden vasıtalarla intikal eden ve edecek olan bütün cemaatlerden istirham ediyorum. İmkan el verseydi şu pencereleri kapama durumunda olsaydık, bütün bir mazimize ve sergüzeşti hayatımıza göz yaşı dökebileceğimiz bir anı elde edip şu mescitte yüzlerimizi yere koyup bir ah! çekseydik. Bir feryat etseydik. Arzı ve semayı mevcelenmeye getirseydik. Rahmet dalgalansaydı ve o alemden yağmurlar rahmetler gelseydi, zeminimizi ıslatsaydı belki bir aralık hız alıp yürüme imkanını bulacak bir miktar daha şu bükülmüş bellerin ellerinden tutup onları doğrultma imkanına sahip olacaktık. Kaddi bükülmüşlerin imdadına koşacak, huzursuzluk ateş halinde yanmasına karşılık yananların imdadına koşmuş olacaktık.

Ama bu imkanı kendi hayatınızda, aile hayatınızda aramayı sizlere bırakıyorum. küçük topluluklarınızı sizlere bırakıyorum. Cürümünüzü hatırlamanız, günahlarınıza ahu vah etmeniz, Allah'ın azameti karşısında iki büklüm olmanız size aylarca devam edecek bir güç, bir enerji, bir ışık, bir iç aydınlığı getirecek. Yaşama imkanını bulacak, kendinizi cesaretli ve ümitli hissedeceksiniz.

TALİHLİLER TAHTINA OTURAN CEMAAT

> ...Bezm böyle başlamış, devran böyle sürüp gidiyordu. Asrımıza kadar küçük fasılalara kadar böyle devam ede gitti. Takva ve ihsan şuuru. Takva ve ihsan şuuru tebaa ve raiyette kendisini gösterdiği müddetçe Allah ellerinden tuttu evci kemale çıkardı. Onları aziz kıldı. Devrimizdeki dirilişte berrak çizgileriyle bunu görüyorsak, ki ben gördüğüm kanaatindeyim. O tatlı günlerin avdetine inanabiliriz. Yeniden ümit var olabiliriz. Siması hakikat gamzeden neslimizde aynı şeyler bütünüyle müşahede edildiği günler başlayınca gelecek saadetimize sevine biliriz. Kollarını sıvamış dine imana hizmet gurubu arasında, teşkilatı arasında kollarını sıvamış bağırsak düğümleyen, deri toplayan hekimleri doktorları gördükçe üniversitedeki vazifelileri gördükçe, yüksek mühendislik tahsili yapanları gördükçe ümide kapılır olduk. Sahabinin yeniden gelir olduğuna inanır

olmaya başladık.

Nasıl onların başında Resulü ekrem (s.a.s.) mübarek ruhaniyeti ve nuraniyetiyle bir alev bir şehbal idi. Ve imdatlarına yer yer koşuyor ellerinden tutuyor, saadet ve mutluluk ufuklarını onlara gösteriyor, pişdarlık yapıyordu. Öyle de asrımızda şu her şeyin kırılıp döküldüğü hengamda dirilmek üzere olan arzı didar etmek üzere olan. Eski şeylerine, mukaddeslerine sahip çıkma yoluna giren neslin yer yer imdadına koşar.

Birisi gelir bize şöyle anlatır. Der ki, bulunduğum yerde gece rüyamda Resulü ekremi gördüm. Bana dedi ki (s.a.s.), ben şimdi teftişe çıktım. Buradan da İzmir'e gidiyorum. İçime doğdu ki, acaba oradakiler bunu duysalar ne kadar sevinecekler.

Ve bir başkası şunu söyleyecektir. Resulü ekrem (s.a.s.)'i rüyamda gördüm. Adeta dirilişimizi, nevbahar idrak edişimizi alkışlamak üzere çoğunun simasını hatırladığım cemaatın camiyi doldurduğu hengamda gelip mübarek minbere oturdu. Veya mihrabın dibine oturdu. O cemaatın içinde isbat-ı vücut etti.

Ve üç beş gün evvel bir çocuk yanıma gelecektir. Bana şunu anlatacaktır. Haşr-u neşrin bütün endişe verici keyfiyetiyle cereyan ettiğini gördüm. Alev alev dehlizlerde alev çıkıyor gibi cehennemin ortalığı dehşet saldığını gördüm. Tutup tutup milleti cehenneme atacaklar gördüm. Ve derken selvi boylu birisi, incelerden ince birisi dilgir olmuş, kaddi bükülmüş cehennemin kapısına kollarını gerdi, girilmez burdan içeriye dedi. Halkın önünü alıyordu. Kimse girmesin diye çırpınıyordu. Önlemişti ilk gelenleri. Girmiyordu artık kimse içeriye. Fakat arkadan gelen bir guruba dayanamamıştı. Çekili verince herkes içeriye itiliyor ve herkes cayır cayır yanıyordu. İçinde tanıdıklarım da vardı diyor. Çocuğu dehşet almıştı. Ürpere ürpere anlatıyordu. Ama ben camimizde gördüklerimi orada görmüyordum orada diyor. Cemaatımızda gördüklerimi görmüyordum orada diyor. Tanıdığım arkadaşlar vardı. Korunmuş ve geride kalmışlardı.

Neyi ifade diyor sana. Ne anlatıyor bunlar sana. Cemaatın içinde perdesini kaldırıp imamın sana baktığını anlatıyor. Batmayan güneşin gurup etmeyen güneşin sana baktığını anlatıyor. Her gün saflarını teftiş ettiğini anlatıyor. Sağdan hizaya gel komutunu verdiğini anlatıyor. Mescidinde seninle beraber, ilim irfan yuvanda seninle beraber, tekyende zaviyende seninle beraber. Çiçeği burnunda başı secdeli vicdanı nurlu lise koridorlarında, üniversiteliler anfilerinde secde eden gençlikle beraber, inanmış öğretim görevlileriyle vazifelileriyle beraber, halkla beraber, tebaa ve raiyetle beraber , doğacak günlerle beraber, hakkın geleceği günlerle beraber, batılın hâkile yeksan olacağı günler.

Allah'ın büyük inayet ve ihsanına mazhar bir cemaat olduk. Sonradan geldik. Talihsiz gibi göründük ama talihliler tahtına oturduk. Arada geçenlerin önünde onlardan farklı olarak başı okşananlar arasına girdik. Resulü ekrem tarafından iltifata mazhar olduk. Tûba, tûba, tûba… sözleriyle tebcil edildik. Sizlere müjdeler olsun. Ahir zamanda boyunduruğu kaldıracak cemaat haline geldiniz. Sizlere müjdeler olsun zalam zalam üstüne hayata nur hüzmeleri getirmek üzere geldiniz. Sizlere müjdeler olsun başı bozukluk içinde Allah'ın mutlu şahitleri halinde Allah tarafından gönderilmiş ümmetlerin en hayırlısı olarak arzı didar ediyorsunuz. Allah sizinle beraberdir. Allah sizinle beraber olsun...

CÖMERTLİK

هَا اَنْتُمْ هؤُلَاءِ تُدْعَوْنَ لِتُنْفِقُوا فى سَبيلِ اللّهِ فَمِنْكُمْ مَنْ يَبْخَلُ وَمَنْ يَبْخَلْ فَاِنَّمَا يَبْخَلُ عَنْ نَفْسِه وَاللّهُ الْغَنِىُّ وَاَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ وَاِنْ تَتَوَلَّوْا يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَايَكُونُوا اَمْثَالَكُمْ

Muhammed / 38. İşte sizler, Allah yolunda harcamaya çağırılıyorsunuz. İçinizden kiminiz cimrilik ediyor. Ama kim cimrilik ederse, ancak kendisine cimrilik etmiş olur. Allah zengindir, siz ise fakirsiniz. Eğer O'ndan yüz çevirirseniz, yerinize sizden başka bir toplum getirir, artık onlar sizin gibi de olmazlar.

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً اِلى عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَحْسُورًا

İsra / 29- Elini boynuna asıp bağlama (cimri olma), hem de onu büsbütün açıp saçma (israf etme); aksi halde kınanmış olursun ve eli boş açıkta kalırsın.

وَلَايَحْسَبَنَّ الَّذينَ يَبْخَلُونَ بِمَا اتيهُمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِه هُوَ خَيْرًا لَهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَابَخِلُوا بِه يَوْمَ الْقِيمَةِ وَلِلّهِ ميرَاثُ السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ وَاللّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبيرٌ

Al-i İmran / 180- Allah'ın, kendilerine lütfundan verdiği nimetlere karşı cimrilik edenler, bunun, kendileri için hayırlı olduğunu sanmasınlar. Hayır o, kendileri için şerdir. Cimrilik ettikleri şey, kıyamet gününde boyunlarına dolanacaktır. Göklerin ve yerin mirası Allah'a aittir. Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

اَلَّذينَ يَبْخَلُونَ وَيَاْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَيَكْتُمُونَ مَا اتيهُمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِه وَاَعْتَدْنَا لِلْكَافِرينَ عَذَابًا مُهينًا

Nisa / 37- Onlar ki hem kıskanır, cimrilik ederler, hem de herkese cimrilik tavsiye ederler ve Allah'ın kendilerine lütfundan verdiği nimeti gizlerler. Biz kâfirlere alçaltıcı bir azap hazırladık.

فَلَمَّا اتيهُمْ مِنْ فَضْلِه بَخِلُوا بِه وَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ

Tevbe / 76. Ne zaman ki, Allah lutfedip onlara ihsanda bulundu, onlar da cimrilik edip yüz çevirdiler ve zaten yan çizip duruyorlardı.

قُلْ لَوْ اَنْتُمْ تَمْلِكُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبّى اِذًا لَاَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ الْاِنْفَاقِ وَكَانَ الْاِنْسَانُ قَتُورًا

İsra / 100- (Ey Muhammed!) De ki: "Eğer siz Rabbimin rahmet hazinelerine sahip olsaydınız, fakirlik korkusunu yine de elden bırakmazdınız." Doğrusu insan çok cimridir.

وَالَّذينَ اِذَا اَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذلِكَ قَوَامًا

Furkan / 67- Ve onlar ki, harcadıklarında ne israf ne de cimrilik ederler; ikisi arasında orta bir yol tutarlar.

HADİS…

* Hz. Câbir (radıyallahu anh) anlatıyor: "Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Satışında, satın alışında, borcunu ödeyişinde cömert ve kolaylaştırıcı davranan kimseye Allah rahmetini bol kılsın".

* İbnu'l-Müseyyeb (rahimehullah)'den rivayet edildiğine göre demiştir ki: "Allah Teâlâ Hazretleri münezzehtir, (halde ve sözde) nezîh olanı sever; nâziftir, nezâfeti sever; kerîmdir, keremi sever; cömerttir, cömertliği sever. Öyle ise avlularınızı temizleyin ve yahudilere benzemeyin."

* Hz. Enes (radıyalahu anh) anlatıyor: "Muharcirler hicretle Medine'ye gelip (Ensar'ın yardımlarını gördükleri) vakit şöyle dediler: " Ey Allah 'ın Rasûlü ! Biz, çok maldan böylesine cömertce veren, az maldan da yardımı böylesine güzel yapan aralarına inmiş bulunduğumuz şu Medinelilerden başka bir kavmi hiç görmedik! Bize bedel işlerimizi yaptılar, hayatımızı düzene koymada yardımcı oldular. Biz (hicret ve ibadetlerimizle kazandığımız) sevapların hepsini onlar alacak diye korkuyoruz !" Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) onlara şu cevabı verdi: " Hayır! Onlar sizin dua ve teşekkürlerinizden hâsıl olan sevabı alacaklar. "

* Ahnef İbnu Kays anlatıyor: "Ben Kureys'ten bir grubla oturuyordum. Oradan Ebu Zerr (radıyallahu anh) geçti. Şöyle diyordu: "-Mal biriktirenleri, cehennem ateşinde kızdırılan taşlarla müjdele. Bu kızgın taşlar onların her birinin memelerinin uçlarına konacak, tâ kürek kemiklerinden çıkacak; kürek kemiklerine konacak, ta meme uçlarından çıkacak. (Böylece) çalkalanıp duracaklar" dedi. Bu konuşmayı dinleyenler başlarını indirdiler. Onlardan hiçbirinin bu adama cevap verdiğini görmedim. Bunun üzerine adam dönüp gitti. Ben de peşinden onu takip ettim. Nihayet bir direğin dibine oturdu. -Bu adamların, senin kendisine söylediklerinden hoşlanmadıklarını görüyorum, dedim. Şu cevabı verdi: -Bunların hakikaten hiçbir şeye aklı ermiyor. Dostum Ebu'l-Kâsım (aleyhissalâtu vesselâm) bir keresinde beni çağırdı. Yanına varınca bana: -Uhud'u görüyormusun? dedi. -Evet görüyorum dedim. Bunun üzerine: -Bunun kadar altınım olmasını istemem, (olsaydı) üç dinar müstesna hepsini infak ederdim, buyurdu. Ebu Zerr (radıyallahu anh) önceki sözünü te'kiden:

-Bu (Kureyşliler var ya) dünyayı topluyorlar hiçbir şeye akılları ermiyor, dedi. Ben:

> -Seninle bu Kureyşli kardeşlerinin arasında ne var ki, onların yanına uğramıyor, onlardan birşey almıyorsun? dedim. Ebu Zerr:

-Hayır! Rabbine yemin ederim, taa Allah ve Resûlüne kavuşuncaya kadar ben onlardanne dünyalık isterim ne de kendilerine din nâmına bir şey sorarım, dedi. Ben tekrar: -Şu ihsan meselesi hakkında ne dersin? dedim.

-Sen onu al. Çünkü, bugün onda bir nafaka var. Ancak, bu ihsan dinin karşılığında yapılırsa, bırak alma, dedi.

* Bir başka rivayette şöyle denmiştir:

"Ben Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'la beraber yürüyordum. O, Uhud dağına bakıyordu. Bir ara: "Evimde üç gece kalacak altınım olsun istemem. Ancak üzerimdeki bir borç sebebiyle tek dinarı koruyabilir, geri kalanın da Allah'ın kullarına şöyle şöyle dağıtılmasını emrederdim" dedi ve elleriyle önüne, sağına soluna dağıtma işareti yaptı".

* Ebu Zerr (radıyallahu anh) anlatıyor: "Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm) Kâbe'nin gölgesinde otururken yanına geldim. Beni görünce: "Kâbe'nin Rabbine kasem olsun onlar zararda" buyurdu. Ben:

-Ey Allah'ın Resûlü, annem babam sana feda olsun, onlar kimlerdir? dedim. Buyurdu ki:

-"Onlar malca çok olanlardır. Ancak -eliyle ön, arka, sağ ve sol taraflarını göstererek- şöyle şöyle bol bol vermelerini emredenler müstesna" dedi ve hemen ilâve etti:

-"Böyleleri ne kadar az! Şunu bilin ki, devesi, sığırı, davarı olup da zekâtını vermeyen her insan kıyamet günü, o malları, mümkün olan en iri ve en semiz şekilde karşısına çıkıp, sırayla boynuzlarıyla toslayacak, ayaklarıyla çiğneyecek. Sonuncusu da bu muameleyi yapınca birinci tekrar başlayacak. Bu hal, insanlar arasındaki hüküm bitinceye kadar devam edecek."

* İbnu Ömer anlatıyor: "Bir gün Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) bize hitab ederek şöyle buyurdular: "Sıkılık huyundan kaçının. Zira sizden önce gelip geçenler bu huy yüzünden helâk oldular. Şöyle ki: Bu huy onlara cimrilik emretti, onlar hemen cimrileşiverdiler, sıla-ı rahmi kesmelerini emretti, hemen sıla-ı rahmi kestiler, doğru yoldan çıkmayı (fücur) emretti, hemen doğru yoldan çıktılar."

* Ebu Saîd el-Hudrî (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "İki haslet vardır ki bir mü'minde asla beraber bulunmazlar: Cimrilik ve kötü ahlâk."

* Ka'b İbnu İyâz (radıyallahu anh) anlatıyor; "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ı şöyle derken işittim: "Her ümmet için bir fitne

vardır, benim ümmetimin fitnesi de maldır."

* İbnu Mes'ud (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) şöyle buyurdular: "Çiftlik edinmeyin, dünyaya bağlanır kalırsınız."

* Abdullah İbnu'ş-Şihhîr (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) Elhâhümü't-tekâsür sûresini okurken yanına geldim. Bana: "İnsanoğlu malım malım der. Halbuki âdemoğlunun yiyip tükettiği, giyip eskittiği ve sağlığında tasadduk edip gönderdiğinden başka kendisinin olan neyi var? (Gerisini ölümle terkeder ve insanlara bırakır."

* Ebu Hüreyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) şöyle söyledi: "Altına tapanlar mel'undur, gümüşe tapanlar mal'undur."

* İbnu Mes'ud (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) bir keresinde, "Hanginiz, vârisinin malını kendi malından daha çok sever?" diye sordu. Cemaat: "Ey Allah'ın Resûlü içimizde, herkes kendi malını vârisinin malından daha çok sever" dediler. Bunun üzerine: "Öyleyse şunu bilin: Kişinin gerçek malı hayatında gönderdiğidir. Geriye koyduğu da vârislerinin malıdır."

* Ebû Vâil anlatıyor: "Hz. Muâviye (radıyallahu anh) bir gün Ebu Hâşim İbnu Utbe'ye uğradı. Maksadı geçmiş olsun ziyaretinde bulunmaktı, çünkü Ebu Hâşim hastaydı. Yanına varınca ağlar buldu. "Ey dayıcığım niye ağlıyorsun? Dayanamadığın bir ağrı veya dünyaya karşı bir hırs mı seni böyle ağlatıyor?" diye sordu. Ebu Vâil: -Hayır, asla bu sebeplerle ağlamıyorum. Ne var ki, Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) bizden bir söz almıştı, onu tutamadım (bu sebeple ağlıyorum) dedi. Hz. Muâviye: -Neydi o? diye sordu. -Ben, dedi, Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ı şöyle söylerken dinlemiştim: "Sizden birine, dünyalık olarak bir hizmetçi ve Allah yolunda cihadda kullanacağı bir binek edinecek kadar mal toplaması yeterlidir." Halbuki bugün ben kendimi bundan daha çok mal toplamış görüyorum.

Rezîn merhum şu ilâvede bulundu: "Ebu Hâşim rahmet-i Rahmân'a kavuştuğu zaman, geride bıraktığı serveti hesapladı, hepsi otuz dirhem kadardı." (Bu ziyadenin kaynağı bulunamamıştır.)

* Ebu Hüreyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Bir gün: "Ey Allah'ın Resülü! dendi, hangi sadaka daha üstündür?" "Fakirin cömertliğidir. Sen bakımıyla mükellef olduklarından başla."

TEFSİR...

اَلَّذينَ يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ بِالَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

Bakara / 274. Mallarını gece ve gündüz, gizli ve açık hayra sarfedenler var ya, onların mükâfatları Allah katındadır. Onlara korku yoktur, üzüntü de çekmezler.

Minnet yüklemek, başa kakmak suretiyle fakire ezadan, riyadan ve nifaktan sakınıp Allah rızasını gözeterek ve kendinizi Allah yolundan ayrılmayan biri yapabilmek için gönül hoşluğuyla, gücünüzün yettiği kadarıyla en iyisinden vermek âdetiniz, huyunuz, melekeniz olsun da her zaman ve her çeşitten veriniz. Çünkü, mallarını gece ve gündüz, gizli ve açık infak edenler, yani, her vakit ve her suretle infak edebilme melekesini kazanmış olanlar yok mu bu infakları sebebiyle bunların Rableri katında kat kat ecirleri vardır. Ve bunlara bir korku olmadığı gibi, hiçbir zaman mahzun da olmazlar. Verdiklerini dünyada ve ahirette kat kat geri alırlar, bütün korkulardan selamet bulurlar. Dünyada verdiklerine hüzün ve esef duymayıp, memnun oldukları gibi, ahirette de cimriler mahzun olurken, bunlar her türlü hüzün ve kederden uzak kalırlar ve mutlu olurlar.

Hz. Ebu Bekir (r.a.) sahip olduğu kırkbin dinarın onbinini gece, onbinini gündüz, onbinini gizli, onbinini de açıkça olmak üzere birden tasadduk etmiş idi ve bu âyet bunun hakkında inmiştir deniliyor. Hz. Ali (r.a.) dahi dört dirhem gümüşten başka hiçbir şeye malik değil iken bunun birini gece, birini gündüz, birini gizli, birini de açıkça olmak üzere hepsini tasadduk etmiş idi. Hz. Peygamber, "Niçin böyle yaptın?" diye sorduğunda, "Rabbimin va'dine hak kazanmak için," demiş, bunun üzerine kendisine "O, senin" buyurulmuştu ki, bu âyetin nüzul sebebinin bu olduğu da böylece rivayet edilmiştir. Bir başka rivayette bu âyetin Allah yolunda cihad için atlar besleyip masraf yapanlar hakkında indiği söylenmiştir. Hz. Ebu Hüreyre (r.a.) besili bir at gördüğü zaman bu âyeti okurmuş. Bunlardan başka bu âyetin bütün zamanlar ve bütün durumlar içinde sadaka veren ve herhangi bir ihtiyaç sahibinin durumunu gördüğü vakit, hiç gecikmeksizin derhal onun o ihtiyacını gideren ve başka bir zamana ertelemeyen kimseler hakkında, bütün müslümanları hayra koşmaya teşvik için indiği de nakil yoluyla gelen bilgiler arasındadır ki; Fahruddin Razî, "Nüzul sebebine dair anlatılan çeşitli rivayetler içinde en güzeli budur. Çünkü bu âyetin infakla ilgili hükümleri bildiren âyetlerin sonu olduğunda hiç şüphe yoktur. Bunda infak çeşitlerinin en mükemmel şekli açıklanmıştır." diyerek bu sonuncu rivayeti tercih etmiştir.

İlâhî hikmete ve ilâhî sünnete göre, böyle gece gündüz, gizli ve açık demeyip her zaman ve her durumda infaka devam edebilmek az olsun, çok olsun infak çeşitlerinin en mükemmeli olan bu tarzı, sahibinin kazanç yollarına göre, çeşitli derecelerde değerlendirilmesi ihtimali bulunmaktadır. Bunun temelinde malların faydalanılmaya sunulmasıyla, istifçilik ve karaborsadan korunması ve dolaşımının

hızlandırılması gibi hayatî, malî, iktisadî hikmetler vardır. En dikkat çekici nokta ise ferdî ekonomi ile genel ekonomiyi içiçe kaynaştırmasıdır. Toplum düzeninin genel yapısı, servetin topluca dolaşımını engellemeye yönelik istifçilikten aşırı kâr hırsına yardımcı olduğu zaman çöküntünün başlamış olduğunu bilmek gerekir. İşte o dönemlerde iman ehlinin mal ve mülk sahibi olan zenginlerine yüksek görevler düşer ki, bunlar bütün mal varlıklarının hepsini sarfetme durumunda kalabilirler. Bununla beraber bu şekilde bütün mal varlığını harcamak âyetin öngördüğü bir şey değildir. Tam aksine daha yukarılarda geçtiği üzere "Sana Allah yolunda ne harcayacaklarını soruyorlar. De ki: 'İhtiyaçtan fazla olanı." (Bakara, 2/219) âyetinin anlamı gereğince farz olan sadakalarda nisabın dikkate alınacağı gibi; nafile olan sadakalarda da o kazancın devamını sağlamaya yarayan sermaye, tezgâh, işletme masrafları gibi şeylerle, ihtiyat sermayesi gibi şeyler, söz konusu infakın dışında tutulacak ve bu husus hiçbir zaman gözden uzak bulundurulmayacaktır. Yani en mükemmel şekilde infaka devam edebilmek, o infakın kaynağını kurutmadan gerekli şartları esnek ve ekonominin şartlarına uygun olarak kullanabilmek ayrı bir mesele olarak karşımıza çıkar. Fakir fukaranın ihtiyacını karşılamak, Allah'ın rızasını kazanmaya vesile olur; fakat o insanın yardıma muhtaç bir duruma düşmesi Allah'ın murad ettiği ve kuldan istediği bir şey değildir. Nitekim İsra Sûresi'nde ki, {*} "Eli boynuna bağlıymış gibi yapma, eli sıkı cimri biri olma, eli büsbütün açık olup israf da etme..." (İsra, 17/29) âyeti zaten bu noktayı açıkça ortaya koymuştur.

Bu hikmete dayalı olarak ifade edilmiş olsa gerektir ki, İbn Ceriri Taberî'nin nakline göre, işbu âyeti hakkında Katade şöyle rivayet etmiştir: "Bunlar cennet ehlidirler, bize nakledildi ki, Hz. Peygamber (s.a.v.) 'Müksirler, yani çok servet toplayanlar alçaktırlar' buyuruyordu. Ashab {*} 'Ey Allah'ın Resûlü, istisnaları kimlerdir?' diye sordular, o yine 'Çok mal toplayanlar alçaktırlar.' buyurdu. Onlar 'Ey Allah'ın peygamberi, istisnaları kimlerdir?' dediler. O yine 'Çok mal toplayanlar alçaktırlar.' buyurdu. Onlar 'Ey Allah'ın peygamberi istisnalar kimler?' diye sordular ve dönüşü olmayan kesin bir durumun ortaya çıkmasından da korktular. Nihayet Hz. Peygamber, mübarek elleriyle işaretler yaparak, 'Ancak malıyla sağından ve solundan şöyle şöyle, önünden şöyle şöyle, arkasından şöyle şöyle diye dört bir yanına infak ederek malına hükmedebilen müstesna, bunlar da pek azdır. İşte bunlar Allah'ın farz kıldığı ve razı olduğu yolda israfsız, sıkıntısız, döküp saçmadan ve kötülüğe yönelmeden infak edenlerdir.' buyurdu."

Demek oluyor ki, ölçülü ve aşırılıktan uzak bir şekilde infakta bulunmak, bu âyette de söz konusudur. Fakat bizzat âyetin kayıtsız şartsız olarak mutlak mânâda infakı ortaya koyması, az veya çok elde bulunan bütün malın infakını gerektirmemekle birlikte buna engel de

görünmüyor. Nitekim nüzul sebebinde görüldüğü gibi, Hz. Ali'nin yaptığı infak, eldeki avuçtaki şeyin hepsini vermek şeklindedir. Bu bakımdan kemmiyet, yani verilen miktar hiç söz konusu değildir. Bunun için âyetteki bu ıtlakın (kayıtsızlığın), iktisadî şartlara bağlı olarak bir takım kayıtlara tabi tutulması veya bir kısmını zikrettiğimiz diğer âyetlerden birisiyle veyahut daha başkalarıyla anlamının şu veya bu yöne tahsis edilmesi, bir cihetten de olsa neshini gerekli kılacaktır.

Zaman olur ki evlâdu iyal, din ve millet uğrunda bütün mal varlığının harcanıp infakı gerekir ve böyle yapmak iktisat kurallarının bile çerçevesine girer. Sonra mal denilen şey, olsa olsa canın bir yongasıdır. Halbuki Allah yolunda canını bile feda etmekten çekinilmemesi gerekli olan öyle görev zamanları vardır ki, bu gibi durumlarda infak-ı küllî adı verilen her şeyini harcamak bile hafif kalabilir. İşte bundan dolayıdır ki, "hayırda israf olmaz" dahi buyurulmuştur. Fakat bu yüce derece, en büyük olgunluk sahibi kimselerin işidir ki, bunlar {

"Kendileri darda olsalar bile başkalarını kendilerine tercih ederler." (Haşr, 59/9) medh ü senâsına mazhardırlar. Bundan ders alabilecek derecede sabır ve tahammül gösteremeyip yaptığı hayra sonradan pişman olacak olanların bütün mal varlıklarını infak etmeleri, kendi dindarlıkları açısından tehlikeli olacağından haklarında hayırlı olmaz. Allah korusun o türlü bir pişmanlık onları küfre kadar götürebilir. Zira bu gibiler hakkında da "Neredeyse fakirlik küfür olacaktı." buyurulmuştur. Bu hususta şahsî kıymet kadar ve hatta daha çok sosyal çevrenin de büyük etkisi vardır. Çünkü faziletli davranışlara düşman olan ve kişilerin kendi şahsî çıkarlarından başka bir endişe taşımayan bir çevre içinde, iyiliksever ve faziletli insanlar boğulup boğulup gitmeye ve bozulmaya mahkum olurlar. Bu zorluğun üstesinden gelmek için, Allah tarafından ihsan olunacak bir ruh gücüne ihtiyaç vardır. Ve işte Kur'ân'ın başından beri devam edip gelen infak hakkındaki yüksek açıklamaları da ilâhî hikmet gereğince insanlar arasında böyle feyizli, kalıcı ve sarsılmaz bir cemiyet düzeni ortaya koyacaktır. {*} "Ve Allah yolunda infak ediniz ve geleceğinizi kendi elinizle tehlikeye atmayınız." (Bakara, 2/195) âyetinin hükmü gereğince nice nice tehlikelerin önüne geçecek bir kutsal ahlâk öğretimini dile getirmektedir ki, ahirette vaad olunan ecir ve sevap, ilâhî ahlâk ile ahlâklanarak, Allah'dan vekalet şerefini bağışlayacak olan bu gibi özellikleri kazanmaya bağlıdır. Bundan dolayı, önderlik ve eğiticilik edebilecek ileri gelenlerin, daha doğrusu bunlara örnek sayılan en ulların yüce hasletleriyle, onların izinden gidecek avam (halk)a örnek olacakları ve böylece onlara iyi alışkanlıklar ve yüce değerler uğruna fedakarlıklar öğretebilecekleri ve bu iki çeşit insan arasında birtakım farklılıklar olabileceği gibi; ıslahat devirleri ile durulmuş, oturmuş ve istikrar kazanmış salâh devirleri

arasında da uygulanacak hüküm ve kurallar arasında birtakım farklılıklar bulunabilir. Meseleye bu açıdan bakılınca infak-ı küllî denilen bütün mal varlığının infakı, halk için hayır yerine şer ve zarar doğurabilir. Ancak velî ruhlu ve üstün ahlâklı bazı iyiliksever kimseler için baştanbaşa hayır, hatta görev bile olabilir. Şunu da unutmamak icap eder ki, sırf infak yüzünden iflas etmiş, perişan olmuş bir zengine tesadüf olunmamıştır. Halbuki nefsanî arzular yolunda harcanmış olan gayr-i meşrû infaklar ile nice hanümanlar sönmüş olduğu her zaman görülmüştür.

Hatta ticaret sahasındaki iflasların pek çoğu bir taraftan daha fazla kazanmak hırsıyla girişilen yanlış muamelelerin, diğer taraftan da yine daha çok kazanç hırsıyla yapılan istifçiliğin ve karaborsacılığın geri tepmesiyle uğranılan zarar ve ziyanlar yüzündendir ki, bunların hepsi de "Şeytan size fakirliği ve kötülüğü emreder." anlamının kapsamı içindedir. Malların serbest dolaşımını sağlayan ve hızlandıran hayırlı harcama ve infaklarda ise bu gibi tehlikelerin hiçbiri yoktur. Bunlar da "Allah size mağfiret ve kendinden bolluk vaad eder." âyetinin hükmü geçerlidir. Yani hayır yollarına yapılan harcamalar daima faydalıdır. Şu kadar ki, bunun faydalarındaki bereket ve zevk, kişilerin ve durumların değişmesiyle değişik olabileceği gibi, birtakım insanlarda bu faydaların doğmasını bekleyecek kadar sabır ve tahammül bulunmayabilir. Bunun için genel olarak infaktan bahsolunduğu zaman yukarıda da belirtildiği gibi, yoksul ve kimsesiz kalmak ve muhtaç duruma düşmek endişesinden uzak bir şekilde tutumlu ve dengeli olmak gerekir. Fakat zavallı ve gafil insanlar, genellikle heva ve hevesler uğruna faydasız, sonuçsuz ve anlamsız harcamalar, bir hiç uğruna yapılan israflarda aşırıya gitmekten sakınmaz da, sıra hayırlı yollara yapılan harcamalara gelince, bunda iktisat ve itidale riâyet şöyle dursun, kırkta bir olan zekatını vermekten bile kaçınır. Öyleleri vardır ki, kumar ve oyun masalarında avuç avuç paraları havaya savurmaktan korkmaz da, beri tarafta devlet ve milletin eksiğini düşünmez, karşısında yoksulluktan kıvranan komşusunun, akrabasının kursağına bir lokma ekmek vermekten tiksinir, kıskanır. Fazla olarak ona karşı görüyor musun işte sen açsın, ben tokum; sen açlıktan inlersin, ben zevk u sefa ederim gibisinden bir gurur ve iftihar ile çalım satar.

Düşünmez ki fertlerin sefaleti, toplum düzeninin çökmesi demektir. Ve toplumun çöküşü ve sefaleti de er veya geç bütün fertlere yayılır. Düşünmez ki bir insanın çevresindeki sefalet ve ihtiyaç, aynı zamanda kendi sefalet ve ihtiyacıdır. Serhatlar (sınır boyların)da açılan gedikler evdeki gedikler sayılır. Ailesinde, akrabasında, komşusunda, hemşehrilerinde, hemcinslerinde bulunan açlıkların, hastalıkların, perişanlıkların, felaketlerin hepsi insanın kendi varlığındaki yaralardır. Fakir fukaranın gözleri önünde açık lokantaların süslü masalarında

veyahut velvelesi ve çığlıkları etrafı çınlatan gümbürtülü konakların yemek salonlarında, çevrede yaşayanların çektiği sıkıntılara göz yumarak kahkahalarla yiyip içen, servetler israf eden gaflet sahipleri düşünmezler ki, fazla kaçırdığı her lokma, belki bir fakirin bir iki günlük, ölmeyecek kadar gıdası olurdu. Bir lokma belki binlerce kimsenin hayat hakkından sıyrılmış, sızdırılmış bir emeğin ürünü bulunuyordu. Düşünmez ki, her kahkaha birçok ihtiyaç sahibinin içindeki öfkeyi harekete geçirecek, iffet ve haya ehlinin tahammül gücünü çatlatacak, namusluları baştan çıkarıp kötü yollara, çalmaya, çırpmaya itecek bir tahrik ve heyecan sebebi olabilir.

Evet, kuvvet nedir bilmezsin ey mağrur-i nahvet sen,

Ezer bir müşt-i kudret beynini yevm-i mesarinde.

"Evet, kuvvet nedir bilmezsin ey gurura aldanan sen!

Ezer bir Kudret tokadı beynini sevinç gününde."

İşte genellikle insanlar, bu gibi gaflet özellikleri taşırlarken kayıtsız şartsız infaka teşvik ve terğip etmek, itidâli temin etmekle birlikte bir toplum içinde düzen ve dengenin kurulması hedefini de gerçekleştirir. Ondan sonra infakta aşırı gidip de zenginlerin fakirleşmeye başlaması söz konusu olacağı ve sosyal dengenin bozulacağı zaman gelince, o zaman da, "Elinizi, avucunuzu sonuna kadar açmayın!" (İsrâ, 17/29) uyarısına lüzum ve ihtiyaç duyulur. İnsan düşünmelidir ki, hiçbir kimsenin kendi çabası, elde ettiği nimetin yeterli sebebi değildir. Bunda her şeyden önce yüce yaratıcının doğuştan ihsan ettiği kabiliyet ve özelliklerin payı vardır. Her doğan çırılçıplak, fakir ve muhtaç olarak doğar ve herkese açık olan bu nimetler sofrasına konuk olur. Bir sineği bile kovalamaya gücü yokken etrafında kendisine yine de kısmeti kadar nimet sunulur. Sunulan nimetleri alıp hazmedecek güç ve kabiliyetler verilir. Feryatlarına çekici ve etkili nağmeler konulur, etrafında bunlara karşılık verecek kimseler bulunur. Ne suretle olursa olsun eli ekmek tutacak yaşa kadar yaşamış olan hiçbir kimse yoktur ki, bu gibi yardımları görmemiş olsun. Bundan dolayı ferdî emek, birinci derecede kendi varlığını yüce yaratıcının bu gibi ihsan ve ikrâmlarına borçludur. İşte böylece hayat defterinin ilk sayfaları borç ve zimmet hesaplarıyla açılır. İkinci husus şu ki, insan hayatında her emek ve kazanç daha önceki birçok kazançların elbirliğine borçludur. Hiçbir kişisel kazanç düşünülemez ki, ona toplumun bir etkisi ve başkalarının bir kazanç ilişkisi bulaşmamış olsun. Tok, kendi sofrasında karnını tıka basa doyururken, o sofrada oradan geçen bir aç insanın hakkı bulunmadığı iddia edilemez. Meşru olmayan kazançları zaten kale almıyorum; fakat en hukukî olan kazançların değişim esasına dayandığı düşünüldüğü zaman, kâr ve kazanç zaruretiyle ilişkili olan değişimin tam bir denge içinde yürümeyeceği ve dolayısıyla bu yüzden

mal dağıtımında birçok boşlukların birikmesi de kaçınılmaz olduğundan, kamunun servetinde daha önceden emeği geçmiş bulunan pek çok kişinin çabası ve hakkı ödenmemiş olan katkısı bulunduğu düşünülmelidir. Bu emek ve katkılar olmadan dünya hayatında mal değişiminin düzenli olamayacağı da göz önüne getirilirse yenen her lokmanın çok derin ilişkilerle haklara bağlı olduğu ve bu hakların yerine getirilmesi, her emek sahibine hakkını ödemiş olmanın ötesinde ancak hayır ve hasenat yapmak ve infakta bulunmak yoluyla mümkün olacağını anlamak zor olmaz.

> İhtimâl ki, bir lokmanın karşısında yutkunacak fakir, onu kanıyla, canıyla elde eden bir şehidin yavrusu veya babasıdır. Böyle olmasa bile hayatın yararına yaradılmış olan malı tutup hapsetmek veya boş yere telef edip de yok etmek, hayatı yok etmek demek olacağından ne büyük haksızlıktır. Gaflete dalıp bu ince ve derin görevleri düşünmeyen zenginlerin birçoğu servetlerini boşu boşuna sarf etmekten veya kilitli yerlerde kapalı tutmaktan zevk alırlar. Kendi çevresindekilerin bütünüyle ve aynı vatanın evladı olan fakir fukara ile gereği gibi ilgilenmez, zenginler ile fakirler arasında kavga ve didişmeye sebep olurlarsa, böylece toplum düzenini altüst etmiş olurlarsa sonuçta kendilerine yazık etmiş olurlar.

Burada özellikle bu gibi kötülüklerin düzeltilmesi mutlak surette gözetilmiş olduğundan, toplumun bütünüyle uyumlu bir toplum haline gelmesini sağlamak için âyet, ileri gelenlerin öncüsü durumunda olan büyüklerin "infak-ı küllî" ile cömertçe vermeye yönelik "vilâyet makamı" üzere vârid olmuştur. Kur'ân-ı Kerim'in daha birçok yerlerinde infakın değişik özelliklerini gösterecek âyetler gelecektir. Burada Kur'ân infakı, ahlâk ve toplum düzeni açısından, daha ziyade iktisadî açıdan öğretip, herşeyden önce bize şunu gösteriyor ki, kazanç ve üretim yollarını düzene koymak için, işin başında üretimin gayesi olan tüketimi ve harcamaları düzenleyip, mal ve hizmet dolaşımını hızlandırıp yaymak gerekiyor. Zamanımızda ekonomi ilminin uzmanlarının istihlâk (tüketim, konsumasyon) tabir ettikleri infak, genel anlamda ikiye ayrılır: Bunlardan biri, ferdî veya ictimâî hiçbir faydayı gözetmeyen, abes veya zararlı, hatta çirkin sayılan harcamalardır ki, tamamen günah ve israf sayılan infaklardır ve Hak Teâlâ, bu gibi harcamalardan insanları sakındırmış ve bunları yasaklamıştır. Diğeri, herhangi bir ihtiyaç ve faydaya yönelik olarak yapılan hayırlı infaklardır ki, malları hayata ve ihtiyaca sunmak demek olan bu infaklar, haddi zatında istihlâk (tüketim) değil, üretimin esas hedefidir. Ve bu tüketim ne kadar geniş kapsamlı, ne kadar ahlâkî ve ne kadar temiz olursa, değeri de o kadar

yüksek olur. Emek ve çabasını Allah katında ebedî hayata dönüştürüp de dünya ve ahiretin korkusundan ve hüznünden kurtulmak isteyenler bu iyiliğe, bu ahlâka, bu toplum düzenine ve bu iktisat yoluna girmeli, buna uygun bir kazanç ve üretime yönelmeli ve çaba harcamalıdır.

PIRLANTA SERİSİ…

KÂRUN

Soru: Kârun, Hz. Musa'nın ümmetinden olduğu halde, neden kafirler gibi helak edildi?

Kârun'un Hz. Musâ'nın kavminden olduğunu Kur'an anlatır. Ne var ki o, ayetin ifadesiyle, kendisine verilen hazinelerin anahtarlarını güçlü, kuvvetli bir topluluğun ancak taşıyabileceği o geniş imkânlarını çalım ve böbürlenme vesilesi yapmış ve ardından da helâk olmuştu. Dahası, kendisine yapılan ısrarlı telkinlere ve "şımarma, Allah şımarıklan sevmez" tembihlerine kulak asmamış; ve, "Bu servet, bana kendi bilgim sayesinde verilmiştir" diyerek Allah'a karşı nankörlük etmiştir. (Kasas 28/ 77,78)

Şimdi bu bilgiler ışığında, soruya cevap olabilecek birkaç hususu ard arda sıralamaya çalışalım;

1) Kârun öncelikle kafir değildi. Ancak işlediği öyle büyük günahlar vardı ki, bunlardan biri bile insanı küfre götürmeye yeterdi. Üstad'ın yaklaşımıyla, "Her bir günah içinden küfre giden bir yol vardır." İşte bu tür günahlar, Kârun'da bir değil, belki daha çok idi ki, cimrilik, kibir, zekat vermeme bunlardan sadece birkaçıydı.

2) "Derken Kârun, ihtişam ue debdebe ile kavminin karşısına çıktı. Dünya hayatını arzulayanlar, 'Keşke Kârun'a verilenin benzeri bize de verilseydi; doğrusu o çok şanslı dediler"' (Kasas, 28/79) ayetinin ifadelerine göre Kârun, hayatı itibarıyla büyük bir kibir, çalım, gösteriş ve debdebe içindeydi. Halbuki Allah Rasulü, kalbinde zerre kadar kibir bulunan insanın cennete giremeyeceğini bildirir. Yani kibir, insanın Müslüman olmasını engelleyen bir faktör olduğu gibi, önceden iman etmiş olanlar için de bir inhiraf vesilesidir.

3) Kârun'un kendisine yapılan onca ısrarlı tembih ve ikazlara rağmen, halinden, tavrından, düşüncesinden hiç mi hiç taviz vermemesi, onun sû-i akıbetini netice veren bir başka âmildir.

4) Mağrem-mağnem, yani ganimet-meşakkat münasebeti içinde, Kâıun Hz. Musa gibi "ulul-azm" bir peygambere ümmet olma, hatta onunla aynı zaman dilimini paylaşma şerefine nail olmuş bir insandı. Yani manevî açıdan ona bağlı ve müntesip olmanın yanında, cibilli karabet itibarıyla da Hz. Musa'ya yakın biriydi. Bir bakıma o, peygamberlik sarayının içinde bulunuyordu.. bulunuyordu ama, bu

yakınlığı değerlendirememişti. Allah da (c.c), Kur'ân'da ifade buyurduğu gibi onun cezasını hem dünyada verdi hem de âhirette katmerli olarak verecek.

Kur'ân, bahsini ettiğimiz hakikati, Hz. Peygamber (s.a.s)'e zevce olma payesine ermiş annelerimize hatırlatır ve der ki "Ey Peygamber hanımları! Sizden kim açık bir hayasızlık yaparsa, onun azabı iki katına çıkarılır" (Ahzab, 33/30). Yine Mekke gibi kudsî bir mekandan insanları alıkoymaya, ibadet etmelerini engellemeye çalışanlara "Kim orada bövle bir zulüm ile haktan sapmak isterse, ona o acı azabı tattırırız" (Hac, 22/ 25) buyurarak, bu kabil mütecavizlerin acı akıbetlerini haber veı-ir.

İşte Kâı-un da, Hz. Musa gibi bir peygambere yakınlığın hakkını veremediğinden, böyle kötü bir akıbete maruz kalmıştır.. evet, "Kurbu s-sultan, âteş-i suzân buved."

5) Kârunun Hz. Musa ve dini karşısındaki genel tutumu eğer cezalandırılmasaydı, başkalarına kötü örnek olma ihtimali vardı. Yani ondan cesaret alan başkaları da, tıpkı Kârun gibi Hz. Musâ'nın başına bela olabilirlerdi. Kârunun akıbeti o karakterdeki insanların akıllarını başlanna getirdi ve onun gibi olma temennisinden vazgeçtiler. Nitekim Kuı'ân bunu çok açık bir şekilde anlatır: "Daha dün onun yerinde olmak isteyenler: Demek ki Allah, rızkı, kullarından dilediğine bol bol veriyor, dilediğine de az. Şayet A1(ah bize lütufta bulunmuş olmasaydı, bizi de yerin dibine geçirirdi. Vay! Demek ki, inkârcılar iflah olmazmış! demeye başladılar." (Kasas, 28/82)

6) Kârun'un, büyük bir servet sahibi olmasını ve onun toplumda böyle bir servetle sebebiyet verdiği şeyleri basite irca etmemek gerekir. Bugün bazı modern iktisatçılar "Yeryüzünde kapitalizmin fikir babası ve ilk kapitalist, Kârun'dur" derler. Zira Kârun, stok etmiş olduğu bu "kenz" ile, böyle bir gelişimin en azından hazırlayıcısı olmuş, iktisadî açıdan toplumdaki sınıflar arası köprüleri yıkıvermişti. İhtimal "Altın ve gümüşü yığıp da onları Allah yolunda harcamayanlar yok mu, işte onlara elem verici bir azabı müjdele!" (Tevbe, 9/34) âyetinde ifade edilen, maldaki Allah hakkının verilmeyişi, bilhassa günümüzde kapitalist toplumlarda olduğu gibi, daha belirgin hale geldi. Bu ise bir toplumdaki hem iktisadî, hem de sosyal dengelerin alt-üst olması demekti. İşte Kârun, yaptığı bu "kenz" ile böyle bir oluşuma öncülük ettigi için yerin dibine batırılma gibi ancak kafirlere verilecek bir ceza ile cezalandırılmıştı.

7) Tirmizi, naklettiği bir hadis-i şerif ile bu meselenin farklı bir buuduna daha işaret eder: Allah Rasulü hadis-i şerifte "Cömert Allah'a yakın, insanlara yakın, cennete yakın, cehennemden uzaktır. Cimri ise Allah'tan uzak, insanlardan uzak, cennetten uzak, cehenneme yakındır" buyurur. Demek ki cömertlik veya cimrilik yolların ayrımında

tam kavşak noktada bulunuyor. Kârun bu kavşakta cehenneme giden yolu seçmişti.

Tarihî tekerrürler açısından meseleye bakacak olursak; bu iş Kârun'la başlamamış ve Kârun la da bitmemiştir. Mühim olan insanın kulluk şuuru ile yaşayabilmesidir. Zenginlik, makam, şöhret, ilim vb. şeyler Muhammedî yoldan çıkan insanların -Kâbe'de dahi olsa- gayyâlara gitmesine vesiledir. Akıbet çok önemlidir.. evet hüsn-ü hâtime, ahirete inanan insan için vazgeçilmez bir esastır. Öyleyse "Bizde var olan her şey, O'ndandır" deyip, tevhid ufkunu yakalamalı, sonra o ufkun gereklerini taviz vermeden yerine getirerek, sürekli hüsn-ü hâtimeye -inşaallah- ulaşma çabası içinde bulunmalıyız.[177]

CÖMERTLİĞİN BAĞRINDA GELİŞEN UFUK

Cennetin kapısını cömertler açacaktır. Dünyada o kapıya giden yolları açmalıyız ki, yanımızda daha nicelerini o kapıya kadar götürebilelim. Bizim bu davranışlarımızla muhataplarımız -Allah'ın izniyle- öyle bir seviyeye ulaşacaklardır ki, bir gün Kur'ân'ın hükümleriyle, beşer karihasından çıkan şeyler arasında bir tercih yapılması bahis mevzuu olduğunda, onlar, Kur'ân'ı tercih ederek ve Rasûlullah'ı seçerek bütünüyle Allah'a ram olacaklardır.

Cennete ilk defa âlimler, vaizler veya hocalar değil, hak ve hakikatı neşr uğruna malını ve canını hak yolunda bezleden, esnaf, tüccar ve kazanç seviyesi ne olursa olsun, bütün cömertler, Hakk'a dilbeste civanmertler girecektir. Evet onlar Rab'lerine fanî olan şeyler verecek ve bakiyi kazanarak ebediyete ereceklerdir.[178]

ZEKÂT VE CÖMERTLİK

Cömertlik, Allah'ın "Cevâd" ismiyle rezonansa geçmenin adıdır. İnsan, yaptığı işlerde ne ölçüde esma-i ilâhî ile münasebet halinde ise, neticesinde elde ettiği faydalar aynı nisbette olacaktır. Bir hadîslerinde Allah Rasûlü (sav), şöyle buyurmaktadır: "Allah "Cevad"dır; cömertliği sever ve güzel ahlâkı sevmesine mukabil çirkin huyları kerih görür."

Vermek Allah ahlâkıdır. Allah ahlâkıyla ahlâklanmak ise, her zaman ve her yerde, ayağın sağlam bir zemine basması demektir.

Demek ki zekât, fakiri zenginin yanına yaklaştırdığı gibi, zengini de Ganiy-yi Mutlak olan Allah'a yaklaştırmakta ve kul ile Rabb arasında ciddi münasebet temin etmektedir.[179]

RİSALE...

İKTİSAT CÖMERTLİKTİR

Cenab-ı Hak kemâl-i kereminden, en fakir adama en zengin adam gibi ve gedâya (yâni fakire) pâdişah gibi, lezzet-i nîmetini ihsas

ettiriyor. Evet bir fakirin, kuru bir parça siyah ekmekten açlık ve iktisad vasıtasiyle aldığı lezzet, bir pâdişahın ve bir zenginin israftan gelen usanç ve iştahsızlık ile yediği en âlâ baklavadan aldığı lezzetten daha ziyade lezzetlidir. Cây-ı hayrettir ki, bazı müsrif ve mübezzir insanlar, böyle iktisadcıları "hısset" ile ittiham ediyorlar. Hâşâ... İktisad, izzet ve cömertliktir. Hısset ve zillet, ehl-i israf ve tebzirin zâhirî merdâne keyfiyetlerinin iç yüzüdür. Bu hakikati te'yid eden, bu Risalenin te'lifi senesinde Isparta'da hücremde cereyan eden bir vâkıa var. Şöyle ki:

Kaideme ve düstur-u hayatıma muhalif bir surette, bir talebem iki buçuk okkaya yakın bir balı, bana hediye kabul ettirmeye ısrar etti. Ne kadar kaidemi ileri sürdüm, kanmadı. Bilmecbûriye, yanımdaki üç kardeşime yedirmek ve Şâban-ı Şerif ve Ramazanda o baldan iktisad ile otuz kırk gün üç adam yesin ve getiren de sevab kazansın ve kendileri de tatlısız kalmasın diyerek, "Alınız" dedim. Bir okka bal da benim vardı. O üç arkadaşım, gerçi müstakim ve iktisadı takdir edenlerdendi. Fakat her ne ise, birbirine ikram etmek ve herbiri ötekinin nefsini okşamak ve kendi nefsine tercih etmek olan bir cihette ulvî bir haslet ile iktisadı unuttular. Üç gecede iki buçuk okka balı bitirdiler. Ben gülerek dedim: "Sizi, otuz kırk gün o bal ile tadlandıracaktım. Siz, otuz günü üçe indirdiniz. Âfiyet olsun." dedim. Fakat, ben kendi o bir okka balımı iktisad ile sarfettim. Bütün Şâban ve Ramazanda hem ben yedim, hem Lillâhilhamd o kardeşlerimin her birisine iftar vaktinde birer kaşık (Hâşiye) verip, mühim sevaba medâr oldu. Benim hâlimi görenler, o vaziyetimi belki hısset telâkki etmişlerdir. Öteki kardeşlerimin üç gecelik vaziyetlerini bir civanmerdlik telâkki edebilirler. Fakat hakikat noktasında, o zâhirî hısset altında ulvî bir izzet ve büyük bir bereket ve yüksek bir sevab gizlendiğini gördük. Ve o civanmerdlik ve israf altında, eğer vazgeçilmese idi, bir dilencilik ve gayrın eline tama'kârane ve muntazırâne bakmak gibi, hıssetten çok aşağı bir hâleti netice verir idi...[180]

CİMRİLİK İLE İKTİSAT ARASINAKİ FARK

İktisad ve hıssetin çok farkı var. Tevâzu, nasılki ahlâk-ı seyyieden olan tezellülden mânen ayrı ve sureten benzer bir haslet-i memduhadır. Ve vakar, nasılki kötü hasletlerden olan tekebbürden mânen ayrı ve sureten benzer bir haslet-i memduhadır. Öyle de:

Ahlâk-ı âliye-i Peygamberiyyeden olan ve belki kâinattaki nizâm-ı hikmet-i İlâhiyenin medârlarından olan iktisad ise, sefillik ve bahillik ve tama'kârlık ve hırsın bir halitası olan hısset ile hiç münasebeti yok. Yalnız, sureten bir benzeyiş var. Bu hakikatı teyid eden bir vâkıa:

Sahabenin abâdile-i seb'a-yı meşhuresinden olan Abdullah İbn-i Ömer Hazretleri ki: Halife-i Resûlullâh olan Fâruk-u Âzam Hazret-i Ömer'in (R.A.) en mühim ve büyük mahdumu ve sahabe âlimlerinin

içinde en mümtazlarından olan o zat-ı mübârek çarşı içinde, alış-verişte, kırk paralık bir mes'eleden, iktisad için ve ticaretin medârı olan emniyet ve istikameti muhafaza için şiddetli münakaşa etmiş. Bir sahabe ona bakmış. Rûy-i zemînin Halife-i Zîşanı olan Hazret-i Ömer'in mahdûmunun kırk para için münakaşasını âcib bir hısset tevehhüm ederek o imamın arkasına düşüp, ahvâlini anlamak ister. Baktı ki Hazret-i Abdullah hâne-i mübarekine girdi. Kapıda bir fakir adam gördü. Bir parça eğlendi; ayrıldı, gitti. Sonra hanesinin ikinci kapısından çıktı, diğer bir fakiri orada da gördü. Onun yanında da bir parça eğlendi; ayrıldı, gitti. Uzaktan bakan o sahabe merak etti. Gitti o fakirlere sordu: "İmam sizin yanınızda durdu, ne yaptı?" Herbirisi dedi: "Bana bir altın verdi." O sahabe dedi: "Fesübhânallah! Çarşı içinde kırk para için böyle münakaşa etsin de, sonra hanesinde ikiyüz kuruşu kimseye sezdirmeden kemâl-i rıza-yı nefisle versin!" diye düşündü, gitti, Hazret-i Abdullah İbn-i Ömer'i gördü. Dedi: "Ya İmam! Bu müşkilimi hallet. Sen çarşıda böyle yaptın, hanende de şöyle yapmışsın." Ona cevapen dedi ki: "Çarşıdaki vaziyet iktisaddan ve kemâl-i akıldan ve alış-verişin esası ve ruhu olan emniyetin, sadâkatin muhafazasından gelmiş bir hâlettir; hısset değildir. Hanemdeki vaziyet, kalbin şefkatinden ve ruhun kemâlinden gelmiş bir hâlettir. Ne o hıssettir ve ne de bu israftır."

İmam-ı Azam, bu sırra işaret olarak demiş. Yâni: "Hayırda ve ihsanda (fakat müstehak olanlara) israf olmadığı gibi, israfta da hiçbir hayır yoktur."[181]

NÜKTELER...

CİMRİ ZENGİNİN PİŞMANLIĞI

Çocuklarına ekmek alacak parası kalmayan fakir baba, yakınlarındaki zengin komşusuna gider, durumunu anlatarak: — Ciddî sıkıntı içindeyim, bana yardım eder misiniz? der.

Yardım sözünü duyan zengin birden rahatsızlanmış gibi yüzünü buruşturup, çehresini ekşiterek:

— Sorma kardeşim, bugünlerde işler kesat gidiyor, fazla kâr edemiyorum, maalesef yardım edemeyeceğim, cevabını verir.

Çocukları aç bekleyen baba, çaresiz kalkıp gider. Bu defa tanıdığı bir fakir dostuna varır:

— Birader, senin durumunu da biliyorum, ama mecbur kaldığım için geldim, çocuklar bütün gün aç beklediler, bir tek ekmek alacak kadar olsun para bulamadım, der.

Kendisi de muhtaç olan bu fakir dost, hemen ayağa kalkar, öbür odaya gider, çekmecede bulunan parasını kavradığı gibi alıp getirir

dostunun eline uzatın

— Aziz kardeşim, Allah kimseyi sıkıntı içine düşürmesin, ben çoluk çocuğun aç kalmasının ne demek olduğunu çok iyi bilirim, biz büyükler çöp tenekesinden de olsa ekmek bulur yeriz ama çocuklar bunu anlamazlar. Sen hemen evine git ve çocuklarına gereken ekmek ve katığı da yoldaki bakkaldan alıp, yavrularına ulaştır, der.

Sıkıntı içinde bunalmış olan baba eline geçen bu parayla dünyanın en zengin adamı olduğu hissine girerek hemen bakkala koşar, ekmek ve katık olarak da kucak dolusu yiyecekle eve gelir. Bekleşen çocuklar, babalarını bayram havasıyla karşılarlar. Karınlan doyunca da birer köşede uykuya dalarlar.

Çocukları seyrederken derin bir nefes alan baba da, sıkıntısını atmış olarak uykuya dalar.

Beri tarafta zengin adam, o gece uykusunda enteresan bir rüya görür. Rüyasında gökyüzünde herkesin hayranlıkla seyrettiği iki tane köşk görür.Yıldızlarla süslenmiş köşkün birinden diğerine uçan melekler, kanatlarında köşkün sakinlerini götürüp getirirler. Zengin sorar:

— Bu köşkü satın almak isterim, kimindir acaba? Cevap verirler:

— Bu köşkün ikisi de falan mahalledeki fakir adamındır. Sıkıntı içinde kalan bir baba kendisine gelmiş, çocuklarının karnını doyuracak kadar olsun bir yardımda bulunmasını istemiş. O da çekmecesindeki son parasını vermiş, hemen gidip çocuklarına yiyecek almasını te'min etmiş. Onun bu yardımı Allah'ın hoşuna gittiğinden dolayı bu iki Cennet köşkünü ona verdi.

Heyecanla uyanan zengin sabahı iple çeker, hemen gidip yoksul adamı bulur ve teklifini yapar:

— Dün sana gelen yoksul babaya ne verdiysen iki mislini vereyim de o yardımı ben yapmış olayım olur mu?

Yoksul adam, cimri zenginin yüzüne dikkatle bakar ve şöyle cevap verir:

— Olmaz! Çünkü senin gördüğün rüyayı Allah bana da gösterdi. Ve iyi kalbli yoksul adam şunu da söyler:

— Hem senin vereceğin bu parayı alsam bile, sen o köşkü alamazsın.

— Neden? Sen aldın ya?

— Ben o yardımı yaparken sırf Allah rızası için yaptım. Sen ise bu parayı bana Allah için değil, rüyada gördüğün köşke sahip olmak için

vereceksin. Anladın mı şimdi aradaki farkı?

— Keşke, der, böyle cimri zengin olacağıma, senin gibi iyi kalbli dindar, kanaatkar biri olsaydım da o köşklere ben sahip olsaydım.[182]

BİRE ON

Bir dilenci, Hz. Ali'den bir şeyler istedi. O da Hasan, *uy* Hüseyin Efendilerimizden birisine, "Annene git, kendisine verdiğim altı dirhemden birini al getir." dedi. Giden, geri geldiğinde, "Annem onları un almak için sakladığını söylüyor." dedi. Hz. Ali, "Kişi kendi elinde bulunandan çok Allah'a itimat etmedikçe tam iman etmemiştir. Git, o paraların hepsini getir." dedi. Hz. Fatıma, bu sefer paraların tamamım yolladı. Hz. Ali hepsini dilenciye verdi.

Bu hadisenin üzerinden birkaç dakika geçmemişti ki bulundukları yere bir deve satıcısı geldi. Hz. Ali, ona devenin kaç para olduğunu sordu, yüz kırk dirhem olduğunu öğrenince, "Paranı sonra almak üzere bana satar mısın?" dedi. Satıcı kabul etti ve devesini oraya bağlayıp gitti.

Biraz sonra birisi geldi ve devenin kime ait olduğunu sordu. Hz. Ali, kendisine ait olduğunu söyledi. Adam, "Satar mısın?" diye sorunca, Hz. Ali Efendimiz iki yüz dirheme adama sattı. Yüz kırk dirhemini deveyi satın aldığı adama verdikten sonra evine gitti. Biraz evvel altı dirhem aldığı Hz. Fatıma'ya, atmış dirhem verdi. O, hayretle, "Bu nedir?[1]' diye sordu. Hz. Ali: "Allah Teala'nın, Peygamberimiz (s.a.v) vasıtasıyla 'Kim (Allah'ın huzuruna) bir hayır ile gelirse, ona onun on misli verilir' (En'am/160) şeklindeki vaadinin neticesidir." buyurdu.

Efendimiz (s.a.u), "Cömertlik kökü cennette, dalları dünyada olan bir cennet ağacıdır.[11] buyurarak insan/ara *cömertliği tavsiye ediyor, Hz. Ali Efendimiz de,* bu hadise *ile güven dersi veriyordu.*[183]

ONUN YOLUNDA

Nafi anlatıyor: "Abdullah ibn-i Ömer, bir malım çok severse, onu Allah yolunda infak ederdi. Köleleri onun bu ahlakım bilir, hürriyete kavuşmak isteyenler gözüne girmek için kendilerini ibadete verirdi. îbn Ömer de bu halini gördüğü kölesini azat ederdi. Bir gün arkadaşları, "Görmüyor musun? Onlar seni aldatıyor." dediler. O, "Biz, bizi Allah yolunda aldatmak isteyenlerin yaptıklarım kabul ederiz." diye karşılık verdi.

Bir gün bu *samimiyet karşısında o insanların da yürekleri eriyecek ve yalanları gerçeğe dönecektir.*[184]

FAZLA VERENE

Hz. Osman Efendimiz, yüz deve yükü buğday kervanı ile

Medine'ye dönmüştü. Halktan bazıları yanma yaklaştı ve buğdaydan satın almak istediler. O, "Ben onları daha fazla ücret veren birisine sattım." dedi. Şaşırmışlardı. Şikayet için devrin hatif esine, Hz. Ebubekir Efendimize gittiler. "Siz Osman'ı yanlış anlamış olmalısınız." dedi ve kalkıp onlarla birlikte Hz. Osman'ın yanma geldi:

- Ya Osman, bu insanlar senin, "Daha fazla ücret veren birisine sattım." dediğini söylüyorlar, dedi.

- Evet, dedi Hz. Osman. Ben o buğdayları daha fazla ücret veren birisine, yani Allah'a sattım.

Daha sonra fakirlere, ihtiyacı olanlara dağıttı. Mesele anlaşılmış oldu. Ebubekir Efendimiz, Osman hakkında yanılmamıştı .

Osman *Efendimiz (r.a) öyle bir insandı ki, Peygamberimiz (s.a.v), onun fedakarlıkları karşısında takdirlerim ifade ediyor ve bir keresinde şöyle diyordu: "Bundan sonra yapacağı şeyler* Osman'a zarar *veremez." Ve islam o yüce omuzlarda yükseliyordu. Her Müslüman'ın o yüksek idrake ve ahlaka ihtiyacı var.*[185]

VEREN KEPÇE DEĞİL

Molla Cami anlatıyor: Cömert birisine sormuşlar:

- Fakirlere ve muhtaçlara verdiğin, dağıttığın şeylerden ötürü gönlüne kibir geliyor, onları kendine minnettar görüyor musun?

- Kesinlikle hayır. Ben kendimi aşçının elindeki kepçe gibi görüyorum. Verilen kepçeden geçse de veren aşçıdır. Kepçe, "rızkı veren benim" gibi bir hisse kapılabilir mi? demiş.

Keşke insanlar, yaptığı hayırlı icraatlarda aşçının elindeki kepçe kadar dahi pay sahibi olmadıklarım idrak edebilse ve gizli şirk gibi büyük bir çirkinliğe *düşmeseler...*[186]

CAN VERMEYE ALIŞMAK

Birgün makam ve mansıp sahibi bir kişi Mevlana'ya gelerek: "Sizden canımı verirken incinmemenin, sekerat açışı çekmemenin yolunu öğretmenizi rica ediyorum." dedi. Mevlana: "Ölüm Harizm yayı gibi çok sağlam ve serttir. Hiç kimse, usta bir kemankeşe hizmet etmeden Harizm yayını kuramaz, kirişini birden çekip kulağına getiremez. Demek ki, Harizm yayını kurabilmek için senelerce ufak yaylar üzerin-de çalışmak lazımdır. Ölüm yayını kurabilmek için de ibadetlerle, hayırlı işlerle, malda ve canda cömertlikle hazırlık yapmak gerekir. Cömertliğe alışırsan ve bu yolda yürürsen, can alan melekler yanma gelip canım istedikleri vakit hiçbir sıkıntı ve zahmet çekmeden onu verir, Allah'ın emanetini Allah'tan esirgemezsin. Çünkü Allah: "Emanetleri ehline verin." buyuruyor. "Müzminlerin ruhunu kolayca

alın." emri gereğince de hiçbir yerinde en ufak bir acı duymazsın. Fakat melekler canında ve malında cömertlik yapmaya alışkın olmayan bir insanın canım almaya geldikleri vakit, o cimri adam yine hasislik gösterip onu gönül rızası ve zevkle teslim etmez. Bunun üzerine onun için zor ve ızdıraplı olsun diye, "Onun canım zorla ve zahmetle ondan alırlar." ayetinde buyrulduğu gibi alırlar. Halbuki o bu dünyadan hiç gitmek istemez." dedi.

Müzminin en önemli vasıflarından birisi cömertliktir. Cömertlik Allah'ın verdiğim Allah'tan, yani onun yo/undan *esirgememek demektir. Ve insanın cömertliği çok sevdiği şeyleri vermesinden belli olur. Yoksa ne veren, ne de alan için çok da bir şeyin değişmeyeceği kadar vermek, hakikî manada cömertlik olmasa gerektir. Ne hikmetse, "az da olsa sadaka vermek" düsturunu öğrenen insanlar, "Sevdiğinden ve yığın yığın vermek" düsturuna az kulak kabartmaktadırlar. Yeniden Müslümanlığı öğren-meye başladığımız böyle bir devirde, eğitime gönül veren kahramanlar bizleri bu fedakarlık noktasında da eğitmekte, hayırda yansa davet etmektedirler. Aslında gelirken bizimle olmayan ve giderken de bizden ayrılacak olan şeylere bu denli bağlanmak akıl karı değildir. Ve ver-meye alışmış insanların, ruhun bedeni terk ederken insanın duyacağı o müthiş ıstırabı duymayacaklarının Mevlana Hazretleri gibi bir ağızdan söylenmesi de çok büyük bir müjdedir. Demek ki cömertlik, dalıyla, meyvesiyle ölüme ve ötesine kadar uzanan enfes bir ağaçtır.*[187]

FAKİRİN ÜMİDİ

Tebriz'de, Bedrettin Ömer isminde cömert bir zengin vardı. Öyle kerem sahibi bir cömertti ki, şöhreti Tebriz'in sınırlarım aşmış, komşu illere kadar yayılmışta.

Komşu illerden birisinde yaşayan bir fakir, Bedrettin Ömer'in cömertliğim düyunca, ona güvenerek borçlanmaya başladı. Kendi kendisine: "Tebriz'e gider, Bedrettin Ömer'in huzuruna çıkar, ihsanına nail olur, borçlarımı öderim." diyordu. Bu ümitle bir hayli borçlandıktan sonra Tebriz'in yolunu tuttu. Heyhat ki, o yolda İken Bedrettin Ömer ölmüştü.

Fakir adam, günlerce ağlayıp, üzüldü. Bedrettin Ömer'in mezarına kapandı:

- Ey kerem sahibi, sana güvenerek borçlandım. Ben şimdi ne yapacağım? diyerek dövündü, feryat etti. O gece Bedrettin Ömer'in vekili, rüyasında Bedrettin

Ömer'i gördü. Bedrettin Ömer ona:

- Bir yoksul bana güvenerek borçlandı. Ben onun borçlanmn karşılığım ayırıp falan yere saklamıştım. O parayı oradan çıkar, adama

ver, dedi.

Vekil uyanınca hemen o parayı bulunduğu yerden çıkardı ve gidip mezarın basında ağlayan fakire verdi.

Rabbimiz sonsuz kerem sahibidir. Bedrettin Ömer'lere de ikram etmeyi, vermeyi öğreten, sevdiren odun Ona itimat eden insan hiç umulmadık yerlerden gelen ihsanla-ra şahittir ve şahit olacaktır. Ve zaten mahlukatın gördüğü bütün lütuflar da onun ikramı, ona olan itimadın bir neticesidir. Demek ona itimat eden, onun hazinelerim kendi hizmetinde bulur. Kendisine güvenenin güvenini onun kulu bu denli boşa çıkarmazsa, kim bilir O ne yapar? Ve O kulun zannı üzeredir.[188]

GİDECEĞİ YERE

Arifin birisi, bir zengine: "Malı mı, yoksa günahı mı daha çok seviyorsun?" diye sordu. Zengin: "Malı seviyorum." dedi. "Doğru söylemiyorsun!" dedi arif... "Günahı ve vebali daha çok seviyorsun ki ölürken beraberinde malım değil de onları götürüyorsun. Eğer, er isen, malı günahsız olarak beraberinde götürmeye çalış. Malım seviyorsan, onu kendinden önce Rabbinin yanma gönder ki, gittiğinde onları orada bulasın, işine yarasınlar."

Akıllı adam, hazırladığı erzakım yollarda bırakan değil, kalacağı yere gönderendir. Allah yoluna veren, malını dünya yolunda bırakmamış, götürmüş olur. Yoksa sadece günahım götürür[189]

BORÇLU İLE

Ebu Hanife Hazretleri, bir gün yolda yürürken, karşıdan gelen birisi onu görünce yüzünü sakladı ve yolunu değiştirmek istedi, imam, rahatsız olmuştu. Niçin, onu görünce bir mü'min yolunu değiştirsin mi? Yanma çağırdı.

- Niçin, dedi, beni görünce yolunu değiştirmek istedin? Adam sıkılarak:

-Efendim, dedi, sizinle bir ilgisi yok. Ben sizden 10.000 akçe borç almıştım.^Günü geldiği, uzun zaman geçtiği halde ödeyemedim. Utandığım için yanınızdan uzaklaşmak istedim. imam-ı Azam Hazretleri:

- Sübhanallah! Biz o parayı sana hediye etmiştik. Sana yolunu değiştirecek kadar seni rahatsız ettiğim için sen bana hakkını helal et, buyurdu.

İmam-ı Azam gibi bir deha, karşısındakine aldanmamış, ödeyemeyen borçluya alacağım bağışlamak gibi yüksek bir civanmertlik örneği göstermişti. Diyor ve dediğim yaşıyordu. Hem, kendisi borçludan hakkını helal etmesini dileyecek kadar büyük bir

SİZ BÖYLE CİMRİ ADAM DUYDUNUZ MU?

Tarih boyunca iki duygu çarpışmıştır:

— Cömertlik ve cimrilik!

İnsanlar hep bu iki duygunun imtihanı içinde ömürlerini sürdürmüşler, iki anlayışın ibretli örneklerini bırakarak hayat sahnesinden çekilip gitmişlerdir.

Kimileri cimrilik örneği bırakmış, kimileri de cömertlik numuneleri sunmuş, ahirete cömertlerden biri olarak girme saadetine erişmiştir.

Peygamberimiz Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri, cömertlikle cimriliği iki dala benzetir ki, bu dalların birinin kökü cennette, birininki de cehennemdedir.

Kim hangisinin ucuna takılırsa onun kökünfm bulunduğu yere varır.

İşaret etmeye gerek yoktur ki, cömertin tuttuğu dalın kökü Cennettedir. Cimrinin tuttuğu dalın kökü de Cehennemde.

Demek, cömertlik insanı en sonunda Cennete götürür. Cimrilik de Cehenneme...

Cimrilikte öyle hasislik, öyle aç gözlülük vardır ki, bu hale düşen adamın artık gözü, gönlü hep başkasının malında, başkasının yardım ve ikrammdadır. Kendisi kimseye bir lokma vermez, ama herkesten her zaman ihsan, ikram bekler. Hatta olmayacak yerlerden bile ianeler umar, durur.

Bu yazımızda sizlere Arabın aç gözlü cimrisinden örnekler arzetmek istiyorum. Bizim aç gözlülerimize de ibret olur inşallah.

Sizler Eş'ab'ı duymamışsınızdır. Bu yazıda Eş'ab'ı yakından tanıyacak, aç gözlülük, cimrilik, bahillik nasıl olurmuş ondan öğreneceksiniz.

Bir insan böylesine cimrilik, bahillik girdabına düşerse, onun hali felakettir. En acı lokma kendisininki, en tatlı lokma da başkalarından aşırdığı olur artık.

Araplar aralarında bir cimri, bahil adam görünce:

— Eş'ab gibi derler, Eş'ab'ı cimrilikte örnek gösterirlerdi.

Büyük sahabi Hazret-i Zübeyr'in (r.a.) azad ettiği kölelerden olan Eş'ab, komşularından birinin bacasından duman çıktığını görünce hemen eline ekmeğini alır kapıda beklemeye başlarmış. Neyi

beklermiş biliyor musunuz?

Bacasından duman tüten komşu, belki pişirdiği yemekten Eş'ab'a da getirebilirmiş. Beklediği budur.

Eş'ab bir gün çömlek satan adamın dükkanına girer. Çömlekleri şöyle bir inceledikten sonra teklifini yapar.

— Bundan sonra çömlekleri biraz daha büyükçe yapın, olmaz mı?

Adam ümidlenir:

— Efendi, büyük çömlek istiyorsanız getireyim, yahut da istediğiniz büyüklükte yaptırayım, kaç tane istiyorsunuz?

Eş'ab'ın cevabı tam Eş'ab'lık:

— Hayır, ben çömlek filan alacak değilim, der. Düşündüğüm odur ki, bu çömlekleri alanlardan biri bir gün bana yemek getirecek olursa bunlar az yemek alır da onun için..

Eş'ab'm açgözlülüğünü bilen biri, bir gün onu sevindirmek için yemeğe davet eder. Eş'ab sofraya oturduğunda biri kapıyı çalar. Eş'ab, kapının açılmasına şiddetle karşı çıkar.

— Tam yemekte iken kalkılır da kapı açılır mı? Bırak beklesin yemek bitinceye kadar, der.

Ev sahibi açıklamada bulunur:

— Efendim, bu gelen öyle meziyeti olan biridir ki, başkasının sofrasından yemek yemez, deyince Eş'ab hemen sözünü keser:

— Başka faziletini saymaya gerek yoktur, aç kapıyı gelsin öyle ise...

Ne dersiniz bu manzaraya? Cimriliğin, aç gözlülüğün böylesine pes mi? Yoksa bizim de bundan az-çok hissemiz var mı?

Düşünmeli iniyiz?[191]

HATEM-t TATDEN DAHA CÖMERT

Cömertliği meşhur Hatem-i Tai'ye :

—Senden daha cömert bir kimse var mı acaba? diye sordular. O:

—«Evet! var», dedi ve başından geçen bir hâdiseyi şöyle anlattı : Bir gün bir seferim zamanında bir gence misafir olmuştum. Genç, fakir bir kimse olmasına rağmen bana bir koyun kesip hazırlattı, önüme koyunun böbreği geldiğinde : «Ben kovunun böbreklerini çok severdim» dedim. Bir ara ev sahibi genç ortalıktan kayboldu. Biraz sonra baktım ki yedi koyunun yedisini de kesmiş böbreklerini

hazırlamış, önüme getirdi.

Ben şaşkınlık içerisinde kalmıştım. Çünkü biliyordum ki, genç fakir bir kimse idi. «Niçin benim için, varın yoğun olan yedi koyunu kestin. Ben sana böyle yap demedim. Sadece koyun böbreğini sevdiğimi söyledim dediğimde; bana şu karşılığı verdi : «Bana Tanrı misafiri gelmiş, hiç onun sevdiği bir şeyi ikram etmemem olur mu?» dedi.

Gencin bu misafirperverliğine hayran kalmıştım, gözlerim yaşardı... diye anlattı. Hatem-i Taî'ye ;

—Onun iyiliğine karşı sen ne yaptın? diye sordular. O :

— Derhal üçsüz deve, beş yüz koyun gönderdim, deyince...

- Demek ki sen ondan daha cömertmişsin, dediler.

Hatem-i Tai:

— Hayır! o benden cömert, çünkü o bana nesi varsa ikram etti, bense ona sadece malımın bir cüz'ünü gönderdim, dedi.192

İTAAT

يَا اَيُّهَا الَّذينَ امَنُوا اَطيعُوا اللّهَ وَاَطيعُوا الرَّسُولَ وَاُولِى الْاَمْرِ مِنْكُمْ فَاِنْ تَنَازَعْتُمْ فى شَىْءٍ فَرُدُّوهُ اِلَى اللّهِ وَالرَّسُولِ اِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللّهِ وَالْيَوْمِ الْاخِرِ ذلِكَ خَيْرٌ وَاَحْسَنُ تَاْويلًا

Nisa/59. Ey iman edenler! Allah'a itaat edin. Peygamber'e ve sizden olan ülülemre (idarecilere) de itaat edin. Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz Allah'a ve ahirete gerçekten inanıyorsanız onu Allah'a ve Resûl'e götürün (onların talimatına göre halledin); bu hem hayırlı, hem de netice bakımından daha güzeldir.

قُلْ اَطيعُوا اللّهَ وَالرَّسُولَ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّ اللّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرينَ

Al-i İmran/32. De ki: Allah'a ve Resûlü'ne itaat edin. Eğer yüz çevirirlerse bilsinler ki Allah kâfirleri sevmez.

وَاَطيعُوا اللّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

Al-i İmran/132. Allah'a ve Resûl'üne itaat edin ki rahmete kavuşturulasınız.

تِلْكَ حُدُودُ اللّهِ وَمَنْ يُطِعِ اللّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدينَ فيهَا وَذلِكَ الْفَوْزُ الْعَظيمُ

Nisa/13. Bunlar, Allah'ın (koyduğu) sınırlardır. Kim Allah'a ve Peygamberine itaat ederse Allah onu, zemininden ırmaklar akan cennetlere koyacaktır; orada devamlı kalıcıdırlar; işte büyük kurtuluş budur.

مَنْ يُطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ اَطَاعَ اللّهَ وَمَنْ تَوَلّى فَمَا اَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفيظًا

Nisa/80. Kim Resûl'e itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur. Yüz çevirene gelince, seni onların başına bekçi göndermedik!

وَوَصَّيْنَا الْاِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا وَاِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بى مَا لَيْسَ لَكَ بِه عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا اِلَىَّ مَرْجِعُكُمْ فَاُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

Ankebut/ 8. Biz, insana, ana-babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir. Eğer onlar, seni, hakkında bilgin olmayan bir şeyi (körü körüne) bana ortak koşman için zorlarlarsa, onlara itaat etme. Dönüşünüz ancak banadır. O zaman size yapmış olduklarınızı haber vereceğim.

HADİS...

* Ebu Said radıyallahu anh anlatıyor: "Resulullah aleyhissalâtu vesselam Alkame İbnu Mücezzez radıyallahu anh'ı, benim de içinde bulunduğum bir askeri birliğin başında savaşa gönderdi. Kumandan gazvesinin başına geçince veya yolda belli bir yere varınca,

askerlerden bir grup, kendisinden (ayrı gitmek) hususunda izin istedi. Onlara izin verdi. Başlarına Abdullah İbnu Huzafe İbnu Kays es-Sehmi'yi sorumlu tayin etti. Ben onunla savaşanlar içerisinde idim. Yolun bir yerine gelmiştik, (mola sırasında) askerlerden bazıları ısınmak veya üzerinde (yemek) yapmak maksadıyla bir ateş yaktılar. Komutanımız Abdullah -ki şakacı birisiydi- "sizin üzerinizde itaat edilmek ve sözü dinlenmek hakkım yok mu?"diye sordu. Askerler: "Elbette var!" dediler. "Öyleyse, dedi ne emredersem yapacaksınız değil mi?" Askerler yine: "Elbette!" dediler. Bunun üzerine komutan: "Şu halde size, şu ateşe atılmayı emrediyorum" dedi. Askerlerin birkısmı kalkıp emri yerine getirmeye hazırlandılar. Abdullah, onların ateşe atılacaklarına inanınca: "Kendinizi tutun, ben size şaka yapmıştım" dedi. Medine'ye dönünce, bu hadiseyi Resûlullah aleyhissalâtu vesselam'a anlattılar. Efendimiz şöyle buyurdular: "Onlardan (yani başınızdakilerden) kim size Allah'a isyanı emrederse ona itaat etmeyin."

* Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim bana itaat ederse, muhakkak ki Allah'a itaat etmiştir. Kim de bana isyan ederse muhakkak ki Allah'a isyan etmiştir."

* Avf İbnu Mâlik el-Eşca'î (radıyallahu anh) anlatıyor: "Biz Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'in huzurunda yedi veya sekiz veyahut dokuz kişiydik. "Allah Resûlü'ne biat etmiyor musunuz?" dedi. Ellerimizi uzatarak: "Hangi şarlara uymak üzere biat edeceğiz ey Allah'ın Resûlü?" dedik. Şu cevabı verdi: "Allah'a ibadet etmek ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmamak, beş vakit namazı kılmak (verilen emirlere) kulak verip itaat etmek -ve bu sırada gizli bir kelime fısıldayarak devamla- "Halktan hiçbir şey istemeyin" buyurdu. Avf İbnu Malik İlâveten der ki, Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'i benimle dinleyen o cemaatten öylelerini biliyorum ki, bineğinin üzerinde iken kazara kamçısı düşse kimseye "Şunu bana verir misin?" diye talebde bulunmaz (iner kendisi alır)dı."

* İbnu Ömer (radıyallahu anh) anlatıyor: "Biz Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'e kulak vermek ve itaat etmek şartıyla biat ederken "Gücünüzün yettiği şeylerde" diyordu.

* İrbâz İbnu Sâriye (radıyallahu anh) dedi ki: "Bir gün Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) bize namaz kıldırdı. Sonra yüzünü cemaate çevirerek çok beliğ, çok mânidar bir vaazda bulundu. Öyle ki dinleyenlerin gözleri yaşla, kalpleri de heyecanla doldu. Cemaatten biri: "Ey Allah'ın Resûlü, sanki bu, bir veda konuşmasıdır, bize ne tavsiye ediyorsunuz?" dedi. "Size, buyurdu, Allah'a karşı takvada bulunmanızı, başınızda Habeşli bir köle olsa bile emirlerini dinleyip

itaat etmenizi tavsiye ederim. Zira, sizden hayatta kalanlar benden sonra nice ihtilaflar görecek. Öyle ise size sünnetimi ve hidayet üzere olan Hülefâ-i Râşidîn'in sünnetini hatırlatırım, bunlara uyun ve dört elle sarılın. Sonradan çıkarılan şeylere karşı da son derece dikkatli ve uyanık olun. Zira (sünnette bulunana zıt olarak) her yeni çıkarılan şey bir bid'attır, her bid'at de dalalettir, sapıklıktır."

* Yine aynı sahâbe (Ebu Musa) (radıyallahu anh) anlatıyor: "Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdu ki: "Benim misalimle Cenab-ı Hakk'ın benimle göndermiş bulunduğu şeyin misâli şu adamın misali gibidir: "Bir adam kendi kavmine gelip: "Ben gözlerimle düşman ordusunu gördüm, tehlikeyi haber veriyorum, tedbir alın!" der. Kavminden bir kısmı tavsiyesine uyup, geceleyin, telaşa düşmeden oradan uzaklaşır. Bir kısmı da bu haberciyi yalanlar ve yerinden ayrılmaz. Ancak sabahleyin ordu onları yakalar ve imha eder. İşte bu temsil bana itaat edip getirdiklerime uyanlarla, bana isyan edip Cenab-ı Hakk'tan getirdiklerimi tekzip edip yalanlayanları göstermektedir."

* Ubeyd İbnu Umayr anlatıyor: "Ömer İbnu'l-Hattab (radıyallahu anh) Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın ashabına sordu. "Şu âyet kimin hakkında nazil olmuştur? "Sizden herhangi biri arzu edermi ki, hurmalardan, üzümlerden kendisinin bir bahçesi olsun, altından ırmaklar aksın, orada kendisinin her çeşit meyveleri bulunsun. Fakat ona ihtiyarlık çöksün, aciz ve küçük çocukları da olsun, derken o bahçeye içinde bir ateş bulunan bir bora isabet etsin de o, yanıversin? (Bakara, 266). Cemaat: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" cevabını verdi. Hz. Ömer (radıyallahu anh) bu cevaba kızdı ve: "Biliyoruz veya bilmiyoruz" deyin dedi. Bunun üzerine İbnu Abbâs (radıyallahu anhümâ): "Bu hususta içimden bir şeyler geçiyor ey müminlerin emiri" dedi. Hz. Ömer (radıyallahu anh) ona: "Ey kardeşimin oğlu söyle onu, kendini küçük görme" dedi. İbnu Abbas: "Bu, bir iş için misal olarak verilmiştir" deyince Hz. Ömer: "Hangi iş için?" diye tekrar etti. İbnu Abbas da: "Zengin bir kimsenin işi için, öyle ki bu zengin Allah'a kulluk ve itaatini yerine getiriyordu. Sonra Allah ona şeytanı gönderdi. (Zengin onun iğvasına kapılarak günahlar eşledi ve sonunda bütün (salih) amellerini batırdı."

* Ebu Hüreyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Cenab-ı Hakk'ın şu mealdeki sözü nazil olunca: "İçinizdekini açıklasanız da gizleseniz de Allah sizi onunla hesâba çeker ve dilediğini bağışlar, dilediğine azab eder..." (Bakar, 284) bu ihbar Sahabe (radıyallahu anhümâ)'ye çok ağır geldi. Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a geldiler, diz çöküp oturdular ve dediler ki: "Ey Allah'ın elçisi, bize yapabileceğimiz işler emredildi: Namaz, oruç, cihâd ve sadaka, bunları yapıyoruz. Ama Cenâb-ı Hakk sana şu âyeti inzal buyurdu. Onu yerine getirmemiz mümkün değil." Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) onlara: "Yani

sizler de sizden önceki Yahudi ve Hıristiyanlar gibi "dinledik ama itaat etmiyoruz" mu demek istiyorsunuz? Hayır öyle değil şöyle deyin: "İşittik itaat ettik. Ey Rabbimiz affını dileriz, dönüş Sana'dır." Cemaat bunu okuyup, dilleri ona alışınca, bir müddet sonra Cenâb-ı Hakk şu vahyi inzal buyurdu: "Peygamber ve inananlar O'na Rabbi'nden indirilene inandı. Hepsi Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine inandı. "Peygamberleri arasında hiçbirini ayırdetmeyiz, işittik, itaat ettik, Rabbimiz! Affını dileriz, dönüş sanadır" dediler" (Bakara 285). Ashab bunu yapınca Allah, önceki âyeti neshetti ve şu âyeti inzal buyurdu: "Allah kişiye ancak gücünün yeteceği kadar yükler; kazandığı iyilik lehine, ettiği kötülük de aleyhinedir. Rabbimiz! Eğer unutacak veya yanılacak olursak bizi sorumlu tutma. (Resûlullah bu duayı yapınca Allah Teâla hazretleri: Pekala, yaptım buyurmuştur). Rabbimiz bizden öncekilere yüklediğin gibi bize de ağır yük yükleme! (Allah Teâla hazretleri: Pekiyi buyurmuştur). Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmiyeceği şeyi taşıtma (Rabb Teâla hazretleri: Pekiyi dedi). Bizi affet, bizi bağışla, bize acı. Sen Mevlâmızsın, kâfirlere karşı bize yardım et (Rabb Teâla buna da Pekiyi demiştir).

* İbnu Abbas (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Ey iman edenler, Allah'a itaat edin, Peygambere ve sizden buyruk sâhibi olanlara itaat edin" (Nisa 59) ayeti, Abdullah İbnu Huzâfe İbni Kays İbni Adiy es-Sehmî hakkında, Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) onu bir seriyyeye gönderdiği esnada nâzil oldu."

* İbnu Abbâs (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Bir grup insan Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a gelerek: "Ey Allah'ın Resulü biz kendi öldürdüğümüzü yiyor, fakat Allah'ın öldürdüğünü yemiyoruz (bu nasıl iş?)" dediler. Bunun üzerine Cenab-ı Hakk şu âyeti indirdi: "Allah'ın ayetlerine inanıyorsanız, üzerine Allah'ın adı anılmış olan şeyden yiyin. Size ne oluyor ki, Allah size darda kalmanızın dışında, haram olanları genişçe anlatmışken adının üzerine anıldığı şeyden yemiyorsunuz? Doğrusu çoğunluk, hevâ ve heveslerine uyarak, bilmeden sapıtıyorlar. Aşırı gidenleri en iyi bilen Rabbindir. Günahın açığını da gizlisini de bırakın. Günah kazananlar, kazandıklarına karşılık şüphesiz ceza göreceklerdir. Üzerine Allah'ın adının anılmadığı kesilmiş hayvanları yemeyin. Bunu yapmak Allah'ın yolundan çıkmaktır. Doğrusu şeytanlar sizinle tartışmaları için dostlarına fısıldarlar. Eğer onlara itaat ederseniz, şüphesiz siz müşrik olursunuz" (En'âm, 118-122).

* Alâ İbnu Ziyâd'ın anlattığına göre, cehennemi zikrederken bir adam kendisine: "- Niye milleti ümidsizliğe sevkediyorsun?" diye müdahale etti. O da: "- Allahu Tealâ: "Ey kendilerine kötülük edip aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden umudunuzu kesmeyin. Doğrusu Allah günahların hepsini bağışlar. Çünkü O, bağışlayandır,

merhametlidir" (Zümer, 53) ve: "...Aşırı gidenlerin ateşlikler olduklarında şüphe yoktur" (Mü'min 43) buyurmuş olunca, ben ümidsizliğe düşürebilirim. Ne var ki, siz kötü amellerinize rağmen cennetle müjdelenmekten hoşlanıyorsunuz. Halbuki Allah, Muhammed (aleyhissalâtu vesselâm)'i itaat edenler için cennetle müjdelemek, isyan edenler için de cehennemle korkutmak üzere gönderdi." dedi.

* Muâz İbnu Cebel (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: Gazve iki çeşittir: Birincisi kişinin Allah'ın rızasını aramak için yaptığı gazvedir. Bu maksadla gazve yapan imama da itaat eder, en kıymetli şeyini harcar, ortağına kolaylık gösterir, fesaddan kaçınır. Bunun uykusu da uyanıklığı da tamamen kendisi için ücret olur. Bir de övünmek, riyâkârlıkta bulunmak ve kendini satmak için savaşan, imama isyan eden, arzda fesad çıkaran kimse vardır. Böyle gazveden asgarî ücreti bile elde edemez."

* Hz. Aişe radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın şöyle söydediğini işittim: "Kim Allah'a itaat etmeye nezrederse hemen itaat etsin. Kim de Allah'a isyan etmeye nezrederse, sakın isyan etmesin."

PIRLANTA SERİSİ…

İtaat çok önemlidir. Ondan daha önemli olanı da, bedevi bir toplum içinde o itaat şuurunu geliştirmektir. Evet, o cahilî toplumda kimse kimseyi dinlemez ve kimse kimseyi kabullenemezdi. Ama O, deneye deneye onları öyle bir itaata alıştırdı ki, bir gün on sekiz yaşındaki bir çocuğu, içinde Ebû Bekirlerin Ömerlerin, Osmanların, Alilerin ve daha nicelerinin bulunduğu bir ordunun başına kumandan tayin ettiğinde, bir iki sesin dışında kimse sesini çıkarmamıştı...138

“Ey iman edenler! Bir toplulukla karşılaşırsanız dayanın; başarıya ulaşabilmeniz için Allah’ı çok anın. Allah’a ve Peygamberine itaat edin. Çekişmeyin, yoksa korkar başarısızlığa düşersiniz. Sabredin; doğrusu Allah sabredenlerle baraberdir” (Enfal, 8/45-46).

“Ey iman edenler! Allah’a itaat edin. Peygambere ve sizden buyruk sahibi olanlara da itaat edin!.” (Nisâ, 4/59).

Sahabe arasında itaat öylesine gelişmişti ki, Hz. Ebû Bekir (ra), halîfe olmasına rağmen, Hz. Ömer (ra)’i vezir olarak yanına almak için, genç serdar Üsame’nin yanına sokularak ona şöyle demişti: “Ey Allah (cc)’ın Peygamberinin tayin ettiği kumandan, Serdar-ı A’zâm, müsaade edersen Ömer’i yanıma alıp devlet işlerinde çalıştırmak istiyorum.”139 Halîfe izin alıyordu. Niçin? Çünkü Allah Rasûlü onu kumandan tayin etmişti.. artık ona itaat edilirdi.. hem de ölesiye, Allah Rasûlü, hayatı boyunca itaat üzerinde durdu.. ve söz dinlememeyi, kargaşaya, anarşiye açılan bir kapı kabul etti. Ve, hiç kimseye nasip olmayacak

şekilde bunda muvaffak da oldu.. öyle ki bir gün, Abdullah b. Hüzâfetü's-Sehmî'nin ordusunda, komutanın: "Kendinizi ateşe atın" direktifi duyulunca, kendini ateşe atmaya teşebbüs edenler oldu. Oysa ki bu bir intihardı. Neyse ki bunlardan bazıları: "Allah Rasûlü bize böyle bir emirde bulunmadı. Çünkü bu intihardır, dolayısıyla cehenneme girmektir. Oysa ki, biz ateşten kurtulmak için yani cehenneme girmeyelim diye dine girdik. Bunu bir Resulullah'a soralım.. soralım ki, emre bu hususta da itaat edecek miyiz?" 140 Evet itaat bu denli derinleşti. Üsten emir geleceği âna kadar, kılıç darbeleri başına inip kalkıyor ve sen kütükte doğranan et gibi doğranıyorsun ama, gözünü kırpmıyorsun; zira komutandan henüz geriye çekilme emri gelmemiştir. Aksi halde herkes kendi kafasına göre hareket ederse birlik ve beraberlik bozulur; baş ayak, ayak da baş olur, diyor Kur'ân-ı Kerîm meâlen: "Nizaa düşmeyiniz, cedelleşmeyiniz; yoksa işiniz fiyasko ile neticelenir, kuvvetiniz dağılır gider, siz de ayaklar altında pâyimal olursunuz." (Enfal, 8/46).193

SORU: İMAMA İTAATIN HÜKMÜ NEDİR? KUR'ÂN, ULÜ'L-EMRE İTAAT EDİN, BUYURUYOR.

Evet, Kur'an Ulu'l Emre itaatı emrediyor: "Ey iman edenler! Allah'a, Rasûlü'ne ve sizden olan buyruk sahiplerine itaat edin." (Nisa, 4/59) diyor. Yani, "Ey iman edenler, Allah'a itaat ve inkıyad dairesi içine girin. O'na karşı başkaldırıp serkeşlik etmeyin. Allah'ın Rasûlü'ne -harf-i tarifle anlatılan o belli Rasûle- de itaat edin." (Biz, diğer peygamberleri de sever ve kabulleniriz. Zira biz, onlara itaat ve sevgiyi, o belli Rasûl ile öğrendik. Peygamberlerin kadr-u kıymetini, O'nun elimize uzattığı ölçü ile ölçüp anladık. Mesih, O'nun nûrlu beyanı içinde, bizim gözümüzün önünde büyük bir peygamber olarak abideleşti, yoksa O, teslisle karartılmış ve kilisede, evet o karanlık zeminde tamamen tanınmaz hale gelmişti. Hz. Mesih'ten Hz. Adem'e kadar bütün peygamberleri O'nun sayesinde tanıdık. Öyleyse, diğerlerini tanımak istiyorsanız, evvela o belli Rasûl'ü tanıyınız, O'na itaat ve inkiyad ediniz!. Ve yine O'nun aydınlık ikliminde ışıktan birer yumak haline geliniz. İşte o zamanı herşey aydınlığa kavuşacaktır.

"Medyun O'na cemiyyeti, medyûn O'ne ferdi;
Medyundur O masuma bütün bir beşeriyyet.
Ya Rab! Mahşerde bizi bu ikrar ile haşret!"

"Ve uli'l emri minküm" Yani "Rasul'ün aydınlık yolunda, O'nun yürüdüğü şehrahı bulmuş, sizden olan emir sahiplerine de itaat ediniz." Üç-beş kişiyi idare edenden, binlercesini, milyonlarcasını idare edenlere kadar, Allah'ın gös-terdiği, Rasûl'ün elindeki meşalenin aydınlattığı yolda yürüyen ve o yoldan ayrılmamaya azimli, kararlı olan bütün önderlere, bütün liderlere tabi olunuz! Yerinde ve belli ölçüler

içinde. Öbürlerinin de sözü dinlense, onlara da başkaldırılmasa hatta bir ölçüde müdârat ve mümâşat yapılsa bile; mutlak itaat edileceklerin peygamber çizgisinde olmaları şarttır.

Âyet, birbirine bağlı, Allah'a, Rasûl'e ve ulu'l emre olmak üzere üç itaattan bahsediyor. Peygamber, bütün büyüklüğünü, ihtişam ve celadetini, Allah'ın elçisi olmada kazanmıştır. O bir insandır, fakat bizim Allah'a ulaşmamız yolunda, gaye çapında bir vesiledir. Biz de bu vesileye tutunmuş gidiyoruz. Efendimizin elinde bulunan vesile öyle bir iptir ki, biz o ipe tutunduğumuz zaman Allah'a ulaşırız. Zira bu ipin öbür ucu Allah'ın elindedir. Efendimiz (a.s.m.) Kur'an'ı anlatırken öyle buyuruyor: "Kur'an öyle bir iptir ki bir ucu Allah'ın elindedir, kim ona tutunursa, Allah'a yükselir." İşte, Nebi Cenab-ı Hakk'ın emirleriyle ve bizim Allah'a karşı vazifelerimizle böyle içli dışlı olmuş ve böyle bütünleşmiştir. Nebi, Allah değildir. Hıristiyanların Hz.Mesih için dedikleri gibi, Allah'ın tahtının bir yanına oturmuş da değildir. Fakat yeryüzünde O, "Bir Mir'at-ı mücella dır ki, O'nda Allah görünür daim."

Zatıma mir'at edindim zatını,
Bile yazdım adım ile adını.

diyen Süleyman Çelebi'nin ifadesi içinde, O'na bakmadan Allah'ı görmek imkansızdır.

Şimdi, bu yol buraya kadar aydın olduğu gibi O'ndan sonra da aydın olarak devam edecektir. "Ve uli'l emri minküm" Rasul nasıl Allah hesabına hükmeder, karar verir ve itaat ister, aynen öyle de "Ulu'l emr" dediğimiz kimseler de evvelâ, Rasulullah'ın yolunda olacak, O'nu dinleyecek, O'na itaat edeceklerdir.. İşte Sıddık-ı Ekber Ebu Bekir, işte Faruk-u Âzam Ömer, işte Zinnureyn Osman, işte Haydar-i Kerrar, Şah-ı merdan Hz.Ali (r.anhüm). Bunlar, bir göz açıp kapayacak kadar dahi Efendimiz (a.s.m.)'e muhalefet etmemişlerdir. Muhalefettense, yerin dibine girmeyi yeğlemişlerdir. Sonra da mü'minler bu türlü emirlere itaat ve inkıyad edeceklerdir. Aksine çok büyük hizmetler yapsalar da Allah Rasulü'ne muhalefetleri nisbetinde inkıyad edilme hakkını kaybederler. Onun için emir olma mutlaka itaatı gerektirmez. Emir, emirliğinin yanında eğer Rasulullah'a sımsıkı bağlı ise ona da itaat edilir. Hem de ibadet neşvesi içinde. Şimdi eğer mü'minler, yukarıdaki ölçülere uygun hareket etmiyorlarsa, bildikleri şer'î maslahatlar, ve mecbur oldukları zaruretler vardır. Dine hizmet, ve "i'lâ-i kelimetullah" sulholmayı, inkıyadı ve müsbet hareket etmeyi emrediyorsa, bütün dünya toplansa, onlara menfî hareketin en küçüğünü dahi yaptırtamaz.

İkincisi; itaat dairesi, çok geniş ve mütedahildir. Efendimiz (s.a.v.) buyururlar ki: "Eğer bir yerde üç kişi bulunursa, bir tanesi onlara emîr olsun." Üç kişinin birisi emîr olacak ve diğer iki kişi onu dinleyip ona itaat edecekdir. Bir yolculuğa çıkarken, içlerinden biri emîr seçilecek;

oturma-kalkma, yatma-oturma, kalma-gitme, hareket etme veya durma, hepsi ona sorulacaktır. İşte, itaat dairesi ta buradan başlar!

Namaz bize itaatı talim eder. Çünkü imam, "yat" der yatarız, "kalk" der kalkarız. Böylece bir askerin talim ve terbiye ile disipline edilişi gibi, namaz da temel hedefinin yanında bizi disipline eder. Esasen cemaatle namaz kılarken de söz dinlemeye alışırız.

Bilhassa yüce bir davaya gönül vermiş olan mü'minler, müslümanlığı alakadar eden mevzularda, kat'iyyen kendi başlarına hareket edemezler. Görüşürler, konuşurlar, meşveret ederler; gerekirse, meşveret söz kesen birine götürülür, iş onun tesbitiyle bağlanır ve ondan sonra ortaya konan her ne ise, herkes o hususda itaat ve inkıyad eder. Hadd-i zatında, meşveretle hareket eden bir ulu'l emrin arkasındaki mü'minler onu kabullenme içinde Hakk'a itaat etmiş olurlar.

Evet, Hakk'ın hatırı için, Efendimiz'in beyanıyla "saçları kıvırcık, üzüm gibi siyahi bir köle dahi olsa, dinleyin ve itaat edin." "İsmeû ve etîû velev üstü'mile aleyküm abdün habeşiyyün keenne re'sehû zebîbetün"le anlatılan kimselere dahî itaat edeceğiz. Tarihi gelenekleri itibariyle Kureyşli bir efendi için, siyahi bir köleye itaat mümkün değildi. Ama Efendimiz bütün cahiliye adetlerini ortadan kaldırmak için gelmişti. Ve O'nun bu ifadeleri aynı zamanda; "İmam mutlaka Kureyş'den mi olacak, yoksa Habeşli bir köle de imam olabilir mi?" meselesine de beraberinde getirmişti. Demek ki Habeşli bir köle imam olabilecekti...

Hülâsa, mü'minler, iman ve Kur'an hizmeti adına yapacakları her meseleyi meşveret edecek, neticede meseleyi bir hükme bağlayacaklar ve bir söz kesen de bu hükmü noktalayacaktır. Bundan sonra ise artık itaat ve inkıyad faslı başlar. Aksi takdirde herkes kendi kafasına göre hareket ederse, ondan anarşi doğar. Kalbler bir noktada ittihad ve ittifak edemediğinden dolayı da Cenab-ı Hak, cemaate lûtfedeceği şeylerden onları mahrum bırakır. Ferd hususi meziyet ve fazîletleriyle belli şeylere taliptir ve Allah onları verir. Ama cemaate Allah'ın vereceği bazı şeyler vardır ki, onlar ancak cemaat halinde istendiği zaman verilir. İnsanlar şayet cemaat yapısını bozmuş ve parçalamışlarsa, teker teker ve münferit hareket ediyorlarsa, Allah'ın, cemaata terettüp eden lütûflarından mahrum kalırlar. Bir istiska duası, bir hüsuf ve küsuf namazı, bir bayram namazı, bir Arafat'ta toplanma vazifesi.. evet bütün bunlar, cemaatle yapılır, cemaatle eda edilir. Zaten bu mükellefiyetler de müslümanların cemaat olma seviyesine ulaşmalarından sonra bahismevzuu olmuştur.

Namaz Mekke'de farz kılınmış olmasına rağmen, Cuma namazı Medine'de farz kılınmıştır. Zira Mekke'de henüz bir cemaat teşekkül

etmiş değildi. Ne zaman ki mü'minler hicretle cemaatleşti, işte o zaman Cuma namazının farziyeti söz konusu edildi.

Halbuki Medine'de bu merhale daha önce katedilmişti. Gerçi Cuma farz değildi; ama Es'ad b. Zürare, cuma günleri, Medine müslümanlarını toplar ve onlara cuma namazı kıldırırdı. Çünki Medine cemaatleşme adına, o gün için Mekke'den daha müsaitti.

Belki de kader, Es'ad b. Zürare, Allah Rasulü'nün arkasında cuma namazı kılamayacak diye onu bu nasipten mahrum bırakmak istememiştir! Zira Allah Rasûlü'nün şeref kudüm buyurduğu dakikalarda, Esad b. Zürare ebedî yolculuğa çıkmış bulunuyordu. Seniye-i Veda'da söylenen türküleri o, berzahtan dinleyecekti. Bera b. Azib (r.a.) ne zaman Esad b. Zürare'yi hatırlasa ağlardı. Niçin ağladığı sorulunca da bunları anlatırdı.

İtaat, cemaat olmaya has bir hal ve keyfiyettir. İnsanlar cemaat halinde hareket etmeye başladıkları andan itibaren büyük veya küçük her dairede itaat ve inkıyad da önem kazanmıştır.

Bir mü'min, itaatın ne demek olduğunu bilmeli ve mutlaka etmelidir. Efendimiz, kemal-i hassasiyetle bu iş üzerinde durmuş ve bu duygunun gelişmesi için lazım gelen her şeyi yapmıştır. Biz bu mevzuda sadece bir-iki misal arzedeceğiz.

Ammar b. Yasir ve Halid İbn-i Velid beraberce bir birlikte bulunuyorlardı. Bunların aralarında bir huzursuzluk çıktı. Halid, Ammar'a biraz sert konuştu. Bunun üzerine Efendimiz (s.a.v.) ikisinin de hakkını verdi: (Ammar Sabikûn-u evvelinden yani ilk müslüman olanlardandı. Fakat Halid de o birliğin başında kumandandı.) Ammar'a "Kumandanınıza itaat edeceksiniz." dedi. Fakat beri taraftan da Halid'e: "Sakın sakın Ashabıma ilişmeyin" dedi. Çünkü o daha önce iman etmişti.

Allah Rasûlü bir seriyye gönderiyordu. Onlara, kumandanlarına itaat etmelerini emretmişti. Daha sonra yolda seriyye kumandanı, arkadaşlarında hissettiği bir şeyden ötürü, hemen bir ateş yaktırıp, onlara kendilerini ateşe atmalarını emretti. Orada bulunanların bir kısmı "Hemen kendimizi atalım; zira Allah Rasûlü mutlak itaatı emretti" dediler. Diğer kısmı ise, "Biz ateşten kurtulmak için müslüman olduk. Gidip Rasûl-i Ekrem'e (a.s.m.) soralım. Eğer bu hususda da kumandana itaat edilecekse o zaman kendimizi ateşe atalım" karşılığını verdiler. Medine'ye dönüldüğünde durum Allah Rasûlü'ne intikal ettirildi. Efendimiz: "Eğer kendinizi ateşe atsaydınız, ebediyyen ondan çıkamazdınız" buyurdu. Yani Cehenneme giderdiniz. Allah'a isyanda mahluka itaat olmaz. Demek ki, Allah'la isyanın dışında herşeyde Emîre itaat edilecek..!

İtaat anlayışını kuvvetlendirmek için, Efendimiz (a.s.m.), Hudeybiye'den sonra, Mu'te'ye gönderdiği ordunun başına azadlı kölesi ve evlatlığı Zeyd İbn-i Hârise'yi kumandan tayin etti. Oysa ki, ordunun içinde Cafer İbn-i Ebu Talib vardı. Cafer çok büyük bir insandı. O, yaptığı işler itibariyle eşsizdir ve ona hayranlık duymamak mümkün değildir. O, Hz.Ali Efendimiz'den tam 8 yaş büyüktü. Müslümanlığı önceden tanıyanlardandı. Habeşistan'a hicret etmiş ve orada Necaşi'nin karşısında Kur'an okumuş, konuşmuş ve ona te'sir etmişti.

Zaten nâfiz'ül kelâmdı, tesirli konuşurdu. Şimdi de kılıcını kullanma zamanı gelmişti. Doğrusu o, bu mevzuda da hatırı sayılırdı. Ama Efendimiz, bütün bu meziyetlerine rağmen Cafer'in başına Zeyd İbn-i Hârise'yi kumandan tayin etmişti. Mute'de düşman ordusunu hesap eden mağazi yazarları, üçyüzbin kişi olduklarını söylüyorlar. O kadar olmasa bile, zannediyorum yüzbin olduğunda şüphe yoktu. Bu yüzbinlik ordunun karşısında da sadece üçbin müslüman vardı. Bir insanın kaç kişiyle dövüştüğünü lütfen bir düşünün. İşte Cafer'i adım adım takip edenler derler ki, başına, gözüne, kulağına inen her kılıç darbesi, ağaç buduyor gibi onu budarken, bir an olsun yüzünü düşmandan çevirmedi. Bu manzarayı mânevî bir ekranda seyrediyor gibi seyreden Efendimiz, Medine Mescidinde oturmuş ve olanları teferruatıyla Ashabına anlatıyordu. Bir ara, Cafer'i cennette gördüğünü, diğerlerinin boynunda birer tasma olduğu halde, onun kayıtsız, dümdüz yürüyüp gittiğini haber verdi ve tablonun diğer yüzündeki durumu da şöyle izah etti: Diğer komutanlar sıkışdıklarında, başlarını hafif sağa-sola çevirdiler. Cafer işte, yaşama endişesine hiç düşmeden dosdoğru yürüyüp gitti... İşte Cafer buydu. Ama yine de ordunun başında Cafer değil de Zeyd İbn-i Hârise vardı. Bu azatlı köleye herkes itaat etti ve dinledi. Hatta bir aralık, "Bu kadar düşman karşımıza çıkınca Efendimiz'e haber versek de sonra yapacağımızı yapsak" diyenler oldu. O zaman Zeyd İbn-i Hârise öne atıldı ve dinleyip, itaat etmelerini söyledi ve "ne olursa olsun Efendimiz bize geri gelin diye birşey söylemedi. Öyleyse dayanacak ve burada hepimiz şehid olacağız!" dedi. Mute'de üç kumandan şehid olmuştu. Ondan sonradır ki, Halid zuhûr etti. Âdeta o ana kadar akan kanlar Halid'i yiyip bitiriyordu. Şimdi artık O konuşacaktı. Müslümanların ilelebed iftihar edecekleri Halid bin Velid'in müslümanlığı kabullenmesinin üzerinden henüz bir kaç ay geçmemişdi ki, kendini bu çetinlerden çetin muharebenin ortasında buldu. Buldu ve savaşa iştirak için adetâ yanıp tutuşuyordu. Bazı meğazi yazarlarına göre, Efendimiz önce Halid'in savaşa iştirakını istememiş, fakat, sonra bu düşüncesinden vazgeçip izin vermişti. Şimdi soralım acaba Halid, Kur'an'dan 60 gün içinde ne öğrenmişti? Efendimiz'i ne kadar tanımıştı? Tanımıştı ki, içtimaî mevkiine rağmen, kendinden evvelki zatların emrine girip çalışmış ve bilmeyerek kaderin

kendi hakkındaki hükmünü beklemişti. Birinci kumandan şehid olduktan sonra sıra ile Cafer İbn-i Ebu Talib ve dili kadar kılıcı da keskin Abdullah İbn-i Revaha da şehid düşmüş ve peşipeşine cereyan eden hadiseler adetâ, şanlı bir geleceğe namzet olan büyük kumandanın ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştı.

Şimdi bir de meseleye cemaat ruhu ve itaat açısından bakalım: Efendimiz (a.s.m.) bir azatlı köleye itaat ve inkıyadı, onu kumandan nasbederek öğretmiş oluyordu. Tabii böyle bir operasyonu günümüzün şartlarına görede değerlendirmemek icab eder. Zira o gün, köle hayvan muamelesi görüyor, efendileriyle beraber oturup yemek yiyemiyor, üçüncü sınıf bir insan olarak kabul ediliyordu. İşte Efendimiz (a.s.m.) öyle birisini, onların başına getirdi; "itaat ve inkıyad edin" buyurdu. Bu mevzuda Efendimiz (a.s.m.), o kadar ısrarlıydı ki, vefat etmeden bir kaç gün evvel babasının intikamını almak ve düşmanlara ders vermek üzere, Bizans'a teşkil buyurdukları bir ordunun başına, 20 yaşını henüz doldurmuş, Üsame İbn-i Zeyd İbn-i Hârise'yi kumandan tayin etmişti. Halbuki bu orduda Ebu Bekirler, Ömerler birer nefer olarak bulunuyordu. Bununla da Efendimiz, yine bir cahiliye düşüncesini yıkmak; itaat ve inkıyad ruhunu oturtmak istiyordu. Çünkü Üsame, bir kölenin evladı ve fakirlerden fakir bir insan idi. Efendimiz (a.s.m.) de işte böyle fakir, genç ve bir köleden doğma birisine itaat ettirmek suretiyle, itaatin ne demek olduğuna dikkat çekiyordu. Allah Rasulü, bütün hayatı seniyeleri boyunca itaat ve inkıyada çok ehemmiyet vermişti...

Yeniden onun düşünce dünyasında hizmet-i imaniye ve İslâmiye ile gerilen ve yeni bir diriliş hazırlayan günümüzün kudsileri, evet bu güzideler kadrosu da -inşallah- aynı şuurla meseleye sahip çıkarlar. Aksi taktirde her türlü perişanlık, dağınıklık, itaatsızlık, müslümanları uzun zaman tünelde iki büklüm yürümeye mecbur ve mahkum edecektir.

Halbuki, insanımızın uzun süre beklemeye tahammül ve gücü yoktur. Kudsiler doğrulmak ve bu tüneli en kısa zamanda geçmek zorundadırlar. Ta ki, itaat ve inkıyatları bereketiyle, canı dudağına gelmiş insanların gönüllerine biraz ümit üflemiş olsunlar![194]

TEFSİR...

يَا اَيُّهَا الَّذينَ امَنُوا اَطيعُوا اللّهَ وَاَطيعُوا الرَّسُولَ وَاُولِى الْاَمْرِ مِنْكُمْ فَاِنْ تَنَازَعْتُمْ فى شَىْءٍ فَرُدُّوهُ اِلَى اللّهِ وَالرَّسُولِ اِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللّهِ وَالْيَوْمِ الْاخِرِ ذلِكَ خَيْرٌ وَاَحْسَنُ تَاْويلًا

Nisa/59. Ey iman edenler! Allah'a itaat edin. Peygamber'e ve sizden olan ülülemre (idarecilere) de itaat edin. Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz Allah'a ve ahirete gerçekten inanıyorsanız onu Allah'a ve Resûl'e götürün (onların talimatına göre halledin); bu

hem hayırlı, hem de netice bakımından daha güzeldir.

Ey iman edenler! Allah'a itaat ediniz ve Allah'ın elçisine (Hz. Muhammede) itaat ediniz. Sizden olan emir sahibine (idarecilere) de itaat ediniz. Dikkat etmek gerekir ki Allah ve Resulü hakkında mutlak itaat açıkça söylendiği halde, emir sahipleri (idareciler) hakkında buyurulmayıp bunlara itaat etmek Peygambere itaata atfedilmiş ve yalnız Peygambere itaat etmeye tabi olarak emredilmiş ve bu şekilde tabi olma altında itaat etmenin hem aynı kuvvetle kayıtsız olarak gerektiği gösterilmiş, hem de isyan edilen şeyler de bu hükmün dışında bırakılmıştır. "Allah'a isyan hususunda hiç bir mahlukata itaat edilmez". Aynı şekilde "İyi ve faydalı şeylerde itaat edilir." Şu halde amirin her emri, memuru sorumluluktan kurtarmaya yetmez. Diyelim ki, bir memur amirinin emri ile rüşvet alsa veya hırsızlık yapsa sorumluluktan kurtulamaz. Bu mefhum, amirin kanuna aykırı olan emri memuru sorumluluktan kurtarmaz, diye de ifade olunur.

Dikkate değer kayıtlardan birisi de müminlere hitap edilerek "sizden" kaydıdır ki, mânâsı apaçıktır. Müminlerden olmayan idarecilere itaat etmek dinen vacib kılınmamıştır. Bu hususta itaat değil, varsa bir anlaşmaya riâyet etmek söz konusu olacaktır. Fakat itaat etmenin vacib olmamasından mutlaka isyan etmenin gerekli olduğunu anlamaya kalkışmamalıdır. İtaatin vacib olmaması, isyan etmenin vacib olmasını gerektirmeyeceğinden itaat mecburiyetinde bulunmamakla, isyan mecburiyetinde bulunmak arasında fark vardır. İsyan hakkı başka, isyan etme vazifesi yine başkadır.

Bundan dolayı buradan mümin olmayan bir çevrede (ortamda) bulunan müminlerin şuna buna karşı isyancı ve ihtilalci bir durumda kabul edilmemeleri ve belki müminlerin her nerede bulunurlarsa bulunsunlar Allah'a ve Resulüne karşı itaatsizlikten sakınmak ve aynı zamanda kendilerinden olan idarecilere itaat etmeleri ve tağutlara boyun eğmemelerinin gerekli olduğunu anlamak gerekir. Bu bakımdan Taberî tefsirinde de zikredildiği gibi şu hadisler ne kadar önemlidir:

İbnü Zeydin babasından rivâyet ettiği üzere Peygamber (s.a.v.) Efendimiz buyurmuştur ki: "İtaat, itaat, itaatte imtihan da vardır. Fakat Allah dilemiş olsaydı emretmeyi hep peygamberlere verirdi." Yani peygamberler mevcut iken bile hükümdarlara emretmeyi nasib etmiştir. Ve nitekim Yahya aleyhisselâmın öldürülmesine bile hükmetmişlerdir. Aynı şekilde Ebu Hüreyre'den rivayet olunduğu üzere Hz. Peygamber (s.a.v.) buyurmuştur: "Benden sonra size bir takım valiler valilik edecek iyi iyiliği ile velâyet edecek, günahkar da günah işlemekle velâyet edecek; hakka uygun olan her konuda bunları dinleyin ve itaat edin ve arkalarında namaz kılın, iyilik yaparlarsa hem sizin, hem onların lehinedir. Kötülük yaparlarsa sizin lehinize (menfaatinize), onların

zararınadır."

Aynı şekilde Abdullah b. Ömer hazretlerinden rivâyet olunduğu üzere Hz. Peygamber buyurmuştur ki: "Müslüman olan kişinin itaat etmesi onun vecibesidir, hoşlandığında da hoşlanmadığında da. Ancak günah işlemesi emredilmiş olursa başka. Günah işlemeyi emredene itaat yok." Şuara sûresinde: "O aşırıların emrine uymayın. Onlar yeryüzünde bozgunculuk yaparlar, ıslah etmezler." (Şuarâ, 26/151-152) âyeti de bu hususu apaçık ifade ediyor. Ebu's-Suûd, tefsirinde bütün bunları şu şekilde özetlemiştir. Bunlar raşid halifeler ve onlara uyan ve doğru hareket eden hakkı emreden idareciler ve adil davranan valilerdir<D>. Zâlim idarecilere gelince, bunlar Allah'a ve Hz. Peygambere atf ile kendilerine itaat etmenin vacib olmasını hak etmekten uzaktırlar.

Said b. Cübeyr'den rivâyet edildiğine göre bu âyet, Abdullah b. Huzafe b. Kays dolayısıyla indirilmiştir. O sırada Hz. Peygamber onu bir müfrezeye komutan olarak göndermişti. Süddi'nin rivâyetine göre de Resulullah, Halid b. Velid kumandasında bir müfreze göndermişti ki, içlerinde Ammar b. Yasir de vardı. Gittiler, geceleyin hareket hedefleri olan kavime yakın bir yere kondular. Onlar da casuslarından aldıkları bir haber üzerine sabaha kadar kaçtılar. Yalnız içlerinden bir adam çoluk çocuğuna eşyalarının toplanmasını emretmiş ve kendisi gece karanlığında yürüyüp Halid'in askerine gelmiş ve Ammar b. Yasir'i sorup yanına varmış, "Ey Ebu Yakzan! demiş, Ben müslüman oldum diye şehadet ettim, kavmim ise sizin geldiğinizi işitince kaçtılar, ben kaldım; benim müslüman olmam yarın bir fayda verir mi, yoksa ben de kaçayım mı?" diye sormuş, Ammar da, "Hayır kaçma! Sana fayda verir." demiş. O da kaçmamıştı. Sabahleyin Halid akın etmiş, o adamdan başka kimseyi bulamamışlar. Onu malı ile beraber tutmuşlar. Ammar, haber alınca Halid'e gelmiş, "O adamı bırak, çünkü o müslüman oldu ve ben ona eman verdim." demiş. Halid de, "Sen kim oluyorsun da adam kurtarıyorsun." diye çıkışmış ve bundan dolayı birbirlerine söz atmışlar. Nihayet Resulullah'a mahkeme için başvurmuşlar. Hz. Peygamber, Ammar'ın eman vermesine izin vermiş ve bir daha amire karşı böyle kendi kendine söz vermemesini de hatırlatmış, bunun üzerine peygamberin yanında da atışmışlar. Halid, "Ey Allah'ın elçisi! Bu burnu kesik kölenin bana sövmesine müsaade eder misin?" demiş. Resulullah da: "Ey Halid! Ammar'ı kötüleme, çünkü Ammar'ı kötüleyeni Allah kötüler Ammar'a karşı kin besleyenden Allah nefret eder, Ammar'a lanet edene Allah lanet eder." buyurmuş. Ammar da öfke ile kalkmış. Bunun üzerine Halid, arkasından koşup elbisesinden tutmuş, özür dilemiş, o da razı olmuştu. İşte âyet bunun üzerine indi, diye nakledilmiştir. Bu iki rivâyetin çözümüne göre âyet, müfreze komutanları ve askerî işler sebebiyle inmiş ve fakat itaat

meselesini genel olarak esaslı bir nizama bağlamıştır…[195]

RİSALE…

Beşer ve cin, nihayetsiz şerre ve cühûda müstaid olduklarından, nihayetsiz bir temerrüd ve bir tuğyan yaparlar. İşte, bunun için Kur'ân-ı Kerîm, öyle i'câzkâr bir belâgatla ve öyle âlî ve bâhir üslûblarla ve öyle gàlî ve zâhir temsiller ve mesellerle ins ve cinni isyandan ve tuğyandan zecr eder ki, kâinatı titretir. Meselâ, "Ey ins ve cin! Emirlerime itaat etmezseniz, haydi hudud-u mülkümden elinizden gelirse, çıkınız" meseline işaret eden

يَامَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ اِنِ اسْتَطَعْتُمْ اَنْ تَنْفُذُوا مِنْ اَقْطَارِ السَّمٰوٰتِ
وَالْاَرْضِ فَانْفُذُوْا لَا تَنْفُذُوْنَ اِلَّا بِسُلْطَانٍ ۝ فَبِاَيِّ اٰلَآءِ رَبِّكُمَا
تُكَذِّبَانِ ۝ يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شُوَاظٌ مِنْ نَارٍ وَنُحَاسٌ فَلَا تَنْتَصِرَانِ ۝

(Ey cinler ve insanlar topluluğu! Eğer göklerin ve yerin sınırlarından çıkıp gitmeye gücünüz yeterse, haydi, çıkın. Fakat Allah'ın vereceği bir kuvvet olmadan çıkamazsınız. • Rabbinizin ni'metlerinden hangi birini inkâr edersiniz? • Üzerinize saf ateşten bir alevle bakır gibi kızıl bir duman salınır da, birbirinize hiçbir yardımınız dokunmaz. (Rahmân Sûresi: 33-35.)) âyetindeki azametli inzâra ve dehşetli tehdide ve şiddetli zecre dikkat et.

Nasıl ins ve cinnin gayet mağrurâne temerrüdlerini, gayet mu'cizâne bir belâgatla kırar, aczlerini ilân eder, saltanat-ı Rubûbiyetin genişliği ve azameti nisbetinde ne kadar âciz ve bîçare olduklarını gösterir. Güyâ şu âyetle, hem

وَجَعَلْنٰهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ

âyetiyle böyle diyor ki:

"Ey hakareti içinde mağrur ve mütemerrid ve ey zaaf ve fakrı içinde serkeş ve muannid olan cin ve ins! Nasıl cesâret edersiniz ki, isyanınızla öyle bir Sultan-ı Zîşânın evâmirine karşı geliyorsunuz ki; yıldızlar, aylar, güneşler, emirber neferleri gibi, emirlerine itaat ederler.

"Hem, tuğyânınızla öyle bir Hâkim-i Zülcelâle karşı mübâreze ediyorsunuz ki; öyle azametli mutî askerleri var, farazâ şeytanlarınız dayanabilseler, onları dağ gibi güllelerle recm edebilirler.

"Hem, küfrânınızla öyle bir Mâlik-i Zülcelâlin memleketinde isyan ediyorsunuz ki; ibâdından ve cünûdundan öyleleri var ki, değil sizin gibi küçücük âciz mahlûkları, belki farz-ı muhâl olarak dağ ve arz büyüklüğünde birer adüvv-ü kâfir olsaydınız, arz ve dağ büyüklüğünde

yıldızları, ateşli demirleri, şuvazlı nühasları size atabilirler, sizi dağıtırlar.

"Hem, öyle bir kanunu kırıyorsunuz ki; o kanun ile öyleler bağlıdır, eğer lüzum olsa, arzınızı yüzünüze çarpar, gülleler gibi, küreniz misillü yıldızları üstünüze yağdırabilirler."

Evet, Kur'ân'da bâzı mühim tahşidât vardır ki, düşmanların kuvvetli olduğundan ileri gelmiyor. Belki, haşmetin izhârı ve düşman şenaatinin teşhiri gibi sebeplerden ileri geliyor.196

KALP KATILIĞI

…Ey benî İsrâil ve ey benîâdem! Sizlere ne olmuş ki, kalbleriniz taştan daha câmid ve daha ziyâde katılaşmıştır. Zîrâ görmüyor musunuz ki, o pek sert ve pek câmid ve toprak altında bir tabaka-i azîme teşkil eden o koca taşlar, o kadar evâmir-i İlâhiyeye karşı mutî ve musahhar ve icraat-ı Rabbâniye altında o kadar yumuşak ve emirberdir ki, havada ağaçların teşkilinde tasarrufât-ı İlâhiye, ne derece suhuletle cereyan ediyor. Öyle de; tahte'z-zemin ve o sert, sağır taşlarda o derece suhulet ve intizam ile, hattâ damarlara karşı kanın cevelânı gibi muntazam su cedvelleriHâşiye ve su damarları, kemâl-i hikmetle o taşlarda mukàvemet görmeyerek cereyan ediyor. Hem havada nebâtât ve ağaçların dallarının suhuletle sûret-i intişârı gibi o derece suhuletle köklerin nâzik damarları, yer altındaki taşlarda mümânaat görmeyerek evâmir-i İlâhî ile muntazaman intişâr ettiğini Kur'ân işaret ediyor ve geniş bir hakikati, şu âyetle ders veriyor ve o ders ile, o kasâvetli kalblere bu mânâyı veriyor ve remzen diyor:

Ey benî İsrâil ve ey benîâdem! Zaaf ve acziniz içinde nasıl bir kalb taşıyorsunuz ki, öyle bir Zâtın evâmirine karşı o kalb, kasâvetle mukàvemet ediyor. Halbuki, o koca sert taşların tabaka-i muazzaması, o Zâtın evâmiri önünde kemâl-i inkıyadla karanlıkta nâzik vazifelerini mükemmel ifâ ediyorlar. İtaatsizlik göstermiyorlar. Belki o taşlar, toprak üstünde bulunan bütün zevi'l-hayata, âb-ı hayatla beraber sâir medâr-ı hayatlarına öyle bir hazînedarlık ediyor ve öyle bir adâletle taksimâta vesîledir ve öyle bir hikmetle tevzîâta vâsıta oluyor ki, Hakîm-i Zülcelâlin dest-i kudretinde, balmumu gibi ve belki hava gibi yumuşaktır, mukàvemetsizdir ve azamet-i kudretine karşı secdededir. Zîrâ toprak üstünde müşâhede ettiğimiz şu masnuât-ı muntazama ve şu hikmetli ve inâyetli tasarrufât-ı İlâhiye misillü, zemin altında aynen cereyan ediyor. Belki hikmeten daha acîb ve intizamca daha garip bir sûrette hikmet ve inâyet-i İlâhiye tecellî ediyor. Bakınız! En sert ve hissiz o koca taşlar, nasıl balmumu gibi evâmir-i tekviniyeye karşı yumuşaklık gösteriyorlar ve memur-u İlâhî olan o latîf sulara, o nâzik köklere, o ipek gibi damarlara o derece mukàvemetsiz ve kasâvetsizdir. Güyâ bir âşık gibi, o latîf ve güzellerin temâsıyla kalbini

parçalıyor, yollarında toprak oluyor.197

EFENDİMİZE İTAAT

قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ

âyet-i azîmesi, ittibâ-ı sünnet ne kadar mühim ve lâzım olduğunu pek kat'î bir surette ilân ediyor. Evet, şu âyet-i kerime, kıyâsât-ı mantıkıye içinde, kıyas-ı istisnâî kısmının en kuvvetli ve kat'î bir kıyasıdır. Şöyle ki:

Nasıl mantıkça kıyas-ı istisnâî misali olarak deniliyor: "Eğer güneş çıksa gündüz olacak." Müsbet netice için denilir: "Güneş çıktı. Öyleyse netice veriyor ki, şimdi gündüzdür." Menfi netice için deniliyor: "Gündüz yok. Öyleyse netice veriyor ki, güneş çıkmamış." Mantıkça, bu müsbet ve menfi iki netice katîdirler.

Aynen böyle de, şu âyet-i kerime der ki: Eğer Allah'a muhabbetiniz varsa, Habibullaha ittibâ edilecek. İttibâ edilmezse, netice veriyor ki, Allah'a muhabbetiniz yoktur. Muhabbetullah varsa, netice verir ki, Habibullahın Sünnet-i Seniyyesine ittibâı intaç eder.

Evet, Cenâb-ı Hakka iman eden, elbette Ona itaat edecek. Ve itaat yolları içinde en makbulü ve en müstakimi ve en kısası, bilâşüphe, Habibullahın gösterdiği ve takip ettiği yoldur.

Evet, bu kâinatı bu derece in'âmât ile dolduran Zât-ı Kerîm-i Zülcelâl, zîşuurlardan o nimetlere karşı şükür istemesi, zarurî ve bedihîdir. Hem bu kâinatı bu kadar mucizât-ı san'atla tezyin eden o Zât-ı Hakîm-i Zülcelâl, elbette, bilbedâhe, zîşuurlar içinde en mümtaz birisini Kendine muhatap ve tercüman ve ibâdına mübelliğ ve imam yapacaktır. Hem bu kâinatı had ve hesaba gelmez tecelliyât-ı cemal ve kemâlâtına mazhar eden o Zât-ı Cemîl-i Zülkemal, elbette, bilbedâhe, sevdiği ve izharınıistediği cemal ve kemal ve esmâ ve san'atının en câmi ve en mükemmel mikyas ve medarı olan bir zâta, herhalde en ekmel bir vaziyet-i ubudiyeti verecek ve onun vaziyetini sairlerine numune-i imtisal edip herkesi onun ittibâına sevk edecek. Tâ ki o güzel vaziyeti başkalarında da görünsün.

Elhasıl: Muhabbetullah, Sünnet-i Seniyyenin ittibâını istilzam edip intaç ediyor. Ne mutlu o kimseye ki, Sünnet-i Seniyyeye ittibâından hissesi ziyade ola. Veyl o kimseye ki, Sünnet-i Seniyyeyi takdir etmeyip bid'alara giriyor.198

MUHABBETULLAH VE İTAAT

Muhabbetullah, ittibâ-ı Sünnet-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâmı istilzam eder. Çünkü Allah'ı sevmek, Onun marziyâtını yapmaktır. Marziyâtı ise, en mükemmel bir surette zât-ı Muhammediyede (a.s.m.) tezahür ediyor. Zât-ı Ahmediyeye (a.s.m.)

harekât ve ef'alde benzemek iki cihetledir.

Birisi: Cenâb-ı Hakkı sevmek cihetinde emrine itaat ve marziyâtı dairesinde hareket etmek, o ittibâı iktiza ediyor. Çünkü bu işte en mükemmel imam, zât-ı Muhammediyedir (a.s.m.).

İkincisi: Madem zât-ı Ahmediye (a.s.m.) insanlara olan hadsiz ihsânât-ı İlâhiyenin en mühim bir vesilesidir; elbette Cenâb-ı Hak hesabına hadsiz bir muhabbete lâyıktır. İnsan, sevdiği zâta eğer benzemek kabilse, fıtraten benzemek ister. İşte, Habibullahı sevenlerin, Sünnet-i Seniyyesine ittibâ ile ona benzemeye çalışmaları katiyen iktiza eder.199

NÜKTELER…

Anlatıldığına göre, Samanoğulları'nın son zamanlarında Buhara yöresinde Kaderiye ve Mu'tezile fırkaları galebe çalar. Öyle ki, vezir de onlara meyleder. Bu yüzden Ehli Sünnet ve'l Cemaate mensup olanlar onların elinde makhur ve perişan olurlar. Ancak emirin imamı sünnidir. İmam bir gün emire der ki: "şu kendilerinin kaderi olduğunu iddia edenler var ya, onlar senin emir ve sultan olmadığına itikad ediyorlar. Sadece ehli Sünnet âlimleri senin sultan olduğuna inanıyorlar." Emir: "Bu nasıl olur" der. Berikisi: "Sabret inşallah yarın sana göstereceğim" der.

Ertesi gün, ehli sünnet vel cemaatten olan imamları çağırtır ve hilafet sarayına oturtur. Emir de bir perdenin gerisinde saklanır. Muallim davetlilere:

- "Emir zina yapsa, işkence etse, şarap içse, gılmanlara tabi olsa ve bunları yapmanın haram olduğuna da inansa acaba bu durumda emir azledilir mi?" diye sorar, alimler hep bir ağızdan:

- "Hayır, ancak onun üzerine bu yaptıklarına karşı tevbe etmesi gerekir" derler.

Muallim bunlara izin verir, onlar da giderler. Arkadan Kaderi ve Mutezile imamları çağırarak der ki:

- "Emir zina yapsa, işkence etse, şarap içse, gılmanlara tabi olsa ve bunları yapmanın haram olduğuna da inansa acaba bu durumda emir azledilir mi?" diye sorar, alimler hep bir ağızdan:

- "Evet azledilir."

Bunlar azledileceğini söylemekle kalmayıp, fikirlerinde ısrar da ederler. Muallim, çıkmaları için onlara izin verir. Sonra Emire:

"Dediklerini işittin değil mi?" der ve ilave eder: "Gördün ya, onlar seni azledilmiş biliyorlar ve seni imamlıktan çıkardılar. Zira sen bu fenalıkların bir kısmını yapıyorsun."

Emir onların yakalanıp hapsedilmesini emreder ve köklerini kazır.öyle ki, Buhara'da Hanefiler'den başka kimse kalmaz. Ehli Sünnet alimlerine değerli hil'atler verilir.200

FASIK VE ZALİM İMAMA İTAATİ EMREDEN HADİSİN TAM METNİ

İtaat hususunda alimlerin en ziyade delil getirdikleri bir hadisin Buhari'de gelen tam metnini veriyoruz:

Huzeyfe İbn-i Yemân radiya'llahu anh'den rivâyete göre, şöyle demiştir:

Nâs, Resûlullah salla'llahu aleyhi ve sellem'e (geleceğe âit) hayır (lı işler) den sorarlardı. Ben de (tersine İslâm ümmetine gelecek) şerden -o şerrin bana erişmesinden korkarak- sorardım. Bu endîşe ile bir kere:

- Yâ Resûla'llah! Biz vaktiyle câhiliyet devrinde şirk ve küfr içinde idik. Sonra Allah'ın Peygamber'i şu İslâm umdeleriyle bize geldi. Bu hayır ve saâdetten sonra, gelecek bir şer ve fitne var mıdır? diye sordum. Resûlullah:

- Evet vardır, buyurdu. Ben:

- O şerden ve fitneden sonra bir hayır ve salâh var mıdır? dedim. Resûlullah:

- Evet, bir hayır ve salâh vardır. Fakat onun içinde bâzı şerr-ü fesâd bulunacak (hayırı bulandıracak, safvetini bozacak) buyurdu. Ben:

- O hayrın (temizliğini bulandıran) kiri nedir? diye sordum. Resûlullah:

- O devrin âmirlerinden bir zümre, ümmeti, benim sünnetim hilâfına idâre edecekler. Sen o devrin âmir ve vâlîlerinden bâzılarının hareketlerini (ma'rûf bulup) tasvîb, bâzılarının hareketlerini de (münker bulup) red edeceksin! buyurdu. Ben:

- Yâ Resûla'llah! Bu karışık hayır devrinden sonra yine bir şerr-ü fesad devri hulûl edecek midir? dedim. Resûlullah:

- Evet edecektir. O devirde bir takım dâîler (çığırtkanlar) halkı Cehennem kapılarına çağıracak. Her kim onların da'vetine icâbet ederse, onu Cehennem'e atacaklar, buyurdu. Ben:

- Yâ Resûla'llah! Bu da'vetçileri bize vasfetseniz! dedim. Resûlullah:

- Onlar bizim milletimizden insanlardır. Bizim dilimizle (bizim azîz duygularımıza seslenerek) konuşurlar. (Halbuki gönüllerinde hayırdan

eser yoktur) buyurdu. Ben:

- Yâ Resûla'llah! O (uğursuz) devir bana yetişirse (ben o devirde yaşarsam) nasıl hareket etmemi emredersiniz? dedim. Resûlullah:

- İslâm cemâatine mütâbaat, ve onların devlet reîsine mutâvaat eyle! (Devlet reîsi zulmederse, seni divğr, malını alırsa bile sözünü dinle, itâat eyle!) buyurdu. Ben:

- Yâ Resûla'llah! Onlar cemâat hâlinde değiller (de bozgunculukla parçlanmışlar) sa, başlarında devlet reîsi de yoksa, dedim. Resûlullah:

- O fırkaların hepsinden ayrıl! (Evine çekil!). Velev ki bu i'tizâl, bir ağaç kökünü ısırman sûretiyle (meşakkatli) olsa bile. Artık ölüm erişinceye kadar bu i'tizâl üzere bulun! buyurdu.

Bu hadiste fukahaca ifade edilmiş bulunan zalim imamlara isyan etmemek ve Müslümanların cemaatine katılmak gerektiği hususda delil vardır…[201]

(Bu konuda geniş bilgi “HADİS KÜLLİYATI 1. CİLT BİAT AHKAMI s:111-147)

İTAAT

Bir kışlada duran arabalar itaattedirler ve bir sultanı gösterirler. Depolar, silahlar, talimgahlar da itaattedirler. Onlar da aynı sultana işaret ederler. Bu cansız eşyanın itaati yanında askerler de itaattedirler, kumandanlar da. Demek ki bunların hepsine hükmeden bir Sultan vardır.

Bu misal gibi, kainatta da güneş, ay ve yıldızlardan denizlere, dağlara, taşlara kadar bütün cansız varlıklar itaatte oldukları gibi, bütün bitkiler, hayvanlar ve insanlar da itaattedirler. İşte bu külli itaat, bir Sultan-ı Zülcelal’i bedahetle göstermektedir. Mesela bir ağaç otur emri aldığından, yerinden kat’iyen kımıldamaz. Rüzgara karşı dayanması, sellere mukavemet etmesi, onun itaatteki hassasiyetini gösterir. Bir deve de üzerine yük konulması için çökmekle kendi aleyhine olan bir işe diz kırmakta, böyle bir itaat kanununa riayet ve dolayısıyla da ibadet etmektedir.

Bir gezegen ise, ağacın hilafına olarak gez emri aldığından bu emre harfiyen riayet etmekle ve bir an bile olsun bir durakta konaklamamaktadır.

İnsanlar da, dünyevi hayatlarının idamesi için bir çok emirlere hassasiyetle itaat etmektedirler.mesela; hava içersinde yaşamakta, gözleriyle görmekte, kulaklarıyla işitmekte, dilleriyle konuşmaktadırlar.

Bütün bu itaatler, kainatın sultanı olan Sani-i Zülcelal’i kör gözlere dahi göstermekte ve bildirmektedir.[202]

KİME İTAAT EDİLECEK?

Bir padişah, başkasının askerini beslemez, silahlandırmaz ve barındırmaz. O halde bu kainatın sahibi kim ise insanları da O terbiye etmektedir. İnsanlar O'nun kuludur ve O'na itaatle mükelleftir.

Cenab-ı Hakk'ın nimetleriyle beslenip başkasına veya bizzat nefsimize itaat edersek, hesabımız çok çetin olur.[203]

ALLAH'IN MEKRİNDEN YİNE ALLAH'IN RAHMETİNE SIĞINIRIZ

Rivayette vardır ki, İblis ateş alevinden yaratılmış ruhani bir şahıs olup, yedi yüz yetmiş beş bin sene fütur getirmeden ve gevşeklik göstermeden Yüce Allah'a(c.c.) ibadet etmişti. İtaat ve ibadette o kadar ileriye gitmişti ki;

Dünya semasında âbid (çok ibadet eden) olarak,

İkinci kat semada râki (çok ruku yapan) olarak,

Üçüncü kat semada sâcid (çok secde eden) olarak,

Dördüncü kat semada hâşi (çok saygılı) olarak,

Beşinci kat semada kânit (çok itaatkar) olarak,

Altıncı kat semada müctehid (çok gayretli) olarak,

Yedinci kat semada zâhid (masivayı terk eden ve sadece Yüce Allah'ı (c.c.) arzulayan) olarak anılıyordu. Emri altında yetmiş bin melek vardı. Yeşil zümrütten kanada sahipti. Cennette Rıdvan meleğiyle birlikte bin sene kaldı. Duası müstecap olanlardandı. Bir gün Cenab-ı Hak tarafından yazılmış şu ibareyi gördü:

- "Bütün kullarım içinden bana çok yakın görünen birisi var ki, ben ona bir şey emredeceğim. O ise onu yapmayacak ve emrimi yerine getirmeyecek. Ben de onu kapımdan kovacak ve bütün ibadetlerini etrafa saçılmış toz zerreleri haline getireceğim. Senelerce yaptığı ibadet ve itaatlerin, hayır ve hasenatın en küçük bir karşılığını göremeyecek"

İblis bu mealdeki ibareyi görünce aklı Allah'a (c.c.) isyan etmeyi bir türlü kabul etmediğinden dedi ki:

- "Ya Rabbi! Bana izin ver de, o kimseye lanet okuyayım ve beddua yapayım"

Kendisine izin verildi. O da Cenab-ı Hakk'ın emrine isyan edecek olan o kula (ki bu kul İblis'in kendisi olacaktır) bin sene lanet okudu. Ne zaman ki, Cenab-ı Hak meleklere Hz. Âdem'e (a.s.) inkıyad secdesi etmelerini ve onu üstün tanımalarını emretti. İblis'in de aralarında

bulunduğu bütün melekler secde emrini itirazsız, tereddütsüz, kemal-i itaat ve tam iştiyakla yerine getirdiler. Fakat o zamana kadar binlerce sene abid ve zahid olarak görünen İblis, Hz. Adem (a.s.)'e secde etmeyi kibir ve gururuna yediremediğinden; daha doğrusu emre itaatteki inceliği kavrayamadığından ve gerçek kulluğun manasını idrak edip de onu bütün duygularıyla hazmedemediğinden; secde ve inkıyad emrini içine, özellikle aklına sindiremedi ve bu emre isyan etti. Cenab-ı Hak (c.c.) onu rahmet kapısından ebediyen kovdu ve o güne kadar yaptığı bütün hasenatını boşa çıkardı.

İblis'in ibadet, mücahede ve riyazat olarak bunca meşakkatlere ve zorluklara katlanmasına rağmen; samimi olmadığından ötürü Yüce Allah'ın (c.c.) ilminde şaki olarak yerini aldığını ve yüce Rahmetten kovulduğunu duyan ve gören Hz. Cebrail ile Mikail (a.s.) uzun bir müddet ağlayıp durdular. Vakitleri hep ağlamakla geçiyordu. Yüce Allah her ikisine de bu kadar ağlayışlarının sebebini (kendisi daha iyi bildiği halde) sorunca; onlar şöyle dediler:

- "Ey Rabbimiz! Sen'in mekrini şimdi daha iyi anladık. Sen'in mekrin bize de ulaşıp, İblis'in başına gelenlerin bizim de başımıza gelmesi korkusundan ötürü ağlıyoruz. Ya biz de göründüğümüz gibi Sen'in ilminde de böyle değilsek; halimiz nice olur"

Yüce Allah da onlara şöyle ferman etti:

- "İşte hep böyle olun da, mekrimden hiçbir zaman emin olmayın"

Bu hadise bizi ümitsizliğe sevketmemeli. Aksine bir taraftan Mekr-i İlahiden korkmaya, diğer taraftan da Rahmet-i İlahiyeyi reca etmeye ve O'ndan ümitvar olmaya sevketmeli…[204]

KEŞKE DEMEMEK İÇİN

Zülkarneyn Aleyhisselam ordusuyla gece yolda giderken ordusuna:

- Ayağınıza takılan şeyleri toplayın, diye emir verir.

Ordu bu emri duyunca; içlerinden bir grup:

-Çok yürüdük, çok yorgunuz. Gece vakti bir de ayağımızı takılan şeyleri toplayarak boşuna ağırlık mı yapacağız. Hiçbir şey toplamayalım, diyerek hiçbir şey toplamıyorlar.
İkinci grup ise;

- Madem Komutanımız emretti, birazcık toplayalım, emre muhalefet etmeyelim. Zira ordun komutanına itaat etmek gerekir, diyerek az bir şey topluyorlar.
Üçüncü grup ise;

-Komutanımız bir şeyi boşuna emretmez. Muhakkak bildiği bir şey

vardır. Bir hikmete vardır, diyerek bütün abalarını ağzına kadar doldururlar.
Sabah olduğunda bir de bakıyorlar ki, meğer bir altın madeninden geçmişler de, ayaklarına değen şeylerin altın olduğunun farkına varamamışlar. Bunu anlayınca:
Hiç almayan birinci grup;

-Ah niçin almadık! Nasıl dinlemedik komutanımızın sözünü. Keşke alsaydık! Bir tane bari alsaydık diyerek pişman oluyorlar.

Az alan ikinci grup ise;

-Ah ne olaydı da biraz daha fazla alsaydık. Ceplerimizi, abalarımızı hınca hınç doldursaydık diye sitem ediyorlar kendilerine.

Çok alan üçüncü grup ise:

- Keşke gereksiz, lüzumu olmayan eşyalarımı atsaydım, daha çok toplasaydım. Her şeyimizi doldursaydık, daha fazla alsaydık diyerek, fazla almalarına rağmen üzülüyorlar.

İTAATTEKİ İZZET

Sehl Tüsteri Hazretleri'nin bulunduğu yerdeki vali hastalanmış, tabipler bir türlü çare bulamamıştı. Bir memuru kendisine:

-Şehrinizde yaşayan salih bir zat var. O dua buyurursa " belki hastalığınız geçebilir, dedi. Vali, bunu duyunca onu köşküne davet etti. Gelir gelmez:

- Benim için Allah ü Teâlâ'ya dua eder misiniz? diye sordu. Hazret, olumsuz manada başını salladı ve:

-Zindanlarında suçsuz insanlar yatarken senin için edeceğim dua kabul olur mu sanıyorsun dedi. Vali, derhâl hapishanelerde yatan suçsuz mahkumları sal-. di. Hazreti Sehl'de Allah'a ellerini kaldırarak şöyle dua etti:

- Ya Rabbi!... Şu kuluna günah ve musibetteki zilleti gösterdiğin gibi, itaatteki izzeti de göster. Onu dert ve hastalıktan kurtar Allah'ım...

Dünya imtihan *ve hikmet diyarı olsa da, bazı sebepler bazı şeyleri perdelese, insanlar hakikatleri olanca çıplak lığı ile göremese de, öyle hâdiseler yaşanmakta, Allah* (c.c) *öyle ibret dersleri vermektedir ki, Ona isyanın çirkinliği* insanın vicdanından *başlayarak kendisini hissettirmekte, âdeta cehennemdeki sıkıntının haberini vermekte, itaatteki güzellik de yine insanın kalbindeki huzurdan hayatının bütün sahalarına kadar tesirini göstermekte, cennetten müjdecilik yapmaktadır.*

İtaat eden misalde olduğu gibi izzetle, hakikî sultanlıklara

yükselmekte, isyan eden sultan da olsa rezil ve zelil olmaktan, er geç dilencileşmekten kendisini kurtaramamaktadır.[205]

HZ. SÜLEYMANIN KUŞLARA EMRİ

Silsile-i Sâdâttan SELMAN-I Farisî (r.a.) Hazretleri yanında bir misafir olduğu halde sahraya çıkmıştı. Dağda havada uçan kuşlar ve ovadan geçen ceylan sürüleri gördü: Hazreti Selman (r.a.) uçan kuşlara ve oradan geçen ceylan sürüsüne hitaben :

—Yanımda bir misafirim var. içinizden biriniz buraya gelsin. Misafire ikram edeceğim, diye seslendi.

Kuşlardan ve ceylan sürüsünden birer tane süratle hazreti Selman'-m huzuruna geldiler. Misafir bu işe,çok hayret etmişti :

—Sübhanallah.' diyerek hayretini belirtti. Selman-ı Farisî Hazretleri :

—Bunda hayret edecek ne var? Allah'a itaat edene mahlûk'atın isyan ettiğine bu zamana kadar hiç şahit oldun mu? buyurdular...[206]

YANMAYAN PEŞKİR

Enes bin Malik'in evine bir misafir gelmişti. Enes ona ikramda bulundu, sofra kurup yemek sundu. Yemekten sonra peşkirin -sofra bezinin- sararıp kirlendiğini, yemeğe bulaştığını görünce peşkirini, hizmetçiye vererek:

"Bunu al tandıra at bir müddet kalsın." dedi. Hizmetçi hiç itiraz etmeden peşkiri alıp ateş dolu tandıra attı. Oradaki herkes şaşırıp kaldı. Herkes tandırdan duman çıkmasını, peşkirin kavrulup yanmasını bekliyordu. Derken hizmetçi biraz sonra peşkiri temizlenmiş olarak getirdi.

Oradakiler şaşırıp kaldılar:

"Bu nasıl iş böyle, nasıl oldu da peşkir yanmadı?" dediler.

Enes cevap verdi:

"Resulullah (s.a.v.) buna elini ve ağzını silmişti." dedi.

Bunun üzerine hizmetçiye döndüler:

"Sen nasıl oldu da hiç tereddüt etmeden böylesine değerli bir peşkiri bir sözle götürüp ateşe attın." dediler.

Hizmetçi:

"Peşkir de ne oluyor ki, efendim bana ateşe atla dese hiç tereddüt etmeden atlarım." dedi.[207]

GARİP BİR DENEME

Gazneli Sultan Mahmut bir gün divana gittiğinde bütün memleket büyüklerinin orada toplanmış olduklarını gördü. Beylerini ve vezirlerini denemek istedi. Bir mücevher çıkararak vezirine uzattı:

"Bu nasıl bir mücevher, değeri ne olabilir?" diye sorunca vezir:

"Bu çok kıymetli bir mücevherdir, yüz eşek yükü altın eder." dedi. Padişah:

"Bu mücevheri kır." dedi. Vezir:

"Efendim, dedi. Ben bunu nasıl yapabilirim, ben padişahımın iyiliğini dileyen bir kişiyim, eğer kırarsam, bu size kötülük olur." dedi.

Padişah vezirin bu davranışını takdir etti ve ona çok değerli şeyler hediye etti.

Padişah bir müddet konuştuktan ve bu bahis unutulduktan sonra aynı mücevheri perdecinin eline verdi ve:

"Bunun bir müşterisi çıksa acaba buna ne verir?" dedi. Perdeci:

"Bu mücevher ülkenin yarısı değerindedir." dedi. Padişah ona da:

"Bu mücevheri kır, parçala." dedi. Perdeci:

"Ey sultanların sultanı bunu kırmak çok yazık olacak, böyle değerli bir mücevher ancak sizin gibi eşsiz bir padişaha lâyıktır, onu kırmak olmaz. Bunu yapmak padişaha ve hazinesine düşmanlık olur." dedi. Padişah perdecinin bu söylediklerini de çok beğendi ona da çok değerli hediyeler verdi.

Biraz sonra mücevheri başka birine verdi, o da benzer şeyler söyledi. Padişah ona da değerli hediyeler verdi. Böylelikle birçok kişiyi sınayan padişah sonunda sadık bendesi Eyaz'ı çağırdı ona da mücevheri vererek değerini sordu sonra da: "Kır bunu." dedi. Eyaz hiç düşünmeden mücevheri paramparça etti. Etrafındakiler acıdılar:

"Ey Eyaz ne yaptın öyle değerli bir mücevhere kıyılır mı, bu padişahın hazinesine ve padişaha hıyanettir, nasıl yaptın bunu?" dediler. Eyaz şöyle dedi:

"Padişaha gerçekten sevgi bağıyla bağlı olan için padişahın emrinden ve arzusundan daha değerli bir şey olamaz." dedi.[208]

UHUVVET

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللّهِ عَلَيْكُمْ اِذْكُنْتُمْ اَعْدَاءً فَاَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَاَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِه اِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَاَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذلِكَ يُبَيِّنُ اللّهُ لَكُمْ ايَاتِه لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

Al-i İmran / 103. Hep birlikte Allah'ın ipine (kitabına, dinine) sımsıkı sarılın. Parçalanıp ayrılmayın. Allah'ın üzerinizdeki nimetini düşünün. Hani siz birbirinize düşmanlar idiniz de, O, kalplerinizi birleştirmişti. İşte O'nun (bu) nimeti sayesinde kardeşler olmuştunuz. Yine siz, bir ateş çukurunun tam kenarında iken oradan da sizi O kurtarmıştı. İşte Allah size âyetlerini böyle apaçık bildiriyor ki, doğru yola eresiniz.

اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ اِخْوَةٌ فَاَصْلِحُوا بَيْنَ اَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

Hucurat / 10. Müminler ancak kardeştirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin ve Allah'tan korkun ki rahmete eresiniz.

يَا اَيُّهَا الَّذينَ امَنُوا اتَّقُوا اللّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقينَ

Tevbe / 119. Ey iman edenler! Allah'dan korkun ve doğrularla beraber olun.

وَالَّذينَ تَبَوَّؤُ الدَّارَ وَالْايمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ اِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فى صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا اُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلى اَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِه فَاُولئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

Haşr / 9. Ve onlardan önce o yurda yerleşen imana sarılanlar kendilerine göç edip gelenleri severler ve onlara verilenlerden ötürü göğüslerinde bir ihtiyaç duymazlar. Kendilerinin ihtiyaçları olsa dahi, onları öz canlarına tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar umduklarına erenlerdir.

HADİS...

* Ebü Saîd (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resülullah (aleyhissalatu vesselam) buyurdular ki: "Kimin yanında fazla hayvan varsa, onu hayvanı olmayana versin. Kimin de fazla azığı varsa onu azığı olmayana versin." Resülullah, bazı mal çeşitlerini bu suretle saymaya devam etti. Öyle ki, bizden hiç kimsenin (yol sırasında) herhangi bir fazlalıkta hakkı olmadığı düşünvesine vardık."

* Hz.Câbir (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resülullah (aleyhissalâtu vesselam) gazveye çıkmak arzu etti ve: "Ey Muhâcir ve Ensâr topluluğu! Kardeşlerinizden öyleleri var ki ne malları var ne de aşîretleri. Herbiriniz, iki veya üç kişiyi yanına alsın" dedi." (Hz. Câbir devamla der ki): "Bu tamim üzerine ben iki veya üç kişiyi yanıma aldım.

(Yol boyu) devemde, diğerlerinin sırası gibi benim de bir (binme) sıram vardı."

* İbnu Abbâs (radıyallahu anhümâ): "Ana-babanın ve yakınların bıraktıklarından herbirini mevâliye kıldık..." (Nisa, 33) ayetindeki mevaliye tabirini varisler olarak tefsir etmiştir. Keza ayetin devamında geçen "yeminlerinizin bağladığı kimselere haklarını verin" ibaresindeki "yeminlerinizin bağladığı kimseler" tabiriyle ilgili olarak da şu açıklamayı yapmıştır: "Mekkeli muhacirler Medine'ye geldikleri vakit, muhacir bir kimse Medineli bir ensari'ye -Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın aralarında tesis ettiği kardeşlik sebebiyle- kendi kan yakınlarından önce varis olurdu. Ancak: "Ana babanın ve yakınların bıraktıklarından, her birine varisler kıldık..." (Nisa 33) ayetiyle bu muamele neshedildi. Kelâm-ı ilâhi'de geçen "yeminlerinizin bağladığı" tabiriyle ifade edilen "muâhattan gelen kardeşlik hukuku" birbirinize yardım, rifâde (hacılara toplanan yardım, destek), bir de nasihat ve hayırhahlığa münhasırdır. Artık hukuki olan tevarüs kalkmıştır. Ancak kişi ihtiyari olarak vasiyette bulunabilir."

* Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalatu vesselâm buyurdular ki: "Ümmetim beş tabakadır: İlk kırk yıl, hayır ve takva ehlidir. Bunu takip edenler yüzyirmi yılına kadardır. Bunlar merhamet sahibi, sıla-i rahme değer veren kimseler olacak. Sonra yüzaltmış yılına kadar olanlar birbirlerine sırt çevirirler, aralarındaki (kardeşlik bağlarını) koparırlar. Sonra da birbirlerini öldürme devri gelir. O devirde kurtuluş isteyin, kurtuluş!" Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: "Resülullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ümmetim beş tabakadır. Her tabaka kırk yıldır. Benim tabakam ve ashabımın tabakası ilim ve iman ehli insanların tabakasıdır. İkinci tabaka kırk ile seksen yılı arasındaki (insanların) tabakasıdır, bunlar hayır ve takva ehli insanlardır..." (Hz. Enes, sonra hadisi yukarıdaki şekilde tamamladı.)"

* İbnu Mes'ud (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Şu iki kişi dışında hiç kimseye gıbta etmek caiz değildir: Biri, Allah in kendisine verdiği hikmetle hükmeden ve bunu başkasına da öğreten hikmet sahibi kimse. Diğeri de Allah'ın kendisine verdiği malı hak yolda sarfeden zengin kimse."

* İbnu Ömer (radıyallâhu anhümâ) anlatıyor: "İki kişiye karşı hased caizdir: Birincisi o kimsedir ki, Allah kendisine Kur'ân-ı Kerim'i nasib etmiştir, o da onu, gece ve gündüz boyu ikame eder. İkincisi de o kimsedir ki, Allah Teâla ona mal vermiştir de o da gece ve gündüz (hak yolda) infak eder."

* Hz. Ebu Hüreyre (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlulah (aleyhîssalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Hasedden kaçının. Çünkü o,

ateşin odunu -râvi dedi ki: Veya kuru otu- yiyip tükettiği gibi, bütün hayırları yer tüketir."

* Hz. Zübeyr (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Size ümem-i kadime hastalığı sirayet etti: Bu, hased ve buğzdur. Bu kazıyıcıdır. Bilesiniz; kazıyıcı derken saçı kazır demiyorum. O dini kazıyıcıdır. Nefsimi kudret elinde tutan Zât-ı Zülcelâl'e yemin ederim, sizler iman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız. Birbirinizi sevmeye yardımcı olacak şeyi haber vereyim mi: Aranızda selâmı yaygınlaştırın."

* Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resülullah aleyhissalatu vesselâm buyurdular ki: "Hased (çekememezlik) hayırları yer bitirir, tıpkı ateşin odunu yeyip tükettiği gibi. Sadaka hataları söndürür, tıpkı suyun ateşi söndürmesi gibi. Namaz, mü'minin nürudur. Oruç ateşe karşı perdedir."

TEFSİR...

وَالَّذِينَ تَبَوَّؤُ الدَّارَ وَالْايمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ اِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فى صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا اُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلى اَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِه فَاُولئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

Haşr / 9. Ve onlardan önce o yurda yerleşen imana sarılanlar kendilerine göç edip gelenleri severler ve onlara verilenlerden ötürü göğüslerinde bir ihtiyaç duymazlar. Kendilerinin ihtiyaçları olsa dahi, onları öz canlarına tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar umduklarına erenlerdir.

Ve şunlar ki bunlardan maksad, ensârdır. Bunun bağlandığı yer konusunda üç ayrı görüş vardır. Birincisi, "muhacirîn" üzerine atfedilmesidir ki, en kuvvetli görüş budur. Buna göre söz konusu bu kimselerin de muhacirler gibi ganimetten hakları vardır.

Ensârın sıfatlarıyla ilgili buyuruluyor ki onlardan evvel yurdu hazırlayıp imana sahip oldular. Fiil gibi hazırlamak ve hazırlanmak mânâlarına gelmekle beraber bir de bir mekâna bir konağa konmak, evlenmek ve bir yeri meb'e edinmek mânâlarına gelir. Meb'e de konacak yer, konak ve yurt demek olduğu gibi rahimdeki yavru yatağına da denir. Burada istiare olarak zikredilmesi de belli bir anlam ifade etmektedir. Dâr, esasen etrafına sınır çekilen ve her türlü oturmaya elverişli yerin gereksinimlerini içeren büyük konak, yurt ve vatan demektir. Burada "ed-dâr"dan maksat da, iman karinesiyle dâr-ı İslâm'dır. Bunların muhacirlerden evvel hazırladıkları ilk dâr-ı İslâm, müslümanların ilk olarak barındığı ve İslâm medeniyyetinin ilk yayılmaya başladığı Medine-i Münevvere olduğundan müfessirler "ed-dâr"ı, Medine diye tefsir etmişlerdir.

İlk önce Ensâr'ın Medine-i Münevvere'yi İslâm ve imana hazırlamaları üzerinedir ki, Resulullah ve diğer muhacirler oraya hicret edip birleştiler ve bu sebeble ona Dâru'l hicre, Arzullah, Medine, Taybe ve Tayyibe isimleri verildi. Ahzâb Sûresi'nde geçtiği gibi eskiden ona veya bulunduğu yere Yesrîb denilirdi. Medine kelimesinin de medeniyet yeri, büyük şehir ve memleket mânâsına geldiği bilinmektedir

… Bu suretle Ensâr, muhacirlerin hicretinden önce Akabe bey'atıyla vatanları olan Medine'yi dâr-ı İslâm yapmak üzere harekete geçip imana sahip oldular. Kendilerine hicret edenleri severler. Başta peygamber olmak üzere hicret eden o sadıkları gerek zengin ve gerek fakir olsun severler ve bu şekilde dostluklarını gösterirler. Ve onlara verilen şeylerden göğüslerinde bir ihtiyaç duymazlar. Yani muhacirlere verilen gerek ganimet ve gerek diğer şeylerden dolayı gönüllerinde, bu bize lazımdı, bizim buna ihtiyacımız vardı şeklinde içlerine batacak bir kaygı ve bir üzüntü duymazlar. Kendilerinde bir açıklık yani bir ihtiyaç olsa bile (onları) kendilerine tercih ederler.

Burada "îsâr"ın mef'ûlü hazfedilmiştir. Binaenaleyh mef'ûl, muhacirler olabileceği gibi daha genel olma ihtimali de vardır. Yani muhacirlerin yahut mutlak mânâda mümin kardeşlerinin ihtiyacını kendilerininkinden daha önemli ve daha üstün tutarak onları kendilerine takdim ve tercih ederler. Ki bu, ahlâkın, tok gözlülüğünün en yüksek mertebesidir. Nitekim Resulullah Beni Nadir mallarından muhacirlere taksim etmiş ve Ensâr'dan ihtiyacı olan üç kişiden başkasına vermemiş ve buyurmuştur ki: "Dilerseniz mallarınızdan ve evlerinizden muhacirlere pay verir, bu ganimette de onlara ortak olursunuz. Dilerseniz evleriniz ve mallarınız sizin olur, bu ganimetten pay alamazsınız". Bunun üzerine Ensar "Hem mallarımızdan ve evlerimizden onlara hisse veririz, hem de ganimeti onlara bırakır paylaştırılmasında kendilerine ortaklık da etmeyiz." dediler. müfessirlerin bir kısmı nüzul sebebinin bu olduğunu söylemişlerdir.

Bundan başka Buharî, Müslim, Tirmizî, Nesaî ve daha başkaları Ebu Hureyre'den şu rivayeti nakletmişlerdir: "Resulullah (s.a.v)'a bir adam geldi, "Ya Resulullah! "Bana zaruret isabet etti" yani açlıktan dermansız kaldım." dedi. Resulullah (s.a.v) yakınlarına haber gönderdi, ancak onların yanlarında hiçbir şey bulunmadı. Bunun üzerine Hz. Peygamber, "Bu adamı bu gece misafir edecek kimse yok mu? Ki Allah ona rahmet buyursun." dedi. Derhal Ensâr'dan bir zât -ki Ebu Talhâ olduğu zikredilmiştir- ayağa kalktı "Ben Ya Resulullah" diye cevap verdi. Ve adamı alıp hemen evine götürdü. Sonra da hanımına "Resulullah'ın misafirine ikram et" diye tenbihde bulundu. Hanımı, "Vallahi benim yanımda bir kız çocuğumun yiyeceğinden başka bir şey yoktur." dedi. Kocası da ona, "O halde kız çocuğu akşam yemeği

istediği zaman onu uyut, kandili de söndürüver, Resulullah'ın misafiri için biz bu geceyi aç geçiştiriverelim." dedi. Ve gerçekten öyle yaptılar. Sonra o misafir, Resulullah'ın yanına vardı ve ona, "Bu gece Allah falan ve falandan son derece hoşnut oldu." dedi. Allah Teâlâ da onların hakkında bu âyeti indirdi. "Kendilerinde bir ihtiyaç olsa bile onları kendilerine tercih ederler." Hakim, İbnü Merdûye ve Şuab'da Beyhakî, İbn Ömer'den (r.a) şöyle rivayet etmişlerdir: "Resulullah'ın sahabilerinden birine bir koyun başı hediye edildi. O da, "Kardeşim falan ve ailesi buna bizden daha fazla muhtaçtır." dedi ve hediyeyi ona gönderdi. O da bir başkasına derken bu suretle tam yedi ev dolaştı ve nihayet yine öncekine dönüp geldi. Bunun üzerine âyeti nazil oldu."

Bunlar, yalnız âyetin iniş sebebiyle ilgili rivayetlerdir. Yoksa Ensâr ve Ashâb'ın böyle nice tercih örnekleri vardır. Hatta Ensârdan iki karısı bulunanlar, karısı olmayan muhacirlerin evlenebilmesi için karılarından birini terk bile etmişlerdi. Yermuk savaşında şehidler arasında son nefesine gelmiş yaralıların, kendilerine verilen bir yudum suyu bile yanında inleyen arkadaşları arasında nasıl dolaştırdıklarını tarihi bir olay olarak Akif Safahat'ında ne güzel tasvir etmektedir. Her kim de nefsinin şuhhundan, yani hırsından, kıskançlığından ve cimriliğinden korunursa işte onlar felah bulanlardır. Sonunda her türlü engelden kurtulup isteklerine kavuşanlardır. Bu cümle hem ahlâkî bir saadet prensibi, hem de Ensâr'ın ve onların ahlâklarına uyanların övülmeleriyle haklarında bir müjdedir.[209]

PIRLANTA SERİSİ…

Birbirinde fânî olma seviyesinde kardeşlik, dış dünyada te'sir icra edecek en müessir faktörlerden biridir. Birbirinin fazilet ve meziyetleriyle iftihar etme ve onları aynen kendindeymiş gibi kabullenme, cemaata ait fertleri de birbirlerine sımsıkı kenetleyecek ve içlerindeki hamle ruhunu kamçılayarak, kıvılcım halindeki istidat ve kabiliyetleri tutuşturup birer kor haline getirecek ve ilâhî rahmetin sağnak sağnak inmesine vesile olacaktır. Vifak ve ittifak içinde birbiriyle bütünleşmiş ve tek vücut haline geliniş bu cemaatın ruh ve gönlüne Cenâb-ı Hakk'ın nusret ve yardım eli uzanacak ve onu hep müsbete, güzele ve doğru tarafa çevirecektir, dolayısıyle de cemaatın yanılma payı en asgariye inmiş olacaktır. Niyetleri halis olduğu için, belki bu yanılmalar da onlara sevap kazandıracaktır. Fakat birbirinden kopuk çizgide bulunanlarda, aynı çizgide olmalarına rağmen bu dediklerimizin tahakkuku mümkün değildir. Hele bir de çizgide inhiraflar, dolayısiyle de ihtilaflar baş gösterirse bir daha içinden çıkmak mümkün olmayan fasit daireye girilmiş olur. Böyle bir fasit daireye giriş ise, hedefe sırtını dönüp koşan insan gibi, her attığı adım onu esas gaye ve hedeften uzaklaştırır.

Halbuki bir devrede bu işi omuzlayanlar, Allah Rasulü ve O'nun ashabıydı. Demek ki "tenasübü illiye" prensibi içinde mes'eleyi değerlendirecek olursak, bu işi yeniden omuzlayacakların da aynı şuur ve yapıya sahip olması gerekir.

Kendisi sıkıntı ve darlık içinde olmasına rağmen, kardeşini kendi nefsine tercih etme de ayrı bir akabe durumundadır. Maddî, mânevî füyûzât hislerinde dahi onları takdim etme ve kendisi için geriden gelmeyi bir vazife olarak kabullenme, insanın önüne dikilmiş başka bir engel ve engebedir. Bu engeli aşma da yine sahâbî gibi davranmaya bağlıdır. Kardeşinin karnı doysun diye kendi kaşığını boş getirip götüren ve bu durumu görmesin diye de mumu söndürüp odayı gözgözü görmez hale getiren ve çizdiği bu nurdan tabloyla gökteki melekleri dahi hayrete sevkeden sahâbî gibi. Ve yine son anda, ölümle pençeleşirken, kurumuş dudakları bir yudum su hasretiyle titrerken dudağına kadar gelen suyu, yanındaki kardeşi "su" dedi diye elinin tersiyle itip, kendisine su vermek isteyene, başıyla orayı işaret eden ve "Kendileri çok muhtaç olmasına rağmen kardeşlerini kendilerine tercih ederler" ilâhî mesajının nüzûlüne sebep olan sahâbî gibi...

Yetime yedirme, içirme de akabedir. Mecazın`kollarıyla uzandıkça karşımıza daha nice manâlar çıkacaktır. Belli bir İslâmî kültürden mahrum ve bu mahrumiyetten kaynaklanan bir nevi kimsesizlikle, el atanın kucağında kalan nice yetimler.. işte bunlara yurt ve yuvalar hazırlama, onların ellerinden tutup onları evc-i kemâle çıkarma yollarını araştırma, bu gâyeye matuf yedirme ve içirme, bu da apayrı bir tepe ve akabe...

KARDEŞLİK

Vifak ve ittifak, tevfîk-i ilâhînin (Allah'ın müminleri başarılı kılmasının) çok önemli bir vesilesidir. Vifak, aynı çizgi üzerinde birleşme; ittifak da bu birliğin insan ruhunda tabiat haline gelmesi.. yani insanların, anlaşıp bütünleşerek onu, tabiatlarının ayrı bir derinliği ve ayrı bir buudu haline getirmeleri demektir. Ve öyle inanıyorum ki, bu birlik ve beraberlik ruhu, Cenâb-ı Hakk'ın tevfîkini yâr etmesi adına "Mecmuatu'l-Ahzâb"ı günde bir-iki defa hatmetmekten daha çaplı bir dua ve bir münacâttır. Vifak ve ittifak içinde birbiriyle bütünleşmiş ve tek vücut haline gelmiş insanların ruh ve gönlüne Cenâb-ı Hakk'ın nusret ve yardım eli uzanacak ve onları hep müspete, güzele ve doğru yöne çevirecektir.

Bu hususta "hissî kardeşlik" önemli bir esastır; ancak yeterli değildir. Uhuvvet ve ittifak mevzuu hissîlikten daha çok irâdîdir; gerçekleşmesi için de karar, azim ve gayret gerekir. Müminlerin birbirini sevmesinde esas olan, hissîlikten öte vahdet-i itikad'ın vahdet-i içtimaiyeyi iktiza etmesine bağlı mantıkî kardeşliktir. Bundan dolayı

Bediüzzaman Hazretleri, bize meselenin daima mantıkî yönlerini ve dinamiklerini göstermiştir. Mesela; "Hâlikınız bir, Mâlikiniz bir, Mâbudunuz bir, Râzıkınız bir.. bir bir.. bine kadar bir bir. Hem Peygamberiniz bir, dininiz bir, kıbleniz bir.. bir bir, yüze kadar bir bir." demiştir.

Dinimizin bütün emirleri, bir yönüyle, böyle bir "vahdet-i rûhiye"yi hasıl etmeye matuftur. Mesela, namaz bizi günde beş defa birlik kubbesinin altında bir araya getirir. Önce gelen önde durur, sonra gelen arkada.. bazen arzu etmediğimiz bir insanla yan yana namaz kılma mecburiyetinde kalabiliriz. Fakat orada kavgaları, küskünlükleri unuturuz. Saf tutarken topuklarımız, dirseklerimiz birbirine değer, omuzlarımız birbirini zorlar. Kollarımızı yanımızda duran insanın hatırına biraz içeriye çekeriz. Alnımız seccade ile öpüşürken, kollarımız da kardeşlerimizle sarmaş dolaş olur... diğer bir kardeşimizin kokusunu duyarız, o da bizim kokumuzu duyar. Rahatsız olacak yanlarını görürüz, o da bizim rahatsızlık verecek yanlarımızı görür. Bütün bunlar, yanında durduğumuz şahısla aramızda manen bir kısım iç ittisaller (temas, yakınlık), iltisaklar (birleşme) meydana getirir. Yani bizim farkedemeyeceğimiz ruh iltisakı, kalb ittisali olur. Fakat en azından, yanımızda duran insanın, kaçacağımız, uzaklaşacağımız birisi olmadığı hissi meydana gelir gönlümüzde.

Sahuru ve iftarıyla, maddî-manevî güzellikleriyle bütün inananlarla beraber neşvesini duyduğumuz Ramazan orucundan, fakir-zengin arasındaki çok önemli bir köprü olan zekata.. ondan da kendi beldemizdeki mescidimizin büyümüş hali olan Mescid-i Haram'da daha büyük cemaat halinde dünya insanlarıyla bir araya gelme, ayrı ayrı renk ve ırktan insanlarla aynı mescidin kubbesi altında toplanma, aynı çadırın altında bulunma, Metaf'ta beraber yürüme, Kabe'yi omuz omuza tavaf etme, mes'ada yan yana koşma, beraberce Zemzem kuyusuna inme, tanımadığımız bir kardeşimizin kullandığı tası kullanma, onun su içtiği musluktan içme.. birlik ve beraberliğini hasıl eden hacca kadar bütün ibadetlerimiz bizi beraber yaşamaya çağırmakta ve alıştırmaktadır. Evet, İslam'ın temel disiplinlerindeki espri kavranacak olursa, yolların hep vahdeti gösterdiği, birlik ve beraberliğe işaret ettiği anlaşılacaktır.[210]

Yüreklerin toplu attığı bir kardeşlik için Allah (cc) ve Rasûlü (sav)'nün ölçüleri mihrabımız olmalıdır:

Kur'ân, "Ey iman edenler, Allah'tan nasıl korkulması gerekiyorsa öyle korkun," yani, kalb ve kafanın bütün fonksiyonlarını icra ederek takva dairesine girin ve "Toptan Allah'ın (sağlam ve kopmaz, parçalanmaz ipi olan) Kur'ân'a sarılın; parça parça, fırka, fırka (bir araya gelmesi nâkabil kutuplar halinde) parçalanmayın..(Â. İmrân,

3/102-03) buyurmakta ve arkasından da, ‘emr-i bi’l-ma’ruf, nehy-i ani’l-münker’den söz etmektedir. Kur’ân, “Allah’a ve Rasulü’ne itaat edin, birbirinizle çekişmeyin, yoksa gevşekliğe düşer, korkuya kapılırsınız ve kuvvetiniz gider” (Enfal, 8/46) demekte ve “Mü’- minler ancak kardeştir; kardeşlerinizin arasını ıslah edin”;(Hucurat, 49/10) devamında da, “Birbirinizi alaya ve hafife almayın, kınayıp ayıplamayın, birbirinize lâkaplar takmayın” dersini vermektedir. Yine Kur’ân,“(Habibim) Sen yeryüzünde bulunan herşeyi sarfetseydin, yine de onların kalblerini te’lif edemez (bir araya getiremez)din. Fakat Allah onların aralarını te’lif etti ” (Enfâl, 8/63) ayetiyle de kalbleri te’lifin kime ait olduğunu bildirmektedir.

Peygamber Efendimiz’in nurlu hayatında ve pratikte bu mes’elenin nasıl gerçekleştirildiğini siyer ve meğazi kitaplarında görüyoruz. Burada sadece bir-iki misalle iktifa edelim:

Buas vak’alarında Evs ve Hazrec birbirine düşmüş, bu iki kabile arasında kıran kırana mücadele yıllarca sürüp gitmiş ve bu yüzden de, ilerde İslâm’ın iki güçlü hâmisi olacak olan bu iki kabile, biribirinin adüvv-ü ekberi olmuştu. Hicretten sonra bu iki oymak, Efendimiz’in nurlu eliyle öyle birleşmiş, öyle kardeş olmuştu ki, malının yarısını, bahçesinin bir bölümünü, evinin bir odasını seve seve birbirlerine verebiliyor, birlikte ve omuz omuza savaşıp, icabında kardeşi uğrunda ölebiliyor, aç ve muhtaç mü’min kardeşi doysun diye kaşığını çorba tasına boş getirip götürüyor, bir sözle kardeşimi kırdım diye başını onun ayaklarının altına serip, “bas kardeşim ve beni affet” diyebiliyor ve muharebede ölüm anında, içi yanarken içeceği bir yudum suyu kardeşine havale edebiliyordu...

Evet, öyleyse birlik, beraberlik, ittifak, ittihad ve yüreklerin toplu attığı bir kardeşlik için, yüzlerce akıl, fikir ve felsefe yerine Allah ve Rasûlü’nün ölçüleri mihrabımız olmalıdır. Neden parça parçayız diye sorulacağına, parçalanmaya götüren söz ve davranışlardan ictinab etmeli ve birleşme tavsiyeleri yerine, birleşmeye götürücü söz ve davranışlar intihab edilmelidir. Bunun için de:

a) İrşad ve tebliğde bulunan, Din’e hizmet eden bütün mü’minler, bütün cemaatler alkışlanmalı ve haklarında dua edilmelidir; evet, Allah’ı ve Rasûlü’nü seven ve anlatan herkes, Allah ve Rasûlü’nden ötürü sevilip tebcil edilmeli, muhterem bilinmeli ve kendisine saygı duyulmalıdır. “Sadece benim yolum haktır” demeyip, başkalarına da hayat hakkı tanınmalıdır. Mü’min, “Benim meşrebim, usülüm haktır, hoştur, güzeldir, doğrudur, isabetlidir” diyebilir; ama “Sadece hak benim mesleğimdir, benim meşrebimdir” diyemez; başkalarının mesleğini butlana mahkûm etmeden, kendi meslek ve meşrebine “En güzel” diyebilir; kalb ve düşünce itibariyle güzelliği daha çok kendi

mesleğine lâyık görebilir ve bu, gayet tabiîdir. Çünkü insan, yaptığı işi sevip benimsediği ölçüde başarılı olabilir ve netice alabilir.

Yalnız, başkalarını karalamak, onlara yanlış ve çirkin damgası vurmak yanlıştır. Sinesi vatan ve millet sevgisiyle çarpan herkesle oturup konuşmasını bilmeli, tenkid kapısının açılmasına fırsat vermeden herkese ta'zim ve tekrimde bulunmalı ve "güzel, güzel" diyerek, güzellere güzellikle mukabele menfezleri açık tutulmalıdır.

"Yalnızca benim mesleğim haktır, gayrısı batıldır" diyen kim olursa olsun, ciddi iftirak ve parçalanmalara yol açar. Bırakın meslek ve meşrebini, bir insanın elbisesini ve arabasını bile bu şekilde tenkid edip dursanız, o insanla aranızın açılması kaçınılmaz olur. Böyle basit mes'elelerde dahi insanın karşısındakine söz hakkı tanımaması, insanları birbirine düşürürken, pek çok insanın baş koyduğu ve hayatına gaye ittihaz ettiği usûl ve prensiplere çirkin ve bâtıl demenin vahdet ruhuna ne ölçüde zarar getireceğini ve ne tür uzaklaşmalara, hasımlaşmalara ve günahlara sebep olacağını varın siz düşünün..!

Mü'min, mesleğinin muhabbetiyle yaşamalı ve başkalarının hata ve kusurlarıyla meşgul olmamalıdır; başkalarını yıkmak, çürütmek ve kösteklemek yerine, varsa onların güzelliklerini sergilemelidir.

Başkalarının kusurlarıyla meşgul olan, kendi kusurlarını göremez ve kendi güzelliklerini de gösteremez. Ayrıca, basit bir kusur görüp de hemen tenkid etmenin aynısıyla mukabeleyi netice verdiği çok vâkîdir.

Başkasını çökertmek, yıkıp devirmek ve onun enkazı üzerinde ümran kurmaya çalışmak, Peygamber'in değil, Firavun'un mesleğidir. Efendimiz, hayatı boyunca yalnızca gönülleri tamir edip onları güzelliklerle doldurmak için çalışmış, şirk içindeki en azılı hasımlarını bile, şahsî hayatlarını mevzû edinip, çürütme gayreti göstermemiştir. Kendisine kılıç sallayan Halid için söylediği şu söz ne ma'nidardır: "Diyordum ki; nasıl oluyor da Halid gibi biri şirkte ısrar ediyor!.." Ashabından birkaç defa içki içen birisine yine Ashabından biri ağır bir söz söyleyince, "Sus, o Allah ve Rasulü'nü sever" diye mukabelede bulunmuştu. Aişe Validemiz'e iftira edip, mü'minleri birbirine katan en zararlı mahlûk ve münafıkların reisi olan zatın oğlu, "Bırak, babamın hakkından geleyim ya Rasûlellah!" dediğinde, verdiği cevap, "Muhammed, arkadaşlarını öldürtüyor dedirtmem" şeklinde olmuştu.. Yılların eritemediği Ebû Süfyan, Ebû Cehil oğlu İkrime, canı ciğeri amcası Hz. Hamza'nın vücudunu parçalayan Vahşi, Hind ve diğerleri için "Bugün size kınama yok" sözlerinde tezahür eden o geniş afv ve müsamaha, bizim için nurlu birer düstur olmalı değil midir?

Evet, bizim işimiz, gönülleri yıkmak değil, gönülleri yıkamaktır. İtab başkasına değil, nefsimizedir. Başkalarını kusurlarıyla yakalama değil,

bilakis onları aklamadır. Başkalarının çirkinliklerini teşhir değil, kendi güzelliklerimizi neşretmek esastır. Düşmanlık düşmanlığa olmalı, mü'mine değil. İnsanlara sıfatlarına göre değer verilse bile, onların Allah indindeki hakiki kıymetini biz bilemeyiz. Öyleyse sînelerimizde, bilhassa gönüllere karşı ukdelerden temizlenmiş bir gönül taşımalıyız...

Düşmanlık etmek de, düşmanlığa maruz kalmak da, mü'mine yaraşır-yakışır şeylerden değildir. Evet, şefkat ve muhabbetin temsilcisi olması gereken mü'mine, adavet hiç mi hiç yakışmıyor. İlle de adavet etmek istiyorsak, mü'minlere değil, ruhlarımızı saran düşmanlık düşüncesine, kine, nefrete, imtizacsızlığa, kâfire, mülhide, îman ve Kur'ân düşmanlarına adavet etmeliyiz. Hal böyle iken, imanın, Kur'ân'ın binlerce, milyonlarca hasmını bir kenara bırakarak mü'minlere düşmanlık beslemeyi anlamak mümkün değildir.

Hem, bırakın mü'mine düşmanlığı, kâfire bile adavetimizde bir kıstas, bir ölçü olmalıdır. Bu ma'nâda adavetimiz, bizim için bir kamçı olacak, bir hırs ve aksiyon haline gelecek ve en bataklık sînelerde dahi gül bitirecek ve hayırlara vesile olacaktır.

Şimşek gibidir mü'min, ışıkla doğar, saniyede şu kadar hızla hareket eder; yıldırım olur gürler, yüreklere korku salar ama, rahmet olarak yağar, rahmet olarak yağar da, Alemlere Rahmet olarak gönderilmiş bulunan gönüllerimizin sultanı Nebî gibi gönülleri yur-yıkar ve gözlere nûr saçar. Evet, mü'minin şiarı adavet değil, muhabbettir: "Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler. Mü'minlere karşı yüzleri yerde, kâfirlere karşı aziz ve çetindirler. Allah yolunda cihad eder, kınayanın kınamasından korkmazlar (Maide, 5/54) .

İman cephesini topa tutmak asla reva değildir. Mü'mini çekememek, çekiştirmek, gıybet etmek, aleyhinde olup çürütmeye çalışmak ve hele düşmanlık derecesinde üstüne üstüne gitmek, muharebe meydanında topları kendi birliğinin üzerine çevirmekten farklı olmasa gerektir. Böyle bir durum, mütecaviz hasmı bırakıp, dostlar arasında bozgun meydana getirmek ve kendi kalesinin kapılarını, sur dibinde hazır bekleyip duran canavar düşmanlara açmak ve kale duvarlarında gedikler meydana getirmek demektir. İsterseniz buna, sizi parçalamak için pusuda bekleyen dış mihrakların ekmeğine yağ sürmek de diyebilirsiniz...

Öyle olsun istemeyiz ama, birgün ehl-i imana düşmanlık yapan bir müslümanla karşılaşırsak, biz de onun karşısına Kur'ân'la çıkar ve "Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel nasihatla davet et" (Nahl, 15/125) fermanı gereğince, en güzel ve tatlı sözle kendisini iknaya çalışırız; yine anlamaz da tenkide, gıybete ve hatta düşmanlığa devam eder ve yumruk sallarsa, bu defa da, "Kötülük ile iyilik bir olmaz; (sen kötülüğü) en güzel şekilde sav!" (Fussilet, 41/34) âyetinin hükmüne boyun

eğerek, “sövene dilsiz, vurana elsiz” ve aynı zamanda “gönülsüz” davranır ve onun hakkında dua ederiz. Kendi cephemize zarar vermemesi için mukabelede bulunmaz, meşgul olmaz ve sonra da, “Cahillerden yüz çevir” (A’raf, 7/199) âyetindeki emr-i Rabbânî’yi uygularız.

Mukabelenin zararı, yüzde doksan dokuz mukabele edenedir. Karşılıklı iki taş çarpışınca, ikisi de tuz buz olur; ama sadece biri gelip diğerine çarpınca gümbürtü tek taraftan çıkar ve zarar tek tarafa münhasır kalır. Mukabele edildiğinde ise, ters istikamette giden vasıtalar gibi, bir kilometrede iki kilometre uzaklaşma olacak ve bir daha da birleşme noktasına dönülemiyecektir.

Evet, tırmanma şeridindeyiz; yükümüz çok ağır ve zirvelerde bizi görmeye tahammülü olmayan bir sürü hasımlarımız var; o halde, kardeşlerle sulh olma, sövülsek de dövülsek de sîneye çekme ve asla mukabele etmeme mecburiyetindeyiz.

Bütün mü’minlerle bir kısım önemli fasl-ı müştereklerimiz var ve pek çok hususta ehl-i imanla biriz, beraberiz, ayrı-gayrı değiliz. Bizi birbirimize bağlayan Rabbimiz, Peygamberimiz, Kur’ânımız, Kâbe’miz, tarihimiz ve daha benzeri nice cevherlerimiz var ki, bunları başka hiç bir millette ve hiç bir gurupta bulmak mümkün değildir. Şimdi, durum bu merkezde iken, bunca fasl-ı müştereki görmezlikten gelerek, sinek kanadı kadar önemsiz mes’elelerden ötürü mü’mine düşmanlıkta bulunmayı nasıl mübah sayabiliriz? Biz, bir ve beraber olmak için kâinat çapında öyle dinamiklere sahip bulunuyoruz ki, bunların bir kaçına sahip olan cihana meydan okuyabilir.

Bizim sahip olduğumuz kâinat çapındaki bu hakikatlara sahip olmayan Hıristiyan ve ateist dünyâ, kendi aralarında belli ölçüde pekalâ birleşebilmektedir. Meselâ günümüzde, Anglo-Saksonlarla Galliler, İngiltere’nin kaderi için bir araya gelirken, batılılar, Komünizm karşısında bir ölçüde ve İslâm karşısında ise tam bir ittifak kurabilmektedirler. O halde neden biz, akıl ve mantık planında bir araya gelip, fasl-ı müşterekleri ortaya dökmek suretiyle, ortak bir çizgi tayin ve tesbitinde bulunmayalım! Heyhat ki bulunamadık. Herhalde, bayrağı taşıyan hep biz olalım istedik; “Biz arslanız, öyleyse yalnız da yaşayabiliriz” dedik. “Teferruata ait bir kısım mes’elelerden ve belli anlayışlardan şuraya kadar vazgeçiyoruz, siz de şuraya kadar feragatta bulunun” demedik, diyemedik. Akıl, mantık ve hasbîlik içinde vatan, millet ve nesle hizmet adına gerekli olan performansı gösteremedik ve telafisi zor arızalara sebebiyet verdik.

Bu itibarla mü’minler, kardeşleriyle müşterek inanç ve düşüncelerini nereye kadar paylaşıyorlarsa o noktaya kadar bunu muhafaza etmeye çalışmak ve biraz da sınırları zorlamak suretiyle

müşterekler dairesini geniş tutmağa çalışmalıdırlar. Beraber hareket edebilecekleri sahayı daraltmak yerine genişletmeye ve sulh çizgisinden de asla inhiraf etmemeye bakmalıdırlar.

Akıllı ve kâmil mü'min, mü'min kardeşiyle düelloya girişmez; müştereklere sadakat içinde müştereken omuzlarımızda taşımaya çalıştığımız hazineyi düşe-kalka götürürken, düello yapmaya zaman olmadığını her mü'min anlamalıdır ve anlar da.

Birlik, beraberlik, ittihad ve ittifaka davet ve bunları telkin edip, ruhlarda bu duyguyu mayalamak güzeldir ama, kâfi değildir. Aslolan, -yerinde temas edildiği gibi- birleşmeye götürücü söz ve davranışlarda bulunmaktır. Bir de, ittifak adına iltihaka çağırmak, böylesine ulvî mefhumları pratiğe dökmek yerine, birleştirme havariliğinden ve lafazanlıktan öteye geçmeyecektir.

"Birleşelim" derken kasdımız, herkes bizim çatımızın altında toplansın, şemsiyemizin altına girsin, firmamıza, tarikatımıza katılsın misillü düşünceler ise, bu takdirde asla birleşme olmayacağı gibi, şiddetli "gel" arzu ve çağrısı, şiddetli bir "hayır" reaksiyonu görecektir. Sonra, insanların, yıllarca içinde bulunup hemdem oldukları ve adeta kalb ve beyinlerinden bir parça haline getirdikleri fikir, düşünce ve duygularını öyle kolay kolay bırakabileceklerini düşünmek de fevkalâde yanlıştır. Cemaat, bir bina değildir ki, bugün yıkıp, yarın onun yerine yenisini yapasın! Değişecek olan, insanların hissiyatı, fikriyatı ve düşünceleridir; kafa ve kalb yapılarıdır. Hele hele bu davette ya da iltihak çağrısında zorlama yapmak ve fikirlere baskı ile adam ayartmak, bütün bütün iftiraklara sebebiyet verecektir. Öyleyse yapmamız gereken, hiç kimseye "Bize tâbi olun" demeden ve iltihak isteğinde bulunmadan, Allah rızası için güzel ve müsbet hakikatlara tercüman olmaktır. "Birleşelim" mesajını verirken iltihak ma'nâsına hamledilecek kelimelerden sakınılmalı, Allah rızası için ziyaretlerde bulunulmalı, davet edilmeli, civanmerdane davranılmalı, gurura düşülmeyip, karşımızdaki hoşnut edilmeye bakılmalı, ikram ve i'zazda bulunulmalı, "Düşüncen mübarektir, düşüncende kal ama, kardeşim ol" denmeli, teferruata ait mes'eleler gündeme getirilmemeli ve muhatabımız tebcil, takdir ve dua ile rahatlatılmalıdır. Evet, fiilen birleşmenin yolu, işte bu tür davranışlardan geçer.

İttifak ve birleşme olmuyor diye, niye ihtilâf ve husumet olsun ki? Yanımda bulunmuyor, benim gibi düşünmüyor diye neden karşısına geçeyim.? Ve, arkamda değil diye, neden darılayım!?

İttifak ve birleşme, rüşde ermemize bağlı bir husus olup, Allah bir gün onu da şu aziz millete lûtfedecektir. Yeter ki biz, arzetmeye çalıştığımız prensiplere ve daha nice güzel düsturlara riayetle, tevfik-i İlâhî'nin en büyük bir vesilesi olan ittifak ve vifak için hergün dua

edelim ve bütün mü'minlere hürmet ve muhabbetle kalblerimizi açabilelim...

BİRLİKTE YAŞAMA AHLAKI

İsar ruhunu yaşatmak lazım. Başkalarının hissiyâtıyla, baskalarının ihtiyacıyla doğrudan kendimizi mesul görmeliyiz. Yanımıza gelen her insana, ihtiyacını giderme adına aç mı, açık mı, istirahati mi gerekiyor, sormalıyız, yedirmeliyiz, içirmeliyiz. Bu duygu çok önemli. Ama maalesef pek çok insanda bunu tam manasıyla göremiyorum. Bu da beni çok üzüyor. Sofradasın, arkadaşının önünde ekmeği yok, sofraya uzak kalmış, kimsenin bunu görememesi beni pek üzüyor. Bir de bizimle beraber çalışan, hizmet veren elemanları soframızdan ayrı tutmak, onlarla aynı sofrayı paylaşmamak doğru degildir. Bize düşen, insan olarak herkesi aziz bilmek ve aziz tutmaktır. Ayrıcalığa düşmek bizim ahlakımızla, peygamberî ahlakla bağdaşmaz. Ayrı mekanlarla, ayrı makamlarla, ayrı imkanlarla kendinizi insanlardan ayırmayın. İnsanları küçük görmeyin. Ne iş yaparlarsa yapsınlar, insanları aziz bilin, aziz tutun; yemeğinizi, sofranızı onlarla paylaşın. Farklı muamelelere girmekten sakının.[211]

RİSALE...

Mü'minlerde nifak ve şikak, kin ve adâvete sebebiyet veren tarafgirlik ve inat ve haset, hakikatçe ve hikmetçe ve insaniyet-i kübrâ olan İslâmiyetçe ve hayat-ı şahsiyece ve hayat-ı içtimaiyece ve hayat-ı mâneviyece çirkin ve merduttur, muzır ve zulümdür ve hayat-ı beşeriye için zehirdir. Şu hakikatin gayet çok vücuhundan altı veçhini beyan ederiz.

Birinci Vecih

Hakikat nazarında zulümdür.

Ey mü'mine kin ve adâvet besleyen insafsız adam! Nasıl ki, sen bir gemide veya bir hanede bulunsan, seninle beraber dokuz mâsum ile bir câni var. O gemiyi gark ve o haneyi ihrak etmeye çalışan bir adamın ne derece zulmettiğini bilirsin. Ve zalimliğini, semâvâta işittirecek derecede bağıracaksın. Hattâ birtek mâsum, dokuz câni olsa, yine o gemi hiçbir kanun-u adaletle batırılmaz.

Aynen öyle de, sen, bir hane-i Rabbâniye ve bir sefine-i İlâhiye olan bir mü'minin vücudunda, iman ve İslâmiyet ve komşuluk gibi, dokuz değil, belki yirmi sıfat-ı mâsume varken, sana muzır olan ve hoşuna gitmeyen bir câni sıfatı yüzünden ona kin ve adâvet bağlamakla o hane-i mâneviye-i vücudun mânen gark ve ihrakına, tahrip ve batmasına teşebbüs veya arzu etmen, onun gibi şenî ve gaddar bir zulümdür.

İkinci Vecih

Hem hikmet nazarında dahi zulümdür. Zira malûmdur ki, adâvet ve muhabbet, nur ve zulmet gibi zıttırlar. İkisi, mânâ-yı hakikîsinde olarak beraber cem olamazlar.

Eğer muhabbet, kendi esbabının rüçhaniyetine göre bir kalbde hakikî bulunsa, o vakit adâvet mecazî olur, acımak suretine inkılâp eder. Evet, mü'min, kardeşini sever ve sevmeli. Fakat fenalığı için yalnız acır. Tahakkümle değil, belki lütufla ıslahına çalışır. Onun için, nass-ı hadisle, "Üç günden fazla mü'min mü'mine küsüp kat-ı mükâleme etmeyecek."

Eğer esbab-ı adâvet galebe çalıp, adâvet, hakikatiyle bir kalbde bulunsa, o vakit muhabbet mecazî olur, tasannu ve temellük suretine girer.

Ey insafsız adam! Şimdi bak ki, mü'min kardeşine kin ve adâvet ne kadar zulümdür. Çünkü, nasıl ki sen âdi, küçük taşları Kâbe'den daha ehemmiyetli ve Cebel-i Uhud'dan daha büyük desen, çirkin bir akılsızlık edersin. Aynen öyle de, Kâbe hürmetinde olan iman ve Cebel-i Uhud azametinde olan İslâmiyet gibi çok evsâf-ı İslâmiye muhabbeti ve ittifakı istediği hâlde, mü'mine karşı adâvete sebebiyet veren ve âdi taşlar hükmünde olan bazı kusurâtı iman ve İslâmiyete tercih etmek, o derece insafsızlık ve akılsızlık ve pek büyük bir zulüm olduğunu, aklın varsa anlarsın.

Evet, tevhid-i imanî, elbette tevhid-i kulûbu ister. Ve vahdet-i itikad dahi, vahdet-i içtimaiyeyi iktiza eder. Evet, inkâr edemezsin ki, sen bir adamla beraber bir taburda bulunmakla, o adama karşı dostâne bir rabıta anlarsın; ve bir kumandanın emri altında beraber bulunduğunuzdan, arkadaşâne bir alâka telâkki edersin. Ve bir memlekette beraber bulunmakla, uhuvvetkârâne bir münasebet hissedersin. Halbuki, imanın verdiği nur ve şuurla ve sana gösterdiği ve bildirdiği esmâ-i İlâhiye adedince vahdet alâkaları ve ittifak rabıtaları ve uhuvvet münasebetleri var.

Meselâ, her ikinizin Hâlıkınız bir, Mâlikiniz bir, Mâbudunuz bir, Râzıkınız bir-bir, bir, bine kadar bir, bir.

Hem Peygamberiniz bir, dininiz bir, kıbleniz bir-bir, bir, yüze kadar bir, bir.

Sonra köyünüz bir, devletiniz bir, memleketiniz bir-ona kadar bir, bir.

Bu kadar bir birler vahdet ve tevhidi, vifak ve ittifakı, muhabbet ve uhuvveti iktiza ettiği ve kâinatı ve küreleri birbirine bağlayacak mânevî

zincirler bulundukları hâlde, şikak ve nifâka, kin ve adâvete sebebiyet veren örümcek ağı gibi ehemmiyetsiz ve sebatsız şeyleri tercih edip mü'mine karşı hakikî adâvet etmek ve kin bağlamak, ne kadar o rabıta-i vahdete bir hürmetsizlik ve o esbab-ı muhabbete karşı bir istihfaf ve o münasebât-ı uhuvvete karşı ne derece bir zulüm ve i'tisaf olduğunu, kalbin ölmemişse, aklın sönmemişse anlarsın.

Üçüncü Vecih

Hayat-ı şahsiye nazarında dahi zulümdür. Şu Dördüncü Veçhin esası olarak birkaç düsturu dinle:

Birincisi: Sen mesleğini ve efkârını hak bildiğin vakit, "Mesleğim haktır veya daha güzeldir" demeye hakkın var. Fakat "Yalnız hak benim mesleğimdir" demeye hakkın yoktur.

İkinci düstur: Senin üzerine haktır ki, her söylediğin hak olsun. Fakat her hakkı söylemeye senin hakkın yoktur. Her dediğin doğru olmalı; fakat her doğruyu demek doğru değildir. Zira senin gibi niyeti hâlis olmayan bir adam, nasihati Bazen damara dokundurur, aksülâmel yapar.

Üçüncü Düstur: Adâvet etmek istersen, kalbindeki adâvete adâvet et, onun ref'ine çalış. Hem en ziyade sana zarar veren nefs-i emmârene ve hevâ-i nefsine adâvet et, ıslahına çalış. O muzır nefsin hatırı için mü'minlere adâvet etme. Eğer düşmanlık etmek istersen, kâfirler, zındıklar çoktur; onlara adâvet et. Evet, nasıl ki muhabbet sıfatı muhabbete lâyıktır. Öyle de, adâvet hasleti, her şeyden evvel kendisi adâvete lâyıktır.

Eğer hasmını mağlûp etmek istersen, fenalığına karşı iyilikle mukabele et. Çünkü, eğer fenalıkla mukabele edersen, husumet tezayüd eder. Zâhiren mağlûp bile olsa, kalben kin bağlar, adâveti idame eder. Eğer iyilikle mukabele etsen, nedâmet eder, sana dost olur.

Eğer dersen: "İhtiyar benim elimde değil; fıtratımda adâvet var. Hem damarıma dokundurmuşlar, vazgeçemiyorum."

Elcevap: Sû-i hulk ve fena haslet eseri gösterilmezse ve gıybet gibi şeylerle ve muktezasıyla amel edilmezse, kusurunu da anlasa, zarar vermez. Madem ihtiyar senin elinde değil, vazgeçemiyorsun. Senin, mânevî bir nedamet, gizli bir tevbe ve zımnî bir istiğfar hükmünde olan kusurunu bilmen ve o haslette haksız olduğunu anlaman, onun şerrinden seni kurtarır. Zaten bu Mektubun bu Mebhasını yazdık, tâ bu mânevî istiğfarı temin etsin; haksızlığı hak bilmesin, haklı hasmını haksızlıkla teşhir etmesin.

Câ-yı dikkat bir hadise: Bir zaman, bu garazkârâne tarafgirlik

neticesi olarak gördüm ki, mütedeyyin bir ehl-i ilim, fikr-i siyasîsine muhâlif bir âlim-i salihi, tekfir derecesinde tezyif etti. Ve kendi fikrinde olan bir münafığı, hürmetkârâne medhetti. İşte, siyasetin bu fena neticelerinden ürktüm,

dedim, o zamandan beri hayat-ı siyasiyeden çekildim.

Câ-yı ibret bir hadise: Bir vakit, İmam-ı Ali Radıyallahü Anh bir kâfiri yere atmış. Kılıcını çekip keseceği zaman o kâfir ona tükürmüş. O, kâfiri bırakmış, kesmemiş. O kâfir ona demiş ki: "Neden beni kesmedin?"

Dedi: "Seni Allah için kesecektim. Fakat bana tükürdün; hiddete geldim. Nefsimin hissesi karıştığı için ihlâsım zedelendi. Onun için seni kesmedim."Dördüncü Düstur: Ehl-i kin ve adâvet, hem nefsine, hem mü'min kardeşine, hem rahmet-i İlâhiyeye zulmeder, tecavüz eder. Çünkü, kin ve adâvetle nefsini bir azâb-ı elîmde bırakır. Hasmına gelen nimetlerden azâbı ve korkusundan gelen elemi nefsine çektirir, nefsine zulmeder.

Eğer adâvet hasetten gelse, o bütün bütün azaptır. Çünkü, haset evvelâ hâsidi ezer, mahveder, yandırır. Mahsud hakkında zararı ya azdır veya yoktur.

Hasedin çaresi: Hâsid adam, haset ettiği şeylerin âkıbetini düşünsün. Tâ anlasın ki, rakibinde olan dünyevî hüsün ve kuvvet ve mertebe ve servet, fânidir, muvakkattir. Faydası az, zahmeti çoktur. Eğer uhrevî meziyetler ise, zaten onlarda haset olamaz. Eğer onlarda dahi haset yapsa, ya kendisi riyakârdır; âhiret malını dünyada mahvetmek ister. Veyahut mahsûdu riyakâr zanneder, haksızlık eder, zulmeder.

Hem ona gelen musibetlerden memnun ve nimetlerden mahzun olup, kader ve rahmet-i İlâhiyeye, onun hakkında ettiği iyiliklerden küsüyor. Âdetâ kaderi tenkit ve rahmete itiraz ediyor. Kaderi tenkit eden, başını örse vurur, kırar. Rahmete itiraz eden, rahmetten mahrum kalır.

Acaba birgün adâvete değmeyen bir şeye bir sene kin ve adâvetle mukabele etmeyi hangi insaf kabul eder, bozulmamış hangi vicdana sığar?

Halbuki, mü'min kardeşinden sana gelen bir fenalığı bütün bütün ona verip onu mahkûm edemezsin. Çünkü, evvelâ kaderin onda bir hissesi var. Onu çıkarıp, o kader ve kazâ hissesine karşı rıza ile mukabele etmek gerektir.

Saniyen, nefis ve şeytanın hissesini de ayırıp, o adama adâvet değil, belki nefsine mağlûp olduğundan, acımak ve nedamet edeceğini beklemek.

Salisen, sen kendi nefsinde görmediğin veya görmek istemediğin kusurunu gör, bir hisse de ona ver.

Sonra bâki kalan küçük bir hisseye karşı, en selâmetli ve en çabuk hasmını mağlûp edecek af ve safh ile ve ulüvvü cenaplıkla mukabele etsen, zulümden ve zarardan kurtulursun. Yoksa, sarhoş ve divane olan ve şişeleri ve buz parçalarını elmas fiyatıyla alan cevherci bir Yahudi gibi, beş paraya değmeyen fâni, zâil, muvakkat, ehemmiyetsiz umur-u dünyeviyeye, güya ebedî dünyada durup ebedî beraber kalacak gibi şedit bir hırsla ve daimî bir kinle, mütemadiyen bir adâvetle mukabele etmek, sîga-i mübalağa ile, bir zalûmiyettir veya bir sarhoşluktur, bir nevi divaneliktir.

Medar-i ibret bir hikâye: Bedevî aşiretlerinden Hasenan aşiretinin birbirine düşman iki kabilesi varmış. Birbirinden, belki elli adamdan fazla öldürdükleri hâlde, Sipkan veya Hayderan aşireti gibi bir kabile karşılarına çıktığı vakit, o iki düşman taife, eski adâveti unutup, omuz omuza verip, o haricî aşireti def edinceye kadar dahilî adâveti hatırlarına getirmezlerdi.

İşte, ey mü'minler! Ehl-i iman aşiretine karşı tecavüz vaziyetini almış ne kadar aşiret hükmünde düşmanlar olduğunu bilir misiniz? Birbiri içindeki daireler gibi yüz daireden fazla vardır. Herbirisine karşı tesanüd ederek, el ele verip müdafaa vaziyeti almaya mecburken, onların hücumunu teshil etmek, onların harîm-i İslâma girmeleri için kapıları açmak hükmünde olan garazkârâne tarafgirlik ve adâvetkârâne inat, hiçbir cihetle ehl-i imana yakışır mı? O düşman daireler, ehl-i dalâlet ve ilhaddan tut, tâ ehl-i küfrün âlemine, tâ dünyanın ehvâl ve mesâibine kadar, birbiri içinde size karşı zararlı bir vaziyet alan, birbiri arkasında size hiddet ve hırsla bakan, belki yetmiş nevi düşmanlar var. Bütün bunlara karşı kuvvetli silâhın ve siperin ve kalen, uhuvvet-i İslâmiyedir. Bu kale-i İslâmiyeyi küçük adâvetlerle ve bahanelerle sarsmak, ne kadar hilâf-ı vicdan ve ne kadar hilâf-ı maslahat-ı İslâmiye olduğunu bil, ayıl.

Ehâdis-i şerifede gelmiş ki: "Âhirzamanın Süfyan ve Deccal gibi nifak ve zındıka başına geçecek eşhâs-ı müdhişe-i muzırraları, İslâmın ve beşerin hırs ve şikakından istifade ederek, az bir kuvvetle nev-i beşeri hercümerc eder ve koca âlem-i İslâmı esaret altına alır." Ey ehl-i iman! Zillet içinde esaret altına girmemek isterseniz, aklınızı başınıza alınız. İhtilâfınızdan istifade eden zalimlere karşı

kale-i kudsiyesi içine giriniz, tahassun ediniz. Yoksa, ne hayatınızı muhafaza ve ne de hukukunuzu müdafaa edebilirsiniz.

Malûmdur ki, iki kahraman birbiriyle boğuşurken, bir çocuk ikisini de dövebilir. Bir mizanda iki dağ birbirine karşı muvazenede bulunsa, bir küçük taş, muvazenelerini bozup onlarla oynayabilir; birini yukarı, birini aşağı indirir. İşte, ey ehl-i iman! İhtiraslarınızdan ve husumetkârâne tarafgirliklerinizden, kuvvetiniz hiçe iner; az bir kuvvetle ezilebilirsiniz.

NÜKTELER...

GERÇEK SEVGİ

Bir gün sormuşlar ermişlerden birine; "Sevginin sadece sözünü edenlerle,onu
yasayanlar arasında ne fark vardır?"

"Bakin,göstereyim" demiş,ermiş. Önce sevgiyi dilden gönlüne indirememiş olanları çağırarak onlara bir sofra hazırlamış.Hepsi oturmuşlar yerlerine.Derken tabaklar
içinde sıcak çorbalar gelmiş ve arkasından derviş kasıkları denen bir metre boyunda kasıklar gelmiş..Ermiş bu kasıkların ucundan tutup öyle yiyeceksiniz diye bir de şart koymuş.

Peki demişler ve içmeye teşebbüs etmişler.Fakat o da ne? Kasıklar uzun geldiğinden bir türlü döküp saçmadan götüremiyorlar ağızlarına.En sonunda bakmışlar beceremiyorlar,öylece aç kalkmışlar sofradan. Bunun üzerine "simdi," demiş ermiş,"sevgiyi gerçekten bilenleri çağıralım yemeğe.." Yüzleri aydınlık,gözleri sevgi ile gülümseyen ışıklı insanlar gelmiş oturmuş sofraya bu defa.Buydun deyince,her biri
uzun boylu kasığı çorbaya daldırıp,sonra karsısındaki kardeşine uzatarak içirmiş.Böylece her biri diğerini doyurmuş ve şükrederek kalkmışlar sofradan.

"İşte" demiş ermiş,"Kim ki gerçek sofrasında yalnız kendini görür ve doymayı düşünürse,o aç kalacaktır. Ve kim kardeşini düşünür de doyurursa o da kardeşi tarafından doyurulacaktır şüphesiz,ve Sunu da unutmayın; gerçek pazarında alan değil veren kazançtadır daima..."

BAYRAMLIK

Bayram günü gelip çatmıştı. Çocuklarına bayramlık alacak tek kuruşu dahi yoktu. Düşünüp duruyor, içinde buruk acılar hissediyordu. Çocukların annesi akıl verdi:

-“Git, devlet reisimiz halife Abdülmelik’e durumunu anlat, sana çocuklarını sevindirecek kadar para verir.”

Nitekim öyle yaptı. Halife, çocuklarını sevindirecek kadar para verdi. Sevinç içinde parayı keseye doldurup evine geldiği sırada bir arkadaşı kapıdan seslendi:

-“Bayram gelip çattı çocuklarıma bayramlık alacak tek kuruş para yok, bana biraz yardım eder misin?” Hiç düşünmeden, halifeden aldığı keseyi uzattı:

-“Buyur kardeşim, şu kese içindeki parayla çocuklarını sevindir!” Gözlerinin içi gülerek parayı alan arkadaşı sevinçle yola çıkmak üzereydi. Kapıdan çıktığı anda bir arkadaşını buldu. Onun derdi de aynıydı:

-“Bayram geldi, çocuklara bayramlık alacak tek kuruşum yok. Seninle can ciğer arkadaşız, ne olur bana yardım et.” Kısa bir tereddütten sonra elindeki keseyi açmadan uzattı:

-“Buyur kardeşim, bu parayla çocuklarını sevindir, hiç üzülme.” Keseyi alan arkadaşının sevincine diyecek yoktu. Tesadüf buya o da karşısında sevdiği arkadaşını bulmasın mı? mahzun şekilde bekleyen bu arkadaşı istirhamını anlattı:

-“Halifeden bayramlık para almıştım. Bir arkadaşımın da parası kalmamış. Ben paramı ona verdim. Şimdi senin yardımına geldim. Bana biraz harçlık verebilecek misin?” bir iki saniye tereddütten sonra cevabını verdi:

-Hay hay, buyur. İşte içi para dolu kese, senin olsun. Biz hem arkadaş hem de din kardeşiyiz. Senin çocuklarının bayramda mahzun olmasına gönlüm razı olmaz.”

Sevinçle keseyi alan arkadaşı koşar adımla eve gelip de hanımla birlikte keseyi açınca hayretler içinde kaldılar. Kendi keseleri değil mi? kese üç yoksul arkadaş arasında dolaşıp yine ilk sahibini bulmuştu. Bunların birbirine karşı gösterdikleri bu fedakarlığı duyan halife, her üç arkadaşı da huzuruna çağırdı. Parayı ilk verdiğine:

-İşittiğime göre benden aldığın parayı bir kardeşine vermişsin. O da kendinden para isteyen arkadaşına vermiş. O da tekrar sana vermiş. Böylece tam bir din kardeşliği göstermişsiniz. Sizin bu yardımseverliğiniz beni çok memnun etti. Her birinize birer kese dolusu altın layık gördüm…[212]

VÜCUT UZUVLARI

Vücut uzuvları bir gün kendi aralarında toplantı yaptılar. Hepsi mide için çalıştıklarından şikayetçiydiler. Halbuki, mide hiçbir şey

yapmıyordu ve onlar olmadan da hiçbir şey yapamazdı. Oldukça sinirliydiler. Toplantının sonunda organlar artık midenin isteklerini yerine getirmemeye karar verdiler. Öyle ya, mide için çalışamazlardı.

Göz, ben bundan sonra seçmeyeceğim, diyor; eller, tutmayacağım; ağız gıdalarını kabul etmeyeceğini söylüyor; dişler çiğnemekten vazgeçtiğini haykırıyor; ayak, mide için adım atmama kararını ifade ediyordu.

Dediklerini yaptı, mideyi boş bıraktılar. Fakat aradan çok geçmemişti ki, gözler bulanmaya, eller titremeye, ağız kurumaya, dişler çürümeye, ayaklar takatsiz kalmaya başladı. Görünen o ki, mide onlarsız hayatını sürdüremese de, onlar da midesiz yaşayamayacaktı.

Bir vücudu meydana getiren bütün uzuvların bir biri için çalıştığını ve böyle bir birliktelik olmadan yaşayabilmenin mümkün olmadığını anladılar. Demek ki, herkes birbiri için çalışıyordu ve her uzvun eksikliği hissedilecekti.[213]

KARDEŞ KAVGASININ KÖKLERİ

Bir zamanlar komünist dünya görüşünü benimseyip, Bulgaristan'a kaçarak TKP'de görev alan Osman Rauf Alper, yıllar sonra yazdığı hâtıralarında düşmanlarımızın Türkiye üzerindeki emelleri İle alâkalı oldukça düşündürücü şeyler anlatıyor:

Moskova, Türkiye'yi NATO'nun en zayıf halkası ilan ettikten sonra, bu halkayı koparma gayesine uygun olarak ülkedeki Marksist solu etkinleştirmeye parelel olarak etnik düşmanlıkları körüklemeye, yeni yeni etnik düşmanlıklar oluşturmaya da hız verdi. "Atılım" döneminde TKP yayınlarında Kürt kökenli yurttaşlara yönelik açık propagandanın yanında, daha kapalı biçimde Aîevîlik-Sünnîlik çatışması oluşturulması için propaganda yapılmaya başlandığı gözleniyordu. Atılım gazetesinde, Sol Birlik gazetesinde, Türkiye'de Kurtuluş gazetesinde, işçinin Sesi gazetesinde ve diğer yayın organlarındaki yazılarda, Türkiye'de milli mesele konulu yazılarda bu strateji açıkça görülmektedir.

Türk komünist hareketlerinde ismi iyi bilinen Fatma Yalçın ile yurt dışına çıktıktan sonra BKP'nin otelindeki odasında tartışmıştık. Kürt devrimcilerinin desteklenerek Doğuda bir kurtarılmış bölge kurulmasını ve buradan ülke bütününü ele geçirmeyi savunuyordu. Altmışlı yılların sonlarında ve yetmişli yılların başlarında kurtarılmış bölgeler rağbetteydi. Maoculuk da yaygınlaştırılıyordu. Doğan Ozgüden'in Ant dergisi, sürekli olarak Filistin Kurtuluş Hareketinin örneği bir silahlı savaşın propagandasını yapmaya başlamıştı. Bu savaşın stratejisini çizen yazılar dergiden eksik olmuyordu.

TKP, Kürt solcularıyla işbirliği yapmaya başlayınca, TKP dışında

kalan Londracılar da bu kez Alevilik konusuna sarıldılar. Yörükoğlu, Aleviliği inceledi ve kitap yazdı. Sonra İşçinin Sesi her sayısında Alevilere yönelik propagandaya başladı. İşçinin Sesi neredeyse Alevi velilerini komünist gösterecekti. En devrimci olanlar, en savaşçı olanlar Alevilerdi. Ve Türkiye'de bir Alevilik-Sünnilik tartışması başlatıldı.

Hollanda'da, Federal Almanya'da Alevilik konusunda konferanslar veriliyor, en çok Türkiye'de bulunan Alevilerin toplumda insan haklarına uymayan uygulamalar altında ezildiği vurgulanıyordu. Türk azınlığı asimile etmeye kalkan Bulgaristan, Yugoslavya gibi ülkelerde Alevilerin neredeyse eski bir İslav mezhebi olduğunu ileri sürecek kadar saçmalıklarla dolu propaganda yapıyordu.

Öte yandan Batı da, İsrail de, Suriye ve İran da Alevilik ve Sünnilik tartışmasını körüklemekteydiler.

Alevilik-Sünnilik kışkırtılınca, Türkçülük-Kürtçülük kışkırtılınca çoğunlukta olan kesiminden insanların azınlıkta olanlara karşı kin duyması da doğup büyüyebiliyordu. Yabancıların istediği de buydu: Kardeş kavgası.214

UHUVVET MEYVELERİ

Ferdi donanımdaki zaaf ve boşlukları gidermenin -özellikle de bu asırda- en güzel yolu uhuvveti tesis etmek ve bu tesis içerisinde ölüm gelinceye kadar hayatı sürdürmektir. Kişinin hayat yolunda düşüp kaymaya yüz tuttuğu her anda heyet üzere olan ilahi siyanet onu maruz kalacağı feci akıbetlerden kurtaracaktır.

Böyle bir mazhariyetin sebepleri adına şunlar söylenebilir: Kolektif şuur içerisinde fert, kardeşlerinin gönlüyle Allah'a teveccüh eder, onların bakışıyla enfüs ve afak alemine bakar, onların ayaklarıyla bu alemlerde seyahat eder. Ve böylece inhiraf noktalarında takılıp kalmaktan onların yardımıyla kurtulur. Bu sebeple diyebiliriz ki aynı duygu, aynı düşünce ve aynı niyet etrafında adeta bir binanın tuğlaları haline gelmiş kimselerin hakka yönelişlerindeki enginliğe, fikir bazındaki zenginliğe hiçbir ferdin –dahi de, en kamil insan da olsa- ulaşması mümkün değildir. Mümkün değildir zira gökler ötesinden gelen ilahi mesajda Yüce Yaratıcı, ferdi hareket eden insana vermeyeceği ekstra lütufları aynı mefkure etrafında birleşmiş gönül erlerine bahşedeceğini vaat buyurmaktadır. Bu ekstra lütuflar ise şahsı manevi içerisinde yer alan ferdin hem dünyada hem de ukbada nimet sağanağına tutulmasına vesile olacaktır.

Sürüden ayrılan koyunun kurda yem olduğu tarihi bir çok vak'ada müşahede edilmiştir. Bunun en çarpıcı misali ise hiç şüphesiz Şeytan'dır. O, imtihanla yüzyüze geldiğinde kibir boşluğundan küfür bataklığına düşüverdi. Düşerken de kendisini tutacak, ona yardım

edecek kimseyi bulamadı, iman kulesinden derin bir çukura yuvarlandı ve hayatını ebedi olarak kararttı. İşte şeytan, ferdiyetçiliğin ve bencilliğinin bedelini telafisi imkansız böyle bir hüsranla ödedi.

Bu açıdan denilebilir ki bir heyet içerisinde bulunan şahıs, zaafları gereği hataya, düşüp kaymaya yüz tuttuğunda kendisine omuz verecek, yardımına koşacak insanlar sayesinde heyet üzere olan rahmetin kuşatıcılığıyla o handikapları aşabilecektir. Dünyadaki bu handikapları aşmakla kalmayacak ahirette de binbir türlü ihsanlarla karşılaşacaktır.

Yaşanan bir vakıa ve ahirette yaşanacak bir hadise ile yukarıda arzetmeye çalıştığımız hususu biraz daha açmaya çalışalım:

Milli bir sporcu girmiş olduğu dünya şampiyonasında altın kupa kazanır. Daha sonra jübile yapar, ticarete atılır. Ticarette başarılı olamaz, iflas üstüne iflas yaşar. Neticede bir hayli borç altına girer ve bir gün borçlarını ödeyemez hale gelir. Alacaklılar dava açar, icra devreye girer, bu şahsın elinde ne varsa alınır, fakat borçları bir türlü bitmez. Alacaklılar onun sahip olduğu altın kupayı da talep ederler. Kupanın alınıp- alınamayacağıyla alakalı mesele mahkemeye intikal eder. Hakim, şahsın kupayı alırken kendi adına almayıp millet adına aldığını, dolayısıyle bu kupaya maddi bir değer biçilemeyeceğini, buna kalkışanların ise, millete yapılacak en büyük hakareti yapmış olacağı gerekçeleriyle bu kupayı bu şahıstan kimsenin almaya gücünün yetmiyeceğini söyler.

Şimdi de ahirette yaşanacak hadiseyi aktaralım: Efendimiz (s.a.v) "müflis kimdir?" diye sorar ve neticede müflisi kendisi tarif eder: "Müflis ahiret günü dağlarvari sevaplarla gelir fakat kimine sövmüş, kiminin gıybetini yapmış ve kiminin de kanını dökmüş olduğundan hak sahipleri gelir ve o şahsın bütün sevaplarını alırlar, sevapları onların haklarını ödemeye kafi gelmeyince alacaklıların günahları alınıp o kimsenin amel defterine yazılır. İşte müflis odur." buyurmuşlardır.

Bu iki hadiseyi yan yana getirip değerlendirdiğimizde şu sonuca ulaşabiliriz: Bir heyet içerisinde yer alıp duyguda, düşüncede, niyette, iradede, duada ve evrad u ezkarda üzerine terettüp eden vazifeleri yapmaya çalışan kimse bazı günahlarından dolayı ahirette müflis konumuna düştüğünde, hak sahipleri tarafından onun bütün ferdi sevapları alınacak. Fakat bu durum kendisine kurtarmaya yetmeyecek. O zaman amel defterinde heyet üzerine verilen sevaplar alınmak istenecek. İşte bu noktada iştirak-i a'mal-i uhreviye düsturuyla elde edilen sevapların hiç bir kimse tarafından alınamayacağı söylenecek hak sahiplerine. Çünkü fert bu sevapları alırken kendi adına almamış, heyet adına almıştır. Millet adına verilen kupanın borçlar mukabili icra yoluyla alınamayacağı gibi heyet adına verilen sevaplar da

alınamayacaktır. Böylece o şahıs fermanını cehennem diye beklerken, heyetle gelen ekstra lütuflar onun kurtuluşuna vesile olacaktır. Hak sahiplerinin hakları ise ilahi rahmetin ayrı bir dalga boyuyla kendilerine verilecektir.

Cennete girmeden önce uhuvvetle gelen lütufların son halkası bir kudsî hadiste ne de güzel tablolaştırılmaktadır. Cenab-ı Hak; "Benim rızam için birbirini seven, bir araya gelen ve ayrılan kimseler herkesin büyük bir endişeyle akıbetini beklediği mahşer meydanında nurdan minber üzerinde oturacak nurdan kimseler olacaklardır. O kimselere peygamberler ve şehitler gıbta nazarlarıyla bakacaklar" diye buyurmaktadır.

Evet, terazinin vaz' edildiği, herkesin "defterim sağdan mı, soldan mı verilecek" kaygısını yaşayıp terden denizlere gark olduğu bir hengâmede işte o kimseler böyle bir sıkıntının zerresini yaşamayacak ve ebedi saadet yurtlarına doğru yürüyeceklerdir.[215]

ARKADAŞ UĞRUNA HAYATINI FEDA ETTİ

-Müminler arasındaki kardeşlik ve vefanın en canlı safhaları Asr-ı Saadette sergilenmiştir. İnsanlığın bir daha erişemeyeceği en cihandeğer allın sayfaları gözler önüne sermişlerdir. İşar hasleti denilen bu sıfatı Kur'ân dahi Övmüştür: "Kendileri zaruret içinde bulunanlar bile, onları kendilerine tercih ederler " (Haşr Süresi, 9.)

Kur'ân tefsirinde. "Kardeşlerinizin nefislerini nefsinize, şerefte, makamda, teveccühle, hattâ menfaat-i maddiye gibi nefsin hoşuna giden şeylerde tercih ediniz" $eklin-de izahı bulunan bu hakikat tarihimizin her devrinde yaşanmış, canlı Örnekleri verilmiştir.

İslâm sancağını Asya'nın içlerinde dalgalandıran Babürlüler devri de bu gibi vefa ve fedakârlık numuneleriyle...

On altıncı asrın başlarında bugünkü Hindistan-Pakistan bölgelerinde hüküm sürmüş olan Babür Şah ve torunları İslam-Türk tarihine pek çok hizmette bulunmuşlardır.

O devrin meşhur ve kıymetli kumandanlarından Bay ram Han, birçok muharebelerde kahramanlıklar göstermişti. Afganlılarla yaptığı savaşlarda da büyük başarılar elde etmiş, fakat bir seferinde esir düşmüştü.

Afgan kumandanı önceleri Bayram Hana anlayışlı davranmış, iyi muamelede bulunmuştu. Hattâ üstün kahramanlığına saygısından dolayı serbest bırakmayı bile düşünmüştü. Lâkin Bayram Han bir seferinde tedbirsiz davranıp Afganlılar aleyhinde tasarladığı bir planını ağzından kaçırdı. Bundan sonra kendisine tatbik

edilen muamele tamamen değişti. Serbest bırakılacağı yerde, idamına karar verildi.

Hakkında verilen hükmü sezen Bayram Han, bir fırsatını buldu ve silâh arkadaşı Kasım Beyle plan hazırlayarak kaçtı. Kaçtıkları haber alınır alınmaz peşlerine düşüldü. Fazla uzaklaşmalarına meydan vermeden. Afgan askerleri tarafından yakalandılar.

Onları yakalamak için vazifelendirilen askerler, aldıkları emir icabı Bayram Hanı öldüreceklerdi. Fakat Bayram Hanla Kasım Beyi birbirinden ayırt edemiyorlardı. Biraz daha cüsseli olan Kasım Beyi Bayram Han sandılar, onu öldürmek için hazırlanmaya koyuldular.

Vaziyeti fark eden Bayram Han, canının kurtulması pahasına da olsa. arkadaşının kendisi yerine öldürülmesine razı olmadı. His dünyası allak bullak oldu. Kendini toparladı ve birlik kumandanına seslendi:

"Yanılıyorsunuz, Bayram Han o değil, benim. Onu benim yerime öldürmeyin!"

Kasım bey haline razı görünüyordu. Hiç itiraz etmeden idam kararını kabule hazırdı. Fakat Bayram Handan böyle bir çıkış duyunca reddetti. Babürlerin kahraman bir kumandanı olan Bayram Hanın öldürülmesini istemiyordu. Onu memleketi için daha lüzumlu ve faydalı görüyordu. İsar hasletini bütün vücudunun zerrelerine nakşeden Kasım Bey gayet soğukkanlıydı. İleri atıldı. Eliyle Bayram Hanı göstererek “Şu sadık hizmetkarıma bakın” dedi. “Beni kurtarmak için kendisini yerime koymaya çalışıyor. Hayatını benim uğruma tehlikeye atıyor. Birlik komutanına dönerek şunları söyledi.

-“Sizden rica ediyorum, onu serbest bırakın, gitsin. İtiraf ediyorum: Bayram Han benim, o değil...”

Birlik kumandanı, Kasım Beyin telaşlanmadan, sakin bir şekilde kesin olarak söylediklerine inandı ve asıl Bayram Hanı serbest bıraktı. Çok korktukları ve kısa zaman sonra tekrar karşılarına çıkacak olan büyük kumandan elini kolunu sallayarak uzaklaşırken, fedakar Kasım Bey idam ediliyor, bir vefa timsali daha tarih sayfasına geçiyordu.

RUHLARIN DİRİLİŞİ ve KARDEŞLİK

İttifak ve iftirak, toplumun en önemli ve can alıcı hususlarından biridir. Tarihte olduğu gibi günümüzde de ehemmiyetini koruyan aktüel bir mevzudur. Anlaşma ve uzlaşma, kardeşçe huzur ve güven içinde yaşama, her şeyden evvel bir akıl ve mantık işidir. Akla ve mantığa dayalı bir vahdet, hislerden uzak bir uhuvvet; daha dayanıklı ve daha uzun ömürlü olur. Günümüzde ise vahdet ve kardeşlik daha çok hissidir. Onun için kısa olmakta; ehl-i iman, ehl-i İslâm birbiriyle çok

uğraşmaktadır. İç ve dış faktörleri hesaba katarak, birlik ve kardeşliğimizin akıl ve mantık yoluyla yeniden ele alınması çok büyük önem arz etmektedir.

Kendi elimizle yıkılış ve tükenişimizi hazırlamak istemiyorsak; düşmanımızın, nefis ve şeytanın oyununa gelmememiz gerekmektedir.

Farklı düşünce ve anlayış, farklı yaradılışın neticesidir. Böyle oluşunda bizim fark edemediğimiz çok gizli hayırlar ve hikmetler vardır.

Allah (celle celâlühû) böyle murat etmişse, aksi onun işine müdahale olmaz mı?

İnsanların vifak ve ittifakı müsamahanın, hoşgörünün ve gönüllerde mürüvvet ve sevginin mayalanmasıyla olacaktır. "Benim elimle olmadıktan sonra, başkalarının başarısını da, getireceği hayrı da istemem." gibi gizli şirk kokan düşünceler vicdanlardan sökülüp atılmadıkça; anlaşma ve uzlaşmanın olmayacağı unutulmamalıdır. îman zaafı ahlâk zaafını; ahlâk zaafı ve taklitçilik de toplumu ayakta tutacak bütün dinamiklerimizi aldı götürdü. Bu korkunç tahribat ve levsiyat karşısında ehl-i iman bile nefsini ve neslini korumada çok zorlandı ve zorlanmaya devam etmektedir.

Bu kadar zorluk, sıkıntı, musibet karşısında millet olarak ayakta kalmamız, dünya çapında bir varlık göstermemiz, inâyet-i İlâhîden başka bir şey değildir.

Omuzlarımıza konulan emaneti korumak, bütün kardeşlerimizle hayır yarışında olduğumuzun bilincinde olarak, büyük bir hazineyi taşıma, bu sebeple, birbirimize destek verme, dua etme, kusurlarımıza karşı müsamaha ile, iyilikle, güler yüzle karşılık verme durumundayız.

Bu yeni doğuş ve oluşumun havari, ensar ve muhacirleri; saadetini başkalarının saadeti için unutmuş, kin ve nefret duygularını yutmuş, güldürmek İçin ağlamayı, yaşatmak için ölmeyi tercih etmiş, milletinin ve topyekûn insanlığın saadet, huzur, güven ve emniyeti uğruna her türlü fedakârlığı yapma azim ve kararlılığı içindedirler.

Şimdiye kadar kin ve nefretin hallettiği hiçbir mesele olmadığına göre, medenilere galebenin ancak ikna ile olabileceği gerçeğiyle hareket edilmelidir.

Hele aynı millet ve aynı dinin mensupları, aynı pınar ve kaynaktan beslenen kardeşler isek; tenkitlerimiz yıkıcı, kırıcı ve kusturucu değil, yapıcı olmalı, arkadaşlarımızın meziyetlerini takdirle karşılamalı ve bu hasletleriyle sevinmeli değil miyiz?

Dünyanın neresinde olursa olsun, tanısın tanımasın; "Mü'minler sadece kardeştirler. O *hâlde ihtilâf eden* kardeşlerinizin arasını *düzeltin..."* (Hucurât sûresi, 49/10}

Mü'min kardeşleriniz hakkında sözle alay etmeyi, kaş göz hareketleriyle eğlenmeyi, arkadan çekiştirip gıybet etmeyi, aleyhte söz getirip götürmeyi; suizanda bulunmayı Kur'ân men ediyor. Çünkü bunlar kalbî hayatın fesadına, yuvaların yıkımına, toplumun kin ve nefretle gerilimine sebeptir. "Fitne, katiden daha şiddetlidir" beyanıyla Kur'ân, bu tehlikeye işaret buyurmaktadır. Duyduğunuz her şeyi kabullenmeyin:

"Ey iman edenler, herhangi bir fasık (çizginin dışına çıkmış *biri)* size bir haber getirecek olursa, onu iyice tahkik edin, doğruluğunu araştırın. Yoksa, gerçeği *bilmeyerek,* birtakım kimselere karşı *fenalık edip* sonra yaptığınıza pişman o/ursunuz." (Hucurât sûresi, 49/6)

"Mü'minler ancak o kimselerdir ki; Allah *ve Rasûlünü* tasdik eder *ve* sonra da hiçbir şüpheye düşmezler, Allah yolunda mallarıyla, *canlarıyla mücadele ederler, işte* imanına *bağlı, gerçek* mü'minler bunlardır." (Hucurât sûresi, 49/15}

"Hepiniz toptan Allah'ın İpine (dinine) sımsıkı *sarılıp, bölünüp ayrılmayın..."* (Âl-i İmran sûresi, 49/103)

Bu ilâhî mesaja uygun hareket ettiğimizde hayatımız bereketlenecek, kalbimiz huzur ve itminana kavuşacak; Allah'ın inayet ve rahmeti yağmur gibi başımızdan dökülecek; böylece saadet-i dareynin (dünya ve ahiret saadeti) kapılarını aralamış olacağız.[216]

UHUVVETİN ÖNEMİ

Kur'âni hakikatlerini bayraklaştırmak için beraber hizmet eden kimselerin başta birbirlerine karşı olmak üzere bütün Müslümanlara karşı şefkatli ve müsamahalı davranmaları gerekir. Beraber hizmet edenler bir bünyenin uzuvları gibi İslâm bünyesini veya İslâm'ın o cephesini teşkil eden uzuvları mesabesindedir. Bir vücudun uzuvları nasıl kardeşçe yani münakaşa etmeden, üstünlük taslamadan ve her zaman şahsî çıkarlarını ön plana sürmeden hareket ediyor ve böylece vücudun sıhhatli bir şekilde ayakta kalmasını ve gün geçtikçe daha da verimli hale gelmesini sağlıyorsa ve aksi takdirde vücut sıhhatini kaybediyor ve çöküyorsa; aynen öyle de İslâm'ı temsil eden ve İslâm bünyesinin uzuvları mesabesinde bulunan Müslümanlar Özellikle İslâm'ı hem ibadet hem hizmet noktasında temsil edenler aralarında münakaşa etmez, şahsî çıkarlarını ön plana almaz, hakimiyeti sağlama davasına kalkışmaz ve birbirlerinin kusurlarına karşı müsamaha ile bakarlarsa temsil ettikleri İslâm bünyesi ve binası dimdik ayakta kalır, gün geçtikçe de iyice kuvvetlenir, oturaklaşır ve yıkılmaz bir hüviyet kazanır. Aksi takdirde birbirleriyle münakaşa edenlerin ve birbirlerine karşı tafralı davranıp müsamahasız olanların teşkil edecekleri bir da'vâ ayakta duramaz ve uzun ömürlü olamaz. Bunun içindir ki, özellikle

böyle nâzik dönemlerde *"münakaşa eden haklı ol-sun-haksız olsun haksızdır."* hükmü herkes tarafından tatbik edilmesi gereken bir prensip olarak kabul edilmesi gerekir.

Evet, uhuvvet mes'elesi günümüzde daha da fazla önem kazanmıştır. Zira; uhuvvet bir cemaat ruhudur. Uhuvvet zedelendiği takdirde cemaatı teşkil eden fertler de teker teker çözülmeye başlarlar. Uhuvvetin zedelenmemesi için nihayetsiz fedakârlık göstermek lazımdır. Meselâ, haklı olduğu halde münakaşa etmemek, başkası gıybetini yaptığı halde ona karşılık vermemek, kendisine hiç ehemmiyet verilmediği halde bunu mes'ele yapmamak gibi... Hem mesela, bir adamın kendi başına cesareti güzel de olsa; fakat tesanüd içinde yasayan bir cemaat içerisine girince onların istirahatlarını ve bazı hadiseler yüzünden sarsılmamalarını sağlamak için şahsî cesaretini keyfine göre kullanamaz. Bu hususda bile soğukkanlılığını muhafaza etmesi ve hislerinden fedakârlık yapması lazımdır ki, aradaki tesanüd ve uhuvvet sarsılmasın.

Uhuvveti dimdik ayakta tutan ve görkemli hâle getiren hasletlerden birisi de ifratkârâne muhabbet ve sarsılmaz irtibattır. Belli başlı metotlar dahilinde İslâm'a hizmet etmeyi dert edinenler, birbirlerini ifratkârâne sevmelidirler. O kadar ki, gerekirse birbirleri için canlarını feda edebilme anlayışına sahip olmalıdırlar. Fakat bu sevgi ve bağlılık birbirlerini birer âbid, birer zâhid ve birer veli olarak gördüklerinden değil; aksine kusurlu fakat gayretli ve samîmî bir ehl-i îmân ve ehl-i hizmet ve ehl-i sünnet olmalarından, yani Kur'ân esaslarına ve sünnet düsturlarına bağlı birer insan olduklarından ötürü olmalıdır.

Evet, bugünkü neslin, Kur'ân-ı Hâkim istikâmetinde, sünnet-i seniyye dairesinde ve hakikat mesleğinde Müslümanlara hizmet verecek ihlaslı, te'sirli, itibarlı ve ciddî rehberlere ihtiyacı pek çoktur. İrfan ordusu bu ihtiyaca cevap verecek mâhiyette ve evsaftadır. İşte bizler, aramızdaki takdir ve tebriki bu te'sirli tebliğ ve irşâd vazifesini ifâ edip etmemeye göre yapmalıyız; şahsî makamlara ve şahsî kemâlata göre değil. Perde açılsa ve kardeşlerimizin hakîkî makamları görülse; değil geriye çekilmek ve darılmak, aksine daha fazla hürmet, şefkat ve takdîr ile bağlanmak ve aradaki kardeşlik rabıtalarını kuvvetlendirmek lazımdır. Öyle ise sünnet-i seniyye dâiresinde ve hakikat mesleğinde îmân hakikatlerine ve İslâm şartlarına hizmet etmeyi hayatımızın hizmeti ve gayesi yapmış olan bizler birbirimize karşı haddinden fazla ve fevkalâde hüsn ü zan beslemek ve yüksek makam vermek yerine fevkalâde sadâkat, uluvv-ü himmet, hakta sebat, ifratkârâne irtibat ve tam ihlasla davranmamız lazımdır. Evet, bizim birbirimize karşı takdîr, tebrik ve muhabbet nişlerimizde bakış ölçümüz ve aramızdaki alâka ve irtibat vesilesi bu gibi hususlardır ve bizler bu gibi hususlarda günbegün terakkî ve tekâmül etmeliyiz.

Uhuvveti zedeleyen birkısım hususlar vardır. Bunların başında gelenlerden bir tanesi insanların enaniyetlerini bir türlü bırakmamalarıdır ve birbirlerine karşı enâniyet kokan davranışlarda ve sözlerde bulunmalarıdır. Böyle bir davranış ise hem enâniyet sahibi için, hem de içinde yer aldığı cemaat için son derece tehlikeli bir husustur. Zîrâ; mütevazı olmayanın ve bir buz parçasından ibaret olan enâniyetini bırakmayıp onu cemaat havuzunda eritmeyenin hizmet etmesi ve o cemaat bünyesinde uzun ömürlü kalması düşünülemez.217

BAHÇIVANIN HİLESİ

Bir bahçıvan bahçesine üç tane hırsızın girdiğini gördü. Bunlardan biri fakih, birisi bir şerif, biri de sofuydu. Üçü de aynı ayarda hafif meşrep ve vefasız kimselerdi.

Bahçıvan düşündü. "Bunların üçüyle birlikte tek başıma başa çıkamam önce bunları birbirinden ayırayım." dedi.

Bahçıvan önce Sofiden başladı.

"Eve git de bu arkadaşlar için bir kilim, oturacak bir şey getir." dedi.

Sofi ayrılınca diğer ikisinin yanına vardı, Fakihe:

"Sen bir fakihsin, bizler, senin ilmin sayesinde dinimizi öğrenip ona göre hareket ediyoruz. Bu da ünlü bir Şerif Peygamberin soyundan bir şehzade efendimiz. Bu pisboğaz sofi de kim oluyor ki sizin gibi ulu kişilerle arkadaş olabiliyor. Onu savın gitsin sonra istediğiniz kadar benim bahçemde kalıp yiyin için." dedi.

Böylece onları kandırdı.

Sofi gelince iki arkadaşı onu savdılar. Sofinin gittiğini gören bahçıvan koca bir sopayla ardına düştü:

"Ey köpek sofi sen hangi cesaretle benim bahçeme giriyorsun? Hangi şeyh, hangi pir sana yo! gösterdi." diyerek sofiyi tenhada güzelce bir dövdü, başını yardı.

Sofi giderken:

"Benim sıram geçti, fakat sıra o iki arkadaşımda siz de benim gördüğümü görecek, yediğimi yiyeceksiniz." diye söylendi.

Bahçıvan sofiden kurtulunca, diğer ikisinin yanına döndü. Şerife:

"Ey Şerif eve git, kuşluk yemeği için pişirttiğim yufka ekmeklerini ve kızarttığım kazı getirmelerini söyle." dedi.

Şerif gidince bahçıvan Fakihe:

"Ey yüce kişi. Sen güngörmüş bir insansın her şeyi görür anlarsın,

o şerifim diyen ne olduğu bilinmezin doğru söylediği nereden belli, onunki boş bir iddia, anasının ne halt yediğini kim bilir. Zaten birçok ahmak asılsız olarak kendilerinin Hazreti Ali'nin ve Peygamberin (S.A.S.) soyundan olduğunu iddia ederler." dedi. Daha birçok sözler söyleyerek Fakih'i kandırdı. Fakih, Şerifin ardından giderek ona:

"Ey eşek buraya seni kim davet etti? Hırsızlık sana Peygamber'den mi miras kaldı?" diyerek Şerife çok acı sözler söyledi.

Şerif de gittikten sonra Bahçıvan Fakih'e döndü:

"Ey utanmaz adam eli kesilesice bağlara girmek başkasının malını talan etmek caiz midir, bunu nereden okudun?" diyerek Fakih'i güzelce bir dövüp bağdan kovdu.218

ŞİİR...

Elinden geldiği kadar hacet bitir

Kardeşinin sıkıntısını giderici ol.

Çünkü kişinin en hayırlı günü,

Başkalarının işini gördüğü gündür.219

HİZMET

وَمَا لَهُمْ اَلَّا يُعَذِّبَهُمُ اللّٰهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَا كَانُوا اَوْلِيَاءَهُ اِنْ اَوْلِيَاؤُهُ اِلَّا الْمُتَّقُونَ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

Enfal / 34. Onlar Mescid-i Haram'ın mütevellîleri olmadıkları halde (müminleri) oradan geri çevirirlerken Allah onlara ne diye azap etmeyecek? Oranın mütevellîleri takvâ sahiplerinden başkaları değildir. Fakat onların çoğu bunu bilmez.

وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ غِلْمَانٌ لَهُمْ كَاَنَّهُمْ لُؤْلُؤٌ مَكْنُونٌ

Tur / 24. Hizmetlerine verilmiş, (kabuğunda) saklı inci gibi gençler etraflarında dönüp dolaşırlar.

اَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَجَاهَدَ فى سَبيلِ اللّٰهِ لَايَسْتَوُنَ عِنْدَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الظّٰالِمينَ

Tevbe / 19. (Ey müşrikler!) Siz hacılara su vermeyi ve Mescid-i Haram'ı onarmayı, Allah'a ve ahiret gününe iman edip de Allah yolunda cihad edenlerin imanı ile bir mi tutuyorsunuz? Halbuki onlar Allah katında eşit değillerdir. Allah zalimler topluluğunu hidayete erdirmez.

لَا يَسْتَوِى الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنينَ غَيْرُ اُولِى الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فى سَبيلِ اللّٰهِ بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللّٰهُ الْمُجَاهِدينَ بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدينَ دَرَجَةً وَكُلًّا وَعَدَ اللّٰهُ الْحُسْنى وَفَضَّلَ اللّٰهُ الْمُجَاهِدينَ عَلَى الْقَاعِدينَ اَجْرًا عَظيمًا

Nisa / 95. Müminlerden -özür sahibi olanlar dışında- oturanlarla malları ve canlarıyle Allah yolunda cihad edenler bir olmaz. Allah, malları ve canları ile cihad edenleri, derece bakımından oturanlardan üstün kıldı. Gerçi Allah hepsine de güzellik (cennet) vadetmiştir; ama mücahidleri, oturanlardan çok büyük bir ecirle üstün kılmıştır.

لَا يَسْتَاْذِنُكَ الَّذينَ يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ اَنْ يُجَاهِدُوا بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ وَاللّٰهُ عَليمٌ بِالْمُتَّقينَ

Tevbe / 44. Allah'a ve ahiret gününe iman edenler, mallarıyla canlarıyla savaşmaktan (geri kalmak için) senden izin istemezler. Allah takvâ sahiplerini pek iyi bilir.

TEFSİR...

لَا يَسْتَوِى الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِى الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِى سَبِيلِ اللّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلًّا وَعَدَ اللّهُ الْحُسْنى وَفَضَّلَ اللّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا

Nisa / 95. Müminlerden -özür sahibi olanlar dışında- oturanlarla malları ve canlarıyle Allah yolunda cihad edenler bir olmaz. Allah, malları ve canları ile cihad edenleri, derece bakımından oturanlardan üstün kıldı. Gerçi Allah hepsine de güzellik (cennet) vadetmiştir; ama mücahidleri, oturanlardan çok büyük bir ecirle üstün kılmıştır.

Bir şeyi yapmaya üşenip oturana "kâıd" denilir. savaşa gitmeyip geri kalanlara da "kâidün", yahut "ku'ad" denilir. Bu kelimeler, "kâidûne ani'l-harb" yani savaştan geri kalanlar demektir.

DARAR, bir şeye gelen eksikliktir ki, hastalık veya körlük ve topallık gibi sakatlık demektir. Nitekim anadan doğma köre ve çok zayıf hastaya "darir" denilir. Askerin yiyecek, içecek ve yakacak gibi ihtiyaçlarını ve savaş alet ve gereçlerini tedarik etmekten aciz olmak da bu mânâdadır. Bundan dolayı zararlılar, dertliler, sakatlar, acizler ve özürlüler, bunların dışında kalan ise, sıhhatli, sağlam ve gücü yetenler demek olur.

Bu âyetin başlangıçta mutlak olup bu "özür sahibi olmaksızın" kısmının sonradan indiği rivayet edilmektedir. Bera b. Azib'den rivayet edildiğine göre, bu âyet indiği zaman Resulullah (s.a.v.) "Üzerine yazı yazılabilecek bir şey ve kalem getiriniz, diye emredip "Müminlerden oturanlarla cihad edenler eşit olmaz." yazdırmıştı. Bu sırada İbnü Ümmi Mektum gelmiş orada bulunuyordu. Bu sahabi anadan doğma kör idi. "Allah'ım! Ben özürlüyüm, bana ruhsat var mı?" dedi. Bunun üzerine, âyetin kısmı indi.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in katibi Zeyd b. Sabit'ten de şöyle rivayet edilmiştir: Resulullah (s.a.v.) âyeti indiğinde, bunu bana yazdırıyordu. İbnü Ümmi Mektum geldi: "Ey Allah'ın Resulü! Cihada gücüm yetseydi cihad ederdim, fakat körüm" dedi. O sırada Resulullah (s.a.v.)'a vahiy baygınlığı geldi, ağırlaşıp bayıldı. Dizi dizimin üstüne geldi. Öyle ağır geldi ki ezip ufalayacak zannettim. Çok korkmuştum. Sonra ayıldı, {*} dedi. Daha sonra, "yaz" dedi: İbnü Abbas'tan da şöyle rivâyet edilmiştir: Bedir savaşı olduğu zaman Bedir'e katılıp katılmayanlar hakkında âyeti inmişti. Abdullah b. Ümmi Mektûm bunu işitti ve Ebu Ahmed b. Cahş b. Kaysi'l-Esedî ile beraber, "Ey Allah'ın Resulü! Biz körüz, bize ruhsat var mı?" dediler. Bunun üzerine, kısmına kadar bu âyet indi. Bunlar gösteriyor ki, sakat olanlar ve gücü yetmiyenler, güçsüzler demektir ki, bunların dışında kalanlar da sıhhatli, sağlıklı ve

güçlü olanlar demek olur. Ayrıca İbnü Abbas'ın, ın mânâsı dır, dediği rivayet edilmiştir. Bu kavram, "ziyan" anlamına gelen "zarar"dan alınmış olarak düşünülürse daha genel bir anlam ifade eder. Zira "zarar sahibi" sözü, hem zarar görenleri, hem de zarar verenleri kapsar. Zararlı, aciz bulunanlar kendilerinde eksiklik olduğu gibi ister istemez cihada gidemediklerinden dolayı sevap bakımından zarar görmüş; güçleri varken savaşa gitmeyenler de ya kendilerine ihtiyaç duyulduğu halde gitmedikleri veya isyan etmekten çekinmedikleri takdirde hem savaş ve güvenliğe zarar vermiş, hem de günahları sebebiyle zarar görmüş olurlar. Özürlüler zararda ve zararlı oldukları gibi bunlar da zararlı ve zarardadır. Şu halde ikisi de kapsamı içine girerler. Dolayısıyla bunların dışında olup da oturup kalanlar, güçleri olduğu halde savaşa gitmeyen ve gitmemekle beraber zararı da olmayan hayırlı ve emin kişiler demek olur. Onun içindir ki, {*} "Allah onların hepsine de cenneti vaad etmiştir" buyuruluyor.

İşte bunlar aslında en güzel şeyle müjdelendikleri halde cihad edenlerle karşılaştırıldıklarında onlara denk olamayacakları ve cihad edenlerin derecelerinin dünya ve ahirette bunlardan üstün olduğu ve ayrıca ilâhî rahmet ve bağışlama hususunda gerek bu oturanlardan gerekse cihad edenlerden her birinin kendi sınıflarında da birçok derece ve rütbelere ayrıldıkları anlatılmış ve bu suretle cihadın her zaman herkesin yapması gereken bir farz olmayıp öncelikle farz-ı kifaye olduğu bildirilmiştir. Çünkü cihad herkesin yapması gereken bir farz olsaydı, gücü kuvveti yerinde olduğu halde oturanlara en güzel şey değil, azap vaad edilirdi.

Görülüyor ki, oturanlarla cihad edenlerin genel bir karşılaştırılmasının yapılması uygun görülmemiş, bu karşılaştırma sadece özürlü olmadıkları halde oturanlarla mücahidler arasında yapılmış, özürlü olanlar bu karşılaştırmanın dışında tutulmuştur. Çünkü az önce anlaşıldığı üzere zarar sahibi olarak savaşa gitmeyip oturanlar iki kısımdır. Bir kısmı özürlü, bir kısmı da güçlü, isyankar ve zarar verici olanlardır. Özürlü olanlar bu âyetle genel olarak yükümlülükten hariç tutuldukları gibi, bunlar arasında bir taraftan özür ve ızdırabının şiddetine sabredip dayanmak, öte yandan cihadın erdemini takdir ederek, cihad edenlerle beraber bulunamadığından dolayı kederinden kanlı yaşlar döküp onların kurtuluş ve zaferleri için dua ve "Allah ve Resulüne sadık kaldıkları takdirde..." (Tevbe, 9/91) irşadına uyarak Allah ve Resulü için hayır dilemek suretiyle manevî cihad içinde bulunanların ahirette mücahidler derecesinde mükafat ve sevap elde edebilmeleri ihtimali anlatılmak için bunlar mücahidlere eşit olmama özelliğinden hariç tutulmuşlardır.

Güçlü, isyankar ve zarar verici olanlar ise derece hak edecek değil, azap hak edeceklerinden, Allah yolunda cihad edenlerle eşit

olmaları şöyle dursun, savaşa gitmeyip oturan salih kişilerle bile eşit olamayacakları için onlarla karşılaştırılma faziletinden hariç tutulmuşlardır. Özetle, istisnada asıl, olumluyu olumsuz, olumsuzu olumlu yapmak olmayıp, sadece bir kısmını hükümden dışarda tutmak ve {*} "istisna ettikten sonra geri kalanla hüküm vermek" olmasına dayanılarak, burada "eşit olmaz" hükmünden istisna edilen "özürlüler" hakkında aynı seviyede bir eşitlik hükmü lazım gelemeyeceğinden, "özürlülerin dışında kalıp da savaşa katılmayanlar mücahidlerle eşit olamazlar, ama özürlüler genellikle eşit olurlar" gibi bir anlam çıkarmamalıdır. Aslında burada özürlülerin eşit olup olamayacağı hakkında bir hüküm verilmemiştir. "Onlar ya hiç eşit olamazlar veya içlerinde eşit olanların bulunması düşünülebilir" diye anlamalıdır. Ayrıca, şunu da göz önünde bulundurmak gerekir ki, bu karşılaştırmada mücahidler de mutlak bırakılmamış, öncelikle iki şeyle kayıtlanmıştır. Birisi, bu cihadın Allah yolunda olması, diğeri ise mal ve canla yapılmasıdır. Esasen şeriat örfünde "mücahidîn", Allah yolunda savaşanlar demek olduğu halde Allah yolunda, kaydının bir kez daha açıkca söylenmesi, bu erdeme ulaşmak için niyetin son derece samimi olması gerektiğini ve her savaşanın değil, her cihad edenin bile bu karşılaştırmaya dahil olamayacağını hissettirir.

"Mallarıyla ve canlarıyla" kaydı da, bu samimi niyetten sonra, savaşa katılmayıp oturanlardan daha üstün olabilmek için, cihad edenlerde bu iki özelliğin birlikte bulunmasının da şart olduğuna işarettir. Mücahidlerin yaptıkları harcamalara savaşa katılmayanların malî yardımları karıştığı takdirde, bunların dahi cihatta hisseleri bulunacağından o zaman iki taraf arasında eşitsizlik ve üstünlük hükmü kesin ve genel bir şekilde söz konusu olamayacaktır. Savaşa katılmayanlar arasında, mücahidlerden daha üstün olmasa bile onlara eşit olanlar bulunabilecektir. Fakat bu da savaşa katılmamasından dolayı değil, malıyla cihada katılmasından dolayı olduğu için, fazilet katılmayanlar tarafından değil, mücahidler tarafındadır. Ancak şu var ki, bazan bu mücahidlerin sahip oldukları faziletin kaynağı fiilen savaş saflarında bulunmada değil, arkalarında cihada katılmayanların içinde duran büyük cihad mücahidleri arasında olabilir. Nitekim Halid b. Velid ve benzeri mücahidler Müseylimetu'l-kezzab ile çarpışırlarken hiçbiri Medine'de duran ve bütün bu cihadı sevk ve idare eden Hz. Ebubekir (r.a.)'den daha mücahid ve daha faziletli olmadılar. Aynı şekilde Kisra ve Kayser ordularıyla çarpıştıkları zaman mücahidler ne Hz. Ömer, ne de Hz. Osman ve Hz. Ali'den daha mücahid ve daha faziletli değil idiler.

Burada "kaidin" (savaşa katılmayanlar) ve "mücahidin" (cihad edenler) kelimeleri örfte kullanılan anlamları gereğince, kendi ibareleri ile Allah yolunda savaşmaya ait bulundukları kesin olmakla beraber,

asıl mânâlarında kuud, yani oturma, tembelliği akla getirdiği ve mücahede ise, bütün gayretini harcayarak ve zahmetler çekerek uğraşmak ve çalışmak demek olduğu ve örfte o mânâları ifade etmeleri, bu mânâdaki özelliklerinden kaynaklandığı için, bu mukayese ve karşılaştırma genel olarak çalışanlarla çalışmayanların da eşit olamayacaklarını ve herhangi bir hususta Allah yolunda iyi niyetle çalışanların oturanlardan daha üstün olduğunu ve şu kadar ki, kötülük ve zarar için çalışanların, bu karşılaştırmanın dışında tutulduklarını da işaret yoluyla ifade etmektedir. Bu işaret göz önüne alındığında, Allah yolunda mal ve can ile cihad etme kavramının "Bizim uğrumuzda cihad edenlere gelince, elbette biz onları yollarımıza hidâyet ederiz", (Ankebut, 29/69) âyetinde olduğu gibi o kadar geniş kapsamı vardır ki, savaş meselesi bunun bölümlerinden biri demektir. Bundan dolayıdır ki, Resulullah (s.a.v.) savaştan geri döndükleri zaman, "Küçük cihattan büyük cihada döndük" hadis-i şerifleri ile ruh terbiyesi ve nefsi düzeltme ile uğraşmanın büyük cihad olduğunu duyurmuşlardır.

Özetle, müminlerden özürsüz ve zararsız olarak savaştan geri kalanlar, malları ve canlarıyla, Allah yolunda cihad edenlerle bir olamazlar. Açıkçası, Allah cihad edenleri oturanlardan derece itibariyle üstün kıldı, çalışanlara çalışmayanların, Allah yolunda savaş edenlere etmeyenlerin üstünde fazla bir derece verdi. Bununla beraber Allah hüsnayı, yani en güzel sevap olan cenneti ikisine de vaad etti ve vaad ettiği halde böyle yaptı. Bu böyle olunca kendilerine cennet vaad edilmeyen ve savaştan geri kalmaları izne bağlı olmayıp zarar ve günah teşkil ettiğinden dolayı kendilerine azap vaad edilen, o savaşa katılmamış olanların mücahidlerle bir olamayacakları öncelikle anlaşılır. İkisinin de güzel inançları ve iyi niyetleri olduğu ve cennet ikisine de vaad edildiği halde bile eşit olmazlar. Allah cihad edenleri pek büyük bir ecirle savaşa katılmayanlara üstün kılmıştır ki, bu ecir de mücahidler arasında aynı derecede değil, Allah'tan birçok derece, mağfiret ve rahmet olacak şekildedir. Bunların bir kısmı, savaşa katılmayanlardan bir derece fazla ise, diğer bir kısmı derecelerle fazladır. Mücahidlerin dereceleri çok ve birbirinden farklıdır. Bu ecirlerin içinde Allah'ın büyük bir mağfiret ve rahmeti de vardır. Bu mağfiret ve rahmet sayesinde geçmiş günahlar da bu ecir ve dereceleri eksiltmeyecektir. Kuşkusuz, " Allah çok mağfiret ve merhamet edicidir."[220]

PIRLANTA SERİSİ...

Bizim ölçümüze göre dâvâ adamı ayrı bir hususiyet arzeder. Bu bakımdan, çokların soylu ve sayılı kabul ettiği nice büyükler, dâhiler, kitleleri sürüklemiş büyük sosyologlar vardır ki, biz onlara "entellektüel cüceler" deriz. Bahşettiğimiz şu izfaî değer dahi çoklarına fazla gelir. Yanılmışları hoş etmek için pâyesize verdiğimiz bu pâyeden ötürü

İnşaallah hakikat da bize darılmamıştır.

Bir gerdanlığa tek elmas yerleştirebilmek için yüzlerce taşı bozmuş ve yüzlerce kolyeyi gerdana takılmaz hâle getirmiş; bir göz açma uğrunda çok gözleri söndürmüş, bir kâlbe hayat nefhedebilme sevdasıyla binlerce kâlbe kasdetmiş kimselere elbette "büyük" diyemeyiz.. Ancak beyindeki tümör gibi bir tek duygusu, yüzde bir yumru mahiyetinde kendini gösteren pek çok sivriler vardır ki, fazlalıklarını ve elmacık kemikleri gibi çıkık taraflarını göstermek Hakk'a hizmet olacaktır.

Yıllar yılı milletin beyni ile bağırsağını aynı görmüş ve göstermiş, onun beynini bağırsağına yedirmiş, kâlp zarını çarık diye ayağa giydirmiş, yediğinden ve güttüğünden habersiz, öteler ötesini görmez körler; gerçek dâva adamına, karanlıkları nisbetinde ışık tutsunlar diye anılırlar, başkaca hiçbir zatî değer de ifade etmezler.

Gerçekten habersiz bu büyük gösterilmişler, kitleleri saptırmış, beşeri bîhuzur etmişlerdir. Âleme bir ağıl nazarıyla bakmış, fertleri bir sürünün şuursuz parçaları görmüşlerdir.

İçten ve derinlemesine hiçbir kritiğe tâbi tutmadıkları insanı, tesadüfen bu dünyaya atılmış, hâdiselerin korkunç akışı karşısında bir köşeye sıkışmış, daima titrek ve mahkûm, cereyan eden kanunların demir pençesi altında daima ezik, daima korkulu ve yaşama mücadelesi içinde çırpınan bir bîçare varlık görmüşlerdir.

İçine nüfuz edememişlerin elinde insan, asırlar boyunca hep mahzun ve mükedder kalmıştır. Böylece insanlık, ruhî melekelerin ve zihnî fonksiyonların tamamen tefessüh etmesi gibi bir tehlike ile burun burunadır. Ne garip tecellîdir ki, aşağıların aşağısına itilen bu en şerefli varlığın kurtarıcıları veya öyle görünenler de, hep şimdiye kadar onu en sefil varlık görmüş mürekkeb cahiller ve istismarcı demagoglar olmuştur.

Dâva adamı ne bir materyalist, ne de spirtüalisttir. Ve ne de bir kısım kimselerin sandığı gibi asrın bütün fenlerinde ihtisas yapmış diploma ve doktora hammalıdır.

Bizim ölçümüze göre dâvâ adamı, ışık hızıyla ifade edilmeyecek kadar öteleri gören, zamanın üstüne çıkıp süratle akan hâdiselerin neticesini gören, kâlbi kadar ruhu, ruhu kadar da beyin melekeleri inkişaf etmiş, içinde şefkatten ummanların mevcelendiği, dışında şevkten nesimin estiği iki kutup arasındaki hesap rakamlarına sığmaz mekân bulutlarını birden ihata eder ve o geniş mekânla bu küçük insan arasında münasebetleri şimşek edâsıyla kavrar, engin ve alabildiğine derin bir biliş ve görüşe sahip yektâ bir varlıktır. Derunî, samimî, melekler kadar şefkatli ve gene bir kısım melekler kadar celâdetlidir.

Güneş gibi renkli ve ziyalı, ay gibi parlak ve tatlı.. Onlar gibi durmadan yol alır ve aşar. Dağları düz, düzleri pürüzsüz eyler.

Dâva adamı aşılmazları aşmış; nikâbın kaldırıldığı, pinhanın ayan olduğu ufka ulaşmış; namütenahî güzelliği günlüyle duymuş ve doymuş; sonra yine cihetler yurduna dönmüş.. Gönlü o âleme tutkun, gözünde oranın sürmesi ve bağrı, lavların oynaştığı, kaynaştığı bir harika, bir anlaşılmaz olarak coşacağı anı beklemektedir.

Dâva adamı, güldürmek için ağlar.. Gözünün katresinde ummanlar gizlidir. Yedirmek için, yemez. Dünyaya karşı daima oruçludur. Yaşatmak için ölür. Habbesinde İrem bağlarını yetiştirecek kudret saklıdır. Döverler, bu uğurda niyaz eder; söverler, dua eder; başını yararlarsa Hakk'ın Habibi gibi ellerini kaldırır: "Hidayet nasib et cemaatime Allahım! Bunlar beni bilmiyorlar" der, niyaz eder, af diler.

Dâva adamı kendini nefyeder, muvaffakıyeti Hakk'ın tevfikine ve çevrenin himmetine verir. Hakk-aşina bir kumandan gibi birliğindeki sarsıntıyı nefsinden bilir, bin tevbe eder.

Dâva adamı, cânân dilemenin canı terketmekle olacağını çok iyi bildiğinden bir anlık visâl için yıllar yılı hicrana önceden kararlıdır. Hakk rızası için yüzlerce defa gözyaşı ile yoğurduğu çamuru seve seve gözüne sürme diye sürer.

Dâva adamı, dilhûn olup gönlünü kan, gözünü ebr–i nisandan daha aziz göz yaşları ile yıkamadıktan sonra, ne buluttan yağmur, ne denizden buhar ve ne de başka gözlerden yaş beklemez.

Dâva adamının lugatında kırılma, darılma kelimeleri yoktur. Hem nasıl kırılır ve darılır ki bir an rahmetli tecelliden dûr olmayan Hakk, merhamet ettiklerine onu mücessem bir rahmet olarak göndermittir.

Dâva adamı, başı yüce dağlar gibi daima bulutlu... Ovaları, vâdileri sulayan yağmurların, sellerin şimşekleri hep onun başında çakmaktadır. Onun o celâlli hâlinde dahi binlerce Cennet bahçesine su ve ziya huruşandır.

Dâva adamı, kâlbinin dudağı ümitten tomurcuklarla süslü, yaşadığı devirden çok sonralara nazar eder ve ördüğü halıyı bu hesapla örer. Ne yaşadığı devrin isi, pası, ne de dünyanın alâyiş ve ihtişamı onu meşgul edemez ve yolundan saptıramaz.

Dâva adamı, Hakk'ın esiri, haklının zahiri, düşene yâr ve yolunu şaşırmışlara pişdardır.

Bu ma'nâda feleğin kemer bağladığı yüzlerce dâvâ adamı vardır. Aylar güneşler hep onların bezmine ve hikmet dersine koşmuştur.

Devr-i Saadet'ten sonrası taksimde, hissemize en çelimlisi ve

çalımlısı düştü. Bulanlar buldu, bilenler bildi. Bilmem ki biz tanıyabildik mi?..

ALLAH'IN SİZE İHSAN ETTİĞİ İHSANLARA GÖRE BİR ŞEY OLMAYA ÇALIŞIN.

Şahsi hayatınız, şahsi hayatınızın refahı, çoluk çocuğunuzun refahı adına bütün hayatınızı o işe bağlamanız düşünülemez reva değildir. İslam bağrından hançerlenirken, müslümanlar bağrından hançerlenirken, yeryüzünde müslümanlığın ve müslümanların gördüğü zilleti hiç bir devirde hiç bir kimse görmez durumda iken sizin kalkıp şahsi refahınızı düşünmeniz sizin vicdanıza sizin izanınıza telif edilmesi mümkün değildir. Bu itibarla ben deyeceğim ki, kendiniz olun. Hakkınızda kesilip biçilen taktirlere göre bir şey olmaya çalışın. Allah'ın size ihsan ettiği ihsanlara göre bir şey olmaya çalışın. Mele-i âlanın sakinlerini yalancı çıkarmayın. Razzede size dua edenleri yalan çıkarmayın. Kabe'de size el kaldırıp dua edenleri yalan çıkarmayın.

Senelerce evvel birisi, bazı şeyler arz edeceğim size, bana dedi ki, önemli bir zat. Huzuru risalet penahide idim. Ümmeti Muhammedin hususiyle Türk insanın derdiyle iki büklümdüm. Bir inledim. Bir de sonra murakabe yaptım. Sonra ya resulullah dedim, halimiz ne olacak bizim. Birden bire resulü ekrem temessül buyurdu. Rüya değil, buyurdular ki, Türkiye'nin meselesini falanlara bıraktık biz. Bakış bu. Sizin hakkınızda nebinin hüsnü zannı bu. Haşa, o doğru söyler doğru görür. Siz bilmem bu hüsnü zannı nereye koymayı düşünürsünüz. Bence ramazanlarda öpüp başınıza koyduğunuz rıhle-ı şeriften çok mukaddestir. Bırakın onu da onu öpün başınıza koyun ve kemer beste-i ubudiyet içinde işinize sahip çıkın.

Bir başka arkadaşımız, şunu ifade ettiler. Yani size bakışı arz ediyorum ben. Bana da olabilir, ben bana öyle bir bakış olursa hep şöyle dedim. Şahsı manevi içinde, bu cemaat içinde şöhret-i kazibe olarak daha çok senin adın ayaklar altında dolaşmaya, ayaklara dolaşmaya bir ölçüde hüsnü zannına binaen başlarda olduğu için belki ona teveccüh ediyor. Öpülen alın sizin alınlarınız. Beytullahta birine namaz kıldırma düşünce bu cemaatten bir tanesi geçirdiler durdu oda. Ve adeta ruhaniler gelmiş o cemaate iştirak ediyorlardı. İşin garip tarafı işini yapmış, düzenini kurmuş ve öbür aleme gitmiş asrımızda çığır açan büyük zat, gerçek imam o da cemaat içinde bulunuyordu. Tevili ne ola ki dediklerinde orda bu davaya öteden beri bağlı bir zat, önemli bir zat, onun adından bahsedilirken Medine-i münevverede mühim bir alim olarak kitaplarda geçiyor. Demek ki işi artık emin insanlara teslim etmiş rahat-ı kalbi öbür tarafa gitmiş siz kendi işinize bakın diyor. Bu iltifat karşısında bu iltifatı nereye koymayı düşünürsünüz. İpekten bohçalara koysanız hakkını eda etmiş olamazsınız. Bunu götürseniz

bir sanduka içine koysanız ve sonra ramazandan ramazana en mübarek gününde kadir gecesinde el pençe divan dursanız. “Essalatu vessalamu aleyke ya resulullah” deseniz. Hakkını eda etmiş olamazsınız. Kalbinize yerleştirin. Ve onun hasıl edeceği dinamizim ile harekete geçin. Nebini bakışını çok kısa zamanda doğru çıkarmaya çalışın. Sizin için böyle bakıyorlar. Dediklerini diyorum ben yani. Sizin için dediklerini deyiyorum. Bunu bir yere oturtmak lazım yani. Nebi size öyle baksın. Siz yazı yaz evinde kışı kış evinde geçirin olacak şey mi. Revamı bunca mescitler küffara meyhane olurken. Revamı ibadet haneler put hane olurken. Revamı mabetler meyhane olurken. Revamı müminler ayaklar altında çiğnenirken. Ve revamı sen bu mevzuda hak ihraz edememişken, liyakatını gösterememişken resulü ekrem seni başından öpsün, seni alkışlasın sen rahat otur, revamı. Ne o ona reva ne de olanlar ümmeti Muhammed’e reva. Fakat oluyor. Oluyor ama merkezde bu işin çok küçük çıkıntısına dahi islam hatırına resulü ekrem (a.s.m.) temenna duruyor. Temenna duruyor. Merkezde çok küçük bir çıkıntıya zira o inanıyor ki muhit hattında o kocaman bir açı meydana getirecek. İlerde zuhur edecek Saidler, Ahmetler, Mehmetler, Osmanlar,Aliler, Veliler asrın muzdarip insanının dediği gibi “lebbeyk” deyecekler. Elpençe divan duracaklar. Ve bestesi başlanan bu şiir, bu güfte tamamlanacak ve sadece o okunacak Allah’ın inayet ve keremiyle.

Ve yine görüp naklediyorlar. Ordular resmi geçitten geçiyor gibi geçiyorlar fakat bu geçen ordular sanki sahabi döneminde ki insanlar değil de aynı duygu aynı düşünce paylaşılırken paylaşılmış olursa şayet insan bu asırda yaşıyorken farkına varmadan isterse alem-i misalde sahabi içine karışır. İsterse bizim gibi ümmiler ümmiler dünyasında rüyalar alemine girer sahabe-i kiram içinde bulunur. O kadar çok vakıa var ki bu asırda yaşıyor Allah Allah diyor ben Bedir ashabı arasında bulunuyorum ama on dört asır sonra gelmiştik diyor. Ve işte bu ordular resmi geçit yapıyorlar. Rüyada nebiler nebisine evet demiş bir ordu resmi geçit yaparsa onu kim teftik edecek kim bakacaktır. Resmi geçidi kim kabullenecektir. Resulü ekrem (a.s.m.). Fakat hayret ediyorum, hayret ediyorum zira efendimiz (s.a.v.)’in hani resmi geçitte kendilerini kontrol ettiği teftiş buyurduğu kimseler asrı saadet insanı değildi. Bizim günümüzdeki insanlardı bunlar. Yusuflardı, Kemallerdi, Avşarlardı, Mustafalardı, Alilerdi, Velilerdi bunlar. Nereye koyacaksınız bunu. Bunu bir kenara atabilir misiniz bunları. Şu cüzzi şu küçük hizmetle Allah’ın bu kadar ihsanına mazhar olduktan sonra, bu kadar avanslar aldıktan sonra bir zaman alnından öpme demiştim. Bazıları tenkit edebilir. Alnından öpme değil de nedir bunlar rica ederim. İçinizde değildir de neredesdir sallallahu aleyhi ve sellem. İç dış siz neye diyorsunuz. İçine hapsolduğunuz üç buutlu mekana siz mekan mı diyorsunuz. O bir anda milyonlarca yerde bulunur. Belki sesi

daha gürdür. “essalatu vessalamu aleyke ya resulullah”, “essalatu vessalamu aleyke ya habiballah”, “essalatu vessalamu aleyke ya eminlavahilla”

Yer durdukça, biz yaşadıkça vücudumuzun zerratı adetince ona selat ve selam olsun. Evet belki şu anda oda, kulaklarımız duymadı ama duyan da olabilir, vicdanlarımıza duyuracak şekilde “ve aleykumüsselam” diyor. Rica ederim bunu bir yere koyun. Aziz bir yere koyun. Aziz bilin aziz bir yere koyun. Veliye gelip diyorlar ki, rüyamda gördüm. Resulü ekrem (s.a.v.) vardı. Senin hal ve hatırını sordu. Ve dedi ki ona selam söyleyin. Yerinden ok gibi fırlıyor ve aleykes selam ya resulullah diyor. Rüyada selam veriliyor ve selam alınıyor. Allah resulü (s.a.v.) aranızda, içinizde, başınızda teftişinizi deruhte etmiş. Nereye koymayı düşünürsünüz. Değiştirip şöyle deyeyim, ne zaman yerinizden ok gibi fırlayacak elinizi göğsünüze vuracak ve aleykes selam ya resulullah deyeceksiniz. Size teveccühleri karşısında bunu sizden bekliyor. On dört asırlık teveccühleri sonunda bunu sizden bekliyor. Yaranlarıyla beraber bekliyor. Meleği âlanın sakinleriyle bekliyor. Ve gelin daha fazla bekletmeyin. Daha fazla ayakta tutmayın. Teftişi uzatmayın. Mevzilenin tabiyelerinizi yapın. Ve taarruza geçin. taarruza geçin. Ellerinizde meşale taarruza geçin. Muhammedi ruhla ok gibi gerilin taarruza geçin. Dünyanın dört bir yanında sizi bekleyen karanlıkları aydınlatmak için taarruza geçin. Berlin’de yazılan nameler vardır. Belgrat’tan giden nameler vardır. Moskova’dan giden nameler vardır. Meded ey sultanı resul diye, meded ey sahibi merkez diye.

Ne diyor acaba resulullah bu isteklere karşı. Elimden gelmez diyorsa ne diyeceksiniz. Elimden ne gelir diyorsa ne diyeceksiniz. Dünya bir inilti olmuş adeta. Dünya küfür ve delalet içinde bir inilti olmuş inliyor. Arş-u arz iniltiyle ihtizaz içindedir. Ve bunları Hz. seyid-ül enam duyuyor. Ve mahsun mahsun bakışını size çeviriyor. Derman diyor.

Hissiyatınızı ve heyecanınızı Allah devam ettirsin. Bu iş devam ederse gülecek, bu iş devam ederse sevinecek. Bu ruh haleti içinde sizi bekleyen işlerin başına koşarsanız senelerden beri çektiği ızdıraplar sona erecek. Ben şuan ki ruh haletinize fevkalade bir itimat içinde Hz. ruhu seyid-ül enamı senelerce evvel Hz. Muhammed İkbal’in gördüğü gibi şayet müşahede etseydim. Şayet görseydim, deyecektim ki ya resulullah bir buçuk asırdan beri sana takdim edeceğimiz ettiğimiz herhangi bir hediye olmadı olamadı. Fakat ciddi bir gerilimin metafizik gerilimin ifadesi olarak şu farklı gecede ki, manzarayı bir zarf içine koyuyor sana takdim ediyorum.

Gayri bundan öte bundan öte benim elimden bir şet gelmez. Günahlarına kefaret arayan bir insan olarak vicdanlarınızın

hüşyarlığına sığınıyorum. Gerilime geçmiş ruhunuza sığınıyorum. Hz. Muhammed hatırına (s.a.v.) idrak ve anlayışınıza sığınıyorum. Ağladığınız gibi dünyanın dört bir bucağında ki ağlamaları dindirmek için Allah aşkına resulullaha tam bir kere olsun evet deyelim. Evet deyelim. Ömrümüz oldukça evet deyelim. Allah sizden ebeden hoşnut olsun. Asırlardan beri ümmet ehli insaf bekleyen hizmetimizi sona erdirmek için size güç versin. Kuvvet versin. Enerji versin. Ve tarihin bir döneminde islamı insanlığın kaderine hakim kılan dinamikleri yeniden kullanmaya bizi muvaffak eylesin.

KUMANDANLIK PAYESİ

...Ne azizsiniz ki, Allah (c.c.) dinine diyanetine hizmet vazifesini size tahmil etmiş bulunuyor. Ne azizsiniz ki, ekmel-i din olan islamiyet yirminci asırda yeniden sizin omuzlarınızda bayraklaşacak. Ne azizsiniz ki, insanlığın iftihar tablosu Hz. Muhammed (a.s.m.) yeniden bir bayrak gibi sizin gönüllerinizde, kalplerinizde ve kafalarınızda dalgalanmaya başlayacak. Ne azizsiniz ki say'iniz Allah'ı anlatma istikametinde olacak, Kuran'ı anlatma istikametinde olacak.

Her say kendine göre semere verir. Bir tarlayı tımar etme ona göre semere verir, hayvanı tımar etme ona göre semere verir. Nesli tımar etme ona göre semere verir. Ya say'iniz Allah davasını ilâ etme olursa semeresi ne olacaktır. Onu siz düşünün. Allah istikametinde matlubu maksudu mahbubu Allah olan bir insan onun say'inin semeresi ne olacaktır onu ben anlatamam ancak sizin gönülleriniz anlayabilir. Gönüllerinize koyun onu, sonra anlamaya çalışın. Uzun uzun üzerinde durun onu takdir etmeye çalışın. Cenab-ı hak takdirine muvaffak kılsın. Bu aziz davayı omsuzuna yüklediği biz perişan fakir zayıf cemaatı aziz kılmayı murat etmiş, murat etmiş ki bu davayı bize yüklemiş. Buna şerefli layık olmaya bizleri muvaffak kılsın inşallahu taâla.

Bu bir kumandanlık payesidir. Ve öyle bir kumandanlıktır ki bu İstanbul'u feth eden belki bu kumandanlığa teşne olacaktı. Keşke benim olsaydı deyecekti. Ama o hadisin büyüklüğü karşısında ben dize geliyorum. Nebiler nebisinin takdiri karşısında dize geliyorum. Devir açan devir kapatan bu adam karşısında dize geliyorum. Fakat inanın bana mübalâğa yapmıyorum. Kuran'ı yeniden ihya edenler, köy köy kasaba kasaba kent kent karanlık ufuklarını onunla aydınlatanlar Hz. Fatih'in gıpta edeceği nesil olacaklardır. Size bu meseleyi teyid için nebiler nebisinin nur havuzundan bir tane sözünü aktarmak istiyorum.

Ben cemaatler içinde öyle cemaatler gördüm ki, buyuruyor, nurları bütün nurları bastırıyor, aydınlıkları bütün alemi alıyor. Ama onlar ne nebidir ne de velidir. Herkes gıpta edecek, nebiler veliler gıpta edecekler. Nebi beşerin en büyüğüdür. Mutlak fazilet ona aittir. Hiçbir

veli onun seviyesine çıkamaz. Ama bu nurlular kim diyecekler. Karanlık devirde elinde şemayla nur taşıyanlar sokak sokak nur taşıyıp dolaşanlar, bütün karanlık gönüllere nur fışkırtanlar ahir zamanda zuhur edecekler. Bütün işlerin zayıf ve fakirlere kaldığı devirde bu garipler çelimsizliklerine rağmen işe sahip çıkacaklar. İşte nebilerin gıpta edeceği velilerin gıpta edeceği ama ne nebi ne de veli ne sıddık ne de şehit. Bu büyükler güruhu ahir zamanda Kuran'a sahip çıkan kimselerdir. Onu terdat edenler, Allah'ın maksadını matlubunu Kuran'ın içinde anlayanlar, cenab-ı hakkın isteklerine karşı serfiru edenler, emrin nedir Allah'ım bel kırmaya geldik diyenler. İşte bu aziz güruh cehennemin üzerinden geçerken dahi cehennemin alevlerini söndürecek nurları. Semada bir yıldız olmasa, ay solsa güneşler sönse kainatı tenvir edecek nura sahip olacaklar ötede. Karanlık bir devreye ışık saçmanın mükafatı olarak ışıklanma verilecek kendilerine. Devri ışıklandırdıkları için mükafat, işledikleri işin manasında, işledikleri işin cinsinden olacaktır. Onları Allah (c.c.) tenvir edecek. Dünyaları aydın ahiretleri aydın, dünya ve ahiret saadetine mazhar olacak, şüheda güruhuna dahil olacak Saitlerin saidi, bahtiyarların bahtiyarları Hz. Muhammed (a.s.m.)'ın arkasında toplanacaklar.

İşte biz say ederken, çapımıza göre gayret gösterirken, Kuran'ı anlıyor ve anlatıyoruz derken önümüzde Hz. Muhammed (s.a.s.) ve onun peygamber olarak kardeşi diğer nebileri görüyoruz. Önümüzde misallerini size intikal ettirmeye çalıştığım kadınıyla erkeğiyle ashabı kiramı görüyoruz. Ve bu misallerin ışığı altında inşallah anlıyoruz ki, bu denli seferberlik yaptıktan sonra bütün küfür ordusu hezimete bütün zulmet ordusu hezimete uğrayacak. Şeytan teslimi silah edecek, şeytan saltanatı yıkılacak Allah'ın tevfik ve inayetiyle. Hakim-i mutlak olan, Adil-i mutlak olan, Âmir-i mutlak olan Hz. Allah bütün duygularda hakim olacak, bütün hislerde bütün kalplerde hakim olacak. Cenab-ı hak sözü dahi, edası dahi, hadiselerin seyri içinde yakalayabildiğimiz manaları dahi bu kadar beşaret veren bu büyük günü bu mutlu günü inşallah dokuz on asır tevhide hizmet etmiş mazisi sevapla dolu, camilerle dolu, imarethanelerle dolu, yüksek okullarla mekteplerle dolu o güne göre medreselerle dolu bu aziz bu necip milleti yeniden islama sahip çıkmak suretiyle yeniden aziz eylesin, dini ihya etmek suretiyle onu ihya eylesin.[221]

SELÇUKLULARIN İLK DÖNEMİNDE DÜŞÜNCE HAYATI VE BAZI TARİKATLAR

Bilhassa Selçuklular'ın ilk döneminde düşünce hayatının çok karışık ve özellikle sapık tarikatlarda büyük bir yayılma olduğu görülüyor.

İslâm dininin ilk yayıldığı bölge, ilk çağlardan beri her türlü inanç

ve düşünceye zemin teşkil etmiş bir bölgedir. Bir yanda Yahudilik ve Hıristiyanlık bölgede yaygın; öte yanda, Zerdüştlük gibi, Manihaizm, Mıtraizm gibi eski dinler var. Harran, bir zaman Sabiîliğin merkezi; daha sonra Neo-Platonizm ve Gnostisizm gibi batınî akımlara da kucak açmış. Mısır'da Neo-Platonizm'den başka Hermetizm var. Bütün bunların yanı sıra, İslâm'ı içten ve dıştan çökertmek için, hem bölgede hakim siyasî güçler, hem de rakip dinler, inanç sistemleri baştan beri hiç boş durmamış. Abdullah bin Sebe' -böyle bir şahıs yaşamış mıdır yaşamamış mıdır ayrı konu ama- bir gerçek var ki, İbn Sebe' tipi şahıslar hiçbir zaman eksik olmamışlardır. Haricîler'i öyle iddia edildiği gibi, Necidli bedevîlere münhasır görmek yanlış olur. Hz. Ali döneminde Sıffin'de birden ortaya çıkmaları ve hemen bir grup teşkil etmeleri de gösteriyor ki, böyle bir fırkayı oluşturacak bir hareket baştan beri varmış. Ehl-i Sünnet ulemâsının gayretleri her zaman şâyân-ı şükrandır. Onlar bütün bu gâile ve tehlikeli inanç akımlarının içinde İslâm'ı hakkıyla müdafaa etmiş ve onun ana düsturlarını çok güzel ortaya koymuşlardır.

Selçuklular dönemi itibariyle Nizamü'l Mülk'ün de bu hususta ki çalışma ve gayretleri takdire şâyândır. O, Nizamiye'yi kurmuş. O dönemde Nizamiye'de hoca olmak çok zordu. Bunun için çok iyi bir fıkıh metodolojisi, tefsir, hadis, kelâm, felsefe, mantık bilmek gerekiyordu. Nizamü'l-Mülk bu işin başına önce Gazalî'nin hocası Ebu'l-Maâlî'yi, daha sonra da Gazalî'yi getirmiş. Bu dönemde en büyük problem Hasan Sabbah problemidir. Hasan Sabbah'ın çok karizmatik bir şahsiyeti olduğu, felsefeyi, hermetik ve gnostik düşünceleri çok iyi bildiği anlaşılıyor. O, müritlerini bir şekilde efsunluyor, onlara haşhaş (afyon) veriyor, yalancı bir cennet gösteriyor; sonra da müridleri ne savaşa girip ölmekten, ne de bağırlarına bir hançer saplayıp, kendilerini öldürmekten çekiniyorlardı. Zamanla, hasan Sabbah'ın düşünceleri, Mısır'da Fatımîler adıyla devlet oluyor, oradan da Kuzey Afrika'ya yayılıyordu. Bugün ise o cereyanın uzantıları, Nusayrîlik'le ve bilhassa İsmailîlik'le devam ediyor.

Bu iş, bundan sonra da devam edecektir ve siz, şimdiki dönemi arayacaksınız. Bu itibarla da bize, hiçbir beklentiye girmeden hizmet etmek düşüyor. Burada ise burada, daha başka bir yerde ise orada; dünyevî hiçbir beklentiye girmeden hizmet etmek... ders okuyan arkadaşlara her zaman, "Dünyaya dağılın. Burs, maaş beklemeyin. Taş kırın, temizlikçi, bulaşıkçı olun, geçiminizi çıkarın ve dininize, milletinize hizmet edin" diyorum. Kabiliyetiniz varsa yazı yazın, kitap telif edin; hatta çöpçülük yapın, fakat yaptıklarınız karşılığında hiçbir maddî beklentiye girmeyin. Yoksa ileride bugünleri arayacaksınız. Zira ileride çok farklı cereyanlar zuhur edecek. Bu cereyanlara karşı, evet dünkü, bugünkü ve gelecekte doğacak bu cereyanlar karşısında

İslâm'ın prensiplerini yeniden tespit edip, yeniden ifadelendirmek icap edecek. Hem Zahirîliğe, hem de katı akılcılığa karşı İslâm'ın rûhî hayatını ortaya koymak ve anlatmak gerekecek. Ben inanıyorum ki, ileride rûhî sahada eskinin A. Geylânîleri, Şâh-ı Nakşibendleri, Muhyiddin-i Arabîleri yeniden yetişecek ve geçmişte olduğu gibi, bu sahada yanlışlara, dalâlet yollarına düşmemek için, İslâm'ın rûhî hayatının da her yönüyle anlatılmasına ihtiyaç duyulacak ve yine inanıyorum ki, bugünkü nesiller tam anlamasa da, çeyrek asır sonra gelecek nesiller Kalbin Zümrüt Tepeleri'ni çok daha iyi anlayacak ve yaşayacaklardır.

Bütün bu değişik sahalardaki yazdıklarımızda esas aldığımız ve Kur'an düsturlarının bir defa daha tesbit ve takdimi adına yazılan 'sözler' ve 'mektuplar' çok önemli hizmet göreceklerdir. Bu konuda kaynağımız ve istinat noktamız bunlardır. Allah bana ömür verse ve 60 sene daha yazsam, yine beslendiğim ve ölçü kabul ettiğim kurallar, Kitap ve Sünnet menşe'li bu kaynaklar olacaktır. Çünkü orada verilmesi gerekli bir şey, bazen icmalî bazen tafsilî olarak komprimeler halinde verilmiştir. Ömer nesefî'nin Akaidine şerh yazmış bir Hayalî vardır. Bu zat için,

Hayalî'nin hayaline hayal bulmaz muhayyiller
Rizayeti bin yıl olsa, hayal eyler hayâliler

Beyti söylenmiştir. Bunun gibi, hayallerimiz ne kadar geniş ve derin olursa olsun, Kur'an'ın envarı, hepsini dolduracak kapasitedir. Önemli olan, onları çok iyi bilmek ve özümsemektir.[222]

HİZMET MODELLERİNDEKİ FARKLILIKLAR

Hz. Musa, Hz. Yusuf ve Ashab-ı Kehf, bir saray ortamında büyüyorlar, fakat her birinin ortaya koyduğu hizmet modeli farklı gibi görünüyor. Bu farklılık, zaman ve şartlardan kaynaklanan bir farklılık mıdır?

Ashab-ı Kehf'in bizzat sarayda doğup büyüyen gençler olduğu anlaşılıyor. Mü'min-i âl-i Firavun da, bir saray mensubu. En kritik bir noktada Hz. Musa'yı koruma adına ortaya atılıyor. Ya-Sin Sûresi'nde geçen ve "aksa'l-medine", yani şehrin öte ucundan geldiği beyan buyurulan, bazı rivayetlerde isminin Habibü'n-Neccar planlarını da, ona âksa'l-midene"den gelen bir kişi haber vermişti. Anlaşıldığı kadarıyla, "aksa'l-medine"den kasıt, şehrin en yüksel yeri, yani idare konağı, saray demek oluyor. Mü'min-i Âl-i Firavun'la Habibü'n-Neccar'ın fonksiyonu aynı olduğunu anlatılan zat da, herhalde ona benzer bir saray mensubuydu. Hz. Musa'ya, sarayda hakkında yapılan öldürme gibidir. İkisi de, Allah'ın peygamberlerini korumak için kritik bir noktada ortaya çıkmışlardır; bir farkla ki, Habibü'n-Neccar şehid edilirken,

Mü'min-i Âl-i Firavun'un kurtulduğunu, hattâ muvaffak olduğu anlaşılıyor. Mü'min-i Âl-i Firavun'un, Firavun'un ordularının başkumandanıydı; Hz. Âsiye'nin ağabeyi olduğu da söyleniyor.

Hz. Musa (as), sarayda büyümüşse de, gençliğinde orayı terk etmek zorunda kalmış, 10 yıl sonra risalet vazifesiyle geri dönmüştür. İsrail Oğulları'na gönderilmiş bir peygamber olması hasebiyle, misyonu Hz. Yusuf'unkinden farklı bir keyfiyet arz etmektedir. İsrail Oğulları'na, unuttukları Hak Din'i hatırlatacak, onları Mısır'dan alıp, Firavun'un zulmünden kurtaracak ve bir başka diyara götürecektir. Hz. Yusuf (as) ise, bilindiği gibi, Mısır'da saraya bir köle olarak girmiştir. Sarayda önemli bir kadın kendisine tutulunca, bu musibetten korunmaya çalışmış; o kadar ki, "belki onların ısrarlı davetleri ve tahrikleri karşısında bir kapılma emaresi gösterebilirim" korkusuyla zindanı tercih etmiştir. Diğer tarafın onu baştan zindana atma niyeti yoktur; ancak iş ortaya çıkınca, eğer Hz. Yusuf zindana atılmazsa, Hz. Yusuf'un masumiyeti bütün bütün tebarüz eder ve töhmet tamamen üzerlerinde kalır endişesiyle, onu zindana atmaya karar verirler. Hz. Yusuf da, günahtan korunma adına zindanı tercih eder. Tebliğine de burada başlar. İlmi, irfanı, basiret ve firaseti ve değeri burada, zindan arkadaşları arasıda anlaşılır ve Allah, daha sonra bütün kapıları ona ardına kadar açar.

Ashab-ı Kehf, sarayda doğup büyümüş gençlerdi. Ülkede putlara tapılmasının karşısında gürül gürül bir sesle ortaya çıktılar, kıyam ettiler; Nureddin Topçu'nun egzistansiyalistlerden alarak çok işlediği 'isyan ahlâkı' diyebileceğimiz bir tavırla baş kaldırırlar: "Rabbimiz, göklerin ve yerin Rabbidir. Biz O'ndan başkasına asla ilâh demeyiz; aksi halde, gerçek dışı, pek saçma bir şey söylemiş oluruz." İdarenin üzerlerine gelmesiyle de, saraydan uzaklaşıp, bir mağaraya sığınırlar. Onların, böyle yapması gerekiyordu. Sarayda büyümüş gençler; suçları sadece "Rabbimiz Allah" demek; bu suçla sarayı terk etmek zorunda bırakılınca, sarayda ve aileleri arasında, mazlumiyetlerinden gelen bir duygu hareketlenmesi, kalb hareketlenmesi ortaya çıkar. Onların, esasen sarayda duramamalarına sebep olacak hiçbir kötü davranışları, suçları olmamıştı. Tamamen inançlarından dolayı bir sürgüne maruz bırakılıyorlardı. Bir süre sonra o sarayın da, onun bulunduğu memleketin de Hak Din'e teslim olması, onların mebde'deki bu hareketlerinin, başkaldırmalarının ardından gelen mazlumiyetlerinin neticesidir.[223]

NEYİN NASIL YAPILACAĞINI BİLEBİLME

Allah yolunda hizmet ediyoruz diyoruz. Fakat neyi tam olarak yapmamız gerekiyor, neyi tam olarak yapmamamız gerekiyor, acaba bunu her zaman bilebiliyor muyuz veya nasıl bilebiliriz?

Bu hususta çok şey söyledi, yazıldı, konuşuldu. Fakat önemli olan, acaba gerçekten hizmet ediyor muyuz? Hizmetimizde maksadımız sadece Allah'ın rızası mıdır, yoksa niyetimize başka şeyler de karışıyor mu? Ne ölçüde hizmet ediyoruz; hizmete ne kadar, dünya işlerimize, kendimize, ailemize ne kadar zaman ayırıyoruz? Bütün bu hususlarda en önemli mesele, kendimizi hizmete adama ve hizmette de, hiçbir dünyevî karşılık beklemeden, Allah'ın rızasına talip olmadır.[224]

DÎNİ HİZMETLERDE YENİ BİR ENDÜLÜS TECRÜBESİ Mİ?

Günümüzdeki dînî hizmetler, dünyanın içinde bulunduğu şartlar gereği, öncekilerden kısmen farklı bir mecra izliyor gibi. Efendimiz (sav) zamanında birbirini takip eden hadiseler vardı ve O'nun tebliği bu çizgide gelişmişti. Bugün ise, bir yerde yıllarca ulaşılan tecrübelerin, aynı vetireye ihtiyaç duyulmadan başka yerlere taşındığı görülüyor. Bu tecrübelerin başka yerlere taşınmasına, başka boyutta yeni bir Endülüs tecrübesi gibi bakılabilir mi?

Bugün dünya, eskiye nazaran çok küçülmüş görülüyor. Eskiden bir yerden diğerine üç ayda ulaşan haberler bugün anında ulaşıyor; aylarca süren seyahatlerle varılan yerlere, bugün bir-iki saat zarfında varılabiliyor. O bakımdan, artık hiçbir ülke bugün diğer ülkeleri nazara almadan, onlarla şu veya bu şekilde münasebete girmeden, müessir ve müteessir olmadan devam edemez. Bu bakımdan, dîn-i mübîn-i İslâm adına yapılacak hizmetlerde de, bütün dünyanın alacağı tavırlar çok önemlidir ve mutlaka dikkate alınmalıdır.

Efendimiz (sav) zamanında, bir zincirin halkaları gibi bir seyir takip edilmişti. Fakat bugün, manzara farklıdır, şartlar farklıdır. Hiç kimse, kölesinin, işçisinin, hizmetçisinin dinini, düşüncesini merak etmez. İkinci olarak, din adına başkalarına anlatacağınız hususlarda, en azından onlardan önde olmanız gerekir. İçtimaîde, ekonomide bugün için ortaya koyabileceğiniz misaller yoksa, başkalarına teklif edeceğiniz modeller yoksa, onlar üzerinde asla müessir olamazsınız. İnsanlar, sözden çok davranışa bakarlar. Bugüne kadar, kendi misalini ortaya koyamayan hiçbir hareket muvaffak olamamıştır. Dolayısıyla, Batı ülkelerinde muvaffak olmanın yolu, onların arayışta olduğu hususlarda, onlara modeller teklif edebilmektir. Bugün, Amerika'sıyla, Avrupa'sıyla batı, gücünün zirvesindedir. Meselâ Amerika, Osmanlı Devleti'yle mukayese ettiğinizde, sanki Kanunî dönemini yaşıyor gibidir. Burada hayat dopdoludur, insanlar meşguldür; dünyayı kazanma tutkusu, herkesin vaktini bütünüyle doldurmaktadır. Önce, onlarda dine ihtiyaç duygusu uyarmak lâzım; ruhlarında âhiret endişesi hasıl etmek lâzım ve onların, manevî açlıklarını hissetmeleri lâzım. Oysa ki modern hayat, âdeta bunların hissedilmemesi üzerine dizayn edilmiş gibi.

Fakat, hiç şüpheniz olmasın; bir gün burada, hem de bütün Batı'da da büyük manevî sarsıntılar yaşanacak. İşte o sarsıntılar döneminde insanlar arayışa geçecek; tutunacak manevî dallar arayacak. Eğer tam bu dönemde önlerinde İslâm'ın altın düsturlarını, Kur'ân'dan nebean eden Nurları görürlerse, hiç tereddüt etmeden ona sarılabilirler. Bir yanda, bütün parlaklığıyla ortaya konan, kendisini ispatlamış düsturlar, eğer tarafta onları arayan sarsıntı içindeki insanlar, milletler.. işte bu kaderdenk noktasında dîn-i İslâm, bütün haşmetiyle bir güneş gibi tulû edebilir.225

DİN'E HİZMETTEN DAHA BÜYÜK VAZİFE YOKTUR

Yeryüzünde irşad, tebliğ, cihad ve Din'e hizmetten daha büyük bir vazife yoktur; olmuş olsaydı, Allah, seçip gönderdiği peygamberlerine o vazifeyi yüklerdi. İrşad, güneş gibi doğup insanlığı aydınlatma, Allah'ı tanıtma ve insanları saflaştırıp özlerine erdirme ma'nâ ve hususiyetiyle nebîler için en yüce paye ve Allah indinde en nezih bir meslek ve vazifedir ve Hz. Adem'den beri bu davete icabetle aynı vazifeye sahip çıkan herkes, bu noktada nebîlere iştirak etmiş ve onlarla aynı sofrada oturmuş olur. Her iş, kendi çapı, ehemmiyeti ve ağırlığı nisbetinde seviye sahibi insanlara gördürülür; işte, İ'lâ-yı Kelimetullah, kendi üstünde bir vazife olmadığı içindir ki, öncelikle nebîlerle temsil edilmiştir.

RİSALE...

HİZMETTE SEBAT

[Bir Suale Mecburî Cevabın Tetimmesi.]

Bu yaz mevsimi, gaflet zamanı ve derd-i maişet meşgalesi hengâmı ve şuhur-u selâsenin çok sevablı ibadet vakti ve zemin yüzündeki fırtınaların silâhla değil, diplomatlıkla çarpışmaları zamanı olduğu cihetle; gayet kuvvetli bir metanet ve vazife-i nuriye-i kudsiyede bir sebat olmazsa, Risale-i Nur'un hizmeti zararına bir atalet, bir fütur ve tevakkuf başlar.

Aziz kardeşlerim, siz kat'î biliniz ki: Risale-i Nur ve şakirdlerinin meşgul oldukları vazife, rûy-i zemindeki bütün muazzam mesailden daha büyüktür. Onun için dünyevî merak-aver mes'elelere bakıp, vazife-i bâkiyenizde fütur getirmeyiniz. Meyve'nin Dördüncü Mes'elesini çok defa okuyunuz, kuvve-i maneviyeniz kırılmasın.

Evet ehl-i dünyanın bütün muazzam mes'eleleri, fâni hayatta zalimane olan düstur-u cidal dairesinde gaddarane, merhametsiz ve mukaddesat-ı diniyeyi dünyaya feda etmek cihetiyle; kader-i İlahî onların o cinayetleri içinde, onlara bir manevî cehennem veriyor. Risale-i Nur ve şakirdlerinin çalıştıkları ve vazifedar oldukları fâni

hayata bedel, bâki hayata perde olan ölümü hayat-ı dünyeviyenin perestişkârlarına gayet dehşetli ecel celladının, hayat-ı ebediyelerine birer perde ve ehl-i imanın saadet-i ebediyelerine birer vesile olduğunu, iki kerre iki dört eder derecesinde kat'î isbat etmektedir. Şimdiye kadar o hakikatı göstermişiz.

Elhasıl: Ehl-i dalalet, muvakkat hayata karşı mücadele ediyorlar. Bizler, ölüme karşı nur-u Kur'an ile cidaldeyiz. Onların en büyük mes'elesi -muvakkat olduğu için-, bizim mes'elemizin en küçüğüne -bekaya baktığı için- mukabil gelmiyor. Madem onlar divanelikleriyle bizim muazzam mes'elelerimize tenezzül edip karışmıyorlar; biz, neden kudsî vazifemizin zararına onların küçük mes'elelerini merakla takib ediyoruz. Bu âyet Yani: "Başkasının dalaleti sizin hidayetinize zarar etmez. Eğer sizler lüzumsuz onların dalaletleriyle meşgul olmazsanız." Düsturun manası ise: "Zarara kendi razı olanın lehinde bakılmaz. Ona şefkat edip acınmaz." Madem bu âyet ve bu düstur bizi, zarara bilerek razı olanlara acımaktan men'ediyor; biz de bütün kuvvetimiz ve merakımızla vaktimizi kudsî vazifeye hasretmeliyiz. Onun haricinde malayani bilip, vaktimizi zayi' etmemeliyiz. Çünki elimizde nur var; topuz yoktur. Biz tecavüz edemeyiz. Bize tecavüz edilse, nur gösteririz. Vaziyetimiz bir nevi nuranî müdafaadır.

Bu tetimmenin yazılmasının sebeblerinden birisi:

Risale-i Nur'un bir talebesini tecrübe ettim. Acaba bu heyecan, şimdiki siyasete karşı ne fikirdedir diye boğazlar hakkında bir boşboğazlığı münasebetiyle bir-iki şey sordum. Baktım, alâkadarane ve bilerek cevab verdi. Kalben "yazık" dedim. Bu vazife-i Nuriyede zararı olacak. Sonra şiddetle ikaz ettim. "Eûzü billahi mineşşeytani vessiyase" bir düsturumuz vardır. Eğer insanlara acıyorsan, geçmiş düstur onlara merhamete liyakatini selbediyor. Cennet adamlar istediği gibi, Cehennem de adam ister.

SEN HİZMET ETMEZSEN

Ey sersem nefsim! Acaba şu vazife-i ubûdiyet neticesiz midir, ücreti az mıdır ki, sana usanç veriyor? Halbuki bir adam sana birkaç para verse veyahut seni korkutsa, akşama kadar seni çalıştırır ve fütursuz çalışırsın. Acaba bu misafirhane-i dünyada âciz ve fakir kalbine kût ve gınâ ve elbette bir menzilin olan kabrinde gıdâ ve ziya ve herhalde mahkemen olan Mahşer'de sened ve berat ve ister istemez üstünden geçilecek Sırat Köprüsü'nde nur ve burak olacak bir namaz, neticesiz midir veyahut ücreti az mıdır? Bir adam sana yüz liralık bir hediye va'detse, yüz gün seni çalıştırır. Hulf-ul va'd edebilir o adama îtimad edersin, fütursuz işlersin. Acaba hulf-ul va'd hakkında muhal olan bir zât, Cennet gibi bir ücreti ve saadet-i ebediye gibi bir hediyeyi sana va'd etse, pek az bir zamanda, pek güzel bir vazifede

seni istihdam etse; sen hizmet etmezsen veya isteksiz, suhre gibi veya usançla, yarım yamalak hizmetinle Onu va'dinde ittiham ve hediyesini istihfaf etsen, pek şiddetli bir tedibe ve dehşetli bir tazibe müstehak olacağını düşünmüyor musun? Dünyada hapsin korkusundan en ağır işlerde fütursuz hizmet ettiğin halde; Cehennem gibi bir haps-i ebedînin havfı, en hafif ve lâtif bir hizmet için sana gayret vermiyor mu?

ÜSTAD VE HİZMET

Kur'an ve îmân hizmeti için Bediüzzaman'ın haysiyetini, şerefini, ruhunu, nefsini, hayatını fedâ ettiği; mâruz kaldığı o kadar şedid zulüm ve işkencelere ve giriftar edildiği çok musibet ve belâlara karşı gösterdiği son derece sabır, tahammül ve îtidâl, birer şâhid-i sâdık hükmündedirler.

Bediüzzaman Kur'an, îmân, İslâmiyet hizmeti için, dünyevî rahatlıklarını fedâ etmiş, dünyevî şahsî servetler edinmemiş, zühd ve takvâ ve riyâzet, iktisad ve kanaatla ömür geçirerek, dünya ile alâkasını kesmiştir.

Bu cümleden olarak, Müslümanların refah ve saadeti için, bütün ömür dakikalarını sırf îmân hizmetine vakf ve hasretmek ve ihlâsa tam muvaffak olmak için, kendini dünyadan tecrid ederek mücerred kalmıştır. Evet, Bediüzzaman îman ve İslâmiyet hizmeti için, her şeyden bu derece fedâkârlık yapan, fakat bütün bunlarla beraber; ubûdiyet, zühd ve takvâda da bir istisna teşkil eden tarihî bir İslâm fedâîsi ve Kur'an-ı Hakîm'in muhlis bir hâdimi payesine yükselmiştir.

Bediüzzaman'ın, Risale-i Nur dâvasında öyle bir itminânı, öyle bir sıdk ve sadakatı, öyle bir sebat ve metâneti, öyle bir ihlâsı vardır ki: Din düşmanlarının o kadar şiddetli zulüm ve istibdadları, o kadar hücum ve tazyîkatları ve bunlarla beraber maddî yokluklar içinde bulunması, dâvasından vazgeçirememiş ve küçük bir tereddüd dahi îka' edememiştir.

Said Nursî, Eski Said tâbir ettiği gençliğinde felsefede çok ileri gitmiştir. Garbın Sokrat'ı, Eflâtun'u, Aristo'su gibi hakikatlı feylesofları ve şarkın İbn-i Sina, İbn-i Rüşd, Farabî gibi dâhî hüKemâlarından felsefe ve hikmette Kur'an-ı Hakîm'in feyziyle çok ileri geçmiş ve Kur'andan başka halâskâr ve hakikî rehber olmadığını dâva etmiş ve Risâle-i Nur eserlerinde isbat etmiştir. Bu hakikatlarda şübhesi olan olursa, Üstad âhirete teşrif etmeden bizzat şübhesini izâle edebilir.

Said Nursî, Kur'an ve îmânâ hizmet mesleğini ihtiyar edip, hiçbir maddî ve mânevî menfaat, salâhat ve velilik gibi mânevî makamları maksad ve gaye etmeden, sırf Cenâb-ı Hakk'ın rızası için hizmet yapmıştır. Basiretli ehl-i ilim tarafından bütün Müslümanlarca "Zuhuru

beklenen siyasî ve dinî bir halâskârdır" gibi şahsına verilen yüksek mertebeyi, Bediüzzaman hiddetle reddetmiş, kendisinin ancak Kur'anın bir hizmetkârı ve Risale-i Nur Talebelerinin bir ders arkadaşı olduğuna inanmış ve Beyân etmiştir.

Millî Müdafaa Vekaletinde yirmibeş sene hizmet görmüş muhterem âlim bir zâtın, şimdi aramızda bulunan bir kısım arkadaşlarımızla, evvelki gün ziyaretine gittiğimiz vakit, Bediüzzaman Hazretleri hakkında demişti ki: "Bediüzzaman'ın nasıl bir zat olduğunu anlayabilmek için, Risale-i Nur Külliyâtını dikkatle, sebatla okumak kâfidir. Size bir misâl olarak, yalnız dünyevî iktidârı bakımından derim ki: Bediüzzaman, Risale-i Nur'un şahs-ı mâneviyesiyle yalnız bir devleti değil, dünya yüzündeki milletlerin idâresi ona verilse, onları selâmet ve saadet içinde idare edecek bir iktidar ve inâyete mâliktir." Evet, Bediüzzaman nâdire-i hilkattir. Fakat yirmibeş senedir hem kendini, hem talebelerini siyasetten men'etmiştir; dünyevî işlerle meşgul değildir.

Bediüzzaman'ın Risale-i Nur'u te'lif ettiği zamanlarda ve hizmet-i Kur'aniye'de istihdam edildiği anlarda; zekâsı, fetâneti, aklı, mantıkı, zihni, hayâli, hâfızası, teemmülü, feraseti, seziş ve kavrayışı, sür'at-i intikali ve ruhî, kalbî, vicdanî hasseleri, duyguları ve mânevî letâifinin emsalsiz bir tarzda olması, istihdam edildiğine âşikâr bir delildir ki; kendi ihtiyârıyla, keyfiyle değil, inâyet-i İlâhiyye ile Kur'ana hizmetkârlık etmiş bir derecede olduğu, basiretli ehl-i ilim ve ehl-i kalbce Mûsaddak ve müstahsendir.[226]

NİÇİN HEDİYE ALMIYORSUN?

> Bediüzzaman, küçük yaşından beri, halkların mukabilsiz hediyelerinden istiğnâ etmiştir. Hediye kabûl etmemeyi meslek edinmiştir. Zindandan zindana, memleketten memlekete sürgün edildiği zamanlarda, ihtiyarlığın tahmil ettiği zaruretler içinde dahi, bu seksen senelik istiğna düsturunu bozmamıştır. En has bir talebesi, bir lokma birşey hediye etse, mukabilini verir; vermese dokunur.

Neden hediye kabûl etmediğinin sebeblerinden birisi olarak der ki: "Bu zaman, eski zaman gibi değildir. Eski zamanda îmanı kurtaran on el varsa, şimdi bire inmiş. Îmansızlığa sevk eden sebebler eskiden on ise, şimdi yüze çıkmış. İşte, böyle bir zamanda îmânâ hizmet için, dünyaya el atmadım, dünyayı terk ettim. Hizmet-i îmâniyemi hiçbir şeye âlet etmeyeceğim" der. Hazret-i Üstad, kendi şahsı için birisi zahmet çekse, bir hizmetini görse; mukabilinde bir ücret, bir teberrük verir. Aksi halde, ruhuna ağır gelir, hoşuna gitmez.

Bediüzzaman Said Nursî; Kur'an, Îman ve Din'e yaptığı

hizmetinde, senelerden beri mütemâdî bir tarassud ve tecessüs, tâkibat ve tedkikat altında bulundurulmuştur. Yalnız ve yalnız rızâ-yı İlâhî için, yalnız ve yalnız hakikat için İslâmiyet'e hizmet ettiği ve hizmet-i Kur'aniyyesini hiçbir şeye âlet etmediği müteaddid mahkemelerde de sâbit olmuştur.

Eğer bu mezkûr hakikatlara ve eserlerindeki hak ve hakikatı gören hak-perestlerin, Bediüzzaman ve eserlerinde gördükleri ve neşrettikleri âlî meziyet ve yüksek hakikata mugayir en küçük bir şey olsa idi, en büyük ilâvelerle, şaşaalarla ve yaygaralarla, bu yirmibeş sene içinde, din düşmanları tarafından dünyaya ilân edilecek idi.[227]

RİSALE-İ NUR TALEBELERİ VE HİZMET

> Ey, bin seneden beri İslâmiyetin bayraktarlığını yapan bir milletin torunları olan cengâver ruhlu kardeşlerim! Bu zamanın ve gelecek asırların Müslümanları ve bizler, Kur'an-ı Azîmüşşân'ın tefsiri olan öyle bir rehbere muhtacız ki; tahkikî îman dersleriyle, îman mertebelerinde terakki ve teâli ettirsin. Hem korkak değil, bilakis Risale-i Nur talebeleri gibi cesur ve kahraman ve fa'al ve amel-i sâlih sahibi, mütedeyyin, müttaki ve bununla beraber, şahsî rahatlık ve menfaatlarını îman ve İslâmiyet'in kurtuluşu uğrunda fedâ eden, fedâî ve mücahid Müslümanlar yetiştirsin, neme lâzımcılıktan kurtarsın. Hem taarruz ve işkenceler ve ölüm ihtimalleri karşısında, tahkikî îmân kuvvetinden gelen bir cesaretle, Kur'an ve İslâmiyet cephesinden asla çekilmeyen, "Ölürsem şehidim, kalırsam Kur'anın hizmetkârıyım" diyen ve yılgınlık haline düşmeyen sâdık ve ihlaslı, yalnız Allah rızâsı için hizmet eden, Nur talebeleri gibi İslâmiyet hâdimleri yetiştirsin, böyle muazzez Müslümanlar meydana getirsin.

Evet bu asra öyle bir Kur'an tefsiri lâzım ve elzemdir ki; Risale-i Nur gibi akıl, fikir ve mantığı çalıştırsın, ruh ve kalb ve vicdanı tenvir etsin. Müslümanları, beşeri uyandırsın; intibah versin, gafletten kurtarsın. Sırat-ı Müstakim olan Kur'an yolunu göstersin. Sünnet-i Seniyeye ve İslâmiyetin şeâirine muhalif olarak yaptırılan ve yapılan şeyleri fark ettirip, sünnet-i Peygamberîye (Aleyhissalâtü Vesselâm) ittibaı ders versin ve ihya etmek cehdini uyandırsın.

İşte Risale-i Nur'un böyle hâsiyetleri hâvi bir Kur'an tefsiri olduğu, otuz seneden beri meydandadır ve ehl-i hakikatın tasdikiyle sabittir. Hem amansız din düşmanlarının plânlarıyla mahkemelere sürüklenen Risale-i Nur talebelerinin müdafaaları; ve bu talebelerin İslâmiyete hizmetleri esnasında, gizli İslâmiyet düşmanı, insafsız, cebbar

zâlimlerin entrikalarıyla maruz kaldıkları işkencelerden yılmamak, şahıslarını düşünmeden, yâni şahsî refahlarını İslâmın refah ve saadeti için fedâ ederek, sıddıkıyetle sebat etmeleri ve eşedd-i zulme mukavemet etmeleri âşikâr bir delil teşkil etmektedir.

Evet, hem yirmibeş seneden beri Risale-i Nur'la îman hizmetine bütün varlığını vakfeden ve şimdiye kadar "gaddar din düşmanlarının" çok defalar tecavüz ve taarruzuna ve taharriyâ ta mârûz kaldığı halde, yirmibeş senedir inziva içinde, Risale-i Nur'un naşirliğini yapan Nur kahramanları ağabeylerimiz, bizlere birer nümûne-i imtisâl olan, îman ve İslâmiyet fedâileridir.

İşte biz Müslümanlar, böyle bir tefsir-i Kur'an arıyor, böyle bir hâdîyi bekliyorduk. O ihlâslı Nur talebeleri ki, "Cenâb-ı Hak, Hafîz'dir. Ben onun inâyeti ve himâyeti altındayım. Başıma ne gelse hayırdır." diye îman etmekle beraber amel ederler. Îman hizmetini yaparlar. Din düşmanlarına yakalanmamak ve canlarından kıymetli olduğuna inandıkları Nur Risalelerini onlara kaptırmamak için de ihtiyat ederler. Şahıslarına gelecek zararları nazar-ı itibara almadan hizmetlerine devam ederler. Hapse, zindana atılıp, işkence yapıldığı zamanda, onlar yine üstadları Bediüzzaman ile alâkadardırlar. Eğer gizlice bir imkân bulurlarsa, onlar yine Risale-i Nur ile meşguldürler. Hattâ "Belki hapse atılırım, Nur Risalelerimi vermezler, çalışmaktan mahrum kalırım." diye Bâzı Nurları ezberleyen talebeler de olmuştur.

Muhlis bir Nur talebesi, hapishaneden çıkarıldığı vakit; gûya o kırbaçlı, falakalı, türlü türlü işkenceli hapishane, ona bir kuvvet, bir enerji kaynağı olmuş sadâkat ve teyakkuzla Nur hizmetinde koşturmak için bir kırbaç tesiri yapmış gibi, üstadına daha ziyâde yakınlaşır ve eskisinden daha fazla Nurlara çalışır, neşriyât yapar.

Afyon hâdisesinde, Bediüzzaman hapiste iken, muallim bir Nur talebesi, savcılıkta Risale-i Nur ve Üstadı hakkında kahramanca cevablar verdiği için, savcı kızmış. "Şimdi seni hapse atarım" diye tehdid etmiş. O İslâm fedâisi muallim de cevaben "Ben hâzırım, derhal hapse gönderin" demiştir.

Yine Afyon mahkemesinde, bir Nur talebesi hakkında tevkif kararı veriliyor, fakat adliye bulamaz. O talebe bundan haberdar olur. Diğer Nur kardeşleri gibi, "Üstadım ve kardeşlerim hapiste iken, nasıl hariçte kalabilirim" diyerek savcılığa teslim olup, hapse girer.

Aynı bu hapishanede, bir Nur talebesini sehven tahliye ederler. O da "Üstadım ve kardeşlerim henüz hapistedirler. Hem istinsahını tamamlayacağım yeni te'lif edilen Nur Risaleleri var." diye düşünerek hapishane müdürüne, "Benim kırk gün sonra tahliye edilmem lâzım. Ceza müddetim daha bitmedi." der. Hesab ederler ki hakikaten

böyledir, tekrar hapse koyarlar.[228]

DÜNYANIN ÜCRET YERİ DEĞİL, HİZMET YERİ OLDUĞUNU BİLMEK

Bizlerle pekçok alâkadar bir zât, çok defa dehşetli şekvâ ediyor ki, "Ben adam olamıyorum, gittikçe fenalaşıyorum, mânevî hizmetlerimin neticelerini göremiyorum" diye medet istiyor. Ona yazıyoruz ki, "Bu dünya dârü'l-hizmettir, ücret almak yeri değildir. A'mâl-i sâlihanın ücretleri, meyveleri, nurları berzahta, âhirettedir. O bâki meyveleri bu dünyaya çekmek ve bu dünyada onları istemek, âhireti dünyaya tâbî etmek demektir. O amel-i sâlihin ihlâsı kırılır, nuru gider. Evet, o meyveler istenilmez, niyet edilmez; edilse teşvik için verildiğini düşünüp, şükreder."

Evet, bu asırda, o derece hayat-ı dünyeviye damarına dokunmuş ve yaralamış ve heyecana getirmiş ki, mübârek ve ihtiyar ve hoca ve ehl-i salâhat olan bir zât dahi, dünyada bir nevî hayat-ı uhreviye ezvâkını istiyor, birinci derecede, zevk-i hayat onda hükmediyor. (Kastamonu Lâhikası, s. 92.)

VAZİFENİN HİZMET; NETİCENİN İSE ALLAH' A ÂİT OLDUĞUNU BİLMEK

Cenâb-ı Hak abdini tecrübe eder ve der ki: "Sen böyle yapsan, sana böyle yaparım. Göreyim seni, yapabilir misin?" diye tecrübe eder. Fakat abdin hakkı yok ve haddi değil ki, Cenâb-ı Hakkı tecrübe etsin ve desin: "Ben böyle işlesem, Sen böyle işler misin?" diye tecrübevârî bir sûrette Cenâb-ı Hakkın rubûbiyetine karşı imtihan tarzı sû-i edeptir, ubûdiyete münâfidir."

Mâdem hakîkat budur; insan kendi vazifesini yapıp Cenâb-ı Hakkın vazifesine karışmamalı.

Meşhurdur ki, bir zaman İslâm kahramanlarından ve Cengiz'in ordusunu müteaddit defa mağlûp eden Celâleddin-i Harzemşah harbe giderken, vüzerâsı ve etbâı ona demişler:

"Sen muzaffer olacaksın; Cenâb-ı Hak seni gâlip edecek."

O demiş:

"Ben Allah'ın emriyle, cihad yolunda hareket etmeye vazifedarım, Cenâb-ı Hakkın vazifesine karışmam. Muzaffer etmek veya mağlup etmek Onun vazifesidir." İşte o zât, bu sırr-ı teslimiyeti anlamasıyla, hârika bir sûrette çok defa muzaffer olmuştur.

Evet, insanın elindeki cüz'-i ihtiyârî ile işledikleri ef'âllerinde, Cenâb-ı Hakka âit netâici düşünmemek gerektir. Meselâ kardeşlerimizden bir kısım zâtlar, halkların Risâle-i Nur'a iltihakları

şevklerini ziyâdeleştiriyor, gayrete getiriyor; dinlemedikleri vakit, zayıfların kuvve-i mâneviyeleri kırılıyor, şevkleri bir derece sönüyor. Halbuki üstâd-ı mutlak, muktedâ-i küll, rehber-i ekmel olan Resûl-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm,

وَمَا عَلَى الرَّسُولِ اِلَّا الْبَلَاغُ

olan fermân-ı İlâhîyi kendine rehber-i mutlak ederek, insanların çekilmesi ile ve dinlememesiyle daha ziyâde sa'y ü gayret ve ciddiyetle tebliğ etmiş. Çünkü,

اِنَّكَ لَا تَهْدِى مَنْ اَحْبَبْتَ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ يَهْدِى مَنْ يَشَآءُ

sırrıyla anlamış ki, insanlara dinlettirmek ve hidâyet vermek, Cenâb-ı Hakkın vazifesidir. Cenâb-ı Hakkın vazifesine karışmazdı. Öyle ise, işte ey kardeşlerim, siz de, size âit olmayan vazifeye harekâtınızı binâ etmekle karışmayınız ve Hâlıkınıza karşı tecrübe vaziyetini almayınız. (Mesnevî-i Nûriye, s. 144-145.)

İHLÂSLA HİZMETE HIRS VE KANAATSİZLİK, NETİCELERİNE İSE KANAAT GÖSTERMEK

Umûr-u uhreviyede hırs ve kanaatsizlik bir cihette makbuldür, fakat mesleğimizde ve hizmetimizde

-bâzı ârızalar ile-inkisâr-ı hayal cihetiyle, şükür yerine, me'yusiyetle şekvâ etmeye sebep olur; belki de hizmetten vazgeçer. Onun için mesleğimizde kanaat, dâimâ şükrü ve metâneti ve sebâtı netice verdiği için, ihlâs dairesinde hizmet noktasında çok hırs ve kanaatsizlik gösterdiğimiz halde, neticelerine ve semerâtına karşı kanaatle mükellefiz. (Emirdağ Lâhikası-I, s. 89.)

DÎNE HİZMETTE NEFSE HİSSE VERMEMEK

İmânın kuvvetlenmesi için bu zamanda ve bu zeminde gâyet şiddetli bir ihtiyac-ı katî ile ders-i dinde bâzı şahıslar lâzımdır ki, hakîkati hiçbir şeye fedâ etmesin, hiçbir şeye âlet etmesin, nefsine hiçbir hisse vermesin; tâ ki, îmâna dâir dersinden istifâde edilsin, kanaat-i katiye gelsin. (Şuâlar, s. 335.)

HİZMETTEKİ SIKINTILARA TAHAMMÜL VE SABIR GÖSTERMEK

Mâdem âhiret için, hayır için, ibâdet ve sevap için, îman ve âhiret için Risâle-i Nur ile bağlanmışsınız; elbette bu ağır şerâit altında herbir saati yirmi saat ibâdet hükmünde ve o yirmi saat ise Kur'ân ve îman hizmetindeki mücâhede-i mâneviye haysiyetiyle yüz saat kadar kıymettar ve yüz saat ise böyle herbiri yüz adam kadar ehemmiyetli olan hakîki mücâhid kardeşler ile görüşmek ve akd-i uhuvvet etmek,

kuvvet vermek ve almak ve tesellî etmek ve müteselli olmak ve hakîki bir tesânüdle kudsî hizmete sebatkârâne devam etmek ve güzel seciyelerinden istifâde etmek ve Medresetü'z Zehrâ'nın şâkinliğine liyâkat kazanmak için açılan bu imtihan meclisi olan şu Medrese-i Yûsufiyede tâyinini ve kaderce takdir edilen kısmetini almak ve mukadder rızkını yemek ve o yemekte sevap kazanmak için buraya gelmenize şükretmek lâzımdır. Bütün sıkıntılara karşı mezkûr faydaları düşünüp sabır ve tahammülle mukâbele etmek gerekir. (Şuâlar, s. 261.)

HER TÜRLÜ MEŞGULİYET VE ZARARA RAĞMEN HİZMETTEN GERİ DURMAMAK

Risâle-i Nur'un hizmet ettiği hakâik-iîmâniye herşeyin fevkında olduğu gibi, bu zamanda herşeyden ziyâde onlara ihtiyaç var. Fakat, kalbini öldürmüş, nefsi hevesâtla şımarmış mülhidler, îmandaki hakîkatin derece-i ihtiyacını inkâr ettiklerinden, "Ehl-i diyânet ve ehl-i ilmi sevk eden, tahrik eden, makâsıd-ı dünyeviye ve ihtiyacâtıdır" diye ittiham ediyorlar. O ittihâma göre de, pek insafsızcasına onlara ilişiyorlar. Bu bedbaht mülhidleri katî bir sûrette iskât etmek, bilfiil - maddeten-öyle fedâkârlar lâzım ki, dünyanın en mühim meşgaleleri, belki büyük zararları, onların hakâik-îmâniyeye ihtiyaçlarını susturmuyor. (Kastamonu Lâhikası, s. 173.)

HİZMETTE NEFSİ ÖNE SÜRÜP ÜCRETTE UNUTMAK

İ'lem, eyyühe'l-azîz! İnsan nisyandan alındığıiçin, nisyâna müptelâdır. Nisyânın en kötüsü de de nefsin unutulmasıdır. Fakat, hizmet, sa'y, tefekkür zamanlarında nefsin unutulması, yani nefse bir iş verilmemesi dalâlettir. Hizmetler görüldükten sonra, neticede mükâfat zamanlarında nefsin unutulması kemâldir. Bu îtibarla, ehl-i dalâl ile ehl-i kemâl, nisyan ve tezekkürde müteâkistirler. Evet dâll olan kimse, bir iş ve bir ibâdet teklifinde başını havaya kaldırarak firavunlaşır; lâkin mükâfatın, menfaatin tevzünde bir zerreyi bile terk etmez. Ammâ nefsini unutan ehl-i kemâl, sa'y, tefekkür, sülûk zamanlarında herşeyden evvel nefsini ileri sürüyor; fakat neticelerde, faydalarda, menfaatlerde nefsini unutmakla en geriye bırakıyor. (Mesnevî-i Nûriye, s. 201.)

İ'lem, eyyühe'l-azîz! Ücret alındığı zaman veya mükâfat tevzî edildiği vakit, rekâbet, kıskançlık mikrobu oynamaya başlar. Fakat, iş zamanında, hizmet vaktinde o mikrobun haberi olmuyor; hattâ tenbel olan adam çalışkanı sever, zayıf olan kavîyi takdir ve tahsin eder. Fakat, çalışmasını ister ki, iş hafif olsun, zahmetten kurtulsun.

Dünya da umûr-u dîniyeye ve a'mâl-i âhirete iş ve hizmet için kurulmuş bir fabrika olduğu cihetle ve o fabrika içerisinde işlenen ve

yapılan ibâdetlerin semeresi öteki âlemde göründüğüne nazaran, ibâdetlerde rekâbet edilmemelidir. Olduğu takdirde, ihlâsı kaybolur; ve o rekâbeti yapan, halkın takdir ve tahsinleri gibi dünyevî bir mükâfatı düşünür. Zavallı düşünmüyor ki, o düşünce ile amelini adem-i ihlâs ile iptal eder. Çünkü, sevap îtâsında ve ücret aldığında, nâsı Rabb-i nâsa şerik yapar ve halkın nefretlerine hedef olur. (Mesnevî-i Nûriye, s. 192.)

Bundan on dakika evvel, cesurca, fakat kalemsiz iki adam, Risâle-i Nur dairesine biri birisini getirdi. Onlara dedim ki: "Bu dairenin verdiği büyük neticelere mukâbil, sarsılmaz bir sadâkat ve kırılmaz bir metânet ister. Isparta kahramanlannın gösterdikleri hârikalara ve cihanpesendâne hidemât-ı Nuriyenin esâsı, hârika sadâkatleri ve fevkalâde metânetleridir. Bu metânetin birinci sebebi, kuvvet-i îmâniye ve ihlâs

hasletidir. İkinci sebebi, cesâret-i fıtriyedir."Onlara dedim: "Sizler cesâretle ve efelikle tanınmışsınız ve dünyaya âit ehemmiyetsiz şeyler için fedâkârlık gösterirsiniz; elbette Risâle-i Nur'un kudsî hizmetinde ve cihâna değer uhrevî neticelerine mukâbil, merdâne ve fedâkârâne cesâret ve metânet gösterip sadâkatinizi muhâfaza edersiniz" dedim. Onlar da tam kabul ettiler. (Kastamonu Lâhikası, s. 102.)

BAŞA GELEBİLECEK SIKINTILAR SEBEBİYLE, HİZMETTEN PİŞMANLIK DUYMAMALI VE VAZGEÇİLMEMELİ

Azîz, sıddık kardeşlerim,

Sâir yerlere nisbeten en sıkıntılı ve en soğuk olan bu hapsin zahmet ve meşakkatini çeken, elbette bu hapsin sebebinde derecesine göre bir kaçınmak meyli olacak. Fakat onun zâhirî sebebi olan Risâle-i Nur'un o zahmet çekenlere kazandırdığı îmân-ı tahkîkî ile hüsn-ü hâtime ve şirket-i mâneviye ile yüzer adam kadar a'mâl-i sâliha o acı zahmeti tatlı bir rahmete çevirdiğinden, bu iki neticenin fiyatı, sarsılmaz bir sadâkat ve sebatkârlıktır. Onun için, pişman olmak ve vazgeçmek, büyük bir hasârettir. Şâkirtlerin dünya ile alâkası olmayan veya pek az bulunanları için bu hapis daha hayırlıdır, bir cihette hürriyet yeridir. Ve alâkası bulunan ve idâresi yerinde olanlara, sarf edilen paraları muzaaf sadakalara ve geçirilen ömür saatleri muzaaf ibâdetlere çevirmesinden, şekvâ yerine şükür etmeleri iktizâ ediyor. Ve fakir ve zayıf kısmı ise, zâten hapsin haricinde onlara faydasız sevaplar mesûliyetli meşakkat verdiğinden, bu hayırlı, çok sevaplı, mesûliyetsiz ve arkadaşlarının mütekâbil tesellîleriyle hafıfleşen meşakkat, onlar için medâr-ı şükrandır. (Şuâlar, s. 265-266)

DÜNYANIN MERAKLI FAKAT ÖNEMSİZ HÂDİSELERİYLE

MEŞGULİYET, ÎMAN HİZMETİNE MÂNİ OLMAMALI

Azîz kardeşlerim, siz katî biliniz ki, Risâle-i Nur ve şâkirElerinin meşgul olduklan vazife rûy-i zemindeki bütün muazzam mesâilden daha büyüktür. Onun için, dünyevî merakâver meselelere bakıp, vazife-i bâkiyenizde fütur getirmeyiniz. Meyve'nin Dördüncü Meselesini çok defa okuyunuz, kuvve-i mâneviyeniz kırılmasın.

Evet, ehl-i dünyanın bütün muazzam meseleleri, fânî hayatta zâlimâne olan düstur-u cidâl dairesinde gaddarâne, merhametsiz ve mukaddesât-ı îniyeyi dünyaya fedâ etmek cihetiyle, kader-i İlâhî, onların o cinâyetleri içinde, onlara bir mânevî cehennem veriyor. Risâle-i Nur ve şâkirtlerinin çalıştıkları ve vazifedar olduklan fânî hayata bedel, bâkî hayata perde olan ölümü ve hayat-ı dünyeviyenin perestişkârlarına gâyet dehşetli ecel celladının hayat-ı ebediyeye birer perde ve ehl-i îmânın saadet-i ebediyelerine birer vesîle olduğunu iki kere iki dört eder derecesinde katî ispat etmektedir; şimdiye kadar o hakîkati göstermişiz.

Elhâsıl, ehl-i dalâlet, muvakkat hayata karşı mücâdele ediyorlar. Bizler, ölüme karşı nûr-u Kur'ân ilecidâlde onların en büyük meselesi - muvakkat olduğu için-bizim meselemizin en küçüğüne-bekâya baktığı için-mukâbil gelmiyor. Mâdem onlar dîvânelikleriyle bizim muazzam meselelerimize tenezzül edip karışmıyorlar; biz, neden, kudsî vazifemizin zararına, onların küçük meselelerini merakla takip ediyoruz?

Bu âyet

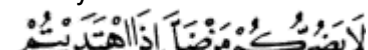

ve usûl-ü İslâmiyetin ehemmiyetli bir düsturu olan

yani "Başkasının dalâleti sizin hidâyetinize zarar etmez. Sizler, lüzumsuz onların dalâletleriyle meşgul olmayasınız..." düsturun mânâsı, "Zarara kendi râzı olanın lehinde bakılmaz. Ona şefkat edip acınmaz."

Mâdem bu âyet ve bu düstur, bizi zarara bilerek râzı olanlara acımaktan menediyor, biz de bütün kuvvetimiz ve merakımızla, vaktimizi kudsî vazifeye hasretmeliyiz. Onun haricindekileri mâlâyânî bilip, vaktimizi zâyi etmemeliyiz. (Emirdağ Lâhikası-I, s. 43-44.)

NÜKTELER...

ÇARŞI-PAZARA ÇIKANLAR

Sokaklara ve Pazar yerlerine çıkmak birkaç bölüme ayrılır. Elbette ki bunların, yani iman sahiplerinin pazara çıkmaları dünyaya ve dine

dair vazifelerini yerine getirmek için gereklidir. Bunları birkaç kısma ayırmak sureti ile anlatmak yerinde olur.

Bunlardan bir kısmı sokağa çıkar; yalnız şehevî şeylere bakar. Kötü şeylere bağlanır. Onların geçici zevkleri kalbini bozar. Devam ederse helak olur; dinini bırakır. Ahlakı bozulur. Tabiatın verdiği adi zevkleri yapar, bütün fazilet duygularını söndürür. Ancak aradan geçen devrede kötülüğünü sezer, tevbe ederse onu o kötülükten Allah kurtarır.

Çarşı-Pazar işiyle uğraşanlardan diğer bir kısmı ise gördüğünü görür. Mahvolacağı sırada aklı başına gelir. Dinî inançlarını düşünür, yaptığı işin hatalı olduğunu derhal anlar; nefsiyle mücadele etmeye başlar. Buna bir mücahid payesi verilir. Yaptığı iş dolayısıyle öbür alemin bol mükafatım kazanmaya namzet sayılır. Buna dair bir Hadis-i Şerif vardır. Onda şöyle buyurulur:

- "Bir kimse, kötülük yapamayacak halde iken kötü işlere yanaşmazsa ona bir sevap; yapmaya gücü yettiği halde yapmazsa ona da yetmiş sevap verilir."

Bu çarşı pazarlarda dolaşanlardan diğer kimse ise gider, alır, yer, içer. Allah'a şükreder. Kötülüğe meyil etmez. Hepsini Allah'ın vermiş olduğu bir nimet olarak kabul eder.

Yine onlardan bir kısmı çarşıya çıkar, gezer; fakat ilahî hikmetlerden gayri bir şey görmez. Sanki gördüğü Allah'ın nurudur. Ve bundan gayrısına kördür, sağırdır. Bunun derecesi yüksektir. Bu dereceye erenler, Hak 'tan gayrisini bilmezler. Söz gelişi buna:

- Çarşı da bir şey gördün mü? Diye sorarsan şöyle der:

- Hayır..

Hakikatte görmüştür. Ama bu gördüğü kalbini sarmamıştır. Ani bir bakışla geçmiştir. Uzun boylu ve kötü arzularla bakmış değildir.

Bu zat, her şeye değeri kadar önem verir. Dışıyla halka bakar, ama kalbi Hak'tadır.

Bu anlattıklarımızın son kısmına dahil olanların kalbi Allah sevgisiyle doludur. Kalbinde yalnız onun sevgisi ve onun yarattıklarının sevgisi vardır. Çarşıları, pazarları dolaşır; ağzından hikmetler çıkar. Dualar okur, Allah'a yalvarır. Hamd eder.

Bu, büyük insandır. Buna kulların hamisi denir. Buna arif de denir. Bedel ismi de verilebilir. Zâhid, alim ve yeryüzünde Allah'ın halifesi ismi de kullanılır. İlahî bir elçi adı da takılır.. Ne dense yakışır.

Allah bunlara, bütün iman sahiplerine rahmet ve rızasını ihsan eylesin. Doğru yola Allah hidayet eder.229

ŞİMDİYE KADAR NEREDEYDİNİZ!

Fehmi Yıldırım Bey anlatıyor;

1994 senesiydi. Arkadaşlarla yapacağımız bir sohbete geç kalmıştım. Onun için özür dileyip hem de mazeret beyanında bulunmak kastıyla dedim ki, bir arkadaşımın yakınına baş sağlığı için gitmiştim. Çok enteresan bir ölüm hadisesi idi. Aniden vefat eden adama, ölmeden hemen önce oğlundan, kızından ve damatlarından dört telefon gelmiş; "Merak ettik

Adam, birbiri ardına gelen bu telefonlardan dolayı oldukça şaşırmış, "iyiyim", demiş ama içinden de "Bu işte bir gariplik var!" diye geçirdikten sonra oturduğu yerde vefat etmişti. Bütün bu olanlar yarım saat içinde cereyan etmiş.

Ben bu enteresan hâdiseyi naklettikten sonra sohbette ilk defa gördüğüm bir genç, "Müsaade ederseniz, ben de buna benzer bir hâdise anlatayım?" deyip, bizden olur aldıktan sonra başladı anlatmaya:

-Sizlerin şu samimiyetiniz ve bu kadar güzel dostluk ve sohbetleriniz bana çok tesir etti. Yeni tanıştık ama, bugüne kadar niye sizleri bulamadım? diye hayıflanıyorum. Görüyorsunuz bir kolum yok. Size bir trafik kazasını ve biraz önce bahsedilenlere benzeyen önsezileri anlatayım.

-Nişanlım ipek ile evlenmemize on gün vardı. O gün onu aldım bir bara götürdüm. Biraz sonra arkadaşım ve aynı zamanda adaşım Murat da İki kız arkadaşı ile birlikte yanımıza geldiler.

-Hayrola, hoş geldiniz, dedikten sonra onları hiç beklemediğim için "Niye geldiniz?" diye sordum. Onlar "Ölmeye geldik!" deyip gülüşmeye başladılar. "Biz de!" deyip şaka-lastik.

Biraz sonra Hakan isimli arkadaşım da iki kızla çıkıp geldi. O saatler, pek böyle biraraya geleceğimiz bir vakit olmadığı için onlara da "Hoş geldiniz. Hayrola bu saatte buraya niye geldiniz?" diye sordum, onlar da, daha önce konuştuklarımızdan habersiz, gülerek "Ölmeye geldik!" dediler.

içkilerimizi içtikten sonra bardan çıktık. Ben arabamı Hakan'a verdim, biz de Murat'ın arabasına doluştuk. Hakan'a verdim, biz de Murat'ın arabasına doluştuk.

O akşam İpek'te bir başkalık vardı. Ben arka koltukta pencere kenarına, onun ise ikinci kızla benim arama orta yere oturmasını istiyordum. Çünkü Murat arabayı kullanacaktı, kız arkadaşlarından birisi ön tarafa yanına oturmuştu. Ama ipek bütün ısrarlarıma rağmen ortaya oturmaya yanaşmadı ve benim ortaya oturmamı istedi, Ben de

mecburen oturdum.

Biraz sonra yolda giderken çok şiddetli bir kaza geçirdik, Murat, ipek ve yanımdaki kız hemen orada ölmüş, ben komaya girmişim. Zaten kolum kopmuş, iç organlarım dışarı fırlamış. Ön tarafta oturan kız ise nasılsa kurtulmuş ve arabadan çıktığı gibi arkasına bakmadan gitmiş. Polisler gelmiş manzarayı görünce hepimizi de ölü zannedip morga kaldırmışlar. Sonra isim tesbiti için tekrar morga gelmişler, kapıyı açınca ben kımıldamış ve bağırmışım. Heyecana kapılan polis heyecandan silahını çekmiş fakat bayılıp yere yığılmış. (Bu polis birkaç ay psikolojik tedaviden sonra malulen emekliye ayrılmış.)

Daha sonra beni hemen tedaviye almışlar, yurtiçinde ve yurtdışında uzun tedaviden sonra kendime gelebildim. Hakanlar da trafik kazası yapıp ölmüşler. Anlaşılan geriye iki kişi kalmıştı.

Murat bütün bunları anlatırken sanki nefesimizi tutmuş, pürdikkat dinliyorduk. Murat, meselenin değişik bir yönüne geçiş yaparak şunları söyledi:

-Sonradan şunları öğrendim. Arkadaşım Murat, kazadan 10-15 gün önce bir mezar hazırlatmış hatta bir hoca çağırıp, "Kur'ân oku, dua et", demiş. O da, "Burası boş mezar, ben kimin için yapacağını?" demiş. Adaşım, "Sen dua et, oraya girecek olan yakında gelecek", demiş.

Kazadan sonra işte o kazdığı mezara gömülmüş. Nişanlım ipek de, son olarak benimle çıkmadan önce bütün elbiselerini bavullara, valizlere doldurup üzerine, "Ben gelmezsem bunları fakirlere, Çocuk Esirgeme Kurumu'na verin", diye yazdığı bir not bırakmış. Zaten o gün inanıyordum ki, nişanlım kazayı hissetmişti. Beni de çok sevdiği için orta yere oturtarak korumak istemişti. Çünkü hiçbir zaman karşılaşmadığım inatçı tavrına ilk defa orada şahit oluyordum.

Bunları söylerken Murat'ın gözleri yaşarıyordu. Kafasını kaldırıp bir soru sordu:

-Allah'a imanı vardı, içki içmezdi, iyilik severdi, dürüsttü, fedakârdı. Ama yetiştiği durum itibariyle din adına pek birşey bilmezdi. Acaba Allah onu affeder mi?'

Fetret devrine benzer bir yokluk ve yabancılık içinde yetişen böyle birisi için, "Allah'ın merhameti geniştir, zaten Allah'tan hiçbir zaman ümit kesilmez", diyerek teselli etmeye çalıştık.

Murat, daha sonra kendisi için de şunları söyledi: "Ben Allah'a inanıyorum. Bir senedir de hiç içki içmedim. Ama dinden uzak yaşadım. Bilmiyordum. Elimden tutanım da yoktu. Allah beni de affeder mi?"

Biz yine Allah'ın rahmetinin genişliğinden bahisle teselli edici sözler söyledik. Gözlerinin içi gülüyordu. Fakat birden bire durdu ve "Fakat ben, bizi terkedip giden kızı öldürmek istiyorum, çok mu büyük günah işlemiş olurum?" diye sordu.

Biz de "Niçin?" diye sorduğumuzda o, "iki sebepten. Birincisi kazayı yaptıran o... Çünkü adaşımla sert bir münakaşaya tutuştu. Hatta direksiyonu elinden zorla almaya kalktı ve hızla giden araba bariyerlere çarptı. Sonra da hiçbirimize bakmadan, yardım çağırmadan bizi ölüme terkederek çekip gitti, ikinci olarak da, tahkikat sonucu arabanın içinde bizim beş kişi olduğumuz tesbit edilip ifadesine baş vurulunca da herhalde benim ölümden kurtulup işi düzeltmem mümkün olmaz diye verdiği ifadede benim şoförle kavga edip direksiyona saldırdığımı ve dolayısıyla kazayı yaptırdığımı söylemiş. Benim iyileştiğimi öğrenince önce İsviçre'ye kaçmış, sonra da Amerika'ya gidip birisiyle yaşamaya başlamış. Ama ben onu çok iyi takip ediyorum."

Biz, "Sakın ha... Madem iyi bir yola girmek istiyorsun, onu affet.. Allah affedenleri sever, inşaallah geniş ve engin rahmete mazhar olursun", dedik.

Murat bize, "Ben sizlerden ayrılmak istemiyorum, izin verirseniz bütün sohbetlerinize katılmak arzu ediyorum" dedi. Biz de bütün samimiyetimizle "bekliyoruz" dedik.

Öbür hafta kaza hakkında gazetede çıkan haberlerin kupürlerini de toplayıp bir dosya yaparak bize gelmek istemiş fakat kazadan sonra yakalandığı sara hastalığının nöbeti gelince arkadaşı ismail Bey onu hemen evlerine götürmüş, iyileşince telefon ederek arkadaşlardan, gelemediği İçin mazeret beyan edip özür dilemiş. Bir sonraki hafta ise sara nöbeti onu banyoda yakalamış. Düşüp başı zedelenmiş ve acele hastaneye kaldırmışlar. Ziyaretine gittiğimizde bizi tanımıyordu. Birkaç gün sonra da vefat etti.

Bağdat Caddesi'nin bu sevilen genci için kızlı-erkekli bütün arkadaşları ağlıyorlardı. Cenazeye geldiler. Biz kendimizi tanıtıp yanlarına sokulunca, hepsi etrafımızda pervane gibi oldular ve "Murat sizlerle tanıştıktan sonra bize geldi ve arkadaşlar çok temiz insanlarla tanıştım. Onlarla görüşün iyi yolu bulalım. Bizim tuttuğumuz bu yol, yol değil. Ben, artık İslâmiyet'i öğrenip yaşamak istiyorum. Yoksa herşey fani, herşey boş." diye sizlerle mutlaka oturup sohbet etmemizi arzuluyordu, ama bizleri tanıştırmaya ömrü yetmedi, dediler.

Demek ki, Allah'ın kendisine bahşettiği son zamanı iyi değerlendirmişti. Ailesine de başsağlığına gittik. Orada da kız kardeşi, annesi ve babası bize "Murat hep sizden bahsediyordu, sizi çok

sevmişti" dediler.

Cenazenin olduğu gün, orada başı sarılı bir delikanlı vardı, "Murat'ı çok severdim. Vefatını duyunca arabamı duvara vurdum, onun için başımdan yaralandım. Ama size birşey söyleyeceğim. Sizinle tanışmamız için, mutlaka Murat'ın ölmesi mi gerekiyordu? Niye bizleri de aranıza almıyorsunuz?" diyerek sitemlerini dile getirdi.

Sonra öğrendik ki, Murat çok cömert bir gençti. İpek'in ölümünden sonra ise iyice cömertleşmişti, Şimdi Karacaahmet Kabristanı'nda ölmeden önce nişanlısı İpek'in yanına yaptırdığı mezarda yatıyor.230

ALLAH DİYEN

Adamın birisi, hikmet erbabı ve zengin tüccar Ebu Hatem'İn konağına geldi. Kapıyı şiddetle çaldı. Ebu Ha-tem içerden seslendi:

- Kimdir o?

- Bir derviş, Allah diyen bir derviş...

Ebu Hatem. hizmetçilerine bırakmadan kapıyı açtı. Perişan kılıklı bir derviş... Dışarıya çıktı, yere eğildi ve şaşkın şaşkın bakman dervişin ayaklarını öptü. Sonra ayağa kalktı, uzaklara doğru baktı ve seslendi:

- Başka Allah diyen var mı? Gelsin, ayağını öpelim.

Onun hatırı çok âlîdir. Günümüz insanı, Allah hatırına Allah diyeni aziz tuttuğu gün, hakiki değer ölçüsünü keşfetmiş olacaktır.

Ne yazık ki çok defa İman birlikteliği bir sürü dedikodudan ötürü hak ettiği değeri bulamamaktadır.

"Ellerime uzanan dudakları tepeyim,

Allah diyen gel, senin ayağından öpeyim!" şiirindeki ufuk kurtarıcı reçetedir.231

TEKRAR DÖNMEK

Ebu Ali Dekkak Hazretleri'ni vefatından sonra, rüyada, gözyaşları ve tekrar dünyaya dönmek arzusu içerisinde görüp sebebini sordular. Şöyle dedi:

- Dünyaya tekrar dönmek, adamakıllı giyinip elime asamı almak, hızlı hızlı sokaklardan geçmek ve tokmaklarını kırarcasına her evin kapısını çalmak İstiyorum! Ve her eve, herkese bağırmak: *"Bilseniz, bilseniz kimden geri kalmaktasınız.'"* demek istiyorum.

Bütün nebilerin ve velilerin gönlünden her gönle seslenmek, her kapıyı çalmak ve *"Allah'a iman edin, kurtulun!"* demek arzusu geçmiştir. Zira insanlar nasıl oyunlarla oynaştıklarının, neyi yitirdiklerinin ve akıbetlerinin farkında değildir. Sadece bir ömürlük

sermayesi olan insanların onu harcaması, ebedî saadetin temini için kullanmaması anlaşılır şey değildir.

Sanki bir cinnet halidir bu ve bu aymazlık karşısında insanın başını ellerinin arasına alıp İnlemesi, dizini dövmesi, şaşkınlıklar yaşaması İçten bile değildir. İnsanın içinden uyumamak, tek tek camları tıklatmak, "Namaz uykudan hayırlıdır!" demek gelir.

Ve yine meşhur şairimizin ifadesiyle, "Bu mesele çapına uygun bir aksiyonla temsil edilseydi, sabahlara kadar insanların kapılarını çalmak ve uyarmak gerekirdi!"

Anne karnındaki çocuğun veya yumurtanın içindeki civcivin dünyayı bilmediği için alıştığı yeri terk etmek istememesi gibi, insanlar da bu daracık ve kararsız dünyadan sonra kendilerini nasıl bir saadetli diyarın ve Rahman'ın beklediğini bilememektedirler.

Ve yitirmek ve bitmek, kimse için düşünülebilecek bir şey değildir.[232]

YÜZ YİRMİ DÖRT BİN ŞAHİT

Şeyhin birisi, İkindi namazını kıldırdıktan sonra camideki müritlerine dönmüş ve:

- Hazırlanın, demiş, sultanımız bizi iftara davet etti. Onun ziyafetine gidiyoruz.

Çıkmışlar. Avlunun bir köşesinde, üzeri yamalı bir pir-i fani oturuyormuş.

- Şeyh Osman, demiş adam, benim yemeğimi getir, Öyle git!

"Meczubun birisi herhalde" diye düşünmüş herkes.... *"Gariban kiminle konuştuğunu bilmiyor"* demişler birbirlerine-.. Şeyh Osman da, *"Tamam amca, tamam..."* diye geçiştirmiş. Düşünmeden, öylesine söylenen bir söz diye değerlendirmiş.

Müritleri ile Padişahın davetine iştirak etmişler. Hürmet, ikram görmüşler. Padişahın İhsanları ile uğurlanmışlar.

Gece Şeyh Osman bir rüya görmüş. Kıyamet kopmuş, insanlar mahşer meydanında toplanmış. Herkes kendi hesabının derdine düşmüş. Büyük bir kalabalık; yüz yirmi dört bin peygamber Şeyh Osman'ı sıkıştırmaya başlamış. *"Şeyh Osman"* diyorlarmış, *"Padişahın ziyafetine gittin de, niçin bizim bir dostumuzun İhtiyacını görmedin?" Şeyh* Osman'ı sabaha kadar terletmişler.

Şeyh Osman dehşetler İçerisinde uyanmış. Sabah namazından sonra hemen yaşlı adamın yanına gitmiş. Özür dilemiş, af rica etmiş, isteğini sormuş:

- Şeyh Osman, Şeyh Osman! demiş adam. Bir garibanın ihtiyacını görmen için yüz yirmi dört bin peygamberi şahit olarak mı getirmemiz gerek?

Üç tane yalancı, birbirini görmeden bir söz üzerinde ittifak etseler, insanlar o sözün doğru olduğuna İnanır,

Üçü de *"Şehrin dışında yangın var"* dese, birbirini görmediklerini kesin biliyorsanız, hayatlarında hiç doğru söylememiş bile olsalar, bu defa *"Acaba?"* der, inanır veya en azından araştırırsınız.

Hayatlarını yalanla mücadele ile geçirmiş, birbirini hiç görmemiş, farklı zamanlarda ve mekânlarda yaşamış binlerce Peygamber aynı hakikatten haber veriyorlar. Bu kadar doğru sözü kabul etmemek akılla ve izanla izah edilemez.

Ve hepsi nesle sahip çıkmayı, yetime bakmayı, garibi korumayı tavsiye ediyor, insanlar *"Neslimize sahip çıkalım, eğitime önem verelim"* diyen bir insanın sözünün arkasında o binlerce rehberin imzasını görmeli, o sesi onlardan dinliyor gibi dinleyip öyle kulak vermeli ve bu büyük davaya sadece rüya aleminde değil, özellikle ve en Önemlisi hakikat aleminde şahitlik yaptıklarını, aynı yoldaki ayak İzlerini unutmamalıdırlar.[233]

EĞİTİM BÜTÇESİ

Fatih Sultan Mehmet, bütçe müzakerelerine başlamadan listeye medreseler tahsisatı olarak büyük bir rakam yazmış. Maliye Veziri bu tahsisatı çok bulunca şu izahatı yapmış:

- Siyah, kurşuni veya kahverengi bir kumaşı kirli suya batırırı. Kurusun, sarık olarak sarın. Kirini belli etmez. Fakat beyaz bir tülbendi değil kirli suya atmak, üzerinden sinek geçse fark edersiniz.

Diğer mesleklere nazaran ulema mesleği budur. Şimdi soruyorum: Baktığımız her yüz talebeden en az beş tanesi istediğimiz gibi yetişiyor mu, yetişmiyor mu?

- Yetişiyor Padişahım!

- Öyle ise o beşin hatırına doksan beş taneye de bakacağız. Hangisinin o beşe gireceğini önceden bilemeyiz.

Maliye Veziri bu izaha hak vermiş.

O gün medreseler birer ilim merkezi olarak işliyordu ve Osmanlı'nın köylerine kadar ulaşmıştı. Vazifesini de hakkıyla ifa ediyordu.

Sultan, bir insana dünyalar kadar yatırım yapılsa değeceğini nazara veriyor, sayı ve meblağın büyüklüğü karşısında vezirlerini ikna

ediyordu.

Bugün, ilahi bir lütuf la, hakkıyla yapılan eğitim faaliyetlerinin büyük bir çoğunluğundan hoşnutluk uyandıran neticeler alınmaktadır.

Birine, beşine değerken, binlercesine, İnşaallah milyonlarcasına elbet değer.[234]

BENİ SİZDEN SAYDILAR

Safa isminde, Orta Asya'da çalışan ve aynı zamanda orada üniversitede okuyan bir genç anlatıyor:

"Devlet bursu İle okumaya hak kazanan bir arkadaşımız vardı. Aynı fakültede, aynı sınıfta okuyorduk. Meslek lisesi mezunuydu. Burada devlet üniversitesine ait bir yurtta kalıyordu. Yaz tatilinde memlekete gittiğinde babası, oğlunu gönderdiği gibi bulamamış. "Oğlum, sana her şey meşru olmuş, ben seni bir daha oraya göndermem!" demiş. Arkadaş ısrar etmiş, fakat bir türlü babasını razı edememiş. Arkadaşımızın uzun ısrarlarından, "Baba eğitimim..." diye yakarmalarından sonra babası, "Eğer, orada ahlâklı, eli yüzü temiz insanlarla birlikte kalırsan, seni oraya göndermeyi kabul ederim" diye şart koşmuş. Arkadaşımız kabul etmiş, söz vermiş. Ders yılı başında, aynı sınıfta olduğumuz için geldi, beni buldu. Durumunu anlattı, adeta yalvarıyor gibi ısrar etti. "Okumam için sizinle birlikte kalmam lâzım. Bu babamın şartı, yoksa beni burada bırakmayacak" dedi. Ben, "Olabilir, ama arkadaşlarla görüşmem lazım" dedim. Hemen arkadaşlarla görüştüm. Namı pek iyi olmadığı İçin kimse sıcak bakmadı. "Adımızı kötüye çıkarır" dediler... "O çok kötü bir örnek" dediler. Ne kadar ısrar ettimse kabul ettiremiyordum. O her gün beni okulda yakalıyor, "Ne oldu?" diyordu. Ben, "Görüştük, görüşeceğiz..." diye geçiştirmeye çalışıyor, anlasın istiyordum. Israrlarının arkası kesilmedi, ben arkadaşlarımı ikna etmeye çalıştım. Sonunda birlikte kaldığımız arkadaşlarım bana: "Eğer çok istiyorsan, sen onunla birlikte kal!" dediler. Ben bu teklifi kabul ettim ve yanıma birkaç arkadaş daha alarak tuttuğum bir eve o arkadaşı da davet ettim. Çok geçmeden arkadaşımızın hali, tavrı değişmeye, yanlış alışkanlıklarını terk etmeye başladı. Bir süre sonra tamamen değişmiş, yüzü ve yüreği aydınlanmıştı. Mahalleden gençler, komşular ziyaretimize geliyor, herkes onu çok seviyordu. Bir gün aniden rahatsızlandı. Hastaneye kaldırdık. Doktor, "Çok^geç kalmışsınız!" dedi. Apandis'i patlamış, nasılsa uzun bir süre fark edememiş, sızıntı zamanla iç organlarına yayılıp tamamen imha etmiş, "isterseniz yakınlarını çağırın, son bir defa görsünler" tavsiyesinde bulundu. Hemen ailesini aradık. Gerçekten de babası son nefesine yetişti.

Aradan birkaç ay geçmişti. Bir gece rüyamda o arkadaşımızı

gördüm. Yere oturmuş çay içiyor, bir yandan da sohbet ediyorduk. Bir yanımda o vardı, bir yanıma da başka bir arkadaş oturmuştu.

- Sana nasıl muamele ettiler? diye sordum.

- Beni, dedi, sizin gibi insanlardan kabul ettiler. Burada sizin gibi olanları cehenneme atmıyorlar. Onun için beni cennete aldılar.

Uyandım. Hıçkıra hıçkıra ağlıyordum. Saatlerce tesirinden kurtulamadım. İnşaallah bu farklı rüya, sadık bir rüyaydı."

Bediüzzaman Hazretleri, bu zamanda iman ve Kur'an hizmetinde bulunanların, inşaallah kurtulacaklarını müjdeliyor, *"Ehl-i iman ve ehl-i necattırlar"* diyor.

Allah, Onu ve Onun yolunu tercih edenlerin azını çok saymaya muktedirdir. Keremi sonsuzdur. Rahmet kapısı samimiyetle yapılan her müracaatta ardına kadar açılacaktır. Yeter ki Onun sonsuzluk kervanından, nurlu yollarından, haktan, hakikatten ayrı düşülmesin...[235]

TULUNBANI AL, YETİŞ İMDADA YANGIN VAR

> ...Benim cihanın yükünü sırtında taşımaya azmetmiş yiğitlerim. Yiğidim kalk uykudan kalk ki bağrımda nağlan. Sen gideli dünyanın yükünü taşıyorum sırtımda, bütün taşıyanlarla beraber. Senin sırtın nasır bağladığı zaman başkaları huzur ve itminana kavuşacak. İnsanlık senin kalkacağın anı bekliyor. Bu ağır yükü sırtına alacağın sırtını nasırlaştıracağın ânı bekliyor. Zeynül Âbidin'i anlatmak marifet değil. Zeynül Âbidin olma marifettir. Seni Zeynül Âbidin olmaya çağırıyorum. İnsanlık için Zeynül Âbidin olmaya çağırıyorum. Bana bugünde olur mu deme sakın. Olanlar var.
>
> Zira orda Zeynül Âbidin, burda Zeynül Âbidin dedim, "milletimin imanını selamette görürsem cehennemin alevleri içinde yanmaya razıyım" deyen bir Zeynül Âbidin'dir işte. "Onları cehennemde görürsem cenneti bile istemem" Cenneti bile istemem diyebilecek kadar bir Zeynül Âbidin'dir işte.

Bu derin ruh, bu derin şuur, bu muhteşem atmosferdir ki, insanlığın başında bir bulut, bir siyânet bulutu gibi gezip durduğu müddetçe insanlık hep huzur ve itminan içinde olacak. Bu gün o huzur yok. Ve ben deyeyim, çünkü bu gün sen yoksun.

Çünkü o şemsiyeyi sen taşıyacaksın. O bulut eğer olacaksa, senin akan göz yaşlarından tebahhur edip meydana gelecektir. Bana

denizlerden tebahhur eden bulutlardan bahsetme. Çok gördüm, onlar sadece toprağı ıslatır. Bana gönülleri ıslatacak bulutlardan bahset. Bahset ki, kalbim çok yaralı. Başkası da derman olamaz.

Ağla, ağla hiç durmadan ağla. Ağla göz yaşların ceyhun olsun. Ondan deryalar meydana gelsin ve buharlaşsın. Bulutlar arş-ı rahmana kadar ulaşsın. Arş ihtizaza gelsin sarsılsın. Ve Allah sorsun. Allah sorsun, bu bulut ne istiyor. O ses gelir benim kalbime uyanırsa, kalbime ulaşırsa başımı aşağıya doğru eğeyim ve diyeyim ki, "Ümmeti Muhammedin derdiyle ağlayan insanların göz yaşlarından meydana gelen bulutların ihtizazıdır Allah'ım."

Hıçkırıkların arşı azamı ihtizaza getirsin, inlemelerin arşı azamı ihtizaza getirsin. Zira insanlık bu soluklara muhtaç. Maddi terakki olacaktır olsun. Ama insanlık bu soluklara muhtaç. Senin bakışlarına muhtaç, senin heyecanlarına muhtaç, senin heyecanlarını bekliyor. Rabbim inayet ve keremiyle, bu yeni dirilişte ki, bu dirilişin bayrağını senin milletin çekti gidiyor. İslam dünyası başını kaldırmış sana bakıyor. Bırak İslam dünyasının başını kaldırıp bakmasını, zannediyorum bir kısım eserlere göre Cibril efendimizden sonra yere inmemişti. Ama bu inmemişti arasında bakmıyordu, bakmamıştı yoktu. Belki perdeyi sıyırmış aradan sizin çehrelerinize bakıyordur.

Büyük davanın hakikatli şanlı süvarileri ne zaman şehzuvar olacaklar, işte ona bakıyor Cibril. "Ben bana düşeni yaptım, peygamberler arasında gittim geldim, mekik dokudum" diyor. Sıra sizde, Cibril perdeyi sıyırmış bakıyor belki.

Ne zaman yapacaksınız. Kendinize gelecek, dolabildiğiniz kadar dolacak, metafizik gerilimin son noktasını yakalayacak canı gırtlağına gelmiş insanlığın imdadına koşacaksınız. İnsanlık boğulmak üzeredir. İnsanlığın imdadına koşacaksınız. İtfaiye memurları gibi.

Aslanım! Bir hakikat dostu şöyle diyordu. "Tulumbanı al yetiş imdada yangın var. Tulumbanı al yetiş imdada yangın var. Dünyada yangın var, semada yangın var, arzda yangın var. Dedim zahirde mi aşık, dedi ikbâda yangın var. Sefine kalbime yağlı paçavra attılar, sefine kalbimde yangın var. Her yanda yangın var"

İtfaiye memuru gibi koşacak dünyayı yakan bu yangını sen söndüreceksin. Mürüvvetle sen söndüreceksin, şefkatle sen söndüreceksin, kaynayıp taşan ve köpüren insanlığınla sen söndüreceksin...[236]

KUR'ÂN TALEBESİ OLACAKSIN

Mademki İslâm'ın her derdine razı olduğunu bildiriyorsun, bu müjdenle bize aşk ve şevk veriyorsun, O halde iyi dinle:

VAZİFEN, dikenler arasında güller toplayacaksın, Ayağın çıplaktır, batacak Elin açıktır, ısıracak. BUNA SEVİNECEKSİN.

Firavunlar kucağında büyüyen çocuk Musa'ları safına alacaksın. Aldığın için dövecekler Konuştuğun için zindana koyacaklar, SEVİNECEKSİN

Çöllere sürülürsen kanınla ağaç yetiştireceksin. Kutuplara sürülürsen, ısınla sebze yetiştireceksin. Yeşilliği sevmeyenler olacak. Yakacaklar, yıkacaklar. Sen bunu SABIRLA SEYREDECEKSİN.

Karanlık zindanlara salarlarsa; ışık, paslı vicdanları görürsen; ümit, imansız kalplere rastlarsan NUR vereceksin. Sen verdiğin için suç, sen getirdiğin için ceza sen konuştuğun için mahkûm olacaksın. Ve buna ŞÜKREDECEKSİN.

Anadan, yardan, serden ayrılacaksın Candan gönülden Kur'an'a sarılacaksın. Damla iken deniz, nefes iken tayfun olacaksın. Derdini yazmak için derini kağıt kanını mürekkep edeceksin. Kimse ile görüştürülmezlerse, Mecnun olup çöllere düşeceksin. Leylâ arar gibi NUR arayanları bulacaksın. Bulamazsan üzülmeyeceksin,

MAKAMLAR, SERVETLER verirlerse, NEFSİNİ UNUTACAKSIN.

Yalan, iftira, çamur fırtınasına tutulursan, HİSSİYATINI TERK EDECEKSİN. Önünde demirden set yaparlarsa, dişinle deleceksin. Dağları toptan oymak gerekirse, iğne ile oyacaksın. Unutma! nerede olursan ol; küfrün ve cehlin tâ temelini çürüteceksin, Bir gün Kur'ân etrafındaki surların yıkıldığını görürsen; hemen kemiklerini taş, etlerini harç, kanını da su edeceksin Etrafına ilimden, irfandan, faziletten, ahlaktan kaleler dikeceksin Kaleler, fedailer ister. Nasıl nasıl sende içinde fedai olacaksın.

Bu mektubu okuyunca, Mesnevi'yi okuyan Yûnus Emre gibi "Uzun olmuş" diyeceksin. O'nun gibi ben olsa idim. "Ete, kemiğe bürünürdüm. Yunus diye görünürdüm." derdim dediği gibi, sen de ne lüzum vardı uzun uzun saymağa, kısaca "KUR'ÂN TALEBESİ OLACAKSIN" deseydin yeterdi, diyeceksin. Haklısın. Zira, İslâm yoluna giren; bilir ki, bu yol kıldan ince, kılıçtan keskindir. Her kişinin değil, er kişinin yoludur.

Seni bütün ruhu canımla kucaklar, gözlerinden öper, dualarına mukabele eder, Allâh'ın rızası dairesinde buluşmak üzere mektubuma son verirken, dalâlete düşen din kardeşlerimin, kısa bir zamanda sizin gibi hidâyete ermelerini Cenâb-ı Vâcib-ül Vücud olan Hazret-i Allah'tan niyaz eylerim. Âmin.[237]

BİZİM ESAS MUHTAÇ OLDUĞUMUZ ŞEY

...Her say ebedi alemde, saadet aleminde, bâki sümbüller verecek

mahiyette böyle izan ve kabul edilirse insan en büyük mahalik karşısında dahi tereddüt etmeden gözünü kırpmadan hak bildiği hakikat bildiği istikametten dur olmayacak ve ilerleyecektir. Bütün miskinliğimizin, bütün uyuşukluğumuzun, metotdan uzak bulunuşumuzun, dünyayı her şey sayışımızın ve fırsat ele geçtiği zaman onu değerlendirişimizin altında ahirete olduğu gibi inanmama hastalığı ruh haleti yatmaktadır. Eğer bir sahabi anlayışı ve idraki içinde ahirete inanmış olsaydık; nefsim adına ötesini arz edeyim, nefsim adına arz edeyim de başkasının kafasına mızrak ve kılıç sokmayayım. Başkasının ruh ve hissiyatını rencide etmeyeyim.

Ben rahat döşekte yatmazdım. Ben nefsim adına en küçük mameleke sahip olmazdım. Ben Resulü Ekrem gibi hasır üzerinde yatar üzerime bir battaniye alırdım. Milletim sefalet içinde çırpınırken, milletim imansızlığın cenderesine kıstırılırken, gençlik adım adım mahv edilirken benim bir varlığım ve mamelekim olmazdı. Soğukta emanet bir cübbeyle dolaşırdı., emanet bir ayakkabıyla çarşıda gezerdim. Ve bu halimle mevlanın huzuruna gidersem kovulacağım endişesi vardır içimde çünki birinci işi ihmal etmiş bir insan olarak manen kolu kanadı kırık bir mücrim olarak rabbimin huzurunda bulunmaya müdrikim.

Nefsim adına söyleyeyim. Derdin büyüklüğü, azamet ve ihtişamı karşısında hala beşeri zevklerimi düşünmeyi terk edemedim. Hâla yemenin kavgasını vermeyi terk edemedim. Hâla gece yatarken altıma bir yumuşak döşek sermeyi terk edemedim. Hâla aklımdan kadını kızı çıkaramadım…çıkaramadım ve hicap altında eziliyorum.

Düşünün, fani şeyleri vermeden bâki şeyler elde edilemez. Maddi ve manevi mahrumiyette ve katlanmadan muvaffakiyet elde edilemez. Ağlanmadan gülünemez, ıstırap çekmeden saadete erilemez. Milleti kurtarmayı düşünüyorsanız bürokratik yollardan millet kurtarılamaz. Bu milletin başında sadece elbisesi sırtında ki olan kimseler olduğu zaman millet kurtulacaktır. Şahsı adına yatırımıyla, şahsı adına devlet kurmasıyla, şahsı adına tesisatıyla, aile efradı adına tesisatıyla milleti kurtaracağım diye kahramanlık sevdasıyla milletin başında arzı didar edenler sadece sine-i millette ümit kırmış, onları bedbinliğe itmişlerdir.

Ömer gibi insanlar, giysisi sırtında bineceği şey devlet hazinesinde. Gandhi gibi insanlar, altında ot olan insanlar, milletleri kurtaracak bunlardır. Ve bizi kurtaracak nesil de bu nesildir. Cenab-ı hak bu neslimize bahş ettiği zaman bürokrasiyi rüyasında dahi düşünmeyen bu nesli bize bahş ettiği zaman milletimizin kurtarılması mevzuunda ümit var olacağız.

Üniversite değil bizi kurtaracak. Gönüldür, aşktır, heyecandır. İlim dediğin şey sonra ilim adamının

yapacağı şeydir. Çok basit şeydir. Atom üssü kurmak, füze üssü kurmak çok basit şeydir. Ama ben görüyorum ki, gezdikçe gördükçe görüyorum ki, yüz elli seneden beri çeşitli kimselerin elinde oyuncak haline getirilen Türkiye ve alem-i islam ileri götürelim diye her müdahalede on sene geriye gitmektedir. Siyasi, gayri siyasi her darbede ve idareye her müdahalede on sene geriye götürülmektedir.

Bu kem talihliler, bu şom ağızlılar, bu yarasa bakışlılar milletin kaderine vaziyet ettiği müddetçe bu millet bir adım ileriye gitmeyecektir. Belki her sene on sene geriye gidecektir. İşte Batı ve işte ağlanacak durumumuz âlem-i islamla beraber.

Öyleyse bizim esas muhtaç olduğumuz şey; aşktır, heyecandır, imandır, hasbiliktir, fedakarlıktır, milleti için yaşamaktır, kendisini feda etmektir. Varsa bu pazarda bezi olan, varsa bu anlayışa iştirak eden gelsin beraber çalışalım. Bırakalım bürokrasiyi, gezelim köy köy dolaşalım. Hasbiliğimizi ve samimiyetimizi götürelim.

Ve bu işi düzelteceğimiz âna kadar söz verelim Allah'a, Resulullaha söz verelim…yumuşak döşekte yatmayacağız… ağlayacağız gülmeyeceğiz… ıstırap çekeceğiz ve dilenmeyeceğiz…

HİMMET

Himmet realitenin parlak aynasıdır. Orada, muhayyilenin pervasızca pervaz edip kanat cırpışlarıyla varılan ütopik hayat felsefesi değil; fakat vahye bağlı akıl ve iradenin insiyaki olarak darlaştırdığı hayat gerçekleri, her türlü mahremiyetten soyunarak vuzuha kavuşur ve. bütün bir hayat kendine ait giriftlikten kurtularak bir nokta gibi net ve kesin hâle gelir.

Himmet, cemiyet nabzının atışını kendi uzviyetinde hissetmenin adıdır. Cihan çapındaki bütün inkılaplar, himmetle vücuda gelir, kurulur; himmetle muhafaza edilir, korunur; ve yine himmetle varlığını devam ettirirler. İnsan himmeti kadar insandır. Ve cemiyet ve millet ancak himmetleri nisbetinde payidardır.. Zaten bütün zihnî cümbüşler, himmetle birer suret hevengine döner ve sonradan gelen talihliler, her mevsimin düşünce meyvelerini bu hevengde hazır bulup devşirirler..

Himmet, bugünle yarının elele verdiği, takvim dışı zaman anlayışına sahip metafizik bir gerilim, demektir. Öyle bir gerilim ki, ilâhî fırtınaların sevkettiği nur yüklü bulutlardan dökülen aydınlık yağmuru iliklerine kadar kendisini ıslatmış bir yüce ruh dahi, yıldızlar kervanına ancak onunla ulaşabilir ve yine sonsuzlukla tutuştuğu güreşi, ancak

böyle bir gerilim sayesinde galip olarak bitirebilir.Yoksa yolda kalması ve mağlup olması mukadder olur.

Himmet, kaybetmeyi göze almadan hiçbirşey kazanılamayacağını bir fikr-i sabit edinmek ve muvaffakiyetsizlikleri daima iddiaların kuvvetinin bir habercisi kabul edip öyle değerlendirmektir. Bu değerlendirmeyi itici bir güç haline getirmeden, ne içtimaî rahneleri onarmadan ne de bozulan dengeleri eski hüviyetine kavuşturmadan söz edilebilir. Şu şüphe götürmez bir gerçektir ki, her devirde istikbale şekil verenler, bu değerlendirmeyi en iyi becerebilenler olmuştur ve öyle de olacaktır.

Himmet, uhrânın ûlâdan (Bir sonranın bir önceden) hayırlı olmasıdır. Onunla dört duvar arası, dünya kadar genişler, kabir bir cennet haline gelir ve cennet arz ve semâvâtı istiâb eder. Himmetli insan, makamı sidre olan yüce bakışlı bir doğandır. O, bayat bir hayatın yaşandığı, mihnetlerle dopdolu şu köhne dünyayı mesken edinmez. Ancak şu merhale dahi onun için sadece bir başlangıçtır. Bak dinle Hafız'ı ne güzel söyler: "Sen *Tuba'yı düşünmektesin, biz Sevgilinin* boyunu. *Herkesin düşüncesi, himmetincedir.*[238]

MEŞVERET

اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَاَقَامُوا الصَّلوةَ وَاَمْرُهُمْ شُورى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

Şura / 38. Yine onlar, Rablerinin davetine icabet ederler ve namazı kılarlar. Onların işleri, aralarında danışma iledir. Kendilerine verdiğimiz rızıktan da harcarlar.

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِى الْاَمْرِ فَاِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللّهِ اِنَّ اللّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ

Al-i İmran / 159. O vakit Allah'tan bir rahmet ile onlara yumuşak davrandın! Şayet sen kaba, katı yürekli olsaydın, hiç şüphesiz, etrafından dağılıp giderlerdi. Şu halde onları affet; bağışlanmaları için dua et; iş hakkında onlara danış. Kararını verdiğin zaman da artık Allah'a dayanıp güven. Çünkü Allah, kendisine dayanıp güvenenleri sever.

فَاِنْ اَرَادَا فِصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا

Bakara / 233…Eğer ana ve baba birbiriyle görüşerek ve karşılıklı anlaşarak çocuğu memeden kesmek isterlerse, kendilerine günah yoktur…

قَالَتْ يَا اَيُّهَا الْمَلَؤُا اَفْتُونى فى اَمْرى مَاكُنْتُ قَاطِعَةً اَمْرًا حَتّى تَشْهَدُونِ

Neml / 32. (Sonra Melike) dedi ki: Beyler, ulular! Bu işimde bana bir fikir verin. (Bilirsiniz) siz yanımda olmadan (size danışmadan) hiçbir işi kestirip atmam.

HADİS…

* İbnu Abbâs (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Hz. Ömer'e, zinâ yapmış olan deli bir kadın getirildi. (Recm edilip edilemeyeceği hususunda) halkla istişare ederek recmedilmesine hükmetti. Kadına Hz. Ali (radıyallahu anh) uğradı. (Hazırlığı görünce): "- Bunun hâli nedir?" diye sordu. Kendisine: "Falanca kabileden deli bir kadındır, zinâ yapmıştır. Hz. Ömer (radıyallahu anh), recmedilmesine hükmetmiştir" dediler. Hz. Ali (radıyallahu anh): "- Kadını geri götürün!" dedi, sonra Hz. Ömer'e uğrayıp: "- Ey mü'minlerin emîri! Bilirsin ki, Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) : "Kalem üç kişiden kaldırılmıştır (artık onlar yaptıklarından sorum1u değildirler): Büluğa erinceye kadar çocuktan, uyanıncaya kadar uyuyandan, şifa buluncaya kadar bunamıştan." Bu bîçare kadın falanca kabilenin

bunağıdır. Ona tecavüz eden, muhakkak ki aklî noksanlığı sırasında tecevüz etmiştir" dedi."

* Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, kendisine Ebu Süfyan'ın gelmekte olduğu haber verilince, ashabıyla istişare etti. Önce Ebu Bekr radıyallahu anh konuştu. Ondan yüzün çevirdi (iltifat etmedi). Sonra Hz. Ömer radıyallahu anh konuştu. Ondan da yüzünü çevirdi. Derken sa'd İbnu Ubade radıyallahu anh (Resûlullah'ın maksadını sezerek) ayağa kalktı ve "Ey Allah'ın Resulü, biz (ensariler)i mi kastediyorsunuz? Nefsimi kudret elinde tutan zata yemin ederim, eğer bize bineklerimizi denize sürmemizi emredecek olsanız, mutlaka (gözümüzü kırpmadan) daldırırız. Bize onlara binip Berkı'l-Gımâd'a gitmemizi emretseniz onu da yaparız!" dedi. Bunun üzerine Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm halkı hazırladı. Yola çıktılar ve Bedr'e kadar gelip indiler.

Orada, Kureyş'in su almaya gönderdiği kimselerle karşılaştılar. İçlerinde Beni Haccac'a ait siyahi bir köle vardı. Onu yakaladılar. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın ashabı Ebu Süfyan ve arkadaşları hakkında bilgi soruyorlardı. Köle:

"Ebi Süfyan hakkında bilgim yok. Ancak (burada) Ebu Cehl, Utbe, Şeybe ve Umeyye İbnu Halef var!" dedi. O böyle söyleyince Ashab onu dövdü. O da: "Evet, ben size haber veriyorum. Bu Ebu Süfyan'dır!" dedi. Onu bıraktıkları zaman başkaları sordular. O yine:

"Ben Ebu Süfyan hakkında bir şey bilmiyorum, lakin burada halkın içinde Ebu Cehil, Utbe, Şeybe, Umeyye İbnu Halef var!" dedi. Böyle söyleyince onlar da aynı şekilde dövdüler. Bu esnada Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm namaz kılıyordu. Bu hali görünce namazı bıraktı ve: "Nefsimi kudret elinde tutan Zât-ı Zülcelâl'e yemin olsun, size doğruyu söyleyince onu dövüyorsunuz! Yalan söyleyince de bırakıyorsunuz" dedi.

Ravi der ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm elini koyarak "burası falancanın öldürüleceği yer, şurası feşmekancanın öldürüleceği yer" diye teker teker gösterdi." Ravi der ki: "Allah'a yemin olsun onlardan hiçbiri, Aleyhissalatu vesselam'ın elini koyduğu yerin dışına sapmadan, gösterdiği yerlerde öldürüldüler."

* Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Zeyneb'in iddeti tamamlanınca, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Zeyd radıyallahu anh'a: "Git onu bana (kendinden) iste!" dedi. Zeyd gitti. Zeyneb'e geldiği zaman hamurunu yoğuruyordu. Zeyd der ki: "Onu gördüğüm zaman içimde bir zorluk hissettim, ona bakamaz hale geldim. Sırtımı ona çevirerek, geri geri yaklaştım ve: "Ey Zeyneb! beni Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm gönderdi. Seni istiyor" dedim.

Zeyneb: "Ben (istihare yoluyla) Rabbimle istişare etmeden bir şey yapacak durumda değilim!" dedi ve kalkıp mescidine gitti. Derken Resûlullah'a vahiy geldi. Aleyhissalâtu vesselâm kalkıp izin almadan Zeyneb'in evine girdi. Zeyd der ki: Gündüzün ilerlemesiyle Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın bize ekmek ve et yedirdiğini gördük. Yemekten sonra hak çıkmış, bazı kimseler evde kalmış sohbet ediyordu. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm da çıktı, peşinden ben de çıktım. Hanımlarının hücrelerine birer birer uğrayıp selâm vermeye başladı. Onlar: "Ey Allah'ın Resûlü (yeni) hanımını nasıl buldun?" diyorlardı. Hz. Enes radıyallahu anh der ki: "Bilemiyorum, "Halk çıktı!" diye ben mi haber verdim, başkası mı haber verdi. Aleyhissalâtu vesselâm gelip evine girdi. Ben de beraber girmek istedim. Benimle kendi arasına perde çekti. Örtünme ayeti nâzil oldu. Halk, kendilerine verilen öğütten derslerini aldı: "Ey iman edenler! Yemek için dâvet olunmadan Peygamber'in evine girip de orada yemek vaktini beklemeyin. Davet edildiğinizde ise girin, fakat yemeğinizi yedikten sonra sohbete dalmadan dağılın. Bu hareketiniz Peygamber'e eziyet verir. O da size bunu açıklamaktan sıkılır. Allah ise hakkı açıklamaktan çekinmez" (Ahzâb 53).

* İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resulullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kızları hakkında kadınlarla istişare edin!"

* Sâlim, babası Abdullah İbnu Ömer radıyallahu anhümâ'dan anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, namazları (duyurup toplanmayı sağlama) vasıtası üzerine halkla istişare etti. Boru öttürmeyi teklif ettiler. Yahudiler(in usulü olması) sebebiyle bunu hoş karşılamadı. Bunun üzerine halk çan çalınabileceğini hatırlattı. Aleyhissalâtu vesselâm, hıristiyanlara benzeme) endişesiyle bunu da hoş karşılamadı.

Aynı gece, Ensardan Abdullah İbnu Zeyd denen bir zata ve Ömer İbnu'l-Hattâb'a rüyalarında ezan öğretildi. Ensari, geceleyin Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'in kapısını çaldı. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm onu (öğrenip okumasını) Bilal'e emretti. Bilal da ezan olarak okudu." Zührî diyor ki: "Bilal radıyallahu anh hazretleri sabah ezanına şu ibareyi ilave etti: "Essalâtu hayrun mine'n-nevm (=namaz uykudan hayırlıdır)." Resûlullah bu ilaveyi teyid etti."

Hz. Ömer radıyallahu anh: "Ey Allah'ın Resulü, Abdullah İbnu

Zeyd'in gördüğünü rüyamda ben de görmüştüm (ancak o, size duyurmakta benden önce davrandı)" dedi."

* Ebu Mes'ud radıyallahu anh anlatıyor: "Resülullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kendisiyle istişare edilen kişi güvenilen bir kimse (olmalı)dır."

TEFSİR…

اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَاَقَامُوا الصَّلوةَ وَاَمْرُهُمْ شُورى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

> Şura / 38. Yine onlar, Rablerinin davetine icabet ederler ve namazı kılarlar. Onların işleri, aralarında danışma iledir. Kendilerine verdiğimiz rızıktan da harcarlar.

Ve onlar ki Rableri için davete uymakta ve namazı dürüst kılmaktadırlar. Allah iman ve itaat için Peygamber tarafından yapılan davete Ashab-ı Kiram'ın bey'atları ve uymaları gibi bey'at ve dinin direği olan namazı kılmakla cemaat ve toplumu sağlam tutanların İşleri de aralarında Şûrâ'dır.

İşleri, buyrukları zorbalıkla değil, aralarında danışıkla, görüşlerine başvurma iledir. Kendi işlerine kendileri sahiptir, başkalarının elinde esir değil, aralarında dayanışmasız, toplumsuz, darmadağınık ayrı da değil, toplanıp sözü bir etmesini bilirler. Birbirlerinin görüşlerine başvurmalarının şekli de görüş ileri sürmek yeteneği olan, toplumun görüşlerini temsil edebilecek ictihad sahibi "hall ü akd" erbabının (meseleleri düşünüp çözüme bağlayacak kimselerin) toplanıp müzakere etmesiyledir. Resulullah (s.a.v.) "İş hususunda onlarla müşavere et." (Âl-i İmran, 3/159) âyetinin mânâsı uyarınca, savaşla ilgili meselelerde müşavere ederdi. Ondan sonra da ashab gerek onda gerek hükümlere dair meselelerde müşavere ettiler.

Hz. Peygamber'in vefatı üzerine halife seçimi, ehli riddetle (dinden dönenlerle) savaş, dedenin mirastan pay alması, şarap içenlere vurulacak "had cezasının" sayısı ve Irak'ta fetholunan arazilerin ahkamı vs. gibi meseleler hep bu kabildendir. Şüphe yok ki hükümlere dair müşavere, hakkında kesinlik ifade eden bir nass bilinmeyip az çok ictihada elverişli olan veya tatbikatı çalışmaya bağlı hususlardadır. Şûra müzakereleri (görüşmeleri) icmâ meselelerinin aslını teşkil eder. İslâm tarihinde ve fıkıh usulünde (metodoloji) malesef bu "Şûrâ" düsturu sahabe devrinden sonra Kur'ân'ın verdiği bu önem ile uyumlu bir biçimde geliştirilememiştir. Şûrâ aslında "Fütyâ" gibi "büşra" ölçüsünde masdar olup "teşavür" yani birbirinin görüşünü almak demektir. Kelimenin aslı arıdan bal almak mânâsı ile ilgilidir. "Zû şûrâ" (Şûra sahibi) mânâsına da gelir. Nitekim bu mânâ ile şûra heyetine de denilir.

Ve kendilerine verdiğimiz rızıklardan infak da ederler. Belli ki bu infak şûrâ ile verilen kararın yerine getirilmesi için gereken masrafı temin mânâsını anlatmaktadır.[239]

PIRLANTA SERİSİ…

VAZİFEMİZDE İSTİŞÂRE ESAS OLUP, MÜNFERİT HAREKETİN YERİ YOKTUR.

Hata yapmama veya onu asgariye indirmenin en önemli vesilelerinden biri de , istişâre ve başkalarının düşüncesine değer atfetmektir. “Ben bana yeterim; insanlar çevremde toplanabilirler” şeklindeki düşünceler, hem kendimize, hem de çevremize zarar veren düşüncelerdir. Ayrıca, bizim yıllarca en güzel sözlerle anlatmağa çalışdığımız şeyleri, bakarsınız ehil olan bir arkadaşımız bir sözle anlatıverir.

Bundan başka, irşad erleri kimseden bir şey beklememeli; hizmette önde, ücrette sonda olmalı, ev-bark düşünmeden “bana bir kefen yeter” demeli; son derece kanaatkâr, son derece cömert olmalı ve hele kat’iyyen makam, mansıb peşinde koşmamalıdırlar. Ücret istememe, (Şuarâ, 26/109) hattâ talepsiz gelenden dahi kaçma, insanlardan gelecek iyiliklere karşı müstağnî olma ve minnet altına girmeme, Peygamber mesleğinin gereklerindendir. Nasılsak öyle kalmak, dünyânın değiştiriciliğine karşı koymak, maddî kayıtlardan âzâde ve sonuna kadar hasbî kalabilmek de aynı derecede mühimdir. Ehl-i dünyânın “cerci, çıkarcı” ithamlarını fiilen tekzip etme yolunda icabında kût u lâ yemût ile yetinip, evsiz barksız yaşamak, gariplerden bir garip olarak buradan çekip gitmek, -ülke hizmetine ehil bir tâlibin bulunmadığı yerde Hz. Yusuf gibi tâlip olmanın dışında- beş-on insana hak ve hakikatı anlatmayı dünyevî-uhrevî bütün mansıp ve pâyelere tercih etmek, eğer varlık sahibiysek, bunu da civanmertce ve tıpkı Nebîler Sultanı ve onun has yârânları Hz. Ebû Bekir, Hz. Osman, Hz. Hatice gibi, kalb ve kafası doyurulmamış nesli ihyâ yolunda harcayıp, yapılan her şeyi unutmak da, bu vazifenin asli gereklerindendir.[240]

İSTİŞAREDE ÖLÇÜLER

Ortaya attığımız fikirler makûl görülürse memnun olmalı; makûl görülmezse, “mevsimi değilmiş” deyip beklemeli ve kat’iyen kavga edilmemelidir.

Bazan da makûl fikir, onu teklif eden şahısdan dolayı reaksiyon görebilir. Böyle durumlarda, bu tür teklifleri başkalarının yapmasına fırsat verilmelidir. Önemli olan, fikirlerin hüsn-ü kabulüdür. İleri sürdüğümüz fikir hak ise, ona öncelikle kendimiz hürmet etmeliyiz. İstişarede üzerinde durulan mes’ele kabul usulüne göre ettirilmezse, te’sir ve bereketi de olmayabilir. Halbuki bizim mesleğimizde bereket

çok önemlidir.

Bediüzzaman Hazretleri, İstanbul'da sayıca çok dostlarla yaptığı hizmetlere mukabil, Isparta'da az sayıdaki arkadaşlarıyla yaptığı hizmeti daha bereketli bulur. Ve bu bereketi de ihlâsla irtibatlandırır.[241]

İSTİŞARE VE MESULİYET

Soru: İstişare yapıldıktan sonra mes'uliyet kalkmış olur mu?

Cevap: İstişare; ehli ile, sancı ve ızdıraplı ruhlarla ve hizmette, sırtında küfe taşıma hassasiyeti ile hareket edenlerle yapılırsa mesuliyet de kalkmış olur.[242]

MEŞVERET

"Bir bilene sor! İki bilgi bir bilgiden hayırlıdır."

Meşveret,verilecek kararların, isabetli olarak verilebilmesinin ilk şartıdır. İyiden iyiye düşünülmeden, başkalarının fikir ve tenkitlerine arzedilmeden, bir mes'ele hakkında verilen kararlar, çok defa hüsrân ve hezimetle neticelenir. Düşüncelerinde kapalı, başkalarının fikrine hürmet etmeyen "kendi kendine" biri, üstün bir fıtrat, hatta dâhî bile olsa, her düşüncesini meşverete arzeden bir diğer insana göre, daha çok yanıldığı görülür.

En akıllı insan, meşverete en çok saygılı ve başkalarının fikirlerinden en çok istifade eden insandır. Yapacağı işlerde, kendi düşünceleriyle iktifa eden ve hatta onları başkalarına da kabul ettirmeye zorlayan ham ruhlar, etraflarından hep nefret ve istiskâl görürler.

Güzel neticelerin elde edilmesinin ilk şartı meşveret olduğu gibi, kötü akibet ve hezimetlerden korunmanın ehemmiyetli bir vesilesi de, dostların yüksek fikirlerinden istifâdeyi ihmâl etmemektir.

Bir işe başlamadan önce, gerekli olan her danışma yapılıp tedbirde kusur edilmemelidir ki, sonra etrafı suçlama ve kaderi tenkit etme gibi, musîbeti ikileştiren yanlış yollara gidilmesin. Evet, bir şeye azmetmeden evvel, akibet güzelce düşünülmez ve tecrübe sahipleriyle görüşülmezse, neticede hayâlkırıklığı ve nedâmet kaçınılmaz olur.

Önü arkası iyice düşünülmeden içine girilmiş nice işler vardır ki, bir adım ileriye götürülememiş olmaktan başka, o işe teşebbüs edenlerin itibarlarını yitirmelerine de sebebiyet vermiştir. Evet, aklına esen her şeyi yapmaya kalkan birisi, bu kabil yanlış yollarla, içine düşeceği inkisarlardan dolayı, yapabileceği şeylerde de ümitsizliğe dûçar olacakdır.

İnsan; kapamasından âciz olacağı kapıları, kat'iyyen açmamalıdır. Yoksa açılan menfezlerden içeriye sızan şerler, gulyabânîler hem

başkalarını telef eder hem de onun haysiyetini beraber alır götürürler. Ukalâlık edip de, kimseye danışmadan, bir kısım sevdalara tutulmuş nice kimseler vardır ki; uyardıkları kobralar tarafından hem sokulmuş hem de saf-dışı edilmişlerdir. Keşke, saf-dışı edilenler sadece kendileri olsaydı..[243]

MEŞVERETİN TABİÎ BİR NETİCESİ : İTAAT

Soru: İtaat edilmesi gereken bir noktada bazen aklımız ve mantığımıza ters düşen hususlar olabiliyor. Bu noktada itaati nasıl anlamalıyız?

Cevap: Bizim anladığımız mânâda itaat ve inkiyad, umumun kabul ettiği, hizmetin sevk ve idaresini yapan bir şahsa, ya da insanların her türlü konuyu orada istişare edebilecekleri değişik kimselerden meydana gelmiş bir meşveret meclisinin, içtihat, tesbit ve kararlarını yerine getirmekten ibarettir. Ne var ki, ne itaat ve inkıyad edilen şahıs, ne de meşveret meclisinin kendilerine itaat ve inkıyad edilmeyi beklemek gibi hak ve istihkakları yoktur.

Zaman, hizmet zamanı olduğuna göre, meseleler, her zaman belli bir heyetin meşveretinden çıkmalıdır ve alınan kararlara da, mutlak mânâda itaat edilmelidir. Zira meşveret ve itaat bir vahidin değişik yüzleri gibidir.. ve bunlar, İslâm içtimaî hayatının önemli unsurlarıdır.

Soruda bahsedildiği gibi, meşverette alınan kararlar bazen herkesin aklına yatmayabilir ve herkes tarafından kabul edilmeyebilir. Meşveret meclisinde bulunanlar da, Allah katında kendilerini sorumluluktan kurtarmak için, içtihad farklılıklarını dile getirebilir, her meseleye ulu orta “evet” demeyebilir ve alınan kararlara muhalefet şerhi düşebilirler. Aslında, meşveretin gerçek anlamı da işte budur. Ancak bazılarının muhalefetlerine rağmen, eğer ilgili mevzuda bir karar alınmışsa, artık o muhalif kişilerin bu karar aleyhinde tek bir kelime bile konuşmamaları ve karara uymaları gerekir. Zira bu tür konuşmalar koskoca bir cemaati gıybet etmek demektir. Gıybet ise, Hakk’a hizmet eden bir cemaatin hukukunu ihlâl olduğundan, o cemaati teşkil eden bütün fertlerle onlar hakkında söylediklerini zikredip ferden ferda helâlleşmedikçe o şahsın kurtulması ve cennete girmesi mümkün olmayabilir.

Evet, istişarede alınan kararlara mutlaka uyulması lazımdır. Meselâ, meşveret meclisinde bir yere gidilmek üzere ekseriyetle karar alındı ve yola çıkıldı. Yolda -Allah muhafaza- kaza oldu. Kaza sonucu karara karşı çıkanların “Biz dememiş miydik?.. Gitmeseydik kaza olmayacaktı.. gittik başımıza bu iş geldi” gibi ifadeleri, kaderi tenkidin yanında, diğer arkadaşları gıybet sayılır.

Bu hususta Allah Rasulü’nün şu kararlılığı çok dikkat çekicidir:

Allah Rasulü (s.a.s), Uhud Savaşı öncesi ashabı ile meşveret eder; kendi görüşü Medine'de kalıp müdafaa harbi yapma istikametindedir. Ancak, yapılan istişare sonucu, Medine'nin dışına çıkılarak taarruz harbi yapılmasına karar verilir. Bu karar gereği Nebiler Serveri (s.a.s) Uhud'a gider. Bu noktada Seyyid Kutub'un şu enfes yorumu çok yerindedir: "Allah Rasulü Uhud'a çıkarken orada 70 kişinin şehid verilmesi değil; Medine'de taş taşın üstünde kalmayacağını bilseydi, meşveretin hakkını vermek için yine çıkacaktı." Evet, meşveretin İslâm'da ve İslâmî yapıda böyle önemli bir yeri vardır. Yıkılan Medine tekrar yapılabilir ama teşri döneminde İslâm'ın bir rüknü yıkılırsa onu yeniden inşâ etmek imkânsızdır. Öyleyse, meşveret heyetinde bulunan herkes sahip oldukları güzel fikirleri heyete sunmalı ve o güzel düşüncelerin herkese mâl olmasını sağlamalı.. ve tabiî aksi karara da mutlak mânâda uymalıdır.

Buraya kadar arzetmeye çalıştığımız esaslar, itaat etme ile ilgiliydi. Bu meselenin bir diğer yönü -ki o da itaat etme kadar önemlidir- kararlara itaat ettirme adına sevk ve idarede bulunan vazifelilere düşen sorumluluklardır. Hemen ifade edelim ki, bunun bütün misallerini Allah Rasûlü (s.a.s)'nün hayat-ı seniyyeleri içinde görmek ve göstermek mümkündür. Nebiler Serveri'nin hayatını bu perspektiften inceleyerek, ondan her zaman itaat ettirmeye yönelik genel prensipler çıkartabiliriz.

Şimdi isterseniz, bu çizgide cereyan eden bazı tarihî vak'alara kuşbakışı bir göz atalım: Cahiliye dönemi Arapları, oldukça ferdî hareket eden insanlardı. Hemen en küçük bir mesele bile, onları aile aile, oymak oymak, kabile kabile birbirine düşürebilirdi. Böyle bir toplumun fertlerinin birbirine düşmemesi, bazılarının bazılarına itaat etmesi âdetâ imkânsızdı. O dönemde Mekke ve Medine'de kendi içlerinde birçok parçaya ayrılmış pek çok kabile vardı. Bunlar, dışta kavga edecek insan bulamayınca, kılıçlarını çekerler ve birbirleriyle savaşırlardı. İşte böyle bir toplum içinde itaat düşüncesini geliştirip bir baş etrafında bunları toplamak, Allah Rasulü'nün peygamberliğine delil teşkil edecek ölçüde büyük bir hadisedir. Bana göre bu husus, felsefî siyer yazarlarının dikkatinden kaçmıştır. Evet, Nebiler Serveri (s.a.s), olabildiğine bedevî ve birbirini yiyen bir cemaatten; medenî ve birbirini dinleyen, itaat eden bir cemaat çıkarmıştır.

Yine o dönem anlayışı içinde, Araplar bir köleye hiçbir zaman -hele bu bir de siyahî ise- insan nazarı ile bakmazlardı. Sanki onlara göre, Allah'ın iki kulu vardı da bunlardan birine "şeytan ol" dedi; o da gidip siyah oldu. -Bugün pek çok siyahlar bunun aksini düşünürler- Onun için Bilal-i Habeşî (r.a), Ümeyye b. Halef'in yemek yediği odaya girme hakkına bile sahip değildi. Yani köle, insan mı değil mi, şayet bu köle siyah ise, hayvan mı insan mı meselesinin münakaşası yapılırdı.

İslâm geldi ve köleleri öyle bir mevkiye yükseltti ki, mesela, saçları siyah ve kıvırcık, dudakları iki parmak kalınlığında "eşhedü enne Muhammeden Rasulullah" derken "şin" harfini çıkaramadığından dolayı "eshedü" diyen Bilal-i Habeşî (r.a), Bedir'de eşraf içinde hadiselere müdahale edebiliyor ve görüşlerini ortaya koyabiliyor.. ve hane-i risaletpenâhîye İbn-i Mes'ud'la aynı hakka sahip bir şekilde girip çıkabiliyordu.

Bunlardan bir diğeri Efendimiz'in azadlı kölesi Zeyd b. Harise'dir. O da Bilal-i Habeşî gibi siyahî bir insandı. Allah Rasulü (s.a.s.), Zeyd b. Harise'yi içinde Cafer b. Ebi Talib, Abdullah b. Revaha, Halid b. Velid.. (r.anhüm) gibi soylu harp dâhileri ve savaş kahramanları bulunan ordunun başına kumandan tayin etti ve önemli bir harbe gönderdi. Bunlar cahiliye dönemi anlayışlarını bir kenara iterek siyahî kumandan Hz. Zeyd (r.a)'e itaat ettiler.

Kaderin garip cilvesine bakın ki, aradan geçen onca yıldan sonra, yine Bizans üzerine gidecek bir orduya Nebiler Sultanı, Hz. Zeyd'in oğlu Üsame'yi kumandan tayin etti. Bu defa da ordunun içinde Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali (r.anhüm) gibi devasa şahsiyetler vardı.

Asr-ı saadette bu istikamette cereyan eden bir başka olayı da, Abdullah İbn Hüzafetü's-Sehmî anlatır. Allah Rasulü (s.a.s), bu büyük insanın emrine bir müfreze vererek bir yere gönderir. Orada emrindekilerden birinin itaat düşüncesinde kusur ettiğini anlayan Hz. Abdullah bir ateş yaktırır ve "kendinizi bu ateşe atın" emrini verir. Bu emir karşısında bazıları dolu dizgin kendilerini ateşe atmak ister. Bazıları ise "biz ateşten kaçıp Allah Rasulü'ne iman ettik, şimdi kendimizi ateşe mi atacağız?" deyip geri dururlar. Sefer dönüşü meseleyi Allah Rasulü'ne anlatırlar. Efendimiz, "eğer o ateşe girseydiniz ebediyyen çıkamazdınız" karşılığını verir. Çünkü bu bir intihardır. İntihar ise Allah'ın yasak ettiği bir ameldir. "Hâlıka isyanın bahis mevzuu olduğu bir yerde mahluka itaat yoktur." Haram olduğu kat'î olan meselelerde hiç kimseye itaat edilmez.

İşte bu ve benzeri misallerden hareketle, sahabeyi o cahiliye Arap anlayışından uzaklaştırıp, itaat duygu ve düşüncesi ile dolduran sırrı keşfetmek ve onu hayata geçirmek, sevk ve idarede bulunan vazifelilerin görevleri olmalıdır. Meselâ, bu çerçevede Üstad Bediüzzaman'ın "kardeş kardeşe peder olamaz, mürşid vaziyetini takınamaz" ölçüsüne uygun hareket etmek çok önemlidir. Bu, insanları köle gibi kullanmama, bulunduğu makamı baskı unsuru gibi görmeme, mütakabiliyet çizgisi içinde iş yapma ve yaptırma şeklinde anlaşılabilir. Evet, eğer bunlar hayata geçirilebilirse, soruda bahis mevzuu edilen olumsuzlukların hiçbiri sözkonusu olmaz. Burada Übeyy b. Ka'b ile İbn

Abbas (r.anhümâ) arasında geçen hâdise, bizim düşünce ufuklarımızı aşacak boyuttadır. Bir gün Hz. Übeyy (r.a) ata binerken İbn Abbas atın üzengisinden tutar. Übeyy b. Ka'b onun bu davranışı karşısında: "Sen ne yapıyorsun, sen ki peygamberin amcasının oğlusun" deyince; İbn Abbas: "Biz büyüklerimize hürmet göstermekle emrolunduk" der. Bu defa Hz. Übeyy, İbn Abbas'ın elini tutup öper; "Biz de, ehl-i beyte karşı böyle davranmakla emrolunduk" karşılığını verir. Zannediyorum, bu mütekabiliyet duygusu geliştirilebilse, ne aşağıdakiler "biz itaat ediyoruz" diyerek üsttekilere karşı istiskalde bulunacak; ne de üsttekiler kendilerini dinlemeyen insanlar karşışında bazı şeyleri yaptırmada zorlanacaktır.

Hasılı istişare, nebevî; münferid hareket ise şeytanî bir davranıştır. İtaat ise meşveretin tabii bir neticesidir. Cihan tarihinde peygamberler, vahiyle müeyyed oldukları halde istişare ederek hareket etmişlerdir. Bunun aksine, Ramses'ten, Amnofis'e, Sezar'dan Napolyon'a; Cemil Meriç'in ifadesi ile ondan da deli teke Hitler'e, Stalin'e, Lenin'e kadar ne kadar firavun varsa bunların hepsi de müstebit, tek başlarına karar veren ve infaz eden insan görünümlü şeytanların çıraklarıdırlar.[244]

DİNİ ÖNCE KENDİMİZE ANLATMA VE İSTİŞARE

Muhatabımız kimse değil, fakat herkes. Dini anlatırken, önce bizim yaşamamız gereken kaideler bütünü olarak kendimize anlatmalıyız. İsteyen de, alacağını alır. Her adımda O'nun elini görmemiz lâzım. Ne var ki biz, kendimizi asla suçlu görmeyiz. 50 defa çamura batsak, "çamura düştük" demeyiz de, "üzerimize çamur sıçradı" deriz. Ne işin var çamurun içinde?

Osman Yüksel anlatmıştı. Üstad Necip Fazıl, elinde çanta koşa koşa istasyona gidiyor. Fakat tam varırken, tren hareket ediyor. "Üstad" diyor Osman Yüksel, "Ne o, treni mi kaçırdın?" Üstad, kendi kabiliyetinin farkında biri. Yenilgiyi hazmedemez; "Ne kaçırması? Kovdum gitti!" diyor. Necip Fâzıl gibi, Sezai bey de kendinin, üstün yanlarının farkındadır. Ama, dâhî olmaktansa, orta zekâlı olup, meşverete, dayanışmaya önem vermek, bence çok daha mühimdir. Evet, başkalarının düşüncelerine müracaat edenler, dâhîlerden daha başarılı olurlar.

İnsan, kendisinin farkında olsa da, güneşe ayna olmaya bakmalıdır. Ay güneşe ayna olmasa idi, ışık verebilir miydi? Görmez misiniz Tahirî Mutlu'yu, Hasan Fevzi'yi, Hoca Sabri'yi, Hulûsî Efendi'yi? Bunlar ne engin ruhlardır! Ne derin mehâbettir o öyle! Öyle bir dünya-ukbâ muvazenesi kurmuşlar ve o kadar derin bir inanç, teslimiyet ve tevekkül içindedirler ki, onları Sahabîlerin izdüşümleri sanırsınız. Onların, günümüzdeki iz düşümleri. Allah'ı anlatma, daima birinci işleri olmuş. Bütün dünyanın karşılarında durduğu bir dönemde bile,

ümitlerini hiç yitirmemişler; Allah'a güvenlerinde asla sarsıntı yaşamamışlar. Bence şimdi de ye'se gerek yok. Şer, şerliğini, şirret şirretliğini hep yapmış. Dolaştığı yerlerde meleklerin başına gül saçtığı insana nâdânlar kum atıyor, çakıl atıyor, yoluna diken döküyorlardı. Siz, insanların gönlüne talip olmuşsunuz. Gönüllere Allah'ın sevgisini aşılayacaksınız. Dökülenler de olacak. İş büyük, gönüller sultanlığı. Önemli olan, yapılması gerekeni yapıp, neticeyi hiç düşünmemek, yarın ne olacak diye hiç hesap etmemek ve O'nun işine karışmamak...[245]

RİSALE...

SAADETİN ANAHTARI

Müslümanların hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyedeki saadetlerinin anahtarı, meşveret-i şer'iyedir.

وَأَمْرُهُمْ شُورٰى بَيْنَهُمْ

âyet-i kerimesi, şûrâyı esas olarak emrediyor.

Evet, nasıl ki, nev-i beşerdeki telâhuk-u efkâr ünvanı altında asırlar ve zamanların tarih vasıtasıyla birbiriyle meşvereti, bütün beşeriyetin terakkiyatı ve fününun esası olduğu gibi, en büyük kıt'a olan Asya'nın en geri kalmasının bir sebebi, o şûrâ-yı hakikiyeyi yapmamasıdır. Asya kıt'asının ve istikbalinin keşşafı ve miftahı şûrâdır. Yani, nasıl fertler birbiriyle meşveret eder; taifeler, kıt'alar dahi o şûrâyı yapmaları lâzımdır ki, üç yüz, belki dört yüz milyon İslâmın ayaklarına konulmuş çeşit çeşit istibdatların kayıtlarını, zincirlerini açacak, dağıtacak, meşveret-i şer'iye ile şehamet ve şefkat-i imaniyeden tevellüd eden hürriyet-i şer'iyedir ki, o hürriyet-i şer'iye, âdâb-ı şer'iye ile süslenip garp medeniyet-i sefihanesindeki seyyiatı atmaktır.

İmandan gelen hürriyet-i şer'iye iki esası emreder: Yani, İman bunu iktiza ediyor ki, tahakküm ve istibdat ile başkasını tezlil etmemek ve zillete düşürmemek, ve zâlimlere tezellül etmemek... Allah'a hakikî abd olan, başkalara abd olamaz. Birbirinizi, Allah'tan başka kendinize Rab yapmayınız. Yani, Allah'ı tanımayanherşeye, herkese nispetine göre bir rububiyet tevehhüm eder, başına musallat eder. Evet, hürriyet-i şer'iye Cenab-ı Hakkın Rahman, Rahîm tecellîsiyle bir ihsanıdır ve imanın bir hassasıdır.

فَلْيَحْيَا الصِّدْقُ وَلَا عَاشَ الْيَأْسُ فَلْتَدُمِ الْمَحَبَّةُ وَلْتَقْوَ
الشُّورٰى وَالْمَلَامُ عَلٰى مَنِ اتَّبَعَ الْهَوٰى وَالسَّلَامُ عَلٰى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدٰى

Yaşasın sıdk! Ölsün yeis! Muhabbet devam etsin! Şûrâ kuvvet bulsun! Bütün levm ve itâb ve nefret, hevâ hevese tâbi olanlara olsun. Selâm ve selâmet, hüdâya tâbi olanlar üstüne olsun. Âmin.

Eğer denilse: Neden şûrâya bu kadar ehemmiyet veriyorsun? Ve beşerin, hususan Asya'nın, hususan İslâmiyetin hayatı ve terakkisi nasıl o şûrâ ile olabilir?

Elcevap: Nurun Yirmi Birinci Lem'a-i İhlâsında izah edildiği gibi, haklı şûrâ ihlâs ve tesanüdü netice verdiğinden, üç elif, yüz on bir olduğu gibi, ihlâs ve tesanüd-ü hakiki ile, üç adam, yüz adam kadar millete fayda verebilir. Ve on adamın hakikî ihlâs ve tesanüd vemeşveretin sırrıyla, bin adam kadar iş gördüklerini, çok vukuat-ı tarihiye bize haber veriyor. Madem beşerin ihtiyacatı hadsiz ve düşmanları nihayetsiz, ve kuvveti ve sermayesi pek cüz'î; hususan dinsizlikle canavarlaşmış, tahribatçı, muzır insanların çoğalmasıyla, elbette ve elbette, o hadsiz düşmanlara ve o nihayetsiz hâcetlere karşı, imandan gelen nokta-i istinad ve o nokta-i istimdad ile beraber hayat-ı şahsiye-i insaniyesi dayandığı gibi, hayat-ı içtimaiyesi de yine imanın hakaikinden gelen şûrâ-yı şer'î ile yaşayabilir, o düşmanları durdurur, o hâcetlerin teminine yol açar.[246]

NUR CEMAATİNDE MEŞVERET VE İSTİŞARE ESASTIR

وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ

emriyle, kardeşlerimle bir meşverete muhtacım. (Emirdağ Lâhikası-I, s. 23.)

Siz, meşveretle ne lâzımsa yaparsınız. Fakat ihtiyatla, telaşsız, velveleye vermemek tazım. (Emirdağ Lâhikası-I, s. 141.)

Bundan sonra her meselemizde emir, Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsini temsil eden has şakirtlerin ve sizlerindir. Benim de şimdi bir reyim var. (Emirdağ Lâhikası-I, s. 219.)

Hafız Mustafa'nın bizce pekçok ehemmiyetli olan mektubu, çoktan beri beklediğim bir hakîkati gösterdi ki; Risâle-i Nur dairesindeki şakirtler, istişâre sûretinde, tâb etmek gibi çok ehemmiyetli işleri görmeye başlamalarıdır. (Kastamonu Lâhikası, s. 90.)

Mümkün olduğu kadar geçici rüzgarlara ehemmiyet vermeyiniz, bakmayınız. Zaten mabeyninizde samîmi tesanüd ve meşveret-i şer'iye, sizi öyle şeylerden muhafaza eder. İçinizdeki şahs-ı mânevînin fıkrini, o meşveretle bildirir. (Kastamonu Lâhikası, s. 91.)

Meşveret-i şer'iye ile reylerinizi teşettütten muhafaza ediniz. İhlas Risâlesi'nin düsturlarını her vakit göz önünüzde bulundurunuz. Yoksa, az bir ihtilaf bu vakitte Risâle-i Nur'a büyük bir zarar verebilir.

(Kastamonu Lâhikası, s. 178.)

NÜKTELER...

HÜDHÜD'ÜN FİKRİ

Süleyman Aleyhisselâm'a hem dünya, henı de âhiret saltanatı verilmişti.

Dünyadaki saltanatı, çok zengin oluşu, insanlardan başka cinlere de hükmedişi, hattâ hayvanlara bile hâkim oluşuydu. Onun yanında kurtlar, kuşlar itaatli birer hizmetçi gibiydiler. Ne emrederse hemen yerine getirirler, ne isterse derhal yaparlardı.

Bir gün bir melek elinde bir bardak su ile geldi ve şöyle dedi:

— Ey insanların ve diğer canlıların sultanı, şu elimdeki suyun adına (âb-ı hayat) denir. Bunu içersen çok uzun ömürlü olacaksın, asırlarca yaşama imkânına kavuşacaksın. Nice kavimler ölecek, yerlerine yenileri gelecek, ama sen hepsinin zamanında da ömür sürecek saltanatta olacaksın. Yeter ki bu su'dan iç!

Süleyman Peygamber düşünmeye başladı:

— Ben bu söylediklerini, kuşları toplayıp bir istişare edeyim de sonra kararımı bildireyim, dedi.

Bir gün bütün kuşların hazır bulunduğu bir sahrada durumu anlattı:

— Bana, dedi, bir melek âb-ı hayatı getirdi. İçersem çok uzun zaman yaşayacak, asırlarca saltanat sûrecekmişim, ne dersiniz, âb-ı hayattan içeyim mi?

Hepsi de sevinçle cevap verdiler:

— İçiniz efendim, içiniz de. asırlarca muammer olunuz.

Ancak o sırada Hüdhüd kuşu yoktu. Müzakere bittikten sonra, uçarak gelip dağılmak üzere olan kuşların arasına karıştı. Onun yeni gelişini gören Süleyman Aleyhisselâm:

— Bakın, dedi, bir kardeşiniz istişarede yokmuş. Bir

de Hüdhüd'ün fikrini soralım, belki ufkumuzu genişletecek görüş fleri sürebilir.

Durumu ona da anlattı. Hüdhüd yavaş yavaş konuşurdu. Fakat bu sefer heyecanla ve aceleyle konuşmaya başladı:

— İçmeyiniz efendim, âb-ı hayattan içmeyiniz!

— Neden içmeyeyim, sebebini de söyler misiniz?

— Neden olacak Efendimiz, siz bu sudan içinde asırlarca

yaşayacaksınız, ama sizin emsal ve akranlarınız ölmüş, bu âlemden göçmüş olacak. Emsal ve akranlarınızın hepsinin de ölümlerinin acısını tadacak, aranızdan ayrılışının ıstırabını duyacaksınız. Sonra yeniden dost ve emsaller edineceksiniz. Onlar da bir müddet sonra ölümü tadacak, aranızdan ayrılacak. Siz, onların da Ölümlerinden acı duyacak, üzüntü hissedeceksiniz. Bu nasıl bir hayat ki, daima emsal ve akranlarınız durmadan ölüp gidecek ve siz de durmadan onların ölümlerinin acısını tadacak, hasretini hissedeceksiniz?

Düşünmeye başlayan Süleyman Aleyhisselâm dağılmak üzere olan kuşlara sordu:

— Ne dersiniz, kardeşiniz Hüdhüd'ün söylediklerine? Hep birlikte cevap verdiler:

— İştirak ediyoruz, kardeşimiz Hüdhüd bizden isabetli görüş ileri sürdü. Kararımızı onun işaret ettiği şekilde düzeltmemiz gerekir.

Süleyman Aleyhisselâm âb-ı hayat getiren meleğe seslenip kararını bildirdi:

— Âb-ı hayatı içmekten vazgeçtim, herkes gibi zamanı gelince ölmeyi daha hayırlı olarak görüyorum. Az yaşa çok yasa, akıbet ölüm gelecek basa.. Al götür âb-ı hayatını. Herkes gibi sınırlı ömür yeter bana.

Kuşlar uçup dağıldılar. Süleyman Aleyhisselâm da oradan ayrılıp köşküne gelirken yolda bir gence rastladı. Gencin derdi büyüktü. Diyordu ki:

— Ey Allah'ın Resulü, dedem çok yaşlandı, ekmeğini yiyemiyor, suyunu içemiyor, hacetini de kendi başına defedemiyor. Aile halkımız ona hizmette kusur etmemek için çırpmıyorsa da, tahammülleri bitti, takatleri tükendi. Ne olur, bir dua et de, derdimize bir çare bulunsun...

Süleyman Aleyhisselâm ellerini açıp şöyle dua etti:

— Yâ Rab, erzel ömürden sana sığınırım. Bana ve başka bir kuluna erzel ömür verme, ele düşecek hale gelince emanetini kolaylıkla kabz eyle. Bu, yaşamaktan daha güzeldir.

Bu sırada koşa koşa biri gelip gencin kulağına fısıldadı:

— Yaşlı deden hakkın rahmetine kavuştu. Evden seni istiyorlar.[247]

MEŞVERET

İstişare etmek ve meşverette bulunmak Kur'ân'ın emridir ve bu itibarla bir ibadettir. Kur'ân hakikatlerini tatbik etmeyi esas alan kimselerin elbette ki, Kur'ân'ın bu emrine itaat etmeleri ve mes'elelerini istişare ile halletme yoluna gitmeleri gerekir.

İstişarenin mânâsında arkadaşların birbirlerine ihtiyaç duymaları vardır. Diğer bir tabirle birbirlerini seven, birbirlerine ihtiyaç duyan ve birbirlerinin fikirlerine hürmet edenlerdir ki, aralarında meşvereti bir esas olarak kabul eder ve öyle hareket ederler. İşin ehliyle danışmadan kendi başına hareket eden kimse dâva arkadaşlarını sevmiyor, onlara ihtiyaç duymuyor ve kendi görüşünü daima üstün gördüğünden onların fikirlerine itibar etmiyor demektir. Başkasına muhtaç olmayan bir kimse düşünülemeyeceğine göre başkasıyla istişare etmeyen kimse acizlik, noksanlık ve ihtiyaçtan ibaret olan mahiyetini bilmiyor demektir. Bu ise bir insan için büyük bir tehlike ve korkunç bir sapıklıktır. Böyleleri önce irşad ve ıslah edilmeli; sonra onlarla yola çıkılmalı, ıslah ve irşad olmuyorsa ve enaniyetinden vazgeçmiyorsa temkinli ve tedbirli davranmada fayda vardır. Meşverete önem vermek kişinin noksanlığından değil; olgunluğundan ve daha çaplı ve daha sağlam hizmet vermeyi düşünmesinden kaynaklanır. Evet, meşverete önem veren kimse, kemâlin zirvesine doğru tırmanma şeridinde dâima mesafe alır. Meşverete önem vermeyen kimse ise, serabı su zannederek aldanan adam misâli; hep zararda ve hep hüsranda kalacaktır. Meşveretle alâkalı olarak bilinmesi gereken bazı hususlar vardır.

a- Kur'ân-ı Kerîm namaz ve orucu emrettiği gibi istişareyi de öyle emretmiştir. Nitekim Al-î İmran sûresinin 159. âyetinde meâlen "(Umuma dit) *işlerde onlara* danış" buyurulmaktadır. Ayrıca Şura sûresinin 38. âyetinde gerçek mü'minler anlatılırken meâlen "Ve *işleri de aralarında şuradır, (danışma iledir.)"* buyurulmaktadır. Yani onlar dağınık bir topluluk olmayıp aralarında dayanışmanın hâkim olduğu bir cemiyettirler. Gerektiğinde biraraya gelip söz ve karar birliğine varmasını çok iyi bilirler, idare ve icrââtları, muamele ve hizmetleri istibdat ile değil, aralarında danışmak ve birbirlerinin görüşlerine müracaat etmek iledir. Böylece dînî ve millî izzetlerine ve hizmetlerine kendileri sahip olup başkalarının elinde esir değillerdir ve yabancıların kirli ellerini içlerine karıştırmasına asla müsaade etmezler.

Hem Resûl-İ Ekrem Sallallahü Aleyhi ve Sellem de ihtiyacı olmadığı halde çok hususî ve nazik işlerinde bile istişare etmiş ve bize yol göstermiştir. Bu itibarla istişare yapmak ibadettir. Öyle ise bizler işlerimizi ve hizmetlerimizi hem istişareye da-yandırmalıyız hem de istişarelerimizi ibadet neşvesi ve kulluk düşüncesi içerisinde yapmalıyız.

b- Biz bir cemaatiz. Çaplı hizmetlerin altına girmişiz. Bunun gereği olarak mes'elelerimizi ve hizmet adına atacağımız adımlarımızı kendi aramızda konuşarak ve danışarak karara bağlarız. Görülen bazı aksaklıkları husumet ve gıybetle değil; istişare yoluyla gidermeye çalışmalıdır. Husumet ve gıybet ederek karşılık vermekle veya görülen

aksaklıkları ve yapılacak bazı hizmetleri herkes kendi kafasına göre halletmeye kalkışmakla anarşi ve adavetlere zemin hazırlamış olur. Evet, bütün problemlerin istişareye getirilmesi gerekir. Zîrâ; bir aklın tek başına vereceği kararın isabetlilik derecesiyle, on aklın müştereken vereceği kararın isabetlilik derecesi elbette ki bir değildir. Öyle ise istişaresiz asla bir iş yapmamalı. İstişaresiz iş yapanlar kendi akıllarına ve hislerine göre hareket ediyorlar demektir. Böyleleri şeytanî bir ise girişmiş oluyorlar. Zîrâ; prensip olarak başta akla, fikre ve hevese değil; istişareye önem vermek gerekir.

c- ibadetler maksadsız ve faydasız olmadığı gibi; istişarenin de kendine göre bir maksadı ve bir faydası olmalıdır:

1-istişareden maksad, istişareyi ilâhî bir emir olduğu için yapmaktır.

*2-*Cemaat halinde fikir ve davranış birliğine ermek ve çevreye özellikle güven besleyen ve aynı hizmette yer alan şâir kimselere güven telkin etmektir. Zîrâ; aynı şeylerin bir cemaat tarafından yapıldığını ve söylendiğini görenler bu görüş ve davranışların yüce bir heyetten kaynaklandığını anlayacak, itimad edecek ve o davranışın savunuculuğunu yapacaklardır.

3-istişarenin faydası pek çoktur, istişare, istişareye katılanları çalışmaya sevkeder. Çalışma ise huzurun kaynağıdır. Hem bir meşgalesi olanların, çarşı pazarda günaha girmeleri azalır. Şeytan onlarla uğraşacak vakit bulamaz ve onları kandıramaz.

d- istişare esnasında dikkat edilecek bazı hususlar vardır:

1-İstişareye herkes kararlaştırılan vakitte ve yerde hazır bulunmalıdır. Başkalarını bekletmemelidir.

2-Üzerinde durulan husus hakkında kesin bilgisi olan fikrini mutlaka beyan etmeli ve sonra susmalıdır. Bilgisi olmadığı hususlarda ise kesinlikle ileri-geri konuşup zaman israfına meydan vermemeli. Bu taktirde o mes'ele hakkında bilgisi olanlara güvenmelidir.

3-Görüşünü beyan ettikten sonra görüşünün bir hüküm olarak karara bağlanmasında ısrar etmemek lazım. Bunu hey'ete bırakmak lazım. Hatta görüşü karar olarak benimsenmediği takdirde bundan memnun bile olmak lazım. Çünkü, karan heyet almış olsa bile; fakat o sebep olduğundan aleyhde bir şey olursa sorumluluğu gerektiren bir neticeyle karşılaşabilir. Bunun mânâsı görüş beyan etmekten kaçınmak demek değildir, heyetin kararına memnun olmak demektir.

4-Her zaman olduğu gibi, istişare esnasında da "Münakaşa *eden haklı olsun-haksız olsan haksızdır."* prensibiyle hareket etmeli ve kimseyle asla münakaşa etmemeli.

e- Bütün istişarelerde özetle iki madde üzerinde durulmalı:

1-Mazinin muhasebesi. Yani daha önceki istişarede alınan kararların tatbik edilip edilmediği ve meydana gelen hâdiselerin mâhiyetleri.

2-İstikbâlin tedbîri. Yani gelecekteki hizmetin taktiği ve tekniği ile alâkalı olarak alınması gereken tedbirlerin ve yapılacak olan işlerin tesbiti.

f- İstişare heyeti sık sık biraraya gelmelidir. İstişareye gelmek o kadar benimsenmelidir ki, hiç bir iş İstişareye gelmeye engel teşkil etmemeli. Çünkü, hizmetle alâkalı olan istişareler umumun hukukuna terettüp etmektedir.

g- İstişareyi verimli ve faydalı bir şekilde gerçekleştirmenin çarelerinden birisi; Nurların okunması, va'zların dinlenmesi ve sahabe-i kiramın tanınmasıdır. Zîrâ; günümüzde şuurlanma ve dinamik güç, ancak bunlar sayesinde temin edilir.

h- "Mucibe-i külliyenin *nakîzi, sâlibe-i* cüz'iyedir" diye bir mantık kaidesi vardır. Yani küllî ve umumî olan bir hizmeti ve o hizmetin güzel ve çaplı neticelerini ve semerelerini cüz'î ve adî bir ihmalkârlık bozar, hiçe indirir, verimsiz hâle getirir ve şâir arkadaşların da hukukuna tecavüz etmiş olur. Bunun böyle olduğunu bir bahçe yetiştirmede veya bir fabrika çalıştırmada ve imâlatta bulunmada rahatlıkla görebilir ve anlayabiliriz.

Evet; küçük bir ihmal büyük işleri ortada bırakır veya neticeyi geciktirir. Çünkü, ihmal ve dikkatsizlik sâri ve mütecaviz bir cinayettir. Öyle ise istişarede alınan kararlar mutlaka tatbik edilmelidir. Bunun için de istişare heyetini teşkil eden her bir ferd yapabileceği bir vazifeyi üstlenmeli ve üstlendiği vazîfeyi en kısa bir zamanda ve layıkıyla yerine getirmeye çalışmalıdır. Tâ pek çok kimsenin çalışmasına terettüp eden hizmet, bazılarının ihmâli ve dikkatsizliği yüzünden sekteye uğramasın ve ortada kalmasın.[248]

KOLLEKTİF ŞUUR

İstişare, iradenin realiteye tâbi olmayı kabul etmesidir. Ferd bu sayede, indî ve şahsî mülahazaların inhisarından kurtularak, kollektif şuur meşcereliğinde (koruluk), "secere-i tayyi*be"* benzetmesiyle anlatılan bir kelime-i tayyibe haline gelir ve benliğinin karanlık dehlizlerinde, düşüncesinin kameti iki büklüm dururken, istişarenin maharetli eliyle düşünce semâsına perçinlenmiş ve ışığıyla gümüş suda altın renkli resimler çizen bir yıldız olur. Zaten, sahabenin gökteki yıldızlara benzetilmesi hikmetlerinden biri de budur. Her meselelerini Allah Rasulü'ne danışmaları, yani istişare etmeleri, onları birer yıldız haline getirmiştir...

İstişare, kelime olarak, arıdan bal almak, demektir. Bal ise âdeta şifa ile aynı mânâya gelir. Demek ki istişare, ferdî, ailevî ve içtimaî bütün dertlere şifa getirir. Bunun şahidi ise bütün bir tarihtir.

İstişare, mesuliyetin taksim edilmesidir. Cemaat ve cemiyet anlayışına ulaşmış ve aritmetik bir bütünün cüzlerinden çok,bir organizma bütününün cüzleri olabilmiş fertler, hiç şüphesiz, yapılması gereken ise veya götürülmesi gereken yüke başkalarından daha çok omuz verir ve sorumluluğu başkalarından daha çok kabullenirler. Bu neticeyi elde etmenin ve ferde bu merhaleyi kazandırmanın en tesirli ve garantili yolu ise onları istişareye dahil etmektir. Nitekim Allah Rasulü'nün yüce ve yüksek icraatlarında bu durum her zaman görülmekte ve bilhassa toplu karan gerektiren yerlerde o her zaman ashabıyla görüşüp istişare etmekte ve böylece mesuliyeti mevcud fertler arasında paylaştırıp taksim etmektedir. Hudeybiye'de hanımıyla istişare etmesi de İki Cihan Serveri'nin bu işe ne kadar ehemmiyet verdiğini göstermektedir.

İstişare, yabancı düşünce ve ideolojilerin tesirinden kurtularak, bütünleşip bir sözde karar kılma ve hem düşünce, hem de yasama tarzı itibariyle istiklâle kavuşmanın en güzel işareti've en güzel beşaretidir.

İstişare bir irfan örneğidir. İrfan kişinin kendisini bilmesidir. Bu ise gıpta edilmesi caiz en büyük haslettir, tükenmeyen servettir.[249]

MES'ULİYET

وَلَقَدْ كَانُوا عَاهَدُوا اللّهَ مِنْ قَبْلُ لَايُوَلُّونَ الْاَدْبَارَ وَكَانَ عَهْدُ اللّهِ مَسْؤُلًا

Ahzab/15. Andolsun ki daha önce onlar, sırt çevirip kaçmayacaklarına dair Allah'a söz vermişlerdi. Allah'a verilen söz mesuliyeti gerektirir!

تِلْكَ اُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَاكَسَبَتْ وَلَكُمْ مَاكَسَبْتُمْ وَلَاتُسْلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Bakara/134. Onlar bir ümmetti, gelip geçti. Onların kazandıkları kendilerinin, sizin kazandıklarınız sizindir. Siz onların yaptıklarından sorguya çekilmezsiniz.

قُلْ اَتُحَاجُّونَنَا فِى اللّهِ وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ وَلَنَا اَعْمَالُنَا وَلَكُمْ اَعْمَالُكُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُخْلِصُونَ

Bakara/139. De ki: Allah bizim de Rabbimiz, sizin de Rabbiniz olduğu halde, O'nun hakkında bizimle tartışmaya mı girişiyorsunuz? Bizim yaptıklarımız bize, sizin yaptıklarınız da size aittir. Biz O'na gönülden bağlananlarız.

لَا يُكَلِّفُ اللّهُ نَفْسًا اِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَااكْتَسَبَتْ

Bakara/286. Allah her şahsı, ancak gücünün yettiği ölçüde mükellef kılar. Herkesin kazandığı (hayır) kendine, yapacağı (şer) de kendinedir...

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ اُخْرى وَاِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ اِلى حِمْلِهَا لَايُحْمَلْ مِنْهُ شَىْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَاقُرْبى

Fâtır/18. Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez. Yükü (günahı) ağır gelen kimse onu taşımak için (başkasını) çağırsa, bu çağırdığı akrabası da olsa, onun yükünden bir şey yüklenmez…

HADİS…

* (Abdullâh) İbn-i Ömer radiya'llâhu anhümâ'dan:

> Şöyle demiştir: Resûlullâh salla'llâhu aleyhi ve sellem'den işittim, buyurdu ki: Her birerleriniz râî (yâni elinin altında ne varsa onu lâyıkiyle muhâfaza ve sıyânetle mükellef)dir ve her birerleriniz elinin altındakinden mes'uldür. Devlet adamları birer râîdir ve raiyyesinden mes'uldür. İnsan ehl(u ayâl)inin râîsidir ve raiyyesinden mes'uldür. Kadın, kocasının evinin râîsi (yâni muhâfızı)dır. Hizmetkâr efendisine âid malın râîsidir ve elinin altındakinden mes'uldür.

-Râvî ki, İbn-i Ömer, yâhud ondan rivâyet eden oğlu Sâlim İbn-i

Abdillâh'tır- Resûlullâh salla'llâhu aleyhi ve sellem'in bir de: "İnsan babasına âid malın râîsidir ve elinin altındakinden mes'uldür" buyurduklarını zannediyorum, der. (Elhâsıl) her birerleriniz râî ve her birerleriniz raiyyesinden mes'uldür.

* Hz. Ömer radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a vahiy indiği zaman, yüzünün yakınlarında arı uğultusu gibi bir ses işitilirdi. Bir gün, O'na vahiy indirildi. Bir müddet öyle kaldı. Sonra o hal açıldı. O da Mü'minûn suresinden ilk on ayeti okudu:

"Mü'minler kurtuluşa ermiş, umduklarına kavuşmuşlardır. Onlar namazlarını Allah'tan korkarak, hürmet ve tevazu içinde ve tâdil-i erkân ile kılarlar. Onlar dünya ve ahiretlerine faydası dokunmayan her türlü şeyden yüz çevirirler. Onlar nail oldukları her türlü nimetin zekatını aksatmadan verirler. Onlar namuslarını korurlar. Ancak hanımlarına ve cariyelerine karşı müstesna; bunlarla olan yakınlıklarından dolayı kınanmazlar. Kim helal sınırını aşarak bunların ötesine geçmek isterse, işte öyleleri haddini aşmış olanlardır. O mü'minler ki, Allah'a ve kullara karşı olan emânet ve mesuliyetlerini yerine getirirler ve sözlerinde dururlar. Onlar namazlarını devamlı olarak, vaktinde ve şartlarına riayet ederek kılarlar. İşte onlar vârislerin ta kendileridir. Onlar Firdevs cennetine vâris olurlar. Onlar orada ebedi olarak kalacaklardır" (Mü'minûn, 1-11).

Arkadan dedi ki: "Kim bu on ayeti yerine getirirse cennete girer." Sonra kıbleye yöneldi ve ellerini kaldırıp: "Allahım (hayrımızı) artır, bizi (iyilik yönüyle) noksanlaştırma. Bize ikram et, zillete düşürme. Bize ihsanda bulun, mahrum etme. Bizi tercih et, (düşmanlarımızı) bize tercih etme. Allahım, bizi râzı kıl, bizden de razı ol!" buyurdular."

* Üsame İbnu Şerik anlatıyor: "Resülullah aleyhissalatu vesselam buyurdular ki: "Hiç kimse başka birinin günahından mesul olmaz."

PIRLANTA SERİSİ…

MÜ'MİN MESÛLİYET İNSANIDIR

"Her birerleriniz râî (çoban) ve hepiniz elinizin altındakinden sorumlusunuz: Devlet reisi bir râî ve elinin altındakilerden sorumludur. Her fert, ehl ü ıyâlinin râîsidir ve raiyetinden mes'ûldür. Kadın beyinin hânesinin râîsi ve gözeti-minde olan şeylerden sorumludur. Hizmetçi efendisinin malının râîsi ve elinin altındakilerden mes'uldür. Herbirerleriniz râî ve herbirerleriniz raiyetinden sorumludur." 342

Râî, herhangi bir şeyi görüp-gözeten, koruyup-kollayan ma'nâsına gelir. Çobana "râi" denmesi de, kendine emânet edilen hayvanları en emin, en müsâit yerlerde otlatması, onları kurda-kuşa kaptırmaması herhangi bir şeye maruz kaldıklarında onlarla içden alâkadâr olması, bu kudsî vazifeyi îfa ederken de fıtrî safvetiyle, her zaman hasis

ihtiraslardan uzak kalabilmesi ve sürüsüne karşı duyduğu derin şefkat, beslediği engin merhamet hissiyle, onların elemleriyle müteellim, lezzetleriyle de mütelezziz olması gibi önemli hususlardan ötürüdür.

Ve işte, bir ma'nâda devlet reisi ile teb'a arasında da böyle bir münâsebet söz konusudur. Devlet reisi ve derecesine göre değişik dâirelerdeki onun temsilcileri, ellerinin altındakilerini görüp gözetmek, onların elem ve lezzetlerini paylaşmak, onlara mutlu gelecekler hazırlamak ve onların sıkıntılarını göğüslemekle sorumludurlar...

Hâne reisi ile aile fertleri arasında da aynı münasebet bahis mevzûdur; hâne reisi nafaka, elbise ve onları uygun bir yerde iskân etme gibi hususlarda birinci derecede sorumlu olduğu gibi, ta'lim, terbiye, hüsn-ü muâşeret, dünya ve ukba saadetini te'min gibi mes'elelerde de sorumludur.

Aynı durum, kadının kocasıyla olan münâsebetlerinde de geçerlidir; kadın evinin işlerini tedvirde, kocasının malını, ırz ve nâmusunu muhâfazada, sürüsünden mes'ul bir çoban gibi sorumludur.

Hizmetkârın, efendisinin malını, mülkünü; evlâdın, babanın servet, şeref ve haysiyetini koruyup kollamadaki durumları, hep bu "râî" ve "raiyye" mülâhazasıyla alâkalıdır. Denilebilir ki, din nazarında râî ve mer'î olmadık hiçbir mükellef yoktur. Bir yönüyle herkes tıpkı bir çoban, diğer yönüyle de güdülen raiyye mesâbesindedir. Hatta bir râi için güdülecek herhangi bir râiyye olmasa bile o yine sorumludur. Evet, herkes kendi nefsini, aklını ve bütün duygularını, bütün uzuvlarını birer emanet gibi koruyup kollama mecburiyetindedir.

İslâm, bildiğimiz bütün sistemler ve dinler içinde, devlet reisinden, evlerimizde çalışan hizmetçilere kadar, hem de, henüz demokrasi rüyalarının görülmediği bir dönemde, herkesin sorumluluğunu en ince teferruatına kadar belirleyip ilân eden biricik hayat nizamıdır ve bu mevzûda ona rakîb bir başka sistem göstermek de mümkün değildir.

İslâm Peygamberi "devlet reisi mes'ûldür"der, onun sorumluluğunu, sorumluluk sınırlarını, vazife ve mükellefiyetlerini bir bir sıralar.. kadın ve erkeğin mes'ûliyetlerini hatırlatır ve ayrı ayrı sahalarda, her ikisine de belli sorumluluklar yükler.. babanın evlâda, evlâdın babaya karşı mes'uliyetlerinden söz eder ve her iki tarafın da hak ve mükellefiyetlerine dikkat çeker.. hatta, bu mevzûda, dünyadaki gelişmeler nazar-ı itibara alınacak olursa, çok erken sayılabilecek bir dönemde, hizmetçi ve işçilerin hak ve mes'ûliyetlerinden bahisler açarak, beşer tarihindeki içtimaî çalkantılardan çok önce sosyal bir probleme çözüm teklif eder.

İşte size, devlet reisi ve teb'anın karşılıklı haklarından -ki, çoğu Ahkâm-ı Sultaniyelerde beyan edilmiştir- evlâd ve ana-baba haklarına,

ondan karı-koca ve işçi-işveren haklarına kadar, fıkıh kitaplarında, ahlâk ve terbiye risalelerinde, içtimâiyat ve hukuk eserlerinde; oldukça hacimli birer yer işgal eden onca mes'elenin üç-beş kelime ile peygamberâne bir ifadesi daha..![250]

MES'ULİYET

Biz, bugün Müslümanlar olarak çok ağır bir mes'uliyetin altında bulunuyoruz. Bir dönemde sahabe gibi seçkinlerle temsil edilen bu da'vâ, bugün, cılız iktidarımıza rağmen, İlâhî bir ihsan olarak omuzlarımıza yüklenmiş durumda. Burada "biz" derken İslâm'a hizmete gönül vermiş bütün da'vâ arkadaşlarımızı kastediyorum. Bu işin şakası yoktur.. evet Sahabe rolünü üstlenmek çok ağır, ağır olduğu kadar da şerefli bir vazifedir. Böyle bir işin altından kalkabilmek, ancak kalbî ve rûhî hayatın devamlı kontrolüyle mümkündür. Yoksa rolünü güzel oynayamamış insan mahcubiyeti içinde sahneden tard edilme durumu da söz konusudur.[251]

MESULİYET DUYGUSU

…Mesuliyet duygusunun bir yönünde herkesin kendisine düşen vazifesini idrak etmesi vardır. Bir diğer yönünde de kulluğun ağırlığı altında belinin kemiklerinin çatır çatır çatırdayışı vardır. Bir yönünde ibadet şuuru vardır. Sanat tablosu karşısında fertlerin Allah'a kul olduklarını idrak etme vardır. Beri tarafta da vicdanlarında bu kulluğun ağırlığını duymaları vardır.

Bu yönü Resulü Ekrem (a.s.m.) bize intikal ettirirken Tirmizi'deki bir hadisi şeriflerinde şöyle buyururlar. Hadisin baş tarafı Buhari Müslim'de de vardır. Fakat sonuyla sadece Tirmizi'de. "Eğer benim bildiğimi bilseydiniz çok ağlar az gülerdiniz" buyuruyor Resulü Ekrem (a.s.m.). ve Tirmizi'deki şekliyle devam ediyor. "Allah'ın azametini bilseydiniz sizi karşısına nasıl aziz, şerif muhatap olarak aldığını bilseydiniz, bilseydiniz kainat içinde muhatap olarak sadece sizi intihap etti. Bilseydiniz size meleklerin üstünde mualla bir mevki verdi. Bilseydiniz ki sadece meleklere ruhaniyadtan olmaları itibariyle o yöne ayinedarlık vazifesini verdi. Ve bilseydiniz ki size hem cismaniyet hem ruhaniyet yönüyle mükemmel câmi bir ayinedarlık keyfiyetini bahşetti. Bilseydiniz ki, bütün varlıklar arasında en câmi şekilde Allah'ı gösteren aynalar sizlersiniz. Bunu bilseydiniz çok ağlayacak az gülecektiniz. Ailelerinizin sıcak döşeklerini terk edeceksiniz. Dağlara kaçacaksınız, yediğiniz şeyler gırtlaklarınızdan aşağıya girmeyecekti, içtiğiniz suyu rahatlıkla yudumlayamayacaksınız. Ve sözlerini şunlarla bitiriyor nebiler nebisi. "Ah keşke bir odun olsaydım. Odun olsaydım da kesip biçselerdi. Damlarda kullansalardı ama insan olmasaydım".

Haşa!, el hak o kendisine düşen insanlık vazifesini yapmıştı. Ama

onun bu feryadında, onun bu türlü iniltisinde ümmeti Muhammed'in vazifesinin idrak etmemesinin elemi gizli teellümü yatmaktadır. O bizim derdimizi terennüm ediyordu. Yaşarken, şuursuzca yaşayışımızı terennüm ediyordu. Yanından geçerken, bizden şuur isteyen meselelerin yanından, gözümüzü yumup geçişimiz derdini terennüm ediyordu.

Resulü Ekrem (a.s.m.) kulluğun bu ağır mükellefiyeti altında, mesuliyeti altında inim inim iniliyordu. Gerçekten her mümin hayatı boyunca işlediği bir günahın veya Allah'ın azametine uygun onu tanıyamamanın ezikliğini vicdanında daima duymuş ve bunu istikamet kazanması için çok kuvvetli bir zemberek itici bir güç bir enerji stoku saymış. Bunun itmesi ve çekmesiyle istikamet kazanmıştır. Bu hususu tenvir için bir beşerin en büyüğünden bir de devri risalet penahide sahabiden en küçüğüyle misal arz etmekle birbirinden uzak gibi görülen iki uçta mesuliyet şuurunun nasıl hakim olduğunu göstermeye çalışacağım.

Ondan sonrada yığın yığın nimetler içinde maddi manevi Allah'ın ihsanları içinde yüzen şu cemaate sadece bir soru tevcih etmekle iktifa edeceğim. Acaba biz bize düşen vazifeye müdrik miyiz, sorusunu tevcih edeceğim…[252]

SORUMLULUK ŞUURU

Var olmanın en önemli derinliği hareket ve hamledir. Hareketsizlik bir çözülme ve ölümün bir başka adıdır. Hareketin sorumlulukla irtibatlandırılması ise onun en birinci insanî buudunu teşkil eder. Sorumlulukla disipline edilememiş bir hamle ve hareketin tamam olduğu söylenemez.

İnsanlann pek çoğu değişik maksat ve gayeler arkasında koşar dururlar ama, bu koşup durmalar sorumlulukla derinleştirilmediği takdirde bunlardan bir şey beklemek beyhûdedir. Gözleri, çıkar hırsıyla dönmüş menfaatçiler harıl harıl çalışır, politikacılar gezer büyülü nutuklar atar, medya haber-yorum ve daha değişik programlarıyla şov üstüne şov yapar, bazı çevreler bütün bir sene boyu müstehcenlik soluklar durur, bir kısım din adamı kıyafetindeki insanlar sürekli hakk-ı temettû peşinde koşar, borsalar ve para piyasaları spekülasyonlarla sabahlar, spekülasyonlarla akşamlar, bazı devlet daireleri değişik ideolojilere primler yağdırır, bir kısım aklı erenler de olup-biten bunca şeyi olabildiğine bir umursamazlıkla seyreder; yani ezen ezer, ezilip-giden de "ıstıfâ-i tabü" deyip bütün bunları olağan kabul ederse, yapılması gerekli olan şeyler çok zorlaşmış demektir. Öyle ki, bu uğursuz hareket ve oluşumların kahramanlarına ve bu korkunç dolaplar arasında ezilip perişan olanlara: "Böyle nereye gidiyorsunuz?"

"Bu hissizlikle cemiyet yaşar derlerse pek yanlış:Bir ümmet göster, ölmüş maneviyatıyla sağ kalmış. " M. Âkif

demeye kalksanız, yüzünüze bir tokat veya tükürük atmasalar bile, mutlaka bir laf çarpar ve gülümser geçerler. İhtimal size: "Koyunu koyun ayağından, keçiyi de keçi ayağından asarlar" ya da daha bir umursamazlık içinde: "Gemisini kurtaran kaptandır" der, mes'uliyet şuurunuzla alay ederler. Hatta daha bir sere serpe insan imajını hatırlatan lâubalilikle: "Bana ilişmeyen yılan bin yıl yaşasın" hezeyanını savurur, hüşyâr vicdanlarınızda hafakanlar hasıl ederler. Kim bilir bu vadide, saf düşüncelerinize ve masum duygularınıza gelip çarpacak daha neler ve nelerle karşılaşırsınız.?

Ne var ki, bunların hiçbiri inanmış ve duyarlı gönüllerin düşünceleri değildir; değildir ama, densizlik ve hezeyan deyip geçmeniz de sizin sorumluluk şuurunuzla telif edilemez. Telif edilemez; zira milletçe çepeçevre düşmanlar ve düşmanlıklarla sarılı bulunuyoruz. Böyle bir abluka içinde bulunduğumuz sürece, duyguda, düşüncede, inançta, sanatta, hür teşebbüste kendimiz olduğumuzu söyleyemez, İslâmî haysiyetimizi, millî iffetimizi koruyamaz, gemimizi kurtaramaz, sahile ulaşamaz, kendi dünyamızı kuramaz, gönlümüzce yaşayamaz, yeryüzü mirasçısı olamaz ve Allah'a varamayız.. evet, artık gözümüzü açıp gerçeği görmemiz, basiretimizi kullanıp dünden bugüne bize ait olan şeylere sahip çıkmamız, içten içe varlığımızı ve benliğimizi kemiren şeyleri de kovmamız şarttır. Yoksa bir gün mevcut durumu muhafaza etmemiz bile imkânsızlaşacaktır.

Bir zamanlar bizim düşmanlarımız cehalet, fakirlik, tefrika ve taassub gibi şeylerdi. Şimdilerde bunlara hilebazlık, zorbalık, sefâhet, müstehcenlik, vurdumduymazlık ve kozmopolitlik de ilave oldu. Nezâhet-i diniye, safvet-i fikriye ve heyecân-ı milliyesini koruyanlar, bugün olsun böyle bir endişe taşıyanlar beni mazur görsünler, bir hayli zamandan beri genç nesiller ve safderûn bir kısım kartlar, çok masum heyecanlarla saptırılmakta, aldatmama ve aldanır olma karakterinin gadr u efgânını yaşamakta ve bütün kerameti süslü-püslü anlatılmasında bir kısım çarpık ideolojilerle baştan çıkarılmakta. Bazı kesimleriyle dahi olsa, milletçe böyle bir düşünce inhirafı ve şahsiyet kayması ise, bu mübarek ülkenin yeni baştan işgali demektir. Ve işte asıl bu işgalde, Fatih zehirlenmiş, Hüdavendigâr bağrından hançer yemiş, Yıldırım kederinden ölmüş ve Yavuz da şirpençeye yenik düşmüş olacaktır. Bu ise apaçık, istiklâl mücadelesinden muzaffer olarak çıkan millet ruhunun, çağın mesâvîsi, aydınların gafleti ve kitlelerin vurdumduymazlığı yüzünden katledilmesinden başka bir şey değildir.

Bizler dünyamıza, îman, insan ve hürriyet sevgisinden örülmüş

yepyeni bir ruh kazandırma ve bu esaslar üzerinde neşv ü nemâ bulmuş, gelişmiş mübarek bir ağacın mânâ köklerinin safveti ölçüsünde ve o köklerle irtibatlı olarak yeni sürgünlere zemin hazırlama mes'uliyeti altındayız. Şüphesiz böyle bir sorumluluğun yerine getirilmesi de ancak ülkenin mukadderâtına, insanımızın, tarih, din, örf, âdet ve bütün mukaddesâtına sahip çıkacak kahramanların mevcudiyetine vâbestedir.. ilim aşkıyla dopdolu, imar ve inşâ düşüncesiyle gerilim içinde, samimilerden daha samimi dindar, milliyetperver ve sorumluluk duygusuyla her zaman vazife başında kahramanların mevcudiyetine. Onlar ve onların gayretleri sayesinde milletçe hayatımıza, bizim anlayışımız, bizim düşüncelerimiz ve bu anlayış ve düşüncelerin muhassalası hâkim olacak.. herkeste, nefsini toplumun hizmetine adama duygusu öne çıkacak.. vazife taksimi ve karşılıklı yardımlaşma düşüncesi yeniden canlanacak.. işveren-işçi, ağa-köylü, memur-sokaktaki insan, ev sahibi-kiracı, sanatkâr-sanatsever, müvekkil-vekil, muallim-talebe bir vâhidin değişik yüzleri olma hususiyetiyle bir kere daha ortaya çıkacak ve birkaç asırlık beklentilerimiz bir bir gerçekleşecektir. Düşlerimizin idealize edildiği bir dönemde yaşıyor ve çağın sorumlularının iyi bir zamanlama ile vakti geldiğinde bunların hepsini realize edeceklerine inanıyoruz.

Evet, bizim birkaç asırlık rüya ve hülyalarımızın esası budur; bu rüya ve hülyaları gerçekleştirmenin en birinci yolu da mes'uliyet şuuru ve mes'uliyet ahlâkıdır. Tamamen hareketsizlik bir ölüm ve çözülme, hareketteki sorumsuzluk ise bir kargaşa olduğuna göre bize, davranışlarımızı mes'uliyetle disipline etmekten başka seçenek kalmıyor.. evet, bizim her teşebbüsümüz mes'uliyet endeksli olmalıdır. Yolumuz hak yolu, dâvâmız "hakkı tutup kaldırmak", hedefimiz de gözlerimizi açıp-kapayıp Allah'ın rızasını araştırmaktır. Aslında bunun böyle olması bizim insan olmamızın sadakası ve iradelerimizin de hikmet-i vücûdudur. Hayatımızda, hayatın gayesini aramaya, ruhumuzda aşka ulaşmaya, vicdanlarımızda mes'uliyet şuurunu kavramaya ve esası, temeli, ışığı, güç kaynağı îman ve aşk olan bir sistemin kaynağına uyananlara, ilim, sanat, ahlâk ve hikmet yollarını göstermeye kendimizi mecbur biliyor ve bu misyonun azad kabul etmez köleleri sayıyoruz. Tarihimizin bidâyetinden günümüze kadar gelen evliyâ, asfiyâ, ebrâr ve mukarrabîn çizgisi ve ruhâniyetleri üzerinde serpilip gelişeceğini ümit ettiğimiz gayretlerimiz, ikinci bir Rönesans hareketinin başlangıcı olacaktır.

Şimdiye kadar her asrın bir kerâmeti olmuştur: Evet, milâdî altıncı asırda insanlığın yeniden var olması, onuncu asırda pek çok Türk boyunun İslâm'la bir kere daha dirilmesi, ondördüncü asrın başında da, Söğüt'ün bağrında yusufçuğun kelebeğe dönüşmesi gibi bir metamorfoz kerâmeti yaşanmıştır. Zannediyonı.ım yirmibirinci asrın

kerâmeti de milletimiz ve ona bağlı milletlerin devletler muvâzenesindeki yerlerini almaları şeklinde zuhur edecektir. Dünya tarihinin istikâmet ve akışını da değiştirecek olan bu yeni tekevvün, ruh, ahlâk, aşk ve fazilet yörüngeli olacaktır. Evet, ilim, ahlâk, hak ve adalet mücadelesi de diyebileceğimiz bu mânevî cihadımızla, yıllardan beri dünyanın değişik yerlerinde perişan ve derbeder olmuş mübarek milletimizin bütün parçalarını bir araya getirerek, bugüne kadar sahipsiz ve idealsiz kalmış nesillerin, bir mefkûre etrafında ve "Livâu'l-Hamd"e erme neşvesiyle yeni bir "ba'sü ba'de'l-meut" yaşayacaklarına inanıyoruz.253

RİSALE...

MUKADDESAT VE MESULİYET

Başkasına itimat etmeyen nefsiyle teşebbüs eder. Size bir misal söyleyeceğim: Siz göçersiniz. Göçerin malı koyundur; o işi bilirsiniz. Şimdi herbiriniz, bazı koyunları bir çobanın uhdesine vermişsiniz. Halbuki çoban tembel ve muavini kayıtsız, köpekleri değersizdir. Tamamıyla ona itimat etseniz, rahatla evlerinizde yatsanız, biçare koyunları müstebit kurtlar ve hırsızlar ve belâlar içinde bıraksanız daha mı iyidir; yoksa onun adem-i kifayetini bilmekle nevm-i gafleti terk edip, hanesinden her biri bir kahraman gibi koşsun, koyunların etrafında halka tutup, bir çobana bedel bin muhafız olmakla, hiçbir kurt ve hırsız cesaret etmesin, daha mı iyidir?

Mukaddesat o koyunlardan daha kıymetlidir.254

KADER AÇISINDAN MESULİYET

Kader ve cüz-i ihtiyârî İslâmiyetin ve imânın nihayet hududunu gösteren, halî ve vicdânî bir imânın cüz'lerindendir. Yoksa ilmî ve nazarî değillerdir. Yani, mü'min, her şeyi, hattâ fiilini, nefsini Cenâb-ı Hakka vere vere, tâ nihayette teklif ve mesuliyetten kurtulmamak için, cüz-i ihtiyârî önüne çıkıyor; ona "Mesul ve mükellefsin" der. Sonra, ondan sudûr eden iyilikler ve kemâlât ile mağrur olmamak için, kader karşısına geliyor; der: "Haddini bil, yapan sen değilsin."

Evet, kader, cüz-i ihtiyârî, imân ve İslâmiyetin nihayet merâtibinde; kader, nefsi gururdan; ve cüz-i ihtiyârî, adem-i mesuliyetten kurtarmak içindir ki, mesâil-i imâniyeye girmişler. Yoksa, mütemerrid nüfûs-u emmârenin işledikleri seyyiâtının mesuliyetinden kendilerini kurtarmak için kadere yapışmak ve onlara in'âm olunan mehâsinle iftihar etmek, gururlanmak, cüz-i ihtiyârîye istinat etmek, bütün bütün sırr-ı kadere ve hikmet-i cüz-i ihtiyâriyeye zıd bir harekete sebebiyet veren ilmî meseleler değildir. Evet, mânen terakkî etmeyen avâm içinde, kaderin cây-ı istimâli var; fakat, o da mâziyât ve mesâibdedir ki, yeisin ve hüznün ilâcıdır. Yoksa, maâsî ve istikbâliyâtta değildir ki, sefâhete ve

atâlete sebep olsun. Demek, kader meselesi teklif ve mesûliyetten kurtarmak için değil, belki fahr ve gururdan kurtarmak içindir ki, imâna girmiş. Cüz-i ihtiyârî, seyyiâta mercî olmak içindir ki akîdeye dahil olmuş; yoksa mehâsine masdar olarak tefer'un etmek için değildir.

Evet, Kur'ân'ın dediği gibi, insan, seyyiâtından tamamen mesûldür. Çünkü, seyyiâtı isteyen odur. Seyyiât, tahribât nevinden olduğu için, insan bir seyyie ile çok tahribât yapabilir. Müthiş bir cezaya kesb-i istihkak eder: bir kibrit ile bir evi yakmak gibi. Fakat, hasenâtta iftihara hakkı yoktur; onda, onun hakkı pek azdır. Çünkü, hasenâtı isteyen, iktizâ eden rahmet-i İlâhiye ve icad eden kudret-i Rabbâniyedir. Suâl ve cevap, dâî ve sebep, ikisi de Hak'tandır. İnsan, yalnız duâ ile, imân ile, şuur ile, rızâ ile, onlara sahip olur.

Fakat seyyiâtı isteyen, nefs-i insaniyedir-ya istidad ile, ya ihtiyâr ile. Nasıl ki beyaz, güzel güneşin ziyâsından bâzı maddeler, siyahlık ve taaffün alır; o siyahlık onun istidadına âittir. Fakat, o seyyiâtı çok mesâlihi tazammun eden bir kanun-u İlâhî ile icad eden, yine Hak'tır. Demek, sebebiyet ve suâl, nefistendir ki, mesuliyeti o çeker. Hakka âit olan halk ve icad ise, daha başka güzel netice ve meyveleri olduğu için, güzeldir, hayırdır.

İşte, şu sırdandır ki, kisb-i şer, şerdir; halk-ı şer, şer değildir. Nasıl ki pek çok mesâlihi tazammun eden bir yağmurdan zarar gören tembel bir adam, diyemez "Yağmur rahmet değil." Evet, halk ve icad da bir şerr-i cüzî ile beraber hayr-ı kesir vardır. Bir şerr-i cüzî için hayr-ı kesîri terk etmek, şerr-i kesîr olur. Onun için, o şerr-i cüzî hayır hükmüne geçer. İcad-ı İlâhîde şer ve çirkinlik yoktur; belki, abdin kisbine ve istidadına âittir.[255]

MUKADDES KELİMELERİ ÖĞRENMEYENLER

…Şu memleketin maâbid ve medâris-i diniyesinden başka, makberistanın mezar taşları dahi birer telkin edici, birer muallim hükmündedir ki, o maânî-i mukaddeseyi ehl-i imana ihtar ediyorlar.

Acaba kendine Müslüman diyen bir adam, dünyanın bir menfaati için bir günde elli kelime frengî lügatından taallüm ettiği halde, elli senede ve hergünde elli defa tekrar ettiği Sübhanallah, Elhamdülillâh ve Lâ ilâhe illallah ve Allahu ekber gibi mukaddes kelimeleri öğrenmezse, elli defa hayvandan daha aşağı düşmez mi?[256]

TEFSİR…

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرٰى وَاِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ اِلٰى حِمْلِهَا لَايُحْمَلْ مِنْهُ شَىْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَاقُرْبٰى

Fâtır/18. Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez. Yükü (günahı) ağır gelen kimse onu taşımak için (başkasını) çağırsa, bu çağırdığı akrabası da olsa, onun yükünden bir şey yüklenmez…

…Yüce Allah'ın adaleti hatırlatılarak buyuruluyor ki Hem günah çeken bir nefis diğerinin günahını çekmez.

VİZR: Ağırlık, ağır yük, ağır günah, vebal demektir. Burada günahın cezasının ağırlığı demektir. Herkes kendi günahından sorumlu olur, kendi günahının cezasını çeker; nitekim "Her koyun kendi bacağından asılır" deriz. Zalimlerin, zorbaların yaptığı gibi birinin günahı diğerine yükletilmez. Ankebut Sûresi'nde "Onlar mutlaka kendi yüklerini de, o yükleriyle birlikte daha nice yükleri de bizzat yüklenecekler." (Ankebut, 29/13) buyurulmuş olması da buna aykırı değildir. Çünkü o hem sapıtmış, hem de saptırmış olanlar hakkındadır. Başkasını da sapıtmaya çalışanlar hem sapıklıklarının, hem saptırmalarının günahını çekerler ki, ikisi de kendi günahlarıdır.

Nitekim "Her kim bir kötü adet çıkarırsa, ona hem onun günahı, hem de onu işleyenlerin günahı vardır" hadisi de böyledir. Yani diğer işleyenler çekmeyecek demek değil, onların hepsi kadar da fazla çekecek demektir. Demek ki birisi şunu şöyle yap da günahı varsa benim boynuma olsun diye kefalet ederek diğerini bir günaha sokarsa, o boynuna aldığı günahı çekmeyecek değildir, ancak sevkettiği kimseyi kurtarmış olmayacak, onun çekeceğini çekmeyecek; birisi aldandığının cezasını çekecek birisi aldattığının cezasını çekecektir.

…Yükü ağır basan, çok ağır yük altında bulunan günahkar bir nefis, yükünün başkası tarafından alınıp yüklenilivermesine çağırsa, yalvarsa da ondan hiçbir şey yüklenilmez. Rıza ve tercih ile de yüklenilmez, cebren de yüklenilmez. Çünkü o kıyamet günü "O günden sakının ki hiçbir kimse kimseden yana bir şey ödeyemez. Kimseden bedel kabul olunmaz. Kimseye de şefaat fayda vermez." (Bakara 2/123) diye tanımlanan bir gündür. "Ne bir alış-veriş, ne de bir dostluk olan" (İbrahim, 14/31) bir gündür. Gerekse bir yakını olsun. Yani çağıran veya çağırılan bir yakını bile olsa, yine yüklenilmez. O halde Allah'ın emaneti gibi göklerin ve yerin çekemediği ağır bir yükü yüklenmiş olan insan, bir de o emanete hıyanet ederek ve şunu bunu sapıtarak sen yap da günahı benim boynuma olsun demek gibi, başkalarının günahını boynuna almaya kalkışmamalı; diğer birtakımı da öylelere uyup günahı filanın boynuna diye kendini ateşte yakmamalıdır.[257]

NÜKTELER…

ONLARA BU ET HARAMDIR

Kocasının işi son günlerde iyice bozulmuştu. O kadar ki diğer ihtiyaçların te'mini şöyle dursun iki çocuğun karnını doyuracak bir sofra hazırlama imkânından bile mahrum kalmıştı. Şayet beyi o gün akşama da sofra kuracak bir şey getiremezse hareketsiz bekleyen çocukların

durumu tehlikeye girecekti. Binbir endişe ve elem içinde akşamı iple çekmeye başladı.

Nihayet geç saatlerde kapıyı çalan kocası elinde bir paketle gelmiş, buruşuk etten ibaret paketi heyecanla kapan kadın sevinçle mutfağa koşarak pişirdiği eti derhal sofraya getirip açlıktan tâkatsız düşmüş çocuklarıyla birlikte yemeye başlamışlardı.
İşte o sırada komşusunun küçük çocuğu içeri girdi ve sofranın başına dikilerek yenen etten istemeye başlardı. Kadıncağız aceleyle bir kendine, bir de çocuklarına yetiştirdiği lokmalardan birini de küçüğe uzatınca kocası:

- Hayır hayır, ona verme, onlara bu et haramdır! diye ikazda bulundu.

Komşu çocuğu buna üzülmüş, ağlayarak evlerinin yolunu tutmuştu. O güne kadar kimseden böyle bir karşılık görmeyen zengin çocuğu, babasına durumu anlattı ve bir lokma et vermediklerini şikâyet ederek "O etten ille de isterim" diye tutturdu.
Bu defa çocuğun sesini bir türlü kesemeyen baba, elinden tutarak bitişik komşunun evine gelmeye mecbur kaldı. Onlar halen sofradaydılar.

- Çocuktur, halden anlamıyor, şunun sesini kesmemiz için bir lokma et rica edeceğim, dedi. Fakat adamın cevabı kesindi:

- Kusura bakmayın, ben bu etten size verememem. Çünkü bu bize helâl, fakat size haramdır!

- Neler söylüyorsun komşu, size helâl olan şey bize nasıl haram olur?

- Olur komşucuğum, olur. Fakat gel, benim bu sırrımı fâş etme, şimdiye kadar kimseye açmadığım derdimi şimdiden sonra da açmak zorunda bırakma!

- Hayır, bu sözlerinden bir şey anlamıyorum; çocuğa bir lokma et vermeyişinin mazeretinden başka bir lâf değildir bu.

Mecbur kalmıştı işin içyüzünü anlatmaya. Elindeki mendiliyle gözyaşlarını silen adam titrek sesle mes'elenin içyüzünü anlatmaya başladı.

- Günlerdir şu sofraya ne bir katık, ne de bir parça ekmek getirmek saâdetinden mahrum kalmıştım. İşlerim büsbütün tersine gidiyor, yakamıza sarılan fakirlik bize aman vermiyordu. Bugün artık tahammülümüzün bittiği gündü. Çocuklar bugün de bir lokma olsun bir şey yemezlerse hayatları tehlikeye girecek, bu durumun arkasından ölüm gelecekti. İyice muztar kalmıştık. Bu yüzden yol kenarına atılmış bir koyun leşinden kestiğim bir parça eti kâğıda sararak getirdim. İşte

soframızda gördüğün et o koyun leşinden koparıp getirdiğim ettir. Biz muztar kaldığımız için bu haram etten yiyebiliriz, ama sizler (Allah daha çok versin) servetinin hesabını bilmeyecek kadar zengin kimsesiniz, siz muztar kalmadığınız için böyle haram etten yemeniz de câiz olmaz. Çocuğunuza bir lokma et vermeyişimin asıl sebebi budur!..

Komşusunun bu izahından sonra başını yere eğerek utanan zengin adam, birşey söylemeden oradan çıkar ve doğruca şahsına âit sürünün çobanını bulur, ona şu emri verir:

- Ben derin vicdan azâbı çekmeye başladım, büyük mes'uliyet altında olduğum inancındayım. Bizim, ölü koyunun etini sofralarında katık yapacak kadar zarurete düşen bitişik komşumuzdan haberdar olmayışımız büyük bir günahtır. Koyunların yarısını derhal işâretle... Onları şu andan itibaren komşuma hibe ediyorum, haber ver!

Sonra dükkânına gelen adam oradan da bir miktar yiyecek ve giyecek alır, komşuya gönderir. Onu yokluğun acı pençesinden kurtarır.

Sadece şahsını düşünen bir zengin olmaktan Allah'a sığınarak tevbe ve istiğfarda bulunan bu zengin, bir akşam rü'yasında Resûlüllah'ı görür, ondan evvelâ bir îkaz, sonra da bir müjde alır:

- Servet Allah'ındır. Bâzı kulları ise tevziat memurudurlar. Allah'ın sana muhtaçlara vermek üzere emânet ettiği servete ihanet eder duruma düşmüş, komşunun koyun leşi yiyecek hale düşmesine alâkasız kalmıştın. Bereket ki en sonunda durumlarını öğrenip tam zamanında yardım yaparak onları kurtardın! Müjdeler olsun sana, Allah yardımını kabûl etti. Cehennem'e ilk girecek zenginlerden iken, bu defa Cennet'e evvel girecek servet sâhiplerinden oldun!..

RESUL-Ü EKREM'İN TEFTİŞİ

….Ve asıl mesele bizim durumumuz. Şuurlu cemaat yetiştirme mükellefiyeti altında buluna zenginlerimizin durumu. İnsan yetiştirme durumunda servetini sarf etmekle mükellef olan zenginlerin durumu. Üniversitede talebeye bakma, burs verme evler isitirca etme içlerinde talebeleri himaye etme. Zenginlerin mükellefiyet ve mesuliyetleri. Ve her birisi birer mürşit ve muallim olan mekteplerimize girme şerefiyle şerefyap olan, serfiraz olan muallimlerimizin vazifelerini idrak etmeleri. Vatan evladı karşısında vazifesini idrak eden muallimi inşallahu Teala dün birken yarın bir ordu halinde cenabı hakkın huzurunda teftiş verecektir. Resulü Ekrem'in ruhaniyeti karşısında işte ordum budur diyecektir. Şuna katiyen inanın İslam hesabına gelişen bütün muvaffakiyetler, bütün zaferler doğrudan doğruya cenabı risalet mahap efendimizin teftişi altındadır. Buna katiyen inana bilirsiniz. Ben öyle tekellüflü mekellüflü konuşmasını beceremiyorum. Aklıma gelen şeyleri

nispet yakaladıkça arz etmeye çalışıyorum.

Resulü Ekremin teftişi bana bir şeyi hatırlattı. Mehmet Akif'ten peder vasıtasıyla naklen duyduğum bir vakıa vardır. Senelerce evvel bunu size nakletmişimdir. Abdulhamid cennet mekan devrinin büyük hakimi aynı zamanda mana aleminin sultanı bir insandı. Abdulhamid cennet mekanı hiç hacca gitmediği halde Medine'de görüp evinde barındıran insanlar vardır ki, oraya giden hacılar bahsederler.

Mehmet Akif bir yaşlı zatı anlatıyor. "Sultan Ahmet veya Ayasofya camiine gidiyorum. Her sabah ne kadar erken gidersem gideyim mihrabın bir kenarında saçı sakalı bembeyaz olmuş ihtiyar bir adam ümitsizce, bedbin durmadan ağlıyor. O kadar ağlıyor ki, ağlamadığı tek dakikayı yakalayamadım. Nihayet bir gün yanına sokuldum. Muhterem dedim, Allah'ın rahmetinden insan bu kadar nevbit olur mu. Niye bu kadar ağlıyorsun. Bana beni konuşturma dedi kalbim duracak. Ben çok ısrar edince bana anlattı. Dedi ki, ben Abdulhamid cennet mekanın devrinde bir binbaşıydım orduda. Ordunun imana, Kuran'a hizmet ettiği devirde ben orduda bir binbaşı idim. Annem babam vefat edince servetimiz vardı, payimal olmasın diye bir istifa dilekçesi gönderdim. Dedim ki, annem babam vefat etti. Falan yerlerde ki mağazalarımız filan yerlerde ki gayri menkullerimiz bunlara nezaret edecek bir nezaretçiye ihtiyaç vardır. İstifam kabul buyurulursa, istifa etmek istiyorum.

Biraz sonra bana doğrudan doğruya hünkardan bir yazı geldi. İstifam kabul edilmedi. Ben bir daha dilekçe verdim yine aynı cevap geldi. Bizzat çıkayım huzuruna şifa-i olarak görüşeyim. Bu celadetli padişah cidden çok celadetli. Ben yaveriyle uzun zaman bir yerde kaldım, tuhaf gelir size nasıl sen kaldın diyeceksiniz, yaşlı yaveriyle uzun zaman bir yerde kaldım. Abdulhamid faytonda giderken faytonun sağındaki solundaki nefes almaya bile korkarlardı.

Meded Efendi, Allah rahmet eylesin evliyaullahtan bir zattı. Ben bir zat o celadetli padişahın huzuruna çıktım. Haşmet mahap dedim. İstifamım kabulünü istirham edeceğim dedim. Durumumuz budur dedim. Derin derin biraz düşündü. İstifa etmemi istemiyordu. Israrıma da dayanamadı. Öfkeli bir edayla elinin tersiyle beni iter gibi haydi istifa ettirdik dedi seni. Ben döndüm geldim işimin başına. Gece alemi manada orduların teftiş edildiğini gördüm. Risalet mahap efendimiz yıldızın önünde duruyordu. Bütün Türk ordusu efendimize teftiş veriyordu. Osmanlı padişahlarının ileri gelenleri vardı. Abdulhamid'e edeple kemer beste-i ubudiyetle kainatın fahrının arkasında duruyordu. Derken benim birlik geldi. Başında kumandan olmadığı için darmadağınıktı. Döndü Abdulhamid'e dedi ki, Abdulhamid nerede bunun kumandanı. Dedim ya Resulallah çok ısrar etti, istifa ettirdik.

Senin istifa ettirdiğini biz de istifa ettirdik buyurdu. Ben ağlamayım da kim ağlasın.

Katiyen bileceksiniz ki, İslam adına atılan her adımın arkasında Resulü Ekrem vardır. İslam vazifesi irşat ve tebliğ adına atılan her adımın arkasında Resulü Ekrem (a.s.m.) vardır. Arkanızda efendimizi zahir, başınızda yardımcı ve murakıp olarak görmek istiyorsanız vazifenizi idrak şuuru içinde herkes hayatı içtimaide hissesine düşen mevkide vazifesini yapmağa çalışsın. Talebeler vazifelerini yapsınlar. Hekimler vazifelerini yapsınlar. Üniversitelerde kendilerine vazife tevdi edilenler vazifelerini yapsınlar. Liselerde orta mekteplerde kendilerine ders verme imkanı bahşedilen kimseler vazifelerini yapsınlar. Cenab-ı hakkın rahmet hazinelerinden cüzdanlarına hazinelerinden servetin çağlayıp geldiği zenginler kendilerine düşen vazifeleri yapsınlar. İnşallahu Teala elele omuz omuza vererek azmi ikdamımız dağlar gibi buzları eritecek. Şu zalam zalam üstüne leyli yeldayı cennet asa bir bahara çevirecektir. Bütün şu ağlamaları inşallahu Teala gülmeye çevirecektir. Cenab-ı Vacib-ül vücut ve tekaddes hazretleri yar ve yardımcımız olsun. Nusretini bizimle beraber eylesin inşallahu Teala...[258]

MES'ULİYET DUYGUSU

Ömer Bin Abdülaziz'in mesuliyet duygusunu ve millete hizmet anlayışını hanımı şu sözüyle ifade etmiştir:

- Halife olduğundan beri, Ömer'i cünüplükten veya ihtilamdan dolayı yıkanırken görmedim.

O, millete hizmet mesuliyetinin ağırlığı altında, aile hayatını unutmuş, dünya zevk ve lezzetlerini bir tarafa bırakmıştı. Onun bu hali, nasihat etsin diye bir İslam büyüğüne anlatılmış , o İslam âlimi de, Ömer Bin Abdülaziz'e: ailesini bu derece ihmalin doğru olmadığını, ifade etmişti. Halifenin verdiği cevap düşündürücüydü:

- Bütün bir İslam ümmetinin yükü, boynunda olan adam, kıyamet gününde bu yükün kendisinden sorulacağını bildiği halde, nasıl kendi hanesini düşünür, eviyle meşgul olabilir?[259]

MES'ULİYET HİSSİ

…Bulunduğu makam ve mevkiin mesuliyetini müdrik olup, ağırlığı altında ezilenlerin başında Allah'ın Resulü (s.a.s.) gelmektedir. Aldığı işin, yüklendiği mükellefiyetin mesuliyetini o derece idrak ediyordu ki bakınız Hud suresi nazil olunca mübarek sakalındaki beyazlar kısa zamanda fazlalaşmaya başlıyor. O sırada soruyorlar:

- "Ya Resulâllah, mübarek sakalınız son günlerde fazlaca beyazlaşmaya başladı?" Büyük mesuliyetin sahibi cevap veriyor:

- “Şeyetebni Hud! Hud suresi beni ihtiyarlattı!” Tekrar soruyorlar:

- “Hangi ayeti acaba?” Şu cevabı veriyor:

-“Festakim kemâ ümirte… Yani, ne fazla, ne eksik, tam emrolduğun gibi ol!

Görülüyor ki, Allah’ın Resulü (a.s.m.) yüklendiği ağır mükellefiyetin manasını o kadar müdrik, gereğini o kadar hissediyor ki, nihayet bir de “emrolduğun ne ise aynını yap, ne fazla, ne de eksik olsun” emri gelince bu mesuliyet hissi büsbütün tecessüm ediyor, hatta mübarek sakalları bile bu mesuliyetin tesiriyle beyazlaşmaya başlıyor.

Resulallah’ın sakallarını beyazlaştırıp, ihtiyarlatan bu ayetin devamında hangi ayet var bakınız. Ayetin meali:

- Zalime yardımcı olmayınız ki ateş sizi yalamasın!

Abbasi halifelerinden Muvaffak Billah bir yatsı namazında imamın okuduğu bu ayeti dinlerken saffın arkasında olduğu yere düşüyor, cemaat bir birine karışıp bir suikast ihtimalinden söz ederken, kendine gelen halife:

- Hayır, diyor. Kimseyi suçlamayı düşünmeyin. Bu ayet benim dizlerimin bağını çözdü de ondan düştüm. Baksanıza, “zalime yardımcı olmayınız ki, ateş sizi yalamasın” diyor, zalim olmak şöyle dursun yardımcılarını ikaz ediyor. Ya biz zalimin kendisi olmuşsak, iktidarımız zamanında zulüm işlemişsek, durumumuz ne olacak?

Evet, işte bu da mesuliyet hissi, bulunduğu makam ve mevkiin ağırlığını idrak etme melekesi. Hem de dizinin bağı çözülürcesine.

Dava böyleleriyle yürür, iş bu türlü mesuliyet sahipleriyle başarılır…[260]

MES’ULİYET HAREKETİ

…Bizim hareketimiz, mesuliyet hareketidir; davamız hayata uymak değil, hayatımızı Hakk’a uydurmaktır. Bizi Allah’a doğru götürecek olan irademizin iktidarı, isyan halinde ifadesini bulucudur: Hayatımızın içinde hayat yokluğuna, ruhumuzda aşkın yokluğuna, vicdanlarımızda mesuliyetin yokluğuna isyan; merkezi, mihrakı meşalesi aşk ve iman olan ve aydınlığının sahası içinde nesle ilim, sanat, ahlak ve felsefe yolları açacak olan yaratıcı isyan. Alpaslanların, Nizamülmülklerin, Yıldırımlarla Mehmet Akiflerin ruhaniyatları üzerinde barınacak olan isyanlarımız ruhlarda bir Rönesanssın başlangıcıdır.

Her asrın fütuhatı vardır. Batı’da 15. asır keşiflerin, 16. asır Rönesans’ın, 17. asır metot zihniyetinin, 18. asır inkılabın, 19. asır ilimlerle sosyalizim hareketlerinin fütuhatını terennüm etmişti. Bizim tarihimiz, fütuhatın daha az ululârını kaydetmemiştir. Dünya tarihinin

istikametini değiştiren ecdadımızın ruh ve ahlak sahasındaki nice nice fetihlerinden beş yüz sene sonra, 20. asrın ortasında biz yeni fetihler yapmak azmindeyiz. İlim ve ahlak, Hak ve adalet uğrunda girişeceğimiz bu Cihad için, neslimizi, duygu ve ideal sahasında sahipsiz bırakılmış çocuklarını bir bayrak altında birleşmeye davet ediyoruz.[261]

HAMALLIK YAPAN HALİFE

Halife Hazret-i Ömer bir gece şehri dolaşırken, bir evden çocukları iki gündür aç olan annenin feryadını duyar.

— Yavrularım, Allah sizin hakkınızı Ömer'den sorsun! Bu sözü işiten halife kapının Önünde titremeye başlar.

İçeriye seslenir:

— Ömer'den ne istiyorsun?

— Sen ne soruyorsun, dost musun, düşman mısın?

— Allah için, dost olarak soruyorum.

— Ömer'den şunu istiyorum: Bu çocukların babasını askere gönderdi. İki gündür çocuklarım aç, ocağım üzerine tencere koydum, suyu karıştırıyorum. Yemek pişiriyorum diye onları avutuyorum. Dün uyutmuştum. Ama bugün açlıktan uyuyamıyorlar. Birbirlerine sarılmış halde sızlanıp duruyorlar.

— Peki, Ömer'e haber verdin mi?

— Neyi haber vereyim? Adamlarımızı askere almayı biliyor da, gerideki çocukların durumunu hiç düşünmüyor mu? İnsanlara baş olmak, başa belâ olmak mıdır? Hazret-1 Ömer ağlayarak evine koşar. Arkasına bir çuval un eline bir teneke yağ alıp kadının evine gelirken karşısına sahabelerden bir zat çıkar.

— Ey mü'minlerin Emiri, bu ne hal, nereye koşuyorsun? Ver şu tenekeyi ben taşıyayım.

— Yok vermem, bunlar Ömer'in günahlarıdır. Bugün yükümü alırsın ama, yarın Allah'ın huzurunda günahlarımı alamazsın. Bırak da ben taşıyayım.

Eve girip çuvaldan biraz un çıkarır, tencereye koyar. Sönmek üzere olan ateşi üflerken sakalının bir tarafı hafifçe yanar. Un çorbası pişirip çocukların kamını güzelce doyurur. Çocukların annesine de:

— Yarın mutlaka Halife'yi göreceksin der.

Kadın tanımadığı bu yabancı adamın yaptığı iyiliklerden dolayı, son derece memnun olur. Evden çıkarken arkasından söyle konuşur:

— Allah Ömer'in yerine başımıza seni geçirsin.

Halife Ömer hiç sesini çıkarmadan oradan ayrılır. Sabahleyin kadın halifenin yanına gider; bakar ki kendisine çorba pişiren zat, Halifelik makamında oturmaktadır. O zaman özür dilemeye başlar:

— Kusura bakma Ya Ömer, akşam canımın acısından size acı söyledim, sizi incittim.

— Hayır sen vazifeni yaptın. Ömer suçludur. Asıl siz hakkınızı helâl edin...

İşte onlar böyleydi...[262]

İDAREYİ TALEP

Fazl İbn-i Rebî anlatıyor:

"Harun Reşid, Kabe'yi ziyaret etmek, hac yapmak üzere Mekke'ye gelmişti. Ben de beraberindeydim. Bir gece yanıma geldi:

- Bana bir adam bul, biraz nasihat etsin. Şu biçare, yıkık gönlüm tamir istiyor, dedi.

Birkaç kişiyi ziyaret ettikten sonra aklıma gelen zat Fudayl ibn-i lyaz oldu. Kapısına gittik, kapıyı vurduk, hiç cevap vermedi. Ben:

- Emirü'l-Mü'minin kapının önünde, sizinle görüşmek ! istiyor, dedim,

- Benim Emirü'l-Mü'minin'le ne işim var? Şu gece vakti Rabbime ibadetimden beni alıkoymayın, diye seslendi. Allah'a and verince geldi, kapıyı açtı, İçeriye girdik. Fakat mum yoklu, karanlıktı. Çekildi, bir tarafa oturdu. Sanki kendi dünyasından ayrılmak istemiyordu. Odada onu aramaya başladık. Benim elimden evvel Harun'un eli ona değdi. Halifenin yumuşak eli, nasırlı ayaklarına s temas edince;

- Bu ne güzel eller, eğer cehennemde yanmazsa... dedi. Harun Reşid, bir şeyler anlatmasını İstedi.

- Harun, dedi, sen bir şey anlatılacak durumda değilsin. Sen halife olduğun zaman kime gidip fikir sordun? Kiminle istişare ettin? Senin seleflerinden Ömer bin Ab-dülaziz halife olduğu zaman arkadaşlarım-, Salim ibn-i Abdullah'ı (Hz. Ömer'in torunu), Muhammed İbn-i Kab ül Kurezi'yi, Reca ibn-İ Hayve'yİ (Tabiinin büyük imamları) çağırdı. Onlara şöyle dedi:

"Ben ağır bir yük altına girdim. Neden Allah beni bu imtihana tabi tuttu bilemiyorum. Beni halife seçtiler. Bu büyük vebalin altından nasıl kalkarını? Nasıl bunun hakkını veririm? Siz benim arkadaşlarınsınız. Allah açkına beni yalnız bırakmayın!"

Ve arkadaşları konuşmaya başladılar. Salim, dedesi gibi bir İnsandı. Ona diyordu ki:

"Ömer, öyle bir oruca niyet et ki, vefatın iftar olsun. Beşeri hislerine karşı tuttuğun oruçtan vefatında iftar edesin."

Muhammed ibn-i Kab-ül Kurezi şöyle diyordu: *"Mü'minlerin küçüklerini evladın, emsalini kardeşin, büyüklerini baban bil. Babana hürmet et. Kardeşine karşı mürüvvet içinde bulun. Evladına karşı şefkatli ol."*

Reca ibn-İ Hayve'ye geiince o:

"Ya Ömer!Halifesin.'Nefsin için arzu ettiğini mü'minler için de arzu etmezsen mü'min olamazsın. Mü'minleri nefsin kadar sevecek, onları nefsine tercih edeceksin" diyordu.

Harun! Ömer bunlardan nasihat aldı. Allah aşkına sen kimden nasihat aldın. Sen hilafete koştun gittin. Halbuki senin deden Hz. Abbbas (r.a.), Resul-i Ekrem (a.s.v.)'a geldi:

"Ya Resulaüah, bana da emirlik ver" dedi. Allah Resulü:

"Bu ağır bir yüktür. Ben bunu isteyene vermem. Bu vazife onundur ki, o vazifeden kaçar" buyurdu.

Harun, sen ise dolu dizgin gözlerini kapadın, hilafete koştun. Koşarken hiç mi Allah'tan korkmadın?

O böyle dedikçe Harun Reşit yıkılıyor, hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Ben, Fudayl ibn-i İyaz'a:

- Emirü'l-Mü'minin'i öldüreceksin. Adamın kalbi çatlayacak, dedim,

- Esas siz onu öldürüyorsunuz. Poh poh'luyor, Allah'ı göstermiyorsunuz. Dünyayı işaret edip mahvediyorsunuz, diye cevap verdi.

Yanından ayrılırken Harun Reşid:

- Fudayl, bir şeye ihtiyacın var mı? diye sordu.

- Çok ihtiyacım, çok borcum var. Rabbime medyunum. O'na olan borcum, bana başkalarına olan borcumu unutturdu, dedi.

- Sana bir kese altın vereyim.

- Fesubhanallah! Ben seni ahirete çağırıyorum, sen beni dünyaya çağırıyorsun. Bu ne utanmazlık? diye cevap verdi.

Harun Reşid, kapının önüne çıkınca içerden bîr kadın sesi duyuldu. Fudayl'a:

- Ne olurdu Allah aşkına, bir lokma bir şey alsaydın. Bir iki günden

beri aç, susuzuz, diyordu. Fudayl:

- Aç, susuz olduğunuzu biliyorum. Bunlara nasihat ettiğim devrede beni boğazlanan bir sığır haline getirmek, nasihatlerimin tesirini yok edip beni öldürmek mi ; istiyorsunuz? deyince: Harun Reşid:

- Adamın beni doyurdu, dedi.

Allah'a hesap vermek düşüncesinin ağırlığı, mesuliyetini idrak etmiş idarecilerin belini bükmüştür.

Sadece kendi hesabını değil, milletin tamamının hesabını vermek...

Sahipsiz bırakmamak... Evet... Ama, verilince almak...istememek... Peşinden koşmamak... Üstünlük ve ehliyet iddia etmemek... Koltuğa sevdalanmamak...263

KUŞUN RİCASI

Avcılar, zavallı kuşu yaralamışlar, o da can havliyle kaçmaya başlamıştı. Yaralı kuş uçuyor, avcılar aman vermeden kovalıyordu. Nereye saklandı ise buldu, hangi dala kondu ise gördüler.

Kuşun küçük kalbi pır pır çarpıyor, birazcık nefeslenmek istese üzerine bir namlu doğruluyordu. Avcılar, onu ellerinden kaçırmak istemiyor, bu koşuşturma hırslarını tahrik ediyordu. Merhamet kalkmıştı yüreklerinden... Kuşun zayıflığı, acizliği, çaresizliği, medet ister hali hiç ;. umurlarında değildi. Acımayacak, öldürene kadar saldıracaklardı. Zemin ölüm kusuyor, kurşunlar patlıyor, barut kokusu etrafa yayılıyordu.

Zavallı kuşun uçacak hali kalmamıştı. Son bir kez havalandı ve uzaktaki bir topluluğu gördü. Şeyh Efendi, ortaya oturmuş, müridleri etrafında halelenmiş, zikrediyorlardı. Onların meclisine kadar zorla uçtu. Bir anda, korkunun tesiriyle İçinden geleni yaptı ve yaydan boşanmış ok gibi Şeyh Efendinin kaftanının altına saklandı. Güvenmiş, kendince emin bir yer bulmuştu.

Şeyh Efendi, göğsünün altındaki ani kıpırdanmadan irkildi, ne olduğunu anlayamadı ve elini oraya attı. Zaten, cam dudağına gelen kuş, bu darbeyle öldü.

Ötede, mahkeme-i kübra kurulduğunda kuş, Şeyh Efendi'den davacı oldu. Şeyh, bilerek ve isteyerek yapmamış olduğu için mesul tutulmadı. Zaten o da kuşun öldüğünü görünce çok üzülmüştü. Kuşa, son sözünü sordular.

- Bir arzum var, dedi. Ben, o kaftana, o sarığa güvendiğim için altına sığındım. Bundan sonra o güveni boşa çıkaracak hiç kimsenin o kaftanı giymemesini İstiyorum. Ki başıma gelenler başkalarının başına

gelmesin.

Neslimiz, kendisine insafsızca kasdeden avcıların tuzaklarından sığınacak bir yer arıyor. Koca bir insanlık günah batağına düşmüş, çırpınıyor, ağlıyor. El uzatılamadığı için eroin komasında ölen her bir gençten, iffetini kaybeden her bir çocuktan insanlık mesuldür. Nerede, hangi ülkede, hangi milletten ve renkten olursa olsun... Hapishaneler, hastaneler, sokaklar, mezarlıklar feryad ediyor.

Vazife ağır ve mesuliyet büyüktür. Ve bu ateşten kaçanların, güvenip gelenlerin, elini uzatanların itimadını sarsmaya kimsenin hakkı yoktur. İman urbası çıkarılamayacağına göre, kaftanın hakkını vermeye azamî gayret gösterilmelidir.[264]

NEME GEREK

Büyük İslam alimlerinden Yahya Efendi ile, Kanunî Sultan Süleyman süt kardeşidirler. Yahya Efendi, duası makbul, keramet ehli bir zattır.

Bir gün Kanunî, Osmanlı'nın sonunun nasıl olacağını merak eder ve Yahya Efendi'ye şunları yazar:

- Ağabey, sen ilahî sırlara vakıfsın. Kerem eyle de, biz Osmanoğullannın akıbetinin ne olacağını haber ver. Soruyu okuyan Yahya Efendi, bir kâğıda:

- Kardeşim, "neme gerek" yazar ve padişaha gönderir.

Cevabı okuyan Kanunî hayretler içerisinde kalır. Hemen kayığa biner ve Yahya Efendi'nin, bugünkü Yıldız Parkı'nın yanında bulunan dergâhına gider. Soru sorup da cevap alamamış olmanın üzüntüsüyle:

- Ağabey, bu ne iştir? Sualimize cevap vermediniz. Yoksa bir kusur mu işledik? der.

- Biz cevap verdik, der Yahya Efendi, ancak bunu sizin anlayamamanıza şaşarız.

- Nasıl cevap verdiniz?

- Kardeşim! Bir devlette haksızlık ve zuiüm yayılır, bunu işitip, görenler de "neme gerek!" derlerse, mani olmazlarsa; bir koyunu kurt değil de çoban yerse, bunu bilenler de hakikati söylernezse; fakirlerin, muhtaçların, gariplerin feryadı göklere çıkıp bunları taşlardan başkası işitmezse, işte o zaman neslinin yok olmasını bekle! Hazineler boşalır, asker itaat etmez, işte o zaman yok olmak zamanıdır.

Kanunî, Yahya Efendi'den hayır dualarını İster ve işittiklerinin hüznü ile oradan ayrılır.

İnsan olduğunun idrakinde olanların mesuliyet duyguları yüksektir.

"Neme gerek!" diyemezler. Kanayan bir yara görünce ciğerleri yanar, aldırmayıp geçemez, Allah'tan utanır, Peygamberinin ruhaniyetinden sıkılır, mukaddes emanetleri sahipsiz bırakmaz, bırakamaz.

Öyle olunca Allah vaktin azizi eder. Bunu kaybedince, koyun olduğunu zannedip kendi bacağından asılmak edebiyatı yapmaya başlayınca, yüzüne *"Neyimiz var fezailden, nemiz eksik rezailden!"* tokadını yer.

Cemiyeti yakan yangının alevleri, yüreğini, beynini, evini, ailesini, annesini sarmıştır da, farkında değildir.

"Neme gerek!" diyenlere, hak ettiği gereksiz İnsan muamelesi yapılır.

Mesuliyet ruhu ölünce, şanlı çınar yıkılır.[265]

MESULİYET VE VİCDAN

Özi Kalesi, Ukrayna'da, Odesa yakınlarında, Osmanlı'nın Doğu Avrupa'daki son kilit noktası idi.

1787 Osmanlı-Rus savaşında, Osmanlılar yine iki cephede birden savaşmak zorunda kalmıştı. Asıl ordu Nemçe (Avusturya) üzerine gitmişti. Ruslar bütün kuvvetleriyle Özi'ye yüklendiler.

Mareşal Potemkin'in kumanda ettiği Rus ordusu, kaleyi karadan ve denizden kuşattı. Ruslar, gece gündüz kaleye gülle yağdırıyordu. Aşın soğuk ve kardan ötürü bir türlü yardım alamayan Özi, altı ay kendini müdafaa etti.

Ruslar, bu muhteşem savunma karşısında çaresiz kalmıştı. Muhasarada elli bin askerini kaybeden Potemkin, kale alınırsa üç gün yağma ve katliama müsaade edeceğini söyleyerek askerlerini kışkırttı. Ocak ayının başlarında şiddeti artan kardan Ötürü sular donmuştu. Rus askerleri nehir tarafındaki surlara yöneldi. Mehmetçikler son barutlarına ve kurşunlarına kadar savaştılar. Son asker de toprağa düşünce Ruslar kaleye girebildi. Moskof, iliklerine kadar sinmiş olan vahşeti savunmasız İnsanların üzerine kustu. Kadın, çocuk, yaşlı demeden yirmi beş bin insanı şehit ettiler.

Tahtta I. Abdulhaınİd Han Hazretleri vardı. Özi'nin düştüğünü anlatan rapor eline verildi. Rusların sivil halka yaptıklarının anlatıldığı yere gelince derin bir "ah!" ⁚ çekti. Bu parçalanan bir yüreğin iniltisiydi. Buna dayanamamıştı. Kan beynine fırladı, beyin damarları çatladı ve vücuduna felç indi. Yığılıp kalmıştı. Ve koca sultan bu büyük üzüntüye daha fazla dayanamayarak birkaç gün sonra vefat etti.

Onlar bu idi. Milletleri İçin yaşıyor, koca bir milletin ve devletin yükünü omuzlarında taşıyor, mesuliyetlerini yüreklerinde duyuyorlardı.

Ve zaten devleti idare edenler, liderler böyle olmalıydı. Öleni, üzüleni, ezileni, fakiri kendi evladından ayrı düşünemezlerdi.

Millet kan ağlarken el sallamalar, gülüp eğlenmeler sonradan çıktı. "Mehmetçik şehit oldu" denince, annesinden evvel yığılıp kalan mesulleri, gözünü uyku tutmayan büyükleri göremedik. Değil o kadarına, zevkinden feragat edenine bile hasret kaldık. Doyasıya karnını doyurmayan, "Karnım tok olursa, fakirlerin halini hissedemem!" diyen Ömer bin Abdulazizleri hayal bile edemedik. Onun için Azerbaycan işgal edilince bayılıp düşenin yüreği anlaşılamadı. Televizyonlar aleyhinde bir görüntü imiş gibi defalarca yayınladı.

Beyin damarlarını çatlatacak mesuliyet ufkunu, vicdanı ve yüreği anlamak çok zor. Hadise akılları donduracak çapta... Öyle olamayınca istense de yapılamaz ve anlaşılmaz. Kulaklar duyar, yürekler duymaz. Bazıları onun için seçilmiştir.[266]

KİM MESUL

Bediüzzaman Hazretleri, göçerlerin soruşu üzerine şu misali anlatıyor:

"Siz göçersiniz. Göçerin malı koyundur; o işi bilirsiniz. Şimdi, her biriniz bazı koyunlarınızı çobanın himayesine vermişsiniz. Halbuki çoban tembel, yardımcısı ilgisiz, köpekleri değersizdir. Böyle olduğunu bildiğiniz halde sizler, tamamıyla ona itimat edip, rahatlıkla evlerinizde uyur musunuz, yoksa her biriniz gaflet uykularınızı terk ederek birer kahraman kesilip koyunlarınızın etrafında pervane mi olursunuz? Böyle hassas bir durumda sizin bir çobana bedel bin muhafız kesilip, hırsızlara ve kurtlara meydan vermemeniz hem doğru ve hem de yapılması gereken şey değil midir?"

Evet, çobanının yetersiz olduğunu bilen herkes, böyle bir durumda koyunlarının etrafında pervane olur, malının etrafında kahraman kesilir, iman, ahlak, milletimizin, bayrağımızın izzeti o koyunlardan daha kıymetsiz değildir. Vicdanların tefessüh ettiği bir dönemde yapılması gereken, idare edenleri suçlamak değil, birer kahraman gibi hayırlı hizmetlerin etrafında pervane kesilmektir.

"Başkasına itimat etmeyen nefsiyle teşebbüs eder."[267]

VAZİFE ŞUURU

Son dönem Osmanlı alimlerinden Hüsrev Efendi, birgün

sınıfta ders anlatırken, talebeleri hocalarının çok durgun olduğunu hisseder ve:

- Hocam, bugün çok durgunsunuz, derler.

- Kusura bakmayın, der, hissettirmek istemezdim. Genç kızım,

ben evden çıkmadan az evvel vefat etti. Onun teçhiz ve tekfini ile uğraşayım diye düşünürken aklıma, "Talebelerimin dersini aksatırsam Allah bana ne der?" diye geldi. Ben de kalktım, derse geldim. Ama kızımın cenazesi evde kala-^ kaldı. Aklım bazen ona gittiği İçin dalgınlaşıyorum.

Bunlar, sonsuzluk kervanım temsil eden muallimlerdir ve hayat böyle muallimlerin eli ile yoğrulursa, insanlık muhtaç olduğu saadete yeniden kavuşur.[268]

ELHAMDÜLİLLAH BİZİM

Yurt dışında açılan özel okullardan birinin müdürü, okulun üst katlannın birinin penceresinden bir çocuğun düştüğü-| nü görür. Hemen aşağıya koşar. Koşarken, içinden hep, "Bu çocuğun ailesine ben ne derim? Bu insanlar, bu hadiseden ötürü bize tavır alırlarsa, bu güzel hizmetler burada başlamadan biterse... Eyvah, eğitim hizmetlerimiz zarar görecek!" diye geçirir.

Çocuğun basma geldiğinde herkes açılır. Yerdeki cansız çocuğu görür. Dudaklarından: "Elhamdülillah benim oğlum-muş, hizmetler zarar görmeyecek!" cümlesi dökülür.

işte, o Hüsrev Efendi ile, bu genç kahraman müdür arasında fark yoktur. Aynı fazilet ufkunu yakalamış insanlar, aynı çizgide buluşuyorlar demektir. Ve bu, *kaybettiğimiz güneşi bulmamızın ilk işaretleridir.*[269]

YARASANIN YÜZÜ YOK

Bir zamanlar yeryüzündeki kuşlar ve hayvanlar arasında savaş başlamıştı. İki taraf da kesin bir üstünlük sağlayamıyordu. Savaştaki iki tarafın da bazı özelliklerin! taşıyan yarasa, savaş müddetince tarafsız kalmıştı.

Kuşlar, "Gel bizimle beraber ol!" dediklerinde, "Ben hayvanım" diyor, hayvanlar kendilerinden olmasını istediğinde kuş olduğunu söylüyordu.

Zamanla kuşlar ve hayvanlar arasında barış imzalandı. Yarasa, kuşların yanma gidip, sevinçlerine ortak olmak istedi, fakat kuşlar onu aralarına almadılar. Hayvanların yanma gittiğinde de aynı muameleyi gördü.

Her iki tarafın da kendisini suçladığı, hiç kimsenin kendisin! yanma almak istemediği talihsiz yarasa, köşe bucak saklanmaya, y uzunu ancak alaca karanlıkta göstererek yaşamaya mecbur kaldı. Artık kimsenin yanma gidecek yüzü yoktu.

İnsanlar, karanlığa bir mum yakmalı, yangın çıkaranlarla

söndürenler arasında tarafsız kalmamalı, iyiliğin kötülüğe galebesi için elinden geleni yapmalıdır. Tabi, kötülüğe kötülükle mukabele ederek değil, güzelliği yaşayıp, tavsiye ederek...[270]

SİZİN HALİNİZE

Behlül Dana Hazretleri, Harun Resifin tahtım boş bulduğunda kısa bir müddet oturmuş, nöbetçiler tarafından tartaklanarak aşağı indirilmişti. Harun Resifin hadiseden haberi yoktu. Geldiğinde onu ağlar buldu. Sebebini sorunca:

- Tahttaki birkaç dakikalık saltanatım için bu kadar dayak yedim, dedi. Siz yıllardan beri oturduğunuz için, başımıza gelecek olanlara ağlıyorum.

İnsan, hayatı boyunca mazhar olduğu nimetlerin hesabım Allah'a verecektir. Ferdi mesuliyet farklı, halkın bütününün mesuliyeti ile hesap vermek farklıdır. Onun içindir ki, başta dört büyük halife olmak üzere bütün büyükler böyle bir mesuliyetin altına girmek istememiş, adeta kaçmışlardır. Behlül, ince bir nükte ile bu büyük hakikati ders verir.

SEN DÜŞERSEN

Çocuğun birisinin çamurlu bir yolda koşarak gittiğin! gören İmam-ı Azam Hazretleri çocuğa seslendi:

- Evladım, dikkat et, ayağın kayıp da düşmeyesin!

Çocuk durdu ve bir devirde cemiyetin nasıl topyekün bir ilim bahçesi haline geldiğim, akılların nasıl güzellikler etraf da döndüğünü tarihe göstermek istercesine Ebu Hanife Hazretlerine şöyle dedi:

- Ey imam, benim ayağımın kayması mühim değil. Zira ben düşersem, tek başıma düşer, tek başıma kalkarım. Ama tenin ayağın kayarsa, bu seni takip edenlerin de ayağı kayması ve düşmesi demektir. Onların hepsini kaldırmak hiç de kolay olmaz. Geçmiş *devirlerde insanlar, emir olmaktan, insanlığın önüne geçmekten olabildiğince kaçıyorlar, mecbur kalmadıkça geçmiyorlardı. Mesuliyetlerim müdriktiler. Günümüzde de halkın önünde söz söyleyenler o mesuliyetle konuşmalı, milyonlarca insanın günahım yüklenmekten endişe etmelidirler.*[271]

SİZE BAKARAK

Beyazıd-ı Bestami devrinde, bir sofi, kafir bir adama:

- Ne olur, gel sen de Müslüman ol da cehennem azabın-dan kurtul, demiş.

Adam, o kaba sofiyi sarsan şu cevabı vermiş:

- İyi söz söylüyorsun da, Beyazıd gibi Müslüman olmak elimden

gelmez, doğrusu senin gibi Müslüman olmak da istemem. Sizin imanınıza bakan kişinin imana karşı sevgisi azalıyor.

Bir hadis-i şerifte Efendimiz'in de buyurduğu gibi, "Müzmin, kendisine bakınca Allah'ı, konusunca ahireti, hareket edince de hesap gününü hatırlatandır." Mü'min başkalarının savcısı, nefsinin avukatı olmak yerine, "Acaba, bana bakarak kaç insan Müslümanlık bu ise ben Müslüman değilim' diyerek dinden soğuyor diye düşünmeli, onun endişesini taşımalıdır. "Eğer bizler İslamiyet'in güzelliğim tam temsil edebilse idik, sair dinlerin tabilerinin İslamiyet'e dehaletim görecektik." Ne yazık bugün...[272]

SUÇLULAR

"Mekteplerde en az diğer dersler kadar terbiye ve milli kültür üzerinde durulmalıdır ki, vatanı cennetlere çevirecek sağlam ruh ve sağlam karakterli nesiller yetişebilsin. Talim başka terbiye başkadır, insanların çoğu muallim olabilir ama mürebbi olan çok azdır."

Haydar Bey, Nevzat Hoca'ya:

- Yine kaçmışlar. Bunlara daha önce nasihat ettik. Hiç söz tesir etmiyor. Bu üçüncü oluyor... Dedi. O da sordu:

- Niye kaçıyorlar?

- Bilmiyorum. Serserice bir yaşayış arzuları var.

- Daha önce nasıl bulmuştunuz?

- Bir seferinde garajdan tuttuk getirdik. İkinci kaçtıklarında parkta kanepeler üzerinde uyuya kalmışlar. Sıkıyönetim olduğu için gece sokağa çıkma yasağında devriye gezen askerler görüp götürmüşler, daha sonra haber verdiler getirdik. Bu hareketlerinin kendilerine çok ağıra mâl olacağını uzun uzun anlattık. Fakat nafile...

Öbür taraftan üç kafadar bu sefer trene binip kaçmayı kafalarına koymuşlardı. Biletlerini almak için başvurduklarında, tecrübeli biletçi bunların durumlarından kaçak olduklarını anladı. Ve:

- Buraları tekin yer değil; hırsızlar çoktur. Biletlerinizi ve paralarınızı bana verin, tren gelinceye kadar muhafaza edeyim. Ben sizin babanız yerindeyim deyince, bu makul teklifi kabul edip paralarını ve biletlerini teslim ettiler.

Biletçi gar polisine haber gönderip bu gençlerin kim olduğunu öğrenmesini ve okullarına, yurtlarına haber vermesini istedi.

Polis babacan bir tavırla bunlara yaklaştı ve sohbete başladı. Durumlarını öğrenince hemen ilk fırsatta yurtlarına telefon etti.

Haydar Bey, arabaya atlayıp gara, tren kalkmadan yetişti.

Talebeleri alıp yurda hareket etti. Bu sefer iyi bir dayak atacaktı. Çünkü bunlara nasihatin her türlüsü daha önce yapılmıştı. Tam yurda gelince, Müdür Bey'le karşılaştı. Kendisi dövmekten vazgeçti ve durumu arzetti. Müdür Bey:

- Haydar Bey, bana üç tane demir sopa hazırla. Bunların ayaklarını kırayım da bir daha kaçmaya yeltenmesinier. Şimdi ben derse giriyorum onlar da sınıfa gelsin. Sen git, dediğim gibi üç demir sopa getir, dedi.

Haydar Bey, demir sopalar aramaya giderken kendi kendine:

- Allah, Allah! Hey mübarek! Bir sopa yetmiyor mu? Ağaç değil ki kırılsın diye söylenmeye başladı. Sonra da "Elbette vardır bir düşündüğü; hikmetsiz olmasa gerek." dedi.

Daha sonra üç demir çubukla geldi. Müdür Bey de dersini bitirmişti. Bizim üç kafadarın da işleri bitmişti. Ameliyat kapısında bekleyen hasta gibi ölüp ölüp dirilmişlerdi. Bunlara dönüp:

- Haydi gelin bakalım, diye çağırdı. Yan odaya geçtiler. Müdür Bey:

- Haydar Hoca çıkar gömleğini... Ben de çıkarıyorum. Alın oğlum şu demir sopaları ellerinize!.. Bu dayağı biz hak ettik. Eğer biz size güzel örnek olabilseydik, eğer gerçek insanlığı ruhlarınıza duyurabilseydik, siz böyle serseriliği arzulamayacaktınız. İşte çıplak vücudumuz istediğiniz kadar vurun dedi.

Odaya girerken yüzlerinde kan ve ayaklarında derman kalmayan ve iki büklüm vaziyetteki talebeler böyle beklenmedik bir şeyle karşılaşınca, perişan bir vaziyette kendilerini yere attılar:

- Bizim ister ayaklarımızı kırın, isterse cehenneme atın fakat ne olur sadece bizi affedin! Diye ağlaya ağlaya yalvarmaya başladılar.

Müdür Bey çok ciddiydi, iç muhasebesini yaptıktan sonra buna karar vermişti. Çocukların tavırlarından iradeli bir dönüşü fark edince, ısrardan vazgeçti. Ve bir daha da kaçma hadisesi olmadı.[273]

MENDERES'İN GÖZYAŞLARI

Samet Ağaoğlu, Menderes için "maskesiz politika adamı" der. Evet, Menderes'in ruh portresinin en belirgin çizgilerinden biri de duygudur. Memleketini çok sever, onun için yanıp tutuşur. Bir gün Ağaoğlu'na: "İçim yanıyor Samet... Bu rüzgar şimdi Anadolu'yu kavuruyor. Bilirim köylünün bu yel estikçe İçine düştüğü kederi... Toprak kurumakta, kısacık ekinler sararmaktadır" der ve yanaklarından gözyaşları süzülür. Yine Samed Ağaoğlu'nun anlattığı şu hadise, Menderes'in memleketi için., insanı için., nasıl yanıp tutuştuğunu

gösteren unutulmayacak ibret dolu bir tablodur:

Bir gün Bakanlar Kurulu toplantısı var. ilk önce ben gittim. Adnan Bey ne ayağa kalktı, ne tokalaştı. O nazik, o yumuşak insan bir tuhaf. Düşünüyorum, "Acaba bir hata mı yaptım? Acaba benden bir şikayeti mi var?" Derken diğer arkadaşlar da birer ikişer gelmeye başladılar. Hepsine bana davrandığı gibi davranıyor. Canı son derece sıkkın. Konuşmuyor. Kimseye tek lâf etmiyor. O sırada telefon geldi. Bir Vali ile görüşüyor. "Beni bahtiyar ettiniz. Mutlu ettiniz. Teşekkür ederim., teşekkür ederim Vali Bey" diyor. Telefonu kapattı. Bir kahkaha attı. Neşelendi. "Beyler ne içersiniz?" diye sordu. "Beyefendi ne konuştunuz?" dedim.

"Sormayın" dedi. "Onbeş gündür Güneydoğu'daki yağmur durumunu takip ediyorum. Uyuyamıyorum. Eğer üç gün daha yağmur yağmayacak olsaydı Güneydoğu ziraat bakımından mahvolacaktı. Şimdi Diyarbakır Valisi ile görüştüm. Yağmur yağdığını bildirdi. Ona sevindim. Üzüntüm geçti."(84)

Teğmen Güngör'ün Yassıada'daki nöbet defterine yazdığı şu cümleler Menderes'in ölüme giderken bile nasıl Türkiye için yanıp tutuştuğunu gösteren tarihî ifadelerdir:

"Havalar yağışlı gidiyor. Eğer oralara da yağıyorsa bu yağmur bu mevsimde Orta Anadolu'ya son derece faydalıdır. Mahsul çok bereketli olur "[274]

ÜLFET

وَلَاتَهِنُوا وَلَاتَحْزَنُوا وَاَنْتُمُ الْاَعْلَوْنَ اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

Al-i İmran / 139. Gevşeklik göstermeyin, üzüntüye kapılmayın. Eğer inanmışsanız, üstün gelecek olan sizsiniz.

فَاصْبِرْ اِنَّ وَعْدَ اللّهِ حَقٌّ وَلَا يَسْتَخِفَّنَّكَ الَّذينَ لَايُوقِنُونَ

Rum / 60. (Resûlüm!) Sen şimdi sabret. Bil ki Allah'ın vâdi gerçektir. (Buna) iyice inanmamış olanlar, sakın seni gevşekliğe sevketmesin!

وَلَا تَهِنُوا فِى ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ اِنْ تَكُونُوا تَاْلَمُونَ فَاِنَّهُمْ يَاْلَمُونَ كَمَا تَاْلَمُونَ وَتَرْجُونَ مِنَ اللّهِ مَا لَا يَرْجُونَ وَكَانَ اللّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

Nisa / 104. O (düşman) topluluğu takip etmekte gevşeklik göstermeyin. Eğer siz acı çekiyorsanız onlar da, sizin çektiğiniz gibi acı çekmektedirler. Üstelik siz Allah'tan, onların ümit etmedikleri şeyleri umuyorsunuz. Allah ilim ve hikmet sahibidir.

PIRLANTA SERİSİ...

Ülfet; alışıklık, dostluk, muhabbet karşılığı bir kelimedir. Burada kasdedilen ma'nâ ise, az çok bunlarla alâkası bulunmakla beraber, daha geniş ve daha şümûllüdür.

İnsanın eşyâ ve hâdiselerle münâsebeti, böyle bir münasebetten hâsıl olan ma'nâlar ve bu ma'nâların vicdan derûnunda bırakacağı akisler, esintiler ve daha sonra insanın davranışlarında beliren farklılıklar.. bir düzine vak'alardır ki, birbirini netice veren bütün bu şeinlerle, ruh canlı, dinamik ve duyarlı kalır.

Evet, varlığın güzellik ve câzibesine karşı insanın duyacağı hayranlık, kezâ bir saat gibi işleyen umumi nizama karşı onun içinde uyanan merak ve tecessüs, keşfettiği her yeni şeyle vâsıl olduğu irfan ve daha derinlere inme arzusu; nihayet bu bilgi parçacıklarını biraraya getirerek derli toplu düşünmeye ulaşması, onu her hâdise karşısında duyarlılığa, zihnî cevvâliyete, rûhî faâliyete ve daima uyanık bulunmaya sevkeder.

Aksine, etrafındaki binbir güzellik cümbüşünü duyup görmemesi ve birbiriyle uyum içinde olan kombinezonlar karşısında hissiz ve alâkasız kalması; gördüğü şeylerin sebeb ve hikmetlerine inememesi; gördüğü şeyleri görüp geçmesi; ruhunda bir türlü irfana erememesi, onun duygusuzluğunun, rûhî ölgünlüğünün ve gözleri kapalı yaşamasının ifâdesidir ki; böylelerine, ne kâinatın esrarlı kitabı, ne de

hergün gözleri önünde enfüsün yaprak yaprak açılması hiçbir şey anlatamayacaktır. *"Üzerine uğrayıp geçtikleri* nice mu*cize (ve hârikalar) vardır ki,* ondan *yüz çevirip durmuşlardır. "(k)* Yararlanamamışlardır olup bitenlerden; ibret alamamışlardır doğup batanlardan!..

Etrafında olup bitenleri sezen bir insanın, varlığa karşı duyduğu hayranlık ve tecessüs, onun için, önü sonu olmayan nâmütenahî denizlere açılma gibidir. Bu seyahatin her merhalesinde kendisine esrarlı sarayların altın anahtarları verilir. Dupduru gönlüyle, kanatlanan duygularıyla, terkibci zihniyle, ilham esintilerine hazır ruhuyla teveccüh edip yürüdükçe ve emip hazmettiği şeyleri vicdanına duyurdukça *"her taraf bağ-ı irem"* olan düşünce dünyasında cennet bağları serpilip gelişmeye başlar.

Bu rûh ve bu anlayışa eremeyenler ise, etraflarını çepeçevre saran alışkanlıklar çeperinden bir türlü dışarıya çıkamadıkları için, eşya ve hâdiselerin monotonluğundan şikâyet eder dururlar. Bunların nazarında herşey kaos, herşey karanlık ve mânâsızdır. *"Her mûcizeyi de görseler yine* ona *inanmazlar".* Dimağlarında zincir, ruhlarında bukağı ve *"kalblerine mühür vurulmuştur,* anlamazlar" Böylelerinden hiçbir hayır ve semere beklenemez, bunlardan bir şeyler ümid etmek beyhûdedir.

Bir de bilip duyduktan, görüp anladıktan veya öyle olduğunu zannettikden sonra, alışkanlığa dönüp gömülme vardır ki; her hâlde suâlle öğrenilmek istenen de budur. Yânî, bir parça görüp bildikten, az buçuk inanıp irfana erdikten sonra, değişen dünyâlar, yenileşen güzellikler; derinleşmeyi, buûtlaşmayı gerektirdiği hâlde alâka ve duyarlılığını yitirip hiçbir şeyden ders almama vardır ki, maâzallâh, bu hâl insan için bir sukut ve duygularının ölümü demektir.

Böyle bir duruma dûçar olan, eğer tez elden gözünün çapaklarını silip, eşyadaki hikmet inceliklerini anlamaya koşmaz ve koşdurulmazsa; kulağını açıp mele-i a'lâ'dan gelen ilâhî mesajları dinleyip anlamaya koyulmazsa, içden içe yanıp karbonlaşması ve devrilip gitmesi mukadderdir.

Bunun içindir ki, kâinatın Nâzımı Yüce Yaratıcı, dâima değişik ses ve soluklarla ders ve îkazlarda bulunup, hep yeni yeni, açık dilli ve açık mûcizeli sâfî mürşidler göndererek, ezelî nutkunu tekrar ettirip gönüllere fer, bakışlara da aydınlık getirmiştir. Ve, yine onun içindir ki, insanların alışkanlık peydâ ettikleri şeylere karşı, daima onların vicdanlarını uyarmış ve aklın eline verdiği tabloların tekrar tekrar gözden geçirilmesini istemiştir.

Evet, O kitabında, insanoğlunun yaratılıp yeryüzüne yayılması; bir

hayat arkadaşıyla huzur ve itmi'nana kavuşması; göklerin ve yerin hilkatindeki azamet ve ihtişâmı; dillerin; lehçelerin ihtilâfı gibi düşünmeyi gerektiren hususları, gece ve gündüz deverânının getirdiklerini, şimşek ve yağmurla gelen rahmet gibi şeyleri, değişik ifâdelerle o kadar çok zikretmiştir ki, düşünen, bilen, duyan ve aklını kullananlar için, hiçbir alışkanlık ve ülfete mahâl bırakmamıştır. "O'nun *âyetlerinden (kudretinin mucizelerinden) biri de, sizi topraktan yaratmasıdır.* Sonra *siz yeryüzüıie yayılan insanlar oluverdiniz. O'nun âyetlerinden biri de, kendileriyle* kaynaşıp *it*mi'nana *ermeniz için size kendi nefislerinizden eşler yarat*ması *ve aranıza sevgi ve merhamet koymasıdrr. Şüphesiz* bunda düşünen *bir toplum, için ibretler vardır.* O'nun *âyetlerinden biri de göklerin ve yerin yaratılması, dillerinizin ve renklerinizin* değişik *olmasıdır. Şüphesiz* bunda *bilenler için ibretler vardır. O'nun âyetlerinden biri de geceleyin uyu*manız *ve gündüzleri* O'nun *lütfundan rızık ve nasibinizi aramanızdır.* Şüphesiz *bunda işiten bir toplum için ibretler vardır.* O'nun *âyetlerinden biri de, size korku ve ümit dolu şim*şeği *göstermesi, gökden* su *indirip öldükten sonra onunla yeri diriltmesidir. Şüphesiz bunda aklını* kullanan *bir kavim için ibretler vardır.* "(Rum 20-24) Semavî beyâıı, daha yüzlerce îkaz ve irşadlarıyla, yanından geçip yüzünü göremediğimiz, binlerce hârika ve mucizeye dikkatimizi çekerek, ülfeti dağıtmaktadır. Ama yine de herbiri bir bülbül gibi şakıyan hâdiseleri görüp hissedemezler. *"O mâhiler ki, deryada yaşar, deryayı bilmezler.'*

Bundan başka bir de, düşünce ve tasavvurdaki ülfetin, insanın davranışlarına,ibadetlerine aksetmesi vardır ki,ferdin aşk, vecd ve heyecânının ölümü demektir. Bu duruma düşen fertte, ibadet aşkı, mesuliyet duygusu" mâsiyetten nefret, günahlarına ağlama gibi şeyler bütün bütün zâil olur gider. Bundan böyle onu, eski hâline ircâ da, oldukça zordur. Çok temiz soluklar, dupduru hatırlatmalar gerektir ki, o, yeniden kendini bulsun; etrafını görsün ve gönlüne inip çıkana nigehbân olsun.

İnsanoğlunda, yepyeni bir rûh mayalamak için, gelen her yeni nefes, ona bu mânâyı fısıldamışdır. Evet, insanlık için eskime ve kadavralaşma mukadderdir; ama, kendini yenilemek de imkânsız değildir. Elverir ki katılaşmasına karşı ruhuna neşter çalan ele saygılı olunsun. *"Hâlâ insanlar için vakit gelmedi mi ki, kalbleri Allah'ın (C.C) zikrine ve inen hakikata saygılı olup da,* bundan önce *kendilerine kitab verilmiş, sonra üzerlerinden* uzun *bir zaman geçmesiyle kalbleri katılaşmış ve çoğu da yoldan çıkmış kimseler gibi olmasınlar. "(Hadîd, 16)*

Hülâsa olarak diyebiliriz ki, ülfet, insanoğluna musallat büyük bir musîbettir. Ve çokları da, bu musibete giriftâr olmaktadır. Bu duruma düşen kimse, etrafında olup biten şeylere karşı gâfil; kâinat kitabındaki

güzelliklere karşı kör ve hâdiselerin hak söyleyen dillerine karşı sağırdır. Bu îtibarla da, inancında sığ ve yetersiz, ibadetinde aşksız ve vecdsiz, beşerî muamelelerinde de muhasebesiz ve haksızdır. Onun bu durumdan kurtarılması, kuvvetli bir inâyet elinin uzanmasına; kulağını işitir, gözünü görür kılmasına vâbestedir.

Bunun için de ülfete düşenlere, âfâkî ve enfüsî sağlam bir tefekkür; ölüm ve âhirete ait levhaların düşündürülmesi; çeşitli hizmet müesseselerinin gezdirilip gösterilmesi; dînî ve içtimâî bir kısım vazîfelere zorlanması... ayrıca böylelerine mâzînin altın sayfaları sık sık mütâlâa ettirilerek şanlı geçmişlerimizin nazara verilmesi; düşünce ufku aydın, vecd ve heyecan insanlarıyla karşılaştırılmaları gibi sebeblerle kendilerini yenilemelerine zemin hazırlanmalıdır.

Kısaca arzedilen bu altı husus gibi, yapılacak ve söylenecek başka hususlar da olabilir; ancak biz, bir fikir verebildiğimiz kanaatıyla bu kadarını kâfî görüyoruz.

Kalbler'ın anahtarı elinde olanın, ülfetimizi gidermesi dileğiyle. .

ÜLFET VE METAFİZİK GERİLİM

Ülfet, insanın bir şeye karşı alışkanlık peyda etmesi, sağında, solunda, önünde ve arkasında gördüğü çok orijinal ve hârika şeylere karşı lâkayd ve alâkasız kalması demektir. Bir mes'ele ilk duyulduğunda canlıdır ve alâka uyarıcıdır; fakat bir müddet geçtikten sonra, kafamızda sadece donuk hatları ve kalıplarıyla bir hikâye olarak kalıverir.. Kalıverir de ruhumuzdaki ilk mevcelenmeler, heyecan dalgaları, kalb yumuşamaları ve hattâ göz yaşarmaları artık birer hayâl olur ve çok ciddî mes'eleler sadece birer formül olarak îfâ edilmeye başlanır. Rûha bir kuruluk, bir hamlık ve kabukta dolaşma hâkim olur; öyle ki artık kalbler, kaskatı hale gelir ve insan da vurdumduymaz olur.

Metafizik gerilim, iç coşkunluğu, aşk, heyecan ve şevk potansiyeli, mânevî duygularımızın daima aktif halde bulunması, bizi dîne ve ibâdetlere sevkedip koşturacak bir güç kaynağıdır. Kalb merkezimizin daima enerjik bulunması, aksiyon ve hamle ruhuyla şahlanmış, canlanmış bir ruh halinin kesintisiz oluşu demektir. Ne var ki, zamanla bu canlılık da ülfet ve ünsiyet tozu- toprağıyla perdelenebilir; korlar küllenip, duygu ve lâtifeler sönebilir. Ve neticede de tamamen sönme, pörsüme, hattâ kokuşma devresine girilebilir.

Ülfet ve ünsiyetle metafizik gerilimin kaybolması, aslında fıtrat ve yaratılışımızın gereğidir. Nasıl vesvesenin gelmesi elimizde değilse, aynı şekilde, çok defa ülfete karşı koymak da elimizden gelmez. Hususiyle imanda mertebe kat'edememiş, kalbî ve rûhî hayatını gerçekleştirememiş kimseler için bu fıtrat kanununu aşmak, oldukça zor ve hattâ imkânsızdır.. Bir defasında Hanzala, Hz. Ebu Bekir ile

Efendimiz'e gelir ve "Hanzala münafık oldu ya Rasûlellah" der ve "Senin yanında hissettiklerimi dışarda hissedemiyor ve her an yanındaki gibi gerilim içinde kalamıyorum" şeklinde açıklamada bulunur. "Bir öyle, bir böyle" der Efendimiz (sav) ve ilâve eder: "Eğer zamanın her parçasında benim yanımda olduğunuz gibi olsaydınız, melekler sizinle musafaha ederlerdi." Her kemalin bir zevali vardır ve kâinatta hiçbir şey kararında değildir.

Dînî hizmetler, ülfete karşı önemli bir sütredir. İnsan hizmetle, sürekli meşgûliyetin yanısıra beklenmedik İlâhî te'yîdata da mazhar olur ve hep canlı kalır. Böylece, aslında devamı olmayan gelip geçici sarsıntıyı ve ölmüşlüğü aşarak, yeni bir dirilişe muvaffak olabilir. Yoksa, bu ma'nâda bir gayreti olmayan kim olursa olsun, kalbinin katılaşması, gözlerinin kuruması ve ülfet ve ünsiyetle iç geriliminin ve canlılığının kaybolması dolayısıyla da şeytanın vesvese ve hilelerine kapılıp, günahlarla sol tarafdan vurulması her an muhtemel ve mukadderdir. Başvurulması gereken çârelerden bazıları ise şunlardır:

- Benlikten vazgeçilmelidir
- İrâdenin kavgası verilmelidir
- Ma'rifetullah'a ulaşmak lâzımdır
- Kalb ve ruhta operasyon yapılmalıdır
- Dâima, tefekkürle kalb ve kafayı beslemek lâzımdır
- Hayâlde de istikamet kazanmak lâzımdır
- Kalbin incelmesi, yumuşaması da çok önemlidir
- Gecenin siyah zülüfleri arasında göz yaşları ve teheccüd
- Evlenmeli, mümkün değilse oruç tutulmalıdır
- Ashâb-ı Kiram'ın hayatı yaşanıp yaşatılmalıdır
- Nifak ve "günaha girdim" endişesi taşınmalıdır
- Cemaat halinde yaşamak, hayatî bir zarurettir
- Gözlerimizi çarşı ve sokaklarda haram manzaralardan sakınmalıyız
- İnsan meşguliyetsiz kalmamalıdır
- Allah'ın (cc) dinine yardım edene Allah (cc) da yardım eder
- Ölümü çok hatırlamak lâzımdır:
- Nefse düşkünlükten vazgeçilmelidir:
- Yalnız kalmayıp, mutlaka iyi arkadaşlar edinmek

lâzımdır[275]

YORGUNLUK

Biz aslında kulluktan yana bir yorgunluk yasıyoruz. Hepimiz yorgun asker gibiyiz, adeta ibadetlerden yorulmuşuz. Bir bıkkınlık var. Müslümanlığa çok avamca bakıyoruz. Kalbilerimizde onu çok daraltıyor, sığlaştırıyoruz. Bütün Ramazan boyunca ekranlarda bir şeyler konuşuldu, din anlatıldı ama hiçbirisi yeni Müslüman olmuş bir zenci kadının konuştuğu kadar anlamlı konuşmadı. O ne güzel şuur, meseleleri ne güzel kavrama… Biz ülfetin zebunu olmuşuz. Değerler gözümüzde renk atmış, matlaşmış, bizde heyecan uyarmıyor. İbadetleri seker-şerbet yudumlar gibi eda edemiyoruz. Nedir bu Meir-i ilahi bilemiyorum? Neden duyamıyoruz? Neden heyecan yok? Her namazda cemaatten bir-iki insanin içi geçse bu konsantrasyon ruhlarda çok şey ifade edebilir. Ama neden olmuyor, bilemiyorum?[276]

ÜLFET

Evrad u ezkarı bazen değiştirip okumak lazım. Çünkü ülfet hasıl olabilir. Bizim için en tehlikeli şeylerden biri de; dinî hayatı folklor hâline getirmektir. Yani, tefekkür ve heyecanı ülfet bohçasına sarıp sarmalayıp bir yana bırakmaktır.[277]

ÜLFET VE METAFİZİK GERİLİM

Ülfet, insanın bir şeye karşı alışkanlık peyda etmesi, sağında, solunda, önünde ve arkasında gördüğü çok orijinal ve harika şeylere karşı lakayd ve alâkasız kalması demektir. Herhangi bir mes'ele, ilk duyulduğunda canlıdır ve alâka uyarıcıdır; fakat bir müddet geçtikten sonra, kafamızda sadece donuk hatları ve kaba çizgileriyle bir hikaye olarak kalıverir.. kalıverir de ruhumuzdaki ilk mevcelenmeler, heyecan dalgaları, kalp yumuşamaları ve hatta göz yaşarmaları artık birer hayâl olur ve artık en ciddi mes'eleler bile sadece birer formül olarak ifade edilmeye başlanır. Ruhda bir kuruluk, bir hamlık ve kabuk bağlama baş gösterir. Öyle ki artık kalbler, kaskatı hale gelir ve insan, vurdumduymaz olur.

Metafizik gerilim, iç coşkunluğu, aşk, heyecan ve şevk potansiyeli, manevî duygularımızın daima aktif halde bulunması, aksiyon ve hamle ruhuyla şahlanmış, canlanmış bir ruh halinin kesintisiz oluşu demektir. Ne var ki, zamanla bu canlılık da, ülfet ve ünsiyet tozu-toprağıyla perdelenebilir; içteki o ak korlar küllenip, duygular, latifeler dumura uğrayabilir; hatta neticede de tamamen sönme, pörsüme, hatta kokuşma devresine girilebilir. Ülfet ve ünsiyetle, metafizik gerilimin kaybolması, aslında, bir dereceye kadar fıtrat ve yaratılışımızın gereğidir. Nasıl vesvesenin gelmesi elimizde değil; öyle de, çok defa ülfete karşı koymak da elimizden gelmez. Hususiyle imânda

derinleşememiş, kalbî ve ruhî hayatını gerçekleştirememiş kimseler için bu fıtrat kanununu aşmak, oldukça zor ve hatta imkânsızdır...

Bir defasında Hanzala, Hz. Ebû Bekir ile Efendimiz (sav)'e gelir ve "Hanzala münafık oldu ya Rasûlallah" der ve "Senin yanında hissettiklerimi dışarda hissedemiyorum ve her an yanındaki gibi gerilim içinde kalamıyorum" şeklinde açıklamada bulunur. "Bir öyle, bir böyle" der Efendimiz (sav) ve ilave eder: "Eğer zamanın her parçasında benim yanımda olduğunuz gibi olsaydınız, melekler sizinle musafaha ederlerdi."

Evet, her kemalin bir zevali vardır ve kâinâtta hiçbir şey kararında değildir. Dinî hizmetler, ülfete karşı önemli bir sütredir. İnsan, hizmetle sürekli meşguliyetin yanı sıra beklenmedik İlahî te'yidata da mazhar olur ve hep canlı kalır. Böylece, aslında devamı olmayan gelip geçici sarsıntıyı ve ölmüşlüğü aşarak, yeni bir dirilişe muvaffak olabilir. Yoksa, bu ma'nâda bir gayreti olmayan kim olursa olsun, kalbinin katılaşması, gözlerinin kuruması; ülfet ve ünsiyetle iç geriliminin ve canlılığının kaybolması; dolayısıyla da şeytanın vesvese ve hilelerine kapılıp, günahlarla sol taraftan vurulması her an muhtemel ve mukadderdir.[278]

SORU-: Talebelerde hizmet şevki ve ihlas içtimai hayata atılınca sönmeye yüz tutuyor. Bu durumda dünya ahiret muvazenesini nasıl temin edebiliriz.?

> İnsanı hizmet düşüncesinden alı koyan şeyler bu hizmet yolunda yolun çeşitli dönemeçlerinde varyantlarında arkadaşlarımızın önünü kesebiliyor. Gençlik yıllarında belki hevesati nefsiye gibi şeyler karşımıza çıkıyor yolumuzu kesiyor bir dev gibi. O dönemde dökülenler oluyor. Fakat gençliğin beraberinde getirdiği yiğitlik biraz, birazda çocuk hissiyle macera, birazda bir şeye bağlanırken hissi bağlanma hisleriyle çok defa onlar aşılabiliyor. Daha sonra bir makam kapma. Hubbu cah dediğimiz his insanın içinde beriliyor. Daha sonra dünyaya gelince böyle tamah hissi baş gösteriyor. Tuli emeller baş gösteriyor. Şunu da edeyim, şunu da işleyeyim, şu işimi de halledeyim, biraz şuraya da bir şey koyayım gibi hislerle insan hareket ediyor ve aldanıyor. Bazan bir korku dev gibi karşısına oturuyor kardeşlerimizin hizmeti imaniye adına çok şeyleri onlara terk ettiriyor. Hizmetimizi felç eden, kolumuzu kanadımızı kıran yolumuzu kesmiş pek çok devler var. Birini aşsa insan birine takılıyor. Bu da bu mücadelede onun normal bir cilvesidir. Bize ait değildir bu. Ama

mühim olan ihtar edildiğinde kendisine bu mesajlar götürüldüğünde bu mevzuda duyarlı olmaktır. Hafizanallah. duymuyorsa insan esas o tehlikelidir. Yoksa hani burada örneklerimizi hep misal cemaatle yaptığımız için ben yine onlara intikal edeyim.

Sahabi efendilerimiz diyorlar ki, daha Kuran inmeye başlıyordu ki çok zaman geçmemişti. İhtimal birden kasvet oldu, ülfet bastırdı. Ve Kuran'da şu ayet nazil oldu "henüz aralarında nazil olan ayetlerden ötürü kalplerinin yumuşayacağı ve haşyet içinde saygı duyacağı an gelmedi mi" diyor onlara. Bir başka defasında Ebu Eyyub El Ensari hazretleri bir cephede savaşırken müslümanlardan biri şöyle dediğini duyar. "Elinizle kendinizi tehlikeye atmayın". Hemen ortaya atılır ve der ki, ey cemaat bu ayeti yanlış anlıyorsunuz. Bu ayet şu münasebetle nazil oldu: biz artık etrafımızda ki düşmanları sindirince dedik ki, hicret ettik, efendimiz uğrunda savaş ettik ensar olarak malımızı mülkümüzü her şeyimizi bu uğurda kullandık. Aç susuz kaldık. Sefalete düçar olduk. Şimdi birazda çalışıp kazanalım bu eski boşluğu kapatalım dedik. İşte bu ayet bu münasebetle nazil oldu. Bize şöyle dedi. " Ey iman edenler Allah yolunda her şeyinizi harcayın ve elinizle harcamamak suretiyle kendinizi tehlikeye atmayın." Harcayın harcamamak suretiyle kendinizi tehlikeye atmayın. Siz harcayıp müesseseler kurmazsanız, harcayıp gençliğe sahip çıkmazsanız, her yerde bir misyon açmazsanız, her yerde adamlarınızla varlığınızı göstermezseniz elinizle kendinizi tehlikeye atmış olursunuz. Siz ayeti yanlış anlıyorsunuz der.

Binaenaleyh o devirde bile şu kadar harcadık kullandık artık. Feda ettik her şeyimizi biraz da kendimize bakalım deme gibi bir düşünce beriliyor ve ayet geliyor o düşünceyi siliyor ve hayır diyor.

Hayatın sonuna kadar dünyada izzet istiyorsanız ahirette de azizler olarak haşr olmak istiyorsanız yol budur. Canınızı malınızı düşünce adına neyiniz varsa onu, ilim adına neyiniz varsa onu Allah yolunda harcayacaksınız ve böylece elinizle kendinizi tehlikeye atmamış olacaksınız. Ashabı kiram böyle bir düşünceye kapıldığı zaman hakikaten çok meseleyi halletmişti. Taif'te küffarın burnunu kırmış hakimiyeti altına almıştı. Mekke'de kafirin burnunu kırmış hakimiyeti altına almıştı. Bizansa karşı da korkutucu, ürkütücü seferler düzenlemişti. Bir yönüyle islam devleti teşekkül etmişti. Müslümanlar huzur içinde ve mesut idiler. O devirde oluyordu bu. Günümüzün insanı dünyanın neresinde olursa olsun öyle bir düşünceye kapılması evvela iki mesele arasında çok fark var. Bir yanlışlık içinde olduğunu bilmesi lazım. Saniyen, o duruma geldikten sonra bile Kuran'ı Kerim kınıyor öyle düşünenleri, ayıplıyor. Ve eliyle kendisini tehlikeye atma sayıyor...

RİSALE...

Kur'ân-ı Hakîm ile felsefe ulûmunun mahsül-ü hikmetlerini, ders-i ibretlerini, derece-i ilimlerini muvâzene etmek istersen, şu gelecek sözlere dikkat et!

İşte, Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyânı, bütün kâinattaki âdiyât nâmiyle yâd olunan, hârikulâde ve birer mu'cize-i kudret olan mevcudât üstündeki âdet ve ülfet perdesini keskin beyânâtıyla yırtıp, o hakàik-ı acîbeyi zîşuura açıp, nazar-ı ibretlerini celb edip, ukùle tükenmez bir hazîne-i ulûm açar.

Felsefe hikmeti ise, bütün hârikulâde olan mu'cizât-ı kudreti âdet perdesi içinde saklayıp, câhilâne ve lâkaydâne üstünde geçer. Yalnız hârikulâdelikten düşen ve intizam-ı hilkatten hurûc eden ve kemâl-i fıtrattan sukut eden nâdir ferdleri nazar-ı dikkate arz eder, onları birer ibretli hikmet diye zîşuura takdim eder. Meselâ, en câmi' bir mu'cize-i kudret olan insanın hilkatini âdi deyip lâkaydlıkla bakar. Fakat insanın kemâl-i hilkatinden hurûc etmiş, üç ayaklı yahut iki başlı bir insanı, bir velvele-i istiğrabla nazar-ı ibrete teşhir eder. Meselâ, en latîf ve umumi bir mu'cize-i rahmet olan bütün yavruların hazîne-i gaybdan muntazam iâşelerini âdi görüp, küfran perdesini üstüne çeker. Fakat, intizamdan şüzûz etmiş, kabîlesinden cüdâ olmuş, yalnız olarak gurbete düşmüş, denizin altında olan bir böceğin bir yeşil yaprakla iâşesini görür, ondan tecellî eden lûtuf ve keremle bütün balıkçıları ağlatmak ister.İşte, Kur'ân-ı Kerîmin ilim ve hikmet ve mârifet-i İlâhiye cihetiyle servet ve gınâsı; ve felsefenin ilim ve ibret ve mârifet-i Sâni cihetindeki fakr ve iflâsını gör, ibret al.

İşte bu sırdandır ki, Kur'ân-ı Hakîm, nihayetsiz parlak, yüksek hakikatleri câmi' olduğundan, şiirin hayalâtından müstağnîdir.

ÜLFETİN İLİM TELAKKİ EDİLMESİ

İ'lem eyyühe'l-aziz! İnsanları fikren dalalete atan sebeplerden biri, ülfeti ilim telakki etmeleridir. Yani melüfları olan şeyleri kendilerince malum bilirler. Hatta, ülfet dolayısıyla adiyata teemmül edip ehemmiyet vermezler. Halbuki, ülfetlerinden dolayı malüm zannettikleri o adi şeyler, birer harika ve birer mucize-i kudret oldukları halde, ülfet saikasıyla onları teemmüle, dikkate almıyorlar; ta onların fevkinde olan tecelliyat-ı seyyaleye im'an-ı nazar edebilsinler. Bunların meseli, deniz kenarında durup, denizin içerisindeki hayvanata ve sair garip halatına bakmayarak, yalnız rüzgarla husule gelen dalgalara ve şemsin şuaatından peyda olan parıltısına dikkat etmekle Malikü'l-Bihar olan Allah'ın azametine delil getiren adamın meseli gibidir.

ÜLFET PERDESİ ALTINDA HAKİKATLARIN GİZLENMESİ

Evet, şimdi Siracü'n-Nur başındaki münâcâtı okudum. Ülfet ve âdet ve yeknesaklık perdeleri altında çok harika hakikatler gizleniyor gördüm. Bilhassa ehl-i gaflet ve ehl-i tabiat ve felsefenin dinsiz kısmı bu âdetullah kanunlarının perdesi altında çok mucizât-ı kudret-i İlâhiyeyi görmeyip, dağ gibi bir hakikati, zerre gibi bir âdi esbaba isnad eder, yükletir. Kadîr-i Mutlakın her şeydeki mârifet yolunu seddeder. Ondaki nimetleri kör olup görmeyerek, şükür ve hamd kapısını kapıyorlar.

Meselâ, birtek kelimeyi aynı anda milyon, belki milyar kelime olarak, cilve-i kudret sahife-i havada istinsah ettiği gibi,

âyetinin remziyle her kelime-i tayyibe, bütün küre-i havada birden, âdetâ zamansız, kalem-i kudretle istinsah edildiği gibi mânevî ve makbul hakikatlerin bir yazar-bozar tahtası hükmünde olan küre-i havada kudretin acip bir mucizesinin zaman-ı Âdemdem beri ülfet perdesi altında ehl-i gaflet nazarında saklandığı gibi; şimdi, radyo namı verdikleri ayn-ı hakikatle sabit olmuş ki: İçinde hadsiz bir ilim ve hikmet ve irade bulunan gayr-ı mütenahi bir kudret-i ezeliyenin cilvesi, her zerre-i havâide hâzır ve nâzırdır ki, hadsiz ayrı ayrı kelimeler herbir zerre-i havaînin küçücük kulağına girip incecik dilinden çıktığı halde karışmıyor, bozulmuyor, şaşırmıyor.

Demek bütün esbab toplansa, tek bir zerrenin bu vazife-i fıtriyesindeki cilve-i kudret-i kudsiyeyi hiçbir cihette yapamadığı ve bu her zerrenin hadsiz ince küçük kulağında ve dilinde gayet harika san'ata hiçbir cihette hiçbir parmak karışmadığı için, ehl-i dalâlet ve ehl-i gaflet "ülfet, âdet, kanunluk, yeknesaklık" perdesiyle saklayıp, âdi bir isim takıp, muvakkat kendilerini aldatıyorlar…

NÜKTELER…

DÜNYANIN EN BÜYÜK NİMETİ

Sultan Üçüncü Mustafa'nın şimdiki Lâleli Câmiini ikmâl ettirdiği günlerde, muhitte Lâleli Baba adında bir veliden bahsederler; her sözünde, derin hikmetler ve birtakım sırlar bulunduğunu söylerler.

Padişah, göğsünün üzerine taktığı bir lâle ile oturan bu zâtı merak edip, ziyarete gider. Büyük bir velî olduğundan halkın asla şüphe etmediği bu zât, padişahın birçok suallerini cevaplandırırken, dünyada en büyük nimetin ne olduğunu soran Sultan'a:

- Dünyada en büyük nimet, yiyip içtikten sonra def'-i hâcettir, der.

Padişah bu cevabı beğenmez. Hattâ bir bakıma kaba bir mânâ taşıyan bu nezaketsiz cevaptan sonra, canı sıkılarak kalkıp gider.

O gece yediği yemeği, içtiği suyu dışarı çıkaramayan Sultan; sabaha kadar sarayın içinde dört döner.

Güç belâ eriştiği şafak vaktinde, alel-acele bir abdest alır; namazını kıldıktan sonra, doğruca Lâleli Baba'nın evine koşar.

Gece sabaha kadar gözlerine uyku girmediğini, şafağı iple çektiğini, içinde bulunduğu zahmetten kurtulması için dua istediğini yalvarırcasına anlatır.

Lâleli Baba:

- Allah'ın nice nimetlerine sâhip bulunduğumuz halde, alışkanlık sebebiyle bunların kıymetini bilmiyoruz. Yiyip içtikten sonra def'-i hâcet etmenin en büyük nimet olduğunu şimdi öğrendiniz değil mi? der ve ilâve eder:

- Eğer yaptırdığınız şu camiyi bana bağışlar ve padişahlığınızı da, bütün salâhiyetleriyle birlikte bana bırakırsanız, kurtulmanız için dua ederim...

Camiyi derhal bağışladığını, bu andan itibaren "Lâleli Câmii" olduğunu bildiren padişah, saltanatını veremeyeceğini ifade etmek isterse de, artık tahammülü tükenmekte olduğu için, nihayet saltanattan da vazgeçtiğini, yeter ki içinde bulunduğu sıkıntıdan kurtarılması için dua etmesini rica eder.

Lâleli Baba, o zaman şu karşılığı verir:

- Bir saltanat ki, bir def'-i hâcete feda ediliyor; doğrusu buna saltanat demeye bin şâhid ister!..

Lâleli Baba'nın duasını ancak bu suretle alan Sultan, içinde bulunduğu halden hemen kurtulur. Yaptırmış olduğu câmii, Lâleli Baba'ya bağışladığı için de, bu câmi onun adına izâfeten "Lâleli Câmii" diye söylenir.

Unutmayalım ki, kendimizde varlığı ile gururlandığımız dünyevî meziyetlerimizin hemen hepsi bir def'-i hâcete bile feda edilebilir... Öyle ise, boşu boşuna gururlanmayalım da, bunların kadrini bilelim, şükrünü edâ edelim!..

ÜLFETLE GÖREMEDİĞİMİZ HARİKA TASARRUFAT

Beşeriyet fennen bu derece terakki ettiği halde, hala kalb naklini gerçekleştirme gayretiyle, yani bir insanın vücuduna nihayet hikmetle yerleştirilen bir aleti, hemcinsi olan diğer bir vücuda uydurmakla meşgul. Kalb yapmak ise beşerin hayalinden bile geçemiyor.

Aynı şekilde, hala takma diş yapmakla meşgulüz. Hakiki bir diş yapıp, onunla insan bedeni arasındaki münasebet iplerini dokumak

beşer takatinin çok fevkindedir.

İnsanlardaki diğer cihazlar bu iki misale kıyas edilebilir.

Biz bir tek cihazımızın mislini yapamazken, bir buğday çekirdeği on tane buğday veriyor. Yani bir buğday tanesi kendisi gibi on fert yapmış oluyor.

Kendi sahasında mütehassıs olan bir göz doktorunun bütün marifeti, gözü bizlere göre daha iyi anlamak iken; ümmi bir kadın bir çift gözün yanında ağzı, burnu ve kulaklarıyla, kalbi, midesi ve ciğerleriyle, ruhu aklı ve hissiyatıyla bir çocuk dünyaya getiriyor.

Eğer toprağın da, annenin de birer sebep oldukları ve bu harika tasarrufun sahibinin ancak umum kainatın sanii olan Halık-ı Zülcelal olduğu kabul edilmezse, akıl ne ile mutmain olacaktır?279

SADAKAT

طَاعَةٌ وَقَوْلٌ مَعْرُوفٌ فَإِذَا عَزَمَ الْأَمْرُ فَلَوْ صَدَقُوا اللّٰهَ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ

Muhammed / 21. (Onların vazifesi) itaat ve güzel sözdür. İş ciddiye bindiği zaman Allah'a sadakat gösterselerdi, elbette kendileri için daha hayırlı olurdu.

مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللّٰهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَنْ قَضى نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا

Ahzab / 23. Müminler içinde Allah'a verdikleri sözde duran nice erler var. İşte onlardan kimi, sözünü yerine getirip o yolda canını vermiştir; kimi de (şehitliği) beklemektedir. Onlar hiçbir şekilde (sözlerini) değiştirmemişlerdir.

لِيَجْزِيَ اللّٰهُ الصَّادِقِينَ بِصِدْقِهِمْ وَيُعَذِّبَ الْمُنَافِقِينَ اِنْ شَاءَ اَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا

Ahzab / 24. Çünkü Allah sadâkat gösterenleri sadâkatları sebebiyle mükâfatlandıracak, münafıklara -dilerse- azap edecek yahut da (tevbe ederlerse) tevbelerini kabul edecektir. Şüphesiz Allah, bağışlayandır, esirgeyendir.

HADİS...

* Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: "Biz şu ayeti amcam Enes İbnu'n-Nadr hakkında indi biliyorduk. (meâlen): "Mü'minler içinde Allah'a verdikleri sözde sadakat gösteren nice erler var. İşte onların kimi adağını ödedi, kimi de (bunu) bekliyor. Onlar hiçbir suretle (ahidlerini) değiştirmediler." (Ahzâb 23).

* Hz. Aişe radıyallahu anha anlatıyor: "Ebu Bekr Radıyallahu anh, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına girmişti. Aleyhissalatu vesselam: "Müjde. (Ey Ebu Bekr!) Sen Allah'ın ateşten azad ettiği kimsesin!" buyurdular. İşte o günden itibaren Hz. Ebu Bekr, Atik (azadlı) diye isimlendirildi."

* Ebu Hüreyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Cebrail aleyhisselâm yanıma gelerek elimden tuttu ve bana ümmetimin gireceği cennet kapısını gösterdi." Hz. Ebu Bekr atılıp: "Ey Allah'ın Resulü! Ben o sırada seninle olmayı ne kadar isterdim, ta ki ona ben de bakayım!" dedi. Aleyhissalatu vesselam: "Ey Ebu Bekr, ümmetimden cennete ilk girecek kimse olman sana yetmez mi!" karşılığında bulundular."

* Yine Ebu Hüreyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Nezdimizde bir eli(ihsanı) bulunan hiç kimse yoktur ki, o ihsan sebebiyle biz ona (misliyle veya

daha fazlasıyla) karşılıkta bulunmayalım. Ancak Ebu Bekr bundan hariç.

Çünkü, onun nezdimizde yardım varsa da, onun karşılığını Kıyamet günü ona Allah verecektir. Bana Ebu Bekr'in malı kadar kimsenin malı faydalı olmadı. Benim müslüman olmasını teklif ettiğim herkesten bir zorluk gördüm, Ebu Bekr hariç. Zira o teklifim karşısında hiç tereddüd etmeden kabul etti. Eğer kendime bir dost (halil) ittihaz etseydim, mutlaka Ebu Bekr'i dost edinirdim. Haberiniz olsun, arkadaşınız Allah Teâla'nın dostu (halilullah'tır)."

* Ebu Sa'id radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün) halka hitap ederek buyurdular ki: "Allah Teâla Hazretleri bir kulunu, dünya ile nezdindekini tercihte muhayyer bıraktı. O kul, Allah'ın nezdindekini tercih etti."

Bu söz üzerine Hz. Ebu Bekr ağlamaya başladı. Biz, Aleyhissalatu vesselam'ın, Allah tarafından muhayyer bırakılan bir kul hakkında verdiği haber sebebiyle onun ağlamasına hayret ettik. Meğer, muhayyer bırakılan o kul Aleyhissalatu vesselam'ın kendisi imiş. Meğer bunu en iyi anlayan da aramızda Ebu Bekr imiş. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sohbetiyle olsun malıyla olsun bana en ziyade ikramda bulunan Ebu Bekr'dir. Eğer, ben Rabbimden başkasını halil (dost) tutacak olsaydım, mutlaka Ebu Bekr'i halil edinirdim. (Allah arkadaşınızı kendine halil kıldı). Ancak (aramızda) İslam kardeşliği ve İslam muhabbeti var ((bu) efdaldir). Mescide açılan (hususi) hiçbir kapı bırakılmayıp, hepsi kapatılacak, sadece Ebu Bekr'in kapısı açık bırakılacak."

* Ebu'd-Derda radıyallahu anh anlatıyor: "Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında oturuyordum. Derken, Ebu Bekr radıyallahu anh elbisesinin eteğini tutarak çıkageldi. Öyle ki, dizleri açılmış durumdaydı. Aleyhissalatu vesselam (onu bu halde görür görmez): "Arkadaşınız biriyle çekişmiş olmalı!" buyurdular. Ebu Bekr selam verdi ve: "(Ey Allah'ın Rasûlü!) Benimle İbnu'l-Hattab arasında bir şey (tatsızlık) oldu. Üzerine yürüdüm, sonra da pişman oldum. Beni affetmesini taleb ettim, kabul etmedi. Bunun üzerine sana geldim!" dedi.

Aleyhissalatu vesselam da: "Ey Ebu Bekr! Allah sana mağfiret etsin!" buyurdu ve bunu üç kere tekrar etti. Sonra da Ömer radıyallahu anh, davranışından pişman oldu. Ebu bekr radıyallahu anh'ın evine gitti ve: "Ebu Bekr evde mi?" diye sordu. "Hayır!" cevabını alınca, o da doğru Aleyhissalatu vesselâm'ın yanına geldi ve selam verdi: Aleyhissalatu vesselam'ın yüzü (öfkeden) renk renk olmaya başladı. Bu hal, Hz. Ebu Bekr radıyallah'ı korkuttu. derhal diz çökerek:

"Ey Allah'ın Resûlü! Bu meselede (hata benim), ben zulmettim!" dedi. Aleyhissalatu vesselam (hepimize): "Allah beni size (peygamber olarak) gönderdi. Size tebliğ ettiğim zaman hepiniz bana: "Sen yalancısın" dediniz. Ebu Bekr ise: "Doğru söyledin" dedi ve bana canıyla, malıyla yardımcı oldu. Siz arkadaşımı bana bırakırsınız değil mi?" buyurdular ve iki veya üç kere, bu sözü tekrar ettiler."

Ebu'd-Derda der ki: "Bundan sonra, (Resûlullah'ın hatırı için) Ebu Bekr'e hiç eziyet edilmedi."

PIRLANTA SERİSİ…

Sadakat, feragat ve fedakarlıkla ifadesini bulur. Allah'ı ve Resûlullah'ı kendi arzu ve isteklerine tercih etmekle tezahür eder. İlkler ve onları takip edenler nefsî arzularını ve behimî isteklerini Allah ve Resûlü için terkederek, sadakatı ve sıddıkiyeti temsil etmişlerdi. Onları takip edip bu yeni bezmde peşleri sıra gidecek olanlar da, kıyamete kadar o vasıfları taşıyacak olan "Sadıklar ve sıddıklar cemaâti"dir. Allah Resûlü'nün çevresinde halenenen o mümtaz cemaatin baş ünvanları: Sadakattır.

Sadık, derin ve yorucu meselelerle iştigal etmese de, Allah ve Resûl'ü ile kâlbi münasebetini bir an bile aksatmaz, Nefsî hazlarını, annesi, babası, eş ve evladı gibi bütün sevdiklerini Allah ve Resûlü'nden üstün tutmaz. Allah'ın rızası ve Resûlullah'ın bir anlık bakışını cihanlara bedel bilir; malını, mülkünü ve herşeyini O'nlara mukabil feda eder. Nazarında, Allah'a ve Resûlü'ne ait olmayan şeylerin kıymeti yoktur. Sessizdir, durgundur, hakkında methiyeler yazılmamıştır ama derunu ummanlar gibidir. Sadakatın yerini ve lazımını çok iyi bilir. Kafası, bedeni veya kâlbi, nesi isteniyorsa, nasıl isteniyorsa, nerede isteniyorsa... Bir an tereddüt etmeden: "Alın, Resûlullah'a feda olsun. Bu kâlb Allah adına parçalansın. Kanım, İslâm adına aksın" der. Bunlar bugün için mevzubahis değildir. Fakat İslâm'ın, Kur'ân'ın ve Allah Resûlü'nün getirdiği esaslar, bu gibi şeyleri, bir gün gerekli kılarsa, sadık bunları yapacaktır.

Birine "sadık değil" deseniz, rahatsız olur, gücenir. Çünkü, sadık olmayan haindir. Bir insana "sadık mü'min" denilmesi için de sadakatın şartlarını ve şiarını yerine getirmesi gerekir. Biz sadakatı birbirimizle olan münasebetlerimizle de anlarız. Yüzümüze methiyeler söyleyip meddahlık yapanlar, sadık dostlarımız değildirler. Sadık dost ve arkadaş takip ettiğimiz yol ve fikir istikametinde muhalefet etmeden yürür. Karar verip, harekete geçtiğimiz yolda koşar, destek olur. Tehlikeler, musibetler ve belalar karşısında göğsünü gerer, arkadaşlarına siper olur. Alınan kararlara ve gereklerine riayet eder. Biz bu gibi şeyleri sadakat nişanesi olarak değerlendirdiğimiz gibi, Allah ve Resûlü'ne ait meseleler de benzer şekilde değerlendirilir.

Onun içindir ki, Kur'ân-ı Kerim'de "vessıddıkin"(4) denilerek pek çok sıddık bulunduğuna işaret edilmekle beraber Hazret-i Ebu Bekir'e en büyük sıddık manasına "sıddık" denilmiştir.

Kur'ân ferman ediyor: "Allah ve Resûlullah'a îmanı olan, ahirete îmanı olan fertlerin herbirini Allah ve Resûlullah'ı nefsine, annesine, babasına ve sevdiği herşeye tercih etmenin dışında göremezsiniz."(42) Bir ferd Allah'a Resûlullah'a ve Kur'ân'a inanıyorsa, Onları sevdiği ve bağlandığı herşeye tercih edecektir. İşte Hazret-i Ebu Bekir, sevdiği, bağlandığı babasını, evladını, ailesini, kabilesini, herşeyini Allah ve Resûlullah için terkederek "sıddık" ünvanına mazhar olmuştu. O ve diğer Ashab-ı güzin efendilerimiz öyle kimselerdi ki, îmanın kâlblerine perçinlendiği sarsılmayan, usanmayan, dönmeyen ve yılmayan birer ruhla te'yid buyrulmuşlardı.

SADAKAT VE VEFA

Sadakat önemlidir. Bana falan da deseniz, filan da deseniz kıtmirden öte bir adım attıramazsınız bana. Ben kendimi biliyorum. Ama kıtmir de olsa, bizim bir köpeğimiz vardı. Koyunlarımıza bakardı. Onun vefasına karşı her gün onunla birkaç defa güreş tutardım. Aşını götürür içirirdim, yemeğini yedirirdim. İşte o kadar sadakat içinde olmak. Zati değeri yok. Ama hizmet adına o arkadaşların bir derinliğini ifade eder. Ben onların hiç birinden öyle çarpık bir söz duymadım. Hoca falandır, filandır. Ben Ramiz hocanın oğlu kel Şamil'in torunu. Kıvır zıvır kıtmir. Evet, amma sadakate gelince dövsem ayağının birini koparsam yüreği varsa gitmez burdan. Orda da yani bir Barbaros gibi gitmez, bir Cevdet gibi gitmez. Burda da onu deyeyim. Neyse senin kırılacak boynun yok.

Vefa, sadakat ve vefa. O gerek. Cehenneme gidersek beraber. Sineleriniz öyle çarpıyordur zannediyorum. Paye değil, yüksek makamlar değil. Hani siz esas soruda ne diyordunuz. Yüksek makamlara dil beste olma. Hüsnü zannın verdiği makamlara bağlanma. Bazan bir insan öne çıkar böyle, büyük derler. O da gerçekten kendisini büyük zanneder. Oysaki el alem büyük deyebilir. Onlara düşen şey odur, onlara düşen şey onu kabul etmektir. Bize düşen şey de onların bizi öyle kabul ettiği ölçüde tevazu, mahviyet ve hacalettir. Belki yer yer dua edip Allah'ım bu arkadaşlarımızı yalan çıkarma, bizi bizimle bunları utandırma. Bize düşen şey budur. Yoksa hafizanallah halkın teveccühüne göre millette hakkı temettüyü aramaya kalkmak tam kazanılacak yerde kaybetmek demektir. Bizi kabul ediyorlarsa, seviyorlarsa Allah Allah yanılmış bu insanlar ama Allah'ım benimle bunları mahcup etme diye dua etmek. Bunlar benim ruhumun boşluğunu içimdeki inhirafları sana karşı vefasızlığımı bilmiyorlar. Beni ciddi bir sadakat ve vefa insanı zannediyorlar. Bunları

zan-ı tahminlerinde yalan çıkarma ve benimle utandırma bunları. Demesinler senin hayatında şu vardı, demesinler sen bir kere şöyle yapmıştın demesinler. Kuve-i maneviyeleri kırılmasın. Bu dava içinde de böyle kıvır zıvır oluyormuş demesinler ve ahirette utandırma. Evet demeli.

Bu çok önemli. Allah resulü buyuruyor ki, "benim yerde iki vezirim var, gökte iki vezirim. Yerde Ebu Bekir, Ömer gökte Cebrail ve İsrafil" diyor. Yani gökteki iki meleğe denk. Ellerinden tutuyor, "burada böyle olduğumuz gibi ahirette böyle haşr olacağız" diyor. Kendisine meseleleri çözmede müracaat edenler diyor, " benden sonra gelince Ebu Bekir'e müracaat edin" diyor. Bu kadar yani. O kadar paye veriyor yani. Hz. Ömer bile onu rencide ettiğinde "sahabimi bana bırakmalı değil misiniz" diyor. Bu defa tek sahabi oluyor Ebu Bekir.

Bediüzzaman kendisini fecir-ül facir derken, kendini o fecir-ül facir bilmelisin. İmam-ı Rabbani, "nefsim itibarıyla ben kendimi eşek nazarıyla bile bakmadım diyor. Ama Allah benim sırtıma güzel şeyler giydirmiş onları inkar edemem" diyor. İşte bu iki şey çok önemli. Her gün palanın altındaki bir varlık gibi kendini birkaç kere yere vurmuyorsan neyin yere vurulması gerekli olduğunu bilmiyorsun demektir. Ne diyelim, Allah inayetini üzerimizden eksik etmesin.[280]

SADIKLAR ÖVGÜYE LAYIKTIR

Ve sözünün eri sadıklar Kur'ân'da tebcîl edilir:

"Mü'minler içinde Allah'a verdikleri sözde duran nice erler var ki, işte onlardan kimi, sözünü yerine getirip o yolda canını vermiştir; kimi de (şehitliği) beklemektedir. Onlar hiçbir şekilde (sözlerini) değiştirmemişlerdir" (Ahzab, 33/23).

Bu son âyette bir nebze durmak istiyorum:

Enes b. Mâlik -ki Allah Resulü'nün hizmetkârıdır. Efendimiz Medine'ye teşrif edince, annesi, henüz on yaşlarında olan Enes'in elinden tutup onu Allah Resûlü'ne getirmiş ve "Ya Resûlallah! Oğlum hayatı boyunca sana hizmet etsin" demiş ve Enes'i orada bırakıp gitmişti -"Bu âyette kastedilen şahıs, amcam Enes b. Nadr ve emsalidir" der.

Enes b. Nadr, Akabe'de Allah Resûlü'nü görünce O'na büyülenmiş gibi bağlanmış ve delicesine sevmişti. Fakat her nasılsa Bedir'de bulunamamıştı. Halbuki Bedr'in ayrı bir yeri vardı. Hatta Bedir'de bulunanlar ashab arasında nasıl seçkinse, Bedir'e iştirak eden melekler de gök ehli tarafından öyle seçkin görülürdü. Bu, Bedir'de bizzat bulunmuş ve meleklere kumandanlık yapmış Cibrîl'in sözüydü.

Gel gör ki Enes b. Nadr bu fırsatı kaçırmıştı ve yanıp yakılıyor,

gözüne bir türlü uyku girmiyordu. Geldi derdini Allah Resulü'ne şerh etti: "Ya Resulallah, eğer bir daha onlarla karşılaşmak nasip olursa, işte o zaman kafirlerin benden çekecekleri var." Enes'in bu içten duâsı kabul olmuş ve Uhud'da küffarla karşı karşıya gelmişti...

Uhud.. Uhud deyince insanın içi burkulur. Çünkü orada yetmiş sahâbe şehid edilmiştir. Kimbilir belki de Uhud'daki bu acı hatıradan ötürü ona bir isnatta bulunuruz diye, Allah Resûlü bir gerçeği ifadenin yanında, önlem almış ve birgün Uhud'un yanından geçerken: "Uhud öyle bir dağ ki, o bizi sever biz de onu severiz" buyurmuştur.

Uhud sarp bir dağdır. Fakat Uhud savaşı o dağdan da sarp cereyan etmiştir. Her nasılsa sahâbe geçici olarak nöbet yerini istenen şekilde koruyamamış, hatta mevziini değiştirmiş ve böylece Allah Resûlü'nün gösterdiği tabyanın dışına çıkmıştı. Evet, bu sadece bir strateji ve bir tabye aramaydı. Bu itibarla da buna bozgun demek doğru değildir. Bizim sahâbeye karşı olan saygı anlayışımız da bu çizgidedir.

Bu muharebede Allah Resûlü de yaralanmış, mübarek dişi kırılmış, miğferi yüzüne batmış ve vücudu kan revan içinde kalmıştı. Ama her şeye rağmen O mağfiret ve Rahmet Peygamberi, ellerini açmış, duâ duâ yalvarmış ve: "Allah'ım! Kavmimi bağışla; çünkü onlar bilmiyorlar" buyurmuştu.

Enes b. Nadr oradan oraya koşuyor ve bir sene önce Allah Resulü'ne verdiği sözü yerine getirmeye çalışıyordu. Çalışıyordu ama, o da çokları gibi sona doğru bir noktada dolaşıyordu. Evet, vücudu delik deşik olmuş, son anlarını yaşıyordu. Dudaklarında son tebessüm, yanına yaklaşan Sa'd b. Muaz'a şu sözleri söylüyordu: "Resulullah'a benden selâm söyle. Vallahi şu anda Uhud'un arkasından cennet kokularını duyuyorum."

O gün nice şehitleri tanımak mümkün olmamıştı. Hamza tanınamamış, Mus'ab b. Umeyr bilinememiş, Abdullah b. Cahş'ın vücudunun parçaları bir araya getirilince ancak hakkında "O'dur" diye hüküm verilebilmişti. Enes b. Nadr da aynı durumdaydı. Kızkardeşi gelmiş, kılıcı tutan eline -ki ihtimal tek oradan yara almamıştı- bakıp onu tanımış ve gözleri dolu dolu, "Bu Enes b. Nadr, Ya Resulallah!" diyebilmişti.

İşte âyet bu civanmerdi anlatıyordu. O verdiği sözde durdu." Ölesiye savaşacağım" dedi ve öldü. Ölüm dahi onu sözünde yalancı çıkaramadı.

Âyetin onu anlatması, onun, inananlara da bir örnek olması içindir. Evet "Lâilâheillallah" dedikten sonra, her ferd bu denli o kelimenin muhtevasına sadık kalmalıdır ki, din harap, îman serâb, şeair de payimal olmasın...

Enes b. Nadr ve Enes b. Nadırlar sözlerinde durdular. Sözlerinin eri ve dosdoğru olduklarını isbatladılar. Çünkü onlar derslerini, kâinatın efendisi Muhammedü'l-Emin'den almışlardı. O nasıl doğru ve emindi, dostları da aynı şekilde doğru ve emindiler...

SADIK DOSTLAR

İzmir-Manisa yolu üzerinde bir levha var: "Ağaç, ağaçlar içinde büyür." Ağaç ağaçlar içinde büyüdüğü gibi, insan da insanlar içinde büyür. İnsanlar içinde varlığa erer. Duygu ve düşünceleri gerçek insanlar arasında; sadâkati sadâkat ikliminde, fedakârlığı da fedakârlık ikliminde gelişir.

Gün gelecek, eliniz, ayağınız, gözünüz, kulağınız, kısaca bütün âzâlarınız fayda vermez olacak ve o zaman arkadaşlarınızın elleriyle tutacak, onların ayakları ile yürüyecek ve gözleriyle görüp, kulaklarıyla işiteceksiniz. Öyleyse, şimdiden sâdık arkadaşlar edinmeğe bakın. Zannediyorum, "Sâdıklarla beraber olun!" ayeti bu hakikata işaret etmekte..![281]

SADAKAT VE SEBAT

Hz. Adem (as), Hz. Muhammed (sav) değildir, Kur'ân-ı Kerim, Hz. Adem için "Biz onu azmedici bulmadık" diyor. Bunun ma'nâsını şu sözde aramak lazım: "Ebrar'ın hasenâtı, mukarrebînin seyyiâtıdır."

Zaman olur, öyle hareket edersiniz ki, o sizin için hasenattır, ama daha sonra o hasenat seyyiat sayılabilir. Zira artık siz de belli bir mertebe katetmişsinizdir. Bedevî geliyor, "İslâm nedir?" diyor ve Efendimiz'den (sav) İslâm'ın beş şartını öğrendikten sonra "Vallahi, başka bir şey katmadan bunları yerine getireceğim" deyip gidiyor. Efendimiz (sav), "Doğru söyledi ise kurtulur" buyuruyor. Ama, Hz. Ebu Bekir'e, Hz. Ömer seviyesindekilere, "Eğer dininizin onda birini yaşamazsanız helâk olursunuz" buyuruyor.

Efendimiz (sav), Hz. Âişe'ye talip olduğunda, Hz. Âişe 7 yaşında, Efendimiz ise 53 yaşında idi, arada 46 yaş fark vardı. Ebu Bekir, "hayır" demek şöyle dursun, "düşüneyim" deseydi, seviyesinin sözünü söylememiş olurdu.

Hz. Adem yasak meyveye elini uzattı. Müfessirler bu meyve konusunda bir sürü ağaçtan bahsederler; halbuki, zannediyorum bu: "Mahiyetinizde mündemiç fena duygulara yanaşmayın" demekti. Nebî hakkında konuşurken dikkatli olmak lazım. Hz. Adem sürçtü, ama çabuk döndü. Hz. Adem'in hayatında bir defa sürçtüğü şeyde, kimbilir biz günde kaç defa sürçüyoruz! Hz. İsa bütün sıkıntılar etrafını sardığı zaman "Men ensarî" (Yardımcılarım kimdir?) dedi. Yuşa b. Nun, Hz. Musa'nın fetâsıydı ve ona sadakatle bağlıydı. Efendimiz (sav)'in en büyük yardımcısı Sıddık-i Ekber'di. Aynı sadakatı Bediüzzaman da

kendi talebelerinden istemişti. Zira büyük işler, ancak sadık kimselerle gerçekleştirilir.

Bir diğer ma'nâda sadakat, maddî-manevî füyûzât hislerinden fedakârlıkta bulunmak demektir. Bu da "neden, niçin?" demeden gösterilen hedefe yürümeyi gerektirir."Neden?" diye sormak, sadakat ruhunu zedeler. Bu çerçevede sadık iseniz:

1. Arzunuz ve görüşünüz sorulursa, anlatırsınız. Yoksa teslim olursunuz.

2. Hedefe yürürken, cenneti gösterip de "İşte cennet, girin" deseler, "Hayır, görüşmem lazım" demelisiniz.

3. "Şu noktaya gelirsen cehennemden kurtulacaksın" dediklerinde de "cehennemden kurtulmak büyük bir şeydir ama, yine görüşmem lâzım" karşılığını vermelisiniz!

Sebat, sadakatın bir yanıdır. Arada bir fütur gösterme, hedefe varmayı engeller; en azından geciktirir. Ayrıca sebat, gerisin geriye dönmemeyi ifade eden bir sıfattır. Sadakatin önemli belirtilerine gelince, cihanın doğusunda-batısında İslâm adına memnun edici her hâdise karşısında sevinme, üzücü bir şey zuhur edince de âdetâ deliye dönme gibi hususlar zikredilebilir.[282]

SADAKAT

Sadâkat bir sıfattır ve o nübüvvetten sonra en yüce makam, en büyük bir pâyedir. Bu makamın en büyük temsilcisi olan Sıddîk-ı Ekber Hz. Ebû Bekir, "Benim gözlerimi doğruya o açtı; o halde dâima O'na sâdık olmalıyım" düşüncesi içindeydi...[283]

SABIR VE SADAKAT MİHENGİ

Sabır ve sadakat ancak imtihanlarla belli olur. Her türlü imtihan karşısında, Hakk (cc) kapısından ayrılmayanlar ve orada kalmaya kararlı olanlar ve kapının her açılıp kapanışında, başı kapının eşiğinde bekleyenler bu imtihanı kazanmış olacaklardır. Az bir sıkıntı ile yol-yön değiştirip, kapının önünden ayrılanlar da kaybetmiş olacaklardır.[284]

RİSALE...

BİR BUÇUK MÜRİD

Aziz, sıddık kardeşlerim,

Eski zamanda bir şeyhin müridleri pek çok olmasından, o memleketin hükûmeti siyasetçe telâş edip onun cemaatini dağıtmak istemiş. O zat, hükümete demiş: "Benim yalnız bir buçuk müridim var, başka yok. İsterseniz tecrübe edeceğiz."

O zat, bir yerde çadır kurdu, kendi binler müridlerini oraya toplattı.

O da emretti: "Ben bir imtihan yapacağım. Her kim benim müridim ise ve emri kabul etse, Cennete gidecek."

Çadıra birer birer çağırdı. Gizli bir koyun kesti. Güya has bir müridini kesti, Cennete gönderdi! O kanı gören binler müridler, daha hiçbiri şeyhi dinlemedi, inkâra başladılar. Yalnız bir adam dedi: "Başım feda olsun." Yanına gitti. Sonra bir kadın dahi gitti; başkalar dağıldılar. O zat, hükûmet adamlarına dedi: "İşte benim bir buçuk müridim bulunduğunu gördünüz."

Cenâb-ı Hakka yüz binler şükürler olsun ki, Risale-i Nur, Eskişehir imtihan ve mahkemesinde, şakirtlerinden yalnız bir buçuk kaybetti. O eski şeyhin aksine olarak, Isparta ve civar kahramanlarının himmetiyle, o zâyi olan bir buçuk adam yerine on bin ilâve oldu. İnşaallah, bu imtihanda dahi hem şark, hem garbın kahramanlarının himmetleriyle, çokları kaybedilmeyecek ve bir giden yerine on girecek.285

ŞEYHİN ŞEYHİ

Bir zaman, müslim olmayan bir zat, tarikatten hilâfet almak için bir çare bulmuş ve irşada başlamış. Terbiyesindeki müridleri terakkiye başlarken, birisi keşfen mürşidlerini gayet sukutta görmüş. O zat ise ferasetiyle bildi, o müridine dedi: "İşte beni anladın." O da dedi: "Madem senin irşadınla bu makamı buldum; seni bundan sonra daha ziyade başımda tutacağım" diye Cenâb-ı Hakka yalvarmış, o bîçare şeyhini kurtarmış; birden bire terakki edip bütün müridlerinden geçmiş, yine onlara mürşid-i hakikî kalmış.

Demek bazan bir mürid, şeyhinin şeyhi oluyor. Ve asıl hüner, kardeşini fena gördüğü vakit onu terk etmek değil, belki daha ziyade uhuvvetini kuvvetleştirip ıslahına çalışmak, ehl-i sadâkatin şe'nidir.

Münâfıklar, böyle vaziyetlerde kardeşlerin tesanüdünü ve birbirine karşı hüsn-ü zanlarını bozmak için derler: "İşte o kadar ehemmiyet verdiğin zatlar âdi, âciz insanlardır." Her ne ise, musibette gerçi çok zararımız var, fakat umum âlem-i İslâm'ı alâkadar edecek bir keyfiyet, bir vaziyet olmasından, pek çok ucuz olarak pek büyük kıymeti var. Buna benzer vukua gelen hâdiseler, ya siyaset-i diniye veya başka sebeplerle, umum âlem-i İslâm namına olamadılar.

Eski Said'in matbu Lemeat başındaki acip imzası az tağyirle şimdiki halime ve yetmişinci sene-i ömrüme tam muvafık gelmesi cihetiyle yazdım. Münasip görseniz, hem müdafaatın, hem Meyvenin, hem küçük mektupların âhirinde imza yerinde yazarsınız. İşte o garip imza, gelen üç buçuk satırdır.286

SADÂKAT, SEBAT VE SIKI İRTİBAT İÇİNDE OLMAK

Cenâb-ıHakkın ihsan ve keremiyle sizlerle gâyet kudsî ve gâyet

ehemmiyetli ve gâyet kıymettar ve her ehl-i îmâna menfaatli bir hizmette taksimü'l-mesâi kâidesiyle iştirak etmişiz. Tesânüdümüzden hâsıl olan bir şahs-ı mânevînin fevkalâde ehemmiyet ve kıymeti ve üstadlığı ve irşâdı bize kâfidir.

Hem mâdem bu zamanda herşeyin fevkında hizmet-i îmâniye en ehemmiyetli bir vazifedir; hemkemmiyet ise keyfiyete nisbeten ehemmiyeti azdır; hem muvakkat ve mütehavvil siyâset âlemleri ebedî, dâimî, sabit hidemât-ı îmâniyeye nisbeten ehemmiyetsizdir, mikyas olamaz, medâr da olamaz.

Risâle-i Nur'un tâlimâtıdairesinde ve bizlere bahşettiği hizmet noktasında feyizli makamlara kanaat etmeliyiz. Haddinden fazla fevkalâde hüsn-ü zan ve müfritâne âlî makam vermek yerine, fevkalâde sadâkat ve sebat ve müfritâne irtibat ve ihlâs lâzımdır. Onda terakkî etmeliyiz.[287]

RİSÂLE-İ NUR' LARA SADÂKAT, SEBAT VE METÂNETLE BAĞLANMAK

Risâle-i Nur, kendi sâdık ve sebatkâr şâkirtlerine kazandırdığı çok büyük kâr ve kazanç ve pekçok kıymettar neticeye mukâbil fiyat olarak, o şâkirtlerden tam ve hâlis bir sadâkat ve dâimî ve sarsılmaz sebat ister. Evet, Risâle-i Nur on beş senede medresede kazanılan kuvvetli îmân-ı tahkîkîyi on beş haftada ve bâzılara on beş günde kazandırdığını, yirmi senede yirmi bin zât tecrübeleriyle şehâdet ederler.

Hem, iştirâk-i a'mâl-i uhreviye düsturuyla, herbir şâkirdine, herbir günde binler hâlis lisânlar ile edilen makbul dua ve binler ehl-i salâhatin işledikleri a'mâl-i sâlihanın misil sevâplarını kazandırıp, herbir hakîki, sâdık ve sebatkâr şâkirtlerini amelce binler adam hükmüne getirdiğine delil, kerâmetkârâne ve takdirkârâne İmâm-ı. Ali Radıyallâhü Anhın üç ihbârıve kerâmet-i gaybiye ve Gavs-ı Âzamdaki (k.s.) tahsinkârâne ve teşvikkârâne beşâreti ve ashâb-ı Cennet olacaklarına müjdesi pek katî ispat ederler. Elbette böyle bir kazanç, öyle bir fiyat ister.

Mâdem hakîkat budur, Risâle-i Nur dairesinin yakınında bulunan ehl-i ilim ve ehl-i tarîkat ve sofi meşrep zâtlar, onun cereyânına girmek ve ilim ve tarikatten gelen eski sermâyeleriyle ona kuvvet vermek ve genişlemesine çalışmak ve şâkirtlerini teşvik etmek ve bir buz parçası olan enâniyetini, tam bir havuzu kazanmak için, o dairedeki âb-ı hayat havuzuna atıp eritmek gerektir ve elzemdir. Yoksa, Risâle-i Nur'a karşı rakîbâne başka bir çığır açmakla hem o zarar eder, hem bu müstakîm ve metîn cadde-i Kur'âniyeye bi1meyerek zarar verir; zındıkaya bir nevî yardım olur.Sakın, sakın, dünya cereyanları, husûsan siyâset

cereyanları ve bilhassa harice bakan cereyanlar sizi tefrikaya atmasın. Karşınızda ittihat etmiş dalâlet fırkalarına kârşı perişan etmesin

اَلْحُبُّ فِى اللّٰهِ وَالْبُغْضُ فِى اللّٰهِ

düstur-u Rahmânî yerine (el-iyazü billâh)

اَلْحُبُّ فِى السِّيَاسَتِ وَالْبُغْضُ لِلسِّيَاسَتِ

düstur-u şeytânî hükmedip, melek gibi bir hakîkat kardeşine adâvet ve elhannâs gibi bir siyâset arkadaşına; muhabbet ve taraftarlıkla zulmüne nzâ gösterip, cinâyetine mânen şerik eylemesin.

Evet, bu zamanda siyâset, kalbleri ifsad eder ve asabî ruhları azap içinde bırakır. Selâmet-i kalb ve istirahat-i ruh isteyen adam, siyâseti bırakmalı. Evet, şimdi küre-i arzda herkes ya kalben, ya ruhen, ya aklen, ya bedenen gelen musîbetten hissedardır, azap çekiyor, perişandır. Bilhassa ehl-i dalâlet ve ehl-i gaflet, rahmet-i umûmiye-i İlâhiyeden ve hikmet-i tâmme-i Sübhâniyeden habersiz olduğundan, nev-i beşere rikkat-i cinsîye alâkadarlık cihetiyle, kendi eleminden başka nev-i beşerin şimdiki elîm ve dehşetli elemleriyle dahi müteellim olup azap çekiyor. Çünkü lüzumsuz ve mâlâyânî bir sûrette vazife-i hakîkiyelerini ve elzem işlerini bırakıp âfâkî ve siyâsî boğuşmalara ve kâinatın hâdisâtına merak ile dinleyerek, karışarak, ruhlarını sersem ve akıllarını geveze etmişler; ve bilerek kendi zararına fiilen rızâ göstermek cihetinde, zarara râzı olana şefkat edilmez mânâsındaki

اَلرَّاضِى بِالضَّرَرِ لَا يُنْظَرُ لَهُ

kâide-i esâsiyesiyle şefkat hakkını ve merhamet liyâkatini kendilerinden selb etmişler. Onlara acınmayacak ve şefkat edilmez. Ve lüzumsuz başlanna belâ getirirler.

Ben tahmin ediyorum ki, bütün küre-i arzın bu yangınında ve fırtınalarında selâmet-i kalbini ve istirahat-i rûhunu muhâfaza eden ve kurtaran yalnız hakîki ehl-i îman ve ehl-i tevekkül ve rızâdır. Bunların içinde de en ziyâde kendini kurtaranlar, Risâle-i Nur'un dairesine sadâkatle girenlerdir. Çünkü, bunlar Risâle-i Nur'dan aldıkları îmân-ı tahkîkî derslerinin nûruyla ve gözüyle, herşeyde rahmet-i İlâhiyenin izini, özünü, yüzünü görüp, herşeyde kemâl-i hikmetini, cemâl-i adâletini müşâhede ettiklerinden, kemâl-i teslimiyet ve rızâ ile, rubûbiyet-i İlâhiyenin icraatından olan musîbetlere karşı-teslimiyetle gülerek karşılıyorlar- rızâ gösteriyorlar. Ve merhâmet-i İlâhiyeden daha ileri şefkatlerini sürmüyorlar ki, elem ve azap çeksinler. İşte buna binâen, değil yalnız hayat-i uhreviyenin, belki dünyadaki hayatın dahi saadet ve lezzetini, isteyenler, hadsiz tecrübeleriyle, Risâle-i Nur'un îmânî ve Kur'ânî derslerinde bulabilirler. (Kastamonu Lâhikası, s. 84-85.)

SADÂKAT, SEBAT VE SIKI İRTİBAT İÇİNDE OLMAK

Cenâb-ıHakkın ihsan ve keremiyle sizlerle gâyet kudsî ve gâyet ehemmiyetli ve gâyet kıymettar ve her ehl-i îmâna menfaatli bir hizmette taksimü'l-mesâi kâidesiyle iştirak etmişiz. Tesânüdümüzden hâsıl olan bir şahs-ı mânevînin fevkalâde ehemmiyet ve kıymeti ve üstadlığı ve irşâdı bize kâfidir.

Hem mâdem bu zamanda herşeyin fevkında hizmet-i îmâniye en ehemmiyetli bir vazifedir; hem kemmiyet ise keyfiyete nisbeten ehemmiyeti azdır; hem muvakkat ve mütehavvil siyâset âlemleri ebedî, dâimî, sabit hidemât-ı îmâniyeye nisbeten ehemmiyetsizdir, mikyas olamaz, medâr da olamaz.

Risâle-i Nur'un tâlimâtıdairesinde ve bizlere bahşettiği hizmet noktasında feyizli makamlara kanaat etmeliyiz. Haddinden fazla fevkalâde hüsn-ü zan ve müfritâne âlî makam vermek yerine, fevkalâde sadâkat ve sebat ve müfritâne irtibat ve ihlâs lâzımdır. Onda terakkî etmeliyiz. (Kastamonu Lâhikası, s. 57.)

SADÂKATLE SABIR GÖSTERMEK

Eski zamanda, bir şeyhin müridleri pekçok olmasından, o memleketin hükûmeti siyâsetçe telâş edip, onun cemaatini dağıtmak istemiş. O zât hükûmete demiş: "Benim yalnız bir buçuk müridim var, başka yok. İsterseniz tecrübe edeceğiz." O zât, bir yerde çadır kurdu, kendi binler müridlerini oraya toplattı. O da emretti: "Ben bir imtihan yapacağım. Her kim benim müridim ise ve emri kabul etse, Cennete gidecek." Çadıra birer birer çağırdı. Gizli bir koyun kesti; güyâ has bir müridini kesti, Cennete gönderdi. O kanı gören binler müridler, daha hiçbiri şeyhi dinlemedi, inkâra başladılar: Yalnız, bir adam dedi: "Başım fedâ olsun." Yanına gitti. Sonra, bir kadın dahi gitti; başkalar dağıldılar. O zât, hükûmet adamlarına dedi: "İşte benim bir buçuk müridim bulunduğunu gördünüz."

Cenâb-I Hakka yüz binler şükürler olsun ki, Risâlei Nur, Eskişehir imtihan ve mahkemesinde, şâkirtlerinden yalnız bir buçuk kaybetti. O eski şeyhin aksine olarak, Isparta ve civar kahramanlarının himmetiyle, o zâyi olan bir buçuk adam yerine on bin ilâve oldu. İnşaallah, bu imtihanda dahi hem şark, hem garbın kahramanlarının himmetleriyle, çokları kaybedilmeyecek ve bir giden yerine on girecek.

Bir zaman, müslim olmayan bir zât, tarîkatten hilâfet almak için bir çare bulmuş ve irşâda başlamış. Terbiyesindeki müridleri terakkîye başlarken, birisi keşfen mürşidlerini gâyet sukutta görmüş. O zât ise ferâsetiyle bildi, o müridine dedi: "İşte beni anladın." O da dedi: "Mâdem senin irşâdın ile bu makâmı buldum, seni bundan sonra daha ziyâde başımda tutacağım" diye Cenâb-ı Hakka yalvarmış, o bîçare

şeyhini kurtarmış; birden bire terakkî edip bütün müridlerinden geçmiş, yine onlara mürşid-i hakîki kalmış. Demek, bâzan bir mürid şeyhinin şeyhi oluyor. Ve asıl hüner, kardeşini fena gördüğü vakit onu terk etmek değil, belki daha ziyâde uhuvvetini kuvvetleştirip ıslâhına çalışmak, ehl-i sadâkatin şe'nidir. Münâfıklar, böyle vaziyetlerde kardeşlerinin tesânüdünü ve birbirine karşı hüsn-ü zanlarını bozmak için derler: "İşte o kadar ehemmiyet verdiğin zâtlar âdi, âciz insanlardır."

Her ne ise, musîbette, gerçi çok zararımız var, fakat umum âlem-i İslâmı alâkadar edecek bir keyfiyet, bir vaziyet olmasından, pekçok ucuz olarak pek büyük kıymeti var. Buna benzer vukua gelen hâdiseler, ya siyâset-i dîniye veya başka sebeplerle umum âlem-i İslâm nâmına olamadılar. (Şuâlar, s. 268.)

TEFSİR...

مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَنْ قَضى نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا

Ahzab / 23. Müminler içinde Allah'a verdikleri sözde duran nice erler var. İşte onlardan kimi, sözünü yerine getirip o yolda canını vermiştir; kimi de (şehitliği) beklemektedir. Onlar hiçbir şekilde (sözlerini) değiştirmemişlerdir.

Samimi müminlerden o erler ki Allah'a verdikleri sözde durdular. Bunlar sahabelerden birtakım kimselerdir ki Resulullah'ın beraberinde herhangi bir savaş yaparlarsa sebat edip şehid oluncaya kadar çarpışmaya azmetmişlerdi. Bunlar Osman b. Affan, Talha b. Ubeydullah ve Said b. Zeyd b. Amr b. Fudayl ve Hamze, Mus'ab b. Umeyr ve Enes b. Nadîr vesaire idiler. (Allah hepsinden razı olsun)

Onlardan kimisi, nezrini yani adağını ödedi. Hz. Hamze ve Mus'ab b. Umeyr ve Enes. b. Malik'in amcası Enes b. Nadir gibi bazıları sözlerini yerine getirip şehid olarak öldüler kimisi de şehitlik beklemektedir. Ki bunlar da Hz. Osman ve Talha gibi sonradan şehid olanlardır. (Allah hepsinden razı olsun).

Ve Allah'ın yardımı savaşta müminlere yetti. Yani Allah müminleri savaştan kurtardı, çarpışma yaptırmadan, düşmanlarını savdı. "Hem de kitap ehlinden onlara yardım edenleri (kulelerinden) indirdi." Bu kitap ehli, yahudilerden Kureyzaoğullarıdır. Resulullah ile anlaşma yapmışlarken, Nadiroğullarının ısrarları ile dönmüşler, Ahzab'a yardım etmişlerdi. Ahzab'ın yenilip dağıldığı gecenin sabahı müslümanlar Medine'ye dönüp silahlarını bıraktıkları sırada Cebrail Resulullah (s.a.v.)e gelmiş, "Zırhını çıkarıyor musun? Melekler henüz silahı bırakmadılar, Allah Teâlâ senin Kureyzaoğulları üzerine yürümeni emrediyor, ben de onlara gidiyorum" demişti.

Bunun üzerine, "İkindiyi Kureyzaoğullarında kılsınlar" diye müslümanlara ilan edildi. Müslümanlar vardılar yirmi, yirmi beş gece kuşatma yaptılar, Resulullah'ın hükmünü kabul etmeleri teklif edildi, kabul etmediler, Sa'd b. Muaz'ın hükmünü kabul etmeye razı oldular. O da savaşa katılanların öldürülmelerine, çocukların ve kadınların esir edilmelerine hükmetmişti ki, bu olay meşhurdur.[288]

NÜKTELER…

SADIKA SADIK GEREKİR

Hak dostu sizin gibi böyle dinledikleri bir zatı dinliyorlar. Cenabı hak onları rüşte ve hidayete erdiriyor. Gözleri açılıyor. Hakikat bin oluyorlar. Eşyanın hakikatına ledünyatına nüfus peyda ediyorlar. Mahfuz levhaları seyreder hale geliyorlar. O mahfuz levhalardan birisinde kendilerini irşat eden zatın şaki olduğunu müşahede ediyorlar. Bir mürşit bir derviş düşünün ki etrafına bir sürü mürit toplamış. Muratları olan bu zat hakikate giden yolda onlara pişdarlık yapmış. Hakikatin berrak ve açık yüzünü onlara göstermiş. Ve sonra onlar ermişler tepeyi aşmışlar. Şahikaya çıkınca da ayla kamerle karşı karşıya gelmişler. İhraz ettikleri bu noktada bir de ne görsünler, şeyhlerini mürşitlerini, muratlarını cehennemlik görmüşler, talihsiz görmüşler, betbah görmüşler. Ve yavaş yavaş kopmaya şeyhi terk etmeye başlamışlar. Ama şeyhe hiç fütur gelmiyor. Tepenin dibinde gözüküyor. Çünkü Allah nazarında şaki. Ama hiç fütur gelmiyor. Başını kaldırmıyor secdeden. Ellerini indirmiyor duadan, nasıl indirsin ki yok başka kapı mevla şimdi bizi kovsa nereye gideceksin, Çıkamazsınız dışarıya. Bütün hükümranlık ona ait. Bütün anahtarlar ve kilitler onun elinde. Herkes gidiyor birisi kalıyor. O kalma işine sakat denir. O zata sıddık denir. Sıddık olmak çok mühimdir. Hz. Ebu Bekir'in makamıdır. Her şeye rağmen vefa gördüğünü terk etmeme. Bana bir kelime öğreten beni köle yapmıştır. Hayatımın sonuna kadar minnettarlığımı ona ifade ederim. Ona sadakat denir. Tek adam en sadık adam en sıddıktır. Dayanıyor sonuna kadar. Mürşidin Allah'ın kapısından kopmadığı gibi oda Mürşidin kapısından kopmuyor. Efendim nasıl sadık ben onu şaki de görsem bende öyle sadığım. Sadıka sadık gerek diyor. Bu sadık mürit kalınca çağırıyor bir gün.

- "Arkadaşlarında bir şey hissettim. Ne gördüler acaba. Söylemek istemiyor." Israr edince diyor ki "hazret sizin şaki olduğunuzu müşahede ettiler. Ondan ayrıldılar." Tebessüm ediyor, acı bir tebessüm. Nasıl bir acı tebessümdür ki binbir ıstırabın namesi vardır onda. Ah diyor. Ben onu kırk senedir öyle görüyorum orda. Kırk senedir müşahede ediyorum. Kırk senedir mevlam beni cehennemlik yapmış müşahede ediyorum. Ama nereye gideyim. Israr ettim durdum. İşte o zaman rahmet ihtizaza gelmiştir. Gökler oynamıştır. Sa'd ibni

Muaz'ın cenazesinde ihtizaza geldiği gibi. O esnada yazı silinip yerine said yazılmıştır. Bunu dedirtecektir mevla. Bunu gösterecektir mevla. İşte sen ve ben bizi boğan boğaltan buhrandan buhrana sevk eden, yığın yığın hacaletler günahlar altında inlerken dahi kapısına geldiğimiz zaman şekavedimizi Saadete tebdil edecek bir mevlanın mevcudiyetine inanarak gelirsek bütün seyiatımızı hasenata bütün hatalarımızı sevaba bütün günahlarımızı sevaba tebdil edecektir. Mahiyetimizi tebdil edecektir. Cenabı Hak bu lutfu bizlere lütfetmek suretiyle bizi afv etsin bayramımızı bayram etsin.289

SADAKATSİZ İŞÇİ

Yapılan bir araştırmada Fizik araştırma merkezinde çalışan Dr. Richard Dodds ile şefi Dr. Blackman arasında yapılan bir tartışma ve bu tartışmada işverenin istekte bulunan bir işçisiyle nasıl baş ettiği bir model olarak anlatılıyor.

Dr. Richard Dodds'a bir teklif geliyor ve o bunu şefine gösteriyor. Şef onun sorularına ters yanıt veriyor. Kendisinin tekliften haberdar olduğunu böyle bir fırsata kendi sayesinde sahip olduğunu iddia ediyor. Blackman, Dodds'un sadakatini verdiği cevaplarla deniyor. Dodds kendisini sadakatsiz hissetmeye başlıyor ve tartışma kızışıyor. Blackman Dodds'un öfkesine rağmen sükunetini koruyor, böylece denetimi elinde tutuyor. İşverenin kendisine ait bir açıklamada bulunmaması onun etki etmesini sağlıyor ve kendisi etkilenmiyor. Bu dengesizlik onun özerkliğinin temelini oluşturuyor. Bu da itaatsiz işçinin kendini kabul ettirmek zorunda hissettiği güçlü kişiye bağlanmasını sağlıyor.

YERİM NERESİ

Necip Fazıl'ı, Ahmet Emin Yalman'ın vurulmasında yazıları ile teşvikkar oldu diye, Osman Yüksel Serdengeçti ile birlikte hapse atarlar:

-Osman!...Osman!... diye gürler. Biz bu daracık yere nasıl sığacağız.?

Necip Fazıl ne denli kabına sığmayan bir insan ise, Osman Yüksel de o kadar rahat, kalender, latifeli, mütevekkildir.

-Üzülme Üstad, der. Esasında her yer böyle olmalı…yani dünya nizamı, mezarlık nizamı gibi olmalı…herkes boyuna göre yer edinmeli…ben şuracığa kıvrılırım, şu kadar yer sana yetmez mi?...

-Yetmez Osman yetmez…Ben bu deliklere sığmam!...

-Tabi Üstad tabi…sen büyük adamsın…tarihe bile sığmazsın…

-Bırak şimdi bu lafları. Ben nerede yatacağım? Yerim neresi?

-Bütün müminlerin gönlü…

Onlar bir devirde, imkansızlıklarla dolu bir devirde ellerinden geleni yaptılar. Büyük Doğu hangi matbaada basılırsa o matbaa kapatılıyor, bir sonraki sayı başka bir matbaada basılıyordu. Dergi çıktığı gün, Necip Fazıl arkadaşları ile yemeğe çıkıyor, yemekte ne ile dönecekleri konuşulunca, "siz kendinize bakın, nasıl olsa beni birazdan polis jipi alır" diyordu. Kapıya çıktığında birinci şube polis şefiyle karşılaşıyordu… 290

İMAN VE SADAKAT

…Başta Peygamberimiz olmak üzere bütün peygamberler (as), ruhlarındaki safiliğin, kalplerindeki hüşyarlığın, akıllarındaki kudsi fetanetin ve yaradılışlarındaki son derece selim fıtratlarının gereği olarak iman ve İslamlarında hiçbir zaman tereddüt ve şüpheye düşmemişlerdir…

İbni Abbas'tan Atâ şöyle rivayet etmiştir: Resulullah (s.a.s.) Mirac'da Mescid-i Aksa'ya götürüldüğünde Allahu Teala bütün peygamberleri (as) orada topladı. Cebrail (as) ezan okudu, kamet getirdi. Ve:

-Ya Muhammed! Geç öne bunlara namaz kıldır, dedi.

Resulullah (s.a.s.) namazı bitirince Cebrail (as) :

-"Senden evvel gönderdiğimiz peygamberlerden sor ki, Biz Rahmandan başka ibadet olunacak ilahlar yapmış mıyız?" Mealindeki ayeti okudu ve:

-"Ya Muhammed! Sor bakalım" dedi. Efendimiz de (s.a.s.):

-"Sormam; çünkü: şüphelenmiyorum," buyurdu.

İşte tevhid budur. İşte tevhid akidesi yani iman ve itikad buna denir. Ve işte sadakat ve sebat budur…291

SAHABİDEN SADAKAT ÖRNEKLERİ

Hz. Hubeyb Mekke'de şehit edilmek üzere iken müşriklerin kendisine:

-"Ne dersin, Şimdi O peygamber burada olsa idi de, senin yerine O'nu öldükse idik olmaz mı idi?"

Tüyler ürpertici bu teklife karşı:

-"O'nun benim yerime öldürülmesi şöyle dursun, O'nun ayağına bir diken batacaksa, O'nun yerine benim gibi binlerce Hubeyb feda olsun" demişti ve sadakatini göstermişti.

Hz. Sa'd bin Rebi uhudda şehit olarak vefat etmek üzere iken,

Allah Resulünden selam getirip halini soran sahabiye , ölüm heyecanı taşıdığı o demlerde; cemaatime git söyle:

-“Eğer göz açıp kapayıncaya kadar nefesleri olur da bu müddet zarfında Allah Resulüne her hangi bir şey olursa ahirette iki elim yakalarındadır”

vasiyetinde bulunuyor ve sadakatini gösteriyordu.

Uhud da Allah Resulü (s.a.s.)’in dişinin kırıldığını duyan bir sahabi, bir kenara çekilmiş, eline bir taş almış “Resulallah’ın dişinin kırıldığı bir dünyada ben diş taşıyamam” diyerek bütün dişlerini kırmıştı.

…Her türlü değer ölçüsünün sarsıldığı zamanımızda, insanımızın işbu sadakat meselesine ne kadar da çok ihtiyacı var.[292]

MUSİBETLERE PARATONERLİK VE 7 SADIK TALEBE

Erzincanlı büyük veli Pir Muhammed Erzincani Hazretleri bir yaz günü, sabah namazından sonra talebelerine:

-“Erzincan’a inmek isteriz, arzu edenler bizle gelsin,” buyurdular.

40 talebesiyle birlikte Erzincan’a gelen Hazret, halvete girmek niyetiyle Doğruca Camii’ne gider. Onun bu haline şaşıran talebeleri kendisine:

-“Efendim şimdi hasat mevsimidir. Erbaine girmek, halvete çekilmek münasip midir?” diye hatırlatmada bulunurlar. Muhammed Erzincani Hazretleri, onlara şu cevabı verir:

-Doğru söylersiniz. Şimdi halvet zamanı değildir. Ama Allahu Teala, bu beldeye yakın bir zamanda, büyük bir zelzele takdir etmiştir. Bu belanın geri çekilmesi için, birilerinin müracaat ve duası lazımdır. Umulur ki, içimizden birinin duası kabul olur da halk bu zelzeleden kurtulur.”

Doğruca Cami-i Kebir’inde halvet hali sürerken, bir ara Muhammed Erzincani Hazretleri’nin dudaklarından şu sözler dökülür:

-“Bize ilham edildi ki, bu belanın geri çevrilmesi için bizim bu dünyadan göçmemiz gerekir.” Sonra talebelerine dönüp:

-“Kim bizimle beraber şehadet şerbeti içmek isterse, camide kalsın. Eğer yaşamak arzu edenler varsa, izin veriyoruz dışarı çıkabilirler…bu gece bizle beraber olmasınlar” dedi.

Has talebelerinden 7 kişi hariç, diğerleri camiden dışarı çıktılar. O gece gerçekten çok şiddetli zelzele oldu. Cami-i Kebir yıkıldı ve 7 talebesiyle birlikte Muhammed Erzincani Hazretleri de şehadet rütbesiyle şereflendiler.

Caminin dışında ise hiçbir yerde bir zarar olmadığı gibi, can ve mal kaybı da görülmedi.293

GERÇEK DOST

Ebû Bekir Şiblî, hâdiselere hikmetle bakan bir ibret ehliydi de. Vermek istediği bir fikri, bazan hikmetli bir vak'ayla nazarlara takdim eder; düşünmeyi te'mine gayret gösterirdi. Bir gün dostlarına sordu: "Beni ciddi olarak seviyor musunuz?" Hep birlikte cevap verdiler: "Efendimiz, bunu sormak bile bize ağır geliyor. Şüpheniz mi var sarsılmayan sevgimizden?"

Bu defa eline geçirdiği odun parçalarını dostlarına doğru fırlatan Şibli, dostlarının "bu adam aklını oynattı galiba" diyerek birer ikişer uzaklaştıklarını gördü. Tekrar sordu: "Ey benim sarsılmayan dostlarım, nereye gidiyorsunuz böyle birer, ikişer?" Dediler ki: "Nereye olacak, evlerimize!" "Hani beni seviyordunuz. neye terk ediyorsunuz?" "Efendimiz, siz bize fırlattığınız odunlarla başımızı, gözümüzü yaralayıp bize sıkıntı verdiniz. Bu durumda artık yanınızda duracak hâlimiz kalmadı."

Şibli mütebessim, "Geliniz, geliniz. ey benim sahte dostlarım." dedi ve ilâve etti: "Dostluğun şanı odur ki, dostundan zarar da gelse sineye çekecek acı da gelse rıza gösterip terketmeyecek. Siz benim hakiki dostum olsaydınız. bende rahatsız edici bir tavır görülünce sabreder, ıslahıma çalışırdınız, terketmeyi tercih etmezdiniz..."

Böylece bir imtihanı kaybeden dostları, yine çevresini aldılar. Vaaz ve nasihatlarından istifadeye başladılar. Dostluğun şartını da böyle fiili bir örnekle, unutulmayacak şekilde öğrenmiş oldular.

MÜBAREK ANADOLUYA SADAKAT

Babam eline aldığı “Üftade” dergisinde hem bir yazıyı okuyor hem de bir yandan “bizim 378” diyordu. Fakat telaffuzu bana biraz değişik geldi… “Üç yüz yetmiş seçiz” diyordu. Dergiyi elinden bırakınca hemen kaptım. Baktım, “Üftade Koleji…

Belki bir şeyler bulabilirim diye derginin yapraklarını karıştırmaya başladım. Altıncı sayfada “Karun Hazinelerinin Uşak’ta olduğunu biliyor muydunuz?” başlıklı bir yazı vardı.

İşin doğrusu pek dikkatimi çekmedi. Çünkü gazetelerde bu konularda çok şey okumuştum. Fakat yedinci sayfadaki “lanetli sır” başlıklı yazı dikkatimi çekti. Şunlar yazılı idi: “Karun Hazinesi’nin izinsiz kazılar sonucunda yurtdışına kaçırılmasının ardından kazıları yapanlar ve yurtdışına kaçırılmasında rol oynayanların başına gelenler halk arasında hazinelerin lanetli olduğu inancının doğmasına sebeb oldu. Bu işe karışan köylüler olayın meydana çıkması üzerine eser

kaçakçılığı yüzünden iki ay hapis yattılar. Daha sonra yakınları ve dostları tarafından yalnız bırakılan hazine avcılarından ikisi önce kötü bir hastalığa yakalandı ve daha sonra felç olarak yatağa düşüp ve öldü. Diğerlerinden bazıları kuşkulu bir şekilde öldü. Bir kısmı ise herkes tarafından terk edildi."

Bence lanetli olmak meselesinden daha çok, bu mübarek Anadolu'ya ihanet etmenin, insanın başına neler getireceğini anlatması bakımından bu olay çok önemli bir gösterge…294

SADAKAT KOLTUĞU

Hikaye edildiğine göre Zünnun'ül Mısri (rehimehullahu) bir gün Mescid-i Haram'a girer, sütunlardan birinin altında çırılçıplak yerde yatan hasta bir delikanlı görür. Delikanlı yanık bir sesle inlemektedir. Bundan sonrasını şeyhin kendisinden dinleyelim.

"Yanına sokuldum, selam verdim ve "ey delikanlı, sen kimsin" diye sordum. "ben aşık bir garibim" diye cevap verdi. Ne demek istediğini anlamıştım. "ben de senin gibiyim dedim."

Bu sırada ağlamaya başladı. Onun ağlaması beni de ağlattı. Bana "sende mi ağlıyorsun" diye sordu. "ben de senin gibiyim" diye karşılık verdim. Bunun üzerine daha yüksek bir sesle ağlamaya başladı ve gür, yüksek bir nara attı, hemencecik ruhunu teslim etti.

Elbisemi üzerine örttüm, kefen bulmak için yanından ayrıldım. Kefen satın alıp dönünce onu yerinde bulamadım. Şaşkınlık içersinde "subhanallah" dedim. Bu sırada kulağıma gizli bir ses geldi, şöyle diyordu "ey Zünnun! O öyle bir gariptir ki, onu dünyada şeytan aradı bulamadı. Malik aradı bulamadı, cennette Rıdvan aradı o da bulamadı." "O neredедir?" diye seslendim. Kulağıma şu cevap geldi. "samimi muhabbeti, çok ibadet etmesi ve hatasından derhal tevbe etmesi sayesinde Muktedir Malik'in (Allah'ın) yanına sadakat koltuğundadır."295

SULTAN'IN SÖZÜ

Gazneli Mahmut, vezirleri ve Devletin ileri gelenleri ile birlikte otururken cebinden kıymetli bir mücevher çıkardı. Vezirlerinden birine verdi:

- Değeri nedir? diye sordu. Vezir eline aldı, inceledi.

- Yüz deve yükü altın eder, dedi. Sultan Mahmut:

- Onu kır, dedi. Vezir:

- Efendim, bunu kırmak size ve hazinenize zarar vermektir. Size nasıl kötülük yaparım? dedi.

Sultan Mahmut, ona ihsanlarda bulundu. Aynı şeyi bir kaç İleri gelen kişi ile daha denedi. Hemen hemen aynı cevapları veriyorlar, o da onlara ihsanda bulunuyordu. Sonunda sadık bendesi Eyaz'ı çağırıp:

- Kır bunu, dedi.

Eyaz hiç tereddüt etmeden mücevheri paramparça etti. Etraftakiler acıdılar:

- Ey Eyaz, bu padişaha ihanettir, dediler. Eyaz:

-Padişaha gerçek bir sevgi İle bağlı olan için, onun emir ve arzusundan daha kıymetli bir şey olamaz, cevabını verdi.

Bazıları, hikmetini aramak düşüncesi ile değil, kendilerine olan faydasını öğrenmek merakı ile, *"Allah bunu niye emretti, şu faydaları mı* var?"diyip duruyorlar. Halbuki, Sultanın emri, o emre karşı edep, bütün hikmetlerin ve faydaların ötesindedir. Ne yazık ki, günümüzün bencil insanı, dinde bile, evvela Onun arzusunu değil kendi menfaatlerini arıyor.[296]

SADAKAT TESTİ

Bir emir vezirlerinin sadakatini ölçmek istiyordu. Acaba vezirleri ona bağlı mı idi, yoksa en ufak bir zevk ve menfaat hatırına onu terk mi edeceklerdi?

Cariyelerinden birisini çağırdı ve ondan vezirlerine bir iki kaş göz işareti ile cilve yapmasını istedi. Cariye denileni yapınca vezirlerden bazıları cevap verdiler, bazıları cariyeden yüz çevirdiler. Sultan, hangilerinin sadık, hangilerinin hain olduğunu anladı.

İşte, dünya o güzel gözlü cariye gibi fani çehresi ile insana tebessüm eder. Bazıları o küçük tebessümle, Sultanlarım unutup, onu terk eder Akıllarınca bir şeylere kavuşacaklardır. Sadakat testinde olduklarının ve o tebessümlerin kendilerine fayda vermeyeceğinin farkında değildirler. O vefasızlık onlara bir şey kazandırmayacak, aksine sahip oldukları şeyleri kaybettirecektir.[297]

İLİM SADAKATİ

Ahmet Şahin Hoca, herşeyin ölçülerinin maddeye endekslendiği ve değer yargılarının alt-üst olduğu günümüz dünyasında gerçek bir âlimin nasıl olması gerektiğini, bizzat yaşadığı akıllara durgunluk veren şu hâtırası ile nazarımıza arz ediyor:

O devrin âlimlerinden Hüsrev Efendi vardı. Ben bunlar gibi insanları görünce "Böyle insanlar daha gelmemiştir" diye düşünüyorum. Bu âlimleri zamanımızın profesörleriyle kıyaslamak bile yanlıştır.

Hüsrev Efendi Çengelköy'de oturur, her sabah oradan yürüyerek sahile iner, vapura binip Sirkeciye gider, oradan da otobüsle Fatih'e geçerdi. Öyleden ikindiye kadar dersini okutur, aynı yoldan geri dönerdi. Bütün bu zahmetli iş karşısında çok maaş almasını beklersiniz yanılırsınız. Çünkü değil normal maaş, bir kuruş bile almazdı. Sadece üzerine düşen Hak vazifesini yerine getirmek için bunu yapardı.

Birgün dersini anlatıyor, ama her zamankinden farklı olarak çok neşesiz ve hareketsizdir. Biz de dayanamayıp;

- Hocam bugün çok durgunsunuz, nedir bu hâl? diye sorduk.

"Yok birşey" gibilerinden birşeyler söylese de, biz çok ısrar edince söyledi:

- Tüberküloz olan kızım bugün vefat etti. Onun cenaze işleri vardı. Sonra "Cenaze şöyle de olsa böyle de olsa kalkacak, ama dersi aksatırsam mesul olabilirim" diye düşündüm ve buraya geldim. Geldim ama onun verdiği bir sıkıntıyla da durgunum, dedi.

Bu ne vazife şuuru Allah aşkına! Bu ne ilim sadâkati!

İnsanoğlu için gerçek hayat,ilim ve irfanla kabil olacağından, öğrenip öğretmeyi ihmâl edenler, hayatta dahi olsalar ölü sayılırlar. Zira, insanın yaratılışının gayesi, görüp bilmek ve öğrendiklerini başkalarına bildirmekten ibarettir. (**M. FETHULLAH GÜLEN)**[298]

EFENDİMİZE SADAKAT

Siz Allah ve Resulüne iman edesiniz, Arka veresiniz, sahip çıkasınız, zahir olasınız, davasına yardımcı olasınız,sırrını temsil edesiniz. Allah'ın dinine yardım ederseniz Allah'ta size yardım edecektir. Meal-i münifini ifade eden ayeti kerimeye sadık olasınız. Bir de Resulü ekremi tazimde mübalâğa edesiniz. Onu alabildiğine büyük göresiniz. Mahlukat içinde ondan daha büyük tanımayasınız diye Allah onu size gönderdi. O beşir ve nezir olarak vazife yapacak. Siz de tâzim ve tevkir edeceksiniz. Arka verecek sahip çıkacak ve onu tazimde mübalâğa yapacaksınız. Allah demeyeceksiniz o kadar. Onun ötesinde her şey söyleyeceksiniz. Cennet elinle senin ya resulullah. Cemal elinle senin ya resulullah. Mizan elinle senin ya resulullah. Mahşer elinle senin ya resulullah. Kevser elinle senin ya resulullah.

Galip Dede'nin beyanı içinde, sultanı resul şahi mübeccelsin efendim. Biçarelere devlet-i sermetsin efendim. Divan-ı ilahide selametsin efendim. Sen Ahmet-i Mahmud-u Muhammet'sin efendim. Haktan bize

sultan-ı müebbetsin efendim. Hutben okunur minber-i iklim-i bekâda hükmün tutulur mahkeme-i ruzu cezada. Esma-u şerifin anılır arzu semada sen Ahmed-i Mahmud-u Muhammet'sin efendim. Haktan bize sultan-ı müebbetsin efendim.

On dört asır uzaktan, günahkar bir cemaat içinden günahkar sesimle bunları selat-u selam olarak sana takdim ediyor, ruhuna tehiyye ediyor. Allah'tan aldığımız edeple sana doğru müracaat ederken ve gelirken hediyelerimizi bu şekilde takdim ediyoruz. Canımız dudağımıza geldi. Bin çeşit yıkılmakla karşı karşıya kaldık. Eğer elini uzatıp da atımızın zimamından tutmazsan, bize ebediyen var olma lutfunu hidayet etmezsen ruhunla başımızda can ve cesaret getirici olarak nigehban ve müheymin olarak bulunmazsan gayrı bundan öte dayanmaya ve tahammül etmeye takatimiz kalmadı. İki üç asırdan beri dayandı ve takat gösterdiler. Şimdi yeni yeni filizler oldu. Yeni yeni yeşermeler başladı. Yeni yeni civcivler çıkmaya başladı. Eğer peygamberim deyip gelip ümmetine sahip çıkmazsan inan ya resulullah sahipsizliğimizi ilan ederken sana karşı ne fazla bir şey söylemiş oluyor ne de mübalağa yapmış bulunuyorum.

Elimizi göğsümüze koyuyor bu mevzuda sadakte diyoruz. Doğru söyledin, doğru beyanla geldin. Hubeyb'in havası içinde rabbim selamlarımızı senin ruhuna ulaştırsın. Şu dakikaya kadar düşe kalka ama sadakat içinde sana sadakat içinde bulunduğumuzu ilan ediyoruz. İnan ki seni göremedik. Sahabi ve tabiin olamadık. On dört asır sonradan geldik. Uzaktan güneşi anlamaya çalışan insanlar gibi elimizde ölçüye yaramayan aletlerle ölçüp biçmeye çalışıyoruz. Aletlerimiz bazen bizi yanıltıyor. Ara sıra kalımız araya giriyor. Ve sonra yuvarlanıp gidiyoruz. Senden uzaklaştığımıza şahit oluyoruz. Aradaki mesafeyle korkuyor, ürperiyor. Bir kere sana doğru yeniden koşuyoruz. Ve senin bize uzanacak elini bekliyoruz. İnan ki elini uzattığın zaman arabın yağız delikanlısına uzattığın an sultanlık bahşettiğin gibi Türk'ün delikanlısına uzattığın an sultanlık bahşetmiş olacaksın.

Çanakkale şühedası Bedir şehitleriyle beraber aynı çatı altında yan yana gelecek senin etrafını saracak ve bizim yeniden var olmamızı ve dirilmemizi bir bayram olarak alkışlayacak ve ilan edecekler. Dizimize derman ol ya resulullah. Gönlümüze fer ol ya resulullah. Senin ruhunun bu sesleri duyduğuna inanıyoruz. Sen söylediğin için inanıyoruz. Selat-u selamlara cevap veririm dediğin için inanıyoruz. Melekler bana ulaştırır dediğin için inanıyoruz. Ve sana bütün tazimatımızı ve tekrimatımızı takdim ediyoruz. Atalarımızdan birinin dediği gibi …

Ya rabbi bizi bu ahdu peyman içinde sadakatla yaşat, sadakatla öldür. Ve bu hal içinde haşr ve neşr eyle. Hammadun olarak haşr ve neşr eyle. Bu kubbe altında bunu senden istediğimiz gibi bütün diyar-ı islamda cami kubbelerinin altında Malezya'dan Java'ya kadar ondan canım çıksın ateş ateş yana Afganlıya kadar Filipinlere kadar dirilmek üzere mücadele veren senin için kavga veren mücahitlerin dizlerine derman ol. Onlara can ve cesaret ver. Bir kere daha dini mübini şehbal açmasını temin buyur. Gök nura gark olsun. Ervah, bütün ervah allahu Ekberi görsün ve müşahede etsin. Hz. Muhammed'in adı şehbal açsın. Ve melekler bunu görsün. Ayrı bir bezim olsun. Ayrı bir dünya olsun, ayrı bir cihan olsun, ayrı bir alem olsun. Rabbim o alemleri bize göstererek bizi aziz ve bahtiyar eylesin.[299]

YEMİNİN BEDELİ

Dervişin biri bir dağa çekilmiş şad ece-ibadet e meşgul oluyor, durmadan Allah'ı (c.c.) tespih ediyor, anıyordu.

Yiyeceği dağda yetişen meyvelerdi.

Bir gün kendi kendine düşündü ve söz verdi, ahdetti; yemin etti:

"Ben bundan sonra elimi uzatıp bu meyvelerden koparmayacağım, sadece kendiliğinden düşenlerle besleneceğim." dedi.

Bunun üzerinden tam beş gün geçti. Dervişin açlığı son raddeye varmıştı. Tam bu sırada bir rüzgar esti armudun dalını eğip Önüne kadar getirdi. Dalda nefis armutlar nazlı nazlı sallanıp duruyordu. Derviş dayanamayarak elini uzatıp birini koparark yedi. Biraz sonra yirmi otuz kadar hırsız oraya geldi çaldıkları mallan bölüşmeye başladı. Bunlar çaldıkları eşyaları bölüşürken, sultanın adamları gelip onları yakaladılar. Dervişi de onlardan sanarak birlikte götürdüler. Ellerini, ayaklarını kesmeye başladılar.

Dervişin sağ elini kestiler, sol ayağına sıra gelince bir atlı son hızla gelerek yetişti. Cellada:

"Sen ne yapıyorsun ibre ahmak insan, bu kişi filan zattır." dedi. Cellat ne yapacağını şaşırdı. Bin bir özür dileyerek yalvarmaya başladı.

Fakat iş işten geçmişti. Hakkında hüküm verildi. Derviş cellada:

"Üzülme oğlum neden böyle olduğunu biliyorum, ben yeminimi tutmadım o yüzden bunlar başıma geldi." dedi.[300]

ŞİİR...
SEBÂT
Çarkedip durma öyle, maksûda eremezsin;

Yerinde kalmayınca, meyveyi deremezsin!

Varan sebâtla vardı, gidip menzile erdi,
Sen sebât etmeyince, dost yüzü göremezsin!

Yollar uzun ve yaman, yolcuya azık îmân,
İnançla gerilmezsen, Cennet'e giremezsin.

Köprü yıkık, yol bozuk, elden tutan kimse yok,
Hakk'a gönül vermezsen öteye geçemezsin!

Derin dere, sarp yokuş, Hak-erine hepsi hoş,
Hak'la hemhâl olmazsan yayını geremezsin!

Varanlar vardı çoktan, varlığa erdi (yok)tan,
Yok olmayınca sen, huzûra yüz süremezsin..![301]

.

MUSAMAHA

وَدَّ كَثِيرٌ مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِنْ بَعْدِ ايمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا مِنْ عِنْدِ اَنْفُسِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَاتَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ فَاعْفُوا وَاصْفَحُوا حَتّى يَاْتِىَ اللّهُ بِاَمْرِه اِنَّ اللّهَ عَلى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ

Bakara / 109. Ehl-i kitaptan birçoğu arzu etmektedir ki, sizi imanınızdan sonra çevirip kâfir etsinler: Hak kendilerine iyice belirdikten sonra bile sırf nefsaniyetlerinden ve kıskançlıktan dolayı bunu yaparlar. Buna rağmen siz şimdi af ile, hoşgörüyle davranın tâ Allah emrini verinceye kadar. Şüphe yok ki Allah her şeye kâdirdir.

يَا اَيُّهَا الَّذينَ امَنُوا اِذَا ضَرَبْتُمْ فى سَبيلِ اللّهِ فَتَبَيَّنُوا وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ اَلْقى اِلَيْكُمُ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَيوةِ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللّهِ مَغَانِمُ كَثيرَةٌ كَذلِكَ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ فَمَنَّ اللّهُ عَلَيْكُمْ فَتَبَيَّنُوا اِنَّ اللّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبيرًا

Nisa / 94. Ey iman edenler! Allah yolunda savaşa çıktığınız zaman iyi anlayıp dinleyin. Size selam verene, dünya hayatının geçici menfaatine göz dikerek "Sen mümin değilsin" demeyin. Çünkü Allah'ın nezdinde sayısız ganimetler vardır. Önceden siz de böyle iken Allah size lütfetti; o halde iyi anlayıp dinleyin. Şüphesiz Allah bütün yaptıklarınızdan haberdardır.

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَليظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِى الْاَمْرِ فَاِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللّهِ اِنَّ اللّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلينَ

Al-i İmran / 159. O vakit Allah'tan bir rahmet ile onlara yumuşak davrandın! Şayet sen kaba, katı yürekli olsaydın, hiç şüphesiz, etrafından dağılıp giderlerdi. Şu halde onları affet; bağışlanmaları için dua et; iş hakkında onlara danış. Kararını verdiğin zaman da artık Allah'a dayanıp güven. Çünkü Allah, kendisine dayanıp güvenenleri sever.

قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلى شَاكِلَتِه فَرَبُّكُمْ اَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ اَهْدى سَبيلًا

İsra / 84. De ki: Herkes, kendi mizaç ve meşrebine göre iş yapar. Bu durumda kimin doğru bir yol tuttuğunu Rabbiniz en iyi bilendir.

وَلَا تُجَادِلُوا اَهْلَ الْكِتَابِ اِلَّا بِالَّتى هِىَ اَحْسَنُ اِلَّا الَّذينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ وَقُولُوا امَنَّا بِالَّذى اُنْزِلَ اِلَيْنَا وَاُنْزِلَ اِلَيْكُمْ وَاِلهُنَا وَاِلهُكُمْ وَاحِدٌ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

Ankebut / 46. İçlerinden zulmedenleri bir yana, ehl-i kitapla ancak en güzel yoldan mücadele edin ve deyin ki: Bize indirilene de, size indirilene de iman ettik. Bizim Tanrımız da sizin Tanrınız da birdir ve biz O'na teslim olmuşuzdur.

وَعِبَادُ الرَّحْمنِ الَّذينَ يَمْشُونَ عَلَى الْاَرْضِ هَوْنًا وَاِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا

Furkan / 63- O çok merhametli Allah'ın (has) kulları onlardır ki,

yeryüzünde tevazu ile yürürler ve cahil kimseler kendilerine laf attığı zaman (incitmeksizin) "selam" derler (geçerler).

HADİS...

* Hâlid İbnu Ma'dan -merfu olarak (yani Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'in sözü olarak)- rivayet ediyor: "Resülullah buyurdular ki: "Allah refikdir, (yumuşaklık, kolaylık, musamaha sahibi). Bu sebeple rıfkı sever, rıfk sebebiyle razı olur, rıfk (sahibin)'e mahsus bir yardımı vardır ki, şiddet sahipleri bu yardımı göremez. Öyleyse bu, dili olmayan hayvanlara bindiğiniz zaman bunlara konaklama yerlerinde mola verin. Eğer geçtiğiniz arazi çoraksa, oradan hayvanın iliğini kurutmadan çıkın. Gece yürüyüşünü tercih edin. Zîra geceleyin arz, gündüzleyin dürülmeyecek şekilde dürülür. Yol üzerine (geceleyin) konaklamaktan kaçının. Çünkü o, hayvanların yolu, yılanların sığınağıdır."

TEFSİR...

وَدَّ كَثيرٌ مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِنْ بَعْدِ ايمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا مِنْ عِنْدِ اَنْفُسِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَاتَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ فَاعْفُوا وَاصْفَحُوا حَتّى يَاْتِيَ اللّهُ بِاَمْرِه اِنَّ اللّهَ عَلى كُلِّ شَىْءٍ قَديرٌ

Bakara / 109. Ehl-i kitaptan birçoğu arzu etmektedir ki, sizi imanınızdan sonra çevirip kâfir etsinler: Hak kendilerine iyice belirdikten sonra bile sırf nefsaniyetlerinden ve kıskançlıktan dolayı bunu yaparlar. Buna rağmen siz şimdi af ile, hoşgörüyle davranın tâ Allah emrini verinceye kadar. Şüphe yok ki Allah her şeye kâdirdir.

Siz başkalarının, o kitap ehlinin sözlerine kulak asmayın. O Kitap ehlinin birçoğu cânu gönülden isterler ki, sizleri imana girmenizden sonra, geri çevirip hepinizi kafir yapsınlar, küfre sürükleyip, irtidat ettirsinler... Bunu yapabilseler çok memnun olurlar. Onlar sizin dinden dönüşünüzü, imandan önceki devirlere dönmenizi ve gericiliğinizi arzu ederler. Bunun için her hileye başvururlar. Bu da iyilik severliklerinden, dindarlıklarından değil, sırf nefislerinden, nefsaniyetlerinden kaynaklanan hasetten, kıskançlıktan {*} hak ve hakikat kendilerine iyice belli olduktan, İslâm dininin hak din olduğuna her yönüyle, hatta ellerindeki kitap uyarınca bile vâkıf olduktan sonra, yine de kıskançlıklarından dolayı sizi imanınızdan caydırmaya çalışırlar.

Bu âyetin nüzul sebebi hakkında rivayet olunuyor ki, Yahudi hahamlarından Fenhas b. Azura ve Zeyd İbni Kays ve daha birkaç kişi, Uhud savaşından sonra Huzeyfe b. Yemân ile Ammar b. Yasir'e, "Başınıza gelenleri gördünüz ya, eğer hak din üzerinde olsaydınız, muharebede bozguna uğramaz, mağlup olmazdınız. Artık bizim dinimize dönünüz, bu sizin için daha iyi, daha hayırlıdır. Bizim yolumuz

sizinkinden daha doğrudur." demişler. Bunun üzerine Ammar onlara: "Sizce andını bozmak nasıldır?" diye sormuş, onlar da: "korkunç şey" demişler. O da: "Öyleyse dinleyin, ben hayatta olduğum müddetçe Muhammed'e küfretmemeye andetmiş, söz vermişimdir." diye cevap vermiş. Yahudiler "Ha bu adam sapıtmış." demişler. Huzeyfe de "Bana gelince, Rabbim Allah, peygamberim Muhammed, dinim İslâm, imanım Kur'ân, Kâ'be kıblem, müminler de kardeşim. Ben de bundan memnunum." demiş. Daha sonra bunu gelip Resulullah'a anlatmışlar. O da "İsabet etmiş ve felah bulmuşsunuz." buyurmuş. Daha sonra da bu âyet inmiştir.

Evet onlar bütün hakikat gün gibi açığa çıktıktan, iyice malum olduktan sonra bile yine de hasetlerinden böyle arzu ederler. Bundan dolayı siz onları affedin, dediklerine bakmayın, heyecana kapılıp da didişmeye ve dövüşmeye kalkmayın, onlara aldırmayın, tâ ki, Allah'ın emri gelsin, bulacaklarını bulsunlar. Elbette bir gün gelecek belalarını bulacaklar. Zamanı gelir, Allah savaşmanızı emreder, o zaman siz vazifenizi yaparsınız. Zamanı gelir daha başka felaketlerini gözlerinizle görürsünüz. Nihayet ahirette büyük bir azap içinde kıvrandıklarını müşahede edersiniz. Çünkü Allah, her şeye kâdirdir. Bunda şüphe yok. Siz şimdiki halde hoşgörülü ve bağışlayıcı olun, sabır ve sükunet üzere hareket edin.302

PIRLANTA SERİSİ...

İnsan, üstün yönleriyle beraber kusurları da çok olan bir varlıkdır. Ona gelinceye kadar hiçbir canlı, bağrında bu kadar zıdlıkları barındırmamışdır. O, cennetlerin semâlarında kanat çırpıp pervâz ettiği aynı anda, beklenmedik inhiraflarıyla gayyalara (1) kadar da inen bir ucûbedir. Onda uçurumlaşan, bu korkunç iniş ve çıkışlar arasında münasebetler aramak da nâfiledir. Zira insanoğlunda, sebepler, neticeler bambaşka bir çizgide hareket etmektedir.

Zaman gelir, bir ekin gibi durmadan yatar, kalkar; zaman olur, heybetli bir çınar görünümü arzetmesine rağmen, devrilir gider de; bir daha doğrulamaz. Melekleri, hâline imrendirdiği anları az olmadığı gibi, şeytanları utandıracak zamanları da az değildir insanoğlunun.

İstidâdında bu kadar inişler ve çıkışlar olan insan için, günah asıl olmasa bile mukadderdir. Kirlenme ârızî olsa dahi muhtemeldir. Kirlenip de fıtratını ifsad edecek olan böyle bir varlık için, af ise her şeydir.

Af dileme, af bekleme ve kaçırılan fırsatlar için inleme, bir idrak ve şuur işi olması itibariyle nasıl kıymetli ise, affetme de o kadar, hatta ondan ileri bir yücelik ve fazilet işidir. Affı faziletden, fazileti de afdan ayrı düşünmek kat'iyyen yanlışdır. "Küçükten kusur, büyükten af" darb-

ı meselini bilmeyen yokdur. Ve ne kadar yerindedir!

Affediliş, bir tamir, bir öze dönüş ve yeniden kendini buluş demektir. Bundan ötürüdür ki, Rahmet-i Sonsuz'un katında en sevimli davranış, hareket, bu dönüş ve arayış hafakanları içinde sürdürülmüş olandır.

Canlı-cansız bütün varlık affı, insanla tanıdı. Hakk, insanda affediciliğini gösterdiği gibi, affetmekdeki güzelliğini de onun kalbine koydu. İlk insan, insanlık fıtratının gereği olan sürçmesiyle, özüne bir darbe indirirken, vicdanında duyulan şey bir inilti ve yakarış, bu feryada semâdan kopup gelen de bir afdı...!

İnsanlık ilk atası ile elde ettiği bu armağanı; ümidi, tesellisi olarak asırlarca muhafaza etti. Her hata işleyişinde, o sihirli tahtın üstüne binerek, günahların hacâletinden ve ümit kırıcılığından yükselip, sonsuz rahmetlere ulaşdığı gibi, başkalarının işlediği günahlara karşı da onu, gözüne perde yapma âlicenaplığını gösterdi.

Affedilme ümidi sayesinde insan, ufkunu saran kasvetli bulutların verâsına (2) yükselip, dünyasını aydın görme imkânına ulaşır. Affın yükseltici kanatlarından haberdar olan talihliler, bütün bir hayat boyu, ruhlara inşirah veren bu zemzeme (3) içinde yaşarlar.

Affedilmeye gönül bağlamış bir insanı, affedicilikten uzak düşünme imkânı yokdur. O bağışlanmayı sevdiği gibi, bağışlamayı da sever. Hatalarının iç âleminde tutuşturduğu ızdırap ateşinden kurtulmayı, af kevserlerinden kana kana içmede olduğunu bilen birisinin, affetmemesi mümkün müdür..?

Hele affedilmenin yolunun, affetmeden geçdiği bilinirse... Affedenler affa mazhar olur. Bağışlamasını bilmeyen bağışlanmaz. İnsanlara karşı müsâmaha yolunu tıkayanlar insanlığını yitirmiş canavarlardır. Bir kere olsun, kendi günahının muhasebesiyle iki büklüm olmamış bu hoyratlar, hiçbir zaman affedicilikdeki yüce zevki idrak edemeyeceklerdir.

Hz. Mesih (as), taşlanmaya götürülen bir mücrim karşısında, eli taşlı kalabalıklara şöyle seslenmişdi: "İlk taşı hiç günahı olmayan birisi atsın!" Bu bağlayıcı ifâdedeki inceliği anlayan hangi ferd, taşlanacak başı varken, başkasını taşlamaya yeltenir? Keşke, hayatını başkalarının hayat muhasebesinde tüketen günümüzün talihsizleri bunu anlayabilselerdi..!

Vâkıa, mücrim cezalandırılır ve cezalandırmada şefkat dahil, hiçbir yüce duygu, fermanı yüksek yerden çıkan bu hükmün infâzına mâni olamaz. Ne var ki kin ve nefretlerimizin mahkûm ettiği kimseleri taşlamağa dair bir hüküm bulunduğunu iddia etmek de imkânsızdır. İşin doğrusu şu ki; biz, benliğimiz içindeki putu, bir Hz. İbrahim (as)

cesaretiyle kırmadıkdan sonra, ne nefsimiz adına, ne de başkaları adına hiçbir zaman isabetli karar vermeye muktedir olamayacağız...

Af, insanoğluyla günyüzüne çıkmış ve onunla kemâle ermişdir. Bu itibarla en Yüce Kâmet'te, en geniş affediciliğe şahit oluruz.

Kin ve nefret ise, habis ruhların, insanlar arasına saçdığı cehennem tohumlarıdır. Yeryüzünü gayyâya çeviren bu kin ve nefret körükleyicilerine mukabil, binbir bunalım içinde, itile kakıla hep meçhûllere sevk edilen insanımızın imdadına, affedicilikle koşmalıyız. Arkada bıraktığımız şu bir-iki asır, af bilmezlerin, müsamaha tanımazların gaseyânlarıyla en kirli ve en sevimsiz hâle getirildi. Geleceğe de bu nasibsizlerin hükmedeceği düşünüldükçe, ürpermemek elden gelmiyor.

Onun içindir ki, bugünkü nesillerin kendi evlât ve torunlarına en büyük armağanı "affetmesini" öğretme olacakdır. En kaba davranışlar, en iç bulandırıcı hâdiseler karşısında dahi affetmesini... Ne var ki, ruhu hırçınlaşmış, vicdanı acı çekdirmekden zevk alan insan azmanlarının, affedilmesini düşünmek de, af müessesesine karşı bir hürmetsizlik olacakdır. Evet, onları affetmek, hem elimizden gelmez, hem de insanlığa karşı bir saygısızlıkdır. Böyle bir saygısızlığı ma'kûl görecek ve gösterecek kimse de bilmiyoruz.

Belli bir geçmişiyle, düşmanlık telkinleri altında yetişen bir nesil, içine itildiği karanlık dünyalarda hep arenaların dehşet ve vahşetini seyretti. Ufkunun ağardığı anda, öten horozların nağmelerinde dahi, o, hep kan ve irin görüyordu. Böylesine, sesi kan, soluğu kan, düşünüşü kan, gülüşü kan bir topluluktan ne öğrenebilirdi. Ona verilen şeylerle, kalbinin binbir hafakan içinde arzuladığı şeyler, tamamen birbirine zıt ve ters şeylerdi. Senelerin ihmâli ve yanlış telkinleri altında ikinci bir fıtrat kazanmış bu nesli, bir sel ve tufan hâlini aldığı şu dakikada bâri anlayabilseydik! Heyhât! Nerede o basiret...

Affın ve hoşgörünün, yaralarımızın büyük bir kısmını saracağına inanıyoruz. Elverir ki bu semâvî silah, dilinden anlayanların elinde olsun. Yoksa şu âna kadar, tedâvi deyip de sürdürdüğümüz yanlış muâleceler, karşımıza pek çok komplikas-yonlar çıkaracak ve bizi şaşkına çevirecekdir.

"Bil illeti, kıl sonra müdâyata tasaddi:
Her merhemi, her yâreye derman mı sanursun." (*) Ziya Paşa

BİR MÜSLÜMANIN MÜSAMAHA ÖLÇÜSÜ NE OLMALIDIR?

Müsamaha bir müslüman sıfatıdır. Her müslüman bu sıfatla muttasıf olmalıdır. Müsamaha gönülleri yumuşatıcı bir unsurdur;

hakikatları kabul ettirme de ancak onunla olur. Mamafih, müsamaha ne kadar güzel bir haslet olursa olsun, ifrata-tefrite düşülmeden dengeli ve belli bir ölçü içinde olmalıdır.

Allah Rasûlü kendi şahsına yapılan her türlü bed muameleye karşı alabildiğine müsamahalı davranırdı. Ancak bir başkasının hakkı veya dinin esaslarına saldırı söz konusu olduğunda, kükremiş arslanlara döner ve o hak yerine gelinceye veya o bela defedilinceye kadar da yerinde duramazdı.

Uhud'da emri dinleme nezaketini tam kavrayamamış ve geçici dahi olsa bir bozguna sebep olmuş sahabiye karşı tek kelime söylememiş ve kat'iyyen sert davranmamıştı.. yakasına sarılıp hak isteyene, tebessümle mukabelede bulunup ve yanındakilere, "buna hakkını verin," demişti ki; bunlar O'nun müsamaha ikliminin genişliğini isbat etmesi bakımından, ibretle seyredilmesi gereken tablolar arasından sadece bir-iki misâldir. Mekke fethinde ilan ettiği umumî af ise, bugünün insanının henüz hayâl edemeyeceği kadar derin ve baş döndürücüdür. Evet, Allah Rasûlü'nün müsamahası bu kadar geniştir.

İffeti gökteki melekleri dahi gıptaya sevkedecek kadar temiz ve pâk olan anamız.. evet, binlerce yüzbinlerce anayı uğruna feda edeceğimiz ve bastığı toprağı gözümüze sürme diye çekeceğimiz anamız Hz. Aişe'ye, iftira atan ve o muallâ dâmene çamur sıçratanlar arasında, kandırılmış müslümanlar da vardı. Bunlardan biri de Hassan b. Sâbit'ti. Allah Rasûlü'nün bu mübarek şairi nasılsa bir münafık tarafından iğfal edilmiş, kandırılmış ve O da onların sözüne inanarak iftira şebekesinin arasına girmişti. Daha sonra âyet nazil olup da; anamızın iffeti vahiyle tesbit edilince bunlara iftira sopası (Haddi kazif) tatbik edildi. Ve aradan seneler geçti. Hassan b. Sabit iyice yaşlanmış ve gözleri görmez hâle gelmişti. Hz. Aişe validemizin yanında methiye okuyordu. Orada bulunanlar arasında Hz. Aişe'nin yeğeni Urve de vardı. Hâdiseyi bildiği için de Hassan b. Sabit'e karşı içinde gizli bir nefret taşıyor ve teyzesine çıkışıyordu: "Ne diye bu adamı huzuruna kabul edip dinliyorsun?" Ve anamız cevap veriyordu: "Sus Ya Urve! Ben Allah Rasûlü'nün O'na duâda bulunup: "Ya Rabbi O'nu Ruhu'l-Kudüs ile teyid et" dediğini duydum."

Bu şebekeye girenlerden biri de Mistah'dı. Halbuki Hz. Ebu Bekr O'nun bakım ve görümünü üzerine almış ve o aileye her türlü yardımını aralıksız sürdürüyordu. İftira hâdisesine onun da ismi karışınca, Hz. Ebu Bekr, bir daha asla Mistah'a yardım etmeyeceğini söyledi. Canı iyice yanmıştı. Fakat derhal gökten bir mesaj geldi. Âyet şöyle diyordu: "İçinizden faziletli ve servet sahibi kimseler akrabaya, yoksullara, Allah (c.c.) yolunda göç edenlere (mallarından) vermeyeceklerine yemin etmesinler; bağışlasınlar, ferağat göstersinler.

Allah (cc.)'ın sizi bağışlamasını arzulamaz mısınız? Allah (c.c.) Gafur'dur, Rahîm'dir". (Nur,24/22)

O yeminle Mistah'a bir daha yardım etmeyeceğini söyleyen insan, bu hitap karşısında derhal dediğinden vaz geçiyor; yemin keffaretini ödüyor ve sanki hiçbirşey olmamış gibi Mistah'ı himayeye devam ediyor..

Bunlar, şahsa karşı yapılan en çirkin muamelelere karşı bir mü'minin verdiği müsamaha örnekleridir. Hakikaten çok zor olan böyle bir imtihanı onlar en muvaffak bir şekilde atlatmışlardır. Ve hakkı neşir vazifesini omuzlayan insanlara onlarda nice ibretler ve dersler vardır.

Günümüzün da'vâ adamları da kalblerinin yumuşaklığı ile vicdanlara girip hakikatı anlatacak ve kalbleri fethedeceklerdir. Huşûnet, sertlik ve kabalık hiç bir devirde faydalı olmadığı gibi günümüzde de faydalı olacağı düşünülemez. Müsamahanın sıcak iklimi ise, nice buzdan dağlar eritmiştir. Allah Rasûlü'nü öldürmek için yola çıkan nice düşman, O'nun müsamahası ile hayat bulmuş, İslâm'a girmiş ve Allah Rasûlü'nün en sadık dostu olmuştur. Ömer'i dize getiren Allah Rasûlü'nün bu müsamahası değil midir? Ya Halid'i bitirip tüketen ve gönlündeki karanlıkları gideren bütün bunlar Efendimiz (s.a.v.) in müsamaha dünyasından esip gelen aydınlık tûfanı değil midir?

Zaten Cenab-ı Hakk (cc.) da kendi dinini neşredenlerden bunu talep etmekte ve bunu istemektedir. O, Firavunun hidayete gelmeyeceğini ezelî ilminde bildiği halde Hz. Musa ve Harun'u (a.s.) ona gönderirken, Firavuna karşı yumuşak bir dil kullanmalarını emretmekte ve "Ona tatlı dille konuşun. Belki o aklını başına alır veya korkar" (Tâhâ, 20/44) demektedir.

Evet, biz bize karşı bağnazca, fanatikçe ve küfür hesabına mürteciyane hareket edenlere, müsâmahalı, esnek ve bir mü'mine yakışır mürüvvet edebini takınarak mukabele etmek zorundayız. Kur'ân'ın bize öğrettiği ahlâk anlayışı böyle olmamızı gerektirmektedir. "Onlar (mü'minler) ki, boş birşeyle karşılaştıklarında oradan vakarla geçip giderler". (Furkan, 25/72)

Bir mü'minin ferdî plânda daima göz önünde bulundurması gereken düstur Rabb'imizin şu ifadeleri olmalıdır: "Eğer affeder, kusurlarını başlarına kakmaz, hoş görür ve bağışlarsanız bilin ki Allah (c.c.) Gafûrdur, Rahîmdir". (Teğâbûn, 64/14)

Cenab-ı Hakk (c.c.)'ı kendisine karşı Gafûr ve Rahîm bulmak isteyen, O'nun bu ahlâkıyla ahlâklanmalı ve müsamahayı, karakterinin ayrılmaz bir parçası kılmalıdır.

Müsâmahalı insan, hayatın her safhasında daima kazanır ve

hiçbir zaman kaybetmez. Bugününü yaşarken aynı zamanda yarın olmak, ancak müsamahalı insanlara mahsus bir ilâhî mevhibe ve hikmet buududur.. buna mazhar olanlar da geleceğin dünyasının biricik mirasçılarıdırlar.

TEBLİĞ ADAMI VE MÜSAMAHA

Tebliğ adamı müsamahalıdır. Müsamaha, aslında bir ufuk genişliğidir; ve asla dâvâdan taviz verme anlamına da gelmez. Bir misal ile bunu biraz daha açacak olursak; Allah Resûlü (s.a.s)'nün Mekke fethinde, kendisini daha önce Mekke'den çıkaran ve bütün Müslümanlara her türlü işkenceyi reva gören insanlara karşı söylediği söz, müsamahanın en göz kamaştırıcı örneklerindendir. Efendimiz, o gün Mekkelilerin kendisinden ne beklediklerini sorar. Onlar da: "Sen kerimoğlu kerimsin. Beklediğimiz sadece keremdir" derler. Ve kerem ile mukabele görürler. "Gidin bugün kınama yoktur.." (Yusuf, 12/92) ifadesi Kur'ân'da, Hz. Yusuf (a.s)'un kardeşlerine söylediği söz olarak nakledilmektedir. Halbuki Allah Resûlü (s.a.s) bu müsamahayı hiç akrabası olmayanlara göstermiştir. Evet O'nun keremi Yusuf'tan çok artıktır.

ÇATLAYAN RÜYA

Milletçe birbirimize karşı saygının, sevginin, insanî münasebetlerin yeniden canlandığı yakın geçmişteki o kısa dönemde, bir baştan bir başa bütün ülkede her şey daha bir farklı görünüyor ve daha bir sıcak hissediliyordu. Ara sıra bir kısım münasebetsiz ve can sıkıcı sesler duyulsa da, toplum hemen her kesimiyle âdeta bir nevruz heyecanı yaşıyor ve upuzun yaz rüyaları görüyordu.

Hemen hepimiz, hatıralardaki altın günlerimizi, bugünler içindeki kendi şive ve kendi edâmızı yeniden bulmuş gibi pürneş'e, birbirimizle kucaklaşıyor, koklaşıyor; birbirimizden haberdar olmanın, birbirimize kavuşmanın, hatta birbirimizi bir kere daha keşfetmenin inşirahlarıyla hep sevgi türküleri söylüyorduk. Hülya ve rüyalarımızda her gün biraz daha derinleşen sevenler ve sevilenler dünyasından pırıl pırıl renkli fotoğraflar, her yerde teneffüs edilen sımsıcak hava, her yanda tüllenen derin bir şefkat ve merhamet, yürüyorduk kinin, nefretin bulunmadığı–bulunamayacağı günlere. Ümitlerimizi, beklentilerimizi bütün canlılığıyla içimizde duyarak her şeyin bizcesine açılıyor ve benliğimizi saran bir büyü ile, bir zamanlar hayatımızı onun etrafında örgülediğimiz sevgi, saygı ve hoşgörü günlerine dalarcasına "eyyâmullah" diyeceğimiz altın çağlarımıza abanıyor ve yakın geçmişimiz itibarıyla, milletçe bir türlü gerçekleştiremediğimiz sevgiyi sevme, nefretten nefret etme ve sînelerimizdeki düşmanlık duygusuna karşı tavır alma istikametinde ümitle, iştiyakla durmadan koşuyor ve kendimiz olmaya çalışıyorduk.

İhtiyarlamaya yüz tutmuş ruhlarımıza gençlik aşılamaya, renk atmış duygularımıza imanlarımızın boyasını çalmaya ve hâlâ yaşadığına inandığımız saatlere zamanın sihrini duyurmaya; duyurup akrep ve yelkovanı bir hayli zamandan beri bağlı bulundukları paslı zembereğin tesirinden kurtarmaya ihtiyaç vardı ve bunlar mutlaka yapılmalıydı.! İhtiyaç duyulan bu hususlar tam yapıldı veya yapılmadı o ayrı bir konu ama, yapılmak istenenler işte bunlardı.

Yakın geçmişimiz itibarıyla biz, işte böyle bir diyalog vetiresi (süreç) içinde hep günlerin bahara kaydığını görür gibi oluyor; yeşeren ümitlerimizle kendimizden geçiyor ve bu ince, nazlı, yumuşak havanın, toplumun hemen bütün kesimlerince benimsenip yaşanabileceği hülyalarıyla oturup kalkıyor; her hamleyi az ilerideki sevgi günlerinin şafak emareleri gibi değerlendiriyor ve âdeta bir "şeb–i arûs"a hazırlanıyormuşçasına seviniyor, heyecanlanıyor, ümitlerimizin ufkuna doğru kanat çırpıyor ve gönüllerimizin zarını yırtacak seviyedeki bir neş'e ve cûşişle yitirdiğimiz saatlerin, günlerin bize iade edildiğini/ edileceğini duyar gibi oluyorduk.

Keşke böyle bir vetireyi ümit, hayal ve beklentilerimizdeki enginlik ve zenginliğiyle devam ettirebilseydik.! Aslında ettirilmemesi için zahiren hiçbir sebep de yoktu. Yoktu ama, doğrusu biz bu konuda ümit ve hayallerimizin çok çok gerisinde kalmıştık; kalmış ve her şeyi iyimserlik, hoşgörü ve hüsnüzanna bağlı değerlendirerek pusuda fırsat kollayan kini, nefreti, gayzı, öfkeyi, bağnazlığı, yobazlığı bütün bütün düşünemez olmuştuk; mâzur da sayılabilirdik; zira bizler medenî bir dünyada, aydınlar arasında tarihten kalma bu mel'ûn düşüncelerin bütünüyle ölüp gömüldüğünü; iyiliklerin, güzelliklerin, faziletlerin ve evrensel değerlerin peşi peşine "ba'sü ba'de'l–mevt"lerinin yaşandığı bir dönemde bunların bir daha da hortlatılamayacaklarını sanıyorduk.. keşke yanılmamış olsaydık!. Ne var ki biz, insanlara saygıya ve hüsnüzanna takılarak yanılmıştık...

Bir daha dirilmez sandığımız bütün kötü duygular, kötü tutkular yeniden hortlamış ve birer gulyabâni gibi her köşe başını tutmuştu; işte bu duygu ve tutku sergerdanları, bir Karmatî hezeyanıyla her şeye saldırıyor, bir Hâricî mantığıyla her şeyi ve herkesi kesip–biçiyor; bir anarşist tavrıyla her şeye tecavüz ediyor; kinin, nefretin, gayzın, öfkenin güdümünde vahşetten vahşete koşuyor; sevgiye, hoşgörüye uzanan köprüleri yıkıyor, yolları harap edip yürünmez hâle getiriyor, seven ruhları sindiriyor, sevgiyle çarpan sînelere şiddet, hiddet aşılıyor; çevresine şefkatle bakan çehrelerdeki tebessümleri karartıyor ve değişik çevre ve kesimlerin birbirleriyle olan iltisak noktalarını kırıyor, yıkıyor; onlar arasındaki birlik ruhunu kesiyor, biçiyor, parçalıyor ve ulaşabildiği bütün gönüllere düşmanlık tohumları saçıyorlardı..

Evet, bunlar, önce, toplumu teşkil eden fertlerin birbirlerine karşı güvenlerini sarsıyor; milletin değişik kesimleri arasına sûizan ve kuşku tohumları saçıyor; sonra da hoşgörü temsilcileri hakkında akla–hayale gelmedik iftira ve tezvirlerle, onların en samimî davranışlarını dahi evirip–çevirip hiç olmayacak bir kısım gayelere, hedeflere bağlayarak bütün hayırlı işleri âdeta kundaklıyorlardı. En olumlu gayretler etrafında şüpheler uyarıyor; diyalog adına ortaya atılan tekliflerde başka maksatlar arıyor; en yararlı sözleri, beyanları sağa–sola çekiyor, bölüyor, parçalıyor, montajlarla farklı kalıplara ifrağ ediyor ve tahribin en utandırıcı örneklerini sergiliyorlardı.

İşte bu şeytanî gayretler, millet çoğunluğu üzerinde müessir olmasa da, öteden beri hayatını şiddete, hiddete, kine, nefrete bağlamış ve düşmanlıktan başka bir şey düşünmeyen marjinal bir kesimi ayaklandırmaya yetmişti. Ayaklandılar ve “hoşgörü”, “diyalog”, “sevgi”, “herkesi kendi konumunda kabul etme” ve “kavgasız bir dünya”.. gibi kavramlara karşı âdeta savaş ilân ettiler. Yüreklerdeki ümitleri sarstı, insanların birbirine karşı güven ve itimadını yıktı, toplumun değişik kesimlerini birbirine bağlayan esasları parçaladı, dağıttı ve yerle bir ettiler.

Herkesi aldatamadıkları, her sîneye giremedikleri, her dimağda şüphe uyaramadıkları ve çoğunluğu iğfal edemedikleri muhakkaktı; ancak bu kesme–biçme, bölme–parçalama ve her şeyi hurdahaş etme gayretleri tamamen de neticesiz kalmamıştı. Eski kavgalı günlerden henüz sıyrılmış bulunan ve fakat durduğu yerde biraz da iğreti duran pek çok kimse, yeniden sarsılmış ve bunların hoşgörü çağrılarıyla alâkalı bütün duyguları, düşünceleri alt–üst olmuştu. Bu da, yıllardan beri kardeşlik, dostluk ve diyalog adına ortaya konan gayretlerin hebâ olması ve bu çizgide gayretlerle gerçekleştirilmesi muhtemel diyalog ve barışa giden yolların muvakkaten de olsa yürünmez hâle gelmesi demekti...

Şimdilerde ben, bugüne kadar yapılan onca güzel iş ve gayretin baltalanmasını ve onca olumlu gelişmenin tahrip edilmesini ruhumda olsun duymamak için, olup bitenler ne zaman aklıma gelse, hayalimin yüzünü başka tarafa çeviriyor ve realitelerden kaçarak hafakanlarımı bastırmaya çalışıyorum. Doğrusu şu anda, kalbimde sıkışmalar hâsıl eden, tansiyonumu yükselten, vücudumda tavattun etmeye karar vermiş hastalıklara taarruz gedikleri açan böyle öldürücü hayallere karşı yapacak başka bir şey de düşünemiyorum. Ne var ki, ben onlardan ne kadar uzak durmaya çalışsam da, yine de olup bitenler, herhangi bir boşluktan sızıp düşünce dünyamın içine giriyor, bazen bir zehirli ok gibi kalbime saplanıyor; istemediğim hâlde zihnime akan bu meş’ûm bilgilerle inliyor, kıvranıyor ve kimbilir günde kaç defa Rabbime el kaldırıyor, “Rabbenâ feracen ve mahracen.” deyip sızlanıyorum...

Bazen, toplumun değişik kesimleri arasındaki sevgi ağlarının yırtıldığını görür gibi oluyor; bazen gelip duygularıma çarpan hoşgörü ve diyalog etrafındaki homurtularla ürperiyor; kin ve nefret aktörlerinin öldürücü darbeleri altında inleyen dostluk ve kardeşlik hislerinin acı talihlerini düşünüyor ve irkiliyorum. Bazen de hiçbir şey düşünmeden olduğum yerde kalakalıyorum.

Kardeşlik ve dostluğa açık o sımsıcak günlerin, şimdilerde uçmuş renklerini, gönüllerde soldurulmuş nakışlarını, karartılmış ufuklarını her tasavvur ve tahayyül edişimde, ölüme yürüyen bir insanın çehresini ya da inkırâza yüz tutmuş mâil–i inhidam bir binanın hâlini temâşâ ediyor gibi oluyor ve hiçbir şey yapamamanın çaresizliği içinde sadece inleyerek tepkimi ortaya koyuyor ve gönlümü bununla serinletmeye çalışıyorum. Bir duygu, bir düşünce, bir anlayış, bir felsefe bu kadar hoyratça bir muameleye maruz kalınca ne kadar iflâh olur ve ne kadar var olma gayesini edâ edebilirdi, onu her şeyi yakından takip eden insaf dünyasının insafına bırakıyorum.

İddialar mesnetsiz olsa da, taarruz insafsız, koparılan gürültü korkunç, kampanya plânlı, komplo şeytanî ve bütün bu hareketlerin hedefi de dostluk, kardeşlik ve sevgiydi. Bir kere daha Çanakkale işgali yaşamıştık; ama bu defa Çanakkale içinde vurulan, işte bu değerler olmuştu. Toplum ne kadar sağduyulu hareket etse de, gönüllerden birçok şey kopup gitmiş ve değişik kesimlerin birbirlerine karşı güveni büyük ölçüde sarsılmıştı. Bu korkunç gürültü ve yaygaradan sonra artık, insanlar eskisi gibi birbirini sevemeyecek, birbirine güvenemeyecek, gönül rahatlığı içinde bir araya gelemeyecek, gelseler bile birbirlerini yürekten kucaklayamayacaklardı. Otel lobileri ya da değişik toplantı salonları artık tebessüm alış verişi göremeyecek, insanlar gönülden birbirlerinin elini sıkamayacak, sîneler şefkatle çarpamayacak ve o sımsıcak günler bir garip Şubat soğuğuna yenik düşecekti. Demek ki, artık gönül kapıları o eski sıcaklığıyla herkese aralanamayacak, gözler tebessüm cimriliğine gidecek, dudaklar da sevgi mırıldanmayacaktı.

Sanki, gelecek adına görülen rüyalar bitmiş, birlik–beraberlik hülyaları yıkılmış, sînelerdeki ümit ışıkları sönmüş, emniyet soluklayan nefesler susmuş/susturulmuş, –Allah bu garip sessizliği bir daha göstermesin– her şey endişe verici bir sükûta teslim olmuş gibiydi... Ben her gün birkaç kere hayalimle bu ürperten resimleri seyrediyor ve kırılıp dökülen, parçalanıp sağa–sola saçılan sevgi, beşerî münasebetler, hoşgörü, diyalog ve birbirimizi anlama... gibi kazanılmış güzelliklerin horlanıp hakir görülmesi karşısında iki büklüm oluyor ve inliyorum.. iki büklüm olup inliyorum çok ciddi gayretlerle elde edilen başarıların altının oyulmasına; o sevgi atmosferinin delinip yırtılmasına, toplumun değişik kesimleri arasında yeniden kavgaya

start verilmesine; kinin, nefretin mergup bir metâ gibi gelip baş köşeye oturmasına; sevginin, merhametin, şefkatin ve bunlara bağlı olarak da gelecek adına ümitlerimizin kapı kapı kovulmasına; sînelerde uykuya yatmış düşmanlıkların bir kere daha hortlatılmasına.. evet bütün bunlar karşısında kaddim bükülüyor; kendimi âdeta öldürülmüş bir sürü güzel şeyin mezarı başında tahayyül ediyor, acıyla kıvranıyor ve ürperiyorum.

Ne var ki, olup biten bunca kemlik, bunca kötülük ve bunca vefasızlığa rağmen hâlâ o günlerin avdet edeceğini gösteren ve onları bize geri veriyor gibi görünen saatlerin emâreleri de başımızın üstünde. Yarısı uçurulmuş bir bina veya eksik kalmış bir mısra gibi imara azmi şahlandıracak, kalemi bir kere daha coşturacak bir hayli ışık var geçtiğimiz yollarda. Yıkılıp giden, sökülüp atılan o ümit dünyasından geriye kalan her parça bize: “Allah’a dayan, sa’ye sarıl, hikmete râm ol... / Yol varsa budur, bilmiyorum başka çıkar yol.” (Âkif) diyor gibi. Gerçi mevcut durum, bir yıkık rüyaya benzeyen hâliyle bana oldukça dokunuyor ve yapılanlar çok gücüme gidiyor; ama yürüdüğümüz yol millet yolu olduğuna göre, neye maruz kalırsak kalalım, başımıza gelen her şeyi sabırla, tevekkülle karşılamaya kararlıyız. Gönül gözlerimizle milletimizin mutlu yarınlarını süzerek, yaşatma zevkiyle hasret ve hicranlarımızı tadil edip, yolda bulunmanın hakkını vermeye çalışacağız.

Bir kısım yobazca düşünceler, yürüdüğümüz yolları yürünmez birer patika hâline getirse de, hâlâ her tarafta salınıp duran yeşillikler, gönüllerimizde yol yürüme heyecanı uyaran yol arkadaşları, insanî duygularıyla diyaloğa açık sîneler; el sıkışmasını, kucaklaşmasını ve etrafına tebessümler yağdırmasını devam ettiren gönül insanları; günahını bilen vicdanlar, hatalarına pişmanlık duyan ruhlar, geleceği mantık ve muhâkeme üzerine bina etmek isteyen dimağlar mevcudiyetlerini devam ettirdikleri sürece, ruhumuzun sarsılan sistemlerini yeniden derleyip toparlayacak ve “yeni baştan” deyip herkesi sevmeye devam edeceğiz.

Şimdilerde hemen her yanda duyulan o sun’î ağıtların, solgun nefeslerin pörsüttüğü duygular, düşünceler, mevsimi gelince yeniden canlanacak ve her yanda bir kere daha bahar nârâları duyulacaktır.

Ben bunca yıkılış, kırılış ve dökülüş karşısında imanımın gereği olarak bir gadr u efgânı, bir azim ve diriliş duygusunu dile getirmeye çalıştım. Beklentilerimin, Hz. Kâdiyü’l–hâcât dergâhında birer dua yerine geçeceği ümidini besliyorum.

HOŞGÖRÜDE DENGE

Her meselede itidal ve denge çok önemlidir. Hoşgörü meselesinde

de kalb balansının çok iyi ayarlanması gerekmektedir. Biz, hoşgörü hususunda dengeli olduğumuza inanıyoruz. Zannediyorum bazıları, biz hoşgörü derken, bunu milletimizin ve ülkenin geleceğinin zararına olarak tarihimizi, millî-manevî değer ve dinamiklerimizi tahribe karşı da hoşgörülü olunmasını kasdettiğimizi sandılar. Bugünümüz ve yarınımız adına nelerin hoşgörüleceği ve nelerin hoşgörülmeyeceği bellidir. Ümit ediyorum ki bu toplum, zamanla birbiriyle kaynaya kaynaya o dengeye ulaşacaktır. Fakat kanaat-i acizanemce, şu demokratik hava içinde, tartışma ve ayrılık konusu meselelerden çok, bizi toplum olarak, millet olarak birbirimize bağlayan hususları öne çıkararak, herkesi bulunduğu konumda kabûl edip, hoş görmekle işe başlamak, en isabetli yol olsa gerektir.

Başkalarının hukukunun sözkonusu olduğu bir yerde müsamaha gösterme, kimsenin hakkı değildir. Biz nefsimize ait meselelerde fedakârlıkta bulunabiliriz; fakat toplumun hakkını fertlere bağışlamaya gelince, o topluma karşı işlenmiş bir zulümdür. Ben cüzdanımı veya sırtımdaki elbiseyi birisine verebilirim; bu bir fedakârlıktır. Ama millete ait bir cüzdanı, millet malını ve kamunun hakkını birisine bağışlamam, zahiren hayır gibi görünse de, temelde zulümdür.

Bu açıdan, birisi kalkıp da bir toplumun bugününe, geleceğine saldırıyor, aileyi tehdit ediyor; cana, nesle, akla, dine ve mala dokunuyorsa, bu türden davranışlara karşı müsamahalı olma bizi aşar. Hoşgörünün gâyesi, hedefi ve milletin ondan ne anladığı açık ve nettir.

Öte yandan hükümler, muhtemeller üzerine kurulmamalıdır. Eğer hüküm muhtemeller üzerine kurulacak olursa, bu takdirde, su-i zan yapılmış, günaha girilmiş olur. Hükümler vukuâta, yani olup bitmiş hâdiselere göre verilir. Ortada bir işaret ve delil olmadığı müddetçe, beraat-ı zimmet, yani kişilerin masumiyeti asıldır. Bu, hukukî bir disiplindir. O açıdan, bazılarının, siz hoşgörü diyerek millet ve mâneviyat aleyhinde her şeyi dinamitliyorsunuz ve bazılarının dümen suyunda gidiyorsunuz gibi dayanaksız ve tamamen sû-i zanna dayanan suçlamaları, nasıl bir bühtandan öte geçmiyorsa, aynı şekilde, daha başkalarının, şimdi hoşgörü diyorsunuz ama, fırsat elinize geçse şöyle yaparsınız gibi düşünce ve sözleri de, hiç bir işaret ve delile dayanmayan birer kuruntu olup, böylesi kuruntu ve bühtanlara dayanılarak hüküm verilemez.

Görünen o ki, bize düşen, âlemin inanıp inanmaması değil, samimiyetle inandığımız sevgi ve hoşgörü davasında, risalet vazifesinin ayları ve güneşleri olan peygamberlerin vazifelerini yaparken gösterdikleri azim, sebat ve kararlılığı göstermektir.[303]

RİSALE...

HERKES BİR MEŞREPTE OLMAZ

Ehl-i dalalet, şâkirdler arasındaki meşreb ve hissiyat ayrılığından istifade edip ve maişet cihetinde zayıf damarları bulup, tesanüdü birlik ve beraberliği bozmak istemelerine karşı Üstadın tavsiyesi: Sakin, dikkat ediniz, içinize bir ayrılık, aykırılık düşmesin, insan hatadan hali olmaz, fakat tövbe kapısı açıktır. Nefis ve şeytan karşedinize karşı haklı tenkide sevk ettiği zaman: (Biz değil böyle cüz'î hukukumuuzu, belki hayatımızı ve haysiyetimizi ve dünyevî saadetimizi Risale-i Nurun en kuvvetli râbıtası olan tesanüde feda etmeye mükellefiz. Onun bize kazandırdığı netice itibari ile dünyaya, enaniyete ait her şeyi feda etmek vazifemizdir, deyiniz nefsinizi susturunuz, ihtilafa sebeb olarak bir mes'ele varsa meşveret ediniz. Çok sıkı tutmayınız. Herkes bir meşrebde olmaz. Musamaha ile birbirine bakmak şimdi elzemdir.) demesi.

NUR TALEBELERİ DİĞER DİNDARLARLA MÜNÂKAŞAYA GİRMEZ

Kardeşlerim, çok dikkat ve ihtiyat ediniz, sakın sakın hocalarla münâkaşa etmeyiniz. Mümkün olduğu kadar musâlâhakârâne davranınız, enâniyetlerine dokunmayınız. Bid'at taraftarı da olsa ilişmeyiniz. Karşımızda dehşetli zındıka varken, mübtedi'lerle uğraşıp onları, dinsizlerin tarafına sevk etmemek gerektir. Eğer size ilişmek için gönderilmiş hocalara rast gelseniz, mümkün olduğu kadar münâzaa kapısını açmayınız. İlim kisvesiyle îtirazları, münâfıkların ellerinde bir senet olur. (Emirdağ Lâhikası-I, s.130.)

NÜKTELER...

HZ. MUSA'YA YAKIŞIYOR

Hz. Musa (a.s.), Peygamberliğinden evvel bir müddet koyun çobanlığı yapmıştı. Bir gün sürüden bir koyun kaçtı. Musa (a.s.) peşine düştü. Koyun kaçtı, o kovaladı. Nihayetinde ayağındaki çarıkları çıkardı. Ayağı şişmiş, yaralanmışa. Akşamüzeri yakaladı. Hz. Musa (a.s.) hiç öfkelenmedi, koyunu okşadı ve:

- Ey hayvan, dedi, haydi bana acımadın, kendine de mi acımadın? Neden kendine zulmediyorsun?

Cenab-ı Rabbülalemin meleklere;

- Peygamberlik Musa'ya (a.s.) yaraşır, buyurdu.

Birilerinin ufak bir kötülüğüne maruz kalsak, hemen sadece nefsimizi düşünüyor, feryat figan ediyoruz. Halbuki, zulmeden kendine ediyor, insan dünyada, olmazsa ahirette muhakkak hakkını alır. Haksızlık eden ziyandadır. Biz de onlar gibi, maruz kaldığımız şey karşısında yürekten "Senin için, akıbetin için üzülüyorum"

diyebilseydik, birçok insanın yaptığından pişman olduğunu, salihler arasına karıştığını görecektik.

Evet, Peygamberlik onlara yakışıyor. Bize düşen o ahlâkla ahlâklanmaya çalışmaktır.[304]

ATEŞLİ SİLAHA KARŞI ŞEFKAT SİLAHI

"Allah indinde makbul olan tevbe, kötülüğü ancak cahillik sebebiyle yapacakların, sonra da çarçabuk vazgeçip tevbe edecek olanların tevbesidir." (**Ku'an-ı Kerim,** Nisa, 17)

Uzun zamandır camisine müezzin bulamayan imamın yanında günün birinde bir müezzin göründü. Cemaattan Vehbi Bey buna sevinmişti.

- Gözünüz aydın olsun, Hoca Efendi, nihayet müezzininiz de tayin olmuş! imam Efendi biraz müterreddid. Tebessüm ederek cevap verdi:

- Bu müezzin tayinle gelen müezzinlerden değil. Şefkat silahıyla teslim aldığımız müezzinlerden! O bize ateşli silahını çekti, biz de ona şefkat silahımızı çektik, önce o bizi, sonra da biz onu teslim aldık. Şimdi de müezzinliğimizi yapacak kadar bize sadakat göstermiş bulunuyor!

Vehbi Bey bundan bir şey anlamamıştı. İmam Efendi hadiseyi şöyle anlattı:

- Bir sabah alacakaranlıkta camiyi kapattım, evime gitmek üzere avludan çıkarken bir ses ansızın beni yerime mıhladı:

- Hoca Efendi eller yukarı. Yoksa kurşunu yersin!

Baktım, karanlıkta seçemediğim bir şahıs, tabancasını bana çevirmiş, işaretler ediyor:

- Şu yana doğru yürü!

Ellerim başımda, istediği yöne doğru yürüdük. Nihayet mezarlığa girdik. Geriden gelen komutla mezarlıkta bir hayli dolaştığımız halde bir yerde karar kılamayınca arkama bakmadan seslendim, neden dolaştırıp duruyorsun, dedim. Cevap enteresandı:

- Ben, cemaatinden çok sevdiğin falan adamın oğluyum, babamın mezarını arıyorum, demez mi?

Hem şaşırdım, hem de biraz rahatladım:

- Babanın mezarı işte şurasıdır, diyerek aradığı mezarın başına geldim. Arkamdan yeni bir komut geldi:

- Bulunduğun yere çok ve bir Yasin oku!

Şaşkınlığım bir hayli artmış halde Yasin'i okudum. Merhumun ruhuna bağışladım. Bu sırada göz ucuyla arkama baktığımda tabancasını cebine koymuş, ağladığını gördüm. Yasin bittikten sonra bana işaret etti:

- Sen vazifeni yaptın, buyur git!

- Hayır, dedim. Seni bırakıp da asla gitmem. Bu işin mahiyeti nedir, bilmeliyim?

Ağlaması hıçkırıklarla yükseldi. Neden sonra kendine geldi. Başladı durumunu anlatmaya:

- Ben ne yazık ki, içiyorum, bu gece yine İçmiştim. Rüyamda babamı gördüm, bana sitem etti:

- Sen nasıl evlatsın, senden ayrılalı bunca zaman oldu, hiç bir hediyeni almadım, reva mı? dedi. Ben de uyanınca babam için bir Yasin okutmak istedim. Sağ ol, sen vazifeni yaptın. Şimdi beni kendi halime bırak. Ben çamura düşmüşün biriyim!

- Hayır, dedim, sen çamura düşmüş biri değilsin. Öyle olsa bile altın yere düşmekle değerinden bir şey kaybetmez. Sadece çamurunu silip altınını çıkarmak gerekir. Haydi seni eve götüreyim, dedim. Tereddüt etti, ısrar ettim, birlikte eve geldik. Kendisini ilgi göstermeye değmeyen biri olarak kabul ediyordu. Ben ise öyle babadan kötü evlad doğmaz, her şeyin bir vakti var, işte şimdi dönüş zamanıdır, dedim. Böylece bir dostluk kurduk. Bu dostluk öylesine gelişti ki, gördüğünüz gibi camimize müezzin olacak hale geldi.

Kısacası, o bize ateşli silah çekti, biz de ona şefkat silahı çektik, önce o bizi korkuttu ama sonra biz onu işte böyle teslim aldık.[305]

ZAYIFLAR KÖTÜLERLE GÖRÜŞMESİN

Adam Hazret-i Mevlânâ'yı dinliyormuş.

— Senin yanında iyi ile kötü, eğri ile doğru bir olmamalıdır. Sen düzgünün yanında, bozuğun da karşısında olmalısın!

Bunları dinledikten sonra doğruluğunu teyid makamında başını sallayarak çıkıp gitmiş.

Ne var ki bir gün Mevlânâ'yı eğri bildiği birinin yanında görmüş, candan sohbet ediyormuş kötü ile. Beklemiş, kalkıp da uzaklaşırken yaklaşmış.

— Sen, demiş, doğrunun yanında, eğrinin de karşısında olunmalı, dememiş miydin?

— Evet, demiştim.

— Öyle ise işin ne bu kötü adamın yanında? Niçin onunla senli benli oluyorsun? Tatlı tatlı sohbet ediyorsun?

Mevlânâ:

— Ben, demiş, yetmiş iki buçuk milletle beraberim!

Bu söze büsbütün zıvanadan çıkan adam:

— Zaten demiş, sizin gibilerdir bizim ahlâkımızı bozanlar. Kürsüde öyle konuşuyorsunuz, sokakta da böyle hareket ediyorsunuz.

Mevlânâ tebessüm ederek cevap vermiş:

— İşte bu sözünle de beraberim!

Adam süt köpüğü gibi sakinleşmiş.

Olayı geriden seyreden bir Mevlânâ dostu, yaklaşmış, adamın yakasından tutup beriye çekerek konuşmuş.

— Sen, demiş, Mevlânâ'yı anlamıyorsun. Mevlânâ'nın söylediği doğrudur. Senin gibileri hep doğrularla konuşmalı, eğrilere yaklaşmamalıdır. Zira sonra sen de eğrilir-sin. Ama Mevlânâ için böyle bir tehlike yoktur. O hangi eğrinin yanına varırsa, mutlaka ona bir doğruluk ilham eder, ondan asla eğrilik almaz...

Aklı başına gelen adam koşarak Mevlânâ[1] nın arkasından erişip özür dilemiş.

— Seni yanlış anlamışım, özür dilerim, kusuruma bakmayın.

Mevlânâ yine mütebessim, aynı cevabı vermiş:

— Bu sözünle de beraberim!

— Maneviyat büyükleri, elektrik yüklü bulutlara benzerler. Vardıkları yerde şimşek gibi çakar, orayı aydınlatırlar, oranın karanlığında kaybolmazlar.

Mevlânâ gibi büyükler mesaj yüklüdürler. Onlar kimlerin yanına varırlarsa ancak mesajlarını verirler, oradan mesaj almazlar. Zira mesaj alacak boşlukta değildi.

Sırtında küfe dolusu gül taşıyan insan, hangi kötü kokunun yanından geçse onun tesirine girmez, orayı tesiri altına alır. Kötü kokanlar dahi gül kokmaya başlardı.

Sırtımda gülü hiç olmayan, yahut da az olanlar, vardıkları kötü kokulu yerin kokusundan etkilenirler, belki de kötü kokmaya başlarlar.

Öyle ise gülü az olanlar, lağım temizleyenlere yaklaşmasınlar. Sonra kötü kokarlar da temizlenemezler.

ARİFLERİN ÂLEMİNDEN

Hatem-i Esam'ı biliyorsunuz.

Velilerin büyüklerinden. İsmi **Hatem** olmasına rağmen, bir de Esam lakabı almış, Hatem-i Esam olarak meşhur olmuştur. Kısaca arzedelim olayı.

Bir gün ziyaretçilerinden biri, karnındaki yeli tutamaz, gürültülü şekilde dışarı çıkarır. Ama bundan, aşın derecede utanır, yüzü kızarır.

Hatem hemen söylenir:

— Sözlerini duyamıyorum. Biraz yakınıma gel, konuş. Son günlerde kulağıma sağırlık arız oldu.

Rahatlayan ziyaretçinin yüzündeki kızartı durur. Büyük veliden meselesini sorarak çıkıp gider.

Bundan sonra Hatem durumunu değiştirmez. Hep sağır adam görünüşünü sürdürür. Adı **Hatem-i Esam,** Sağır Hatem kalır.

Bir gün bir sineğin örümceğin ağına düşüp de vızıltısını duyan Hatem söylenir:

— Ey aç gözlü sinek, niye vızıldıyorsun? Her yerde bal, pekmez bulunmaz ya! Tahammül et, ümidini yitirme, kurtulmaya çalış!

Orada hazır bulunan biri şaşırır. Der ki:

— Ey Hatem, senin sağır olduğunu sanıyorduk. Halbuki sen bizim duymadığımız sinek vızıltısını dahi duydun. Demek senin kulağın, bizden de hassas. Sağırlık filan yok?

Hatem cevap verir:

— Ey gerçeği arayan kimse, beni iyi dinle. Ben kendimi sağır bildiriyorum. Çünkü yanımdakiler kusurlarımı da söylesinler, duymadığımı sanarak hatalarımı da anlatsınlar da kendi kendime gururlanmayayım, nefsimin şerrinden kurtulayım diye... Nitekim çok kimseler hatalarımı sayarlar, yanlışlığımı söylerler. Ben de istifade ile dinler, kusurlarımdan kurtulmaya çalışırım. Demek benim sağırlığım bana çok şey kazandırıyor, sizin duyarlılığınız ise, size çok şey kaybettiriyor. İstersen gel, sen de seni övenlere kulağını tıka, kusurlarını sayanlara aç ki istifade edesin..

Yolda giden bir arife, evin camından bakan biri, sövmeye başladı.

Rahatsızlığının sebebi belliydi.

— Neden evimin önünden geçiyorsunuz? Halbuki, evinin önünden yol geçiyordu. Herkesin

geçme hakkı vardı. Anlaşılan çatacak kimse arıyordu.

Adamın sövüp saymasına rağmen, yoluna devam eden arifi gören biri, sitem etti:

— Efendi, baksana hep sana sövüp sayıyor, neden cevap vermiyorsun?

— Verememem, dedi. O, havlıyor, ben ise insanım, onun gibi havlayamam ki!

Hem söven sustu, hem sitem eden. Ama o devam ediyordu:

— O havlıyor. Ben ise insanım, onun gibi havlayamam ki!..

Bir adam kırda koyunlarını otlatırken dalaşan köpekleri ayırmak istemiş, köpeklerden biri de adamın bacağını ısırmıştı.

Akan kanları durdurmak için çaput yakıp yaraya basmak istedikleri sırada, küçük kızı feryat etti:

— Babacığım, neden sen de onun bacağını ısırmadın?

Gülümseyen baba cevap vermeyince yavrucağız ısrar etti.

— Babacığım neden sen de onun bacağını ısırmadın? Baksana sana ettiğine?

Mecburen söylendi:

— Kızım, ben onun bacağını ısıramam. Ben insanım, o köpek.

— Olsun babacığım. Köpeğin bacağı çok mu büyük?

— Hayır kızım. Onun bacağı çok büyük değil, benim dişlerim çok küçük.[307]

"HEPİMİZ BİRDEN ABDEST ALALIM...

" Hz. Ömer, hilâfeti zamanında sahâbeden seçkin bir toplulukla birlikte bir mecliste oturmuş sohbet ediyordu. Cemaatin içinde Cerir bin Abdullah da vardı. Birden bir yellenme kokusu duyuldu. Toplulukta biri, herhalde irâdesine hâkim olamıyarak yellenivermişti. Kokuyu duyanların canları sıkılmış, "kim bu işi yapan münasebetsiz" dercesine yüzlerini buruşturmuşlardı. Hz. Ömer'in de canı sıkılmıştı. Kızgın bir sesle: Fakat Hz. Ömer'in bu dediğini yapmak çok zordu. Yellenen kimsenin o kadar insan arasından kalkıp abdest almaya gitmesi, bütün şimşekli bakışları üzerine toplaması, itibarını zedelemesi ve insanlar önünde kendini mahcub düşürmesi demektir.

Cerir bin Abdullah, bu hususları düşünerek derhal duruma müdahale etti ve Hz. Ömer'e şu teklifi yaptı: Mü'minlerin emîri! Acaba hep birden abdest alamaz mıyız?" Hz. Ömer, Cerir'in bu ince

düşünüşünü, hatâyı, hatâ sâhibini mahcub etmeden tâmir edici fikrini çok beğendi. Kendisine hitaben: çok yaşa... Müslüman olmadan önce de ârif idin. Şimdi de ârifsin" diye iltifatlarda bulundu.

Böylece toplum içinde ortaya çıkan bir hatâ, en güzel şekilde izâle edilmiş, hiç kimse mahcub olmadan iş tatlıya bağlanmış oldu...[308]

MUHASEBE

يَا اَيُّهَا الَّذينَ امَنُوا اتَّقُوا اللّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَاقَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللّهَ اِنَّ اللّهَ خَبيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

Haşr/18. Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve herkes, yarına ne hazırladığına baksın. Allah'tan korkun, çünkü Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.

اِنَّ الَّذينَ اتَّقَوْا اِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَاِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ

Araf/201. Takvâya erenler var ya, onlara şeytan tarafından bir vesvese dokunduğunda (Allah'ın emir ve yasaklarını) hatırlayıp hemen gerçeği görürler.

وَلَا اُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ

Kıyame/2. Kendini kınayan (pişmanlık duyan) nefse yemin ederim (diriltilip hesaba çekileceksiniz).

اِقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فى غَفْلَةٍ مُعْرِضُونَ

Enbiya/1. İnsanların hesaba çekilecekleri (gün) yaklaştı. Hal böyle iken onlar, gaflet içinde yüz çevirdiler.

يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفى مِنْكُمْ خَافِيَةٌ () فَاَمَّا مَنْ اُوتِىَ كِتَابَهُ بِيَمينِه فَيَقُولُ هَاؤُمُ اقْرَؤُا كِتَابِيَهْ () اِنّى ظَنَنْتُ اَنّى مُلَاقٍ حِسَابِيَهْ () فَهُوَ فى عيشَةٍ رَاضِيَةٍ

Hakka/18-21 (Ey insanlar!) O gün (hesap için) huzura alınırsınız; size ait hiçbir sır gizli kalmaz. Kitabı sağ tarafından verilen:" Alın, kitabımı okuyun" der. " Doğrusu ben, hesabımla karşılaşacağımı zaten biliyordum." Artık o, hoşnut kalacağı bir hayat içindedir.

HADİS…

* Bir gün adamın biri Peygamberimize (s.a.s.) gelerek “Ya Resulallah, bana bir nasihat et” der. Peygamberimiz de (s.a.s.) ona “sen gerçekten nasihat istiyor musun?” diye sorar. Adam, tabii, der. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.s.) buyurur ki, “bir iş murat ettiğin zaman akıbetini iyi düşün, doğru ise ona giriş, eğer eğri ise ondan vazgeç”

PIRLANTA SERİSİ…

Hesap görme, hesaplaşma, kendi kendini sorgulama diyebileceğimiz muhâsebe; mü’minin, hergün, her saat, iyi-kötü, yanlış-doğru, günah-sevab yaptığı şeyleri gözden geçirip hayırları, güzellikleri şükürle karşılaması; inhirafları, günahları istiğfarla gidermeye çalışması; yanlışlıkları, kötülükleri de tevbe ve nedâmetle düzeltmeye

gayret göstermesi adına çok önemli bir cehd ve insanın kendini isbat etmesi mevzûunda da ciddî bir teşebbüs sayılır.

"Fütûhât-ı Mekkiyye" sahibinin de belirttiği gibi, selef-i sâlihîn hergünkü iş ve davranışlarını ya kaydeder veya hâfızalarına alır; sonra da bunlar arasında, kalbî endişe ve vicdânî ızdırâba sebebiyet verecek bir kısım nâhoş hususları, ileride ruhlarında meydana gelmesi muhtemel gurur fırtınalarına ve ucub girdaplarına karşı dikkatlice kullanır ve aynı zamanda günah saydıkları şeylerde istiğfâra sığınır, hata ve inhiraf virüslerine karşı tevbe karantinasına dehâlet eder, nihayet temsil ettiği güzelliklerden dolayı da yüz yere kor ve şükranla iki büklüm olurlardı.

İnsanın, kendi kendini ledünnî yanlarıyla, iç derinlikleriyle, ma'nâ ve rûh enginlikleriyle keşfedip tanıması, tanıyıp yorumlaması diye de ifade edebileceğimiz muhâsebe, gerçek insânî değerlerin ortaya çıkarılması, bu değerlere esas teşkil eden duyguların geliştirilmesi ve korunması yolunda bir ruh cehdi ve düşünce sancısıdır. Ancak böyle bir cehd ve düşünce sayesindedir ki insan, dünü, bugünü ve yarınıyla alâkalı hayrı-şerri, güzeli-çirkini, yararlıyı-zararlıyı birbirinden tefrik edip gönül istikametini koruyabilir.

Evet, onun, hâl'i değerlendirip geleceğe hazırlanabilmesi; geçmişte işlediği yanlışları telâfî edip Allah nezdinde aklanabilmesi; dünü, bugünü ve yarını itibariyle kendi kendini sorgulayıp gerçek değerini bulabilmesi; daha önemlisi de Allah'la münâsebetleri açısından iç dünyasında sürekli yenilenebilmesi ancak ve ancak sıkı bir nefis muhâsebesiyle mümkün görülmektedir. Zîrâ insanın hem zaman üstü muhtevâsı, hem de zamanla mukayyed duyguları, onun kalbî ve rûhî hayatıyla ve ledünniyâtının şuûrunda bulunmasıyla çok irtibatlıdır.

Müslüman ne kalbî ve rûhî hayatı, ne de umumî davranışları itibariyle kat'iyen muhâsebeden müstağni kalamaz. O, bir yandan dün ihmal ettiği, hattâ yıkılmasına göz yumduğu geçmişini, ötelerden gelip vicdanının derinliklerinde yankılanan: " -Tevbe edip Allah'a dönün!.." (Nûr, 24/31)†ve "-Rabbinize inâbede bulunun!.." (Zümer, 39/54) ümit edalı, rahmet şîveli ilâhî nefahâtla onarıp ihyâ etmeye çalışırken; diğer yandan da : " -Ey iman edenler, Allah'tan korkun, O'na karşı saygılı olun! Ve herkes yarın için ne hazırlamış ona bir baksın!.." (Haşr, 59/18) Yıldırımlar gibi ürpertici, rahmet gibi inşirah verici uyarılarla teyakkuza geçer; kendine çekidüzen verir, elinden geldiğince bütün fenalıklara karşı kapanır.. içinde bulunduğu ânı tıpkı bir döllenme mevsimi, bir bahar mevsimi gibi değerlendirir ve imanın verdiği şuurla, basîretle o ânın her lâhzasına ayrı bir derinlik kazandırır.. zaman zaman cismâniyete toslayıp sarsılsa da: " -Sineleri her zaman Allah'a karşı

saygıyla çarpan müttakiler, şeytandan bir tayf, bir vesvese dokunduğu zaman hemen Allah'ı anarlar ve derken gözleri açılıverir" (A'râf, 7/201) ilâhî beyânına göre her zaman tetiktedir.

Muhâsebe, mü'minin iç dünyasında bir kandil, vicdanında da bir hayırhah ve nasîhatçı gibidir. Her ferd onunla hayrı-şerri, güzeli-çirkini, Allah'ın sevdiğini-sevmediğini birbirinden tefrik eder ve hayır soluklu o nasihatçının rehberliğinde en aşılmaz gibi görünen engelleri aşar ve hiçbir şeye takılmadan gidip hedefine ulaşır.

Muhâsebe; iman, kulluk, tevfik, kurbiyet ve ebedî saadete mazhariyet gibi mevzûlarda, tamamen, İlâhî inayet, İlâhî rahmet yörüngelidir.. ve ye's gibi mutlak emniyetin de en amansız hasmıdır. Evet o, her zaman huzûr ve itmi'nana açık olmasının yanında, korku, endişe ve ürperti eksenlidir. Muhâsebeye açık gönüllerin buğulu yamaçlarında her zaman: " -Bildiğimi bilseydiniz az güler, çok ağlardınız" iniltileri yankılanır.. ve onun, huzûr ve mehâbetin iç içe yaşandığı ikliminde, mes'uliyet ve sorumlulukla iki büklüm olmuş en yüce kametlerin: " -Keşke kesilip biçilen bir ağaç olsaydım" inkisârları uğuldar. Uğuldar da onlar: " -Yer bütün genişliğine rağmen onlar için daraldı ha daraldı.. ve vicdanları da bu daralma altında kaldı" (Tevbe, 9/118) tesbitinin her an kendileri için vâki ve vârid olduğunu hissederler. Onların beyinlerinin her guddesinde:" -Siz içinizi dökseniz de gizleseniz de, Allah onunla sizi hesaba çekecektir" (Bakara, 2/284) tınlamakta.. ve dillerinde: " -Âh keşke, anam beni doğurmasaydı" çığlıkları nümâyândır.

Bu ölçüde kendi kendini sorgulamanın zor olduğu söylenebilir; ama bu seviyede nefsini muhâsebeye tâbi tutmayanın da zamanı değerlendirmesi; bugünü dünden, yarını da bugünden farklı yaşaması mümkün değildir. Böylesi zamanzedelerin uhrevîlik performansı göstermeleri ise bütün bütün imkân hâricidir.

Sürekli nefsin sorgulanması ve ona itab imanın kemâlindendir. Hayatını "insan-ı kâmil" ufkuna göre plânlamış her rûh yaşadığı hayatın şuûrundadır ve ömrünün her dakikasını nefsiyle mücâdelede geçirir. Kalbine uğrayan her hâtıraya, kafasından geçen her düşünceye parola sorar ve vize tatbik eder. Şeytana, âsâba, hassâsiyete açık her işinde nefsânîliğini yakın takibe alır; çok defa onun en güzel, en mâkul davranışlarından dolayı bile kendi kendini sorgular.. akşam-sabah elindeki tığını, nefsini levm atkıları arasında dolaştırır ve bu rûh hâleti içinde hayat dantelâsını örmeye çalışır.. her akşam eksik ve yanlışlarını bir kere daha kontrol eder, her sabah bütün günahlara kapalı ve yepyeni bir azimle hayata açılır.

O, böyle bir sadâkat ve vefâ, böyle bir tevâzû ve mahviyetle iki büklüm olup başıyla ayaklarını aynı noktada birleştirdiği sürece, gök

kapıları ardına kadar açılır ve kendisine: “Gel ey sâdık ki, mahremsin, bura mahrem makamıdır; seni ehl-i vefâ gördük...” denir ve her gün ayrı bir semâvî seyâhatle şereflendirilir. Zaten, Cenâb-ı Hakk da: “ - Hayır hayır, kasem ederim sürekli kendini kınayan o nefse!” (Kıyamet, 75/2) diyerek bu saflardan saf rûh adına kasem etmiyor mu..?

MURÂKABE İNSANI

Hz. Ömer’e isnad edilen bir söz vardır: “Hesaba çekilmezden evvel nefsinizi hesaba çekin.” Bu, murâkabenin bir buudu. “İyi bir mü’min, daima kendi nefsine karşı savcı, başkalarına karşı avukat gibi davranır.” Bu da diğer buudu.

Hutbesini dinlemek için İbn Abbas’ın Mekke’den Medine’ye Ôşedd-i rihal’ ettiği (yollara düştüğü) Hz. Ömer (ra), bir gün hutbede ortaya koyduğu fevkalâde talâkat ve fesâhat karşısında birden durur ve “Haydi be ordan, deve çobanı sen de!” gibi ifadelerle nefsini tokatlar. Yine Ömer, evet İslâm’da devlet sistematiğinin güçlü temsilcisi o büyük zat, gerçekleştirdiği onca büyük muvaffakiyetin en küçüğüne bile sahip çıkmamış ve bir defa olsun, “Ben yaptım” dememiştir.

Hasan Basrî (ra), Ebû Nuaym’ın Hılyetü’l-Evliyâ’sındaki kayda göre, Nebî zevcesinden süt emmiş büyük bir insandır. O, kendisini her gün hesaba çeker ve “Sen, geçen gün namazda şunları şunları düşünen kişi değil misin? Rabbin huzûrunda hiç böyle şey yapılır mı? Önceki gün de şunu yapmıştın. İşte sen, busun” derdi.

Bunlar, bir devri, aydınlatan büyük muhâsebe ve murâkabe insanlarıdır. Zaten Kur’ân da, “Sizi ve yaptıklarınızı yaratan Allah’tır” (Saffat, 37/96) demiyor mu?

BAŞKALARINI DEĞİL KENDİMİZİ SORGULAMA

Maalesef hala insanlarda kusur arıyor ve onları kusurlarından dolayı sorguluyoruz. Aslında sorgulanması gereken bizim kendi kusurlarımızdır. Biri gırtlağına kadar çamura batsa, fakat çamur senin sadece topuğuna bulaşsa karşındakini sorgulayıp “Bu kadar çamur da ne?” demeye hakkın yoktur; “Neden ben topuğumu kirlettim?” deyip kendini sorgulaman esastır. Başkasının gırtlağına kadar çamura gömülmesi seni alakadar etmez. Allah’ın onu halas eylemesi için dua edebilirsin sadece; su-i zanna girmeden, gıybet edip çekiştirmeden... Eğer biz, bütün beklentilerden sıyrılıp muradımızı Hakk’ın muradı haline getirememişsek daha yapacak çok işimiz var demektir. Öyleyse nasıl başkalarının kusuruyla uğraşıp onları sorgulayabiiliriz; kendimizin onca eksiği varken.. Tasavvufta mürid bir noktadan sonra murad olur. Yani, ömür boyu hep onu diler, hep onu ister. O’nun müridîdir. Kendi güç ve kuvvetinden teberri edip Kudreti Sonsuz’un iradesine râm olur. Belli bir noktaya gelince murad haline gelir. Yani; Hakk arzusuyla

dopdolu olur, bütün bütün masivaya, O'ndan başkasına kapanır da O'nun hoşnutluğundan başka hiçbir isteği kalmaz.. bu haliyle de Hakk'ın murad ve matmah-ı nazarı "gözde"si bahtiyar bir ruh olur. İşte biz Allah'ın muradı değilsek O emanetini niçin bize versin ki?

Evet, bu hususta korkmalı, tir tir titremeli; her başarı ve muvaffakiyetten sonra o işe layık olup olmadığımız hususunu (liyakatimizi) masaya yatırmalı.. çok büyüten bir mercekle tavır ve davranışlarımıza bakmalıyız; "Acaba biz böyle bir ihsan-ı ilahi ve nimet karşısında şükür ve vefa vazifemizi yerine getirebiliyor muyuz?" İşte bu duyguyla kendi eksik ve kusurlarımızı sorgulamalıyız. Hani Muhasibî, muvakkaten aklından geçenleri, mesela bir anlık "Şu adam şu kadar iyi olsa..." şeklinde başkalarını kritiğe tabi tutmayı dahi büyük günah sayıyor ve onun ızdırabıyla yaşıyor. Davranış, fiil, ya da tavır değil, aklına gelip uğrayan sevimsiz şeyler hakkında bile "Benim aklım temiz olsaydı o kirin ne işi vardı onda!" diyor ve her an kendi muhasebesiyle uğraşıyor. Bizim şiarımız da bu olmalı ve biz sadece, masiva düşüncesinden hâlâ sıyrılamayan kendi nefsimizi kınayıp onu sorgulamalıyız.[309]

BİR MUHASEBE

İnsan her zaman gurur ve kibir esintilerine karşı duyarlı olmalı ve devamlı murakabe, muhasebe ile nefsini ezmesini bilmelidir. Zannediyorum bunun en kestirme yolu da, mazhar olunan bütün iyiliklerin Allah'tan geldiğini kabul, tasdik, itiraf ve ilan etmektir. Yoksa gurur, kibir ve kendini beğenme gibi hastalıklar bünyeye yerleşir ve bir daha da onları yerleştikleri yerden söküp atmak mümkün olmaz.

Üstad Bediüzzaman'ın da dediği gibi, insan kuru üzüm çubuğuna benzer. Nasıl ki o kuru çubuğun, üzümler üzerinde bir hak iddiası söz konusu değildir. Öyle de insan, kendindeki meziyetleri sahiplenemez ve bunların kendisinden kaynaklandığını iddia edemez.

Gurur, kendini bulamamış küçük insanlara âit bir boşluktur. Yine Üstadın dediği gibi: Cemiyet hayatında herkesin görünmek istediği bir pencere vardır. Boyu kısalar görünmek için ayak parmaklarının ucuna doğrularak uzun görünmeye çalışırlar ki, bu durum esasen onların kısalığını ele verir. Boyu uzunlara gelince onlar da görünmemek için iki büklüm olurlar. Bu itibarla tevazu, bir büyüklük emaresi, tekebbür de küçüklük emaresi sayılmıştır. Evet büyüklerde büyüklüğün işâreti küçük görünmek, küçüklerde küçüklüğün işâreti de büyük görünmektir.

Basit insanlarda kompleks olur. Zaten büyüklenme de bunun bir tezahürüdür. Halbuki inanan insanlarda aşağılık duygusu olmamalı. Aslında; bunca İlâhî lütuflarla serfiraz mü'minde niçin aşağılık duygusu olsun ki?. Evet, bir kere o, kendini idrak seviyesinde bir insandır.

İkincisi, imân gibi bir cevhere sahiptir. Üçüncüsü, eğer yapabiliyorsa, imân ve Kur'ân hizmetinde kendine düşen önemli misyonu vardır. Bütün bu meziyetlerle taltif edilmiş bir insanda aşağılık duygusu olamaz ve olmamalı. Öyleyse kibir, gurur ve kendini beğenmişlik gibi kötü duygular da onda olmamalı.

MUHASEBEDE DENGE

İnsan her mes'elede olduğu gibi, muhasebede de ölçülü ve dengeli davranmalıdır. Bir kere muhasebe, kat'iyen yeis ağırlıklı olmamalıdır.

Evet, her insanın muhasebesi kendi seviyesine göredir. Öyle mes'eleler vardır ki, ebrar onunla sevap kazanırken, mukarrebin için onlar günah sayılmaktadır. Bu itibarla da ebrar kendi muhasebe derinliği içinde, mukarrebin de kendi muhasebe enginliği içinde daima ölçülü olmalıdır.

Diyelim ki, bir insan gece namazına kalktı ve sabaha kadar gözyaşları içinde namaz kıldı. Bu, mutlaka takdir edilecek bir ameldir. Fakat bu amel mukarrebinden birisine âitse, o kendine göre bu amelinin muhasebesini yapacak ve belki de şöyle diyecektir: "Ben bu geceki namazımda manevî füyuzatla dolup taştım. Ama acaba, amelimdeki gaye ve hedef bu manevî füyuzatı yakalamak mıydı? Eğer öyleyse yandım, mahvoldum.." Evet, bu da bir muhasebedir; fakat has dâirede ve bazı insanlara mahsustur. Henüz gece namazına kalkmayı bile düşünmeyenler için böyle bir muhasebe teklifi, ifrattır ve altından kalkılamayacak bir yüktür... İşte Muhasibî'nin riya ve ihlâs konusunu işlerken ifade ettiği hususlara böyle bir pencereden bakmak lazımdır. İmam Gazalî'nin de bu konuları işleyişi aynen Muhasibî gibidir ve onda da hassasiyet had safhadadır. Bu konuda hadislerin bize öğrettiği ölçü ise, hem objektif hem de ekseriyete hitap etmektedir. O ölçü de şudur: 'Din kolaylıktır. Onu zorlaştıran sonunda yenik düşmeye mahkûmdur..' Öyleyse her ferd, muhasebede tecessüsünü, yenik düşmeme sınırında tutmalıdır. Bu da şahsın manevî yapısına göre çeşitlilik arzeder. Bu arada, hadîsteki ölçüyü herkes kendi seviye ve durumuna göre tatbik edebilir.

Bir de mes'eleye şöyle bakmak gerekir: Az veya çok, her insanın bir kudve ve rehber olma durumu vardır ve onların davranışları arkalarında bulunanlara aynen yansımaktadır. Öyleyse her türlü davranışımız ölçülü ve umumun kabul edebileceği durumda olmalıdır ki, bilerek-bilmeyerek başkalarını zora koşmayalım. Muhasebe şeklimiz ve muhasebe keyfiyetimiz için şu prensip her zaman geçerlidir: Hiç kimse, ona aşıladığımız muhasebe şekil ve keyfiyetiyle amele yenik düşmemelidir.

MUHASEBE VE HÜSN-Ü ZAN

Bir diğer çok önemli husus da şudur: Ben kendi hakkımda düşünürken demeliyim ki, "Her namazdan sonra uzun uzun tesbihat yapmam, her gün Mecmuatü'l-Ahzab'tan bir bölüm okumam, bir-iki saatımı zikre, fikre vermem katiyen benim durumumda olan bir insanın şükür mukabelesi sayılamaz. Bu kadarcık bir evrâd u ezkârla bana dense dense "tembel" denir, "miskin, uyuşuk" denir. Ama bu hizmet-i imaniye ve Kur'aniye'deki arkadaşlarımı düşünürken, onlar namazlarının sonunda ister herkesin bildiği "Sübhanallah, Elhamdulillah, Allahuekber" şeklindeki malum tesbihatı yapsınlar, isterse de "Yâ Cemîl Yâ Allah…" diyerek Esmâ-i İlâhî'yi uzun uzun saysınlar, "inşaallah vazife-i ubudiyetlerini, genel durumun ve şartların müsaadesi ölçüsünde yerine getiriyorlardır" demeliyim. Onlar hakkında katiyen hüsn-ü zan etmeliyim. Kendim hakkında da hüsn-ü zanna zerre kadar yer vermemeliyim. Yoksa biraz evvel bahsettiğim şekilde, insanlar hakkında "Hiç kimse sorumluluğu ölçüsünde Allah'ı anmıyor." diye bir mülahazaya girersem sû-i zan etmiş olurum. "Bunlar ne zikir, ne fikir, ne de şükür vazifelerini hakkıyla eda edemiyorlar." dersem sû-i zanna saplanmış olurum. O da tehlikelidir ve kaybettirir. Her zaman tekrar ettiğim bir mülâhazayla bağlayayım bunu; Kendimiz hakkında sürekli suç arayan, suç derleyen, tevsî-i tahkîkatta bulunan bir savcı gibi davranmalıyız. Ama başkaları hakkında da, onların fahrî avukatı gibi olmalı, hep onları müdafaa etmeliyiz. Başkaları hakkında hüsn-ü zan, kendi hakkımızda da sürekli muhasebe esasına bağlanmalıyız.

Buraya bir küçük haşiye daha koymak istiyorum: Ben ölçü olmasam da bazen canımı sıkan şeyler oluyor. Meselâ, namazda imam arkasında ses çıkarmalar oluyor. Birisi durup dururken boğazı sıkılıyor gibi sesli sesli "Allaaahuekber" diyor; "ettehiyyaaaaatü lillaaaahi vessalavaaaatü" diyor. Dinde böyle bir sorumluluk yoktur. İnsan kendi kendisi duyacak, anlayacak kadar söylemelidir. Şimdi bu harekete bir zaviyeden bakınca "Bu bir riyadır" dersiniz. Vakıa, duyurmaya matuf olan şeylere riya değil "süm'a" denir. Göstermeye yönelik hareketlere, kendini ihsas etmelere de "riya" denir.

İşte birinin böyle bir hareketi karşısında aklımıza o şahsın süm'a yaptığı gelebilir. Meselâ gece erkenden kalkıyor, kapıları sertçe açıp kapatıyor, su sesini duyuruyor bize. İçimize "Acaba daha sessiz yapamaz mı bunu? Allah'a doğru yaptığı bu yolculuğu sessizlik içinde götüremez mi? Çok inceyse şayet, inceliğini ortaya kalınlık şeklinde koymak suretiyle hakkında su-i zan ettirmemeli değil mi?" gibi duygular gelebilir. Bu meselenin bir yanı. Fakat bu türlü meselelerde biz, neden o adam hakkında böyle düşünürüz? Çünki bir insan, ibadet ü taata, o ibadet ü taat teşri kılınırken söz konusu olmayan meseleleri iradî olarak katarsa Allah'a ibadete başka şeyleri karıştırmış olur. Dinde,

imamın arkasında boğaz sıkılıyor gibi ses çıkarmak diye bir şey yoktur. İbadet ü taat yaparken ses çıkarılacak diye bir şey yoktur. Bunların hepsi süm'adır dinimize göre. Ve dolayısıyla bu tür hareketlere riya ve süm'a nazarıyla bakılır. İnsanın kalbinde öyle kendini harap edecek kadar bir incelik yoksa, içinde bulunduğu manevî hava itibariyle gerçekten boğazı sıkılır gibi olmamışsa, "Allah" dendiği zaman halinde bir değişiklik olmuyor, aynı kararında devam ediyorsa çok iyi bir kul hali sergilemek onun hakkı değildir. O, o seviyenin insanı değildir ki; halkın içinde "Allah" diye seslensin. Onu iradesiyle ve düşünerek söylediyse, mani olabileceği halde olmayıp söylediyse riya ve süm'a yaptı demektir.

Bu, temelde ibadetin içinde olmayan bir şeyi ibadete karıştırma demektir. Onun için Allah Rasulü (sallallahu aleyhi vesellem) riya hakkında "debîbü'n-neml" buyuruyor. Yani, karanlık bir zeminde bir karıncanın yürürken bıraktığı izler gibi bir şeydir riya.. farkına varamazsınız, ibadetinizin içine girer de farkedemezsiniz. 310

MUHASEBE

Bir yerde çok güzel konuştunuz, çok güzel yazdınız, her istediğiniz oldu. Oturup, bir güzel nefis muhasebesi yapmalısınız. Zira istidraç olabilir. İhtimal onunla gurur, riya, kibir kapısı açılır ve insanlardan bir insan olmanızın kapısı kapanır.

Ehlullah, başarısızlık kadar hatta ondan da fazla başarıdan da korkmuştur. Tarlaya ekin ekmiş, arkadan çok güzel mahsul olunca, oturmuş hıçkıra hıçkıra ağlamış ve "Ne yaptım da böyle oldu. Yoksa istidraç mı?" diye kendisini tekrar tekrar sorgulamış.

BİR MUHASEBE MİSALİ

1. İbadetleri samimi olarak yapmak.

2. Allah'a karşı yaptığı ibadetlerin en şuurlusunu eksik bulmak.

3. İnsanlar karşısında kendisini hor ve hakir görmek; hem o kadar hor ve hakir görmek ki, sadece kâfir olmadığından dolayı oturup kalkıp Allah'a şükretmelidir. Bediüzzaman Hazretleri, "Mecmuatü'l-Ahzab"ta büyük zatlara ait "En şaki kulum" denilen yerleri "Senin lütfun olmazsa" şeklinde düzeltmiştir. Zannederim bu husus, büyük zatların nefis muhasebesini gösterme açısından önemli bir misal teşkil etmektedir.

4. Güzel konuşan ve câhiren iyi bir yaşantısı olanlar umumiyetle halk nazarında hüsn-ü zanna mazhar olurlar. Bu durumlarda insanın, kendini birşey olmadığına inandırması çok önemlidir. Aksi takdirde insan, kendini birşey oldum zannedebilir ki bu da büyük bir tehlike demektir. Büyük veliler bile bu konuda hep korkmuş ve titremişlerdir. İnsan Hz. Şuayp gibi hutbe irad etse bile kendi iç mülahazası şöyle

olmalıdır: “Lafızperestlik yaptım, insanları kelimelerle, cümlelerle aldattım.”

Sıraladığımız bu hususlar, takılıp kaldığımız ve kaybettiğimiz noktalardır. Bugün Allah (cc) bize büyük vazifeler gördürüyor olabilir. Fakat, böyle bile olsa, bize düşen vazife ve sorumluluk şudur: Kafamızı her zaman muhasebe ile meşgul etmek ve en güzel yaptığımız işlerde bile bir bit yeniği var olduğunu düşünmek.. Evet, halkın içinde ağlayıp sızlayan, gözyaşlarıyla namaz kılan bir insanın, Rabbiyle başbaşa kaldığı anları da böyle değilse, onun bu halinde, değil bit yeniği, akrep yeniği var demektir.

MÂİZ HADİSESİ VE VİCDAN İRTİBATLI KONTROL SİSTEMİ

Ürperten bir muhâsebe ruhu veya Maiz hâdisesinden bir kesit. Müslim-i Şerîf, ona hususi bâb ayırmış ve “Câde bi nefsihi”; “Nefsini cömertçe feda eden adam” başlığını koymuş. Evet, nefis cömertliği yapan adam. İşte Maiz bu!

Bir gün Allah Resulü’nün huzuruna girer ve O’nun yanına kadar sokulur. Ayakta kaddi bükülmüş, rengi sararmış.. benzi solmuş ve laf söyleyecek hali kalmamıştır. İşte bu bitkin insan şöyle der: “Ya Resûlallah! Beni temizle” Allah Resûlü yüzünü öbür tarafa çevirir... Şefkat İnsanı, onun diyeceğini duymak istemez. Bu defa da Maiz öbür taraftan gelir ve aynı şeyleri söyler. Derken bu durum tam dört defa tekerrür eder! Her defasında Allah Resûlü yüzünü çevirir. Maiz de O’nun yüzünü çevirdiği cihetten gelerek, kendisini temizlemesini ister. Dördüncüde Allah Resûlü: “Seni hangi günahtan temizleyeyim?” sorusunu sorar. O da: “Zinadan Ey Allah’ın resûlü” cevabını verir. Herkes donup kalmıştır. Allah Resûlü’nün devrinde “zina” kelimesi belki ilk defa telaffuz ediliyordu. İtiraf şok te’siri yapmışdı. Daha dün zinayı meşru görenler, İslâm’la birlikte ondan o kadar uzaklaşmışlardı ki, bilmedikleri yeni birşey duymuş gibi şaşırıp kalmışlardı. Sükûneti Allah Resûlü’nün şefkat dolu sesi bozdu.. ve sordu oradakilere:

- Maiz’de delilik var mı?

- Hayır, Ey Allah’ın Resûlü, Maiz aklı başında biridir, dediler.

- Acaba sarhoş mu? Ağzı koklandı ve yine;

- Hayır, cevabı verildi. Maiz itirafında bu kadar ısrar edince, artık Allah Resûlü’nün elinden birşey gelmezdi. “Haddi tatbik edin” buyurdu. Taş atanların arasında kendisi yoktu. Maiz bir meydana getirildi. Başına taşlar yağdırıldı. Bir aralık bu taşlamaya dayanamadı, kalkıp kaçmak istedi. Kaçarken de biri eline geçirdiği bir çene kemiğiyle başına vurdu ve düşürdü. Maiz ölmüştü... Hâdise olduğu gibi Allah Resûlü’ne, son anda kaçmak istediği, fakat birisinin vurduğu bir çene kemiği ile öldüğü şeklinde hikaye edilince o Şefkat Âbidesi

dayanamadı ve: “Onu bana bırakmalı değil miydiniz?” dedi, ağladı. Belki Maiz, itirafından vazgeçecekti. O zaman da durum değişebilirdi. Aradan bir-iki gün geçmişti ki Allah Resûlü’nün huzuruna bu sefer bir kadın çıkageldi. Bu Maiz’in suç ortağı olan kadındı. O da Maiz gibi: “Ya Resûlallah beni temizle” diyerek söze başladı. Allah Resûlü de Maiz’e yaptığı gibi yaptı ve: “Dön git tevbe et” dedi. Ama kadın ısrarlıydı. Bunun üzerine Allah Resûlü: “Belki sen hamilesindir. O masumun kanına giremeyiz” dedi ve kadını geri çevirdi. Aylar geçti ve kadın çocuğunu doğurdu. İlk fırsatta hemen Allah Resûlü’nün huzuruna gelerek teklifini tekrarladı... Bu defa da Allah Resûlü: “Bu çocuğun bakıma, süte ihtiyacı var” diyerek kadını geri gönderdi. Son geldiğinde, çocuğa ekmek yemesini de öğretmişti ve: “İşte artık bana ihtiyaç kalmadı. Ne olur ya Resûlallah bana haddi tatbik et ve beni şu vicdan azabından kurtar!” dedi; ve alıp götürdüler, vicdan huzuruna doğru kanatlanacağı bir rampaya.. vefat ederken mesut ve bahtiyardı. Biri başına taş atarken “Seni gidi...” deyince, uzaktan seyreden Rasûlullah kaşlarını çattı ve şöyle dedi: “Vallahi bu kadın öyle bir tevbe etti ki tevbesi bütün Medine halkına dağıtılsaydı yeterdi.”

Neden öyleydi? Çünkü, hiç kimsenin görmediği yerde bir günah işlemiş.. hesabı öteye kalmasın diye, kendini itirafın cenderesine atmış ve cezasını çekeceği âna kadar da Allah ve topluma karşı işlediği suçun hicap ve vicdan azabını sırtında ateşten bir gömlek gibi taşımıştı. Evet, ayağı kaymış ve düşmüştü ama, kurtuluşu dinin kapısında aramakdan vazgeçmemişti.

SÜREKLİ MURAKABE VE MUHASEBE

İnsan, yaptıklarını sürekli düşünerek, murakabe ve muhasebede bulunarak yapmaz, terk ettiklerini, aynı şekilde düşünerek terk etmezse, her zaman için yanılabilir. O bakımdan, en iyi, belki en kabule şayan gördüğümüz amellerimizde dahi bir bit yeniği olabileceğini nazara almalıyız. Kimsenin olmadığı, sizi de görmediği bir yerde tek başınıza yaşıyor, her gece kalkıp 100 rekat namaz kılıyor, başınız secdede, Rabbin huzurunda gözyaşı döküyorsunuz; evet bunda bile bit yeniği olabilir. Belki de, içinizde, "bu yaptığım, geç de olsa bir gün duyulur" mülâhazası; şimdi ben yapayım da, bir gün bundan haberdar olup, bahsedenler çıkar düşüncesi olabilir. Eğer bu derece bir murakabe yoksa, insan her zaman için yanılabilir. Evet, en yanılmayacağınızı zannettiğiniz yerde bile yanılabilirsiniz. Kulluk, bir manâda sürekli iç münakaşa, insanın kendisiyle, nefsiyle olan kavgasıyla gerçek derinliğini bulur. Ubûdiyet, ubûdet, üzerinden sürekli geçilen işlek bir yolu ağır paletlerle bastırma ve düzeltme, sonra gelip yeniden bastırma ve düzeltme, sonra yeniden, sonra yeniden... hiç durmamacasına bastırma ve düzeltme demektir. Ama herkes bunu kendi nefsi adına yapmalıdır; başkaları hakkında aynı şekilde

düşünülür, onların ibadetlerinde nefsin payı olabileceği gibi bir sû-i zanna gidilirse, Allah korusun, bu da öldürücü bir zehir bir korkunç bir yanılma demektir. İhtimal başkaları, sizin yakalamaya, avlamaya çalıştığınızı çoktan yakalayıp, avlamışlardır da, sizin haberiniz yoktur.311

RİSALE...

Ey Rabb-i Rahîmim ve ey Hâlık-ı Kerîmim!

> Benim sû-i ihtiyarımla ömrüm ve gençliğim zayi olup gitti. Ve o ömür ve gençliğin meyvelerinden elimde kalan, elem verici günahlar, zillet verici elemler, dalâlet verici vesveseler kalmıştır. Ve bu ağır yük ve hastalıklı kalb ve hacâletli yüzümle kabre yakınlaşıyorum. Bilmüşahede, göre göre, gayet süratle, sağa ve sola inhiraf etmeyerek, ihtiyarsız bir tarzda, vefat eden ahbap ve akran ve akaribim gibi, kabir kapısına yanaşıyorum.

O kabir, bu dâr-i fâniden firâk-ı ebedî ile ebedü'l-âbâd yolunda kurulmuş, açılmış evvelki menzil ve birinci kapıdır. Ve bu bağlandığım ve meftun olduğum şu dâr-ı dünya da, katî bir yakîn ile anladım ki, hâliktir gider ve fânidir ölür. Ve bilmüşahede, içindeki mevcudat dahi, birbiri arkasından kafile kafile göçüp gider, kaybolur. Hususan benim gibi nefs-i emmâreyi taşıyanlara şu dünya çok gaddardır, mekkârdır. Bir lezzet verse, bin elem takar, çektirir. Bir üzüm yedirse, yüz tokat vurur.

Ey Rabb-i Rahîmim ve ey Hâlık-ı Kerîmim!

كُلُّ اٰتٍ قَرِيبٌ

sırrıyla ben şimdiden görüyorum ki, yakın bir zamanda, ben kefenimi giydim, tabutuma bindim, dostlarımla veda eyledim. Kabrime teveccüh edip giderken, Senin dergâh-ı rahmetinde, cenazemin lisan-ı haliyle, ruhumun lisan-ı kàliyle bağırarak derim: "El-aman, el-aman! Ya Hannân! Yâ Mennân! Beni günahlarımın hacâletinden kurtar!"

İşte kabrimin başına ulaştım, boynuma kefenimi takıp kabrimin başında uzanan cismimin üzerine durdum. Başımı dergâh-ı rahmetine kaldırıp bütün kuvvetimle feryad edip nidâ ediyorum: "El-aman, el-aman! Yâ Hannân! Yâ Mennân! Beni günahlarımın ağır yüklerinden halâs eyle!"

İşte, kabrime girdim, kefenime sarıldım. Teşyîciler beni bırakıp gittiler. Senin af ve rahmetini intizar ediyorum. Ve bilmüşahede gördüm ki, Senden başka melce ve menceyok. Günahların çirkin yüzünden ve mâsiyetin vahşî şeklinden ve o mekânın darlığından, bütün kuvvetimle nidâ edip diyorum:

"El-aman, el-aman! Ya Rahmân! Yâ Hannân! Yâ Mennân! Yâ Deyyân! Beni çirkin günahlarımın arkadaşlıklarından kurtar! Yerimi genişlettir! İlâhî, Senin rahmetin melceimdir ve Rahmeten li'l-Âlemîn olan Habibin, Senin rahmetine yetişmek için vesilemdir. Senden şekvâ değil, belki nefsimi ve halimi Sana şekvâ ediyorum.

"Ey Hâlık-ı Kerîmim ve ey Rabb-i Rahîmim!

Senin Said ismindeki mahlûkun ve masnuun ve abdin, hem âsi, hem âciz, hem gafil, hem cahil, hem alîl, hem zelîl, hem müsi', hem müsin, hem şakî, hem seyyidinden kaçmış bir köle olduğu halde, kırk sene sonra nedamet edip Senin dergâhına avdet etmek istiyor. Senin rahmetine iltica ediyor. Hadsiz günah ve hatîatlarını itiraf ediyor. Evham ve türlü türlü illetlerle müptelâ olmuş, Sana tazarru ve niyaz eder. Eğer kemâl-i rahmetinle onu kabul etsen, mağfiret edip rahmet etsen, zaten o Senin şânındır. Çünkü Erhamürrâhimînsin. Eğer kabul etmezsen, Senin kapından başka hangi kapıya gideyim? Hangi kapı var? Senden başka Rab yok ki dergâhına gidilsin. Senden başka hak mâbud yoktur ki ona iltica edilsin."

ÜSTADIN MUHASEBE YANI

…Üstad, bu yüksek iktisatçılık kudretini sırf yemek, içmek, giymek gibi basit şeylerle değil, bilakis fikir, zihin, istidat, kàbiliyet, vakit, zaman, nefis ve nefes gibi manevî ve mücerred kıymetlerin israf ve heder edilmemesi ile ölçen bir dahîdir. Ve bütün ömrü boyunca, bir karakter halinde takip ettiği bu titiz muhasebe ve murakabe usûlünü, bütün talebelerine de telkin etmiştir. Binaenaleyh, bir Nur Talebesine olur olmaz eseri okutturmak ve her sözü dinlettirmek kolay birşey değildir. Zîra, onun gönlünün mihrak noktasında yazılı olan şu "Dikkat!" kelimesi, en hassas bir kontrol vazifesi görmektedir.

İşte, Bediüzzaman, kudretli bir ıslahatçı ve harikalar harikası bir pedagog (mürebbî) olduğunu, yetiştirdiği ter temiz nesille fiilen ispat etmiş ve iktisat tarihine nurdan pırıltılarla yazılan bir atlas sahîfe daha ilave eden bir nadire-i fıtrattır.[312]

TEFSİR…

يَا اَيُّهَا الَّذينَ امَنُوا اتَّقُوا اللّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَاقَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللّهَ اِنَّ اللّهَ خَبيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

Haşr/18. Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve herkes, yarına ne hazırladığına baksın. Allah'tan korkun, çünkü Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.

Ey Allah'a, Resulüne ve ahiret gününe inanıp iman şerefi ile müşerref olmuş bütün müminler! Hep Allah'tan korkun. Nifaktan, münafıklardan, küfürden, kâfirlerden, zulümden, zalimlerden ve

şeytanın şeytanlığıyla o kötü akıbete düşmekten sakınıp Allah'ın korumasına sığının da, her işinizde O'nun emir ve nehyini tutarak azabından korunun ve her nefis yarın için, yani kıyamet günü için ne hazırlamış, Allah'a ne takdim etmiş olduğuna baksın. Hesab sorulmadan önce nefsini muhasebeye çekip kendi hesabına nazar etsin. Kıyamet gününe "yarın" denilmesinin iki anlamı olduğu ifade edilmiştir. Birincisi, yarının dünden yakın olması itibariyle kıyamet yarın olacakmış gibi telakki edilerek çalışmaya teşvik etmek demektir.

İkincisi de, Rahmân Sûresi'nde geçtiği üzere Allah katında zamanın, birisi teklif zamanı olan dünya devri, diğeri de ceza ve mükafat zamanı olan ahiret devri olmak üzere iki günden ibaret olduğuna işarettir ki, buna göre bugün dünya, yarın ahiret demektir. Bununla beraber âyet, insanın her gün korunmak için yarına faydalı olacak ne iş yaptığını düşünmesinin gerekli olduğunu da hatırlatmaktan uzak değildir. "Allah"tan korkun!" Bu cümle dış anlamı itibariyle öncekini te'kid etmek için tekrar edilmiş gibi görünmektedir.

Fakat önceki Allah sevgisiyle emirlerin, vazifelerin yerine getirilmesi, bu ise Allah korkusuyla yasaklanan şeylerden, fenalıklardan sakınılması durumunu göstermesi itibarıyla farklılık arzetmektedir. Yani Allah'tan korkun da kötülük yapmayın ve korunmazlık etmeyin. Çünkü Allah, her ne yaparsanız haberdardır, yarın ona göre ceza veya mükafat verecektir.313

وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ

Kıyamet/2. Kendini kınayan (pişmanlık duyan) nefse yemin ederim (diriltilip hesaba çekileceksiniz).

"Hayır, kendini kınayıp duran nefse de yemin ederim." Bu da aynı mânâda, "nefs-i levvâme" (kendini kınayan)'nin gerçekleşeceğine yemindir. Nefs-i levvâme, "kınayan nefis" demektir. Bu da ya başkasını çok çok kınayan nefis veya yaptığı günahların fenalığını anlayıp da kendini kınayan, pişman olan nefis demek olabilir. Daha çok bu ikinci mânâ yaygın ve bilinmektedir.

Onun için nefisler nefs-i emmâre (insana kötülük yapmasını emreden nefis), nefs-i levvâme, nefs-i mutmainne (iyilikle kötülüğü ayırt eden, temizlenerek kişiyi Allah'a yaklaştıran nefis), nefs-i mülheme (ilham edilmiş nefis), nefs-i zekiyye (temizlenmiş nefis), nefs-i raziye (razı olmuş nefis) ve nefs-i merdıyye (kendisinden razı olunmuş nefis) diye yedi mertebeye kadar sayılır ki, her biri terbiye ve nefsi kırma ile tarikat yolunda bir mertebedir.

Yani kıyamet günü muhakkak olacak ve ona inanmak istemeyen kötü nefisler o gün kendisini çok kınayacak, dünyada yaptıkları gafletlere, günahlara çok pişman olacaklar, hatta her nefis kendini

kınayacak, dünyada işlediği kusura pişman olacak, "daha iyi niye çalışmadım, daha güzel işler niçin yapmadım" diye pişmanlık duyacaktır. Bu surette "kendini kınayan nefs"e yemin, o gün gerçekleşecek olan kınamasındaki acılığın önemine ve büyüklüğüne dikkat çekmek için demek olur.[314]

NÜKTELER…

Her namaz, sahibine nefsini murakabe, muhasebe ve kontrol melekesini de kazandırır. Sık sık müdür veya müfettiş huzuruna çağrılan bir memur, nasıl görevinde dikkatli davranır, işlerini muntazam bir surette yürütürse, bunun gibi günde en az beş sefer Hâlikının huzuruna çıkan bir insan da, bütün işlerini hatâ ve yanlışlığa meydan vermeyecek şekilde yapar.

HASAN BASRİ HAZRETLERİNDEN

Hasan Basri (r.a.) buyurdu: “mümin nefsine hakim olup onu Allah adına hesaba çeken kimsedir. Dünyada nefsini hesaba çekenlerin hesaplaşması kolay geçer. Nefis muhasebesi yapmadan hayat geçirenlerin, kıyamet günü hesaplaşması çetin olur.”

Arkasından sözlerine devam eden Hasan Basri nefsi muhasebesini şöyle açıklıyor, “mümin ansızın, nefsinin hoşuna giden bir davranışla karşı karşıya gelince içinden “vallahi sen benim hoşuma gidiyorsun, sana ihtiyacım da var, fakat seninle aramda engel var” işte bu amelden önce hesap görmektir. Sonra sözüne şöyle devam etmiştir: bazen bir şeyde ifrata varırda içinden “bu davranışı niye işledim? Yemin ederim ki, buna karşı geçerli bir mazeretim yok, Allah’ın izniyle bu davranışı bir daha yapmamaya yemin ediyorum” diyerek yanlış hareketi karşısında pişmanlık belirtir.

“Kendini kınayan nefse yemin ederim” mealindeki ayet hakkında Hasan Basri (r.a.) buyuruyor ki, “Mümin, şu sözü neye söyledim, şu yiyeceği niye yedim, şu içeceği niye içtim diye kendini devamlı olarak kınamaktan geri durmaz. Günahkar ise kendini kınamadan ömrünü geçirir”[315]

HZ. ÖMER VE MUHASEBE

Hz. Ömer (r.a.) der ki, “hesaba çekilmeden önce kendi kendinizi hesaba çekiniz. Amelleriniz tartılmadan siz onları tartınız”

Anlatıldığına göre, Hz. Ömer (r.a.) her akşam ayaklarına kamçı ile vurarak kendi kendine “bu gün ne yaptın” derdi.

Enes Bin Malik buyuruyor ki, “bir gün Hz. Ömer (r.a.) evden çıktı, ben de peşinden çıktım. Bir bahçeye girdi. Aramızda bir duvar vardı, duvarın arkasından şöyle dediğini duydum: “Hattab oğlu Ömer, müminlerin emiri, oh oh, Allah’a yemin ederim ki, ya Allah’dan

korkarsın, yahut da azaba çarpılırsın”[316]

BİR MUHASEBE ÖRNEĞİ

Ahnef İbni Kays’ın arkadaşlarından biri anlatır.

- Onunla birlikte olduğum müddetçe gece namazlarımızın büyük çoğunluğunu dua teşkil ederdi. Bu arada kandilin yanına gelir, parmağını yanasıya ateşe tutar, sonra nefsine şöyle seslenirdi:

- Hey Huneyf, falan gün, falan günahı, filan gün filan kusuru niye işledin?[317]

MUHASEBE

“Bu kadar yakışıklı olmasaydım keşke” dedi içinden. Sonra da bu bir isyan olur diye “estağfurullah” çekti.

…Halit Allah’ın emirlerini yaşamakta ve yasaklarından kaçmakta çok hassastı. Kalbine ve kafasına O’dan başkasının girip, fena bir ur gibi yerleşmesinden çok korkardı. Allah’ın yarattığı kalbine başkasını kabul edemezdi. Bu çelikten iradesi sayesinde, başkalarına karşı daha tesirli oluyordu.

…Aparmanın dış kapısından girdi. Dış kapı açıktı. İç kapıyı açmak için anahtarlarını cebinden çıkardı. Alt katta bulunan dairenin kapısına doğru dalgınca ilerliyordu. İsraf olmasın diye elektriği yakmamıştı. Daire kapısında sanki bir gölge vardı. Bu gölge acaba geriden mi aksediyordu? Aniden durakladı Halit. İçinden otomatiği yakmak geçti. Sonra vazgeçerek kapıya doğru biraz daha yaklaştı. O anda onun bir gölge olmadığını anladı. İçinde bir şeyler kıpırdandı. Oradaki insan, evinin tam kapısının önündeydi. Işığı yakmanın gereğini kesinlikle anlayan Halit, kapının yanındaki otomatik düğmesine dokundu. Dokunmasıyla birlikte otomatiğin solgun ve ölgün ışığının karanlığı kovmasıyla, kapıdaki hayaletin kim olduğu anlaşıldı. O anda Halit’in gözleri apartman sakinlerinden olan kızın gözleriyle buluştu. Her fırsatta Halit’i kendine beğendirmeye uğraşan kız, bu vesileyle ilk defa Halit’le bu kadar yakından buluşma imkanını elde etmişti. Halit mahcubiyet içinde bakışlarını başka noktalara kaçırmaya çalıştı. Gözlerini kaçırmasına rağmen kalbi ona meyletmişti. Geçici olsa dahi Allah’ın kıblegehı olan kalbine, kızın bakışları ve endamı girip oturmuştu. Ondan kapıdan uzaklaşmak istedi. Titreyen elleriyle kapıyı açtı…kendi küçük odasına kapandı.

…teybin bulunduğu dolabın çekmecesinde bir mum vardı. Mumu yakıp kendisini onun aydınlığına bırakacaktı...O da parmağını yaktığı mumun alevi üzerinde yanıncaya kadar tutuyordu. Kimseye duyurmadan kapıyı açtı. Arkadaşlarının sesleri geliyordu. Odasına çok yakın lavaboda abdest aldı. Abdestle beraber günahkar uzuvlarını

yıkıyordu. Biraz rahatlamıştı. Yine kimseye duyurmadan odasına geri döndü. Namaza durdu. Namazda ihanetini düşünüyordu. Eyyub gibi ağlıyordu. Rabbi de onun iltifat nurlarını kalbine serpiştiriyordu. Namazını bitirmişti.

Kapının hemen ardındaki bütün elbiselerini ceplerinde neyi varsa neyi yoksa hepsini ortaya döktü. Bütün bunları hibe edecekti…[318]

BİR ANEKDOTTAN ALINACAK DERS

Damat Efendi lakabıyla meşhur "Mecmeu'l-Enhür" sahibi Muhammed b. Süleyman, talebelik günlerinden birinde, gece yarısı, mum ışığı altında ders çalışmaktadır. Bir ara kapı çalınır. Açar. Karşısında bir genç kız durmaktadır. Yolunu kaybettiğini ve ortalıkta başkaca da bir ışık görmediği için buraya geldiğini söyler. Molla, onu içeriye alır. Sonra da kendini yine dersine verir.. verir ama, sabaha kadar ara sıra elini, yanan mumun üzerine tutmayı da ihmal etmez. Evet sabaha kadar bunu pek çok defa tekrar eder. Gün ışıdıktan sonra genç kız oradan ayrılır. Evine döner. Burası Osmanlı vezirlerinden birinin sarayıdır. Ve bu genç kız da, o vezirin kerimesidir. Saray halkı, ona geceyi nerede ve nasıl geçirdiğini merakla sorarlar. Çünkü bütün gece onu aramış ama bir türlü bulamamışlardır. Genç kız başından geçenleri ve gördüklerini bir bir anlatır. Vezir, mollayı sarayına davet eder ve niçin sabaha kadar elini yanan mumun üzerinde tuttuğunu ve elinin yanmasına sebep olduğunu sorar. Molla: "Yolunu kaybettiği için kapımı çalan genç kızı dışarda bırakamazdım. Bu sebeple onu odama aldım. Nefsimin desiselerine karşı koyabilmek için de, elimi ara sıra mumun bana cehennemi hatırlatan alevi üzerine koydum. Ve böylece yanlış birşey yapmaktan kurtuldum."

Esasen, her haram kapımızı çaldığında, bize âit davranış şekli de işte böyle olmalıdır. Zaten, her haramın zehirli bal olduğu da bilinen gerçeklerden değil mi? İnsan, geçici ve süflî zevkleri ebedî ve ulvî cennet zevkine tercih etmemeli...[319]

İPİN HESABI

Zenginin birisi ölümden, ve kabirdeki yalnızlıktan çok korkuyormuş. "Öldüğüm geceyi kim kabre girerek sabaha kadar benimle geçirirse servetimin yarısını ona bağışlıyorum" diye vasiyet etmiş. Öldüğünde "Kim birlikte kabre girip sabahlamak ister?" diye araştırmışlar. Kimse çıkmamış. Nihayet bir hamal, "Benim sadece bir ipim var, kaybedecek bir şeyim yok. Sabaha kadar durursam zengin olurum." diye düşünerek kabul etmiş. Vefat eden zengin ile birlikte defnetmişler. Sorgu sual melekleri gelmiş. Bakmışlar kabirde bir Ölü, bir canlı var. "Nasıl olsa bu ölü elimizde... Biz şu canlı olandan başlayalım" demişler ve hamalı sorgulamaya başlamışlar. "O ip kimin?

Nereden aldın? Niye aldın? Nasıl aldın? Nerelerde kullandın?" Sabaha kadar sorgu sual devam etmiş, adamın hesabı bitmemiş. Sabahleyin kabirden çıkmış.

-Tamam, servetin yarısı senin, demişler.

-Aman, demiş hamal, istemem, kalsın. Ben, sabaha kadar bir ipin hesabını veremedim. O kadar servetin hesabını nasıl veririm?

Hayatın ve hayatın içerisinde istifade edilen lütufların hesabını vermek hafife alınacak şey değildir.[320]

ÇOK KORKTUM

Peygamber Efendimiz (s.a.v) anlatıyor: Geçmiş devirlerden mirisinde, bir adam ölümünün yaklaştığını hissedince evlâtlarını yanına çağırmış. Evlâtları babasının başına toplanmışlar. Demiş ki:

- Evlâtlarım, ben Rabb'imin huzuruna bu hâlimle gitmek istemem. Ben vefat ettiğim zaman beni yakın. Külümü yüksekçe bir yere çıkıp savurun. Dağılıversin sağa sola... Onun huzuruna çıkarılınca ben de diyeceğimi bilirim.

Bir müddet sonra vefat etmiş. Evlâtları babalarının vasiyetini yerine getirmişler. Onu yakıp, külünü savurmuşlar.

Mahşer gününde ruhu ve cesedi yine bir araya getirilmiş. Allah (c.c):

-Kulum, sana bunu yaptıran neydi? diye sormuş.

-Allah'ım çok korktum, korkumdu.

-Ben, benden bu kadar korkana azap etmem, buyurmuş Allah.

Mü'min, korku *ile ümit arasında olmalı, Allah'ın büyüklüğü kadar, kendi küçüklüğü kadar, onun azabının şiddeti, kendi acziyeti kadar Allah'tan korkmalı, ona karşı saygılı olmalıdır, ürpermeyen, korkmayan bir kalbi insanın üzerinde taşıması onun için bir azap, bir yüktür.*[321]

BASİT KAVGA

Mevlâna Cami Hazretleri'nin yanına bir adam gelip:

-Şuna şöyle dedim, buna şu cevabı verdim, diye gururlanmış. Mevlâna Hazretleri rahatsız olmuş ve:

-O cevaplarla değil, yarın Allah'a vereceğin cevaplarla meşgul ol, demiş.

İnsanlar kendileri gibi aciz olan insanların nazarında büyümek gibi basit bir şeyin kavgasını verip, bu yanlışlarına bir de kendilerini anlatıp durmak gibi yanlışları ilâve ederken, bir diğer taraftan da insan gibi

aciz, çabuk üzülüp, çabuk incinebilir bir varlığı mağlup etmekte de galibiyet ve üstünlük arıyorlar. Bu küçük şeylerin adamı olmaları, o insanların ne kadar küçük olduklarını kendi dilleri ile ilan etmeleri manasına geliyor. Davaları büyük olan insanların şahısları gibi bir meseleleri yoktur.[322]

DÜŞMEDEN DÜŞÜNMEK

1990'lann başında ABD'nin iki numaralı adamı, Başkan Yardımcısı James Baker Washington'da katıldığı "Dualı Kahvaltı" da; dünyadaki saltanatların ve dünyanın fâni olduğunu, inancın önemini, Beyaz sarayın kapısından geçen yaşlı bir generalin etrafında korumalar ve gazetecilerden oluşan bir ordu göremediğini ve bundan çok etkilendiğini anlatır. Neredeyse dünyanın dümeninde denilebilecek bu adam, elindeki gücün geçici olduğunun farkındadır. Konuşmasının bir yerinde: "Buraya gelmeden önce telefonlarıma cevap vermeyenlerin, görevim bitikten sonra yine aynı şekilde davranacaklarını biliyorum, ama buna hazırım." der. "Dünyanın her tarafında imanın yeniden canlanmasını selâmlarken, imanla ilgili kendi sorumluluklarımızın da farkında olmalıyız." sözü de yine aynı konuşmasında geçer.

Düşmeden düşünebilen idareciler, hem şahısları, hem de milletleri adına yanlışlara girmeyecektir. Saltanatların geçici olduğunu unutmayan idareciler isabetli karar verirler. Fakat ne yazık ki bir çok idareci düşmeden düşünemez.[323]

SUÇLULAR

"Mekteplerde en az diğer dersler kadar terbiye ve milli kültür üzerinde durulmalıdır ki, vatanı cennetlere çevirecek sağlam ruh ve sağlam karakterli nesiller yetişebilsin. Talim başka terbiye başkadır, insanların çoğu muallim olabilir ama mürebbi olan çok azdır."

Haydar Bey, Nevzat Hoca'ya:

- Yine kaçmışlar. Bunlara daha önce nasihat ettik. Hiç söz tesir etmiyor. Bu üçüncü oluyor... Dedi. O da sordu:

- Niye kaçıyorlar?

- Bilmiyorum. Serserice bir yaşayış arzuları var.

- Daha önce nasıl bulmuştunuz?

- Bir seferinde garajdan tuttuk getirdik. İkinci kaçtıklarında parkta kanepeler üzerinde uyuya kalmışlar. Sıkıyönetim olduğu için gece sokağa çıkma yasağında devriye gezen askerler görüp götürmüşler, daha sonra haber verdiler getirdik. Bu hareketlerinin kendilerine çok ağıra mâl olacağını uzun uzun anlattık. Fakat nafile...

Öbür taraftan üç kafadar bu sefer trene binip kaçmayı kafalarına koymuşlardı. Biletlerini almak için başvurduklarında, tecrübeli biletçi bunların durumlarından kaçak olduklarını anladı. Ve:

- Buraları tekin yer değil; hırsızlar çoktur. Biletlerinizi ve paralarınızı bana verin, tren gelinceye kadar muhafaza edeyim. Ben sizin babanız yerindeyim deyince, bu makul teklifi kabul edip paralarını ve biletlerini teslim ettiler.

Biletçi gar polisine haber gönderip bu gençlerin kim olduğunu öğrenmesini ve okullarına, yurtlarına haber vermesini istedi.

Polis babacan bir tavırla bunlara yaklaştı ve sohbete başladı. Durumlarını öğrenince hemen ilk fırsatta yurtlarına telefon etti.

Haydar Bey, arabaya atlayıp gara, tren kalkmadan yetişti. Talebeleri alıp yurda hareket etti. Bu sefer iyi bir dayak atacaktı. Çünkü bunlara nasihatin her türlüsü daha önce yapılmıştı. Tam yurda gelince, Müdür Bey'le karşılaştı. Kendisi dövmekten vazgeçti ve durumu arzetti. Müdür Bey:

- Haydar Bey, bana üç tane demir sopa hazırla. Bunların ayaklarını kırayım da bir daha kaçmaya yeltenmesinier. Şimdi ben derse giriyorum onlar da sınıfa gelsin. Sen git, dediğim gibi üç demir sopa getir, dedi.

Haydar Bey, demir sopalar aramaya giderken kendi kendine:

- Allah, Allah! Hey mübarek! Bir sopa yetmiyor mu? Ağaç değil ki kırılsın diye söylenmeye başladı. Sonra da "Elbette vardır bir düşündüğü; hikmetsiz olmasa gerek." dedi.

Daha sonra üç demir çubukla geldi. Müdür Bey de dersini bitirmişti. Bizim üç kafadarın da işleri bitmişti. Ameliyat kapısında bekleyen hasta gibi ölüp ölüp dirilmişlerdi. Bunlara dönüp:

- Haydi gelin bakalım, diye çağırdı. Yan odaya geçtiler. Müdür Bey:

- Haydar Hoca çıkar gömleğini... Ben de çıkarıyorum. Alın oğlum şu demir sopaları ellerinize!.. Bu dayağı biz hak ettik. Eğer biz size güzel örnek olabilseydik, eğer gerçek insanlığı ruhlarınıza duyurabilseydik, siz böyle serseriliği arzulamayacaktınız. İşte çıplak vücudumuz istediğiniz kadar vurun dedi.

Odaya girerken yüzlerinde kan ve ayaklarında derman kalmayan ve iki büklüm vaziyetteki talebeler böyle beklenmedik bir şeyle karşılaşınca, perişan bir vaziyette kendilerini yere attılar:

- Bizim ister ayaklarımızı kırın, isterse cehenneme atın fakat ne olur sadece bizi affedin! Diye ağlaya ağlaya yalvarmaya başladılar.

Müdür Bey çok ciddiydi, iç muhasebesini yaptıktan sonra buna karar vermişti. Çocukların tavırlarından iradeli bir dönüşü fark edince, ısrardan vazgeçti. Ve bir daha da kaçma hadisesi olmadı.[324]

MUHASEBE ve MURAKABE

Hak Teâlâ şöyle **buyurur:**

"Biz kıyamet gününe hâs adalet terazileri kuracağız. Artık hiç kimse en kurul» bir biçimde haksızlığa uğramayacaktır. İşlenilen amel bir hardal tanesi kadar da olsa onu getirir, tartıya koyarız. Hesabı görücü olarak da biz yeteriz." (Enbiyâ Sûresi: 47).

Hak Teâlâ bu âyetle insanlara vâde verdi ve:

—Bu cihanda herkes kendi hesabına bir göz atsın! diye haberde bulundu. Nitekim bir âyet-i kerîme'de de şöyle buyurmuştur:

"Ey imân edenler! Allah'tan korkun! Herkes yarınki gün için neyi hazırlamış olduğuna baksın." (Haşr Sûresi: 18).

Resûlullah Efendimiz de şöyle buyurmuştur:

— Akıllı kişi o kimsedir ki, onun dört saat zamanı vardır:

1 — Bir saat kendisinin hesabına bakar.

2 — Bir saat Hak Teâlâ'ya münâcât kılar.

3 — Bir saat yiyeceğini, içeceğini hazırlar.

4 — Bir saat dünyada işlenmesi mubah amellerde rahat vakit geçirir. Hazret-i Ömer (Allah ondan razı olsun) şöyle buyurmuştur:

—Hesabınız görülmeden önce kendinizi hesaba çekiniz. Hak Teâlâ da şöyle buyurdu:

"Ey İmân edenler! Sabredin. Nefis ve şehvetinizle iyi durusun! Tâ ki, iyiye varmış olsun. Ayağınızı bu dünyada bir yere koyun ve orada sabit kılın. Allah'tan sakının, kurtuluşa ulaşın."

Basiret ehli olan **kişiler şöyle demişlerdir:**

- Bu dünyada ticarete gelinmiştir. Bu ticaret de nefisle olur. Bu ticari işin kazancı cennet ve ziyanı cehennemdir.

Yani kazanç süresiz **saadet, ziyam ise süresiz** şekavettir. Bu basiret **ehli** kişiler, nefislerini **kendilerine ortak yerine koymuşlardır. Nitekim ortaka önce şanlar koşulur,** ondan sonra o şartları gözetirler. **Sonra** hesaplaşma **başlar. Eğer şartlara** hıyanetlik **görülürse** ceza **verilir, hiyânet** eden kınanır. **Ortaklar, nefisleri ile şu** altı **makamdaki** işleri **yaparlar:**

1 — Müşareket (ortaklık kurmak),

2 — Murakabe! (teftiş etmek).

3 — Muhâsebet (hesaplaşmak),

4 — Muâtebet (azarlamak),

5 — Muâkabet (cezalandırmak),

6 — Mucâhedet (halkını elde etmek İçin savaşmak). Birinci Makam: Müşareket (Nefs ile ortaklık)

Ey sâlih kişi! Sen bil ki, ortaklar mal verseler, bütün belâlarda ve mihnetlerde de

ortaktırlar. Kimi zaman hiyânete rağbet gösterirlerse, birbirlerine hasım (düşman) olurlar. Tıpkı bunun gibi nefisle de hal böyledir. Ortakla önce şartlaşmak gerektir. Ortağa her zaman kulak tutmak lâzımdır. Ondan sonra onun muhasebesini, hesap işlerini gözetmek gerektir. Nefisler de tıpkı bunun gibidir. Hattâ daha önemlidir. Çünkü bu muamelenin faydası ebedidir. Dünya işlerinin kazancı birkaç günlüktür. Baki kalmayan bir şeyin akıllı olan kişilerin yanında değeri yoktur. Hatta bazıları:

- Baki kalan bir kötülük baki kalmayan (geçici olan) hayırdan daha iyidir, demiştir.

Yaşanan günlerin her biri bir cevherdir. O cevherden de bir hazine doğar. O cevheri boşa harcamamak için üzerinde ne kadar hesap - kitap yapılsa yeridir.

Akıllı kişi, o kimsedir ki, hergün sabah namazının ardınca bir saat kadar gönlünü her işten sıyırmalı, kendi nefsine şöyle demeli:

—Benim ömrümden başka hiç bir malım yoktur. Ömrümden giden her bir nefesin karşılığı da yoktur. Çünkü nefesler Hak Teâlâ'nın bilgisindedîr ve sayılıdır. Elbette' ziyâde olmaz. Vakıa ki, ömür sona erer, ticaret de sona erer. Öyleyse fırsat şimdidir ve vakit dardır. Âhiret ise ebedîdir. Orda kazanç ve ticaret yapmak yoktur. Bugün tevbe ve istiğfar günüdür. Hak Teâlâ ömür verdi. Ecel gelse onun bir zaman için sana mühlet vermesini arzu ederdim. Tâ ki, kendi hallerini ha?.ırlayasın. Bu dem, işte sana Hak Teâlâ o mühleti vermiştir. Ey nefs! Sakın bu sermayeyi kaybetme! Belki yarın zaman bulamazsın ve hüsrandan başka hiç bir şey baki kalmaz. Bugün öldüğünü farzet. Bir gün sana mühlet verilmesini dilemiştin, o tek günü de sana mühlet olarak verdiler. Ömrünü ve vaktini ziyan edip kendi saadetini kazanmamaktan daha büyük ne ziyanın olur ki?..

Resul (S.A..V.) şöyle buyurmuştur:

"Bir kulun Önüne kıyamet günü yirmi dört saatin her birini bîr hazine olarak koyarlar. O kul, bir hazînenin kapısını açınca orasını

sevaptan nurlarla dolu görür.Bu nurlar o saatte yaptığı İyilik ve sevaplardandır. O kişinin gönlüne o kadar sevinç ve rahatlık dolar ki, bu sevinci cehennem ehline üleştirseler, onlar, cehennem ateşinden habersiz kalırlar. Kulda doğan bu sevinç, bu nurun Allahü Teâlâ'nın katında kabule vesile olunduğunu bildiği içindi. Kul, Hak Teâlâ'nın katında başka bir hazine de açar ki, bu hazineyi kapkaranlık görür. Buradan çok bed, çok pis kokular gelir. Öyle ki, kulun burnunu kötü kokular kaplar. Bu da musibet saatidir. O kulun gönlüne, o kadar korku, utanç, eziklik erişir ki, eğer bu sıkıntıları cennet ehline pay etseler, cennet hepsinin üzerine kapkaranlık olurdu. Kul, başka bir hazineyi açar. Orada ne karanlık, ne de nur görür. Bu, zayi ettiği saatlerdir. O kulun gönlüne, bundan, sonsuz hasret ve heybet erişir ki, sanki büyük bir ülkeyi ve hazineyi ele geçirecekken onu boş yere elden kaçıran bîr kişiye benzer. Bütün bir ömrü saat saat o kula gösterilir."

Kul, böylece kendi nefsine şöyle der:

— Ey nefs! Senin önüne konulan bu yirmi dört saatin hiç birisinde sakın gâfil olma! Zira sonra onun hararetine dayanamazsın.

Ulu kişiler şöyle demişlerdir: —Diyelim ki, ahirette senin günahlarını affederler. Ama iyi amellerin sevabının dereceleri senden uzaklaşmaz mı? Sen o derecelerin hasretinde kalmaz mısın?

Ve böylece o kul bütün uzuvlarını nefsine ısmarlayıp, tembihte bulunmalı ve şöyle demeli:

—Dilini korumalısın gözünü korumalısın. Bunun gibi yedi uzvunu, endamını korumalısın. Çünkü: "Cehennemin yedi kapısı vardır!" demelisin. İnceliği, nüktesi senin yedi azana aittir. Çünkü, bu uzuvların her birisiyle cehenneme girilir. O halde bu uzuvların günahları hatırlanmalı. O günahlar için nefs korkutulmalı. Ondan sonra da bugün yapabileceği ibâdeti hatırlatılmalı. Onu, o ibâdetleri yapmaya zorlamalı, teşci etmelidir.

Eğer kulun nefsi, bu öğütlere aykırı harekene bulunursa ona ceza verileceği bildirilip onu korkutmalıdır. Nefs her ne kadar serkeş, sözden anlamaz ise de nasihati kabul eder. Riyazet ve tâlim ona tesirli olur. Bunlar da amelden önce gelen hesaplaşmalardır. Nitekim Hak Teâlâ şöyle buyurmuştur:

"Biliniz ki, Allahü Teâlâ kalbinizde olanları bilmektedir, ü halde O'ndan korkunuz." (Bakara Sûresi: 235).

Resul (S.A.V.) de şöyle buyurmuştur:

"Akıllı kişi odur ki, kendi hesabını Ölümden önce görür ve ölümden sonra ne gerekirse onu işler. Önüne her ne i; gelirse düşünür. Eğer yol doğru ise o yolda gider, eğer yol doğru değilse ondan kaçınır."

Böylece her sabah vaktinde nefsin bu kadar şanlara ihtiyacı vardır. Fakat doğru yolu tutan bir kimsenin buna ihtiyacı yoktur. Ama onlar da bir yeni amelden, bir hâdiseden uzak kalmasalar gerektir. Bundan ölürü onun da bu şartlara ihtiyacı vardır.[325]

İKİNCİ MAKAM: MURAKABE

Murakabe makamı, nefsi inceleme, onu teftiş etmedir. Murakabenin mânâsı bekçilik etmektir. Nitekim malı ortağa ısmarlamalar, ortakla bir anlaşma yapsalar, o antlaşmadan nasıl gafil olmamak, ona göz - kulak olmak gerekli ise, nefsin de her lâhza gözetilmesi, teftiş edilmesi gereklidir. Eğer sen bundan gaflete düşersen, o, ya tembelliğinden ya da şehvete düşkünlüğünden kendisinin tabiatı üzerinde olur.

Asıl murakabe odur ki, o kişi ne iş işlerse, gönlüne her ne getirirse hepsini, Allahü Teâlâ'nın bildiğini düşünmelidir. Halk onun ancak dışını görür. Ama Hak Teâlâ, onun hem dışını, hem de içini görür, bilir. Bir kişi bunu bilirse, bu biliş onun kalbine üstün gelirse, o kişinin, içi de, dışı da edep, terbiye yolunda olur. Vaktâ ki, Hak Teâlâ'nın zahiri de, bâtını da gördüğüne imân getirmez, o zaman kâfir olur. Eğer imân getirirse, o imana muhalefet etmek büyük saygısızlık veya akılsızlık olur.

Allahü Teâlâ bu yolda şöyle buyurur: "Hak Teâlâ'nın seni her zaman gördüğünü bilmez misin?" (Alâk Sûresi: 14). Bir Habeşli, Resûlullah Efendimiz'e: Benim günahım çoktur. Tevbe etsem tevbem kabul olunur mu? diye sordu. Resul (S.A.V.) de: Kabul olur! diye buyurdu. Habeşli yine: Günah işlediğim zaman O beni görür mü? diye sordu. Resul (S.A.V.) de: Görür! diye buyurdu. Habeşli, bir nâra savurdu ve hemen düşüp orada can verdi. Resul (S.A.V.) yine şöyle buyurmuştur: Hak Teâlâ'ya sanki ü seni görüyormuş gibi ibadet et! Her ne kadar sen onu görmesen de, O seni görür. Eğer Hak Teâlâ'nın sana gözcü olduğunu bilirsen, bütün hallerde işin doğru, dürüst gider. Nitekim Hak Teâlâ şöyle buyurmuştur: "Hak Teâlâ her şeye gözcüdür." (Nisa Sûresi: I) Bundan ölürü sen, daima müşahede üzere olmalısın. O'nu görmekten uzak kalmamalısın. Müslüman ulularından biri bir müridine. Öteki müridlerinden daha fazla itibarda bulunurdu. Maksadı, öbür müridleri gayrete getirmekti. O kişi, müridlerinin eline birer kuş ver-dî: Bu kuşları ıssız bir yerde öldürünüz! Ama dikkatli olun, sizi hiç kimse görmesin! dedi. Müridlerin hepsi ıssız yerlere gidiler, o kuşları öldürüp gelirdiler. O sevilen mürid ise kuşu diri olarak getirdi. Ulu kişi: Sen bu kuşu niçin Öldürmedin? diye sordu. Mürid: Kimsenin görmeyeceği hiç bir yer bulamadım. Çünkü Hak Teâlâ her yerde hazır ve nazırdı! dedi. Böylece o ulu kişi o müridinin derecesini öteki müridlerine bu misâl ve Örnekle bildirmiş oldu. Şunu anlatmak istedi ki:

İnsanlar her an Allah tarafından görülür. Kemâl sahibi olmak isteyen insan da her an Allah'ı görmeye çalışmalıdır. Böylece o, başka kimseye iltifat etmez. Vaktâ ki, Züleyha, Hazret-i Yûsuf'a kendisini teslim etmeğe çağırdı, önce mabudu sandığı pulun örtüsünü örttü. Yûsuf: Sen bir taştan utanırsın da yerleri, gökleri yaratan Hûda'dan utanmaz mısın? O her şeyi görür! dedi.

Abdullah bin Dinar şöyle demiştir:

Hazret-i Ömer bin Hattab'la birlikte Mekke'ye gidiyordum. Çoban olan bir köle dağdan indi. Ömer (Allah ondan razı olsun):

—Bu koyunlardan birisini bana sat! dedi. O köle çoban:

-Ben bir köleyim, kulum, bu koyun benim malım değildir! dedi. Hazret-i Ömer:

-Efendine: "Koyunu kurt aldı!" diye söylersin. O ne bilecek! dedi. Çoban da:

-Efendim bilmezse, Allahü Teâlâ bilmez mi? diye cevap verdi. O zaman Hazret-i Ömer ağladı. Çobana:

-Bana sahibini çağır! dedi.

Kölenin efendisi gelince köleyi satın aldı. Sonra onu âzâd elti. Çobana da:

- Bu söz seni dünyada âzâd ettirdi. Ahirette de âzâd eyler! dedi.[326]

SIDDIKLARIN ve MÜTTEKİLERİN MURAKABESİ

Ey sâlih kişi! Sen bil kî, murakabe iki türlüdür:

Birincisi: Sıddıkların murâkabesidir ki, onların gönülleri Allahü Teâlâ'nın yüceliğine dalmış, gömülmüştür. O'nun heybelinde kırılmıştır. Onlarda artık Allah'tan başka şeylere iltifat kalmaz. Bunlarda murakabe az olur. Çünkü gönlün doğruluğu sabit olduktan sonra öteki uzuvlar da gönle uyar. Bütün mubah şeylerden vazgeçer ki, günahlarla uğraşması nerde kalır. Bundan ötürüdür ki, bu gibi kişilerin azasını korumak için tedbire ve çareye ihtiyacı kalmaz. Bu da şöyle olur ki, Resul (S.A.V.) buyurmuştur:

—Bir kimse, sabahleyin bir iyilik gayesiyle kalkarsa, Allah onun bütün dünya ve âhiret işerine yetişir.

Kimi kişi olur ki, bu dünyaya dalmış olur. Ona bir söz söylense işitmez. Eğer bir kişi önünden geçse ve hattâ gözünü açsa da geçeni görmez. Abdullah bin Hafîf dedi ki:

—Bana bir haber verdiler ki, Sur şehrinde bir gençle bîr ihtiyar daima murakabe içindeymişler. Sûr şehrine vardım. İki kişinin yüzlerini

Kıble'ye çevirip oturduklarını gördüm. Üç kere selâm verdim. Selâmıma hiç karşılık vermediler. Ben:

—Selâmım Allah içindir. Bana cevap verin! dedim. Genç olan kişi başım döndürdü:

—Ey Hafifin oğlu! Dünya azdır, müddeti kısadır. Bu azlık ve kısalıktan da çok azı kaldı. Bu çok azdan da çok nasib al. Ey İbn-i Hafif, bu dünyada o kadar rahat mısın ki, bizim selâmımızla uğraşıyorsun? dedi ve sonra başını göğsüne eğdi.

Ben ise aç ve susuzdum- Ama her şeyi unuttum. Gönlümü onlar almıştı. Durdum. Öğle ve ikindi namazlarını onlarla birlikte kıldım. Onlara, bana bir nasihat kılın! Bir öğüt verin! dedim. Genç de:

—Ey ibn-i Hafif! dedi. Biz musibet ehliyiz! Bizde Öğüt verecek dil yoktur. Ben üç gün orada kaldım. Ne yedik, ne yattık, ne uyuduk. Ben kendi kendime:

—Bana öğüt vermeleri için onlara andda bulunayım! dedim. O genç başını kaldırdı ve:

—Bir kimsenin sohbetini dile ki, onun yüzünün müşahedesi sana Hak Teâlâ'yı hatırlatsın ve Hak Teâlâ'nın heybeti senin kalbine düşsün, sana yapacağın işi diliyle değil, haliyle öğütlesin! dedi.

İşte sıddıkların murakabeleri ve dereceleri budur ki, onların hepsi kendilerini Hak Teâlâ'nın yüceliğine terketmişlerdir. O yücelikte garketmişlerdir.

İkincisi: Bu, âbidlerin ve ashâb-ı yemîn'in murakabesidir. Bu kişiler, o kimselerdir ki, Hak Teâlâ'nın kendi yaptıklarından haberli olduğunu bilirler. Hak Teâlâ'dan utanırlar, haya ederler. Lâkin Hak Teâlâ'nın azamet ve celâlinde henüz bozulmamışlardır. Belki, kendi nefislerinden ve âlemin ahvalinden haberdardırlar. Bunun benzeri şunun gibidir ki, bir kişi tenhada yalnız başına bir iş işlerken yahut çıplakken karşısına bir çocuk çıkıp gelse, çocuktan utanır, kendini bile bile örter. Öncekinin örneği ise şunun gibidir ki, bir pâdişâh^ o kişi bu halde iken çıkıp gelse, bilmeden, pâdişâhın heybetinden birden sıçrar, deli gibi ölür. İşte böyle bir kimse bu derecede olursa, o kişinin bütün hâllerini, hareketlerini mürakebe etmesi, gözden geçirmesi gerektir. Her işlemek istediği işte de, onu işlemezden önce iki görüşü olmalıdır.

Birinci Görüş: Önce hır iş hatırına gelince ona dikkat etmeli. Bu yolda kalbi ne düşünüyor, bunu gözetmelidir. Böylece Hak Teâlâ için olan fikri tamamen işlemelidir. Eğer nefsin arzusu ve hevesi içinse ondan feragat edip Hak Teâlâ'dan utanıp kendisini ayıplamalı, kınamalıdır. Gazaba gelip:

—Ey nefs! demelidir. Neden bunun gibi iş işledin? Neden böyle bir

amelde bulundun?

Ve sonra o işlerin sonunun, ne cezada olacağını kendisine söyler. Bütün işlerin başlangıcında bu murakabe, o işi gözaltında tutuş, farzdır. Bu murakabe hakkında Resul (S.A.V.) şöyle buyurmuştur:

—Kulun kendi isteğiyle yaptığı **her hareketi ve hareketsizliği** için **onun önüne üç defter koyarlar. Biri: Niçin Yaptın? defteridir. İkincisi: Nasıl Yaptın? defteridir.** Üçüncüsü **de: Kimin için yaptın? defteridir. Birinci** niçin defterinin mânâsı şudur ki, ona sorarlar: "Senin kendine **vacip** olan **şuydu ki, her işi Hak Teâlâ için kılmalıydın! Niçin şehvete, şeytana uydun? İkinci defter ki, nasıl** yaptın **defteridir, o da şudur: Her hakkın bir şartı, bir edebi,** bir **ilmi vardır. Ona** sorarlar ki, sen, işlediğîn bu işi ilim şartlarına uygun olarak mı yaptın? Ya da bilgisizliğe uyarak mı onu işledin?

Eğer bu sorudan da selâmetle kurtulup o şartı ilim üzerine kılmışsa, yine ona: "O işi kimin için yaptın?" derler. Yâni: "Hak Teâlâ için yapman gerekti, bu, senin üzerine vacipti. Hem de îhlâs üzerine yapmalıydın. Eğer Hak Teâlâ için *yapmışsan* mükâfatını bulursun. Eğer riya ile başkası İçin yapmışsan mükâfatını o kişiden iste. Eğer dünya için yaptı İsen zaten orada nasibini aldın. Burada sana mükâafat yoktur. Eğer başka bir ey için yapmışsan azaba ve cezaya düşersin!" denir.

Çünkü ayet-i kerîmede şöyle buyurulmuştur:

"Bil kî, hâlis din Allah için olan dindir." (Zumer Sûresi: 3)

Hak Teâlâ tarafından yine şöyle buyrulmuştur:

" Allah'dan başka kendisinden istekte bulunduğunuz şeyler ve kimseler de sizin gibi kullardır." (Araf Sûresi: 194).

Bir kişi bunları bilirse, eğer akıllı İse gönül murakabesinden gafletle olmaz ve ondan uzaklaşmaz. Asıl olanı ise, kalbe önce gelen hâtıralardan sakınmaktır. Eğer onu koğamazsan, sonra, arzu ve himmet meydana gelir. Ondan sonra da bu arzu ve himmet kasıt derecesine erişir. Daha sonra bu işleme kasdı öteki uzuvlara geçer. Resul (S.A.V.) şöyle buyurmuştur:

— Bir işin himmeti (işleme kasdı) zuhur eyleyip ortaya çıkarken Allah'dan korkun!

Ey sâlih kişi! Sen bil ki, hâtıraların hangisi Hak Teâlâ'dandır, hangisi nefsin havasındandır, bunları bilmek müşküldür ve hem de çok aziz bir ilimdir. Bunları bilmeğe kudreti olmayan kişi, daima bir din bilgininin sohbetinde, meclisinde bulunmalı. Böylece tasavvuf ehlinden olmalı. Tâ ki, o bilginin, o din âliminin nurlarından kendisine de ilim, din bilgisi nurları geçsin. Dünyaya bağlı olan âlimden de kaçınmalı ki,

şeytan onlara kendi vekâletini vermiştir.

Hak Teâlâ, Davûd aleyhisselâm'a dedi ki:

—Ey Davûd! Şu âlim ki, onun bilgisi şu dünya için kendisini mest etmiştir, ondan soru sorma. Çünkü o seni benim dostluğumdan, benim sevgimden ırak düşürür. O türlü âlimler benim kullarımın yollarını kesici eşkıyalardır.

Resul (S.A.V.) yine şöyle buyurdu:

"Allah, şüpheler geldiğinde keskin görüşü olup doğruyu yanlıştan ayıranı, şehvet galebe ettiği zaman kâmil akıl sahibi olarak kendisine hâkim olanı sever. İşte kemâle erişmek bu ikîsindedir."

Çünkü hâlin gerçeği, önce ince eleyip sık dokumakla bilinir. Bundan sonra kâmil akıl şehveti kovar. Bu ikisi biribirinden ayrılamaz. Bir kimsenin şehveti kovmaya aklı olmazsa, onun şüpheli şeylerde ince görüşü olamaz. Bundan dolayı Resul (S.A.V.) şöyle buyurmuştur:

—Bir kişi günah işlerse ondan bir akıl gider. O giden aklı da, hiç bir zaman bulamaz.

İkinci Görüş: Bu murakabe, amel, iş vaktinde olan murakabedir. Müridin hali üç çeşit haletten uzak değildir: l. Ya tâat, ibâdet olur, 2.Ve günah olur, 3. Ya da mubah olur.

1.Tâatte murakabe, ihlâsla olmalıdır. Kalb huzuru ile yapılmalıdır. Şartlara da tamimiyle uyulmalıdır. Kendisinde fazilet olan şeyler hiç bir zaman bırakılmamalıdır.

2.Günahlarda murakabe şudur ki, o günahtan utanç, haya duyulmalı, tevbe edilmeli ve kefareti ile uğraşılmalıdır. Bir günahın kefareti, onun karşılığında bir iyilikte bulunmaktır.

3.Mubahlarda murakabe ise şudur:'Edepli olmalı, Allahü Teâlâ'nın nimetlerinde, nimeti veren Yüce Allah'ı görmeli ve şöyle bilmeli ki, kendisi her vakit nimet veren Rab-binin huzurundadır. Meselâ otursa, edepli oturmalı. Eğer alacaksa edepli yatmalı. Yanına uzanmalı ve yüzünü Kıble'ye çevirmeli. Eğer yemek yiyorsa düşüncelere dalmalı. Çünkü bu, üstün bir düşüncedir. Yemekte nice türlü acaip işler vardır ki, onlar düşünülmeli, tefekkür edilmeli. Bu şaşılacak şeyler yemeğin suretinde, renginde, kokusunda, lezzetinde, biçiminde ve yemeği meydana getiren şeylerin yaratılışındadır.

Ademoğlunun şu uzuvlarına da dikkat et ki, o, bu uzuvlarını yemek yemekle kullanır. Parmakları, ağzı ve dişleri bu yolda iş görür. Yemeği yular, mide, ciğer ve sidik kesesi yemekleri kabul ederler. Hazmı, sindirimi kolaylaştırırlar. Sonra, artıklarını dışarı atan kuvvet düşünülmelidir. Bütün bu şeyler, nimet veren Hûda'nın acaip

sıfatlarıdır. Bunları ve bunun gibi şeyleri düşünmek büyük bir ibâdettir ve böyle bir ibâdet âlimler, dîn bilginleri derecesidir. Kimi kişiler de vardır ki, bu acaip işleri gördükleri zaman, onları yapan Allahü Teâlâ'nın azametinde terâkki gösterirler, O'nun cemâline, celâline ve kemâline dalarlar. Bu da sıddıkların, muvahhitlerin derecesidir.

Kimileri de yemeğe kızgınlık ve iğrenme ile bakarlar: "Keşke yemek yemekle uğraşmasaydık!" derler. Yemeği yerlerken bu yolda düşünürler. Bu derece,zâhidlerin derecesidir. Yine bir takını insanlar vardır ki, yemeğe şehvet nazariyle bakarlar. Bütün düşünceleri, endişeleri sadece yemek yemektir. Ne yolda g u/el, lezzetli ve çok yemek yiyeceklerini akıllarından geçirirler. Ondan sonrada kimi olur ki, yemeğinin pişmesine, yemeği pişirene, yemişlere kusur bulurlar. Fakat sunu bilmezler ki, bunlar bütün Allahü Teâlâ'nın san'atı, işidir. Bir işi ayıplamak, o işi yapanı ayıplamak demektir. Bu da gaflet ehlinin derecesidir. Bütün mubahlarda bu derecelerle karşılaşılır.[327]

NEFİS MUHASEBESİ

"Ey îmân edenler! Siz (önce) kendinize bakın, siz doğru yolda olunca sapan kimse size zarar vermez. Hepinizin dönüşü Allah'adır. Artık O, yaptıklarınızı size haber verecektir." (Maide Suresi: 105).

"Sizi sadece boş *yere yarattığımızı ve sizin hakîkaten huzurumuza tekrar döndürülmeyeceğinizi mi sandınız?"* (Mu'minun Suresi: 115).

"Çünkü: O'nun sağında ve solunda oturan, her davranışı yakalayıp tesbit eden iki melek vardır. İnsan hiç bir söz söylemez ki, yanında gözetleyen, dediklerini zabteden (bir melek) hazır bulunmasın." (KM Suresi: 17-18).

"Hesaba *çekilmeden önce kendinizi hesaba çekiniz. Ve tartılmadan önce kendinizi tartınız."* (Hadîs-i şerif meali).

"İnsanlar amelleri ile bana gelirken siz ise (hayırlı bir amel işlemeden sadece) neseplerinizle gelmiş olmayasınız." (Hadîs-i şerif meali).

Ummandan birer katre olarak yukarıda zikredilen âyet-i kerîme ve hadîs-i şerifler biz Müslümanlara başta kendimizi sık sık hesaba çekmemizi, hasenat ile seyyiâtımızı tartmamızı, fayda ile zararlarımızı muvâzene etmemizi emrediyor ve bizi devamlı bir teyakkuza, intibaha ve âhiret hazırlığına davet ediyorlar. r Öyle ise bizler, haftada hiç olmazsa bir defa, içinde bulunduğumuz hâlin muhasebesini yapmalıyız. Acaba biz niçin yaşıyoruz? Gün geçtikçe âhiret hesabına kârda mıyız zararda mıyız? Biz niçin bu hizmette bulunuyor ve görünüyoruz? Menfaat elde etmek için mi? Meşhur olmak için mi? Boş olduğumuz için mi? Başka yerde iş bulamadığımız veya başkaları bizi kabul etmediği için mi? Başka bir ise yaramadığımız için mi? Yoksa

bunlardan hiç birisi değil de; gençliğimizi ve ömrümüzü İslâm terbiyesi ile, iffet, namus ve itaat dairesinde sarfetmeyi istediğimizden mi? Ve bu zemin ve imkânın ise en güzel sekliyle bu mübarek evlerde olduğunu gördüğümüzden mi? Yani Yüce Allah'ın rızâsı için mi?

Bizim hem okumaktan hem neslin maddî-ma'nevî refah ve saadetine yönelik bir hizmet içerisinde bulunmaktan maksat ve gayemiz Yüce Allah'ın rızâsını kazanmak olmalıdır. Yüce Allah'ı memnun etmek özellikle iki şeye bağlıdır: Ne/sin terbiyesi *ve neslin ıslâhı.* Yani İslâm'ın, terbiye adına getirdiği prensipler dahilinde şuurlu ve faziletli bir nesil meydana getirmek. Günümüzde çevremize baktığımızda bu çerçeve dahilinde hareket edip kendilerini şuurlu ve faziletli olarak yetiştiren insanların ekserisinin bu nur irfan dairesinde olduğunu görüyoruz. Öyle ise bizler de fırsat kaçırmadan bu hizmette yerimizi almalıyız. Evet, biz nefsimizi ve neslimizi terbiye ve ıslah ederek şuurlandırmak suretiyle Allah'ın yüce dînine hizmet etmek ve bu vesile ile O'nun hoşnutluğunu kazanmak istiyoruz. Bu ise en güzel bir şekilde bu nur dairesinde gerçekleştiğinden bu hizmette bilerek bulunuyor ve aşkla, şevkle çalışıyoruz. Evet, biz bu anlayışla bu hizmetin içinde yer almışız ve almalıyız.

2-Sen Önce Kendine Bak

Ey nefsim! Sen önce kendi acıklı hâline bak! Her türlü söz, hareket ve davranışlarını dâima âyet ve hadislerin imbiklerinden geçir. En büyük meşgalen kendi kusurlarını azaltmak olsun. Başkalarının ayıp, hata ve kusurlarına bakma. Sen Önce kendi kusurlarını gör. Aksi taktirde kendini unutursun da, kusur ve noksanlarını göremez ve onları telâfi edemezsin. Neticede dâima noksan olur ve devamlı kusurlu kalırsın ve âleme de mudhike ve mazkara olursun. Bir defa şunu kat'iyyetle bilmelisin ki, senin başkalarında gördüğün kusur ve noksanlar ekseriyet itibariyle sende vardırlar. Çünkü, o kusurlar sende olmasaydı onları arkadaşlarında göremezdin, görsen de onları iyiye yorumlardın. Bunun sırrı şudur ki, kişi etrafına gözlüğünün rengiyle bakar. Yani kendisi nasılsa, fikri, zihni ve hayali ne ile meşgul ise, etrafını öyle görür. Nitekim kibirli ve gururlu olan kimse çevresini kibirli ve gururlu, mütevazî olan kimse de çevresini mütevazî olarak görür. Cimri olan çevresini cimri ve tembel olan çevresini tembel olarak görür. Cömert olan çevresini cömert, çalışkan olan da çevresini çalışkan olarak görür ve Öyle kabul eder.

3- Aman Kendine Dikkat Et

Ey nefsim! Maddî-ma'nevî kirlerden ve tehlikelerden şiddetle kaçın, onlardan titizlikle korun, gelecek zarar ve tehlikelere karşı dâima dikkatli ol! Çevreni kontrol ermeden adımını atma ve işin erbabına danışmadan bir işe girişme. Bir mes'eleyi araştırmadan o mes'ele

hakkında ileri geri konuşma. Yoksa başına iş açarsın. Her konuşulanı dinleme ve her duyduğunu söyleme. Yoksa başın derde girer. Zararı ve cezası kesin olan mes'elelere karşı tavır koymak şöyle dursun, şüpheli şeylere karşı bile dikkatli ve tedbirli ol. Tâ ne halde, ne de istikbalde başın ağrımasın ve uykuların kaçmasın. Dâima rahat ve huzurlu olasın.

4- Genişlik Halinde Şükret, Darlık Halinde Sabret

İnsan yaşadığı müddetçe, pek çok devrelerden geçer, muhtelif hallere uğrar ve değişik seviyelerde bulunur. Fakat insan, içtimaî hayatta bulunduğu makama göre değil, bulunduğu makamın hakkını vermekle değer kazanır,

Öyle ise, sen er'likten genelkurmay başkanlığına kadar bütün rütbelerde muhatabının seviyesine göre vaziyetini alacak ve o an için gerekli olan hâli takınacaksın. Zîrâ, sen sadece emir veren olamazsın. Bazen emir verdiğin gibi, bazen de emir alırsın. Öyle ise yerinde pasa, yerinde er, yerinde âmir, yerinde memur olmalısın. Ve bulunduğun hâlin ve seviyenin özelliğini takınmalı ve hakkını vermelisin.

Senin öncü kuvvetlerin veya seni takdim edenlerin olmayacak. Hatta sana sergi, masa ve mikrofon hazırlayan da bulunmayacak. Senin, sana ait eşyayı taşıyan ve senin adına imza atan birisi de olmayacak.

Sen bazen sual etme mevkiinde, bazen cevap verme makamında, bazen de hem sual eden hem de cevap veren durumunda olacaksın.

Meselâ: Bir ziyafet tertip edeceksin, öyle ki; gerekirse bu ziyafetin hazırlanmasında tertipçilik vazifesini sen görmelisin.

İnsanların çağrılmasında çağırma vazifesini sen yapmalısın, yemeğin hazırlanmasında ahçılık görevini sen üstlenmelisin. Misafirlerin istikbal edilip ağırlanmasında teşrifatçılık ve misafirperverlik vaziyetini sen takınmalısın. Misafirlere bir kısım hak ve hakikatlerin duyurulmasında tebliğ ve irşâd vazifesini sen deruhte etmelisin. Gerektiğinde çocukla çocuk, ihtiyarla da ihtiyar olmalısın. Halk içinde onlardan bir fert olarak, âlimlerle oturup kalkmada da onlara karşı anlayışlı bir muhatap ve ünsiyetli bir arkadaş olarak arz-ı endam etmelisin. Gariblerin ve kalbi kırıkların yanında ise garibler ve kalbi kırıklar gibi davranmalısın.

Bütün bunlarda, esas itibariyle senin aslî hüviyetinde bir değişiklik yoktur. Sen hep aynısın; o da, bir âciz, bir zavallı, bir garib ve bir fakir... Ancak bulunduğun hâlin ve yerin durumuna göre o makama münâsip cilvelere ve zahirî tezahürlere mazhar olursun. İşte bu değişik görüntüler bulunduğun hâlin hakkını vermenin ifadesidir. Adetâ bir su gibi... Şartlara göre bazen câmid, bazen mâyi bazen, de buhar olan bir

su gibi... Esasen her üç halde de su yine sudur. Sadece aldığı vaziyet değişmiştir. Çünkü; o şartlar dahilinde başka türlüsü olamaz.

Öyle ise, yüksek makamlarda bulunduğunda kendini beğenip kibre girmemelisin. Düşük mevkilerde bulunduğunda da mahzun olup ye'se düşmemelisin. Özellikle da'vâ arkadaşlarına karşı hiçbir zaman kaşlarını çatıp yüzünü ekşitmemelisin ve bilmelisin ki, onların sana değil, senin onlara minnet borcun vardır. Çünkü, seni aralarına tenezzülen almışlar ve lütfen seni arkadaşlığa kabul etmişler. Öyle ise haddini bilip şuna-buna darılmamalısın. İtirazvârî neden ve niçinlerle kaderi tenkit etmemelisin. Hem bilmelisin ki, mazhar olduğun kemâlât ve mehaşin hep mevhibedir. İkrâm-ı İlâhî, fazl-ı Rabbani veya imtihan-ı Sübhânîdir ki bakalım şükür mü edeceksin, nankörlük mü edeceksin? Mâruz kaldığın düşük ve sevimsiz vazifeler ise hep meksûbedir. Onlar senin kâbiliyetsizliğine bakar. Yani sana verilen istidat çekirdeklerini münasip şartlar altında iyi terbiye edemediğinden ve onları güzel yetiştiremediğindendir. Öyle ise, bu gibi vaziyetlerde meydana gelen sevimsiz ve üzücü halleri ve hâdiseleri hep kendinden bilmelisin.

Hem bilmelisin ki, senden sana yalnız noksanlık, acizlik ve kusur vardır. Fakat unutma, bütün bu noksan hallerin telâfisi mümkündür. O da kibir ve iddiayı bırakıp tazarrû ve niyazda bulunmaktır. Öyle ise bir elin yukarılarda Hakk'a karşı dua ve niyazda; diğer elin yerde da'vâ arkadaşlarınla istişarede bulunmalısın. Ve yine bilmelisin ki, herkese nasib olmayan bir fazîlet, her iki cihanın huzur ve saadetinin temini ve mâdenidir. Binaenaleyh bu iki kanatlı mi'râc ve vasıtaya bin. Mele-i a'lânın sakinlerine doğru yüksel git...[328]

YETER ARTIK, YETER

Bunca senedir gönlünce keyfince yaşadın. Gününü gün ettin ve şimdi eli boş olarak, ömür sermayesi tükenmiş bir vaziyette ve hayatın yansını harcamış ve geçirmiş bir durumdasın. Fakat hâlâ gönül eğlencesindesin. Yeter artık.

Defalarca, Yüce Âlemden "Kulum" iltifat ve hitabıyla çağrıldın. Senin bu türlü bir iltifata karşı iki büklüm olmuş vücudun ve ruhunla nefsin hoşuna giden şeylerden istiğna ederek, tozu toprağı göze sürme diye çekeceğine sunardın ve bataklığa saplananlar gibi; lehviyyâta daldın ve hâlâ da balıklamasına dalmaya devam ediyorsun. Boğulup kalmana çok az kaldı. Yeter ar-tik.

Sana cadde-i kübrâ gösterildi. En doğru yola iletildin. O yolun erkânını öğretenlerle hayâlen sohbete kaç defa, ama kaç defa mazhar kılındın. Öyle ki, bazen kendinden geçiyordun. Bir başka âlemle dudak dudağa, göz göze geldiğin, ses tonundan da yüz çizgilerinden de belliydi. O âlemle temasa geçince hâlin başka oluyordu. Ciddî bir

tevazu ve mahviyyet içinde kendinden geçiyordun. Bazen o kadar ileri gidiyordun ki, o sohbetin verdiği lezzeti dilini çıkarıp dudaklarını yalamakla ifâde ediyordun. Fakat ne oldu ise bir seneden beri oldu. Kimin nazarı veya bedduası isabet etti, bilmem. Hayır hayır. Ne nazar, ne de beddua isabeti... Belki en büyük düşmanın olan nefsine ve şeytanına tavız vermen, seni bu hâle getirdi. Öyle ki, artık o sohbetten mahrumsun. O âlemle temasa geçemiyorsun. Ah keşke bununla kalsaydın. Senin hem dünyanı, hem de ukbânı berbat eden ve edecek olan şeytanî âlemin içine girdin.Şâyet henüz girdiğin bu kötü âlemden en yakın bir zamanda yıldırım süratiyla gerisin geriye çıkmayıp takva kalesine girmezsen; bu kötü âlemin uğursuz kapılan senin üzerine kapanıp mıhlanacak ve sen bir daha oradan çıkamayacaksın. Dön geriye, çabucak çık oradan; inad edip durma. Yeter artık.

Ya bu hâle ne diyeceksin? Bu neyin nesidir?! Hayâline gelir mi idi hiç, yirmi sene sonra perhizini bozacağın?

Hani gözünün üstünde hiç mi hiç kaşın yoktu? Hani küçüklüğünde karşı cinsin, onlardan kaçınıyorsun diye seni kınamıştı. Hani senelerce bir def acık olsun bakmadın da karşıdakini nerede ise sinirinden çatlatacaktın. Hani bakmaz ve konuşmaz diye tanınıyordun. Ve hani haram yemez-içmez, fuzulî gezmez, mâlâyâni konuşmaz diye ün salmıştın. Şimdi ise bak elin yazmaya bile varmıyor. Amma akşama defterin dürülecek ve yarın da hesabın görülecek, merak etme. Ama şimdi ise fırsat kolluyorsun eğlence yerlerine gitmeye, kadınların seslerini duymaya, vücut hatlarını görmeye, haramı tatmaya, haramı yemeye ve haramla doymaya... Hayâlen onlarsız yasayamaz oldun. Ve nerede ise hakkında kader kitabının sebkat edip eşkiyaların defterine kaydolmanla karşı karşıyasın. Gel vazgeç böyle nefsânî, şeytanî ve hayalî vesveselerden. Vazgeç; hem *"ne zamana kadar zâilât-ı fâniyeye* ihtimam *ve bâkiyât-ı dâimeden tegâfül* edeceksin", yeter artık.

Hâlâ vicdanın tefessüh etmemiş olacak ki, ettiğin haltların akabinde mahzun oluyor ve için için kan ağlıyorsun. Biliyorum belki de günaha girmektense ölümü tercih ediyorsun. *"Rabbim, günaha gireceksem beni* ö/dür *daha* iyi diyorsun *ve her günahın arkasında, sende binlerce nedamet ofları ve yüzünde pişmanlık çizgileri beliriyor. Amma buna rağmen yine kötü âdetlerine devam ediyorsun. Yarın bu pişmanlığı da yitirir ve kendini haklı görmeye ve mazeret uydurmaya başlarsın. Ne yapıyorsun ben-î âdem, vazgeç bu sevdadan! Yeter artık!*

Mubah şeylerle yetinmelerini, haram şeylerden kaçınmalarını şimdiye kadar binlerce insana, hem de çırpınarak duyurmaya çalıştın. Fakat bu anlattıkların nerede! Sen nerede! "Eynesserâ minessüreyya."

Senin gibilerinin dudaklarının ateşten makaslarla kesileceğini daha bu sabah sen söylüyordun. Şimdi ise bu vaziyetin nedir? Nasıl dayanacaksın bu ateşe? Ve nasıl dayanacaksın seni dinleyen ve tanıyanların nefret ve lanetlerine? Ne olursun *gel aklını başına al! Şu anlattıklarını tatbik et veya yapabildiklerini anlat. Ve illâ yeter artık; Allah'dan utan da, bari dilini kes!*

Yahu her şey bir tarafa. Değersiz bir iyilikte bulunduğun kimsenin sana karşı yaptığı en küçük saygısızlığını unutamıyor ve afvedemiyorsun. Ya seni yoktan yaratan, sana ruh veren, seni îmân ve İslâm şerefiyle aziz kılan, sana yüce dostları sevdiren, ruhunu ve bedenini en güzel cihazlarla donatan, hem de verdiklerinin birisinin bile olmayışında, yüzlerce noksanlık ve binlerce zarar meydana gelecek olan şu güzel sureti ve sîreti sana veren Yüce Yaratıcı'ya karşı kulluğunu her halükârda ve en ağır şartlar altında bile göstermen lazım gelirken; farzlarını ihmal ve haramlarını irtikab ediyorsun. Yüce Mevlâ'ya karşı böylesine bir saygısızlık ayıp değil de nedir? Ne olursun, aklını başına al da, öyle düşün, inhiraflarda bocalayıp istikâmetten kaçtığın yeter artık!

Ümid ederim; bu senin için bir ders olur. Zaten tutunacağın ve bel bağlayacağın hiçbir amelin kalmadı. Ya yoktu veya olanı sen silip süpürdün ve neticede iflas ettin. Artık dakikaların aleyhinde işliyor. Gel, Ramazan-ı Şerifin şu son gecelerini özellikle Kadir gecesini fırsat bilerek ve feyzinden istifâde ederek kendine gelip bir silkiniver. Kendini Yüce Rahman'ın rahmet deryasına atıver. Hem de oradan çıkmamacasına. Orada Rahmetenlil âlemin olan Şerefli Elçi'yi (s.a.v.) ve yüce dostları bulacaksın. Onlardan birisinin eteğine tutunuver. Merak etme, mutlaka sâhil-i selâmete çıkar ve kurtulursun; hem de tertemiz olarak. Belki de hiçbir şey olmamış gibi. Haydi gel; bu kadar direttiğin yeter artık!

Dön Yüce *Allah'a Dal rahmet* deryasına Tutun O yüce su/tana *Ulaş kalbî* itminana *Ve er; ebedî rıdvâna...*

Ve artık, YETER BUNLAR SANA.[329]

RIZIK

وَبَشِّرِ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُواالصَّالِحَاتِ اَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَاالْاَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هذَاالَّذِى رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَاُتُوا بِه مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ فِيهَا اَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

Bakara / 25. İman edip iyi davranışlarda bulunanlara, içinden ırmaklar akan cennetler olduğunu müjdele! O cennetlerdeki bir meyveden kendilerine rızık olarak yedirildikçe: Bundan önce dünyada bize verilenlerdendir bu, derler. Bu rızıklar onlara (bazı yönlerden dünyadakine) benzer olarak verilmiştir. Onlar için cennette tertemiz eşler de vardır. Ve onlar orada ebedî kalıcılardır.

يَااَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَارَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ اِيَّاهُ تَعْبُدُونَ

Bakara / 172. Ey iman edenler! Size verdiğimiz rızıkların temiz olanlarından yeyin, eğer siz yalnız Allah'a kulluk ediyorsanız O'na şükredin.

يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ اَنْ يَاْتِىَ يَوْمٌ لَا بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ

Bakara / 254. Ey iman edenler! Kendisinde artık alış-veriş, dostluk ve kayırma bulunmayan gün (kıyamet) gelmeden önce, size verdiğimiz rızıktan hayır yolunda harcayın. Gerçekleri inkâr edenler elbette zalimlerdir.

وَالَّذِينَ اٰمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِى سَبِيلِ اللّٰهِ وَالَّذِينَ اٰوَوْا وَنَصَرُوا اُولٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

Enfal / 74. İman edip de Allah yolunda hicret ve cihad edenler, (muhacirleri) barındıran ve yardım edenler var ya, işte gerçek müminler onlardır. Onlar için mağfiret ve bol rızık vardır.

وَيَجْعَلُونَ لِمَا لَا يَعْلَمُونَ نَصِيبًا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ تَاللّٰهِ لَتُسْاَلُنَّ عَمَّا كُنْتُمْ تَفْتَرُونَ

Nahl / 56. Bir de kendilerine rızık olarak verdiklerimizden, mahiyetini bilmedikleri şeylere (putlara) pay ayırıyorlar. Allah'a andolsun ki, iftira etmekte olduğunuz şeylerden mutlaka sorguya çekileceksiniz!

وَاللّٰهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلٰى بَعْضٍ فِى الرِّزْقِ فَمَا الَّذِينَ فُضِّلُوا بِرَادّى رِزْقِهِمْ عَلٰى مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُهُمْ فَهُمْ فِيهِ سَوَاءٌ اَفَبِنِعْمَةِ اللّٰهِ يَجْحَدُونَ

Nahl / 71. Allah kiminize kiminizden daha bol rızık verdi. Bol rızık verilenler, rızıklarını ellerinin altındakilere verip de bu hususta kendilerini onlara eşit kılmazlar. Durum böyle iken Allah'ın nimetini inkâr mı ediyorlar?

اِنَّمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ اَوْثَانًا وَتَخْلُقُونَ اِفْكًا اِنَّ الَّذينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ لَايَمْلِكُونَ لَكُمْ رِزْقًا فَابْتَغُوا عِنْدَ اللّهِ الرِّزْقَ وَاعْبُدُوهُ وَاشْكُرُوا لَهُ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

Ankebut / 17. Siz Allah'ı bırakıp birtakım putlara tapıyor, asılsız sözler uyduruyorsunuz. Bilmelisiniz ki, Allah'ı bırakıp da taptıklarınız, size rızık veremezler. O halde rızkı Allah katında arayın. O'na kulluk edin ve O'na şükredin. Ancak O'na döndürüleceksiniz.

HADİS...

* Hz. Câbir (radıyallahu anh) anlatıyor: "Biz Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'le birlikte namaz kılarken yiyecek maddesi taşıyan bir kervan geldi. Cemaatte bulunanlar, (camiyi bırakıp) kervanı karşılamaya koştular. Câmide on iki kişi kaldı. Hz. Ebu Bekir ve Ömer (radıyallahu anhümâ) kalanlar arasındaydı. Bu durum üzerine şu âyet nâzil oldu. (meâlen): "Onlar bir ticâret, yahud bir oyun, bir eğlence gördükleri zaman ona yönelip dağıldılar. Seni ayakta bıraktılar. De ki: Allah nezdindeki (sevab, mü'minler için) eğlenceden de, ticâretten de hayırlıdır. Allah, rızık verenlerin en hayırlısıdır" (Cum'a, 11).

* Muâz İbnu Enes (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kim bir şey yer ve: "Bana bu yiyeceği yediren ve tarafımdan hiçbir güç ve kuvvet olmadan bunu bana rızık kılan Allah'a hamdolsun" derse geçmiş günahları aff olunur" dedi."

Ebu Dâvud'un rivayetinde şu ziyâde var: "Kim bir elbise giyer ve: "Bunu bana giydirip, tarafımdan bir güç ve kuvvet olmaksızın beni bununla rızıklandıran Allah'a hamdolsun" derse geçmiş ve gelecek günahları affedilir."

* Ebu Sa'id radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim temiz rızık yer ve sünnete uygun amelde bulunur, halk da kendisinden bir kötülük gelmeyeceği hususunda güven duyarsa cennete girdi demektir." Bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü ! Bugün insanlar arasında böyleleri çoktur!" dedi. Aleyhissalatu vesselam da: "Benden sonraki zamanlarda da olacaklar!" buyurdu."

* Ebu Musa (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah aleyhissalatu vesselam buyurdular ki: "İşittiği şeyin verdiği ezaya aziz ve celil olan Allah'tan daha sabırlı kimse yoktur. Çünkü O'na şirk koşulur, evladlar nisbet edilir. O, yine de onlara afiyet ve rızık vermeye devam eder."

* Hz. Cabir radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalatu vesselâm bizi gazveye gönderdi. Biz üçyüz kişilik bir gruptuk, komutanımız da Ebu Ubeyde İbnu'l-Cerrâh radıyallahu anh idi. Kureyş'in kervanını takip ediyorduk. Azığımız da bir dağarcık içine konmuş hurmadan ibâretti. Başka birşeyimiz yoktu. Ebu Ubeyde

bundan bize (önce avuç avuç veriyordu, sonra) tane tane vermeye başladı. Kendisine: "Bununla nasıl idare ediyordunuz?" diye soruldu. Şu cevabı verdi: "Biz hurmayı adeta emiyorduk, bebeğin emmesi gibi. Sonra da üzerine su içiyorduk. Bu bize geceye kadar yetiyordu. Tükendiği zaman yokluk içinde kaldık. İki hafta sâhilde ikâmet ettik. Şiddetli açlık geçirdik. Öyle ki ağaç yaprakları yedik. Ordumuza yaprak ordusu dendi. (Bu esnada) deniz bize anber (balina) denen bir hayvan attı. Ebu Ubeyde radıyallahu anh buna önce, "meytedir (yani leştir, yenmesi haramdır)" dedi. Sonra da: "Hayır, meyte değildir, bizler Resulullah aleyhissalâtu vesselâm'ın elçileriyiz, Allah için buradayız, üstelik muzdar durumdayız" dedi.

Ondan iki hafta boyu yedik. Yağından da süründük. Hattâ vücudumuz kendine geldi, eski halini aldı. Ebu Ubeyde, hayvanın kaburgalarından bir kemik alıp yere dikti. Sonra en boylu şahsı ve en boylu deveyi aradı. Adam deveye bindirildi ve kaburganın altından geçti. Hayvanın göz çukurunun içine tam dört kişi oturdu. Gözünden nice kulle yağ çıkardık. Etinden kendimize azık yaptık. Medine'ye gelince durumu Resülullah aleyhissalâtu vesselâm'a anlattık.

"Bu, Allah'ın sizin için (denizden) çıkardığı bir rızıktır. Beraberinizde, etinden hâlâ var mı?" buyurdu. Biz de bir miktar gönderdik. O, bundan yedi."

* İbnu Abbâs (radıyallâhu anhümâ) anlatıyor: "Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm) iki secde arasında: "Allahümme'ğfir li ve'rhamni, ve'cbürni, ve'hdini ve'rzukni. (Allahım bana mağfiret et, merhamet et, beni zengin kıl, bana hidâyet ver, bana rızık ver) derdi".

* Hz. Ömer radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Siz Allah'a hakkıyla tevekkül edebilseydiniz, sizleri de, kuşları rızıklandırdığı gibi rızıklandırırdı: Sabahleyin aç çıkar, akşama tok dönerdiniz."

* Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Köpek besleyen bir aile yoktur ki, her gün rızıklarından iki kırât eksilmemiş olsun. Bundan av veya bekçi veya koyun köpeği hâriç (bunları besleyenlerin rızkında eksilme olmaz)."

* Büreyde radıyallahu anh anlatıyor: "Resulullah aleyhissalatu vesselam Bilal radıyallahu anh'a: "Yemek ye, ey Bilal!" demişti. "Ben oruçluyum!" diye karşılık verdi. Bunun üzerine Aleyhissalatu vesselam: "Biz rızıklarımızı yiyoruz. Bilal'in rızkının fazlı cennettedir. Ey Bilal yanında yemek yenen oruçlunun kemiklerinin tesbih ettiğini ve meleklerin de onun için istiğfarda bulunduğunu hissettin mi?" buyurdular."

* Ebû Hüreyre radiya'llahu anh'den Resûlullah salla'llahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğu rivâyet olunmuştur:
Azîz ve Celîl olan Allahu Teâlâ: "Ey kulum sen fukarâya nafaka ve sadaka ver ki, ben de sana vereyim!" buyurdu. Resûl-i Ekrem (devâm edip) der ki:
Allah'ın hazîne-i keremi doludur, harcamak onu eksiltmez o gece ve gündüz dâimâ akar. Yine Resûl-i Ekrem (devâm edip) buyurur ki: Allah'ın göğü, yeri yarattığı gündenberi infâk ve in'âm ettiği ni'metlerin mâhiyetini bana bildirebilir misiniz? Onun bedî' kerem ve inâyetindeki ni'metlerden hiç bir şey eksilmemiştir. Çünkü O'nun tahtı (hudutsuz ni'met) deryâ (sı) üzerine kurulmuştur. Yed-i kudretinde de mîzân-ı adâlet ve terâzînin gözü (gâh) ağar, (gâh) yukarı yükselir. (Bu sûretle insanların kimisine çok, kimisine az rızık verir).

* Ebû Mûsâ (el-Eş'arî) radiya'llahu anh'den rivâyete göre, Nebî Salla'llahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: Allahu Teâlâ'dan çok sabırlı ve aleyhinde işittiği (bâtıl iddi'âların verdiği) ezâya (daha halîm) hiç bir ferd, yâhud hiç bir şey yoktur. (Bak) hıristiyanlar Allah'a oğul isnâd ve iddi'â ediyorlar da Allahu Teâlâ yine onları afvediyor, türlü ni'metlere onları rızıklandırıyor.

* Saîd İbn-i Zeyd radiya'llahu anh'ten rivâyete göre Resûlullah salla'llahu aleyhi ve sellem: "Kızılımtırak beyaz mantar, Kudret helvası (gibi Allah'ın külfetsiz ni'metleri) nev'inden bir rızıktır. Suyu da göz ağrısına şifâdır" buyurmuştur.

* Hz. Câbir (radıyallahu anh) anlatıyor: "Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm): "Köylü adına şehirli satış yapmasın" dedi ve ilave etti: "Bırakın insanları, Allah birinin sebebiyle diğerini rızıklandırsın" buyurdu."

* İbnu Ömer (radıyallahu anhüma) buyurdu ki: "Pazara mal celbeden rızıklanır, muhtekir mahrum bırakılır. Kim mü'minlerin bir gıdasını onlara karşı saklar, ihtikâr yaparsa, Allah onu iflasa ve cüzzam hastalığına dûçar eder."

* İbnu Abbâs (radıyallahu anhüma) anlatıyor: "Ukâz, Mecenne ve Zülmecaz cahiliye devrinin panayırları idi. İslâm geldiği zaman halk, hac mevsiminde ticaret yapmayı günah addeder oldular. Bunun üzerine şu ayet nazil oldu: "Hac mevsiminde Rabbinizden rızık taleb etmenizde sizin için bir günah yoktur." Âyeti İbnu Abbas şu şekilde okudu."

* İbnu Abbas (radıyallahu anh) anlatıyor: "Bir adam Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a gelerek: "Ben et yediğim zaman kadınlara karşı zaafım artıyor ve bende şehvet galebe çalıyor. Bu sebeple et yemeyi nefsime haram ettim" dedi. Bunun üzerine şu ayet indi: "Ey

iman edenler! Allah'ın size helal ettiği temiz şeyleri haram kılmayın, hududu da aşmayın. Doğrusu Allah, aşırı gidenleri sevmez. Allah'ın size verdiği rızıktan temiz ve helal olarak yiyin. İnandığınız Allah'tan sakının" (Maide 87-88).

PIRLANTA SERİSİ…

İNSANIN RIZIK PEŞİNDE KOŞMASI VE DİNİNE HİZMET ETMESİ ARASINDAKİ DENGE NASIL OLMALI?

Mü'min denge insanıdır. İnanan bir gönül, her mevzûda olduğu gibi bu mevzûda da ifrat ve tefrite düşmekten kendini korumasını bilmelidir. Dünyaya dünyada kalacağı müddet kadar, âhirete de yine orada kalacağı müddet kadar ehemmiyet verme dengeyi bulmanın nirengi noktasıdır. Bu sebeble, bizim dünya ile alâkamız, her yerde izzet-i İslâmiye'yi göstermek, temsil etmeye çalıştığımız elmas misali hakikatleri başkalarına da anlatmak, o aydınlık yolu onlara tanıtmak düşüncesine matuftur. Asıl gayemiz bu olunca, gözümüzün bir kenarıyla bazen dünyaya bir "nigâh-ı âşina" kılmamız da yine bu gayeye hizmet edecektir.

Evet biz, "Allah'ın sana verdikleri ile ahiret yurdunun peşinde ol, dünyadan da nasibini unutma! Allah'ın sana ihsanda bulunduğu gibi sen de ihsanda bulun; yeryüzünde fesad peşinde olma. Şüphesiz ki Allah bozguncuları sevmez" (Kasas, 28/77) beyanıyla tam mutabakat içerisinde olmak zorundayız. Zira o âyet-i kerimede Kur'ân, "Ahiret yurdunu ara" derken "ibtiğa" fiilini kullanıyor ki, bu "bütün benliğinle ahirete yönel ve ahirete ahiret kadar değer ver" demektir. Bundan da anlaşıldığı üzere, ahiret için bütün imkânlar seferber edilmeli, dünya için de "nasibi unutmama" esasına bağlı kalınmalıdır.

Bu dünyada, Cenab-ı Hakk'ı tanıma ve başkalarına tanıtma, i'la-yı kelimetullah vazifesini yerine getirme dışındaki herşey ikinci-üçüncü dereceden, tâlî işlerdir. Meslek, maaş, eğitim, evlilik, yurt-yuva... birinci hedef değil, asıl gayeye yardımcı unsurlardır. Mümin hayatını bu esasa göre programlamalıdır. Ve demelidir ki, "Benim hayatımın gayesi dinimi neşretmektir. Ama yaşayabilmem için, -varsa- çoluk çocuğumun geçinebilmesi için, şu fânî dünyanın da bir tarafından tutarım. Cenâb-ı Hakk'ın bana ihsan ettiği şeylerle iktifa ederim. Az verirse aza kanaat ederim; çok verirse hem şükür hisleriyle dopdolu olarak hizmette koşturur, hem hizmet yolunda infak ederim; hem de kendi ihtiyaçlarımı karşılar, çoluk çocuğuma bakarım. Dünya adına hırslı davranmam. Hırsımı, sonuna kadar Allah rızasını kazanmaya ve Allah'ın rızasını da i'la-yı kelimetullah vesilesiyle tahsil etmeye sarfederim. Harîsim ölesiye.. Beni öldürecek kadar bir hırsım var. Ama ben Allah'ın rızasını kazanma hususunda hırslıyım." Evet, mümin böyle demeli ve hayatını bu istikamette programlamalı; ahiretle alakalı işleri ilk sıraya koymalı,

dinlenmek için az kenara çekildiğinde bulduğu boşlukları da dünyevî işlerle doldurmalıdır.

Zaten kabiliyet itibarıyla i'la-yı kelimetullah yapmaya müsait yaratılmış bir insan, Cenâb-ı Hakk'ın kendisini donattığı o güzel istidatları dünyaya ait bir kısım hasis şeyleri kazanmak için sarfederse; Allah onu maksadının aksiyle tokatlar. Böyle birisi, bütün ömür boyu koşar da bir çuvaldız boyu yol alamaz. Zira, Yüce Yaratıcı bu fevkalade kabiliyetleri dünyaya ait bu hasis şeyleri tahsil etmesi için vermemiştir ona. Bugün, din tahsili yapmış bazı insanların yüzüstü sürüm sürüm olan durumu buna çok önemli bir örnek teşkil eder. Maalesef onlar, dini anlatma dışında başka şeyler düşünmüşler, dünyanın değersiz işleri ardına düşmüşlerdir. Oysa bu dünya düşünmeye değmemektedir. Şu kısacık ömür öyle de geçer böyle de. İnsan daha rahat bir iş bulamazsa, gider bir yerde taş kırar. O olmazsa eline bir kürek alır, işsizlerin beklediği yerde bekler, fırsatını bulup birinin bahçesinde çalışır, öbürünün toprağını atar ve böylece iâşesini temin eder. Helal kazanma niyet ve gayretinde olduktan sonra icra edilen mesleğin türü ya da yapılan iş çok önemli değildir. Bir müslüman için mutlaka üst seviyeden, aristokrat bir hayat yaşama şartı yoktur. Ama Cenab-ı Hak fevkalâdeden geniş imkanlar lütuf ve ihsanda bulunursa, şükür duygusu ve tevazu korunarak o imkanlardan istifade edilebilir.

Bazen dünya kapılarının açılması, bol bol nimetler verilmesi insanın aleyhine de olabilir. Kimi zaman bolluk ve refah küstahlaştırır insanı.. geçim kolaylığı şımartır.. lüks felç eder.. şatafatlı ve süslü bir yaşam tarzı öldürür. Oysa ki, Hakk'a hizmet yolunda canlı insana ihtiyaç vardır. Canlı insan, birkaç kuru ekmek parçasıyla doymasını, bir kayanın üzerine başını koyup yatmasını bilen ve "Çok şükür Allah'a doyduk, yatacak bir yer de bulduk." diyen insandır.

Böyle bir insan, kendi aleyhine cereyan eden hadiselere ve maruz kaldığı sıkıntılara takılmadan yoluna devam eder; ümitsizlik ve atalete düşmeden, yolda kalmayı ve geri dönmeyi aklının ucuna getirmeden. Geçmesi gerekli kapıları zorlar, "açılmaz"ı hiç kabul etmeden. Bir vesileyle arzetmiştim; karınca çeliğin içinde bal olduğunu bilse, gelir onun etrafında altı ay dolaşır. Bir taraftan delik arar, bir yerden tükürük atar, çeliği bile paslandırıp delmeye uğraşır. En olmadık yerlerin kapağını açar bakarsanız, orada da karınca bulabilirsiniz. O hedefe kilitlenmiştir; ne yapar eder hedefine açılan bir kapı bulur.. İmanlı bir gönlün sahibi de kulluk vazifesine kilitlenir ve yapması gerekenleri her hâlükarda yerine getirir..

Bu mevzuda üç husus çok önemlidir. Bir: im'an-ı nazar; yani, bakışı bir noktaya çevirme ve orada fikren yoğunlaşma. İki: im'an-ı

nazarın ötesinde iltisak-ı kalb; yani, o meseleyle perçinlenmiş gibi bir kalbî bağlılık.. onu düşünmeden edememe, kalbe yapılan her müracaatta o meseleyi görme. Üçüncüsü de: En ağır şartlar altında dahi engellerden sıyrılıp mutlaka yola devam etme azim ve gayreti.. kurtulma gayreti değil, yola devam etme azmi. Böyle olunca, insan belki birkaç kez tökezler, yüz üstü kapaklanır ama tekrar doğrulup yeniden nihaî menzile yürür. Önündeki bir kapı kapansa, o başka on kapının sürgüsünü zorlar, kilidini açmaya uğraşır. Bir de Hazreti Müfettihu'l-ebvab'a teveccüh etti mi kapanan bir taneye mukabil on kapının kendisine açıldığını görür. Evet, salih bir kula düşen "Ya Müfettiha'l-ebvab! İftah lenâ hayra'l-bâb, inneke Kerîmun, Cevvâdun Vehhâb – Ey bütün kilitli kapıların anahtarına sahip, kapıları açan Allahım, bize de en hayırlı kapıyı aç! Şüphesiz Sen lütfu ve ihsanı bol, cömertlerden cömert, nimet ve bağışları engin Rabbimizsin!" deyip O'na iltica etmek ve sonra da kendi üzerine düşen vazifeyi yapmaktır.

İşte bu ölçüler içerisinde, yeryüzü mirasçıları dünyayı ahiretleri adına değerlendirmeli; gerektiğinde dünyalık herşeyden vazgeçip kopabilmelidir.. dünyayı ve nimetlerini bir ayakkabı gibi çıkarıp atmaya, "Bana Seni gerek Seni" deyip yürümeye rûhen hazır bulunmalıdır.

Cenâb-ı Hak, Hazreti Musa'ya "Fahla' na'leyk, inneke bi'l-vâdi'l-mukaddesi Tuvâ – Hemen pabuçlarını çıkar! Çünkü sen kutsal vadi Tuvâ'dasın!" (Tâhâ, 12) buyurmuştur. Bu ayeti -tefsircilerin genel olarak anladığı mana mahfuz- "O'nun rızası dışındaki herşeyi Hazreti Musa'nın pabuçları gibi gönülden çıkarıp atmak" gerektiği şeklinde anlayarak kendi adımıza da pay çıkarabiliriz.

Evet, mümin her yerde O'nun huzurunu duymalı; her zaman "Bana dünya ve içindekiler lazım değil." diyebilmeli ve herşeyini O'nun için feda etmeye âmade bulunduğunu günde bir kaç defa ikrar etmelidir. Sabah kalkınca "Kapı kulunum, boynu tasmalı, ayağı prangalı kölenim. Kasem ediyorum Sen'den ayrılmayacağım. Kovsan bile ayrılmayacağım Senden" demeli.. verdiği o vaadde sarsıntı yaşamış olabileceği düşüncesiyle, öğle vakti yeniden ahd ü peymanını yenilemeli.. ikindide bir kere daha.. akşam bir kere daha Allah Teâlâ'ya verdiği sözü tekrar etmeli.. yatağına girerken "ne olur ne olmaz" deyip bir kere daha duaya durmalı; "Allahümme innî eslemtü nefsî ileyk, ve veccehtü vechî ileyk, ve fevvadtü emrî ileyk, ve elce'tü zahrî ileyk, rağbeten ve rahbeten ileyk. Lâ melcee ve lâ mencâ minke illâ ileyk. Allâhümme, âmentü bi kitabike'llezî enzelt, ve nebiyyike'llezi erselt. Allahümme, kınî azâbeke yevme teb'asü ibadek – Allahım, (rahmetini) umarak, (azabından) korkarak kendimi Sana teslim ettim, yüzümü Sana çevirdim, işimi Sana ısmarladım, sırtımı Sana dayadım. Senden başka sığınak, Senden başka dayanak yoktur. Allahım, indirdiğin kitabına, gönderdiğin Peygamberine iman ettim. Allahım, kullarını

dirilteceğin gün beni azabından koru.” yakarışıyla, hem Allah’a kul olduğunu ikrar edip O’na sığınmalı, hem de Hâtemu’l-Enbiyâ’ya karşı vefa ve sadakatını ortaya koymalı.

Bir kul, bu şekilde hayatını programlar, dünyaya burada yaşayacağı ömür kadar, uhrevî işlere de ahirette kalacağı müddet kadar kıymet verir ve günde bir kaç defa kulluk ahd ü peymanını yenilerse dünya-ukba dengesini kurmuş olacaktır. Ayrıca böyle bir kul, her hadisenin çehresinde İbrahim Hakkı Hazretleri’ne ait şu sözlerin doğruluğunu müşahede edecektir:

Nâçâr kalacak yerde,
Nâgah açar ol perde,
Derman olur her derde,
Mevlâ görelim neyler,
Neylerse güzel eyler.[330]

Rızkın Allah taahhüdü altında olduğu söyleniyor. Halbuki biz bazı ülkelerde elli, altmış günlük açlıktan sonra ölenleri biliyoruz, açıklar mısınız?

Rızkın Allah'ın taahhüdü altında olduğunu Kur'ân'da pek çok âyet anlatıyor. Meselâ: "Yeryüzünde yürüyen, hareket eden hiçbir canlı yoktur ki, Allah onun rızkını taahhüd altına almış olmasın." (Hûd: 6) "Kuvvet ve metanet sahibi Hz. Allah, Rezzak-ı âlem O'dur. Evet, rızkı veren O'dur. " (Zarıyat-58) Kur'ân-ı Kerim'de aynı meâlde daha pek çok âyet var. Bunların hepsi de rızkın taahhüd-ü Rabbânî altında olduğunu gösterir. Kimse acından ölmemektedir. Ancak, insanlar bilmelidirler ki, vücutlarının zaruri ihtiyacı olan, rızıkları taahhüd altına alınmıştır ama; zaruri ihtiyaçlarının dışındaki rızık taahhüd altına alınmamıştır. Yani israfla, suistimalle, su-i itiyatla, kötü alışkanlıklarla rızık sayılmayan bir kısım şeyler, onun için zaruri rızık haline gelmişse ve o insan, o türlü rızıksızlıktan ölüyorsa, böyle bir rızk taahhüd altına alınmamıştır ki, bu ölen insanlara da, "rızıksızlıkdan ölüyorlar" diyelim...

Şimdi bir kısım basit misallerle arzetmeye çalışalım. Meselâ: bir afyonkeş, afyona alışıyor. Onu afyondan alıkoydukları zaman çıldırıyor. Belki de, alışkanlık derecesine göre ölüyor. Şimdi bu adam, afyon verilmediğinden ölüyor. Ölüyor ama; evvela afyon alışkanlığından sonra da o alışkanlığı usulüne uygun olmayacak şekilde terk ettiğinden dolayı ölüyor. Kezâ, bir başkası sigaraya alışmış ve nikotik olmuş. Sigarayı usulsüz bırakınca bir kısım a'razlar baş gösteriyor. Hatta bazen eli, yüzü, ayağı şiyiyor ve doktorlar ona diyorlar ki: "Sen bunu bu şekilde terkedemezsin. Böyle münasebetsiz kesişin bir kısım komplikasyonları olabilir. " Bundan dolayı eskiler: "adetleri

terk öldürür. " demişler... Daha başka alışkanlıklar da olabilir. Bir insanın vücudunun günlük ihtiyacı elli gramlık bir protein olmasına karşılık, o her gün bir-iki kilo yemeye alışmışsa; hatta bu arada, aynı şahıs bir kilo meyve bir kilo baklava, bir kilo da et yiyorsa bu alışkanlığı terk edince sarsılabilir, hatta hastalanabilir ve bir daha da belini doğrultamaz. Halbuki bir insan normal olarak 50-l00 gram ağırlığında meyve almış ve o kadar da protein kullanmışsa, günlük ihtiyacını görmüş demektir. Belki bu aldığı şeyler -alışmaya bağlı- bir kaç gün de yetebilir. Hücreler, şuhum-u müdahhare (ihtiyaç stoku) halinde stoklarını alırlar. Ve sonra dıştan gıda gelmezse, o stoklardan azar azar kullanırlar ve böylece de vücud beslenir gider.

Bunun gibi, şurada, burada açlıktan ölen kimseler var. Bunlar eğer Cenâb-ı Hakk'ın kendilerine lutfettiği rızkı mukannen olarak alsalar; meselâ diyelim ki, Cenab-ı Hak bir insana, bir çuval buğday veriyor. O ise, bu bir çuval buğdayı, hemen iki ayda bitiriyor. Ondan sonra on ay aç kalıyor ve bir müddet sonra da acından ölüyor. Ama o insan,o bir çuval buğdayı, mukannen kullanmak suretiyle, her gün birer avuç yese idi, bir sene ona yetecekdi ve tabii esbab açısından ölmeyecekti...

Demek ki, insanlar ölüyorlarsa, rızıksızlıktan, açlıkdan ve ihtiyaçdan değil, belki Allah'ın verdiği rızık bir sene kendilerine yetecekken, çarçur ettiklerinden ve vücutlarında da su-i itiyad hâsıl olduğundan ötürü, âdetlerini terk ediyor, dolayısıyla, şeriat-ı fıtriyenin kanunlarının mahkumu olarak ölüyorlar. Rızıksızlıktan ölmüyorlar...

Soru: Kârun, Hz. Musa'nın ümmetinden olduğu halde, neden kafirler gibi helak edildi?

…Kârunun Hz. Musa ve dini karşısındaki genel tutumu eğer cezalandırılmasaydı, başkalarına kötü örnek olma ihtimali vardı. Yani ondan cesaret alan başkaları da, tıpkı Kârun gibi Hz. Musâ'nın başına bela olabilirlerdi. Kârunun akıbeti o karakterdeki insanların akıllarını başlanna getirdi ve onun gibi olma temennisinden vazgeçtiler. Nitekim Kuı'ân bunu çok açık bir şekilde anlatır: "Daha dün onun yerinde olmak isteyenler: Demek ki Allah, rızkı, kullarından dilediğine bol bol veriyor, dilediğine de az. Şayet Allah bize lütufta bulunmuş olmasaydı, bizi de yerin dibine geçirirdi. Vay! Demek ki, inkârcılar iflah olmazmış! demeye başladılar." (Kasas, 28/82)[331]

RİSALE…

Ey nefis! Hayr-ı mahz olan vücudu sana giydiren Halık-ı Zülcelâl sana iştihâlı bir mide verdiğinden, Rezzâk ismiyle bütün mat'umâtı bir sofra-i nimet içinde senin önüne koymuştur. Sonra, sana hassâsiyetli bir hayat verdiğinden, o hayat dahi bir mide gibi rızık ister. Göz, kulak gibi bütün duyguların, eller gibidir ki, rûy-i zemin kadar geniş bir sofra-i

nimeti o ellerin önüne koymuştur. Sonra, mânevî çok rızık ve nimetler isteyen insaniyeti sana verdiğinden, âlem-i mülk ve melekût gibi geniş bir sofra-i nimet, o mide-i insaniyetin önüne ve aklın eli yetişecek nisbette sana açmıştır. Sonra, nihayetsiz nimetleri isteyen ve hadsiz rahmetin meyveleriyle tegaddî eden ve insaniyet-i kübrâ olan İslâmiyeti ve imânı sana verdiğinden, daire-i mümkinât ile beraber, Esmâ-i Hüsnâ ve Sıfât-ı Mukaddesenin dairesine şâmil bir sofra-i nimet ve saadet ve lezzet sana fethetmiştir. Sonra, imânın bir nuru olan muhabbeti sana vermekle, gayr-i mütenâhî bir sofra-i nimet ve saadet ve lezzet sana ihsan etmiştir. Yani, cismâniyetin itibâriyle küçük, zayıf, âciz, zelîl, mukayyed, mahdut bir cüz'sün. Onun ihsanıyla, cüz'î bir cüz'den, küllî bir küll-ü nurânî hükmüne geçtin. Zîrâ, hayatı sana vermekle, cüz'iyetten bir nevi külliyete; ve insaniyeti vermekle, hakiki külliyete; ve İslâmiyeti vermekle, ulvî ve nurânî bir külliyete; ve mârifet ve muhabbeti vermekle, muhît bir nura seni çıkarmış.

İşte ey nefis! Sen bu ücreti almışsın. Ubûdiyet gibi lezzetli, nimetli, rahatlı, hafif bir hizmetle mükellefsin. Halbuki, buna da tembellik ediyorsun. Eğer yarım yamalak yapsan da, güyâ eski ücretleri kâfi gelmiyormuş gibi, çok büyük şeyleri mütehakkimâne istiyorsun. Ve hem, "Niçin duâm kabul olmadı?" diye nazlanıyorsun. Evet, senin hakkın naz değil, niyazdır. Cenâb-ı Hak, Cenneti ve saadet-i ebediyeyi mahz-ı fazl ve keremiyle ihsan eder. Sen, dâimâ rahmet ve keremine ilticâ et, Ona güven ve şu fermanı dinle:

قُلْ بِفَضْلِ اللّٰهِ وَبِرَحْمَتِهٖ فَبِذٰلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ

Eğer desen: "Şu küllî hadsiz nimetlere karşı, nasıl şu mahdut ve cüz'î şükrümle mukabele edebilirim?"

Elcevap: Küllî bir niyetle, hadsiz bir îtikad ile. Meselâ, nasıl ki bir adam beş kuruş kıymetinde bir hediye ile bir padişahın huzuruna girer ve görür ki, herbiri milyonlara değer hediyeler, makbul adamlardan gelmiş, orada dizilmiş. Onun kalbine gelir, "Benim hediyem hiçtir, ne yapayım." Birden der: "Ey seyyidim! Bütün şu kıymettar hediyeleri kendi nâmıma sana takdim ediyorum. Çünkü, sen onlara lâyıksın. Eğer benim iktidarım olsaydı, bunların bir mislini sana hediye ederdim."

İşte hiç ihtiyacı olmayan ve raiyyetinin derece-i sadâkat ve hürmetlerine alâmet olarak hediyelerini kabul eden o padişah, o bîçarenin o büyük ve küllî niyetini ve arzusunu ve o güzel ve yüksek îtikad liyâkatini, en büyük bir hediye gibi kabul eder.

RIZIKSIZLIK YÜZÜNDEN ÖLEN YOKTUR

âyetlerinin sırrınca, rızık doğrudan doğruya Kadîr-i Zülcelâlin elindedir ve hazine-i rahmetinden çıkar. Herbir zîhayatın rızkı taahhüd-ü Rabbânîsialtında olduğundan, açlıktan ölmek olmamak lâzım gelir. Halbuki, zâhiren açlıktan ve rızıksızlıktan ölenler çok görünüyor. Şu hakikatin ve şu sırrın halli şudur ki:

Taahhüd-ü Rabbânî hakikattir; rızıksızlık yüzünden ölenler yoktur. Çünkü o Hakîm-i Zülcelâl, zîhayatın bedenine gönderdiği rızkın bir kısmını ihtiyat için şahm ve içyağı suretinde iddihar eder. Hattâ bedenin her hücresine gönderdiği rızkın bir kısmını, yine o hücrenin bir köşesinde iddihar eder; istikbalde, hariçten rızık gelmediği zaman sarf edilmek üzere bir ihtiyat zahîresi hükmünde bulundurur. İşte, bu iddihar edilmiş ihtiyat rızık bitmeden evvel ölüyorlar. Demek o ölmek rızıksızlıktan değildir. Belki sû-i ihtiyardan tevellüt eden bir âdet ve o sû-i ihtiyardan ve âdetin terkinden neş'et eden bir marazla ölüyorlar.

Evet, zîhayatın bedeninde şahm suretinde iddihar edilen rızk-ı fıtrî, hadd-i vasat olarak kırk gün mükemmelen devam eder. Hattâ bir marazın veya bir istiğrak-ı ruhanî neticesinde iki kırkı geçer. Hattâ bir adam, şedit bir inat yüzünden, Londra mahpushanesinde yetmiş gün, sıhhat ve selâmetle, hiçbir şey yemeden hayatı devam ettiğini on üç (şimdi otuz dokuz) sene evvel gazeteler yazmışlar.

Madem kırk günden yetmiş seksen güne kadar rızk-ı fıtrî devam ediyor. Ve madem Rezzak ismi, gayet geniş bir surette rû-yi zeminde cilvesi görünüyor. Ve madem hiç ümit edilmediği bir tarzda, memeden ve odundan rızıklar akıyor, başgösteriyor. Eğer pür-şer beşer sû-i ihtiyarıyla müdahale edip karışmazsa, herhalde rızk-ı fıtrî bitmeden evvel o zîhayatın imdadına o isim yetişiyor, açlıkla ölüme yol vermiyor. Öyleyse, açlıktan ölenler, eğer kırk günden evvel ölseler, kat'iyen rızıksızlıktan değildir. Belki terkü'l-âdât mine'l-mühlikât

sırrıyla, sû-i ihtiyardan gelen bir âdet ve terk-i âdetten neş'et eden bir illetten, bir marazdan ileri gelmiştir. Öyleyse, açlıktan ölmek olmaz, denilebilir.

Evet, bilmüşahede görünüyor ki, rızık, iktidar ve ihtiyar ile mâkûsen mütenasiptir. Meselâ, daha dünyaya gelmeden evvel bir yavru, rahm-ı mâderde ihtiyar ve iktidardan bütün bütün mahrum olduğu bir zamanda, ağzını kımıldatacak kadar muhtaç olmayacak bir surette rızkı veriliyor.

Sonra, dünyaya geldiği vakit, iktidar ve ihtiyar yok, fakat bir derece istidadı ve bilkuvve bir hissi olduğundan, yalnız ağzını yapıştırmak

kadar bir harekete ihtiyaç ile en mükemmel ve en mugaddî ve hazmı en kolay ve en lâtif bir surette ve en acip bir fıtratta, memeler musluğundan ağzına veriliyor.

Sonra, iktidar ve ihtiyara bir derece alâka peydâ ettikçe, o kolay ve güzel rızık, bir derece çocuğa karşı nazlanmaya başlar. O memeler çeşmeleri kesilir, başka yerlerden rızkı gönderilir. Fakat iktidar ve ihtiyarı rızkı takip etmeye müsait olmadığı için, Rezzâk-ı Kerîm, peder ve validesinin şefkat ve merhametlerini, iktidar ve ihtiyarına yardımcı gönderiyor.

Her ne vakit iktidar ve ihtiyar tekemmül eder; o vakit rızkı ona koşmaz ve koşturulmaz. Rızık yerinde durur, der: "Gel, beni ara ve bul ve al."

Demek rızık, iktidar ve ihtiyar ile mâkûsen mütenasiptir. Hattâ çok risalelerde beyan etmişiz ki, en ihtiyarsız ve iktidarsız hayvanlar daha iyi yaşıyorlar, daha iyi besleniyorlar.

İMKAN-I AKLİ, ÖRFİ, ÂDİ

İmkânın envâı var. İmkân-ı aklî, imkân-ı örfî, imkân-ı âdî gibi kısımları vardır. Bir hadise, eğer imkân-ı aklî dairesinde olmazsa reddedilir; imkân-ı örfî dairesinde olmazsa dahi mucize olur, fakat kolayca keramet olamaz. Eğer örfen ve kaideten nazîri bulunmazsa, şuhud derecesinde bir b¸rhan-ı kat'î ile ancak kabul edilir.

İşte, bu sırra binaen, kırk gün ekmek yemeyen Seyyid Ahmed-i Bedevî'nin harikulâde halleri imkân-ı örfî dairesindedir. Hem keramet olur, hem harikulâde bir âdeti de olabilir. Evet, Seyyid Ahmed-i Bedevînin (k.s.) acip ve istiğrakkârâne hallerde bulunduğu, tevatür derecesinde naklediliyor. Kırk günde bir defa yemek yemesi vâki olmuştur. Fakat her vakit öyle değil; keramet nev'inden bazı defa olmuştur. Bir ihtimal var ki, hâlet-i istiğrakiyesi yemeye ihtiyaç görmediği için, ona nisbeten âdet hükmüne girmiştir. Seyyid Ahmed-i Bedevî (k.s.) nev'inden çok evliyalardan bu tarz harikalar mevsukan rivayet edilmiş. Madem Birinci Noktada ispat ettiğimiz gibi, müddehar rızık kırk günden fazla devam eder ve o miktar yememek âdeten mümkündür ve mevsukan harika adamlardan o hal rivayet edilmiştir; elbette inkâr edilmeyecektir.

NEYLE YAŞIYORSUN?

Birincisi: Ehl-i dünya bana der: "Neyle yaşıyorsun? Çalışmadan nasıl geçiniyorsun? Memleketimizde tembelce oturanları ve başkasının sa'yiyle geçinenleri istemiyoruz."

Elcevap: Ben iktisat ve bereketle yaşıyorum.
Rezzâkımdan başka kimsenin minnetini almıyorum ve

almamaya da karar vermişim. Evet, günde yüz para, belki kırk para ile yaşayan bir adam, başkasının minnetini almaz.

Şu meselenin izahını hiç arzu etmiyordum. Belki bir gururu ve bir enaniyeti ihsas eder fikriyle, beyan etmek bana pek nâhoştur. Fakat, madem ehl-i dünya evhamlı bir surette soruyorlar. Ben de derim ki:

Küçüklüğümden beri halkların malını kabul etmemek (velev zekât dahi olsa), hem maaşı kabul etmemek (yalnız bir iki sene Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiyede dostlarımın icbarıyla kabul etmeye mecbur oldum), o parayı da mânen millete iade ettik. Hem maişet-i dünyeviye için minnet altına girmemek, bütün ömrümde bir düstur-u hayatımdır. Ehl-i memleketim ve başka yerlerde beni tanıyanlar bunu biliyorlar. Bu beş seneki nefyimde, çok dostlar bana hediyelerini kabul ettirmek için çok çalıştılar; kabul etmedim. "Öyleyse nasıl idare edersin?" denilse, derim:

Bereket ve ikram-ı İlâhî ile yaşıyorum. Nefsim çendan her hakarete, her ihanete müstehak ise de, fakat Kur'ân hizmetinin kerameti olarak, erzak hususunda, ikram-ıİlâhî olan berekete mazhar oluyorum.

وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ

(rabbinin nimetini şükranla an) sırrıyla, Cenâb-ı Hakkın bana ettiği ihsânâtı yad edip, bir şükr-ü mânevî nev'inde birkaç numunesini söyleyeceğim. Bir şükr-ü mânevî olmakla beraber, korkuyorum ki, bir riya ve gururu ihsas ederek o mübarek bereket kesilsin. Çünkü müftehirâne gizli bereketi izhar etmek, kesilmesine sebep olur. Fakat, ne çare, söylemeye mecbur oldum.

İşte birisi: Şu altı aydır otuz altı ekmekten ibaret bir kile buğday bana kâfi geldi. Daha var, bitmemiş. Ne miktar kifayet edecek, bilmiyorum. *(bir sene devam etti)*

İkincisi: Şu mübarek Ramazan'da, yalnız iki haneden bana yemek geldi; ikisi de beni hasta etti. Anladım ki, başkasının yemeğini yemekten memnûum. Mütebâkisi, bütün Ramazan'da benim idareme bakan mübarek bir hanenin ve sadık bir arkadaşım olan o hane sahibi Abdullah Çavuş'un ihbarı ve şehadetiyle, üç ekmek, bir kıyye pirinç bana kâfi gelmiştir. Hattâ o pirinç, on beş gün Ramazan'dan sonra bitmiştir.

Üçüncüsü: Dağda, üç ay, bana ve misafirlerime bir kıyye tereyağı, her gün ekmekle beraber yemek şartıyla, kâfi geldi. Hattâ, Süleyman isminde mübarek bir misafirim vardı. Benim ekmeğim de ve onun ekmeği de bitiyordu. Çarşamba günüydü, dedim ona: "Git, ekmek getir." İki saat, her tarafımızda kimse yok ki oradan ekmek alınsın.

"Cuma gecesi senin yanında bu dağda beraber dua etmek arzu ediyorum" dedi. Ben de dedim:

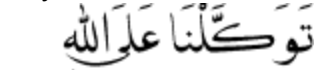

Sonra, hiç münasebeti olmadığı halde ve bir bahane yokken, ikimiz yürüye yürüye bir dağın tepesine çıktık. İbrikte bir parça su vardı. Bir parça şekerle çayımız vardı.

Dedim:

"Kardeşim, bir parça çay yap."

O ona başladı. Ben de derin bir dereye bakar bir katran ağacı altında oturdum. Müteessifâne şöyle düşündüm ki: Küflenmiş bir parça ekmeğimiz var; bu akşam ancak ikimize yeter. İki gün nasıl yapacağız ve bu sâfi-kalb adama ne diyeceğim diye düşünmedeyken, birden bire başım çevrilir gibi başımı çevirdim. Gördüm ki, koca bir ekmek, katran ağacının üstünde, dalları içinde bize bakıyor. Dedim: "Süleyman, müjde! Cenâb-ı Hak bize rızık verdi."

O ekmeği aldık; bakıyoruz ki, kuşlar ve hayvânât-ı vahşiye, hiçbiri ilişmemiş. Yirmi otuz gündür hiçbir insan o tepeye çıkmamıştı. O ekmek ikimize iki gün kâfi geldi. Biz yerken, bitmek üzereyken, dört sene sadık bir sıddîkım olan müstakim Süleyman, ekmekle aşağıdan çıkageldi.

Dördüncüsü: Şu üstümdeki sakoyu, yedi sene evvel eski olarak almıştım. Beş senedir elbise, çamaşır, pabuç, çorap için dört buçuk lira ile idare ettim. Bereket, iktisat ve rahmet-i İlâhiye bana kâfi geldi.

İşte, şu numuneler gibi çok şeyler var ve bereket-i İlâhiyenin çok cihetleri var. Bu köy halkı çoğunu bilirler. Fakat sakın bunları fahr için zikrediyorum zannetmeyiniz. Belki mecbur oldum. Hem benim için iyiliğe bir medar olduğunu düşünmeyiniz. Bu bereketler, ya yanıma gelen hâlis dostlarıma ihsandır; veya hizmet-i Kur'âniyeye bir ikramdır; veya iktisadın bereketli bir menfaatidir; veyahut "Yâ Rahîm, yâ Rahîm" ile zikreden ve yanımda bulunan dört kedinin rızıklarıdır ki, bereket suretinde gelir, ben de ondan istifade ederim. Evet, hazin mırmırlarını dinlesen, "Yâ Rahîm, yâ Rahîm" çektiklerini anlarsın.

Kedi bahsi geldi, tavuğu hatıra getirdi. Bir tavuğum var. Şu kışta yumurta makinesi gibi, pek az fasılayla her g¸n rahmet hazinesinden bana bir yumurta getiriyordu. Hem birgün iki yumurta getirdi, ben de hayrette kaldım. Dostlarımdan sordum, "Böyle olur mu?" dedim. Dediler: "Belki bir ihsan-ı İlâhîdir." Hem şu tavuğun yazın çıkardığı bir küçük yavrusu vardı. Ramazan-ı Şerifin başında yumurtaya başladı, tâ kırk gün devam etti. Hem küçük, hem kışta, hem Ramazan'da bu

mübarek hali bir ikram-ı Rabbânî olduğuna, ne benim ve ne de bana hizmet edenlerin şüphemiz kalmadı. Hem ne vakit annesi kesti, hemen o başladı, beni yumurtasız bırakmadı

TEFSİR…

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ امَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَارَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلّهِ اِنْ كُنْتُمْ اِيَّاهُ تَعْبُدُونَ

Bakara / 172. Ey iman edenler! Size verdiğimiz rızıkların temiz olanlarından yeyin, eğer siz yalnız Allah'a kulluk ediyorsanız O'na şükredin.

Ey müminler! siz o hayvanlar gibi olmayınız.size kısmet ettiğimiz rızıkların maddi ve manevi temiz olanlarından yiyiniz. Çünkü yaratılış âleminde rızkın haramı da var, helali de; pisi de var, temizi de. Fakat siz, bunların temizlerinden ve kimsenin hakkı geçmeyerek meşrû şekilde kazanılan helallerinden insanca yiyiniz. Hem hayvanlar gibi pis boğaz olmayınız, hem de bir takımlarının yaptığı gibi helal, hoş ve temiz şeylerden kendinizi mahrum etmeyiniz. Temiz temiz, helal helal yiyiniz.

Onları yaratan, veren Allah'a şükrediniz. O helal ve temiz rızıklarla beslenen vücudunuzu, görünen ve görünmeyen organlarınızı, ne için yaratılmışlarsa onda, yani yaratılış gayelerinde kullanınız.

Çünkü yukarda da açıklandığı üzere şükrün gerçek bir şekilde yerine getirilmesi, nimeti ihsan edene bu suretle karşılık vererek saygı göstermektir.

Vücudun organlarından her birinin bir yaratılış hikmeti vardır. Bunun bir kısmı genel olarak herkes için bellidir. Diğer kısmını da "Organların faydaları bilimi" (Fizyoloji) denen ilimle yavaş yavaş, ardarda tetkik etmek mümkündür.

Mesela neslin devamı için verilmiş olan bir organı, nesli kaybetmek için kullanmanın, yine aynı şekilde gerçekleri keşfedip, Allah'ı tanımak için bahşedilmiş olan aklı, bozgunculuğu körüklemek ve hukuku iptal için sarf etmenin, nimete karşı büyük bir nankörlük olduğu ne kadar açıktır.

İnsanlığın kıymetini bilmeyerek pis ve haram şeyler yiyenler, böyle nimete karşı nankörlüğe düşecekleri gibi, nimete nankörlük edenler de maddî ve manevi pislikten kurtulamazlar. Birinden korunsalar, diğerine mutlaka bulaşırlar.

Tefsir bilginleri diyorlar ki, birinci "yiyiniz" emri mutlak oluşuna göre ibaha, (mübah kılmak) ikinci "şükrediniz" emri vücûb içindir. Çünkü usûl ilminde açıklandığı üzere, yeme, içme gibi sırf kulların iyiliğine meşru bir şekilde yararlanma imkanı bahşeden emirler, vazife değil, birer hak teşkil ederler. Bunlar vazife gibi vacib kabul edilecek olursa,

yapılmadığında ceza lazım gelir. Bu ise lehte olduğu açık olan bir emrin aleyhe dönmesini gerektirir. Buna, "konuyu tersine çevirme" denir ki, bir çelişki olur. Bundan dolayı helalinden yemek bir hak, fakat haramdan kaçınıp Allah'a şükretmek bir vazifedir.

Ancak "yiyiniz" emrinin mutlak oluşuyla mubah için olması, içindeki bazı kısımların vacib olmasına engel değildir. Çünkü mübah vücûbdan daha geniştir. Bunun için de yemenin çeşitli mertebeleri bulunabilir. Gerçekten fıkıhta uzun uzun açıklandığı üzere yemenin farz olan ve vazife bulunan kısmı da vardır. Bir insanın ölmeyecek kadar yemesi farzdır. Mümkün iken yemez de açlığından ölürse intihar etmiş, kendi canının katili olma günahıyla günahkar olmuş olur. Sonra ölümden koruyacak miktardan fazla olarak ibadete kuvvet kazanmak için yemek mendubdur. Tam doyacak kadar yemek mübah, ondan fazlası haramdır.

İşte "yiyiniz" emri mübah mertebesine kadar yeme şekillerini içine almaktadır. İbahaya yormakla birlikte farzı da kapsamına almaktadır.

Ey müminler! Böyle temiz temiz yiyiniz de Allah'a şükrediniz. Eğer siz gerçekten yalnız Allah'a ibadet ve kulluk ediyorsanız böyle yaparsınız. Gerçekten tek Allah'a inanmış mümin olanlar, böyle yaparlar.[332]

NÜKTELER...

RIZKI VEREN

Alim bir zata sormuşlar:

-Ahmağın bol rızıklar içinde, akıllı adamın darlık içinde olmasının hikmeti nedir?

Şöyle cevap vermiş:

-Allah, kendini bildirmek için böyle yapmıştır. Zira her akıllı rızıklanırsa ve her ahmak mahrum olsa, herkes akıllıyı, aklının rızıklandırdığını sanacaktır. Bunun aksini görünce, rızkı verenin başkası olduğu bilinir.[333]

HER CANLI RIZIK PEŞİNDE

Neyzen, bir sabah kalabalık bir arkadaş topluluğu arasında Çamlıca'dan Kadıköy'e doğru geliyordu. Yolda bir atmacanın bir serçeyi kovaladığını geren arkadaşları hemen serçenin yardımına koşmak istediler. Neyzen gür kaşlarını çattı ve:

-Arkadaşlar, bu zavallı atmaca rızkını arıyor. Siz dün akşam kuzu eti, canım balık ve bıldırcın yemediniz mi? O zaman neden hamiyet damarınız kabardı da şimdi şu rızkının peşinde koşan atmacaya

düşman oldunuz?...[334]

MÜMİNİN DE RIZKINI ALLAH VERİR, MÜNKİRİN DE…

İbrahim (as)'a Mecusinin biri misafir olmak istemişti. İbrahim (as) ona: "Müslüman olursan misafir ederim" deyince, adam bırakıp gitti. Bunun üzerine Cenab-ı Hak, Hz. İbrahim'e şu vahyi indirdi:

-Neden onu misafir etmek için dinini değiştirmesini şart koştun ey İbrahim? Bana bakmadın mı? 70 senedir beni tanımadığı halde ben ona rızkını veriyorum. Sen onu misafir etsen, hakkında hayırlı olurdu."

Hz. İbrahim bu ilahi emri alınca derhal adamın peşine düştü. Onu bulup evine getirdi ve misafir etti. Mecusi:

-Nasıl oldu bu iş, önce misafir etmek istemedin, sonra da misafir etmek için can attın…" diye sorunca İbrahim (as) durumu anlattı. Mecusi bu sözden çok duygulandı.

-Allahu Teala benim hakkımda böyle mi muamele etti? Benim yüzümden sana ikazda mı bulundu? O halde bana dinini öğret, ben de Müslüman olacağım" dedi.[335]

KUŞUN RIZKINI ALLAH VERİRSE

İbrahim ibni Ethem ile Şekik'ül Belhi (Rahmetullahi aleyhim) Mekke'de karşılaşırlar. İbrahim, Şakik'e "seni bu duruma getirmeye sebeb ne oldu" diye sorar. Şakik şöyle cevap verir.

"Günlerden bir gün çöle varmıştım. Kıraç bir yerde yatan, kanatları kırık bir kuş gördüm. Kendi kendime "burada oturayım ve bu kuşun rızkının nereden geldiğini gözetleyim." Dedim. Kuşun karşısında yere çöktüm. O sırada gagası arasında çekirge taşıyan başka bir kuş geldi. Kırık kanatlı kuşun yanına konarak gagası arasındaki çekirgeyi onun gagasına bıraktı.

Bu durumu görünce içimden "bu kuşu öbürüne vasıta kılan ulu Allah nerede olursa olayım benim rızkımı da sağlamaya kadirdir" diyerek kazanç peşinden koşmaya son verdim ve kendimi tamamen ibadete adadım"

İbrahim Ethem O'na:

-"Peki neden sen o kırık kanatlı kuşa yiyecek taşıyan sağlam kuş olup ta daha yüksek dereceli olmak istemiyorsun? Sen peygamberimizin (s.a.s.) yüksel el (veren elin) alçak elden (alanın eli) daha hayırlıdır" diye buyurduğunu duymadın mı?

Bu cevabı alan Şakik, İbrahim'in elini tutarak öptü ve "Ya Ebu İshak sen bizim üstadımızsın" dedi.[336]

HER MANADA YÖNELİŞ SANADIR

Uzun bir müddet İbrahim Ethem'in (ra) hizmetinde bulunan Huzeyfet-ül Meraşi'ye bir gün "onun yanında bulunduğun süre içinde karşılaştığın en şaşırtıcı olay nedir?" diye sordular.

Huzeyfe şu cevabı verir: "Mekke'ye giderken yolda günlerce aç kaldık. Sonunda Kufe'ye vardık, yıkık bir camiye sığınmıştık.

Bu sırada İbrahim İbni Ethem, yüzüme bakarak bana "Ya Huzeyfe seni acıkmış görüyorum, öyle mi?" diye sordu. Ben de ona: durum şeyhimin gördüğü gibidir" cevabını verdim.

Bunun üzerine "bana kağıt, kalem getir" dedi. İstediklerini ona getirdim. Besmele'nin arkasından "her durumda hedef sensin, her manada yöneliş sanadır" diye yazarak şu manzumeyi kağıda döktü:

"Ben hamdedenim, ben şükredenim, ben zikredenim

Ben açım, ben kayıbım ve ben çıplağım!

Altı durum saydım, ben bunların ilk yarısını üzerime almışım

Ya rabbi, diğer yarısından da sen kefil ol

Senden başkasını övmek, benim için cehennem alevlerine dalmaktır.

O halde zavallı kullarını cehenneme düşmekten koru!

Manzumeyi bitirince yazılı kağıt parçasını elime uzattı ve bana "dışarıya çık ve sakın Allah'tan başkasına gönül bağlama, bu kağıt parçasını da ilk karşılaştığın kimseye ver" dedi.

Dışarı çıktım, ilk karşılaştığım insan katırına binmiş biri idi. Kağıt parçasını adama uzattım. Adam onu elimden aldı. Yazıyı okuyunca ağlamaya başladı. "Bu yazının sahibi ne yaptı" diye sordu. "Falan camidedir" diye cevap verdim. Bunun üzerine adam bana içinde altı yüz dinar bulunan bir kese altın verdi ve geçip gitti. Arkasından birine daha rastlayınca ona "şu katırın sırtında giden adam kim" diye sordum.karşımdaki bana "O bir Hrtistiyandır" diye cevap verdi.

Dönüp İbrahim'in yanına vardım., olup bitenleri anlattım. Bana "O keseye sakın dokunma . Çünkü o adam biraz sonra gelir" dedi. Biraz sonra keseyi bana veren Hıristiyan, İbrahim'in dediği gibi içeri girdi, onun başının ucuna diz çöktü, onun öpmeye başladı ve arkasından İslam'ı Kabul etti.

YOLUMDA OLANIN RIZKINA KEFİLİM

Bir kudsî hadiste Peygamberimiz (s.a.v):

- "Zikrimle uğraşıp benden bir talepte bulunmayan kimseye, dua ederek ihtiyaç gösteren kimselerden daha fazla ihsan ederim"

Buyurdu. Bu Hadis-i Şerifi biraz açıklamamız lâzım. Buna anlayışımıza göre manâ vermemiz gerekirse aşağıdaki şekilde manâlandırmamız lâzım gelir:

Allah, bir kimseyi kendine halis kul etmek arzu edince onu birçok derunî hallere kaptırır. Geçen makalelerimizde dediğimiz gibi her çeşit belâya, mihnete, fitneye kaptırır. Zengin olmuşken fakre düşürür. Öyle zaman gelir ki dilenmeye kadar yol açılır. Çünkü her taraf sarılmış olur; çalışamaz,-edemez. Fakat dilenemez. Borç etmeyi aklına alır. Onu da yapamaz, sonunu düşünür. Ama sonunda Allah'ın yardımı ile çalışma imkanına sahip olur. Allah, bu çalışmada ona çok kolaylık ihsan eder. *

Her zaman böyle gitmediği de olur. Öyle zaman gelir ki benliği kırılsın diye dilenmek zorunda kalır. Ama az zaman sonra bunlar da kaybolur gider. Bu dilenme hususu birçokları için aynı olmaz. Düşkünlük zamanı dilenmek, şirk olmaz. Bu da belli bir zaman için devam eder; sonra değişir. Borç alma yoluna düşer. Bu da bir nevi mecburiyet tahtında olur. Sonra bu da geçer. Halkı bırakır. Onlarla yaptığı muameleyi keser. Kalbine bir ilham gelir, her derdini hal dili ile Allah'a açmaya başlar. Allah da ona bol verir. Sussa da gelir; hal dili susar, kalpten istemeye başlar. Bunların hepsi sıra ile olur.

Şu muhakkak ki dille istenecek olsaydı belki dilek yerine gelmezdi. Zaten bu hale düşen bir kimsenin halktan bir şey istemesi yerinde olmazdı.. Ve mümkün de değildi. Çünkü Allah onu her uymaz işten esirger. Bilhassa zatını bırakıp halka koşmaktan... Durum böyle olunca her ihtiyacı bol verilmeye başlanır. Ve artık beşerî durumuna lâzım olan her şey kolay temin edilir.

O insan öyle bir hale kavuşur ki bir şey kalbine gelse sanki kudret alemindeymiş gibi istediğini önünde bulur. İşte bu manâya delalet eden ayet:

- "Allah sevdiği kulların dostu olur, onları esir-ger."

İşte.. Bu ifadeler karşısında yukarıda belirttiğimiz:

- "Zikrimle uğraşıp benden bir talepte bulunmayan kimseye, dua ile ihtiyaç gösteren kimselerden daha fazla ihsan ederim../'

Hadis-i Şerifinin sırrı anlaşılır. Bu anlatılan hale "fena" tabir olunur. Velîlerin son derecesidir. Ebdalların son mertebesi sayılır. *

Bundan sonra yukarıda belirtilen bir nevi keramet sayılan yapma ve icat etme gibi haller zuhur eder. Sanki her şey iradesine bırakılmış gibi istediğini yapmaya başlar. Çünkü o insan, kendisinde değil, Hakladır. Nasıl ki Allah-ü Teâlâ Hazretleri bir kudsî hadiste şöyle buyuruyor:

- "Ey Ademoğlu! Ben Allah'ım; benden başka ilah yoktur. Ben bir

şeye "ol" demeyi istersem o olur. Sen de bana itaat edersen sana istediğini yapabilecek kuvveti veririm."[337]

MÜSLÜMAN YARDIMLAŞIR

İki kardeştiler. Ateşe tapan mecusilerin çok olduğu bir şehirde yaşıyorlardı. Kendileri de ateşe tapıyorlardı. Bir gün taptıkları ateşi denemek istediler. Ellerini ateşe soktular. Ateş hiç mi hiç tanımadı, İkisinin de ellerini fena halde yaktı.

Çok kızdılar:

— Bunca zamandır tapındığımız ateş bizi yine yakıyor, öyle ise neden buna ibadet edip duracağız? diyerek Bağdat'taki meşhur İslâm âlimi Malik bin Dinar'ın vaazını dinlemeye gittiler. Malik bin Dinar vaazında şöyle diyordu:

— Ateşi de, ateşe tapam da Allah yaratır. İnsanlar yaratığa değil, yaratana ibadet etmeli, O'na kullukta bulunmalıdırlar.

Hemen karar veren küçük kardeş, Malik bin Dinar'a gidip durumunu anlattı. Müslüman olacağını söyleyerek, Kelime-i Şehadet getirdi:

— Eşhedü en lâilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühu ve Resûlüh.

Büyük kardeş ise korkuyordu.

— Müslüman olduğumu patronum duyarsa beni işten kovar, aç kalırım, diye endişeleniyordu.

Küçüğü ise:

— Şimdi iman ettiğimiz Allah, ateş gibi değildir. O, kendine iman edeni de iman etmeyeni de aç bırakmaz, beni işimden kovsalar da yine Allah'a inanmakta devam edeceğim., diyordu.

Malik bin Dinar da kendisini tebrik etti. Korkmamasını söyledi. Ne var ki küçük kardeşin iman ettiğini patronu öğrendi. Onu hemen işten çıkardı. Bununla da yetinmedi. Şehirdeki bütün iş sahiplerine haber göndererek, delikanlıya iş vermemelerini söyledi.

Her gün çarşıya gidip iş arayan küçük kardeş, eve eli boş dönüyordu. Kimse ona iş vermiyordu.

Aradan günler geçti. Fakat yine iş bulamadı. Evde de yiyecek birşey kalmamıştı. Allah'tan kurtuluş çaresi istedi.

O gün yine eli boş döndü. Fakat annesi çok memnun

görünüyordu. Oğlunu kapıda karşıladı:

— Oğlum, dedi, birisi sana çok para gönderdi. Bir de mektup yolladı.

Mektubu heyecanla açan mü'min kardeş okumaya

başladı.

— Sen İslâm'a girdiğin günden itibaren peşine taktığım adamımla durumunu takip ettirdim. Ateşe tapanların seni işinden kovacaklarını, aç bırakıp, dininden döndürmeye çalışacaklarını biliyordum. Nitekim tahminim doğru çıktı. Seni işinden çıkardılar, parasız kaldın. Biz Müslümanlar din kardeşlerimizin perişan olmasına asla razı olamayız. İşte sana ihtiyacından fazla para. Bunları harca, iş bulamadığın günlerde ise mutlaka bize uğra, perişan olma. Sana iş de buluruz, para da. imza: Bağdat camiinde vaazını dinleyerek İslâm'a girdiğin din âlimi Malik bin Dinar[338]

GÖNENLİ MEHMET EFENDİ

Yeni imam olunca merhum, Gönenli Mehmet Efendi önce mahalleyi tanıyıp cemaatiyle tek tek ilgilenmek istemiş. Cemaatten birkaç kişiyi de yanma alıp mahalleyi dolaşmaya başlamış. Önce bir kişinin evine uğramışlar. Mehmet Efendi "Ben mahalleye yeni gelen imamım. Sizlerle ilgilenmek istiyorum. Bütün ihtiyaçlarınızı temin etmeye çalışacağım. Ne ihtiyacınız varsa söyleyin bana." demiş. Aslında daha söyleyecekleri varmış ama, âmâ kişi, "Sen bir de i-mam olacaksın. Allah yarattığı kulunu, kullara muhtaç eder mi? Boynu kopasıca, beli bükülesice. Bu nasıl imamlık böyle!" diye çıkışmış. Hemen onlar âmânın evini terk edip gitmişler. Fakat, âmânın söylediği şeyler yenilir, yutulur cinsten değilmiş ama pek öyle sıradan sözler de sayılmazmış. Büyük insan Gönenli Mehmet Efendi "Bunda bir iş var!" deyip birkaç gün sonra yanına hiç kimseyi de almayarak doğru âmânın evine gitmiş ve selâm verdikten sonra "Ben boynu kopasıca, beli bükülesice Gönenli Mehmet Hoca!" demiş. Âmâ "Gel şöyle yanıma. Benim gözlerim görmüyor ama Rabbim benim günlük rızkımı sağ yanıma gönderir, kimseye muhtaç etmez. Fakat bugün kuşluk namazımı kıldıktan sonra hem sağ yanıma hem de sol yanıma bir şeyler bırakıldı. Sonra da "Bu sol taraftaki Gönenli Mehmet Hoca'nın, gelince kendisine ver." denildi. "Al emanetini" deyip, kendisine onları vermiş.

Bunları Mustafa amcam, nam-ı diğer Köylü amcam babama anlatmış. Ben de sizlere naklediyorum.[339]

İMTİHAN

وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَىْءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِنَ الْاَمْوَالِ وَالْاَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ

Bakara/155- Çaresiz biz sizi biraz korku, biraz açlık, biraz da mallardan, canlardan ve ürünlerden eksiltme ile imtihan edeceğiz. Müjdele o sabredenleri!

لَتُبْلَوُنَّ فى اَمْوَالِكُمْ وَاَنْفُسِكُمْ وَلَتَسْمَعُنَّ مِنَ الَّذينَ اُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذينَ اَشْرَكُوا اَذًى كَثيرًا وَاِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا فَاِنَّ ذلِكَ مِنْ عَزْمِ الْاُمُورِ)

Al-İ İmran/186- Muhakkak siz, mallarınız ve canlarınız hususunda imtihan olunacaksınız. Sizden önce kendilerine kitap verilenlerden ve Allah'a ortak koşanlardan size eziyet verici bir çok söz işiteceksiniz. Eğer sabreder ve Allah'dan gereği gibi korkarsanız, şüphesiz işte bu azmi gerektiren işlerdendir.

وَقَطَّعْنَاهُمْ فِى الْاَرْضِ اُمَمًا مِنْهُمُ الصَّالِحُونَ وَمِنْهُمْ دُونَ ذلِكَ وَبَلَوْنَاهُمْ بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّاَتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

Araf/168- Ve onları yeryüzünde birçok ümmetlere ayırdık. İçlerinde iyi olanları da vardı, olmayanları da. Onları biz, bazan nimetlerle, bazan da musibetlerle imtihana çektik. Sonunda belki hakka dönerler diye.

وَاعْلَمُوا اَنَّمَا اَمْوَالُكُمْ وَاَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاَنَّ اللّهَ عِنْدَهُ اَجْرٌ عَظيمٌ

Enfal/ 28- Ve iyi biliniz ki, mallarınız ve evlatlarınız birer imtihan aracından başka birşey değildir. Allah katında büyük ecir vardır.

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَنَبْلُوكُمْ بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً وَاِلَيْنَا تُرْجَعُونَ

Enbiya/ 35- Her nefis ölümü tadacaktır. Sizi bir imtihan olarak kötülük ve iyilikle deneyeceğiz. Hepiniz de sonunda bize döndürüleceksiniz.

اَحَسِبَ النَّاسُ اَنْ يُتْرَكُوا اَنْ يَقُولُوا اٰمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ

Ankebut/ 2- İnsanlar, imtihandan geçirilmeden, sadece "İman ettik" demeleriyle bırakılıvereceklerini mi sandılar?

اِنَّمَا اَمْوَالُكُمْ وَاَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللّهُ عِنْدَهُ اَجْرٌ عَظيمٌ

Teğabun/ 15- Doğrusu mallarınız ve çocuklarınız sizin için bir imtihandır. Büyük mükafat ise Allah'ın yanındadır.

اَلَّذى خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيوةَ لِيَبْلُوَكُمْ اَيُّكُمْ اَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزيزُ الْغَفُورُ

Mülk / 2. O ki, hanginizin daha güzel davranacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratmıştır. O, mutlak galiptir, çok bağışlayıcıdır.

HADİS...

* Hz. Aişe (radıyallahu anhâ) anlatıyor: "Yanıma bir kadın girdi. Beraberinde iki kız çocuğu da vardı. Bir şeyler istedi. Aksi gibi yanımda bir hurmadan başka bir şey yoktu. Onu verdim. Kadın aldı ve ikiye bölerek kızlarına taksim etti. Kendine pay ayırmadı. Çıkıp gittiler. Arkadan Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) girdi. Durumu ona anlattım. Dedi ki: "Kim bu şekilde kızlarla imtihan edilir o da onlara iyi davranırsa, kızlar, onun için, ateşe karşı perde olurlar."

* Hz. Aişe (radıyallahu anhâ), "O vakit onlar hem üstünüzden, hem altınızdan size gelmişlerdi. O zaman gözler yılmış, yürekler gırtlaklara dayanmıştı ve siz Allah'a karşı türlü zanlarda bulunuyordunuz. İşte orada mü'minler imtihana uğratılmıştı. Şiddetli bir sarsıntı ile sarsılmışlardı..." (Ahzâb, 10-11) mealindeki âyet hakkında: "Bu, Hendek Savaşı ile ilgilidir" demiştir.

* Râşid İbnu Sa'd, ashaba mensup birinden naklen anlatıyor: "Bir zât Resûlullah'a gelip: "Ey Allah'ın Resûlü, niye şehid dışında kalan mü'minler kabirde imtihan edilirler?" diye sordu. Resûlullah şu cevabı verdi: "Şehidin ölüm anında tepesinin üstünde kılıç parıltısını hissetmesi imtihan olarak ona kâfidir."

* Hz. Ömer ve Hz. Ebü Hüreyre (radıyallâhu anhümâ) anlatıyorlar: "Resülullah (aleyhissalatu vesselam) buyurdular ki: "Kim bir belaya uğrayanı görünce şu duayı okursa: "Seni imtihan ettiği şeyde bana âfiyet veren ve birçok yarattığından beni üstün kılan Allah'a hamdolsun!" Artık yaşadığı müddetçe, bu bela ne olursa olsun ona mâruz kalmaktan muaf kılınır."

* "Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın şöyle söylediğini işittim: "Allah Teâla hazretleri buyurdu ki: "Ben kulumu iki sevdiğiyle imtihan edersem o da sabır gösterir (ve sevap umarsa) onlara bedel cenneti veririm." (Buradaki "iki sevdiği" ile gözlerini kastediyor." Doğruyu Allah bilir.")

* Mus'ab İbnu Sa'd, babası radıyallahu anh'tan naklediyor: "Der ki: "Ey Allah'ın Resûlü! dedim, insanlardan kimler en çok belaya uğrar?" "Peygamberler, sonra büyüklükte onlara ve bunlara yakın olanlar. Kişi diyaneti nispetinde belaya maruz kalır. Kim dininde şiddetli ve sağlam olursa onun belası da şiddetli olur. Şayet dininde zayıflık varsa, Allah onu da diyaneti nispetinde imtihan eder. Bela kulun peşini bırakmaz. Tâ o kul, hatasız olarak yeryüzünde yürüyünceye kadar."

* Hz. Huzeyfe radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün): "Bana İslâm telaffuz eden kaç kişi olduğunu sayıverin" buyurdular. Biz: "Ey Allah'ın Resûlü! Bizim sayımız altı-yedi yüze ulaşmış olduğu halde, hakkımızda korku mu taşıyorsunuz?" dedik. "Siz bilemezsiniz, (çokluğunuza rağmen) imtihan olunabilirsiniz!" . Gerçekten öyle (belaya maruz kalıp) imtihan olunduk ki, içimizden namazını gizlice kılanlar oldu."

* İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "(Bir gün) Resülullah aleyhissalâtu vesselam yanımıza gelip şöyle buyurdular: "Ey muhacirler! Beş şey vardır, onlarla imtihan olacağınız zaman (artık cemiyette hiçbir hayır kalmamıştır. Onların siz hayatta iken zuhurundan Allah'a sığınırım. (Bu beş şey şunlardır:)

l) Zina: Bir millette zina ortaya çıkar ve alenî işlenecek bir hale gelirse, mutlaka o millette tâun hastalığı yaygınlaşır ve onlardan önce gelip geçmiş milletlerde görûlmeyen hastalıklar yayılır. 2) Ölçü-tartıda hile: Ölçü ve tartıyı eksik yapan her millet mutlaka kıtlık, geçim sıkıntısı ve sultanın zulmüne uğrar. 3) Zekat vermemek: Hangi millet mallarının zekatını vermezse mutlaka gökten yağmur kesilir. Hayvanlar da olmasaydı tek damla yağmur düşmezdi. 4) Ahdin bozulması: Hangi millet Allah ve Resülünün ahdini (yani düşmanla yaptığı anlaşmayı) bozarsa, Allah Teâla hazretleri o millete, kendilerinden olmayan bir düşmanı musallat eder ve ellerindeki (servet)lerin bir kısmını onlar alır. 5) Kitabullahla hükmetmeyi terk: Hangi milletin imamları Kitabullahla ameli terkederek Allah'ın indirdiği hükümlerden işlerine gelenleri seçerlerse, Allah onları kendi aralarında savaştırır."

PIRLANTA SERİSİ…

Bir imtihanlar zinciridir hayat baştan başa. Tâ çocukluktan başlar insanoğlu için imtihanlar. Ve rûh bedenden ayrılacağı ana kadar da devam eder durur. Anlayıp sezebilenler için bu küçük küçük imtihanlar, birer eleme ve finale kalan ruhların tesbît edilmesiyle alâkalıdır. İnsanoğlunun vicdanında ve rûhâ-nîlerin gözünde tesbît edilmesiyle...

Çeşit çeşittir imtihanlar ve bütün bir hayat boyu, değişik boy ve derinlikte devam eder dururlar: Mektebe alınma imtihanı, sınıf geçme imtihanı, mektep bitirme imtihanı; evlâdın babadan, babanın evlâttan bulma imtihanı ve daha bir sürü imtihan... Hele bunlar arasında insanî düşünce ve yüksek ideâllerinden ötürü “saf dışı” edilme ve vatandaşlık haklarından mahrum bırakılma imtihanı oldukça ağır ve gurur kırıcıdır.

Bir de düşmanın amansızlığı ve insafsızlığı yanında, vefasız dostların eliyle çekilen imtihanlar vardır ki; doğrusu dayanılması en güç olan imtihan da işte budur. Zira, düşmanın hasımca vaziyeti, insanlık ve mürüvvetle telif edilmese bile, düşmanlık mantığına uygundur. Hatta

düşünce yapısı, dünyaya bakış keyfiyeti ve değer hükümlerindeki farklılıklar çoğaldıkça da bu husûmetin artması -aynı mantıkla- tabiî görülebilir. Ne var ki aynı kader çizgisinde kavga verenlerin, aynı duygu ve düşünceleri paylaşanların kıskançlık ve rekabet hissiyle, gammazlamalara düşmeleri, kat'iyyen akıl ve mantıkla telif edilemez. Hele insanlık ve mürüvvetle asla..!

Evet, böyle vefa umulan bir yerden ihânet ve cefâ görmek, hem acı hem de oldukça düşündürücüdür. Ama neylersin ki; aldatmanın akıllılık, inhisar-ı fikir[1] ve saplantıların sadâkat, bağnazlığın muhafazakârlık sayıldığı bir dünyada, bu kabil ibtilâ ve imtihanlar eksik olmayacağından, bilip dayanmadan başka da çaremiz yoktur. Evet, ferd olarak, aile olarak ve toplum olarak:

"Gelse celâlinden cefa
Yahud cemâlinden vefa
İkisi de câna safâ
Lütfun da hoş kahrın da hoş."

deyip dayanma mecburiyetindeyiz.

Dünden bugüne yer yer düşmanlarından ve zaman zaman da dost kılığına bürünmüş hasımlarından, devamlı ihânet darbeleri yiyen ve sürekli olarak hırpalanan bu millet, bütün tarih boyunca imtihanların en acı ve en ağırlarını gördü. En korkunç hıyanetlere maruz kaldı. Gün geldi ki dört bir yandan bütün dünya onun üzerine at sürdü ve onu ablukaya aldı. Hatta bu dönemde, onun bütün bütün tarihten silineceği zehâbına kapılanlar da oldu. Ama o, bu ölüm kalım imtihanlarını da atlatarak bir kere daha bütün bir hasım dünyanın plânlarını altüst etti. Belki o, bundan sonra da bir kısım imtihanlar görecek, tekrar tekrar ırgalanacak, karşısına ateşten tepeler, kandan irinden deryalar çıkacak; ancak, bütün bunlar onun, kendini yenilemesine ve metafizik gerilimine yardımcı olacaktır. Zira o bunlarla dost ve düşmanını tanıyacak, bunlarla bilenecek ve bunlarla düştükten sonra doğrulup kalkmanın ve kendine gelmenin yollarını öğrenecektir...

İnsan imtihanlarla saflaşır ve özüne erer. Hayat, imtihanlar sâyesinde yeknesaklıktan kurtulur ve renklilik kazanır. Ruh imtihan gördüğü nisbetde olgunlaşır ve büyük işleri göğüsleyebilecek hâle gelir. Geçirilen imtihanın ağırlığı ve soruların terleticiliği nisbetinde, ferd, insanlık mektebinde sınıf geçmeye ve yükselmeye hak kazanır.

İmtihanın olmadığı bir yerde ferdin saflaşıp özüne ermesinden, toplumun gerilip çelikleşmesinden bahsedilemez. İmtihanla sıkışan ve büzülen ruhlardır ki yay gibi gerilir, ok gibi fırlar ve bir solukta hedefe ulaşırlar. Evet, sabah akşam onların çevrelerinde dolaşıp duran endişeler, yer yer yuvalarını sarsıp geçen açlıklar, susuzluklar,

sıkıntılar, hatta mal ve canlarına gelen zarar ve ziyanlar, beklenmedik şekilde hâdiselerin demir paletleri altında kalıp ezilmeler, onları en sert çelikler hâline getirecek ve istikbâle hazırlayacaktır.

İmtihan görmemiş ölü gönüllerin ve ham ruhların, nefisleri adına insanlığa yükselmeleri bahis mevzuu olmayacağı gibi, içinde yaşadıkları topluma da en küçük bir menfaatleri dokunmayacaktır.

Elmas gibi ruhların, kömür tıynetli kimselerden ayrılması imtihana bağlıdır. İmtihanın olmadığı bir yerde, altını taştan, topraktan; elması da kömürden tefrik etmeye imkân yoktur. Ve yine imtihanın olmadığı bir yerde, en uğursuz ruhlar en yüce kametlerle iç içedir. İmtihanla, melekler gibi sâfi ruhlar, habis ruhlardan ayrılır ve kendileri için mukadder zirvelere ulaşırlar.

Bunun böyle olduğunu bilen hakikate âşina bir gönül için, her imtihan, insanı gökler ötesi âlemlere uçuran bir kanat ve imtihanda görülen her sıkıntı da ona güç ve canlılık kazandıran bir iksirdir. Böyle birinin nazarında ateşlere atılmak, Yaratıcı'nın dostluğuna doğru atılmış en güçlü bir adım; çarmıhlara gerilmek de ona yükselmenin yüce birer vesilesi sayılır.

Evet, gönlünü en yüce ideâllerle donatmış birisi için, heryeni imtihan onun azmine indirilmiş bir kamçı, irâdesini şahlandıran bir efsun ve gönül kadranını aydınlatan bir ışıktır. O gördüğü her imtihanla kristâller gibi berraklaşır, yay gibi gerilime geçer ve adım adım, gönlünde kurduğu cennetlere doğru yükselir.

Kahrı-lûtfu bir bilmeyen mürde gönüller[2] varsın bundan birşey anlamasınlar. Geçen hakikatın meâline gönül vermiş ideâlistler, bu uğurda çekilen ızdıraplardan daha zevkli birşey tanımayacaklardır. Ocaklar gibi yansalar dahi, âh u efgan edip ağyâra dert yanmayacaklardır. Ne dostların vefasızlığı ne de düşmanın insafsızlığı onları millet ve vatan yolunda hizmetten alıkoyamayacaktır. Ve işte ahd u peymânları: 3

"Felek esbab-ı cefasın toplasın gelsin,
Dönersem kahpeyim millet yolunda bir azîmetden."

BİRBİRİMİZLE İMTİHAN

İşte, temelinde bu espri olan İslamiyet'i yaşarken bizim de, o birliğe ulaştırabilecek tavır ve davranışları iradî olarak sergilememiz lazımdır. Unutulmamalıdır ki; biz başka vesilelerle olduğumuz gibi birbirimizle de imtihan oluyoruz. Yani, Cenâb-ı Allah bizi bir kısım hadiselerle ve şerirlerin şerleriyle imtihan ettiği gibi kendi kardeşlerimizle de imtihan ediyor. Kur'an-ı Kerim de, "..Biz onların bir kısmını diğerleriyle imtihan ettik.." (En'am, 6/53) buyuruyor. Öyleyse biz, diğer müminlerle aramızdaki her münasebeti imtihanın ayrı bir

yönü olarak ele almalı, bütün menfî duygu, düşünce ve tavırları imtihan unsurları olarak görmeliyiz.

İnsan bir imtihanda olduğunu daha baştan kabul etmezse, en yakın daireden küfür dairesine kadar herkesin onunla uğraştığına, elini attığı her dalın kırılıp her yerin sarsıldığına, herkesin ona karşı düşman vaziyeti aldığına inanır. Oysa, bunların birer imtihan vesilesi olduğunu kabul etse, o türlü bütün mülahazalar eriyip gidecektir. Sürekli şoku yaşanan çirkin yüzlü toslamalar gayet mûnis, inşirah veren hadiseler haline gelecektir. Ama biraz katlanmak gereklidir.

Bizler beşeriz, dolayısıyla bir kısım kusurlarımızın olması gayet normaldir. İnsanları teker teker deşeleseniz; az konuştursanız, bir psikanalize tâbi tutsanız, hemen herkesin kendi arkadaşlarına karşı neler neler döktürdüğünü görürsünüz. Bu beşer tabiatında vardır. Onun için, biraz sadrı geniş, sinesi yumuşak bir insan olmaya çalışmalı. Önüne çıkan dağları tepeleri aştığı gibi dost ve arkadaşlarının kusurlarını da kulluk yolundaki akabeler olarak görmeli ve onları da sabır, hoşgörü ve hilmin kanatlarını kullanarak aşmaya gayret göstermelidir.

İnsan ebedî saadete talip olduğundan, en başta şunu düşünmesi gerekir: Biz ucuz bir şeye değil, ebedî saadete talibiz. Üstad Hazretleri'nin Yirminci Mektup'ta verdiği ölçüler içinde "Dünyanın bin sene mes'udâne hayatı, bir saat hayatına mukabil gelmeyen Cennet hayatına; ve o Cennet hayatının dahi bin senesi, bir saat rüyet-i cemâline mukabil gelmeyen bir Cemîl-i Zülcelâlin daire-i rahmetine ve mertebe-i huzuruna" talibiz. İşte, ardına düştüğümüz hedef bu kadar pahalı olunca, o hedef nisbetinde de ceremeye katlanmamız, mağrem altına girmemiz iktiza eder. O büyük hedefe yürüdüğümüz yolda birer tepe şeklinde önümüze çıkan sevmediğimiz tavır, söz ve davranışları o kutlu hedef hatırına baştan kabul etmek, imtihan vesilesi bilmek ve güzel huyla onları aşıp tekrar yola koyulmak gerekir.

Öyleyse, keşke insanların kusurlarından daha çok, iyi yanlarını görüp takdir edebilsek.. Keşke başkalarının hatalarına karşı gözsüz, kulaksız ve dilsiz olabilsek de o kusurları görmesek, duymasak ve dile dolayıp mukabelede bulunmasak.. ve Allah'ın bizi affettiği, Peygamber'in affa âmâde olduğu ve bazı has kulların affetmeyi tabiat haline getirdiği gibi bizler de herkesi affedebilsek.

İslamiyet, insanların kusurlarını araştırmamayı, gayr-i ihtiyari gördüğümüz zaman da göz yummayı ve onları affetmeyi sadaka saymıştır. Affı esas alan insanları sena makamında Kur'an-ı Kerim: "O takvâ sahipleri ki, bollukta da darlıkta da Allah için harcarlar; öfkeyle yutkunur ve insanları affederler.." (Al-i İmran, 3/134) demektedir.[340]

Soru: İnanıp, inandığı istikamette hizmet eden insanlar olarak karşılaşabileceğimiz en önemli imtihan çeşitleri nelerdir?

Allah Rasulü (s.a.s) döneminden başlamak suretiyle, günümüze gelinceye kadar, İslâm davasına sahip çıkan hemen her ferd, çeşitli imtihanlara muhatap olmuştur. Olabildiğine çeşidi çok olan bu imtihan unsurlarının başında, hiç şühpesiz, ehl-i dalâlet ve ehl-i küfrün baskısı, müminlere düşünce ve niyetlerini anlatma imkan ve fırsatının verilmemesi, ölüme ve öldürülmeye kadar uzanan eziyet ve işkenceler gibi hususlar gelir. Bu hususlarda mutlak fazilet ve kemal, Sahabe-i Kirarri a aittir. Gerçi Ashab-ı Kiram'dan önce de davaları uğrunda, Efendimiz'in Habbab b. Eret'e ifade ettiği: "İnananlar, sırf inançları yüzünden çukurlara yatırılır, testere ile vücutları ikiye ayrılır, demir taraklarla etleri kemiklerinden sıyrılırdı da, onlar yine dinlerinden dönmezlerdi." şeklinde resmedilen kahramanlar da vardı ama, ihtimal ki yine de mutlak fazilet ve kemal, Sahabe-i Kiram hazerâtına aittir.

Daha sonraki dönemlerde de, Sahabe misal eziyet ve işkencelere maruz kalanlar olmuştur. Mesela, bizim dünyamızda bir Ebu Hanife, bir Ahmet bin Hanbel bir Serahsi, bir Gazali ve bir Bediüzzaman Hazretleri buna önemli misaller teşkîl ederler. Ve bu zatlarla, aynı çizgide eziyetlere maruz kalan kişiler de, dava düşünceleri, hayat felsefeleri, aksiyon ve fedakârlıkları bakımından aynı arenanın kahramanları sayılabilirler.

İmtihan unsurlarından en önemlisi -bana göre- Kurân'ın, "Bazınızı, bazınız ile imtihan ediyoruz." (En'am, 6/53) ayetinde ifade buyurduğu, hizmet insanlarının kendi aralarında imtihan olmalarıdır. Böyle bir imtihan, imtihanların en korkuncu ve kazanma kuşağında kaybetmeye en yakın olanıdır. Sahabe-i kiram, imtihanın bu türlüsü ile defaatle karşı karşıya gelmiş ve Allah'ın inayetiyle hemen bu imtihanların hepsini de kazanmıştır…

İmtihan çeşitlerinden bir diğeri de tenperverlik, hâneperverlik, çocukperestlik, toruınperverlik.. vb. şeylerdir. Hizmetin ilerleyen seyri içinde, özellikle bir zamanlar önde bulunan insanlar için her zaman söz konusu olan bu imtihan, şimdilerde çoklarının elenmesine sebep olabilir. "Bizler çok çalıştık. Artık gençler koşsun. Biraz biz, istirahatımıza bakalım. Evimiz, çoluk ve çocuğumuzla ilgilenelim' düşüncesi, böyle bir imtihanın başlangıcı sayılabilir. Burıunla ilgili olarak, Ebu Eyyüb elEnsari(r.a)'nin İstanbul kuşatması esnasında "Allah yolunda in*fak edin.* Kendi ellerinizle kendinizi *tehlikeye* atmayın" (Bakara, 2/195) ayeti münasebetiyle beyan buyurduğu hakikat her zaman şayân-ı mütalâa olmalıdır.

Kuşatma esnasında bir kısım askerler, kendilerini göz göre göre ölüme atan arkadaşlarına: *"Kendi* ellerinizle kendinizi tehfikeye

atmayın." ayetini okuyarak onları uyarırlar. Bunun üzerine Mihmandar-ı Rasul Ebu Eyyüb Hazretleri "Âyeti doğru okuyor, fakat yanlış tevil ediyorsunuz." der. Ve devamla "Biz Ensar topluluğu, Mekke fethinden sonra "artık İslâm aziz oldu. Biz de mal varlığımızı muhacirin ile paylaşmış, bahçelerimizi bağlarımızı ihmal etmiştik. Şimdi biraz da kendi başımızın çaresine bakalım." dedik. O esnada bu ayet nazil oldu. Yani "Mallarınızı Allah yolunda infak edin. İnfak etmemek suretiyle kendinizi, kendi ellerinizle tehlikeye atmayın." Görüldüğü gibi Kurân'ın beyanıyla, böylesi düşünceler de bir imtihan sayılabiliyor.

Şahsen ben ölümü arzu etmenin de bir imtihan olduğu kanaatindeyim. Kavuşabiliriz, kavuşamayız bu ayrı bir mesele ama, Allah Rasulü (s.a.s), Ashabı, Tabiin, Tebe-i Tabiîn ve günümüze gelinceye kadar nice büyüklerle kavuşmayı arzu etme çok güzel bir şey. Ancak, bunun, hizmetler dolayısıyla çekilen sıkıntılar yüzünden olmadığını nereden bileceğiz!

Hasılı; hizmet erlerinin başına musallat olmuş dünya kadar imtihan çeşitleri vardır. Mühim olan, hakikat erlerinin bunun farkında ve şuurunda olarak, kulluğun gerektirdiği tavrı takınabilmeleridir.

Unutmayın! "Vazife cümleden âlâ, nefis cümleden edna."[341]

HER SEVİYEDE İMTİHAN

İnsan her seviye ve mertebede imtihan halindedir. Mesela:

Risâle-i Nur Külliyatı iyi bir ameliyat-ı fikriyye yapmaya vesiledir. Herkes kendi seviyesine göre okursa ve hele sürekli okursa ondan çok çok istifade edebilir. Çünkü bu eserler Kur'ân'dan mülhem pırıltılardır. Öyle olması da bir imtihandır. Eserlerde kullanılan ifade tarzı da bir imtihan.. Bediüzzaman'ın ekrad içinde neş'eti de ayrı bir imtihandır. Bazıları işte bu noktalara takılıp kalabilir ve o bereketli zat ve eserlerinden yararlanmayabilirler.

Bunun için, insan; Allah'tan (cc) devamlı olarak istikamet istemeli. Nasıl ki gündüz yaptığı ibadetten dolayı yorulan bir insan, uyuduğu zaman da ibadet yapmış gibi sevap alır. Öyle de hayatının her saniyesinde istikamet arzusuyla dopdolu yaşayan bir insana da Allah (cc) birgün bunu lütfedebilir.

İMTİHAN SIRRI

İmtihan görmemiş ölü gönül ve ham ruhların, nefisleri adına insanlığa yükselmeleri bahis mevzuu olamayacağı gibi, içinde yaşadıkları topluma da, en küçük bir menfaatleri dokunmayacaktır.

Elmas gibi ruhların, kömür tıynetli kimselerden ayrılması imtihana bağlıdır. İmtihanın olmadığı bir yerde, altını, taştan-topraktan; elması da kömürden tefrik etmeye imkân yoktur. Ve yine imtihanın olmadığı

bir yerde, en uğursuz ruhlar en yüce kametlerle iç içedir. İmtihanla, melekler gibi sâfi ruhlar, habis ruhlardan ayrılır ve kendileri için mukadder zirvelere yürürler.

HZ. EYYUB VE İMTİHAN

Soru: Hz. Eyyûb (as)'un bir hastalıkla imtihan edilmesi herhangi bir günahından dolayı mı idi?

Cevap: Hz. Eyyûb (as)'un hiç günahı olmayabilir. Ancak nebîler mukarrabinden oldukları için, akıllarından geçen birşeyden dolayı bile böyle hastalıklara mübtela olabilirler. Onlar kendi dünyalarında, kendi nübüvvet platformlarında kurbiyetin iktiza ettiği şeyi ihlal ederlerse, Allah (cc) onlara böyle bir belâ verebilir. Fakat herşeye rağmen biz onları kritiğe tâbi tutamayız.

Ayrıca bela ve musibet için, ille de önceden günah işlenmiş olması şart değildir. Zira Peygamber Efendimiz'in (sav) masum olmasına rağmen sık sık başı ağrır ve bundan dolayı da başlarına sarık sararlardı. Şimdi bunun arkasında hemen bir günah aramak kat'iyen doğru değildir.

Ayrıca bir de müsbet ve menfî ibadet şekli vardır. Müsbet ibadetler namaz, oruç vs.. menfiler ise işte böyle hastalıklar vesairdir. Ayrıca böyle bir imtihanla sadıklar, sadık dostlar ortaya çıkar. Nitekim Hacı Bayram Veli'nin bir imtihan neticesinde bir buçuk müridinin kalması gibi. Bu çok önemlidir. Evet, sizi en sıkıntılı anınızda terketmeyen, sizin en sadık dostlarınızdır.

Bu uzun faslı Yunus Emre'nin irade ile alâkalı mısralarıyla bitirelim:

Aciz kaldım zalim nefsin elinden
Şol dünyanın lezzetinden doyamaz.
Aynını (gözünü) almıştır gaflet gömleğin
Ömrünün gelip geçtiğini bilemez.

İlâhî gaflet gömleğin giyene,
"Müslüman" der misin nefse uyana?
Kazanıp kazanıp verir ziyana
Hakk yoluna bir pulunu kıyamaz.

İlâhî, gafletten uyar gözümü,
Dergâhında kara etme yüzümü
Yunus eder, gelin tutun sözümü
Dünya seven, ahireti bulamaz.

TALÛT'UN ORDUSUNUN NEHİRLE İMTİHANI VE İPTİLÂLAR

Talût'un ordusu, nehirle imtihan oluyor. Kur'an-ı Kerim, emre rağmen oradan bir avuçtan fazla su içenlerin devam edemediğini buyuruyor. Bu dökülme, sadece o andaki emri yerine getirmemeden dolayı mıdır, yoksa Uhud'da münafıkların seçilmesi gibi, bir seçme mi olmuştur?

Bir seçme yaşanıyor. Münafıkların ve yola devam edemeyeceklerin, hususiyle de kalplerinde maraz olanların ayrılıp, sağlamların kalması için bir seçme oluyor. Evet, böyle bir seçme olmalıydı ki, daha sonra ordu bozanlık yapacaklar, daha ciddî ve zor anlarda birliği terk edip gidecekler ayrılsın; ileride kuvve-i maneviyeyi kırmaya vesile olmasınlar.

Söz konusu âyette tercih edilen kelime "iptilâ"dır; bir imtihan, bir deneme ve test etmedir. İslâm'ı tercih bir imtihandır. İnsan, Müslüman olur, İslâm içinde daha has yerlere gelir. Bir yandan bunlara seviniriz; bazen de has bir daireye, varlıklı bir insan girdiği zaman endişe ederiz. İşi bozulabilir, servetini kaybedebilir ve geri dönebilir diye korkarız. Allah, kabiliyetsizlere, münafıklara, şahsî çıkar peşinde koşanlara yer olmasın diye, insanı değişik imtihanlara tâbî tutar. Bu tür imtihanın olmadığı zaman yok gibidir. Ne var ki, imtihanın şekli her zaman değişik olur. Âdet-i Sübhâniye böyledir ve böyle işler.

İbtilâdan başka, Kur'an'da bir de "fitne" kelimesi geçer. Bir yazıda fitnenin 17 manâsı olduğu ifade ediliyordu: imtihana maruz kalma, mazeret, çeşitli belâlara uğratılma, iç savaş, anarşi vb fitne mefhumunun içine dâhildir.[342]

İMTİHANDA KAYBETME SEBEBİ OLARAK TEFEKKUHTA BULUNMAMA

Kaybetme sebebi olarak, meselâ Tevbe sûresinin sonu ve Fetih sûresinde görüldüğü üzere, bazı âyetlerde tefekkuh sahibi olmama zikrediliyor. Bu hususta ne buyurursunuz?

Tefekkuh, işin özünü kavrama, illet-malûl, sebep-netice arasındaki münasebeti görme, kozaliteye göre düşünme demektir. Mülâhazalarını günübirlikçiliğe bağlayanlar, küllî bakıp, küllî düşünemeyenler, küll-cüz', yani bütün-parça arası gidip gelmesini bilemeyenler, neticeyi de göremezler.

Kur'an-ı Kerim'de tefekkuhun yanısıra, teakkul, tefekkür gibi kelimeler de geçer. Teakkul, aklı kullanma demektir. Kur'an-ı Kerim'de, felsefedeki gibi, başlı başına bir fakülte, âtıl bir lâtîfe olarak akla yer verilmez. Akıl, hep fiil olarak kullanılır. Tefekkür ise, bilme, bildiğini bilme ve bir de bilgiyi kullanma gibi üç buudlu bir faaliyettir. Tefekkürî bir bakış, aynı zamanda tecessüsî bir bakıştır. Bunun zirvesi ise, te'vîl ehâdîstir. Te'vîl-i ehâdîs, sadece rüya yorumu demek değildir. Hayatını

şuurla yaşayan, her hadiseye sebep-netice çerçevesinde bakabilen, her şeyden bir manâ çıkarmasını bilen ilhama açık ruhlar, te'vil-ehâdîsin üveykleridirler. Batı düşüncesinde tarihe ve hadiselere tek yönlü bir akış olarak bakılır; su akıp gittiği için, bir ırmakta ikinci defa yıkanılmaz denilir. Hadiseler akıp gitmektedir. Fakat, ayniyete yakın bir misliyet içinde akıp gitmektedir. Bu bakımdan, her hadisenin bir de perde gerisi, hikmeti, birbiriyle münasebeti, sebep ve neticesi vardır. Meselâ, şu masada, kim nereye oturuyor, nasıl davranıyor, sürahiler, termoslar nasıl diziliyor, bunları tefahhus ve tecessüsle gözleyen, hayatını duyarak yaşayan bir insan, bir-kaç günlük bir müşahedeyle, bunlardan bile yanıltmayacak manâlar çıkarabilir ve kesin denebilecek neticelere varabilir. Bu da, bir çeşit firâsettir.[343]

TEFSİR…

وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَىْءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِنَ الْاَمْوَالِ وَالْاَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ

Âyette meâl olarak şöyle buyurulmaktadır: “Andolsun ki, sizi biraz korku, açlık, mallardan, canlardan ve ürünlerden biraz azalma (fakirlik) ile imtihan eder, deneriz. (Ey Peygamber!) Sen sabırlı davrananları müjdele.”

Kasem olsun ki, sizi, içinize salacağımız bir kısım korkularla imtihan ve ibtilaya tâbi tutacağız. Defaatla başınıza korku salacak, ehl-i dünyayı size musallat edecek, böylece kim korkuyor, kim korkmuyor, haricî vucud noktasında bunu ortaya çıkaracağız. Evet, kimin korkup korkmadığını ilim noktasından Cenab-ı Hakk (c.c.) biliyor. Fakat, kudret ve iradenin taalluk sahası olan haricî vücud noktasında kimin korkup kimin korkmadığını ortaya koymak için O sizi durmadan imtihana tâbi tutacaktır.

Bu imtihanlardan biri de korkudur. İnsan, zelzeleden, açlıktan, susuzluktan, maddî-mânevî düşmandan korkar ve bunlar onun için bir imtihan olur..

İmtihanın ikinci çeşidi de açlıkla yapılandır. Ümmet-i Muhammed belli devirlerde bu imtihanın en şiddetlisine maruz kaldı. Günümüzde böyle bir imtihan sözkonusu değildir. Vâkıa, bugün de bir kısım açlıklar, sefaletler yok değildir ama, bunlar, günümüz insanının israf ve suistimallerine terettüb eden bir kısım tokatlardır. Oysaki bizden evvelki nesiller, hususiyle de son iki asrın insanı, hârici ve dâhili düşmanların tasallutuyla, açlığın en acımasızına maruz kalmışlardır. Evet, bugün de belki bazı Afrika ülkelerinde de açlık vardır; ancak bu onların su-istimalinden kaynaklanan bir tokattır. Başka vesilelerle o hususu, uzun uzadıya anlattığım için burada temas etmeyeceğim.

Mal noksanlığı, bir bakıma gelecek çeşitli âfetlerle olabileceği gibi,

bereketin kaldırılmasıyla da olabilir. Bu da imtihan çeşitlerinden biridir. Ve günümüzde enflasyon bu imtihanların en zorlu olanıdır.

Nefislerdeki noksanlık ise, hem öldürülme hem de insanca yaşama haklarından mahrum bırakılma gibi ma'nâlara gelebilir. Dıştan gelen taarruz ve istilâlara karşı yapılan mücadelede İslâm âlemi şehidler vererek nefiste noksanlık imtihanı görebilecekleri gibi dahilde, İslâmi hayâtı yaşayanlar, cemiyet hayatından tecrid edilip ve onlara üçüncü sınıf vatandaş muâmelesi yapılmak suretiyle de imtihandan geçirilebilirler. Bütün bunlar Cenâb-ı Hakk (c.c.)'ın ibtila ve imtihanıdır. Ve mü'minler imtihan olmaktadırlar.

"Semerat", meyveler demektir. Allah (c.c.) bağ ve bahçelerimize verdiği ve vereceği âfetlerle bunlarda noksanlıklar meydana getirir ve bizi imtihan eder. Bir de her türlü çalışma ve gayretin netice ve semeresiyle bizi imtihan eder ki, bu da yine semeratla imtihandır. Bu imtihanlar ya bizim çeşitli günahlarımıza terettüb eden imtihanlardır.. Allah (c.c.) bunlarla bizi uyarmak ve kendimize getirmek istemektedir; ya da derece ve mertebemizin artması içindir ki, bu da bizlere Cenâb-ı Hakk (c.c.)'ın bir lütfu demektir.

Sabır ve sadakat ancak imtihanlarla belli olur. Her türlü imtihan karşısında, Hakk (c.c.) kapısından ayrılmayanlar ve orada kalmaya kararlı olanlar, kapının her açılıp kapanışında, başı kapının eşiğinde bekleyenler bu imtihanı kazanmış olacaklardır. Az bir sıkıntı ile yol-yön değiştirip, kapının önünden ayrılanlar da kaybetmiş olacaklardır.

Efendimiz (s.a.v.) bir bela veya musibete maruz kaldığında hemen abdest alır ve namaza dururdu. "Sabır ve namazla Allah (c.c.)'tan yardım isteyin" (Bakara, 2/153) âyeti bize bu hakikatı anlatıyor. Musibet sizi çepe çevre sardığı ve ufkunuzu kararttığı zaman bu girdaptan çıkmanın ve kurtulmanın yolu sabır ve namazdır. Evvelâ dişini sıkarak sabredeceksin; sonra da kullukta ısrar ederek, Rabb'inin dergahına yüz süreceksin.

İhtimal ki, Cenâb-ı Hakk (c.c.) bu imtihanlarla, bizim, sabır, tahammül, vefa ve sadakatımızı ortaya çıkarmakta böylece hem kendi lütûflarını hem de bizim gerçek değerlerimizi ihtar etmek istemektedir. Evet O, sabır ve sadakatınızı geçirdiğiniz imtihanlar karşısında gösterdiğiniz tavır mezurasıyla ölçecek ve kendinizi kendinize tanıttıracaktır. Ta ki, kimsenin Allah (c.c.) 'a karşı bir delîli kalmasın. Belki de kul böyle bir ölçü ve tartı ile kendini deneyip ölçtükten sonra, şu itiraflarda bulunacaktır: Ya Rabbi, meğer ben ne dönek insanmışım. Sen beni bir kere imtihan ettin, kapıyı yüzüme bir kere kapadın, dümenimi bir kere bozdun, ben de artık bu iş olmaz dedim, ayrılıp gittim. Oysa ki bu bozgun, hiç durmadan tekerrür edip dursaydı, bana düşen vazife, yerimde sebat etmek ve.. senin düşmanlarınla yaka paça

olmaktı. Sen belki, yüzlerce defa benim ordumu bozguna uğratacaktın; ama ben hep "Seni, Seni" diyecektim. Sen evimi başıma yıkacak, evlad ve mal acısıyla yüreğimi yakacaktın; ben hiç tavır değiştirmeden "Seni, Seni" diyecektim. Sen tepeden tırnağa vücuduma hastalıklar salacaktın, ben de dayanamayarak inim inim inleyecektim; ama, biraz derman bulunca ve iki kelime konuşma fırsatı yakalayınca yine "Seni, Seni" diyecek ve hep Seni isteyecektim. Bunları demem gerekirken, diyemedim, sarsıldım, döndüm ve ayrılıp gittim. Meğer ben ne dönek biriymişim..!

Kul, hak ve istikamet üzerinde olduğu demlerde de imtihan olur. Bir çok hadisin beyanıyla, Allah (c.c.) kulunu imtihan eder, başına çeşitli belâ ve musîbetler yağdırır, tâ ki kul, Rabbi'nin huzuruna tertemiz gidebilsin ve Cennet yamaçlarında huzur ve itminanla tenezzühten tenezzühe koşsun-dursun...

Evet, bizler de bir çok defa elenecek, kalburlara konacak, eleklerden geçirilecek ve imtihan olacağız. Böylece, has hamdan, kömür de elmastan ayrılmış olacak. Bilhassa günümüzde böyle bir imtihana zaruret vardır. Zira ilerde muhtemel dönekliklerin önünü almak ancak bu gün görülüp geçirilen imtihanlarla mümkün olabilecektir. Onun için, İlâhî da'vâyı omuzlamaya, taşımaya namzet olanlar arasında imtihan çok önemli bir faktördür; bunu da bizzat Cenâb-ı Hakk (c.c.) yapmaktadır ve yapacaktır.Bize düşen sadâkatla bu kapıdan ayrılmamaktır.

RİSALE

…Din bir imtihandır. Teklif-i İlâhî bir tecrübedir. Tâ ervâh-ı âliye ile ervâh-ı sâfile müsâbaka meydanında birbirinden ayrılsın. Nasıl ki bir mâdene ateş veriliyor, tâ elmasla kömür, altınla toprak birbirinden ayrılsın. Öyle de, bu dâr-ı imtihanda olan teklifât-ı İlâhiye bir ibtilâdır ve bir müsâbakaya sevktir ki, istidad-ı beşer mâdeninde olan cevâhir-i âliye ile mevadd-ı süfliye birbirinden tefrik edilsin.

Mâdem Kur'ân, bu dâr-ı imtihanda bir tecrübe sûretinde, bir müsâbaka meydanında beşerin tekemmülü için nâzil olmuştur; elbette şu dünyevî ve herkese görünecek umûr-u gaybiye-i istikbâliyeye yalnız işaret edecek ve hüccetini ispat edecek derecede akla kapı açacak. Eğer sarâhaten zikretse, sırr-ı teklif bozulur. âdetâ gökyüzündeki yıldızlarla vâzıhan Lâ ilâhe illallah yazmak misillü birbedâhete girecek; o zaman, herkes ister istemez tasdik edecek. Müsâbaka olmaz; imtihan fevt olur. Kömür gibi bir ruh ile elmas gibi bir ruh beraber kalacaklar.

ABDİN İMTİHANI

Bir zaman şeytan, Hazret-i İsâ Aleyhisselâma itiraz edip demiş ki:

"Madem ecel ve herşey kader-i İlâhî iledir; sen kendini bu yüksek yerden at, bak nasıl öleceksin." Hazret-i İsâ Aleyhisselâm demiş ki:

اِنَّ لِلّٰهِ اَنْ يَخْتَبِرَ عَبْدَهُ وَلَيْسَ لِلْعَبْدِ اَنْ يَخْتَبِرَ رَبَّهُ

Yani, "Cenâb-ı Hak abdini tecrübe eder ve der ki: 'Sen böyle yapsan sana böyle yaparım. Göreyim seni, yapabilir misin?' diye tecrübe eder. Fakat abdin hakkı yok ve haddi değil ki, Cenâb-ı Hakkı tecrübe etsin ve desin: 'Ben böyle işlesem Sen böyle işler misin?' diye tecrübevâri bir surette Cenâb-ı Hakkın rububiyetine karşı imtihan tarzı, sû-i edeptir, ubudiyete münâfidir."

CENNETTEN İHRACIN HİKMETİ

Sual: Hazret-i Âdem'in (a.s.) Cennetten ihracı ve bir kısım benîâdem'in Cehenneme ithali ne hikmete mebnidir?

Elcevap: Hikmeti, tavziftir. Öyle bir vazife ile memur edilerek gönderilmiştir ki, bütün terakkiyât-ı mâneviye-i beşeriyenin ve bütün istidâdât-ı beşeriyenin inkişaf ve inbisatları ve mahiyet-i insaniyenin bütün esmâ-i İlâhiyeye bir âyine-i câmia olması, o vazifenin netâicindendir. Eğer Hazret-i Âdem Cennette kalsaydı, melek gibi makamı sabit kalırdı; istidâdât-ı beşeriye inkişaf etmezdi. Halbuki, yeknesak makam sahibi olan melâikeler çoktur; o tarz ubudiyet için insana ihtiyaç yok. Belki hikmet-i İlâhiye, nihayetsiz makamâtı kat edecek olan insanın istidadınamuvafık bir dâr-ı teklifi iktiza ettiği için, melâikelerin aksine olarak, muktezâ-yı fıtratları olan malûm günahla Cennetten ihraç edildi.

Demek, Hazret-i Âdem'in Cennetten ihracı ayn-ı hikmet ve mahz-ı rahmet olduğu gibi, küffârın da Cehenneme ithalleri haktır ve adalettir…

İMTİHAN MEYDANI

…Hakîm-i Ezelî, inâyet-i sermediye ve hikmet-i ezeliyenin iktizâsı ile, şu dünyayı, tecrübeye mahal ve imtihana meydan ve Esmâ-i Hüsnâsına ayna ve kalem-i kader ve kudretine sayfa olmak için yaratmış. Ve tecrübe ve imtihan ise neşv ü nemâya sebeptir. O neşv ü nemâ ise, istidadların inkişafına sebeptir. O inkişaf ise, kabiliyetlerin tezâhürüne sebeptir. O kabiliyetlerin tezâhürü ise hakàik-ı nisbiyenin zuhuruna sebeptir. Hakàik-ı nisbiyenin zuhuru ise Sâni-i Zülcelâlin Esmâ-i Hüsnâsının nukuş-u tecelliyâtını göstermesine ve kâinatı mektubât-ı Samedâniye sûretine çevirmesine sebeptir. İşte şu sırr-ı imtihan ve sırr-ı teklif iledir ki, ervâh-ı âliyenin elmas gibi cevherleri, ervâh-ı sâfilenin kömür gibi maddelerinden tasaffî eder, ayrılır.

NÜKTELER…

İmtihan denilince, insanın hatırına çok şeyler geliyor. Bazılarını sıralayalım.

İmtihanda önemli olan çok yazmak değil, doğru yazmaktır. On kağıt doldurup bir alamayanlar da var, bir kağıda yüz alanlar da. Öyle ise uzun ömür güzel şeylerden daha fazla yazmak için istenmeli.

İmtihan salonunda en önde oturmak, elbiselerin en güzelini giymek, kalemlerin en kıymetlisini kullanmak. Neticeye zerre kadar tesir etmez. Bunların hepsi caiz ama, hiç biri vacip değil. Vacib olan, şart olan: sorulara doğru cevap vermek.

Bahtiyarlık da, bedbahtlık da imtihan süresince belli olmaz. Akıbetini bilmediğimiz kimsenin dünyevi imkanlarına heveslenmemiz doğru değil.

İmtihan süresince kimseye müdahale edilmiyor. Dileyen dilediğini yazmakta serbest. Ama doğru yazmaya teşvik, yanlış için tehdit var. Her ikisi de adayların menfaatine.

Bu dünya imtihanının en önemli özelliği de, adaylara doğru cevapların önceden bildirilmiş olması. Öyle değil mi? Neleri yapıp, nelerden sakınacağımızı hepimiz bilmiyor muyuz?

Diğer imtihanların aksine bu imtihanda, başkalarıyla yardımlaşmamız serbest bırakılmış; hatta sevap kılınmış. Çalışkan bir öğrencinin yanına gidip , kağıdına bakıp, biz de doğruyu yazabiliriz. Ve cevabımız kabul görür.

Gerçekte, doğruda, hakta güzelde yardımlaşma serbest. Başkalarına yanlış cevap yazdırmak veya yanlışı taklid etmek ise yasak. Kim bu imtihanda kendisi kadar başkalarının kazanması için de gayret gösterirse ihsana mazhar olur. Öğrettiği kadar da kendi notuna ilave ediliyor. Ve yaptığı bu işe büyük bir paye veriliyor: Cihad!

Sadece kendini gözetmek makbul değil, beğenilmiyor. Bu kazanma ve kaybetme davası dünya ticaretine hiç mi hiç benzemiyor. Bu imtihanda bizler rakip firmalar değiliz. Komşumuzu ne kadar methedersek kazancımız o kadar bereketli olur. Kendimizi övdüğümüz nispette de zarara düşeriz. Bu ticarette verenin malı artar, cimrilik edenin değil. Bildiğimizi başkalarına anlatınca kendi bilgimizi de perçinlemiş olmuyor muyuz?

Dünya imtihanında doğruyu yazmak kolay ve rahat. Zor olan, yanlış yazmak. Bu ise, bize büyük bir ilahi lütuf. Aksi olsaydı, bizim için gerçekten çetin bir imtihan olurdu.

Doğru söylemenin nefes almak kadar kolay olduğunu hepimiz biliriz. Bir insan gün boyunca doğru söylerse yorulmaz, ama her cümlesi yalan olmak şartıyla yarım saat konuşmaya mecbur tutulsa

perişan olur.

Su içen yüzünü buruşturmaz, ekşitmez, içki içenin ise yüzüne bakılmaz.

Helal kazanç ruhu rahat ettirir, haram ise vicdana azap çektirir…

İlk bakışta bu imtihanı herkesin kazanacağı akla geliyor. Ama gel gör ki, insanların çoğu, yine de yanlış yola sapıyorlar. Bunun sebebini, akı kara, karayı ak gösteren iki aldatıcıda aramak lazım: Nefis ve şeytan.[344]

BAZI NİMETLERE SAHİP OLMAMAK DA NİMETTİR.

Hz. Ali'ye ait şöyle bir söz nakledilir:

- Bazı nimetler vardır ki onlara sahip olmamak büyük nimettir!

…Birlikte okumaya başladığımız arkadaşlarımızdan bazılarının fevkalâde yakıcı davudi sesleri vardı. Aşir okumaya başladılar mı, hepimiz nefesimiz kesilmişçesine dinler, onlardaki bu ses nimetine aynı yakıcılıkta sahip olamadığımız için üzülürdük.

Bizim bu üzüntümüzü hisseden rahmetli hocamız:

- "Boşuna kederleniyorsunuz, sizin onlar kadar güzel sesli olmayışınız hakkınızda bir lütuf ve ihsandır. Onların böyle güzel bir sese sahip oluşları belki de onlar hakkında bir bela ve imtihandır," derdi.

Biz başlangıçta hocamızın bu nasihatlerini teselli için söylenen sözler diye kabul etmiştik. Fakat sonunda gördük ki, hocamızın söylediği söz hakikatin ta kendisidir. Çünkü birlikte usul-i fıkıh ve kelam ilmi okuyacak kadar ilerlediğimiz bu talebe arkadaşlarımın içinde edası ve sedası güzel olanları işi sonunda mevlütçülüğe döktüler. Güzel sesleri yüzünden mevlütçülükle tutunmaya başlayınca ilme ve tahsile olan aşkları söndü, tahsilsiz kaldılar.

O arkadaşlardan bazılarıyla şimdi karşılaştığımda onları büyük bir teessür ve ızdırap içinde gördüm. Çünkü ses denen ilahi nimet, bahar mevsimindeki yeşilliğe , dikenli yapraklardaki nazik güle benzer. Bahar tez geçer, gül yapraklarının ömrü kısa olur., sonunda ortada yeşilliği dökümlü cavlak ağaçlar, gülleri solmuş dikenli dallar dikilip kalırlar.

İşte bu dostlarımda öyle oldular. Yaşlandıkça kaybolmaya yüz tutan güzel ses nimeti, bazılarında yaşlılığı da beklenmeden basit bir nezleyle kaybolup gittiğinden sahiplerini ilmen sıfırda bıraktı, bomboş kaldılar.

Bu misallere siz kendi müşahedenizi ekleyebilirsiniz…[345]

ALATENLİ,KEL,ÂMÂ…

"Benî İsrail'den üç kişi vardı: Biri alatenli, biri kel, biri de âmâ. Allah bunları imtihan etmek istedi. Bu maksadla onlara (insan suretinde) bir melek gönderdi.

Melek önce alatenliye geldi. Ve: "En çok neyi seversin?" dedi. Adam: "Güzel bir renk, güzel bir cild, insanları benden tiksindiren halin gitmesini!" dedi. Melek onu meshetti. Derken çirkinliği gitti, güzel bir renk, güzel bir cild sahibi oldu.

Melek ona tekrar sordu: "Hangi mala kavuşmayı seversin?" "Deveye!" dedi, adam. Anında ona on aylık hamile bir deve verildi. Melek: "Allah bunları sana mübarek kılsın!" deyip (kayboldu) ve Kel'in yanına geldi.

"En ziyade istediğin şey nedir?" dedi. Adam: "Güzel bir saç ve halkı ikrah ettiren şu halin benden gitmesi!" dedi. Melek,keli elleriyle meshetti, adamın keli gitti. Kendisine güzel bir saç verildi. Melek tekrar: "En çok hangi malı seversin?" diye sordu. Adam: "Sığırı!" dedi. Hemen kendisine hâmile biir inek verildi. Melek: "Allah bu sığırı sana mübarek kılsın!" diye dua etti ve âmânın yanına gitti.

Ona da: "En çok neyi seversin?" diye sordu. Adam: "Allah'ın bana gözümü vermesini ve insanları görmeyi!" dedi. Melek onu meshetti ve Allah da gözlerini anında iade etti. Melek ona da: "En çok hangi malı seversin?" diye sordu. Adam: "Koyun!" dedi. Derhal doğurgan bir koyun verildi. Derken sığır ve deve yavruladılar, koyun da kuzuladı.

Çok geçmeden birinin bir vâdi dolusu develeri, diğerinin bir vadi dolusu sığırları, öbürünün de bir vadi dolusu koyunları oldu. Sonra melek, alatenliye, onun eski hali ve heyetine bürünmüş olarak geldi ve: "Ben fakir bir kimseyim, yola devam imkanlarım kesildi. Şu anda Allah ve senden başka yardım edecek kimse yok! Sana şu güzel rengi, şu güzel cildi ve malı veren Allah aşkına bana bir deve vermeni talep ediyorum! Tâ ki onunla yoluma devam edebileyim!" dedi. Adam: "(Olmaz öyle şey, onda nicelerinin) hakları var!" dedi ve yardım talebini reddetti.

Melek de: "Sanki seni tanıyor gibiyim!Sen ala tenli, herkesin ikrah ettiği, fakir birisi değil miydin? Allah sana (sıhhat ve mal) verdi" dedi. Ama adam: "(Çok konuştun!) Ben bu malı büyüklerimden tevârüs ettim!" diyerek onu tersledi. Melek de: "Eğer yalancı isen Allah seni eski hâline çevirsin!" dedi ve onu bırakarak kel'in yanına geldi.

Buna da onun eski halinde kel birisi olarak göründü. Ona da öbürüne söylediklerini söyleyerek yardım talep etti. Bu da önceki gibi talebi reddetti. Melek buna da: "Eğer yalancıysan Allah seni eski hâlinne çevirsin!" deyip, âmâ'ya uğradı.

Buna da onun eski hali heyeti üzere (yani bir âmâ olarak)

göründü. Buna da: "Ben fakir bir adamım, yolcuyum, yola devam etme imkânım kalmadı. Bugün, evvel Allah sonra senden başka bana yardım edecek yok! Sana gözünü iade eden Allah aşkına senden bir koyun istiyorum; ta ki yolculuğuma devam edebileyim!" dedi. Ama cevaben: "Ben de âmâ idim. Allah gözümü iade etti, fakirdim (mal verip) zengin etti. İstediğini al, istediğini bırak! Vallahi, bugün Allah adına her ne alırsan, sana zorluk çıkarmayacağım!" dedi.

Melek de: "Malın hep senin olsun! Sizler imtihan olundunuz. Senden memnun kalındı ama diğer iki arkadaşına gadap edildi" (ve gözden kayboldu)." 346

İMAN SAHİBİNİ TECRÜBE

Allah, kulunu imanı nisbetinde sever. Bu böyledir. İman yükseldikçe denenme nisbeti o derece artar.. Büyür.. Çoğalır..

Resul'ün imtihanı, nebininkinden büyüktür. Çünkü imam üstündür.. Nebinin başına gelen de bedelin başına gelenden ağırdır.. Bedelin iptilası da velîninkinden zordur. Çünkü iman bakımından velîden ileridir.

Velhasıl herkes imanı nisbetinde denenir.

Şu Hadis-i Şerif bu durumu çok güzel anlatır:

- "Biz peygamberler zümresiyiz, belânın en çoğu bize verilmiştir.. Sonra sıra ile..."

Allah-ü Teâlâ bunların gaflet yoluna sapmalarını istemez. Daima huzur içinde olmalarını arzu eder. Bu sebeple büyüklere belâya karşı tahammül verir.. Çünkü Hakka koşarlar. Seven sevdiğinden başka bir şey istemez. Belâ bunların kalbinde bekçidir.. Nefislerinin de bağıdır. Onları asıl matlup olan Hak'tan başkasına meyletmekten korur; Yaradandan başkasına sığınmaktan esirger..

Bu hallerinde o büyük insanların kötülüğe karsı meyilleri kalmaz; nefisleri kırılır. Hak batıldan böylelikle ayrılır.. Şehvet ve şahsi arzu hisleri bertaraf olur. Onlar nefislerinin hoşuna giden şeylere meyletmekten çok korkarlar. O nefsin hoşuna giden ister dünya işi olsun isterse âhiret.

Bu güzel halle onlar daima Hakkın rızası yoluna koşmaya çalışır; O'nun hükmüne razı olurlar; Hak ne verdiyse onunla yetinirler..

Onlar, imtihan yolu ile gelen belâlara sabreder, böylelikle halkın şerrini görmezler.. Her şeyden emin olarak yaşarlar. Onlar, bu hallerinde nefislerini kırar; Hakka götürmeye gayret ederler.

İnsan kendine böyle bir yol tuttuktan sonra kalben gideceği hakikî yolda kuvvet bulur.. Diğer azaların da kötü yola gitmesini önler.

Çünkü belâ imtihan için gelir.. Kalbi kuvvetlendirir. Vicdanı kanaati arttırır.. İmam hakikata erdirir. Hak yolda sabrı çoğaltır.. Nefsi, kötü arzuları zayıflatır.. Her belâ geldikçe müminde sabır ve Hakk'ın hikmetli işlerine karşı teslim ve rıza olur. Ona her işinde yardım eder; bol nimet gönderir... Kula her yaptığı işte muvaffakiyet ihsan eder.. Ayet:

- "Eğer şükrederseniz biz de ihsanımızı arttırırız/'

Nefis kötülüklerden herhangi birine hoşlanarak giderse.. Şehvet yolunda harekete geçtiği zaman da kalb ona yersiz olarak uyarsa. Haktan gafil olur. Bu gafletin bir neticesi olarak Hak Teâlâ hem nefse hem de kalbe felâketli işleri verir: Âleme rüsvay eder... Çeşitli felâketlere uğratır.. Halkı başına musallat eder.. Aç bırakır.. Hasta eder. Bunların sonu kararsız bir durum alırlar.. Böylece hem kalb hem de nefis bulacaklarını bulurlar.

Eğer kalb nefsin isteğine uymaz; dinî bir emir almadan hareket etmezse -Bu emir velîlere ilham, peygamberlere de vahiy yolu ile, diğerlerine de işaretle gelir-, Hak Teâlâ mükâfat olarak kalbe ihsanlar yapar. Rahmetini bol kılar. Bereketini arttırır. Afiyet ihsan eder. Her şeyden razı olma tadını verir. Nur, marifet ve kendine yakınlık verir. Kalbin zenginliği ve bütün belâlardan kurtulmak yolunu gösterir; aynı zamanda düşmanlara karşı yardım eder.

Bu anlattıklarımızı iyi anla.. Kendini hak yolda muhafaza et.. Nefsine icabet etme. Belâya girmekten sakın.. Hak yolda Allah'ın emrini gözet.. Dünya ve âhiret işlerinde ona teslim ol.. Ve.,. Allah dilerse böyle ol!..347

DERECEYE GÖRE

Bir gün müminler zalimlerin zulmünden şikayetçi olurlar. Mevlana Hazretleri:

- Kasaplar pazarında hiç köpek kesiyorlar mı? Öldürülmeye onlar lâyık olduğu halde, kesilen ve kesilmek zahmetine katlanan koyunlardır.

Allah'ın yardımı müminlere daha fazla olduğu için zahmetleri çoktur. Onlar hakkındaki rahmet o zahmet . nispetinde sayısızdır, der.

Evet, köpeklerin kesilmemesi, o sıkıntıyı yaşamamaları kıymetlerinden değildir. Koyunun yaşadığı sıkıntılar kıymetindendir.

Allah'ın imtihan unsuru olan bazı sıkıntılar da önce Nebilere, sonra velilere ve daha sonra da derecesine göre müminlere gelir.

Kutsî hadiste, *"iki korkuyu bir arada vermem. İki sevinci de bir arada vermem."* buyuran Allah (c.c.), mümin kullarını arındırmak ve

derecelerini artırmak için çeşitli sıkıntılara ve imtihanlara tabi tutar.

Burası onlar için hizmet yeridir, ücret yeri değildir de ondan... Hak yolunda ve Hak hatırına bir kısım zorluklar yaşamaları onlar için şereftir.

Zorluk istenmez, ama gelirse mümin için ahirete azık olur.[348]

BALIĞIN KARNINDAKİ İNCİ

Gayet saf ve iyi niyetti bir insandı. Bulduğu gün yer, bulmadığı gün sabrederdi. Şikâyet asla aklına gelmezdi. Zaten bütün sermayesi de hanımının eğirdiği ipliğiydi. Onun yaptığı ipliği, kendisi götürüp Basra çarşısında satardı.

Bir gün yine Basra çarşısında dolaşıp ipliğim satmış, parasını almış, eve dönüyordu. Yolda bir alacaklının bir* fakirin yakasına sarılarak hırpaladığını gördü.

- Yazık değil mi, niye hırpalıyorsun zavallıcağızı? Diye çıkıştı. Alacaklı suratını astı:

- O kadar merhametli isen, borcunu sen ver. Hala ödemedi, dedi. Yanındaki parayı saydı, tam fakirin borcunu ödeyecek miktardı. Gözünü kırpmadan uzattı:

- Al, işte alacağını. Ne sarılıyorsun adamın yakasına? İnkâr etmiyor, bulunca vereceğini söylüyor. Buna rağmen hırpalanır mı insan? Diye söylendi.

Parasını alan adam çekip giderken, borçlu fakir onun ellerini kapanmış:

- Seni Allah gönderdi, bu adamın elinden kurtulamayacaktım yoksa, diye çok içten dualar etmişti.

Eve eli boş dönünce, hanımı sordu. O da durumu olduğu gibi anlattı. Hanım:

- Bu gece aç ta yatabiliriz. Ne olacak, bir gün aç kalsak ölecek değiliz ya, diye karşılık verdi.

Sabah oldu. Hanımın hazırlamış olduğu yeni ipliği alıp hemen hızla çarşıya koştu. Ne yazık ki aksama kadar Basra çarşısında dolaştığı halde, ipliği satamamış, boynu bükük vaziyette eve yönelmişti.

Yolda önünde yürüyen biri vardı. O da elindeki balığı satamamıştı. Bir süre birlikte yürüdükten sonra, balıkçı şu teklifi yaptı:

- Ben balığı sana vereyim, sen de ipliği bana ver!

Ellerindekileri değiştiler. İpliği alan meçhul adam hemen gözden

kaybolurken, o da hızla eve geldi. Balığın karnını yararak pişirmeye hazırlandı. Ama balığın karnından çıkan taşımsı bir cisim kan-kocanın şüphelerini çekti. Aceleyle gittikleri kuyumcu, taşı inceledikten sonra şu şaşırtıcı teklifi yaptı:

- Bu, kıymetli bir incidir, isterseniz size inciyi taşıyan balık ağırlığınca altın verebilirim!

Razı oldular.

Kocaman bir altın külçeyi inci karşılığı aldılar.

Yokluğu böylece artık kapıdan kovmuşlardı. Geriye dönüp de dışarı çıkacakları sırada, eşikte beliren bir adam seslendi:

- Lütfen balığımı bana geri verin. Ben yaptığım alışverişten pişman oldum!

Düşünmeye başladı iplik satan adam. Balığın sahibi peşlerinden gelmiş, verdiğini geri istiyordu. Cevap verdi:

- Balık yok, ama karnından çıkan var, istersen onu vereyim, dedi.

Adam hemen razı oldu. İplikçi elindeki altın külçesini uzatarak:

- Buyur, al Dedi.

Ama uzatılanı almayıp geriye çekilen adam, şöyle cevap verdi:

- Balık sana helal olsun, karnındaki inciyle birlikte! Ben bir meleğim, seni imtihan için geldim. Müjde, imtihanı kazandın. Yoksul adamın borcunu vermen, Allah'ın sana böyle bir ikramına sebep oldu!

Bir de baktılar ki, balıkçı adamın yerinde yeller esmiş, kimsecikler yok ortada.[349]

CEBRAİL (AS) HZ. EBU BEKİR'İ İMTİHANI

"Cebrail aleyhisselâm, Hazreti Ebu Bekir'i Resûlüllah'a kargı ne kadar sevgisi olduğunu öğrenmek istediğini Hak Teâlâ'dan istedi. Cenab-ı Allah ona imtihan etmesini emretti. Cebrail aleyhisselâm bir bayram sabahı Hz. Ebu Bekir'in geçeceği yol üzerine bir âmâ gibi oturdu. Hazreti Ebu Bekir bayram günü en yeni ve kıymetli elbiselerini giymiş Resûlüllah'ın yanına gidiyordu. Tam Ebu Bekir (r.a.) önüne geldiği **zaman :**

—Hazreti Muhammed'in sevgisi için bana bir şey vereni Allah afvetsin, dedi. Hazreti Ebu Bekir bunu duyunca sırtındaki cübbesini çıkarıp verdi:

—Bu sözü tekrar söyler misin? Diye sordu. Âmâ tekrar söyledi. Hazreti Ebu Bekir bu sefer çıkarıp sırtındaki elbiseyi verdi. Tekrar söyletip ayakkabısını da verince üzerinde ancak örtünecek kadar

elbise kalmıştı.

Yolun ortasında kalan Hazreti Ebu Bekir'i o ara Bilâl-i Habeşi (radıyallahu anh) görüp elbise getirmesi için eve gönderdi.

Yolda Bilâl'a (r.a.) Peygamberimiz rastlayıp nereye gittiğini anladığı için :

—Ya Bilâl, Ebu Bekir'in elbisesini alan Cebrail (as)dır. Bana olan sevgisini ölçmek için böyle yaptı, buyurdu. Hazreti Bilal elbiseyi, Hazreti Ebu Bekir'e götürüp teslim etti ve Resûlullah'ın huzuruna geldi. O zamana kadar Cebrail aleyhisselâm elbiseyi getirip Peygamber Efendimize vermişti bile, Peygamber Efendimiz :

—Ey Ebu Bekir! Al elbiselerini, imtihanı kazandın. Cebrail kardeşim seni imtihan etmişti. Bana olan sevgini Öğrenmek istemişti, buyurdu.

Bunun üzerine Hazreti Ebu Bekir :

—Ya Resûlullah! Ben o elbiseyi senin sevgin için verdim, buyurun. Sonra geri alamam istediğiniz yere verin, dedi. Elbiseyi bir fakire hediye ettiler.[350]

İMTİHAN ve SABIR

Hayat; musibet ve hastalıklarla sâfileşir, mükemmel hale gelir, kıymet ve değeri anlaşılır.

Hayatta esas olan sıhhattir, Hasta insan, maddî manevî verimsizdir. Ama bazen sıhhat de, bir hastalıktır. Güçlü kuvvetli oluşumuz bizi rahata, rehavete, sarhoşluğa, ahlâksızlığa ve inkâra götürüyorsa gerçek hastalık işte budur.

Bu mânevi hastalıklardan Allah'a sığınacak, dünyanın bir imtihan ve hizmet yeri olduğunu, lezzet ve ücret yeri olmadığını, mülkün hakikî sahibi Allah olduğunu, dilediği gibi tasarruf hakkına sahip bulunduğunu düşünecek, bütün bu hastalıkların zâf-ı imandan meydana geldiğini, kurtuluşun da ancak imanı takviye ile mümkün olacağını kabullenmemizle gerçekleşecektir.

Mû'min çok kontrollü bir hayat yaşamalı ve nefsinin arzularına, şeytana ve hasımlarına karşı devamlı tetikte ve uyanık bulunmalıdır. Zira; Kur'ân: "Başınıza *gelen herhangi bir musibet kendi ellerinizin yaptığı (işler) yüzündendir. (Allah hatalarınızın) bir çoğunu da affeder."* (Şûra sûresi, 42/30)

Kutsî davaya gönül veren ideal bir nesil musibetler karşısında mağlup olmaz ve olmamalıdır.

Kâinatta tesadüf yok. Öyle ise musibetler bu zaviyeden

değerlendirilmeli ve nefse yenik düşülmemelidir.

Musibetin, bize kazandıracağı neticeyi düşünmeli, görüntüdeki samimiyetten daha derin, görünmeyen anlarında (gece hayatında) şakakları zonklatacak, kasıkları çatlatacak bir mânâ eri olunmalıdır. Gerçek dâva adamının hâdiseler karşısında yılmadan, eğilmeden dâvasına karşı göstereceği vefa ve sadâkat çok önemlidir.

Dünya bir mektep, hayat ise bir imtihandan ibarettir. Alemi ervah'dan yola çıkan insan, rahm-i maderden, çocukluktan, gençlik ve ihtiyarlıktan, berzah, mahşer, hesap, mizan ve sırattan geçerek mükâfat ve mûcazatın verileceği, rütbelerin sökülüp takılacağı, yüzlerin ağarıp kararacağı sonsuz ve ebedî âleme namzet bir yolcudur.

Kabir ötesi hayatı belirleyecek en büyük imtihan dünyada olandır. İmtihandan, kontrolden geçmeyen bir şeyin sağlam mı, çürük mü, sâdık mı, kâzip mi, olduğu belli değildir.

İmtihanlar seviyeye göre farklı farklıdır. Talebe ile öğretmenin, er ile generalin, memurla âmirin imtihanı bir değildir.

Onun için: Hadisi şerifte; "Belâların en şiddetlisi enbiya-yı izam efendilerimize, sonra evliyayı kiram efendilerimize, sonra da seviyelerine göre diğer mü'minleredir"[1] buyruluyor.

Hz. Âdem'in (aleyhisselâm) zellesi, Hz. Nuh'un (aleyhisselâm) tufanı, Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) ateşi, Hz. Yusuf'un (aleyhisselâm) kuyusu ve zindanı, Hz. İsa'nın (aleyhisselâm) çarmıhı... ve insanlığın iftihar tablosu Hz. Muhammed'in (sallallâhu aleyhi ve sellem} kovulması, dövülmesi, başının yarılıp dişinin kırılması, yurdundan yuvasından edilmesi ve her türlü hakarete maruz kalması... Bütün bunlar; bize örnek olmaları, musibetlerin mânâlarını anlatmaları ve bize hayatımızın gayesini, fıtratımızın neticesini hatırlatmaları itibariyle büyük imtihanlardır.

"And *olsun, sizi korku, açlık, mallarınızdan canlarınızdan ve ürün! erinizden eksiltmek gibi şeylerle deneriz; sabredenleri müjdele"* (Bakara sûresi, 2/155)

"And olsun biz sizi deneyeceğiz ki, içinizden cihad edenleri (güçlüklere) sabredenleri bilelim..." (Muhammed sûresi, 47/31)

"İnsanlar yalnız "inandık" demekle, hiç sınanmadan (imtihana tabî tutulmadan) bırakılacaklarını mı sandılar?"

"And *olsun biz, onlardan öncekilerini sınadık. Elbette Allah (sınayıp) doğruları bilecek, yalancıları bilecektir."* (Ankebût sûresi, 29/2-3)

Görülüyor ki, hayat devam ettiği müddetçe insan, sürekli

imtihandadır. En ağır şartlar altında hangi cins imtihan olursa olsun, kurtulmanın, zararsız o işten sıyrılmanın çaresi: SABIR dır, SEBAT dır. Uyanık olup tehlikelere karşı tedbirli, temkinli olmaktır.

"Ey mû'minler, *sabredin; sebatkâr olun; müteyakkız olun ve Allah'dan* sakının *ki; kurtuluşa* eresiniz." (Âl-i İmran sûresi, 3/200)

"...Ancak sabredenlere mükâfatları hesapsız ödenecektir." (Zümer sûresi, 39/10)

"Kim sabreder, *(kendisine yapılan kötülüğü) affederse, şüphesiz bu çok önemli işlerdendir."* (Şûra sûresi, 42/43)

"Ey inananlar, sabır *ve namazla (Allah'dan) yardım isteyin, Muhakkak ki Allah, sabredenlerle beraberdir."* (Bakara sûresi, 2/152)

Ebu Yahya Süheyl bin Sinan'ın (radiyallâhü anh) rivayetinde; Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyuruyor ki: "Mû'minin durumuna hayret doğrusu: Çünkü onun her durumu kendisine yarar sağlar. Bu hâl yalnız mû'min için böyledir.

Eğer sevindirici bir durumla karşılaşırsa şükreder. Bu onun hesabına hayır olur, Eğer üzücü bir durumla karşılaşırsa sabreder. Bu da onun hesabına hayır olur...[351]

HZ. NUH İLE OĞLU KENAN

Hz. Nuh'un oğlu Kenan ben Nuh'un gemisini istemem diyerek yüzmeye girişti. Hz. Nuh ona:

"Oğulcuğum gel babanın gemisine bin de fırtına sana bir zarar vermesin." dedi: Kenan: "Hayır ben yüzme öğrendim, senin gemine ihtiyacım yok." dedi.

Hz. Nuh: "Oğlum aktım başına topla, buna belâ tufanının dalgası derler, bugün yüzme bilenin eli ayağı bir işe yaramaz." dedi.

Kenan: "Yok baba yüce bir dağa çıkar o beladan kurtulurum, tufan bana bir şey yapamaz." dedi.

Hz. Nuh: "Aklını başına topla, gel bu gemiye bin, senin dağ dediğin bir saman çöpü gibi kalır."

Kenan: "Senin söylediklerin hiçbir zaman benim hoşuma gitmedi, sana uymak sözünü tutmak istemem." dedi.

Hz. Nuh: "Yapma oğlum, nazı bırak bugün nazlanma günü değil, bir kerecik olsun babanın öğüdünü tutsan ne olur." dedi.

Kenan babasının her dediğine aksi bir cevap verdi. Derken bir dalga geldi. Kenan'ın başına aştı, Kenan'ı boğdu.

Hz. Nuh bunu görünce yüreği daraldı: "Ey sabırlı padişah, eşeğim

öldü, yükümü sel aldı. Bana, sana mensup olanlar tufandan kurtulacaklar diye vadettin. Fakat oğlum Kenan suya gark oldu." diye yalvardı. Bunun üzerine Allah'tan (c.c.):

"O senin ehlinden yakınlarından değil, ancak sana uyanlar bugün kurtuluşa erebilir diye, nida geldi." Bunun üzerine Hz. Nuh:

"Ya Rabbim senden başka sığınacak yok. Sana teslim oldum, sana sığındım." dedi.[352]

ŞEYTANIN SEVİNCİ

Mel'un İblis. İnsanları avlayabilmek için Allah'tan (c.c.) kuvvetli bir tuzak istedi. Allah-u Teala (c.c.) ona: altını, gümüşü atı gösterdi "insanları bunlarla aldatabilirsin" dedi.

İblis bunları beğenmesine beğendi fakat, yeniden yal-vararak başka şeyler istedi.

Yüce Allah (c.c.) ona mücevharatı verdi. Şeytan "Ey güzel yardımcı tuzaklarımı daha da arttır." dedi.

Allah (c.c.) ona: Yağlı, ballı şeyler, ağır ve değerli şaraplar, birçok ipekli elbiseler verdi. Şeytan:

"Yarabbi imdat, bana yardımını esirgeme daha başka şeyler isterim bana istediklerimi ver de onları iplerimle sıkı sıkıya bağlayayım. Öyle bir tuzak istiyorum ki çok şiddetli ve aldatıcı olsun." dedi.

Allah (c.c.) şarabı ve çalgıyı şeytana verdi. Şeytan bunları görünce neşelenerek güldü fakat yine de istemeye devam etti. Yüce Allah (c.c.); erkeklerin aklını ve sabrını alan kadın güzelliğini ona gösterince; parmaklarını şıkırdatarak oynamaya başladı ve:

"Şimdi iş tamam oldu, şimdi muradıma erdim." dedi.

Aklı, fikri darmadağın eden o mahmur gözleri görünce, gönülleri kavuran dilberlerin yüzlerini seyredince şeytanın keyfi iyice yerine geldi.[353]

İNSAN

وَاِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰئِكَةِ اِنّى جَاعِلٌ فِى الْاَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا اَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ اِنّى اَعْلَمُ مَالَا تَعْلَمُونَ

Bakara / 30. Hatırla ki Rabbin meleklere: Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım, dedi. Onlar: Bizler hamdinle seni tesbih ve seni takdis edip dururken, yeryüzünde fesat çıkaracak, orada kan dökecek insanı mı halife kılıyorsun? dediler. Allah da onlara: Sizin bilemiyeceğinizi herhalde ben bilirim, dedi.

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنى ادَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِى الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلى كَثيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضيلًا

İsra / 70. Biz, hakikaten insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık. Onları, (çeşitli nakil vasıtaları ile) karada ve denizde taşıdık; kendilerine güzel güzel rızıklar verdik; yine onları, yarattıklarımızın birçoğundan cidden üstün kıldık.

لَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ فى اَحْسَنِ تَقْويمٍ () ثُمَّ رَدَدْنَاهُ اَسْفَلَ سَافِلينَ

Tin / 4-5.Biz insanı en güzel biçimde yarattık. Sonra da çevirdik aşağıların aşağısına attık.

اِنَّا عَرَضْنَا الْاَمَانَةَ عَلَى السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ وَالْجِبَالِ فَاَبَيْنَ اَنْ يَحْمِلْنَهَا وَاَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْاِنْسَانُ اِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

Ahzab / 72. Biz emaneti, göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar bunu yüklenmekten çekindiler, (sorumluluğundan) korktular. Onu insan yüklendi. Doğrusu o çok zalim, çok cahildir.

لَوْ اَنْزَلْنَا هذَا الْقُرْاٰنَ عَلى جَبَلٍ لَرَاَيْتَهُ خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ وَتِلْكَ الْاَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

Haşr / 21. Eğer biz bu Kur'an'ı bir dağa indirseydik, muhakkak ki onu, Allah korkusundan baş eğerek, parça parça olmuş görürdün. Bu misalleri insanlara düşünsünler diye veriyoruz.

وَلِكُلٍّ دَرَجَاتٌ مِمَّا عَمِلُوا وَلِيُوَفِّيَهُمْ اَعْمَالَهُمْ وَهُمْ لَايُظْلَمُونَ

Ahkaf / 19. Herkesin yaptıklarına göre dereceleri vardır. Allah, onlara yaptıklarının karşılığını verir, asla kendilerine haksızlık yapılmaz.

اِنَّا خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ اَمْشَاجٍ نَبْتَليهِ فَجَعَلْنَاهُ سَميعًا بَصيرًا

İnsan / 2. Gerçek şu ki, biz insanı katışık bir nutfeden (erkek ve kadının dölünden) yarattık; onu imtihan edelim diye, kendisini işitir ve görür kıldık.

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْاِنْسَ اِلَّا لِيَعْبُدُونِ

Zariyat / 56. Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.

HADİS...

* Abdullah İbnu'ş-Şihhîr (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) Elhâhümü't-tekâsür sûresini okurken yanına geldim. Bana: "İnsanoğlu malım malım der. Halbuki âdemoğlunun yiyip tükettiği, giyip eskittiği ve sağlığında tasadduk edip gönderdiğinden başka kendisinin olan neyi var? (Gerisini ölümle terkeder ve insanlara bırakır."

* Hz.Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "İnsanoğlunun herbiri hatakârdır. Ancak hatakârların en hayırlısı tevbekâr olanlarıdır."

* Ebu Hüreyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Ademoğlu secde âyeti okur ve secde ederse şeytan ağlayarak ayrılır ve: "Yazık bana, insanoğlu secdeyle emredildi ve secde etti, mukabilinde ona cennet var. Ben de secdeyle emrolundum ama ben itiraz ettim, benim için de ateş var " der. "

* Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Allah arzı yarattığı zaman, arz sallanmaya (tıpkı bir hurma ağacı gibi sağa sola) yalpalar yapmaya başladı, bunun üzerine dağlarla onu sabitleştirdi ve böylece arz istikrarını buldu. Melekler dağların şiddetine hayrette kaldılar. "Ey Rabbimiz, dediler, dağlardan daha şiddetli bir mahluk yarattın mı?" "Evet, buyurdu. Demiri yarattım." "Demirden daha şiddetli bir şey yarattın mı?" dediler. Hak Teâla: "Evet! dedi. Ateşi yarattım." "Ateşten daha ağır bir şey yarattın mı?" diye yine sordular. Hak Teala: "Evet, dedi, suyu yarattım! " "Sudan daha şiddetli bir şey yarattın mı?" dediler. Hak Teala tekrar cevap verdi: "Evet, rüzgârı yarattım." "Rüzgârdan daha şiddetli bir şey yarattın mı?" diye yine sordular. Hak Teâla: "Evet insanoğlunu yarattım" dedi ve devam etti: "Eğer o, sağ eliyle sadaka verir, sol eli görmeyecek kadar gizlerse (daha şiddetlidir)."

* Hz. Ebu Hüreyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Ademoğlunun her ameli katlanır. (Zira Cenab-ı Hakk'ın bu hususdaki sünneti şudur:) Hayır

ameller en az on misliyle yazılır, bu yediyüz misline kadar çıkar. Allah Teâla Hazretleri (bir hadis-i kudside) şöyle buyurmuştur: "Oruç bu kaideden hariçtir. Çünkü o sırf benim içindir, ben de onu (dilediğim gibi) mükâfaatlandıracağım. Kulum benim için şehvetini, yiyeceğini terketti." "Oruçlu için iki sevinç vardır: Biri, orucu açtığı zamanki sevincidir; diğeri de Rabbine kavuştuğu zamanki sevincidir. Oruçlunun ağzından çıkan koku (halüf), Allah indinde misk kokusundan daha hoştur."

* Mikdam İbnu Ma'dikerb radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ademoğlu, mideden daha şerli bir kap doldurmaz. Ademoğluna belini doğrultacak birkaç lokmacık yeterlidir. Ancak (nefsinin galebesiyle) illa da (mideyi doldurma işini) yapacaksa bari onu üçe ayırsın: Üçte birini yemeğe, üçte birini suya, üçte birini de nefesine (tahsis etsin, üçte birden fazlasına yemek koymasın)."

* Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kıyamet günü aziz ve celil olan Allah şöyle buyuracak: "Ey ademoğlu! Ben hasta oldum beni ziyaret etmedin!" Kul diyecek: "Ey Rabbim, Sen Rabbülâlemin iken ben seni nasıl ziyaret ederim?" Rab Teâla diyecek: "Bilmedin mi, falan kulum hastalandı, fakat sen onu ziyaret etmedin, bilmiyor musun? Eğer onu etseydin, yanında beni bulacaktın!" Rab Teâla diyecek: "Ey ademoğlu ben senden yiyecek istedim ama sen beni doyurmadın?" Kul diyecek: "Ey Rabbim, ben seni nasıl doyururum. Sen ki alemlerin Rabbisin?" Rab Teâla diyecek: "Benim falan kulum senden yiyecek istedi. Sen onu doyurmadın. Bilmez misin ki, eğer sen ona yiyecek verseydin ben onu yanımda bulacaktım." Rab Teâla diyecek: "Ey Ademoğlu! Ben senden su istedim bana su vermedin!" Kul diyecek: "Ey Rabbim, ben sana nasıl su içirebilirim, sen ki Alemlerin Rabbisin!" Rab Teâla diyecek: "Kulum falan senden su istedi. Sen ona su vermedin. Bilmiyor musun, eğer ona su vermiş olsaydın, bunu benim yanımda bulacaktın!"

* İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resülullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ey Ademoğlu! İki şey vardır ki, hiçbirisi senin hakkın değildir ve ben onları rahmetimle sana bağışladım: 1) (Canını almak üzere) gırtlağından tuttuğum anda malından sana (vasiyette bulunman için üçte bir nisbetinde) bir pay ayırdım, tâ ki onunla seni temizleyeyim, günahlarından arındırayım. 2) Ecelin sona erdikten sonra kullarımın sana (kılacakları cenaze) namazı."

* Mutarraf İbnu Abdillah İbni'ş-Şıhir, babasından naklen diyor ki: "Resşlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ademoğlunun misali, yanıbaşında doksandokuz tane (öldürücü) belanın bulunmasına

benzer: Bu belalardan kurtulmuş olsa bile, sonunda ölünceye kadar çekeceği düşkünlük hali yakalayacaktır."

* Ebu Sa'idi'l-Hudri radıyallahu anh, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan anlatıyor: "Ademoğlu sabaha erdimi, bütün azaları, dile temenna edip: "Bizim hakkımızda Allah'tan kork. Zira biz sana tabiyiz. Sen istikamette olursan biz de istikâmette oluruz, sen sapıtırsan biz de sapıtırız!" derler."

* Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm dediler ki: "Allah Teâla hazretleri şöyle buyurdular: "Ey ademoğlu! Kendini ibâdetime ver, gönlünü zenginlikle doldurayım, fakrını kapayayım. Böyle yapmazsan ellerini meşguliyetle doldururum, fakrını da kapamam."

TEFSİR..

لَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ فى اَحْسَنِ تَقْويمِ () ثُمَّ رَدَدْنَاهُ اَسْفَلَ سَافِلِينَ

Tin / 4-5.Biz insanı en güzel biçimde yarattık. Sonra da çevirdik aşağıların aşağısına attık.

Gerçekten biz insanı en güzel bir biçimde yarattık, yani insan cinsini maddi ve manevi olarak, doğrultmanın, kıvama koymanın, biçimlendirmenin en güzelinde, en güzel biçimde olarak yarattık. terkibi, "Kıvama koymanın en güzelinde olduğu halde" mânâsında zarf-ı müstekarr olarak insanın yaratılırkenki halini bildirmektedir.

TAKVİM, eğriyi doğrultmak, kıvama nizama koyma, kıymet biçmek, kıymetlendimek mânâlarına gelir. Sonundaki tenvin belirsizlik ve büyüklük için olarak "ahsen-i takvim", herhangi bir biçimlendirmenin veya büyük bir biçimlendirmenin en güzeli demek olur. Bu ise her mânâsıyla biçimlendirmenin en güzel biçimi demek olacağından maddî manevî her türlü güzelliği kapsar. Belinin doğrulmasından, biçiminin güzelleşmesinden, kuvvet ve melekelerinin yükselmesinden akıl, irfan ve ahlâkıyla ilâhî güzelliğe ermesine kadar gider. Belinin doğrulmasını, boy posunun düzgün olmasını bütün bu mânâlardan kinaye olarak veya dıştan içe geçmek, yerden göğe yükselmek için bir başlangıç olarak düşünebiliriz.

Ebu Hayyân der ki: Nehai, Mücahid ve Katade, "şekil ve duygularının güzelliği" demişler, boyunun doğruluğu da denilmiştir. Ebubekir b. Tahir, "akıl, idrak ve iyiyi kötüden ayırt etme gücü ile süslenmesi" demiş, İkrime de, "gençliği ve kuvveti" demiş ise de en iyisi, her en güzel olanı içine alacak şekilde genelliğidir.<D> Yani gerek boyunun posunun doğruluğu ile günden güne artan görünen şeklinin güzelliği ve gerek aklının, zihninin hak ve hayır âyetlerini ve hatırlatılan güzellik ve yücelikleri idrak edebilecek şekilde güzel kabiliyeti ve gerek

ilâhî ahlâk ve niteliklerle ahlaklanıp nitelenebilecek derecede gelişme ve olgunlaşmaya elverişli olan ahlâk güzelliği gibi maddi ve manevi her türlü güzelliği kapsar. Gerek fizikî ve cismanî bakımdan, gerek ahlâk ve maneviyat itibariyle ruhani bakımdan insan en güzel bir kıvama erebilecek en güzel bir biçimde yaratılmıştır. Gerçekten insanın mahiyet ve aslına, insanlık âlemine derin ve araştırıcı bir bakışla bakan ve onun dışında ve içinde bulunan incelikleri düşünüp fikir yürüten kimse onu bazı ulu kişilerin dediği gibi görünen ve görünmeyen âlemlerin aktıkları yerlerin birleşme noktası, ifade ve istifade feleklerinin iki nuru olan güneş ve ayın doğduğu yeri, Hak Kalemi ile yaratılış kitabına yazılmış enteresan satırlardan oluşan metin ve ibareleri kapsayan ve onlardaki ilâhî sırların ve eşi benzeri olmayan güzelliklerin olmuş ve olacak mânâlarını açıklayan, kısa fakat birçok mânâları toplayan bir nüsha olarak görür ve Hz. Ali'nin söylediği bildirilen şu mânânın doğruluğundan haberdar olur:

"İlacın sendedir de farkında olmazsın,

Derdin de sendendir fakat ki görmezsin,

Sanırsın ki sen sade küçük bir cisimsin

Oysa sende dürülmüş en büyük âlem."

Nakledildiğine göre, Kadi Yahya b. Eksem ve bazı Hanefiler; karısına: "Sen aydan daha güzel olmamış isen boşsun." diyen kimse karısını boşamış olmaz diye fetva vermişler ve bu âyeti delil göstererek bu hükme varmışlardır. Kuşku yok ki bu güzelliği yalnız o küçük cisimde, maddi şekil ve kıyafette arayan hata etmiş olur. Yüzler ne kadar yaldızlansa onda bir ay ışığı parıltısı olmaz, fakat ay ışığını gören göz, güzelliği ve aşkı sezen bir öz vardır ki güzellik ondadır. Sevgililerini parlak aydan, ışık saçan güneşten daha güzel olarak niteleyip anlatan şairlerin aşk macerasını inleyen hesaba gelmez şiirlerinde parlayan güzellik ve alımlılık cazibesi bile sade topraklara gömülmeye mahkum maddi görünüşün değil, gönüllerde kaynaşan ruhani bir tecellinin cilvesidir. Güzellik ve aşk dışa dikilen bir şekil değil, gönülde kaynayan bir mânâdır:

"Hayaliyle tesellidir gönül meyl-i visal etmez

Gönülden özge bir yar olduğun aşık hayal etmez."

diyen şair de bu mânâyı terennüm etmek istemiştir.

Kısacası, insanın güzelliğinin en güzel biçimde olması, duygusuz olan şekil ve suretinde değil, duygusunda ve özellikle "güzellik" denilen mânâyı anlamasında ve o duygudan güzellerin güzeli, en güzel yaratıcıyı ve onun mutlak güzellikle en güzel olan kemal

sıfatlarını tanıyıp onun ahlâkıyla ahlâklanmış olmasındadır. İnsan yaratılışının kıvamı ve aday olduğu olgunlaşma budur. İnsan ilk doğuşunda bu olgunlukta olarak değil, fakat bu kıvama, bu olgunluğa, bu güzelliğe doğru ilerleme kabiliyeti verilmek mânâsına en güzel biçimde yaratılmıştır. Yoksa onda hiçbir fanilik lekesi, bir aşağılık hali bulunmazdı. Oysa böyle olmadığı görülüp duruyor. Fertlerin güzelliğinde mertebelerin bulunduğu ve her ferdin fanilikten, aşağılık âlemden, mutlak güzelliğe yaraşmayan lekelerden ve ihtiyaçlardan başlangıçta bir hissesi, günah denilen ve günden güne atılması gereken bir derdi bulunduğu ve bu şekilde beden yükünü ata ata ruhların temizliğe ve kurtuluşa gittiği ve böyle bazılarının yükselmesine karşılık diğer birçoklarının da hiçbir güzellik hissesi kalmayarak en alt tabakalara kadar yuvarlanıp durduğu görülüyor. Onun için buyuruluyor ki:

Sonra. Bunda açık olan zamanda gecikmedir. Bununla beraber rütbede olduğu da düşünülebilir, deniliyor. Buna göre bazı insanlar başlangıçta da en güzel biçimde olmamış olur. Bundan da "Allah'ın insana gücü yetmeyeceği şeyi yüklemesi" konusunun tartışmaya açılması gerekir. Doğrusu "en güzel biçim"den hiç hissesi olmayana insan ismini vermek doğru olmaz. Bir insan denilince elbette onda bir hissesi olmuştur. O halde gecikme rütbe ile ilgili değil, zamanla ilgilidir. Yani, bir zaman sonra onu, (o en güzel biçimde yaratılan insanı) aşağıların en aşağısına çevirip döndürdük. Yahut, "Sefillerin en sefili yaptık." Yahut "o güzel biçimden döndürüp de maddî ve manevî olarak kötülenmiş en sefil bir halde cehenneme veya cehennemin en aşağı tabakasına doğru ittik." Temizlik yerine eğrilik, güzellik yerine çirkinlik, ilerleme yerine gerileme, sıhhat yerine zayıflık ve hastalık, gençlik yerine ihtiyarlık, akıl ve bilgi yerine bunaklık ve cahillik, çalışma ve gayret yerine tembellik, bolluk yerine darlık, güçlük yerine zelillik, lezzet yerine elem ile bunaklık dönemine, ondan hayata karşılık ölüme, çürüyüp kokmaya, ondan kıyamette dünyaya karşılık cehenneme veya cehennemin en alt tabakasına doğru kaktık, "Cehennemin en alt tabakasında" (Nisâ, 4/45) olacak kadar geri çevrilmiş kıldık.[354]

PIRLANTA SERİSİ...

“Muhakkâr bir varlığım” diyorsun ey insan eğer bilsen. (M.Akif)

İnsanın en önemli yanlarından biri, onun kendi kendinin şuurunda olması ve kendi kendini kontrol edebilmesi olsa gerek... Ne gariptir ki, çoğumuz itibariyle en fazla ihmal ettiğimiz husus da budur.

Evet, sık sık kendini kritiğe tabi tutan kaç insan gösterebilirsiniz?

Kaç insan gösterebilirsiniz ki, zaafları-kabiliyetleri, boşlukları-güç kaynakları, kaybettikleri ve kazandıklarıyla her gün bir kere daha yeniden kendini keşfediyor ve kendi derinliklerinde dolaşıyor? Muvakkat bir hayret, geçici bir tecessüsle değil, hatta fenalıklarını deşeleyip kendini aşağılamak suretiyle de değil, belki, benliğini araştırma ve tanıma ihtiyacıyla, nefsini karşısındaki bir kanepeye oturtup, sonra da insaflı, hâzık ve rasyonel bir hekimin hastasını muayene etmesi gibi, onu gerçekci bir anlayışla ele alan kaç ferd gösterebilirsiniz.

Sokrates'in medresesinin alnına yazılı olduğu söylenen.. ve kendisinin de sık sık tekrar ettiği: "Ey insan kendini bil!" dünya kadar hikmete açık ilim yuvalarında bir bayrak gibi tüllendikten sonra, seyrini bizim tasavvuf mekteblerimizde sürdüren, sürdürürken de, lahut buudlu az bir değişiklikle:"Kendi benliğinin sırlarını kavrayan Rabbini de bilmiştir" şeklini alan bu ulu söz, bilmem kaç kadirşinas yorumcu ve kaç seviyeli temsilciye rastlamıştır..? Ben sayılarının çok fazla olacağına ihtimal veremiyorum.

Kendinden habersiz kendine yetmezlerin ve kendini keşfedememiş dar ufukların, başkalarını ve başka şeyleri bilmeleri imkânsız; onlar hakkındaki hükümleri de sathî ve tutarsızdır. Bir baştan bir başa küre-i arzın temaşası, dağların mehîb ve vakur konumları, nehirlerin ebediyyet duygusuyla inleyen çağıltıları, semanın hergün ayrı bir donanma gecesi gibi insanın rikkatine dokunan, onu büyüleyen en sehhâr, en baş döndürücü armonilerden daha sihirli ışık ve derinlikleri.. sonra bütün bu tenteneli perdeler arkasında sürekli bize ışıyıp duran ve vicdanlarımıza gamze çakan sonsuzluk televvünleri, gerçek ma'nâ ve değerlerini ancak insanın derûnundaki marifet prizmasından geçirilmek suretiyle elde edebilirler. Yoksa, levh-i mahfuz tezgâhında dokunmuş şu her biri birer mücessem lafız ve manidar kelimeler mecmuası olan topyekün varlığın bir ma'nâ ifade etmesi şöyle dursun onun kaosdan farkı kalmaz.

İnsan, dikkatleri üzerine çektiği günden bu yana, sathî ve derinden, kabaca ve hassasiyetle, kuş bakışı ve etraflıca pek çok defa ele alınmış, üzerinde durulmuş.. fizîkî ve rûhî, cismânî ve kalbî, hissî ve aklî yanlarıyla tekrar tekrar değerlendirilmiş önemler üstü öneme hâiz bir varlıktır. Ancak o, bazen, bal-kay-mak gibi şirin, bazen öğürtü hâsıl edecek kadar cıvık ve müteaffin.. bazen sonsuza açık ve âdetâ nâmütenâhî, bazen aptallığıyla sınırlı ve dapdaracık.. bazen tevazu ve mahviyetiyle sımsıcak, bazen kibir ve gururuyla takır takır ve yapayalnız.. bazen olabildiğine sinsi ve hâin, bazen alabildiğine açık, şeffaf ve emniyet buğulu.. bazen bencil ve ego yörüngeli, bazen diğergam, fedâkâr ve engin himmetli.. bazen vahşi, mütecâviz ve gaddar, bazen mûnis, hakperest ve merhametli.. bazen sahte, mürâî

ve mütebasbıs, bazen yürekten, muhlis ve dobradop.. bazen basiretli, müdrik ve bakış zaviyesi sapasağlam, bazen de miyop, aptal ve şaklaban gibi birbirinden çok farklı ve birbirine zıt sıfatlarla karşımıza çıkar. Bütün bunlara rağmen o yine insandır.. ve bu farklılıkların, bu zıtlıkların temelde onun özüyle alâkası da yoktur. Temelde onun özüyle alâkası olmadığı gibi, bazılarının zannettiği şekilde onun iç güdüleriyle, korunma insiyakıyla ve üreme sevk-i tabiisiyle de hiç mi hiç alâkası yoktur.. ve aynı zamanda bunları, insanın, kendi kendini ne yapmak istiyorsa o olduğu (existansializm) düşüncesiyle irtibatlandırmak da kat'iyyen doğru değildir.

Ondaki bu televvün; daha yaratılırken herşey olmaya müsâit ve "a'lâ-yı illiyyîn" den "esfel-i sâfilîn"e kadar hem nâmütenâhî yükselmelere hem de korkunç alçalmalara açık hususî fıtratında.. ve mahiyetine hem ruhânîlik hem de nefsânîlik nüvelerinin yerleştirilmesinde; dolayısıyla da, insan tabiatının ezeliyet hedefli ve peygamber yörüngeli bir gayeye yönlendirilebilmesinde veya yönlendirilemeyişinde.. ruhundaki insânî cevherlerin idrak edilişinde veya edilemeyişinde.. özündeki potansiyel gücün sezilip değerlendirilmesinde veya değerlendirilemeyişinde.. ledünnî derinlikleri araştırılırken kalbin katmanlarına inilişinde veya inilemeyişinde.. iradenin hakkının verilişinde veya verilemeyişinde.. şuurun perde arkası sırlarının sezilişinde veya sezilemeyişinde.. hissin mâverâiliğe yönlendirilişinde veya yönlendirilemeyişinde.. vicdan mekanizmasının işleyiş keyfiyetinin bilinişinde veya bilinemeyişinde aranmalıdır.

Hayatlarını ruhun enginliklerinde, kalbin derinliklerinde ve her zaman vicdan eksenli sürdürebilenler, yer yer tabiatlarının bir yanındaki tümseklere, fıtratlarının çevresindeki dikenlere takılsalar da hep "a'lâ-yı illiyyîn"e doğru yürürler. Bütün ömürlerini beden ve cismaniyetin mahbesinde geçirenler ise, bir girdâbın etrafında dönüyor gibi, her an biraz daha gayyâlara gömülür ve hep "esfel-i sâfilîn" e doğru sürüklenirler.

İnsanı sadece aklıyla, şuuruyla, şuuraltıyla, hayvânî ihsaslarıyla veyâ içtimâî temayülleriyle ele alanlar, onun özüyle alâkalı hiçbir şey söyleyememiş, ciddî hiçbir şey ortaya koyamamışlardır. Bir şey söyleyip, bir şey ortaya koymak şöyle dursun, onu iyice mübhemleştirmiş, muğlaklaştırmış ve âdetâ bir ucûbe haline getirmişlerdir. Bu akl-ı evvellerin kimine göre o "düşünen hayvan", kimine göre, hayatı, sindirim-dolaşım-ıtrâhâta göre programlanmış bir hayatzede, kimine göre de herşeyiyle cismânî hazlara göre plânlanmış, şuuru da, şuuraltı da "libido" mezbeleliği ve insanda öğürtü hissi uyaran cıvık bir varlık...

Oysa ki, mahiyetinde; aklında, şuurunda, şuuraltında, içtimâî

temayüllerinde önemli birer yeri bulunan insan, bütün bunların verâsında, o ister, kader de yoluna su serperse, dünyada herşey aşılabilecek mahiyettedir.. ve zaman zaman aşmıştır da. Evet o, hem kendini hem de bütün cihanları aşabilecek bir iç dinamizme sahiptir. O, eğer cevherinde bulunan o sırlı, sihirli güç ve imkânları, bütün o güçlerin, o kuvvetlerin, o imkânların gerçek kaynağına yönlendirebilse kendini de aşar, fâniliği de aşar ve varlığın kokan, çürüyen, dağılan bütün değersiz parçalarına, değerler üstü ma'nâ ve mahiyet kazandırarak onları ebediyete namzet hale getirebilir.

Bugün, göklerdeki yıldırımları avuçlayıp insanlığın istifâdesine sunan, atomun, o küçüklerden küçük dünyasına girip, partiküller âlemine seyahat düzenleyen, milyonlarca sene ötelerdeki âlemlerle diyaloğa geçip, bu uzak mesafelerdeki varlıkları gören, işiten, hatta getirip gözler önüne seren.. duygularıyla, düşünceleriyle, tasavvurlarıyla, keşif ve icadlarıyla mesafeler üstü mesafeleri aşan insan, kendini hayvanî mer'alarda aramanın ve özündeki ma'nâ ve muhtevâyı anlayamamanın cezasını çekiyor. Onun bütün vahşeti, bencilliği, hak-hukuk tanımamazlığı, ihtirasları, nemelâzımcılığı, rahata düşkünlüğü, rehâvet zaafı bu inhirafında aranmalıdır.

Evet o, dünyaları aşan dehasına rağmen, kendini yanlış ma'nâlandırmanın, yanlış yorumlamanın kahrına uğramıştır. "Avalîm sende pinhandır, cihanlar sende matvîdir" (M.Akif)

İnsanı bedeniyle ele alan ve ona cismaniyet buudlarıyla yaklaşan düşünce, protoplazmanın yaratılışından bu güne kadar bütün tekamül vak'alarını, sadece ve sadece biyolojik bir gelişme olarak görmüş, transformizm vadilerinde dolaşmış, evülüsyonla zifaf olmuş; dolayısiyla da insanoğlunu hayvan seviyesine indirmiş, onu hayvanlar arasında aramış ve antropolojiyi de bir ahır, bir tavla nizamnamesi haline getirmiştir.

Durum böyle olunca kendini hayvanlardan bir hayvan sayan insanın gâye-i hayâli ve kıymet idealleri, faide, keyif, eğlence, şahsî çıkar, daha doğrusu hayvânî bir mutluluk olacaktır. Dolayısiyla da bu fâideyi sağlayan faaliyet türü, bu keyfiyet ve bu neş'eyi temin eden teknoloji ve bu cismânî refaha hizmet eden imkânlar insanın değerler listesinin başına geçecek.. ve hemen herşeyin önünde, herşeye fâik bir hızla gelişecektir. Tabii böyle bir değerler nizamı, daha doğrusu bu değerler kargaşası içinde de ne seviyeli bir düşünce insanı, ne azîmli bir ilim adamı, ne de gayretli bir sanatkârın yetişmesi düşünülemez. Yetişenler de ya bir kısım şahıs ve kuruluşlara tabasbus ve dilencilikte bulunacaklar veya devlet kapısında asalak durumuna düşeceklerdir. Zannediyorum, yakın tarihimiz itibariyle durum hep böyle olmuştur.

Bugün, insanımızı kıvrım kıvrım kıvrandıran maddeci medeniyetin,

bütün bunalımların kaynağı olduğu bedâhatini inkâr edecek kimse çıkmaz. İlmî vak'aları karanlık faraziyeler üzerine kuran.. fiziğin temellerini sisli-buğulu bir zemine bina eden, plastik sanatlar ve edebiyatta bize ait herşeyi yıkan ve herşeyin içine mutlaka bir parça hezeyan ve cıvıklık pompalayan.. bin seneden beri "bünyan-ı marsus" gibi devam edegelen bütün ictimaî müesseseleri temelinden sarsan.. idare ve politikayı korkunç bir yalan ve aldatma arenası haline getiren.. aileyi toplum bünyesinde bir kanser hücresi şekline dönüştüren.. evet, bütün bu buhranlar yumağı medeniyetin insanlığa keybettirdikleri, kazandırdıklarından daha fazla olduğu gibi, bir millet olarak biz de, ona yelken açtığımız günden beri, hiçbir zaman onun getirdikleriyle, götürdüklerinin yerini doldurmamız mümkün olamamıştır.

Blokajı tamamen madde olan medeniyet kılıklı bu uygarlık, insanlık için huzur ve itmi'nan temininden daha ziyade, sürekli hırs ve tamâı kamçılamış obur bir "daha yok mu?" sistemidir. Daha çok imkân, daha çok istihsal, daha çok kredi, daha çok kazanç, daha konforlu bir hayat, daha müreffeh bir yarın ve daha daha bir sürü şey... Doğrusu insan kendi özünü ma'nâlandıramayınca veya yorumlamada yanlışlığa düşünce, her şey kendisi için yaratılan bu muallâ varlık, böyle eşyanın mahkumu oluyor.

Faidelinin; güzele, iyiye, doğruya tercih edildiği bir dünyada yaşıyoruz.. ve zannediyorum, günümüzün talihsiz insanlarının ard arda gelen belalardan bir türlü bellerini doğrultamamalarının asıl sebebi de işte bu. Evet bugün, bilimi, tekniği, teknolojiyi olduğunun üstünde değerlerle tabûlaştıran, küstahlaştıran; buna karşılık, dini, ahlâkı, fazileti, estetiği, gereksiz ve lüzumsuz gibi gören gösteren akılsızlık, adeta çağın dehâsı sayılmakta. Öyle görülüyor ki, gerçek insânî değerleri alt-üst eden bu çarpık düşünceden kurtulacağımız güne kadar, milletçe yaşadığımız sarsıntılar da, bulantılar da devam edecek.

Keşke, gerçek insânî değerlere biraz daha erken uyanabilseydik!

Evet, tarihin katmanlarına altın, gümüş madenleri gibi sinmiş ve onun gerçek buudları sayılan ma'nâ ve ruh, bize, faidenin; çıkarın, keyfin, eğlencenin değerler silsilesinde yeri olmadığını, olsa bile, sıfırın bir kaç milim üstünde olduğunu göstermektedir.

Aslında insanı, diğer canlılardan ayıran en önemli hususlardan biri de işte budur. Evet, insanın dışındaki her varlık, kendi faidesi, kendi çıkarı ve kâinat dengesi arkasında koşturulur; ancak insandır ki, hem kendini hem de bütün varlığı ve cihanları aşan bir ma'nâ ve ruhu takip eder. Hayvanlarda din duygusu, ahlâk endişesi, fazilet mücadelesi, san'at gayreti yoktur. Kapıları sadece insan kalbine, insan duygularına açılan bu zümrütten sarayların biricik konuğu insandır. Evet o, din ile ikiz olarak doğmuş.. ahlâkla sarılıp sarmalanmış.. ömrünü fazilet

takibine vakfetmiş ve kendini san'atla anlatmış tek canlıdır.. en ibtidâî vasıtalarla yapıp ortaya koyduğu basit eserlerden ifade ettikleri ma'nâ ve değerlerle gidip tâ sonsuzluğa ulaşan san'at harikalarına kadar her ses ve soluk, her renk ve çizgi, her şekil ve motif, onun fıtrat menşûrundan dökülen, onun derinliklerinden kopup gelen ona mahsus tayflardır.

Bugün, çoğumuz, kudretin mahkumu insiyaklarla meydana gelen örümcek ağına, bülbül yuvasına, arı peteğine, kunduz hendesesine, sivrisinek maharetine, yılan balıklarının uzun ve dolambaçlı seyahatine ve Sevk-i İlâhî ağında daha nelere nelere.. hayretlerle bakıyor ve dehşete düşüyoruz. Oysa ki, asıl hayret edilecek ve hayranlıkla alkışlanacak insandır. İnsanın öteler buudlu ufkudur, dehasıdır ve kendi kendini aşmasıdır.

Günümüzde çokları, kendilerini zirvelere çıkaracak olan gerçek insânî değerlere karşı kapalı olsalar da bu böyledir.. ve bunun tam anlaşılacağı güne kadar da kimbilir, küstahlaşan bilim, şımarıklaşan teknoloji ve faidenin dışında hiçbir değer kabul etmeyen medeniyet anlayışımızı daha ne ürpertici trajedilere sebebiyet verecek.. ve kandan, gözyaşından daha ne seylaplar meydana getirecek..!

ZAAFLARIYLA İNSAN

Biz kendimize takılıyoruz. Takıntı kendimizde. Hücumât-ı Sitte'deki viruslere takılıyoruz. Namazla, orucla, hacc'la, zekatla yükseliyorsun; fakat seni çileden çıkaracak birşey karşısında gayzını tutabilmen, bir şehvet karşısında bedenindeki o güce karşı koyabilmen, o ibadetlerle elde ettiğin yüksekliklerden daha da yüksekliklere çıkmana sebep olabilir. Dişini sıkmasını becerebilirsen, sendeki negatiflikleri pozitif güce çevirebilirsen, elde edeceğin güçle füze hızından daha aşkın bir hızla evc-i kemâle vasıl olabilirsin. Senin aklın cok ileri bir diyalektiğe, cerbezeye sahipse; o aklını arkadaşlarına karşı kullanmayarak hak ve hakikat adına onun cerbezesini dizginleyebilirsen, hak rızası için kullanabilirsen, iradenle o aklı, senin icin bir şerr-i cüz'i iken hayr-ı küllîye çevirebilirsin.

Hiçbir hadise karşısında zaaf göstermeyecek melekleri, rûhânî varlıklar şekilde ya "Rabbim, beni şu anda yarattığın gibi yarat" derdim. "Alabildiğine taşkınlıklarım olsun, ama bana neticede sana râm olan, senin rızanda olan öyle bir irade ver ki; ben o iradenin kemendi ile sana yükseleyim. Çünkü senin zaaftan ârî var. Ama ben insan olmak istiyorum. Odun olmak degil", derdim. İçimde çok taşkınlıklar olabilir. Belki bunlar beni harab da ediyordur. Ama ben bu harâbiyet içinde iradenin gücüyle Allah'ın muradına varabileceksem, Cenab-ı Hakk bu gücü bana vermişse, ben de bu fırsatı en güzel şekilde değerlendirmeliyim.

Allah'ın sana verdiği herseyden razı olmanın yanında, sana da düşen, bütün negatifliklerini, zaaflarını, günahlarını aşarak, yanlış tavırların esiri olmadan Cenab-ı Hakk'a tam manasıyla râm olabilmendir. Allah seninle farklı bir espri ortaya koymuştur. Seninle birşey yapmak istiyordur. Yeter ki sen zaaflarının, boşluklarının zebûnu olma.. onları aşmasını bil... Ne bahtiyarız ki Nebiyy-i Server'imiz var, aleyhissalatu vesselam.. Kur'anımız var... Hiç birşeyimiz olmasa, Kur'anımız bize yeter.[355]

İÇ DERİNLİKLERİYLE İNSAN

Varlığın özü, usâresi insan; kâinatların fihristi ve hülâsası da insandır. Mevcudatın merkez noktasını insan tutar; canlı-cansız diğer her nesne ise onun çevresinde iç içe halkalar teşkil ederler. Öyle ki, Yüce Yaratıcı bir mânâda her varlığı ona bağlamış, onu da, vicdanındaki nokta-i istinat ve nokta-i istimdadı duyurarak kendi "câzibe-i kudsiyesi"ne. İnsan mazhariyetleri itibarıyla, bütün varlık içinde, eşyayı, hadiseleri ve tabiî her şeyin arkasında Kudreti Sonsuzu söyleyen bir dil ve kâinatlar genişliğinde vüs'ate sahip bir gönüldür. Varlık onunla yorumcusunu bulmuş, madde onun idraki sayesinde incelmiş ve mânâ kesilmiştir. Onun eşyayı temâşâsı tamamen bir hususiyet, kâinat kitabını okuyup yorumlaması bir imtiyaz ve her şeyi Yaratıcıya bağlaması da bir marifettir. Bu ufku itibarıyla onun, susup murakabe yaşaması bir tefekkür, ağzını açıp konuşması bir hikmet, her şeyi yorumlayıp ona son noktayı koyması da bir muhabbettir.

Varlığa hükmedip tasarrufta bulunma konumunda yaratılan o, maddede mânânın bütün hususiyetlerini ortaya çıkarıp yaratıcıya armağan eden de odur. Odur, insan-kâinat-Allah münasebetini duyup, sezip anlayıp marifete bağlayan; odur kendi potansiyel güç ve derinliklerinin sırrını kavrayıp damlada deryayı, zerrede güneşleri aksettirme mazhariyeti ile meleklerin bir kadem önüne geçen. O, yeryüzünü şereflendirmesi ile, ayağı, kendinden evvel gelenlerin başlarına taç, onun küre-i arzda yaratılması da, bu maddî kitlenin semalara karşı kıvanç vesilesi olmuştur. Varlık bütünüyle bir geniş derya, o, bu deryanın en kıymetli incisi; kâinat iç içe meşherler alemi, o ise bu meşherlerin temâşâcısı; eşya ve hadiseler, bir dengeler armonisi, o ise bu baş döndüren ahengin hassas bir müşahididir. Onun imana bağlı düşünce ve şuurunun aydınlığında, sessizlik içinde ve zulmetlerle kuşatılmış görünen varlık gündüz gibi aydınlandı ve gönüllerimizde cennet duygusu uyaracak bir güzelliğe büründü.

O, yerkürede otağını kuracağı ana kadar melekût ufuklarında Hakkı ilan bayrağını melekler ve ruhânîler taşıyordu; onun teşrifiyle bir başka şekilde livâlaşan o bayrak, mülk burçlarında dalgalanmaya başladı ve göklere nisbeten bu mini küre, ötelerin ufku haline gelerek

semalara denk bir vaziyet aldı. İman onun sevinç kaynağı, İslâm yaşam programı, marifet yol azığı, muhabbet de iç dinamiği olduğu sürece o hep başlarda taç olageldi; tabiî zemini de onun neşrettiği nura muhtaç.. bu, Hakk'ın ona bir ihsanıydı; sebebi de başka değil, yine O'nun has teveccühü. Bu husûsî teveccüh onu "mevcut durumdan daha bedîi, güzeli ve çarpıcısı olamaz" sözleri ile anlatılan bu güzellikler meşherinin en nadide gülü ve cennetin bir gölgesi sayılan dünyanın da biricik bülbülü olma şerefiyle şereflendirdi.

Evet, bu iç içe galeriler mecmuası, onun için nizama tâbi tutuldu ve dizayn edildi dense mübalağa edilmiş sayılmaz. Bu cihan o nadide güle bahçe, varlık deryası da o inciye sadef olmak için yaratıldı denmesi de abartı değil, vak'anın mütevaziane ifadesidir. Doğrusu, topyekün varlık; bir mânâda, insan için, insanın emrinde ve bir tamamiyet içinde insanla yorumlanıp seslendirildiğinden, âdeta ona bağlı; insan da her şeyi onun emrine musahhar kılan Yaratıcıya muhtaç olması açısından, insan ve Allah arasında öyle sıkı bir münasebet hissedilmektedir ki, bundan, yaratılıştan gaye insan ve onun ubûdiyeti olduğu hemen anlaşılabilmektedir.

Aslında insanın ihtiyaçları, varlığı içine alacak kadar geniş ve ebedlere uzanacak kadar da derindir. Her şeyden evvel o ebed için yaratılmıştır; ebede namzettir. Arzuları, istekleri sınırsız, beklentileri de sonsuzdur. Bütün dünyalar ona verilse açlığı giderilemez ve emelleri de sona ermez.. o, açık-kapalı her zaman dünyanın ebediyetini temenni ettiği gibi, başka ebedi bir yurdun mevcudiyetini de beklemektedir. Azıcık kalbinin menfezleri açık olan herkes, cenneti ve cennet bütün ihtişam ve güzellikleri ile Cemâl'inin küçük bir gölgesi olan, o güzeller güzeli Yüce Yaratıcıyı görmeyi de arzu eder.

Evet, varlık ve hadiselerin çehresindeki hakikatleri duyup sezebilen ve kâinat içindeki konumunun farkında olan herkes yoldadır ve aynı zamanda o kendine karşı kadirşinas, Rabbisine karşı da saygıya açık demektir. Varlık içinde, bulunduğu konumun şuurunda olmayana gelince, onun ne kendine karşı ne de Rabbine karşı saygısının olduğu söylenemez; saygısının olması bir yana, böyle biri hakiki manasıyla Rabbini bilemez; bilse de ululuğu ölçüsünde ona tazimde bulunamaz. Hakiki insanlık, kul ile Rabbisi arasındaki münasebetin bilinip değerlendirilmesine bağlıdır. Aksine böyle bir münasebet sezilip değerlendirilmediği yerde, potansiyel değerleri itibarıyla meleklerden dahi ulvi sayılan insanın, "Kel en'ami bel hüm adall" fehvasınca, en sefil varlıklardan daha aşağılara sürüklenme ihtimali söz konusudur.

Evet, umûmi mânâda iman ünvanıyla ifade edilen bu nisbet, büyük bir mütefekkirimizin ifadesiyle, insanı insan, hattâ sultan yapan

bir payedir. Böyle bir nisbetin bulunmayışının diğer adı olan küfür ise, onu, canavar bir hayvan haline getirir ki, bu türden fertlerin teşkil ettikleri toplumlarda, büyük ölçüde, kinler, hiddetler, şehvetler, hırslar, yalanlar, riyalar, kıskançlıklar, aldatmalar, komplolar hükümfermâdır ve herkes âdeta biribirinin kurdudur. Zaten, bu kâbil fena huylara yenik düşmüş yığınlara da kat'iyen millet ve toplum denemez; dense dense bunlara şuursuz kalabalıklar denir. Diyojen güpe gündüz, elinde fener çarşılarda insan aramaya çıkarken, ihtimal bu kâbil yığınlara karşı tenbih ya da tepkisini ortaya koyuyordu. Aynı mülâhazayı bir başka zaviyeden değerlendiren "Düşünceler" yazarı Mark Orel : "Her sabah insanların içine girerken kendi kendime düşünürüm; yine bu gün insan şeklinde bir takım yaratıklarla karşılaşacağım. Eğer onları ürkütmeden ya da onlar tarafından ısırılmadan akşam edebilirsem mutlu sayılırım" der. Bu tesbite, büyük kadın Râbia Adeviye'nin yaklaşımı ise daha ciddi ve daha sertçedir: "Ben sokaklar da pek insan görmüyorum; gördüğüm, dükkanlar önünde bazı tilkiler, kurtlar ve zaman zaman da birbirleri ile hırlaşan daha başka yaratıklardır.. bir aralık yarım bir insan gördüm ve ona göre kapandım." Bu mülâhaza sahiplerinden hiçbirinin, bu şekildeki düşünceleriyle bütün insanları karalamak gibi bir niyetlerinin olmadığı açıktır.

Bu kâbil mülâhazalarda, daha ziyade mahiyetindeki insani değerleri, birer sefalet unsuru haline getiren kimselerin iç dünyaları resmedilmek istenmiştir. Eğer insanlar, sık sık şemâillerini yaratılış gayelerine, sîretlerini de sûret çerçevelerine göre gözden geçirip gaye ile hâl, muhteva ile şekil farklılığını gidermeye çalışmazlarsa, Râbia Adeviye'nin ve Mark Orel'in gördüğü şekilde müşahade edilmeleri ihtimalden uzak değildir.

Bazen de, bu insanlar arasında, dışı muntazam, içi oldukça perişan ve derbeder kimselerle de karşılaşırız ki, bunlar da ayrı bir türü temsil ederler. Bir düşünür bunları, caddeye bakan yanı ve arka tarafı birbirinden farklı binalara benzetir. Bu binaların ana yola bakan cepheleri temiz, güzel, görkemli ve göz alıcıdır; ama, arka tarafları kirli, perişan, bakımsız ve tiksindiricidir. Cadde tarafından baktığımızda ona "iyi" der ve değerler üstü değer veririz. Arka tarafını gördüğümüzde de biraz önce göklere çıkardığımız bu binayı yerin dibine batırırız. İnsanlar içinde de böyleleri vardır; onları tek yanlarıyla ele aldığımızda hep yanılırız; yanılır da bazen göklere çıkardığımız birisi için bir müddet sonra arz üzerinde bile yer bulamamanın darlığına düşeriz. Aslında her zaman iyi kabul ettiğimiz kimselerin çok fena yanları, fena saydıklarımızın da çok iyi tarafları bulunabilir. Önemli olan onu, olduğu gibi görüp, iyi yanlarıyla bir yere oturturken, arka cephesini de mahiyetine uygun hale getirme gayreti içinde bulunmamızdır.

İnsanoğlu kendi sıfat ve tavırlarının çocuğudur. Onun iyi veya kötü

vasıflarından hangisi galebe çalarsa o da, o türden vasıf ve davranışlar göstermeye başlar. Bazen canavar duygulu bir insan haline gelir; öz kardeşini bile dişler.. bazen ay yüzlü bir Yusuf'a dönüşür, zindanları aydınlatır ve cennet koridorlarına çevirir. Bazen öyle melekleşir ki, ruhanileri bile gıptaya sevk eder. Bazen de şeytanları utandıracak şirretlikler sergiler. Mevlâna: "Bazen melekler bizim nezahet ve inceliğimize imrenirler; bazen de şeytanlar küstahlığımızdan ürperirler" derken, zannediyorum, insanoğlunda birbirinden çok uzak bu iki yakanın, aynı zamanda ne kadar iç içe olduğunu vurgulamak istemişti.

Evet insan bazen semâvîleşir ve gökler kadar bir derinliğe ulaşır; bazen de o kadar bayağılaşır ki, yılanlara-çıyanlara rahmet okutturur. O, ne esnek ve eksantriği geniş bir varlıktır ki, çeşitli meziyetlerinin yanında bir sürü de rezileleri; sînesinde dünya kadar güzellikleri barındırdığı aynı anda dünyaları aşkın fenalıklara da açıktır.. iman, marifet, muhabbet, ruhanî zevkler ona kalbi kadar yakın; insanları sevme, herkesi kucaklama, iyilik duygusu ile oturup-kalkma, hayatını başkalarını yaşatmaya bağlama, kötülükleri iyiliklerle savma, sevgiyi sevip ruhundaki düşmanlık duygusuna karşı her zaman savaş vaziyetinde bulunma ona kendi ruhunun sesi-soluğu kadar sıcak; hırs, kin, nefret, şehvet, iftira, yalan, tezvir, riya, komploculuk, çıkarcılık, bencillik, korkaklık, şöhretpereslik.. gibi fena duygular da ona pusu kurmuş, zayıf anlarını kollamaktadırlar. O, iyi vasıf ve olumlu davranışlarıyla kâinatların efendisi olabilme kıvamında iken, bazen kötü duygu ve kötü tutkuların pençesine düşerek bayağılardan bayağı bir tutsak haline gelebilmektedir. ışte böyle bir insan zâhiren hür görünse de, hakikatta zavallılardan zavallı bir köledir. Aslında insan, kendi içinde sürdürdüğü savaşta -ki din buna "cihad-ı ekber" diyor- başarılı olduğu ölçüde hür ve faziletlidir. Onun, kendi mahiyetindeki potansiyel derinlikleri inkişaf ettirmesi ve Hak'la münasebete açık ikinci bir tabiata ulaşması, ruhunun derinliklerinde gerçekleştirdiği bu savaşı kazanmasına ve başı-ayakları aynı noktada birleşerek halka halini almışlık içinde bir tevazu ve mahviyetle bu zaferi duymasına bağlıdır.

Afâkîlikten sıyrılıp kendi içine eğilemeyen, ruhundaki derinliklerin yanında, mahiyetindeki çukur ve boşlukları göremeyen ve her gün kendini yeniden bir kere daha inşa edemeyen iradesizler, hep mesafe almadan bahisler açsalar da iç alemlerinde sürekli yerlerinde sayar, hattâ kımıldadıkça biraz daha geriye kayarlar. Ömür boyu, gözlerini-kulaklarını, dillerini-dudaklarını, ellerini-ayaklarını kendi egolarının esaretinden kurtaramamış böyleleri, hep tutsak olarak yaşayıp tutsak olarak ölür giderler de bunun farkına bile varamazlar. Doğrusu, hayvânî tabiatlarının esiri haline gelmiş bu insanlar acınacak durumdadırlar. İnsanlığını koruyup geliştirmiş olanlara karşı sevgi ve alâka onların hakkı; berikilerine karşı gösterilecek muhabbet ve alâka

da onları fena duygu ve tutkuların esaretinden kurtarma şeklinde olmalıdır. Böyle bir tavır, Allah'ın mükerrem olarak yarattığı insana karşı sevgi ve O'ndan ötürü alâka duymanın ifadesidir... ve insan sevilmek için yaratılmış bir varlıktı[356]

RİSALE...

İNSANIN MAHİYETİ

insan, nihayetsiz şeylere muhtaç olduğu halde; sermayesi hiç hükmünde... Hem nihayetsiz musibetlere maruz olduğu halde; iktidarı, hiç hükmünde bir şey... Âdeta sermaye ve iktidarının dairesi, eli nereye yetişirse o kadardır. Fakat, emelleri, arzuları ve elemleri ve belâları ise; dairesi, gözü, hayali nereye yetişirse ve gidinceye kadar geniştir. Bu derece âciz ve zaîf, fakir ve muhtaç olan ruh-u beşere ibâdet, tevekkül, tevhid, teslim; ne kadar azîm bir kâr, bir saadet, bir ni'met olduğunu, bütün bütün kör olmayan görür, derk eder. Mâlûmdur ki: Zararsız yol, zararlı yola -velev on ihtimalden bir ihtimal ile olsa- tercih edilir. Halbuki: mes'elemiz olan ubûdiyyet yolu, zararsız olmakla beraber ondan dokuz ihtimal ile bir saadet-i ebediyye hazinesi vardır. Fısk ve sefahet yolu ise: -hattâ fâsıkın itirafıyla dahi- menfaatsız olduğu halde, ondan dokuz ihtimal ile şekavet-i ebediyye helâketi bulunduğu; icmâ ve tevâtür derecesinde hadsiz ehl-i ihtisasın ve müşâhedenin şehadetiyle sabittir. Ve ehl-i zevkin ve keşfin ihbaratıyla muhakkaktır.

Elhasıl: Âhiret gibi, dünya saadeti dahi, ibâdette ve Allah'a asker olmaktadır.[357]

İnsan fıtraten gâyet zaîftir. Halbuki her şey ona ilişir, onu müteessir ve müteellim eder. Hem gâyet âcizdir. Halbuki belâları ve düşmanları pek çoktur. Hem gâyet fâkirdir. Halbuki ihtiyâcâtı pek ziyadedir. Hem tenbel ve iktidarsızdır. Halbuki hayatın tekâlifi gâyet ağırdır. Hem insâniyet onu kâinatla alâkadar etmiştir. Halbuki sevdiği, ünsiyet ettiği şeylerin zevâl ve firakı, mütemâdiyen onu incitiyor. Hem akıl ona yüksek maksadlar ve bâki meyveler gösteriyor. Halbuki eli kısa, ömrü kısa, iktidarı kısa, sabrı kısadır.[358]

İNSANIN HİLKAT-İ CİHAZATININ HİKMETİ

Ey sersem nefsim ve ey pürheves arkadaşım! Âyâ zannediyor musun ki, vazife-i hayatınız; yalnız terbiye-i medeniyye ile güzelce muhâfaza-i nefs etmek, ayıb olmasın, batın ve fercin hizmetine mi münhasırdır? Yâhut, zannediyor musunuz ki, hayatınızın makinesinde dercedilen şu nâzik letâif ve mâneviyyat; ve şu hassas âza ve âlât; ve şu muntâzam cevarih ve cihâzât; ve şu mütecessis havas ve hissiyatın gaye-i yegânesi; şu hayât-ı fâniyede, nefs-i rezîlenin, hevesât-ı süfliyyenin tatmini için isti.maline mi münhasırdır? Hâşâ ve kellâ! Belki vücudunuzda şunların yaratılması ve fıtratınızda bunların gaye-i idhâli,

iki esâstır:

Biri: Cenâb-ı Mün'im-i Hakikînin bütün ni'metlerinin herbir çeşitlerini size ihsas ettirip şükrettirmekten ibarettir. Siz de hissedip, şükür ve ibâdetini etmelisiniz.

İkincisi: Âleme tecelli eden Esmâ-i kudsiyye-i İlâhiyyenin bütün tecelliyatının aksâmını, birer birer, size o cihâzat vâsıtasıyla bildirip tattırmaktır. Siz dahi tatmakla tanıyarak îman getirmelisiniz.

İşte bu iki esâs üzerine kemâlât-ı insâniyye neşv ü nema bulur. Bununla insan, insan olur.

İnsâniyyetin cihâzâtı, hayvan gibi hayât-ı dünyeviyyeyi kazanmak için verilmemiş olduğuna şu temsil sırrıyla bak:

Meselâ, bir zât bir hizmetçisine yirmi altın verdi; tâ mahsus bir kumaştan kendisine bir kat libas alsın. O hizmetçi gitti, o kumaşın âlâsından mükemmel bir libas aldı, giydi.

Sonra gördü ki: O zât, diğer bir hizmetkârına bin altın verip, bir kâğıt içinde Bâzı şeyler yazılı olarak onun cebine koydu, ticârete gönderdi. Şimdi, her aklı başında olan bilir ki; o sermâye, bir kat libas almak için değil. Çünki evvelki hizmetkâr, yirmi altınla en âlâ kumaştan bir kat libas almış olduğundan, elbette bu bin altın, bir kat libasa sarfedilmez. Şâyet bu ikinci hizmetkâr, cebine konulan kâğıdı okumayıp, belki evvelki hizmetçiye bakıp, bütün parayı bir dükkâncıya bir kat libas için verip, hem o kumaşın en çürüğünden ve arkadaşının libasından elli derece aşağı bir libas alsa, elbette o hâdim nihayet derecede ahmaklık etmiş olacağı için şiddetle tâzib ve hiddetle te'dib edilecektir.

Ey nefsim ve ey arkadaşım! Aklınızı başınıza toplayınız. Sermâye-i ömür ve istidâd-ı hayâtınızı hayvan gibi, belki hayvandan çok aşağı bir derecede şu hayât-ı fâniye ve lezzet-i maddiyeye sarfetmeyiniz. Yoksa; sermayece en âlâ hayvandan elli derece yüksek olduğunuz halde, en ednasından elli derece aşağı düşersiniz.[359]

İNSANIN CİHAZATININ VAZİFELERİ

Cenâb-ı Hak celîl ulûhiyyetiyle, cemîl rahmetiyle, kebîr rubûbiyyetiyle, kerîm re'fetiyle, azîm kudretiyle, lâtif hikmetiyle, şu küçük insanın vücudunu bu kadar havas ve hissiyat ile, bu derece cevarih ve cihazat ile ve muhtelif âzâ ve âlât ile ve mütenevvi letâif ve mâneviyat ile, echiz ve tezyin etmiştir ki; tâ, mütenevvi ve pekçok âlât ile, hadsiz envâ-ı nimetini, aksâm-ı ihsanatını, tabakat-ı rahmetini, o insana ihsas etsin, bildirsin, tattırsın, tanıttırsın. Hem, tâ binbir esmâsının hadsiz envâ-ı tecelliyatlarını, insana o âlât ile, bildirsin, tarttırsın, sevdirsin. Ve o insandaki pek kesretli âlât ve cihazatın

herbirisinin ayrı ayrı hizmeti, ubûdiyyeti olduğu gibi, ayrı ayrı lezzeti, elemi, vazifesi ve mükâfatı vardır. Meselâ: Göz, Sûretlerdeki güzelliklerini ve âlem-i mubsıratta, güzel mu'cizât-ı kudretin envâını temaşa eder. Vazifesi, nazar-ı ibretle Sâniine şükrandır. Nazara mahsus lezzet ve elem mâlûmdur, târife hâcet yok. Meselâ: Kulak, sadaların envâ'larını, lâtif nağmelerini ve mesmûat âleminde Cenâb-ı Hakk'ın letâif-i rahmetini hisseder. Ayrı bir ubûdiyyet, ayrı bir lezzet, ayrı da bir mükâfatı var. Meselâ kuvve-i şâmme, kokular taifesindeki letâif-i rahmeti hisseder. Kendine mahsus bir vazife-i şükrâniyyesi, bir lezzeti vardır. Elbette mükâfatı dahi vardır. Meselâ; dildeki kuvve-i zâika, bütün mat'umâtın ezvâkını anlamakla gâyet mütenevvi bir şükr-ü mânevî ile vazife görür ve hâkezâ... Bütün cihazat-ı insâniyyenin ve kalb ve akıl ve ruh gibi büyük ve mühim letâifin böyle ayrı ayrı vazifeleri, lezzetleri ve elemleri vardır.

İşte Cenâb-ı Hak ve Hakîm-i Mutlak, bu insanda istihdam ettiği bu cihazatın elbette her birerlerine lâyık ücretlerini verecektir. O müteaddid envâ-ı muhabbetin sâbıkan Beyân edilen dünyadaki muaccel neticelerini, herkes vicdan ile hisseder ve bir hads-i sadık ile isbat edilir. 360

İNSAN NİSYANDAN ALINMIŞTIR

İ'lem Eyyühel-Aziz! İnsan nisyandan alındığı için, nisyana mübteladır. Nisyanın en kötüsü de nefsin unutulmasıdır. Fakat hizmet, sa'y, tefekkür zamanlarında nefsin unutulması, yani nefse bir iş verilmemesi dalâlettir. Hizmetler görüldükten sonra neticede, mükâfat zamanlarında nefsin unutulması kemaldir. Bu itibarla ehl-i dalâl ile ehl-i kemal, nisyan ve tezekkürde müteakistirler. Evet dâll olan kimse, bir iş ve bir ibadet teklifinde başını havaya kaldırarak firavunlaşır. Lâkin mükâfatın, menfaatın tevziinde bir zerreyi bile terketmez. Amma nefsini unutan ehl-i kemal sa'y, tefekkür, sülûk zamanlarında herşeyden evvel nefsini ileri sürüyor; fakat neticelerde, faidelerde, menfaatlerde nefsini unutmakla en geriye bırakıyor.361

İNSANIN EHEMMİYETİ

İ'lem Eyyühel-Aziz! İnsanın bir ferdi, ihata-i fikriyesiyle, aklıyla, kalbinin vüs'atiyle bir nevi külliyet kesbeder. Ve keza insanın bir ferdi, hilafet hususunda âlemin eczasıyla şuurca alâkadar olduğundan nebatî olsun hayvanî olsun pek çok nevilerde tasarruf sahibi bulunduğundan, nev'i gibidir. Ve bu itibarla insanın bir ferdi nevi'ler sırasına geçer. Binaenaleyh gerek hayvanatın, gerek semeratın nevi'lerinde vukua gelen mükerrer kıyametler, hevam ve haşeratta vücuda gelen senevî haşir ve neşirler, insanın da her bir ferdinde câridir.

Hülâsa: Kur'anın âyetleriyle ebna-yı beşer için büyük kıyametin geleceğine kat'î delaletler olduğu gibi, kitab-ı âlemin âyât-ı tekviniyesiyle, de kıyamet-i kübraya pek kat'î delaletler ve işaretler vardır.

İ'lem Eyyühel-Aziz! İnsan, hikmet ile yapılmış bir masnudur. Ve Sâniin gayet hakîm olduğuna, yaptığı vuzuh-u delalet ile sanki mücessem bir hikmet-i nakkaşedir. Tecessüd etmiş bir ilm-i muhtardır. İncimad etmiş bir kudret-i basîre olduğu gibi öyle bir fiilin mahsülüdür ki, istidadı irade ettiği şeyi kendisine veriyor. Öyle bir in'am ve ihsanın kesifidir ki, bütün hacatına vâkıftır. Öyle bir kaderin tersim ettiği bir surettir ki, bünyesine lâzım ve münasib şeyleri bilir. Bu malûmat ile her şeyin mâliki olan Mâlik'inden nasıl tegafül eder; ve bütün cinayetlerini bilen, hacatını gören, vaveylâlarını işiten Semi', Basîr, Alîm, Mucîb olarak üstünde bir Rakib'in bulunmamasını nasıl tevehhüm edebilir?

Ey nefs-i emmare! Ne için kendini hariç tevehhüm ediyorsun? Eğer evamire imtisal dairesinden çıkarsan, ya herkesin ayağını öpercesine müraat ve ihtiram etmeğe mecbur olursun. Veya ehemmiyet vermeyerek "Zalim-i Alelküll" olacaksın. Bu yük ağırdır, taşıyamıyacaksın. En iyisi, ecnebi olan şirki terk ile mülküllahın dairesine gir ki, rahat edesin. Ve illâ, sefineye binip yükünü arkasına alan ebleh adam gibi olacaksın.[362]

İNSANI HAYVANDAN AYIRAN FARKLAR

İman, insanı insan eder. Belki insanı sultan eder. Öyle ise, insanın vazife-i asliyesi, îmân ve duadır. Küfür, insanı gâyet âciz bir canavar hayvan eder.

Şu mes'elenin binler delillerinden yalnız hayvan ve insanın dünyaya gelmelerindeki farkları, o mes'eleye vâzıh bir delildir ve bir bürhân-ı kâtî'dır. Evet insâniyet, îman ile insâniyyet olduğunu; insan ile hayvanın dünyaya gelişindeki farkları gösterir. Çünki hayvan dünyaya geldiği vakit âdeta başka bir âlemde tekemmül etmiş gibi istidadına göre mükemmel olarak gelir, yâni gönderilir. Ya iki saatte, ya iki günde veya iki ayda, bütün şerait-i hayatiyesini ve kâinatla olan münasebetini ve kavanin-i hayatını öğrenir, meleke sahibi olur. İnsanın yirmi senede kazandığı iktidar-ı hayatiyeyi ve meleke-i ameliyeyi, yirmi günde serçe ve arı gibi bir hayvan tahsil eder, yâni ona ilham olunur. Demek hayvanın vazife-i asliyesi; taallümle tekemmül etmek değildir ve mârifet kesbetmekle terakki etmek değildir ve aczini göstermekle meded istemek, dua etmek değildir. Belki vazifesi; istidadına göre taammüldür, amel etmektir, ubûdiyet-i fiiliyedir. İnsan ise dünyaya gelişinde herşeyi öğrenmeye muhtaç ve hayat kanunlarına câhil, hattâ yirmi senede tamamen şerait-i hayatı öğrenemiyor. Belki âhir-i ömrüne

kadar öğrenmeye muhtaç, hem gâyet âciz ve zaîf bir Sûrette dünyaya gönderilip bir-iki senede ancak ayağa kalkabiliyor. Onbeş senede ancak zarar ve menfaatı farkeder. Hayat-ı beşeriyenin muavenetiyle, ancak menfaatlarını celb ve zararlardan sakınabilir. Demek ki, insanın vazife-i fıtriyesi; taallümle tekemmüldür, dua ile ubûdiyyettir. Yâni: "Kimin merhametiyle böyle hakîmane idare olunuyorum? Kimin keremiyle böyle müşfikane terbiye olunuyorum? Nasıl birisinin lütuflarıyla böyle nazeninane besleniyorum ve idare ediliyorum?" bilmektir ve binden ancak birisine eli yetişemediği hâcâtına dair Kadı-ül Hâcât'a lisan-ı acz ve fakr ile yalvarmaktır ve istemek ve dua etmektir. Yâni aczin ve fakrın cenahlarıyla makam-ı a'lâ-yı ubudiyyete uç Demek insan bu âleme ilim ve dua vasıtasıyla tekemmül etmek için gelmiştir. Mahiyet ve istidad itibariyle herşey ilme bağlıdır. Ve bütün ulûm-u hakikiyyenin esâsı ve madeni ve nuru ve ruhu; Mârifetullahtır ve onun üss-ül esâsı da İman-ı Billahtır.

Hem insan, nihayetsiz acziyle nihayetsiz beliyyata maruz ve hadsiz a'danın hücumuna mübtelâ ve nihayetsiz fakrıyla beraber nihayetsiz hâcâta giriftar ve nihayetsiz metâlibe muhtaç olduğundan, vazife-i asliye-i fıtriyesi, îmândan sonra duadır. Dua ise, esâs-ı ubûdiyettir. Nasıl bir çocuk, eli yetişmediği bir meramını, bir arzusunu elde etmek için, ya ağlar, ya ister. Yâni ya fiilî, ya kavlî lisan-ı acziyle bir dua eder. Maksûduna muvaffak olur. Öyle de: İnsan bütün zîhayat âlemi içinde nazik, nâzenin, nâzdar bir çocuk hükmündedir. Rahmanürrahîm'in dergâhında; ya za'f ve acziyle ağlamak veya fakr ve ihtiyacıyla dua etmek gerektir. Tâ ki, makasıdı ona müsahhar olsun veya teshirin şükrünü edâ etsin. Yoksa bir sinekten vaveylâ eden ahmak ve haylaz bir çocuk gibi; Ben kuvvetimle bu kabil-i teshir olmayan ve bin derece ondan kuvvetli olan acib şeyleri teshir ediyorum ve fikir ve tedbirimle kendime itaat ettiriyorum. deyip küfrân-ı nimete sapmak, insâniyyetin fıtrat-ı asliyyesine zıd olduğu gibi, şiddetli bir azaba kendini müstehak eder.[363]

İNSANIN GAYE-İ HİLKATİ

> insanın bu dünyaya gönderilmesinin hikmeti ve gayesi; Hâlık-ı Kâinat'ı tanımak ve ona îman edip ibadet etmektir. Ve o insanın vazife-i fıtratı ve farîza-i zimmeti, marifetullah ve îman-ı billahtır ve iz'an ve yakîn ile vücudunu ve vahdetini tasdik etmektir.

Evet fıtraten daimî bir hayat ve ebedî yaşamak isteyen ve hadsiz emelleri ve nihayetsiz elemleri bulunan bîçare insana, elbette o hayat-ı

ebediyenin üss-ül esası ve anahtarı olan îman-ı billah ve marifetullah ve vesilelerinden başka olan şeyler ve kemalâtlar, o insana nisbeten aşağıdır. Belki, çoğunun kıymetleri yoktur.[364]

NÜKTELER...

İNSANLARI DÖRT BÖLÜMDE ANLATMAK

İnsanlar dört kısımdır.. Birincisi: Kalpsiz ve dilsizdir. Bir asi ve hissizdir. Allah buna hayır vermemiştir. Sebebi: Bu ve benzerleri hayrı istemezler, hayır yolunu sevmezler. Şu var ki bir gün Allah (c.c.) rahmeti iktizası bunları yola getirir. Kudret eli bunların kalbine iman ışığı tutar. Eğer istidatları varsa, onlar da hak yoluna girerler.

Ama sakın bunlardan olma, onların ahlâkını alma, onların hareketine katılma... Hikmeti ise: Onlar azap, gazap ve felaket insanlarıdır. Yerleri cehennemdir, arkadaşları şakilerdir. Ancak ilim sahibi isen, onlara yakınlık sana zarar vermez. Çünkü onlara hayrı öğreten, doğru yolu gösteren bir insan olursun. Eğer kendine güveniyorsan, onların arasına gir ve Hakka davet et. Onlara doğru yolu öğret hak yola çağır. Görürsün ki bu sohbetin hoş oluyor. Allah sana Resullerin, nebilerin sevabı kadar sevap verir. Bunu anlatmak için Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Hz. Ali (k.v.)'ye buyurduğu bir Hadis-i Şerifi nakletmek yeter:

- "Allah, bir kimseyi vasıtanla doğru yola getirirse bunun sevabı yeryüzündeki bütün mülke bedeldir

ikincisi: Dili vardır, kalbi yoktur. Herkese hikmetten konuşur, ama kendisi amel etmez. İnsanları doğru yola çağırır; kendisi kaçar. Başkasının hatasını büyük görür, ama kendisi durmadan yapar. Allah'a karşı edep ve terbiye yollarını öğretir, fakat kendisi büyük günahları işlemeye devam eder. insanlar arasında iyi görünür, yalnız kalınca Önüne geleni yutan hayvana benzer.

Peygamber (s.a.v.) Efendimiz bu adamın mühlik durumuna işaret ederek:

- "Ümmetim için en çok endişe ettiğim şey, dilli münafıktır

Buyurmuşlar, Diğer bir Hadis-i Şerifiyle de: - "Ümmetim için en korkulacak şey, kötü bilginlerdir." Buyurmuştur. Allah, cümlemizi bu gibilerden korusun. Bu zümreden de çekin ve kaç, tatlı dili seni yakalar. Güzel (!) sözü seni aldatır. Günah ateşi seni yakalar. Onun manevi kir kokusu seni öldürür.

Üçüncüsü: Kalp sahibidir, ama dili yoktur. Halbuki O, Allah'a tam inanmamıştır. Allah da, onu halkından gizlemiştir. Onun üzerine manevi bir örtü çekmiştir. Gözünü halktan kapatmıştır. Bu insan yalnız kendi ayıbını görür ve onu gidermeye çalışır. Kalbi tevhid nuru ile

doludur. Bu nur, insanlar arasına karışmanın güçlülüğünü, onların ağzından çıkan sözün boşluğunu gösterir. O insan, selametin, sükûtta, sessizlikte ve yalnızlıkta olduğunu bilir. Peygamber (s.a.v.) Efendimizin şu Hadis-i Şerifini candan duymuştur:

- "Susan kurtulur."

O muhterem insan her şeyi can kulağı ile dinler, bu dinledikleri arasında şu da vardır:

- "İbadet on bölümdür; bunun dokuzu sükûtladır."

Bu zat bir velîdir. Allah onu kötülüklerden esirgemiştir. Daima selamet içinde olur. Akıl ve fikir sahibidir. Allah'ın Rahman sıfatı onda tecelli etmiştir. Hayırlı insanlar arasında bu gibileri seçilir. Bu gibilerden hem hayır umulur hem de arkadaşlık edilir. Hak onun işini gördürür, halk onu sever. Sen de sev, ona yaklaş.. Böyle yaparsan, Allah da seni sever. Bu gibi seçkin kulları ara, onların hürmetiyle yüce Allah, seni sevgili kulları ve salih kişiler arasına katar. *

Dördüncüsü: En yüksek derece buna verilmiş ve melekût aleminde kendisine:

- "Azim" Adı verilmiştir. İşte Hazret-i Nebi bu büyük zatın şanını tarif ederken şöyle buyurmuştur:

- "Bir kimse öğrenir, öğretirse.. Ayrıca bildiği, öğrettiği ile amil olursa melekût aleminde ona Azim ismi verilir

Bu zat, alim-i billahtır, mertebeler ölçülürse en yüksek derece onun olduğu ortaya çıkar. Dinin hikmet yönü tarafını en iyi bilen odur. Allah-ü Teâlâ birçok bilinmeyen ilimleri onun kalbine yerleştirmiştir. Hiç kimsenin erişemeyeceği sırlan ona sezdirmiştir. Bu saf ve temiz kul, Allah tarafından seçilmiş, sevilmiş ve Hakka cezbedilmiştir. İlahî hikmetlerin çözüldüğü kapıya yalnız bu insan yetişmiştir. Hidayet yolları buna açıktır. Bunda istidat çok büyüktür. Ve bütün sırları anlamak kabiliyeti vardır. Bunda bilgi sonsuz, hikmet ölçüsüzdür. Bu zat, Allah yolunda bir şahtır. Kulları, Hak yola çağırır, kötülükleri onlara o gösterir, kıyamet günü şefaatçi, dünyada temiz, Allah indinde her şeyi makbul ve merguptur. Doğrudur, doğruluğu tasdiklidir. Resul ve nebilerin vekilidir. İşte peygamberler, bunları vekil etmişlerdir.

İşte son had buraya kadar... insanoğlunun son durağı bu makama varır. Buradan öte peygamberlik başlar. Sana bu insan lazım, bunu ara, bulunca muhalefet etme, sözlerine darılma, uzak kalmaktan hoşlanma. Onu sev ve sözlerine bağlan, her nereye varsan böyle birini ara ve zihninde onu gezdir. Şunu bil ki: O ne söylerse selamet ondadır. Helak, bataklık başkadadır. Allah'tan, onu iste; yol bundan başkaya varmaz. Himmet başkalarında yoktur. Yolunu bu ülkeye vardırmayan

kurtulamaz, ama Allah başka türlü emretmiş ise bir şey denemez. Allah'ın doğru yolu gösterdiği kimselere kimse şaşmaz. *

Ey iman sahibi, insanları sana bölüm bölüm gösterdim. Kendini düşün, eğer gözün varsa bak. Bu sayılanlara basiret gözünü gezdir ve kendine bir sığınak ara. Eğer kendine acıyorsan, bunu yap ve kurtul..

Allah, bize ve sana verdiği ve razı olduğu yolları göstersin... Amin!..365

İNSANIN ACELECİLİĞİ

Çin'in bir köyünde bir yaşlı adam varmış... Çok fakirmiş. Ama kral bile onu kıskanırmış. Çünkü öyle dillere destan bir beyaz atı varmış ki, kral at için ihtiyara nerdeyse hazinesinin tamamını teklif etmiş; ama adam satmaya yanaşmamış... "Bu at, benim için bir dost... İnsan dostunu satar mı?" dermiş hep...

Bir sabah kalkmışlar ki, at yok. Köylüler ihtiyarın başına toplanmış ve başlamışlar söylenmeye:

- Seni ihtiyar bunak. Bu atı sana bırakmayacakları, çalacakları belliydi. Krala sataydın, ömrünün sonuna kadar beyler gibi yaşardın. Şimdi ne paran var, ne de atın.

İhtiyar:

- Hüküm vermek için acele etmeyin, demiş. Sadece *At kayıp* deyin. Çünkü gerçek bu. Ondan ötesi sizin yorumunuz ve verdiğiniz karar. Atımın kaybolması, bir talihsizlik mi, yoksa bir şans mı? Bunu henüz bilmiyoruz. Çünkü bu olay henüz bir başlangıç. Arkasının nasıl geleceğini kimse bilemez.

Köylüler ihtiyara kahkahalarla gülmüşler. Ama aradan 15 gün geçmeden, at, bir gece ansızın dönmüş. Meğer çalınmamış, kendi kendine dağlara gitmiş. Dönerken de, vadideki 12 vahşi atı peşine takıp getirmiş.

Köylüler, ihtiyar adamın etrafına toplanıp özür dilemişler.

- Babalık! demişler. Sen haklı çıktın. Atının kaybolması bir talihsizlik değil, adeta bir devlet kuşu oldu senin için. Şimdi bir at sürün var.

- Karar ve hüküm vermek için gene acele ediyorsunuz, demiş ihtiyar. Sadece atın geri döndüğünü söyleyin. Bilinen gerçek sadece bu. Ondan ötesinin ne getireceğini henüz bilmiyoruz.

Köylüler bu defa ihtiyarla dalga geçmemişler açıktan, ama, içlerinden "Bu herif sahiden gerzek" diye düşünmüşler...

Bir hafta geçmeden, vahşi atlan terbiye etmeye çalışan ihtiyarın

tek oğlu attan düşüp ayağını kırmış. Evin geçimini temin eden oğul, şimdi uzun zaman yatakta kalacakmış.

Köylüler gene gelmişler ihtiyara.

- Bir kez daha haklı çıktın, demişler. Bu atlar yüzünden tek oğlun bacağını uzun süre kullanamayacak. Oysa sana bakacak başkası da yok. Şimdi eskisinden daha fakir, daha zavallı olacaksın, demişler.

İhtiyar:

- Siz erken hüküm verme hastalığına tutulmuşsunuz, diye cevap vermiş köylülere. O kadar acele etmeyin. Oğlum bacağını kırdı. Gerçek bu... Ötesi sizin verdiğiniz karar. Ama acaba ne kadar doğru. Hayat böyle küçük parçalar halinde yasana gelir ve daha sonra neler olacağı size asla bildirilmez...

Birkaç hafta sonra, düşmanlar büyük bir ordu ile saldırmış. Kral son bir ümitle eli silah tutan büyük gençleri askere çağırmış. Köye gelen görevliler, İhtiyar'ın sakatlanan oğlu dışındaki bütün gençleri askere almışlar. Köyü matem sarmış. Çünkü savaşın kazanılmasına imkan yokmuş. Giden gençlerin öleceğini ya da esir düşüp köle olarak satılacağını biliyorlarmış.

Köylüler, ihtiyara gelmişler...

- Gene haklı olduğun anlaşıldı, demişler. Oğlunun bacağı kırık, ama hiç değilse yanında. Oysa bizimkiler belki asla köye dönemeyecekler. Oğlunun bacağının kırılması, talihsizlik değil, şansmış meğer.

- Siz erken karar ve hüküm vermeye devam edin, demiş ihtiyar. Oysa ne olacağını kimseler bilemez. Bilinen bir tek gerçek var. Benim oğlum yanımda, sizinkiler askerde. Ama bunların hangisinin talih, hangisinin şanssızlık olduğunu sadece Allah biliyor.

La Tzu, etrafına anlattığı bu gizemli hikayesini, şu nasihatle tamamlarmış:

- Acele karar vermeyin. Hayaün küçük bir parçasına bakıp tamamı hakkında hüküm vermekten kaçının, Karar aklın durması halidir. Hüküm verdiniz mi, akıl düşünmeyi, dolayısı ile gelişmeyi durdurur. Üstelik akıl, insanı daima karara, hükme zorlar.

Çünkü gelişme halinde olmak tehlikelidir ve insanı huzursuz yapar. Ne var ki, gezi asla sona ermez. Bir yol biterken, yenisi başlar. Bir kapı kapanırken, başkası açılır. Bir hedefe ulaşırsınız ve daha yüksek bir hedefin hemen oracıkta olduğunu görürsünüz."[366]

“BEŞER” ÜZERİNE KÜÇÜK BİR DENEME

O, Tuba'ya asılı, bir salkım ve bir cennet meyvesidir. Çürümediği, özü bozulmadığı ve aslını kaybetmediği sürece yitirmez cennetini ve iman hevengiyle orada asılı kalır. Eşyanın aslına rücû edişi en çarpıcı keyfiyetiyle ondadır. Çıkarıldığı yere, artık geçici bir misafir gibi değil, aziz bir ev sahibi olarak gelir, otağ ve obasını cennete taşır ve orada ebedileşir..

Bulmak için kaybetmek, çıkmak için inmiş olmak değişmeyen kaderdir. Cenneti bulmak için de önce onu kaybetmek gerekiyordu. Soy ağacına dokunma, bir bakıma Hz. Âdem için fânilik aşısı oldu. Ebed canibinde esen fânilik fırtınası, soy ağacının yapraklarını döktü. Cennete sonbahar gelmişti. Hz. Adem ise kışı kendi köyünde geçirecekti. Gerçi köy, ıssızdı, bakımsızdı, küçük bir yerdi. Ama o mayasında bu köyün çamurunu taşıyordu. Belki bir özlem, bir hasretti onunki. Belki de vicdanında yankılanan yanık ses köyünün türküsüydü. Toprak ana, oğlunu sılaya çağırıyordu. Ve Hz. Âdem-beşer sıfatıyla bu davete uydu..

Severim beşer kelimesini.. İnsanın ilk ve değişmeyen adı olduğu için. Her insana en munis kelime kendi adıdır, derler. Bana ise beşer. Onda ben aslımı ve asaletimi bulurum.

Zaaf ve faziletleriyle insanı, mânâsına en uygun çapta ancak o ifade eder. Hatalar karşısında "Beşerdir şaşar" denir. Halbuki, bazen melek ona imrenir, seklini değiştirir ve onun yanına bir beşer gibi gelir. Bu beşer olmanın faziletindendir.,

Her nebi beşerdir. Onlar bu yönlerini hep bir tahdis-i nimet olarak ikrar ettiler. Ayırıcı fark vahiy gelmesidir. Çünkü beşer olmayı idrak ancak vahiyle mümkündür. Ve bu imkân sadece nebilere verilmiştir. Onlar da bu imkanın bahşettiği ölçüde, beşere, beşer olmanın şartlarını öğretmişlerdir. Ve öğrenen öğrenmiştir ki, esma aynasında kendini seyreden tek varlık beşerdir. Allah {c.c.) onu "Rahman Sureti "nde yaratmıştır. Yani o, Rahmân'a tam bir aynadır. Bu beşerin şeref sırrıdır. Onunla herhangi bir varlık olmaktan ayrılır. O hâlifedir, sultandır.

Ruh. Hz. Meryem'e beşer şeklinde getir. Araya *"temes*sül" den perde çekilir. Ve Hz. Mesih Hz. Meryem'e böylece üflenir. Hz. Mesih ki. lâhut âleminin bağrından kopup gelen bir çığlıktır. Ses yönü, toprak yönüne ağır basmıştır. Hem geliş hem de gidiş keyfiyeti bizce bilinmemektedir. Ancak bilinen bir taraf vardır. Bazen tekvinî kanunlar, beşerin nabzına göre atmaktadır.

Cibril'in Dıhye'ye benzerliği misliyet derecesindedir. O gelişlerinin bir çoğunda, Allah Rasûlü'ne, Dıhye şeklinde gelmiştir. Sebep ve hikmeti akla karşı perdelidir. Ya Dıhye, Cibril yaradılışlıdır; ya da Cibril,

Dıhye olmak istemiştir. Bu, onun için bir seçkinlik pâyesidir..

Hz. Mus'ab bir destan adamdı. Yaşadığı müddetçe yapması gereken ne varsa yaptı. Bir gün de Uhud onu bağrına aldı. O yere düşer düşmez yeni bir Mus'ab doğdu. Aksama kadar harb meydanında arslanlar gibi kükredi, düşmana korku saldı. Bir ara Allah Rasûlü ona "Mus'ab" diye bağırdı. Hayret ki Mus'ab, "Ya *Rasulallah ben* Mus'ab *değilim"* diyordu. Evet, O Mus'ab olamazdı. Çünkü Mus'ab (r.a.} hemen oracıkta, kolu kanadı kırık upuzun yatıyordu.Hz. Mus'ab şehid olmuştu. O şehid olup melekleşince, bir melek de Mus'ab'laşmak istemişti. Duası kabul edildi ve melek o şerefe erdi. Şimdi o, tepeden tırnağa Mus'ab kesilmişti..

Beşer, sinesinde nice büyükler, nice dehalar çıkardı. Ama o, kamusta herhangi bir kelime olmaktan gayri bir talepte bulunmadı. Bu sadelik ona yetiyordu ve zaten o. bütün efsununu bu sadelik ve durulukta saklıyordu.

Severim beşer kelimesini.. Mahviyeti simgelediği için. On da kibir, onda gurur ihsas eden hiçbir mânâ yoktur. O, lügata girdiği günkü saffetini muhafaza etmiştir. Varsın ondan nice devler doğmuş olsun, beşer kalma tesellisi ona yetmiştir.

Ben daima bu kelimede bir samimiyet, bir sıcaklık hissederim. O resmiyetten uzak olduğu kadar laubalilikten de uzak gelir bana. Yüzünde tebessüm görür gibiyim, ancak onda ne aşıklık ne de yılışıklık hiç görmedim. O iddiadan ve şatahattan uzaktır. Göründüğü gibi olmak veya olduğu gibi görünmek bu kelimenin öz yapısında vardır.

Beşer kelimesinde saklı ölçüye de hayranım. İfrat ve teindin her çeşidi bu kelimede erir ve dengeli hale gelir. Beşeri, beşer gibi ve beşer olarak sevmek veya öfkeyi hem kendimizin hem de muhatabımızın beşer olduğunu düşünerek dizginlemek, beşer kelimesini bir şuur haline getirmekle çok yakından alakalıdır. Böyle bir sevgide sarsıntı, ve böyle bir öfkede asla taşkınlık olmaz.

Müsamaha mânâsı da vardır onda. İnsan eşya ve hâdiseleri beşer perspektifinden değerlendirdiğinde hoşgörü ufkunun nâmütenahiliğini yakalar ve bütün değerlendirmelerini bu ılık iklimde yapar. O iklim ki onda sertlik, huşunet ve kaba kuvvet yoktur. Çünkü o iklimde beşer bütün mahremiyetiyle ortadadır. Beşerde, ego vardır, inad vardır, hırs vardır. Bunlar ise ancak hoşgörü, müsamaha ve ikna ile arıtılır.

Ve bir de adalet. Bu mânâ beşer kelimesinin ifade ettiği ölçüde, bir de kendisinde vardır adalet kelimesinin. Beşerin, diğer bir beşere sadece "beşere "sinin (derisinin) renginden dolayı üstünlüğü olamaz hükmü, *"Hepiniz Ademdensiniz, Âdem de topraktandır"* gerçeğine bağlanabildiği zaman, beşer, pürşer sistemlerden kurtulup, püradalet

bir sisteme kavuşmuş olacaktır. Bu da yine beşerin Allah (c.c.) tarafından kendilerine verilen beşer ismini çok iyi idrâk edip. ifade ettiği mânâlara göre kendisini yönlendirmesine bağlıdır. Çünkü Cenâb-ı Hakk, onun irade-i cüz'iyyesini kendi yaratmasına bir şart-ı âdi yapmıştır. İşte beşerin bir de böyle bir seçkinliği vardır.

Severim beser kelimesini.. Bana beşer olduğumu hatırlattığı ve beşeri bana bir beşer olarak sevdirdiği için, severim. Siz de onu sevin ve beşer olduğunuz için sevinin.

Bundan da Önemlisi beşer olduğunuza şükredin!.[367]

İNSAN VE YÜKÜ

Terazinin bir kefesine deve olmakla yük taşımak, diğer kefesine de insan olmakla ibadet etmek konulsa ve seçme ihtiyarı bize bırakılmış olsa idi hangisini seçecektik? Elbetteki insanlığı...

O halde, deve yükünü taşırken, biz niçin ibadetimizi yapmıyoruz? [368]

HAYATIN KIYMETİ VE GAYESİ

Hayatının son dakikalarını yaşadığını bilen bir kimseye, **.bütün servetini verdiği takdirde ömrünün bir ay daha uzayabileceği** söylense, elbette ki hiç tereddüt etmeden bütün servetini verecektir. Demek ki, bir ömür boyu kazanılan servet, bir ay ömre mukabil gelemiyor. O halde, hayatımızın kıymetini bu misâle göre ölçüp, ona göre değerlendireceğiz.

Bir günü dünyalara değen ve göz, kulak, dil, akıl gibi küçük bir cihazı dahi kâinatla değişilmeyen insan hayatı, elbette ki ebedî saadetin kazanılması için verilmiştir. Dünyevî işlerimiz ise beşeriyet itibariyle ferdî veya içtimaî hayatımızın devamı için yapmamız gereken birtakım faaliyetlerdir. Bu faaliyetler, hayatın gayesi olamaz.

"İnsan şu kâinat ağacının en son ve en cemiyetli meyvesidir" hakikatinin işaretiyle, insanı elma ağacının başındaki bir elmaya teşbih ettiğimizde şu hakikat kendini güneş gibi gösterir: **Bu meyve sadece kendini** beslemek **için yaratılmamıştır ve bu meyvenin ağaç Ötesi bir gayesi olacaktır.**

Aynı şekilde, kâinat ağacının başında duran insanın da kainat ötesi bir gayesi olacaktır. Böyle bir insanın yaratılışının gayesi, İman-ı **billâh,** Mârifetullah Muhabbetullah ve **Cenâb-ı Hakk'a kulluk etmek** gibi ulvî maksatlardan başka ne ile izah edilebilir?[369]

DÜNYAYA SIĞMAYAN İNSAN !

Farz-ı muhal olarak, bir insan Karadeniz'den çok daha büyük bir balık görse, bu balığın o denizin çok fevkinde diğer bir denize ait

olduğuna derhal hükmedecektir.

Aynı şekilde, insanın istidattan da dünyaya sığmamakta ve bu dünya insanı tatmin etmemektedir. O halde bu insan balığı âhireti göstermektedir ve oraya namzeddir.

İnsandaki akıl, hafıza, göz, kulak, dil gibi terazilerle, bunların tarttıkları şeyleri mukayese ettiğimizde, terazilerden birinin tartılan şeylerden daha kıymettar olduğunu görürüz. Yani, insanın herhangi bir aletiyle kazandığı dünyevî zevk ve lezzetler, o âletin kıymetine değmiyor.

Demek ki bu teraziler yalnız bu fâni işler için verilmemiştir. O halde bunların yüzünü ebedî âleme çevirmemiz lâzımdır.370

ÎNSAN KABİR YOLUYLA AHİRETE YOLCUDUR

Bir tünele girmeden önce birisi bize bu tünel arkasında mükemmel bir şehir olduğundan bahsetse, tünelden çıktığımızda hakikaten bahsedilen şehri görsek ve bu şehirde bir müddet kalsak; daha sonra şehrin öte başındaki ikinci bir tünel bize gösterilse ve bu tünel arkasında da bu şehirle kıyas kabul etmeyecek diğer bir şehrin mevcudiyetinden bahsedilse ve biz bu haberi tekzib etsek ne derece divanelik etmiş oluruz. İşte birinci şehir dünya, ikinci şehir ise âhirettir. Ana rahminden bu dünyaya gelen insan, kabir yoluyla âhirete yolcudur. Buna inanması veya inanmaması onun yolculuğuna tesir etmez. Fakat âhiretteki istasyonlar Cennet ve Cehennem olmak üzere iki tane olduğundan; bu yolculuğun hangisinde biteceğine tesir eder.

Dünya gemisi üzerinde her an seyahat eden insanın, **ben âhirete** gitmem, demesi ne kadar ahmakânedir. Bu gemi âhirete gitmektedir. Gitmemeye kudreti yeten var ise, buyursun aşağı insin.371

EY YOLCU, DİKKAT ET!

İnsan, halife-i arz olduğu için her hareketi zaptediliyor.

Bilindiği gibi, bir başkanın seyahati esnasında basın mensupları onu adım adım takip ederek, müspet veya menfî bütün hareketlerinin, sözlerinin ve davranışlarının pozunu alıyorlar. Bu sebeble o da, her hareketine dikkat ettiği gibi, değil bir cümle, bir tek kelime dahi menfî veya lüzumsuz söz söylememeye İhtimam gösteriyor. Bununla beraber, aynı gün uçakla veya diğer vesaitle daha binlerce insan seyahat ettiği halde, onların hiçbirinin peşine gazeteciler takılmıyor.

Aynen bunun gibi, her bir insan da melekler tarafından devamlı murakabe altında tutuluyor ve bütün hareketleri ve sözleri zaptediliyor. Bu durum, hayvanat ve nebatat için söz konusu olmuyor.

İşte, mezkûr başkanın yolculuk esnasındaki hassasiyetini, bizim

de bütün ömrümüz boyunca göstermemiz lâzım geliyor. Tâ ki, ahirette kendimize ait menfî tablolarla karşılaşmayalım ve onlardan hesaba çekilmeyelim.372

İNSAN VE KÂİNAT

Zerrelerin insan vücuduna girmesi bir hâdise, çıkması ı ise ayrı bir hâdisedir. Aynı şekilde, insanın da bu dünyaya gelmesi bir hâdise, gitmesi de ayrı bir hâdisedir.

Zerrelerin vücudumuza gelip gitmeleri, bizim de bugün bu kâinattan gideceğimizi gösterdiği gibi; bizlerin bu kâinata gelip gitmemiz, bir gün kâinatın da vefat edeceğine işaret etmektedir.

Bir ağacın dalından kopardığımız küçük bir parçanın yanması, ağacın tamamının da yanabileceğini gösterir. Zira, yanma kabiliyeti o dala, parçası olduğu ağaçtan sirayet etmiştir. Aynı şekilde, kâinatta inhilâl ve bozulma hassesi bulunduğundan, bu hasseler kâinatın bir küçük misâl ve parçası olan insana da sirayet etmiştir.

Nitekim, kâinat, önceleri mayi halinde iken bilâhare dağlar, taşlar, topraklar ve nebatat vücud bulduğu gibi, kâinatın küçük misâli olan insan da önceleri bir damla su iken, bu bir damla mayiden azalar, kemikler ve saçlar meydana gelmiştir.373

SEN DE BİR MECNUN MUSUN ?

Mecnun, gölgeye âşık olduğu için bu adı almıştır. Bu haliyle Mecnun, gökte uçan kuşun yerdeki gölgesini avlamak için hırs ile saldıran bir kediyi andırmaktadır. Dünyevî istikbâl de Cennete nisbeten bir gölgedir. Mala ve cana karşı gösterilen hırs da meratib-i mâneviye, derecat-ı kurbiyet, zâd-ı âhiret ve âmâl-i sâliha'ya nisbeten gölgeye saldırma mesabesindedir.

O halde, mecnunluk sadece Leylâ'nın Mecnun'una münhasır değildir. Gölgeye yapışan herkes mecnun olduğu gibi, bizi hakiki vazifemizden uzaklaştıran herşey de Leylâ hükmündedir.374

İRADE

قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ اَبْصَرَ فَلِنَفْسِه وَمَنْ عَمِىَ فَعَلَيْهَا وَمَا اَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ

En'am / 104. (Doğrusu) size Rabbiniz tarafından basiretler (idrak kabiliyeti) verilmiştir. Artık kim hakkı görürse faydası kendisine, kim de kör olursa zararı kendinedir. Ben üzerinize bekçi değilim.

وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيَكْفُرْ اِنَّا اَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا اَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا وَاِنْ يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِى الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا

Kehf / 29. Ve de ki: Hak, Rabbinizdendir. Öyle ise dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin. Biz, zalimlere öyle bir cehennem hazırladık ki, onun duvarları kendilerini çepeçevre kuşatmıştır. (Susuzluktan) imdat dileyecek olsalar imdatlarına, erimiş maden gibi yüzleri haşlayan bir su ile cevap verilir. Ne fena bir içecek ve ne kötü bir kalma yeri!

اِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ اِمَّا شَاكِرًا وَاِمَّا كَفُورًا

İnsan / 3. Şüphesiz biz ona (doğru) yolu gösterdik. İster şükredici olsun ister nankör.

ذلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ اِلى رَبِّه مَابًا

Nebe / 39. İşte o, kesin olarak gelecek gündür. O halde dileyen Rabbine varan bir yol tutsun.

يَهْدى بِهِ اللّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ بِاِذْنِه وَيَهْدِيهِمْ اِلى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

Maide / 16. Rızasını arayanı Allah onunla kurtuluş yollarına götürür ve onları iradesiyle karanlıklardan aydınlığa çıkarır, dosdoğru bir yola iletir.

لَوْ اَرَدْنَا اَنْ نَتَّخِذَ لَهْوًا لَاتَّخَذْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا اِنْ كُنَّا فَاعِلِينَ

Enbiya / 17. Eğer bir eğlence edinmek isteseydik, onu kendi tarafımızdan edinirdik. (Bu irademizin eseri olurdu. Ama) biz (bunu) yapanlardan değiliz.

TEFSİR…

اَلرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

Fatiha / 3. O, rahmândır ve rahîmdir.

"O Rahmân ve Rahim". Besmelenin tefsirinde bu iki sıfatın uzun uzadıya açıklamasını gördük. Burada meşhur bir konuya dikkat çekelim. Merhamet ve rahmet, muhtaç ve belaya uğramış birini beladan kurtarmayı ve onun yerine ona iyilik etmeyi ve nimet vermeyi hedef edinen bir acıma duygusudur demiştik. Bu duygu başlangıçta şefkat gibi acı duyma ve etkilenme cinsinden nefse ait bir arzu olarak

başlar ve sonunda da güzel bir etki demek olan istiyerek nimet verme işini gerektirir ve yerine göre bu sonuç için sadece bir söz veya bir işaret bile yeterli olur. Biz "Falanca merhametli adamdır." dediğimiz zaman çoğunlukla gönül yufkalığı dediğimiz psikolojik durumu, etkilenme yeteneğini kastederiz, fakat pek merhametli, çok merhametli dediğimiz zaman da yaptığı iyiliğin sonuçlanıp ortaya çıktığını anlarız. Yüce Allah ise, sonradan meydana gelmenin alâmetleri olan değişme ve etkilenmeden uzak ve yüce olduğu için Allah'ın rahmetini insanlara ait merhamet gibi yukarıda zikredilen mânâ ile açıklayamayız. Bunun böyle olması gerektiğini bize hem aklımız, hem de şeriatımız söyler. Zira her ikisi de bize bunun ipuçlarını verir. Bundan dolayı müfessirler burada ifade açısından az çok bir mecaz bulunduğunu söylerler ki, bu da iki şekilde düşünülür:

1. Yalnızca merhametin gerekli sonucu olan kurtarma ve nimet verme mânâsı.

2. İnsanın, esas itibariyle iyiliğe yatkın olan yaratılışının gereği ve icabı olan iyiliği irade (dileme) mânâsıdır.Çünkü irade (dileme) bir edilgi (passion) değildir, mümkün olan bir işi yapma ve bir işi terketmeden birini tercih etme demek olan Allah'ın zatına ait bir sıfattır. Bundan dolayı birinciye göre rahmet, Allah'a ait fiilî sıfatlardan, ikinciye göre zâtî sıfatlardan olur.

Allah'ın rahmeti en mükemmel olduğu ve Rahmân-ı Rahim diye iki sıfatla da anıldığından dolayı burada iki mânâyı da kasdetmek daha uygundur. Rahman Allah'a ait bir sıfat olduğuna göre tabiat (instinet) ve devamlılık mânâsına gelen sıfat-ı müşebbehe olarak iyiliği dilemek zatına ait sıfatı, Rahim de pek fazla acıma mânâsı ile ism-i fâil olarak onun sonucu ve meydana çıkması demek olan nimeti vermek ve iyilik etmek fiilî sıfatı ile açıklanır. Bunun zıddını söyleyenler de olmuştur.

Fakat bazı uzman araştırmacıların yaptıkları araştırmaya dayanarak, bizim tercih ettiğimiz görüş şudur ki; Allah'ın sıfat ve isimlerinin mânâları mecaz değil hakikattirler. Mesela ilim ve irade (dileme) sıfatlarının mecaz olduğunu söyleyen yoktur. Halbuki bunlar Allah için kullanıldıklarında mânâları, insan için kullandıklarından ayrı olduğunda bütün bilginler fikirbirliği içindedirler. Mesela ilim, bir bilgisizliği giderme demek olduğu gibi, irade de insanda bir arzu ve istekten sonra meydana gelir ve böylece sonradan meydana gelmiş olan bir şeydir. Oysa Allah'ın ilmi ve iradesi bizim bu niteliklerimizin en yüksek başlangıç noktası olan ve öteden beri var olan yaratıcı sıfatlardır. Bunlar olmasaydı sebeblerin ilişkisi kanununa göre bizim ilim ve irademizi sınırlandırmak mümkün olmazdı. Bundan dolayı insanın hazırladığı şartlar ve imkanlar, ilim ve iradenin doğuştan şartları değil, yerlerine göre sonradan olan şeylerdir. İlmin gerçek

anlamı manevî bir ayırımı gerektiren nitelik, iradenin gerçek mânâsı da yapılabilecek iki şeyden birini tercih etmeyi gerektiren niteliktir. Bundan dolayı Allah'ın diğer isim ve sıfatlarında da aynı şekilde düşünmek gerekir. Hele Allah'ın isimleri ve sıfatları insana ait olgunlukların üstünde bir olgunluk anlatan örfe ve şeriata ait hakikatler olduğundan şüphe edilemez. Bunun içindir ki, dilimizde öteden beri rahmet ile merhamet birbirinden farklı olarak kullanılmıştır. İşte bundan dolayı Allah'ın rahmeti ile insanın merhametini bir mânâda kullanmamız ve "Rahmân-ı Rahim"i çok merhametli ve çok merhamet edici diye tefsir etmemiz de doğru olmaz. Netice olarak başlangıçta, sonunda, ezelde, ebediyette sonsuz rahmet sahibi, sonsuz nimet ve bolluk, iyilik ve bağış saçıcı diye bir açıklama yapabiliriz ki, ikisinde de rahmetin hem (Allah'ın) zatına ait sıfatını göz önünde bulunduran iyiliği dilemesi, hem fiilî ve yaratıcı sıfatını göz önünde bulunduran belalardan kurtarma, nimetlere ve iyiliklere ulaştırma mânâlarını içine alması, hem geleneğin hem de şeriatin özüne uygun düşmektedir. Bilindiği gibi belaların mahiyeti, yokluk ve yokluğa götüren şeylerdir.

İyiliklerin mahiyeti de varlık ve varlığa götüren şeylerdir. Belalarla ilgili olan bütün acılarımız bizi, bir iyiliğin yok olması ile korkuttukları için derttirler. Bu dertlerin başı Allah'tan ve Allah'ın rahmetinden ümitsiz olmaktır. Nimetler ve iyiliklerle ilgili olan bütün lezzetlerimiz de bize bir varlık payı müjdesini verdiklerinden dolayı lezzettirler. Bu lezzetlerin başı da Allah'a ve Allah'ın rahmetine inanmaktır. Dünya hayatı böyle yokluk ile varlığın, ızdıraplar ile lezzetlerin, ümitsizlik ile imanın, Rahmân'ın rahmeti, kendi çabası ve yardımlaşma sayesinde verilen bir mücadele şeklidir ki, bunların bu karşılıklı kavgadan çıkıp ebedî üstünlük ile galib olmaları da ahiret hayatını meydana getirir. Bundan dolayı bizim iyilik ve lezzetlerimizin başlangıcı, yokluktan varlığa getirilişimizdedir, nihayeti de sonludan sonsuza erişimizdedir.

Rahmân olan Allah'a ait rahmet bütün, olabilen şeylerin yokluktan varlık âlemine çıkarılmasını anlatan var etme iradesi ve varlık nimetini verme olduğundan her olabilecek şeyin varlık sahasına çıkarılmasını gerektirir. Çünkü var olmak, her iyiliğin ve her nimetin aslıdır. Rahman böyle bir iyilik iradesi ile bizi beden ve ruhumuzla meydana getirerek yaratan ve bununla beraber yaşama ve hayatımızın sebepleri olan nimetleri de hazırlayan ve bize ulaştıran büyük rahmet sahibidir ki, bu rahmetin kapsamı dışında hiçbir yaratık bulunamıyacağından buna büyük nimetler ile rahmet denilir. Bütün olabilecek şeylere var olma payı verilirken bu arada akıllı ve istediğini yapacak olan varlıkları yaratmak da Allah'a ait rahmetin kapsamlı olgunluğunun gereklerindendir. Çünkü bunda, mümkün olan varlıkların varlığının Cenab-ı Hakk'ın varlığına yaklaşması söz konusudur. O şekilde bu varlıklar kıdem (başlangıcı olmayan) ve hudus (sonradan meydana

gelme), varlığı zaruri olanla mümkün olan, noksansızlık ve noksan, hemen hemen Allah'ın sıfatlarını temsil edebilirler. Fakat bunda çeşitli iradelerin bulunmasından dolayı var olmada bir çeşit sonradan meydana gelen ortaklık ortaya çıkar. Halbuki ortaklaşarak var olma ve var olmayı sürdürme mümkün değildir. Çünkü ortağının bulunması batıl yani bizzat var olmayan, olması imkansız ve muhal olduğundan her varlık tek başına ortaya çıkar ve çeşitli varlıklar, bir birlik meydana getirmedikçe varlıklarını sürdüremezler. Allah'a ortak koşmak, kendiliğinden var olan varlığı inkâr ve onu yok saymayı gerektirir. Bundan dolayı, kâinatta ister tabiat ve ister ahlâk açısından ne kadar kötülük düşünülürse hepsinin kökü çokluk ve ortaklık iddiasıdır. Bu da Allah'ın birliğinin mükemmelliğinin gereğidir. O halde hem böyle ortaklığa sebep olan birden fazla iradeler yaratarak onlara varlık payı vermek, hem de bunların denk olmalarını koruyarak bütün görülen varlıkları bir irade ile idare etmek ve devam ettirmek, öyle ince bir nimet ve öyle sonsuz bir iyiliktir ki, bunu da Allah'ın Rabbliğinin Rahîm'lik rahmeti temin etmiştir.

En mükemmel terbiye, işte bu gereklilik ile seçme arasındaki karışımın dengede tutulmasında, Rabb'in terbiye ediciliğinden kaynaklanan olgunluk ve kıvam da, filozofların yaratılış bilmecesi dedikleri rahimiyetin icabı olan denklemdedir. Bunun için önceki tefsir âlimleri Rahim'e ait rahmeti ince nimetler diye ifade etmişler ve maksat itibarıyla da ahirete ait nimetlerle tefsir etmişlerdir. Bu bir taraftan insanın elinde olan irade sahiplerinden her birinin iradelerine bir tercih payı vermek, bir taraftan da kazanmış oldukları haklarının maksadına göre hesaplarını görüp hak terazisindeki durumlarını tesbit ettikten sonra "Artık kim zerre ağırlığınca hayır yapmışsa onu görür ve kim zerre ağırlığınca şer yapmışsa onu görür." (Zilzal, 99/7-8) gereğince mükafat ve ceza ile sorumluluklarını uygulamaya koymaktır ki, bu ceza, o mükafatın garantisidir. Bundan dolayı Rahim olan Allah'ın yüce rahmetinin asıl hedefi bu mükafattır. Rahmân olan Allah'ın rahmeti içindeki başlangıçtaki varoluşla hiçbir varlık yolundan sapmaz. Rahîm olan Allah'ın rahmeti içindeki ikinci varlık ise irade sahiplerine ait olduğundan bunlarda vazifesinden sapanlar ve doğru teraziyi kendi iddialarıyla bozmaya uğraşanlar vardır ki, Rahim olan Allah'ın rahmetinin içine aldığı adalet hikmeti bu varlıkta böyle isteğe göre hareket etmeye bağlı olan bir ödül ve ceza denklemini kurmuştur. Yine bu denklemin genel terazisinde hiçbir ortağı olmayan Allah Teâlâ'nın Rahmân olan iradesi üstün gelmiştir. "O Rahmân arşa hükmetmiştir." (Tâhâ, 20/4).

O Rahmân diyor ki: Ey insanlar! Siz isteseniz de istemeseniz de diğer âlemler gibi size de varlık ve varlığın devamına ait nimetlerimi, iyiliklerimi tükenmez hazinemden verdim ve veririm. O Rahim de diyor

ki: Ey akıl sahipleri! Ey irade sahipleri! Siz diğerleri gibi değilsiniz, onlar sadece Allah'ın Rahmân iradesinin büyüklüğüne mahkumdurlar. Siz ise benim rahmetimin kemal ve inceliklerini gösteren irade ve arzumu temsil ederek bana yaklaşmak ve en büyük hoşnutluğumu elde etmek için yaratıldınız. Size, onlardan fazla olarak istediğiniz ve isteyerek çalıştığınız şeyleri de istediğim kadar veririm, fakat Allah'ın birliğinin zorunluluğu (vücubu) karşısında Allah'a ortak koşmak ile varlık ve varlığın devamı imkansız olduğundan, sizin nefislerinizdeki birden fazla olma ve çoğalmanın ve maksatlarınızda benim arzumdan başka sadece kendinize ait cimrice görüşler takip eden, çeşitli ve değişik iradelerinizin sizi Allah'a ortak koşmaya ve hepinizi yok olmaya sürükleyen tarafınızı düzenlemek ve adalet ile rahmetin varlık dengesini temin etmek için en sonunda sizi sorumlu tutacağımı da hatırlatırım. Haydi Allah'ı inkar etmeyiniz, ona ortak koşmayınız, Allah'a yakınlık ve hatta vekillik için Allah ve Allah'ın iradesi yolunda sevgi ile, iyilik sevgisiyle, doğrulukla, adalet ve merhametle, iman içinde çalışınız da iradeleriniz, kazanılmış amelleriniz o sonsuz mükafata, o en büyük hoşnutluğa sebep olsun. Özetle benim Allah'lık özelliğim büyüklükten kaynaklanan bir yok etme, bir baskı ve öldürme şeklindeki tasarruf değil, böyle Rahmân olma ve Rahim olma ile nimeti artıran yüce ve güzel bir Rabb'lık özelliğidir. "Güzel davrananlara daha güzel karşılık ve fazlası var. Onların yüzlerine ne bir kara bulaşır, ne de horluk. İşte onlar cennet halkıdır, orada ebedî kalacaklardır." (Yûnus, 10/26).

İşte Rahim sıfatında tam müjde içinde böyle bir uyarma mânâsı da gizlidir. Fakat bu, ilk söylendiğinde bazı kimselerin irade ile gururlanmasına yol açtığı için onlara şöyle bir şeyi hatırlatmak düşünülür. Acaba âlemlerin Rabbi, irade sahiplerini yarattıktan sonra geleceğin kaderini büsbütün onlara mı terketmiştir? Kendisi ululuk perdesinin arkasına çekilmiş değil midir? O halde Hak Teâlâ, varoluş bakımından bütün âlemlerin başlangıç noktası ve Rabbi olsa da şimdiki zamanda insanların işine bizzat karışmamış ve geleceğin de dolaylı bir Rabbi olmuş olmaz mı? O halde geçmişin sahibi Allah iken şimdiki zaman ile geleceğin; bu günün ve yarının fiilî maliki ve sahibi, mükafat ve ceza gününün hükümdarı, o irade sahipleri olmak gerekmez mi? Bu halde irade sahiplerinin, alacağını zorla almak ve sorumluluk korkusundan uzak kalmak için takdirini kendisi belirleyip geleceğin "yaptığından dolayı sorguya çekilmeyen" hükümdarı olmaya çalışmaları gerekmez mi? Böyle bir şeyin akla gelmesi, insanların şimdiki zamanda sahip göründükleri irade-i cüz'iyye (Allah'ın insana verdiği az ve zayıf irade)ye kayıtsız bir irade-i külliye ve her türlü kayıttan uzak bir seçme serbestliği ve bir yaratıcı kudret değeri vererek kendilerini herşeye gücü yeten ve kayıtsız şartsız serbest olan ve sonsuza hükmeden birer fail-i muhtar (istediğini yapmakta serbest olan) Tanrı gibi bir kuruntuya düşmelerinden kaynaklanan bir şirk

iddiasından ileri gelir ki, insanoğluna ait bütün belaların, bütün haksızlıkların sebebini işte bu yanlış düşünce oluşturur. Allah'ın adalet ve rahmeti bunun üzerindeki değişiklikleri yapmasa ve düzenlemese insanlık topluluğu üç gün içinde birbirini yer bitirir. "İnsanların elleriyle kazandıkları (günahlar) yüzünden, karada ve denizde fesat çıktı." (Rûm, 30/41). Halbuki dünyada ve hele hayatta her an insan iradesi dışında yeni yaratılışlar meydana gelmekte olduğundan dolayı kuvveti kendisinin zanneden o kuvvetli pazuları, bir an içinde -Allah korusun- bir felç, ilâhî bir darbe en güçsüz acizler sırasına koyuverir. Mısır'daki piramitler içinde saklanan ve bir gün gelip te açılacak olan mumyalı gövdeler ve onların kurutulmuş simalarındaki sönük, oyuk gözler, eski Mısır Firavunlarının dağlar deviren görkemli bünyelerinde ve şimşekli bakışlarındaki kuvvetlerin, artık ne efendisi, ne sahibidir. Bunun gibi nice örneklerle anlaşılır ki varlığın, hayatın gerek geçmişte ve gerek gelecekte ilk ve son idaresi bütünüyle Allah Teâlâ'nın kudret elindedir ve onun mülküdür. O, zannedildiği gibi yalnız herşeyin başlangıcı değil, hem başlangıcı, hem de her şeyin sonudur. Oluş ve yok oluşlarla dolu olan bu fani âlemde başlangıcı ve sonu başka başka görenler, ezelde ve ebedde de durumu aynen böyle zannetmesinler. Başlangıçta işi yapanla en son gaye olan gerçekte birdir. Düşünülürse cansız cisimlerin yuvarlak oluşu, zamanın dönmesi merkez ve çevresinden bize bunu haber verir; doğan insan güçsüz, ölen insan yine güçsüzdür.

Bu önemli noktayı hissedenlerin bir kısmı geçmiş ve gelecek şöyle dursun, şimdiki zamanda bile sade cebir (zorlama) yani insan iradesini inkâr etme görüşünü ileri sürmüşlerdir. Zaten insan, kuvvet buldukça hep ben, güçsüz düştükçe hep sen veya hep o demek ister. Ortada apaçık görülen gerçek ise ne öyle, ne böyledir. İşin gerçeği ikisi arasındadır. İnsanlık gövde ile ruhun, akıl ile kalbin, kabiliyet ile faaliyet göstermenin, çaresizlik ile istediğini seçmenin bileşkesidir. O, ne kayıtsız şartsız mecburi, ne de kendi başına buyruk kimsedir. Bu konuda ilk bakışla, son bakış birbirinin aynıdır. Felsefî bir inceleme iddiası ile işi zorlaştıranlar ne çaresizlik yönünü inkâr edebilirler, ne de serbestlik yönünü. Mecburiyete derece ayırmak, serbestliğe bir makam vermektir, serbestliğe makam ayırmak da mecburiyete makam vermektir. Ne sade zorlama (fatalite) ile sade çaresiz bulunma (determinizm)'nın mecburiyet iddiaları, ne de kayıtsız ve tam hürriyet (liberalizm) davasında bulunanların herkes istediği şeyi yaratmada serbesttir iddiaları, hiçbir zaman hakikat terazisinin açık seçik ve şaşmaz ölçüsüne vurulamazlar. İnsanın çaresizlik yönü Allah'ın kuvvetinin şahidi, seçim yönü de Allah'ın iradesinin şahididir. O, kendi kendine kalırsa yok olmaya mahkum, yaratıcı kudretin yaratması ile de var olmaya mecbur olur ve aynı zamanda Allah'ın rahmeti ile dilediği işi yapmada serbesttir. Ve bu sayede kaderinin bir kısmını kendi isteği ile yazar. Kısacası bu iki şahitlikle insan bu varlıkta ve bugün, şu an, şu

şimdiki zamanda Allah tarafından bağımlı ve iğreti bir geçici hayatta, bu kayıtlı mülke ve Allah'ın müsaadesine nail olmuş, onun yerine yetki sahibi olmuş yani bir memuriyeti elde etmiş olduğunu ne inkâr etmelidir, ne de bu yetki ve memurlukta kendini azl edilmez ve sorumlu tutulmayan bir esas görevli zannetmelidir. İnsan, gelecekteki mükafat ve cezayı verecek değil, alacaktır. Hem de şimdiki zamandaki bütün kuvvet vasıtaları, iğreti mülkü kesildiği zamanda alacaktır. Almak durumunda bulunmak ise mülk sahibi olma durumu değil, ihtiyaç halinde bulunmaktır. Ve tam mülkiyet, hem elde bulunma, hem de kontrol açısından bir şeye sahip olmaktır. Bu ise, yerleriyle, gökleriyle, mekanlarıyla, zamanlarıyla, fertleriyle, çeşitleriyle, basitleriyle, bileşikleriyle, maddeleriyle, kuvvetleriyle, kabiliyetleriyle, faaliyetleriyle bütün alemlerin yaratanı, sahibi, icad edeni ve terbiyecisi olan Allah Teâlâ'nın mutlak mülküdür.

PIRLANTA SERİSİ…

İsteme, dileme, arzu ve isteklerin gerçekleştirilip ortaya konması yeteneği veya iki şeyden birini tercih etme ma'nâlarına gelen irâde; hayatını kalp ve ruh seviyesinde yaşayanlarca: "Nefsin isteklerini aşma, bedenin arzularına başkaldırma, Hakk'ın rızâ ve hoşnutluğunu kendi istek ve dileklerine tercih ederek kendine rağmen her yerde ve her durumda O'nda ve O'nun murâdında fâni olma" şeklinde anlaşılmış ve ta'rif edilmiştir.

Mürîd; kendi güç ve kuvvetinden teberrî edip, zerreden sistemlere kadar herşeyi kabza-i tasarrufunda tutan Kudreti Sonsuz'un irâdesine râm olan.. murâd ise, Hakk arzusuyla dopdolu hâle gelmiş; bütün bütün mâsivâya "O'ndan başkası" kapanmış.. O'nun hoşnutluğundan başka hiçbir şeye istek ve iştihası kalmamış.. dolayısıyla da Hakk'ın murâd ve matmah-ı nazarı "gözde" olmuş bahtiyar ruh demektir.

İrâde; " -İş ve davranışlarında sırf O'nu ister ve dilerler" (En'âm, 6/52; Kehf, 18/28) gerçeğine göre, Hakk yolunun yolcuları için ilk menzil ve Sonsuz'a yelken açanlar için de bir ilk konaktır. Nâmütenâhîye açılan hemen herkes, ilk defa bu liman ve bu piste uğrar.. sonra da bu birinci durağın anilmerkez gücüyle yükselir, hedefe doğru yol almaya başlar. Bu yol alış, şahsın safveti, madde ile irtibatı ve merkezdeki gücün iticiliğiyle mebsûten mütenâsib (doğru orantılı) dir. Hakk'ın tevfîki ve irâde gücüne göre, kimileri bu mesafeyi yerde yürüme sür'atiyle, kimileri peyk, füze ve ışık hızıyla, kimileri de her türlü kemmiyet ölçüleri üstünde kat'eder. Nebî'de miraç, velîde arşiye, dervişte seyr-i sülûk, Hakk'ın tevfîkiyle desteklenmiş irâde, mürîd ve murâda ne parlak birer misâldirler.

Mürîdle irâde arasında bir alâka vardır ama, bu daha çok bir iştikâk alâkasıdır. Sebeblerin, sathî akıllar nazarında, ilâhî izzet ve

azamete perde olması gibi, izâfî bir varlık sayılan insan irâdesi de “ -Dilediğini dilediği gibi yapan” (Bürûc, 85//16) Zât’ın irâdesinin gölgesinin gölgesidir. Gölge asla tâbi olduğu gibi, yaratılan irâdeler de yaratıcı irâdeye tâbidirler. Gölgede vehmedilen parlaklık, canlılık ve câzibenin, aynalara akseden sûretlerin parlaklık, canlılık ve câzibesinden farkı yoktur... Ne var ki, yolun başındakiler için bunu anlayıp kavramak pek de kolay değildir.

Mürîd, irâdesini mutlak irâdeyle irtibatlandırıp murâd ufkuna ulaşacağı ve bedenden rûha, cisimden kalbe, düşünceden vicdana yükseleceği âna kadar, kat’iyen “fark”tan kurtulamaz.. kurtulamaz da, irâdeyi ayrı, irâde edeni ayrı ve murâdı da hep ayrı görür. Evet, Hakk yolcusu, yolun başlangıcında mürîd, nihâyetinde murâd.. kulluğu tabiatına mâletme gayreti içinde mürîd, Hakk’la münâsebetlerin, fıtratın ayrılmaz bir yanı haline geldiği noktada murâd.. sevilip-arzu edilme yollarını araştırma faslında mürîd, herşeyde O’ndan bir kısım izler görüp sevgi ve ma’rifet arası gelip-giden ve bu geliş-gidişiyle zevk-i rûhânî kaneviçesini ördüğü zaman da murâddır.

“İlme’l-yakîn”in başlangıcından “Hakka’l-yakîn”in nihâyetine kadar bu çok geniş mesafede, nisbî pek çok ibtidâ ve intihâlar vardır. Meselâ: Pek çoklarına göre “ -Rabbim sînemi aç, rûhuma genişlik ver” (Tâ-Hâ, 20/25) bir intihâdır. Ama “ -Biz, Senin sîneni açıp rûhuna genişlik vermedik mi?” (İnşirâh, 94/1) mazhariyetine göre bir ibtidâdır. Kezâ “ -Rabbim göster cemâlini göreyim Seni” (A’râf, 7/143) kendi makamında bir son ama,“ - O’nun gözü ne kaydı ne de kamaştı” (Necm, 53/17) ufkuna göre bir başlangıçtır. Bunun gibi “ -Şüphesiz benimle beraberdir Rabbim ve bana yol gösterecektir” (Şuarâ, 26/62) bir maiyyeti idrâk ifâdesidir. Ama, “ -Tasalanma, şüphesiz Allah bizimle beraberdir” (Tevbe, 9/40) hakikat-ı âliyesiyle kâbil-i kıyas değildir.

Mebde’de, sadâkat, vefâ ve azim esastır.. müntehâda, ciddiyet, temkîn ve edeb. Mebde’de kusur edenler, takılır yollarda kalırlar.. müntehâdakiler ise itab görür ve hırpalanırlar.

Mükellefiyetleri yerine getirmede hassasiyet ve sürekli Hakk’a yalvarıp yakarma irâdeyi besleyen önemli kaynaklarından biridir. Bunun ötesinde, Hakk inâyetinin, insanın gören gözü, işiten kulağı, söyleyen dili ve tutup yakalayan eli haline gelmesi ise, onun nâfilelerdeki titizliğine bağlıdır.[375]

İRADE

Herhangi birşey yapıp yapmama hususunda, karar verme gücü veya “eğilim” diye tarif edeceğimiz “İrade muhtariyeti” insan olmanın şiârı ve ahlâkın biricik esasıdır. O olmadan ne fazîletten ne de insanlıktan bahsetmeye imkân yoktur.

Bir insanda irâde şuuru, onun kendi kendini idrak etmesi demektir. Bunun aksi ise ferdin deformasyonu ve bozulmasıdır ki böyle bir bozulmaya maruz kalan fert, hareketlerinde kararsız, düşüncelerinde de şaşkınlık içindedir. Onun bu kararsızlık ve şaşkınlıktan kurtarılması; dönüp yeniden kendini bulması ve irâdesiyle bütünleşmesi sayesinde mümkün olacaktır. Yoksa onun ne ruhunda istikrar, ne hareketlerinde denge, ne de "kendi olma" yolunda bir gayrette bulunması kat'iyyen tasavvur edilemez.

İradeli hareket, bir ilk plân ve karara muhtaçtır. Bu da zihnin hayat ve faaliyetlerine bağlıdır. Bu itibarla, tanıyabildiğimiz varlıklar arasında, irâdeli hareket yalnız ve yalnız insanoğluna has bir keyfiyettir. Yüce Yaratıcı'nın insanı şereflendirme ve kendi irâdesine bir davetçi, bir ilk sebep kılma maksadıyla onun derûnuna yerleştirdiği irâde, öyle bir şifre-çözen ve meş'aledir ki; bu meş'ale nerede yanarsa bütün kevn-ü mekânları idare eden Zat'ın nuru ve irâdesi de orada tecellî eder. Cüzî irâdesini Yaratıcı'nın sonsuz irâdesiyle bütünleştiren insan, sınırlı irâdesiyle sınırsızlığa ulaşır; iktidarsızken güçlü, âcizken kuvvetli, katre iken derya, zerre iken güneş ve bir hiçken bütün bir varlık kesilir!..

Evet, sınırlı dahi olsa insan irâdesi, Hakk'ın nâmütenahî irâdesinden, yeryüzünün bu en güzîde varlığına aksetmiş ilâhî bir armağandır. Bu armağanı şifreli bir anahtar kabul edip kullanabilenler, en muğlak mes'eleleri çözmeye, en karanlık noktaları aydınlatmaya, en muhkem görünen kapıları açmaya ve hazinelerin en kıymetlisini elde etmeye muktedir olabilirler.

İrade, sadece bir düşünce olmadığı gibi, bir hamle de değildir. O; ruh gücünün, gönül zindeliğinin, bedenî faâliyetlerin en birinci kaynağı ve dayanağı olduğu gibi, imkânlarının sınırlılığı içinde insana, sonsuzlaşma yollarını açan biricik sebeptir. Bu sebebi elde etmenin şuurunda olanlar, bir hamlede, dünyalar dolusu problemleri çözmeye muktedir olabilecekleri gibi, cehennem kapılarını kapayıp yıldız yıldız cennetlere uzanan yolları da keşfedebilirler.

Her dava ve düşünce evvelâ, irâdenin plân ve projeleriyle varlığa erer. Onun itici gücü ve çekici kuvvetiyle en sarp ve derin engebeleri aşarak zirvelere ulaşır. Sonra da yine onun yukarı âlemlere bağlı esrarlı oyunlarıyla, devamlılık kazanır ve yerinde kalır. Ay'la aramızdaki mesafe, şahlanan irâdenin kanatlarıyla aşıldı. Ağrı'nın zirvesi onunla didik didik edildi. Okyanuslar, küllî irâdenin tecellisine vesile, insanoğlunun elindeki bu meş'aleyle aydınlandı. Önümüzdeki günlerde, fezanın büyük bir kısmı da yine bu ışıkla nurlanıp okunan bir kitap haline gelecektir.

İnsanoğlunun, kalbî hayatını koruyup kollaması, çevresini saran binbir musibete karşı mukavemeti ve şehevanî arzularını aşarak

insanlığını idrak etmesi de yine irâdenin dil ve duasına bağlıdır. Azim ve irâdesiyle, Rahmet-i Sonsuz'la münasebete geçen insan, O'nun kuvvetine dayanmış, himayesine girmiş ve nefsâniliğin gayyâlarına yuvarlanmaktan kurtulmuş olur. Evet, her var oluş ve yükseliş irâdenin kanatlarına bağlı olduğu gibi, her yıkılış ve tükeniş de o kanatların kırılmasıyla yakından alâkalıdır.

Birer kartal gibi zirveleri kollayan Bel'am ve Bersisa'nın[1] irâde isteyen küçük bir husus ve bir anlık gafletle başaşağı olmalarına karşılık; Mısır azîzinin sarayında, dört bir yanı şehvetle sarıldığı bir zamanda, nefsin olanca saldırılarını Hakk'ın bir bürhanıyla[2] tersyüz eden Azizoğlu Aziz, şahlanan ruhuyla fâni güzellik ve görkemine bir başka renk katıyor ve başı gökler ötesi âlemlere ulaşıyordu!..

Hayatın her dönemecinde, insanoğlunun zaaflarını kollayan bir sürü ifritten mes'ele ve gulyabâniler karşısında, ancak; irâde gücüyle kanatlanıp kâinatları elinde tutan, Sonsuz Kudret'le rezonans olmuş babayiğitler mukavemet edebilirler. Her yeni hâdiseyle biraz daha bilenen, her musibetle sertleşip gerilime geçen ve gelip etrafını alan düşmanlıklar üzerine bir tufan gibi yürüyen babayiğitler...

Her gürültüde paniğe kapılan, sarsıntının en küçüğüyle yıkılıp giden, dişini sıkıp dayanması gerektiği yerde dağınıklığa düşen, duygu ve düşünceleriyle oturaklaşamamış acemî ruhlar, muvakkaten göz kamaştırıcı ışıklar neşredip, yürekleri hoplatsalar bile, ebedî aydınlatıcı olamaz ve kitleleri şaşkınlık berzahından kurtaramazlar. Kurtarmak şöyle dursun, böylelerinin çıkardığı her gürültü, hasım dünyaların tahrik olmasına ve hizmet cephesi için şartların ağırlaştırılmasına sebebiyet verecektir. Asırlık kin ve nefretlerle bilenmiş, hasım bir dünya tarafından sezilmeden, hiç olmazsa belli bir süre için, aşma mecburiyetinde olduğumuz zaman tünelini, emniyetle geçebilmemiz için:

"Dışıyla mukassî, içiyle muallâ olmak;
Fevvâre değil, girdap gibi muammâ olmak..."

gerektir. Bunun içindir ki yıllarca, asırlarca beklemesini bilen, dört bir bucaktan gelip etrafını saran fırtınalara "pes" demeyen ve sonsuzluk yolunda bir Hakk-dostuna rehberlik yapan kedi gibi[3] başı dönmeden, bakışı bulanmadan "yâ ebed!" deyip coşan ulu irâdeli, sarsılmaz yürekli, diri ruhlar olma mecburiyetindeyiz.

Rica ederim bana, bir yumurta başında ortalığı velveleye veren farfaracılardan bahis açmayınız!.. Bugün ruh-u perişanım, denizlerin derinliklerinde, ızdırap yudumlayıp gözyaşı soluyan ve bir kanlı çile içinde inleyip duran, mercandan bir nağme beklemektedir. Köpek balıklarına inat sahildeki insanları coşturacak bir nağme!.. Sadece

ruhların sezebileceği, alabildiğine sessiz ve gösterişten uzak bir nağme!.. Durak[4] ve beklemeleri yerinde, gönüllere sindire sindire, bu mübarek yolun karasevdalılarının iniltilerini aksettiren bir nağme!..376

İRADE ve İMTİHAN

Sual: "İrade ile imtihan olma" mes'elesini nasıl anlamalıyız?

Cevap: İnsanın fizyonomisi, anatomisi, biyolojisi gibi onun maddî, cismanî varlığına yönelik hususları âlem-i halk; irade, vicdan, şuur, his gibi manevî yönleri de âlem-i emr içinde mütâlâa edilir. Ayrıca bu dört temel rükün haricinde latife-i Rabbaniye ve onun içinde önemli birer yer işgal eden sır, hâfî ve ahfâ da yine âlem-i emr içinde değerlendirilir.

Âlem-i emri teşekkül ettiren bütün bu unsurlar, doğrudan doğruya ruhla irtibatlıdır. Bunların "seyr ü sülûk"da, bizim dünyevî hayatımız adına da, uhrevî hayatımız adına da va'dettiği şeyler vardır.. ve tabiî ki, bunların insana ihsan edilmesiyle birlikte, onlarla hedeflenen bir nihaî gaye, bir finalite de söz konusudur ki, insan dünya hayatında hep bu gayeye erişebilme peşinde koşar.

Yalnız şu husus da kat'iyen unutulmamalıdır ki, insanın bu gayeye erişebilmesi, insan-ı kâmil olmasıyla yakından alâkalıdır. Şayet gaye, cismanî arzuların tatmini veya cennet nimetlerinden istifade, Cemalullah'ı müşahede ise, insanın bu sonucu elde edebilmesi, kendine lütfedilen bu duyguları, bu potansiyel istidât ve kabiliyetleri kullanmasına bağlıdır. Bu da ancak amel etmek ve çok temrinâtla olur. Onun için insan, daima Abdülkerim Cîlî'nin kitabında anlattığı ve kitabına ismini verdiği "İnsan-ı Kâmil" olmakla duyup hazzedebilecek ve vâridâtına erebilecektir.

Evet, "fıtratın gayesi, hilkatin neticesi imân-ı billahtır"; onun ardından muhabbetullah, peşi sıra zevk-i ruhanî, onun bir devamı olarak da aşk, aşkın insan ruhunda hasıl ettiği şevk; hatta bu mevzuda hayrete dalma, kendinden geçme makamı sayılan vecd, vecde girmek için bazen tevâcüd, vecdin katlanmış şekli olan mevâcîd.. ve bunlardan bir girizgâhla ayrılıp farklı bir varyantta cereyan eden cezb.. iradenin söz konusu olmadığı incizab.. ve incizabın son sınırı "Yakîn gelip çatıncaya kadar ibadet şuuru." Evet işte bütün bunlarla, bir bakıma fıtratın gayesi, hilkatin neticesi olan insan-ı kâmil seviyesi yakalanabilir.

İradeye gelince; başta da belirttiğimiz gibi, o âlem-i emr içinde, vicdan mekanizmasının dört temel unsurundan birisidir. İrade, Bediüzzaman Hazretleri'nin sehl-i mümteni' diye nitelendirebileceğimiz o enfes üslubuyla ifade ettiği gibi "bir meyelân (eğilim) veya meyelândaki tasarruftur." Evet Üstad'ın, çok veciz ve kısa bir şekilde dile getirdiği bu hakikatı, Seyyid Şerif Cürcânî, Teftâzânî gibi kelâm ilminin dâhi imamları, kitablarında birçok sayfa ayırarak ancak izah

edebilmişlerdir.

Evet irade, bir eğilim veya eğilimde tasarruftur. Yani iki şeyden birini seçme durumunda bulunan bir insanın, o iki şeyden herhangi birini seçme cehd ve gayretini ortaya koymasıdır. Aslında bu, bir şart-ı âdidir. Ve tabii bu şart-ı âdide, sebeple-müsebbeb arasında tenasüb-ü illiyet prensibine göre bir münasebet de aranmaz. Yani cihanları aydınlatan bir elektrik şebekesinin düğmesine dokunma ile aydınlanma veya koskoca sistemlerin yıkılması veya teessüs edilmesinin, sizin bir üfürüğünüze bağlanması ve sırf sizin üfürüğünüzle o sistemin yıkılması veya kurulması gibi.

Misallerde de görüldüğü üzere, burada sebep ile netice arasında münasebet, kat'iyen söz konusu değildir. Aslında ve normal şartlar altında o sebebin, bu neticeyi meydana getirmesi imkânsızdır. İşte Bediüzzaman Hazretleri bu çerçevedeki iradeye, sair kelâmcılar gibi "nisbî, kisbî irade" adını veriyor.

Şimdi bu kısa ve öz açıklamalardan sonra, irade ile imtihan olma mes'elesini incelemeye çalışalım:

1- Öncelikle biz irademizle imtihan oluyoruz. Bu kadar küçük bir şeyle (eğilim veya eğilimde tasarruf) nasıl böyle büyük neticeler elde edilebiliyor? Halbuki, sebeble müsebbeb arasındaki münasebetin, aklî ve mantıkî buudlarda olmaması, bize O'nun büyüklüğünü ve o mutlak büyüklüğün çok önemli bir buudunu gösteriyor. -Yalnız bu buud tabiri kemmiyet ve keyfiyet ifade ettiğinden, bunun Allah'a isnadı hata olabilir. Eğer hata ise Rabbim affetsin- Evet, Bediüzzaman Hazretleri'nin ısrarla üzerinde durduğu gibi bir çekirdekten koca bir çam ağacının meydana gelmesi, bir yumurtadan veya daha doğru bir ifadeyle yumurtanın içindeki küçücük bir "ukde-i hayatiye"den civcivin meydana gelmesi.. hepsi Allah'ın kudretinin, kuvvetinin birer tecellisidir. İşte bizim iradelerimiz de bu ölçüde bir şeydir. Yani o çekirdeğin veya o ukde-i hayatiyenin bir ağaç ve bir civcivdeki rolü ne ise, bizim iradelerimizin de yapageldiğimiz işler ve o işlerin neticelerindeki -ne kadar büyük olursa olsun- rolü odur. Aslında bütün bunlar "Allah-u Ekber" gerçeğinin birer göstergeleridir. Onun içindir ki günde beş defa ezan vesilesiyle minarelerde 30 defa Allah-u Ekber diyor veya dinliyoruz. Hatta " -Daha yok mu?" ufkunda dolaşan mü'minler, bunu kafi görmüyorlar da namazların sonunda 33 defa "Allah-u Ekber" diyerek bu hakikatı bir kere daha ilân ediyorlar.

2- İradenin mahiyeti ne olursa olsun, madem ki Allah bazı şeyleri onun üzerine bina etmiştir; öyleyse ona itibar etmek lazımdır. Zira Allah, geleceğimizi, bizim iradelerimiz üzerine kurmuştur, yani geleceğimiz adına irade, bir bakıma plân ve proje gibidir. Onun için Ehl-i Sünnet olarak biz, ne Mu'tezilîler gibi ifrata, ne de Cebrîler gibi

tefrite düşmeden, iradeye gerçek değerini vererek dengeyi korumuş oluyoruz. Evet, bazıları "doğduğumdan bu yana hep O'nun dediği oluyor" deyip iradenin hiçbir kıymeti olmadığını iddia ederek, bazıları da iradeyi herşey görüp, hatta "O'nun haricî vücudu bile vardır" diyerek imtihanı kaybediyorlar. Ehl-i Sünnet'e gelince onlar, "irade itibarî bir varlıktır. Madem Allah (cc), irade üzerine çok şeyleri bina etmiştir. Öyleyse iradenin küçüklüğüne veya yaratmanın, yaratılanın büyüklüğüne bakıp aldanmamalı" diyor ve böyle bir düşünce ile; veya düşüncede istikameti yakalamakla imtihanı kazanıyorlar.

İşte biz, bu çerçevede iradeye gerçek değerini verip Ehl-i Sünnet çizgisini yakalıyor, geleceğimize, hususiyle de işleyeceğimiz günahlara, hep bu açıdan bakıyoruz.

3- İradenin Allah'ın gösterdiği istikamette ve makul sınırlar içinde kullanılması da çok önemlidir. Meselâ sizler, savunageldiğiniz dava adına ölesiye koşturur ama iradenizin hakkını tam vermez, onu dengeli bir biçimde kullanmaz, kullanamaz veya iradenizi kuvvetlendirecek sair unsurlar ile onu besleyemezseniz birtakım önü alınmaz yanlışlıklar içine düşmeniz her zaman söz konusu olabilir. Yani Asr-ı Saadet şablonunu, içinde yaşanılan şartları, insan ve irade faktörünü hesaba katmadan, "hizmet için sokağa dökülecek, silahlı mücadele yapacak, siyasî yolları deneyecek, âlemle yaka-paça olacak ve hedefe bu yolla yürüyeceğiz" der, ayak diretirseniz, irade mevzuunda imtihanı kaybetmiş sayılırsınız. Halbuki irade, mantıkî ve hissî boşluklara çarpmamalı, çeşitli destekleyici unsurlarla daima beslenmelidir. Hatta bu bağlamda irade, mutlaka şuur ile birleştirilmelidir. Böylece o, daha bir derinliğe ulaşacak ve mehbit-i vahy-i İlâhî veya ilhâm-ı İlâhî olan lâtife-i Rabbaniye, irade hesabına harekete geçebilecektir. İşte o zaman vahyin veya ilhamın aydınlatıcı tayfları altında irade, ister ubudiyet isterse hizmet alanında çok farklı buudlara ulaşacaktır ki, Allah da yapılan ibadet ve hizmetlerin birini binlere yükseltecektir. Mantıkî ve hissî boşluklar içine düşülmeden yapılan böyle iradî hizmetler neticesi imtihan da kazanılmış olabilir.

4- İrade-imtihan münasebeti açısından mes'elenin bir diğer buudu da şudur: Bizim kendimize ait vazifeleri yapıp kat'iyen şe'n-i Rububiyet'in gereğine karışmamamız gerekir. Evet, bu da yine bir irade mes'elesidir. Zira bizim, Allah'ın yapacağı şeylere talip olmamız, irademizi aşan bir mevzûdur. Kaldı ki gücümüzü, takatimizi aşan şeylere talep, neticede bizim ye'se düşmemize ve imtihanı kaybetmemize de sebep olabilir. Onun için buna da, yine Üstad'ın eserlerinde verdiği ölçüler içinde bakmalıyız. Bediüzzaman'ın ifadeleri içinde; harbe giderken vezirleri Celâleddîn Harzemşah'a demişler: "Sen muzaffer olacaksın", o da onlara: "Ben Allah'ın emriyle cihad etmekle mükellefim. Galip veya mağlub etmek Allah'ın vazifesidir" diye

cevap vermiş. Aslında buna "vazife" demeli mi, dememeli mi çok bilemiyorum? Ama başta Üstad olmak üzere, bu kelimeyi, Allah hakkında birçok kelâm uleması kullanmıştır. Belki mukabelenin bahis mevzuu edildiği bir yerde "Allah'ın vazifesi" demekte şer'î bir mahzur olmayabilir. Ancak ben yine de, Cenab-ı Hakk'a ait noktada, "şe'n-i Rububiyet" demeyi tercih ediyorum. O büyük Üstad ve diğerleri beni affetsinler!

Evet, bu ülkede yakın geçmiş itibariyle Mehmed Akif, Süleyman Nazif gibi insanlar hep ümitsizliğe düşmüşlerdir. Necip Fazıl'ın tabiri ile "milletin künde künde üstüne" yediği o dönemde, bu devâsâ kâmetleri ümitsizliğe iten herhalde bahsini ettiğimiz mes'eleyi bütünüyle kavrayamamaları olsa gerek..

Netice itibariyle bize kulluk yapmak düşer. Allah'a karşı: "Ben böyle yaparsam, sen böyle yapar mısın?.." türünden gizli de olsa, pazarlık yapıyor gibi tavırlar takınmak çok yakışıksız şeylerdir ve kat'iyen kulluk sınırları içinde mütâlâa edilemez. O halde biz, bize düşeni yapıp şe'n-i Rububiyet'in gereğine karışmadığımız takdirde, irade ile alâkalı imtihanı kazanmamız söz konusu olduğu halde, aksine bir şey söylememiz mümkün değildir.

Burada şöyle bir soru da akla gelebilir: "İrade ile imtihan yine irade ile kazanılmayacak mıdır?" Evet, irade ile imtihan, yine irade ile kazanılacaktır. Onun için iradenin devamlı olarak güçlendirilmesi gerekir. Bunun için dua ve istiğfar, çok ama çok önemli iki faktördür. Üstad Hazretleri: "İstiğfar meyelân-ı şerrin kökünü keser, dua meyelân-ı hayra kuvvet verir" diyerek bu hakikate parmak basar. İnsan, Hz. Sâdık-ı Masduk'un hadîslerinde ifade buyurduğu ve cehennemin kendisi ile çevrili bulunduğu şehevâtla, yani yeme-içme, yatma-kalkma ve bütün bu bedenî arzuları gıcıklayıcı duygularla, düşüncelerle ihata edilmiş ve çepeçevre sarılmıştır. Öyle ki, insanın bu istikamette bir adım atması, onun gidip şehevâtın içine gömülmesine vesile olabilecek mahiyettedir. Aslında, hadîste ifade edilen şehevâtı, bazılarının anladığı gibi sadece insanın karşı cinse beslediği arzu mânâsına yorumlamak doğru değildir. Burada şehevât, daha umumî ve küllî mânâdadır. Böyle bir yaklaşıma göre, kumar oynama, içki içme, zina etme şehevâtın bir buudu olduğu gibi, tûl-i emel, yeme-içme, gereksiz gezme-dolaşma da, şehevâtın ayrı bir buudunu teşkil eder. İnsan bunlardan herhangi birisine takıldığı takdirde, nefs-i emmaresine avlanır gider.. ve gün gelir tamamen onun esiri ve zebûnu olur. İşte bütün bunlara karşı istiğfar, her türlü şerrin ve şerre meyelânın kökünü kesen bir tılsım haline gelir.

Bu anlamdaki istiğfarı biraz daha açacak olursak; meyelân-ı şerrin kökünü kesen istiğfar, geçmiş günahlara nedamet etmek, hal-i

hazırdaki istikameti korumak ve gelecek adına günahlara karşı tavır belirleyerek, bunda kararlı olmak.. ve dahası sürekli bunu vurgulamak, bir diğer ifadeyle Allah'a yöneldiğini vicdanında tam duymak demektir.

Meyelân-ı hayra kuvvet veren duaya gelince; Allah (cc) Kur'an-ı Kerim'de değişik yerlerde, bizleri duaya teşvik ederken: " -Dua edin, duanıza icabet edeyim." (Mü'min, 40/60) " -Eğer kullarım benden sorarlarsa, ben onlara çok yakınım.." (Bakara, 2/186) buyurmaktadır. Diğer bir ifadeyle kullarım sakın ye'se düşmesinler; zira, bir kere ben onlara şah damarlarından daha yakınım.. onlar şayet fiilen dua edemiyorlarsa kavlen dua etsinler.. onu da yapamıyorlarsa gönülleriyle bana yönelsinler; yani eğer dilleriyle söyledikleri şeyler, onları tatmin etmiyorsa, vicdanlarındaki mülâhaza enginliğine kendilerini salıvererek şöyle diyebilirler: "Allahım, ben şu mes'elede 30-40 cümle ile senden bir şeyler istedim. Halbuki enbiyâ, asfiyâ, evliyâ, mukarrebîn ve ebrârın istediği veya istenmesi gerekli olan nice şeyler vardır ki istememişimdir; ben onları bilememiş, idrak edememiş, istememiş olabilirim. Şimdi bu mülâhazaların hepsini birden nazara alıyor, bütün ruhumla sana bir kere daha teveccüh ediyor ve rahmet kapının tokmağına dokunup inliyorum." Evet, himmetimizi âlî tutup, mülâhazalarımızın derinliği ile Rabbimizin kapısına aciz, iktidarsız bir varlığa gider gibi değil de, bizlere her gün bin cennet verse, hazinelerinde zerre kadar eksiklik olmayacak Gani-yi ale'l-ıtlâk'a müracaat ediyor gibi gitmeli.

Ayrıca " - Duanız olmasa Rabbim sizi ne yapsın (ne ehemmiyetiniz var)" (Furkan, 25/77) âyetinin ifade ettiği hakikate göre, insanın çok önemli bir yanı, onun dua ile Allah'a teveccühüdür. Çünkü sair ibadetler dua kadar halis olmayabilir. Zira diğer ibadetlerin bazıları riyaya, sum'aya açıktır, bazıları da zahirî sebepler çerçevesi içinde zorakî yapılabilir. Halbuki dua, esbabın bi'l-külliye sukûtu noktasında, insanın başvurduğu bir silah gibidir. Duada sebeplere müracaat edilmez. O, bir nisbette riyaya ve sum'aya da kapalıdır. İnsan dua sayesinde, hiç kimsenin olmadığı bir mekânda bütün gönlüyle Rabbisine teveccüh eder, ellerini açar, kendini secdeye atar, gözyaşları ile seccadesini ıslata ıslata ve yana-yakıla yalvarır durur.

İşte bu çizgi üzerinde yapılan dua, meyelân-ı hayra kuvvet verir, yani hayır yapma açısından insan iradesine güç ve kuvvet kazandırır. Nitekim Allah Rasulü (sav), farklı rivayetlere göre günde 70 veya 100 defa istiğfar ediyor. Hayatının hemen her safhasında horoz ötmesinden, yeni elbise giymeye.. varıncaya kadar, değişik durumlarda hep dua ediyor. Aynen bunun gibi bizler de başlangıçta biraz zorlama ile olsa bile, yapa yapa zamanla hem duanın, hem de istiğfarın çocuğu haline gelebiliriz. İşte bütün bunlar irade ile ilgili ubudiyet buudlu imtihanlardır.

Bu uzun faslı Yunus Emre'nin irade ile alâkalı mısralarıyla bitirelim:

Aciz kaldım zalim nefsin elinden
Şol dünyanın lezzetinden doyamaz.
Aynını (gözünü) almıştır gaflet gömleğin
Ömrünün gelip geçtiğini bilemez.

İlâhî gaflet gömleğin giyene,
"Müslüman" der misin nefse uyana?
Kazanıp kazanıp verir ziyana
Hakk yoluna bir pulunu kıyamaz.

İlâhî, gafletten uyar gözümü,
Dergâhında kara etme yüzümü
Yunus eder, gelin tutun sözümü
Dünya seven, ahireti bulamaz.[377]

İRADE

Mu'cize ve kerâmet haktır ve Allah (celle celâluhû) dilerse âdiyâtı (normal ve sıradan hadiseleri) paramparça eder; fevkalade şeyler ortaya koyar. Fakat, hiçbir nebi planlarını bu fevkaladeliklere göre yapmaz. İşlerini sebeplere göre planlar. Uhud'da Peygamber Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) üzerindeki zırhının üstüne bir zırh daha giymesi, gereken tedbiri alması söyleniyor. Zira, yapılması gerekenleri yapmadan herşeyi Cenab-ı Hakk'a havale etmek cebrîlik (cüz'i iradeyi kabul etmemek, insanın hareketlerinin kendi elinde olmadığına inanmak) olur. Üstad hazretleri, Kur'an-ı Kerim'de insana verildiği söylenen emaneti "ene" (benlik) olarak yorumluyor. Ene'nin en önemli rüknü iradedir ve insanın davranışları ona bağlanmıştır. Bir manada insan, iradesiyle insandır. Bize düşen de; hayatımızı fevkalâde, harikulâde türünden beklentilere bağlamak değil iradelerimizin hakkını vererek yapılması gerekenleri yapıp neticeyi Yüce Rabbimizin muradına bırakmaktır.

Yaptığı şeylerde insanın niyetlerini belirleyen faktörlerin Kur'ani ölçülerle iyi tesbit edilmesi lazım; insan ulvi gayelerle iyi şeyler yaptığını düşünürken aslında başka saiklerle hareket ediyor olabilir. Bu sebeple, insanın kendisinden endişe duyması kötü değildir. Kendisinden endişe duymayanın akibetinden endişe ederim.[378]

SEBEPLERE RİAYET VE İLÂHÎ İRADE'YE MUHALEFETTEN KAÇINMA

Allah'ın Meşietine vabeste hususlarda sabırsızlık göstermemek lâzım. İrade, insanın en önemli yanı, onu insan yapan gerçek husûsiyetidir ama, onun için bazen de bir dezavantaj olur. İrademizi

Allah'ın iradesine teslim etsek, O'nun kâinat için, hayat için koyduğu kuralları çok iyi bilip, onlara hakkıyla riayet etsek, karışıp karıştırmasak, her şey çok daha iyi yürür. Eko sistem, insan ile değmeden nasıl aslî dengesi içinde yürüyor ve insanın yersiz müdahaleleriyle bozuluyorsa, içtimaî sistem de aynen öyle yürür. Helâl yolda kullanıldığında tenâsül adına hayırlı bir fonksiyon yüklenen şehvet, suiistimal edildiğinde nasıl insanı insanlıktan çıkarıyor ve en büyük günahlara meşcerelik yapıyorsa, bunun gibi, irade de, yerinde kullanılmadığı, yanlış yerde kullanıldığı, İlâhî İrade'ye muhalefet ettiği zaman, insanın başına belâlar açar.

İrade ve sebepler, Allah'ın fiillerimizi yaratmasında, çok küçük ve çok ince de olsa, bir esastır. Bunu yerli yerine kullandığımızda, İlâhî İrade'ye, Allah'ın rızasına râm olduğumuzda, O bize farkında olmadığımız öyle kapılar açar ki, biraz tefahhus ve tecessüs içinde olur, hayatımızı duyarak yaşarsak, bunun farkına varırız. Çokları insanın ledünniyatıyla meşgul olmuş, onun iç dünyasını araştırmıştır. Fakat biri var ki, bu sahaya çok daha iyi girmiş, çok derinlere inmiş. İnsanın diğer duyularına ilâveten, keşfettiği sâika ve şâika adlı iki histen daha bahsetmektedir. Ortada hiç sebep yokken içinizden bir şey yapmaya şevk duyar, bir yola, bir yöne sevk edildiğinizi hissedersiniz. İşte bu, O'na teslimiyetinize O'nun bir insanıdır. Size öyle ihsanlarda bulunur, sizi öyle işlere sevk eder ki, yaptıklarınızı yapmaya dâhîler muvaffak olamaz. Fakat burada bir diğer önemli şart daha var ki, her yaptığınızı Allah'ın ahkâmına uygunluk içinde yapacak, en doğru bildiğiniz kararlarınızı ve uygulamalarınızı bile günde birkaç defa test edecek, bu konuda büyükler ne demiş, vicdanımız ne diyor, onları dinleyecek ve talebinizde ciddî olacaksınız. O zaman, "men talebe ve cedde, vecede - Talep edip, talebinin gereğini ciddiyetle yerine getiren, talep ettiğine ulaşır" şaşırınca, ummadığınız, düşünemediğiniz ufuk ve hedeflere sevk edildiğinizi görürsünüz.[379]

RİSALE...

İrade-i cüz'iye-i insâniye ve cüz'-i ihtiyariyesi çendan zaîftir, bir emr-i itibarîdir, fakat Cenâb-ı Hak ve Hakîm-i Mutlak, o zaîf cüz'î iradeyi, irade-i külliyesinin taallûkuna bir şart-ı âdi yapmıştır. Yâni mânen der: "Ey abdim! İhtiyarınla hangi yolu istersen, seni o yolda götürürüm. Öyle ise mes'uliyet sana aittir!" Teşbihte hatâ olmasın, sen bir iktidarsız çocuğu omuzuna alsan, onu muhayyer bırakıp "Nereyi istersen seni oraya götüreceğim" desen, o çocuk yüksek bir dağı istedi, götürdün. Çocuk üşüdü yahut düştü. Elbette "Sen istedin" diyerek itab edip üstünde bir tokat vuracaksın. İşte Cenâb-ı Hak, Ahkem-ül Hâkimîn, nihayet za'fta olan abdin iradesini bir şart-ı âdi yapıp, irade-i külliyesi ona nazar eder.

Elhasıl: Ey insan! Senin elinde gâyet zaîf, fakat seyyiatta ve tahribatta eli gâyet uzun ve hasenatta eli gâyet kısa, cüz'-i ihtiyârî namında bir iraden var. O iradenin bir eline duayı ver ki, silsile-i hasenatın bir meyvesi olan Cennet'e eli yetişsin ve bir çiçeği olan saadet-i ebediyeye eli uzansın. Diğer eline istiğfarı ver ki, onun eli seyyiattan kısalsın ve o şecere-i mel'unenin bir meyvesi olan Zakkum-u Cehennem'e yetişmesin. Demek dua ve tevekkül, meyelân-ı hayra büyük bir kuvvet verdiği gibi; istiğfar ve tevbe dahi, meyelân-ı şerri keser, tecavüzatını kırar.380

İRADE-İ İLAHİYE

Bütün mevcudat nasılki bir ilm-i muhîte delalet ve şehadet eder. Öyle de: O ilm-i muhît sahibinin irade-i külliyesine dahi delalet eder. Şöyle ki: Herbir şey'e, hususan herbir zîhayata pek çok müşevveş ihtimalât içinde, muayyen bir ihtimal ile ve pek çok akîm yollar içinde neticeli bir yol ile ve pek çok imkânat içinde müterreddid iken gayet muntazam bir teşahhus verilmesi; hadsiz cihetlerle bir irade-i külliyeyi gösteriyor. Çünki herşey'in vücudunu ihata eden hadsiz imkânat ve ihtimalât içinde ve semeresiz akîm yollarda ve karışık ve yeknesak sel gibi mizansız akan câmid unsurlardan gayet hassas bir ölçü ile, nazik bir tartı ile ve gayet ince bir intizam ile, nazenin bir nizam ile verilen mevzun şekil ve muntazam teşahhus; bizzarure ve bilbedahe belki bilmüşahede, bir irade-i külliyenin eseri olduğunu gösterir. Çünki hadsiz vaziyetler içinde bir vaziyeti intihab etmek; bir tahsis, bir tercih, bir kasd ve bir irade ile olur ve amd ve arzu ile tahsis edilir. Elbette tahsis, bir muhassısı iktiza eder. Tercih, bir müreccihi ister. Muhassıs ve müreccih ise iradedir. Meselâ: İnsan gibi yüzler muhtelif cihazat ve âlâtın makinası hükmünde olan bir vücudun, bir katre sudan.. ve yüzer muhtelif azası bulunan bir kuşun, basit bir yumurtadan.. ve yüzer muhtelif kısımlara ayrılan bir ağacın, basit bir çekirdekten icadları; kudret ve ilme şehadet ettikleri gibi, gayet kat'î ve zarurî bir tarzda onların Sani'inde bir irade-i külliyeye delalet ederler ki, o irade ile, o şey'in herşey'ini tahsis eder ve o irade ile her cüz'üne, her uzvuna, her kısmına ayrı, has bir şekil verir, bir vaziyet giydirir.

Elhasıl: Nasılki eşyada, meselâ hayvanattaki ehemmiyetli âzanın, esasat ve netâic itibariyle birbirlerine benzeyişleri ve tevafukları ve birtek sikke-i vahdet izhar etmeleri, nasıl kat'î olarak delâlet ediyor ki; umum hayvanatın Sani'i birdir, Vâhid'dir, Ehad'dir. Öyle de: O hayvanatın ayrı ayrı teşahhusları ve sîmalarındaki başka başka hikmetli taayyün ve temeyyüzleri delâlet eder ki; onların Sani-i Vâhid'i, fâil-i muhtardır ve iradelidir; istediğini yapar, istemediğini yapmaz; kasd ve irade ile işler. Mâdem ilm-i İlâhîye ve irade-i Rabbaniyeye mevcudat adedince, belki mevcudatın şuûnatı adedince delâlet ve şehadet vardır. Elbette bir kısım feylesofların irade-i İlâhiyeyi nefy ve bir kısım

ehl-i bid'atın kaderi inkâr ve bir kısım ehl-i dalaletin, cüz'iyata adem-i ıttılaınıiddia etmeleri ve tabiiyyunun, bir kısım mevcudatı tabiat ve esbaba isnad etmeleri; mevcudat adedince muzaaf bir yalancılıktır ve mevcudatın şuunatı adedince muzaaf bir dalâlet divaneliğidir. Çünki hadsiz şehadet-i sâdıkayı tekzib eden, hadsiz bir yalancılık işlemiş olur.

İşte, meşiet-i İlahiye ile vücuda gelen işlerde; "İnşâallah İnşâallah" yerinde, bilerek "tabiî tabiî" demek, ne kadar hata ve muhalif-i hakikat olduğunu kıyas et...381

BİR NİMETİN ŞAMİL OLMASI

Bir nimetin umumî ve herkese şamil olması, kıymetinin azlığına ve ehemmiyetsizliğine delalet etmez. Ve o nimetin bir kasd ve iradeden gelmemesine emare olamaz. Meselâ: Göz nimetinin bütün hayvanlarda bulunması, senin göze olan şiddet-i ihtiyacını tahfif etmediği gibi, gözün kıymetini tenkis etmeye de sebeb olamaz. Ve keza hususî ve tek bir nimetin tesadüfü mümkün olsa bile, umumî bir nimet behemehal bir mün'imin eser-i kasd ve iradesidir.382

NÜKTELER...

İRADENİN ZAFERİ

New York'taki Manhattan ile Brooklyn arasındaki nehir üzerine kurulmuş olan Brooklyn Köprüsü bir mühendislik harikasıdır.

John Roebling adında yetenekli ve idealist bir mühendis, 1883 yılında gösterişli bir köprü projesi yapmış. Ancak köprü inşaat uzmanları ona bu projeyi unutmasını, çünkü böyle bir köprü kurmanın imkansız olduğunu söylemişler.

Roebling, geleceği parlak bir mühendis olan oğlu Washington'u köprünün inşa edilebileceğine ikna etmiş. Baba-oğul birlikte bu işin nasıl başarılabileceği ve engellerin nasıl aşılacağı üzerinde epey fikir jimnastiği yapıp zihin ve yürek teri dökmüşler.

Her nasılsa, bankacıları proje için gereken maddi desteği vermeye de ikna etmişler. Sonra da dizginlenemez bir heyecan ve enerjiyle adamlarını tutmuş ve hayallerindeki köprüyü inşa etmeye başlamışlar.

Projenin devreye konmasının üzerinden daha birkaç ay geçmemişken inşaat sahasında meydana gelen acı bir kazada John Roebling ölmüş, oğlu Washington da ciddi biçimde yaralanmış.

Washington'un beyni şiddetli zarar gördüğü için, ne konuşabiliyor ne de yürüyebiliyor muş. Köprünün nasıl inşa edilebileceğini yalnızca baba-oğul Roebling'ler bildiği için, herkes bu büyük projenin çöpe gittiğini sanmış. Washington Roebling, hareket edemediği ve

konuşamadığı halde zekası hâlâ zehir gibiymiş.

Bir gün hastanede yatağa mahkûm vaziyette yatarken Washington'un aklına bir iletişim şifresi oluşturma fikri gelmiş. Yalnızca tek bir parmağını oynatabilen Washington bu parmağıyla karısına dokunmuş. Uzun uğraşlar sonunda parmağını vurarak, yani parmak işaretleriyle karısına köprü inşaatını sürdüren mühendislere neler söylemesi gerektiğini anlatmış.

Yatalak mühendis on üç yıl boyunca, evet tam on üç uzun yıl boyunca hasta yatağından tek parmağıyla verdiği direktiflerle gösterişli Brooklyn Köprüsü sonunda tamamlanmış.[383]

GÜZELLİK KALICIDIR ACI GEÇİCİ

"Büyük şeyler meydana getirmek için acı ve ıstırap çekmek gereklidir." (**Antonlo Fogozzias)**

Fransız resim sanatının önemli simalarından Henri Matisse (1869-1954), Auguste Renoir'dan (1841-1919) yaklaşık 28 yaş daha genç olmasına karşın, iki ünlü ressam iyi arkadaşlardı ve sık sık görüşürlerdi.

Hayatının sonlarına doğru Güney Fransa'da bir köye yerleşen Renoir, son on yılında evinden çıkamazken Matisse onu her gün ziyaret etti. Romatizma nedeniyle neredeyse hiç hareket edemeyen Renoir parmaklarını dahi hareket ettiremiyordu.

Fakat bu ağır hastalığına karşın fırçayı eline bağlayarak resim yapmaya çalışıyordu.

Bir gün Matisse, yaşlı ressamın her fırça darbesinde duyduğu büyük ıstırapla mücadele ederek stüdyosunda çalışmasını seyrederken dayanamayıp sordu: "Auguste, romatizmadan kıvrandığın, bu kadar acı çektiğin halde neden resim yapmayı sürdürüyorsun?"

Renoir yalnızca, "Güzellik kalıcıdır, acı ise geçici..." cevabını verdi.

Böylece Renoir neredeyse öldüğü güne kadar tuvalinde çalışmaya devam etti. En ünlü resimlerinden biri olan "Yıkananlar" tablosunu ölmeden yalnızca iki yıl önce, hastalığa yakalandıktan on dört yıl sonra tamamladı.[384]

AYAKLARIYLA AMELİYAT YAPAN CERRAH

"Üstesinden gelinmesi gereken zorluklar olmasaydı, insanoğlu en büyük zenginliği olan basanlarından tad alma duygusunu yitirirdi. Derin ve karanlık vadiler olmasaydı, dağların doruktan o kadar güzel olmazdı. (**Helen Keller)**

Francisco Bucio'nun bir cerrah olmaktan daha fazla istediği bir şey yoktu. Yirmi yedi yaşına geldiğinde bu düşü gerçekleştirmede epey yol almıştı. Yeteneğiyle Mexico Şehir Hastanesi Plastik Cerrahi Bölümü'nde haklı bir yer edinmişti ve bir kaç yıl içinde kendi özel muayenehanesini açabilecekti.

Ancak tarihler 19 Eylül 1985'i gösterdiğinde Francisco'nun dünyası başına yıkıldı. 8,1 şiddetinde tarihin en büyük depremlerinden biri 4200'den fazla insanın hayatına mâl oldu. Depremin insanların düşlerinde yol açtığı yıkım ise ölçülemezdi. Sarsıntılar başladığında Francisco beşinci kattaki odasındaydı. Deprem sona erdiğinde ise zemin katında tonlarca yıkıntının altında kalmıştı.

Zifiri karanlık içinde oda arkadaşının can çekişme seslerini duyuyordu. Bu arada, ameliyatlar yaptığı sağ elinin büyük bir çelik direğin altında kaldığının farkına vardı. Acı içinde, çılgıncasına elini kurtarmaya çalıştı. Bunu başaramayınca paniğe kapıldı. Kan dolaşımını sağlayamazsa elinin kangren olacağını ve kesileceğini bir doktor olarak biliyordu.

Şuur ve şuursuzluk arasında saatlerce gidip gelen Francisco, giderek zayıf düşüyordu. Ancak dışarıda Bucio ailesinin olağanüstü bir gayreti vardı. Francisco'nun babası ve altı erkek kardeşi, el arabaları ve küreklerle molozu kaldırmak için deli gibi uğraşan gönüllülerin arasına katıldılar. Ailesi umudunu hiç yitirmedi. Dört gün sonra Francisco'ya erişebildiler.

Bölgedeki profesyonel kurtarma ekipleri Francisco'yu çıkarmak için elini kesmek gerektiğini söylediler. Francisco'nun iyi bir cerrah olma düşünü bilen ailesi, bunu kabul etmedi. Bu yüzden kurtarma ekibi Francisco'nun eline düşen direği kaldırmak için fazladan üç saatlerini harcadılar. Çıkardıkları gibi onu bir hastaneye yetiştirdiler.

Bu elim hadiseyi izleyen aylar boyunca, Meksika halkı başkentlerini, Francisco Bucio ise büyük hayalini yeniden kurmak için çalıştı.

İlk adım Francisco'nun ezilen elini kurtarmak için cerrahların yaptığı on sekiz saatlik ameliyat oldu. Ancak günler geçtikçe Francisco'nun umudu azalıyordu. Parmaklarındaki sinirler yenilenmeyince doktorlar başparmağı dışındaki dört parmağını da kestiler. Artık Francisco kararını sağ elinin geride kalanını kurtarmak olarak değiştirmişti. Ertesi birkaç ay içinde beş ameliyat daha geçirdi. Ancak elini hâlâ kullanamıyordu. Sağ eli olmadan hastalarını nasıl ameliyat edebilirdi? Francisco yeni çareler arayışına girdi.

Bu arayış onu San Francisco Davies Hastanesi'nde Mikrocerrahi Başkanı Dr. Harry Buncke'ye götürdü. Dr. Buncke eldeki kesik

parmakların yerine ayak parmaklarını naklederek cerrahide yeni bir çığır açmıştı. Francisco, Dr. Buncke'nin kendisi için son umut olabileceğini anlamıştı. Ameliyat başarılı olursa işin geri kalanını halledeceğine kendi kendine söz verdi.

Doktor Buncke ameliyatla Francisco'nün iki ayak parmağını alıp yüzük ve serçe parmağı olarak eline monte etti. Bir süre sonra, Francisco sıkı çalışma sonucunda üç parmağıyla nesneleri tutabilir duruma geldi. Böylece düğmelerini iliklemek gibi kolay işleri becermeye başladı. Bu zorlu ameliyatın ağır etkisini üzerinden attıktan sonra, Francisco bütün gücünü yoğun bir terapi ve egzersiz programına verdi, iğne deliğinden iplik geçirebilmek için saatlerce acı içinde uğraştı. Daha sonra adını okunaklı bir şekilde yazmaya çabaladı. Dr. Buncke, ona şöyle demişti. "El kendini ihtiyaçlara göre ayarlayan bir yapıdır, ihtiyaç büyükse el becerisi de artar."

Elinin eskisi gibi iş görebilmesi için aylarca süren çalışmadan sonra Francisco, Mexico City'ye geri döndü ve hastanede belirli vak'alarla sınırlı olmak üzere doktorluğu sürdürdü. Hâlâ olimpiyatlara hazırlanan bir atlet gibi çalışıyordu. Kondisyon sağlamak için yüzüyor, elini güçlendirmek için her gün binlerce düğüm atıp çözüyor, kumaşlar üzerinde dikiş çalışması yapıyor, yiyecekleri ufak parçalara doğruyor ve yeni parmaklan arasında lastik toplar döndürüyordu.

Başlangıçta en kolay işler bile eline yakışmıyor ve yorucu geliyordu. Ancak Francisco her işi hakkını vererek yapana kadar inat ediyordu. İki elini de kullanabilen biri olmak İçin sol elini de çalıştırıyordu.

Ve Francisco'nün büyük bir imtihan vermesi gereken gün geldi çattı. Bir operatör doktor, Francisco'nün yaralan temizleme ve kapatmaktan, ben almak gibi kolay ameliyatlara doğru gelişme gösterdiğini gözlemlemişti. Burnu kırılmış bir adamın ameliyatına Francisco'nun da katılmasını istedi. Ameliyat son derece hassasiyet istiyordu ve Francisco, yalnızca araç-gereci doktora verme görevini üstleneceğini sanıyordu. Ameliyatta doktor, hastanın burnunda kullanmak üzere kaburgasından kıkırdak almaya hazırlanıyordu ki Francisco'ya döndü ve kıkırdağı onun almasını istedi.

Francisco, bu hadisenin onun için bir dönüm noktası olduğunu biliyordu. Bu işi başarırsa cerrahlığa dönebilecekti. Herhangi bir terslik ise onu yıkıma uğratacaktı. Cesaretini ellerinde toplayıp kıkırdağı özenle yerinden aldı. Başka bir cerrahın on dakikada yapabileceği bir işi Francisco bir saatte yapmıştı. Ama bu bir saat, tam bir zafer gösterisiydi.

Bugün, Francisco Bucio yüksek saygınlığı olan bir plastik cerrah.

Tijuana'da iki ayrı yerde vazife yapıyor ve uzmanlık dalının ihtiva ettiği bütün ameliyatlara girebiliyor. Ayrıca fakir ailelerin çocukları için ücretsiz ameliyatlar gerçekleştiriyor. "Ben altı ameliyat geçirdim," diyor. "Kendimi onların yerine koyabiliyorum. Korkmanın ne demek olduğunu biliyorum."

Kimileri onu sevdiklerinden, "ayaklarıyla ameliyat yapan cerrah" diye takılıyorlar. Francisco bunlara aldırmıyor. Yüzünde bir gülümseme ile şöyle cevap veriyor: "Elim güzel görünmeyebilir ama gayet İyi çalışıyor. Bu mucize, en çok sevdiğim işi yapmamı sağladı. Şimdi, kendi mucizelerine ihtiyacı olanlara bir şeyleri geri veriyorum."

Hepimiz, hayatımızda şu ya da bu *biçimde engellerle, zorluklarla daha doğrusu değişik imtihanlarla karşılaşırız. Ancak* inancı, *azmi, iradeyi, sabrı ve derin bir tutkuyu motor gibi kullanırsak yanlış geldiğimiz yoldan geri dönebilir ve hayallerimize giden yolda adım adım başarıyla ilerleyebiliriz.*[385]

İRADE SAHİPLERİNİN ŞEREFİ

Farz-ı muhal olarak, Cenâb-ı Hak bizim bu dünyaya geliş şeklimizi kendi ihtiyarımıza bırakarak bizlere hikmet lisanıyla bildirseydi ki; **isterseniz** sizi **dünyaya öyle bir nevi mahlûk olarak** göndereyim **ki. sadece benim irademle işlerinizi görüp, benim dediğim şeyleri yiyiniz ve benim gösterdiğim yerlerde yaşayınız. Veya, sizi öyle bir tarzda göndereyim ki, siz benim takdim ettiğim** herşeyin **en iyisini kendi ihtiyar ve iradenizle** intihâb **ediniz. Yani, kendi iradenizle herşeyin iyisini yiyiniz, iyisini İşleyiniz...** Bu durumda bizler cihetteki bu ikinci şıkkı seçecektik.

İşte, bahsedilen birinci nevi mahlûklar hayvanat, ikinciler ise insanlardır. İnsana verilen cûz'î ihtiyarînin kıymet ve ehemmiyetine bu misâlle bir derece bakabilirsiniz.[386]

İSTİKAMET

لَيْسُوا سَوَاءً مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ اُمَّةٌ قَائِمَةٌ يَتْلُونَ ايَاتِ اللّٰهِ انَاءَ الَّيْلِ وَهُمْ يَسْجُدُونَ

Al-i İmran / 113. Hepsi bir değildir; ehl-i kitap içinde istikamet sahibi bir topluluk vardır ki, gece saatlerinde secdeye kapanarak Allah'ın âyetlerini okurlar.

قُلْ اِنَّنى هَدينى رَبّى اِلى صِرَاطٍ مُسْتَقيمٍ دينًا قِيَمًا مِلَّةَ اِبْرهيمَ حَنيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكينَ

En'am / 161. De ki: Şüphesiz Rabbim beni doğru yola, dosdoğru dine, Allah'ı birleyen İbrahim'in dinine iletti. O, ortak koşanlardan değildi.

فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا اِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصيرٌ

Hud / 112. O halde seninle beraber tevbe edenlerle birlikte emrolunduğun gibi dosdoğru ol! Aşırı da gitmeyin. Çünkü O, sizin yaptıklarınızı çok iyi görendir.

اِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللّٰهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلٰئِكَةُ اَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَاَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتى كُنْتُمْ تُوعَدُونَ

Fusilet / 30. Şüphesiz, Rabbimiz Allah'tır deyip, sonra dosdoğru yolda yürüyenlerin üzerine melekler iner. Onlara: Korkmayın, üzülmeyin, size vâdolunan cennetle sevinin! derler.

HADİS...

* İmam Mâlik (radıyallâhu anh)'e ulaştığına göre, Resülullah (aleyhissalâtu vesselâm) şöyle buyurmuştur: "İstikamet üzere olun. (Bunun sevabını) siz sayamazsınız. Şunu bilin ki, en hayırlı ameliniz namazdır. (Zâhirî ue bâtînî temizliği koruyarak) abdestli olmaya ancak mü'min riayet eder."

* Hz. Ali (radıyallahu anh) şöyle buyurmuştur: "Sizler geniş bir caddeye bırakıldınız. Bu, üzerinde Ümmü'l-Kitap olan (yâni Allah'ın kesin hükümlü âyetleriyle istikameti tesbit edilmiş) bir yoldur."

* İbnu Amr İbni'l-As radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, elinde iki kitap olduğu halde yanımıza geldi ve: "Bu iki kitap nedir biliyor musunuz?" buyurdular.

Cevaben: "Hayır, ey Allah'ın Resûlü! bilmiyoruz. Ancak bildirmenizi istiyoruz!" dedik.

Bunun üzerine sağ elindekini göstererek: "Bu Rabbülâlemin'den

(gelmiş) bir kitaptır. İçerisinde cennet ehlinin isimleri mevcuttur. Hatta onların babalarının ve kabilelerinin isimler de mevcuttur ve sonunda da icmal yapmıştır. Bunlara asla ne ilave yapılır, ne de onlardan eksiltmeye yer verilir.

Hiç değişmeden ebedi olarak sabit kalır" buyurdular. Sonra sol elindekini göstererek: "Bu da Rabbülâlemin'den bir kitaptır. Bunun içinde de ateş ehlinin isimleri, onların atalarının isimleri ve kabilelerinin isimleri vardır. En sonda da icmâllerini yapmıştır. Bunlara asla ne ziyade yapılır, ne de eksiltmeye yer verilir!" buyurdular. Ashabı sordu: "Öyleyse ey Allah'ın Resûlü, niye amel ediliyor? Madem ki her şey önceden olmuş bitmiş, yazılmış ve artık yazma işinden fariğ olunmuş (bir daha yapma gayreti de niye)?"

Resûlullah şu cevabı verdi: "Siz amelinizle doğruyu ve istikameti arayın! İtidali koruyun, Zira, cennetlik olan kimsenin ameli, cennet ehlinin ameliyle sonlanır; (daha önce) ne çeşit amel yapmış olursa olsun. Keza cehennemlik olanın ameli de cehennem ehlinin ameliyle sonlanır, hangi çeşit amel ile amel etmiş olursa olsun!" Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, sonra elindeki kitapları atıp, elleriyle işaret ederek dedi ki: "Rabbiniz kullardan artık fariğ oldu, birkısmı cennetlik, birkısmı da cehennemliktir."

* Ebu Sa'idi'l-Hudri radıyallahu anh, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan anlatıyor: "Ademoğlu sabaha erdimi, bütün azaları, dile temenna edip: "Bizim hakkımızda Allah'tan kork. Zira biz sana tabiyiz. Sen istikamette olursan biz de istikâmette oluruz, sen sapıtırsan biz de sapıtırız!" derler."

* Hz. Sevbân radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Her hususta dosdoğru istikamet üzere olun; meyletmeyin. Ama buna güç yetiremezsiniz. Öyleyse bilin ki, en hayırlı ameliniz namazdır. Kâmil mü'minden başkası abdesti (hakkı ile) muhafaza edemez."

* Ebu Ümame radıyallahu anh, Resûlullah'tan naklen anlatmıştır: "İstikamet üzere olun! İstikamet üzere olsanız, bu ne iyidir! Amellerinizin en hayırlısı namazdır. Abdesti ancak kâmil mü'minler (hakkıyla) muhafaza ederler."

TEFSİR...

فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا اِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

Hud / 112. O halde seninle beraber tevbe edenlerle birlikte emrolunduğun gibi dosdoğru ol! Aşırı da gitmeyin. Çünkü O, sizin yaptıklarınızı çok iyi görendir.

İşte bundan dolayı sen emrolunduğun gibi dosdoğru ol! Hakkiyle

doğru ve dürüst ol! Bu emrin "fa" harfiyle öncesine bağlanması şu anlamı ifade eder: Sen her hususta doğruluk ile emrolunmuş bulunuyorsun. Ve senin, her işte Kur'ân'da emrolunduğun gibi, sıratı müstakim üzere tam bir doğrulukla hareket etmen ve her hususta aldığın vahye uyman, Kur'ân ahlâkı ve ahkamı uyarınca hareket edip bilfiil canlı bir doğruluk örneği olman gerekmektedir ki, hakkında hiçbir şüpheye ve tereddüde yer kalmayacaktır. Doğruluğun ve dürüstlüğün senin peygamberliğine ve başarılı olmana en büyük delil ve belge olacaktır. Bundan dolayı sen sana karşı çıkanların laflarına bakma, onları Allah'a havale et de gerek müminlerle müşterek olan inanç ve amele ilişkin genel görevlerinde, gerek özellikle peygamberlik görevleriyle ilgili olarak yalnızca sana ait olan özel görevlerinde tam emrolunduğun gibi, hakkiyle doğru ol, doğruluktan ayrılma! Şu halde sûrenin baş tarafında "Belki sen, sana yapılan ithamlardan dolayı, sana vahyolunanların bazısını terkedecek olursun ve bundan da üzüntü duyarsın" (11/12) geçtiği üzere vahyolunan emrin yerine getirilmesi ne kadar ağır olursa olsun; ne o emrin tebliğinde, ne de icra ve uygulamasında hiçbir engelden yılmayarak emrolunduğun gibi dosdoğru olmaya devam et.

Abdullah b. Abbas demiştir ki. Bütün Kur'ân içinde Resulullah'a bu âyetten daha ağır ve daha çetin bir âyet nazil olmamıştır: Ve bunun içindir ki, Peygamber Efendimiz (s.a.v.) "Hud Sûresi ve benzerleri beni ihtiyarlattı" ve bazı rivayette "Beni Hud Sûresi ihtiyarlattı." buyurmuştur.

Demek ki, Hakk'a vasıl olmak için istikametten başka yol olmadığı gibi, her hususta istikamet kadar yüksek bir makam ve onun kadar zor hiçbir emir yoktur. Herhangi iş olursa olsun, herhangi hedef olursa olsun ona ulaşmanın en kısa yolu doğruluktur. Böyle olmakla beraber her şeyden önce, bir işte doğrunun hangi çizgide olduğunu tayin ve tespit etmek çok zordur; ayrıca onunla ilgili çeşitli noktalardan ilişkisini kesip, sarsılmadan dosdoğru olan o çizgi üzerinde yürüyebilmek daha zordur. Ve yine istenilen hedefe ulaştıktan sonra aynı şekilde o doğruluk üzere, hiç eğilmeden devam ve sebat edebilmek büsbütün zordur. Bununla beraber şu kadarını hatırlatmalıyız ki, bu âyette Resulullah'a "beni ihtiyarlattı" dedirtecek kadar zor gelen nokta, istikamet emrinin asıl kendisiyle ilgili olan kısmından ziyade, ümmetiyle ilgili olan kısmı olsa gerektir. Zira buyuruluyor ki: Seninle beraber tevbe edenler de. Yani şirkten tevbe edip de imanda seninle beraber bulunan, Müslüman olan herkes de tıpkı senin gibi dosdoğru olsun. Ve azmayın, yani Allah'ın tayin ettiği sınırı aşıp da onun dışına çıkmayın, doğruluktan ayrılıp da ifrat veya tefrite sapmayın, aşırı gitmeyin ey Müslümanlar Çünkü muhakkak ki O, (yani Rabb'in) bütün yapacağınızı görür. Gözünden hiçbir şey kaçmaz. Görür ve ona göre karşılığını verir; ceza veya mükafat, karşılıksız bırakmaz.[387]

PIRLANTA SERİSİ…

Doğruluk demek olan istikâmet; ehl-i hakîkatça, itikatta, amelde, yemede, içmede, hâlde, sözde ve bütün davranışlarda ifrat ve tefritten sakınıp nebîler, sıddîkler, şehidler ve sâlihlerin yolunda yürümeye îtinâ gösterme şeklinde yorumlanmıştır ki, (Fussîlet, 41/30) âyeti de, işte bu, Allah'ın rubûbiyetini itiraf ve birliğini tasdik edip, iman, amel ve muâmelelerinde peygamberlerin yürüdüğü şehrahta yürüyenleri, ötelerde saf saf meleklerin karşılayıp, korku ve tasanın kol gezdiği o ürpertici vasatta onları müjdelerle coşturacaklarını haber veriyor.

İstikâmet, tabiat mertebesinde mükellefiyetleri edâya, benlik mertebesinde hakîkat-ı şeriata, ruh mertebesinde marifete, sır mertebesinde de ruh-i şeriata riâyetle yaşanır ve temsil edilir. Bu mertebeleri bihakkın görüp gözetmenin ne kadar güç olduğunu anlatması bakımından, en büyük ruh ve mâ'nâ insanının: "Hûd suresi ve benzerleri iflahımı kesip beni yaşlandırdı" sözü ki†- " Emrolunduğun gibi dosdoğru ol" (Hûd, 11/112) âyetine işâret buyuruyorlardı- ne mânidardır!

Zâten O'nun, duygu, düşünce ve davranışları da hep istikâmet edâlı değil miydi.? Ve huzur-u ruhefzâlarına kurtuluş ve ebedî saadete eriş beklentileriyle sığınan bir sahâbiye: " -Allah'a iman ettim de, sonra da dosdoğru ol" diyerek, iki cümlelik "cevâmiu'l-kelim" ile, bütün itikâdî ve amelî esasları ihtiva eden istikâmeti hatırlatmıyor muydu?

Hâlinde istikâmet olmayan hak yolcusunun; bütün sa'y u gayreti boşa gideceği gibi heder ettiği zamanından ötürü de her zaman sorgulanması söz konusu olabilir. Yolun başında, neticeye ulaşmak için istikâmet şart ve bir yol azığıdır; sulûkün nihâyetinde ise, Hakkı bilmenin bedeli ve Hakk marifetine ermenin şükrüdür ve bir vâcibtir. İşin başında zikzakların yaşanmaması, yol esnâsında ferdin kendini murâkabesi, nihâyette de yabancı düşünce ve davranışlara bütün bütün kapanması istikâmetin önemli alâmetlerindendir..

"-İstikâmet erlerinden birini bilirim ki, hidâyet köyünün başını tutmuş durur. Bu hüviyet nurlarına canını ısmarlamış ve tabiat kirlerinden pâk olarak ölmüştür" diyen hak dostu ne hoş söyler!

Kul, istikâmetin tâlibi olmalı, keşf u kerâmetin değil; zîrâ istikâmeti isteyen Allah, harikulâdelere dilbeste olan da kuldur. Gönül kaptırdıklarımız mı, yoksa Allah'ın istedikleri mi..?

Bâyezid-i Bistâmî'ye: "Falan kimse suda yürüyor, havada uçuyor" dediklerinde, Hazret: "Balıklar, kurbağalar da suda yüzüyor.. sinekler, kuşlar da havada uçuyor.. görseniz ki bir adam seccadesini suya sermiş yüzüyor veya havada bağdaş kurmuş oturuyor; zinhar iltifat etmeyiniz! Onun hâl ve hareketlerindeki istikâmete ve onların da

sünnete uygunluğuna bakınız!" buyurur. Ve bize, hârikalar atmosferinde pervâz etmeyi değil, istikâmeti ve kulluk zemîninde yüzü yerde olmayı salıklar..

İstikâmet, Hakk'a kurbet yolunda üç basamaklı bir merdivenin son basamağıdır. İlk menzil "takvim" dir ki; Hakk yolcusu, bu mertebede İslâm'ın nazarî ve amelî kısımlarında temrinat yapa yapa onu tabiatının bir parçası hâline getirerek bir ölçüde nefsini aşmaya muvaffak olur. İkinci menzil "ikâmet" ve "sükûn" dur ki; sâlik âlem-i emre âit mesâvî -ki riyâ, süm'a, ucub gibi kullukla te'lifi imkânsız yaramaz şeylerdir- bunlardan uzaklaşarak, kalbini şirke ve şirk şâibelerine karşı korumaya alır. Üçüncü menzil, "istikâmet" dir ki, bu makam seyyâha sır kapılarının aralandığı makamdır ve ilâhî vâridâtın kerâmet ve ikram ünvânıyla indiği kutub noktadır. Bu ma'nâdaki istikâmet ehl-i hak arasında bilinegeldiği şekliyle çok defa âdiyattan sıyrılarak, "Yedullah" kuşağında "Kadem-i Sıdk" üzere yaşamaktır ve ilâhî eltâfın sağnak sağnak olduğu bir hârikalar iklimidir. Bu iklimde çiçekler hiç solmaz.. burada yamaçlar kar-kış bilmez.. ve burada hep baharlar tüllenir durur ki " " (Cin, 72/16) beyânı da bu temâdi ve ölümsüzlüğü ifade etmektedir.

…Siz tevhid üzere taleb-i ikâmet, Allah ve Resûlüyle aranızdaki ahitlere riayet ve ilâhî hudutları da koruyup-kolladığınız sürece suyu kesilmez bu çeşme hep akacaktır.

Efendimiz de, bu husûsa temas buyururken: "Kulun kalbi müstakim olmadıkça îmânı müstakim olamaz, lisânı dosdoğru olmayınca da kalbi müstakim olamaz" ferman ederler. Bir başka beyanlarında ise: "Her sabah insanoğlunun uzuvları lisâna karşı: 'Bizim hakkımızda Allah'tan kork; zîra sen müstakim olursan biz de müstakîm oluruz; sen eğri-büğrü olursan biz de eğriliriz' derler" diye önemli bir mevzûu ihtarda bulunur.

Son olarak bir can alıcı hatırlatmayı da Es'ad Muhlis Paşa'dan dinleyelim:

"İstikâmette gerektir reviş-i sıdk u sebat
Kademin merkeze koy devrede perkârın ucu.[388]

TAKVAYA DAİR BİRKAÇ HUSUS

Soru: Takva kavramı üzerinde çok farklı şeyler söyleniyor. Takva ne demektir ve takvaya ulaşabilmek için nelere dikkat etmek gerekir?

Cevap: Allah'tan hakkıyla korkmaya "takva", takvayı hayat felsefesi olarak benimsemiş, duygu, düşünce ve amellerini buna göre ayarlayan insana da "müttaki" denilir. İstikamet ise, hayatı Allah Rasulü'nün verdiği ölçülerde yaşayıp, ifrat ve tefritler içine düşmemeye

denir. Müslüman, her davranışında olduğu gibi takvada da istikamet üzere olmalıdır. Takva adına Efendimiz (s.a.s.)'in belirlediği çerçevenin ötesinde bir kısım zorlayıcı unsurlar ortaya koymak ve pratikte de onları uygulamaya çalışmak şer'î sınırların dışına taşmak demektir.

Bu cümleden olarak, insanlar beş vakit farzın dışında nafileler için zorlanmamalıdırlar.. zorlanmamalı ve sadece düşünce olarak tahşidat yapılıp meselenin ehemmiyeti üzerinde durulmalıdır. Mesela, bu çerçevede teheccüdün âlem-i Berzaha açık bir menfez olduğu, insanın iç yapısını aydınlatması gerektiği, bunun için gecenin karanlığında, hiç kimsenin olmadığı anlarda, bütün semavatın ve arzın Hâlik'ı olan Allah'a yönelmenin şart olduğu anlatılabilir. Evrâd ü ezkâr mevzuunda da aynı hassasiyet gösterilerek, bunca nimetleri lutfeden, -liyakatımız olmasa bile- gücümüzün fevkinde olan bunca işe imza atmayı bize nasip eden Allah'a karşı çok dua etmemiz gerektiği ifade edilmelidir.

Bediüzzaman Hazretleri'nin bazen talebelerini teheccüde kaldırdığı bir gerçektir. Yalnız onun talebeleri zaten kendi irade ve ihtiyarları ile her gece teheccüd kılan insanlardır. Onun için bunu bir zorlama olarak kabul etmek imkânsızdır. O halde bu noktada Hz. Üstad'ın yaptığı şey, sadece onları uyandırmaktan ibarettir.

Aslında Cenâb-ı Hakk'ın bunca lütuf ve ihsanlarının temadisi, o ölçüde kavlî, fiilî ve hâlî şükrü gerektirir. Çünkü bu nimetler görmezlikten gelinerek Allah'a şükredilmezse; "Andolsun şükrederseniz elbette size daha fazla veririm ve eğer nankörlük ederseniz azabım pek çetindir" (İbrahim, 14/7) âyetinin hükmünce Allah'ın azabına uğrama ihtimali vardır. Onun için nafile ibadetlerin üzerinde ısrarla durmak ve onları telkin etmek herkesin aslî vazifeleri arasında mütalâa edilmelidir…[389]

İLÂHÎ LÜTUFLARIN DEVAMI YOLUNDA

Soru: Tarihî seyir içinde cereyan eden hâdiselerle mukayese edildiğinde âdetâ dengeler kuşağında yaşarcasına İlâhî lütuflara mazhar olduğumuz sık sık ifade buyurulmakta. Bu lütufların temadisi için fert ve cemaat olarak bizlere düşen vazifeler nelerdir?

Cevap: Allah'ın üzerimize sağnak sağnak yağdırdığı rahmetini "tahdis-i nimet" olarak sık sık zikrediyoruz.. zikretmeliyiz de. Nasıl zikretmeyelim ki, bizler bir damla yağmura hasret kaldığımız günlerin, maneviyat adına kurumuş, çatlamış çorak yerlerin ve bir çorak dönemin insanlarıyız. O günlerden Rabbim, bizlere inayet ve lütufda bulunup bu günlere eriştirdi. Ne var ki, Allah'ın inayet kerem ve lütfunun bizi kuşatması ayrı bir mes'ele, bunların temâdisi de ayrı bir mes'eledir.

Kanaat-i âcizânemce bu nimetlerin devam ve temâdisi adına yapacağımız ilk iş, mevcut halin geriye tek adım bile atılmaksızın, istikamet üzere korunmasıdır. Bir misal verecek olursak; radyoda kanal ayarlaması yaparken evvela aradığımız kanalı bulur, sonra da bulduğumuz kanalda sabit kalıp artık diğer kanallar üzerinde ibreyi gezdirmeyiz. Belki, kanal üzerinde ibreyi hafif sağa-sola oynatıp en net dalgayı yakalamaya çalışırız. Aynen bunun gibi, sebepler plânında bu nimetlerin bize gelmesine vesile olan ızdırap, dua, aksiyon gibi özellikleri, onları muhafazanın yanında daha da ileri götürmeliyiz ki, üzerimizdeki lütuf ve ihsanların devamı adına ilk adımı atmış olalım.[390]

İRADE VE İSTİKAMET

İradenin Allah'ın gösterdiği istikamette ve makul sınırlar içinde kullanılması da çok önemlidir. Meselâ sizler, savuna geldiğiniz dava adına ölesiye koşturur ama iradenizin hakkını tam vermez, onu dengeli bir biçimde kullanmaz, kullanamaz veya iradenizi kuvvetlendirecek sair unsurlar ile onu besleyemezseniz birtakım önü alınmaz yanlışlıklar içine düşmeniz her zaman söz konusu olabilir. Yani Asr-ı Saadet şablonunu, içinde yaşanılan şartları, insan ve irade faktörünü hesaba katmadan, "hizmet için sokağa dökülecek, silahlı mücadele yapacak, siyasî yolları deneyecek, âlemle yaka-paça olacak ve hedefe bu yolla yürüyeceğiz" der, ayak diretirseniz, irade mevzuunda imtihanı kaybetmiş sayılırsınız. Halbuki irade, mantıkî ve hissî boşluklara çarpmamalı, çeşitli destekleyici unsurlarla daima beslenmelidir. Hatta bu bağlamda irade, mutlaka şuur ile birleştirilmelidir. Böylece o, daha bir derinliğe ulaşacak ve mehbit-i vahy-i İlâhî veya ilhâm-ı İlâhî olan lâtife-i Rabbaniye, irade hesabına harekete geçebilecektir. İşte o zaman vahyin veya ilhamın aydınlatıcı tayfları altında irade, ister ubudiyet isterse hizmet alanında çok farklı buudlara ulaşacaktır ki, Allah da yapılan ibadet ve hizmetlerin birini binlere yükseltecektir. Mantıkî ve hissî boşluklar içine düşülmeden yapılan böyle iradî hizmetler neticesi imtihan da kazanılmış olabilir...[391]

DUYGULARDA İTİDAL

Soru: Ümit-ümitsizlik, tevazu gurur vb. duyguların dengede götürülmesi hususunda zorlanıyoruz. Neler tavsiye edersiniz?

İnanç ve idealimizin devamlılığı adına bu tür duyguların i'tidal ve istikamet üzere temsili çok önemlidir. Zira inanç başka, inançta dengeyi yakalama ve o dengeyi ilelebet devam ettirme başkadır.

Evvela, dinimiz her zaman ve zeminde bizlere orta yolu tavsiye eder. Cenab-ı Hakk: "Ben sizi orta (yolda) bir ümmet kıldım.." buyurur. İşte bu, ifrat ve tefritten olabildiğine uzak; hem akıl, hem his, hem de ruh yönüyle ıtidali temsil eden bir ümmet demektir ki, biz de yaptığımız

ibadet ve dualar içerisinde, günde en az kırk defa: "İhdina's-sırata'l-müstakîm-bizi doğru yola hidayet et" demek suretiyle, Rabbimizden bizi o yolda tutmasını dileriz. Kaldı ki bizler, ifrat ve tefritlerin hat safhada temsil edildiği bir dönemde yaşamaktayız. Böyle bir dönemde Allah'ın yardımı olmadan istikamet üzere yaşamamız imkânsız gibidir.

Tarihe baktığımız zaman, birçok olumsuz hadiselere sebep olan şeyin, duygu ve düşüncelerdeki aşırılıkların, sapmaların olduğunu görürüz. Mesela; İslâm tarihinde itikadî fırkaların ortaya çıkışı, ilgili mevzularda meydana gelen ifrat ve tefritlere dayanmaktadır. Onların bir kısmı, sebeplerin tesirini inkâr edip

cebrî bir anlayışa yönelirken, diğer bir kısmı da, esbabı her şey ' sayma gibi bir yanlışlığın içine düşmüşlerdir. Neticede her ikiside ne esbabı, ne de esbaba riayetin hikmetini anlayamamıştır. Oysaki bizler, sebepler aleminde yaşadığımızdan sebeplere riayette esbapperest gibi davranmamız; neticeyi beklemede de, Kudret-i İlahi ye sığınıp tevekkül etmemiz esasına göre davranma mecburiyetindeyiz. Mustafa Sabri Efendi bu konuda, "Müptedinin Mutezile olmaması, müntehinin de Cebriye olmaması mümkün değildir" diyerek, ayrı bir hususu daha ifade etmeye çalışır ve Ehl-i Sünnet anlayışının ayrı bir varyasyonuna dikkati çeker…[392]

KALBİ İSTİKAMETİ KORUMAK ÇOK ZOR O HALDE?

…Evet, güzel bir noktaya temas ettiniz. İstikamette kalmak ile kalmamak arasında çok ince bir perde vardır. Onun için insan, Allah Rasulünün defaatle dediği gibi, "Ey kalbleri evirençeuiren AJlahım. Benim kafbimi din üzerinde sâbit kıl!" demeli ve Rabbisine dua dua yalvarmalıdır. Hatta bana göre bu dua, değil günde 3 defa, 50 defa okunsa yine de azdır. Çünkü hassaten günümüzde dalâlete giden yollar, mahlukatın soluklarının kat katı adedince. Evet bugün, kayma noktaları o kadar çok ki, bu ve benzeri dualarla Rabbine sığınmayan insanın istikamette kalabilmesi oldukça zordur.

Öte yandan hiç kimse kalkıp "ben aklım ve mantığımla doğru yolu bulmuş yürüyorum. Kaymam mümkün değildir" diyemez ve dememelidir de; zira Allah Rasulü o fetanet-i âzâmıyla doğru yolu bulabilmeye musait olmasına rağmen, yine sabah-akşam hep bu duayı okuyordu. İnsanlığın İftihar Tablosunun böyle davranmasını yadırgayıp, "acaba buna gerek var mı?" gibi düşünen insan, -bana göre- farkına varmadan kendini merede-i şeytanın zimmetine salmış demektir.

Hasılı, istikamet çok önemlidir. Bunun için de önce usul-ü İslâmiyeyi bilme ve onun ardından da sürekli Rabbimize yalvarma, yakarma şarttır.[393]

HEDEF VE İSTİKAMET

İnanan bir gönül sürekli “Rabbimi anlatamayacağım bir dünyada yaşamaktansa ölürüm daha iyi.” düşünce ve hissini taşır. Zaten O’nu anlatamayacak, sevip başkalarına sevdiremeyeceksek bu dünyada yaptığımız herşey abesle iştigaldir. Bunun dışındaki bütün mülahazaları balyozla vurup kırmak lazım. Her mümin, “Bu din benim dinim, dinimi anlatmak vazifemdir.” demeli. Müslüman sadece kendi olarak kalamaz. Kendiniz olarak kalmaya kalkarsanız bitersiniz. Ancak meyve verdiğiniz sürece yaşayabilirsiniz. İnsanlara faydalı olarak Cenab-ı Allah’ın rızasını kazanma duygusuyla hayırlı hizmetler ardında koşmuyorsanız pas tutup çürümeniz mukadderdir. Ayrıca, İslam’dan başka hiçbir sistem ya da ideolojinin insanlığa verecek birşeyi kalmamıştır. Öyleyse biz, insanlık için bir ışık olmalıyız; bir mum kadar da olsa etrafımızı iman nuruyla aydınlatmaya bakmalıyız. Karanlığı aydınlatmak ancak iyi bir müslümanlıkla mümkündür. Biz istikamet müslümanları olarak güven vadeden tavırlarımızla gönüllere akmalıyız. Bugün bazı insanlar bize inanmıyor olabilir; müslümanlar olarak yapageldiğimiz samimi işlerin ardında başka gayeler arayabilirler. Bu meselede de, başkalarını suçlama yerine bizim kendimizi tam ifade edemediğimiz hususu üzerinde durmalıyız. İnsanlar en az 40 sene bizi seyretmeli; hiç sapmadan, Cenab-ı Hakk’ın rızası dışında bir beklentiye girmeden, doğru müslümanlığı yaşamaya çalıştığımızı görmeli. İşte böyle bir kıvamda olduğunuz zaman göreceksiniz, insanlık fevç fevç size müracaat edecek ve sizi siz yapan hakikatlere koşacak.[394]

SIRAT-I MÜSTAKÎM ÜZERE KALABİLME

Sırat-ı Müstakîm üzere kalabilmek için devamlı Allah'a sığınmak ve hep dua etmek lâzım. Kalpler, O'nun elindedir. Kalbe kalbe denmesinin bir sebebi de, onun sürekli dönüp durması, bir halden başka bir hale kalb olmasıdır. Hiç birimiz, garantide değiliz. Bugün oturan bir arkadaş, başına gelenleri, ailesinin, çocuklarının durumunu anlattı. Allah, ağır imtihan ediyor. Bizi öyle imtihanlardan muhafaza buyursun.

Geçmiş hayatımıza dönüp baktığımızda, Allah'ın bizi çok tehlikelerden koruduğunu görürüz. Çok mehâlike yaklaşıp da tam düşeceğimiz anda Allah tutmuş ve kurtarmıştır. Bu itibarla, Allah'a çok sığınmak ve çok güvenmek lâzımdır.[395]

RİSALE...

Gençlik Rehberi'nde izah edildiği gibi: Gençlik hiç şüphe yok ki gidecek. Yaz güze ve kışa yer vermesi ve gündüz akşama ve geceye değişmesi kat'iyetinde, gençlik dahi ihtiyarlığa ve ölüme değişecek.

Eğer o fâni ve geçici gençliğini iffetle hayrata istikamet dairesinde sarfetse, onunla ebedî, bâki bir gençliği kazanacağını bütün semâvî fermanlar müjde veriyorlar.

Eğer sefâhete sarfetse, nasıl ki bir dakika hiddet yüzünden bir katl, milyonlar dakika hapis cezasını çektirir. Öyle de, gayr-i meşrû dâiredeki gençlik keyfleri ve lezzetleri, âhiret mes'uliyetinden ve kabir azabından ve zevâlinden gelen teessüflerden ve günahlardan ve dünyevi mücâzatlarından başka, aynı lezzet içinde o lezzetden ziyade elemler olduğunu aklı başında her genç tecrübe ile tasdik eder.

Meselâ: Haram sevmekte, bir kıskançlık elemi ve firak elemi ve mukabele görmemek elemi gibi çok ârızalar ile o cüz'i lezzet, zehirli bir bal hükmüne geçer. Ve o gençliğin su-i istimâli ile gelen hastalıkla hastahanelere ve taşkınlıklariyle hapishanelere ve kalb ve rûhun gıdasızlık ve vazifesizliğinden neş'et eden sıkıntılarla meyhanelere, sefâhethânelere veya mezaristana düşeceklerini bilmek istersen; git, hastahanelerden ve hapishanelerden ve meyhanelerden ve kabristandan sor. Elbette ekseriyetle, gençlerin gençliğinin su-i istimalinden ve taşkınlıklarından ve gayr-i meşrû keyiflerin cezası olarak gelen tokatlardan eyvahlar ve ağlamalar ve esefler işiteceksin.

Eğer istikamet dâiresinde gitse; gençlik, gayet şirin ve güzel bir ni'met-i ilâhiyye ve tatlı ve kuvvetli bir vâsıta-i hayrat olarak âhirette gayet parlak ve bâkî bir gençlik netice vereceğini, başta Kur'an olarak çok kat'i âyâtıyla bütün semâvî kitablar ve fermanlar haber verip müjde ediyorlar. Mâdem hakikat budur. Ve mâdem helâl dâiresi keyfe kâfidir. Ve mâdem haram dâiresindeki bir saat lezzet, bazan bir sene ve on sene hapis cezasını çektirir. Elbette gençlik ni'metine bir şükür olarak, o tatlı ni'meti iffette, istikamette sarfetmek lâzım ve elzemdir.[396]

EFENDİMİZİN HAREKET VE SEKENATI

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, hilkaten en mutedil bir vaziyette ve en mükemmel bir surette halkedildiğinden, harekât ve sekenatı, itidal ve istikamet üzerine gitmiştir. Siyer-i Seniyyesi, kat'î bir surette gösterir ki: Her hareketinde istikamet ve itidal üzerine gitmiş, ifrat ve tefritten içtinab etmiştir.

Evet Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, bütün ef'al ve akvâl ve ahvâlinde istikamet, kat'î bir surette görünüyor. Meselâ: Kuvve-i akliyenin fesad ve zulmeti hükmündeki ifrat ve tefriti olan gabavet ve cerbezeden müberra olarak, hadd-i vasat ve medâr-ı istikamet olan hikmet noktasında kuvve-i akliyesi daima hareket ettiği gibi; kuvve-i gazabiyenin fesadı ve ifrat ve tefriti olan korkaklık ve tehevvürden münezzeh olarak, kuvve-i gadabiyenin medâr-ı istikameti ve hadd-i vasatı olan şecaat-ı kudsiye ile kuvve-i gadabiyesi hareket etmekle

beraber; kuvve-i şeheviyenin fesadı ve ifrat ve tefriti olan humud ve fücurdan musaffa olarak, o kuvvenin medâr-ı istikameti olan iffette, kuvve-i şeheviyesi daima iffeti, âzamî mâsumiyet derecesinde rehber ittihaz etmiştir. Ve hâkeza...

Bütün Sünen-i Seniyyesinde, ahvâl-i fıtriyesinde ve ahkâm-ı şer'iyyesinde, hadd-i istikameti ihtiyar edip zulüm ve zulümat olan ifrat ve tefritten, israf ve tebzirden içtinab etmiştir. Hatta tekellümünde ve ekl ve şürbünde, iktisadı rehber ve israftan kat'iyyen içtinab etmiştir. Bu hakikatın tafsilâtına dair binler cild kitab te'lif edilmiştir.[397]

ÜMMETİM İSTİKAMETLE GİTSE

Rivayette var ki: "Ümmetim istikametle gitse, ona bir gün var." Yani …bin sene hâkîmane ve mükemmel yaşayacak. Eğer istikamette gitmezse, ona yarım gün var. Yani ancak beşyüz sene kadar hâkimiyeti ve galibiyeti muhafaza eder.

Allahu a'lem, bu rivayet kıyametten haber vermek değil; belki İslâmiyetin galibane hâkimiyetinden ve hilafetin saltanatından bahseder ki, ayn-ı hakikat ve bir mu'cize-i gaybiye olarak aynen öyle çıkmış. Çünki Hilafet-i Abbasiye'nin âhirinde, onun ehl-i siyaseti istikameti kaybettiği için, beşyüz sene kadar yaşamış. Fakat ümmetin heyet-i mecmuası ise istikameti kaybetmediğinden Hilafet-i Osmaniye imdada gelip binüçyüz sene kadar hâkimiyeti devam ettirmiş. Sonra Osmanlı siyasiyyunları dahi istikameti muhafaza edemediğinden, o da ancak (hilafetle) beşyüz sene yaşayabilmiş. Bu hadîsin mu'cizane ihbarını, Hilafet-i Osmaniye kendi vefatıyla tasdik etmiş. Bu hadîsi başka risalelerde dahi bahsettiğimizden burada kısa kesiyoruz.

EN KISA YOL

Evet nasıl bir yerden bir yere giden yolların ve bir noktadan uzak bir noktaya çekilen hatların en kısası ise, en doğrusudur ve müstakimidir. Aynen öyle de; maneviyatta ve manevî yollarda ve kalbî mesleklerde en doğrusu, en müstakimi ise en kısa ve en kolayıdır. Meselâ: Risâle-i Nur'da bütün müvazeneleri ve küfür ve îman yollarının mukayeseleri kat'î gösteriyorlar ki; îman ve tevhid yolu, gayet kısa ve doğru ve müstakim ve kolaydır. Ve küfür ve inkâr yolları gayet uzun ve müşkilâtlı ve tehlikelidir. Demek bu istikametli ve hikmetli ve herşeyde en kısa ve kolay yolda sevkedilen bu kâinatta, elbette şirk ve küfrün hakikatları olamaz ve îman ve tevhidin hakikatları, bu kâinata güneş gibi lâzım ve vâcibdir.

Hem ahlâk-ı insaniyede en rahat, en faydalı, en kısa, en selâmetli yol ise sırat-ı müstakimde, istikamettedir. Meselâ: Kuvve-i akliye, hadd-i vasat olan hikmeti ve kolay, faydalı istikameti kaybetse, ifrat veya tefritle muzır bir cerbezeye ve belalı bir belahete düşer, uzun yollarında

tehlikeleri çeker. Ve kuvve-i gadabiye, hadd-i istikamet olan şecaati takib etmezse; ifratla çok zararlı ve zulümlü tehevvüre ve tecebbüre ve tefritle çok zilletli ve elemli cebanet ve korkaklığa düşer.. istikameti kaybetmesinin, hatasının cezası olarak daimî, vicdanî bir azabı çeker. Ve insandaki kuvve-i şeheviye, selâmetli istikameti ve iffeti zayi' etse; ifratla musibetli, rezaletli fücura, fuhşa ve tefritle humuda, yani nimetlerdeki zevk ve lezzetten mahrum düşer ve o manevî hastalığın azabını çeker.
İşte bunlara kıyasen, hayat-ı şahsiye ve hayat-ı içtimaiyenin bütün yollarında, istikamet en faydalı ve kolay ve kısadır. Ve sırat-ı müstakim kaybedilse, o yollar pek belalı ve uzun ve zararlı olur.

NÜKTELER...

DÜNYA-AHİRET DENGESİ

İnsanlar bir türlü aşırılıklardan kurtulamıyorlar. Hatta, Halife Harun Reşid'in kardeşi olduğu söylenen Behlül Dana'dan şöyle naklederler: Behlül, bir gün sarayın avlusunda uzun ve kalın bir kalasın bir ucuna gitmiş tutup kaldırmış. Sonra öbür ucuna gitmiş yine tutup kaldırmış. Sonra tam ortasından kavrayıp kaldırmak istemiş; ama bir türlü başarılı olamamış. Bütün gayretleri boşa gitmiş. Pencereden olayı seyreden Harun Reşid, Behlül'ü huzuruna çağırmış ve "Sen saatlerce orada ne uğraşıp duruyordun? O koca kalası kaldıramayacağın belli. Ne diye vaktini boş yere harcadın?" diye sormuş. Behlül, "Bu kalasın bir ucu dünya, öbür ucu ahiret olsa, ben teker teker uçlarından kaldırabilir miyim? diye düşündüm. Sonra bakalım, hem dünyayı hem ahireti beraber kaldırabilir miyim, dedim; ama ne yaptımsa hakkından gelemedim." demiş.

Harun Reşid dersini almış ve "Aslında sen beni kastediyorsun, beni irşad ediyorsun. Bilirim sen zaten boş bir şey yapmazsın." demiş. Doğru olmasına doğru; ama insan sahabeler gibi manen çok güçlü olsa her hâlde kaldırır gibi geliyor bana... Birilerinin "Çiroz Abdurrahman, senin böyle bir şeye nereden gücün yetecek?" dediklerini işitiyor gibiyim. Fakat, **Gönlün Yar'da** (yani gerçek sevgili olan Allah'ta), elin kârda (ticarette, dünya için çalışmada) diye bir dengeden bahsedenler ve **"Dünyayı kesben değil, kalben terk etmek lâzımdır."** Yani elin dünyada çalışırken, gönlün dünyaya değil Allah'a bağlı olmalıdır. Ben çiroz olsam da bunu gerçekleştirebilecek, yaman pehlivanlar çıkabilir. Neden olmasın?[398]

HIRS

اِنَّ الْاِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا

Mearic / 19. Gerçekten insan, pek hırslı (ve sabırsız) yaratılmıştır.

زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْاَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذلِكَ مَتَاعُ الْحَيوةِ الدُّنْيا وَاللّٰهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَابِ

Ali imran / 14. Nefsanî arzulara, (özellikle) kadınlara, oğullara, yığın yığın biriktirilmiş altın ve gümüşe, salma atlara, sağmal hayvanlara ve ekinlere karşı düşkünlük insanlara çekici kılındı. Bunlar, dünya hayatının geçici menfaatleridir. Halbuki varılacak güzel yer, Allah'ın katındadır.

HADİS…

*Hakîm İbn-i Hizâm radiya'llâhu anh'ten şöyle dediği rivâyet edilmiştir:

Resûlullâh salla'llâhu aleyhi ve sellem'den (bir kere dünyâlık) istedim. Bana verdi. Sonra kendisinden (bir daha) istedim. (Yine) bana verdi. Sonra (üçüncü bir daha) istedim. (Bu defa da) bana verdi. Bundan sonra buyurdu ki:

- Ey Hakîm, şu mal (yok mu? Sanki o, manzarası) yeşil, (zevkı) tatlı gûnâ-gûn mevvadır. Her kim bu malı, ferâgat-i nefs ile (hırssız) alırsa, o mal, kendisi için bereketli ve meymenetli olur. Bir kimse de bunu hırs ile alırsa, bu mal, alan için şerefli ve bereketli olmaz. O muhteris kimse (dâü'l-kelebe tutulmuş) bir obur gibidir. Dâimâ yer, bir türlü doymaz. (Veren) yed-i ulyâ, (alan) yed-i süflâdan hayırlıdır. Hakîm, (İbn-i Hizâm) demiştir ki, ben:

- Yâ Resûla'llâh! Seni Hak Peygamber gönderen Allâhu Teâlâ'ya yemîn ederim ki: ben şu dünyâdan ayrılana kadar senden başka hiç bir kimseye, hiç bir şey için elimi uzatmam (benim elim, senden sonra Arab neslinin elleri altında bulunamaz) dedim.
(Hakîkaten) Ebû Bekr radiya'llâhu anh (hilâfet-i zamânında), beytü'l-mâldeki hakkını vermek için Hakîm'i da'vet etmiş, fakat Ebû Bekr'in bu ihsânını kabûl etmekten imtinâ eylemiştir. Sonra Ömer radiya'llâhu anh de hakkını vermek için da'vet etmiş, ondan da almaktan imtinâ eylemiştir. Bundan sonra Hazret-i Ömer (Mahzar-i Sahâbe'de):

- Ey cemâat-i müslimîn: Hakîm hakkında sizi işhâd ederim ki: ben, harac ve ganîmet malından muayyen olan hakkını kendisine arz ediyorum. O, almaktan imtinâ ediyor, dedi. Ve (hakîkaten) Hakîm, Resûlullâh salla'llâhu aleyhi ve sellem'den sonra tâ vefât edene kadar,

kimseden bir şey almamıştır.

* Hz. Enes (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselam) buyurdular ki: "Âdemoğlu ihtiyarladıkça onda iki şey gençleşir: Mala karşı hırs ve hayata karşı hırs".

* Ka'b İbnu Mâlik (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resulûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Bir sürüye salınan iki aç kurdun sürüye verdiği zarar, kişinin ma1 ve şeref hırsıyla dine verdiği zarardan daha fazla değildir."

Mânası şudur: Kişinin mal ve şeref için gösterdiği hırs veya bu iki şeye olan sevgisi dine fesad ve zarar getirir, tıpkı aç iki kurdun hiçbir engelleme olmadan sürüye salındığı zaman hâsıl edecekleri zarar gibi...

* Hz. Enes (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Âdemoğlu için iki vâdi dolusu mal olsaydı, mutlaka bir üçüncüyü isterdi. Âdemoğlunun iç boşluğunu ancak toprak doldurur. Allah tevbe edenleri affeder."

TEFSİR...

زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذلِكَ مَتَاعُ الْحَيوةِ الدُّنْيا وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَابِ

Ali imran / 14. Nefsanî arzulara, (özellikle) kadınlara, oğullara, yığın yığın biriktirilmiş altın ve gümüşe, salma atlara, sağmal hayvanlara ve ekinlere karşı düşkünlük insanlara çekici kılındı. Bunlar, dünya hayatının geçici menfaatleridir. Halbuki varılacak güzel yer, Allah'ın katındadır. }

Şehvetle ilgisi çok olan, bütünüyle şehvet kesilmiş gibi bulunan şeylere karşı duyulan muhabbet, yahut sırf şehvet için sevilen, onlar arasından şu sayılan şeyler insanlara çok süslü, çok zinetli gösterildi, bunları pek hoş gördüler, sevilecek şeyler yalnızca bunlar zannettiler. Bir taraftan bunların meşru birer nimet olması özelliği, bir de hayalî ve gayri meşru bir şeye sebep olması özelliği vardır. Birincisinde süsleyen Allah, ikincisinde süsleyen şeytan ve beşerin bilgisizliğidir ki, fenalığı ve kınanması bu bakımdandır. Şehvet nefsin arzu ettiği şeye atılışıdır ki gönül çekmek, canı istemek diye söylenir.

Bunun ifrat derecesine hırs ve şereh denilir. Dilimizde şehvet, iştahtan daha özel bir anlama gelir ise de aslında değildir. Burada şehevat, bütünüyle şehvet kesilmiş iştah çekici şeyler anlamına kullanılmış ve aşağısıyla tefsir edilmiştir. Bununla beraber mef'ûl mânâsına alınarak şehvet kendi mânâsında bırakılmak ve aşağısı da "hübb"ün beyanı olmak ihtimali vardır. Evlat ve hele oğullar demektir. Bunda kadınlar tarafından mülahaza olunan şehevat sevgisine de bir

ima vardır. Zira "nâs" kelimesi bütün insanlara ve kadın ile erkeğe şamil olmak üzere genel anlamlı bir kelimedir. Fakat kınama açıkça erkeklere tevcih olunmuş, kadınlar sevmek değil, sevilmek mevkiinde gösterilmiştir. Bununla beraber âyet Allah katındaki mutlak gerçeği değil, bir bakış açısını, bir zihniyeti dile getirmiştir.

"Kanatîr" kantarın çoğuludur, "mukantara" ise kantarlanmış demektir. Kantarların kantarlanması da darb sûretiyle (çarpım yapılarak) çoğaltılmıştır ki, mübalağa için olur. Aritmetik ifadesiyle en az "kantar kerre kantar" demek gibidir. Kantar en büyük ağırlık birimidir ki, çeşitli zamanlarda, değişik kavimler tarafından farklı şekilde kullanılmış olduğu bilinmektedir. Mesela bir zamanlar Afrika ve Endülüs'te sekiz bin miskal, sonra yüz rıtıl bir kantar sayılmıştır. Hz. Peygamber'den bin iki yüz ukye (okka) veya on iki bin ukye veya bin iki yüz dinar diye üç ayrı rivayet de bulunmaktadır. Mutlak olması bakımından herhangi bir sayı değil, en yüksek tartıda birçok şey demek olur. Nitekim Araplarda kantar miktarı belli olmayan bir ağırlık ve tartıdır. Veyahut yerle gök arası kadar mal demektir diye de lügat rivayetleri bulunmaktadır.

İşte böyle şehevat muhabbetini pek güzel bir şey zannetmeleridir ki, kendilerini her fenalığa sürükler. Bu iştah çekici şeylere böylesine muhabbet ise göründüğü kadar güzel bir şey değildir. Bunların amaç ve gaye edinilmeye değer yanları yoktur. Nihayet bunlar bayağı bir hayatın unsurlarıdır.

İnsan bırakır hepsini hîn-i seferinde. Dönüp dolaşıp varılacak ve hayatın gayesi edinilecek şey bunlar değildir. Allah'ın yanındakidir ki, bu dünya hayatından geçilip Allah'a varıldığı zaman ona erilir. Bundan dolayı o şehevat, o iştah çekici şeyler, dünya hayatını sürdürmek ve geçip Allah'a gitmek için faydalanılmak üzere verilmiş birer araç olmak bakımından Allah tarafından ihsan edilmiş birer nimet iseler de bu bayağı hayata ve onun eşyaları olan şehevata muhabbet etmek ve bu yüzden Allah yanındaki güzel mevkii feda etmek ne kadar büyük budalalıktır, ne kadar alçaklıktır.[399]

() اَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ () اِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِ اٰيَاتُنَا قَالَ اَسَاطِيرُ الْاَوَّلِينَ

سَنَسِمُهُ عَلَى الْخُرْطُومِ () اِنَّا بَلَوْنَاهُمْ كَمَا بَلَوْنَا اَصْحَابَ الْجَنَّةِ اِذْ اَقْسَمُوا لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ () وَلَا يَسْتَثْنُونَ () فَطَافَ عَلَيْهَا طَائِفٌ مِنْ رَبِّكَ وَهُمْ نَائِمُونَ () فَاَصْبَحَتْ كَالصَّرِيمِ () فَتَنَادَوْا مُصْبِحِينَ () اَنِ اغْدُوا عَلٰى حَرْثِكُمْ اِنْ كُنْتُمْ صَارِمِينَ () فَانْطَلَقُوا وَهُمْ يَتَخَافَتُونَ () اَنْ لَايَدْخُلَنَّهَا الْيَوْمَ عَلَيْكُمْ مِسْكِينٌ () وَغَدَوْا عَلٰى حَرْدٍ قَادِرِينَ () فَلَمَّا رَاَوْهَا قَالُوا اِنَّا لَضَالُّونَ () بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ

Kalem/ 14-27 :Mal ve oğullar sahibi olmuş diye (böyle yolunu şaşırmış) Ona âyetlerimiz okunduğu zaman o, "Öncekilerin masalları!" der. Biz yakında onun burnuna damga vuracağız (kibirini kırıp rezil

edeceğiz). Biz, vaktiyle "bahçe sahipleri" ne belâ verdiğimiz gibi, onlara da belâ verdik. Hani onlar (bahçe sahipleri), sabah olurken (kimse görmeden) onu (mahsullerini) devşireceklerine yemin etmişlerdi. Onlar istisna da etmiyorlardı. Fakat onlar daha uykudayken Rabbinin katından (gönderilen) kuşatıcı bir âfet (ateş) bahçeyi sarıverdi de, 20.Bahçe kapkara kesildi. Sabah olurken birbirlerine seslendiler. "Madem devşireceksiniz, hadi erkenden mahsulünüzün başına gidin!" diye. Derken yürüyorlardı; fısıldaşıyorlardı. "Sakın bugün hiçbir yoksul bahçeye girip yanınıza sokulmasın" diye. (Evet yoksullara yardıma) güçleri yettiği halde, onları yardımdan mahrum etmek niyet ve azmi ile erkenden yola düştüler. Fakat bahçeyi gördüklerinde: Mutlaka yolumuzu şaşırmış olmalıyız! dediler. Yok yok, doğrusu biz mahrum bırakılmışız!

Konu fena huylardan, alçaklıklardan sakınmak ve onların sembolü olup da o yola sevkedebilecek olanların ardına düşmemekle ilgili ahlâkî ve sosyal bir konu olunca, tefsirciler gayet renkli ve zengin olan bu Kur'ân kelimelerini anlayıp anlatarak irşada çalışmışlardır. Zira Kur'ân o fenalık sembollerine itaat etmemeyi emrederken, Kur'ân tertibinin güzellik ve inceliğine bir leke kondurmamak üzere onları her birinin sırasıyle çok beğenip takındığı şatafatlı bir tavır ve edâ içinde deste deste mimliyerek süzgeçten geçirmiş ve bunlara uyanların, hepsinden aşağılık olduğunu göstermek üzere de "soysuz"u hepsinin sonuna takarak, hepsini bir küll halinde fırlatıp atıvermiştir.

Tefsirciler bunlarla belirli bir şahıs kastedilip edilmediğini araştırmakla uğraşmışlar ise de doğrusu Ebu Hayyân'ın dediği gibi âyette açık olan budur ki: Bu nitelikler belirli bir şahıs için değildir…

SARM, bağ kesmek, üzüm ve meyve devşirmek anlamına geldiği gibi, bir şeyi kökünden kesip tamamen ayırmak anlamına da gelir. Bunlar gönüllerince bağın kendisini değil, meyvesini devşirmeyi kastetmiş olsalar da yeminlerinde şöyle demişlerdir: "Vallahi o bağı sabahleyin mutlaka ve kesinlikle keseceğiz". Oysa bu tamamen kendi ellerinde değildi. Gerek o bağın gerek kendilerinin sabaha çıkıp çıkmayacaklarını öyle kesin bir şekilde bilemezlerdi. Bir istisna da yapmıyorlardı. "İnşaallah", "Allah izin verirse" yahut "sağ salim sabaha çıkarsak", "bir kaza ve belaya uğramazsak" gibi bir şart, ilerisi için hesaba katılan bir kayıt koymuyorlardı. Çok kuvvetli ve kararlı olmak için yeminlerini yerine getirememek ve bu yüzden felakete uğramak ihtimallerini düşünmüyorlar, bir dönüm noktası bulunmasını istemiyorlardı. Yahut kendilerinden başka kimseye bir şey vermek istemiyorlar, onu kendilerinden başka birisinin kesebileceğini hesaba katmıyorlardı. Öyle kesin bir şekilde konuşup karar vererek uykuya yatmışlardı. Fakat onlar uykuda iken Rabbin tarafından bir dolaşıcı, dolaşan ilâhî bir emir, bir âfet o bağın üzerinden her tarafını

dolaşıverdi. Bir rivayete göre bağın bulunduğu vadiden bir ateş çıkıp o bağı kökünden yakarak kavurup bitirivermişti. Derhal o cennet gibi bağ, sabaha kadar sırıma dönüvermişti.

SARÎM, tamamen kesilmiş veya kesik demektir. Meyvesi kesilmiş bağa, ürünü biçilmiş tarlaya, gecenin bir parçasına, hiçbir şey bitirmeyen kumluk bir yere de denilir. Burada birinci mânâda olabilirse de sonraki mânâlardan biriyle o bağın meyvesinin değil, kendisinin kökünden kesilip yanmış, kül gibi karara, kalmış olduğu rivayet edilmiştir. Demek ki yemin ettikleri iş olmuştu, fakat gönüllerindeki gibi ve kendileri tarafından, lehlerine değil; hatırlarına getirmedikleri bir şekilde aleyhlerine olmuştu, henüz haberleri yoktu. Derken sabahleyin birbirlerine seslendiler. Haydin, kesecekseniz ürününüz üzerine erkence koşun, dediler.

Bunda iki hata ediyorlardı. Birisi o bağı yalnız kendileri yetiştirmiş, sade onların ekimi, kültürü imiş gibi, "ürününüz" diyorlar, sonra da "ürününüze" demiyorlar da "ürününüz üzerine" diyorlar. Onu ekin biçer gibi kesip bitirmek niyetiyle, düşmanın üzerine saldırır gibi kıymak kesin kararıyla aleyhine yürüyorlar, çünkü ondan kimseye bir şey bırakmak istemiyorlar, son derece hırslı hareket ediyorlar. Onun için hemen fırladılar. Giderken gizli gizli birbirilerine mızıldaşıyorlardı. Sakın, bugün üzerinize bir yoksul sokulmasın diyorlardı. Hiç düşünmüyorlardı ki dün birbirleriyle sözleşirken birbirlerinin gönüllerini ancak yemin ederek rahatlatabiliyorlar, biricik güvenceyi onda buluyorlar, ondan kuvvet alıyorlar, ortaklık ve toplumlarını onunla kurabiliyorlardı. O bağ ve ekine ve onun ürünlerini toplamaya nail olabilirlerse yine bu sayede nail olabileceklerdi. Düşünmeleri gerekirdi ki o bağ ve ürün, kendilerinden önce onu onlara veren ve onlar uyurken onu gözetecek olan Allah'ındır. Onda bir Allah hakkı, Allah'ın yoksul kullarının nice hakları vardır. O yoksulları gözetmek, bu iyiliği bilme alâmeti olmak üzere Allah için onlara efendilik etmek, hem o bağı bozmaya giderlerken öyle despotça hareket etmeyip mümkün olabildiği kadar onlardan bir kısmına da yararlanma imkanı vermek, hırs ve zorbalıkla bağlarına düşman çoğaltacaklarına ona gözleri takılabilecek olan fakirleri, babaları zamanında olduğu gibi az çok gözeterek hayırlarını isteyen duacılar, bekçiler yetiştirmek ve bunun kendileri için bir görev olduğunu unutmamak gerekirdi. Oysa onlar uykuda iken bağın ne olduğunu, ne duruma geldiğini hiç hesaba katmayarak fırlamışlar, "Sakın yanınıza bir fakir sokulmasın." diyerek, bunu da kimse işitmesin diye seslerini dahi kıskanır bir şekilde fısıl fısıl, mızıl mızıl birbirlerine uyarıda bulunarak hızla gidiyorlardı. Ve sade bir engellemeye güçleri yeterek, yani hızlı bir engelleme ve zorbalığa, sırf bir hırs ve öfkeye güçleri yeterek erkenden gittiler. Demek ki topluluğun hızı ve despotluğu bireyden daha kuvvetli ve daha dehşet vericidir.

Evet öyle gittiler, varacakları yere vardılar ama sonu ne oldu? İşte şu şaşkınlık, şu yoksunluk, şu pişmanlık oldu: "Fakat bahçeyi gördüklerinde, biz her halde yanlış gelmişiz, yok, biz mahrum edilmişiz dediler"…[400]

RİSALE…

Ey Ehl-i İman! Sabıkan, adâvet ne kadar zararlı olduğunu anladın. Hem anla ki, adâvet kadar hayat-ı İslâmiyeye en müthiş bir maraz-ı muzır dahi, hırstır.

Hırs, sebeb-i haybettir ve illet ve zillettir; ve mahrumiyet ve sefaleti getirir. Evet, her milletten ziyade hırsla dünyaya saldıran Yahudi milletinin zillet ve sefaleti, bu hükme bir şahid-i kàtı'dır.

> Evet, hırs, zîhayat âleminde en geniş bir daireden tut, tâ en cüz'î bir ferde kadar sû-i tesirini gösterir. Tevekkülvâri taleb-i rızık ise, bilâkis medar-ı rahattır ve her yerde hüsn-ü tesirini gösterir. İşte, bir nevi zîhayat ve rızka muhtaç olan meyvedar ağaçlar ve nebatlar, tevekkülvâri, kanaatkârâne yerlerinde durup hırs göstermediklerinden, rızıkları onlara koşup geliyor. Hayvanlardan pek fazla evlât besliyorlar. Hayvânat ise, hırsla rızıkları peşinde koştukları için, pek çok zahmet ve noksaniyetle rızıklarını elde edebiliyorlar.

Hem hayvânat dairesi içinde zaaf ve acz lisan-ı hâliyle tevekkül eden yavruların meşru ve mükemmel ve lâtif rızıkları hazine-i rahmetten verilmesi; ve hırsla rızıklarına saldıran canavarların gayr-ı meşru ve pek çok zahmetle kazandıkları nâhoş rızıkları gösteriyor ki, hırs sebeb-i mahrumiyettir; tevekkül ve kanaat ise vesile-i rahmettir.

Hem daire-i insaniye içinde her milletten ziyade hırsla dünyaya yapışan ve aşk ile hayat-ı dünyeviyeye bağlanan Yahudi milleti, pek çok zahmetle kazandığı, kendine faydası az, yalnız hazinedarlık ettiği gayr-ı meşru bir servet-i ribâ ile bütün milletlerden yedikleri sille-i zillet ve sefalet, katl ve ihanet gösteriyor ki, hırs maden-i zillet ve hasârettir. Hem harîs bir insan her vakit hasârete düştüğüne dair o kadar vakıalar var ki

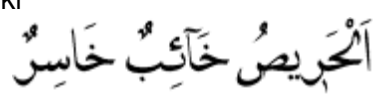

darbımesel hükmüne geçmiş, umumun nazarında bir hakikat-i âmme olarak kabul edilmiştir.

Madem öyledir. Eğer malı çok seversen, hırsla değil, belki kanaatle malı talep et, tâ çok gelsin.

Ehl-i kanaat ile ehl-i hırs, iki şahsa benzer ki, büyük bir zâtın divanhanesine giriyorlar. Birisi kalbinden der: "Beni yalnız kabul etsin; dışarıdaki soğuktan kurtulsam bana kâfidir. En aşağıdaki iskemleyi de bana verseler, lütuftur."

İkinci adam, güya bir hakkı varmış gibi ve herkes ona hürmet etmeye mecburmuş gibi, mağrurâne der ki: "Bana en yukarı iskemleyi vermeli." O hırsla girer, gözünü yukarı mevkilere diker, onlara gitmek ister. Fakat divanhane sahibi onu geri döndürüp aşağı oturtur. Ona teşekkür lâzımken, teşekküre bedel kalbinden kızıyor. Teşekkür değil, bilâkis hane sahibini tenkit ediyor. Hane sahibi de ondan istiskal ediyor.

Birinci adam mütevaziâne giriyor, en aşağıdaki iskemleye oturmak istiyor. Onun o kanaati, divanhane sahibinin hoşuna gidiyor. "Daha yukarı iskemleye buyurun" der. O da gittikçe teşekkürâtını ziyadeleştirir; memnuniyeti tezayüd eder.

İşte, dünya bir divanhane-i Rahmân'dır. Zemin yüzü bir sofra-i rahmettir. Derecât-ı erzak ve merâtib-i nimet dahi iskemleler hükmündedir.

Hem, en cüz'î işlerde de herkes hırsın sû-i tesirini hissedebilir.

Meselâ, iki dilenci birşey istedikleri vakit, hırsla ilhah eden dilenciden istiskal edip vermemek, diğer sakin dilenciye merhamet edip vermek, herkes kalbinde hisseder.

Hem meselâ, gecede uykun kaçmış; sen yatmak istesen, lâkayt kalsan, uykun gelebilir. Eğer hırsla uyku istesen, "Aman yatayım, aman yatayım" dersen, bütün bütün uykunu kaçırırsın.

Hem meselâ, mühim bir netice için birisini hırsla beklersin. "Aman gelmedi, aman gelmedi" deyip, en nihayet hırs senin sabrını tüketip, kalkar gidersin. Bir dakika sonra o adam gelir; fakat beklediğin o mühim netice bozulur.

Şu hâdisâtın sırrı şudur ki: Nasıl ki bir ekmeğin vücudu, tarla, harman, değirmen, fırına terettüp eder. Öyle de, tertib-i eşyada bir teennî-i hikmet vardır. Hırs sebebiyle, teennî ile hareketedilmediği için, o tertipli eşyadaki mânevî basamakları müraat etmez; ya atlar, düşer veyahut bir basamağı noksan bırakır, maksada çıkamaz.

İşte, ey derd-i maişetle sersem olmuş ve hırs-ı dünya ile sarhoş olmuş kardeşler! Hırs bu kadar muzır ve belâlı birşey olduğu hâlde, nasıl hırs yolunda her zilleti irtikâp ve haram-helâl demeyip her malı kabul ve hayat-ı uhreviyeye lâzım çok şeyleri feda ediyorsunuz; hattâ erkân-ı İslâmiyenin mühim bir rüknü olan zekâtı, hırs yolunda terk ediyorsunuz? Halbuki, zekât, her şahıs için sebeb-i bereket ve dâfi-i

beliyyattır. Zekâtı vermeyenin, herhâlde elinden zekât kadar bir mal çıkacak; ya lüzumsuz yerlere verecektir, ya bir musibet gelip alacaktır.

Hakikatli bir rüya-yı hayaliyede, Harb-i Umumînin beşinci senesinde, bir acip rüyada benden soruldu:

"Müslümanlara gelen bu açlık, bu zayiat-ı maliye ve meşakkat-i bedeniye nedendir?"

Rüyada demiştim:

"Cenâb-ı Hak bir kısım maldan onda bir veya bir kısım maldan kırkta bir, kendi verdiği malından birisini bizden istedi-tâ bize fukaraların dualarını kazandırsın ve kin ve ha-setlerini men etsin. Biz, hırsımız için tamahkâr-lık edip vermedik. Cenâb-ı Hak, müterakim zekâ-tını, kırkta otuz, onda sekizini aldı.

"Hem senede yalnız bir ayda, yetmiş hikmetli bir açlık bizden istedi. Biz nefsimize acıdık; mu-vakkat ve lezzetli bir açlığı çekmedik. Cenâb-ı Hak, ceza olarak, yetmiş cihetle belâlı bir nevi orucu beş sene cebren bize tutturdu.

"Hem yirmi dört saatte birtek saati, hoş ve ul-vî, nuranî ve faydalı bir nevi talimat-ı Rabbâni-yeyi bizden istedi. Biz tembellik edip o namazı ve niyazı yerine getirmedik. O tek saati diğer saatlere katarak zayi ettik. Cenâb-ı Hak, onun kefareti olarak, beş sene talim ve talimat ve koş-turmakla bize bir nevi namaz kıldırdı" demiştim.

Sonra ayıldım, düşündüm, anladım ki, o rüya-yı hayaliyede pek mühim bir hakikat vardır. Yir-mi Beşinci Sözde, medeniyetle hükm-ü Kur'ân'ı muvazene bahsinde ispat ve beyan edildiği üzere, beşerin hayat-ı içtimaîsinde bütün ahlâksızlığın ve bütün ihtilâlâtın menşei iki kelimedir:

Birisi: "Ben tok olduktan sonra başkası açlıktan ölse bana ne?"

İkincisi: "Sen çalış, ben yiyeyim."

Bu iki kelimeyi de idame eden, cereyan-ı ribâ ve terk-i zekâttır. Bu iki müthiş maraz-ı içtima-îyi tedavi edecek tek çare, zekâtın bir düstur-u umumî suretinde icrasıyla, vücub-u zekât ve hur-met-i ribâdır. Hem değil yalnız eşhasta ve hususî cemaatler-de, belki umum nev-i beşerin saadet-i hayatı için en mühim bir rükün, belki devam-ı hayat-ı insa-niye için en mühim bir direk, zekâttır. Çünkü, be-şerde, havas ve avam, iki tabaka var. Havastan avâma merhamet ve ihsan; ve avamdan havâssa karşı hürmet ve itaati temin edecek, zekâttır. Yoksa, yukarıdan avâmın başına zulüm ve tahak-küm iner; avamdan zenginlere karşı kin ve isyan çıkar. İki tabaka-i beşer, daimî bir mücadele-i mâneviyede, bir keşmekeş-i ihtilâfta bulunur. Ge-le gele, tâ Rusya'da olduğu gibi, sa'y ve sermaye mücadelesi suretinde

boğuşmaya başlar.

Ey ehl-i kerem ve vicdan! Ve ey ehl-i sehâvet ve ihsan! İhsanlar zekât namına olmazsa, üç za-rarı var. Bazen da faydasız gider. Çünkü, Allah namına vermediğin için, mânen minnet ediyorsun, biçare fakiri minnet esareti altında bırakıyorsun. Hem makbul olan duasından mahrum kalıyorsun. Hem hakikaten Cenâb-ı Hakkın malını ibâdına vermek için bir tevziat memuru olduğun hâlde, kendini sahib-i mal zannedip bir küfrân-ı nimet ediyorsun.

Eğer zekât namına versen, Cenâb-ı Hak namına verdiğin için bir sevap kazanıyorsun, bir şükrân-ı nimet gösteriyorsun. O muhtaç adam dahi sana tabasbus etmeye mecbur olmadığı için, izzet-i nef-si kırılmaz ve duası senin hakkında makbul olur. Evet, zekât kadar, belki daha ziyade nafile ve ihsan, yahut sair suretlerde verip riyâ ve şöhret gibi, minnet ve tezlil gibi zararları kazanmak ne-rede? Zekât namına o iyilikleri yapıp, hem farzı edâ etmek, hem sevabı, hem ihlâsı, hem makbul bir duayı kazanmak nerede?

NÜKTELER…
FELÂKET GETİREN ZENGİNLİK

Medine Müslümanlarından Sâlebe'nin mala, mülke karşı aşırı derece hırsı vardı. Zengin olmak istiyordu, hem de mutlaka zengin olmak! Hattâ benliğini saran bu şiddetli zengin olma arzusu, nihayet onu Resûlüllah'dan dua istemeye kadar sevketti. Bir gün huzur-ı Peygamberî'ye çıkarak:

- Yâ Resûlâllah, Allah'a dua et de zengin olayım, dedi.

Allah'ın Resûlü, Sâlebe'nin bu isteğine şöyle cevap verdi:

- Şükrünü yapabildiğin az mal, şükrünü yapamadığın çok maldan hayırlıdır.

Bu söz Sâlebe'ye kâfi gelmişti. Bir müddet bu îkazın mânâsı üzerinde düşünerek benliğini saran zengin olmak arzusundan birazcık olsun kurtuldu, fakat hırs onun yakasını bir türlü bırakmıyordu. Zamanla ihtirası yeniden depreştiği için tekrar müracaat etti:

- Yâ Resûlâllah, dua et de zengin olayım, dedi.

Bu sefer biraz daha açık ve ağır konuşan Resûl-i Ekrem:

- Ben senin için kâfi bir örnek değil miyim? dedi ve ilâve etti:

"Allah'a yemîn ederim ki, isteseydim şu dağlar altın ve gümüş olarak arkamdan akıp geleceklerdi; fakat ben istemedim."

Elinde bu kadar İlâhî kudret bulunmasına rağmen Resûlüllah'ın evinde haftalarca çorba pişmediği, ekseri günleri oruçlu bulundukları,

çoğu zaman iftar sofraları birkaç hurma tanesi ile bir arpa ekmeğinden ibaret olduğu, herkesin bildiği bir hakikattı.
Sâlebe bunları düşünerek bir müddet daha isteğinden vazgeçti.

Zaman zaman "zengin olursam fakir fukaraya iyi yardım ederim, daha çok sevab kazanırım" diye hayal kuruyor ve Resûlüllah'a üçüncü olarak bir müracaat daha yapmayı düşünüyordu. Nihayet müracaatını yaptı da; hem de söz vererek dedi ki:

"Seni hak Peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, eğer beni zengin ederse, fakir fukarayı koruyacak, her hak sâhibine hakkını vereceğim."

Sâlebe'nin bu kadar ısrarına karşı dayanamayan Resûlüllah:

"Yâ Rabbi, Sâlebe'yi istediği mala kavuştur," diye dua etti.

Bu dua üzerine koyun olarak sürü otlatmaya başlayan Sâlebe, daha evvel bütün namazlarını Resûlüllah'ın cemaati olarak kıldığı için kendisine Cami Kuşu adı verildiği halde, bu sefer sadece öğle ve ikindiyi mescidde kılabiliyor, diğer namazlarını koyunların ardında, bâzan da kazâen îfa edebiliyordu.

Kısa zamanda çoğalan, bereketlenen koyunlar, Medine yakınlarına sığmaz oldular, uzak çöllere, sulak yaylalara gitmek zarureti ile karşılaşan Sâlebe, artık öğle ve ikindi namazlarına da gelemiyor, sadece Cumaları mescidde görülüyordu. Nihayet çöldeki meşgalesi, ona Cuma namazlarını da unutturdu.

Arada sırada bir, sürü ile uğradığı yolların üstünde rastladığı yolculardan "Ne var, ne yok" diye haber soruyor; sonra da koyunların ardından ıssız çöllere doğru tekrar dalıp gidiyordu.

Artık umumî mes'elelerle alâkası kesilmiş, sadece şahsını ve şahsî işlerini düşünüyor, koyunlarını nerede daha iyi otlatabileceğinden başka bir şey hatırına gelmiyordu.

Bir gün Resûlüllah'ın:

- Sâlebe görülmüyor, nerededir?" diye sorması üzerine:

- Koyun aldı; sinek kurtları kadar çoğaldı; buralara sığmaz olduğundan şimdi çöllerde sürüsünün ardında dolaşıyor," dediler.

Resûlüllah:

- Sâlebe'ye yazık oldu, yazık!" buyurdu.

İşte bu sırada zekât ve sadaka âyeti nâzil olarak, mâlî durumu düzgün olan Müslümanların geçim sıkıntısı içinde bulunan kardeşlerine yardım etmeleri emredildi.

Bu âyet-i kerîmenin emrine büyük bir istekle uyan Müslümanlar, mallarının bir kısmını geçim sıkıntısı içinde yaşayan kardeşlerine seve seve verirken Sâlebe:

- Bu sizin yaptığınız düpedüz haraççılıktır," diyerek zekât toplayan memurları boş çevirdi.

Haberi duyan Resûlüllah, üzülerek "Yazık oldu Sâlebe'ye!" sözünü tekrarladı.

Sâlebe'nin evvelâ, "Zengin olursam her hak sâhibine hakkını vereceğim" diye yemîn edip, sonra da bu kadar değişik tavır göstermesi üerine "Berâe" sûresindeki şu âyet-i kerîme nâzil oldu: (Meâlen):

"Münâfıklardan bâzıları da mal, mülk verip zengin ettiği takdirde Allah'a daha fazla bağlanıp fakir fukaraya daha çok yardım edeceklerine dair söz verdiler, ne zaman ki Allah onlara bu isteklerini ihsan eder, zengin olurlar; o zaman Allah'a verdikleri sözü unuturlar, cahillik edip fukaranın hakkını vermezler."

Bu âyet-i kerîme, Sâlebe'nin münâfıklar sınıfına düştüğünü bildirmesi üzerine, akrabalarından biri şiddetli teessüre kapılarak gidip Sâlebe'ye durumu haber verdi ve fukaranın hakkını vererek kendisini münâfıklıktan hemen kurtarmasını istedi.

Bunun üzerine Sâlebe, Resûlüllah Aleyhissalâtü Vesselâm'a müracaat ederek fukaranın hakkını getirdiğini söylediyse de Resûlüllah üzüntülü bir edâ ile:

"Senin verdiklerini alamam artık Sâlebe... Allah Celle ve Alâ men'etti, haydi git!" diye mukabelede bulundu.

Resûlüllah'ın âhirete teşrifinden sonra Hazret-i Ebû Bekir'e müracaat eden Sâlebe, sırasıyla Hazret-i Ömer ve Osman'a (R.A.) da müracaat ettiyse de:

- Resûlüllah'ın almadığını biz nasıl kabûl ederiz?" diye hepsinin reddi ile karşılaştı.
Hazret-i Osman (R.A.) zamanında vefat ederken Sâlebe'nin kulaklarına şu sözler geliyordu:

- Yâ Sâlebe, şükrünü edâ ettiğin az mal, şükrünü îfa edemediğin çok maldan hayırlıdır.

İMAM ŞAFİ HAZRETLERİ VE İLİM HIRSI

…Hadislerden de İmamı Şâfiî'ye işaret çıkaran âlimler, Peygamberimizin şu hadîsini hatırlatırlar: "Kureyş'ten bir âlim çıkacak, yeryüzünü ilimle dolduracaktır." Bu hadîsin işaret ettiği âlimin İmam-ı Şâfiî olduğu, sonradan açıkça anlaşılmıştır.

Gazze'de oğlu için gereken öğrenim çevresini bulamayan annesi, onu bu mahrumiyet bölgesinden alır, Mekke'ye getirir. Burada geniş ilmî çevrede kısa zamanda kendini yetiştiren küçük Muhammed, dokuz yaşında iken Kur`ânı Kerim'i bütünüyle hıfzeder.

Onbeş yaşına gelince de, fetva vermeye ehil hale gelir. Onun bu kadar küçük yaşta fetva verecek bir makama erişmesinde; ilme karşı duyduğu şiddetli ilgi ve öğrenme merakının büyük hissesi vardır.

İlme duyduğu bu büyük ilgiyi bizzat kendisi şöyle ifade eder: "Bahil bir adam, mal toplamaya karşı nasıl hırs duyarsa, ben de ilme karşı öyle alâka duyuyorum:" Bir diğer sözünde de şöyle der: "Yavrusunu kaybeden anne, oğlunu bulunca nasıl sevinirse, ben de aradığım bir mes'eleyi bulunca öyle seviniyorum." Böylesine şiddetli arzu ettiği ilimden ne anladığını ise şu kısa cümle içinde özetler: "İlim, öğrenilen değil, yaşanandır. Yaşanmayan ilim, geçmeyen parâ gibidir: Sahibine gerçekte faydası olmaz."

HIRSIN HAYATLA ÖDENEN BEDELİ

ABD'nin New York şehri, trafik yoğunluğu en çok olan dünyanın belli başlı metropollerinden biridir.

İşte, New York'un bu oldukça hareketli günlerinin birinde şehrin beşinci caddesinde yürüyen bir adama bir otomobil hafifçe çarptı. Bu istenmeyen kazada yayaya bir şey olmamıştı. Otomobilin şoförü yayayla konuştu, özür diledi ve iş tatlıya bağlandı.

Fakat yaya tam düştüğü yerden kalkmaya hazırlanıyordu ki, hadiseyi uzaktan görüp gelen bir aklıevvel, düşen adamın yanına gelerek yerinden kalkmadığı taktirde yaralandığını öne sürerek sigortadan hatırı sayılır miktarda para alabileceğini söyledi.

Bir anda emeksiz kazanacağı yeşil dolarları gözünün önünde canlandıran adam, paranın cazibesiyle doğrulduğu yerden yeniden arabanın önüne yattı.

Araç sürücüsü ise bütün bunlardan habersiz, adamın gittiğini düşünüp, bir an önce hadise mahalinden uzaklaşma isteğiyle arabasını çalıştırıp gaza bastı. Bir anlık hırsa kapılan arabanın altındaki adam, daha ne olduğunu bile anlayamadan hırsının bedelini canıyla ödedi.[401]

YAHUDİ'NİN YALANI

İsa Aleyhisselam vaaz etmek üzere bir köye gidiyordu. Arkasından yetişen bir Yahudi, ona yol arkadaşı oldu. Bir müddet yürüdükten sonra acıktılar. Yol kenarına oturdular. Hazret-i İsa,

heybesinden üç ekmek çıkardı. Birini Yahudi'ye verdi, birini kendi yedi, uçucusunu ise tekrar heybesine koyup ibadete başladı. Yahudi, fırsattan yararlanıp kalan ekmeği de yedi.

Hazret-i İsa dönünce heybesindeki ekmeğin yok olduğunu gördü. Yahudi'ye sordu, ama o, yeminler ederek görmediğini söyledi. Bunun üzerine İsa Aleyhisselâm, Yahudi'ye bir ders vermek istedi. Toprağı avuçladı. Sonra avucunu açtı. Avucu altın doluydu. Hazret-i İsa mucize göstermişti. Yahudi ise altınları ondan nasıl alacağım düşünüyordu.

Hazret-i İsa hiç ses çıkarmadan altınlardan bir kısmını Yahudi'ye verdi, bir kısmını kendisi aldı. Kalanını avucunda tutup:

— Son ekmeği kim yedi ise bunu ona vereceğim, dedi. O zamana kadar ekmeği görmediğini, yemediğini iddia

eden Yahudi, hemen atıldı;

— Ben yedim, altınları bana ver.

— Sen dünya malına çok hırs gösteriyorsun. Hırs insana zarar verir. Bütün altınları al, senin olsun. Ama peşimi bırak. Senin gibi bir yalancı ile yolculuk yapamam.

Ve ayrıldı gitti.

Yalnız kalan Yahudi, sevinçten uçuyor, altınlarla oynuyordu. O sırada eşkıyalar bastı. Altınları elinden almak istediler. Yahudi hemen bir kurnazlık düşündü.

— Bu işi kavgasız gürültüsüz halledelim, dedi, aramızda bölüşelim.

Teklif eşkıyaların hoşuna gitti.

— Peki, dediler, bölüşelim.

— Ama önce karnımızı doyuralım. Bir kaç kişi kasabaya gitsin de yiyecek getirsin.

Birkaç kişi yiyecek almaya gönderildi.

Gözlerini altın hırsı bürümüştü. Arkadaşlarım öldürüp altına sahip olmak için yiyeceklere zehir attılar. Yahudi'nin yanında kalanlar da aynı şeyi düşünmüş ve arkadaşlarına pusu kurmuşlardı. Ansızın saldırıp hepsini öldürdüler. Getirdikleri yiyecekleri de bir güzel yediler. Sıra altını bölüşmeye gelmişti. Ama zehir tesirini göstermeye başlamıştı. Az sonra hepsi öldü.

Hazret-i İsa köydeki işini bitirip dönerken cesetleri gördü. Üzüntü içinde şunları söyledi:

— Mal ve para hırsının sonu budur işte. Helâl kazançla

yetinmeyenler böyle perişan olur. *Ey* Allah'ım, bizi başkalarının hakkına göz dikenlerden etme...[402]

HAYVANLARIN DİLİNİ BİLEN ADAM

Kazandığı ile bir türlü huzura kavuşamayan çok hırslı bir adam, aniden ölen hayvanlarının ziyan oluşunu bir türlü hazmedemiyormuş. Bunların ölecekleri zamanı daha evvelden öğrenip erken önlem almak istiyormuş! Bunun için Süleyman Peygambere başvurmuş:

- Bana dua et de, senin gibi ben de şu hayvanların dilini öğreneyim...diye günlerce yalvarmış. Süleyman Peygamber de bunca ısrar karşısında nihayet ona dua etmek mecburiyetinde kalmış. Ondan sonra ihtiraslı adam, hayvanların çıkardığı acayip sesleri anlamaya başlamış.

Bir gün kapısının önünde kedi ile köpeğin konuşmasını dinlemiş:

Kedi köpeğe:

- Benim önüme dökülen ekmek kırıntılarına dokunma. Yarın ağanın ineği ölecek, onun leşini çöplüğe atacaklar. Bolca yer, karnını doyurursun! Demiş.

Bunu duyan hırslı adam, derhal atına binmiş, ineğini pazara götürüp bir fakire satmış. Tabiî ölmesi mukadder olan inek, böylece o fakirin elinde ölmüş.

Hırslı adam, ziyandan kurtulmanın sevinci içinde, yine kedi ile köpeği dinlemeye devam etmiş. Onlardan bu defa da şunları duymuş:

Köpek demiş ki:

- Hani ya yalancı! Ağanın ineği ölecekti de, ben de doyasıya bir et yiyecektim ya?

- Sorma köpek kardeş. Ağa ineği pazara götürüp sattı. O da bir fakirin elinde öldü. Ne ise sen üzülme. Şimdi sıra ağanın atında. At ölecek, o zaman afiyetle karnını doyurursun.

Bunu duyan Ağa, yine pazarın yolunu tutmuş. Oldukça yüksek bir fiyata atini satmış. Büyük bir sevinç içinde dönüp evine gelmiş. Kendi kendine:

- Hayvanların dilini öğrenmek bana iyi kâr getiriyor, diyormuş. Yine can kulağıyla kedi ile köpeği dinlemeye başlamış.

Bu defa köpek öfke ile kediye sormuş:

- Kedi kardeş! Beni sen hep kandırıyorsun, hani Ağanın atı ölecekti?

- Yalan söylemedim, dediğim doğru. Fakat Ağa kurnaz çıkıyor,

ölecek hayvanlarını hemen satıyor, Atı da sattı, o da alan kişinin elinde öldü. Ama bu defa sana kesin bir müjde veriyorum. Ağa bundan kaçamayacak, sen de ben de tam bir hafta ziyafet içinde krallar gibi yaşayacağız!..

- Neymiş bu müjde, çabuk söyle de açlığıma iyi gelsin!

- Müjdem şu ki, bu hafta içinde Ağanın öküzü ve keçisi değil, bizzat kendisi ölecektî

Hayvanlarının ölmesi, ağaya gelecek büyük bir belaya engeldi. Ama o hayvanları satıp malına bela gelmesini engelleyince, bela bu sefer doğrudan doğruya canına gelecek. Konu komşu cenaze evine yemekler getirecek. Ağanın ardından yemekler yapılıp, etler dağıtılacak. Biz de bunların artıklarından bol bol yer, içer, keyfîmize bakarız.

Bunu duyan mal canlısı Ağada müthiş bir telaş başlamış. Ne yapıp, ne edeceğini şaşırmış. Malını da mülkünü de bir anda unutup can derdine düşmüş.

- Bütün servetimi vereceğim, biri beni kurtarsın, demiş.

Fakat onun bütün çırpınmalarına rağmen Azrail gelmiş. Ağanın canını, helal haram tanımadan kazandığı servetinin içinde almış. Geri bıraktığı malları mirasçılara pay edilmiş, ağanın kendisine de huzur-u ilâhide hesabını vermek düşmüş.[403]

KANAATİN FAYDASI

Sen bil kî, tamah **mezmum,** kötü ahlâktandır. **O kötülükten** başka kişinin **eline tamah** ettiği şey **geçmeyince meydana gelen utançlıktan başka** ondan nice kötü huylar da doğar. **Çünkü bir kimse** bir kimseye **tamah eylese o kişinin yüzüne güler.** Aralarına **nifak girer. İbadette** riyakâr olur. Kendisini **alaya** alıp hor görmelerine sabreyler. Tamah ettiği **kimsenin** kötü **olan işlerine müsamaha** gösterir. İnsan haris **yaratılmıştır.** Aç gözlüdür. Elde **bulundurduğu** şeyle kanaat **etmez. Kanaattan başka** şeyle de hırstan ve tamahtan **kurtulamaz.**

Resul aleyhisselâm şöyle buyurur:

> **"Eğer Adem uluna İki dere dolusu altın verseler yine: "Keşke üç dere dolusu atim olaydı" der. Topraktan başka hiç bir şey insanın gözünü doyurmaz."**

Bir kimse tevbe **eylese Hak** Teâlâ onun tevbesini kabul eder. **Resul** aleyhisselâm şöyle **buyurmuştur:**

"İnsanda iki şey dışında her şey ihtiyarlar. Bunlardan biri

ömrünün uzunluğu, diğeri de malının çoğalacağı umududur."

Yine Resul aleyhisselâm **buyurdu ki:**

"Ne mutlu o kimseye ki, İslâm yoluna hidayet edilmiştir, yeleri kadar geçim sahibidir ve ona kanaat etmektedir."

Yine **Resulullah** Efendimiz **dedi ki:**

"Cebrail, benim kalbime şunu fısıldadı ki, hiç bir kul, rızkı tamamlamayınca ölmez. Hak Teâlâ'dan korkun. Dünyayı düşünerek, acele etmeden isteyin. Yani yeteri kadarından çoğunu dilemeyin. Tâ ki, halkın çok şükredenleri siz olun. Üzerinize reva gördüğünüz şeyleri siz de halka reva görün. O zaman tam bir mü'min olursunuz."

Musa aleyhisselâm dedi ki:

— Ya Rab! Senin kullarından en zengin **kim vardır?**

Hak Teâlâ Hazretleri de:

- Benîm kullarımdan en zengin olan o kişidir ki, kendisine kanaat vermişimdir! dedi.

Musa yine sordu:

Hak Teâlâ şöyle buyurdu:

— En âdil kişi, kendi nefsine insaflı olandır. **İbni** Mes'ud (Allah ondan razı olsun) buyurdu ki:

— Her gün bir melek nida edip şöyle der: "Ey Âdemoğlu! Sana yetecek kadar olup seni uyanık tutacak az bir şey, çok olup da seni gaflete ve gevşekliğe sevk eden şeyden daha hayırlıdır!

Haberde şöyle gelmiştir:

—Hak Teâlâ: "Ey Âdemoğlu!" diye buyurur. "Eğer sana bütün dünyayı versem senin ondan nasibin yiyebileceğin kadardır, fazla değildir. Eğer sana yiyeceğinden Fazlasını vermesem, nasibinde fazlasının meşgalesini ve hesabını başkalarının üstüne yüklesem, sana bundan baka nasıl iyilik etmiş olurum?"

Şa'bî der ki: Avcı bir serçe tutmuştu. Kuşcağız: Ey kişi! Benden ne istiyorsun? diye sordu. Avcı: Seni öldürüp etini yiyeceğim! dedi. Kuşcağız: Benim etimi yemekle sana bir faydam dokunmaz. Ama sana üç öğüdüm var. Bunları sana Öğreteyim ki, beni yemekten sana daha hayırlı olsun. Ama o üç öğüdün birincisini elinde iken veririm. İkincisini beni elinden salıverdiğin ve ben ağaç dalma konduğum zaman vereyim. Üçüncüsünü de uçup dağ başına konduğumda vereyim! dedi. O kişi: Peki, o üç öğüdü bana bildir! dedi. Eğer elinden bir şey çıkar,

kaybolursa ona hasret çekme. O kişi kuşu avucundan bırakıp salıverdi. Kuş uçtu. Bir ağaç üzerine kondu. Adam: Ey kuş! İkinci öğüdünü söyle, dedi. Kuş da: Güç söze inanma! dedi. Sonra daldan uçup gitti, dağ başına kondu. Adama: Ey bahtsız kişi! dedi. Eğer beni öldürseydin öyle zengin olurdun ki, hiç bir zaman fakirlik görmezdin. Zira benim karnımda iki inci vardı ki, her biri yirmi miskal kadardır. Adam bu söze üzüldü, parmak ısırdı ve: Ne yazık, acındım! dedi. Öyleyse üçüncü öğüdü söyle. Kuş da dedi ki: Sana öğüdümün ikisini söyledim. Onları unuttun. Üçüncüsünü ne yapacaksın? Sana, geçen şeye gam yeme, dedimdi. Yine güç şeye inanma! demiştim. Ben senin elinde iken etim, kanadım ve kuyruğumla iki miskal yoktum. Şimdi benim kamımda yirmişer miskal o inciler neyler? Haydi diyelim ki, o inciler var, mademki senin elinden çıktım, artık gam yemenin ne faydası var? Kuş bunları söyleyip uçtu, gitti. Bu mesele şundan ötürü anlatıldı ki, tamah meydana geldiği zaman insan, yapılması güç olan şeylere de inanır.404

HIRS ve TAMAHIN İLÂCI

Bil ki, hırs ve tamahın ilâcı bir macundur. Sabrın acılığından, bilginin tatlılığından ve amelinin zorluğundan yapılmış bir karışımdır. Bütün manevî hastalıkların ilâcı da bu türlü karışımdan olur. Bu ilâç beş çeşittir.

Birinci İlâç: Yapılan işte, ameldedir. Bu amel ilkönce insanın kendi masrafını kısmaktır. Eski elbise giymeli, kuru ekmekle kanaat edilmelidir. Arada sırada katık yeterli görülebilir. Eğer dayanabilirse bu yolla tamah ve hırslan kurtulmak kolayca elde edilebilir. Ama nafakasını çoğaltan kimse için o kadar yiyecek, içecekle kanaat eylemek mümkün olmaz. Resul aleyhisselâm şöyle buyurmuştur: **"Bir kimse iktisatlı harcarsa sıkıntı çekmez."**

Yine Resul aleyhisselâm şöyle buyurmuştur: "Üç şey vardır ki, halkın kurtuluşu onlardadır:

1 — Gizli olsun, aşikâr yerde olsun Allahü Teâlâ'dan korkmak.

2 — Tedbirli harcamada bulunmak ve gerek zenginlik, gerek fakirlik hallerinde orta derecede olmak.

3 — Kızgınlık ve hoşnutluk anlarında yine aşırıya gitmemek,"

Bir kişi Ebu Derdâyı (Allah ondan razı olsun) gördü. Yerden hurma çekirdeği devşiriyor ve şöyle diyordu:

—Geçimde hafiflik üzere olmak kişinin aklının ve anlayışının çokluğundandır!... Resulullah Efendimiz yine buyurmuştur ki:

"Bir kişi iktisatla harcamada bulunursa, Hak Teala onu halka muhtaç eylemez, zengin eder. Bir kimse rızkını ölçüsüz harcarsa Hak Teâlâ onun nafakasını kısaltır, fakir eder. Bir kimse Allahü Teâlâ'yı

anarsa Hak Teâlâ da onu sever."

Resul aleyhisselâm şöyle buyurmuştur:

"Tedbir geçimin yarısıdır."

İkinci İlâç: Yeteri kadar rızk bulunca geleceği düşünerek uzun emeller beslememek, bunları elde etmek isteyerek rahat ve huzurunu kaçırmamaktır. Nitekim şeytan ona der ki:

—İhtimaldir ki, ömrün uzun olur. Yarın eline bir şey geçmeyebilir. Bugün çalışıp istekte bulun. Hiç dinlenme. Ne yerde olursa olsun talep eyle, vakit geçirme.

Allahü Teâlâ da şöyle buyurur:

"Şeytan sizi yarınki fukaralıkla korkutup sîze kötü işleri emreder." (Bakara Sûresi: 268)

Seylan yarının fakirlik korkusuyla bugünden birçok zahmetlere katlanmanı ister. Sonra da bu korkuyla düştüğün sıkıntılara bakıp sana güler. Çünkü yakın gelmez ve yarınlar bilmez. Diyelim ki, gelse bile onun zahmeti bugünkünden az olmasa gerektir. Bundan kurtulmanın yolu, hırs sahibinin hırsı yüzünden rızkının artmayacağını bilmektir. Nitekim Resulullah Efendimiz, İbn-i Mes'ud'un yanından geçiyordu. Onu çok kaygılı, kederli gördü. Ona dedi ki: "Gönlüne çok gussa verme! Sana ne mukadder kılınmışsa elbette o olsa gerektir. Senin nasibin olan şey, elbette sana erişecektir." Bilinmeli ki, kulun nzkı hiç ummadığı yerden gelir. Hak Teâlâ şöyle buyurur: "Her kim Allah'tan korkarsa, Allah ona (darlıktan) çıkış yolu gösterir ve ummadığı yerden rızık verir." (Talâk Sûresi: 2-3)

Ebû Hazım der ki:

—Her şey iki kısımdır. Birinci kısım ki, benim nasibimdir, acele olarak bana erişir. İkinci kısım ki, başka kimselerin nasibidir, yer ve gök ehli bir araya gelseler onu bana eriştiremezler. Bir kimse onu İstemekte ısrar etse de ne işe yarar?

Üçüncü İlâç: Eğer tamah etmeyip sabrederse nihayet sıkıntı çekeceğini, fakat tamah edip sabretmezse hem sıkıntı çekeceğini, hem de aşağılık bir kimse olup dünyada ayıplanacağını, âhirette ise tehlikeli cezalara çarpıtacağını bilmektir. Tamah etmeyip sabrederse sevap kazanır, halk tarafından sevilip övülür. Eğer tamah eylese hem güç olur, hem halk içinde horlanır, hem de gönlü kırılır. Bununla Melâmet olup âhirette azabının tehlikesine düşer. Sevap bulmaz. Gerek Hakkın katında, gerekse halkın içinde beğenilir kişi olmaz. Böylece sevapla, sevilme, övülme ve izzet-i nefs ile çekilen sıkıntı, zillet, günahkârlık ve âhirette cezası korkusu ile çekilen acıdan daha evlâdır. Resul aleyhisselâm buyurdu ki:

"Müminin izzeti, insanlara ihtiyaçsızlık duymasındandır." Hazret-i Ali (Allah ondan razı olsun) şöyle demiştir:

—Bir kişiye senin ihtiyacın varsa, sen onun erisin. Bir kimsenin sana ihtiyacı varsa, sen o kişini emiri olursun. Eğer bîr kişiye ihtiyacın olmazsa onun eşidisin.

Dördüncü İlâç: Bu hırs ve tamahın peşinden niçin koştuğunu düşünmektir. Sen düşün ki, bu tamahı ve bu hırsı niçin gösterirsin? Eğer yeyip içmek, zevklenmek içinse, eşeğin yeyip içmesi daha ziyâdedir. Eğer fere ve şehvet içinse ayı, domuz bu yolda daha aşkındır. Eğer tamahı kesersen onun eşi yoktur. Meğer enbiya ve evliya ola. Bunların eşidi olmak o hayvanların eşidi olmaktan Üstün değil midir?

Beşinci İlâç: Malın âfetlerinden çekinmektir. Mal çok olursa dünyada âfet tehlikesinde olur. Âhirete ise fakirlerden beş yüz yıl sonra Cennete girer. O kişiye gerek olan şey, kendisinden daha aşağı olan kimseye bakmasıdır. Hak Teâlâ'ya bundan dolayı şükretmelidir. Zengin olanlara bakmamadır.

Resul aleyhisselâm şöyle buyurmuştur:

"Öyle bîr kişiye bakın ki, dünyada sizden daha aşağı bir mevkide olsun."

İblis her zaman der ki:

— Niçin kanaat edersin? Oysa filân kimsenin falan kişinin su kadar malı vardır. Sen neden malını kısıtlarsın?

Seylan yine der ki:

— Niçin korkuyorsun? Filân âlim ve filân iman ehli çekinmezler ve haram yerler. Dünyada varlığı senden çok olanları hatırına getir. Dinde de onları düşün ki, ibâdetleri senden eksiktir.

Oysa saadet bunun aksidir. Daima dinde yüce kişilere nazar kılmalısın. Tâ ki, kendini, öz benliğini kusurlu, günahlı göresin. Dünyada fakirlere bakmalısın ki, kendini zengin göçersin.[405]

HIRS

Bir yakıcı kor. Yüreğe saplanan ateşin mızrak... Yakıp kül eden kezzap. Hırs, kendi eliyle iç dünyayı bir savaş alanına çevirmek, kanlı arenaya döndürmek kalp zeminini.

iblis tahrikçi, nefis yardakçı, ruh mağdur ve mazlum bir halde bu meydanda. His ve duygular birbirine düşmüş, bir iç savaş var artık gönül otağında. Hazin bir çekişme bu, bir iç kıyamet tablosu.

Kendiyle barışık olmayan insanda görülür hırs. Kendini aşamamış

insan da. Bu sebepten hayal, akıl, ruh, düşünce dışa yönelir. İçte yenilginin hesabını dışa sorma, içteki mağlubiyet yarasını dışta tedavi etme yönelişidir bu... Tabii ki yanlış bir yönelme yanlış bir muacele.

Hırs kin ve öfkeyi çağırır ardından... Öfke şeytan payandası ona. Aslında bu destek çürük ve küflü. En küçük bir menfaat darbesiyle destek yıkılır ve insan ümitsizliğin zindanlık iklimine tıkılır bir anda.

Efsunlu bir büyü vardır hırsın yüzünde, insanı kendine çeken ve ona zehirli meyveler sunan bir büyü. Yemişlerine bedbahtlık usaresi zerkedilmiştir onun. Sancısı çok sonra çıkar ortaya.

Hırs, yiyip bitirir bütün iyilikleri, sevapları. Hayırlar onun yakıcı ikliminde erir gider. Gözü kör eder, kalbi sefalete düşürür, ahmaklık okuyla zedeler dimağı. Onun için hırsın girdiği bir dünyadan basiret çıkar. Onun karanlık gölgesi düşünce, ruha cömertlik, hoşgörü diğergâmlık gibi insanî hasletler elini eteğini çekerler o iklimden tıpkı dünyayı terk eden ışık huzmeleri gibi. Işığın olmadığı yerde karanlığın zifiri renginden başka ne kalır ki?

Ah mahkûm ruh. Hırsın çelikten kolları arasında nasıl da ezilmişsin? Fakat onu sen büyüttün içinde. Hatayı başkasına yükleme! Onun pranga ve zincirlerini sen işledin benlik atölyende.

İşte şimdi zincire vurdu seni. işte onun prangası geçti kollarına. İşte şimdi seni esir aldı. Artık beyhude feryat etme. Onun yakıp kül eden zehrini yudumlamadan önce düşünecektin bunu.

İlahî tayflardan yüz çevirdin. Allah'ın veli kullarının öğüdünü dinlemedin. Onların sundukları iksiri yudumlamadın. Küçük gördün onları. Gözünde büyüttüğün meçhul emellerin vardı zira. Özünde çimlendirdiğin çürük arzuların vardı. Dünya sevdası, mal, mülk sevgisi, makam ve şöhret isteğin seni yiyip bitirdi.

Bak şimdi nasıl da fersiz gözlerle bakıyorsun çevreye. Nasıl da yardım diliyorsun o basit gördüğün kutlu ellerden. Nasıl da iç dünyandaki Önüne geçemediğin herşeyi yakıp kül eden hırs ateşini söndürmeleri için iksir dileniyorsun. "Bir *bardak* o/sun *verin"* diyorsun o ab-ı hayattan; içindeki fanilere sevda ateşi sönsün, ruhun bir gülistana dönsün diye.[406]

KÖR, SAĞIR VE ÇIPLAK

Seba şehri pek büyük bir şehirdi, öylesine büyük ki büyüklüğü bir tepsi kadar.

Saba şehri aynı zamanda çok ulu, çok kocaman çok geniş, çok uzun ve çok azametli bir şehirdi, öylesine kocamandı ki tıpkı bir soğan kadar. Bu tuhaf şehirde üç tuhaf insan yaşıyordu. Biri kör, biri sağır diğeri de çıplaktı. Kör olan uzakları görür, sağır olan çok iyi işitirdi.

Bir gün bu üçü bir aradayken kör:

"Bakın uzaklardan atlılar geliyor, onların hangi kabileye mensup olduklarını ve kaç kişi olduklarını tek tek görüyorum." dedi. Sağır:

"Evet evet ben de seslerini duydum ve ne dediklerini çok net anlıyorum." dedi. Çıplak:

"Eğer buraya gelirlerse bizi soyarlar diye korkuyorum." dedi. Kör:

"Bakın yaklaşıyorlar, haydi onlar gelmeden, bizi yakalayıp bir kötülük yapmadan kaçalım." dedi. Sağır:

"Davranın dostlar, gürültü gittikçe yaklaşıyor onlar gelmeden kaçalım." dedi.

Böylece şehri bırakıp kaçtılar koşa koşa bir köye vardılar. O köyde çok semiz bir kuş buldular. Kuş o kadar besiliydi ki vücudunda zerre kadar et yoktu. Kemikleri bile incelmiş ipliğe dönmüştü.

Üç arkadaş o kuşu yediler, karnı doymuş filler gibi şiştiler. O kadar doyup şiştiler ki âdeta âleme sığmaz oldular. Böylesine şişmiş olmalarına rağmen bir kapının çatlağından geçerek bir evden içeriye girdiler.

*** Sağır: İnsanın içindeki istektir.**

*** Kör: Hırstır, halkın ayıbını bir kıl bile olsa görür, kendi ayıbını zerre kadar görmez.**

*** Çıplak: Dünyaya kapılmaktır. Dünyaya çıplak geldik, çıplak gideceğiz çünkü.**[407]

DÜNYANIN HALİ

Dünya arzusu ve şehveti külhana benzer, takva İse hamama. Böylece takva hamamı şehvet külhanıyla aydınlanır.

Takva sahipleri böylece bu dünya külhanında zevk ve sefa İçindedirler. Çünkü onlar, hamama girerek yıkanıp temizlenmişlerdir.

Bu dünyadaki zenginler, hamamı ısıtmak için tezek taşıyanlara benzerler. Cenab-ı Rabbül alemin, hamam ısınsın tavlansın diye onlara bir hırs vermiştir.

Hamama giren, yüzünden, yüzündeki temizlik ve güzellikten bellidir. Külhandakiler de yüzlerindeki ve ellerindeki kir, duman ve işten belli olurlar.

Bu dünyada mal toplayan ve onunla övünen "Ben şu kadar, bu kadar mal topladım." diyen gerçekte; "Bu kadar tezek, bu kadar fışkı getirdim." diyor. Bu sözler aslında yüz kızartıcı sözlerdir. Fakat külhanda çalışanlar aralarında bununla övünürler.

"Sen akşama kadar altı küfe tezek getirdin. Halbuki ben hiç zahmet çekmeden, yirmi küfe tezek taşıdım." derler. Külhanda doğup temizlik nedir görmeyen kişi elbette misk kokusundan incinir, hasta olur."[408]

YARALI EŞEĞİN HALİ

Birisi yaralı bir eşeğin yarasına bir bez bağlasa o bez yaraya yapışsa. Sonra o bezi çekip çıkarmak isteseler eşek acıdan derhâl çifte atmaya başlar. Ne mutlu o insana ki böyle bir işe girişmeye kalkışmaz.

Hele bu eşeğin elli tane yarası olursa ve bu elli yaraya da yapışmış elli bez bulunursa artık sen onları çekip çıkarmaya çalışan adamın hâlini düşün.

• **Mal mülk bez gibi, hırs ise yara gibidir. Kimin hırsı fazla ise yarası fazladır.**[409]

GIYBET

لَايُحِبُّ اللّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ
الْقَوْلِ اِلَّا مَنْ ظُلِمَ وَكَانَ اللّهُ سَميعًا عَليمًا

Nisa/148: Allah, zulme uğrayanların dışında, çirkin sözün açıkça söylenmesinden hoşlanmaz. Allah her şeyi hakkıyla işiten, hakkıyla bilendir.

يَا اَيُّهَا الَّذينَ امَنُوا اجْتَنِبُوا كَثيرًا مِنَ الظَّنِّ اِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ اِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبْ
بَعْضُكُمْ بَعْضًا اَيُحِبُّ اَحَدُكُمْ اَنْ يَاْكُلَ لَحْمَ اَخيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللّهَ اِنَّ اللّهَ تَوَّابٌ
رَحيمٌ

Hucurat/ 12: Ey iman edenler! Zannın bir çoğundan kaçının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır. Birbirinizin kusurunu araştırmayın. Biriniz diğerini arkasından çekiştirmesin. Biriniz, ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz. O halde Allah'tan korkun. Şüphesiz Allah, tevbeyi çok kabul edendir, çok merhamet edendir.

اِنَّ الْاِنْسَانَ لَفى خُسْرٍ

Hümeze/ 1: Mal toplayıp onu tekrar tekrar sayan, insanları arkadan çekiştirip, kaş göz hareketleriyle alay edenlerin (hümeze ve lümezenin) vay haline!

HADİS...

* - Hz. Ebu Hüreyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Gıybetin ne olduğunu biliyor musunuz?" "Allah ve Resûlü daha iyi bilir!" dediler. Bunun üzerine: "Birinizin, kardeşini hoşlanmayacağı şeyle anmasıdır!" açıklamasını yaptı. Orada bulunan bir adam: "Ya benim söylediğim anda varsa, (Bu da mı gıybettir?)" dedi. Aleyhissalatu vesselam: "Eğer söylediğin onda varsa gıybetini yapmış oldun. Eğer söylediğin onda yoksa bir de bühtanda (iftirada) bulundun demektir."

* - Hz. Aişe radıyallahu anha anlatıyor: "Ey Allah'ın Resûlü, sana Safiyye'deki şu şu hal yeter!" demiştim. (Bundan memnun kalmadı ve:) "Öyle bir kelime sarfettin ki, eğer o denize karıştırılsaydı (denizin suyuna galebe çalıp) ifsad edecekti" buyurdu. Hz. Aişe ilaveten der ki: "Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir insanın (tahkir maksadıyla) taklidini yapmıştım. Bana hemen şunu söyledi: "Ben bir başkasını (kusuru sebebiyle söz veya fiille) taklid etmem. Hatta (buna mukabil) bana, şu şu kadar (pek çok dünyalık) verilse bile!"

* - Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Mirac gecesinde, bakır tırnakları olan bir kavme uğradım. Bunlarla yüzlerini (ve göğüslerini) tırmalıyorlardı. "Ey Cebrail! Bunlar da kim?" diye sordum. "Bunlar, dedi, insanların etlerini yiyenler ve ırzlarını (şereflerini) payimal edenlerdir."

* - Müstevrid radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim bir müslüman(ı gıybet ve şerefini payimal etmek) sebebiyle tek lokma dahi yese, Allah ona mutlaka onun mislini cehennemden tattıracaktır. Kime de müslüman bir kimse(ye yaptığı iftira, gıybet gibi bir) sebeple (mükafaat olarak) bir elbise giydirilirse, Allah Teâla Hazretleri mutlaka, onun bir mislini cehennemden ona giydirecektir. Kim de (malı, makamı olan büyüklerden) bir adam sebebiyle bir makam elde eder (orada salâh ve takva sahibi bilinerek para ve makama konmak için riyakarlıklara girer)se Allah Teâla Hazretleri Kıyamet günü onu mürâiler makamına oturtarak (rezil eder ve mürailere münasib azabla azablandırır.)"

* - Sa'id İbnu Zeyd radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ribânın en kötüsü, haksız yere müslümanın ırzını (manevi şahsiyetini) rencide etmektir."

* - Muaz İbnu Esed el-Cüheni radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim bir mü'mini bir münafığa (gıybetçiye) karşı himaye ederse, Allah da onun için, Kıyamet günü, etini cehennem ateşinden koruyacak bir melek gönderir. Kim de müslümana kötülenmesini dileyerek bir iftira atarsa, Allah onu, Kıyamet günü, cehennem köprülerinden birinin üstünde, söylediğinin (günahından paklanıp) çıkıncaya kadar hapseder."

* - Hz. Cabir ve Hz. Ebu Hüreyre radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ne fâsık ne de mücâhir (günahı açıktan işleyen) kimse için söylenen gıybet sayılmaz. Mücâhir olan hariç, bütün ümmetim affa mazhar olmuştur."

* - Hz. Huzeyfe raadıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kattat (söz taşıyan) cennete girmeyecektir." Müslim'in rivayetinde "nemmâm cennete girmeyecektir" şeklinde gelmiştir.

* - İbnu Mes'ud radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bana kimse, ashabımın birinden (canımı sıkacak bir) şey getirmesin. Zira ben, sizin karşınıza, içimde hiç bir şey olmadığı halde çıkmak istiyorum."

* Bir gün boyu kısa bir kadın bazı meseleler sormak üzere peygamberimize gelir. Müşkillerini öğrenerek çıkıp gittikten sonra Hz. Aişe:

-Ne kısa boylu bir kadın! Diye söylenir.

Bunun üzerine efendimiz:

Gıybet ettin ya Aişe der.

* Yine Allah resulü buyururlar:

Gıybetten sakının ! çünkü onda üç afet vardır:

1. Gıybet edenin duası kabul olunmaz.
2. Yaptığı hayrat kabul edilmez.
3. Gıybet edenin üzerinde günahlar birikir.

PIRLANTA SERİSİ…

Kitap ve sünnetin ona karşı onca tahşidatı, dinî, millî ve içtimaî onca zararlarına rağmen, günümüzün müslümanlarının bir türlü önemsemediği gıybet, öyle bir ruh hastalığıdır ki, şayet şimdilerde önü alınmazsa, ileride topluma yüzlerce zina ve yüzlerce ribanın günahını birden işletebilir.

Bir de bu iş, basın-yayın yoluyla yapılıp, milyonlara mal ediliyor, milyonlar ona şahid tutuluyorsa, bu dalâleti irtikap edenlerin dünya-ukba felaketleri bir yana, topyekün milletin ciddi sarsıntılara maruz kalması kaçınılmaz olacaktır.

Evet, sahib-i şeriat aleyhinde olan birşeyi söylemeye gıybet demiş ve onu mahremi ile zina etme kadar büyük günah saymıştır. O halde, bizim aklımız, fikrimiz ölçü olmadığına ve olamayacağına göre, bizim için takdir edilen bu ölçüler içinde hayatımızı idame ettirme mecburiyetindeyiz.

Bu konuda önemli bir kayma noktası ise şu: Bazıları sözde gıybetten kaçınıyor görünerek, arkadaşları hakkında “Daha neleri var neleri. Ama gıybet olur diye korkuyor ve hepsini söylemiyorum.” Bu söz, o kasdettiği şeyleri söylemekten çok daha büyük bir gıybettir. Çünkü müphem bir isnad, sarih bin iftiradan daha büyüktür. Zira muhatabın aklına, acaba: Livata mı, zina mı, içki mi, kumar mı... vs. gibi şeylerin hepsi birden gelebilir. Böylece hem ikili münasebetler, hem de içtimaî salah zedelenir. Evet, böyle diyeceğine, o zatın 100 tane günahını açık-açık söyleseydi, her halde sözleri, akla gelebilecek şeylere sınır teşkil etmesi bakımından daha ehven olurdu...

Bence prensip kararına varmalı.. hatta: “Ağzımdan gıybet adına bir söz çıkarsa, 3 ay muttasıl oruç tutacağım” demeli. Ve gıybete giden yolları baştan kapamalı. Ben bir kerre böyle birşey demiş ve neticede 3 ay oruç tutmuştum. Belki, muaccel ceza diye vasıflandırabileceğimiz böyle bir amel ile nefis intibaha gelir, sonrasında aklın hakim, nefsin

mahkum olması sağlanabilir. Kimbilir belki de bunun sonunda gıybet etmemeyi Rabbim fıtratımızın bir parçası haline getirir...[410]

GIYBET

Bir insan hakkında söylenen “aval aval yüzüme baktı..” demek kadar da olsa duyduğu zaman muhatabın hoşuna gitmeyecek bir söz gıybettir ve haramdır. Yalan söylemek, zina etmek, hırsızlık yapmak ve namazı terketmek gibi haramdır. Fakat ne tuhaf ve acıdır ki, bazı insanlar “...dine ve millete hizmet” diyor; “...burada bulunayım, bu arkadaşlarla oturup kalkayım da sevap kazanayım.” diye düşünüyor ama böyle çirkin bir günaha girmekten kendini korumuyor. Aslında bu tavır dinin bir yanını kabul edip gereğini yapma; diğer bir yanını arkaya atma demektir. Kur’an-ı Kerim iman kalbinde oturaklaşmamış bazı insanlardan bahsederken “bazısına inanıyor, bazısına inanmıyorlar” demekte; onların dinin bir kısım emirlerini uygulayıp, diğer bir kısmını görmezlikten gelmelerini tenkit etmektedir.

Diğer taraftan, bizzat bizim vazifemiz değilse, başkalarının eksik ve hatalarını görmeye, onları dile dolayıp vazgeçirme tenbihlerine girmeye hakkımız yoktur. Mesela, arkadaşlardan bazıları hasır ve kilimleri evlerinden toplayıp lüks halılar sermiş olabilirler. Bazıları tahta kanepelerini atıp lüks koltuklar almış olabilirler. Aslında, bizim seviyemizde bir hayat sürenler için bunların hiçbiri haram değildir. Yani, halı sermek de, koltuk koymak da haram değildir. Hasırın üzerinde yatma-kalkma, başını bir tahtaya koyup uyuma bir çeşit zühd olabilir. Hatta, o insanın tabiatından kaynaklanmıyorsa, elâleme caka yapmaya ve riyaya sebep oluyorsa şahıs hakkında çok tehlikeli bir şey de olabilir. Şimdi hiç kimse kalkıp da “Ooo hocam! Sizin dediğiniz o insanlar eskide kaldı, o çamlar çoktan bardak oldu. Eskiden millet hasırlarda oturuyordu, şimdi kanepelerde, halılarda oturuyor falan...” diyemez. Hasırı, kanepeyi halı ve koltukla değiştiren adamın yaptığı iş haram değildir. Fakat diğerinin yaptığı bu tenkit ve gıybet kat’i haramdır. Bu mesele karşısında, “Artık halılarda oturuyor; kanepeleri de değiştirdi, artık o tefessüh etti” demek gıybettir ve katiyen haramdır.

Bir insanın iki-üç kat elbisesi olabilir. İhtiyaç harici eşya bir yönüyle israftır, bir yönüyle de israf değildir. Biz o insanın niyetini bilemeyiz ki; maslahatı icabı, her dışarı çıkışında farklı bir elbise giymeyi düşünüyordur.. belki “Benim şahsımda din-i mübîn-i İslam’ı görüyorlar; dinimi iyi temsil etmem için bugünün anlayışına göre şık olmam da gerekli.” diyordur. Yani, belli mülahazaları vardır eda ettiği vazife adına. İşte gardrobu kat kat elbiseyle dolu olan insanın o hali haram değildir; belki, küçük bir israftır. İsraf bile kendi arasında aynı seviyede değildir; farklı farklıdır. Onun bu haline kat’i olarak “haramdır” diyemeyiz. Fakat başka birinin “gırtlağına kadar israf içinde yaşayan

adam” şeklinde onu kınamasının kat’i haram olduğunda şüphe yoktur.

Müttakiler dairesi saydığımız hizmet insanlarının her zaman içtikleri kevser, kokladıkları kâfur olması lazım gelirken, onlar da bazen çok çirkin düşünceler içine düşebiliyorlar.. ve kevser içeceklerine zakkum yudumluyorlar hiç farkına varmadan. Oysa ki, oturup kalkıp kâfur koklamalı, kevser yudumlamalı ve Cennetlikler gibi yaşamalı.. kimseyi ama hiç kimseyi çekiştirmemeli. Biri bize elli defa kötülük yapsa, onun kötülük yapması, bizim de kötülükle mukabelede bulunmamızı meşrû kılmaz. Kötülük zatında kötüdür. Biz maruz kalsak da kötüdür, kalmasak da. Bediüzzaman, “mukabele-i bi’l-misil” için “kâide-i zalimâne” demiştir; kötülüğe kötülükle karşılık vermek zalimce bir tavır sergilemektir.

Dinin mehâsin-i ahlak ile mütehallik olma ve mesâvî-i ahlaktan ictinab etme ile ilgili emirleri tatbik edilse; kötülüğe iyilikle mukabelede bulunma.. en kötü insanlarla bile iyi geçinmesini bilme.. kobralara insanca yaşama adabını, erkanını öğretme.. akreplere insanları ısırma usulünü unutturma... yolu bulunmuş olacak ve vifak ve ittifak tam sağlanacaktır. Bugün insan en vahşi hayvanları dahi terbiye edebilmektedir. Oysa terbiyeye en müsait varlık ademoğludur. Problemler karşısında her fert kendini gözden geçirse, başkasından hatasını anlayıp dönmesini bekleyeceğine kendisi örnek bir davranış sergileyip meselenin halline çalışsa, problem yarı yarıya azalmış hatta çözülmüş olacaktır.

Hakiki müslümanlık anlaşılıp ciddiyetle yaşandığı zaman herhangi bir problem olacağına inanmıyorum. Müslümanlar fert fert ağızlarına, göz ve kulaklarına giren her şeye parola sorduğu zaman hiç bir içtimaî problem kalmayacaktır. Allah vifak ve ittifakı nasip edecektir; yeter ki her bir mümin “Cennete girmek istersen incitme cânı!” sözüne uygun yaşasın.[411]

HELÂLLEŞMEDE ÖLÇÜ

Helâlleşme bir ahlâk haline getirilmelidir. Ve mutlaka helâllik istenen şahsa durum olduğu gibi anlatılmalıdır; Mesela: “Senden şu kadar haksız yere şunu aldım; seni gıybet ettim...” vs. gibi. Ne var ki, aynen anlatma karşı tarafta derin yaralar açacaksa, o zaman mes’ele şerhedilmeden, mutlak olarak helâllik istenmelidir. Bir zaman arkadaşlardan biri gelerek bana, “Hakkını helâl et, senin gıybetini yaptım” dedi. Tam neler söylediğini ifade edecekti ki, hemen susturdum ve hakkımı bütünüyle helâl ettiğimi söyledim.

İnsanız ve zayıf taraflarımız var. Söylenen söz içimizde bir ukde ve yara olarak kalabilir. İnsanın Cenab-ı Hakk’ın huzuruna, içinde mü’min kardeşine karşı, herhangi bir ukde varken gitmesi ise büyük bir

talihsizliktir. Onun içindir ki, Efendimiz sık sık: “Bana arkadaşlarım aleyhinde hiçbir şey söylemeyin. Zira, Rabbimin huzuruna selim bir kalple gitmek isterim” der ve mü’min bir kardeşi aleyhine birşey söylemek isteyenleri böyle ikaz ederdi. O’nda bizim için her hususta üsve-i hasene (en güzel örnek) vardır. Bu mevzuda da rehberimiz, yine Resûlullah’tır (sav).[412]

TENKİD

Tenkid, meşveretlerde kimseyi nazara vermeden yapılmalıdır. Zira, yüze karşı yapılan tenkid kırıcı, gıyaben yapılan ise gıybetin sahasına girer.[413]

SAF DEĞİŞTİRENLER

Soru: Cemaatlerin birbirlerinden adam kazanmalarını nasıl değerlendirebiliriz?

Cevap: 1. Gidip başkalarına iltihak edecek arkadaşlar hakkında endişe edip de, diğer cemaatleri kötülememek lazımdır. Çünkü bir cemaati gıybet eden, o cemaatin bütün fertlerini gıybet etmiş sayılır. Ve o ferdlerin bütünü, haklarını helâl etmedikçe de, ihtimal kurtulamaz. Oysa biz, kurtulalım diye uğraşıyoruz.

2. Giden arkadaş veya gittiği cemaat hakkında arkadan konuşma, gıybet etme, zaten var olan ayrılığı körüklemek ve yangına benzin ile gitmek demektir. Böyle bir davranış ise, tevfik-i İlahî’den mahrum kalmaya sebeptir. Halbuki bu şahıs, sanki birinci bölükten ikinciye veya ikinciden üçüncüye geçmiş veya aynı evde oda değiştirmiş gibi kabul edilmelidir.

3. Bu gibi durumlarda, herhangi bir hizmete dilbeste olmuş insanların rahatsız olmaması mümkün değil ise de, bu rahatsızlıktan onları günaha sokmamalarına da çok dikkat etmelidirler. Evet, bu husus dikkate alınarak, aleyhte söylenebilecek şeylerin şartlandırma kabilinden önceden anlatılmasında fayda mütalâa edilebilir. Bütün bunlara rağmen, kanaat değiştiren insanlara karşı da tavır almamak gerektir ve hatta bu şarttır.[414]

İFLASLARINI HAZIRLAYANLAR

Bazılarının ağız iplerinde kopukluk var. Bağı kopmuş kese gibi içlerinde ne varsa dökülüyor. Hafife alma, gıybet vs. gibi. Zavallılar, haberleri yok ki bununla kendi iflaslarını hazırlıyorlar.[415]

ÖLÇÜ

Bazılarımız yeme-içme hususunda şüpheli olan şeylerden dahi kılı kırk yararcasına kaçınırız. Bu, bir insanın manevî hayatı adına güzel bir davranıştır ve hiç kimse tarafından da küçümsenemez.. Ne var ki,

aynı şahsın haram olduğu Kitap ve Sünnet'le sabit, kesin hükümler karşısında da aynı duyarlılığı göstermemesi insanı hayrete sevkediyor. Meselâ, bazı gıda maddelerini yiyip-yememe hususuna o kadar dikkat eden bir insan, çok rahatlıkla gıybet edebiliyor, yalan söyleyebiliyor, hased edebiliyor. Halbuki biri şüpheli şey yemek, diğeri ise kardeşinin etini, hem de ölü iken dişlemektir.. Böyle düşünmek, şüpheli şeylerden kaçınmayalım ma'nâsına gelmez; bu, Allah'ın haram kıldığı şeylere karşı daha dikkatli ve daha duyarlı olalım demektir. Gıybet ki, hem ferdin amelini yer bitirir hem de toplumu içten içe çürütür. Diğer haramları da buna kıyas edebiliriz. Ama nedense halk arasında haramlar çok ucuza gidiyor. Oysaki ölçü, bizim heveslerimiz değil, Kitap ve Sünnet olmalıdır.[416]

BENLİK VE GIYBET

Günümüzde hizmet içinde kibir ve ucb'dan bir ölçüde kurtulma merhalesine geldiğimiz söylenebilir. Ama, şu iki hususun önü bir türlü alınamadı:

1. Enâniyet,

2. Gıybet.

Hele gıybet, hele gıybet

RİSALE...

Gıybet, ehl-i adâvet ve haset ve inadın en çok istimal ettikleri alçak bir silâhtır. İzzet-i nefis sahibi, bu pis silâha tenezzül edip istimal etmez. Nasıl meşhur bir zat demiş:

وَاُكَبِّرُ نَفْسِي عَنْ جَزَاءِ بِغِيْبَةٍ ۞ فَكُلُّ اِغْتِيَابٍ جَهْدُ مَنْ لَا لَهُ جَهْدٌ

Yani, "Düşmanıma gıybetle ceza vermekten nefsimi yüksek tutuyorum ve tenezzül etmiyorum. Çünkü gıybet, zayıf ve zelil ve aşağıların silâhıdır."

Gıybet odur ki, gıybet edilen adam hazır olsaydı ve işitseydi, kerahet edip darılacaktı. Eğer doğru dese, zaten gıybettir. Eğer yalan dese, hem gıybet, hem iftiradır; iki katlı çirkin bir günahtır.

Gıybet, mahsus birkaç maddede caiz olabilir:

Birisi: Şekvâ suretinde bir vazifedar adama der, tâ yardım edip o münkeri, o kabahati ondan izale etsin ve hakkını ondan alsın.

Birisi de: Bir adam onunla teşrik-i mesai etmek ister, seninle meşveret eder. Sen de, sırf maslahat için, garazsız olarak, meşveretin hakkını edâ etmek için desen: "Onunla teşrik-i mesai etme. Çünkü

zarar göreceksin."

Birisi de: Maksadı tahkir ve teşhir değil, belki maksadı tarif ve tanıttırmak için dese: "O topal ve serseri adam filân yere gitti." Birisi de: O gıybet edilen adam fâsık-ı mütecahirdir. Yani fenalıktan sıkılmıyor, belki işlediği seyyiatla iftihar ediyor, zulmüyle telezzüz ediyor, sıkılmayarak âşikâre bir surette işliyor.

İşte bu mahsus maddelerde, garazsız ve sırf hak ve maslahat için gıybet caiz olabilir. Yoksa, gıybet, nasıl ateş odunu yer, bitirir; gıybet dahi a'mâl-i salihayı yer, bitirir.

Eğer gıybet etti veyahut isteyerek dinledi; o vakit

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْلَنَا وَلِمَنِ اغْتَبْنَاهُ

demeli, sonra gıybet edilen adama ne vakit rast gelse, "Beni helâl et" demeli.

TEFSİR...

يَا اَيُّهَا الَّذينَ امَنُوا اجْتَنِبُوا كَثيرًا مِنَ الظَّنِّ اِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ اِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا اَيُحِبُّ اَحَدُكُمْ اَنْ يَاْكُلَ لَحْمَ اَخيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ تَوَّابٌ رَحيمٌ

HUCURAT/ 12: Ey iman edenler! Zannın bir çoğundan kaçının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır. Birbirinizin kusurunu araştırmayın. Biriniz diğerini arkasından çekiştirmesin. Biriniz, ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz. O halde Allah'tan korkun. Şüphesiz Allah, tevbeyi çok kabul edendir, çok merhamet edendir.

...GIYBET, bir kimsenin arkasından hoşlanmayacağı bir şey söylemektir. Hz. Peygamber (s.a.v.) buyurmuştur ki: "Bilir misiniz gıybet nedir?" "Allah ve Resulü daha iyi bilir" dediler. "Kardeşini, hoşlanmayacağı bir şeyle anmandır." buyurdu. "Ya söylediğim kardeşimde varsa?" denildi. "Eğer söylediğin onda varsa gıybet etmiş olursun ve eğer onda yoksa o vakit ona iftira etmiş olursun." buyurdu ki bu, Müslim, Ebu Davûd, Tirmizî, Nesaî ve diğerlerinde geçmiştir.

Demek ki bundan önceki âyette yüzüne karşı ayıplamak yasaklandığı gibi burada da gıybet yasaklanmıştır. Birgivî Tarikat-ı Muhammediye'de bu hadisi naklettikten sonra der ki; gıybet, din ve dünya ayıplarının anılmasını içine alır. Fakat bizim alimlerimize göre karşıdakinin tanıması ve sövme yoluyla olması da şarttır. Kadıhan Fetâvâ'sında "Bir adam, kardeşinin günah ve kusurlarını ona özen gösterdiği için söylerse o gıybet olmaz. Gıybet ancak öfke şekliyle sövme kastedilerek anmaktır diye zikredilmiştir. Bundan dolayı kötülüğü gidermek için veya fetva almak için veya şerrinden korunmak

için yahut 'topal" demek gibi tarif için olursa gıybet olmaz. Bunun gibi, işlediği fıskı, zulmü açıklayan bir kimse olur da onun fıskını, zulmünü anarsa yine gıybet olmaz. Lâkin başka bir ayıbını zikrederse gıybet olur. İbnü Şeyh, Enes (r.a.)'den: Hz. Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki: "Her kim haya örtüsünü atarsa, artık onun gıybeti yoktur."

İbnü Ebi'd-Dünya Behz b. Hakim'den, o, babasından, o da dedesinden nakleder: Hz. Peygamber (s.a.v) buyurdu ki: "Fâcir kimseyi insanlar tanırken anmaktan korkacak mısınız? Onu onda olan ile anın ki, insanlar sakınsınlar."

Gazâlî sövmeyi, daha çok daraltmıştır. Sonra gıybet üç çeşittir. Birincisi, gıybet edip de, ben gıybet etmiyorum, onda olanı söylüyorum, demektir. Bu, fakih Ebulleys'in Tenbih'te dediği gibi kesin olan haramı, helal saymak olduğu için küfürdür. İkincisi gıybet edip gıybeti, gıybet edilen kimseye ulaşmaktır, bu günahtır, helalleşmedikçe tevbe de tamam olmaz, çünkü eziyet etmiş, kul hakkı oluşmuştur.

İbnü Ebiddünya ve Taberânî'nin Câbir'den rivayet ettikleri şu hadisin mânâsı da budur: "Gıybet, zinadan daha kötüdür." buyurulmuş; nasıl olur? denilmiş, Peygamber (s.a.v.) buyurmuştur ki: Adam zina eder sonra tevbe eder. Allah mağfiret buyurur, gıybet eden ise gıybet edilen affetmedikçe, mağfiret olunmaz. Üçüncüsü, gıybet edilene ulaşmaz. Bu hem kendisine ve hem gıybet ettiği kimseye istiğfar ederek tevbe etmekle affolunabilir. Bazıları mutlaka helalleşmeye muhtaçtır demişler, bazıları da mutlaka tevbe ve istiğfar yeterlidir, demişlerdir...

Hiç biriniz kardeşinin ölü olarak etini yemesini sever mi? Gıybetin tabiî olarak, aklen ve şer'an kötülüğünü ve çirkinliğini tasvirdir. Gıybet edilen, kimse orada bulunmayıp söylenen sözü bilmemesi ve o anda savunacak durumda olmaması dolayısıyla bir ölü, hem de kardeş olan bir ölü ve o vaziyette onun kötülüğünü söyleyerek gıybet ile şerefine saldırmak bir ölünün etlerini parçalayıp yemek ve özellikle o saldıranın zannınca da fena ve bundan dolayı kurtlu bir leş halinde bulunan bu etleri hırs ve iştah ile seve seve yemek şeklinde bir canavarlık olmak üzere tasvir buyuruluyor ki ifadedeki bir kaç kez yapılan mübalağalar da dikkatten kaçmayacak kadar, açıktır. Bir taraftan takrire, bir taraftan da inkara ihtimali olan soru, son derece iğrenç bir şeye sevgi ile alaka, fiili genelleme ile bir'e dayama, hem yalnız insan eti ile değil, kardeş eti yemekle, hem de sağ değil, ölü leş halinde yemekle temsil ediliyor. Ve insanın namus ve haysiyetinin eti ve kanı gibi ve belki daha önemli olduğuna işaret ediliyor.

Demek ki gıybet, böyle sefil bir canavarlık, gıybet eden öyle alçak bir canavar derecesindedir. İşte gıybetin tarifinde Hanefi ulemâsının gösterdikleri öfke ve sövme yoluyla olması kaydı da, bu temsilin

mânâsından açıkça anlaşılmaktadır. Çünkü etini yemek duygusu düşmanlık ve öfke neticesidir. Keşşaf sahibi gibi Ebu's-Suud ve bazıları soruyu takrirî gibi göstermiş bulunuyorlar. Buna göre mânâ şu olur: Biriniz kardeşinin ölü olarak etini yemeyi sevecek öyle mi? Fakat biz Fahrü'r-Razî'nin dediği gibi inkârî olmasında ısrar etmek istiyoruz.

O'nun için şu mânâyı gösteriyoruz: Hiç biriniz kardeşinin ölü olarak etini yemeyi sever mi? Elbette sevmez değil mi? Demek ki ondan, o eti yemekten tiksindiniz çünkü insan fıtratı bundan tiksinmeyi gerektirir. Öyle ise yapmayın ve Allah'tan korunun. Burada atıf vâvı, bir mâtûfu aleyhin hazfine delalet eder. "Öyle yapmayın, Allah'tan korunun." demektir. Yani madem ki, onu yemekten tiksindiniz o halde gıybet etmeyin de Allah'ın kaçınmayı emrettiğinden sakınarak ve yaptıklarınızdan pişmanlıkla tevbe ederek korumasına girin korunun. Çünkü Allah Rahîm ve Tevvâb'tır, tevbeyi kabulde ve rahmetini bereketlendirmede çok belağat sahibidir.417

NÜKTELER...

Cüneyd-i bağdadi hazretleri , bir gün bir camide iken bir genç gelip:

- Allah rızası için bana yardım edin. Ben yardıma muhtaç bir kimseyim, der.

- Cüneyd-i bağdadi hazretleri bakar ki, genç sapa-sağlam bir insan, bu genç bu haliyle dilencilik yapmaya utanmaz mı? Niye çalışıp kazanmaz da dilencilikle kendini küçük duruma düşürür. Diye düşünür.

O gece Cüneyd-i Bağdadi hazretleri bir rüya görür. Rüyasında: camide gördüğü gencin vücudu bir kebap yapılıp bir tepsiye konmuş önüne getirilir. Cüneyd-i Bağdadi hazretlerine:

- Bunu yiyeceksin derler.

Hazret “o insan etidir, yenir mi?” diye karşılı verdiğinde:

- Ya dün camide nasıl yiyordun... yine öyle yiyeceksin!.. derler.

Daha sonrasını hazret şöyle anlatıyor:

- Meğer gıybet etmişim. Hemen korku ile uyandım. Abdest alıp iki rekat namaz kıldım. Tevbe istiğfar ettim. Sabah olunca, o hakkında konuştuğum genci aramak için dışarı çıktım. Aradım aradım, nihayet genci Dicle nehri kıyılarında buldum ki, önüne tere koymuş onları yiyor.

Genç benim geldiğimi görünce başını kaldırarak:

- Ey Cüneyd! Camide benim hakkımda kötü düşündüğün için tevbe edip pişmanlık duydun mu? Diye sordu.

- Evet dedim...

Genç bana:

- O halde üzülme git! Dedi ve şu ayeti kerimeyi okuyarak kayboldu "Ve O Zattır ki kullarından tövbeyi kabul eder, günahlarını afv eder ve ne yaptıklarını bilir."

GIYBET AHDİ

Anlatılıyor ki, Ebulleys Buhari, hacca giderken cebine iki lira para kor ve kendi kendine şöyle şart koşar:

- Eğer Mekke yolunda giderken veya gelirken birisi hakkında gıybet edersem bu iki lirayı tasadduk edeceğim. Mekke'ye gider ve döner fakat iki lira cebindedir. Soranlara şu cevabı verir:

- Yüz defa zina etmem bir defa gıybet etmemden daha iyidir.

GIYBET KARŞILIĞI HEDİYE

Anlatıldığına göre Hasan-ı Bari'ye "adamın biri seni arkadan çekiştirdi" dediler. Bunun üzerine Hasan Basri, adama bir tabak hurma ile birlikte şu haberi gönderdi:

- Duyduğuma göre sen bana iyiliklerini hediye ettin. Ben de buna karşılık vermek istedim. Fakat senin hediyene denk gelecek bir hediye veremediğim için özür dilerim"[418]

RÜYADA YEDİRİLEN DOMUZ ETİ

Halid Rebbi anlatıyor:

- Bir gün büyük bir mecliste idim. Yanımdakiler bir adamı çekiştirmeye başladılar. Kendilerine engel oldum. Bunun üzerine o adamı bırakıp başka bir adamı dillerine dolamaya başladılar. Bir süre sonra da ilk adama döndüklerinde bir konuda ben de onların dedikodularına katıldım.

O gece yatınca şöyle bir rüya gördüm. Uzun boylu ve kara yüzlü bir adam yanıma geldi. Elindeki bir tabakta bir parça domuz eti vardı. Bana "bunu ye" dedi. Kendisine " domuz eti mi yiyeceğim? Vallahi, yemem onu" dedim.

Bunun üzerine adam beni ağır bir dille azarlayarak "ama bundan daha kötüsünü yedin" dedi ve arkasından o domuz etini ağzıma tıkamaya başladı. O arada uyanıverdim. Vallahi, otuz veya kırk güne kadar ağzıma koyduğum her lokmada o etin pis kokusunu duymuştum."[419]

ALLAH'IN RAHMETİNDEN UZAK OLAN MECLİS

Ünlü zahid Hatem'e göre bir mecliste şu üç şey bulunursa bu meclis Allah'ın rahmetinden uzak olur.

1. Dünyayı konu alan konuşma
2. Gülmek,
3. Başkalarının aleyhinde konuşmak.[420]

GIYBETİN TÜRLERİ

Gıybet dört türlüdür:

Birinci türlüsü **küfürdür**. Gıybetin bu türlüsü şöyledir. Kişi, bir Müslümanı çekiştirmeye başlar. Kendisine "gıybet etme" denince de " bu sözler gıybet değildir, çünkü doğru söylüyorum" diye cevap verir. Böylece Allah'ın haram kıldığı şeyi helal saymaya kalkmış olur ki, Allah'ın haram kıldığı şeyi helal sayan kimse, Allah korusun, kafir olur.

İkinci türlüsü **münafıklıktır.** Gıybetin bu şekli de şöyledir. Kişi, isim vermeksizin birini arkadan çekiştirir. Fakat sözünü dinleyenler onun kim olduğunu anlamaktadırlar. Adam da böyle yapınca gıybet etmiş olmanın günahından sıyrılabileceğini sanmaktadır.

Üçüncü türlüsü **günahtır.** Gıybetin bu şekline gelince kişi, isim vererek birini arkadan çekiştirmekte ve yaptığı işin günah olduğunu bilmektedir. Bu durumda o kimse bir günahkardır ve tevbe etmesi gerekir.

Dördüncü şekli de **mubah** hatta **sevap kazandırıcıdır**. Gıybetin bu şekli kişinin, açıkça günah işleyen bir kimsenin veya bidatçının aleyhinde konuşmasıdır. Kişi bu konuşması yüzünden sevap kazanır. Çünkü onun bu açıklamaları sayesinde söz konusu fasıkı veya bidatçıyı tanıyarak şerrinden sakınırlar. Nitekim Efendimiz (s.a.s.) " Kötünün kötülüğünü anlatınız ki, insanlar ondan sakınsın" buyurmuştur.[421]

KARŞISINA ÇIKAN LEŞ
Bir peygamber bir gece şöyle bir rüya gördü:

Rüyasında kendisine denildi ki; Sabahleyin çıkan ilk şeyi ye; ikinci şeyi sakla; üçüncü şeyi kabul et; dördüncü şeyi meyus etme ve beşinci şeyden de kaç, uzak dur"

Sabah olunca karşısına çıkan ilk şey yüksek bir dağ olunca önce biraz tereddüt ederek ne yapacağını şaşırdı. İçinden "Nasıl olur? Rabbim bunu yememi emretti" dedi. Fakat daha sonra "Allah bana yapamayacağım şeyi emretmez" diyerek yemek kasdıyla dağa doğru yürümeye başladı. Fakat dağa yaklaştığında küçüldüğünü , iyice yanına varınca da baldan tatlı bir lokma haline geldiğini görerek onu yiyiverdi ve arkasından da Allah'a hamdetti.

Bir süre yürüdükten sonra karşısına bir altın tas çıktı. "Bana bunu saklamam emredilmişti" diyerek altın tası yerde kazdığı yere gömdü.

Fakat biraz ilerledikten sonra dönüp arkasına baktığında altın tasın yine meydana çıktığını gördü. Bunun üzerine geri dönüp onu yeniden gömdü. Aynı şeyi iki veya üç defa yapmak zorunda kaldığı halde biraz yürüdükten sonra geri dönüp bakınca altın tasın yine meydana çıktığını gördü. Fakat "ben Rabbimin emrini yerine getirdim" diyerek artık geri dönmedi.

Biraz daha yürüyünce bir kuşla karşılaştı. Kuşu bir doğan kovalıyor ve yakalamaya çalışıyordu. Bu yüzden kuş kendisine "ey Allah'ın peygamberi beni kurtar dedi". O da kuşun dileğini kabul ederek onu yerine koyup sakladı. Fakat az sonra doğan karşısına dikilerek "ey Allah'ın peygamberi, karnım acıkmıştı, onun için sabahtan beri bu kuşu kovalıyordum ve az önce onu yakalamak üzereydim. Beni rızkımdan ümitsiz bırakma" dedi. Doğanın bu sözleri karşısında peygamber ne yapacağını şaşırdı. İçinden "karşılaştığım üçüncü şeyi kabul etmem emredilmişti, ettim. Karşılaşacağım dördüncü şeyi de hayal kırıklığına uğratmamam emredildi. Karşıma çıkan dördüncü şey bu doğan olduğuna göre şimdi ne yapayım?" diye içinden geçirdi. Bir süre düşündükten sonra bıçağı eline alıp kendi budundan bir parça keserek doğana doğru attı. Doğan da kendisine atılan eti kaparak uçup gitti. Arkasından yeninde sakladığı kuşu da salıverdi.

Yoluna bir süre daha devam edince karşısına beşinci olarak bir leş çıktı. Peygamber almış olduğu emir uyarınca bu leşten hızla uzaklaştı:

Gece olunca "ya Rabbi, bana emrettiklerini yaptım. Şimdi bana bunların mahiyetlerini açıkla" diye dua ederek uykuya daldı. Bunun üzerine rüyasında kedisine şöyle dendi:

- İlk karşına çıkıp da yediğin şey: **öfkedir.** O işin başında dağ gibidir, fakat sabrederek baskı altına alınca baldan tatlı olur

İkinci karşılaştığın şey, **iyi ameldir.** Onu ne kadar saklarsan sakla, yine açığa çıkar.

Üçüncü karşılaştığın şeyin manası şudur: Sana **emanet edilen şeye hıyanet etmemelisin.**

Dördüncü olarak karşılaştığın şey: sana **biri senden bir şey isteyince onun dileğini yerine getirmeye çalışman gerektiğini**, bu yolda gerekirse muhtaç olduğun bir şeyi bile feda etmen icap ettiğini hatırlatmak içindi.

Beşinci olarak karşılaştığın şey, **gıybettir.** Başkaları hakkında gıybet edenlerden uzak dur."[422]

CEHENNEME İLK GİRECEKLER

Allahu Teala, Musa (as)'a: "cennete en son girecek olan gıybetten

tevbe edenlerdir. Cehenneme ilk girecekler de gıybete devam edenlerdir" diye vahyetmiştir.[423]

HACCAC'IN HAKKI

İbn-i Sirin, gıybete karşı son derece hassastı. Talebesi Ebu Avf anlatıyor:

- İbn-İ Sirin'in yanında Haccac-ı Zalim'in haysiyetine dokunacak sözler etmek istedim, İbn-i Şirin buyurdu ki:

- Şüphe etmem ki, Allah Teala hükmünde adildir. Başkasının hakkını Haccac'dan alacağı gibi, Haccac'ın hakkını da başkalarından alacaktır.

Yarın izzet ve celal sahibi Allah'ın huzuruna çıktığın zaman, işlediğin en küçük bir günah, Haccac'ın İşlediği en büyük günahtan senin için daha çetin olacaktır.

Allah (c.c.), adildir. Hak sahibinin hakkını haksızdan alacaktır. Hiç gereksiz ve kazançsız, nefsin sefil bir arzusunu yerine getirmek hatırına başkalarının günahını yüklenmek korkunç bir gaflettir.

İnşaallah Allah (c.c.) gıybetin kerahetini vicdanlarımıza duyursun.

Ağzını açtığında vatan kurtaran; baştakini, sondakini, geçip gideni, öleni, İsmen zemmeden insanların buna çok ihtiyacı var...[424]

SÖZ TAŞIMAK

Hasan Basri (k.s.) Hazretleri'ne bir adam gelir ve:

-Falanca senin hakkında şöyle dedi, der.

-Ne zaman?

-Bugün.

-Nerede?

-Evinde.

-Onun evinde ne yapıyordun?

-Ziyafeti vardı, onun için gitmiştim.

-Orada ne yedin?

-Şunu, şunu, hatta sekiz çeşit yemeğin hepsinden yedim. Bunun üzerine Tabiinin büyük imamı:

-Be adam, sekiz çeşit yemeği karnına sığdırdın da, bu sözü sığdıramadın mı? Kalk git yanımdan, der.

Mu miriler arasında nifakın, bozgunculuğun, ayrılığın en önemli sebebi fitnedir. Fitne, öldürücü zehirden daha beterdir. Ve fitnenin en

önemli unsuru da gıybettir, arkadan konuşmaktır, kötü zarıdır. Kulaktan kulağa bin türlü şekle giren bir söze sebebiyet vermemek için aleyhte ve gıyabi konuşmalardan kaçınmak gerekir. Öyle sözleri söyleyen de, dinleyen de mesuldür, insan dinlememek için gerekli tepkiyi vermeli, mümin kardeşinin arkadan hançerlenmesine yardımcı olmamalıdır. O anlatılan özellik o şahısta varsa gıybet, yoksa iftiradır. Her ikisi de birbirinden daha tehlikeli olan bu şeyden kaçınmak, müminlerin kusurlarında şeytana yardımcı olmamak fazilettir ve insaniyetin gereğidir. Kimsenin bir başkasının etini dişlemeye hakkı yoktur.[425]

TENKİT

Şeyh Sadi-i Şirazî anlatıyor. Çocukken gece ibadetine heveslenir, namaz kılar, Allah'a dua edermiş. Bir gün herkesin uyuduğu saatlerde Kur'an okurken, uyanık olan babasına:

-Neden geceyi uykuyla geçiriyor, kalkıp iki rekat namaz kılmıyorlar? demiş. Babası:

-Uyanık kalıp başkalarını çekiştireceğine keşke sen de uyusaydın, dîye çıkışmış.

Başkalarının küçük iyiliklerini büyük, kendi büyük hayırlarını küçük görmek fazilettir. Ve insan başkasının büyük hatasını küçük, kendi küçük hatasını büyük görmelidir. Kalbinde boşluk olmayan başkalarının noksanını, ayıbını araştırmaz.[426]

GÖNÜLDEN GIYBET ETMEK DE HARAMDIR

Bil ki, dil ile gıybet etmek haram olduğu gibi gönülden, kalbin içinden de gıybet eylemek haramdır. Nitekim bir kişinin noksanını bir kimseye söylemek uygun değildir. Bunun gibi insanın kendi nefsine de gıybet etmesi reva değildir.

Gönül ile gıybet de şudur: Bir kimseye, gözüyle görmeden, ya da kulağîyle işitmeksizin veya yakından bilmeksizin bir kimsenin kötülüğünden bahsetmektir. Resûlullah Efendimi?, şöyle buyurdu:

- Hak Teâlâ **Hazretleri** Müslümanların:

1 — Kanını,

2 — Malını,

3 — Onlar **hakkında** kötü zanda bulunmayı, yani **bu** üç **şeyi haram** kılmıştır.

Sen bil ki, gönlüne gelen bir şey açık seçik bilinmedikçe ve iki âdil kişinin şehadetîyle sabit olmadıkça onu senin gönlüne şeytan koymuştur. Nitekim Hak Teâlâ şöyle buyurur:

"Ey imân edenler! Eğer yoldan çıkmış biri size bir haber

getirirse, onun doğruluğunu araştırın. Aksi halde bilmeden bir kimseye kötülük edersiniz. Sonra da yaptığınıza pişman olursunuz." (Hücûrat Sûresi: 6)

Şeytan gibi bir fâsık yoktur. Haramı olan, işte o şeytanın gönle soktuğu kötü zanna ve şüpheye bir yer vermektir. Eğer hatırına senin elinde olmayarak, bilmeden şüphe kurdu girdiği zaman sen onu inkâr edici olsan o günah ile sana soru - sual yoktur.

Resûlullah Efendimiz bu yolda şunu buyurmuştur:

— Mü'min kötü zandan boş olmaz. Lâkin onun selâmeti, gönlüne akan bu şüphelerin hakikatmış gibi orda yer etmemesindedir.

O şüpheyi sanki gerçekmiş gibi gönül tanımamalıdır. Bunu anlamak nasıl olur? Şöyle: O kötü zannı içinde bulan kimse, gönlünde bir ağırlık duyar. O ağırlığa inanır, böylece o kötü zan duyduğu kimseye karşı muhabbet ve hürmeti eksilir. Yook, gönlünde o şüpheye karşı bir iltifat yoksa, kalbine o kuşku yerleşmemiş demektir. Bu hal ona güzel bir alâmettir. Ama o şüphe ettiği şeyi, adaletli bir kimseden işitmişse o adaletli kişi hakkında da kötü zan beslenmemesi gerekir. Hatta, "o bir fâsık kişidir!" diyerek o âdil kimseden kuşkulanmamalıdır. Çünkü âdil bir kimseye, hatta bir fâsıka bile kötü zan beslemek caiz değildir. En iyisi:

— Ben, gıybet eden bu kimsenin halini bilmediğim gibi gıybet edilen o kimsenin de halini daha önce bilmiyordum, şimdi de bilmiyorum, demek ve böylece söylenenleri unutmaya çalışmaktır. Şayeî bu iki kişi arasında düşmanlık veya çekememezlik gibi bir hal bulunduğunu biliyorsa susmak daha iyi ve söylenen sözlerin tesirinden kurtulmak daha kolaydır. Öbürünü daha âdil bir kişi biliyorsa ona karşı meyli daha fa/la olmalıdır.

Her ne zaman bir kişinin kalbinde bir kimseye karşı kötü zan uyansa o kimseye daha çok yakınlık ve muhabbet eseri göstermek daha iyidir. Çünkü böylelikle o kişi şeytanı kızdırmış, o kötü zannın tesirini de azaltmış olur. Bir kişinin kötü bir halini kesin şe- kilde öğrenince onun hakkında gıybette bulunmayıp yalnız bir yerde ona münasip şekilde nasihat etmek gerekir. Beyanname dağıtır gibi herkesin görüp okuyabileceği açık bir mektupla nasihat etmek de doğru değlidir. Nasihat ederken de muttali olduğu kötü halden üzüntü duymak gerekir. Çünkü bir müslüman, başka bir müslüman kardeşini iyi hallerini görmekten sevinç, kötü hallerinden de üzüntü duymalıdır. Böyle hareket eden bir kişi, hem bir mlisliimanm kötü halini görmekten üzülmüş olmanın, hem de ona nasihatta bulunmuş olmanın sevabını kazanır.427

GIYBETİN İLÂCI

Ey aziz kişi! Sen bil ki, gıybete haris olmak o kişinin gönlünde bir hastalıktır. Ona ilâç bulmak da vaciptir. Bu ilâç iki türlüdür:

1 — İlim (bilgi) **yolu** ile olan ilâçtır. Bu da iki türlüdür:

A) Gıybet hakkında gelen hadîsleri ve gıybetin sebep olduğu kötü sonuçlan bilmek, düşünmektir. Gıybetin iyilikleri olmadığı o zaman anlaşılır ve gıybet hevesi iflâs eder. Nitekim Resul aleyhisselâm şöyle buyurmuştur:

"Gıybet, kabul edilmiş duaları, kulun hasenatını tıpkı ateşin kuru odunu yaküğı gibi yakıp ortadan kaldırır."

Hatta, bu kişinin hasenesi (sevabı) günahlarından kat kat aşağı kalır. Bu gıybet sebebiyledir ki, günahları iyiliğinden ağır bastığı için o kişi cehenneme gider.

B)İnsan kendisinin ayıbını, gıybet edilmesi mümkün olan kusurlarını düşünmeli. Eğer kendisinde bir ayıp görürse, kendisi hakkında gıybet edeni ma'zur tutmalıdır. Tıpkı kendisini ma'zur tuttuğu gibi başkalarını da ma'zur tutmalıdır. Eğer kendinde hiç bir ayıp bulamazsa şöyle bilmeli ki, o kendi aybmı kendinden gizleyen cahilliği ile bütün ayıplar gölgede kalmıştır. Eğer üzerinde ayıp olmadığı gerçek ise bilmeli ki, murdar eti yemekten daha kötü bir ayıp yoktur. Murdar eti yiyen, ayıbsız özünü ayıplara boğar. Ayıbı olmayan kişi daima şükürle meşgul olmalıdır. Şöyle bilmeli ki, eğer gıybet ettiği kişiyi kusurlu bulacak olursa hiç bir kulun yaptığı iş ve hareket kusurdan uzak değildir. Çünkü şeriat yolunda kusursuz kula rastlamak kabil değildir. Gıybet edilen kişinin yaratılışında bir noksanlık varsa, bil ki o kusuru onda Cenab-ı Hak yaratmıştır. O ayıp o kişinin yaratmasiyle meydana gelmiş değildir ki, ondan dolayı ayıblansın, kınansın.

2 — Gıybetten kurtulmanın ikinci ilâcı. Kendisini gıybete sevkeden sebeplere nazar etmektir. Bunlar da sekiz türlü sebeptir:

Birinci sebep: Gıybet edilen kişiyle, bir sebepten Ötürü, kızgın ve kırgın olmaktır. Bilinmeli ki, bir kişiye kızmaktan ötürü kendini cehenneme salmak da aptallıktan başka bir şey değildir. Gerçekten de birine kızdığı için onu arkadan çekiştiren bir kişi, kendi eliyle kendini cehenneme atmış olur ve dünyada bundan büyük ahmaklık da olmaz.

Resûlullah Efendimiz şöyle buyurur:

"Bir kimse kızgınlığını yenerse Hak Teâlâ, kıyamet gününde onu yaratıklar arasında çıkarıp kendisine: "Cennet hurilerinden dilediğini seç!" diye buyurur."

İkinci sebep: Cıybet eyleyen kişi başkalarının rızasını kazanmak

için onlara muvafakat gösterir, uyar. Bunun da ilâcı şudur ki, insanların rızasını kazanmak dolayısiyle Hak Teâlâ'nın hışmına uğramak da cahillik ve aptallıktır. Aksine halkın rızasını gözetmek Allah'ın hışmına götürdüğü için daima Hak Teala'nın rızasını dilemeli. Üçüncü sebep: Bunlar kendisine bir hiyanet izafe edilmiş olanlardır ki, kendisini kurtarmak için bu hiyaneti başkasının üstüne alarlar. O kimsenin bilmesi gerektir ki, Hak Teâlâ'nın kızgınlığının belâsı insanların kızgınlığından hem daha şiddetli, hem de muhakkaktır. Başkasının üstüne atarak o suçtan kurtulması ise şüphelidir. Ama Hak Teâlâ'nın hışmı yakînen bilinir ve ansızın gelir. Bunun İçin insana gerek olan şey hainliği özünden def etmektir. Lâkin bunu başkasının üstüne atmak asla doğru değildir. Olur ki:

— Her ne kadar ben haram yiyorsam, yahut da devlet malını çalıyorsam da falan, filân da bunu yapmaktadır! der. Bu hamakat, aptallıktır. Çünkü bir kişi günah işlerse ona uymak reva değildir. Böyle bir sözü söylemekte ne Özür olur. Bir kimseyi ateşe girer görsen kendini onun ardından ateşe atmazsın. Belki bu sözü söylemekle günah da işlemiş olursun. Ve hem de gıybet etmiş olursun.

Dördüncü sebep: Bir kimse kendisini öğmek diler, fakat öğemez. Böylece başkalarım dile dolar, gıybet eder, tâ ki, bu gıybetle kendisinin üstünlüğü ortaya çıksın ister. Nitekim şöyle der:

— Falan kişi hiç bir şey anlamaz. Filân kimse ise riyadan kaçınmaz. Yani: **"Ben her şeyden** anlarım, riyadan kaçınırım", demek isler. Gerektir ki, o kişi, her akıllı kişinin onun fâsıklığına ve cahilliğine inanmıyacağını bilmelidir. Akılsız olan kimsenin itikadında ne fayda vardır? Belki faydası şu olur ki, Hak Teâlâ'nın katında kusurlu olduğunu bilmelidir. Yoksa, bir bîçare kulun, elinden hiç bir şey gelmeyenin nazarında yüksek olmanın ne faydası vardır?

Beşinci sebep: Hased, kıskançlıktır. Bir mevki sahibi, bilgisi çok ve malı bol olan kişiye halkın inancını gördüğü halde bu kişinin onu kıskanması, çekememesidir. Çünkü kendisinde bu hasletleri bulamaz. Onun kusurunu bulmaya çalışır. Bütün gayesi o kişiyi dile dolamaktır. Lâkin şunu bilmez ki, başkasına söylediği şeyler kendisinde mevcuttur. Başkası içni söylerken bilmez ki, kendisini açıklamaktadır. Çünkü kendisi bu dünyada azabta ve kıskaçlık acılan içinde kıvranmaktadır. Öteki cihanda da ettiği gıybetin azabında olacaktır. Tâ ki, iki cihanın nimetlerinden mahrum kalacaktır. Böyle bir kişi bilmez ki, her kime mevki, haşmet bahşetmişlerse, kıskançların kıskançlığı onun değerini daha çok arttırır.

Altıncı sebep: İstihza, alay etmektir. Yâni bir kişiyi küçük düşürerek ona gülmektir. Arna bilmez ki, bu alay etme kendisini Allahü Teâlâ huzurunda rezil, riisvay eder. O ise alay ettiği kimseyi halkın

önünde rüsvay etmek ister. Fakat böyle kimse bilmelidir ki, alay ettiğinin günahları kendi boynuna yüklenir. Eşek gibi o günahları ile cehennem kapılarına kadar sürülür. Bir kimse Kıyamet gününde halinin böyle olacağını bilmelidir. Aklı varsa başkasına gülmeğe ve onunla eğlenmeğe kalkışmaz.

Yedinci sebep: Bir kimse bir günah işlendiğini görünce o günahtan ötürü özü kedere boğulur. Allahü Teâlâ için kalbini Üzüntüler sarar. Nitekim din ehlinin âdeti böyledir. Bir kimse, üzüldüğü bir şeyden söz açtığı zaman doğru söyler. Lâkin söz arasında o günahı işleyen kimsenin adını dilinde dolaştırır durursa, bu söyledik terin i n gıybet olacağından gaflet içindedir demektir. Gerçi bir müslümanın günah işlemesinden üzüntü duymakla Allah'ın hoşuna giden güzel bir huy göstermiş ve bundan sevap kazanmış olur. Bilmez ki, İblis onun kendisi üzerine hased etmiştir. Fakat o günah işleyen kimsenin adı onun dilinde dolaşır olunca söyledikleri gıybet olduğundan gıybetin günahının kendi se-vablannı silip süpürdüğünü bilemez.

Sekizinci sebep: Kişi, Aüahii Teâlâ için, bir kişinin günahından ötürü kızar, yahul işlenen günaha şaşar. O kızgınlık veya şaşkınlık içinde ya o kişinin adını söyler, adını herkes bilsin diye açıklar. Bu kızgınlıkla kazanılan sevap işte bu gıybet ile silinmiş olur.

Bundan dolayı o kişi, kendisinin hışmını ve şaşkınlığını hikâye etmeli, fakat günah işleyen kişinin adını anmamalıdır.[428]

KÖPEĞİN BİLE GIYBETİ YASAKSA

*B*ediüzzama'ın talebelerinden Vanlı Molla Hamit anlatıyor:

"Birgün caminin hücre kapısını unutarak açık bırakmıştık. Talebe arkadaşların küpte kavurmaları vardı. İçeri giren bir köpek, küpe kafasını sokup kavurmaları yemiş, sonra da kafasını çıkaramayınca küpü kırıp kaçmış. Talebe arkadaşların canı çok sıkılmıştı. Bir tertiple köpeği tekrar celbedip, sopa ile döveceklerdi. Üstad Bediüzzaman vaziyeti öğrenince onları vazgeçirmek istedi. Molla Resul: "Şeyda, biraz kıymamız vardı. Biz kıyamıyorduk ki yiyelim. Halbuki bir köpek gelerek hem kıymayı yemiş, hem de küpü kırmış. Bize zarar verdi. Nasıl biz onu dövmeyelim?" dedi. Üstad: "Molla Resul, senden soruyorum, vicdanen söyle, sen aç kalsan, paran da olmasa, bir şey almaya gücün de olmasa, nihayet açık bir yerde bir et bulsan, yer misin, yemez misin? Halbuki aklın var, idrak ediyorsun ki bu etin sahibi var." diye konuştu.

Molla Resul, Üstad'ın bu konuşması üzerine bir müddet konuşmayarak sustu. Sonra cevaben: "Evet yerim Şeyda!" dedi. Üstad tekrar buyurdu ki; "Bu hayvandır, aklı yoktur. Haramı, helâli bilmiyor. Hayır ve şerri tanımıyor. Sahibinin kendisini döveceğini de bilmiyor.

Elbette açık kapıdan girip, kıymalarınızı yemiş. Bundan dolayı cezaya müstahak mıdır? Sizden soruyorum, elinizi vicdanınıza koyarak cevap verin." Sonra Molla Resul ve arkadaşları köpekte kabahat yoktur, diye kabul ettiler. Üstad; "Madem öyledir bu hayvanın gıybetini yapmayın ve helâl edin." dedi.

Molla Resul, Üstad Hazretleriyle biraz samimî konuşurdu, hem de Üstad'dan birkaç yaş büyüktü. Gülerek Üstad'a hitaben: "Şeyda, içimizden gelmiyor ki, helâl edeyim. Fakat siz helâlleşmeye bizi ikna ettiniz." dedi.

Ben *"Sizden biriniz ölmüş kardeşinin etini yemeyi sever mi?"* (Hucurat, 49/12) mealindeki âyete göre sadece insanların gıybetinin yapılmaması gerektiğini zannediyordum, halbuki Üstad çok daha hassas. Hayvanların gıybetini yaptırmayan bir zat, her hâlde İnsanların gıybetini hiç yaptırmaz.[429]

HAYA

اُتْلُ مَا اُوحِیَ اِلَیْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَاَقِمِ الصَّلوةَ اِنَّ الصَّلوةَ تَنْهی عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللّٰهِ اَكْبَرُ وَاللّٰهُ یَعْلَمُ مَاتَصْنَعُونَ

Ankebut/45. (Resûlüm!) Sana vahyedilen Kitab'ı oku ve namazı kıl. Muhakkak ki, namaz, hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoyar. Allah'ı anmak elbette (ibadetlerin) en büyüğüdür. Allah yaptıklarınızı bilir.

یَا اَیُّهَا الَّذینَ اٰمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُیُوتَ النَّبِیِّ اِلَّا اَنْ یُؤْذَنَ لَكُمْ اِلی طَعَامٍ غَیْرَ نَاظِرینَ اِنیهُ وَلٰكِنْ اِذَا دُعیتُمْ فَادْخُلُوا فَاِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلَا مُسْتَاْنِسینَ لِحَدیثٍ اِنَّ ذٰلِكُمْ كَانَ یُؤْذِی النَّبِیَّ فَیَسْتَحْیٖ مِنْكُمْ وَاللّٰهُ لَایَسْتَحْیٖ مِنَ الْحَقِّ وَاِذَا سَاَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسْئَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذٰلِكُمْ اَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ اَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللّٰهِ وَلَا اَنْ تَنْكِحُوا اَزْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِه اَبَدًا اِنَّ ذٰلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللّٰهِ عَظیمًا

Ahzab/ 53. Ey iman edenler! Siz zamanını gözetlemeksizin, bir yemeğe davet edilmedikçe, Peygamber'in evlerine girmeyin. Ancak davet edildiğiniz vakit girin. Yemeği yediğinizde hemen dağılın, sohbete dalmayın. Çünkü bu hareketiniz Peygamber'i üzmekte, fakat o (size bunu söylemekten) utanmaktadır. Ama Allah, hakkı söylemekten çekinmez. Peygamber'in hanımlarından bir şey istediğiniz zaman perde arkasından isteyin. Bu, hem sizin kalpleriniz, hem de onların kalpleri için daha temiz bir davranıştır. Sizin Allah'ın Resûlünü üzmeniz ve kendisinden sonra onun hanımlarını nikâhlamanız asla caiz olamaz. Çünkü bu, Allah katında büyük (bir günah) tır.

قُلْ لِلْمُؤْمِنینَ یَغُضُّوا مِنْ اَبْصَارِهِمْ وَیَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذٰلِكَ اَزْكٰی لَهُمْ اِنَّ اللّٰهَ خَبیرٌ بِمَا یَصْنَعُونَ

Nur/ 30. (Resûlüm!) Mümin erkeklere, gözlerini (harama) dikmemelerini, ırzlarını da korumalarını söyle. Çünkü bu, kendileri için daha temiz bir davranıştır. Şüphesiz Allah, onların yapmakta olduklarından haberdardır.

وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ یَغْضُضْنَ مِنْ اَبْصَارِهِنَّ وَیَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا یُبْدینَ زینَتَهُنَّ اِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْیَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلٰی جُیُوبِهِنَّ

Nur/31. Mümin kadınlara da söyle: Gözlerini (harama bakmaktan) korusunlar; namus ve iffetlerini esirgesinler. Görünen kısımları müstesna olmak üzere, zinetlerini teşhir etmesinler…

فَجَاءَتْهُ اِحْدیهُمَا تَمْشی عَلَی اسْتِحْیَاءٍ قَالَتْ اِنَّ اَبی یَدْعُوكَ لِیَجْزِیَكَ اَجْرَ مَاسَقَیْتَ لَنَا فَلَمَّا جَاءَهُ وَقَصَّ عَلَیْهِ الْقَصَصَ قَالَ لَاتَخَفْ نَجَوْتَ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمینَ

Kasas/ 25. Derken, o iki kadından biri utana utana yürüyerek ona

geldi: Babam, dedi, bizim yerimize (hayvanları) sulamanın karşılığını ödemek için seni çağırıyor. Musa, ona (Hz. Şuayb'a) gelip başından geçeni anlatınca o: Korkma, o zalim kavimden kurtuldun, dedi.

HADİS....

* İbnu Mes'ud (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm): "Allah'tan hakkııyla hayâ edin!" buyurdular. Biz: "Ey Allah'ın Resûlü, elhamdülillah, biz Allah'tan hayâ ediyoruz" dedik. Arıcak O, şu açıklamayı yaptı.: "Söylemek istediğim bu (sizin anladığınız haya) değil. Allah'tan hakkıyla haya etmek, başı ve onun taşıdıklarını, batnı ve onun ihtivâ ettiklerini muhafaza etmen, ölümü ve toprakta çürümeyi hatırlamandır. Kim ahireti dilerse dünya hayatının zinetini terketmeli, âhireti bu hayata tercih etmelidir. Kim bu söylenenleri yerine getirirse, Allah'tan hakkıyla haya etmiş olur. "

* Zeyd İbnu Talha İbnu Rükâne (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Her bir dinin kendine has bir ahlâkı vardır. İslâm'ın ahlâkı hayadır."

* Hz. Enes (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Edebsizlik ve çirkin söz girdiği şeyi çirkinleştirir. Hayâ ise girdiğn şeyi güzelleştirir."

* Hz. Enes ve İbnu Abbâs radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalatu vesselâm buyurdular ki: "Her dinin (kendine has temel) bir huyu vardır. İslâm'ın bu huyu, hayadır."

* Ebu Bekre radıyallahu anh anlatıyor: "Resülullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Haya imandandır. İman (sahibi) ise cennettedir. Hayasızlık (ve bundan kaynaklanan kabalıklar, çirkin ve kırıcı sözler) cefa (eziyet, zulüm, haksızlık)dan bir parçadır. Cefa (eden de) cehennemdedir."

* Ebû Hüreyre radiya'llâhu anh'den:

Şöyle demiştir: Nebiyy-i Muhterem salla'llâhu aleyhi ve sellem buyurdu ki: Îmân altmış bu kadar şu'bedir. Hayâ da îmânın bir şu'besidir.

* (Abdu'llâh) b. Ömer radiya'llâhu anhümâ'dan:
Şöyle demiştir: Resûlu'llâh salla'llâhu aleyhi ve sellem (bir gün) Ensâr'dan bir kimsenin yanından geçiyordu. Ensârî, kardeşini hayâdan menediyordu. Resûlu'llâh salla'llâhu aleyhi ve sellem: "Ona ilişme. Hayâ îmândandır." buyurdu.

* Ebû Vâkıd-ı Leysî radiya'llâhu anh'den:

Şöyle demiştir: (Bir gün) Resûlu'llâh salla'llâhu aleyhi ve sellem huzûrunda Ashâb'ı olduğu halde Mescidinde otururken karşıdan üç kişi

geldi. İkisi Nebiyy-i Ekrem salla'llâhu aleyhi ve sellem'e doğru teveccüh etti, birisi de gitti. -Râvî der ki: Bu iki kimse huzûr-ı Risâlet-Penâhî'de dur(up selâm ver)du. Ve bir tânesi (bilâhare) halkada bir aralık bularak oracıkta oturdu. Diğeri ise hâzırûnun arkasında oturdu. Üçüncüye gelince arkasını dönüp savuştu.

Resûlu'llâh salla'llâhu aleyhi ve sellem (meşgûl olduğu kelâmdan) fâriğ olunca buyurdu ki: "İsterseniz bu üç kişinin hâlini size haber vereyim. İçlerinden biri Allâh'a sığındı, Allâh da onu barındırdı. Diğeri (sıkıntı vermekten) utandı, Allâh da ondan hayâ etti. Öteki ise (bu meclisten) yüz çevirdi, Allâh da ondan yüz çevirdi."

* Yine Ebû Hüreyre radiya'llâhu anh'den:

Şöyle demiştir: Nebiyy-i Ekrem salla'llâhu aleyhi ve sellem Buyurdu ki: Benî İsrâîl çıplak ve biribirine baka baka yıkanırlardı. Mûsâ (aleyhi's-salâtü ve's-selâm) ise (kemâl-i hayâsından) yalnızca yıkanırdı. Benî İsrâîl: "Vallâhi Mûsâ'yı bizimle berâber yıkanmaktan men' eden şey (mutlakâ) debbe, yâni kasığı çıkık olmasıdır." der (ve bu guftugû ile zât-ı celîl-i Risâlet-Penâhına ezâ eder)lerdi. (Mûsâ salla'llâhu aleyhi ve sellem) bir def'a yıkanmağa gitti.

Elbisesini de bir taşın üstüne koydu. Taş, elbisesini alıp kaçtı. Mûsâ (aleyhi's-selâm): "Aman taş, rubamı! Aman taş, rubamı!" diyerek (ve alabildiğine koşarak) arkasına düştü. Benî İsrâîl onu (bu halde) görüp de: "Vallâhi Mûsâ'da bir kusur yokmuş." deyinceye kadar (ardınca gitti). (Ondan sonra Musâ aleyhi's-salâtü ve's-selâm) elbisesini alıp taşı döğmeye başladı.- Ebû Hüreyre (radiya'llâhu anh) der ki: Vallâhi o taşta dayaktan hâlâ altı, yâhud yedi bere izi kalmıştır.

* Ebû Saîd-i Hudrî radiya'llahu anh'den:

"Nebî salla'llahu aleyhi ve sellem hayâ cihetiyle kendi köşesinde oturan bâkir kızdan daha çok utangaçdı" dediği rivâyet olunmuştur.

* 'İmrân İbn-i Husayn radiya'llahu anh'den Nebî Salla'llahu aleyhi ve sellem: "Hayâ' ancak hayır getirir" buyurdu, dediği rivâyet olunmuştur.

PIRLANTA SERİSİ…

Çekingenlik ve utanma da demek olan hayâ; sofiye ıstılahında, Allah korkusu, Allah mehâfeti ve Allah mehâbetiyle O'nun istemediği şeylerden çekinmek ma'nâsına gelir. Böyle bir hissin, insan tabiatında bulunan hayâ duygusuna dayanması, şahsı, edep ve saygı mevzuunda daha temkinli, daha tutarlı kılar. Temelde böyle bir hissi bulunmayan veya yetiştiği çevre itibariyle onu yitiren şahıslarda hayâ duygusunu geliştirmek zor olsa gerek.

Evet, yukarıdaki işaretlerden de anlaşıldığı gibi hayâyı ikiye

ayırmak mümkündür:

1- Fıtrî hayâ ki, buna hayâ-i nefsî de diyebiliriz; insanı pek çok ar ve ayıp sayılan şeyleri işlemekten alıkor.

2- Îmândan gelen hayâdır ve İslâm dîninin önemli bir derinliğini teşkil eder.

Fıtrî hayâ, İslâm dîninin rûhundaki hayâ ile beslenip gelişince ar ve ayıplara karşı en büyük mânia teşekkül etmiş sayılır. Tek başına kaldığı zaman, bazı ahvâl ve şerâit altında sarsılır, yırtılır, hatta bazan bütün bütün yıkılabilir..

Evet, insan tabiatında bulunan bu sıkılma ve çekinme hissi, " Allah'ın kendisini gördüğünü bilmez mi?"(Alak, 96/14) gibi âyetlerle anlatılan îmân şuuruyla.. " - Şüphesiz Allah, sizin üzerinizde her şeyi görüp gözetendir"(Nisâ, 4/1) misillü beyanlarla ifâde edilen ihsan anlayışıyla beslenmezse uzun ömürlü olamaz. Olamaz, zira hayânın hem var olup gelişmesi hem de devam ve temâdisi îmâna bağlıdır. Bu münâsebeti Hz. Seyyidü'l-Enâm (sav), ashâbından birinin diğerine, hayâyla alâkalı nasihatlarını duyunca: " - Bırak onu, hayâ îmândan gelir.." Diğer bir ifâdelerinde: " - Îmân yetmiş şu kadar şûbeden ibârettir, hayâ da îmândan bir şûbedir" buyururlar.

Bu itibarla diyebiliriz ki; fıtrî hayâ, tıpkı insan tabiatında saklı bulunan diğer iyilik nüveleri gibi, insanı insan yapan ma'rifet dinamikleriyle beslendiği ve takviye edildiği ölçüde gelişir, kalbî ve rûhî hayâtın bir buudu hâline gelir ve nefsin pek çok bâlâpervâzâne isteklerine sed çeker ve engeller. Aksine bu duygu îmân ve ma'rifetle geliştirilemez, ihsan şuuruyla takviye edilemez; takviye edilmek şöyle dursun nefsânîlik gayyâlarında açılıp-saçılarak köreltilecek olursa, fert ve toplum plânında insanı insanlığından utandıran yırtıklıklar ve sürtüklükler kaçınılmaz olur. İnsanlığın İftihar Tablosu, hayâ âbidesi aleyhi ekmelüttehâyâ Efendimiz, bu hususa temas eder ve " - Hayâsız olduktan sonra istediğini yap!" buyurur. Hayâ ve hayat birbirine bakan kelimelerdir ve bu yakınlıktan, kalbin ancak, îmân ve ma'rifet sağnaklarıyla beslendiğinde hayattar kalabileceği esprisini çıkarmak mümkündür. Evet hayat kendi dinamikleriyle, hayâ da kendi dinamikleriyle var olur ve yaşar.. yoksa her ikisi için de inkıraz kaçınılmazdır.

Hz. Cüneyd'e göre hayâ, Cenâb-ı Hakk'ın üzerimizdeki maddî-ma'nevî nimetlerini idrâk etmenin yanında eksiklerimizin ve kusurlarımızın endişesini yaşamaktır.

Zünnûn'a göre, sürekli gönüllerimizde olumsuz davranışların dehşetini duymak, duyup yönümüzü bir kere daha kontrol etmektir.

Bir başkasına göre insanın, Cenâb-ı Hakk'ın gizli-açık herşeye

nigehbân olmasına göre hayatını tanzim edip onun kendisine olan muâmelesini esas alarak yaşamasıdır ki, bir İlâhî eserde bu husus hatırlatılarak şöyle buyurulmaktadır:†“ -İnsanoğlu! Sen Benden hayâ ettiğin sürece insanlara ayıplarını unuttururum.” Bu arada Cenâb-ı Rabbi’l-İzzet’in, Hz. Îsâ’ya: “ -Yâ Îsa evvelâ nefsine nasihatte bulun, o bu nasihati kabul ederse halka va’zet; yoksa benden utan!” şeklindeki sözünü de kaydedebiliriz..

Hayâ mevzuunda daha değişik tasnifler de vardır. Bu cümleden olarak: Affına ferman geleceği âna kadar, Hz. Âdem’in tavırlarından dökülen suçluluk hayâsı.. gece-gündüz ara vermeden Cenâb-ı Hakk’ı tesbih ettikleri halde: “-Sana hakkıyla ibâdet edemedik” diyen meleklerin taksîr hayâsı.. ma’rifet erbâbının onca derinliklerine rağmen: “- Seni hakkıyla bilemedik” sözleriyle solukladıkları iclâl hayâsı.. hayatlarını kendi arzu ve isteklerinden tecerrüd ufkunda seyahatle sürdüren ruh ve kalp insanlarının her zaman duyup hissettikleri heybet hayâsı.. her an kurb içinde bu’d; bu’d içinde de kurb televvünüyle, sonsuz uzaklıklarında sonsuz yakınlığı duyan yakîn insanlarının minnet hayâsı.. Hz. Mahbûb’u sevilmesi gerektiği ölçüde sevememe endişesinden kaynaklanan vefâsızlık hayâsı.. duâ ve talep makamında istediklerini iyi seçememiş olma tedirginliğini taşıyanlarda ihlâsı ihlâl hayâsı.. her zaman ahsen-i takvime mazhariyetlerinin şuurunda olan yüksek ruhların, mazhariyetleriyle te’lif edemedikleri “pes” işler karşısında hissettikleri gayret hayâsı sayılabilir..

Hayâda ilk mertebe, insanın kendisine, Hakk’ın nazarıyla bakmasıyla başlar. Bir insanın, O’nun ölçüleri ve O’nun murâkabesi açısından kendini yakın takibe alması onda temkin derinlikli bir hayâ hâsıl eder ki, böyle bir insan duygu ve düşünceleriyle hep diri sayılır.

İkinci mertebe; kurbet ve maiyyet şuuruyla mebsûten mütenâsiptir ve: “ - Nerde olursanız O sizinle berâberdir”(Hadîd, 57/4) ufkunda seyahat edenlere müyesserdir ki, bu hususla alâkalı Efendiler Efendisi’nin şöyle buyurduğunu naklederler: “ - Allah’a karşı olabildiğince hayâlı davranın! Allah’a karşı gerektiği ölçüde hayâlı olan, kafasını ve kafasının içindekilerini, midesini ve midesindekilerini kontrol altına alsın! Ölüm ve çürümeyi de hatırından dûr etmesin! Âhireti dileyen dünyanın sûrî güzelliklerini bırakır.. işte kim böyle davranırsa, o Allah’tan hakkıyla hayâ etmiş sayılır.”

Üçüncü mertebe; “ - En son durak Rabbindir”(Necm, 53/42) hedefine ulaşma yolunda, rûhî ve kalbî hayâtın şühûd enginliklerinin sezilmesiyle gerçekleşir ve seyr-i rûhânînin kanatları altında sonsuza kadar sürer gider.

Bir insanın gerçek insanlıktan nasîbi, hayâdan hissesi ölçüsündedir. Eğer Hakk yolcusu, menfî-müsbet bütün teşebbüslerinde

başını sonsuza çevirip davranışlarını ötelere göre ayarlayamıyor, mahviyet içinde iki büklüm olup edeple yaşayamıyorsa, onun mevcûdiyeti bir bakıma kendisi için ar, başkaları için de bârdır. Bu mülâhazaya binâendir ki:

" -Hayır hayır Allah'a yemin ederim ki, hayâ sıyrılıp gittiği zaman, ne hayatta ne de dünyada hayır kalır" demişler.

Hayâ, İlâhî bir ahlâk ve bir Allah sırrıdır. Eğer insanlar onun nereye taalluk ettiğini bilselerdi daha temkinli olur ve daha titiz davranırlardı. Bu hususu tenvir edecek şöyle bir vak'a naklederler:

Cenâb-ı Hakk mahşerde hesâba çektiği bir ihtiyara: "-Niçin şu günahları işledin?" diye sorar. O da inkâra saparak günah işlemediğini söyler. Bunun üzerine Hz. Erhamürrâhimîn:

-"Öyle ise onu cennete götürün" buyurur. Bu defâ da melekler araya girerek:

-"Yâ Rab, bu insanın şu günahları işlediğini siz biliyorsunuz" derler. Allah da onlara:

-"Evet öyledir ama ümmet-i Muhammed'den biri olarak ağaran saçına-sakalına baktım; ayıbını yüzüne vurmaya hayâ ettim" fermân eder. Kenz'in rivâyetine göre; Cibrîl bu haberi Efendimiz'e iletince, o şefkat ve hayâ insanının gözleri dolar, ağlar ve şöyle buyurur: "Cenâb-ı Hakk ümmetimin ak sakallılarına azap etmekten hayâ ediyor da ümmetimin ak sakallıları günah işlemekten utanmıyorlar."

Hâsılı: "-Hayiy, Cenâb-ı Hakk'ın isimlerindendir. Bunun böyle olduğu hadisle sâbittir. Öyleyse gel, sen de bundan nasîbini al!"[430]

UTANMA UFKU

…Selâm; sînelerimizde "yâd-ı cemîl" olarak kalıp giden dostlara! Selâm; mukaddes mefkûresi uğrunda dünyayı ve hayatı hakîr gören ruhlara! Selâm; yarınlar, öbürgünler için toprağa tohumlar saçıp, sonra da arkasına bakmadan çekip gidenlere! Selâm; milletinin inanç ve düşünce istikâmeti yolunda, cehennemin alevleri içinde yanmaya râzı olmuş zirve insanlara! Selâm; hayatını kan-ter içinde yaşayıp arkadan gelenlere azim ve mücâdele yolunu açanlara..!

Onlar, bütün bütün yaşama zevkinden sıyrılarak başkaları için var oldu ve başkaları için yaşadılar. Onlar, bugün ve yarın kendilerini utandıracak şeylerden uzak kalmasını bildi, sonra da izzetleriyle buradan göçüp gittiler.

Millet binbir ızdırap içinde kıvranırken, onun dertlerine âşinâ olmayan çehreler utansın! Yıkılan düşünce dünyası, eriyen toplum ve yitirilen nesiller karşısında irkilmeyen ruhlar utansın! Taş taş devrilip

yerle bir olan bir muhteşem medeniyet enkâzı arasında, gözü yaşarmadan, gönlü hoplamadan dolaşıp duran gamsızlar utansın! Kurumuş sularımızı, bozulmuş bağlarımızı, yıkılmış köprülerimizi, harab olmuş yollarımızı görmeden geçip giden körler utansın!

Utansın, ovayı çölleştirip obayı kirletenler; etrafa habâset saçarak karayı, denizi yaşanmaz hâle getirenler! Utansın, enkaza destan kesenler; yosun tutmuş mihrablar, örümcekli tavanlar karşısında ürpermeyenler! Utansın, elde ettikleri fırsatları değerlendiremeyip fertleri âtıl, müesseseleri de verimsiz bırakanlar! Utansın, ölülerin sırtında hakkı-ı temettü[2] arayanlar ve kefen soymayı sanat edinenler..!

Utanıyorum; yıkılıp giden hayâ hissinden ve ortalığı saran yüzsüzlükten! Utanıyorum, milletime karşı vefâsızlıktan ve onun çeşitli erozyonlarla aşınıp gitmesi karşısında hissizlikten, umursamazlıktan! Utanıyorum, hakkı tutup kaldıramamadan ve onu bâtılın savletinden kurtaramamadan! Utanıyorum, mâzînin gürültülerini ruhumda duyamayışımdan; hiç olmazsa, izzetle ölüp gitmeyi, zilletle hayata tercih edemeyişimden! Utanıyorum, irtikâb ettiğim haksızlıklardan, ufkumu saran hiyânetlerden ve ruhumu karartan aldatmacalardan! Utanıyorum, mürâî çehrelerden, sahte davranışlardan, samîmiyet bilmeyen ruhlardan..![431]

RİSALE…

FENALIK PERDE ALTINDA KALDIKÇA KÜÇÜLÜR

Sual: "Eskiden beri işitiyoruz ki, bazı Jön Türkler masondurlar, dîne zarar ediyorlar."

Cevap: İstibdat, kendini ibka etmek için şu telkinatı vermiştir. Maksatları dîne zarar değildir, belki milletin selametini temin etmektir. Fakat, bazıları dîne layık olmayan barid taassuba müfritane ilişiyorlar…

Sual: "Neden sû-i zannımız onlara zarar versin?"

Cevap: Onların bir kısmı sizin gibi tahkiksiz, taklit ile İslâmiyetin zevahirini bilirler. Taklit ise, teşkîkat ile yırtılır. O halde bazılarına- bahusus dinde sathî, felsefe ile mütevaggıl olursa dinsiz dediğiniz vakit, ihtimal ki tereddüte düşüp, meslek-i İslâmiyetten hariçmiş gibi vesveselerle, "Herçi-bad-âbâd" diyerek me'yusane, belki muannidane İslâmiyete münafi harekata başlar. İşte, ey bîinsaflar! Gördünüz, nasıl bazı bîçarelerin dalaletine sebep oluyorsunuz. Fena adama, "İyisin, iyisin" denilse iyileşmesi; ve iyi adama, "Fenasın, fenasın" denildikçe fenalaşması çok vukû bulmuştur.

Sual: "Neden?"

Cevap: Faraza, bazılarının altında büyük fenalıkları varsa da, hücum edilmemek gerektir. Zîra, çok fenalık vardır ki, iyilik perdesi

altında kaldıkça ve perde yırtılmadıkça ve ondan tegafül edildikçe mahdut ve mahsur kaldığı gibi, sahibi de perde-i hicap ve haya altında kendisinin ıslahına çalışır.

Lakin, vakta ki perde yırtılsa, haya atılır; hücum gösterilse, fenalık, fena tevessü eder. Ben Otuz Bir Mart Hadisesinde şuna yakın bir hal gördüm. Zîra, İslâmiyetin meşrûtiyet-perver ve hamiyetli fedaileri, cevher-i hayat makamında bildikleri nîmet-i meşrûtiyeti, Şeriata tatbik ile, ehl-i hükûmeti adalet namazında kıbleye irşad ve nam-ı mukaddes-i Şeriatı meşrûtiyet kuvvetiyle îla ve meşrûtiyeti Şeriat kuvvetiyle ibka ve bütün seyyiat-ı sabıkayı muhalefet-i Şeriat üzerine ilka etmek için bazı telkinatta ve teferruatın tatbikatında bulundular. Sonra, sağı-nı solundan fark edemeyenler-haşa-Şeriatı, istibdada müsait zannederek tûtî kuşları taklidi gibi "Şeriat isteriz!" demekle, hakîki maksat ortada anlaşılmaz oldu. Zaten planlar serilmişti. İşte o zaman, yalan olarak hamiyet maskesini takınan bazı herifler, o ism-i mukaddese tecavüz ettiler. İşte cay-ı ibret bir nokta-i siyah![432]

ALLAH'A KARŞI EDEP NASIL OLUR?

SUAL: Herşeyi bilen ve gören ve hiçbir şey Ondan gizlenemeyen Allâmü'l-Guyûba karşı edep nasıl olur? Sebeb-i hacâlet olan hâletler Ondan gizlenemez. Edebin bir nev'i tesettürdür, mucib-i istikrah hâlâtı setretmektir. Allâmü'l-Guyûba karşı tesettür olamaz.

Elcevap: Evvelâ, Sâni-i Zülcelâl nasıl ki kemâl-i ehemmiyetle san'atını güzel göstermek istiyor ve müstekreh şeyleri perdeler altına alıyor ve nimetlerine, o nimetleri süslendirmek cihetiyle nazar-ı dikkati celb ediyor. Öyle de, mahlûkatını ve ibâdını sair zîşuurlara güzel göstermek istiyor. Çirkin vaziyetlerde görünmeleri, Cemîl ve Müzeyyin ve Lâtîf ve Hakîm gibi isimlerine karşı bir nevi isyan ve hilâf-ı edep oluyor. İşte, Sünnet-i Seniyyedeki edep, o Sâni-i Zülcelâlin esmâlarının hudutları içinde bir mahz-ı edep vaziyetini takınmaktır.

Saniyen: Nasıl ki bir tabip, doktorluk noktasında, bir nâmahremin en nâmahrem uzvuna bakar ve zaruret olduğu vakit ona gösterilir, hilâf-ı edep denilmez. Belki, edeb-i tıp öyle iktiza eder denilir. Fakat o tabip, recüliyet ünvanıyla yahut vâiz ismiyle yahut hoca sıfatıyla o nâmahremlere bakamaz, ona gösterilmesini edep fetvâ veremez. Ve o cihette ona göstermek hayâsızlıktır. Öyle de, Sâni-i Zülcelâlin çok esması var; herbir ismin ayrı bir cilvesi var. Meselâ, Gaffâr ismi günahların vücudunu ve Settâr ismi kusûrâtın bulunmasını iktiza ettikleri gibi, Cemîl ismi de çirkinliği görmek istemez. Lâtîf, Kerîm, Hakîm, Rahîm gibi esmâ-i cemâliye ve kemâliye, mevcudatın güzel bir surette ve mümkün vaziyetlerin en iyisinde bulunmalarını iktiza ederler. Ve o esmâ-i cemâliye ve kemâliye ise, melâike ve ruhanî ve cin ve insin nazarında güzelliklerini, mevcudatın güzel vaziyetleriyle ve hüsn-

ü edepleriyle göstermek isterler. İşte, Sünnet-i Seniyyedeki âdâb, bu ulvî âdâbın işaretidir ve düsturlarıdır ve numuneleridir.[433]

NÜKTELER...

Allah'ım, edep ve haya denizinden bir damlacık da benim ruhuma serp; ta ki az da olsa senden haya edeyim. Çünkü: Senden hakkıyla utansaydım, haya hakkında ayet ve hadisle yetinir; hikmetsiz konuşmaz ve lüzumsuz yazmazdım.[434]

MELEKLERİN HAYA ETTİĞİ İNSAN

Hazreti Aişe (r.a) anlatıyor:

Allah'ın Resulü benim odamda oturmakta iken, Hazreti Ebu Bekir içeriye girmek için izin istedi. Efendimiz (a.s.) halini değiştirmeden girmesine izin verdi. Kendisi ile görüştü. Sonra Hz. Ömer izin istedi. Ona da, aynı hal üzerine, girmesi için izin verdi ve konuştu. Sonra Hz. Osman girmek için izin istedi . bu sefer Efendimiz (a.s.) kalkıp oturdu. Elbisesini düzeltti. Bundan sonra Hz. Osman'nın girmesi için izin verildi ve kendisi ile konuştu. Sonra Hz. Aişe, Allah'ın Resulüne dedi ki:

> "Ya Resulallah, Ebu Bekir geldi, fazla bir davranışta bulunmadın. Hz. Ömer girdi, ona da aynı şekilde davrandın. Fakat Hz. Osman girince, kalkıp oturdun ve elbiseni düzeltip vaziyetini düzelttin," dedi. Bunun üzerine efendimiz (a.s.) şöyle buyurdular:

"Ey Aişe, meleklerin bile kendisinden haya ettiği bir kimseden haya etmeyeyim mi?

RABBE KARŞI HAYA

Fudayl b. İyaz der ki:

- İnsanlardan utandığın için perdeni kapatıyor ve kapını kilitliyorsun da kalbindeki Kur'an'dan ve kendisi için hiçbir şeyin gizli olmadığı Allah'dan utanmıyorsun.

Eski büyüklerden biri oğluna nasihat ederken şöyle dedi:

- Yavrum, nefsin seni büyük bir günah işlemeye çağırınca gözlerini göğe çeviriver de orada bulunandan utan. Eğer böyle yapmazsan gözlerini yere doğru çeviriver de orada bulunanlardan utan. Eğer ne gökte olandan korkmaz ve ne de yerde bulunandan utanmazsan, o zaman kendini hayvanlardan biri olarak say.[435]

PEYGAMBERLERİN HAYASI

1- Eyyub (a.s.)'ın hayası: Vücudunu senelerce yara bere içersinde kalmasına rağmen; hayasından, "bana şifa ver ve beni iyileştir" demiyor da durumunu yüce Mevla'ya arz etmekle yetiniyor ve şöyle

tazarru ile nidada bulunuyor:

“Ey Rabbim, bana zarar (dert) dokundu. Ve (biliyorum ki) sen merhametlerin en merhametlisisin” (Enbiya-83)

2- Yusuf (a.s.)’ın hayası: Kur’an-ı Kerim’de:

“Eğer (Yusuf (a.s.)) Rabbinin burhanını görmemiş olsaydı…” (Yusuf-24) buyurulmaktadır. Kötülük yapmak isteyen Zeliha odanın içinde bulunan putun yüzünü örttü. Yusuf (a.s.) sebebini sorduğunda “ o benim tanrımdır. Onun gözleri önünde fenalık yapmaktan utanırım” dedi. Buna karşılık olarak Yusuf (a.s.) da şöyle dedi: “Sen fani ve batıl olan tanrılardan utanıyorsun da; ben alemlerin Hak, Ebedi ve Yüce Rabbi olan Allah’tan daha çok utanmalı değil miyim? İşte ben de O’ndan haya ediyor ve bu yüzden fenalık yapmıyorum ve yapmayacağım da.”

3- Yunus (a.s.)’ın Hayası: Gece karanlığında, denizde balığın karnına düştüğünde o en korkunç bir halde iken bile hayasından “beni kurtar” demiyor da, şöyle nida ve münacatta bulunuyordu:

“Senden başka ilah yoktur, Sen eksikliklerden uzaksın; yücesin, şüphesiz ki, ben zulmedenlerden oldum” (Enbiya-87)

4- Hz. İsa (a.s.)’ın Hayası:Ahirette Cenab-ı Hakk’ın

“Ey Meryemoğlu İsa, sen mi insanlara: Beni ve annemi Allah’tan başka iki tanrı edinin, dedin?” (Maide-116) hitabına karşılık; Hz. İsa (a.s.) hayasından “ hayır ben böyle bir şey demedim” demiyecek de “Eğer söylemiş isem şüphesiz sen onu biliyorsundur” diyecektir. Bu ise Allah’a karşı hayanın ne demek olduğunu ve nasıl olması gerektiğini açıkça gösteriyor.

5- Resul-i Ekrem (s.a.s.)’in hayası: Bir rivayette Mirac esnasında Mescid-i Aksa’da iken Cebrail (a.s.) “Ya Resulullah peygamberlerin ruhlarına sor bakalım Cenab-ı Hakk’tan başka ilah var mıdır?” teklifinde bulununca: Resulullah (s.a.s.) “hayır sormam. Çünkü şüphelenmiyorum” demiş ve Allah’a karşı gerçek imanın gerçek marifetin ve gerçek hayanın ne demek olduğunu göstermişti.[436]

HAYA DUYGUSU FITRİ Mİ MUKTESEB Mİ?

Bu hususu açıklama sadedinde İbnu Hacer, “Haya imadan bir şubedir” hadisine atıf yaparak bir sual sorar ve sonra cevabını verir:

-Eğer “Haya fıtrattan gelen bir huydur, nasıl olur da imanın bir şubesi olur?” dersen, cevaben deriz ki: haya bazen garizi yani fıtri ve yaratılıştan, bazan da tahallukidir, yani irade ile kazanılır. Ancak şeriatın isteğine uygun olarak kullanılması iktisaba, bilgiye ve niyete muhtaçtır. Böylece hayanın niyet ve gayretle kullanılması, taate

sevkedici, masiyet işlemekten menedici olması, onu imandan bir parça kılar. Hiçbir zaman : “haya vardır, hak söylemekten veya hayır işlemekten mani olur” denemez. Zira böylesi bir haya anlayışı şer’i değildir.[437]

HUŞUNUN ERKANI VE HAYA

…Huşunun temini için erkan vardır. İnsan o huşuyu elde ederse inşallah namaz namaz olacak. Ama huşunun temini için bir kısım erkan vardır. Evvela huzur-u kalb lazımdır. Sonra bir tefehhüm, meseleyi kavrama vardır. Sonra meselenin içinde bir tazim vardır. Sonra bir reca, ümitle rabbine bel bağlama vardır. Ve sonra bir haya vardır, rabbinden utanma ve sıkılma vardır. Bunlar namazda huşuyu meydana getirecek guddelerdir.

Huzur-u kalb nedir? Huzur-u kalb, namazda ne ettiğinin, ne dediğinin dışına çıkmama…

Huşunun şartı evvelidir. Namazı haşiinden olarak kılabilmeye muvaffak olabilmenin şartı evveli huzur-u kalb, kalbinizi yanınızda taşımanız…

Huzur-u kalb şart-ı evvel. Kalbi yanında taşıyacaksın. Evde bırakmayacaksın, ticarette keseni yanında taşıdığın gibi. O zaman gözlerin dört açılacak. Mahafet altında ezileceksin. Kalbini yanında taşıyınca nereye durduğun ne ettiğini anlayacaksın. Binaenaleyh, Kur’an-ın ayatını tilavet ederken sonsuz sahillerde veya deryalarda sonsuz dalgalanmalar içinde marifet adına bir kısım sahillerde gezdiğini göreceksin, anlayacaksın.

Tefehhüm bu. Kur’an-ın ayetleri ellerinden tutacak, marifet adına, iç zenginliği dolgunluğu adına sana rehberlik yapacak. Bilmediğin sahillere seni götürecek. Birden bire namazda için açılacak. Allah marifeti, peygamber marifeti adına düşünmediğin şeyler bilmediğin bir alemden içine doğuyor gibi, tulû ediyor gibi olacak. Kur’an-ın ayat-ı beyyinatı sana rehberlik yapacak, ellinden tutacak, bilmediğin sahillerde seni gezdirecek. Sen yeni şeyler anlamaya koyulacak, kendini zorlayacak ve çok şey anlayacaksın…

Bu ise seni boğacak. İçine dehşet salacak, içine bir heybet bir korku salacak. Şaşıracak ve ne yapacağını bilemeyeceksin. Fakat bir lahza kendine gelecek diyeceksin ki, “Allah öyle rahman ve rahim ki, fatihada andığım rahman ve rahim olan Allah, bismillahta andığım rahman ve rahim olan Hz. Allah kainattaki büyük tecellisinin yanında yeryüzünde gezen karınca gibi benimle de çok sıkı bir alakası var.

Bu hal ve bu havaya girdiğin an, adeta Allah sadece –haşa- seninle meşgul oluyormuş gibi bir hava hissedeceksin. O kadar ki,

“yalnız beni görüyor ve gördürüyor, beni duyuyor ve duyduruyor, kalbimin ses ve soluğunda benim heyecanlarımı dinliyor ve ben onu duyuyor gibiyim. Başım rahmetinin eteklerine değiyor gibi. Rab sadece benimle” bu maiyettir. Maiyete girme.

Müthiş bir reca kapısı açılacak veya ümit verici, ümit gamzedici bir reca kapısı açılacak. Namazda bunu duyacaksın. Naza girmemek için, “rabbimle hem dem oldum, bu bezme ayak attım. Artık ondan gelenlerle mest ve sermestim” diye naza girmemek için namazın bütün erkanında hayaya dikkat edeceksin. Rabbin huzurunda bir lahza edebi bırakmayacaksın. Rab seninle konuşsa bile, o yaratan rabbimdir, erhamür rahimindir. Sen ise yaratılan rahmete çok muhtaç olan merhumsun, mağfursun…438

ALLAH’TAN UTANDIĞIM İÇİN

Ma’ruf-u Kerhi’nin dayası şehrin valisi idi. Bir gün Maruf-u Kerhi’nin çekilmiş bir yerde ekmek yediğini görüp yanına yaklaştı. Baktı ki, Marus Hazretlerinin yanında bir de köpek var. Beraber yiyorlar.

“Ya Maruf! Böyle yemek yemeğe utanmıyor musun?” dedi. Maruf Hazretleri:

“Haklısın dayı utanmak lazım. Ben de utandığım için böyle yapıyorum,” dedi. O anda bir kuş gelip Maruf’u Kerhi hazretlerinin önünde başını önüne eğerek durdu. Ma’ruf’un dayısı kuşun neden böyle yaptığını sordu. Maruf Hazretleri:

“Dayı sen utanmıyor musun? Dedin ya... işte ben Allah’tan utandığım için kuş da benden utanıyor ve başını gizliyor,” buyurdu.

Dayısı bu sözleri hazretten duyduktan sonra utanıp özür diledi ve çekip gitti.

BESMELE

Bişr-i Hafi. Evliyânın büyüklerinden. Genç. Günah çukuruna düşmüş yuvarlanıyor yuvarlandıkça batıyor...

Bir gün Gecesini içki masalarında sabahladığı bir gecenin günü. Sarhoş. Evinin yolunu tutturmuş, gidiyor, gitmeye çalışıyor. Yürüyor. O da ne? Bir kağıt, üstünde Besmele yazılı bir kağıt. İçi cız ediyor. Eğiliyor. Çamurların içinden Besmele yazılı kağıdı alıyor. Hiç Allah’ın ismi yerde olur mu, çamurlar içinde olur mu, bin bir düşünce bin bir ah ediş. Kağıdı öpüyor, çamurlarını siliyor, temizliyor, evine götürüyor, güzel kokulara sürüyor ve evinin en güzel yerine asıyor.

O gece âlim bir zât bir rüyâ görür. Rüyâda," Git, Bişr'e söyle! İsmimi temizlediği gibi onu temizlerim. İsmimi büyük tuttuğu gibi büyültürüm. İsmimi güzel kokulu yaptığı gibi, onu güzel ederim. İzzetime yemin ederim ki, onun ismini dünyada ve âhirette temiz ve

güzel eylerim" denildi.

Bu rüyâ, üç defa tekrar etti. Rüyâ gören kimse, sabah olunca, Bisr-i Hafi'yi arayıp meyhanede buldu. Mühim haberim var diye içeriden çağırdı. Bisr geldiğinde, gelen zâta dedi ki:

-Kimden haber vereceksin?

-Sana Allahu telâdan haber vereceğim. Bunu duyan Bisr, ağlamaya başladı ve sordu:

-Bana kızıyor mu, şiddetli azap mi yapacak? Rüyâyı sonuna kadar dinleyince arkadaşlarına dönüp söyle söyledi:

-Ey arkadaşlarım! Beni çağırdılar, bundan sonra bir daha beni buralarda göremeyeceksiniz.

O zâtin yanında hemen tövbe etti. Bu anda ayağında ayakkabı bulunmadığı için, hiç ayakkabı giymedi. Sebebini soranlara,"Söz verdiğim zaman yalın ayaktım, şimdi giymeğe hayâ ederim" derdi.

Ayakkabı giymediği için kendisine "Hafi" (yalınayak)denilmiştir.

LİMON ARZUSU

Vaktiyle hamile bir kadın, komşusuna misafir olur. Oturdukları odada dalları limonlarla dolu olan büyük bir limon ağacı görür. Cani limon ister ama bir türlü komşusuna söyleyemez, utanır.

Bir ara komşusu mutfağa gidince o, yakasından çıkardığı bir dikiş iğnesini limona batırır ve deldiği yerden limon suyunu emmek suretiyle bu arzusunu tamın eder.

Nihayet bir erkek evladı dünyaya gelir. dışarıda dolaşma, oynama, daha doğrusu yaramazlık yapma çağına gelince dışarı çıkar. O zaman bazı insanlar tutukla su taşırlar. bu çocuk eline bir çivi alır ve su taşıyan adamların arkalarına takılır. Tulukları deler ve akan sudan içmeye baslar. Bu durum birkaç gün böyle devam edince hemen çocuğun babasına durumu anlatır, bu yaramazlığından dolayı oğlunu şikayet ederler.

Adam düşünüp taşınır. Çocuğunun niçin böyle yaptığına bir türlü akil erdiremez. Durumu hanımına anlatır. Çocuğun niçin böyle yaptığını sorar. O da basından geçen hadiseyi olduğu gibi anlatır.

Bu isin nerden kaynaklandığını anlayan aile reisi karısına:

- Hemen komşuya git ve hareketini anlat, sonra da helallik dile. Şayet böyle yaparsan öyle zannediyorum ki oğlumuz da bu garip hareketlerden vazgeçer, der.

Kadıncağız komşusuna gidip vadiyle basından geçen hadiseyi anlatır. Kendisinden özür diler, hakkini helal termesini ister. Komşu hanimi da bu duruma çok üzülür. Neden o zaman limon istemediğini; değil bir limonun ağaçta bulunan bütün limonların feda olmasını belirten komşu hakkini helal eder. O zaman Alla hin izniyle çocukları

da bu garip hareketlerinden vazgeçer.

UTANCINDAN ALLAH RESULÜNE BAKAMADI

İbrahim Efendi, iyiliksever bir insandı. Kendisinden yardım isteyenleri öyle 5-10 kuruş vererek başından savmaz, ihtiyacının hepsini karşılamaya çalışırdı. İstanbul'da bir ihtiyaç sahibine yüklü bir yardım yaptıktan sonra, aynı sene hacca gitmişti.

Bir sabah Kabe'yi tavaf ederken baktı ki, bütün Müslümanların kıblegâhına karşı, biri saygısızca uzanmış, uyuyor. Hemen adamı uyandırdı ve:

- Burada en küçük saygısızlık bile büyük günah sayılır. Sen istirahatım başka bir yerde yap, biz burada hürmet ile tavaf ederken, böyle laubalice yatışın bize ağır geliyor; senin de günahını çoğaltıyor, dedi.

Bu sözleri yan tebessümle dinleyen adam, sesini çıkarmadan kalkıp gitti. Hacı İbrahim de iyi bir iş yaptığına inanarak vicdan huzuru içinde tavanna devam etti.

O gece İbrahim Efendi gördüğü rüyada ak sakallı, miranı yüzlü iki zatin şu sözlerine muhatap oldu:

- Biz, Resûlüllah'ın (S.A.V.) gönderdiği elçileriz, hemen önümüze düş, mahkemeye gideceksin!

Ve İbrahim Efendi' yi önlerine alarak çölün ortasına doğru hızla yürüdüler. Hurma ağaçlan ile çevrilmiş, şırıl şırıl sulan akan bir bahçeye götürdüler. Ortasındaki beyaz badanalı binanın önünde durdular; ak sakallı zat içeri girdi:

- Getirdik ya Resûlallah, dedi.

Dışarıdan bunu duyan İbrahim Efendi'yi bir titremedir aldı. İçeri girince baktı ki, bir mahkeme teşekkül etmiş. Hakim makamında Resûlüllah (S.A.V.) davacı yerinde de gündüz uykudan uyandırdığı adam var.

Bu manzara karşısında iyiden iyiye şaşıran Hacı İbrahim, utancından ayaklarının ucuna basa basa suçlu mevkine geldi ve titreyerek ayakta beklemeye başladı. Bir anlık sessizlikten sonra Resûlüllah Efendimiz, ona hitaben:

- Sen bu kardeşini uykusundan uyandırmak suretiyle istirahatına mani olmuşsun, şimdi senden davacı; ne dersin İbrahim Efendi? diye sordu.

Utancından bir türlü başını yerden kaldıramayan İbrahim Efendi titrek bir sesle:

- Ya Resûlüllah, onu uykusundan uyandırdığım doğru, fakat niyetim istirahatına mani olmak değildi. Beytullah'ın önünde uzanarak yatması sebebiyle mü'min kardeşimizin saygısız duruma düşmesine mâni olmak kasdiyle bu ikazı yapmıştım. Yoksa kardeşimizi rahatsız etmek aklımdan geçmez.

Bu ifadeye bir diyeceği olup olmayacağı sorulan davacı dedi ki:

- Ya Resûlallah, madem ki kardeşimizin maksadı beni rahatsız etmek değilmiş, bilakis bana iyilik yapmakmış; o halde ben de hakkımı helal ediyorum, davamdan vazgeçiyorum.

Bu söz üzerine beraat eden İbrahim Efendi; kan ter içinde mahkemeden kurtularak evine geldi ve sabah erkenden rüyada başına gelenleri düşüne düşüne tavaf ederken, aynı adamın aynı yerde, evvelki gibi uyuduğunu gördü ve sitem ederek dedi ki:

- Şu yaptığını gördün mü? Beni Resûlüllah'a şikayet ettin, hâlâ heyecandan titremekteyim.

Adam gülerek şu cevabı verdi:

- Ben çok fakir bir adamım, bir ara ciddi bir aile sıkıntı ile karşılaştım, yüzümü kızartarak sizden sadaka istedim; siz de beni daha başkasına yüz suyu döktürmeyecek kadar büyük bir yardımla kurtardınız. Bu iyiliğinize karşı ben de sizi Resûlüllah ile görüştürmek istedim ve bu bahaneyi buldum. Maksadım şikayet değil, seni Resûlüllah'la görüştürmekti, ama sen utancından hâkim mevkiinde oturan Resûlüllah'a bakamadın![439]

NİÇİN ALLAH'A YÜZÜNÜ YUKARIYA DOĞRU KALDIRMIYORSUN.?

...Sen olabilirsin. Dişini sıkarsan, canını dişine takarsan sen olabilirsin. Allah bu şerefle seni şereflendirir. El verir ki her şeyinle bu yola koyulansın. Bu büyük davanın altına giresin. Fedakarlık dedim. Bu insanın maddi manevi füyuzat hislerinden fedakarlığı. Fedakarlık dedim. İnsanın kılıçlarla kamalarla, süngülerle delik deşik oluncaya kadar bir yerde onları size anlattım. Dişini sıkıp bir yerde direnmesini size anlattım. Efendimizin yanında cephede yerini terk etmemesini anlattım. Fedakarlık. Fedakarlık yapacaksın, kuma oturmuş vapuru sürükleyeceksin ve yürüteceksin. Sonra onun içine binecek, sefine-i Nuh'a binmiş gibi, sahili selamete çıkacaksın. Ne zaman Allah (c.c.) insanın sayini heder etmiştir. Ne zaman insanlar çalışmıştır da oda derbeder ve perişan bırakmıştır. Ne zaman insanlar ağlamış sızlamış göz yaşlarını ceyhun etmişlerdir de, başlarını taştan taşa vurarak akmışlardır da Allah onların göz yaşlarına bakmamış kalplerinin iniltisini dinlememiştir. Anadolu'nun dertli insanı sızlar. Şöyle: "***sular gibi çağlasan Eyyub gibi ağlasan, cigergahı dağlasan ahvalini***

sormaz mı. Sen hakkın kapısında canlar feda eylesen bir kes halin sormaz mı."

Elli bin defa senin halini sordu. Elli bin defa varsa çağlayanlarına baktı. Ama var mıydı çağlayanların senin. Gece karanlıklarında, Allah aşkına söyle bana, bu hafta kaç defa kalktın seccadeni alnını öptürdün, gece bir namaz kıldın, rabbim senden utanıyorum dedin. Sokaklarım kirliyken ben ızdırap çekmiyorum. Bu halimle senin huzuruna gelirsem ne olur benim halim. Kaç defa dedin. Demedinse Allah aşkına başını aşağıya eğ.

Zira eylullahtan birini görüyoruz. Hayatını oruçla geçiren, kıyamla geçiren Mansur gibi birisini. Esvet ibni Zeyd ibni Kays gibi birisini. Dua yaparken muttasıl böyle yapıyor. Diyorlar ki, niçin Allah'a yüzünü yukarıya doğru kaldırmıyorsun. Ben bu çirkin yüzümü nasıl semaya doğru kaldırır rabbime doğru bakarım diyor. Allah'tan haya ederim ben diyor. Ne günahı vardı acaba. Günah onda değil bizdedir bizde. Bir neslin yıkılış günahını biz taşıyoruz. Bir neslin kafir olma günahını biz taşıyoruz. Kabe'yi ziyaretimize rağmen, sakalımıza kılığımıza kıyafetimize rağmen bir neslin mahv oluşu karşısında biz sükut ettik. Küçük meselelerin mücadelesiyle daima meydana döküldük kavga ettik. Ama gerçek meseleye gelince yaşatmak için yaşamaya gelince, başkaları için her an ölüme hazır keyfiyetine gelince çok defa çoğumuz belki bundan kaçtık.

Kaçmayanlar vardır. Er oğlu erler vardır. Hak erleri vardır. Şahi Geylanilere ve Gavs-ı Azamlara belki geride bıraktıracak yirminci asırda mekteplerin sinesinde, maarifin bünyesinde veliliği ve kutupluğu mektebiyle cem eden nadide fıtratlar vardır. Ve ben de zaten bütün ümidimi başkalarıyla beraber onlara bağlamışım. Benle değil, benim gibi pek çoğu itibariyle pek çoğu, diğer hoca arkadaşlarımı tenzih ederim. Kürsüyü ve minberi işgal edenlerde değil benim gibilerde olmaz bu iş diyorum.

Bu iş Allah-u taala her şeye rağmen ateş içinde müslümanlığını muhafaza eden ve ateşten çember içinde izzetini koruyan delikanlıların içinde zuhur edecek ve onların içinde olacaktır. Rabbim onların başına gelecek felaketlerle yeniden bizi ağlatmasın. Onları güldürerek bizi de güldürsün. Ve asırlık ağlamalarımızı sona erdirsin. Anadolu insanı üç asırdan beri ağlıyor. Bilerek veya bilmeyerek ağlıyor. Anadolu insanının ızdıraplarını Allah (c.c.) sona erdirsin. Sen bu payeyle serfiraz olacaksın, tekrar dönüyorum. Ama buna evvela liyakat izhar edeceksin. Zira krallık tacı kralların başına konur. Ona liyakat kazananların başına konur. Bir yerde resulü ekrem sana garip demişse seni bağrına basıyorsa evvela onun huzuruna çıkabilecek temkini ve edebi elde etmiş olman lazımdır. Sen bu temkin ve edebi elde ettikten

sonra inşallah o seni bağrına basacak perişan ve dilgir etmeyecek. Belki seni mesut ve bahtiyar kılacaktır.[440]

Notes

[←1]

Hak Dini Kur’an Dili

[←3]

İbrahim Refik “Geçmişten Geleceğe Işıklar” s:38

[←5]

Fasıldan Fasıla 2, s:232

[←6]

Fasıldan Fasıla 1, s:59

[←7]

a.g.e., s:110

[←8]

a.g.e., s:320

[←9]

Fasıldan Fasıla 3, s:194

Hutbe-i Şamiye (26 Şubat 1324 (Mart 1909) Dini Ceride, No: 70)

[←15]

Tarihçe, s:448

[←16]

Mesel Denizi, s:84

[←17]

Mehmet Kırkıncı “Nükteler” s:55

[←18]

Ahmet Şahin “Dini Hikayeler” s:30

[←19]

İbrahim Refik “Geçmişten Geleceğe Işıklar“ s:100

Kırık Testi

[←23]

Kur’an’dan İdrake Yansıyanlar, s:89-90

[←24]

Ahmed Şahin “İslam’ı Böyle Yaşadılar” s:148-150

[←25]

Edebiyat İkliminde Seyahat, s:29-32

[←26]

Şeyh Sadi “Gülistan” s:406

[←27]

Abdulkâdir Geylani “Fütuhul Gayb” s:123

[←28]

Abdulkâdir Geylani “Fütuhul Gayb” s:219

[←29]

Ahmet Şahin “Dini Hikayeler” s:102

[←30]

Mesel Ufku, s:47

[←31]

İbrahim Refik “Hayatın Renkleri” s:57

[←35]

Prizma 3, s:27

[←36]

1. Söz

[←37]

İbrahim Refik “Hayatın Renkleri” s:145

[←43]

23. Lem’a

[←44]

Ahmet Şahin “Bir Oku Bin Düşün” s:126

[←45]

Mehmet Kırkıncı “Nükteler” s:12

[←46]

Nurdan Cümleler 2, s:98

[←48]

Tenbih-ül Gafilin, s:212

[←49]

Sadi- Bostan, s:350

[←50]

a.g.e. s:349

[←51]

Sadi-Bostan, s:350

[←53]

Ahmet Şahin “Dini Hikayeler” s:16

[←54]

Ahmet Şahin “Dini Hikayeler” s:58

[←55]

Hadiselerin İbretli Dili, s:26

[←56]

Mesel Ufku, s:98

[←57]

Mesel Ufku, s:110

[←59]

Tenbih-ül Gafilin, s:212

Prizma 3, s:106

21. Söz 1. Makam

[←68]

Mesel Ufku, s:117

[←69]

Mesel Denizi, s:92

[←70]

Mesel Denizi, s:93

Mesel Denizi, s:94

[←72]

İbrahim Refik “Hayatın Renkleri” s:145

[←73]

Ahmed Şahin “Olaylar Konuşuyor” s:78

[←74]

Yusuf Tavaslı “Dini Hikayeler” s:182

[←77]

Fasıldan Fasıla 2, s:297

9. Söz

[←82]

23. Söz 5. Mebhas 1. Nokta

[←83]

Yusuf Tavaslı “Dini Hikayeler” s:183

[←84]

Yusuf Tavaslı “Dini Hikayeler” s:359

[←85]

Abdulhakim Yüce “Gece İbadeti” s:5-34

25. Söz 1. Şule 1. Şua 2. Misal

[←93]

Mesel Ufku, s:37

Mehmet Dikmen “Esrarengiz Olaylar” s:42

Mehmet Dikmen “Esrarengiz Olaylar” s:135

Mehmet Dikmen “Esrarengiz Olaylar” s:147

[←100]

Ahmet Şahin “Dini Hikayeler” s:47

[←101]
Ahmet Şahin “Dini Hikayeler” s:117

[←103]

Mesel Ufku, s:33

[←104]

Mesel Ufku, s:41

[←105]

Mesel Ufku, s:61

Mesel Ufku, s:111

[←107]

İbrahim Refik “Hayatın Renkleri” s:40

[←109]

Mesel Ufku, s:121

[←110]

Ahmed Şahin “Olaylar Konuşuyor” s:70

[←113]
Fasıldan Fasıla 2, s:106

[←114]
Fasıldan Fasıla 4, s:123

[←119]
Asrın Getirdiği Tereddütler 3, s:87

[←120]
Prizma 3, s:81

Kırık Testi

[←122]
Fasıldan Fasıla 1, s:91

[←124]
Fasıldan Fasıla 1, s:104

[←125]
Fasıldan Fasıla 1, s:313

[←126]
Fasıldan Fasıla 1, s:333

[←127]
Fasıldan Fasıla 2, s:72

Kırık Testi

[←130]

13. Lem’a 7. İşaret

[←133]

Abdulkâdir Geylani “Fütuhul Gayb” s:236

[←134]

Mesel Ufku, s:67

Mesel Ufku, s:67

Mesel Ufku, s:69

[←137]

Mesel Ufku, s:69

[←138]

Mesel Ufku, s:70

[←140]

ölçü 4

[←141]

14. söz

[←143]

14. Sözün zeyli 2. sual

[←146]

Kur’an’dan İdrake Yansıyanlar 1, s:214-216

[←147]

Mehmet Dikmen “Latifeler” s:120

[←148]

Hadiselerin İbretli Dili, s:96

[←149]
Mehmet Dikmen “Esrarengiz Olaylar” s:92

Mehmet Dikmen “Esrarengiz Olaylar” s:98

[←151]

Latif Erdoğan “Ömer Bin Abdülaziz” s:92

[←152]

Kalplerin Keşfi, s:364

[←155]

Fasıldan Fasıla 2, s:90

[←157]
Fasıldan Fasıla 2, s:243

[←158]

Prizma 2, s:175

[←159]
Fasıldan Fasıla 1, s:98

[←161]
Fasıldan Fasıla 1, s:169

[←162]
Fasıldan Fasıla 1, s:170

[←163]

Kastamonu Lâhikası, s. 102.

[←164]

Emirdağ Lâhikası-l, s. 70.

[←165]

Mesnevi, s:87

[←166]

Mesnevi , s:63

[←167]

a.g.e.

[←168]
Mehmet Kırkıncı “Nükteler” s:76

[←169]

a.g.e. , s:114

[←170]
Hadiselerin İbretli Dili, s:116

[←171]

Nurettin Topçu “Yarınki Türkiye” s:301

[←175]

Mesel Ufku, s:85

Mesel Ufku, s:138

[←177]

Prizma 3, s:125

[←178]
Fasıldan Fasıla 2, s:102

[←179]
Fasıldan Fasıla 2, s:110

19. Lem’a 5. Nükte

[←181]

19. Lem’a 6. Nükte

Ahmet Şahin “Dini Hikayeler” s:117

[←183]

Mesel Denizi , s:55

[←184]

Mesel Denizi, s:56

[←185]

Mesel Denizi, s:57

Mesel denizi s:57

[←187]
a.g.e. s:58

[←188]
a.g.e. s:58

[←189]
a.g.e. s:60

[←190]

Mesel Denizi, s:60

[←191]

Ahmed Şahin “Olaylar Konuşuyor” s:45

[←196]
Sözler s:166

[←197]
Sözler s:266

Hadis Külliyatı 1. cilt, s:130

[←202]

Mehmet Kırkıncı “Nükteler” s:50

[←203]

a.g.e. s:51

[←204]

Düşün, Anla ve Ağla, s:114

[←205]
Mesel Denizi, s:121

[←211]
Kırık Testi

[←212]
Ahmed Şahin “Dini Hikayeler” s:42

[←213]
Mesel Denizi, s:128

[←214]

İbrahim Refik “Geçmişten Geleceğe Işıklar” s:61

[←216]

M. Ali Şengül “ Özlenen İnsan” s:85

Vehbi Yıldız “İrfan Ordusu” s:224

[←219]

Kalplerin Keşfi, s:397

[←221]

Menemen

[←230]
Hadiselerin İbretli Dili, s:98

Mesel Ufku, s:39

[←232]

Mesel Ufku, s: 40

[←233]

Mesel Ufku, s:57

[←234]

Mesel Ufku, s:60

[←235]

Mesel Ufku, s:138

Hisar

Şemseddin Nuri “Kırık Tayflar 1” s:159

[←242]
Fasıldan Fasıla 1, s:142

[←243]

Ölçü 1

[←244]
Prizma 2, s:38

[←247]

Ahmet Şahin “Dini Hikayeler” s:92

[←248]

Vehbi Yıldız “İrfan Ordusu” s:231

Şemseddin Nuri “Kırık Tayflar 1” s:163

[←250]

Sonsuz Nur 1, s:360

[←251]
Fasıldan Fasıla 2, s:63

[←259]

Mehmet Dikmen “Latifeler” s:79

[←260]

Ahmet Şahin “Bir Oku Bin Düşün” s:141-142

[←261]

Nurettin Topçu “Yarınki Türkiye” s:199-200

Ahmet Şahin “Dini Hikayeler” s:69

[←263]

Mesel Ufku, s:80

[←264]

Mesel Ufku, s:103

[←265]

Mesel Ufku, s:104

[←266]

Mesel Ufku, s:106

Mesel Denizi, s:48

Mesel Denizi, s:49

Mesel Denizi, s:49

[←270]

Mesel Denizi, s:50

[←271]
Mesel Denizi, s:51

[←272]

Mesel Denizi, s:51

[←273]

İbrahim Refik “Hayatın Renkleri” s:154

[←274]

İbrahim Refik “Geçmişten Geleceğe Işıklar” s:165

[←276]
Kırık Testi

[←279]

Mehmet Kırkıncı “Nükteler” s:122-

[←281]
Fasıldan Fasıla 1, s:106

[←282]
Fasıldan Fasıla 1, s:179

[←283]
Fasıldan Fasıla 1, s:308

[←284]
Fasıldan Fasıla 2, s:110

[←285]

13. Şua

[←286]

13. Şua

[←287]

Kastamonu Lâhikası, s. 57.

[←290]
Mesel Denizi, s:118

[←291]

Düşün Anla ve Ağla, s:77

Değer Ölçüsü 1, s:48

Hadiselerin İbretli Dili, s:116

[←294]

Çitlembik 2, s:74

[←295]

Kalplerin Keşfi, s:55

[←296]
Mesel Ufku, s:154

[←297]
Mesel Denizi, s:70

İbrahim Refik “Geçmişten Geleceğe Işıklar“ s:100

Bursa

[←301]

Kırık Mızrap 1, s:156

[←304]

Mesel Ufku, s:77

[←305]

İbrahim Refik “Hayatın Renkleri” s:138

[←306]

Ahmed Şahin “Olaylar Konuşuyor” s:68

[←307]

Ahmed Şahin “Olaylar Konuşuyor” s:129

Kırık Testi

[←310]

Kırık Testi

[←315]

İmam Gazali “Kalplerin Keşfi” s:479-480

[←316]

İmam Gazali “Kalplerin Keşfi” s:479-480

[←317]

İmam Gazali “Kalplerin Keşfi” s:481

[←318]

Edebiyat İkliminde Seyahat 2 ,s:67-72

[←319]
Fasıldan Fasıla 2, s:313

[←320]
Mesel Denizi, s:156

[←321]
Mesel Denizi, s:157

[←322]

Mesel Denizi, s:157

[←323]
Mesel Denizi, s:158

[←324]
İbrahim Refik “Hayatın Renkleri” s:154

[←328]

Vehbi Yıldız “İrfan Ordusu” s:267

[←329]
Vehbi Yıldız “İrfan Ordusu” s:273

[←330]

Kırık Testi

[←331]

Prizma 3, s:126

En Güzel Espriler, s:155

[←334]
a.g.e. s:156

[←335]

Mehmet Dikmen “Menkıbeler” s:60

[←336]

Kalplerin Keşfi, s:182

Abdulkâdir Geylani “Fütuhul Gayb” s:165

Ahmet Şahin “Dini Hikayeler” s:44

[←339]

Abdullah Aymaz “Çitlembik 2” s:159

[←340]

Kırık Testi

[←344]

Nurdan kelimeler s:113-115

[←345]

Ahmet Şahin “Bir Oku Bin Düşün” s:198-199

[←346]

Buhari, Enmiya 50, Müslim Zühd 10, (2964).

[←347]

Abdulkâdir Geylani “Fütuhul Gayb” s:80

[←348]

Mesel Ufku, s:87

Mehmet Dikmen “Esrarengiz Olaylar” s:127

[←351]
M. Ali Şengül “ Özlenen İnsan” s:91

Işığın Gördüğü Ufuk, s:39

3. Söz

23. Söz 4. Nokta

[←364]

7. Şua

[←365]

Abdulkâdir Geylani “Fütuhul Gayb” s:118

Mehmet Dikmen “Esrarengiz Olaylar” s:111

Şemseddin Nuri “Kırık Tayflar 1” s:74

[←368]
Mehmed Kırkıncı “Nükteler” s:16

Mehmed Kırkıncı “Nükteler” s:16

Mehmed Kırkıncı “Nükteler” s:27

Mehmed Kırkıncı “Nükteler” s:29

[←372]
Mehmed Kırkıncı “Nükteler” s:30

Mehmed Kırkıncı “Nükteler” s:63

Mehmed Kırkıncı “Nükteler” s:97

Klabin Zümrüt Tepeleri 1

[←377]

Prizma 1, s:170

Kırık Testi

20. Mektup 2. Makam

İbrahim Refik “Hayatın Renkleri” s:66

[←384]

İbrahim Refik “Hayatın Renkleri” s:91

[←385]

İbrahim Refik “Hayatın Renkleri” s:124

[←389]

Prizma 2, s:62

[←390]

Prizma 1, s:19

[←391]

Prizma 1, s:173

[←392]
Prizma 3, s:31

[←393]

Prizma 3, s.113

[←394]
Kırık Testi

[←397]

11. Lem’a

Abdullah Aymaz “Çitlembik” s:60

Hak Dini Kur’an Dili 2. cilt, s:321

Hak Dini Kur’an Dili 8. cilt, s:271

[←401]
Hadiselerin İbretli Dili, s:63

Ahmet Şahin “Dini Hikayeler” s:11

Mehmet Dikmen “Esrarengiz Olaylar” s:48

[←406]

Mehmet Erdoğan “Burak Kervanı 1” s:204

[←410]
Fasıldan Fasıla 1, s:129

Kırık Testi

[←412]
Fasıldan Fasıla 1, s:77

[←413]

a.g.e, s:89

[←414]

a.g.e, s:98-99

[←415]
a.g.e. s:318

[←416]
Fasıldan Fasıla 2, s:68

Tenbih-ül Gafilin, s:158

[←422]

Tenbih-ül Gafilin, s:163-164

[←424]

Mesel Ufku, s:64

Mesel Denizi, s:134

[←426]

Mesel Denizi, s:135

[←429]

Abdullah Aymaz “Çitlembik 2” s:118

Kalbin Zümrüt Tepeleri 1 , s:129-134

[←432]

Beyanat ve Tenvirler, s:96

Lem’alar s:37

[←434]

Değer Ölçüsü 2, s:233

[←436]

Değer Ölçüsü 2, s:244-245

Kütüb-i Site, 5. cilt, s:292

Mehmet Dikmen “Esrarengiz Olaylar” s:140

Denizli